LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՅՈՒԼԻՍ 1927
1 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 377 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԱՄԲԱՆ ՀԱՐԹԱԾ ԱՏԵՆ

Քիչ անդին կը հրատա[...]նկենք Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթին տեսակէտ[...] համերաշխութեան վերահաստատման մասին։

Ամփոփենք այդ քառաբա[...]ժան.—

1.— փոխադարձ հանդուրժ[...]ողութիւն։ Քաղաքավարութիւն եւ ա[...]նուութիւն՝ լրագրական պայ[...]արի մէջ։— 2.— Երկրի (Հայաստա[...]նի) հանդէպ որդիական, ժողով[...]ուրդին հանդէպ՝ եղբայրական, կառավարութեան հանդէպ՝ ազատ[...] քննադատական, բայց երբեք դաւադրական.— 3.— Զարհամարհե[...] արտասահմանը (ակնարկը Հայաստանի վարիչներուն եւ առ[...]սարակ պոլշեւիկներուն է).— 4.— խնամք եւ գուրգուրանք լե[...]ուի, գրականութեան, հայ եկեղեցիի եւ ընտանիքի հանդէպ։

Եւ «Արեւ» հրաւէր կ՚ուղղ[...] որ գործի սկսինք, հիմերը դնելու համար։ «Մենք միայն կր[...]նանք հաստատել զանոնք, մե՛նք՝ կուսակցական թերթերս»։

Թէ երէկ եւ թէ այսօր լ[...]օրէն տալով ռամկավար օրկանին հոգեփոխութեան փաստերը, [...]եցինք որ ընթերցողները կցկտուր գաղափար չկազմեն։ «Արեւ»ի[...] գաղափարակիցներուն կ՚իյնայ ապացուցանել այս դարձին [...]նկեղծութիւնը, մանաւանդ եթէ նոր ուղղութիւնը ընդհան[...] կուսակցական որոշում մըն է, եւ ոչ թէ տեղական կամ [...]նհատական տեսակէտ։

Ինչո՞ւ ծածկել,— եթէ [...]իայն այս չորս կէտերը գործադրուին ռամկավար մամուլի [...]եւ գործիչներուն կողմէ, ճամբան իսկապէս հարթուած կ՚ըլլայ։

Առնենք առաջին կէտը.— «փոխադարձ հանդուրժողութիւն»։

Ռամկավարներուն կը [...]այ հաստատել թէ իսկապէս ընդունակ են այդ առաքինութ[...]ան։ Թողունք աւելի հին շրջանները։ Ահաւասիկ երկու տա[...]ի է որ կը հետեւինք ռամկավար մամուլին, եւ այդպիսի բանի չենք հանդիպիր ամէնէն լուրջ համարուած թերթին մէջ իսկ։ Իրերը վեր ի վայր շրջել, կիրք յարուցանել, մէկուն խնկարկել, միւսը սեւցնելու, աւելի ճիշտ՝ հաստատուած, անվիճելի, անհերքելի իրողութիւններ ծածկելու մոլեգնութեամբ։ Յետին միտքեր, կանխակալ կարծիք, գռեհիկ խաչակրութիւն եւ բանի վճռ՝ նոյն իսկ արեւուն առտուն ծածկելու մասին։ Փաստեր— ո՛րքան կ՚ուզէք։ Եթէ դաշնակցական թերթեր ալ կան որ այդ ձեւով պայքար կը մղեն, անշուշտ մեղադրելի են։

Եւ ի՜նչ արգահատելի հակասութիւններ, նոյն իսկ իրենց համոզումներուն եւ զգացումներուն դէմ։ Հալէպի եւ Քոնսթանցայի մէջ ռամկավարները պաշտօնապէս կը մասնակցին Մայիս 28ի տօնին, իսկ Փարիզի, Եգիպտոսի եւ Ամերիկայի մէջ ամէն գոհնկութեան կը գիջանին, այդ Օրը անարգելու եւ ծաղրելու համար։ Կը փառաբանեն Վանի Ապրիլեան հերոսամարտը, իբրեւ ինքնապաշտպանութեան կռիւ, բայց կը հեգնեն Սարդարապատն ու նմանները։ Աթէնքի մէջ կը համերաշխին Դաշնակցականներուն հետ, Փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ յայտնի եւ գաղտնի ամէն խաղ կը փորձեն, ընտրութիւնները, ուրիշ խօսքով՝ Եւրոպայի կազմակերպութիւնը վիժեցնելու համար։ Եւ չեն հանդուրժեր որ ուրիշները աշխատին . . .

Պատահական օրինակներ միայն կը յիշենք։

Խօսի՛նք Հայաստանի մասին։ Ռամկավարները շատ լաւ գիտեն որ ոչ Դաշնակցութիւնը, ոչ ալ ո՛ եւ է դաշնակցական «դաւադրական» միտքեր կը սնուցանէ այսօրուան իշխանութեան հանդէպ։ Մեր կողմէ չափազանց խոնարհամտութիւն պիտի ըլլար հաւաստիքներ տալ այս մասին։ Իրենց իսկ պարկեշտութիւնը փրկելու համար, ռամկավարները պարտաւոր [...]ն քննական վերլուծման ենթարկել վերջին հինգ-վեց տարուան պատմութիւնը, ստել սուտն ու իրաւը. եւ յետոյ հրապարակ [...]ջնել։ Մինչդեռ, կը շարունակեն «թշնամի» ներկայացնել ընդ[...]իմադիր կուսակցութիւնը. ճիշտ այն պահուն երբ Դաշնակ[...]ցութիւնը գործքով, ոչ թէ խօսքով, իսկապէս «որդիական» է [...]րկրին հանդէպ եւ աւելի քան «եղբայրական»՝ ժողովուրդին [...]անդէպ։ Այս առթիւ ալ կը հրաւիրենք աչքէ անցընել «Թշ[...]ամի» Դաշնակցութեան նիւթական աջակցութիւնը եւ մեծա[...]ումար հանգանակութիւնները, զանազան աղէտներու առթիւ, [...]ւ բաղդատել «բարեկամ»ներու օգնութեան եւ հաւաստիքնե[...]ուն հետ։

Ինչ կը վերաբերի կառավարութեան, այո՛. Դաշնակցու[...]թեան դիրքը է՛ եւ կը մնայ «ազատ - քննադատական», նոյն իսկ [...]նխնայ մերկացումներով, քանի որ այդ իշխանութիւնը վերջ[...]ապէս մէկդի դրած է Հայկական Դատը, չի թեթեւցներ թշ[...]առական ժողովուրդի մը տագնապները, Չեկաներով եւ Ցե[...]աներով կը կառավարէ երկիրը, չի լուծեր նոյն իսկ տարրական [...]պահանջներ,— ներգաղթ, ապահովութիւն, սահմանային անար[...]ութեանց սրբագրում։ Եւ աւելին — լենինահաճոյ գործ կը [...]ամարէ եղբայր եղբօր դէմ լարել, գաղութները կազմալուծել, [...]այ աշխատաւորութեան արիւն - քրտինքը վատնել «համաշ[...]արհային յեղափոխութեան» բջիջներ կերակրելու համար։

Բայց, երկար է այս շարքը։ Մենք շնորհակալ պիտի ըլլա[...]նք, եթէ ռամկավարները փաստերով ապացուցանէին թէ [...]աշնակցութեան վարած «ազատ-քննադատական» քաղաքա[...]անութեան ո՞ր մասերն են որ անտեղի եւ անարդար ըլլալով, [...]ը վնասեն եւ՝ հայրենիքին եւ՝ հայ ժողովուրդին։

Չենք ուզեր խօսիլ Գ. եւ Դ. կէտերու մասին, որովհետեւ [...]յդ խրատներուն հասցէն պակաս գրուած է։ Երրորդը կը վե[...]աբերի ո՛չ միայն Երեւանի վարիչներուն եւ անոնց գործա[...]ալներուն, ա՛յլ եւ ռամկավարներուն. իսկ չորրորդը՝ ամէնէն [...]ռաջ իրենց, «Արեւ»ին եւ իր լուսաղբարներուն, եթէ միայն [...]ւզեն անկեղծօրէն աչքէ անցընել օրուան անցուդարձը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՇԷՆՔԻՆ ԱՆԿԻՒՆԱՔԱՐԵՐԸ»

Ինչպէս գրեցինք երէկ, *Արեւ*, Եգիպտոսի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, որոշած է նոր ուղղութեան մը հետեւիլ, «նուազ բանավէճ եւ աւելի գաղափարատարածում» նշանաբանով։ Այս առթիւ, կը ջատագովէ նաեւ համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը, միջոցներ ալ ցուցնելով։

Յունիս 20ի խմբագրականին մէջ (*Համերաշխութեան շէնքին անկիւնաքարերը*), կը կարդանք հետեւեալ խելօք խրատները.

— *« Առաջին անկիւնաքարը Համերաշխութեան նախապատրաստական շէնքին, անկիւնաքա՛րեր գորոնք չորս կուսակցութիւն չորս ծայրերէն բռնած պէտք է տանին եւ զետեղեն հայ կեանքին մէջտեղ, պիտի ըլլայ՝ ըստ մեզ՝ Փոխադարձ Հանդուրժողութիւնը, որուն աւելի լայն, ընտանեկան ու ցեղային անուններն են Քաղաքավարութիւն եւ Ազնուութիւն։ Ան օրը ուր կուսակցական թերթ մը, ի պատասխան ուրիշ կուսակցութեան մը թերթին մէջ իր անցեալ կամ ներկայ գործունէութեան վերաբերմամբ կատարուած մէկ քննադատութեան՝ գրէ պարզապէս սա՛. «Մեր պաշտօնակիցը* կը սխալի», *փոխանակ կը ստէի եւ ուրիշ աւելի ծանր բառերու, պիտի կրնանք ըսել թէ իրարու հետ խօսելու լեզուն գտնուած է եւ թէ՝ քանի որ պիտի կրնանք խօսիլ ու խօսքն ալ իրար հասկնալու համար տրուած է մարդուն, պիտի կրնա՛նք ուրեմն իրար հասկնալ...։*

« Իսկ երկրորդ անկիւնաքարն է՝ Հայաստանի հանդէպ անկասկածելի վերաբերում, այսօր եւ վաղը։ Երկրին հանդէպ՝ որդիական, ժողովուրդին հանդէպ՝ եղբայրական, կառավարութեան հանդէպ՝ ազատ-քննադատական, բայց երբեք դաւադրական վերաբերում մը։

« Երրորդը՝ մասնայատուկ է չորս կուսակցութիւններէն անոր որ այսօր իր ձեռքը ունի Հայաստանի մէջ իշխանութիւնը եւ հետեւեալն է.— Ինչպէս որ արտասահմանի հայութիւնը բարոյապէս պէտք ունի այսօր Հայաստանի՝ Հայ մնալու համար, այնպէս ալ Հայաստանը պէ՛տք ունի արտասահմանի Հայութեան՝ իր ֆիզիքական, տնտեսական եւ նոյնպէս բարոյական զօրացումին համար։ Այս սկզբունքէն մեկնելով՝ չարհամարհե՛լ արտասահմանը։

« Ու չորրորդը, վերջապէս, կը սահմանենք այսպէս.— Հայ լեզուն, հայ գրականութիւնը, հայ եկեղեցին եւ հայ ընտանիքը՝ ամենուրեք մեր ազգութիւնը պահպանող գլխաւոր ազդակներն են. առանք խնամքի եւ գուրգուրանքի պէտք ունին իրենց կրած հարուածներէն բուժուելու եւ ապրելու համար՝ եւ ո՛չ թէ նորանոր հարուածներու. հարուածները պիտի խնայենք եւ խնամքի ու գուրգուրանքի լաւագոյն միջոցները պիտի փնտռենք ու պիտի գըտնենք։

« Այս անկիւնաքարերուն վրայ է աչա՛ որ կրնայ բարձրանալ, մեր կարծիքով, Համերաշխութեան շէնքը՝ լայն, տոկուն եւ պիտի ըսէինք նաեւ օդասուն»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սուրիոյ խնդիրը

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՊԱՐՊՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Երեսփ. Ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ, օրակարգի խնդիրն էր 1926ի ելմտացոյցին յաւելուածական վարկերը։ Ի մէջ այլոց խնդիր կ՚ըլլար նաեւ Սուրիոյ եւ Մարոքի զինուորական գործողութեանց յատկացուած վարկերու մասին։ Այս առթիւ համայնավար երեսփոխան Անտրէ Պէրթօն յանուն կուսակցութեան բուռն ճառ մը խօսեցաւ, պահանջելով Սուրիոյ պարպումը։

Ներկայիս, ըստ 38,000 զինուոր կայ Սուրիոյ մէջ։

— 31,000, ճշդեց պատերազմական Նախարարը։

— Այս կացութիւնը պէտք է բոլորովին վերջ գտնէ, աւելցուց Պէրթօն։ Պէտք է հրամայել Սուրիոյ ամբողջական եւ անմիջական պարպումը։

ԼՈՒԻ ՄԷՅԷՐ.— Ձեզ բոլորովին ազա՞տ ձգելու համար հոն։

ՓՈՒԱՆՔԱՐԷ.— Կ՚ուզէք որ մեր զինուորները Մոսկուա՞ ղրկենք՝ կարմիր բանակը զօրացնելու համար։

ԱՆՏՐԷ ՊԷՐԹՕՆ.— Զուտ դրամական տեսակէտէ ի՞նչ շահ տուաւ հոգատարութիւնը։ Մինչեւ հիմա 10 միլիառ ծախսեցիք։ Քանի՞ ֆրանսացի եւմալկաշ զինուոր կորսնցուցինք։ Ի՞նչ կ՚ընէք Սուրիոյ մէջ։ Ի՞նչ յաւակնութիւններ ունիք հոն։ Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէք։ 1915ին Գահիրէի դաշնագրով, ֆրանս. կառավարութիւնը խոստացած էր կատարեալ ազատութիւններ տալ Արաբներուն։ Ի՞նչ ըրիք 1915ի դաշնագիրը։ Ձեր ապստամբ կոչածները իրենց անկախութեան համար զէնք առած մարդեր են։ Պէտք է որ հաւասար իրաւունքներով դաշնագիր մը կնքուի Սուրիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։ Սուրիա պէտք է գերիշխան ըլլայ։

«Թայմզ»ի փարիզի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Սուրիոյ ֆրանսական մարզպան Հանրի Փօնսօ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ երկար ատեն մնալէ վերջ Փարիզ, ուր կառավարութեան հետ խորհրդակցեցաւ ապագային հոգատար երկրին մէջ հետապնդուելիք քաղաքականութեան մասին։

Կը սպասուի որ մարզպանը շուտով պարզէ իր ծրագիրները, սակայն հաւանական չէ որ սուրիական զանազան պետութեանց համար սահմանադրական կատարեալ ծրագիր մը ներկայացնէ։

Զօրավար Սարայլի եւ Պ. տը Ժուվընէլի վարչութեան օրով, հապճեպ քաղաքականութիւն փոխելու շրջանէ մը վերջ, ֆրանսական կառավարութիւնը կը փափաքի կայունութիւն և դանդաղ բանակցութիւն։ Այս շաբաթ Ազգերու Դաշնակցութեան Հոգատարութեանց Յանձնաժողովին առջեւ պիտի կարդացուի Սուրիոյ մասին 1926ի տեղեկագիրը, որ անշուշտ ցոյց պիտի տայ թէ Տիւրզիներու ապստամբութեան առթիւ առաջ եկած գրգռութիւնը մարած եւ տնտեսական բնականոն կեանքը վերսկսած է։

Մուսթաֆա Քէմալ Քաղաքատեղի մէջ?

Քաղաքատէն Յունիս 29 Թուականով կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի.—

Թուրքիոյ հանրապետութեան Նախագահ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա հոս հասաւ՝ ջերմուկներուն մէջ դարմանումի շրջան մը անցընելու համար։ Չեխոսլովաքիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնն ու մասնաւոր պահակներ կը պաշտպանեն զինքը՝ հաւանական մոլեռանդներու դէմ։

ԽՄԲ.— Վերջին թղթաբերով առնուած պոլսական թերթերը էջերով մանրամասնութիւններ կուտան Մուսթաֆա Քէմալը Պոլսոյ մէջ ընդունելու համար եղած պատրաստութեանց մասին եւ կը պնդեն թէ Յուլիսի սկիզբը կազին Պոլիս պիտի այցելէ։ Հետեւաբար վերի լուրը պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ։

⁂ Միւս կողմէ «Թայմզ»ի թղթակիցը Յունիս 28ին կը հեռագրէ.— *Պոլսոյ կուսակալ Մուհիտտին պէյ յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ՚ըսէ. թէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա Պոլիս պիտի հասնի Յուլիս 1 Ուրբաթ օր (այսօր) ժամը 3ին։ Ընդունելութեան համար կատարուելիք արարողութեանց յայտագիրն ալ հրատարակուած է։ Յուլիսի առաջին երկու օրերը, թերեւս երրորդն ալ տօնական օր պիտի յայտարարուին. ամբողջ քաղաքը պիտի դրօշազարդուի, Պոլսոյ եւ Բերայի զանազան կողմերը 12 յաղթական կամարներ պիտի կանգնուին։ Առաջին գիշերը Տօլմա Պաղչէի պալատին դիմաց՝ Վոսփորի վրայ հրավառութիւններ պիտի ըլլան, ու քաղաքին մէջ ջահազնացութիւն պիտի կատարուի։ Թնդանօթի 101 հարուածներ պիտի ողջունեն կազիին հասնիլը։ Պոլսոյ քաղաքապետը իրեն պիտի ներկայացնէ երկու բանալիներ, մէկուն անունը «Սաքարիա», միւսինը «Ին Էօնիւ», իբրեւ խորհրդանշան 1922ին Անատոլուի մէջ Հելլէններուն վրայ տարուած յաղթանակին։ Քաղաքապետութիւնը նոյնպէս Քէմալին պիտի նուիրէ ինքնաշարժ կառք մը։*

Թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ այս առթիւ խիստ մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ ժողովուրդին մէջ եւ Պոլսոյ բնակիչները վճռած են ցոյց տալ թէ իրենք հաւատարիմ են Հանրապետութեան՝ ո եւ է մէկէն աւելի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆԱՐՈՅԵԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը Յունիս 28 թիւով կը հեռագրէ թէ Պոլսոյ Պատրիարք ընտրուած է Մեսրոպ եպիսկ. Նարոյեան։

Թղթակիցը, սակայն, հայ լուսաւորչականներն ու կաթոլիկները իրարու հետ շփոթելով, կ՚աւելցնէ թէ Պապը ոչ միայն չէ վաւերացուցած այս ընտրութիւնը, այլ եւ նզոված է ընտրական յանձնաժողովը եւ անոնց թեկնածուն...

ՊԱՊԸ ԿԸ ԲԱՆԱԴՐԷ...

«Ազգարար» կը տեղեկանայ թէ, Պապը, Նազլեան Գերապայծառին դիմումին վրայ, բանադրանքի կոնդակ մը ղրկած է Պոլիս։ Կոնդակը բուռն կերպով կը բանադրէ ընդդիմադիր կաթոլիկները եւ Վարչական Ժողովի ամբողջ կազմը։

Հայ կաթոլիկ Կղերը, նոր Վարչական Ժողովին դիմելով, յայտարարած է թէ կոնդակը պիտի գործադրուի, եթէ իրենք շարունակեն միջամտել հասարակութեան գործերուն։

Վարչական Ժողովը մերժած է այս առաջարկը եւ որոշած է օրինական միջոցներ ձեռք առնել։

«ԱՔՍԻՕՆ ՖՐԱՆՍԷԶ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Ոստիկանական տեսչութեան մէջ կատարուած խորհրդակցութեան մը որոշումով, հարցաքննիչ դատաւոր Վիլէթ Զօրեքշարթի կէսօրին ձերբակալել տուաւ «Աքսիօն Ֆրանսէզ»ի խմբագրապետ Մօրիս Փիժօն։ Ոստիկանութիւնը կրկին մանրակրկիտ քննութեան ենթարկեց արքայականներու կեդրոնին հեռաձայնի կազմածները եւ երեւան հանեց գաղտնի գիծերու կապուած տեղերը։ Կը հաստատուի թէ այդ գիծերուն շնորհիւ է որ երեք բանտարկեալներու ազատ արձակումը ձեռք բերած էին։ Անոնց միջոցաւ կարելի կ՚ըլլար երրորդի մը խօսակցութիւնը իմանալ, առանց յայտնի ըլլալու կեդրոնին։

Գալով Լէոն Տօտէի եւ Տըլէսթի, զանազան զրոյցներ կը շրջին իրենց թաքստոցի մասին։ Պելճիքայի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Չորեքշաբթի կէս Լէոն Տօտէ Նամիւրի մէկ պանդոկին մէջ ճաշած է երկու բարեկամներու հետ։ Անգրալպեան գործակալութեան համաձայն, Տօտէ շոգեմակոյկով մը իտալական եզերքը ապաստանած եւ ձեննովայէն ինքնաշարժով Սալսոմաճճիօրէի ջերմուկները գացած է։

Միւս կողմէ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ Տօտէ Ֆրանսայէն չէ հեռացած եւ նոյնիսկ Փարիզի մօտակայ արուարձան մը կը գտնուի։ Ոստիկանութիւնը կասկածելի վայրերու մէջ խիստ քննութենէ կ՚անցընէ ինքնաշարժները։ Կ՚ըսուի թէ Տօտէի ձերբակալումը մօտալուտ է։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԱՄԱՍԸ

Երէկուան թիւով գրեցինք լուր մը Պէյրութի մէջ հայկական թաղամասի մը շինութեան մասին։ Պէյրութի La Syrie *թերթը կ՚աւելցնէ.*

— Բնակարանները պիտի շինուին հայ աշխատաւորներու համար, եւ պիտի ունենան երկու սենեակ, մէկ խոհանոց, ճեմիշ մը եւ փոքրիկ սենեակ մը։ Այս բնակարանները պիտի շինուին 4ական կամ 6ական շարքերով, համաձայն տեղին։ Գիները մատչելի պիտի ըլլան ժողովուրդին։ Շինութիւնները պիտի սկսին մօտ օրէն։

ՎԻՊԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Յունիսի սկիզբը Բօմէտի Փրանսէզի բեմին վրայ տրուած «Էռնանի»ի եւ «Լօռէնզաչչիօ»ի ներկայացումէն վերջ, կարելի է բացուած նկատել գրական, թատերական եւ գեղարուեստական հանդէսներու այն շարքը որ ծրագրուած է ֆրանսական կառավարութեան մտաւորական շրջանակներուն կողմէ, յաջորդ ամիսներու ընթացքին Ֆրանսայի մէջ Ռոմանթիզմի հարիւրամեակը տօնելու համար։

Արդի ժամանակներու մէջ, եւրոպական ազգերու գրական, գեղարուեստական ու առհասարակ մշակութային կեանքին վրայ խորունկ դրոշմ մը թողած ու միայն դարաւոր զարգացումի մը արդիւնքը եղող Ռոմանթիզմի ու իր ծագումը, ֆրանսացի կարգ մը բանաստեղծներու կողմէ որոշ թուականի մը կապելու փորձը որքան ալ քննադատութեան ենթակայ ըլլայ, դարձեալ այսպիսի մտաւորական շարժում մը տօնելու գաղափարը, մանաւանդ յղացուած՝ ուրիշ ժողովուրդներէ ամէնէն աւելի դասական ոգիով սնած ֆրանսական մտաւորականութեան կողմէ, կը միայ գովեստի արժանի ու կը կազմէ 1927ի մտաւորական ամենանշանաւոր երեւոյթներէն մէկը։

Արդարեւ, Ֆրանսայի գրական պատմութեան մէջ, 1827ը որոշ կարեւորութիւն մը ստացած է, իբրեւ հրատարակութեան թուականը Վ. Հիւկօի Քրօմուէլի յառաջաբանին։ Ռոմանթիզմի յայտարարութիւնը նկատուող Վ. Հիւկօի այդ գրութեան մէջ փառաբանուած գրական նոր իտէալներու գործադրութիւնը, երեք տարի վերջ առիթ տուած է այն աղմկալի տեսարաններուն որոնք 1830ին տակնուվրայ ըրած են Բօմէտի Ֆրանսէզի սրահը ու նոյն ատեն ապահոված Ռոմանթիզմի տեւական յաղթանակը Ֆրանսայի մէջ։

Վիպական հոսանքի խակական բնոյթն ու եւրոպական մշակոյթի վրայ ունեցած ազդեցութիւնն ըմբռնելու համար, հարկ է զայն նկատի ունենալ իր կրկնակ հանգամանքներով.— Նախ՝ իբրեւ մշակութային-իմաստասիրական մտատեւ աշխարհահայեացքի մը ու յետոյ՝ իբրեւ գրական ու գեղարուեստական իտէալներու այն հակամարտ հոսանքը որ ծագում առած է 18րդ դարուն Գերմանիոյ մէջ, թօթափելու համար 17րդ դարու ֆրանսական դասական գրականութեան լուծը ու անմիջապէս տարածուած դառնալով Անգլիոյ մէջ, վերջապէս 1830ին ալ բուռն պայքարէ մը վերջ, յաղթանակը տարած է նաեւ դասական թատերգութեան Տաճարը համարուելիք Բօմէտի Ֆրանսէզի մէջ։

Եւրոպական մշակոյթը ունի ներշնչման երեք գլխաւոր եւ որոշ աղբիւրներ.—

Ա.— Հելլէնեւհռոմէական հեթանոս մշակոյթը զոր կը կոչենք քաղաքակրթութեան դասական տարրը։

Բ.— Քրիստոնէութիւնը իր միստիկականութեամբն ու իր կրօնական իտէալներով։

Գ.— Տեւտոն կամ Կելտո-Ռոման մշակոյթը զոր կը կոչենք քաղաքակրթութեան ռոմանթիկ տարրը։

Սկզբունքներով, իտէալներով իրարու ամբողջովին հակոտնեայ այս երեք աշխարհահայեացքներու ձուլումէն ու իրարու վրայ ունեցած ազդեցութիւններէն ու հակազդեցութիւններէն ծնունդ առած ու զարգացած է արդի եւրոպական մշակոյթը։ Թէեւ գտնուած են գիտուններ ու պատմաբաններ ալ, որոնք ուզած են քաղաքակրթութեան այս երեք տարրերէն մէկուն կամ միւսին վերագրել ամբողջովին շինիչ ու յառաջդիմական բնոյթ մը ու միւսներուն մէջ տեսնել պարզապէս արգելիչ ու յետադէմ ուժ մը։ Ասոնց ամէնէն ուշագրաւն է անգլիացի աշխարհահռչակ պատմագէտ Կիպընը որ հռոմէական պատմութեան վրայ գրած իր հոյակապ գիրքին մէջ, (The Decline and Fall of the Roman Empire) յափշտակուած դասական մշակոյթի գեղեցկութեններէն ու վսեմութեններէն, բոլորովին անտեսած է Քրիստոնէութեան դերը ազգերու մշակութային կեանքին մէջ։

Հոս՝ խուսափելով պատմական-իմաստասիրական վէճերէ, ջանանք վերլուծել եւրոպական քաղաքակրթութեան բաղկացուցիչ տարրերէն մասնաւորաբար առաջինն ու երրորդը որմէ վերջ ինքնին հասկնալի կը դառնան Ռոմանթիզմն ու իր իտէալները։

Հեթանոս դասականութիւն.— Եւրոպական քաղաքակրթութեան առաջին հիմնական տարրը՝ դասական մշակոյթը կը կազմեն գրականութեանց, գեղարուեստի, գիտութեանց, գաղափարներու, իտէալներու, օրէնքներու եւ բարքերու, ընկերային դասաւորութեանց, կայսերական կամ հանրապետական վարչաձեւերու այն բազմաթիւ ու անդին գանձերը, որոնք հելլէնեւհռոմէական քաղաքակրթութեան անկումէն ու քրիստոնէական վարդապետութեան յաղթանակէն վերջ, բովանդակ Միջին Դարու ընթացքին, եկեղեցական աւանդութիւններու եւ սխոլաստիկ վարդապետութեանց բեռին տակ թաղուած մնալէ յետոյ, 14րդ., 15րդ. դարուն, իտալական Վերածնունդի վարպետներուն ջանքերովը կրկին երեւան հանուելով, փոխանցուած են արդի ժամանակներուն՝ իբրեւ դարաւոր ժառանգը հեռաւոր նախահայրերու։

Այս դասական մշակոյթին գլխաւոր յատկանիշն է հեթանոսութիւնը, որ իր իտէալներովը կ'արտայայտուի Քրիստոնէական բարոյականին բոլորովին հակառակ։ Նախ, իմաստասիրական գետնի վրայ, հեթանոսութիւնը ներշնչուած է տարրական նիւթապաշտութենէ մը, որուն եկած է միանալ, բնագանցական փնտռտուքներու իբր արդիւնք, ճակատագրապաշտ ըմբռնում մը։ Արդարեւ կամապաշտութիւնը (Déterminisme), որ կը յայտարարէ մարդկային կամքի գերակշռութիւնը, նոր ժամանակներու վարդապետութիւն է, ու անծանօթ՝ Հելլէն իմաստասէրներուն։ Նոյնիսկ արիստոտէլեան վախճանաբանութիւնը, զոր կարելի է նկատել հելլէն իմաստասիրութեան բարձրագոյն գագաթը, իր պղատոնական բովանդակ գաղափարապաշտութեամբը անկարող է խուսափելու դէմոկրիտեան անանկէն, բնութեան ծոցէն բխող այն ճակատագրական ուժէն, որուն դէմ մարդկային կամքը կը փշրուի։ Մարդկային ազատութիւնը, կամքի ուժը, քրիստոնէական սկզբունքներ են, որոնք անծանօթ մնացած էին հելլէնեւհռոմէական ոգիներու։ Սոկրատ, Պղատոն եւ Արիստոտէլ երբեք չեն յաջողած թօթափել այն առարկայական ոգին, որուն վրայ ուզած են հիմնել իրենց բնագանցական դրութիւնը։ Անոնք շատ հեռու կը մնան Ֆիխթէի, Շէլլինկի եւ Հէկելի քարոզած ենթակայապաշտ վարդապետութենէն։

Գրական գետնի վրայ ալ հելլէնեւհռոմէական ոգին հետամուտ եղած է մեծ մասամբ այս իմաստասիրական իտէալները իրագործելու։ Եսքիւղէս, Սոփոկլէս եւ Եւրիպիտէս, որոնք յօրինած են դասական ողբերգութեան գլուխ գործոցները, ուզած են շարունակ իրենց արտադրութեանց ծայրայեղօրէն առարկայական դրոշմ մը տալ՝ ջանալով ամենուրեք իրենց անձնականութիւնը աննշմար դարձնել։ Իրենց հերոսները, կամքի ուժէ զուրկ պատրուակ չտեսնուածներու ձեռքին մէջ խաղալիք դարձած էակներ են։ Սոփոկլէսի Իդիպոս արքան, առանց իր կամքին կը սպաննէ իր հայրը եւ կ'ամուսնանայ մօրը հետ։

Գեղարուեստի մէջ ալ հեթանոսութիւնը կ'արտայայտուի նոյն ուղղութեամբ։ Հելլէն արձանագործութիւնը ներդաշնակ գիծերու եւ ձեւերու արուեստն է ուրկէ արուեստագէտի անձն ու հոգին սրբուած է։

Այսպէս, դասական մշակոյթի հիմնական յատկանիշներն են ճակատագրի գերակշռութիւնը կամքի վրայ, գրականութեան ու գեղարուեստի մէջ ծայրայեղօրէն առարկայական ոգի մը ու վերջապէս բանականութեան գերազանցութիւնը զգացումի վրայ։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ԱԼ ԲՈՂՈՔԵԼ ՍԿՍԱՆ

"ՌՈՒՍԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ Է,,

Մոսկուայի ծերբակալութիւններուն ու գնդակահարութիւններուն առթիւ, բերան կը բանան երկու ֆրանսացի գրագէտներ ալ, որոնք, ինչպէս կը պնդէին պոլշեւիկները, իրենց երբեմնի «զինակիցներն» էին։ Սակայն կատարուած խժդժութիւնները այնքա՛ն ըմբոստացուցիչ են, որ Ռ. Ռոլան եւ Ժ. Ռիշար չեն կրցած անտարբեր մնալ եւ գրած են հետեւեալը։

Ես լրագիրներէն իմացայ այդ գրոհները, զորս չէի կրնար ստուգել։ Դժուար չէ հաւատալ անոնց, որովհետեւ, ինչպէս սպանիական առածը կ'ըսէ թէ «գէշ լուրը միշտ ստոյգ է», վերջին տասը տարիներու փորձառութիւնը մեզի մոռցնել կու տայ թէ, այս ջղաձգութիւններու եւ յիմարական անհաւասարակշռութեան օրերուն, քաղաքականութեան մէջ ամէնէն արտառոց դէպքն է որ կ'իրագործուի։ Ամէն կառավարութիւն, քաղքենի թէ կայսերապաշտ, հաւանաբար թէ փաշիստ, անվրէպ կը կատարեն այն, զոր կը դատապարտեն իրենց հակառակորդին մօտ, եւ այն, որ պիրենք կը դատապարտէ փլուզումի իտէալներու ունայնութեան։

Ես հարկ չեմ տեսներ ըսելու թէ կը խորշիմ, անգամ մը եւս, այս բռնութիւններէն։ Ես խորշած եմ բռնութիւնները ամբողջ կեանքիս ընթացքին։ Այդ բռնութիւնները մասնաւորապէս անօթալի են, կատարուած ըլլալով դժբախտութեան հին ընկերներու դէմ։

Ցետոյ, կոչ կ'ուղղեմ Եւրոպայի բոլոր ազատամիտ մարդոց, թէ ժամանակը վտանգաւոր է ազատութեան համար, թէ սպառնական պարտականութիւն մը կը ծանրանայ իրենց վրայ։

ՌՈՒՍԻԱ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ Է

Աշխարհական պետութիւններու ուժեղ դաշնակցութիւն մը կը պատրաստուի Ռուսիոյ դէմ, Անգլիոյ դրդումով։ Ինչ ալ ըլլան ռուս յեղափոխութեան յանցանքները, տխմարութիւնները նոյնիսկ ոճիրները, դարձալ այդ յեղափոխութի՛ւնն է, արդի Եւրոպայի մէջ, ամէնէն ուժեղը, բարեբերը, ընկերային մեծ ճիգը։

Եթէ տապալեցաւ, միայն պրոլետարը չէ որ պիտի իյնայ ծառայութեան տակ, այլ ամբողջ ազատութիւնը, ընկերային ու անհատական, այն սուրբ ազատութիւնը, զոր պոլշեւիսմը տխմարաբար քանդեց, մինչդեռ կրնար ապատագրել Ռուսիոյ լաւագոյն գինակիցը դարձնել։ Աշխարհ բազմաթիւ հանդրուաններ դէպի ետ պիտի նետուի։ Եւրոպայի ժողովուրդները, վաղը կամ միւս օր, պիտի նետուին այն պատնէշին մէջ, որ եւրոպական կայսերապաշտութիւնն ու ընչապաշտութիւնը կը բանան ասիական անկախութեան դէմ։

Զինադո՛ւլ բոլոր եղբայրասպան վէճերուն։ Կը յուսամ որ խորհրդային կառավարութիւնը խելք պիտի ունենայ բանտէն ազատ արձակելու իր հակառակորդ ընկերները, անիշխանականները, յեղափոխական ընկերվարականները։ Իսկ այս վերջիններն ալ պիտի ունենան իմաստութիւնն ու վեհանձնութիւնը մոռնալու ոխակալութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ միացեալ ճակատ կազմել հասարակաց թշնամիին դէմ։

Թշնամին մեր դուռներուն առջեւն է։ Կայսերական պատերա՛զմը։ Հսկենք Եւրոպայի ազատութեան փրկութեան վրայ։

ՌՈՄԷՆ ՌՈԼԱՆ

*
* *

Կ'ըմբռնեմ ցասումն ու ցաւը Մոսկուայի մարդոց։ Սակայն կ'ըսեմ. Մի՛ եղծէք ձեր դատը։ Անկարելի մի՛ դարձնէք ճիգը անոնց որ կ'ուզեն անկեղծօրէն օգնել ձեզի։

Վերջին գնդակահարութիւններու լուրը սառեցուց սիրտը բազմաթիւ մարդոց, որոնք հակակրութիւն չունէին արդի Ռուսիոյ։ Ոճիր մը կը բերէ ուրիշ ոճիր մը։ Կեցէ՛ք։

ԺՕՐԺ ՑԻՒՀԱՄԷԼ

ՅԱՌԱՋԻ ՁԱՅՆԸ ՅԱՐԴԳՈՂ

ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԵՔ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Յունիս 2ի եւ 9ի հաւաքոյթները յատկացուած էին Կ. Զարեանի։ Դասախօսն էր Վ. Կաքաւեան, որ առաջին իրիկունը, համառօտ ներածութեամբ մը ճշդեց Զարեանի տեղը հայ գրականութեան մէջ եւ ընդարձակ ընթերցումներ ըրաւ անոր գրուածքներէն։

Երկրորդ իրիկունը, բերաւ թէզ մը, ուր խորունկ վերլուծման մը կ'ենթարկէր Զարեանի ամբողջ գործը, ձգտելով ընդհանուր եզրակացութիւններու։

— Զարեան դեռ որոնող է. ան կեանքին իրականութիւններուն թշնամաբար կը վերաբերուի եւ երդուեալ հակառակորդ է 2+2=4ին։ Արուեստի (ձեւին) խորացումով կլանուած, ան մարմին կու տայ անհոգի գեղեցկութիւններու։ Իր ընդարձակ հմտութիւնը պատճառ եղած է որ բազմաթիւ ազդեցութիւններու ենթարկուի, առանց անոնցմէ որ եւ է մէկուն «զաւակութիւն» ընելու։ Իր լեզուական գեղեցկութիւնները երեւութական են, զուրկ ըլլալով խորութենէ, եւ իրենց հեռաքրքրականութիւնը կը պարտին երեւութական սրամտութեան մը։ Զարեանի որոնումները, զայն տարած են միսթիսիսի, կաթոլիկութեան եւ իր ճամբան բնազանցական բանաստեղծութիւնը կարելի է ենթադրել, եթէ նոր ցնցում մը զայն չարթնցնէ»։

Դասախօսը բազմաթիւ մէջբերումներով եւ բաղդատութիւններով հաստատեց իր ըսածները։

Դասախօսութենէն վերջ եղան մտքերու փոխանակութիւններ։ Խօսք առաւ նաեւ Պ. Յ. Ճ. Սիրունի, որ համաձայն գտնուելով մէկտեղ օրուան դասախօսին, շեշտեց հեղինակի մը կեանքին ուսումնասիրութեան անհրաժեշտութիւնը, զայն հասկնալու համար եւ տուաւ շարք մը լուսաբանութիւններ Զարեանի կեանքէն։

*
* * Յունիս 16ի երեկոն յատկացուած է Ֆրոյտիսմին։ Խօսողն էր Ս. Սասունի։ Խիստ պարզ ու խղճամիտ ուսումնասիրութիւն մը։

Հակիրճ կենսագրական գիծեր ու տեղեկութիւններ տալէ վերջ Տօքթ. Զիկմունտ Ֆրոյտի կեանքէն, Ս. Սասունի ծանօթացուց անոր վարդապետութիւնը։

Ուսումնասիրելով փիզիքական հաճոյքը, որ ըստ Ֆրոյտի, միշտ սեռային ձգտումները ունի իբր աղբիւր, տուաւ մանուկներու կեանքին նկարագրութիւնը. մանուկը թէեւ մութ ու անգիտակից կերպով, բայց ամբողջովին սեռային հաճոյքներով տարուած է եւ այն ալ ուղղակի արտայայտուած հաճոյքներով, որովհետեւ անոր մէջ դեռ չկայ դաստիարակութեան միջոցով զօրացող ներմղումի յատկութիւնը։ Մանուկը կը սիրէ իր մայրը եւ կը նախանձի իր հօրը կամ եղբայրներուն։ Այսպէս մանուկներու կողմէ գործուած կարգ մը ոճրագործութիւնները եւ անոնց թշնամութիւնը հօր հանդէպ։

Ֆրոյտիսմը ուէթէրմինիսթ գիտութիւն մըն է, եւ կ'ընդունի հաճոյքի եւ ցաւի, կամ, սիրոյ եւ ատելութեան գոյութիւնը, որոնք իբր ընդհանուր դրդիչ ունին սեռային զգացումները։

Կրօնի եւ արուեստի շուրջ, Ֆրոյտի վարդապետութիւնը իր յատուկ տեսակէտները ունի, որոնք ուրիշ առթիւ պիտի ներկայացուին «Յարդգող»ի երեկոներուն։

Խօսք առաւ նաեւ Տօքթ. Ա. Փօլատեան, մատնանշեց թէ ազգային ու ցեղային քաղաքականութեան, առողջապահութեան եւ զարգացման տեսակէտով, Հայերուս համար որքա՜ն անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել այս գիտական վարդապետութեան վրայ, եւ շնորհաւորելի գտաւ թէ՛ «Յարդգող»ի ձեռնարկը եւ թէ Ս. Սասունիի նիւթը ներկայացնելու կերպը։

Եղան մտքերու փոխանակութիւններ մինչեւ վերջին ժամ։

*
* * Յունիս 16ի իրիկունը, Տիկին Լաս ներկայացուց իր ստանաւոր եւ արձակ գրութիւնները։

Նախ կարդաց արձակունակ բանաստեղծութիւններու շարք մը, ուր դժուար էր գտնել խորունկ եւ թափանցող տողեր, ինչպէս դիտել տուաւ քննադատ մը։ Արձակը՝ պատմուածք մը պարսկահայ կեանքէն, երեւան բերաւ հայեբէն լեզուի բաւական նկար տիրապետութիւն մը, բայց ատոր փոխարէն դիտելու լաւ կարողութիւն, որոշ սրամտութիւն ու նկարագրական յաջող գծեր տալու յատկութիւն։ Իբրեւ ընթերցանութեան նիւթ՝ յաջող գրուածք մըն է «Խան»ը, բայց գրական տեսակէտով դժուար է զայն դասաւորել։

Եղան շատ մը վիճաբանութիւններ, որոնց ամէնուն ալ պատասխանեց Տիկին Լաս։

ԾԻՐԿԱԹԻՒՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՏՐԲԷՋԱՆԻ ՄԷՋ

«Եէնի կավկասիա»յի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք.—

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ԱՆԿՈՒՍՏԵՍ ՄԸ

Մօտերս Բագուէն եկող իրազեկ մը տեղեկութեանց համաձայն, անգլիացի դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը մեծ ուրախութիւն պատճառած է ժողովուրդին։

Մեր խօսակիցը կ'ըսէ թէ ոչ մէկ ատեն չէ տեսնուած ժողովուրդ մը, որ իր կառավարութեան ենթարկուած քաղաքական պարտութենէն ա՛յնքան գոհ եղած ըլլայ. քաղքենի երկիրներու մէջ այսպիսի բան կարելի չէ տեսնել։ Ասիկա կարելի կ'ըլլայ բացատրել անով որ երկիրը օտար ուժի մը տիրապետութեան տակ է։ Ժողովուրդին զանազան դասակարգերուն պատկանող մարդիկ իրեն դիմելով կը հարցնեն եղեր թէ ե՞րբ պատերազմ պիտի ըլլայ, ու անհամբերութեան նշաններ ցոյց կու տան։ Խորհրդային կառավարութիւնը ըստ սովորութեան բանաձեւեր քուէարկել կու տայ ինպաստ խորհրդային իշխանութեան եւ ընդդէմ աշխարհակալ պետութեանց. սակայն շատ շատ մը գզուշական միջոցներ ձեռք կ'առնէ եւ բազմաթիւ անմեղներու հոգին կ'այրէ։ Լրտեսական եւ «չեկա»յական խուզարկութիւնները մեծապէս սաստկացուած եւ Մայիսի կէսերուն նոր բանտարկութիւններ կատարուած են։ Բանտարկեալներուն մէջ կան կարգ մը մտաւորականներ եւ առեւտրականներ։

ԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՔՍՈՐ

Կը տեղեկանանք թէ Մայիսի կէսը Ատրբէջանի մէջ նոր բանտարկութիւններ կատարուած են։ Ժողովուրդին կացութիւնն ու զգացումները լրտեսելու համար չեկայի կողմէ մասնաւոր լրտեսներ նշանակուած են։ Իբրեւ հակախորհրդային միջոց սովետական կառավարութիւնը երկրէն աւելի քսորէ կասկածելի տեսած տարրերը։ Աքսորեալները ընդհանրապէս Սիպերիա կը ղրկուին։ [illegible] մը կը տեղեկանանք թէ այն Լէնկէրան գիւղաքաղաքէն վերջերս բանտարկուած են աւելի քան 400 անձեր։

ԱՏՐԲԷՋԱՆԻ «ԿԷՓԷՌՈՒ»Ն

«Կոմունիստ» թերթը կը գրէ թէ Միր Ճաֆէր Պաղրօֆ քաղաքական ոստիկանութեան (կէփէու Նախկին Չէկա) նախագահութենէն հրաժարեցուցելով, Անդրկովկասի սովետներու նախագահ անուանուած է, եւ իրեն յաջորդած է Բիզայէֆ Կէվրուզ անուն մէկը։ Բիզայէֆին օգնականն է Կորոպչէնքօ, վարչական խորհուրդի անդամներն են Մորոզօֆ (Ռուս) Շահվէրտօֆ (Հայ, որ միեւնոյն ատեն քարտուղարն է), Լաքովսքի (ռուս)։ Ըսել է որ Ատրբէջան թուրք մտաւորականներուն հոգին իր ձեռքին մէջ պահող քաղաքական ոստիկանութեան մէջ թուրք ըլլալով միայն նախագահը կայ, այն ալ կասկած չկայ թէ աչք ներկելու համար խեղկատակ մըն է։

ԲԱՐԵԼԱԿԱՆ ԿԱՌՔ.— Անտառներէն անցնելու համար մարդիկ կը գործածէին միայն ուղտը, որ իրաւամբ կը կոչուէր «անապատի նաւ»։

Գերմանացի մը, Պրակօրֆ պատրաստած է հսկայ ինքնաշարժ մը, 90 մեթր երկարութեամբ, համապատասխան մեծ անիւներով։ Այս ինքնաշարժը պիտի ճամբորդէ աւազի անհունութեան վրայէն, փոխադրելով 300 ճամբորդ, որոնք պիտի բնակին մասնաւոր խցիկներու մէջ։ Ոչ անօթութիւնը ոչ ծարաւը եւ ոչ ալ աւազի փոթորիկը պիտի կրնան նեղել ճամբորդները։ Գիշերը ուժեղ լուսարձակներ պիտի լուսաւորեն ճամբան։ Բարելական այս կառքին մէջ խցիկները շարուած են յարկ յարկի վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ Հայեր Մ'իւլէյէք խմբագրատունը երթալով, յայտնած են թէ իրենք լազիք են և կ'ուզեն որ Պատրիարքարանն ու աշխարհ. դառնայ։ Հայ լուսաւորականները, որ կողմնակից են այս բարեկարգութեան, կ'ուզեն պատրիարք տեսնել Արշարունի սրբ. քեպսկ.ը, «որ բնական կը գտնէ կրօնի եւ աշխարհի գործերու բաժանումը, մաքուր անցեալի հայրենակից մըն է եւ իր ուսման մը ամբողջովին Թուրքերէն լեզուով առած է»։

Կարդացէ՛ք եւ Տարածեցէ՛ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԾԻԾԱՂ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆՏԵՐԸ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Անցեալները Տիկին Զ. Եսայեան կ'երթայ կարտան (Մարսէյլ) բանախօսելու: Այդ աշխատաւորական գաղութին քանի մը կարմիրները իրենց խուլն բացակայութեամբ կը դիմաւորեն Տիկինը: Դաշնակցական տղեկ մը վազելով կարմիր մը կը գտնէ, իր անկողնին մէջ խռմբալով զբաղած: կ'արթնցնէ ու տիկնոջ առջեւ կը բերէ: Տիկինը կ'ըսէ կարմիրին.

— Բանախօսութեան յայտարարութիւնները ստացած էք, չէ՞...

— Ո՛չ:

— Իտալացի ընկեր Նիկոլին չեկա՞ւ...

— Ո՛չ:

— Սրահը չէ՞ք վարձած...

— Ո՛չ:

— Կը յուսա՞ք որ հինգ տասը ունկնդիր ունենամ այս անգամ...

— Ո՛չ:

Ու կարմիր աքլորը կ'երթայ նորէն քնանալու:

Տիկինը կը մտածէ. «Տոմսակս երթուդարձի է... կը դառնամ.. դառնալու մէջ վարժ եմ...»:

Ուրիշ Դաշնակցական մը, ընկեր Մարգար անելի մատնուած տիկնոջն կ'առաջարկէ.

— Եթէ ձեր կարմրուկները չեն ուզեր ձեզ լսել, մենք ձեզ կը լսենք: Հրամմեցէք մեր տունը: Դաշնակցականի մը տունին մէջ շատ աւելի բազմութիւն կարելի է գտնել, քան կարմիրներու երեկոյթին մէջ:

Ու Տիկինը կը մտնէ Մարգարի տունը, ուր կը գտնէ խնջոյք, սեղան, բազմութիւն, ոգեւորութիւն:

Տիկինը *սիկարէթ*ը կը վառէ, հատ մըն ալ կը խմէ ու կը սկսի ճառը.

— Հայաստանը առաջուան պէս չէ. բարեփոխուած է: Հոն ամէն օր կը շինեն: Ես կենդանի վկայ եմ: Ի՛նչ սրահներ, ի՛նչ սենեակներ շինեցին, գիշեր ցերեկ ինծի հաճոյք պատճառելու համար: Համով ուտելիքներ ունին: Ինծի շատ բաներ կերցուցին: Հիմակ Հայաստանի ամէն բանը համ ունի: Տունկերը, ծուկերը անհամ են: Կը լսեմ թէ վերադարձէս ի վեր շատ աւելի բաներ շինած են:

Ու ճառը լրացնելով, կը սկսի սեղանը աւարտել:

Մշեցի մը կը հարցնէ.

— Անուշ բերնիդ մատաղ, Տիկին ջան, հապա ինչո՞ւ մեր Մշեցի աղբրտանք այսքան տարի բանտերու մէջ կը մնան...

— Բա՛նտ... բայց Հայաստանի խորհրդային բանտերը շատ աւելի օդաւոր, շատ աւելի գեղեցիկ են քան այս տուները: Հայաստանի բանտարկեալները պարահանդէս ու ներկայացում կը սարքեն: Շատ ազատ ու շատ անկախ են: Ես իրենց այցելեցի: Ինծմէ շատ գոհ մնացին: Որոնց հոգէն զերծ են, կ'ուտեն, կը խմեն, կը պառկին ու կը քնանան: Դուրս եղողները չարաչար կ'աշխատին, սեննակի չգոյութենէ ու ապրուստի սղութենէ կը նեղուին: Ամէն ոք այնտեղ երանի կուտայ բանտարկեալներուն: Ինչո՞ւ ապերախտ կ'ըլլաք կառավարութեան դէմ, երբ ձեր հայրենակիցները իր մասնաւոր տան մէջ կը պատսպարէ ու պահապան զինուորներով կը հսկէ անոնց վրայ, մօր մը պէս:

Տիկինին այս յաւելուածական ճառէն յետոյ Հայաստանցի մը կը գոչէ.

— Տօ', հիմի հասկացայ թէ բանը ի՛նչումն է: Հազա՛ր ապրիս, Զապէլ ջան: Ուրեմն էդ բոլոր լաւ բաներ բանտումն են եւ ոչ թէ դրսում: Ուրեմն կարմիրներ որ գովում են Հայաստանը, բանտերի՞ համար են: Ախր, մեզ էլ տարէք ու բանտարկէք: Էստեղ հանքերում աշխատելով մեռանք է՛...

Ու բաժակներ կը պարպուին, մաղթելով որ արտասահմանի ամբողջ հայութիւնը մօտաւոր ապագային բանտարկուի խորհրդային դրախտին մէջ:

Ներկայ մը քովինին կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ ուրեմն Տիկինը հոն չբանտարկեցին:

— Որպէս զի չըսեն թէ կողմնակցութիւն կ'ընեն ու իրենց կուսակիցներուն կը կերցնեն բանտին հացն ու կերակուրը:

Երկրորդ մը կը պատասխանէ.

— Այդպէս չէ: Որովհետեւ տեղ չէ մնացած բանտերու մէջ: Տիկինին ալ մինակ խելքը բանտարկեր են...

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՆՈՐ ԴԱՐՈՒ ՈՐԲԵՐԸ.— Հայաստանի «Երախաներու բարեկամ» ընկերութիւնը նորք, մասնաւոր տան մը մէջ, պատսպարած է 200 տղաք, որոնք հաւաքած է փողոցներէն: մեծ մասը դրուած է վարժարան, իսկ անոնք որ դպրոց չեն երթար, մասնաւոր ուսուցիչի մը կողմէ կը պատրաստուին, առաջիկային դըրուելու համար վարժարան:

Այս տղոց համար բացուած են կօշկակարի, խաղալիքի, գուլպաներու արհեստանոցներ:

ՊՈԼՍՈՅ Հրեաները որոշած են «Թուրք Հրեաներու Օճախ» մը կազմել: Ասկէ առաջ Հրեաները դիմումկատարած էին, Թուրք Օճախին մէջ ընդունուելու համար, բայց մերժուեցան:

ՋՈՒՐԻ ՏԱԳՆԱՊ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ.— *Խորհրդային Հայաստան* կը գրէ թէ Երեւան, վերջերս մատնուած է ջուրի տագնապի մը: Ջուրի պակասը աւելի սաստկութեամբ կը յայտնուի Կուդի եւ Թափա-Բաշիի մէջ: Երեւանի ջրային վարիչ Լիսիցեան կը յայտարարէ թէ «անզօր են տագնապը անհետացնելու»:

ԷՐԶՐՈՒՄԻ եւ շրջականներուն մէջ քարիւղի հանքի արժէքաւոր երակներ գտնուած են:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԲԱՆՏԸ ԵՒ ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԴՐԱԽՏԸ

«Արաքս»ի մէջ կը կարդանք.

Անցեալ օր Թրակիոյ ճամբով Ռուսիայէն Պուլկարիա վերադարձան 10 հոգի, որոնք փախած էին Պուլկարիայէն համայնավար շարժումներու օրերուն: Անոնք անմիջապէս ներկայանալով ոստիկանական տնօրէնութեան խնդրած են արտօնել վերադառնալու իրենց տուները, բան մը որ չէ զլացուած:

Եկողներէն մեծ մասը երիտասարդներ են եւ շատ գէշ կը խօսին Ռուսիոյ ներքին կացութեան ու կեանքի մասին:

Վերադարձողները մեծ մասամբ Նովա Զակորայի եւ Էլհովոյի շրջաններէն են: Անոնք շատ տառապած են Ռուսիոյ մէջ եւ պատառ մը հաց ճարելու համար ըրած են ամենածանր աշխատանքներ:

Ի վերջոյ չկրնալով տոկալ անհուն զրկանքներու, յաջողած են ձեւով մը դուրս ելնել պոլշեւիկ Ռուսիոյ սահմաններէն:

Վերադարձողներէն մին պուլկար դատարաններուն կողմէ դատապարտուած ըլլալով 10 տարի բանտարկութեան, այնուամենայնիւ նախընտրած է իր կեանքի 10 տարին պուլկար բանտին մէջ անցնել քան թէ պոլշեւիկ դրախտին:

Այս պարագան իսկ բաւական է, ցոյց տալու համար թէ ինչպիսի րէժիմի տակ կը գտնուի այսօր Ռուսաստանը որուն դըժբախտ մէկ մասը կը կազմէ նաեւ բռնագատուած Հայաստանը:

ԲՈԼՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հալէպէն Խարբերդի եւ յարակից գիւղերու Հայրենակցական Միութեան վարչութենէն ստացանք սրտառուչ կոչ մը, ուղղուած Ամերիկայի համանուն Միութեան վարչութեանց եւ Ամերիկաբնակ բոլոր Խարբերդցիներու: Կը քաղենք գլխաւոր մասերը.—

Հայրենակիցնե՛ր, 10 — 12 տարի է անցեր այն անծապարտ օրէն ի վեր, երբ մեր պաշտելի Հայրենիքը հուրի ու սուրի մատնուելով՝ քար ու քանդ եղաւ, ամայացաւ իր շէն քաղաքներէն ու աւաններէն:

Մենք՝ վերապրող Խարբերդցիներս, յոխորտացող ամբարտաւաններուն այն ատեն միայն շառաչուն ապտակը տուած կ'ըլլանք, եթէ երբեք մեր սրտահատորներէն՝ իբրեւ սրբազան հրիտակներ եւ մասունք-նշխարներ աւանդ մնացած եւ այժմ մեծ մասամբ Սուրիա եւ մասնաւորապէս Հալէպ ապաստան գտնող մեր սիրելի հայրենակից Խարբերդցի խլեակներուն հանդէպ մեր պարտքը կատարենք: Անոնք Խարբերդի մէջ, բարբարոսութեան լուծին տակ, տառապանքի բաժակը մինչեւ մրուրը քամելով հանդերձ, համբերատար ոգիով եւ զմայլելի առաքինութեամբ կուրծք տուին ամենօրեայ դժնդակ պայմաններուն, պահպանելով միանգամայն մեր տոհմիկ յատկութիւններն ու աւանդութիւնները:

Այս շրջանի մեր վտարական անբախտ հայրենակիցները, ասկէ 3—4 տարի առաջ՝ եաթաղանէն մազապուրծ ճողոպրելով՝ Խարբերդէն հեռանալու ատեն, կը յուսային թէ միանգամընդմիշտ ազատուած պիտի ըլլան իրենց պատուոյն, կամքին եւ ինչքին սպառնացող մղձաւանջէն: Բայց ցաւալի է ըսել որ Հալէպի մէջ անոնց ճակատագիրը վարողները՝ ոչ մէկ փոյթ ու ջանք գործ դրին, որպէսզի մեր եղերաբախտները իրենց նկարագիրն ու արժանապատուութիւնը անեղծ պահէին, իրենց ընձեռնուած բարիքներուն ու նիւթական օգնութեանց արժէքը չափելով՝ սիրէին մանաւանդ իրենց աշխատութեան արդիւնքը վայելել, ինչպէս եւ ժրաջանութիւն եւ հպարտութիւն ցոյց տալով՝ ինկած մուրացիկի մը ապաւորութիւնը չթողէին եւ արգահատանք չհրաւիրէին:

Կրնանք ըսել թէ Թրքական շատ մը քաղաքներէն Հալէպ ապաստանող Հայերուն մէջ, շատ որոշ կերպով աչքի կը զարնէ Խարբերդցիներու յետին ծայր թշուառ կացութիւնը:

Արդ, Նորընտիր Վարչութիւնս՝ գումարուած յարակից բոլոր գիւղերու Մասնախումբերու Վարչութիւններով, հաստատապէս կ'որոշէ իր բովանդակ ճիգն ու կարելին ընել, երէկի ողորմող, բայց այսօր ողորմութեան կարօտ մեր հէք ու թշուառ մայրերն ու քոյրերը խնամելու, ուսման ծարաւը ունեցող եւ թերուս մեր պզտիկներուն դաստիարակութիւն տալու, եւ վերջապէս տէր ու պաշտպան կանգնելու մեր որբերուն, որոնք կոչուած են Նոր-Խարբերդը շէնցնելու եւ Հին-Խարբերդի յուշարձանը յաւերժացնելու: Որպէսզի այդ նպատակին դիւրութեամբ կարենանք հասնիլ, մեծապէս պէտքն ունինք, մասնաւորաբար Ամերիկա գտնուող Խարբերդի եւ Գիւղերու Միութեանց Վարչութեանց, ինչպէս եւ Ամերիկաբնակ համայն Խարբերդցիներու անվերապահ օժանդակութեանց եւ ձեռնտուութեանց:

Քաջ վստահ ենք թէ արտասահմանի Խարբերդցիները պիտի գիտնան իրենց պատասխանատուութիւնը եւ մեզի թեւ թիկունք պիտի հանդիսանան:

(կնիք)

Վարչութեան հասցէն՝ Union Compatriotique de Kharpout et des villages d'environ B. P. 246 Alep (Syrie).

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ինչպէս գրեցինք, երեքշաբթի օր տասներորդ հանգրուանը շահեցաւ պելճիքացի Վէնսակէն: Բասնըշոս մրցորդ՝ միասին հասան Պայեօն, եւ ասոնց մէջէն Վէնսակէնն է, որ պզտիկ տարբերութեամբ մը առաջնութիւնը առաւ: Այս հանգրուանի ընթացքին պարզ շրջիկները փայլեցան ու լաւագոյն տեղերը գրաւելով ճիշդ յաղթականին հասած ժամուն հոն հասան: Ֆրանց, յաղթականէն երկու վայրկեան միայն ուշ հասաւ, ճամբան հեծելանիւը աւրուած ըլլալով: Տասներորդ հանգրուանէն վերջ, պելճիքացի Հէքթոր Մարթէնն է որ ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի, Ֆրանց՝ կուգայ երկրորդ 23 վայրկեանի տարբերութեամբ, իսկ պելճիքացի Ռըպոփ կը դասուի երրորդ, 34 վայրկեանի տարբերութեամբ: Մարթէն կը պատկանի Louvet *հեծելանիւի ընկերութեան, իսկ Ֆրանց եւ Ռըպոփ՝* Alcyon *ընկերութեան: Այս հանգրուանի ընթացքին շրջանը լքողներ չեղան:*

Մինչեւ իններորդ հանգրուանը իւրաքանչիւր հեծելանիւի ընկերութեան մարզիկը բոլորը մէկ մէկ քառորդ ժամ տարբերութեամբ կը մեկնէին: Տասներորդ հանգրուանի ընթացքին բոլորը միասնաբար եւ մէկ գծի վրայ մեկնեցան:

Այս վերջին դրութեան առաւելութիւնը այն է որ մրցորդները աւելի հանդարտօրէն կը քալեն: Երեքշաբթի օր այնչափ հանդարտ ու կամաց քալած էին որ, միջին հաշւով ժամը 26 քիլոմեթր 180 մեթր կտրած կ'ըլլան:

Երէկ սկսան լեռներու հանգրուանները: Պայեօնէ-Լիւշօն 236 քիլոմեթր՝ Պիրէնեան լեռներու առաջին մասն է որ տեղի ունեցաւ երէկ: Իսկ Պիրէնեան լեռներու երրորդ հանգրուանն է Լիւշօն-Փէրփինեան՝ 223 քիլոմեթր: Այս երկու հանգրուաններէն վերջ Պիրէնեան լեռները կ'աւարտին: Լեռներուն երրորդ հանգրուանը տեղի պիտի ունենայ վաղը՝ շաբաթ, մէկ օր հանգիստէ վերջ: 16րդ հանգրուանի ընթացքին կը սկսին Ալպեան լեռները:

Փարիզէն մեկնելէն ի վեր մրցորդները կատարեցին 11 հանգրուան, կտրելով 2265 քիլոմեթր ճամբայ:

ՖՈՒԹՊՈԼ.— կը տեղեկանանք թէ Սպանիական ֆէտէրասիօնը 10,000 փէզէթա տուգանքի ենթարկած է T. Barcelone խումբը, երկու լաւագոյն խաղացողները անգլիական խումբի մը մասնակցած ըլլալուն համար:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃԻՐ ՄԸ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ ՄԷՋ.— Փոխ-դնդապետ, Սոփալ, ուսուցիչ զինուորական վարժարանի, առջի գիշեր սպաննուեցաւ Շէրպուրկ-Փարիզ ճեպընթացին մէջ: Զինուորականը կը վերադառնար Վիլէ-սիւր-Մէրէն, ուր ինքնաշարժը ձախած էր: Ճամբորդ մը, որ առաջին կարգի վակոնի մը նրբանցքներուն մէջ կը պտտէր, յանկարծ տեսաւ մարդ մը, որ անշունչ երկնցած էր խցիկի մը մէջ: Մօտեցաւ եւ հաստատեց որ ոք մեռած է: Անմիջապէս լուր տուաւ պաշտօնեային որ մարդուն գրպանի թուղթերը քննելով, ինքնութիւնը հաստատեց: Գետնէն գտնուեցաւ երկու պարապ փամփուշտ. դրամապանակին մէջ կար 4 հազար ֆրանք, գրպանն ալ ոսկի ժամացոյց մը: Քիչ յետոյ հեռաձայնով լուր առնուեցաւ որ առտուան ժամը 1.45ին Սէրքինիկի կայարանէն երկու քիլոմեթր անդին, մարդ մը կառախումբէն վար ցատկած էր եւ վիրաւորուած: Երկու գործաւորներ գտած էին անծանօթը որ ձեռքը ատրճանակ մը ունէր, 5 փամփուշտէն երկուքը պարպուած: Մարդը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ուր յայտարարեց թէ անձնասպանութիւն փորձած է, եւ յաջողած չըլլալով կառախումբէն դուրս նետած է ինքզինքը: Ու սխալ անուն մը տուաւ: Հարցաքննիչ դատաւորը հիւանդանոցին մէջ նեղը դրաւ զինք, ու մարդը խոստովանեցաւ թէ կը կոչուի Ուիլեըմ Ֆօլէն, ծնած Հավր 1906ին: Դրամի նեղութեան համար գործած էր ոճիրը: Զոհին գրպանէն 6—700 ֆրանք գտած, բայց յետոյ դուռնէն դուրս նետած է: Ֆօլէնի գանկոսկրը ջախջախուած է եւ վիճակը ծանր է

ՄԱՐԴԻԿ ԳԻՇԱՑԱՆ.—— *Քանի մէջ հայր մը, դեռ հազիւ 28 տարեկան, այնքան բարկացոտ եւ անգութ էր որ շարունակ կը տանջէր իր երկու աղջնակները: Բարկութեան, պահուն, դանակը կը վերցնէր եւ կացինի պէս կ'իջեցնէր աղջկան ձեռքին: Վերջերս, այնքան կը կատղի որ, կը սպառնայ աղջնակին թէ «ողջ ողջ պիտի եփէ կրակին վրայ»: Եւ իրաւամբ, կը բռնէ աղջնակը եւ կը նստեցնէ հրաշէկ հնոցին վրայ: Աղջնակին միսերը կը վառին: Այն ատեն, դրացիները բողոքեցին ոստիկանութեան, որ ձեռքը դրաւ մարդուն ուսին:*

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆՈՎ

ՎԱՆ ՔԱԱՌՊԷՔԻ

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Պատմութեան ամէնէն զուարճալի կողմը այն է որ, Վան Քաառպէքը հետապնդելու պաշտօն ունեցող ոստիկանը, երկար ատեն Հոլանտա ապրած էր, շատ լաւ կը գրէր ու կը խօսէր հոլանտական լեզուն: Քաառպէք կարծելով որ իրեն հայրենակից մըն է, փութաց շոգեկառքին մէջ իսկ հետը ծանօթութիւն հաստատել:

Երբ Փարիզ հասան, երկուքը՝ արդէն աշխարհի լաւագոյն բարեկամները եղած էին, այնքան որ երկուքին ալ գրպանները լեցուն ըլլալով, որոշեցին նոյն օրն իսկ Մոնմարթրի մէջ խրախճանք մը սարքել:

Նոյնպէս, որոշեցին այլեւս իբրեւ շրամնուիլ, եւ Լըփիք փողոցին մէջ նոյն պանդոկը իջան:

Ինչպէս կը տեսնէք, մեր մարդը լաւ ձեռքերու մէջ էր:

Բայց գլխուն գալիք կար:

Եւ իրօք, երկու բարեկամները, գինետունէ գինետուն շրջելէ յետոյ, երբ գիշերուան ժամը երկուքի ատեն, եկան ինկան Մոնմարթրի մէկ ճաշարանը, Հոլանտացին ուզեց անպատճառ ճաշել հոն գտնուող միրուն կիներու հետ:

Իր բարեկամին «գիտումնաւոր» թեթեւսոլութեամբ՝ ընտրեց հաստատութեան պարուհիներէն մէկը, որ շատերը Սպանիացի կը կարծէին, բայց բնիկ Փարիզուհի էր:

Փոշակեցիք անշուշտ:

Պարուհին որ մենէ էր, շուտով «խոստովանանք»ի պատրաստեց Վան Քաառպէքը, որ կարծելով թէ այս կինն ալ Ֆրանսայի օտեբիմ թշնամի մըն է, միամտօրէն յայտնեց թէ գերմանիոյ գործակալներէն է եւ անոր առաջարկեց ի հարկին «աշխատիլ» իր հաշւոյն:

Պարուհին՝ նախ մտածելու ժամանակ ուզեց. քանի մը օր յետոյ, առաջարկը ընդունիլ կեղծեց:

Վան Քաառպէք, այն ատեն ամբողջովին բացուեցաւ, պարուհին յանձնեց շատ մը կարեւոր հարցարաններ:

Բայց այսքանով չգոհացաւ:

Իր այս յաղթանակէն գոհ՝ փութաց իր ընկերուհին ներկայացնել երկու պաշտօնակիցներու, որոնք մասնաւոր պաշտօնով Փարիզ կը գտնուէին. իսկ այս երկու լրտեսները, որոնք այնքան միամիտ չէին, սարսափեցան տեսնելով որ իրենց գաղտնիքը կնոջ մը յանձնուած է, եւ փութացին իրազեկութիւնը յայտնել Մատմազէլ Տօքթօրին, յետոյ անյայտացան:

Գործը շատ գէշ վերջացաւ Վան Քաառպէքի համար, որ Մոնմարթրի փողոցներէն մէկուն մէջ գտնուեցաւ արիւնթաթախ վիճակի մէջ:

Այս կերպով էր որ Մատմազէլ Տօքթօր օձիքը կ'ազատէր իր այն մարդերէն, որոնք կը դադրէին հաճելի ըլլալէ:

Եւ շարքը անոնց որոնք այս կերպով պատժուեցան Մատմազէլ Տօքթօրի կողմէ, կ'երկարի...:

*
* *

Հոս կը վերջացնենք առաջին շարքը մեր պատմուածքներուն: Յետագայ աշխատութեան մը մէջ, որ պիտի գայ լրացնել «Մասնաւոր պաշտօնով»ը, պիտի տեսնենք լրտեսներու ուրիշ դասակարգ մը.— «Քաղաքական Լրտեսներ»:

Հետաքրքրականը այն է, որ ասոնք ալ կը հպատակէին կնոջ մը...: Եւ այս կինն ալ իրեն պարտականութիւն սեպած էր տապալել Ֆրանսան:

Ուրեմն Ֆրանսայի ծառայութիւն մը մատուցած ըլլալով մէկտեղ լրագրուցած պիտի ըլլանք լրտեսութեան մասին մեր փաստարկումը, հասարակութեան ծանօթացնելով զէնքերը որ մեզի դէմ կը գործածէր ՔՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ:

Հայացուց
ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ՎԵՐՋ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

"ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ,,

Թերթերու մէջ շատ կը կարդաք, պոլշեւիկեան վայրագութիւններուն մասին, բայց գիտնալու համար թէ՝ յանուն անհասկնալի քաղաքականութեան մը, ոճիրը որքա՛ն կը ստորնանայ, թէեւ համամարդկային սկզբունքի պատրուակով, մարդը մարդուն հանդէպ որքա՛ն կ'անբանանայ, ուշի ուշով կարդացէք՝

«ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ»

Ուր «Մասնաւոր պաշտօնով» վէպին հեղինակը կը պատուէ վարագոյրը իշխանական զաւեշտի մը եւ անվարան՝ հանրութեան կը յայտնէ Չեկայի դժոխային դաւերն ու տանջանքի գործիքները:

ԳՈՎԵԼԻ Է.— Պէյրութի Հայ Բողոքականներու կրօնական ժողովին որոշումով, Յուլիսէն սկսեալ, ժողովարանին պաշտօնական լեզուն ընդունուած է հայերէնը: Նոյնպէս քարոզներն ալ կը տրուին հայերէն:

ՓԱՐԻԶԻ Երաժշտանոցի երգի մրցումին մէջ առաջին մրցանակ շահեցան երեք Օրիորդներ՝ Տը Մէօ, Էնկրան և Տանիէլ:

Օր. տը Մէօ ծանօթ է Փարիզի հայ գաղութին, մասնակցած ըլլալով հայկական քանի մը երեկոյթներու՝ իբրեւ երգչուհի եւ ջութակահարուհի:

Սըր Օ. Չէմպրլէն Փարիզի մէջ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը երէկ առաւօտ Փարիզ հասաւ Ջէրմուզէն, ուր կը գտնուէր ժընեւէն մեկնելէն ի վեր: Քանի մը ժամ մնալէ վերջ Չէմպրլէն Անգլիա վերադարձաւ:

Սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչներէն Լէնսպըրի, Մէքսթըն և Պրոքուէյ Գործավարներու Խորհուրդի Նախագահ Ռիքոֆի ուղղեցին հեռագիր մը՝ որով կը պահանջեն վերջ տալ առանց դատաստանի կատարուած գնդակահարութիւններուն, աւելցնելով որ այդ գնդակահարումները արգելք կ'ըլլան անգլիական կառավարութեան հակառուս քաղաքականութեան դէմ իրենց պայքարին:

Պատասխանին մէջ, Ռիքօֆ կը յայտարարէ թէ քսան սպիտակ-պահակեանները գնդակահարուեցան դատավճիռէ մը վերջ, եւ թէ իրենց յանցապարտութիւնը վաւերաթուղթերով ապացուցուած է: Յետոյ կ'աւելցնէ.

«Անգլիոյ պահպանողական կառավարութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ թշնամական պայքար կը մղէ Խորհրդային Միութեան դէմ եւ զինուորական նոր բախտախնդրութիւն մը կը պատրաստէ: Այս կատաղի պայքարին առջեւ, պարտաւորիչ և բացարձակապէս անխուսափելի կը դառնան կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել գործօն հակայեղափոխականներու դէմ: Խորհրդային Միութիւնը մեծապէս կը գնահատէ Անգլիոյ բանւոր դասակարգին կարծիքը, սակայն ամբողջ աշխարհի բանւոր դասակարգին շահը կը պահանջէ որ պահպանուի այն աշխատաւորական պետութիւնը, որ մարդկային պատմութեան մէջ առաջինը ըլլալով, կը ջանայ ընկերվարական կարգ ու սարք մը կազմակերպել, խիստ դժուարին պայմաններու մէջ»:

⁂ Մոսկուայէն Յունիս 25 թուով Հավասի Գործակալութեան ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ' Ժիթոմիրի (Վոլհինիա) շրջանային դատարանը իր արտակարգ նիստին մէջ մահուան դատապարտեց երկու Լեհեր՝ Թարասովիչ եւ Եամօլթիա, որոնք իբր թէ լեհ սպայակոյտի հաշուոյն լրտեսութիւն կ'ընէին խորհրդային հողի վրայ: Վճիռը գործադրուած է:

Մոսկուայի Գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Վիաթքա նահանգին դատարանը մահուան դատապարտած է Քոլչաքի բանակին նախկին սպայ Մալֆինը, որուն հրամանով գնդակահարուած էին ութսուն հոգի:

Նոյնպէս Կէֆէուի գերագոյն ատեանը մահուան դատապարտած է հինգ հոգի, որոնք գործակցած են 1926ի Նոյեմբերին յանուն մեծ-դուքս Նիքոլայի, հակայեղափոխական շարժում առաջ բերելու համար Սախալինն եկած Արէսթուլօֆ անուն նախկին հարիւրապետին հետ:

Այս վերջինը փախած է:

Փարիզի խորհրդային դեսպանը կը հերքէ Քոփէնհակէն տրուած այն լուրը թէ 55 հոգի գնդակահարուած են Խորհրդային Միութեան մէջ:

Պայրտ Փարիզ կուգայ մշուշներու մէջէն

Ինչպէս նախատեսած էինք երէկ, ամերիկացի հազարապետ Ռիչըրտ Էվլին Պայրտ, որ անկէ առաջ հիւսիսային բեւեռին վրայ կատարած իր թռիչքով մեծ համբաւ շահած էր, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5.24ին (Փարիզի ժամով 10.24) Նիւ Եորքէն ճամբայ ելաւ դէպի Փարիզ՝ «Միս Ամերիկա» հսկայ օդանաւով: Իրեն կ'ընկերանան տեղակալ Ճօրճ Նովիլ, որ անթել հեռագիրը կը կառավարէ, Պէրթ Աքոսթա, օգնական վարիչ եւ Նորվեկիացի Պէրնտ Պալքըն, մասնագէտ դիտող եւ մեքենագէտ:

Նովիլ շարունակ անթելով տեղեկութիւններ կուտայ ճամբորդութեան մասին: Ներկայիս Ատլանտեանի վրայ 56 զանազան շոգենաւեր կ'երթեւեկեն: Ասոնք օդանաւէն ստացուած անթել զեկոյցները անմիջապէս կը հաղորդեն ամէն կողմ. այնպէս որ ճամբորդութեան մանրամասնութիւններ կ'իմացուին ամէն վայրկեան: Ասնուած բոլոր լուրերը ցոյց կուտան թէ օդը շատ գէշ է Ատլանտեանի վրայ: Թանձր մշուշ մը պատած է օդը: Նիւֆաունտլէնտի մօտ տեղատարափ անձրեւ կուգայ: Օդանաւը կը հաղորդէ որ շատ բարձրերը ելաւ մշուշէն ազատելու համար, սակայն հոն ալ սաստիկ փոթորիկի հանդիպեցաւ: Անթել մը կ'ըսէ. «Թանձր մշուշ մը եւ ցած ամպեր կը ծածկեն ամէն ինչ: Հազիւ օդանաւի թեւերուն ծայրը կը տեսնենք:»

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, օդանաւը Նիւֆաունտլէնտէն անցած է եւ դէպի Իրլանտական եզերքը կը յառաջանայ: Եթէ արգելք մը չպատահի, օդանաւը Պուռժէ պիտի հասնի Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը ժամը 22ի եւ 1ի միջեւ:

⁂ Խաղաղականը կտրելու ձեռնարկող ամերիկացի երկու օդանաւորդները ողջ առողջ Հօնօլուլու հասան՝ 2790 քիլոմէդր ճամբան կտրելով 25 ժամ 49 վայրկեանէն:

⁂ Չէմպրլին եւ Լէվին երէկ կէսօրէն վերջ Փարիզ կը սպասուէին:

Հայերը Յունաստանի մէջ

Հելլէն խորհրդարանի անդամներէն Պ. Սիմէօնօղլու, Յունաստանի մէջ բնակող Հայերու մասին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— «Այն Հայերը, որոնք, որ եւ է կերպով կ'օգտուին պետական շէնքերէն, կամ տուն ու խանութ շինած են գրաւուած գետիններու վրայ, ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՊԷՏՔ Է ՅՈՒՆԱՀՊԱՏԱԿ ԴԱՌՆԱՆ, այդ առաւելութենէն մօտերս չզրկուելու համար:

Հայերէն անոնք, որոնք ոեւէ կերպով պետութենէն չեն օգտուիր, ազատ են հելլէնահպատակ ըլլալու կամ ոչ:

Կառավարութիւնը ոեւէ մտադրութիւն կամ մասնաւոր որոշում չունի, ոչ-հելլէնահպատակ Հայերու հանդէպ:»

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ պահանջին վրայ, զօրավար Սփինքս փաշա եգիպտական բանակի մարաջախտի տիտղոսը ստացաւ:

ՊԱՐՍԻԿ կառավարութիւնը Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ուղղած ծանուցագրով մը կ'առաջարկէ ջնջել քափիթիւլասիոնները:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ պալքանեան Լոքառնօ մը կազմելու համար, Սելանիկի մէջ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

2 Յուլիս Շբ. երեկոյ ժամը 9ին, Bon Théatreի մէջ, 84 rue Chape
ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ սիրայօժար մասնակցութեամբ
Մարսիլիոյ դերասանական ուժերուն
Ա. տը վինեէի-ի հուչակաւոր տրամը "ՇԱԹԵՐԹՕՆ„
եւ Պարոնեանի «ԱԶԳԻՍ ՔԱՐՍԱՐՆԵՐԸ» (զաւեշտ 1 արար)
Տոմսերու գիները ժողովրդական

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուա քօլօմպի Թաղապետ. սրահին մէջ, Rue des Halles,
3 Յուլիս կիրակի ցերեկ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
կովկասեան Տրամա-Օփերէթի խումբը ղեկավարութեամբ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆի կը ներկայացնէ ԱՐՇԻՆ-ՄԱԼ-ԱԼԱՆ: Պիտի պարէ Օր. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ: Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար:
Մուտք՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք: Մէն Լազարէն առնել շոգեկառք:

„ԲՈՒԺԱՆՔ"

ԱՄՍԱԳԻՐ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ
ՄԻԱԿԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Բ. տարեշրջանէն սկսեալ կը հրատարակուի օժանդակութեամբ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան կ. Խաչի Մասնաճիւղին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ.— Տօքթ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, Տօքթ. Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ, Պ. Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ, Տօքթ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և Տօքթ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ:

«ԲՈՒԺԱՆՔ» ժողովուրդին համար խմբագրուած թերթ մըն է, անոր ծանօթացնելու արդի բժշկական գիտութեան բարիքները եւ առողջապահական գիտելիքները:

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Ա. Ֆրանսա տարեկան 22 ֆր., Բ. Սուրիա 25, Գ. Պելճիքա, Իտալիա, Պալքաններ, Թուրքիա, Հայաստան 30 ֆր., Դ. Մնացեալ երկիրներ 1ուկէս տոլար:

Բոլոր անոնք որոնք իրենց բաժնեգինը ուղղակի մեզի կը ղրկեն մինչեւ Օգոստոս 1, կ'օգտուին այժմու պայմաններէն՝

Ա. 20, Բ. 20, Գ. 25, Դ. 1 տոլար

ԻՍԿ ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԻՆ ԵՒ ԿԸ ԳՏՆԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ բաժանորդ, կը ստանան իբրեւ նուէր ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ
ԵՐԵՔ ՆՈՐ բաժանորդ » » ԻՆՔՆԱՀՈՍ ԳՐԻՉ ՄԸ
ՀԻՆԳ ՆՈՐ բաժանորդ » ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ ԵՒ ԳՐԻՉ ՄԸ

փութա՛ օգտուիլ անմիջապէս.— Տուր հասցէդ, ձրի ստանալու համար մէկ օրինակ իբրեւ նմոյշ եւ «Սեռային կեանքը եւ իր վտանգները» գրքոյկը:

ՉԷՔ, ՄԱՆԴԱՓՈՒԹ և ՆԱՄԱԿ ղրկել միայն հետեւեալ հասցէին՝
Docteur L. KRIKORIAN. 126 Fbg. St. Denis, Paris (Xme)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains:

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը՝ Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ֆլօրիայի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտ Սերունդ խումբի ժողովը 3 Յունիս կիրակի ժամը 2ին, 40 Rue de Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը 3 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 2 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահը:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ժողովը՝ 2 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ժողովը, 3 Յուլիս կիրակի երեկոյ ժամը 9.30ին, Ռիւ տը լա Րէփիւպլիք 63: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, իրենց անդամատետրերով միասին: Ներկաներու թիւր մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Բրիս» խումբի ընդհ. ժողով վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 3 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Bar Restaurant Bld. Oddo Prolongé 142: Բոլոր ընկերները ներկայանան իրենց անդամատետրերով: Կը խնդրուի նոյնպէս Սէնթ-Անթուանի ընկերներէն ներկայանալ արձանագրուելու համար:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Ռայոնական ժողովը 9 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահը:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր խումբերու ընկերները 3 Յուլիս կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Rue Marseille սրճարանին սրահը:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Ապառաժ» խումբի հերթական ժողովը 3 Յուլիս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, սովորական ժողովատեղին: Բոլոր ընկերները առանց բացառութեան պէտք է ներկայ ըլլան:

Հ. Յ. Դ. Սէնթ-Էթիէնի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ 3 Յուլ. կիրակի օր ժամը 3ին, Քաֆէ տը Փալէի սրահը: Ռիւ տը Փալէ:

Հ. Մ. Ը. Մ. Պէլվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 10 Rue Rampal, Belleviille:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Պարասիրաց երկսեռ միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ անդամները եւ համակիրները Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիայի սրահը:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին անդամները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ 3 Յուլիս Կիրակի ժամը 3ին, Place d'Italie au Clair de Lune Caféի մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Ամասիացի, Թորոս եւ Մաքրուհի Զատիկեանները, կը փնտռեն իրենց որդին Գրիգոր Զատիկեանը (30-32) տարեկան: Տարի մը առաջ Օտեսա-Ռումանիա ըլլալը իմացուած է: Տեղեկացնել՝ K. Aharonian, Briqueterie de Labadie, Cannes. A. M. France. Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել

— կը փնտռուին վանեցի Յովհաննէս Ղազարեան (Պուլկարիա), վանի Ալիւր գիւղէն Մելքոն Թուլոխեան (Տիթրոյթ-Ամերիկա), Մուշ քաղաքէն Եսթեր Մխիթարեան (Ռումանիա), վանեցի Յակոբ Պարխոյեանի աղջիկը Եղիսաբէթ Պարխոյեան որ իզմիրի աղէտին Պոլիս կը գտնուէր: Գրել՝ Enok Mesropianի, Puits Bivert, 48 D, Gardanne, (B. D. R.) France:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Միլրինա 8, Աշուղ Ղարիպ 6, Երազահան 6, 8, 10, Ազգային բարերար 5, Գարմը 10, Գերասանուհին 10, Հայսրը 10, Երգարան 5, 10, 20, Աւազակապետը 30, Ազգային ջոջեր 25, Մեր խաչը 10, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Ցակոբոս աղա 3, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Հազար եւ մէկ գիշերներ 30, Թափրա պէյ 5, Ֆրանսերէն գրպանի ուղեցոյց 7, Լուսթուինը 8, Կոյսի մը օրագիրը 5, Անոյշ 5, Լէպլէպիճի Հօր Հօր 6, Պէպլէքս 10, Արաքսեա 15, Տօքթ. Վարդան 7, Աֆրոդիտէ 15, Մանչ-Աղջիկը 20, Չարլը Ալթին աղա 6, Ժան Շուան 25, Ժիւտէքս 30, Շարլի Շաբլին 8, Նոճաստան 7.50, Բեռոյի մանկավէպեր 7.50, Տեսական խնդիրներ 4, ինչպէս նաեւ ուզուած Ռեխ. գիրք, խիստ աժան:

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ
ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ
փօսթի ծախք չկայ

25 ֆր.ի գիրք ապսպրողին 5 ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր:

Ստանալու համար դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի՝

„ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ„Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ակնի վերին հովտի գիւղախումբերու մասին:

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Որպէսզի կարենանք գոհացում տալ եղած պահանջներուն փութացէք այժմէն արձանագրուիլ «Յառաջ»ի խմբագրատունը L. KEVONIANի, 208bis Rue Lafayette, Paris:

Գին 26 ֆրանք, արտասահման 27, բացի Ամերիկայէ:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
VAHRAM DJÉNAZIAN
1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). Մէթրօ St. Michelի ճիշտ քովը
ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ
ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ
ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ — ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ:
36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
JACK DE MONTMARTRE
ՆՎԺՈՅԳ — ՆՎԺՈՅԳ
Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը: Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի:
Գիները դիւրամատչելի: Վճարումի դիւրութիւններ:
BLANCHAUD ԵՒ Լ. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge
TÉL. NORD 59-20

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ., Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս., Թագսիմ, կազէլ եւ շարգըներ, գեղջկեալ գիներով:
Դիմեցէք՝ Արեւելեան Նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի
28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85
Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յունիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	—
Թրք. ոսկի	» or	111	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր »	» Lire	142	90
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3300	—
» II	»	1890	—
» III	»	1550	—
Ռումելի երկթ.	Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

«ՇՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻԿ»
ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր հրապարակ ելաւ ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆի «Շովք-Կէօլճիւկ» անուն անդրանիկ երկասիրութիւնը, մաքուր տպագրութեամբ ամենաընտիր թուղթի վրայ, 300էն աւելի էջեր, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով ու Եւրոպայի Հայոց կաթ. պատուիրակ Պալաքեան Սրբազանի յառաջաբանով:

«Շովք-Կէօլճիւկ» կը բաժնուի երկու մասի: Ա. մասով հեղինակը կը պատկերացնէ Շովքը, կը պատմէ անոր ծագումը:

Բ. Մասով կը խօսի հայ գիւղացիի ազգային շարժման մասին, ընդհանուր պատերազմի ծագման վրայ, յետոյ կ'անցնի եւ կը սկսի մանրամասնօրէն յիշատակել Հայոց զինահաւաքման փուլերը եւ ընդհանուր կոտորածի բոլոր քստմնասարսուռ դէպքերը: «Վերին աստիճան հետաքրքրական գիրք մը ամէն Հայու համար», ինչպէս կը գրէ ծանօթ գրագէտ մը:

Դիմել հեղինակին, Gouregh Khraian, Poste Restante (Marseille (France):

Մեծաքանակ գնողներուն մասնաւոր զեղչ: Գին Ֆրանսա եւ Սուրիա 22 ֆրանք, Ամերիկա, Անգլիա եւ Եգիպտոս 1.50 տոլ. իսկ ուրիշ երկիրներու համար 25 ֆրանք:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒԼԻՍ 1927

2 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 378

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՃԻԳԵՐ

Հայրենիքի կարօտին եւ ընդհանուր յուսաբեկութեան հակառակ, արտասահմանի մէջ կը հանդիպինք ոգեւորիչ աշխատանքի մը, որ կը ձգտի բուժել վէրքերը։

Այսպէս, ամէն կողմ բաղձանքներ կը յայտնուին, ծրագիրներ կը մշակուին եւ ընդհանրապէս շօշափելի արդիւնքներ կ'երեւան։

Վերջին գաղթէն՝ 1922էն ասդին, հանդիպեցանք բազմաթիւ սփոփարար ճիգերու։ Այն ալ՝ այս երերուն վիճակին մէջ,—ապրուստի հոգ, վաղուան անստգութիւն, հայրենիք դառնալու յոյսեր եւ յուսախաբութիւններ . . .

Պատահարար կը յիշենք զանազան օրինակներ։

Ռումանիոյ մէջ, Կալաց եւ Պուքրէշ ունեցան իրենց դպրոցի շէնքերը։ Անցեալ օր, Պազարճըքի մեր թղթակիցը կը գրէր թէ այդ խոնարհ գաղութը ձեռք ձեռքի տալով, 250,000 լէյ հաւաքեր է եւ մանկապարտէզ մը կը շինէ։

Պուլկարիոյ մէջ, բոլորովին նոր գաղութ մը, Խասքովօ, հազիւ ինքզինքը գտած, դպրոցի մը հիմը դրաւ 1923ին, թէեւ աւելի շէն քաղաք մը, օրինակ Սօֆիան, ամէն տարի ասդին անդին կ'իյնայ, երկու դասարան վարձելու համար, ո՛ւր որ հանդիպի, ախոռի մը կից կամ խանութի մը վրայ։

Յունաստանի մէջ, շատ գնահատելի ձեռնարկներ կատարուեցան, թէ հանրային մարմիններու աջակցութեամբ եւ թէ անհատներու նախաձեռնութեամբ կամ հովանաւորութեամբ։ Վերջերս կը հաղորդէին մէկ-երկու նոր ձեռնարկներ, մանուկներու կրթութեան համար։

Սուրիոյ մէջ, որ ամէնէն բազմահայ եւ համախումբ գաղութն է, բայց նաեւ թշուառ, միշտ անպակաս են տեւական աշխատանքներ,—շէնքերու շինութիւն, զանազան բարեփոխումներ եւն. ։

Եգիպտոս, որ միշտ հաստատուն վիճակ ունեցեր է, կը շարունակէ կանգուն պահել երկու կրթական հաստատութիւններ, եւ անշուշտ աւելի մեծ բարիք պիտի արտադրէ, եթէ հարթուի Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի միջեւ տիրող անհասկացողութիւնը։

Ամերիկայի պայմանները բոլորովին տարբեր են, բայց այդ անսահման ծովուն մէջ ալ, կարելի եղած է բանալ կրթարաններ, եկեղեցիներու եւ լսարաններու կողքին։

Իր բախտաւորութեան մէջ ամէնէն դժբախտն է՝ Ֆրանսան, ուր բարի տրամադրութիւններ շատ կան, բայց արդիւնքը խնդրական է տակաւին։ Դպրոցի պահանջ՝ ամէն կողմէ, եւ հետզհետէ աւելի սուր։ Մարսէյլ քաղաքը տակաւին չկրցաւ ունենալ կանոնաւոր դպրոց մը։ Եղածը Թօփ Գափուի ծաղկոցէն աւելի բարձր չէ, բաղդատելով պայմաններուն հետ։ Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը միշտ միջոց կը գտնէ իր վրայ կեդրոնացնելու հանրային ուշադրութիւնը, մանաւանդ Նիւթապէս. իսկ այսպէս կոչուած ազգային վարժարանը հազիւ կրնայ դիմանալ 90—100 աշակերտի հոգին։ (Զմոռնանք որ 10-12,000 Հայ կը համրեն Մարսէյլ եւ շրջակաները)։ Այս գաղութին չորս բոլորը բոյն դրած են հայկական կարեւոր համախմբումներ, Մարթիկ, Սէն Լու, Կարտան, եւլն., բոլորն ալ դպրոցի կարօտ։ Եւ ի՜նչ ճղճիմ հաշուեցոյցով...։ Մանկապարտէզ մը Սէն Ժիւլիէն։ Ծաղկոց մը՝ անդին։ Այսպէս եւ ուրիշ գաւառներու մէջ։

Իսկ Փարիզը ոչինչ ունի տակաւին։ Մեզի հաւաստողներ կան թէ լուրջ ծրագիր մը կը մշակուի այս օրերս։ Սպասենք։

Հարեւանցի մատնանշելով այս ցիրուցան ճիգերը, կ'ուզէինք ըսել թէ՝ տասն անգամ աւելի արդիւնք պիտի տեսնէինք, եթէ համախորհուրդ աշխատանք թափուէր, կեդրոնական մարմնի մը կողմէ, գոնէ կրթական գետնի վրայ։ Այն ատեն ապահովաբար Պ. Վ. Խօրասանճեան ալ չպիտի փորձուէր բազմածախս եկեղեցի մը շինել Մարսէյլի մէջ, երբ այնքան սուր պահանջ կայ դպրոցի եւ նման հաստատութեանց, իսկ վարձու եկեղեցի՝ ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ։ Գիտենք որ Պելճիքայի մեր բարեկամը ունի աւելի հիմնական ծրագիր մը, համապատասխան՝ օրուան պահանջին. բայց երկար ժամանակի խնդիր է այդ, իսկ այլասերումը աւերներ կը գործէ սրընթաց...։

Ինչպէս շեշտած ենք ուրիշ ատեն ալ, մենք հրաշքներ չենք սպասեր։ Բայց գիտենք որ, շատ մը ցաւեր դարման պիտի գտնեն, եթէ վարիչ մարմին մը, կամ համապատասխան օրկանը ուզէ հետաքրքրուիլ։ Յաճախ ամսական քանի մը հազար ֆրանքի պակաս մըն է որ կէս ճամբան կը ձգէ շատ գործնական ծրագիրներ։ Կաթող, պատուիրակը երկու տարի խօստումցանեց իր պտտած գաւառներուն մէջ, նախաձեռնութեան ոգին ալ մեռցնելով։ Յունաստանի մէջ դպրոց մը գիտենք որ ամսական հազար ֆրանքի օգնութեան մը կարօտ, ուրիշ մը՝ 1500 ֆրանքի։ Եթէ չենք սխալիր, ամբողջ Հին Յունաստանի հինգ հազար ֆրանք յատկացնելով, հարիւրաւոր մանուկներ պիտի փրկուին փողոցներէն, եւ անխուսափելի մոլութիւններէ։ Սուրիոյ մէջ, խոնարհ գաղութ մը՝ Հոմս կը տքայ տարեկան քանի մը հազար ֆրանքի հոգին տակ։ Հալէպը 1200 աշակերտ ունի — գրեթէ այնքան որքան ժամանակին, Կարինը։ Ո՞վ հետաքրքրուեցաւ թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կը դաստիարակուի այդ բազմութիւնը, առանց կանոնաւոր պիտոյքի, յաճախ առանց դասագրքի... Տակաւին կրնայինք խօսիլ Արջագետքի մասին, ինկապէս «աչքէ հեռու, սրտէ հեռու» անկիւն մը։

Անվե՛րջ հարցումներ եւ խորհրդածութիւններ։ Բայց, ուրկէ՞ պիտի ծագի լոյսը . . .

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ

Պէյրութի Ազդակը (22 Յունիս), քննելով կովկասեան ազգերու յարաբերութեանց խնդիրը, կը նկատէ.

— «Կարելի՞ է ներկայ պայմաններուն տակ, համաձայնութիւն գոյացնել մեր երկրի դրացիներուն հետ։ Խօսքը չի վերաբերիր սահմանային վէճերու, որոնց շուրջ անշուշտ թէ կարելի է հասկացողութեան գալ։ Խնդիրը կը վերաբերի հիմնական ուղեգծին։ Այդ այն է, թէ՝ Վրացին, Ազրպէյճանցին եւ Լեռնականը աւելի ձեռնտու կը գտնեն Թրքական հովանաւորութիւնը քան ռուսականը։ Նոյնը կարո՞ղ է ըլլալ եւ մեզ համար։ Կան որ կը պատասխանեն այո՛, բայց հիմնական կարծիք կը մնայ այն, որ ո՛չ. մեզ համար ռուսականն է նախընտրելի։ Իսկ մէկ եւ անկախ քաղաքականութիւն վարել յենլով, միմիայն կովկասեան ազգերու համագործակցութեան վրայ, երբեք պիտի մնայ խէջալական, որքան ատեն որ Թրքական ուժը չէջնէր նուազագոյն աստիճանի մէջ։

«Դիւրաւ բացատրելի է ամէն գոյնի Թուրք իշխանութիւններէն մեր վախը։ Որքան տկար Թուրքը Կովկասի մէջ, այնքան լաւ մեզ համար։ Այդ պատճառաւ ալ միշտ, մինչեւ մեր անկախութեան հանդրուանը՝ ռուսական վտանգը աւելի գերադասելի պիտի մնայ հայութեան համար։

«Իսկ ինչո՞ւ նոյն ձեւով պիտի մտածեն միւս ազգերը։ Թաթարն ու Տաղստանցին գրեթէ ազգակից են Թուրքին, իսկ Վրացին մեզ պէս չվայելելէ զատ Թուրքին «բարիք»ները, քաղաքական պատճառներ ալ ունի ըլլալու ռուսատեաց։

«Ռուս ժողովուրդի ֆիզիքական եւ մտաւոր ուժին դէմ Թրքականը շատ փոքր կը մնայ։ Իսկ համաթուրանականութեան վտանգը նոյն չափանիշը չի ներկայացներ մեր դրացիներուն համար։ Եւ արդէն Էնկիւրիի վարիչներն ալ ըմբռնած կ'երեւին թուրանական ծրագիրներու ոչնչութիւնը. ճիշտ այնպէս՝ ինչպէս մենք ըմբռնած ենք Լօռիէն մինչեւ Կեսարիա, Մերսին՝ Մեծ Հայաստանի ցնորքին կործանաբեր հանդամանքը։

«Հետեւաբար, բնական է որ Կովկասեան ժողովուրդները կ'ուզեն կրթնիլ այն ուժին՝ որ աւելի տկար է եւ ուրեմն նուազ վտանգաւոր իրենց անկախութեան։ Ասով կը մեկնուի նաեւ «Փրոմէթէ»ի քաղաքական ուղեգիծը։

«Իսկ մեզ՝ Հայերուս համար, ներկայ քաղաքական պայմաններուն տակ կը մնայ մէկ ելք, կրկնենք անգամ մըն ալ՝ — ոչ մէկ օրիէնտասիոն, ոչ մէկին հետ, ոչ մէկին դէմ։ Բայց մէկ կէտ վճռական.— զինական ուժ ներկայացնելու աշխատանք։

«Այս վերջին պարագան է որ պիտի բերէ մեզ մօտ՝ և՛ զինակիցը և՛ բարեկամը։»

ՍՈՉԻԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ.— Սոչիի (Սեւ Ծովու շրջան) շրջանին մէջ կայ 50 հայկ. դպրոց, 5 վրացական, 5 յունական, 4 էսթոնական։ Հայ ուսուցիչներու թիւն է 78։ Ամբողջ աշակերտներու թիւն է՝ 4367, Հայերը՝ 3293, Վրացիները՝ 266, Յոյները՝ 677, Էսթոնիացիները՝ 127։ Սոչի քաղաքին հայկական դպրոցին աշակերտութեան թիւն է 190։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԸ ԿՏՐՈՒԱԾ
ՊԱՅՐՏ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԾՈՎ ԻՆԿԱՆ ԵՒ ԼՈՂԱԼՈՎ ԱԶԱՏՈՒԵՑԱՆ

Լինտպէրկէն, Չէմպրլին-Լէվինէն վերջ, Պայրտ եւ ընկերները եւս յաջողեցան մէկ թռիչքով կտրել Ատլանտեանը։ Շնորհիւ օդանաւի անթելին, ամէն վայրկեան կարելի կ'ըլլար լուր ստանալ ճամբորդութեան մասին։ Պայրտ եւ երեք ընկերները իսկապէս հերոսական պայքար մղեցին բնութեան տարերքին դէմ, որ շղթայազերծ կը հալածէր միշտ իրենց օդանաւը՝ Նիւ Եորքէն մեկնելէն մինչեւ Ֆրանսա հասնիլը։ Բացի թանձր մշուշէն, որ կ'արգիլէր իրենց առջեւը տեսնել, հեղեղանման անձրեւ մը բնաւ դադար չառաւ ամբողջ ճամբու ընթացքին։

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին օդանաւը ֆրանս. եզերքը (Պրէսթ) հասաւ, 21.25ին Սէն-Պրիէօքի եւ ժամը 22ին Ռէնի վրայ տեսնուեցաւ։ Այդ պահուն ժամը 100 քիլոմեդր արագութեամբ դէպի արեւելք կ'ուղղուէր։

Ժամը 23.30ին Վիրի-Շաթիյեօնի անթելի կայանը օդանաւին նշանները առաւ. բայց օդանաւորդները չէին ճշտեր իրենց գտնուած դիրքը։ Կէս գիշերը կէս ժամ անցած, Պուռժէի կայանէն որոշ կերպով իմացուեցան օդանաւին նշանները։ Կէս գիշերը 45 անցած Վիրի-Շաթիյեօնի կայանը լուր կուտար թէ օդանաւը Պուռժէն կը փնտռէ։ Ժամը 1.10ին լուր առնուեցաւ որ օդանաւին կողմնացոյցը աւրուած ըլլալով ճամբայ կը հարցնէ, յայտնելով թէ միայն երեք ժամուան պէնզին ունի։ Անձկութիւն կը տիրէր ամէն կողմ։ Ժամը 2ին լուր կը տարածուէր թէ օդանաւը Իսի-լէ-Մուլինօ իջած է. բազմաթիւ ինքնաշարժներ կը փութան այդ ուղղութեամբ. սակայն կարելի չըլլար որեւէ բան գտնել։

Օդանաւը ճամբան կորսնցուցած եւ իջնելիք տեղ գտած չըլլալով, անծանօթ ուղղութեամբ կը յառաջանայ։

Թերթս մամուլը դրուած պահուն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ.

«Ամերիկա» օդանաւը ծով ինկաւ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 5.45ին, Վէր-սիւր-Մէրէն 200 մեդր անդին։ Պայրտ եւ ընկերները լողալով յաջողեցան ողջ առողջ եզերք ելլել։ (Վէր Սիւր Մէր Քալվատոս նահանգին մէջ փոքրիկ ծովեզերք մըն է, Ուսթրէհամի եւ Օռնի գետաբերանին մէջտեղ, Քանի և Փոր-ան-Պէսէնի մօտ)։

Պայրտի օդանաւը 43 ժամ եւ 41 վայրկեան մնաց օդին մէջ։ Չէմպրլին եւ Լէվին 42 ժամ 57 վայրկեան մնացած էին։

ԱՆԳԼԻԱ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՉԻ ՏԱՐ
ԽՏԻՎԻՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ

Պոլիսէն Յունիս 30 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Պոլսոյ անգլօ-թուրք խառն դատարանը ինքզինքը անձեռնհաս յայտարարած է զբաղելու նախկին Խտիվ Ապպաս Հիլմի փաշայի եւ Մալթա աքսորուած թուրք մտաւորականներու դատով։

Ինչպէս յայտնի է, Խտիվը մօտ երեք միլիոն ոսկեբլին հատուցում կը պահանջէր անգլիական կառավարութենէն, պատերազմի ընթացքին Եգիպտոսի մէջ գրաւուած իր կալուածներուն եւ գոյքերուն համար։

Զինադադարին Մալթա աքսորուած Թուրքերը եւս վնասուց հատուցում կը պահանջէին անգլիական կառավարութենէն, երկու տարուան ընթացքին իրենց կրած նիւթական կորուստներուն եւ տառապանքներուն համար։ Անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչը, հիմնուելով Լօզանի Դաշնագրին 58րդ յօդուածին վրայ, կը պաշտպանէր այն տեսակէտը թէ Թուրքիա եւ դաշնագիր միւս պետութիւնները իրաւունք չունին դրամական ո եւ է հատուցում պահանջելէ պատերազմի ընթացքին իրենց հպատակներուն կրած վնասներուն համար։

Ինչպէս կը տեսնուի վերի հեռագրէն, անգլիական տեսակէտը յաղթանակած է։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ դատարանը ինքզինքը անձեռնհաս նկատած է նաեւ տեսնելու դատը ծխախոտի վաճառական Րէշիտ Սաւտի պէյի, որ անգլիական կառավարութենէն 70,000 ոսկեբլին կը պահանջէր, իբրեւ վնասուց հատուցում պատերազմի ընթացքին Անգլիոյ մէջ իր ունեցած ծխախոտներու գրաւումին եւ գործին քայքայումին։

Խտիվը դատապարտուած է վճարելու դատական ծախքերը՝ 500 թրքական ոսկի։

Ահ ու սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի Գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Խարքովի շրջանի արտակարգ դատարանը գնդակահարութեան դատապարտած է լեհ լրտեսուհի Օրիորդ Էլէն Վիշնովսքայան, որ լեհ գաւառի տեղեկատու դիւանի հաշւոյն կ'աշխատէր՝ տնտեսական լրտեսութեան համար, եւ որ լեհ սահմանագլուխի իշխանութեանց աջակցութեամբ, կանոնաւորաբար Լեհաստան կ'անցնէր հակայեղափոխական տարագիրները։ Դատավճիռը գործադրուած է։

∴ «Իզվեսթիա» կը գրէ թէ լեհ կառավարութիւնը ո՛րեւէ պատասխան չտուաւ խորհրդային կառավարութեան երկրորդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՐԴՈՐՍԱԿԱՆ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք.

— «Հալէպէն հարիւր քիլոմեդր հեռու, բլուրի մը կողին, կը բարձրանայ Դըրըք Խանը, ուր ներկայիս երեք հարիւր տուն, կամ թիւով շուրջ 1300 հայ գաղթականներ կան հաստատուած, մեծ մասամբ կիլիկեան շրջաններէն։ Այս փոքրիկ գաղութին մէջ իսկ կան Լուսաւորչական, Կաթոլիկ եւ Բողոքականներ եւ իբրեւ անխուսափելի հետեւանք այս հատուածականութեան, բուռն... իրենց պէտքերով ու հէմշիրէներով...։

Իւրաքանչիւրը ունի իր ուրոյն եկեղեցին եւ դպրոցը, որով շատ շուտ կարելի կ'ըլլայ եզրակացնել թէ քանի տեսակ սեռունդ կը հասնի, համաձայն իրենց ստացած կրօնական եւ ազգային դաստիարակութեան տարբերութեան։

1921 թուականի, կիլիկեան աղէտի առաջին օրերուն, հետզհետէ Սուրիա գաղթող գաղթականներու զետեղումն ու հաստատումը դիւրացնելու բարեմտութեամբ, այն ատենի Սուրիոյ ընդհ. կառավարիչ Պ. Քէյլանի կ'որոշէ հայ հողագործ գաղթականներուն տրամադրել Դըրըք Խանի հարաւ-արեւմտեան կողմը գետի մը գծած սահմանէն մինչեւ ... գիւղը տարածուող ընդարձակ եւ բերրի հողամասը։

Ընդհ. կառավարիչը այս որոշումը կը հաղորդէ նաեւ Ալեքսանտրէթի թաղականութեան։

Դըրըք Խանի Լազարիստներու բասքէս վարդապետը Ալեքսանտրէթ կ'աճապարէ եւ կ'ապահովէ մեծ մասամբ կաթոլիկներ նոյն հողամասին վրայ հաստատելու համար։

Պապին հետեւորդը սակայն իր առաքելութիւնը կատարեալ ընելու համար, երկար աշխատանքներէ յետոյ մաքիավէլական ձեւով մը այս հողը սեփականութիւն կը դարձնէ Դըրըք Խանի Լատիններուն եւ հանդիսաւորապէս կը ստանայ թափուի վաւերաթուղթերը, եւ հոս է որ կը սկսի կրօնական շահատակութիւնը. վարդապետը իր հողին վրայ մնացողներուն պայման կը դնէ ընդունիլ կաթոլիկութիւնը, սպառնալով արտաքսել հակառակ պարագային։

Կը յաջողի, եւ այսօր այդ հողին վրայ հաստատուած 60 տուն գաղթականներ կաթոլիկ դարձած են։

ԵՐԵՔ ՊԶՏԻԿՆԵՐ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Նիսի մօտըլէն, Սիթէ Արմէնիէն թաղին բնակիչներէն երեք երեխաներ, 5էն 9 տարեկան, անտառներու մէջ պտտած ատեն, վայրի ծառերու վրայ սեւ բաներ մը կը տեսնեն եւ մորենի կարծելով կը ժողվեն կ'ուտեն։ Քանի կ'ուտեն, այնքան ալ համով կը զգան. ու խնդալով տուն կը վերադառնան։ Բայց քիչ յետոյ կը սկսին գինովնալ ու գլխու պտոյտ մը ունենալ։ Մարմինը ու դէմքերը կը սկսի սեւնալ։ Ծնողքը հասկնալով որ թունաւորուած են, կը փութան օգնութեան եւ շնորհիւ թափուած ջանքերուն, կարելի կ'ըլլայ ստոյգ մահէ մը ազատել երեք պզտիկները։

ՀՐԷՇ ՏԵՐՈՒԿԸ.— Թուլոնի դաշտերուն մէջ փախստականներու ծերունի մը կը լլկէ յետոյ կը սպաննէ 8 տարեկան աղջնակ մը։ Ոստիկանութիւնը ծերբակալեց հրէշ ծերունին։

ՎԻՊԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քրիստոնէութեան տարածումէն ու հինգերորդ դարու վերջերը բարբարոս արշաւանքներու ճնշման տակ հռոմէական կայսրութեան անկումէն վերջ, եւրոպական քաղաքակրթութիւնը կ'ենթարկուի երկու նոր գործօններու ազդեցութեան ու ժառանգելով լքել դասական մշակոյթի փոխանցած սկզբունքներն ու իտէալները։ 5րդ. դարուն հռոմէական կայսրութեան սահմաններէն ներս խուժող բարբարոս ցեղերէն Վիզիկոթները (Սպանիոյ մէջ), Ֆրանքները (Գաղղիոյ մէջ), Օսթրօկոթները եւ Լօմպարտները (Իտալիոյ մէջ), Կելտերը (Անգլիոյ մէջ), իրենց ընկերային բարքերով ու հաստատութիւններով, նախնական ժողովուրդներ էին։ Անոնք ոչ գեղարուեստ, ոչ գիտութիւն, ոչ գրականութիւն, ոչ ալ իմաստասիրական դրութիւններ ունէին։ Սակայն անոնք կը բերէին շատ թանկագին յատկութիւն մը,— անձնական արժանիք ու կարողութիւն։ Եւ այս պատճառով իսկ, անոնք տէր դարձան աշխարհի ճակատագրին ու ձուլուելով հռոմէական տարրին հետ,— ընդգրկելով քրիստոնէական հաւատքը, հետզհետէ դարձան եւրոպական քաղաքակրթութեան ջահակիրները, տեւտոն կամ կելտ-ռոման մշակոյթի հիմնադիրներն ու ներկայացուցիչները։

Հինգերորդ դարու բարբարոս արշաւանքներու կողքին, հարկ է յիշել նաեւ Անգլիոյ արեւմտեան ու Ֆրանսայի հիւսիսային եզերքներուն վրայ կատարուած ասպատակութիւնները (9րդ. եւ 10րդ. դար) Սկանտինաւիացի ծովահէններու կողմէ, որոնք հետզհետէ տեղացի ժողովուրդներու հետ ձուլուելով, կազմեցին տեւտոններու ռոման ճիւղը։

Հռոմէական կայսրութեան բեկորներուն վրայ հաստատուած այս ժողովուրդները, քրիստոնէական հաւատքի միջնադարեան-աւատապետական կարգուսարքի ազդեցութեան տակ, հետզհետէ կը հեռանան դասական իտէալներէն ու կ'ընդգրկեն բոլորովին հակառակ սկզբունքներ։ Միւս կողմէ, պատմական նոր ազդակներ այս ժողովուրդներուն կուտան նոր իտէալներ։ Ազգային գիտակցութեան զարթնումը կը սկսի սահմաններ [illegible] մարդկային որոշ խմբակցութեանց միջեւ։ Ժողովուրդներու ներշնչման աղբիւրները այսուհետեւ կ'ըլլան քրիստոնէական, միջնադարեան-աւատապետական ու ազգային։ Քրիստոնէական զգացումներ, ասպետական առաքինութիւններ կը թափանցեն այս նոր, առողջ ու զարգացման ընդունակ ժողովուրդներու հոգիներէն ներս։ Քրիստոնէութեան յատկանիշներէն հոգեկան զմայլանքը ծնունդ կուտայ միստիկականութեան, ձգտում մը դէպի անհունը, անհասկնալին, հրաշալին ու խորհրդաւորը։ Երեւակայութիւնը նոր թռիչք մը կը ստանայ։ Գահազուրկ բանականութիւնը կը դառնայ զգայականութեան հպատակ, բանականութիւնը, խորհրդածութիւնը, հանդարտութիւնը, պարզութիւնը, չափաւորութիւնը վերջապէս դասական ոգիի բոլոր առաքինութիւնները, հետզհետէ կը կորսուին ու անոնց տեղ կը սկսին իշխել զգացումը, երեւակայութիւնը, հոգեկան յոյզերը, չափազանցութիւնը։ Այս նոր իտէալներուն կողքին կը շեշտուի նաեւ անհատականութեան, «Ես»ի զարգացումը, եւ գրականութիւն ու արուեստ հետզհետէ կը դառնան ենթակայական։

* * *

Այս ռոմանթիզմի առաջին նշանակութիւնը, իբրեւ աշխարհահայեացք մը՝ ներշնչուած քրիստոնէական ու միջնադարեան իտէալներէ, վարդապետութիւն մը՝ հիմնուած անհատականութեան ու զգացումի վրայ։

Ռոմանթիզմի երկրորդ հանգամանքը աւելի պատահական է քան մշտատեւ։ Ան կը նշանակէ 19րդ. դարու հակազդեցութիւնը դասական իտէալներու դէմ։

Իտալական Վերածնունդի արծարծած ոգին շուտով տարածուած է Ալպեաններէն անդին ու մասնաւորաբար խորունկ դրոշմ մը թողած Ֆրանսայի մտաւորական կեանքին վրայ։ Բովանդակ 17րդ. դարը ու 18րդ.ի առաջին կէսը մնած է դասական գրականութեան մը։ Մասնաւորաբար Ֆրանսայի մէջ Քօռնէյլ, Ռասին, Պուալօ, Լաֆօնթէն, Լապրիւյէռ եւլն. անընդհատ աշխատած են ընդօրինակել հին Յոյներու եւ Հռոմէացի թատերագիրներու եւ բանաստեղծներու իտէալները։ Անձնական որոշ տաղանդի տէր այս գրագէտները յաճախ ալ չեն կրցած հեռուողութենէ խուսափիլ, ինչպէս Ռասին, որ կրած է Եւրիպիդէսի ազդեցութիւնը, Պուալօ ընդօրինակած է Հորատիոսը։ Բարեբախտաբար Լուի ԺԴ.ի դարը դասականութեան տենդէն բռնուած այս ողբերգակներէն զատ տուած է նաեւ իսկապէս ինքնատիպ հանճար մը, Մօլիէռը, որ համաշխարհային պատուանդանին վրայ իր տեղը ունի Շէյքսփիրի եւ Կէօթէի մօտիկը։

Ռոմանթիզմի այս երկրորդ արտայայտութեան ուսումնասիրութիւնը մեզ կ'առաջնորդէ դէպի այն շարժումը որ յաջորդաբար տեղի ունեցաւ Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ. եւ որ կը կոչուի վիպական շարժում։ Այդ մասին ալ կը խօսինք յաջորդ առթիւ։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԽԵՆԴԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ յիմարանոցի տնօրէն Մազհար Օսման պէյ, պատասխանելով «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէկ խմբագրին այն հարցման թէ խենթերու թիւը կ'աւելնա՞յ թէ ոչ, ըսաւ. «Խելագարները ամէնէն աւելի նահանգներէն կը բերուին։ Պոլսոյ մէջ հաւաքուած 40 խելագարներու փոխադրութեան համար մասնագէտ մը ղրկելու պէտք զգացուեցաւ։ Միայն թէ թիւը լեցուած ըլլալով նոր խելագար ընդունելու համար դժուարութիւններու պիտի ենթարկուինք։ Բովանդակ աշխարհի մէջ եղածին պէս, մեր մէջ ալ խելագարները աւելցած են։ 14 տարիէ ի վեր անընդհատ պատերազմի եւ չքաւորութեան մատնուած ջղայնոտներուն հիւանդութեան պէտք չէ զարմանալ։ Անձնասպանութեանց պատճառն ալ խելագարութիւնն է։

ԱՆԳԼԻՈՅ արհեստակցական միութեանց նոր օրէնքին դէմ բողոքելու համար Լոնտոնի Հայտ Փարքին մէջ մեծ ցոյց մը տեղի ունեցաւ, մասնակցութեամբ բանւորական սէնտիքաներու հազարաւոր ներկայացուցիչներուն։ Անգլիոյ բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ նոյն իմաստով միթինկներ գումարուեցան։ Այս առթիւ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ պատահած է կիրակի ժամը 13ին Սեւաստաֆոլի, Սիմֆերէպոլի, Կէրչի, Եալթայի եւ Խրիմի ուրիշ քաղաքներուն մէջ։ Շատ մը շէնքերու պատերը ճեղքուած են։ Տեղ տեղ ժայռեր փրթած են։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ԹԱՒՐԻԶ, 15 Յունիս

Առաջին թղթակցութեամբ, ներկայացուցի Թաւրիզի Արամեան դպրոցը, պատմական, կրթական եւ տնտեսական տեղեկութիւններով։

Այժմ խօսինք Հայկազեան-Թամարեան դպրոցի մասին.—

Թաւրիզի Լիլաւայ քաղաքամասի հայկական թաղի կեդրոնը, Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ շուրջ 60 տարի առաջ, գոյութիւն ունեցած է ծխական փոքրիկ դպրոց մը, որ 1875 թուականներէն սկսեալ հետզհետէ աստիճանական զարգացում կը ստանայ թէ տնտեսապէս եւ թէ բարոյապէս։

Ազգային նշանաւոր բարերարներու կարգին, յիշատակութեան արժանի է նաեւ Թումանեան գերդաստանը (բնիկ պարսկահայ, Ղարադաղ գաւառէն սերած) որու ժառանգները իրենց դրամական օժանդակութեամբ [illegible] Պարսկահայերու ազգային եւ կրթական ձեռնարկներուն։

Անոնք 1883ին Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ շինեցին երկյարկանի գեղեցիկ շէնք մը եւ նուիրեցին Թաւրիզի հայ գաղութին։ «Հայկազեան Դպրոց»ն է այդ որ կը մնայ ցարդ։

Թումանեան Օր. Թամարը կը մեռնի 1894ին։ Ծնողները իրենց աղջկան յիշատակը յաւերժացնելու համար, նորէն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ հիմնել կուտան երկյարկանի դպրոցական շէնք մը, որու նման յարմար շինութիւն (իբրեւ դպրոց) գոյութիւն չունի ոչ միայն Թաւրիզի, այլ եւ թերեւս ամբողջ Պարսկաստանի մէջ։ Շէնքը կը կառուցուի 1895ին եւ վաղամեռիկ Թամարի անունով կը կոչուի «Թամարեան Դպրոց»։ Յետագայ տարիներուն, երկու դպրոցները կը միացուին եւ կը կոչուին «Հայկազեան-Թամարեան Դպրոց», որ 1890ական թուականներու վերջերէն մինչեւ 1908, տեսակ մը միջնակարգ դպրոցի հանգամանք ունեցած է։

Այս դպրոցին մէջ 1880ական թուականներէն մինչեւ մեր օրերը իբրեւ տեսուչ եւ ուսուցիչ պաշտօնավարած են մեր ազգային, յեղափոխական եւ կրթական յայտնի դէմքերը. յիշենք՝ Մեսրոպ քահանայ Փափազեան, Նիկոլ Դուման, Իշխան Յովսէփ Արղութեան Երկայնաբազուկ, Յովհան Դաւթեան եւ իր կինը՝ Հօրտանս (զուիցերուհի), Տոքթ. Կարապետ Խան Փաշայեան, Տիգրան Ռաշմաճեան, Նիկոլ Սարգսեան, Օր. Մեծրայեան, Կարապետ Պիօնեան, Սարգիս Աբրահամեան, Հայրապետ Պանիրեան, Մարտիրոս Յարութիւնեան, Երուանդ Ֆրանկեան եւ վերջին տարիներու երկու տեսուչները՝ Գասպար Յակոբեան եւ Արմենակ Աֆթանտիլեան։

«Հայկազեան-Թամարեան դպրոց»ը մասնաւորապէս փայլած է Ռաշմաճեանի եւ Կարապետ Պիօնեանի տեսչութեան օրով, շրջանաւարտները իրենց ստացած կրթութեամբ եւ ուսումով կը հաւասարէին միջնակարգ դպրոցներու աշակերտներուն։ Այդ շրջանաւարտները, քանի տարիէ ի վեր նուիրուած են կրթական-դպրոցական գործին եւ այժմ բոլորն ալ փորձառու ուսուցիչներ դարձեր են, բուն իսկ Թաւրիզի դպրոցներուն համար։

Այս դպրոցն ալ տասնեակ տարիներու ընթացքին տնտեսապէս կառավարուած է հոգաբարձական մարմիններով, որոնց մէջ անձնուէր եւ բարեխիղճ բազմաթիւ դէմքեր կան։

Դպրոցը ընդհանուր պատերազմէն առաջ, ապահով վիճակ ունեցած է, բայց պատերազմը եւ յետագայ տարիներու նիւթական տագնապները քայքայեցին ելեւմուտքը։

1926—27 ուսումնական տարեշրջանի հանդէսը տեղի ունեցաւ, Յունիս 3ին, դպրոցի թատերասրահին մէջ։ Ներկայ էին՝ առաջնորդ Տ. Ներսէս արքեպիսկոպոսը, քահանաներ, ազգային եւ կրթական հիմնարկութեանց ներկայացուցիչները, աշակերտներու ծնողներ եւ խուռն բազմութիւն։

Երգեցիկ խումբը (քառաձայն) երգեց «Մեր Հայրենիք»ը, որ յաջողակ լսուեցաւ։ Ապա աշակերտները— աղջիկ եւ տղայ — արտասանեցին ոտանաւորներ։ Մէջ ընդ մէջ երգուեցան քանի մը ժողովրդական երգեր, երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Ալեքսան Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ։

Դպրոցի տեսուչ Պ. Արմենակ Աֆթանտիլեանը կարդաց 1926-27 ուսումն. տարեշրջանի տեղեկագիրը, ուրկէ կը քաղեմ հետեւեալ թիւերն ու փաստերը.—

Աշակերտութեան ընդհ. թիւն է 264, որոնց 132ը աղջիկ եւ 132ը տղայ։ Ուսուցիչները՝ 10 (3 վարժուհի եւ 7 ուսուցիչ)։ Ընտանիքներու (աշակերտներու) տնտեսական վիճակը. բարեկեցիկ՝ 18, միջին վիճակով՝ 176, խիստ չքաւոր 70։ Այս դպրոցին մէջ աղջիկները համեմատաբար աւելի յառաջդիմութիւն ցոյց տուած են քան տղաները, որոնք աննպաստ թափառումներով եւ արտադպրոցական աշխատանքներով կը զբաղին։ Ընթերցանութեան պատկերը ցոյց կուտայ, որ իւրաքանչիւր աղջիկը 11 գիրք աւելի կարդացեր է մանչ աշակերտէ մը։

Դպրոցական օրերու թիւը եղած է 181, իսկ տարուան մէջ աւանդուած են ընդամէնը՝ 5706 դասեր։ Այս դպրոցի ուսումնական շրջանն աւարտեցին 20 աշակերտներ (9 աղջիկ եւ 11 տղայ)։ Ուշադրութեան արժանի է, որ 264 աշակերտներէն միայն 7 աշակերտի ծնողները բոլորովին անուս են, իսկ մնացեալ բոլոր աշակերտները կուգան, բարձրագոյն (4), միջնակարգ (72) եւ տարրական (181) կրթութիւն ստացած ընտանիքներէ։

Դպրոցի հոգաբարձու Պ. Դիմիտրի Գուլամսեան կարդաց տնտեսական հաշուեկշիռը, որուն համաձայն, ընդհանուր ելեւմուտքն է 3127 թուման (կամ տոլար), ուրկէ գանձուած է 2877 թուման, բաց կը մնայ 250 թուման։

Այս բացին դիմաց ստանալիք կայ մօտ 100 թուման, ուրեմն, վերջնական բաց կ'ունենան միայն 150 թուման, մինչեւ 1 Սեպտ. 1927, ինչ որ մեծ գումար մը չէ։ 3127 թուման պիւտճէն կը գոյանայ հետեւեալ աղբիւրներէ.— Թոշակներէ՝ 1700 թուման, ներկայացումներէ, վիճակախաղերէ, զանազան ձեռնարկներէ, վարձքերէ եւայլն՝ 700 թուման, պատահական նուէրներէ եւայլ մուտքերէ՝ 150 թուման եւայլն։ Ուսուցիչներուն կը վճարուի իբրեւ ռոճիկ 2850 թուման (կամ տոլար)։

Յիշենք նաեւ, որ «Հայկազեան-Թամարեան դպրոց»ը տասնեակ տարիներէ ի վեր, միշտ ալ գտնուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձայնով ընտրուած հոգաբարձական մարմիններու խնամքին եւ հոգացողութեան տակ։

Հանդէսէն յետոյ առաջնորդը գնահատեց դպրոցիս ուսուցչական կազմին, տեսուչին եւ հոգաբարձութեան ջանքերը։

Թէ Արամեան եւ թէ Հայկազեան-Թամարեան դպրոցի աշակերտները հանդէսներէն յետոյ կատարեցին մարզանք եւ զանազան խաղեր, որոնք մեծ հաճոյք պատճառեցին հասարակութեան։

Արամեան եւ Հայկազեան-Թամարեան ծխական դպրոցներն աւարտող աշակերտները, պատշաճ վկայագիրներով կ'ընդունուին Ատրպատականի Հայոց Թեմական դպրոցը՝ որու մասին պիտի գրեմ յաջորդիւ։

ՄԱՍԻՍ

ՄՏԵՐԻՄ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Այն ախտերը որոնց մասին պիտի խօսինք, ճանչցուած էին իբր «ամօթ» հիւանդութիւններ։ Ասիկա մեծ չարիք մըն էր։ Որովհետեւ ամօթ բառը այս ախտերուն կապուած, պատճառ կը դառնար որ ենթական չխոստովանի իր հիւանդութիւնը եւ զայն դարմանել տայ ժամանակին։

Կինը իր ամուսինէն, երախան իր ծնողքէն, կամ սպասուհիէն, բժիշկը կամ դայեակը իրենց արհեստին բերումով կրնան ստանալ վեներական հիւանդութիւններ. ինչպէս նաեւ անոնք որ դժբախտութիւնը ունեցած են վարակուելու պանդոկի սենեակէ մը կամ սափրիչէ մը. ան որ իր ընկերոջ ծխափողը գործածելու սխալը գործած է, նաեւ անոնք, որոնք սրճարանի կամ ճաշարանի մը աղտոտ գաւաթէ խմած են, ասոնք բոլորը կրնան միեւնոյն «ամօթ» հիւանդութիւնները ունենալ, առանց սակայն անվայել բան մը ըրած ըլլալու։

Իր տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ ծերակուտական Պ. Պէրանժէ կ'ըսէր. «Չկայ ախտ մը այնքան սերտիւ կապուած մարդկային կեանքին հետ որքան վեներական ախտը. իր վտանգը տեւական է. ան կը ծաւալի ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ, ֆիզիքական եւ բարոյական տկնուվրայութիւն մը յարուցանելով, եւ վերջապէս ծանր հետեւանքներ յառաջ կը բերէ ընկերային եւ բարոյական գետնի վրայ եւ ենթական կը կորսնցնէ իր ֆիզիքական եւ մտաւոր կարողութիւնները, ինչ որ մեծ վնաս մըն է ազգի մը աճելուն եւ զարգացման»։

Շատ կարեւոր կէտ մըն է նաեւ ճանչցնել այդ վտանգները այնպիսի մէկու մը, որ անգիտակցաբար կ'երթայ իյնալ անբարոյութեան ճանկը, գէթ ըսել չտալու համար «չգիտէի»։

Այս կէտը կը շեշտէր նաեւ Պ. Պէքօ 1902ին. «Այս պիտի ըլլայ Պրիւքսէլի միջազգ. բժշկական դասախօսութեանց փառքը,— լոյս աշխարհ հանել անհատական նախազգուշութեան օգտակարութիւնը»։

Իր ժողովուրդը լուսաբանելու առաջին քայլը առած է Ֆրանսան, 1898ին, հրատարակելով Առողջաբանութեան եւ Բարոյագիտութեան գրքոյկը, որուն մէջ հրատարակութեան տուած է հետեւեալ շրջաբերականը. «Կը խնդրուի կառավարութիւններէն, որ ամէն միջոց ձեռք առնեն ժողովուրդին, մասնաւորապէս պատանիներու ուշադրութիւնը հրաւիրել պոռնկութեան առթած վնասներուն եւ վեներական հիւանդութեանց հետեւանքներուն վրայ»։

Գիտէք անշուշտ թէ, ի՛նչ կը նշանակէ վարակիչ հիւանդութիւն մը, այս հիւանդութիւններէն շատ աննշան մանրէ մը եթէ ներածուած ըլլայ ընտանիքի անդամի մը կողմէ, եւ եթէ յարմար միջավայր մը գտնէ, բաւական է աճելու եւ վարակելու ամբողջ ընտանիքը միեւնոյն աւերիչ հիւանդութիւններով։ Ուրեմն շատ փոքր մանրէ մը կը բաւէ այս հիւանդութեան տէր դառնալու համար։

Օրինակներ շատ կան պատանիներու, որոնք իրենց կուսութիւնը կորսնցուցած առաջին օրն իսկ տէր եղած են նմանօրինակ հիւանդութեան մը։

Վերջապէս քիչ մըն ալ ձեզ կ'իյնայ մտածել որ եթէ վարակուիք, պիտի ըլլաք վարակող մը, այլեւս ոչ մէկ օգուտ ունենալով ոչ ձեր ընկերներուն եւ ոչ ալ ձեր ազգին։

Թարգ. Ազատ Խանճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովը Յունիս 23ին վաւերացուց զինուորական ծառայութեան օրէնքը, որուն գլխաւոր տրամադրութիւններն են.—

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.— Թուրքիոյ Հանրապետութեան հպատակ մէկն այր, պարտաւոր է այս օրէնքին համաձայն զինուորութիւն ընել։ Պարզ զինուորէն մինչեւ սպայի փոխանորդներուն (... սոնք դուրս ըլլալով) զինուո... (էֆրատ) կ'ըսուի։

ՅՕԴ. 2.— Զինուորութեան ժամանակը իւրաքանչիւր մարդու մարդահամարի հիմ... կան տոմարին մէջ գրուած գրուլիք տարիքին համեմատ... եւ կը տեւէ ամէնէն շատը տարի՝ 20 տարեկանը մտած... րին Յունուար 1էն սկսելով, մ... չեւ 46 տարին թեւակոխած... րիքին Յունուար 1ին աւարտ... պայմանաւ։

ՅՕԴ.— 3.— Զինուորա... շրջանը երեք մասի կը բաժն... — Ա.— Եօգլամայի շրջան։ Բ... գործօն (մուվազզաֆ) եւ Գ... պահեստի (իհթիյաթ) ծառայ... թիւն։

ՅՕԴ. 4.— Եօգլամայի շրջանը՝ զինուորութեան տարի... սկսելէն մինչեւ զօրամասին... (գըթա) մտնելը կը տեւէ։ Եօ... լամայի շրջանին մէջ գտնո... բայց 8րդ. յօդուածին հ... ձայն դեռ զինուորութեան կ... չուելու տարիքը չեկողներն ու... տարեկանները միմիայն զ... շարժի ժամանակները զին... կրնան առնուիլ՝ Ազգ. Պաշտ... նութեան գործավարութեան... հանջումով, գործավարներու... հուրդին որոշումով եւ Հանրա... տութեան նախագահին ալ վ... րացումով, եւ միայն առո... պահական քննութեան ենթ... կուելով։ Ազգ. Պաշտպանութ... գործավարութիւնը այս կե... զինուոր առնուողներու մէ... ըստ օրինի իրենց առնուիլ պ... եղած օրը կատարած զինուորա... ծառայութիւնը կամ անոնց տարեկաք գործօն ծառայութ... փոխարէն կը հաշուէ եւ կամ... րենց զինուորական շրջանի վ... մասէն երկու տարի կը... բանակին պէտքին համար... տարին հաւաքուելիք զինուո... րու շատութեան կամ նուազ... թեան համեմատ։

ՅՕԴ. 5.— Գործօն ծառա... թեան շրջանը (հետեւակայ... դասակարգին եւ իրենց ծառա... թեան տեւողութիւնը մէկ... տարիէ աւելի դասակարգ... չկապուած հաստատութեանց... մէկուկէս տարի է, միւս դ... կարգերու եւ նաւագնացու... մէջ՝ երկու, ուստիկան-զինուո... թեան համար երկուքուկէ... ծովայիններու համար 3 տարի... լով, կը սկսի զօրամասը մտ... օրէն։ Մէկուկէս տարիէն... զինուորութեան ընդհանրու կը... րելիք զինուորական ծառայու... թեան աւելորդ մասին փոխա... անոր կրկինը կը գեղչուի զի... րութեան վերջին շրջանէն։

ՅՕԴ. 6.— Ոչ մէկ... բացառութիւն չի կրնար կ... զինուորական գործօն ծառ... թենէ։

ՅՕԴ. 7.— Գործօն ծ... յութեան շրջանին աւարտ... մինչեւ զինուորական ծառ... թեան վերջը եղող մասը պ... տի զինուորութեան շրջան... կազմէ։

ՅՕԴ. 10.— Ամէն... թիւ չունեցող զինուորցուներ... բողջովին, թիւ քաշողները... հանջել հարկին, եւ թիւի... զինուոր առնուելէ վերջ, ... ներուն աւելցուք զինուոր (... էֆրատ) կ'ըսուի։

…ԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԳՈՐԾԸ

…նկեաւներու Անգլիոյ մէջ գումարուեցաւ խամաճիկներու տաս…ան հիմաժողովը, որ կը …ուի «գեռատի կարմրուկներկա»: Անդամները ունէին …նըրհինգ տարեկան ճուտիկ… են ու մանչուկներ:

…ներկայ էին հազարաւոր փոքր լակոտիկներ ու տիկնիկներ: …կոտիկները ունէին կար…աքլորի գլխիկներ, իսկ տիկ…ները կարմիր ծաղիկ դէմ…կներ, կարմիր յոլիկ այտիկ…, կարմիր կեռաս շրթնիկներ … մանկապարտէզի կարմիր …գնոցներ:

…կաթնկերներու այս ժողովին …նախագահեց ծեր աքլոր մը, …որ Պարսօլի:

…Ամէնէն առաջ խօսք առաւ …կերուհի Քէտուր Պուտի, տասը…րեք տարեկան վառեակ մը, ու …աւ.

— Դպրոցին մէջ մեզ կը կե…նեն, եկեղեցիին մէջ մեզ կը …հագործեն, տունին մէջ ալ … չօձուխի տեղ կը դնեն: …ը՛ լորտերու Անգլիան, կեցցէ՛ …մաշխարհային յեղափոխութիւնը: Կը պահանջենք փոքրիկ …ւպրիկներ, որոնք ներկայա… Լենինը եւ իր տիկինը, Սթա…ը եւ Շահիվերդեանի պոռյտ…րը:

…ընկեր ձօն ձիձի, իննամեայ …կ մը, կոչ ուղղեց ներկայ գի…ական մաքերուն, գիւտ մը …արել որով կարելի ըլլայ Անգ…ան ծովուն տակէն պայթեցնե… թուցնել մինչեւ Պալթիկ ծով … կապել խորհրդային հողա…սին: Մեծաշուրինդ ծափերով …ղունուեցաւ այս առաջարկը … կազմուեցաւ գիտական յանձ…ախումբ մը, լրջօրէն զբաղելու …մար այս խնդրով:

… ընկերուհի Քուքս, իննամեայ, …ախագահէն արտօնութիւն խնդ…ց դուրս ելլելու, բնական …էտքի մը համար:

… ընկերուհի Հաստ Իքս, տասը…մէկ տարեկան, պահանջեց …րմիր շաքար:

…Ամէնէն վերջը ընկեր Ջարլին …ունթնամեայ — ըսաւ.

— Մինչեւ պոլշեւիսմի Անգ…ա մուտքը կը պահանջեմ որ …աշիշ տրուի մեր ընկերներուն … ընկերուհիներուն, որպէսզի …մենք ու չզգանք «կապիտա…ստական» վայրագութիւնները … երազներով փոխադրուինք …որհրդային դրախտին մէջ:

… Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ այս առաջարկը: Մինչեւ …աշիշին հայթայթումը, սակայն, …ոքրիկները վառեցին փիփաները … սկսան ամպոտել սրահը:

Հինգ վայրկեան չանցած, …ուխները կը դառնային ու …տամոքսները կը խառնուէին:

…Միս Քէտտի Պուտի եւ Մստր …ն ձիձի աղտոտեր էին պատ…առելի ժողովը, աւա՛ղ...:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԼԱՆՍԷՅԻ ՄԷՋ

ԼԱՆՍԷՅ.— Յունիս 26ին Հ. Յ. Դ. Մուրատ ակումբին նախաձեռնութեամբ բեմադրուեցաւ Ա. Ահարոնեանի «Էլ մի ալօթիր»ը եւ «Բարեկենդանի անկուտիները»: Գրեթէ ամբողջ գաղութը ներկայ էր: Յօտնկայս ունկնդրուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը: Նուագեցին տէր եւ տիկին Ցատեան:

Լանսէյի մէջ գլեթէ առաջին անգամն է որ ներկայացում տեղի կ'ունենայ. եւ հետաքրքիր ժողովուրդը կ'ուզէր տեսնել իրենց զաւակներուն ճիգերը: Պէտք է ըսել որ բոլոր դերասանները յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը. «Էլ մի ալօթիր» յուզիչ տրամին շատերուն աչքերէն արցունք կը հոսէր:

«Բարեկենդանի անկուտիները» կատակախաղն ալ մեծ զուարճութիւն պատճառեց: Ժողովուրդը փափաք յայտնեց որ Մուրատ ակումբի գերասանական խումբը յաջորդաբար ներկայացումներ տայ: Արդէն խումբին նպատակն է այսպիսի ներկայացումներով ազգային զգացումները վառ պահել եւ իր կարելին կ'ընէ վայելելով յայն ժողովրդականութիւն:

Թղթակից

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻ, 28 Յունիս. — Գաղութիս մէջ կեանքը ստացեր է իր բնականոն ընթացքը: Բնութեան այս գեղածիծաղ ծոցին մէջ կ'ապրին 500 Հայեր, որոնք կապուած են Grammontի հսկայ գործարանին:

Գործարանը եւս ազդուած էր գործադրկութենէն եւ 200ի չափ գործաւորներու դադար տուած էր: Իսկ ներկայիս ոչ միայն զանոնք գործի կը կանչէ, այլ եւ գործարանին դուրը հաւաքուող գործաւորները առնելէ զատ, պաշտօնեայ մը յաճախ գիւղերը կը պտտի եւ խումբերով գործաւոր կը բերէ:

Հայկական կեանքը եւս կը փայլի երբեմն իր հարսնիք-նշանտուքներով: Անցեալ քանի մը շաբթուան ընթացքին ունեցանք երկու հարսնիք եւ երեք նշանտուք: Այս առթիւ փոքր միջադէպ մը գէշ ազդեց հանրութեան վրայ: Երկու եղբայրներ, երկու քոյրերու հետ ամուսնանալու համար կը դիմեն Լիոնի Ազգ. Միութեան, որ հաւանութիւն կուտայ:

Թուականէս շաբաթ մը առաջ որբեւայրի տիկնոջ մը փոքրիկը կը մեռնի: Այս առթիւ Նոբաշէն Մատրան վարչութիւնը նամակով մը կը խնդրէ Լիոնի Ըզգ. Միութենէն քահանայ մը դրկել, որպէսզի թաղումը կատարէ: Դժբախտաբար երեք օր կ'անցնի բայց քահանայ չի գար: Յուսահատ կը դիմեն ֆրանսական քահանային, թաղման արարողութիւնը կատարելու համար, ինչ որ սիրով կ'ընդունուի: Լիոնի Ազգ. Մարմնին մասին գաղափար կազմելու համար ընթերցողին ուշադրութեան կը յանձնեմ այս երկու փոքր փաստերը:

Համազասպ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԱՃԱՌԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու եւ Արուեստի Կաճառին զանազան բաժանումներուն ընտրութիւնները կատարուեցան:

Կաճառին Խորհուրդին մէջ կը մտնեն Փրոֆ. Մ. Աբեղեան, Ա. Կանանեան, Յովհաննիսեան, Յովհ. Յովհաննիսեան, Փրոֆ. Քէչէկ:

Ուսողական բաժանումին մէջ քարտուղար կարգուած է Փրոֆ. Ռոտինեան:

Արուեստներու բաժանումին քարտուղար՝ Դ. Դէմիրճեան:

Պատմա - ընկերաբանական բաժանումի քարտուղար՝ Փրոֆ. Մանանդեան:

Կաճառին մէջ կը մտնեն իբրեւ նոր անդամներ՝ Տէր Պօղոսեան, Գալստեան, Տէր Աստուածատրեան, Իսահակեան, Օհանջանեան, Տէր Ղեւոնդեան:

Կաճառին անդամ-թղթակից նշանակուած է Թիֆլիսաբնակ նկարիչ՝ Թադէոսեան:

Սեւանի վրայ նոր նաւահանգիստ.— Նկատելի ունենալով որ Սեւանայ լիճին վրայ նաւագնացութեան զարգացումը մեծ հեռանկարներ կը պարզէ, որոշուած է լիճին աղեղին վրայ հիմնել կարգ մը նաւահանգիստներ: Առաջին առթիւ պիտի հիմնուի Նորադուզի նաւահանգիստը, որ 28 քիլոմեդր հեռու է Ելենովկայէն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

ՏԷՍԻՆ, 28 Յունիս.— Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆութպոլի եղանակը յաջողութեամբ փակելէ յետոյ, տեղին վրայ կազմակերպեց ողիմպիական մրցումներ որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի Յուլիս 10ին: Եռանդուն երիտասարդութիւնը ամէն ջանք ու զոհողութիւն չխնայեր, վառ պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանաբանը՝ «Բարձրացիր Բարձրացուր»:

Կ'արժէ քանի մը տեղեկութիւններ տալ օրուան խաղերուն վրայ: Կրնան մասնակցիլ Հ. Մ. Ը. Մ.է դուրս խումբերու անդամներ ալ, պայմանաւ որ վճարեն չնչին գումար մը: Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները որեւէ մասնաճիւղէ՝ ըլլայ Վ.այանսի, Վ.իէնի, Լիոնի անդամները առանց վճարումի: Իւրաքանչիւր խաղացող կրնայ միայն չորս խաղերու մասնակցիլ: Այն խումբերը որոնք կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել ողիմպիականին, պարտաւոր են առնուազն երկու օր առաջ ղրկել իրենց խաղացողներու ցանկը: Մրցումի օրը բացարձակապէս արգիլուած է խաղ փոխել:

Օրուան խաղերն են 100, 1500, եւ 3000 մեդր վազք, երեք քայլ ցատկել, մէկ քայլ հեռաւորութիւն ցատկել, բարձրութիւն ցատկել ձողով, գունդ նետել, բուրգեր կազմել սքաուտներու կողմէ եւայլն: Ողիմպիականէն անմիջապէս յետոյ պիտի սկսի Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ին հետ բաժակի մրցումը, որ անցեալ տարի վիճելի մնացած էր:

Անշուշտ Վիէնի եւ գաւառի մեր հայրենակիցները պիտի ուզեն քաջալերել հայ մարզիկները: Երանի թէ շրջանիս բոլոր երիտասարդութիւնը Վիէնի օրինակին հետեւէին, փոխանակ պարասրահները վազելու, փոշիի եւ ապականութեան մէջ:

Մ. Դանիէլեան

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղը ֆութպոլի եղանակին փակման առթիւ, Թէյասեղան մը կազմակերպած էր 25 Յունիս Շաբաթ իրիկուն: Մասնաճիւղերը իրենց ներկայացուցիչներով պատուած էին երեկոյթը: Նոյնպէս ներկայ էին 90 հիւրեր: Երեկոյթը բացուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով, որմէ յետոյ անդամներէն մէկը տեղեկութիւններ տուաւ մասնաճիւղիս կազմութեան եւ յառաջդիմութեան մասին, խօսեցան՝ փաբիզի եւ Փուանվիլի ներկայացուցիչները, Պ. Պ. Պօղոսեան եւ Տօքթ. Հանչ էր: Թէյէն առաջ եւ վերջ տեղի ունեցան երգեր, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ ռուսական պարեր, յետոյ ամերիկեան աճուրդ մը, որմէ գոյացաւ գոհացուցիչ գումար մը: Առարկան վիճակուեցաւ Պ. Գ.փաթաքեանի, որ սիրով նուիրեց մասնաճիւղիս:

Երեկոյթը փակուեցաւ «Բամ փորոտանով», որմէ յետոյ ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեան տակ:

Մ. Ասատուրեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

117 ԱՐՑՈՒՆՔ.— Թուրօ Հանրի Մարլէն պողոտային վրայ իր ապարանքը ձգեց ծառային եւ օր մը աղջիկներն առաւ գուարճանալու գնաց Իլ-Ատան, բարեկամին տունը: Վերադարձին, տեսաւ որ արծաթեղէններու արկղը «Թռեր»է: Արկղին մէջ կար քայամանանակ մը որուն աղեղէն կը կախուէին 117 արցունք մարգրիտներ:

Ցանը հետաձայնն ալ կըտրուած էր եւ մարդը նստաւ մտածելու իր յուսահատութեանը վրայ:

Ամբողջ հարստութիւնը գողցած էր ծառան, մարդուն օրն ու արեւը սեւցնելով:

Այդ օրը արեւն ալ խափանած էր:

ՀԻՒԱՆԴ ՍԷՐ.— Պերլինի արուարձաններուն մէջ կը բնակէր գերմանացի ընտանիք մը: Վերջերս ընտանիքը ճամբորդութեան ելաւ դէպի շուէտական քաղաքները: Ցուցը մնացին տղաքը, քոյր եղբայր, Հիլտկարտ եւ կիւնթեր: Եղբայրը՝ կիւնթեր, հպատակելով անբնական զգացումներու, սիրահարն էր Սթէֆան անուն բանուորի մը, ինչպէս բանաստեղծ Ռէմպօ՝ բանաստեղծ Վէրլէնի:

Սակայն, ժամանակ մը յետոյ, Սթէֆան կը բարեկամանայ կիւնթերի քրոջ՝ Հիլտկարտի: Կիւնթեր, նախանձէն կուրացած, կը հետապնդէ զայն:

Իրիկուն մը յանկարծակիի կը բերէ քոյրը Սթէֆանի հետ: Կը հրամայէ բանալ սենեակը: Քոյրը կը մերժէ: Կիւնթեր լուրկ կը հոխեցնէ դուռն. Ուշ ատեն, երբ քոյրը դուրս կ'ելլէ սենեակէն, կիւնթեր կը յարձակի նորս Սթէֆանի վրայ: Ատրճանակի մէկ հարուածով կը սպաննէ զայն: Յետոյ գնդակով մըն ալ ինք կը փառի գետին:

ԱՆՀՆԱՐԱՆՈՒԹԻ՞ՒՆ.— Թուրի մօտ ֆոնտէթ գիւղին մէջ գդեակ մը ունէր գնդապետ Լըլու: Անցեալ իրիկուն բանակէն դարձաւ տուն: Կէս գիշերին, պայթիւնի մը ձայնէն արթնցան դրացիները եւ տեսան որ գդեակը աճոսելի բոցերու մէջ է: Վազեցին օգնութեան, սակայն անօգուտ: Երբ գդեակը, ժամ մը վերջ, մոխիր դարձած էր, աւերակներուն մէջէն գտան ածուխները գնդապետին, կնոջ, երկու զաւակներուն եւ սպասուհիին մարմիններուն:

Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկելով, այն համոզման եկած է որ, գնդապետը, անծանօթ պատճառներով, ուզած էր ոչնչացնել իր ընտանիքը: Եւ քարիւղ թափելով սենեակներուն մէջ, կրակ տուած եւ յետոյ ատրճանակով անձնասպան եղած է: Ու ողջ ողջ այրած են ինք եւ իր ընտանիքին անդամները, որոնք բանտարկուած էին սենեակին մէջ: Գոնէ այդպէս կը հետեւցնեն քուրջի կտորէ մը, որ թրջուած է քարիւղով:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

"ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ„

Թերթերու մէջ շատ կը կարդաք, պոլշեւիկեան վայրագութիւններուն մասին, բայց գիտնալու համար թէ՝ յանուն անհասկնալի քաղաքականութեան մը, ոճիրը որքա՛ն կը ստորնանայ, թէեւ համամարդկային սկզբունքի պատրուակով, մարդը մարդուն հանդէպ որքա՛ն կ'անբանանայ, ուշի ուշով կարդացէք՝

«ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ»

Ուր «Մասնաւոր Պաշտօնով» վէպին հեղինակը, կը պատռէ վարագոյրը իշխանական զաւեշտի մը եւ անվարան՝ հանրութեան կը յայտնէ ջեկայի դժոխային դաւերն ու տանջանքի գործիքները:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՎԷՃԸ

«Յառաջ»ի 370 թիւին մէջ, իբրեւ նամակ խմբագրութեան, հրատարակած էինք Տէսինի եւ Սէն Շամօնի Տարօն-Տուրուբերան Հայր. Միութեան մէկ տրտունջը, որ կը յայտնէր թէ իրենք տեղեկութիւն չունին Պ. Մ. Շէխիկեանի դիմումէն, եւ լիազօրութիւն տուած չեն անոր, իրենց անունով խօսելու եւ իրենց ցանկը ներկայացնելու խորհրդային դեսպանատան:

Մարսէյլէն, Տարօն - Տուրուբերան Հայր. Միութեան Ֆրանսայի Կեդր. վարչութենէն, կնքուած եւ Զաքարեան (ատենապետ), Ջնդոյեան (ատենադպիր) ստորագրութեամբ պատասխան մը ստացանք, որ կ'ըսէ թէ «Կեդր. Վարչութիւնը իր ներգաղթի ձեռնարկը ինքնագլուխ չէ սկսած, այլ համախորհուրդ Ֆրանսա գտնուած հայրենակիցներու». թէ այդ մասին ունին վաւերագրեր, եւ թէ Պ. Մ. Շէխիկեանին իրենք «յանձնարարած են շրջիլ գաւառները եւ շօշափել հայրենակիցներու տրամադրութիւնները հայրենիք վերադառնալու մասին», ու վերջապէս, թէ դեսպանատան դիմումը կատարուած է ուրիշ երբեք հայրենակիցներու հետ միասին:

Մեզի համար անծանօթ ըլլալով այս հարցին ներքին ծալքերը, կը թելադրենք երկու կողմերուն, վճռել կէտերը կարգադրել ներքին միջոցներով, օրինակ Պատգմ. ժողով գումարելով, եւ ոչ թէ լրագրական բանավէճերով, որոնք պիտի ծառայեն միայն կիրքերը սրելու, առանց... Հայաստանի ճամբան բանալու: Մեր միակ բաղձանքն է որ յաջողի կատարուած դիմումը, եւ Տարօնի հայրենակիցները ժամ առաջ հայրենիք դառնան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՍԱՍԷՐ ՀՍԿԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Երեխաները սիրում էին ամէն օր ճաշից յետոյ, ուսումնարանից վերադառնալիս, մտնել Հսկայի պարտէզը եւ խաղալ:

Այդ մի մե՛ծ եւ գեղեցիկ պարտէզ էր, փափկականաչ խոտերով ծածկուած: Այստեղ ու այնտեղ խոտերի մէջ, ճիշտ աստղերի պէս, երեւում էին գեղեցիկ ծաղիկները: Գարնանը տասներկու դեղձի ծառեր, նուրբ, սպիտակավարդագոյն ծաղիկներով էին պատած, իսկ աշնանը՝ ծնում պտուղների ծանրութեան տակ: Ծառերի վրայ նստած թռչուններն այնպէս քնքուշ էին երգում, որ, յաճախ, երեխաները նրանց լսելու համար թողնում էին իրենց խաղը:

— Ի՛նչ երջանիկ ենք մենք, —ասում էին նրանք իրար:

Մի անգամ Հսկան տուն վերադարձաւ: Նա իր մտերիմ բարեկամի մօտ Բարեկենդանի էր, որտեղ ապրեց եօթը օր: Այդ քան ժամանակուայ մէջ խօսելով իր բոլոր իմացածը,— իսկ նրա այդ կարգի հարստութիւնը շատ սահմանափակ էր,— որոշեց իր դղեակը վերադառնալ: Երբ իր պարտէզը մտաւ, այնտեղ տեսաւ խաղացող երեխաներին.

— Ի՞նչ էք անում այստեղ, —ասաց նա բարկացած:

Երեխաները վախից փախան:

— Այս պարտէզը մի միայն ի՛նձ է պատկանում. — ասաց Հսկան,— ամէն մարդ պիտի իմանայ այդ, եւ ե՛ս միայն իրաւունք ունիմ այստեղ խաղալու:

Ու բարձր պատերով շրջապատեց պարտէզը եւ նրա վրայ հետեւեալ մակագրութեամբ մի տախտակ ամրացրեց.

«Պարտէզ մտնելն արգիլուած է»:

Այդ օրից սկսած, խեղճ փոքրիկները խաղալու տեղ չէին գտնում իրենց համար: Նրանք փորձեցին փողոցում խաղալ, բայց այնտեղ շատ փոշի կար և սուր-սուր քարեր, որ դիւր չէր գալիս նրանց: Դպրոցից դուրս գալուց յետոյ, նրանք յաճախ քարշ էին գալիս բարձր պարիսպների շուրջը եւ պարտէզի մասին խօսում:

— Ի՞նչ երջանիկ էինք մենք այստեղ, —կրկնում էին նրանք:

Յետոյ եկաւ գարունը, չորս կողմը ծաղիկները բացուեցին ու թռչուններն սկսան երգել: Միայն եսասէր Հսկայի պարտէզի մէջ էր ձմեռը թագաւորում: Պատահեց, որ խոտերի միջից մի ծաղիկ գլուխը հանեց, բայց տեսնելով մակագրուած տախտակը, խեղճ երեխաներին խղճաց ու պահուեց գետնի տակ եւ քնեց:

Միայն ձիւնն ու սառնամանիքն էին գոհ Հսկայի արգելքից:

— Գարունը մոռացել է մեր պարտէզը,— ասում էին նրանք.— ու մենք ամբողջ տարի այստեղ կ'ապրենք:

Ձիւնը մեծ սաւանով ծածկեց խոտերը, իսկ սառնամանիքը՝ ծառերը գեղեցկացրեց արծաթագոյն եղեամով: Նրանք իրենց հիւր էին հրաւիրում հիւսիսային քամուն, որ շատ չէր սպասեցնել տալիս իրեն: Նա փաթթուած էր մուշտով, ու ամբողջ օրը պտտում էր պարտէզում եւ տների տանիքներից խողովակները պոկոտում:

— Այստեղ հաճելի է ապրել. — ասաց քամին,— վատ չէր լինի կարկուտին էլ հրաւիրել:

Կարկուտն էլ չուշացաւ հրաւէրին պատասխանել: Օրական երեք ժամ շարունակ ծեծեց տան կտուրը, մինչեւ կոտրատեց նրա կղմինտրների մեծ մասը եւ սարսափելի արագութեամբ պարտէզը թափեց: Նա ամբողջովին մոխրագոյն էր հագել, իսկ շնչառութիւնը սառոյցի էր նման:

— Չեմ հասկանում, գարունը ինչո՞ւ դեռ չեկաւ,— ասաց Հսկան, նստելով սառած պատուհանի առաջ եւ դէպի պարտէզ նայելով — յոյս ունեմ եղանակը շուտով կը փոխուի:

Բայց գարունը չեկաւ եւ ամառն էլ չեկաւ:

Աշունը բոլոր միւս պարտէզները պտուղներով հարստացրեց: Միայն Հսկայի պարտէզը անպտուղ մնաց:

— Նա շա՛տ մեծ եսասէր է,— ասաց Աշունը:

Այսպէս մշտական ձմեռն էր թագաւորում այնտեղ, իսկ հիւսիսային քամին, կարկուտն ու ձիւնը պար էին բռնել ծառերի շուրջը:

Մի անգամ, առաւօտեան, Հսկան իր անկողնի մէջ պառկած, հրաշալի երաժշտութեան ձայներ լսեց: Այնքան քնքոյշ էին նրանք, որ նա մտածեց.

«Հաւանաբար արքայական երաժիշտներն են անցնում մօտիկից»:

Այդ՝ փոքրիկ ճնճղուկն էր երգում նրա պատուհանի տակ: Բայց երկար ժամանակ իր պարտէզի մէջ թռչունի ձայնը լսած չլինելու պատճառով նրա ձայնը աշխարհիս վրայ եղած ամենալաւ երաժշտութեան տեղ ընդունեց: Կարկուտը դադարեց նրա գլխի վերեւը ծեծելուց, հիւսիսային քամին կանգ առաւ, իսկ բաց լուսամուտից ծաղիկների նուրբ բուրմունքն էր ներս մտնում:

— Ես կարծում եմ, որ վերջապէս, գարունն է գալիս,— ասաց Հսկան եւ ցատկելով անկողնից՝ նայեց պատուհանից դուրս:

Պարիսպի փոքրիկ ճեղքից ներս էին լցուել երեխաները պարտէզ: Ամէն մի ծառի վրայ, որ նա նայեց, մի փոքրիկ երեխայ էր նստած, իսկ ծառերն ա՛յնքան երջանիկ էին դրա համար, որ իրենց գեղեցիկ ծաղիկներն էին բացել եւ քնքշօրէն ճօճում իրենց տերեւները մանուկների գլխի վրայ: Թռչունները թռչկոտում էին ուրախութիւններից ճռուողելով, իսկ ծաղիկները ժպտում էին խոտերի միջից նայելով: Այս մի հրաշալի պատկեր էր: Միայն պարտէզի ամենահեռաւոր մասում էր ձմեռը թագաւորում: Այնտեղ կանգնած էր մի փոքրիկ տղայ: Նա այնքան փոքր էր, որ ծառի ճիւղերին չէին հասնում ձեռքերը եւ ծառի շուրջը դառնալով աղի արցունք էր թափում: Խեղճ ծառը դեռ եւս ամբողջովին ձիւնով ու սառոյցով էր ծածկուած, իսկ հիւսիսային քամին ոռնում եւ աղմկում էր նրա շուրջը:

ՕՍԲԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Թարգմ.՝ Խ. Եգանեան

(Մնացեալը յաջորդով)

ծանուցագրին, ոչ ալ ուեւէ միջոց ձեռք առաւ սպիտակ-պահակեան դաւադիրներու ակնյայտնի գործունէութեան դէմ։ Ու կ՚աւելցնէ թէ լեհեւխորհրդային յարաբերութեանց բարւոքումը անկարելի է, քանի չստացուի գոհացուցիչ պատասխան մը։

«Լեհ կառավարութիւնը պէտք է հասկնայ որ այս վէճին մէջ խորհրդային միութեան կողմէ «պարզապէս օրակարգի հարցերուն անցնելու» բանաձեւին հաշուուած կերպով ընդունուիլը ոեւէ նպաստաւոր արդիւնքի չի կրնար յանգիլ եւ չպիտի յանգի։ Հակառակ լեհ մամուլի գրածներուն, խորհրդային կառավարութիւնը նպատակ չունի ապահովութեան դաշինքի մասին նոր առաջարկներ ընելու, մինչեւ որ կատարեալ եւ ամբողջական գոհացում չստանայ Վոյքոֆի սպանութեան խնդրին համար։

Ֆրանսեւգերման առեւտուրը

Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ կնքուած առեւտրական դաշնագրին պայմանաժամը լրացաւ երէկ։ Նոր դաշնագիր կնքելու համար երկար ատենէ ի վեր սկսած բանակցութիւնները յաջող ելքի մը չյանգեցան։ Գլխաւոր պատճառը այն է որ Ֆրանսայի երեսփ. ժողովը չէ քուէարկած մաքսային նոր տուրքերու օրինագիծը։ Այս անկայուն վիճակին մէջ, Գերմանները կը մերժեն ոեւէ յանձնառութեան տակ մտնել։

Եթէ մինչեւ ամսոյս 15ը — խորհրդարանի ամառնային արձակուրդին թուականը — մաքսային օրէնքը չքուէարկուի, այն ատեն պէտք պիտի ըլլայ սպասել մինչեւ Հոկտեմբեր 31. ու մինչ այդ արտածող վաճառականները մեծ վնասներու պիտի ենթարկուին։ Համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար բանակցութիւնները կը շարունակուին։

Ժընեւի խորհրդաժողովը

Նրբանցքներու մէջ կատարուած երկար խօսակցութիւններէ վերջ, յանկարծական մերձեցում մը առաջ եկաւ Ժընեւի նաւային խորհրդաժողովին մէջ՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ։ Ճափոնէն վերջ Միացեալ Նահանգները եւս ընդունեցին Անգլիոյ առաջարկը՝ մեծ մարտանաւերու խնդիրը վերաքննելու մասին։ Միայն թէ Ամերիկա կարգ մը վերապահումներ կ՚ընէ։ Նախ կը պահանջէ որ այս կարեւոր խնդիրը վիճաբանութեան դրուի խորհրդաժողովի օրակարգին միւս հարցերը լուծուելէ վերջ միայն, այսինքն երբ որոշումներ տրուին յածանաւերու, թորփիլանաւերու եւ ընդծովեաներու մասին։ Երկրորդ՝ պայման կը դնէ որ 5—5—3ի համեմատութիւնը չփոխուի։

Մասնագէտներու Յանձնաժողովին մէջ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան օժանդակ նաւերու մասին։ Թորփիլանաւերու եւ թորփիլահալածներու համար առաւելագոյն տարողութիւն որոշուեցաւ 1500 թոնօ, զինուած՝ ամէնէն մեծը 125 միլիմեդրնոց թնդանօթներով. իսկ տեւողութեան շրջանը պիտի ըլլայ 16 տարի։ Որոշուեցաւ արագութիւնը նկատի չառնել, մինչ ոմանք կ՚առաջարկէին առաւելագոյն 20 հանգոյց նշանակել։ Առաջնորդ-թորփիլահալածները 1850 թոնոյէն աւելի չպիտի ըլլան. անկէ վեր եղողները յածանաւի դասակարգին մէջ պիտի մտնեն։ Ասկէ զատ, ծովային երեք մեծ պետութիւնները խոստացան խիստ սահմանափակ թիւով 1850 թոնոնոց թորփիլահալածներ շինել։

Այս մասին տրուած որոշումները վերջնական պիտի ըլլան, երբ արձանագրուին Գործադիր Մարմինին կողմէ։

Մասնագէտները դեռ չկրցան վերջնական համաձայնութեան մը գալ յածանաւերու մասին։ Միայն որոշուեցաւ որ անոնք երկու դասակարգի պիտի բաժնուին, 7500 եւ 10,000 թոնօնոցներ։ Խորհրդաժողովին սկիզբը Ամերիկա իրեն եւ Անգլիոյ համար 550,000 թոնօ, Ճափոնի համար ալ 330,000 թոնօ առաջարկած էր։ Անգլիա այս քանակը քիչ կը գտնէ եւ աւելին կը պահանջէ։

Եթէ իր այս տեսակէտն ալ ընդունիլ տայ, այն ատեն զինաթափութեան խորհրդաժողովը իրականին մէջ սպառազինման ժողով մը եղած պիտի ըլլայ։

Լրտեսական նոր խնդիր մը

Անցեալները Պլէնվիլի (Քալվատոս) Ֆրանսայի նաւաշինական ընկերութեան գիտական ճիւղը նկատած էր որ իր գծագրութեան ճիւղէն կարգ մը վաւերաթուղթեր անհետացած են։ Տնօրէնութիւնը վերջերս այս մասին տեղեկութիւն տուած ըլլալով Քանի ոստիկանութեան, այս վերջինը անմիջապէս քննութեան ձեռնարկեց եւ խուզարկութիւններ կատարեց ընկերութեան պաշտօնեաներուն եւ ճարտարագէտներուն մօտ։ Անհետացած վաւերաթուղթերը գտնուեցան այնպիսի մարդոց մօտ, որոնք իրաւունք չունէին զանոնք իրենց քով պահելու։ Ասոնք են՝ Լուի-Փիէռ Քլօասթր, 53 տարեկան, կը բնակի Պրէսթ, պելճիքացի Օլվօէթ՝ գծագրիչ, սերպ Եովան Ռաքիչ, ճարտարագէտ, իտալացի Աթթիլիօ Փէքորարի, ճարտարագէտ, երեքն ալ կը բնակին Քան, իտալացի Լուիճի Տիմէօ, ճարտարագէտ, կը բնակի Փարիզ։

Վերոյիշեալ հինգ հոգին ալ ձերբակալուեցան վաւերաթուղթեր գողնալու ամբաստանութեամբ եւ Քանի հարցաքննիչ դատաւորին տրամադրութեանտակ դրուեցան։

Հինգ ամբաստանեալները առջի օր Քանի մէջ հարցաքննուեցան, իրենց պաշտպան փաստաբաններուն ներկայութեան։ Բոլորն ալ յայտնեցին թէ անմեղ են եւ ոեւէ դաւաճանական նպատակ չեն հետապնդած։

Մինչեւ հիմա կատարուած քննութիւններէն կը հասկցուի թէ ծանր չէ խնդիրը եւ ամբաստանեալները առժամաբար ազատ պիտի արձակուին։

∴ Հավրի մէջ գաղտնի ոստիկան մը, որ ծովեզերքի քարաժայռերուն վրայ կը պտտէր, ձերբակալեց Եաքոպ Պէնց եւ Էտուարտ Հից անուն երկու լուսանկարիչներ, բնիկ Ցուրիխցի, որոնք Տօլմարի մարտկոցը կը լուսանկարէին։ Իրենց վրայէն գտնուեցան Տօլմարի եւ Հէվի մարտկոցներուն պատկերները։ Այս երկու կասկածելի լուսանկարիչները ոստիկանութեան յանձնուեցան։

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուա քօլօմպի Թաղապետ. սրահին մէջ, Rue des Halles, վաղը կիրակի ցերեկ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին կովկասեան տրամա-օփէրէթի խումբը ղեկավարութեամբ Յ. Պ. Զարեանի կը ներկայացնէ ԱՐՇԻՆ-ՄԱԼ-ԱԼԱՆ։ Պիտի պարէ Օր. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ։ կը մասնակցի թառիստ Աբգար։

Մուտք՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք։ Մէն Լազարէն առնել շոգեկառք։

ՅՈՒԼԻՍ 3Ի ԿԻՐԱԿԻՆ
Ո՞ՒՐ ԵՒ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱՆՑԸՆԵԼ

Ժուանվիլ-Սէն Մօռի գաղութին փափաքին վրայ, տեղւոյն Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմակերպած է աննախընթաց դաշտային խաղերու եւ պարերու հանդէս մը որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 3ի Կիրակին ամբողջ օրը —Սէն-Մօռ, Մառնի գետափին վրայ— Café Léonի ծառաստանին մէջ։ Ճաշ կարելի միասին բերել։

Յայտագիր.— 1. Հ. Մ. Ը. Մ.ի առնուազն 4 խումբերու միջեւ բաժակի մրցում։

2. Հայ Սկաուտներու եւ Ժուանվիլի երկսեռ խումբերու միջեւ վոլի-պօլի մրցում։

3. Տողանցք դէպի մարզադաշտ՝ հայ սկաուտներու եւ բոլոր հայ մարզիկներու, ընկերակցութեամբ գաղութին թաղուհիին, պատուոյ եւ միւս օրիորդներու, ծաղկեալ արդուզարդերով։

4. Նուագ-ժազ՝ պարտէզին մէջ։

5. Անակնկալներ։ Սէռփանթէնով նոր խաղեր եւ պար։ Լաւագոյն ըմպելիներ խիստ աժան գիներով։ Անձրեւի պահուն գոց տեղ տրամադրելի է։

Հաղորդակցութիւն,— Փօնթ տը Վէնսէնէն 109 թրամ. իջնել St. Maur, Rue du Petit Parc-Pont Neuf կամուրջը, անցնելով ձախին վրայ։ Նոյն տեղէն 110a, 110b, կառքերը ինչպէս նաեւ Louvreէն 13b, իջնել Gare St. Maur։

Երկաթուղի Պասթիլլի կայարանէն ամէն կէս ժամը, իջնել St. Maur Créteil։ Մուտք մէկ ֆրանք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԷՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ
ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (երգիծավէպ)
ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ
(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ — Գին 5 ֆր.
ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ — Գին 5 ֆր.
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris, եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles La Fère (Aisne).

ՕՐ. ԵՍԹԵՐ ԳԱԼԱՃԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՃԻՎԱՆ ՏԱՐԱԳՃԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Պելֆօռ 26 յունիս 1927

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Անկիէնի եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains։

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտ Սերունդ խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2ին, 40 Rue de Belleville.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Վարուժան» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 4 յուլիս երկուշբ. երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական սրահը։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ռոստոմ» ենթակոմիտէի ժողովը, վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 9.30ին, Ռիւ տը լա Րէփիւպլիք 63։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, իրենց անդամատետրներով միասին։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Bar Restaurant Bld. Oddo Prolongé 142։ Բոլոր ընկերները ներկայանան իրենց անդամատետրերով։ Կը խնդրուի նոյնպէս Սէնթ-Անթուանի ընկերներէն ներկայանալ արձանագրուելու համար։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր խումբերու ընկերները վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Rue Marseille սրճարանին սրահը։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Ապառաժ» խումբի ինքնական ժողովը 3 յուլիս վաղը առաւօտ ժամը 10ին, սովորական ժողովատեղին։ Բոլոր ընկերները առանց բացառութեան պէտք է ներկայ ըլլան։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ-Էթիէնի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի օր ժամը 3ին, Քաֆէ տը Փալէի սրահը։ Ռիւ տը Փալէ։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 3ին, Place d'Italie au Clair de Lune Caféի մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, 9 Յուլիս Շաբաթ, գիշեր ժամը 8.30ին, 63 Rue Mr. le Prince Ֆլորիա ճաշարանին սրահը։ Օրակարգ՝ Շրջ. Պատգմ. ժողովին օրակարգին խնդիրներուն քննութիւնը եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կը փութամ իմ խորին շնորհակալութիւնս յայտնել Լիոնի Ազգային Միութեան վարչութեան, որ կարճ ժամանակին մէջ կանոնաւորեց ընտանիքիս ինքնութեան թուղթերը։

Տէսին Յովհաննէս Փօյաճեան

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ, Հաֆըզ Նաշար, Աշիք, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, գեղեցկեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85
Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՏՕՔԹ. Ս. ԹԷՐԶԵԱՆ

ԲԱԶՄԱՄԵԱՅ ՓՈՐՁԱՌՈՒ ԲԺԻՇԿ

Ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2—4 6—7.30, կը գտնուի Cabinet Médico-Chirurgicalի մէջ, 62, Rue de la Rochefoucauld (Pigalleփողոցի թիւ 55ին ճիշդ դիմացը):
Tél. Trudaine 43-13, Métro Pigalle, Autobus I եւ R, Tram 5 et 30
Հոգածու խնամք, խղճամիտ դարմանում եւ արագ բուժում

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Micheli ճիշդ

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺ[ԱՆ]

ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ — ՀԱՄ[...]

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒ[ԹԵԱՆՑ]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-[...]
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրե[ր]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEV[ILLE]

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96[...]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խն[...] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի [...] գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթ[...] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

"ԱՐԱՐԱՏ,, ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒ[Ն]

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԵՒ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

35, RUE DUNOIR LYON (RHONE)

Լիոնի միակ հայ նպարավաճառատունը որ կ՚ընդունի պրանքներ թէ՛ սեծաքանակ եւ թէ՛ փոքրաքանակ Ֆրա[նսայի] ամէն կողմերէն եւ կը կատարէ ամէն յանձնառութիւն տարեալ ուղղամտութեամբ։

Ձոխ մթերք Արեւելեան եւ Արեւմտեան ամէն տեսակ ըեղէններու։

Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԺԱՄԱԳՈՐԾ

Կը նորոգէ ամէն մաւքէ ժամացոյցներ դիւրա[...] չելի գիներով։ Երաշխաւորեալ [...] տուութիւն։ 62, Rue Belleville, Métro Belleville.

ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

"ԼՈՒՍԱՔԱՂ,, հրատարակչականը

կը սկսի առաջիկայ յուլիս ամիսէն հրատարակել վիպ[ակներ] եւ թատերական գործեր ՊՐԱԿ ԱՌ ՊՐԱԿ եւ պիտի տայ.

ՇԱԲԱԹԸ ՄԷԿ, ՏԱՐԻՆ 52 ՊՐԱԿ

Նկատի ունենալով հոյութեան ցրուած վիճակը, «ԼՈՒՍԱ[ՔԱՂ]» հատավաճառին տեղ կը հաստատէ բաժանորդագրութիւն[ը]

	Յամսեայ (13 պրակ)	6ամսեայ (26 պրակ)	Տարեկ. (52 պ[րակ])
ՖՐԱՆՍԱ	16	30	55
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	—	40	75

Բաժանորդագրուեցէ՛ք Ա. պրակը հրապարակ չելած։ [...] սայի համար տարեկան մը բաժանորդագրուողին 10 ֆր.[...] ժեքով գիրք իբրեւ նուէր։ Ա. ՊՐԱԿԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ[...] ՅՈՒԼԻՍ 10ԻՆ, եւ կը պարունակէ՝ լեհ աշխարհահռչակ[...] պագրին Փրզիպիշեւսքիի «Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ...»ն (յուզիչ [...] տաքրքրական վէպ) եւ ֆրանսական թատրոնին գլուխ գոր[...] ներէն «ԾԱՆԻՐ ԶԲԵՂ» (Թատր. 3 արար) հեղ. Փօլ Ժէրվէ[...]

Շուտով կը սկսինք տօմթօյէվսքիի «Գարամազով եղբայրն[երը]» Պահանջեցէ՛ք մասնաւոր թռուցիկ-ծրագիրը, որ կը պարու[նակէ] մանրամասնութիւններ եւ հրատարակելի գործերուն ց[անկը]։ Բաժանորդագրուելու համար՝ մեր շրջաններու եւ արտա[սահ]մանի գործակալներէն զատ, դիմել Նամակով Vahram Sévounii, 5 Av. Quihou, St. Mandé (S[eine])

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անգլիացի Ա. Քօնըն Տոյլի
ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ
(Մագնիսացողի մը սարսափները)

ԳԻՆ 6 ՖՐԱՆՔ

ԴԻՄԵԼ.— L. Mozian, 51, Bld. Auguste Blanqui, Paris (13me).

ՍԱԿԱՐԱՆ
1 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100 Mark		604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	—
Թրք. ոսկի	» or	111	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր »	» Lire	142	90
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3300	—
» II	»	1890	—
» III	»	1550	—
Ռումելիի երկթղ.	Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

«ԾՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻԿ»
ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹ[ԻՒՆ]

Նոր հրապարակ ելաւ [...] ԽՐԱՅԵԱՆԻ «Ծովք-Կէօլճ[իկ] նուն անդրանիկ երկ[...] թիւնը, մաքուր տպագր[...] ամենաընտիր թուղթի 300էն աւելի էջեր, զ[արդար]ուած բազմաթիւ պատկ[երներով] ու Եւրոպայի Հայոց կաթ[ողիկոս]ուիրակ Պալաքեան Սր[բազանի] յառաջաբանով։

«Ծովք-Կէօլճիկ» կը բ[աժնուի] երկու մասի։ Ա. մասով [...] կը կը պակերացնէ ծով[...] պատմէ անոր ծագումը [...]

Բ. մասով կը խօսի հ[...] ղացիի ազգային շարժմ[ան մա]սին, ընդհանուր պատմ[...] ծագման վրայ, յետոյ [...] եւ կը սկսի մանրամասնօ[րէն] շատակել Հայոց գ[...] ման փուլերը եւ ընդհանո[ւր] տարածի բոլոր քաղաքա[կան] դէպքերը։ «Վերին ասոր[...] տաքրքրական գիրք մը [...] Հայու համար», ինչպէս [...] ծանօթ գրագէտ մը։

Դիմել հեղինակին, G [...] Khraian, Poste Restante [Mar]seille (France)։

Մեծաքանակ գնողներու[ն ...] նաւոր զեղչ։ Գին Ֆրան[սա ...] Սուրիա 22 ֆրանք, Ա[...] Անգլիա եւ Եգիպտոս 1.5[...] իսկ ուրիշ երկիրներու 25 ֆրանք։

IMPRIMERIE - MASSIS - [...]
208bis, Rue Lafayette Par[is]

Le Gérant : H. TEUR[...]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շL.	40 շL.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒԼԻՍ 1927

3 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 379 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

«Աւելի քան քառասուն ժամ նաւարկեցինք, եւ տասնըինը ժամ անընդհատ ոչ հողը տեսանք, ոչ ծովը, ոչ ալ օդանաւը»:

. . . «երեք ընկերներս խլացեր էին ուժասպառութենէն: մեզմէ ոչ մէկը կրնար լսել միւսները. այնպէս որ, իւրաքանչիւրը կը խորհէր թէ միանակ ինք պիտի ազատի ողջ առողջ:

«Ժամանակին մեծ մասը կը թուչէինք երեք հազար մեդր բարձրութեամբ, առանց ազատելու մշուշէն:»

Այսպէ՛ս կը պատմէ օդարշաւի նոր հերոսը, նկարագրելով իրենց պայքարը:

Եւ ի՛նչ պայքար: Բնութիւնը, իբրեւ ամենի բռնակալ մը, շարժման մէջ դրած էր իր բոլոր «տարերք»ը,— մշուշ, ամպ, անձրեւ, կայծակ, փոթորիկ, ցուրտ, ինչպէս մարդը՝ իր միտքն ու գիտութիւնը: Ան կարծես մասնաւոր կատաղութեամբ մը լարած էր բռնութեան բոլոր շղթաները, վիժեցնելու համար մարդուն յաւակնութիւնները:

Ու նորէն, մարդն է որ մնաց յաղթական: Բնութեան մէկ մասնիկը ի դերեւ հանեց ամբողջութեան դիւային խաղը, թանկագին զանձ մը եւս կորզելով անոր անսպառ գաղտնիքներէն:

Իրողութիւն է այսօր,— ընդամէնը երկու ամսուան ընթացքին, մարդկային հանճարը սաւառնեցաւ ովկիանոսին վերեւ, ամէն անգամ թափ մը աւելի ստանալով, քայլ մը աւելի առաջ անցնելով: Առաջին հերոսը, Լինտպէրկ. 3610 մղոն կտրած էր: Յաջորդ երկուքը, Չէմպըլին եւ Լէվին, 3720 մղոն թռան, իսկ «Միս Ամերիկա»ի չորս կտրիճները արդէն կը հաշուեն 3812 մղոն, իբր 43 ժամ 21 վայրկեան մնացած ըլլալով օդին մէջ: Ուրիշ հաշիւի մը համաձայն, Լինտպէրկ Մայիս 20—21ին Նիւ Եորք Փարիզ հեռաւորութիւնը (5836 քիլոմեդր) կտրեց 33 ժամ 30 վայրկեանէն. Չէմպըլին եւ Լէվին Յունիս 4—6 Նիւ Եորքէն Այզլէպէն (Գերմանիա) թռան 41 ժամ 55 վայրկեանէն. իսկ Պըրտ եւ ընկերները Յունիս 29էն Յուլիս 1 Ամերիկայէն ֆրանսական ծովափը եկան, 40 ժամ 8 վայրկեանէն, 5600 քիլոմեդր կտրելով: Այս հիման վրայ, նորէն մրցանիշը իրենց կը մնայ ուղիղ գծի համար, եւ չորս հոգիով:

Պէտք է նկատել որ, ամէն անգամ նոր կատարելութեամբ մը կը վերսկսէր արշաւը: Լինտպէրկի օդանաւը շատ պարզ էր, նոյն իսկ առանց հեռախօսի: Պըրտ եւ ընկերները ամբողջ քաղաք մը կը պտտցնէին օդին մէջ, Ատլանտեանի վերեւ, գիտական եւ քաղաքակրթական բոլոր յարմարութիւններով, հեռախօսէն մինչեւ քառչուէ նաւակը, որուն շնորհիւ կրցան ցամաք հասնիլ, ճակատագրական վայրկեանին: Լինտպէրկի և Չէմպըլինի օդանաւերը մէկ-մէկ շարժանիւ ունէին, «Միս Ամերիկա»՝ երեք հատ, որոնք անխափան գործեցին մինչեւ վերջը, եւ եթէ կողմնացոյցը խանգարուած չըլլար, անշուշտ ցամաք պիտի իջնէին, փոխանակ ծովուն վրայ կանգ առնելու:

Այս առթիւ կարելի չէ մոռնալ նաեւ այն միւս հերոսները. դժբախտ Ֆօլի-Նունկէսէրէն մինչեւ Լոնտոնէն Հնդկաստան, Փարիզէն դէպի Սիպերիա, Նիւ Եորքէն մինչեւ Խաղաղական (Հօնօլուլու) եւայլն. թռիչքներ կատարող քաջերը, որոնց ամէն մէկը զանձ մը աւելցուց գործնական գիտութեան թանգարանին վրայ, իր յաղթանակով, կամ նոյն իսկ ձախողանքով:

Որովհետեւ, անպատճառ յաջողութիւնը չէ որ պիտի ճշդէ փորձին արժէքը: Հազարաւոր գիտականներ — ինչպէս ռազմիկներ — կարելին կը փորձեն, իրենց կեանքն ալ վրայ տալով, եւ միշտ փաստակ մը, գիւտ մը, յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ պատմութիւնը: Կէս ճամբան մնացողին գործը կը շարունակուի աւելի բազմաթիւ թեկնածուներով, եւ աւելի յանդգնութեամբ եւ կատարելութեամբ:

Յաւիտենական պայքարն է կը նորոգուի ու կը ծաւալի անընդհատ, անվհատ:

Այսպէս եւ ազգերու կեանքին մէջ:

Սերունդներ կ'իյնան ազատութեան եւ արդարութեան ճամբուն վրայ: Մոլեգին ծափեր՝ յաղթողին, վայրերան կանչեր, երբ ձեռնարկ մը նպատակին չի հասնիր:

Ի՛նչ փոյթ: կանգ չառներ գործողը, գիտուն կամ ռազմիկ: Աննկուն պայքարն ու անխարդախ հաւատքն է երկուքին ալ ուժը: Եւ մարդկութեան բարիքը՝ երկուքին ալ նպատակը: Մէկ արկած, Ֆօլի-Նունկէսերի կսկծալի վախճանը, ոչ միայն վհատութիւն չպատճառեց, այլեւ, այդ փորձանքէն յետոյ էր որ, մասնաւոր ուժգնութիւն եւ յանդգնութիւն ստացաւ օդարշաւը, եւ բազմապատկուեցան փորձերը: Վեհապետներէն մինչեւ յետին գիւղացին սքանչացումով եւ ակնածանքով կը հետեւէին «խենդ»երու յարաճուն ճիգերուն:

Այո՛, «սրբազան խենդութեան» այս աննկուն, անվախճան արշաւն է որ պիտի դառնայ, յետոյ, իբրեւ սովորական երեւոյթ, ինչպէս շոգեկառքը, շոգենաւը, կամ հեռախօսը: Եւ այն ատեն, նորէն, մարդը սահման չպիտի ճանչնայ, ոչ ալ գոհացում, ու պիտի փնտռէ նոր գաղտնիքներ եւ վայելքներ, տքնաջան պրպտումներով, ճիգերով, արշաւներով:

Արշաւ մըն ալ՝ մեր կեանքը, մանաւանդ ներկայիս, օդին մէջ առկախ, ինչպէս Լինտպէրկի եւ միւսներուն օդանաւերը, Ատլանտեանի վերեւ:

Ո՛չ անձրեւն է պակաս, ոչ մշուշը, ոչ ալ կայծակն ու փոթորիկը: Եւ ինչո՞ւ պէտք է անճրկիլ կամ վհատիլ, երբ նախ մէկ, յետոյ երկու, յետոյ չորս եւ այնուհետեւ հարիւրաւոր հետեւորդներ միշտ ալ կը գտնուին ո՛ր եւ է ժողովուրդի մէջ, արհամարհելով ե՛ւ միտք, ե՛ւ բազուկ, տոգորուն՝ լեռներ շարժելու հաւատքով:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ

Խօսելով Ապրիլ 26ի գիշերը Հայաստանի մէջ կատարուած ձերբակալութեանց մասին, Սօֆիայի «Արաքս»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (24 Յունիս).

— «Ինչո՞ւ սակայն այս բոլորը, պիտի հարցնէր ո եւ է ընթերցող, ո եւ է մէկը՝ որուն սրտին մօտ է Հայաստանի ժողովուրդին բարօրութիւնն ու խաղաղ զարգացումը:

«Փառք Աստուծոյ, մէջտեղը ոչ դաւ կայ, ոչ ալ դաւադրութիւն, ոչ դատ, ոչ ալ դատաստան: Այս առթիւ պոլշեւիկներն իսկ լո՛ւռ են եւ խօսք մը չունին իրենց ոճրապարտ արարքը արդարացնելու համար:

«Անցեալ տարի երբ հալածանքը սկսաւ, գոնէ իբր պատրուակ, հայ ժողովուրդի մէկ ցեցին, Մանուկ Խուշոյեանի մը գլուխը կար մէջտեղ, իսկ այս տարի այդ պատրուակն ալ կը պակսի:

«Արդեօք Դաշնակցութիւնը, Ազրպէյճանի Մուսավաթականներուն եւ Վրաստանի Մէնշեվիկներուն հետ «հակայեղափոխական» դաւադրութեան մէ՞ջ բռնուած են: Բայց եկուր տես որ, իրենք, պոլշեւիկներն են որ կը յայտարարեն թէ Դաշնակցութիւնը անտեսուած է Վրացի ու Թաթար «հակայեղափոխականներէն» եւ դուրս մնացած Կովկասի Ազատագրութեան կոմիտէէն:

«Ուրեմն, իրենց իշխանութեան դէմ գործօն պայքարի մը վախն ալ չկայ: Եթէ այդ այդպէս է, հապա ինչի՞ վերագրել Հայաստանի մէջ կատարուած նոր ձերբակալութիւնները:

«Ամէն բանէ առաջ, պարզ է պոլշեւիկներուն համար այն, որ իրենց Ծապլվարեան առաքելութիւնը ի Հայաստան վիժած է, որ իրենք եթէ շնորհիւ ռուսական սուիններուն կրցած են տիրանալ Հայաստանի հողին, բայց չեն կրցած ու չպիտի կրնան իշխել ժողովուրդի զգացումներուն եւ մտածողութեան, որ կը շարունակէ հաւատարիմ մնալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր փայփայած իտէալներուն:

«Ռուս բանակը յաղթած է Հայաստանի մէջ, գրաւելով անոր հողերը, բայց պոլշեւիզմն ու պոլշեւիկները իրենց գաղափարաբանութեամբ չարաչար կերպով պարտուած են:

«Պոլշեւիկները կը զգան թէ փափուկ է իրենց կացութիւնը եւ բռնութեան վրայ հաստատուած իրենց գահը՝ խախուտ:

«Այս պարագան անվիճելի ըլլալով Պոլշեւիկներուն համար, անոնք իրենց բէժիմին ապահովութեան ի խնդիր, անհրաժեշտութիւն մը կը նկատեն պարբերական եւ զանգուածային հալածանքները:»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ"

ՅՈՒԼԻՍ (Թիւ 7)

Բովանդակութիւն.— Խորհրդ. տագնապը զարգանում է (Խմբ.): Նոր Թուրքիան եւ մենք, Հ. Գնդունի: Վարագոյրը բացւում է, Ս. Մ.: Ընկերվարական Բրոնիկոն, Վ. Շուշանեան: Թուրքիոյ շուրջ:

Մեր Ջոջերը.— Սեբաստիոյ զոհերը, Վ. Համբարձումեան:

Թղթակցութիւններ Հայաստանէն եւ Կովկասէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մուսթաֆա Քեմալ Պոլսոյ մէջ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Մուսթաֆա Քեմալ փաշա Հինգշաբթի իրիկուն Էնկիւրիէն մասնաւոր կառախումբով ճամբայ ելաւ դէպի Պոլիս: Կայարանը ողջերթի գացած էին գործավարներ, երեսփոխաններ, դիւանագիտական մարմինը եւ դպրոցական աշակերտները: Մուսթաֆա Քեմալ Իզմիթ հասաւ Ուրբաթ առաւօտ, ուր զինքը ընդունեցին Խորհրդարանի նախագահը, կուսակալը, զինուորական հրամանատարը, Պոլսոյ քաղաքապետը եւ մամուլի ներկայացուցիչները:

Իզմիթէն «Էրթօղրուլ» զրօսանաւը նստաւ: Եւեւէն կուգային զանազան պատուիրակութեանց նաւերը, որոնք օր մը առաջ Պոլիսէն Իզմիթ մեկնած էին՝ դիմաւորելու համար «Թուրքիոյ փրկիչը»: Մասնաւոր շոգենաւեր վարձած էին՝ Պոլսոյ մամուլը, Պոլսոյ ժողովուրդին ու կուսակալութեան ներկայացուցիչները, Խալք կուսակցութեան վարիչներն ու անդամները, ուսանողները, Պոլսոյ հայ գաղութը, Թուրք կանանց միութիւնը եւայլն: Շիրքէթի եւ Սէյրը Սէֆայինի շոգենաւերը իրենց երթեւեկը դադրեցուցած էին առաւօտուն ժամը 11էն մինչեւ կէսօրէն ետք ժամը 5: Ընդ առաջ գացող բազմաթիւ շոգենաւերը Մեծ կղզիի բացերը հանդիպեցան «Էրթօղրուլ» զրօսանաւին, որ Տօլմա Պաղչէի պալատին առջեւ խարսխեց ժամը 3ին:

Թրքական նաւատորմը, որ վերջերս Սեւ ծով գացած էր, երկու օր առաջ Վոսփոր վերադարձաւ՝ Քեմալը դիմաւորելու համար: Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ գտնուող բոլոր նաւերը նոյնպէս ողջունեցին «Էրթօղրուլ» զրօսանաւը: Մարզական միութիւնները Մօտայի առջեւ նաւակներով դիմաւորելու ելան: 101 թնդանօթներ բարի գալուստ մաղթեցին կազիին: Քաղաքապետութիւնը 600 հոգինոց հացկերոյթ մը տուաւ Տօլմա Պաղչէի պալատին մէջ:

Հանրապետութեան նախագահի անձնապահ գունդը Երկուշաբթի օր Պոլիս հասնելով, տեղաւորուեցաւ Ֆընտըգլըի պալատը: Տօլմա Պաղչէի եւ Պէյլէրպէյիի պալատներուն դուռներուն վրայ գտնուող սուլթանական զինանշանները քանի մը օր առաջ քանդուեցան:

Մուսթաֆա Քեմալ մօտ երեք ամիս պիտի մնայ Պոլիս: Վարչապետ Ըսմէթ փաշա եւս մօտ օրէն Պոլիս պիտի գայ:

Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին հոգաբարձութիւնը յաղթական կամար մը շինած է Բերայի Շիտակին վրայ: Հայ կաթոլիկներն ալ կամարներ կանգնած են Ս. Յակոբ հիւանդանոցին առջեւ եւ լուսազարդած են Պատրիարքարանի մուտքը:

Երեք օր երեք գիշեր խրախճանութիւններ պիտի կատարուին Պոլսոյ մէջ, կազիին ի պատիւ:

Իտալացիները Յոյներուն դէմ

«Ուէսթմինսթըր Կազէթ»ի թղթակիցը Երկոտասան կղզիներուն մէջ քննութիւն մը կատարած է, հարցաքննելով ո՛չ միայն բնիկ Յոյները, այլ իտալացի պաշտօնատարներ: Թղթակիցը եկած է այն եզրակացութեան որ իտալական իշխանութիւնները սիստեմաթիկ կերպով բարոյական ու նիւթական հալածանքի կ'ենթարկեն բնիկները, ստիպելու համար զանոնք որ հեռանան կղզիներէն, եւ անոնց տեղ իտալական հպատակներ կը բերեն: Այս քաղաքականութեան շնորհիւ, Յոյներուն թիւը պակսած է հարիւրին 20 համեմատութեամբ:

Մասնաւորապէս Հռոդոսի մէջ շինուած մեծածախս «սիման-արմէ» շինութիւններուն մասին իր հարցումներուն պատասխանելով, ականաւոր Իտալացիներ ըսած են.

— Հռոդոսը մեզի համար կարեւոր խարիսխ մըն է, օգտագործելու համար յառաջիկայ պատերազմի ընթացքին: Նկատելով որ կռիւը պիտի կատարուի զանցառելի նաւատորմ մը ունեցող երկրի մը դէմ, Հռոդոս հիանալիօրէն պիտի ծառայէ:

Թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Հռոդոսի այս վիճակը անծանօթ է Եւրոպացիներուն, որովհետեւ Արքիպեղագոսի այդ կղզին Եւրոպայի մայրաքաղաքներէն հեռու կը գտնուի եւ հոն այցելող երեւելի այցելուները տեղական իշխանութեանց կողմէ անմիջապէս կը կաշառուին:

Պըրտ եւ ընկերները Փարիզ եկան

Երէկ գրեցինք թէ Պըրտի օդանաւը մշուշին եւ անձրեւին պատճառով Պուրժէի կայանը չկրնալով գտնել, Վէր-սիւր-Մէր իջած էր: Օդանաւին անթելի վարիչ Նովիլ, հետեւեալ պատմութիւնը կ'ընէ.—

«Ճիշտ է թէ Փարիզ չհասանք, բայց կրցանք անժխտելիօրէն հաստատել թէ ծանր օդանաւի մը համար կարելի է 3—4000 մղոն ճամբայ կտրել առանց հանգրուանի, հակառակ օդի արգելքներուն: Վերը, օդին մէջ կորսուած մարդերու պէս էինք: Այս է ամբողջ պատմութիւնը: Թանձր մշուշի մը մէջ մխրճուած, անձրեւէն մտրակուած, բան չէինք տեսներ: Ու մեր պէնզինը կը սպառէր... չորս ժամ... երեք ժամ եւս կրնայինք մնալ: Ծով իջնելէ քիչ առաջ, կոյր ծնած մարդերու կը նմանէինք: Գիշեր ատեն գրեթէ բնաւ ցամաք չտեսանք:

«Ժամը 10ին եւ կէս գիշերին կարծեցինք թէ Փարիզի վրայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Առջի օր գրեցինք թէ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք ընտրուած է Մեսրոպ եպսկ. Նարոյեան: Պոլսոյ թերթերուն տուած մանրամասնութեանց համաձայն, ընտրութիւնը կատարուած է Գումգափուի Մայր եկեղեցիին մէջ անցեալ Կիրակի կէսօրէ վերջ, Ազգային ժողովի հանդիսաւոր նիստին մէջ:

Թեկնածուներն էին՝ Արշարունի արքեպս., եւ եպիսկոպոսներ՝ Նարոյեան, Սմբատ, Գարեգին եւ Սարգիս: Ըստ օրէնի, անոնց համառօտ կենսագրականները կարդացուեցան: Նոյնպէս, կարդացուեցան օրէնքին ընտրական տրամադրութիւնները:

Ընտրութենէն առաջ, ատենապետը ծանոյց թէ Գարեգին եպս. կը հրաժարի թեկնածութենէ: Պահ մը կարծուեցաւ թէ ուրիշներ ալ պիտի հետեւէին անոր օրինակին, բայց երկրորդող չգտնուեցաւ:

Ժամը 3.40ին սկսաւ քուէհամարը: Արդիւնքը եղաւ.— Նարոյեան եպս. 33 քուէ, Արշարունի արքեպս.՝ 17, Սմբատ եպս.՝ 7: Չորս հոգի ալ ճերմակ քուէ տուած էին:

Քանի մը երեսփոխաններ, սակայն, իրար անցած իրենց թեկնածուին անյաջողութենէն, կ'առարկէին որ Նարոյեան եպս. չէ ընտրուած, քանի որ Պոլիս գտնուող երեսփոխաններուն թիւն է 66, իսկ օրինական մեծամասնութիւնը՝ 34: Մինչդեռ ան 33 քուէ միայն առած է:

Կէս ժամ ամբողջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ եղան այս կէտին շուրջ:

Համեմատական ընտրութեան մէջ, միայն երկու թեկնածուներ կային. քուէարկութեան արդիւնքն եղաւ.— Նարոյեան եպս.՝ 33 քուէ, Արշարունի արքեպս. 25, Սպիտակ երեք: Ատենապետը յանուն Ազգ. ժողովի պատրիարք հռչակեց Մեսրոպ եպս. Նարոյեանը:

Գործակատար Պ. Ա. Տ. Ահարոնեան կարդաց թուրքերէն գրութիւն մը (մազպաթա), որ Պատրիարքական ընտրութեան առթիւ պիտի հաղորդուի կուսակալութեան:

Քուէարկութեան արդիւնքէն յետոյ, ատենապետը առաջարկեց հրաւիրել նորընտիր Պատրիարքը, որ կատարէ օրինական երդումը:

Նորընտիր Պատրիարքը խորան բարձրացաւ, եւ ծնկաչոք ու գլխաբաց, կարդաց հետեւեալ բանաձեւը.

«Առաջի Աստուծոյ եւ ի ներկայութեան Ազգ. ընդհանուր ժողովոյ, հրապարակաւ ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Հանրապետական կառավարութեան եւ հաւատարմաբար հսկել Ազգային Օրինաց անթերի գործադրութեան»:

Նորընտիր Պատրիարքը ծնած է Մուշի Արդերտ գիւղը, 1875ին: Ս. Կարապետի վարժարանին մէջ նախակրթութիւնը աւարտելէ յետոյ, կը մտնէ Արմաշի Դպրեվանքը: 1899ին սարկաւագ կը ձեռնադրուի, 1901ին ալ՝ վարդապետ:

Տարիներով պաշտօնավարած է Դպրեվանքին մէջ, իբրեւ ուսուցիչ, փոխ-տնօրէն եւ վանահայր: 1913ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ: 1916ին Պոլիս եկաւ, եւ քարոզչութեան պաշտօններ ստանձնեց Պէշիքթաշի ու Բերայի մէջ: 1918ին եւ 1919ին երկու անգամ պատրիարքական տեղապահ եղած է:

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐԿԵՐԸ

Ի՛ՆՉ ՏԵՍԱԿ ՏՈՒՐՔԵՐ ԿԸ ՎՃԱՐԵՆՔ

Ֆրանսա հաստատուած ամէն վաճառական գիտէ թէ մօտաւորապէս ինչ տուրք պիտի վճարէ պետական գանձին։ Եւ սակայն այնչափ բազմապիսի են այդ տուրքերու բաշխման ձեւերն ու սակերը, որ կ'արժէ մօտաւոր գաղափար մը ունենալ այդ մասին։

Մէկ կողմ թողլով ազատ ասպարէզներու հետեւողները (բժիշկ, փաստաբան, ճարտարապետ եւլն․) առնենք միայն առեւտրականները։

Առաջին տուրքն է ամէն ամիս առեւտուրի գումարին վրայ նշանակուած հարիւրին 2ը (chiffre d'affaires)։ Շատ չնչին բացառութեամբ, այն ամէնքը որ ապրանք մը կը ծախեն, մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ, պարտական են գումարին հարիւրին 2ը պետական գանձին վճարել։ Քանի մը ամիսէ ի վեր այդ տուրքէն զերծ կացուցուած են արտածելու ապրանքները, թէեւ նախապէս արտածելներու վրայ ալ կը վճարուէր, ինչ որ կ'արգիլէր ֆրանսացի արտածողը մաքառիլ իր արտասահմանեան մրցակիցներուն հետ։ Պէտք չէ մոռնալ թէ արդէն ամէն ապրանք որ արտասահմանէն կը ներածուի, մաքսին հետ զուգընթաց կը վճարէ նաեւ հարիւրին 2 իր արժէքին վրայ։

Երկրորդ տուրքն է փաթանթը, որ իրաւունք կուտայ ո եւ է մարդու հաստատուիլ իբր առեւտրական կամ վաճառական։ Փաթանթը որոշ տուրք մըն է որ կը հաստատուի համաձայն գործի տեսակին իբր Ա. Բ. Գ. եւայլն կարգի,— օրինակ յանձնակատար, միջնորդ, խանութպան, մեծաքանակ ծախող, փերեզակ, արհեստաւոր եւայլն եւայլն։

Այս տուրքին հետ կապուած են երկու ուրիշ տուրքեր։ Ըստ փաթանթի սակին, կը գանձուի հարիւրին այնչափ խանութի կամ գրասենեակի վարձքին գումարէն, եւ այդչափ մըն ալ բնակարանի վարձքէն։ Օրինակ՝ մեծաքանակ յանձնակատար մը որ ունի գրասենեակ մը 6000 ֆր. վարձքով եւ կը բնակի 6000 ֆր. վարձքով տան մը մէջ, կը վճարէ Ա. կարգի 2500 ֆր. փաթանթ եւ հարիւրին 50 գրասենեակի եւ հարիւրին 50 ալ տան վարձքի գումարներէն, այսինքն 3000ականէն 6000 ֆրանք։

Այս տուրքերը որ եւ է կապ չունին առեւտրականի շահին կամ վնասին հետ։ Վաճառականը պարտական է վճարել փաթանթը իր յարակից տուրքերով եւ առեւտուրի հարիւրին 2ը, մինչեւ իսկ եթէ վնասած է կամ հազիւ թէ ծախսերը գոցած։

Այս տուրքերէն անկախ իւրաքանչիւր տարեգլխու պարտական է ուղղակի տուրքերու պաշտօնէութեան ներկայացնել իր վնասի եւ շահի հաշիւը եւ ցոյց տալ իր վիճակը։ Հակակշռող պաշտօնեան իրաւունք ունի, եթէ ուզէ, քննել տոմարները եւ ապացոյցներ պահանջել ներկայացուած հաշիւներու ճշտութեանց համար։ Ըստ վաճառականի շահին, պետական գանձը կը գանձէ յառաջատուական տուրք մը շահերու գումարին վրայ։ Տուրքէ զերծ է մինչեւ 7000 ֆր. շահը։ Այդ գումարէն աւելիէն կը զեղչուի 3000 ֆր. եթէ հարկատուն ամուսնացած է, ինչպէս նաեւ 3000ական ֆրանք իւրաքանչիւր անչափահաս զաւակի համար եւ 2000 ֆր. իւրաքանչիւր 70 տարեկանէն վեր անհատի համար (հայր, մայր, մեծ հայր, մեծ մայր, աներ, զոքանչ) որ կ'ապրի հարկատուին ծախքովը։

Այս ապահարկութիւններէն չեն կրնար օգտուիլ սակայն այն օտարահպատակները, որոնց պետութիւնը մասնաւոր եւ նման պայմանագրութիւն չունի Ֆրանսայի հետ։ Այսպէս օրինակ Հայերը չեն կրնար օգտուիլ այս օրէնքէն, մինչդեռ Թուրքերը կ'օգտուին։

Այս զեղչերը կատարելէ վերջ, կը հաշուի 1)25երորդ 7էն 20,000ի համար, 2)25երորդ 20էն 30,000ի, 3)25երորդ 30էն 40,000ի համար եւայլն եւ ստացուած գումարին վրայ կը հաշուի հարիւրին 30 տուրք։

Առնենք մէկը որ շահած է 45000 ֆր., ամուսնացած է եւ ունի մէկ անչափահաս զաւակ եւ 75 տարեկան հայր մը.— այդ 45000էն կը զեղչուի 3000, որովհետեւ ամուսնացած է. 3000 ֆր. զաւակին համար եւ 2000 ֆր. հօրը համար եւ կը մնայ 37000 ֆր., այս գումարին համար պիտի հաշուի.

Մինչեւ 7000ի համար 0.—
Մինչեւ 20,000, մնացորդ 13,000ի համար 1)25րդ.=520։
Մինչեւ 30.000, մնացորդ 10,000ի համար 2)25րդ.=800։
Մինչեւ 40.000, մնացորդ 7000ի համար 3)25րդ.=840։
Գումար՝ 37,000ի համար 2160, եւ այս 2160ին վրայ պիտի գանձուի հարիւրին 30, այսինքն 648 ֆր.։ Եթէ զաւակ կամ հայր չունենար, պիտի վճարէր

7000ի համար			0
13000ի	»	1)25	520
10000ի	»	2)25	800
10000ի	»	3)25	1200
5000ի	»	4)25	800
45000			3320

0.30 անգամ 3320, հաւասար 996 ֆրանք։

Հարկերը կը հաստատուին վաճառականի Յունուար 1ին ունեցած կացութեան համեմատ. եթէ տարուան մէջ ձգէ իր գործը, պարտական է վճարել ամբողջ տարուան տուրքը։

Շահու կեղծ յայտարարութեանց համար որոշուած են ահագին տուգանքներ։ Ամենաթեթեւն է հարիւրին 25 յաւելում տուրքերու։

Ամէն անհատ պարտաւոր է մինչեւ Փետրուարի վերջը ընել իր շահի յայտարարութիւնը պետական պաշտօնեային, մինչեւ իսկ եթէ 7000 ֆրանքէն պակաս շահած է. հակառակ պարագային, պետական գանձն իրաւունք ունի հաշուելու թէ այդ անհատը շահած է իր վճարած տան վարձքի եօթնապատիկը. այսինքն եթէ 5000 ֆր. վարձք կը վճարէ, իրմէն կը պահանջուի 35000 ֆրանք շահի համեմատական տուրքը։

Յիշուած տուրքերը ուղղակի տուրքերն են միայն։ Ասոնցմէ դուրս են վարձային տուրքերը եւ մանաւանդ անուղղակի տուրքերը, զորս կը վճարենք առանց զգալու, ինչպէս լուցկիի, ծխախոտի, ալքոլի, շաքարի եւլն. տուրքերը, որոնցմով միլիառներ կը գանձէ պետութիւնը։

Վերջերս ահագին խլրտում ծագեցաւ վաճառականներուն մէջ, որովհետեւ ուղղակի տուրքերու վարչութիւնը շրջաբերականով մը յայտարարեց թէ պիտի վերաքննէ վերջին հինգ տարիներու հաշուեկշիռները, ստուգելու համար թէ ինչ գիներով հաշուուած են պատրաստի մթերքները։

Գիտենք թէ ո եւ է առեւտրական որպէսզի կարենայ իր գործառնութեանց արդիւնքը գիտնալ, պարտական է տարեգլխուն հաշուեկշիռ — պիլանչօ — հանել եւ այդ ընելու համար ստիպուած է հաշուել թէ որչափ պատրաստ ապրանք ունի մթերանոցին մէջ։ Նայելով թէ ինչ գնով կը հաշուէ այդ ապրանքները, ըստ այնմ կը փոխուի արդիւնքը։ Եթէ օրինակ կէս միլիոն ֆրանքի մօտ ապրանք ունի եւ անոնց գինը հարիւրին 10 պակաս կ'անցընէ, տարբերութիւնը կ'ըլլայ 50 հազար ֆր.։ Եւ եթէ վաճառականը իսկապէս 100,000 ֆր. շահած էր, այդ գումարը կը զեղչուի 50,000ի։

Պետական գանձը իր այդ յայտարարութեամբ կը յուսայ մեծամեծ տարբերութիւններ գանձել։ Խնդիր է սակայն թէ անգամ մը տրուած յայտարարութիւնները առանց վերապահութեան ճշտել ընդունելէ եւ ըստ այնմ տուրքերը հաստատելէ վերջ, իրաւունք ունի՞ վերաքննելու։ Այո՛, կ'ըսէ պետութիւնը. մինչեւ հինգ տարի իրաւունք ունիմ վերաքննելու, եթէ ներկայացուած հաշիւներու մէջ սխալ կամ անբաւարար կէտեր տեսնեմ։— Ո՛չ, կ'ըսէ վաճառականական միութեան ներկայացուցիչը։ Ժամանակին որ եւ է վերապահութիւն եղած չէ եւ անիրաւ եւ անկարելի է այժմ հինգ տարի առաջուան հաշիւներուն վերաքննութիւնը։ Խնդիրը պիտի լուծուի պետական խորհուրդին մէջ (Conseil d'Etat) եւ մեծ նշանակութիւն պիտի ունենայ վճիռը։ Արդարեւ շատ մը կամայականութեանց եւ անարդարութեանց դուռեր պիտի բացուին, եթէ պետական գանձին ի նպաստ վճիռ մը արձակուի։ Շատ դժուար է, եթէ ոչ անկարելի ստուգել այսօր թէ ասկէ հինգ տարի առաջ մետրը 50 ֆրանք գնահատուած կերպաս մը իրապէս կ'արժէ՞ր այդչափ թէ ոչ։ Հարկային անիրաւութիւններուն կամ սխալ տուրքերու դէմ բողոքելու իրաւունք ունին հարկատուները եւ սակայն անգամ մը տուրքը հաստատուելէն վերջ, ստիպուած են վճարելու եւ յետոյ բողոքելու։ Պատասխանը կը ստացուի անշուշտ եւ եթէ իրօք սխալ մը կայ, գումարը կը վերադարձուի, բայց ո՛րչափ ժամանակ յետոյ եւ որչափ ձեւակերպութիւններէ վերջ…

Մ. Տ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԻՒԻԼԸՐԻԻ ՍԱԼՈՆԸ

Փարիզի մէջ անհամար նկարչական նկարահանդէսներուն մէջ չէն տիրական, տարածուն շարժում մը՝ պարտադրողներն են տարեկան մեծ ցուցահանդէսները, որոնց իւրաքանչիւրին կը մասնակցին մօտաւորապէս 2500 արուեստագէտներ, իսկ ցուցադրուած նկար-արձաններուն թիւն ալ կը բարձրանայ երբեմն մինչեւ 6000ի։ Ասոնք են սալոններ՝ Նասիօնալ, Անկախներու, Ֆրանսացի արուեստագէտներու, Աշնանային եւ Թիւիլըրի։

Իւրաքանչիւր նկարահանդէս ունի իւրայատուկ գեղագիտական ըմբռնում, ճաշակ ու մանաւանդ որոշ հանգրուանի մը տենչացող նպատակ, որ աւելի կամ նուազ տարբերութիւններով կ'երեւի նոյն իսկ մասնակցող արուեստագէտներու մօտ։ Այսպէս՝ Անկախներու մասնակցող Իւթրիլօն, ինքն իրեն բացարձակապէս չի թոյլատրեր Նասիօնալի շէնքէն ներս մտնել եւ փոխադարձաբար Ֆրանսացի արուեստագէտներէն Փօլ Շապասն ալ արհամարհանքով կը նայի Թիւիլըրիին վրայ։

Սա միջոցիս տեղի կ'ունենան — եւ պիտի տեւեն մինչեւ Յուլիս 15ը — Grand Palais' Նասիօնալի, Ֆրանսացի արուեստագէտներու, Porte Maillot, Palais du Boisի մէջ ալ Թիւիլըրիի հսկայ նկարահանդէսները, որոնց իւրաքանչիւրին մասին պիտի խօսինք «Յառաջ»ի մէջ։

Բայց, մանրամասնութիւններու անցնելէ առաջ, ճշդենք մեր տեսակէտը յիշուած հինգ նկարահանդէսներու մասին։

Նասիօնալ եւ Ֆրանսացի Արուեստագէտ միայն ձեւականօրէն անջատ՝ կը ներկայացնեն նոյն արուեստի հասկացողութիւնը։ Իսկ Անկախ, Աշնանային, Թիւիլըրի ունենալով պարզապէս վարչական եւ ընդունելութեան պայմանի մանրամասնութիւններու տարբերութիւն, գրեթէ միեւնոյն նկարիչներն են որ կանոնաւորապէս կը ծածկեն երեք նկարահանդէսներուն պատերը։

Առաջին խմբաւորումը այլեւս գունատ ու մաշած ակադեմականներու վայրն է, որուն արուեստը հին է ու կ'երկարի մինչեւ դասականութիւն, իրապաշտութիւն եւ քիչ մըն ալ վիպականութիւն։ Այդտեղի նկարիչները արհեստագիտական միեւնոյն կատարելութիւնն է որ առանց տքնաջան պրպտումներու ձեռք կը բերեն, տարիներ անընդհատ Սալօնէն ներս մտնել-ելլելով։

Խելայեղ յառաջացող արուեստի պատմութեան անոնք ընդհանրապէս ոչինչ կը բերեն. միշտ կրկնող են, անհրապոյր ու անբովանդակ։ Կարծես նկարիչներ ըլլալէ առաջ բանաստեղծներ են որ կը թափառին գլխահակ ցանկապատներու, կածաններու, ուռենիներու շուքին տակ։ Ֆրանսացիները առ հասարակ այս տեսակ խմբաւորումներուն է որ կ'ակնարկեն եւ կ'ըսեն արհամարհանքով. «Laissons les morts enterrer leurs morts»։

Թերեւս հարցնեն թէ անոնք արուեստագէտ նկարիչներ չե՞ն։ Այո՛, արուեստագէտներ են, բայց միայն իրենց տան մէջ նստած, գիրքին միջոցներով նկարչութիւն մշակող մարդիկ, որոնք լաւ գծել, գոյներ շարել, դասաւորել գիտեն։ Մեր կարծիքով, ներկայ օրերուն ատիկա չի բաւեր արուեստի շէնքին վրայ աղիւս մը աւելցնելու համար։

Ներկայ արուեստագէտէն կը պահանջուի զգայութիւններու նորութիւն եւ առարկաներու ընոյթին վերարծարծումը անձնական տեսողութեամբ։ Ատոր համար պէտք չկայ փիլիսոփայական բարդ տեսութիւններէն ներս մխրճուիլ։ Մեր առօրեայ կեանքը տակաւին ինչքա՜ն չըսուած, չպատմուած կողմեր ունի։ Եթէ շատ մը նկարիչներ մղոններ կը թափառին նայուածք կանգ չառած վայրեր նշմարելու համար, Իօժէն Քարիէր միայն իր տան նեղ շրջանակին մէջ եւ առով անմահացուց մօր մը երեկոյեան ջերմ համբոյրը։

Բայց, ո՞վ տուաւ մեզի արագաշարժութեան քնարերգութիւնը։ Եթէ Փրօքօֆիէֆ մը երաժշտութենէն ներս իր ուժը տեսակ ճամբորդութիւններով ապրեցուց ատիկա, նկարչութիւնը կը կմկմայ։

Իսկ մօտենալով երկրորդ խմբաւորման (Թիւիլըրի, Անկախ, Աշնանային) կ'ապրինք ուղղակի նորագոյն արուեստի կատաղի, առնական շունչին տակ։ Հոս են արդի նկարչութեան բոլոր յայտնի արուեստագէտները։ Բայց հոս հարց կը ծագի թէ ո՞րն է նորագոյնը։ Ատոր պատասխանելէ առաջ, մտնենք Թիւիլըրիի այս տարուան սալօնէն ներս։

* * *

Վաթսուն սրահ լեցուն արձաններով եւ նկարներով։

«Յառաջ»ի Մարտ 20ի թիւին մէջ, Անկախներու 38րդ պատկերահանդէսին առթիւ, կը ներկայացնէինք անոր գեղագիտական արժէքը, բաղդատելով իր նախորդ տարիներուն հետ եւ կը բնորոշէինք հետզհետէ դէպի անկում դիմելը ու միեւնոյն ատեն կը մատնանշէինք ականաւոր նկարիչներուն պակասը։

Այդ անկման դիմաց, ահա Թիւիլըրին ճոխացած արդի նկարչութեան ամէնէն արժէքաւոր նկարիչներով ու մանաւանդ Անկախի բացականներով, ինչպէս Սիմոն Լէվին, Վլամինքը, Իւթրիլօն, Կրօմէրը, Ֆավօրին եւայլն։

Անկախներուն սկզբունքը՝ «Ոչ դատաւոր, ոչ վարձատրութիւն», զետեղուած պատկերահանդէսին ճակատը, միջոց մըն է առիթ տալու արուեստագէտներուն երեւան գալ իրենց ամէնէն յանդուգն փնտռտուքներուն մէջ։ Ասկէ՝ այնտեղ տիրող տեսակ մը աղուոր անփութութիւնը։ Իսկ Թիւիլըրին ունենալով որոշ կեդրոնական մարմին, հրաւէրներով է որ մասնակցիլ կուտայ նկարիչներուն, այն ալ իրենց լաւագոյն աշխատութիւններով։

Իբրեւ ընդհանուր նկարագիր պատկերահանդէսէն ներս նորագոյն նկարչութիւնն է որ կը տիրէ, բայց չեն պակսիր նաեւ յետամնաց ակադեմական խառնակութիւններ։

Յաջորդով կը տեսնենք որ ինչի մէջ կը կայանայ արդիականութիւնը որ այնքան զգալի կերպով որոշ ձեւ է ստացեր այս նկարահանդէսին մէջ։

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ
ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հայ ժողովուրդի ներկայ ցիրուցան վիճակին մէջ, մտքի հաղորդակցութիւնն ալ ընդհատուած է, կամ պատահականութեան ենթակայ։ Ինչ որ կը գրուի ու կը հրատարակուի Ամերիկայի մէջ, անծանօթ կը մնայ Եւրոպայի գաղութին եւ փոխադարձաբար։ Հին թէ նոր գրողներ կա՛մ կը մոռցուին անկիւն մը, եւ կամ կը ճաշակուին միայն որոշ գաղութի մը, սահմանափակ շրջանի մը մէջ։

Ուզելով աստիճան մը դարմանել այս չարիքը, պարբերաբար ճաշակ մը պիտի տանք մեր ցիրուցան գրականութենէն։

Ստորեւ կ'արտատպենք էջ մը՝ Յ. Օշականէն (Երբ Պատանի են), որ այժմ ինկած է ծովափ մը, Կիպրոս, «մտաւոր սնունդ ջամբելու համար ազգային մանկտւոյն»։ ԽՄԲ.

ԱՒԱԶԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Մինա՛կ է պարտէզը խորութեամբ մը որ ձեւերը կ'առնէ կը տանի։ Մօտէն ծառեր, թեւերնին կախ, չուզելով շարժիլ։ Աւելի հեռուն, տուներու գիծ մը պղտոր կարմիրով։

Մեր առջին աւազանը։

Անիկա կլոր է շատ մեծ լուսնկայի մը նման ու դալուկ։ Ու դեղնած կնիւններուն ներսը, անոր սկաւառակը կախարդական հայլիի մը պէս կը հանգչի, դարձեալ մինակ։

* * *

Լոյս մը, առանց արեւի, կնիւններէն տարտամած, որ ջուրին կը պարնէ։ Ու անոր տակ մեր գլուխները, իրարու ուսէն վեր, հեղուկ հայլիին վրայ, իրենց պզտիկ պարոյրներովը։

Անոր՝ դեղին, նոր լուացուած ցորենի մը թարմութեամբը։ Ու մազերէն վար, ճակատին կիսադիրը, ճերմակ աղաւնիի թեւի մը նման։ Աչքերը սեւ. ջուրին մէջ մարած կրակներու պէս, որոնք կը մնան ոսկի պաստառին վրայ ու կ'ապրին։ Ու անոր այտե՛րը, կիսուած՝ դեղձի մը պէս, պահելով կիսերանգը որ այդ պտուղին է արեւելքի պարտէզներուն մէջ։

Սեւ գոգնոցը մի՛շտ, որ կը նեղնայ մէջքին վրայ, ու ջուրին վրայ մաքրուած փափկութիւն մը կը փռէ։

Ես՝ չեմ տեսներ։

* * *

Մինակ է պարտէզը, քաղցր ծանրութեան մը ծոցին։ Արեւին կրակը մեզի չի հասնիր ու եղեգները պզտիկ հեծկլտուք մը ունին մեր ոտքերուն տակ որոնք իրարու հետ կ'իյնան երբ մեր ափերը ջուրէն ներս իրարու վրայ կը գոցուին։

Մեր խա՛ղը մինակ պարտէզի մէջ, օրուան այդ պահուն։ Մեր ուսերէն տաք բան մը կ'անցնի իրարու ու անոր մազերէն քանի մը թել կակուղ բան մը կը բռնեն երեսիս վրայ։

Ու անոր բազուկէն որ կ կոտրի ջուրին մէջ, անիրական շուշանի մը պէս, ես կը հաշուեմ կապոյտ գիծերուն սարսուռը կը շատնայ, առանց անոր գիտնալուն։

* * *

Ով որ պատանի է եղած, երազած է անշուշտ օր մը, բանի մը որ փակցած է խօսելու։

Անոր մաքին վրայ պզտիկ մշուշ մըն է այդ բաղձանք, տաք խորքով մը որ քիչ քիչ մեծնայ, կ'իջնայ վար ու փաթթէ սիրտը։

Պատանիները չեն ճանչնար սէրը։ Անոնք կը փնտռեն անծանօթ այդ երազը ու երբ իրենց սիրտը դողալ կը սորվի, շատ անգամ խորհուրդը խորտակուած կ'ըլլայ իրենց շրթունքին վրայ։

Տղաքը կը համբուրեն, երբեմն մութին, փախչող ձեւը այտերուն։ Ու բիրտ ու հասարակ համը տկար է միշտ, յուզումը հանելու համար։

Տղաքը կը համբուրեն, երբեմն լոյսին, սառած ձեւը այտերուն։ Ու իրենց կրակը եւ դառնայ, իրենց շրթունքին։

Մեր երեսները իրարու կուգան, մղուելով բանէ մը դուրսէն չերեւար։ Տաք ու մեղմ է այդ փափփայանքը, մեղմ այնքան որ կը վախնամ ծանրանալու։ Ամէնէն առաջ, մեր քունքերը իրարու վրայ, կրկնուող սիտերու նման սարսուռն ու ռապող։

Յետոյ հանդարտ գաղջութիւնը մեր այտերուն, երբ մերմիսերը զսպուած թրթռումի նման իրար կը բռնեն ու մեր հոգին որ կը քակուի մեր ներսէն իրարու երթալու համար թաւ այն ճամբէն։

Ջուրը վարը, մեր առջեւ, կրկնելով մեզ։

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ մենք մոռնանք մեր մարմին… Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ աւազանին մէջ նետուած մեր մատները կը պատուին ու մեր կուրծքերը կը շոկեն կնիւններուն մէջ։

Մեր վրան երկինքը կը պասի։ Բայց իմ աչքերս գոց կը մնան անոր աչքերուն վրայ երբ մեր շրթունքները արդէն փեթթուած վարդի մը պէս կը կենան կծկուած կայծակէ անցնող թափերու վերեւ։

* * *

Քով քովի, լուրջ, ջուրէն հեռու։

Բան մը կայ մեր մէջտեղ բոցի մը անհրեւոյթ ալիքը կը ծփայ, անկէ ինծի գալով երթալով։

Զարմանք կայ, տեսակ մը չհաւատալ, որ այդքան օրերը երազը իյնայ այսպէս, կնիւններու վրայ, պարզ ինչպէս մի կաթիլ մը որ կը մեռնի աւազանին վրայ։

Կը բռնեմ անոր մատները երկար, ուժգին չփումով, ու քաղցր համ մը կայ կակուղ անոնց ծա բերուն այդ ճմլումին մէջ, նորօրինակ հատիկնե՛ր մենէ գո խաղողի մը—։

Մինակ գոյներն ու խորհրդութիւնները չեն որ գինով կ'ընեն մեզի։

* * *

Ու գան, վշտատ համ

ԾԻԾԱՂ

ԵՐԿՈՒ ՏԷՐԵՐԸ ՈՒ... ՏԷՐՏԷՐԸ

Յիսուս ըսաւ. «Չէք կրնար ծառայել Աստուծոյ եւ մամոնայի: Ծառայ մը երկու տէրերու չի կրնար ծառայել:»

Այնքան ալ ճիշդ չերեւիր այս խօսքը, մանաւանդ հիմա: Ապրուստը այնքան սղած է որ, մարդ կէս անօթի կը մնայ մէկ տիրոջ ծառայելով: «Քաղաքակիրթ» աշխարհին մէջ, շատ կիներու բանը բուրդ է, եթէ երկու տէր չունին: Ուրեմն «ծառայ մը մէկ տիրոջ չի կրնար ծառայել, եթէ կ'ուզէ լաւ բուծանել իր փորն ու քսակը»:

Եւ մարդիկ ամբողջովին ընդունակ են ծառայելու երկու տէրերու, քանի որ երկու աչք, երկու ականջ, երկու այտ, երկու ձեռք ու երկու ոտք ունին: Մէկ աչքս մէկուն, միւս աչքս միւսին: Այսպէսով մարդ կը ծառայէ թէ փողի թէ գաղափարի, թէ աջին թէ ձախին, թէ ճերմակին, թէ կարմիրին եւ թէ սեւին:

Փափաքելի է որ այս սրբագրեալ Քրիստոնէութիւնը արդի եկեղեցականներուն կողմէ քարոզուի հաւատացեալ ժողովուրդին:

Ուրախ եմ յայտարարելու որ Մանչէսթրաբնակ ծանօթ քարոզիչը Սրբազանը, Ղեւոնդ եպս. Դուրեան, բանիւ եւ գործով այս առաքինութեան ռահվիրան կը հանդիսանայ:

Ղեւոնդ Սրբազան կը ծառայէ թէ՛ Աստուծոյ, թէ՛ մամոնայի, թէ՛ Էջմիածնի եւ թէ Ազատ Եկեղեցիի:

Ղեւոնդ Սրբազան մէկ ականջով մտիկ կ'ընէ կաթողիկոսին կոնդակը, միւս ականջով ալ Ազատ Եկեղեցական Բենիկի յօդուածը: Սրբազանը աջ այտով կը ժպտի հարուստներու քսակին, ձախ այտով ալ կը խնդայ աղքատներու... քիթին: Մէկ ձեռքով գերեզմանը կը փորէ, միւսով ալ երկինք կ'ելլէ: Աջ ոտքը դրած է Էջմիածնի վրայ, ձախ ոտքն ալ զետեղած է Երեւան, «Ազատ Եկեղեցի»ի խմբագրատան վրայ: Ու Ղեւոնդ եպիսկոպոսի գլուխէն ամէն հով կը փչէ:

Մանչէսթրի հովիւը կը գրէ.— «Աւետարանի կողմէ ցարդ հարուստները հալածուած ու աղքատները պաշտպանուած են: Հարուստները աւելի կրօնասէր ըլլալով, աւելի արժանի են երկնից թագաւորութեան: Աղքատներուն «երանի» կուտար Քրիստոս, մինչ անոնք են անհաւատները եւ դժոխոց բաժին պիտի դառնան:»

Եթէ հարուստ ըլլայի, այդ խոհուն ճակտիդ վրայ քանի մը ոսկեդրին կը փակցնէի, Սրբազա՛ն: Թէեւ կասկած չկայ որ այս *ժէսթ*ը ուրիշները ունեցած են:

Արժանի ես . . .

ԸՆԿԵՐ ՎԱՉՐԻԿ

կայ հիմա որ կ'այրի մեր երեսներուն վրայ:

Անիկա կը փնտռէ այտերուն կրակը զովանալու համար ու մարելու, մեղմանալու տեղ աւելի կը խորունկնայ:

Այդ համը դարձեալ, անոր աչքերուն ու թարթիչներուն, յօնքերուն ու ճակտին վրայ: Բոցի մը պէս իմ շրթներս կ'իյնան անոր մազերուն մէջ, այրելով, բայց յամառ:

Այդ տառապանքը նորէն, անոր մէջքէն ու կուրծքէն որոնք լուռ նուագարանի մը նման կը դողան երբ խենդեցած իմ շրթներս կը վազեն անոնց վրայ:

Օրը քաղցր է ու ծանր ինչպէս հասունցած աղջիկ մը, ու կապոյտը ջուրին վրայ քաղցր է ինչպէս վերէն ինկող մեծ համբոյր մը:

* * *

Առաջի՜ն համբոյրը:

Անիկա ցաւոտ է երբեմն, երբ բերանները արատաւոր բիւրեղներու կը նմանին:

Անիկա հասարակ է երբ միսերու պարզ հպում մը կը դառնայ:

Բայց երբեմն անիկա ամբողջ կեանքն է, չմեռնող լուսապսակ մը, երբ պատանիները զայն փընտռեցին առանց գիտնալու եւ քերթուածի մը պէս, երկիւղածօրէն գրեցին զայն տակաւին սեւ չինկած էջերու վրայ:

Ոսկի գրիչ ու անարատ թուղթ:

* * *

Ո՞վ կորսնցուց ատոնք:

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԻ ՄԸ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Թղթակցութիւն Պէյրութէն)

Յունիս 18ին, մերձ. Արեւելքի Որբ. Ընկերակցութեան Նոր ակումբին մէջ, Ըլլիֆի Հայաստանի, Յունաստանի եւ Սուրիոյ ընդհ. քննիչ Պ. Էչիսըն դասախօսութիւն մը ըրաւ: Ներկաները մեծ մասով որբեր եւ որբուհիներ էին: Բացման խօսքէն յետոյ, բեմ բարձրացաւ Պ. Էչիսըն, որուն նիւթն էր «Ի՞նչ պէտք է ըլլայ Հայերու դիրքը Սուրիոյ մէջ»: Ցարգելի ամերիկացին մանրամասն ներկայացնելով Սուրիոյ մէջ առժամեայ կայան մը հաստատելու պարագան, ըսաւ.

— Այսօր Հայաստանը այնքան աննպաստ պայմաններու տակ կը գտնուի որ, եթէ իր ամբողջ բարենորոգումներու ծրագիրը գործադրուած իսկ ըլլայ (որուն համար առնուազն հինգ տարի պէտք է եւ բաւական մեծ գումար մը), դարձեալ չի կրնար 120 հազար հայութիւն ընդունիլ նիրս: Ուրեմն կը մնայ ժամանակ մը տեղաւորուիլ Սուրիոյ յարմար շրջաններուն մէջ՝ ստանալով հող եւ երկրագործական պիտոյքներ, որուն համար աշխատանքներ չեն զլացուիր արդէն: Ուրեմն, ձեզ Հայերուդ կը մնայ լաւ յարաբերութիւններ հաստատել բնիկներուն հետ: Կեանքը նման է հայելիի մը որուն մէջ իր պատկերէն զատ ոչ մէկ բան կրնայ տեսնել մարդ: Այս պարագան ճիշդ կրնայ ընդունուիլ եւ ժողովուրդներու յարաբերական կեանքին համար: Եթէ դուք միշտ բարեկամական յարաբերութիւն ուզէք մշակել իրենց հետ, արդէն իրենք ստիպուած նոյն վարմունքը ցոյց պիտի տան ձեզի: Ճամբորդութեանս ընթացքին տեսնուեցայ շատ մը ականաւոր մարդոց հետ, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Անգլիա եւ Ամերիկա, որոնք կ'աշխատին ձեզի՝ հայ չարչարեալ ազգի բեկորներուն համար, քիչ մը հանգստանալու կայան մը գտնել, եւ այդ կայանի ամենայարմար տեղը Սուրիան է: Ձեր վրայ ծանր պարտականութիւն մը կ'իյնայ այս ուղղութեամբ աջակցելու մեզ: Երբ ինձ կը հարցնեն օտարներ հայ ժողովրդի մասին, միշտ կ'աշխատիմ ձեր բարի վարքը հաղորդել իրենց, պատասխանելով թէ Հայը պատուաւոր ժողովուրդ է, աշխատասէր եւ ստեղծագործող ժողովուրդ մըն է:

«Եւ կ'ըսեմ ասոնք առանց վախի, որովհետեւ ասոնք ճշմարտութիւններ են զորս իրենց հետ ունեցած յարաբերութեանց ընթացքին փորձով տեսած եւ համոզուած եմ: Բայց հայ ժողովուրդը մէկ բանի մէջ՝ որ ամենակարեւորն է՝ չէ կրցած այս հաւատքը ներշնչել ինծի: Այդ է միութիւն եւ համագործակցութեան ոգին: *Անիկա պարզ եւ յայտնի է: Մինչեւ անգամ առածի կարգ է անցած, թէ եթէ հինգ Հայեր իրարու քով բերես, կը տեսնես որ հինգ հատ զատ գաղափարներ կան մէջտեղ:»*

Բանախօսը շեշտելով թէ Անգլօսաքսոն պետութիւններու յաջողութիւնը միակ համագործակցութեան եւ իրարու հանդէպ ունեցած վստահութեան մէջ կը կայանայ, շարունակեց.—

— Ժողովուրդ մը պէտք է աշխատի շտկել իր սխալը գոնէ հասկնալէ վերջ, եւ ես ուրախ եմ ըսելու որ ձեր ժողովուրդը սկսած է քայլեր առնել այն ուղղութեամբ: Օրինա՞կ. ահա այս շէնքն ու որբ — որբուհիներու ընկերակցութիւնը, հաւաքուած մէկ երդիքի տակ եւ մէկ գաղափարի շուրջ: Պէտք է գործել եւ ո՛չ թէ սպասել, պէտք է խնդալ եւ ոչ թէ լալ:

Պ. Էչիսընէն վերջ խօսեցաւ Հալէպի առաջնորդ Արտաւազդ Վրդ. որ պարզեց մեր յոյսերն ու յուսախաբութիւնները, թէ ինչպէս կ'երազէինք եւ իրաւունք ունէինք ստանալու ազատ եւ անկախ Հայաստան մը, եթէ ոչ հաւասար եւրոպական պետութիւններուն, գոնէ Պալքանեան քանի մը ժողովուրդներու կարգին: «Բայց այս յոյսերը վերջացան հսկայ նահատակութեամբ մը»: Շարունակելով մանրամասն բացատրեց թէ ինչպէս դարձեալ մեր արիւնով գրաւեցինք եւ ունեցանք Հայաստան մը, ինչպէ՞ս հայ ժողովուրդին համար դարձեալ յոյսի դռները բացուեցան Սեվրի դաշնագրով: «Մենք շատ սպասեցինք ուրիշներէն, բայց չարաշուք Լօզանի դաշնագիրը մարեց ամէն յոյս մեզ համար, որովհետեւ խաղաղութեան մարգարէն չկար: Ցետոյ հազիւ երկու տարի ապրած մեր փոքրիկ Հանրապետութիւնն ալ խլուեցաւ մեզմէ համաշխարհային յեղափոխութեան բախտախնդիր առաքեալներուն կողմէ եւ այսօր հոն կը տիրէ այնպիսի կարգ մը որուն անունն ու խեղութիւնը յայտնի է ձեզի: Ուրեմն մենք առաջին անգամ պէտք է մեր վրայ դնենք մեր յոյսը եւ ոչ թէ օտարին: Եւ յաջողութեան առաջին միջոցն է համագործակցութիւն»:

Մէջ ընդ մէջ նուագեց ընկերակցութեան նուագախումբը հայկական ընտիր եղանակներ: Կը մաղթենք որ Մ. Ա. Ո. Ը. Բ. միշտ այսպիսի բանախօսներ ունենայ:

Կարօ Բերդազցի

ԲԱՂՆԻՔԻ ՀՈԳԵՐ.— *«Կոմունիստ» կը գրէ (9 Յունիս).—* Ղարաբաղի Ջրաբերդ գաւառին մէջ, որ ունի 60 գիւղ, չկայ բաղնիք կամ բաղնիքի պէս բան մը: Ու գիւղացիներուն մէջ տարածուած են մորթային հիւանդութիւնները: Տարիներով չեն կրնար լոգնալ: Ամառը կ'երթան ձորերը, ջրվէժներուն տակ լուացուելու: Սակայն, տաքերուն, երբ ջուրերն ալ կը կտրին ձորերէն, դարձեալ գիւղացիները կը մնան անլուայ, եւ առանց բաղնիքի, «շինարար» *կոմիսար*ներու աչքին առջեւ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Պիրէնեան լեռներու առաջին հանգրուանը՝ 11րդ, տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի օր: Այս հանգրուանը կը բաղկանար 326 քիլոմեդրէ, Պայեօն - Լիւշօն: Մեկնումը տեղի ունեցաւ, Հինգշաբթիի լուսնալու գիշերը ժամը 12ին, եւ առաջին անգամ Լիւշօն հասնող մրցորդին ժամը եղաւ 4 25' 10":

Նիքօլա Ֆրանց' մեր կարծիքով շրջանի յաղթականը, շահեցաւ՝ շրջանի ամենադժուարին հանգրուանը, 326 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 16 ժամ, 25 վայրկեան, 10 երկվայրկեանէն, Alcyon *հեծելանիւով, միջին հաշուով ժամը 19 քիլոմեդր, 858 մեդր արագութեան վրայ գացած է: Երկրորդ հանդիսացաւ Պընուան, միեւնոյն ընկերութեան հեծելանիւով, 11 վայրկեան 40 երկվայրկեան տարբերութեամբ Ֆրանցէն: Երրորդ Լը Տիւք 14 վայրկեան 49 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Չորրորդ Տըվալէ 22 վայրկեան 13 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Հինգերորդ Կօտրինի (առաջին պարզ շրջիկը) 27 վայրկեան 40 երկվայրկեան տարբերութեամբ:*

Իսկ նախորդ հանգրուաններու ընթացքին, ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուող Հէքթոր Մարթէն կուգայ 22րդ. 2 ժամ 52 երկվայրկեան Ֆրանցէն ուշ: Այս հանգրուանի ընթացքին, պարզ շրջիկներէն կը փայլի մասնաւորապէս Իտալացի Կօտրինի: Եւ հանգրուանի միջոցին միշտ շրջիկներուն գլուխը կ'ըլլայ 50 վայրկեանի տարբերութեամբ, բայց մեքենային խանգարման պատճառաւ 15 վայրկեան կ'ուշանայ, իսկ անկէ վերջ Ֆրանց կը բանայ իր ուժերը եւ սքանչելապէս կը շահի: Ներկայիս ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Ֆրանց՝ Լիւքսէնպուրկցի: Բ.— Տը Վաէլ 38 վայրկեան 27 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Գ.— Հէքթոր Մարթէն 1 ժամ 37 վայրկեան 48 երկվայրկեան տարբերութեամբ: Հոս կը տեսնուի որ նախապէս ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուող Հ. Մարթէն 1 ուկէս ժամ աւելի ետ է Ֆրանցէն: Ահա թէ ինչ կ'ընեն լեռներն ու ածխահանքերը:

Այս լեռներու առաջին հանգրուանին մարդը եղաւ Ֆրանց:

Յառաջի նման Լքօ տը Սփոռ *ալ իր կարծիքը յայտնած էր Ֆրանցի մասին, եւ այսօր երկու թերթերն ալ տեսան իրենց նախատեսման իրականացումը: Երեւակայեցէք որ 16 ժամ հեծելանիւին վրայ ճամբորդած են, մանաւանդ լեռներու եւ հանքերու մէջ եւ գիշեր ատեն: Բայց ինչպէս վերը կը տեսնուի, անոնց միջինը եղած է մօտաւորապէս 20 քիլոմեդրի վրայ, իսկ նախկինները 26, 30 եւ 34 եղած են:*

Ֆրանց իսկապէս չարքաշ եւ վարպետ մրցորդ մըն է, մինչեւ հիմա պահեց իր ուժերը, չուզեց վատնել եւ սպասեց դժուարին հանգրուաններուն: Նոյնպէս Պընուան, որ լեռներու մարդ մըն է:

Այս երկու անձերը արդէն անցեալ տարի ալ լեռներու շրջաններուն փայլած էին. եթէ Ֆրանց իր այս կազմին վրայ շարունակէ եւ աւելցնէ իր վայրկեաններու տարբերութիւնը յաջորդ լեռներու հանգրուաններու ընթացքին, բոլորովին ապահովուած կ'ըլլայ առաջնութիւնը:

Ուրբաթ օր շրջիկները դարձեալ հանգիստ առին Լիւշօնի մէջ եւ երէկ անոնք ճամբայ ելան դէպի Փէրփինեան 323 քիլոմեդր. մեկնումը տեղի ունեցաւ մէկ գծի վրայ, առաւօտեան ժամը 4ին: 1925ին Ֆրանցն է որ շահած է այս հանգրուանը: Այս շրջանէն վերջ Պիրենեան լեռները կ'աւարտին:

Գ. Կարապետեան

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
"ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ,,

Թերթերու մէջ շատ կը կարդաք, պոլշեւիկեան վայրագութիւններուն մասին, բայց գիտնալու համար թէ՝ յանուն անհասկնալի քաղաքականութեան մը, ոճիրը որքա՛ն կը ստորնանայ, թէ համամարդկային սկզբունքի պատրուակով, մարդը մարդուն հանդէպ որքա՛ն կ'անբանանայ, ուշի ուշով կարդացէք՝

«ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ»

Ուր «Մասնաւոր Պաշտօնով» վէպին հեղինակը, կը պատռէ վարագոյրը եղեռնական զաւեշտի մը եւ անվարան՝ հանրութեան կը յայտնէ Չեկայի դժոխային դաւերն ու տանջանքի գործիքները:

ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է մեծ դաշտահանդէս մը որ տեղի կ'ունենայ այսօր, իր սեփական մարզադաշտին մէջ: Մանրամասնութիւնները ծանօթ են «Յառաջ»ի ընթերցողներուն: Խաղին մաս կը կազմեն ֆութպոլի 6 հոգինոց բաժակի մրցումներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն միջեւ: Մրցումները պիտի սկսին ժամը ճիշդ 2.15ին: Յաղթական խումբը պիտի ստանայ արծաթեայ բաժակը, իսկ ֆինալիստները արծաթեայ շքանշաններ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի պահեստի եւ երկրորդ խումբերու ժամադրավայրն է Porte Vincennes *առաւօտեան ժամը 9ին. 109 թիւ թրամվէյով իջնել* St. Maur Petit Parc: *Կէս օրէ վերջ՝ ժամը 12,30ին հանրակառքով:*

Կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերու մարզիկ ֆութպոլիսթները նոյնպէս եւ համակիրները:

Գ. Գասապեան

ԹՈՒՐՔ ԻՇԽԱՆԻՆ ԱՐԿԱԾԸ

Թուրք իշխան մը՝ Մէհմէտ Փարիզէն Տօվիլ *կ'երթար իր քրոջ մօտ ինքնաշարժով՝ ընկերակցութեամբ իր ուսուցչուհիին, երբ* Պրեօյի *մօտ կառքը սահելով զարնուեցաւ ծառի մը:* Կառքը *կտոր կտոր եղաւ, ուսուցչուհին ծանր վէրքեր ստացաւ, իսկ իշխանը գրեթէ անվնաս է:*

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ.— Յայտնի դերասանուհի Տիկին Դուրեան-Արմէնեան կը հաղորդէ որ ամառուան արձակուրդին հետեւանքով իր յաջորդ ներկայացումները յետաձգած է յառաջիկայ աշնան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՍԱՍԷՐ ՀՍԿԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

—Բարձրացիր վրաս,— ասաց ծառը, ինչքան կարող էր ճիւղերը վար կախելով. բայց տղան չափազանց փոքր էր:

Այդ բանը տեսնելով, Հսկայի սիրտը փափկեցաւ:

— Ինչ եսասէր եմ եղել ես, — ասաց նա,— հիմա եմ հասկանում, թէ ինչու իմ պարտէզս գարուն չեկաւ: Խեղճ փոքրիկին, կը նստեցնեմ ծառի վրայ, կը հրամայեմ քանդել բարձր պատերը եւ թող այսուհետեւ երեխաները լինեն իմ պարտէզի ցանկալի հիւրերը:

Նրա սիրտը սկսեց ցաւել, որ ինքն այնքան եսասէր է եղել: Սանդուղներից ցած իջնելով բացեց դուռը եւ դուրս եկաւ պարտէզ: Երեխաները նրան տեսնելով փախան: Միայն փոքրիկը նրան տեսնելով մնաց կանգնած, որովհետեւ աչքերն արցունքով լեցուած լինելու պատճառով Հսկային չտեսաւ:

Հսկան կամացուկ մօտեցաւ փոքրիկին եւ ժայռի վրայ նստեցրեց նրան: Ու վայրկենապէս ծաղիկներով ծածկուեցաւ ծառը, երեւացին թռչունները եւ սկսան երգել, իսկ տղան գրկեց Հսկայի վիզը եւ սկսաւ համբուրել նրան: Միւս երեխաները տեսնելով, որ Հսկան ամենեւին չար չէ այլեւս, ետ վերադարձան: Նրանց հետ գարունն էլ դարձաւ:

— Այս պարտէզը ձեզ է պատկանում, սիրելի մանուկներ,— ասաց Հսկան եւ վերցնելով մի մեծ բրիչ, սկսաւ պարտէզը քանդել:

Մարդիկ շուկայ գնալիս տեսել էին, թէ ինչպէս իր հրաշալի պարտէզի մէջ Հսկան զբաղւում էր երեխաների հետ:

Ամբողջ օրը երեխաները խաղում էին նրա հետ, իսկ երբ երեկոյեան նրանք մօտենում էին հրաժեշտ տալու, Հսկան հարցնում էր.

— Ո՞ւր է ձեր փոքրիկ ընկերը, նա, որին ես ծառի վրայ նստեցրի:

Հսկան այդ փոքրիկին ամէնից շատ էր սիրում՝ իրեն տուած համբոյրի համար:

— Մենք էլ չգիտենք,— ասացին նրանք,— ինչ որ մի տեղ գնաց նա:

— Ասացէք նրան, թո՛ղ վաղը նորից գայ:

Բայց երեխաները պատասխանեցին թէ չգիտեն որտեղ է ապրում նա, ու իրենք առաջ երբեք տեսած չեն եղել նրան:

Հսկան տխրեց:

Ամէն օր, դպրոցական զբաղումներից յետոյ, երեխաները գալիս էին պարտէզ խաղալու: Միայն փոքրիկը, Հսկայի սիրելին, չէր գալիս: Նա բոլոր երեխաներին էլ շատ էր սիրում, միայն աւելի էր տանջուած իր փոքրիկ բարեկամի համար ու յաճախ խօսում էր նրա մասին:

— Ինչպէ՜ս եմ ուզում տեսնել նրան,— կրկնում էր Հսկան:

Տարիներ անցան: Հսկան ծերացաւ ու թուլացաւ: Նա այլեւս քայլել չէր կարողանում: Իր բազկաթոռին մէջ նստած, նայում էր խաղացող երեխաներին եւ հիանում իր պարտէզով:

— Ես շատ գեղեցիկ ծաղիկներ ունեմ, բայց երեխաներն աւելի գեղեցիկ են:

Մի անգամ, մի ձմեռ առաւօտ, Հսկան հագնուեց եւ նայեց պատուհանից: Նա հիմա սիրում էր ձմեռը, որովհետեւ գիտէր, որ այդ ժամանակ գարունը հանգստանում է, իսկ ծաղիկներն էլ նրան են սպասում:

Յանկարծ աչքերը լայն բացեց եւ սկսաւ զարմացած կերպով նայել:

Այն ինչ որ տեսաւ, իսկապէս հրաշալի էր: Պարտէզի մի առանձնացած անկիւնում, սպիտակ, գեղեցիկ ծաղիկներով ծածկւած մի ծառ էր կանգնած: Նրա ճիւղերը մաքուր ոսկուց էին, փայլուն պտուղները կախւած էին նրանցից, իսկ ծառի տակ կանգնած էր ա՛յն երեխան, որին այնքան սիրում էր ինքը:

Հսկան վազեց պարտէզ:

Մօտեցաւ տղային, բայց յանկարծ տեսնելով նրան, մոլեգնօրէն բացագանչեց.

— Ո՞վ է համարձակել քեզ վիրաւորել, ասա ինձ, վերցնեմ մեծ սուրս եւ սպաննեմ նրան:

Փոքրիկի ձեռքի վրայ մեխի վէրքեր կային: Նոյնպիսի վէրքեր կային նաեւ ոտքերի վրայ:

—Ո՛,—պատասխանեց երեխան — սրանք սիրոյ վէրքեր են:

—Ո՞վ ես դու,—հարցրեց Հսկան:

Պատկառանքի զգացումը պատեց նրան եւ ծունկի եկաւ մանուկին առջեւ:

Իսկ փոքրիկ տղան ժպտալով ասաց.—

— Մի անգամ դու թոյլ տուիր ինձ, որ քո պարտէզում խաղամ ես, այսօր էլ դու եկ գնանք իմ պարտէզը— Արքայութիւն:

* * *

Երբ երեխաները ճաշից յետոյ վազեցին պարտէզ, նրանք Հսկային մեռած գտան ծառի տակ, սպիտակ ծաղիկներով ծածկւած:

ՕՍՔԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Թարգմ.՝ Խ. Եգանեան

ենք, բայց ոչ մէկ լոյս կ'երեւէր։ Շուրջանակի կը դառնայինք, առանց գիտնալու ուր իջնել. եթէ ցամաք իջնէինք, կը վախնայինք թէ պիտի ջախջախուէինք։ Ժամը 2ին պէնզինը հատած էր։ Արագ որոշում մը տուինք։ 41 ժամէ ի վեր օդին մէջ էինք. ժամը 2.30ին դէպի ծով ուղղուեցանք։ Շնորհիւ մեր պետին՝ Պըրտի արթնամտութեան՝ կրցանք իսկական մահէ մը ազատիլ։ Վճռեցինք վար իջնել, ու բարեբախտաբար ծովուն վրայ իջանք։ Օդանաւը ջուրով ողողուեցաւ։ Մօտ էինք եզերքին, ու լողալով յաջողեցանք ցամաք ելլել։ Պըրտի առաջին մտածումը եղաւ ազատել իր բերած սուրհանդակը։ Ու յաջողեցաւ։»

Երբ օդանաւորդներու ողջ առողջ հասնելուն լուրը առնուեցաւ, վարչապետ Փուանքարէ եւ Փէնլըվէ շնորհաւորական հեռագիր ուղղեցին Պըրտի։ Ամերիկայի մէջ մեծ ուրախութիւններ եղան, երբ ազատման լուրը առին։

Չորս օդանաւորդները Վէր-սիւր-Մէրի քաղաքապետին կողմէ հիւրասիրուեցան եւ գիշերը անցուցին Գանի մէջ։ Երէկ առտու ժամը 8.19ի ճեպընթացով Գանէն մեկնեցան եւ Փարիզ հասան կէս օրին։ Սէն-Լազարի կայարանը ահագին բազմութիւն մը լեցուած էր, ողջունելու համար Ատլանտեանի նոր հերոսները։

Կը հաշուուի թէ Պըրտ օդին մէջ մնացած է 43 ժամ 21 վայրկեան եւ կտրած է 3812 մղոն ճամբայ։ Այս ձեւով մրցանիշը կոտրած կ'ըլլայ։ Չէմպըլին 3720, Լինտպէրկ 3610 մղոն միայն կտրած էին։

«Միս Ամերիկայի» հերոսները յաջողութիւնը մեծ խանդավառութիւն առաջ բերած է աշխարհի ամէն կողմը։ Այլեւս մշուշն ու փոթորիկը արգելք չեն նկատուիր օդային երկար ճամբորդութեանց համար։

** Չէմպըլին եւ Լէվին, որոնք քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուին, առջի օր ընդունուեցան Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ։

Ծովերու տիրապետութեան պայքարը

Ժընեւի զինաթափութեան ժողովին մէջ, մասնագէտները չկրցան համաձայնութեան գալ յածանաւերու մասին։ Անգլիա կ'ըսէ թէ ինք պէտք ունի 800,000 թոնոյի, մօտ 580,000 յածանաւ եւ 220,000 թորփիլանաւ եւ թորփիլահալած։ Մեծն Բրիտանիա իր և գաղթապետութեանց միջեւ երթեւեկը ապահովելու համար, աշխարհի զանազան կողմերը պէտք ունի 78 յածանաւերու։

Անգլիա կ'ընդունի որ Ամերիկա եւս իրեն հաւասար յածանաւ ունենայ։ Ներկայիս Միացեալ Նահանգները 400,000 թոնօ միայն ունին եւ երկար տարիներ պէտք պիտի ըլլան Անգլիոյ հաւասարելու համար։

Ընդծովեաներու մասին մասնագէտները համաձայնութեան մը եկան։ Ասոնց թնդանօթներուն առաւելագոյն չափը պիտի ըլլայ 5 մատնաչափ (125 միլիմեդր)։

Անգլիացիները կ'առաջարկեն երկու մեծութեամբ ընդծովեաներ շինել, 600 և 1600 թոնոնոց, ու երկուքին ալ տեւողութեան շրջանը նկատել 13 տարի։ Ճափոն եւ Ամերիկա կ'ընդունին առաջին տեսակը, գալով երկրորդին՝ Ամերիկա, որ Անգլիոյ պէս նաւային խարիսխներ չունի, կ'առաջարկէ աւելի մեծ տարողութիւն եւ 12 տարի։ Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ։

Սուրիոյ խնդիրը Ժընեւի մէջ

Ժընեւի մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեանց մարմինը ներկայիս զանազան հոգատար պետութեանց տեղեկագիրները կը լսէ։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասին այս տարի եւս տեղեկագիրը ներկայացուց Ռօպէր տը Քէ, մարզպանութեան նախկին ընդհ. քարտուղարը։ Յանձնախումբի անդամներու զանազան հարցումներուն պատասխանելով, Ֆրանսայի տեղեկաբերը յայտնեց թէ Ճէպէլը Տրիւզի ապստամբութիւնը վերջացած կրնայ համարուիլ ու խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Սուրիոյ մէջ։ Գալով Ֆրանսայի խոստացած նոր սահմանադրութեան, ատիկա յապաղած է՝ հոգատար պետութիւնը փափաքած ըլլալով որ տեղական իշխանութիւնը եւս մասնակցի անոր։

Գործազրկութեան նուազումը

Վերջին պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, Յունիս 30ին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն էր 23,710, որոնց 15,125ը այր եւ 8,585ը կին, անցած շաբաթուանէն 3092 հոգի պակաս։

Մէկ շաբթուան մէջ գործ հայթայթուած է 2118 օտար բանուորներու։ Ֆրանսա մտած են 375 օտար բանուորներ՝ ճարտարարուեստի մէջ եւ 180 հոգի ալ երկրագործութեան մէջ աշխատելու համար։ Ֆրանսայէն մեկնած են 1366 օտար բանուորներ, որոնց 50ը Հայ եւ Յոյն, 662ը Իտալացի եւլն.։ Ասոնցմէ զատ Ֆրանսա վերադարձած են արձակուրդով մեկնող 283 օտար բանուորներ։

Ամերիկ. կառավարութեան հարստութիւնը

Միացեալ Նահանգներու 1926-1927ի ելմտական տարին վերջացաւ Յունիս 30ին։ Ուաշինկթընի կառավարութեան հրատարակած պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, վերջացող տարւոյն մէջ ամերիկեան ելմտացոյցին հասոյթները ծախքերէն 635 միլիոն տոլար աւելի եղած են։ Այս գումարը ելմտական նախարար Մէլընի նախատեսածէն 10 միլիոն տոլար աւելի է։ Միացեալ Նահանգները երբեք այսքան լաւ պիւտճէ չէին ունեցած։ Միայն 1924ին հասոյթները 505 միլիոն աւելի եղած էին եւ այն ատեն այս գումարը ահագին կը նկատուէր։

Ելմտական նախարարը մտադիր է այս յաւելուածական գումարը յատկացնել հանրային պարտքը ջնջելու, մինչ ժողովուրդը աւելի գոհ պիտի ըլլար, եթէ առոր փոխարէն տուրքերը ջնջէին։

Անուաստանը Ռուսիոյ մէջ

«Լոքալ Անցայկէր» Մոսկուայէն կը տեղեկանայ թէ Չեկան գնդակահարուածներու նոր ցանկ մը հրատարակած է։ Ասոր մէջ է Սթրասօթ, որ 1913ին իբրեւ ոստիկանական պաշտօնեայ՝ բազմաթիւ նիհիլիսթներու ձերբակալութեան գործակցած էր։ Գնդակահարուած են նաեւ նախկին սպայ Բլէփիրօֆ, որ իբր անգլ. լրտես մահուան դատապարտուած էր Քրոնշթատի դատարանին կողմէ։ Իր կինն ալ մահուան պիտի դատապարտուի։ Չէլիապինսքի մէջ ալ մահուան դատապարտուած է նախկին սպայ մը։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 9րդ տարեդարձին առթիւ, 10 Յուլիս, կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ,
184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Հ. Թորոսեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Ժ. Գալստեանի (ջութակահար)։

Կը խօսին՝ Պ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պ. Նաւասարդեանի, Պէշիկթաշլեանի եւն.։

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուա Քօլոմպի Թաղապետ. սրահին մէջ, Rue des Halles,

Այսօր կիրակի ցերեկ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

կովկասեան Տրամա-Օփէրէթի խումբը ղեկավարութեամբ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ կը ներկայացնէ ԱՐՇԻՆ-ՄԱԼ-ԱԼԱՆ։ Պիտի պարէ Օր. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ։ Կը մասնակցի Թառիստ Աբգար։

Մուտք՝ 15, 10 եւ 5 ֆրանք։ Սէն Լազարէն առնել շոգեկառք։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտ Սերունդ խումբի ժողովը այսօր կիրակի ժամը 2ին, 40 Rue de Belleville.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վալանսի «Լեռնապար» խումբի ժողովը Յուլիս 5 Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան ակումբ-ընթերցարանին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը յետաձգուած է յառաջիկայ Երեքշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, նոյն տեղը։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Քեռի խումբի ընդհանուր անդամական ժողովը Երեքշաբթի, Յուլիս 5ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, Դպրոցարանի սրահը Rue Paul-Bert 75։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Համազասպ» խումբի ժողովը եշ. Յուլիս 7ին երեկոյեան ժամը 8.30ին դաշնակցութեան ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Անկիէնի եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains.

ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ այսօր Կիրակի ժամը 3ին, Place d'Italie, au Clair de Lune Caféի մէջ։

ՇԻՐԱԿԻ Աղէտեալներու «Եղբայրական Օգնութեան յանձնախումբը» ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր այն կազմակերպութիւններն ու մարմինները, որոնք մասնակցած են Հ. Հ. Պատուիրակութեան խորհրդակցութիւններուն, Շիրակի աղէտին առթիւ, երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Հ. Պատուիրակութեան շէնքին մէջ (71, Ավընիւ Քլեպեր)։ Օրակարգ.— Զեկուցում եւ դրամական հաշուետուութիւն։

ՀԱՅԿ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Թուղլաճեանի հօրը մահուան առթիւ հայ աղամանդի միջնորդները 100 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Աղքատախնամին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ընկալագրով մը։

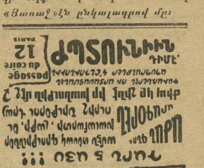

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Ե. ՍԹԷՖԷՔԻ

ՎԿԱՅՈՒԱԾ ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՖԱՔԻԼԹԷԷՆ

106, AVENUE KLÉBER, 106

Téléph. Passy 72-56

Ամէն տեսակ վիճելի գործեր ամէն դատարանի առջեւ։ Ցեւակերպութիւններ ֆրանսա մտնելու համար։ Բնակութեան խնդրի կանոնաւորման համար հարկ եղած ձեւակերպութիւններ։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 4—7

ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Գ. Մ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ

(ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Ամէն տեսակ դատական ու վարչական գործեր։ Ամենալաւ պայմաններով (Առեւտրական, քաղաքային, և պատժական դատեր, ամուսնալուծում։) Ինքնութեան թուղթերու, ֆրանսա մտնելու, ֆրանսական քաղաքացիութեան ձեւակերպութիւնք, արկածի գործեր, պաշտօնական խըմբագրութիւնք, եւայլն։ (Դիւրութիւններ եւ ուղղամիտ ընթացք)

Հասցէ՝ 72 Rue de Ménilmontant, Paris (20me) (Métro: Ménilmontant)

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	—
Թրք. ոսկի	» or	111	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր »	» Lire	142	90
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3300	—
» II	»	1890	—
» III	»	1550	—
Թուրքիոյ երկթ. ղ.	Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Նախկին բժշկապետ կարմիր խաչի հայկական հիւանդանոցի։ Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու։

Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12

Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-54։

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ԻՍԿԱ՛ՊԷՍ ՀԱՄԵՂ, ԻՍԿԱ՛ՊԷՍ ՄՆՆԴԱՐԱՐ

մենք սրտով կը գովենք հրապարակաւ յայտարարելու որ Զաքարեանի 36 Rue Polonceauի հայկական ճաշարանին մէջ ամէն օր կը գտնենք ՄԱՔՈՒՐ, ՀԱՄԵՂ ու ՄՆՆԴԱՐԱՐ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ, անթերի սպասարկութեամբ ու ՄԱՆԱՒԱՆԴ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։

Նշան Զարեհ, Վ. Մահճուպ, Արտ. Փափազեան, Լեւոն Աճէմեան, Խ. Խէրպէկեան։

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին

38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)

Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆրանկախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործի արկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր.ի, արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշտ քովը

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ — ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ — ՀԱՄԱՐ

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆԵՐ

ՕԴԱՒԷՏ ԵՒ ԼԱՒ ԴԻՐՔ

Villiers-le-Belի կամ Arnouville-les-Gonesseի կայարանին մօտը, որ կը գտնուի փարիզէն (Gare du Nord) մէկ քառորդ ժամ հեռու՝ շոգեկառքով։

1. կայարանին գրեթէ դիմացը, 4, Avenue Boutillié, լաւ շինուած քարուկիր, 2 յարկաբաժին, տակը խանութ, սենեակ, խոհանոց, ճեմիշ, պարտէզ, մթերանոց (cave) եւայլն. վերը՝ 2 սենեակ, անցք մը, խոհանոց, լոգարան, ճեմիշ։

2. կայարանէն 3 վայրկեան, 4, Avenue des Charmettes, գեղեցիկ քարուկիր, 2 յարկ, տակը մթերանոց, 3 մեծ սենեակ եւ պզտիկ. խոհանոց, ճեմիշ, պարտէզ երկաթորմով, հանոց եւայլն.

Ջուր, կազ, ելեքտր. fosse sceptique. գիները յարմար։ կարելի է ամէն օր այցելել։ դիմել՝ Villiers-le-Bel (կամ Arnouville) quartier de la Gare, 4, Avenue Boutillié, կամ Paris (2me) 46, Rue Sainte Anne, փաստաբան Պ. Վահէին։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թազսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԱՊԵՏ ՄԱՎՐՈՍ

ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

2 Rue de la Tour d'Auvergne, մէթրօ Cadet կամ Pigalle

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ։ Պոլսական օղի զանազան աղանդերներով։ Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն։ Այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք։

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

JACK DE MONTMARTRE

Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։

Գիները դիւրամատչելի։ Վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ L. ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ

52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge

TÉL. NORD 59-20

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ։ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis, Téléph. Provence 09-32։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ		»	»
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ 1927

5 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 380

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՒԹԸ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

Երեք օր երեք գիշեր խրախճանք պարտադրուած է Պոլսոյ ժողովուրդին, Մ. Քէմալի այցելութեան առթիւ։

Կէս միլիոն մարդ շարժման մէջ դրուած. ամբողջ քաղաքը դրօշազարդ, անհամար պատուիրակութիւններ, թափօրներ, էջերով փառաբանութիւն եւ նկարագրութիւն բոլոր թերթերուն մէջ...։

Եւ այս բոլորը՝ ի պատիւ երէկուան «աւազակապետ»ին, որ 1919ին Անատոլու ղրկուեցաւ իբրեւ բանակի քննիչ, Ֆէրիտ փաշայի կողմէ, որպէս թէ ժողովուրդը հանդստացնելու համար, բայց իրապէս՝ վարելու թուրք-ազգային շարժումը։ Գրաւման բանակի հրամանատարութեան պահանջով, Սուլթանը մահավճիռ արձակեց «ըմբոստ»ին դէմ։ Հանգուցեալ Պապը Ալին «զսպիչ ուժեր» ղրկեց, որոնց մեծ մասը իրենց կարգին միացան «միլլի» բանակին, եւ աճեցաւ ու զարգացաւ շարժումը։ Էրզրում եւ Սըվազ դարձան երկու փառաբանները նոր Թուրքիոյ վերածնութեան, իրենց Ուխտերով, որոնք յետոյ դարձան դաշնագրի պայմաններ, թէ «յաղթական» Դաշնակիցներուն, եւ թէ «յեղափոխական» պոլշեւիկներուն համար։ Պէտք է արձանագրել, մանաւանդ, երկուքին ալ թանկագին աջակցութիւնը։ Դաշնակիցները՝ ձեռքի տակէ, իրարու դէմ եւ իրարմէ գաղտնի, պոլշեւիկները՝ հրապարակաւ եւ սիրակցորդ եղբայրակցութեամբ ու զինակցութեամբ։

Ինչո՞ւ ծածկել։ Յաղթեց «Հիւանդ Մարդը». ոտքի կանգնած՝ նախ անթացուպերով, վախն ի վախը, բայց հետզհետէ աւելի համարձակ ու հաստատակամ, աւելի ոգեւորուած ու պահանջկոտ։ Ապահովեց շահեր որ երազ կը թուէին...

Այդ յաղթանակին ոգին է որ, այսօր, բազմած սուլթանական պալատներուն մէջ, կը փառաբանուի մոլեգին ծափերով, կը տարփողուի իբրեւ «ազգին փրկիչ»։ Ապահովաբար ո՛չ մէկ փատիշահ այդպիսի փառք տեսած էր, ոչ ալ Թրքութիւնը՝ այսքան հրճուած։

Ի զուր չէ որ, Տոլմա Պահչէի պալատին մէջ, Մ. Քէմալ կը շեշտէ. «Թուրք ազգը իրականութիւն մըն է այսօր, եւ ոչ թէ ուրուական մը»։

Արձանագրելով այս փաստերը, բնազդաբար կը յիշենք Թուրանական տեսաբանի մը, Էմիր Ալի Հայտարի մէկ խօսքը.

— «Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ։»

Եւ իսկապէ՛ս։ Անհաւասիկ արհամարհուած, վայրենի, ջարդարար եւ աւարառու ազգ մը, որ նախիրի հօտ էր երէկ, մահուան դատապարտուած փոհմակ մը, բայց առտու մը ոտքի կը կանգնի նորէն, շնորհիւ բուռ մը վճռական եւ հաւատաւոր մարդոց յանդգնութեան։

Հարցը այն չէ թէ ո՛րքան կը տեւէ այս վերակենդանացումը։ Կամ կը տեւէ՞, աչքի առջեւ ունենալով Թուրքին անյեղլի բնազդը,— բռնանալու, թալանելու, ջարդելու պապենի առաքինութիւնը։ Այլ այն թէ՝ այսքան կոպիտ, վայրագ եւ անընդունակ ցեղ մը անգամ, որուն սրբութիւն սրբոցը փատիշահ-խալիֆան եւ «սանճաքը շէրիֆ»ն էր, կրցա՛ւ, ճակատագրական պահու մը, զարմացնել աշխարհը։

Այս մէկ հատիկ պարագան ներշնչման անսպառ աղբիւր մը կրնայ դառնալ բոլոր անոնց, որոնք չափազանց յափշտակուած են մեր անզուգակա՛ն առաւելութիւններով. եւ սակայն, կ՚անճրկին, կ՚ընկճուին, կը քոսոտին, առաջին յուսախաբութեան, պատահական ձախողանքի մը պահուն։

Անբուժելի Թուրքն անգամ լուսաւոր ճամբայ մ՚ը գտաւ, իրեն յատուկ մեթոտներով։ Իսկ մենք տակաւին կը վիճինք,— աւելի մոլեռանդ քան բիւզանդական վարդապետները, աւելի ամբերող, կարճատես ու վախկոտ, քան Պոլսոյ պէյերն ու էֆէնտիները։

***

Ի՞նչ բան դրդեց «կազի»ն յանկարծ երեւիլ սուլթանական մայրաքաղաքը, ութը տարի արհամարհելէ եւ խուսափելէ յետոյ։

Զտարուինք դիւանագիտական մարզանքներով։

Իրողութիւն է որ, Մ. Քէմալ կը զգուշանար Պոլիսէն, զայն համարելով ընդդիմադիր կամ դաւադիր քաղաք։ Ասկէ առաջ, տասն անգամ ծանուցուեցաւ իր այցը։ Ամէն անգամ ալ, բաւական մօտեցաւ Վոսփորի. բայց կանգ առաւ Իզմիրի կամ Նիկոմիդիոյ առջեւ, եւ յետաձգեց լաւագոյն օրերու։

Այդ օրերը հասած են արդէն։ Պոլիսը, թէեւ իթթիհատական, անողնայար զանգուած մըն է այլեւս։ Ջլատուած են ընդդիմադիր Թուրքերը։ Ամբողջ սերունդ մը, այն որ Թուրքիոյ Թրքացման հիմերը դրած էր, խեղդկալին յանձնեց իր վիզը, Մ. Քէմալի ձեռքով։ Անհետացած են վախու պատճառները, ցնոր տնօրինութիւն։

Միւս կողմէ, մօտ են Ազգ. Մեծ Ժողովին ընտրութիւնները։ (Լուծուած ժողովին մէջ, Պոլիսը ունէր 15 երեսփոխան, որոնց մեծ մասը իթթիհատական։ Այս շարքէն Ճանպոլաթ կախուեցաւ, Րէուֆ եւ Ատնան փախստական են, Րէֆէթ եւ Քեազիմ Գարապէքիր փաշաները՝ շնորհազուրկ եւն.)։ Մ. Քէմալ կ՚ուզէ իր բարոյական եւ իշխանական սարսափին տակ պահել Պոլսոյ ժողովուրդը, որպէսզի ընտրուին իր կուսակցութեան, «Խալք»ի թեկնածուները։ Առանց այս դրդապատճառին այցելութեան ալ, ուրիշ ելք չունի Պոլիսը, նկատի առնելով տիրող ահաբեկումը եւ ընտրական օրէնքին խեղկատակութիւնը։

Բայց եւ այնպէս...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԼԻՆՏՊԵՐԿՆԵՐ...

«Հայրենիք» (18 Յունիս) նկարագրելով Լինտպէրկի հերոսական թռիչքին առթիւ եղած խանդավառութիւնը, կը գրէ.

—«Լինտպէրկի թռիչքը յաղթանակ մըն էր ոչ միայն ուժեղեքական բնութեան տարերքին վրայ, այլ եւ մարդկային բնութեան վրայ. ան փայլուն ապացոյց մըն էր ոչ միայն մարդկային մտքի, այլ եւ մարդկային նկարագրի անդիմադրելի ոյժին։

Բայց ամէնէն մխիթարականն ու ոգեւորիչը ոչ թէ ինքը Լինտպէրկն է իր մեծ գործով, այլ այն փաստը, որ Լինտպէրկի ճամբայով երթալու ընդունակ եւ անոր նման հերոսական գործեր կատարելու պատրաստ հազարաւոր երիտասարդներ կը յայտնուին, որոնք յարմար առիթներու միայն կը սպասեն, իրենց մտքի եւ նկարագրի մեծութիւնը հրապարակ բերելու համար։

Եթէ Ատլանտեանի երկու կողմերը ապրող երջանիկ ազգերը Լինտպէրկներու պէտքը այնքան սուր կերպով կը զգան ու կը գնահատեն, իրենց կեանքը լուսաւորելու եւ իրենց ապագան բարձրացնելու համար, որքա՜ն աւելի ստիպողական եւ կենսական է Լինտպէրկներու գոյութիւնը հայ ժողովուրդին համար, որուն մղած օրհասական մարտին մէջ անոնք բախտորոշ դեր մը կրնային կատարել։

Ժամանակը եկած է, որ հայ երիտասարդութիւնը եւս ինքզինքը նուիրէ օդանաւորդութեան, խանդավառուի օդանաւորդութեամբ եւ հայ Լինտպէրկներ սնուցանէ ու մարզէ իր ծոցին մէջ։

Ապագան օդանաւորդութեանն է։ եւ պիտի յաղթեն ու ապրին այն ազգերը, որոնք օդանաւորդութեան զէնքն ալ կը սորվին գործածել լաւագոյն կերպով։»

ՀՕԿԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

«Երիտասարդ Հայաստան», Ամերիկայի Հնչակեաններու օրկանը, որ վերսկսաւ հրատարակուիլ հին-հնչակեան ուղղութեամբ, խօսելով Հօկերու կազմալուծման վրայ, գիտել կու տայ.

—«Այս տգեղ երեւոյթները Ֆրանսայի շրջանին մէջ չեն պատահիր միայն. Ամերիկայի մէջ բոյն դնող Հօկի մասնաճիւղերը իրենց աղետալի գործունէութեամբ, ոչնչութիւն ընող սահմանէն անդին չեն անցնիր դժբախտաբար։

Ամերիկայի մէջ այսօր իսկ Հօկը անուանական խրտուիլակ մը դարձած է կարգ մը պաշտպանողական մոտածողութիւն ունեցող անհատներու ձեռքին մէջ, ու կը քաշքշէ իր գաւեշտի գործունէութիւնը։

Ու Հօկերը այսօր կը քայքայուին շատ անփառունակ եղանակով մը։

Առանց Ս. Դ. Հնչակեաններու օժանդակութեան եւ աջակցութեան գաղութներու մէջ, Հօկերը ուժ չունին, գործունէութիւն չեն կրնար ստեղծել, որովհետեւ մարդ չունին։ Այս պարագան շատ լաւ կերպով ըմբռնած ըլլալ կ՚երեւէին, Հօկի պատուիրակութեան անդամները, որոնք Հնչակեաններու քթին խնդալու յատուկ փաղաքշական լեզուով մը, իրենց այցելած բոլոր հայաշատ կեդրոններու մէջ, չէին քաշուեր յայտարարել որ առանց Հնչակեան կուսակցութեան աջակցութեան Հօկը կը մեռնի, կը մեռնի։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռիկոֆի մարտակոչը Անգլիոյ դէմ

Գործավարներու Խորհուրդի Նախագահ Ռիկոֆ կոչ մը ուղղեց Խորհրդային Միութեան բոլոր քաղաքացիներուն, հրաւիրելով զանոնք զինուիլ Անգլիոյ դէմ։

Յուլիս 10էն մինչեւ 17 «Պաշտպանութեան շաբաթ» պիտի կոչուի։

«Անգլիոյ հետ խզումը պատերազմի նախաքայլ է. անհա՛ միակ պատասխանը որ կրնանք տալ. իւրաքանչիւր աշխատաւոր պէտք է ընդունակ ըլլայ հրացան գործածելու եւ ինքզինքը հեղձուցիչ կազի դէմ պաշտպանելու։ Ասկէ զատ, պէտք է գիտնայ նաեւ թէ ի՛նչպէս կարելի է աւելցնել երկրին ռազմական ուժը։

«Պէտք է շարժման մէջ դնենք մեր բոլոր ուժերը, բանակն ու նաւատորմը զօրացնելու համար, պէտք է կազմակերպենք կռնակի սպասարկութիւնները։ Տակաւին սկիզբն ենք աշխատանքի մը, զոր ամէն աշխատաւոր պէտք է ստանձնէ ամենամեծ վճռականութեամբ՝ Խորհրդային Միութեան պաշտպանութեան եւ ընկերվարութեան յաղթանակին համար»։

Այս առթիւ տեղական թերթ մը կը գրէ թէ՝ Ռիքոֆի մարտակոչին պէտք չէ շատ կարեւորութիւն ընծայել։ Ժամանակին Գերմանիոյ Վիլհէլմ կայսրն ալ այսպիսի պլըֆներ կ՚ընէր, որոնք սակայն ի վերջոյ պատերազմի յանգեցան։ Բայց, մինչդեռ Քայզերին եւեւ զինուորական կուսակցութիւն մը եւ պատերազմական ահռելի պատրաստութիւն մը կար, Ռիքոֆի ետեւ պատերազմի բացարձակապէս անկարող ժողովուրդ մը կայ։

«Արեւտրական պատերազմի մը մէջ յաջողելու համար բաւական չէ մարդկային պաշարը, որով հարուստ է Ռուսիա եւ որ առատ միս կը հայթայթէ թնդանօթներուն։ Ռիքոֆ, որ Մոսկուայի իր դիկտատոր պաշտօնակիցներէն աւելի անմիտ պէտք չէ ըլլայ, լաւ գիտէ որ պէտք է ունենալ նաեւ մեծ սպառազինում- ահագին ռազմանիւթ, փոխադրութեան միջոցներ. երկաթուղիի գիծեր, հրացան, գնդացիր, թնդանօթ, թանք, օդանաւ շինող գործարաններ, եւ դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր։ Ասոր վրայ աւելցնենք, որ երբ խնդիրը կը կայանայ աշխարհի ամէնէն զօրաւոր նաւատորմը ունեցող ծովային պետութեան մը դէմ կռուելու մէջ, պէտք է ունենալ այնքան զօրաւոր նաւատորմ մը որ, կարենայ դիմադրել ծովային պաշարումի մը, եւ իր ընդծովեաներուն շնորհիւ արգիլէ զինուոր ցամաքանումը։

«Խորհրդային Ռուսիան ասոնց ոչ մէկը ունի, նախ անոր համար որ դրամ չունի, եւ յետոյ հակառակ իր խնդրանքներուն, դեռ չհաւանեցանք վարկ բանալու իրեն։

Վերջին ապստամբապետներն ալ կը լքեն

Հայֆայէն Յուլիս 3 թուականով կը հեռագրեն «Թայմզ»ի.

Պէյրութէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի որ Ճէպելը Տրիւզի ապստամբները՝ մէջն ըլլալով Ապտիւլ Ղաֆֆար փաշան եւ Ալի փաշա էլ-Աթրաշը, Քասր էլ Ազրաքէն Անդրյորդանան քաշուած են։ Տիւրզիներու մեծ խումբ մը, գլխաւորութեամբ Սուլթան էլ-Աթրաշի, վէհապիներու հողը անցած է՝ հոն հաստատուելու նպատակով։ Գալով ապստամբութեան մեծ պետերուն՝ Էմիր Արսլանի, հարիւրապետ Ֆէվզի Քավուկիի, կ՚ըսուի թէ ներկայիս Եգիպտոս կը գտնուին։

Ահ ու սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Ռիկայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Խարքովի հանրային պարտէզին մէջ խեղդուած գտնուեր է կոոլէժվաքի անունով մէկը, որ 1921էն ի վեր Չեկայի պաշտօնական յայտնի դահիճներէն էր։

*** Պէրտիչէվի դատարանը մահուան դատապարտեց ութ աւազակներ, որոնց պետն էր Փոլիսչուք։ Ուրիշ 28 հոգի զանազան պայմանաժամերով բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Յիշեալ աւազակները աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր սարսափի տակ կը պահէին Պորտիչէվի բնակիչները։

Անհամբերաց ընդունելութիւն Մ. Քէմալի

Գրեցինք թէ Ուրբաթ կէսօրէն վերջ, Պոլիս հասաւ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա, ութ տարուան բացակայութենէ մը վերջ։ Ընդունելութիւնը երեւակայուածէն աւելի փառաւոր եղած է։ Կէս միլիոնէ աւելի ժողովուրդ ոտքի վրայ էր՝ կազին ընդունելու համար։ Ցամաքէն եւ ծովէն թնդանօթներ արձակուած եւ բոլոր նաւերը երկարօրէն սուլած են։

Տոլմա-Պաղչէի պալատին մէջ Պոլսոյ քաղաքապետին բարի գալուստի ճառին պատասխանելով, Քէմալ ըսաւ թէ շատ երջանիկ է որ ուրախ սրտով կը դառնայ Պոլիս, ուսկից սրտաբեկ մեկնած էր։ Յիշեց ութ տարիէ ի վեր յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ ազգին ձեռք բերած յաջողութիւնները, աւելցնելով որ դեռ շատ պէտք է աշխատիլ՝ ներկայ մակարդակը բարձրացնելու համար։

«Նուիրական գործ է ըսաւ, աշխատիլ մեր ընկերութեան ճշմարիտ հանգստութեան ու բարօրութեան համար, գիտութեամբ դաստիարակելով ու զարգացնելով զգացումներն ու բարոյականը։ Այս տեսակէտը կը պարզեմ այս պալատին մէջ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԽԱԶԱԳՈՂԻ ՄԸ ԳՈՐԾԵՐԸ

Յունահայ թերթերը կը գրեն թէ Մակեդոնիոյ իշխանութիւնը բազմաթիւ գաղտնի փաստաթուղթեր գտած է Սելանիկի մէջ, համայնավարներու կեդրոնէն։ Այդ խուզարկութեանց հետեւանքով, հաստատուած է որ յոյն համայնավարները Սելանիկը բաժնած են չորս շրջանակի, որոնց չորրորդը կազմուած է բացառապէս Հայերէ...։

Այս առթիւ Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ.

— «Այլեւս պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Սելանիկի հայ համայնավարները ուղղակի կապ եւ յարաբերութիւն ունէին յոյն համայնավարական կեդրոնին հետ, որմէ ստացուած գումարներով կը հրատարակէին «Աշխատանք» շաբաթաթերթը։

«Դժբախտաբար խնդիրը Սելանիկով չի վերջանար. Աթէնքի մէջ ալ կայ 14 հոգիէ բաղկացած բէջիջական խումբ մը, որուն ղեկավարութիւնը ստանձնած է Պ. Վ. Չէյթունցեան, որ մօտիկ յարաբերութիւն եւ կապ կը պահէ Սովիէթական դեսպանատան պաշտօնեաներուն հետ։

«Անոր հրատարակած թերթը հազիւ 250 օրինակ կը սպառի, այսինքն ոչ միայն չի գոցեր ծախսը, այլ կարեւոր բաց ալ կ՚ունենայ։ Նախապէս պիտանէին բացը կը գոցէր Պ. Դ. Շահվէրտեան։ Յետագային, իբրեւ կեղտոտ դրամաշորթ, Պ. Չէյթունցեան շնորհազուրկ եղաւ եւ ղրկուեցաւ նպաստէն։ Ժամանակ մը ան յաջողեցաւ կողոպտել Մաղըմեան եպիսկոպոսը, անկէ ստանալով վեց հազար դրախմի, փոխառութեան ձեւին տակ։ Այս գումարն ալ սպառելէ յետոյ, հայ համայնավարներ անոր կոկորդը անցուցին մօտ տասը հազար դրախմի։

Թերթին կացութիւնը սակայն ոչ թէ բարելաւում, այլ դէպի լաւը փոքր տարբերութիւն անգամ ցոյց չէր տար։ Պ. Չէյթունցեան ամէն կողմէ յուսախաբ ըլլալէ վերջ, իր կնճիթը երկարեց Առաջնորդարանի ճահճը։ Անկէ ստացաւ տպագրական ապսպրանքներ։

Գործի իր համար երբ հարիւր դրախմիով վերջացնելու առաջարկ բերողներ գտնուեցան, Առաջնորդարանը «կեղտոտ դրամաշորթ»ին յանձնեց հազարի սակարկութիւնով։

Առանց չափազանցութեան, կարելի է ըսել թէ Պ. Չէյթունցեան երկու տարուան մէջ տասնեակ հազարներ ստացած է զանազան անուններով, ազգին սընտուկէն։ Երբ որ չորցան Առաջնորդարանի աղբիւրները, այդ խռովարարը անպաշտօն խօղովակներով փորձեց յոյն համայնավար կուսակցութեան կեդրոնէն դրամ պահանջել թերթին համար»։

ՊՈԼՍՈՅ ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ «ԱԶԱՏ ՅԵԿԵՂԵՑԻ»Ն

«Ազդարար»ի մէջ կը կարդանք.—

Պոլսոյ Կրօնական Ժողովը Յունիս 29ի նիստին մէջ որոշեց նամակով մը իր սրտիկական յառաջանքներն ու հնազանդութիւնը յայտնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ բուռն կերպով դատապարտել «Ազատ Եկեղեցական Եղբայրակցութեան» շարժումը զոր ստեղծած են կարգ մը փիլոնազուրկ եկեղեցականներ։ Ժողովը այս նամակով կը յայտնէ նաեւ թէ բարոյապէս ամէն կերպով պիտի աջակցի Հայրապետական Աթոռին, յօգուտ Հայ Եկեղեցիի պայծառութեան։

ԾՈՎՔ - ԿԵՕԼՃԻԿ

Վա՛յ այծեամի գնդակ նետողին
Հայ ժողովրդական առած

Սեղանիս վրայ մի գիրք կայ, Ծովք-Կէօլճիկ վերնագրով։

Հեղինակին չեմ ճանաչում։

Անունը միայն գիտեմ,— Կիւրեղ Խրայեան. գիտեմ նաեւ որ երիտասարդ է, 24—25 տարեկան, մէկը Մեծ Եղեռնի խլեակներից, որ ապրել է մազապուրծ, ինչպէս մեր բոլոր որբերը։

Ծովքեցի է, Ծոփաց աշխարհի այն գեղածիծաղ անկիւնից, ուր ծնաւ Ներսէս Շնորհալին եւ ուր մի լճակ կայ Ծով կամ Ծովակ անունով, որ «Լերանց վրայ եւ լերան մէջ խնկամանի կը նմանի»։

Այս լճակին վրայ գտաւ, Գ. Սրուանձտեանց իր «Թորոս աղբարը, Ողորմ հաւուկը,» որ տրտմօրէն խառնում էր կոհակները, հին-հին յուշերի ծարաւով։

Խրայեան տղայ էր տակաւին, եւ Ծովքի ափերի եղէգներին հետ վճվճում էր Մեծ ու Շնորհալի Հայրապետի «Զարթի՛ք, փա՛ռք իմ, զարթի՛ք»ը, երբ 1915 անիծակուռ Թուականին Հայոց աշխարհի բախտին կարմիր եղեռը պայթեց։

Եւ Թիւրքական ճիւաղի կատաղութիւնը յորձանք տուեց նաեւ Ծովքի վրայ եւ տրորեց, փոշիացրեց եւ այդտեղի մի բուռն սքանչելի հայութիւնը։

Տղայ էր, իր մատաղ հոգու բոլոր նրբութեամբ ուժգնօրէն ապրեց զուլումի բոլոր սարսափն ու կսկիծը, անմեղ այծեամի իր աչքերով տեսաւ իւրայինների ահաւոր ջարդն ու խողխողումը։

Տեսաւ... Իր տակաւին թոյլ բազուկները անզօր եղան դահիճների մէջքը փշրելու։

Անզօր եղաւ ու լացեց, արցունքը իր կրծքի տակ ծովացաւ Ծովքի պէս եւ այսօր, տարիներ յետոյ, ժայթքում է ցասումի վրէժով իր այս յուզկոտ հատորի մէջ։ Բոլորը ջարդւեցին, հայր, մայր, քոյր, եղբայր, ազգական, դրացի. ջարդւեցին՝ երկանաքարի տակ ինկած հատիկների պէս։

Եւ փոքրիկ Կիւրեղը մնաց, այս Թորոս աղբարը, աղեկտուր յուշերի Ծովը յուզելու...

Ապրել է տղան, ինչպէս հալածական այծեամ, մերթ լեռներում ու անձաւներում թաքնուած, մերթ անտառներում ու թաւուտներում կծկւած, մարդ գազանի պժգալի պատկերից խոյս տալով, հոգում ցաւի ու սարսափի տագնապ, մահը յետեւից կրնկակոխ, մեռելների սարսռալի ոռնաձայնը ականջներին։

Ապրել է այնքան դաժանօրէն, որ իր մանուկ հոգու վրայից ոճիրներով բարձւած դարերի կարաւանն է սահել ու անցել, խոր ակօսներ թողնելով։

Ապրել է երբեմն եւ ինչպէս անվարձ ստրուկ իր ծնողները ջարդող Թիւրքերի տանը, նրանց մի պատառ հարամ հացը կրծելով ու թքնելով ինչպէս թոյն։ «Օր մըն ալ, սովորականի պէս անօտի պատճառով մը, տասէ կիւրեղ, փայտի 50է աւելի հարուածների տակ չդիմանալով, խոյս տուի։» Այսպէս է ապրել տղան, տասներկու տարի եւք աշխարհի առջեւ իր այս գրքով Թիւրքի հետ հաշւի նստելու։

Հէ՜յ նամարդ ցեղ, այս ես եմ, լացող, մորմոքացող տղան. երբ ջարդեցիր ծնողներս, չկարողացայ քո արիւնազանգ գանկը փշրել, ահա կրակէ խօսքերով քո հոգին պիտի փռեմ արեւի առաջ, որ աւերքը վրան թքնի։

Զարհուրանք է այս գիրքը։

Ու այս ուշիմ, փքայուն տղան ոչինչ չի մոռացել իր մանուկ օրերից։ Հայրենի աշխարհի յետին ցօղն ու ցօլքը, նրա շողազարդ աւանդութիւնները, երգը, ժպիտը, վաստակը, համակ կեանքը խորունկ ու լուսազարդ մեր ազնիւ ցեղի։

Ծո՛վք... այնքան արեւ կայ, այնքան ծիծաղ բնութեան մէջ։

Հարսն ու աղջիկ խայտում են դաշտերում եղնիկների պէս՝ վասնզի «Անձուտի սարալանջերուն տեսակ տեսակ բանջարեղէններով կը լցուի գափ, խաւրծիլ, քուռսթ, դաղձ, ուռեկ, թաղթիկ, մեղրուկ, ծողալ, առուի կարոս, կոտեմ, բանջրուկ, կանկառ, երիծնալ, սիանկոտ, պեղա, զամպուր, չելամ, թորթիկ, թըթըռնկիչ եւայլն»։ Սահման չկայ մեր աշխարհի բարիքին և հարս ու աղջիկ բանջարաքաղի են ելած։

Հովն է սուլում շենականի քրտնած ճակտին, ու ակօսը հեւում է ու գոլ արձակում ամոլների փնչոցի հետ. հեռու լեռնալանջերին ոսկեղեն հօտն է թրթռում արեւի շողերի տակ և լի՛ճը, լի՛ճը, այս յեղյեղուկ խնկամանը ուր Թորոս աղբօր հետ մէկտեղ ձկնորսն է օրօրւում իր մակոյկի հետ, օրօրւում ու երգում մեր հարց մեղեդիները։ Ու լճի եզրին Ծովքն է թառել ձագերը պահող թխսկանի պէս թեւերը բացած, բոլոր կտուրներից ծուխ է բարձրանում. դրսում, պատերի տակ շարւած մեր խոհուն ծերերը հին հին օրերի զրոյցն են անում. մանուկները թրվում են լճի ջրերի մէջ եւ արեւի վառ ցոլքերի տակ բրոնզ են կտրում, վաղը հայրերի պէս մաճն ու մանգաղը, մուրճն ու հատոցը ձեռք առնելու համար։

Երկինք ու լեռներ, լիճ ու դաշտեր, հարս ու աղջիկ, վաստակ ու բարիք, ակօս ու քրտինք, բոլոր աստուածները միաբան են խորհել ու կերտել այս սքանչելի ներդաշնակութիւնը բնութեան ու մարդկային հոգու։

Համակ Հայոց աշխարհի պատկերն է այս։

Եւ յանկարծ տեղահանութիւն ու ջարդ... Ջարդ ճչլացող մանուկների, հարսների, աղջիկների, ծերերի։ Հրդեհ ու աւեր արդար յարկերի. մաճկալի բազուկն է փշրւած, դաշտերն են մեռնում երեսն ի վար փռւած արեան ճապաղիքի մէջ. Ջարդարար գազանների պարն ու ոռնոցն է սկսւում... Թիւրքի մշակոյթը...

Ծովքում միայն Ծովեցին չէր, որ բարբարոսների ոտքերի տակ աղանձւեց ու փոշիացաւ. «անլուր դառնութեամբ հոն խողխողուեցան Երզրումցին ու Երզնկացին, հոն բզիկ բզիկ եղաւ Տրապիզոնցին, աննախընթաց չարչարանքներու մէջ հոն մեռաւ Կիրասոնցին, գազան մարդոց կատաղութեան հոն զոհ եղաւ Բեմախցին, Շ. Գարահիսարցին եւ օրերով փշուր-փշուր եղաւ Բաբերդցին, հոն իր շունչը փչեց Խարբերդցին», պատմում է Խրայեան։

«Իրարու ետեւէ կը հասնէին յոգնած ու պարտասած տարագիր թափորներ և կը ջարդուէին Կէօլճիւքի եզերքներուն վրայ. Տէվէ-Պօյնուէն սկսեալ, Սեւսաղ, Մաստարի ետեւի փէշերը երկարող ճանապարհներու ձոր-ձորակներուն, բլուրներու կուշտերուն, տափաստաններուն եւ ամէնէն շատ ծովեզերեայ աւազներուն վրայ դիակներով բուրգեր կազմուեցան... Յուլիսեան օրերէն մինչեւ աշունի վերջերուն նեխած դիակներու բազմութենէն ամբողջ Ծովքի շրջանը գրեթէ կը հոտէր»։ Բա՛ւ է, լո՛ւռ, լո՛ւռ, դժբա՛խտ տղայ, թող որ մոռնանք։ Ո՛չ, անողորմ է հեղինակը, վասնզի աշխարհում բնաւ գութ չտեսաւ։ Եւ էջէջի յետեւից այս գրքից բարձրանում է ցեղիս ապրած արհաւիրքի վիթխարի սուգը, մղձաւանջ, խելագարութիւն, արիւն ու արցունք սփռւած այս սարսափաշունչ թերթերի վրայ եւ ահա նահատակների շշմեցուցիչ նկարագիրը. դիակներ, դիակներ, «մէկը կուրծքէն, միւսը գլխէն, ուրիշ մը թիկունքէն զարնուած, աղջիկ մը տեսայ թիկունքին վրայ շրջուած, որ չեմ կրնար ըսել, թէ որտեղէն էին զարկած հրէշները, դիակին լանջքը ցամաքին, գլուխը՝ ծովափին, արեւին ճառագայթները ջուրին, ջուրը ալեակներուն, ալեակներն արձակ մազերուն եւ խարտիշագոյն չքնաղ մազերն ալ գլուխին շուրջը պսակ կը հիւսէին։»

Ահա ջարդէն ազատւած «բախտաւորների» ճակատագիրը.—մի ծերուկ Թուրք աղայի ծառայ է Կիւրեղը, այնտեղ են եւ երկու առեւանգուած գեղանի հայ հարսներ. «Ամիս մը չանցած ծերուկին մեծ թոռը բռնաբարեց հարսներէն մին եւ շաբաթ մը վերջը յանձնեց Ալի անունով ծառայի մը, որ տարաւ Կէօլճիւքի եզերքներուն վրայ սպաննեց կաթընկեր զաւակին հետ»։

Հէ՜յ նամարդ ցեղ, հաշի՛ւ տուր։

Այսքան արիւնն ու պղծութիւնը ո՞ւր պիտի պարտկես։

* * *

Ահա տասներկու տարի անցաւ արհաւիրքի օրերից. խոստովանում եմ, ցեղիս ճակատագրի քաղաքական ուղիների վրայ խոկալիս մենութեան մէջ, երբ դաժան առեղծւածի առջեւ գանկս է տնքացել, յաճախ եմ փնտռել աղերսել, հայցել մոռացումը։

Գերագոյն մոռացումը։

Հայցել եմ ինձ համար, իմ հոգու համար, որպէսզի տանջանքը հանգչի վերջապէս, ինչպէս կարաւանի ձգած կրակն անապատում։ Հայցել եմ իմ վիրաւոր ու մղկտացող ցեղի համար, որ մոխիրների եւ աւերների միջից նա բարձրանայ վերստին անբիծ ճակատով, գարշանքը, զարհուրանքը, քէնը, ոխը, ատելութիւնը մոռացած։

Չէ՞ որ կեանքը զարթնում ու փթթում է ժպտի մէջ միայն. չէ՞ որ գերեզմանների աճիւնները թոյնով չեն ուռճացնում իրենց ծոցից ցայտող ծաղիկները, այլ այն ստեղծագործ ու հզօր րիթմով, որ կեանքի յաւերժական աղբիւրն է մոռացումների մրրկոտ խառնարանի մէջ։

Մոռացումն եմ փնտռել հոգուս ու կամքիս անհնարին ճիգով։

Հաշտ եմ նայել Թիւրք ժողովրդի փորձերին ազգ դառնալ, եւ մանաւանդ մարդ դառնալ հանրապետութեան եւ ազատութեան ծոցում։

Եւ ահա այս գիրքը, Տիկին Կապտանեանի աղեկտուր էջերից յետոյ, որ կսկիծի մրրկով մտրակում է մեր հոգիները, մեր ցեղի արդար հոգին։

Ո՛չ, Թիւրքը արիւնի առեղծւածն է տակաւին, եւ մեր ցեղի քաղաքական ճակատագրի վրայ շատ ճակատներ պիտի կռանան ծանր ու դաժան խոհերով։

Հայկական հարցը լուծւա՞ծ է...։ Ո՛վ թշւառ, ո՛վ սրտապիղծ մոլորութիւն։

* * *

Կարդացի Խրայեանի գիրքը մէկ շունչով։

Սրուանձտեանցի հոգուց էծնւած այս տղան, հայրենապաշտ մեծ վասպուրականցու ոսկեծղի գրիչն է շրթել Ծովքի կոհակները խառնող Թորոս աղբօր կտուցից ու նրա սէրն ու կրակն ունի իր հայրենիքի համար, չէն թէ աւեր, հին ու նոր։

Կարդացի դժբախտ գիրքը ցաւով ու ցասումով. հոգիս այրեց ու շպրտեցի սեղանիս վրայ։ Ահա ընկած է նա աչքիս առջեւ լայն բացւած՝ ինչպէս մի խորունկ ու մխացող վէրք։

Մոռնա՞լ այս բոլորը..

Ո՛չ, չեմ կարող մինչեւ որ...

Ահ, թողէք, որ դաժան ու անդառնալի խօսքը չարտասանեմ։

Կեանքը միայն անէծք չէ։

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Կ՚ԱՆՁՐԵՒԷ՛.— Լոնտոնի վրայ կ՚անձրեւէ 18 օրէ ի վեր։ Ու պաղպաղակի շրջուն իտալացի վաճառորդներ որոշած են ճանդիսաւոր պատարագ եւ աղօթքներ կատարել տալ իտալական եկեղեցիին մէջ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԸ

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ ՊԸՐՏ ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐԵՆՑ ԹՌԻՉՔԸ

Ժամը առաւօտեան 2.30ին, խաւարչին մթութեան մէջ, տեղատարափ անձրեւին տակ, թանձր ու կախ մառախուղով պաշարուած, երբ երկու քայլ հեռուն կարելի չէր տեսնել, մենք վերջացուցինք մեր թռիչքը, թառելով ծովին վրայ, 200 մէթր հեռու Վէր-սիւր-Մէր գիւղին ծովեզերքէն։

Մեր կամքովն է որ ծով իջանք։ Մենք նախընտրեցինք ծով իջնել, որովհետեւ այնպէս նկատեցինք թէ աւելի ապահով է իջնել ծովին քան երկրին վրայ, երբ անծանօթ են պայմանները։ Ցետոյ լողացինք ու թիավարեցինք կըտրելով 200 մէթրը մինչեւ ծովեզերք, իսկ մեր օդանաւը, «Ամէրիքա» հետզհետէ կը լեցուէր ջուրով եւ կ՚ընկղմէր կիսովին։

Սակայն այդ երկուոնը, բարեբախտաբար, մեր օդանաւը կարելի եղաւ ցամաք հանել եւ պահել ապահովութեան մէջ. թէեւ ծանր վնասներ կրած էր։

Իսկ մենք, չորսս միասին, այնքան լաւ ենք, որքան կարելի է ըլլալ, վերջացնելէ յետոյ յոգնեցուցիչ փորձ մը, 40 ժամուան մէջ։

Այս վայրկեանիս կը վերյիշեմ մեր թռիչքին քանի մը կարկառուն դրուագները։ Մենք ճախրեցինք 40 ժամէ աւելի, եւ, ամբողջ 19 ժամուան ընթացքին, ոչ նաւը տեսանք, ոչ ծովը եւ ոչ ալ ցամաքը։

Հազիւ թռիչք առած էինք, երբ վախցանք թէ պիտի ստիպուինք թափել մեր պէնզինի պաշարին կէսը եւ դառնալ ետ, որովհետեւ մեր օդանաւը չէր կրնար բարձրանալ։ Սակայն, բարեբախտաբար, այս ճգնաժամային վայրկեանին, մեր օդանաւը կըրցաւ շտկել իր գլուխը եւ Նովիլ, որ պիտի թափէր պէնզինի մէկ շտեմարանը, վերջին վայրկեանին ձեռքը ետ քաշեց։

Մեր թռիչքին վերջին վեց ժամերուն, ցամաքային կողմնացոյցը, յանկարծ, մեզի անծանօթ պատճառներով, անգործածելի դարձաւ։ Եւ, վարէն նշմարուելէ առաջ, մեր ճամբէն դուրս գծեցին կիսաշրջանակ մը, եւ ճիշդն ըսելով, բոլորովին կորսուած էինք այլեւս։

Արդէն անգամ մը, ցորեկին, չափազանց սարսափած էինք տեսնելով որ շատ շեղած էինք դէպի հարաւ, հակառակ մեր կամքին։ Եւ ստիպուեցանք անթելով հարցնել ու հասկնալ մեր գտնուած տեղը։ Պատասխան առնելէ յետոյ, օդանաւին քիթը շտկեցինք մեր յատակագիծէն բոլորովին տարբեր ուղղութեան մը վրայ, այնպէս որ, փոխանակ սաւառնելու Իրլանտայի վրայէն, ինչպէս որոշած էինք մեր մեկնումի պահուն, մենք բռնադատուեցանք ճախրել դէպի Ֆինիսթէր։ Բարեբախտաբար, յաջողեցանք հանիլ Պրէսթի շրջանակին վրայ, լաւ պայմաններու մէջ։

Այս վայրկեանին, մեր ճամբորդութեան մեծագոյն մասը կատարելէ յետոյ, մտանուեցանք լուրջ մտահոգութիւններու։ Ես չպիտի կրնամ որոշապէս ըսել թէ ո՞ր գիծերէն անցանք, որովհետեւ խաւարակուռ գիշերին մէջ կը հետեւէինք կողմնացոյցի մը, որուն խելքը փախած էր շատոնց։

Ապահով եմ, որ այս հինգ ժամուան ընթացքին, առնուազն երկու անգամ մօտեցանք Փարիզին։ Հինգ ժամ թափառեցանք անթափանց աղջամուղջին մէջ, ջրհեղեղի մը տակ։

Մենք կը մտածէինք թէ շիտակ է մեր ուղղութիւնը. մինչդեռ երբեք լաւ չէր։ Պահ մը, ես կարծեցի որ Պուռժէի մօտիկն էինք։ Ափսո՜ս որ ոչինչ կը տեսնէինք։ Չունէինք ոեւէ միջոց՝ որոշելու համար թէ ո՛ւր կ՚երթանք։ Ամպերը կախուած էին ցածէն, եւ սեւ մելանի պէս գիշեր մը կը յուսահատեցնէր մեզ թէ այլեւս անդարման կորսուած էինք։ Հասեր էինք մօտիկը Լոյս-քաղաքին, եւ կտոր մը լոյս չէինք կրնար տեսնել, երբե՛ք, երբե՛ք։

Քաղաքներէ՞ թէ գիւղերէ, դաշտերէ՞ թէ լեռներէ կ՚անցնէինք. չէինք գիտեր։

Ու նաեւ երբեք չտեսանք Պուռժէի լոյսերը։ Չտեսանք նոյնիսկ Էյֆէլի փարոսը, ո՛չ ալ լոյսի խուրձ մը, որ յայտնէր թէ Փարիզն է։

Այնքան մօտեցեր էինք մեր նպատակակէտին, ունենալով բաւական պէնզին, որ կը բաւէր մեզի դեռ թռչիլ առնուազն 3 ժամ, այսինքն 450 քիլոմէթր։ Բայց չէինք կրնար առաջանալ 15 կամ 20 քիլօմէթր աւելի, որ կը բաժնէր մեզ օդանաւային կայանէն։

Ուստի հասկցանք որ կորսնցուցած ենք Փարիզը եւ կը թափառէինք շուրջը ըստ բախտի։ Այդ ատեն էր որ նշմարեցինք թէ մեր կողմնացոյցը անգործածելի դարձած է։ Ցակաւին որոշ չենք գիտեր թէ ինչո՛ւ համար աւրուեցաւ։ Եւ չենք գիտեր թէ պիտի յաջողէի՞նք գետին իջնել այդ խոր մթութեան մէջ, եթէ նոյնիսկ կարելի ըլլար գործածել այդ կողմնացոյցը։ Ա՛յս էր կացութիւնը։

Առտուան ժամը 1ին անթել լուր տուինք թէ կորսուած ենք։ Պատասխան չստացանք։

Այդ ժամուն օդանաւը կը վարէր Պէլքըն. այնքան ճարտարութեամբ, որքան կարելի էր դուրս ելլելու համար գիշերուան բանտէն։

Ցանկարծ անակնկալ մը։ Նշմարեցինք վարը՝ ծովը։ Ուրեմն շրջանակ մը գծելով անգամ մըն ալ, դարձեր եկեր էինք ծովին վրայ։ Այդ ատեն էր որ սարսափելի մտածում մը սառեցուց մեզ,— ժամ մը կամ կէս ժամ վերջ պիտի հատնէր մեր պէնզինը։ Պատրաստուած էինք ակամայ իջնել, առանց գիտնալու թէ ո՛ւր, միայն գիտէինք թէ մեր ներքեւ կը գտնուէր ծովը, որ հանդարտ էր, եւ մակընթացութեան պատճառով կը ծածկէր ծովեզերքը։

Որոշեցի ծով իջնել եւ որուն յայտնեցի ընկերներուս, աւելցնելով թէ նախընտրելի է ծովը, որ աւելի անվնաս է, քան ցամաքը, անծանօթ ու արկածալից։

Մեր նախընտրութիւնը լաւ կատարուած էր։

Օդանաւը մասամբ վնասուած էր։ Ընիւներն ալ փրթան անմիջապէս որ, առաջին անգամ, զարնուեցան ջուրին։ Երբ օդանաւը ոստում մը ըրաւ ծովին վրայ, այնքան սաստիկ ցնցուեցանք, որ մեր ծնօտին ակռաները պիտի թափէին։ Նովիլ, Աքօսթա եւ Պալքըն խուլ էին դարձեր, այնքա՛ն յոգնած էին։ Իրարու ձայն չէինք լսեր։

Յաջողեցանք դուրս ելլել օդանաւէն, առնելով մեր անհրաժեշտ առարկաները։ Մտանք մեր քաուչուէ մակոյկը եւ թիավարեցինք, առանց արկածի, դէպի ցամաք։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՏԻՐԱՊԵՏԷ ՕԴԻՆ

ՆՈՐ ՀՍԿԱՑ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

Ատլանտեանը եւ Խաղաղակա- ...նը յաջողութեամբ կտրելէ վե... Ամերիկացիները ներկայիս կ... տիրապետեն օդին մէջ։

Քաջալերուած վերջին յաջողութիւններէն, այժմ կը ձեռ... նարկեն աւելի հսկայ օդանաւ... շինելու։ Այդպէս Անթոնի Ֆօ... քըր, որ շինողն է Պըրտի, ինչպ... նաեւ Սան Ֆրանչիսքօ—Հօնօլուլ... թռիչքը կատարող Մէյթլէնտի օ... դանաւին, ծրագրած է շինել ն... օդանաւ մը, որ օդին մէջ պի... կրնայ մնալ 72 ժամ, ու պի... կրնայ մէկ թռիչքով Սան Ֆրան... չիսքոյէն Թօքիօ երթալ, կտրել... 5000 մղոն (9260 քիլոմեթ... ճամբայ։

Շարժիչ մեքենան, հակառա... իր թեթեւութեան, պիտի ըլլ... խիստ զօրաւոր։ Ֆօքքըր կ՚ըսէ թ... Ամերիկացիները երկար ճամբո... դութեան մէջ իրենց յաջողու... թիւնը մեծ մասամբ կը պա... տին փոքր ու թեթեւ շարժիչ մ... քենաներու գործածութեան։ Ե... րոպա, կ՚ըսէ, կը սիրէ խոշոր շ... ժիչ մեքենաներ, հետեւաբար ... կը ստիպուի աւելի մեծ օդան... ւեր շինել, զանոնք կրելու համ... Իր կարծիքով, օդանաւերը ղեկ... րող օդաչուներէն աւելի յա... մար են անդրատլանտեան ճամ... բորդութեան սպասարկութեան հ... մար եւ մեծապէս վստահ է թ... ուշ չէ այն օրը ուր Եւրոպայի ... Ամերիկայի միջեւ կանոնա... օդանաւային հաղորդակցութ... պիտի հաստատուի։ Երկու ցամ... քամասերու միջեւ օդային ... կար ճամբորդութիւններու ... րելիութիւնը այլեւս ապացու... ուած է։ Ատոր իրականացմ... պէտք է աշխատիլ հիմա կամ... կամաց, սակայն յարատեւօր...

Հակառակ տեղական Մէյ... լէնտի եւ Հէկէնպըրկէրի յաջող... թեան, Քալիֆօռնիոյ հարուստ... րէն Ճէյմս Տօլ 2500 եւ 10... տոլարի մրցանակներ կը խոստ... նայ այն երկու օդանաւորդն... րուն, որոնք Օգոստոս 12էն առ... Ամերիկայէն Հօնօլուլու պի... հասնին։

Միւս կողմէ, Սան Ֆրանչի... քոյի առեւտրականները 50,0... տոլարի մրցանակ կը խոստա... այն օդաւորդին, որ պիտի յ... ջողի ամբողջ Խաղաղականի շրջ... ընել՝ կտրելով 4800 մղոն ճա... բայ։ Մօտ 30 օդանաւորդներ ... ձանագրուած են այս մրցում... համար, որոնց մէջ նաեւ Քլէր... Չէմպըրլին, որ ներկայիս Փար... մէջ կը հիւրասիրուի։

Շարժանկարի յայտնի դեր... սան եւ Ամերիկացի օդանաւորդ Ռ... Հըրտ Կրէյս այսօր կամ վ... Հավայի կղզիներէն ճամբայ պ... տի ելլէ դէպի Սան Ֆրանչիս... Ատլանտեանը հակառակ ուղղ... թեամբ կտրել փորձելու համա...

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅՈՒՆ ՄԱՍԸ

Հելլէն կառավարութ... վերջերս խուզարկութիւններ ... տարելով Մակեդոնիոյ եւ ... Նաւարալէս Սելանիկի մէջ, գտնէ կարեւոր փաստաթուղթ... համայնավարական կազմակ... պութեան մասին։

Այս փաստաթուղթերը ... կուտան որ Սելանիկ ունի չորս ... ջանակ Ա., Բ., Գ. եւ Դ. ի կարգ... Առաջին երեքը խառն են եւ ... բաղկանան յոյն եւ հրեայ ... մայնավարներէ, իսկ Դ.ը ... յիրէ.

ԲԻԾԱՂ.

ՑԱԽԱԿՆՈՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱՆԱԽՈՒՄԲԸ

(Տեսարան մը ցարդ-գողի ժողովէն)

Շ. Ն.— կան արդար յաւակնոտներ ու անարդար յաւակնոտներ: Ան որ տաղանդ ունի, վայել է իրեն յաւակնութիւնը, իսկ ան որ անտաղանդ է՝ պարզապէս ծիծաղելի է իր յաւակնութիւնը . . .

Յ. Ֆ.— մենք նօրերս տաղանդ ունինք, նոր, ուժեղ, խիզախ, ըմբոստ, յախուռն ու ստեղծող տաղանդ... մեր յաւակնոտութիւնը աւելի քան արդար է... Այո՛, մենք նորերս պիտի ստեղծենք...

Հ. Ջ.— ինծի պէս ստեղծէ ու վերջը խօսէ... : Ես կ'ուզէի լսել յաւակնոտութեան ծագման մասին... Հոմերոսն ու Շէյքսփիրը չենք ճանչցած...

Վ. Կ.— դուն կրնաս չճանչնալ: Ես սակայն կը ճանչնամ Հոմերոսը, Եսքիլէսը, Սոֆոկլէսը, Եւրիպիդէսը, Տիրտէոսը, Արքիլոքասը, Եմպիտոկլէսը, Վիրգիլիոսը, Տանդէն, Թասսօն, Շէյքսփիրը, Գորնէյլը, Ռասինը, Լամարդինը, Վոլթէռը, Հիւկօն, Ալֆ. տը Վինեին, Ալֆ. տը Միւսէն, Վէրլէնը, Պօտլէռը, Սամէնը, Անաթօլ Ֆրանսը...

Ս. Ս.— ես ալ կարծեմ կը ճանչնամ սա դիմացի գեղեցիկ օրիորդը, որ կարծեմ արժանի է իմ էնտելիժէնդ մարդու սիրոյս...

Վ. Կ.— ...Իպսէնը, Կէօթէն, Շիլլէրը, Հաուպտմանը, Զուտերմանը, Շնիցլէրը, տ'Անունցիօն, Ատանեկրին...

Ե. Ք.— Ախր, կա՛ց, է՛... Ես չգիտեմ թէ ե՛րբ է եղել յաւակնոտութեան ծագումը, բայց զարգացումը հէնց քեզնից ու մեզնից է . . .

Վ. Կ.— Թոլսթօյ, Կորքին, Քէն, Չեխովը, Անտրէեւը, Թուրկենեֆը, Պուշկինը, Լերմոնտովը...

Վ. Ս.— Ես կը կարծեմ որ արդար յաւակնութիւնը սկսած է առաջին թարգմանութենէս...

Հ. Ջ.— Լռէ՛, կը բողոքեմ... Թարգմանիչները իրաւունք չունին յաւակնութիւններ ունենալու... Այդ իրաւունքը մե՛րն է, մե՛րը...

Վ. Կ.— կը ճանչնամ նաեւ Սէրվանթէսը, Մոլիէռը, Կոկօլը, Մարք Թուէյնը, Քուրթըլինը, Քլէման Վոթէլը...

Հ. Բ.— Յաւակնութիւնը կը սկսի շատ խօսելէն կամ շատ լռելէն...

Վ. Կ.— դեռ կը ճանչնամ Մատամ Սէվինեէն, Քարմէն Սիլվան, Փրէնսէս տը Նօայլը, Մատամ Ռաշէլը...

Ս. Ս.— Եթէ իրաւ է որ այդքան կին կը ճանչնաս, նախանձելի ես ուրեմն, կաքա՛ւ...

Տիկ. Լ. — Սէրը գրականութիւնից էլ բարձր արուեստ է եւ այր մարդիկ էդ հաճոյքը չեն ըմբռնում...

Օ. Կ.— Ես համաձայն եմ Ն.ի հետ, համամիտ եմ Կ.ի հետ, համակարծիք եմ Ֆ.ի հետ, համախոհ եմ Ք.ի հետ ու համաքողոք եմ Ջ.ի հետ: Չպէտք է մոռանալ որ Ս. էլ իրաւացի է. Վ.ն էլ: Յաւակնութի՞ւն... դա ի հարկէ մեր արդար սեփականութիւնն է . . .

Ե. Ք.— Ախր, ի՞նչ ես դուրս տալիս... ես մերժում եմ քո համախոհութիւնը...

Վ. Կ.— մի՛ ընդմիջէք... կը ճանչնամ Խայեամը, Ֆիրտուսին, Ջալալին, Հաֆըզը. էլ Մուսաին...

Հ. Ջ.— Ջճանչցածներուդ անունները տուր որ աւելի շուտ լմննայ...

Յ. Պ. — Խօսք կ'ուզեմ... Չի ճանչնար Շապին Գարահիսարի Եըլխի ձիերը ու Կ. Պոլսոյ ճանիկ աղբարը...

Վ. Կ.— կը ճանչնամ...

(Ցանկա՛րծ: Մէ՛կը: կը ցատկէ՛, Ե. Ք.ն է: կը պոռա՛յ: Ամէնքը աղէ արձան:)

Ե. Ք. — կացէ՛ք: Մի՛ շարժուէք: Ի սէր Արուեստին մի րոպէ քարացէ՛ք: Ոչ ոք չպէտք է շարժուէ: Այսպէս: Հրաշալի է: Էվրիքա՛, ես գտել եմ իմ գլուխ գործոցը: Մի մոռանաք ձեր այս կարգը, ձեւը, միմիկան, ես կը ստեղծեմ ձեզանից մի արձանախումբ՝ «Յաւակնոտութեան Սինփօլ»ը: Հիմի կարող էք ցրուել: (Ու կը ցրուին):

Մէկը.— ի՛նչ յաւակնոտ է այս մարդը, կը կարծէ թէ իր արուեստը բաւակա՛ն է մեզ նման տաղանդները անմահացնելու համար...:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԱՅ՞Ս ԱԼ ԿՌԻՒԱՆԱՆ

1915ի տարագրութեան միջոցին, հազարաւոր Հայեր իրենց արժէքաւոր առարկաները վստահեցան Թուրքիոյ միսիոնարներուն: Որոշ թիւ մը վերապրողներ ցինադադարէն ետք ջանացած են վերստանալ իրենց իրեղէնները: Դէպք մը պատահած է Սուրիոյ մէջ, ուր միսիոնար մը, որուն 1000 տոլար յանձնուած էր ի Խարբերդ, ուրացած է զայն, եւ ի վերջոյ, այդ կնոջ եղբայրը Պոսթընի մէջ առհաշիւ 240 ընդունած է Պօրտէն: Ուրիշ պարագայի մը, մէկը որ այժմ Նիւ Եորք կը գտնուի, բազմաթիւ ապահովագրեալ նամակներ ղրկած է միսիոնարի մը որուն յանձնած էր իր արժէքաւոր իրեղէնները, բայց պատասխան ընդունած չէ:

Երբ առաջին անգամ այս արժէքաւոր առարկաներու հարցը Տօքթ. Պարթընի ուշադրութեան յանձնուեցաւ, ան բան մը չէր գիտեր այդ մասին. յետոյ, ան «հասկցաւ» թէ քանի մը չնչին զարդարանքներ կային. ապա Պօրտը ընդունեցաւ թէ այդ կարգի 445 պարագաներ կային, բայց Տօքթ. Պարթը յաւակնեցաւ թէ «հաշիւները» հիւպատոսարաններուն յանձնուած էին, իսկ այս հիւպատոսարանները կցպուած էին Թուրք կառավարութենէն (Պ. Վահան Գարտաշեան տեղեկութիւն ունի թէ քաղաքի մը մէջ 720 հոգի միայն երկու միսիոնարներու յանձնեցին իրենց արժէքաւոր իրերը):

Ասոր վրայ, արտաքին նախարարութենէն պահանջուեցաւ քննութիւն կատարել: Այդ պաշտօնատունը, 1927 մարտին, նամակով մը ըսած է թէ այդ կարգի տետրակներ չկան ամերիկեան հիւպատոսարաններու մէջ: Այսուհանդերձ Տօքթ. Պարթըն, տեղեկանալով թէ պետական պաշտօնատունը քննութեան ձեռնարկած էր, նամակով մը ըսած է թէ այն տետրակը որուն մէջ հաշիւները պահուած էին, միսիոնարական շէնքի մը ձեղնայարկին մէջ պահուած էր. եւ, այդ ձեղնայարկին մէջ հրդեհ ծագելով, հաւանօրէն փճացած է այդ տետրակը...

Անոնք որ այս կարգի պահանջներ ունին միսիոնարներու դէմ, պէտք է մանրամասնութիւններ ղրկեն Պ. Վահան Գարտաշեանի, չմոռնալով ղրկել աֆֆիտավիթներ եւ փոխանորդութիւնը հաստատող թուղթեր:

(«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՏԻԿՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՏԻԿՈՒԱՆ (Յեփ. Թղթ.) — Ամբողջ տարի մըն է որ մեր հայրենակիցները հոս հաստատուած են: Մօտ 60 հայ գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ կ'աշխատին յախճապակիի գործարանին մէջ: Ցաւալի է որ համերաշխ չեն: Շատ քիչեր իրարու հետ կապ ունին: Մնացեալները բոլորն ալ քաշուած իրենց պատեաններուն մէջ, հեռացած՝ ազգային եւ ընկերային կեանքէն: Չկայ ոչ միութիւն, ոչ ազգային կազմակերպութիւն:

Տասնըհինգ օր առաջ, մեր հայրենակիցներէն երկու հոգի ուրիշի մը վրայ կը յարձակին չնչին թիւրիմացութեան մը պատճառով: Գործարանատէրը հանդարտութիւնը չխանգարելու համար, ստիպուեցաւ վտարել երկու կռուարարները: Նման պարագաներ անպակաս են:

Այս տեսակ անհաճոյ պարագաներ յաճախ մեր Ֆրանսացի բարեկամներուն ուշադրութիւնը կը գրաւեն, եւ գէշ գաղափար կազմելու առիթ կուտան:

Կան նոյնպէս 20ի չափ որբեր, որոնք 7 ամիս առաջ Յունաստանէն եկած են: Նախապէս 30ի չափ էին, բայց տասը հոգին մեկնեցան: Որբերը գործարանին կողմէ տրամադրուած շէնքի մը մէջ են, որուն մէկ մասը կը ծառայէ իբր ննջարան, իսկ մնացեալը՝ ճաշասրահ: Ճաշին կը վճարեն օրական 6.50 ֆրանք: Ձրիաբար տրամադրուած է ննջարանը, ինչպէս եւ խոտէ անկողիններ, մահճակալ, ծածկոց եւ սաւան, որ ամիսը անգամ կը փոխուի:

Գործադրկութեան ընթացքին մեր գործարանն ալ ազդուած էր: Բայց գործարանատէրը պէտք եղածը կատարեց, որպէսզի մեր հայրենակիցները անգործ չմնան: Նոյնպէս որբերը: Իսկ բոլորովին գործ չեղած ժամանակ, որ քիչ պատահեցաւ, գործարանը 3.25ով ճաշ հայթայթեց անգործ որբերուն:

Ընդհանրապէս աստեղ ճաշն է, — առաւօտները կաթ կամ թէյ, սուրճ՝ մէկ կտոր շօքոլայով, կէսօրին միսով կերակուր կամ չոր կանանչեղէններ, նոյնպէս երկոյին. մածուն, հաւկիթ, կաթնապուր, եւայլն:

Որբերը ստիպուած չեն անպատճառ հաստատութեան մէջ առնել իրենց ճաշը: Փափաքողները կը ստանան նաեւ կարասիներ, պզտիկ վարձքի մը փոխարէն:

Շ. ՄԵԼԷՔԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Ամերիկահայ յայտնի ըմբիշ Մանուկ Նազարեան, վերջերս Թուրք Ահմէտ Սիւլէյմանէն հրաւէր ստացած էր երկրորդ հանդիպում մը ունենալ իրեն հետ, դրաւ առաջարկելով 500 տոլարի գումար մը: Բայց Նազարեան իր կողմէ պայման դրած էր 1000 տոլար յատկացնել այս ըմբշամարտէն յաղթական ելլողին: Ինչպէս ընթերցողները գիտեն, Թուրք ըմբիշը անկէ առաջ պարտութիւն մը կրած էր Մանուկեանէն, բայց Ահմէտ Սիւլէյման անցեալները ուրիշ հայ մարզիկի մը՝ Հէրրի Էքիզեանի հետ ունեցած խաղի հաւասար արդիւնքէն քաջալերուած, կ'ընէր յանդուգն մարտահրաւէրը, հայ անպարտելի ըմբիշին: Եւ արդարեւ մեր քաջակորով հայրենակիցը սքանչելի դաս մը տուեր է դարձեալ Թուրք ըմբիշին, անշուշտ 1000 տոլարի գրաւն ալ ապահովելով:

Մանուկ Նազարեան մօտերս պիտի գօտեմարտի ռուս արժէքաւոր ախոյեանի մը՝ Ալէքս Էյպըրքի հետ:

Մ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՒ Հ. Մ. Ը. Մ.

Մայիս 31ին, Նիւ Եորքի մէջ յաջողութեամբ տօնուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի տարեկան հանդէսը, որուն ներկայ եղեր է Մանուկ Նազարեան, այս առթիւ յատկապէս եկած ըլլալով Պօսթընէն, իր «մէնէճըր»ին՝ Պ. Սողիկեանի ընկերակցութեամբ:

Հանդէսին նախագահը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ պատուակալ անդամութեան ոսկիէ պատուանշան մը նուիրեց հայ ըմբիշին:

Իսկ կատարուած մրցումներուն մէջ առաջին եւ երկրորդ հանդիսացողներուն Պ. Նազարեանի ձեռքով շքանշաններ եւ ժապաւէններ տրուած են:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նիւ Եորքի մասնաճիւղը այս հանդէսով կը փակէր սրահի մարզանքներու շրջանը, սկսելու համար թէնիսի եւ դաշտային վարժութեանց՝ ողիմպիական մրցումներուն պատրաստուելու համար:

Հ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԱՌԱ՛Ջ.— Փէրիկէօի մէջ Պէլիէ, 34 տարեկան, պատերազմի վիրաւորներէն, յանկարծ կը թողնէ խելքը: Եւ մտնելով հօրը տունը, կը սպաննէ հայրն ու մայրը, դիակները կը լեցնէ տոպրակի մէջ եւ կը տանի մառան: Յետոյ դրացիներուն կը գրէ նամակ մը: «Յունիս 23ին, արեւը գարկաւ գլուխս: Թնդանօթներն ու գնդացիրները կ'որոտային: Յարձակումը սկսած էր արդէն: Յառա՜ջ: Ու գերմանացիները դուրս ելան խրամներէն, յառաջ նետուեցան: Ես սպաննեցի առաջին հասնողները:»

Նամակատուն յանձնելէ յետոյ այս տողերը, կը մեկնի Փարիզ եւ կնոջը հետ օր մը ամբողջ պտտելէ վերջ, կը դառնայ Փէրիկէօ: Կը մտնէ դրացիին պարտէզը, ուր բարեկամը Ռուսօ կ'աշխատէր: — Սպաննեցի հայրս ալ, մայրս ալ: Երբ կինս գայ, ըսէ որ այլեւս որբեւայրի է:

Ու կը պարպէ ատրճանակը փորին:

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ.— Շարժակառք մը (օթօմօթրիս) ճամբայ ելաւ Փարիզէն դէպի Արփաժօն: Մօնլէրիի կայարանէն անցնելէ յետոյ, վայրէջքին պահուն, կցպանակները աւրուած ըլլալով, կարելի չեղաւ կեցնել շարժակառքը, որ խելայեղ վազքով մը սուրաց: Միւս կողմէ կը սուրար շոգեկառք մը, դէպի Փարիզ: Շարժակառքը, գիծէն ելլելով, կայծակի արագութեամբ բախեցաւ շոգեկառքին: Ահաւո՛ր տեսարան:

Շարժակառքին շոեմարանը պայթեցաւ ու բոնկեցաւ: Շոգեկառքին վիրաւորները բազմաթիւ են:

ՀՐԵԱՅ ԱՂՋԻԿ ՉՊԻՏԻ ԱՌՆԵՍ.— Սթրազպուրկի ծնողք մը սենեակին մէջ ամիսներով կը բանտարկէ իր զաւակը, որ կ'ուզէր ամուսնանալ հրեայ աղջկան մը հետ: Վերջապէս տղան կը յաջողի ելլել բանտէն, ամուսնանալ իր սիրականին հետ. Հայրն ալ դատապարտուած է բանտարկութեան իր կարգին:

ՏՈՒՆԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. — Շէնըրվիէր-Սիւր-Մարն գիւղին մէջ կաշխվաճառ Ռօթ մարեց իր տանը ծուխը: Սիրուհի մը ունէր, որուն հետ գէշ աղէկ կ'ապրէին: Սպասուհի, եւ այլ շռայլութիւններ պակաս չէր ըներ:

Յանկարծ գործերը կաղալ սկսան: Ռօթ գինիի շիշերուն հարցուց մխիթարութեան ճամբան: Յետոյ գնաց ձիարշաւներու բախտահարցութեան:

Վերջին սանթիմն ալ կերաւ: Ու աչք տնկեց իր սիրուհիին պահեստին: Սիրուհին նախ օգնութեան հասաւ: Յետոյ տեսնելով որ կովը կաթ չի տար, ուզեց ձգել բարեկամը:

Սկսան կռիւները Ռօթի եւ հաւատարիմ սիրուհիին միջեւ:

Ու գռաց ատրճանակը: Սիրուհին, վիրաւոր ինկաւ գետին: Քովը փռուեցաւ սպասուհին: Կարծելով որ ամէն բան աւարտած է, Ռօթ կրակեց գանկէն ներս:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԿՌԻՒ. — Մօնլէրիի մօտ, երեք ինքնաշարժներ կ'արշաւէին հակառակ ուղղութեամբ: Ինքնաշարժ Ա.ը որուն մէջ բազմեր էին դքսուհի մը եւ իր բարեկամը, զարնուեցաւ ինքնաշարժ Գ.ին. Բ.ն ալ մէջ մտաւ: Աշխարհ կործանեցաւ:

Դքսուհին դուրս նետուեցաւ ջարդուած ինքնաշարժէն, ինկաւ քարերուն վրայ, ոսկորները կոտրեց, արիւնը թափեց ու նուաղեցաւ: Հիւանդանոց:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐ, գրեց Մինաս Չերազ: Ուսումնասիրութեամբ Սրտաշէս Յովհաննէսեանի: Հրատ. «Օշական»: Տպ. Փարիզ: 1927. Գին 20 ֆրանք: (Պարզը, ունի նաեւ լաթակազմ ելլն.: Հասցէ՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles. La Fère (Aisne).

"ՅԱՌԱՋ,,Ի

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ

ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ

ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ

ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ճէյմս Նօպոտի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մառիա Քօնստանդինովնան:

Նախորդ մէկ գործիս մէջ(*), հազիւ առիթը ունեցեր էի ուրուագծելու Ճէյմս Նօպոտին՝ իմ հին բարեկամս եւ վարպետ լրագրողը, որ վերջին պատերազմին ընթացքին, իր անթերի հետախոյզի տաղանդն ու յատկութիւնները տրամադրեց համաձայնական պետութիւններու: Իբր մասնագէտ մեծ ու կնճռոտ պրպտումներու ու նաեւ իբր պատերազմական թղթակից, Ճէյմս Նօպոտի մօտէն խառնուած է քաղաքական, դիւանագիտական եւ զինուորական կարեւոր դէպքերուն, որոնք ընդհանուր պատերազմէն անմիջապէս առաջ տեղի ունեցան:

Քանիցս, Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութիւնը անոր յանձնեց գաղտնի պաշտօններ, որոնցմէ մէկուն հետեւանքով քիչ մնաց որ Ռուսիոյ մէջ կեանքը վրայ տար:

Մանաւանդ գերմանները, որոնց շատ խաղեր խաղաց, անոր գլուխը գրաւի դրած էին:

Օր մը թերեւս, եթէ ինծի թոյլ տայ, առիթը ունենամ պատմելու մէկ քանին իր քաջագործութիւններէն, որոնց ամբողջութիւնը ճշմարիտ դիւցազնավէպ մը կը կազմէ:

Եւ Իվան Իվանովիչ Մեծդուքը, որ անցեալ տարի, Ճէյմս Նօպոտիէն խնդրեց Ռուսիա, երթալ եւ կայսերական ընտանիքին եղերական վախճանին շուրջ տեղին վրայ կատարել քննութիւն մը, լաւագոյն ընտրութիւն մը չէր կրնար ըրած ըլլալ:

1924ի փետրուարին էր: Նիս կը գտնուէի ճիշտ այն միջոցին որ, Նօպոտի ստանձնած ըլլալով դուքսին առաջարկը, մեկնելու կը պատրաստուէր. եւ բնաւ չեմ ուզեր ձեզմէ ծածկել թէ՝ ճանչնալով վտանգները որոնց կ'երթար ինքզինքը ենթարկելու թեթեւ սրտով, ու նաեւ մարդիկը, որոնց դէմ կռիւ կը բանար, արդիւնքին մասին կասկածոտ էի:

Իրիկուն մը — իր մեկնումի նախօրին— մինչդեռ դուքսին տեղակալ Բօլ Լավիչի ընկերակցութեամբ կը ճաշէինք, չկրցայ ինքզինքս զսպել եւ մտահոգութիւններս իրեն ալ յայտնեցի:

— Պա՛հ, պատասխանեց ժպտելով, գիտէի թէ՝ վտանգը իմ ճշմարիտ տարրն է եւ յետոյ, ինչ կ'ուզէք, կը զգամ թէ կը ժանգոտիմ. շիտակը, գինադադարէն ասդին, լուրջ գործով մը զբաղելու առիթը չեմ ունեցած:

— Կ'ընդունի՞ք ուրեմն թէ ինչ որ կը ձեռնարկէք փորձել, շատ լուրջ է:

— Եթէ այդպէս չըլլար, ատով կը զբաղէի՞:

— Անշուշտ գիտէք թէ՝ սովետական ոստիկանութիւնը ամէնէն աչառու կազմակերպութիւններէն մէկն է:

— Որո՞ւ կ'ըսէք:

— Եւ, թէ՛ որ պզտիկ մը իսկ կասկածէր ձեր ճամբորդութեան նպատակէն, պիտի կրնար ձեզ մեռցնել:

Նօպոտի, նորէն ժպտեցաւ եւ ուսերը թօթուելով՝

— Իմ ճամբորդութեանս նպատա՛կը ...Ապահովաբար, արդէն գիտէ:

Եւ մինչդեռ, քարացած՝ զինքը կը դիտէի.

— Ահա ապացոյցը, ըսաւ.

Ու իր թղթապանակէն հանելով նամակ մը, զոր ինծի երկարեց, ըսաւ.

— Ահա, ըսաւ «սիրատոմս»ը, որ այդ պատուական ճերմակներու Նիսի թղթակիցները ձեռքս հասցուցին, Չեկայի պետը՝ որուն անունը միայն, կը բաւէ աչահեկելու ամբողջ ժողովուրդ մը: Կարդացէք եւ պիտի տեսնէք թէ՝ կարելի՞ է բան մը պահել այդ... պարոնէն:

Ձեռքէն առի նամակը եւ կարդացի,

«Հակառակ Ճէյմս Նօպոտիի հանդէպ մեր ունեցած հիացումին, կը ցաւինք իրեն տեղեկացնելու թէ՝ խորհրդային Ռուսիա մտնել, բացարձակապէս արգիլուած է իրեն:

«Կը տեղեկացնենք նաեւ թէ՝ եթէ ան նկատի չառնէ այս արգելքը, հակայեղափոխական պիտի նկատուի եւ խորհրդային միութեան հողերուն վրայ ձերբակալուած պարագային, ըստ այնմ պիտի դատուի»:

Այս նամակը ստորագրուած չէր. բայց տեսակ մը կնիք որուն կեդրոնը կար խաչաձեւուած մանգաղ մը եւ մուրճ մը, կը բաւէր ցոյց տալու թէ ուրկէ կը բխէր:

— Չար սատանայ, ըսի, խնդիրը կը ծանրանայ. ինծի կը թուի թէ՝ ձեզի համար շատ դժուար պիտի ըլլայ մեկնիլ այս պայմաններով:

— Պա՛հ, եթէ բոլորը այս է, ոչի՛նչ. աւելին տեսած եմ. ամէն պարագայի մէջ, քանի որ իմ պաշտօնս սովետական կառավարութեան դէմ չէ եւ կը կայանայ պարզապէս, պատմական կէտի մը լուսաբանութեան մէջ, ո՛չ ոքի, ո՛չ իսկ սովետներուն, իրաւունք չեմ տար զիս արգիլելու որ զայն գլուխ հանեմ:

Բօլ Լավիչ, որ ապահովաբար այս նամակէն լուր չունէր եւ խիստ սարսափած իրարու նայեցանք:

(Շար.)

(*) «Մասնաւոր պաշտօնով...» որ հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ:

ուր ասկէ 8 տարի առաջ բնակող ուրուականը եօթը սուրբերուն չափ զօրաւոր կը ներկայացուէր։ Այս պալատը այսօր կը պատկանի ազգին, որ իրականութիւն մըն է և ոչ թէ ուրուական մը, եւ ուրախ եմ որ հոն կը գտնուիմ իբրեւ պարզ քաղաքացի, իբրև հիւրը ազգին։»

Կերենսկի կը վերադառնայ

Ռուսիոյ աժամեայ կառավարութեան նախագահ Կերէնսկի, որ չորս ամիսէ ի վեր Ամերիկայի մէջ դասախօսութիւններ կուտար, Յուլիս 2ին Նիւ Եորքէն շոգենաւ նստաւ Փարիզ վերադառնալու համար։ Մեկնելէ առաջ թերթերուն յայտարարեց թէ իր կարծիքով Ռուսիա ազատ մեծ հանրապետութիւն մը դառնալու նախօրեակին մէջ, կը գտնուի։ Պոլշեւիկեան քարոզութիւնները ո եւ է օգուտ չեն տուած Ամերիկեան ցամաքամասին, նոյնիսկ Մեքսիկայի մէջ, ուր ժղզոհ ժողովուրդը աւելի տրամադիր կրնար ըլլալ համայնավարական գաղափարներու։

Եգիպտոսի թագաւորը Լոնտոնի մէջ

Քանի մը օր Փարիզ մնալէ յետոյ, Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորը երկուշաբթի առաւօտ Լոնտոն մեկնեցաւ։ Թագաւորը, գահաժառանգը, արքայական ընտանիքի միւս անդամները, վարչապետ Պօլտուին եւ միւս Նախարարները ընդ առաջ գացած էին Վիքթորիա կայարանը։

Եգիպտոսի վեհապետը Անգլիոյ Թագաւորին հիւրը պիտի ըլլայ մինչեւ վաղը։ Յուլիս 7էն սկսեալ Ֆուատ Ա. պիտի այցելէ Լէնքաշիրի բամպակի մեծ գործարանները։ Եգիպտոսի վարչապետ Սէրվէթ փաշա, որ Փարիզի մէջ միացաւ Թագաւորին, կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէնի հետ։ Այս առթիւ վերջնապէս պիտի ճշդուին Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի փոխադարձ յարաբերութիւնները։

Ալպանիա-Սերպ վէճը կարգադրուած

Ալպանիոյ մէջ սերպ թարգմանի մը ձերբակալութեան հետեւանքով ծագած վէճը վերջնապէս կարգադրուեցաւ։ Թարգման Ճուրաշքովիչ ազատ արձակուեցաւ եւ Սերպիա ետ առաւ Մայիս 30ի իր խիստ ծանուցագիրը։ Ալպանիոյ սերպ հիւպատոսները իրենց պաշտօնատեղիները վերադարձան եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան։

Լէոն Տօտէ Պելճիքայի մէջ ?

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը դեռ չյաջողեցաւ գտնել արքայական Լէոն Տօտէի եւ ընկերոջ թաքստոցը։ Պրիւքսէլէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Լէօն Տօտէ, Չորեքշաբթի գիշեր գաղտնաբար Պելճիքայի մայրաքաղաքը հասած է եւ Ֆրանսայի «Թագաւորութեան» Թեկնածու կիզի դուքսին մօտ հիւրընկալուելէ վերջ, անծանօթ ուղղութեամբ մեկնած է։ կը կարծուի թէ Արտէնի կողմերն է։

Հարցաքննիչ դատաւորին ձերբակալման հրամանագրին վրայ, շաբաթ օր ձերբակալուեցաւ «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի հեռաձայնի պաշտօնեան՝ Տիկին Շարլօթ Մօնթար, որ մերժած էր խուզարկող ոստիկաններուն ու մասնագէտներուն տալ կարգ մը տեղեկութիւններ՝ հեռաձայնի գաղտնի գիծերուն մասին։

Տիկին Մօնթար Սէն Լազարի բանտը դրուած էր իր չորս ամսուան երախային հետ։ Եղած դիմումներու վրայ, կինն ու երախան հիւանդանոց փոխադրուեցան։

Փարիզ կը պատուէ օդի հերոսները

Լինտպերկէն վերջ, Փարիզ խանդավառ ցոյցեր ըրաւ նաեւ ամերիկացի հերոս օդանաւորդ Պըրտի եւ ընկերներուն։ Բոլոր պետական պաշտօնատուններն ու մասնաւոր մեծ հաստատութիւնները ամերիկեան եւ ֆրանսական դրօշակներով զարդարուած կը մնան օրերէ ի վեր։ «Սէրքլ Էնթէրալիէ»ի մէջ իրենց ի պատիւ տրուած հացկերոյթէ մը վերջ, Պըրտ եւ ընկերները ներկայացան Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Տումէրկին, որուն յանձնեցին 1776ի ամերիկեան առաջին աստղազարդ դրօշի կտաւէն շինուած դրօշիկ մը, զոր միասին բերած էին Ամերիկայէն։ Պ. Տումէրկ ըսաւ թէ այդ փոքր դրօշը կը նկատէ իբրեւ խորհրդանշան մը եւ դնել պիտի տայ ազգային թանգարանի մը մէջ, տակը արձանագրելով Պըրտի եւ ընկերներուն հերոսական արարքը։

Կիրակի օր օդանաւորդները ներկայ եղան Թիւիլըրիի պարտէզին մէջ մարզական ընկերութեանց տարեկան մրցումներուն ։

Կէսօրէն վերջ Յաղթական կամար երթալով, ծաղկեպսակ դրին Անծանօթ Զինուորին վրայ։ Անհագին բազմութիւն մը խռնուած էր Էթուալի շրջակայ պողոտաներուն վրայ, օրուան հերոսները տեսնելու համար։ Յետոյ Քօմէտի Ֆրանսէզ երթալով, այցելեցին Տիկին Սէսիլ Սօրէլի։ Երէկ այցելեցին Տիկին Նունկէսէրի, յետոյ ճաշեցին ֆրանսացի յայտնի օդանաւորդ Պլէրիոյի տունը։ Իրիկունը ներկայ եղան ամերիկեան Առեւտր. Սենեակին կողմէ տրուած հացկերոյթին, Անկախութեան օրուան առթիւ։

Այսօր կէսօրին ծովային նախարար Ժօրժ Լէյկ հացկերոյթ մը պիտի տայ իրենց ի պատիւ։ Կէսօրէն վերջ ընդունելութիւն պիտի կատարուի Աէրօ—Քլիւպի մէջ։

∴ Շաբաթ իրիկուն Տիկին Նունկէսէրի այցելեցին նաեւ Թուրք օդային տորմիղի հրամանատար գնդապետ Մուզաֆֆէր եւ Թիկնապահը Էնվէր պէյեր, ընկերակցութեամբ հարիւրապետ Պուրպօրէնի։ Թուրքերը ծաղկեփունջ մը տուին դժբախտ օդանաւորդին մօր՝ յանուն Թուրք օդանաւորդութեան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Միացեալ Նահանգներուն Անկախութեան տարեդարձը երէկ տօնուեցաւ Փարիզի մէջ եւս։ Ատլանտեանի վեց հերոսներուն Փարիզ ներկայութիւնը այս տարի բացառիկ շուք մը տուաւ սովորական հանդէսներուն։

ՀԱՑԻՆ գինը 10 սանթիմ պիտի աժաննայ Յուլիս 14էն սկսեալ, ու փոխանակ 1.50ի՝ լիտրը պիտի ծախուի 1.40ի։

ՀԱՑԻՆ գինը եւս 5 սանդիմ պիտի իջնէ։

„ԲՈՒԺԱՆՔ"

ԱՄՍԱԳԻՐ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ

ՄԻԱԿԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Բ. տարեշրջանէն սկսեալ կը հրատարակուի օժանդակութեամբ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի Մասնաճիւղին։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ.— Տօքթ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, Տօքթ. Պ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ, Պ. Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ, Տօքթ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և Տօքթ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ։

«ԲՈՒԺԱՆՔ» ժողովուրդին համար խմբագրուած թերթ մըն է, անոր ծանօթացնելու արդի բժշկական գիտութեան բարիքները եւ առողջապահական գիտելիքները։

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Ա. Ֆրանսա տարեկան 22 ֆր., Բ. Սուրիա 25, Գ. Պելճիքա, Իտալիա, Պալքաններ, Թուրքիա, Հայաստան 30 ֆր., Դ. Մնացեալ երկիրներ 1ուկէս տոլար։

Բոլոր անոնք որոնք իրենց բաժնեգինը ուղղակի մեզի կը ղրկեն մինչեւ Օգոստոս 1, կ՚օգտուին այժմու պայմաններէն՝

Ա. 20, Բ. 20, Գ. 25, Դ. 1 տոլար

ԻՍԿ ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԻՆ ԵՒ ԿԸ ԳՏՆԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ բաժանորդ, կը ստանան իբրեւ նուէր ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ

ԵՐԵՔ ՆՈՐ բաժանորդ » » ԻՆՔՆԱՀՈՍ ԳՐԻՉ ՄԸ

ՀԻՆԳ ՆՈՐ բաժանորդ » ՋԵՐՄԱՉԱՓ ՄԸ ԵՒ ԳՐԻՉ ՄԸ

փութա՛ օգտուիլ անմիջապէս.— *Տուր հասցէդ, ձրի ստանալու համար մէկ օրինակ իբրեւ նմոյշ եւ «Սեռային կեանքը եւ իր վտանգները» գրքոյկը։*

ՉԷՔ, ՄԱՆՏԱՓՕՍԹ և ՆԱՄԱԿ ղրկել միայն հետեւեալ հասցէին՝

Docteur L. KRIKORIAN. 126 Fbg. St. Denis, Paris (Xme)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԷՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (*երգիծավէպ*)

ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ

ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ գին 5 ֆր.

ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ գին 5 ֆր.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

(*Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ*)

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris, *եւ կամ հեղինակին՝* A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles La Fère (Aisne).

ՕՐ. ՄԵԼԱՆՈՅՇ ԷՕՔՍՈՒԶԵԱՆ

ԵՒ

ՊԵՏՐՈՍ ՁԱՐՈՅԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

Մարսէյլ 27 Յունիս 1927

ՕՐ. ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԹՈՌՈՒՆԵԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՓԱՄՊՈՒՔԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

Կնքահայրութեամբ ընկ. Վահէ Մազմանեանի։

Փարիզ 3 Յուլիս 927

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. վալանսի «Համազասպ» խումբի ժողովը եշ. Յուլիս 7ին երեկոյեան ժամը 8.30ին դաշնակցութեան ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

Հ. Յ. Դ. վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains։

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին վերնայարկը, 61, Րիւ Մ. լը Փրէնս։ Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը։

ԱՐԼ, *Ա. Խ.— 37։*

ՑԷՍԻՆ, *Ս. Ս.— 50։*

Մարսէյլ, *Մ. Մ.— 10։*

Լիոն, *Զ. Մ.— 20 ֆր.։*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Ամասիացի, Թորոս եւ Մաքրուհի Ջատիկեանները, կը փնտռեն իրենց որդին Գրիգոր Ջատիկեանը (30-32) տարեկան։ Տարի մը առաջ Օտեսա-Ռումանիա ըլլալը իմացուած է։ Տեղեկացնել՝ K. Aharonian, Briqueterie de Labadie, Cannes. A. M. France. *Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել*

— Խարբերդի Դատեմ գիւղէն Յովհաննէս Գայաճանեան (Փոյիկեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Կիրակոս Գայաճանեան, քոյրերը Մարթա եւ Հայկանոյշ Փոյիկեան որոնք, Նիսիպինի, Մէրտինի եւ Վիրանշէհիրի կողմերը ըլլալ կը կարծուին։ Լուր տուողին գոհացուցիչ նուէր։ Գրել՝ Ohanés Kayadjanian*ի*, 39 B. Puits Bivert, Gardanne (B. D. R.) France.

— Կը փնտռուի Հասանպէյլիցի Զաքարիա Պարազճեան. կը կարծուի որ երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի։ Տեղեկացնել՝ Իմացնել՝ Movses Darakdjian Malpas Armenien la Beyude Aadeche.

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անգլիացի Ա. Քօնըն Տոյլի

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

ԳԻՆ 6 ՖՐԱՆՔ

ԴԻՄԵԼ.— L. Mozian, 51, Bld. Auguste Blanqui, Paris (13me).

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Սեպտ. 19ին Արարայի ճակատամարտի Թ. տարեդարձին առթիւ Գահիրէի Հայ Լեգ. Միութեան ձեռնարկած առանձին հատորին հրատարակութեան համար դիմում կատարուած յարգելի գրագէտներէն կը խնդրուի որ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 15 իրենց յօդուածները ղրկելու ազնուութիւնը ունենան։

Գահիրէի Հայ Լեգ. Միութեան Վարչութիւն

Ատենապետ	*Ատենադպիր*
Ս. Պօյաճեան	Յ. Արեւեան

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պօլտօ, *Մ. Մ.— 35 ֆրանք։*

Քազապլանքա, *Յ. Եղբ.— 140։*

Վօ-ան-վօլէն, *Մ. Գ.— Ղրկեցէք։ 35 ֆր.։*

Պուօն, *Ժ. Խ.— 35։*

Ցէսին, *Գործ.— 287։*

Ռոմանը, Ս. Գ.— En Mission Spéciale, la guerre des cerveaux, par Ch. Luciéte.

Մարսէյլ, *Ս. Ա.— 35։ Օրը օրին կը ղրկենք։*

Մարսէյլ, *Գործ.— 503.50։*

Արժանթէօյլ, *Պ. Վ.— 35 ֆր. ձեր եղբօրը հաշւոյն։*

Մարսէյլ, *Կ. Խ.— Ձեր ուզած հասցէն՝* Père S. Erèmian, Asolo, Treviso, Italie.

Մարսէյլ, *Հ. Բ.— 10 ֆր.։*

Կաստան, *Յ. Գ.— 50 ֆր.։*

Մարսէյլ, *Գ. Բ՚հղ.— 35։*

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

"ՅԱՌԱՋ„ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

«Բարձր Հայք» ճաշարանը 202, Rue Boileau, Արարատ ճաշարանը 116, Tête d'Or. Թերթին գործակալն է Պ. Կարօ Կէնճեան, 202, Rue Boileau.

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշտ քով

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ *գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ*

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ		ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ
ՓՈՐՁԵՑԷՔ	ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ	ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ

ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ

Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւ գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։

Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքով միայն։

Ձուլարանս կ՚ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, *պղինձ գիծ եւայլն, զորս հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ։*

Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով

V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

JACK DE MONTMARTRE

ԱՄԵՆԷՆ — ԱՄԵՆԷՆ

Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։

Գիները դիւրամատչելի։ Վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ L. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge

TÉL. NORD 59-20

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Նախկին բժշկապետ Կարմիր Խաչի հայկական հիւանդանոցի։ Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու։

Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12

Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-54։

"ԱԶԴԱԿ„

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻԱԿ ԼՈՒՐՋ ԹԵՐԹԸ

Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար, դիմել խմբագրութեան՝ Haig Balian B. P. 587 Beyrouth.

Ֆրանսայի մէջ՝ Պ. Հայկ Եափուճեան, 9 Passage Lauzin, Paris (19me)։

«ԾՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻԿ»

ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր հրապարակ ելաւ ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆԻ *«Ծովք-Կէօլճիկ»* անունով անդրանիկ երկասիրութիւնը, մաքուր տպագրութիւն ամենալընտիր թուղթի վրայ, 300էն աւելի էջեր, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով ու եւրոպայի Հայոց կաթ. պատուիրակ Պալաքեան Սրբազանի յառաջաբանով ։

«Ծովք-Կէօլճիկ» կը բաժնուի երկու մասի։ Ա. մասով հեղինակը կը պակերացնէ Ծովքը, կը պատմէ անոր ծագումը։

Բ. մասով կը խօսի հայ գիւղացիի ազգային շարժման մասին, ընդհանուր պատերազմի ծագման վրայ, յետոյ կ՚անցնի եւ կը սկսի մանրամասնօրէն յիշատակել Հայոց զինահաւաքման փուլերը եւ ընդհանուր կոտորածի բոլոր քստմնասարսուռ դէպքերը։ «Վերին աստիճան հետաքրքրական գիրք մը ամէն Հայու համար», ինչպէս կը գրէ ծանօթ գրագէտ մը։

Դիմել հեղինակին, Gouregh Khraian, Poste Restante (Marseille (France)։

Մեծաքանակ գնողներուն մասնաւոր զեղչ։ Գին Ֆրանսա եւ Սուրիա 22 ֆրանք, Ամերիկա, Անգլիա եւ Եգիպտոս 1.50 տոլ., իսկ ուրիշ երկիրներու համար 25 ֆրանք։

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէս հայաշատ գիւղին մէջ մեկնումի պատճառաւ վարձու է առանձին տուն մը 1 սենեակով եւ 120 մէթր. մշակելի պարտէզով։ Դիմել՝ Գրիգոր Պետրոսեանի, Կիրակի առաւօտ բողջ օրը, 6 Rue de Turin *Շոգեկառք առնել կառատուն՝* Villiers-le-Bel-Gonesse *կայարանը։*

ՍԱԿԱՐԱՆ

4 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	—
Թրք. ոսկի	» or	111	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր »	» Lire	142	90
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	80
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	25
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3300	—
»	II »	1890	—
»	III »	1550	—
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ 1927

6 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 381

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

Իրարանցումը չէ դադրած խորհրդային Միութեան մէջ, թէ՛ ներսէն եւ թէ դուրսէն։

Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին։ Գնդակահարութիւններն ալ՝ իրենց կարգին։ Եւ որովհետեւ դժուա՛ր է օրը օրին վաւերական լուրեր ստանալ, ատով իսկ աւելի չարաշուք հանգամանք մը կը ներկայացնէ կացութիւնը։

Սկսինք Հայաստանէն։— Մայիս 25ին («Յառաջ» Յնս. 18) Մասնաւոր թղթակցութիւն մը կը հաղորդէր թէ Ապրիլ 26էն 27 լուսնալու գիշերը, Հայաստանի քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ նորէն բանտերը լեցուցին հարիւրէ աւելի մտաւորականներ, բանւորներ եւ գիւղացիներ։

Այս քաջագործութեան ատեն, սպաննուած չէր Վարշաւայի խորհրդային դեսպանը։ Այնպէս որ, տակաւին տեղեկութիւն չունինք թէ ի՛նչ նոր հալածանքներ կատարուած են Հայաստանի, եւ ընդհանրապէս Կովկասի մէջ։ Միայն «Դրօշակ»ի մէջ (Յուլիս), կը կարդանք հետեւեալ տեղեկութիւնը, Յունիս 9 թուակիր, զոր հաղորդած է խորհրդային Ազրբէջանի Թուրք պատասխանատու պաշտօնեաներէն մէկը.

— «Լեհաստանի մէջ կատարուած սպանութեան հետեւանքով, զանգուածային խուզարկութիւններ եւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան Բագուի, Գանձակի, Լենքորանի, Քութայիսի, Թիֆլիսի, Երեւանի եւ Դիլիջանի մէջ. բանտարկուեցան հարիւրաւոր մարդիկ եւ եղան գնդակահարութիւններ։ կը գնդակահարեն առանց դատի, գիշերանց, ամէնէն գաղտնի։»

Պէտք է սպասել նոր տեղեկութեանց ամբողջ անցուդարձը իմանալու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը մռայլ է, եւ արհեստական հերքումները չեն որ պիտի պայծառացնեն զայն։

Առանց այս լուրերուն ալ, ակներեւ է ահ ու սարսափի տիրապետութիւնը, նոյն իսկ խորհրդային թերթերէն դատելով։

Նեղը մնացած ատեն, Մոսկուա առաջ կը քշէ մոգական կամ առաձգական բանաձեւ մը,— Այո, մարդիկ ձերբակալուած, բանտարկուած, աքսորուած կամ գնդակահարուած են. բայց անոնք պարզ «բանդիտ»ներ են (աւազակ), «սրիկա»ներ, «սպեգուլանտ»ներ (չարաշահ առեւտրական)։ Հանգուցեալ Պապը Ալին յաճախ աւելի բարեխիղճ էր այս տեսակէտէն. որովհետեւ կը պատժէր իբրեւ «միւզիր» (վնասակար), ինչ որ քաղաքական հանգամանք ունէր։ Մինչդեռ կարմիր Չեկան վարժութիւն ըրած է նախ բարոյապէս մեռցնել զոհը, իբրեւ «աւազակ» ներկայացնելով յեղափոխական մը, դժգոհ կամ ընդդիմադիր։

Ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ, հատ-հատ կը ծանուցուին զանազան գնդակահարութիւններ, ծանօթ քանէն յետոյ։ Իսկ ձերբակալութիւններու թիւը հասկնալու համար, ժամանակ պէտք է անցնի, երբեմն քանի մը ամիս։

Անհաբեկման այս ձեւերուն հետ մէկտեղ, խորհրդային վարիչները կը շարունակեն հրահրել կիրքերը, կայծակացայտ ճառերով եւ սարքովի ցոյցերով։

Այդ շարքէն ուշագրաւ օրինակ մըն է վարչապետ Ռիքոֆի կոչը, որուն համաձայն ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ «պաշտպանութեան շաբաթ» հռչակուած է Յուլիս 10—17։ Հեռագիրները հաղորդեցին թէ՝ իր ուռուցիկ ճառին մէջ, Ռիքոֆ թելադրեր է. «Անգլիոյ հետ խզումը պատերազմի նախաքայլ է. իւրաքանչիւր աշխատաւոր պէտք է ընդունակ ըլլայ հրացան գործածելու եւ ինքզինքը հեղձուցիչ կազի դէմ պաշտպանելու»։ Եւ նման ռազմաշունչ խօսքեր։

Անողոք իրականութիւնը ցոյց կուտայ որ, խորհրդային իշխանութիւնը երբեք պատերազմելու միտք չունի, ոչ ալ կարողութիւն։ Նոյնը եւ Անգլիան կամ Լեհաստանը։

Բայց ճառերը պէտք է խօսուին, մարտակոչը պէտք է հնչէ, որովհետեւ ամբոխը կեր կ'ուզէ։ Կարմիր վարիչները ստիպուած են փչել, ուրի՛շ կողմ դարձնել ուշադրութիւնը. այլապէս իրենց բանը բուրդ է։

Արտաքին վտանգին, խզման, վարկի դադարման, տնտեսական եւ քաղաքական ճնշումին չափ եւ թերեւս աւելի ծանր է ներքին տագնապը, որ հասած է արկածալի շրջանի մը։ Մոսկուա վերջին խաղը կը փորձէ, ընդդիմադիրները, եւ մասնաւորապէս անոնց երկու կարկառուն դէմքերը, Թրոցքին եւ Զինովիեւը մեկուսացնելու համար։

Արժանահաւատ լուրերու համաձայն (ռուսական), համայնավար Միջազգայինի վերջին ժողովին մէջ, Զինովիեւին թոյլ չեն տուած ներս մտնել, բայց ան յաջողեր է սողոսկիլ, օտար պատգամաւորներու հետ։ Ժողովը սկսած պահուն, քարտուղար մը քաղաքավարութեամբ ճամբեր է պաշտօնանկ նախագահը։ Իսկ Թրոցքի իր ճառին մէջ (ֆրանսերէն եւ գերմաներէն) չափազանց առաջ գացած ըլլալով, մազ մնացեր է որ «յատենի ժողովոյ» արտաքսման վճիռ ստանայ։

Ահա՛ թէ ի՛նչպիսի մթնոլորտի մը մէջ կը գործեն պոլշեւիկ վարիչները, թէ ներսէն եւ թէ դուրսէն։

Այս պայմաններուն մէջ, կարելի՞ է խօսիլ «կուռ եւ անխորտակելի» ճակատի մասին։ Մանաւանդ որ, պարբերաբար եւ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ, վրէժխնդրութեան կ'ենթարկուին պատասխանատու պաշտօնեաներ։ Դեռ երէկ հեռագիրները կը հաղորդէին թէ Խարքով, պարտէզի մը մէջ գտնուած է Չեկայի նշանաւոր գահիճներէն Կողլէվսկիի խեղդամահ դիակը...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՈՒՋԵՅԼԵՔ ԵՒ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ»

Արեւ, եգիպտոսի Ռամկ. պաշտօնաթերթը, խմբագրականի մը մէջ խօսելով քէմալական Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան վրայ, արդարութի՛ւն կը սպասէ «արդիական» կառավարութենէն (24 Յունիս).

— «Թուրք հանրապետական կառավարութեան ղեկավար տեսակէտն է արդիացում, եւրոպականացում՝ արդար ու ժողովրդավար կարգերու վերահաստատումով։ Մենք անկեղծօրէն կը փափաքինք որ Թուրքիա արդիանայ, բարգաւաճէր ու յառաջդիմէր։ Ատիկա մեր շահն է, շահը դրացի Հայաստանին, շահը Թուրքիա բնակող Հայերուն եւ շահը այն Հայերուն որոնք Թուրքիայէն հեռացած կամ վտարուած են, բայց արդար պահանջներ ունին Թուրք կառավարութենէն։ Բայց ամէնէն վեր, շահն է այդ Թուրքիոյ, որ գործնական ապացոյցը պէտք է տայ թէ՝ իր դրացիներուն եւ թէ քաղաքակիրթ աշխարհին։

«Միայն Հայերու եւ Յոյներու կալուածներուն վերադարձման անխախտ գործադրութիւն չէ որ կ'ակնկալուի արդիականութիւնը իրեն նշանաբան ընտրող Թուրքիայէն, այլ կան ուրիշ երեւոյթներ ալ որ խորհիլ կուտան թէ դեռ շատ բան պէտք է փոխուի այդ երկրի ղեկավար շրջանակներուն մտայնութեան մէջ։ Օրինակ մը տանք։ Սեբաստիոյ մէջ կը բնակին տակաւին քանի մը հազար Հայեր, որոնք տրամադրելի եկեղեցի մը չունին եւ Զատկի տօնը կը կատարեն փայտեայ հիւղակի մը մէջ, մինչ այդ քաղաքին մէջ կան քանի մը փառաւոր եկեղեցիներ եւ կայ նաեւ Ս. Նշանի պատմական վանքը։ Թուրքիա գործադրած է պետութիւնը եկեղեցիէն բաժնելու սկզբունքը, բայց ընդունած է նաեւ կրօններու ազատութեան կամ հաւասարութեան տեսակէտը։ Ի՞նչ պատճառաւ եւ ո՞ր օրէնքով ու իրաւունքով հայ եկեղեցիին կը զլացուի հայ հաւատացեալին, իր կրօնական պահանջներուն գոհացում տալու համար։»

ՄԱՀ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆԻ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Յունիս 29ի իրիկունը Պոլսոյ իտալական հիւանդանոցին մէջ մեռած է հայ լրագրութեան երիցագոյն եւ բազմավաստակ ներկայացուցիչը՝ Բիւզանդ Քէչեան։ Հանգուցեալը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր աղեթափութենէ։ Չորեքշաբթի օր յանկարծ խիթերը կը սկսին դարձեալ եւ կը փոխադրուի հիւանդանոց, ուր կ'որոշուի անմիջական գործողութիւն կատարել։ Գործողութիւնը կը կատարուի, բայց քառորդ ժամ վերջ Բ. Քէչեան կը մեռնի։

Քէչեան ծնած էր Պոլիս՝ Եէնի գափու, կեսարացի ծնողքէ։ փոքր հասակին մէջ գացած էր Կեսարիա։ Քանի մը տարի վերջ Պոլիս դառնալով, մտած է Գումգափուի մայր վարժարանը, ուր ստացած է իր նախնական կրթութիւնը՝ աշակերտելով Հերեթիկ Յոհաննէսի, Ոսկանի, Աւետիս Պատուելիի եւն.։ Անկէ վերջ ուրիշ դպրոց չէ յաճախած եւ 18 տարեկանին լրագրական ասպարէզ նետուած է, իբրեւ օգնական վարդանի փաշայի հրատարակած հայատառ Թուրքերէն «Բուգիամէթի Մասիս» թերթին։ Քանի մը տարի վերջ, սկսաւ աշխատակցիլ «Օրագիր»ի եւ «Մասիս»ի, ուր գրած իր յօդուածները մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեցին։ երկար ատեն «Մասիս»ի եւ «Արեւելք»ի աշխատակցելէ վերջ, խմբագրապետ դարձաւ «Արեւելք»ի եւ զայն վարեց մինչեւ 1895ի ջարդերը։ Այդ թուականին «Արեւելք» դադրած ըլլալով, հիմնեց «Բիւզանդիոն»ը, զոր անձամբ վարեց 20 տարի, նախ իբրեւ իրիկուան թերթ, յետոյ 1913էն սկսեալ իբրեւ առտուան թերթ։ 1915ի տարագրութեան ատեն մինչեւ Զանդըրը տարին, բայց յետոյ ազատ արձակուելով Պուլկարիա անցաւ։

Մեծ պատերազմին թերթը կը խմբագրէին իր զաւակները։ Զինադադարին սկիզբը «Բիւզանդիոն» վերջնապէս դադրեցաւ։ ժամանակ մը լրագրական հրապարակէն քաշուելէ յետոյ, վերջին տարիները սկսած էր աշխատակցիլ „Վերջին", յետոյ «Նոր Լոյս»ի, շաբաթական մէկ երկար յօդուածով։

Իր մահով կ'անհետանայ հայ լրագրութեան յատկանշական մէկ դէմքը։ Նշանաւոր էին իր «Ի՞նչ կ'անցնի կ'դառնայ»ները Բիւզանդիոնի շաբաթ օրուան թիւերուն մէջ, օրուան քաղաքական եւ ազգային խնդիրներուն շուրջ։ Պատերազմէն առաջ իր այդ յօդուածները պարունակող թերթերը կը ծախուէին կրկին գինով՝ 20 փարա։

Սուլթան Համիտի շրջանին եւ մինչեւ 1908ի Օսմ. Սահմանադրութիւնը, կը տիրապետէր Թրքահայ լրագրական հրապարակին եւ իր ձայնը մեծ կշիռ ունէր ազգային եւ պետական շրջանակներու մէջ, իբրեւ արտայայտիչը պահպանողական եւ հաւատարմական քաղաքականութեան։ Հմուտ էր անգլիերէնի, ֆրանսերէնի եւ Թուրքերէնի։ Քաղաքական հարցերու մէջ իր ներշնչարանն էր Թայմզը, որուն յամառ ընթերցող մըն էր։

Լրագրական կեանքի հեւ ի հեւ աշխատանքները առիթ չեն տուած իր հմտութեան համապատասխան գիրքեր հրատարակելու. այնպէս որ մօտ 50 տարիէ ի վեր զանազան թերթերու մէջ լոյս տեսած իր գրութիւնները այլեւս պատմութեան կը պատկանին։ Գրած է միայն Ազգային Հիւանդանոցին պատմութիւնը, եւ թարգմանաբար հրատարակած է գիրք մը՝ „Առ երիտասարդս, առ ամուսնացեալս եւ առ օրիորդս։»

Քէչեանի բարեկամները վերջերս ուզած էին իր հրապարակագրական գործունէութեան 50 ամեայ յոբելեանը տօնել, սակայն ինք փափաք յայտնած էր որ ատիկա կատարուի երկու տարի վերջ, երբ իրապէս կը լրանար 50 տարին։

Պոլսոյ Քաղաքական Ժողովին որոշումով, ազգային յուղարկաւորութիւն կատարուած է Կիրակի կէսօրէն վերջ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ։

ՀԱՅ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պոլսոյ հայ հռոմէականներու պատրիարքարանի քարտուղար Հ. Քչուրեան հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է «Ճիւմհուրիէթ»ի.

«Մենք միայն այն ատեն կը գործակցինք ընդդիմադիրներուն, երբ ընդունուի մեր կրօնականի հանգամանքը։ Ուրէ՛ պատրուակով չենք կրնար գոհողութիւն ընել։ Բանադրանքի գիրը ի հարկին պիտի կարդացուի եկեղեցիներուն մէջ։ Ս. Պապին հրամանը նուիրական է եւ պէտք է անպայման գործադրուի։ Աւելի նախընտրենք մեռնիլ, քան զանցառու գտնուիլ եւ մեր սկզբունքները զոհել։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Համայնավարներու բանտարկութիւնը

Զանազան ժամանակներու մէջ քաղաքական պատճառներով — ընդհանրապէս զինուորներըապստամբութեան հրաւիրող յօդուածներ — բանտարկութեան դատապարտուած կարգ մը համայնավար վարիչներու տասը օր պայմանաժամ տրուած էր, բանտ ներկայանալու համար։

Այդ պայմանաժամը երկուշաբթի օր վերջացած ըլլալով, առջի օր կէսօրէն վերջ դատական իշխանութեանց անձնատուր եղան հինգ համայնավար վարիչներ, երեսփոխան Մարսէլ Քաշէն, Շասէնը, Պէրար, Պօնֆու եւ Ժիլպէր Վիթալ։ Իրենց կ'ընկերանային փաստաբաններ Վայեան Քութիւրիէ, Մարսէլ Վիլար եւ Ռոպէն ։

Պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարուելէ վերջ, հինգ համայնավարները հրաժեշտ առին իրենց բարեկամներէն եւ տարուեցան Սանթէի բանտը։ Ոեւէ միջադէպ տեղի չունեցաւ ։

Քանի մը օրէն բանտ պիտի ներկայանայ նաեւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Փիէռ Սէմար, որ, ինչպէս կը յիշուի, Լէոն Տօտէի հետ միասին բանտէն «ազատ արձակուած էր»։ Սէմարի զոքանչը մեռած ըլլալով, արտօնուած է յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուիլ։ Միւս դատապարտեալներէն Թօրէզ՝ «Իւմանիթէի» նախկին պատասխանատու տնօրէնը, ներկայիս Արրասի մէջ զինուորական ծառայութիւն կը կատարէ, իսկ Ռէյնօ գաւառ կը գտնուի։ Ասոնք ալ առաջին առթիւ բանտ պիտի ներկայանան։

Դատապարտուածներուն մէջ է նաեւ Լիւսիէն Միտօլ, որ կարճ պայմանաժամ մը ձեռք բերած է՝ ներկայ ըլլալու համար երկաթուղիի աշխատաւորներու համագումարին, ինք ըլլալով յիշեալ սէնտիքային քարտուղարը։

Երեսփ. Ժողովին մէջ Շառլ Պառօն, առաջարկեց Մարսէլ Քաշէնի բանտարկութիւնը յետաձգել մինչեւ Խորհրդարանի ներկայ նստաշրջանին վերջանալը։ Ներկայ էին 40 երեսփոխաններ։ Ջեռամբարձ քուէարկութեամբ ընդունուեցաւ այս առաջարկը եւ Մարսէլ Քաշէն իրիկունը ազատ ձգուեցաւ։

Երբ Երեսփ. Ժողովը Մ. Քաշէնի մասին որոշումը տուաւ, Վայեան - Քութիւրիէ հեռաձայնով յայտնեց Սանթէի տնօրէնին թէ Մարսէլ Քաշէնը ազատ պիտի թողուի։ Բանտի նոր տնօրէնը, որ խաղի չգալու համար աչքը չորս բացած է, թերահաւատ պատասխաններ տուաւ եւ Մ. Քաշէնը բանտէն հանեց այն ատեն, երբ պաշտօնապէս հրամանագիր ստացաւ։

Ռուսերուն բարեկամութիւնը

Թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագրին վաւերացման առթիւ, սովետական գործակատար Փոթիէմքին, անցած շաբաթ ճաշկերոյթ մը տուաւ Էնկիւրիի ռուս դեսպանատան մէջ։ Գործակատարը այս առթիւ ճառ մը արտասանելով ըսաւ.—

«Պարոննե՛ր, ընկերնե՛ր։ Խօսք կ'առնեմ յայտնելու համար խորին գոհունակութիւնս, երբ այս յարկին տակ հաւաքուած կը տեսնեմ բոլորս։ Առեւտրական դաշնագրին վաւերացման առթիւ է որ այսօր հաւաքուած ենք։

«Առանց դիմելու շողշողուն բառերու կամ պաշտօնական պերճախօսութեան, լաւ բարեկամներու յատուկ պարզութեամբ եւ անկեղծութեամբ կը յայտնեմ թէ բարեբախտ ենք որ կրցանք մէջտեղ հանել այս հսկայ գործը, երկու երկիրներու տնտեսական գործակցութեան այս առողջ հիմը։ Ապահով ենք թէ բարեկամական կապերը, որ իրարու կը միացնեն Թուրք Հանրապետութիւնն ու Խորհրդային Միութիւնը, ասկէ յետոյ աւելի սերտ եւ անխորտակելի պիտի ըլլան։ Խաղաղութեան գործը, որ երկու երկիրներուն ալ գլխաւոր նպատակն է, հաստատուն ձեւով մը ապահովուած է։ Այս բարձր նպատակին հասնելու համար ձեր ցոյց տուած փութաջանութիւնը խոր շնորհակալութեամբ կը յիշեմ։ Վստահութեամբ նայելով երկու երկիրներու ալ ապագային, գաւաթս կը պարպեմ գեղեցիկ Թուրք Հանրապետութեան բարգաւաճումին, կազի փաշային առողջութեան եւ կենացը։ Կատարեալ վստահութիւն ունիմ թէ պիտի հասնինք մեր քաղաքական նպատակին։ Կեցցեն այն բարեկամական կապերը, որ իրար կը միացնեն Խորհրդային Միութիւնն եւ հանրապետական Թուրքիան։

Արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյ պատասխանելով ըսաւ.—

«Պ. Գործակատար, էֆէնտինե՛ր, թոյլ տուէք մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնել այն փափկանկատ հոգածութեան համար, որով այս սեղանին շուրջը հաւաքեցիք մեզ, եւ մանաւանդ այս առթիւ մատնանշեցիք այն բարեբախտ պարագան, թէ Թուրքեւռուս առեւտրական դաշնագիրը մօտերս գործադրութեան պիտի դրուի։

«Թէ ընկերներուս եւ թէ իմ կողմէ մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեր ազնիւ խօսքերուն համար, որոնք մեր սրտերուն մէջ արձագանգեցին։ Այս պերճախօս գործը, որ փոխադարձ շահերու ողջամիտ ըմբռնումի մը հետեւանքով երեւան եկաւ, գործակցութեան առողջ հիմ մըն է, ինչպէս շեշտեցիք։ Անկասկած, առեւտրական դաշնագիրը պիտի ծառայէ ամրա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

ԱԹԷՆՔԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ԱԹԷՆՔ, 30 Յունիս

Ամիսներու ձգձգումներէ յետոյ, վերջապէս գումարուեցաւ Աթէնքի Ազգ. Պատգամաւորականը Յունիս 26ին: Պատգամաւորներու մեծամասնութիւնը ներկայ էր:

Ժողովին բացումէն յետոյ, նախորդ «Վարչութեան» գործունէութեան շուրջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւնը վերջացած նկատուեցաւ: Այս առթիւ ներկայացուեցան երկու բանաձեւեր, մէկը՝ Դաշնակցական խմբակցութեան կողմէ եւ միւսը ռամկավար: Առաջինը վարչութիւնը կը գտնէր քննադատելի, իսկ երկրորդը «տրուած պայմաններուն մէջ գնահատելի»:

Երկու բանաձեւերը քուէի դրուելով, երկրորդ բանաձեւը անցաւ մէկ քուէի առաւելութեամբ: Եօթը հոգի քուէարկած էին Դաշնակցութեան բանաձեւը, իսկ 8 հոգի կը միայն ձեռնպահ:

Յետոյ գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցան կեդր. վարչութեան ինը անդամները, բոլորն ալ չէզոքներ,— Պ. Պ. Զաքէ Զաքեան, Ս. Տամլամաեան, Յովհան Յովհաննեան, Յ. Փափազեան, Տքթ. Գրքեաշարեան, Հ. Բէքէմէճեան, Ա. Աբիկեան, Ա. Էմիրեան եւ Կէլիպօլեան: Ընտրուեցաւ նաեւ Կրօն. Ժողով, Կիրակոս Ներքտեան, Խորէն Պչագճեան եւ Եզնիկ Պարոնեան քահանաներէն:

Հարց ծագեցաւ՝ նորընտիր վարչութենէն յետադային հրաժարածներուն տեղը նորեր կանչելու մասին: «Քաղաքացի» պատգամաւոր Օննիկ Փէլթէեան առաջարկեց որեւիցէ պարագայի մը, առաջնորդը —Մաղըմեան— իրաւասու ըլլայ պատգ. դիւանին հետ նորեր կանչելու:

Պատգամաւորներ՝ Պ.Պ. Էպլիղաթեան, Գըլըճեան, Դարբինեան եւ Թորգոմ հակառակ արտայայտուեցան այդ՝ մասնաւոր եւ հեռաւոր նպատակներ հետապնդող առաջարկին: Դիւանը քուէի դրաւ Փէլթէեանի առաջարկը որ մնաց ջախջախիչ փոքրամասնութեան մէջ:

Որպէս զի նորընտիր չէզոք վարչութիւնը խաղաղ շրջան մը բոլորէ, հարկ տեսնուեցաւ անոր եւ զինքը ընտրող պատգ. ժողովին շրջանը երկարաձգել երկու տարի եւս:

Կարդացուեցաւ նաեւ չէզոք պատգամաւոր Արամ Կայծակի բողոքը՝ որով պատգամաւորը երեւան կը հանէր նոր եւ սուր մէկ մասնութիւնը Եսայեանի մաքսանենգ եռապետութեան:

Արդարեւ՝ Պ. Կայծակ օրով եւ թուականով կը հաստատէր թէ «Նոր Օր»ին եւ իր անձին դէմ նոր «ժուռնալ» մը տրուած է, որուն մէջ կը բնորոշուէին հետեւեալ երեք կէտերը՝ 1.— Թէ «Նոր Օր» հակառակ փրոփականտ կ'ընէ Նանսէնեան անցագրին դէմ, 2.— Թէ «Նոր Օր» իբրեւ թէ յայտարարած է եղեր որ այդ գրամներով Հայերը Սուրիա պիտի փոխադրուին եւ 3.— Թէ «Նոր Օր» արգելք կ'ըլլայ Եսայեանի գործունէութեան, որ կը գործէ եղեր կառավարութենէն թելադրուած:

Նախորդ «վարչութեան» ատենապետ Պ. Կ. Աղասեան յանուն վարչութեան հերքեց այդ տեսակ տեղեկագրի մը գոյութիւնը, որուն վրայ, Պ. Կայծակ իր խօսքը ուղղելով «ժուռնալ»ի անպատկառ հեղինակին՝ Եսայեանի, զայն ազգին ծոցին մէջ ծուարած օձ մը նկատեց եւ իր ժամանակին ալ լրացած: Եսայեան խայտառակուեցաւ, իսկ ժողովականները զարմացած եւ բարկացած էին: Վերջապէս այդ խնդրին քննութիւնը յանձնուեցաւ նոր վարչութեան:

Առաջնորդին շուրջ խօսուած պահուն, Դաշնակցական պատգամաւոր Պ. Էպլիղաթեան յայտարարեց թէ՝ «Ան միմիայն հոգեւոր գործերու կրնայ խառնուիլ, [illegible]»:

Օրակարգի հարցերը սպառեցան՝ կարդացուեցաւ յետոյ Պ. Թորգոմի մէկ բանաձեւը, որուն մէջ հայ համայնավարներուն գործունէութիւնը խափանելու համար, պատգ. ժողովին եւ վարչութեան գործունէութիւնը կը պահանջէր:

Ժողովը նկատելով որ կառավարութիւնը արդէն խիստ հալածանքի մը սկսած է անոնց դէմ, աւելորդ նկատեց իր կողմէ զբաղիլ նման հարցով մը:

Ժողովը ցրուեցաւ լաւագոյն յոյսերով եւ թելադրութիւններով: Պատգամ. ժողովը թելադրեց նորընտիր վարչութեան, որպէս զի միջոցներ ձեռք առնէ Հարաւ. Ամերիկա գաղթին դէմ, եւ խորհի դէպի Հայաստան գաղթի մասին, ինչպէս նաեւ դիւրացնէ բոլոր անոնց գործերը որոնք կ'ուզեն հելլենահպատակ ըլլալ:

Ամբողջ գաղութը մեծ յոյսեր կապած է նոր վարչութեան եւ մենք կը հաւատանք որ ան ի դերեւ չպիտի հանէ այդ յոյսերը, քանի որ կը վայելէ երեք կուսակցութեանց վստահութիւնն ու համակրանքը:

ՄԱՐԳՈՒՍ

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՆ ՇՈՒՐՋ

«Յառաջ»ի մէջ այս խնդրին վրայ գրուածները աւելցնելով անհատական խօսակցութիւններէ ստացուած տպաւորութիւններուն, կը յայտնեն հարցին այժմէութիւնը եւ անոր լուծում մը տալու անհրաժեշտութիւնը:

Հարցը սա է. հայ կարողը՝ որ կը կազմէ պատկառելի թիւ մը փարիզի հայ բնակչութեան, հակառակ իր յոգնութեան եւ աշխատանքի յաւելման, կը տեսնէ իր հասոյթներու նուազումը եւ անոր հետեւանքը ըլլալով. կը կրէ ապրելու նեղութիւնը: Գտնել ձեւ մը այդ նեղութիւնը պակսեցնելու:

Ինչքան ալ մաթէմաթիքական խնդիր չըլլայ դրուածը, անոր պէս սակայն երկու մաս ունի, տուեալները (ենթադրութիւնը՝ մաթէմաթիքական բառով) եւ անոնց յարաբերութենէն հանուելիք եզրակացութիւնը: Կարի գործին մէջ տուեալներն են, ա. կար հայթայթող առեւտրականը. բ. կար ստանձնող յանձնառու, գ. կարող աշխատաւորուհին: Վերջին երկուքը Հայերն են, առաջինը՝ օտարները: Իրերու այժմու վիճակին մէջ, շահի տեսակէտով ամէնէն նպաստաւոր դիրքի մէջ գտնուողները առաջիններն են, որոնք ոչ միայն առեւտուրի իրենց բնական շահը կ'ունենան, այլեւ կը ստանան տրամաբանօրէն յանձնառուներուն եւ կարողներուն իյնալիք վաստակին մէկ մասը: Աւելի հասկնալի դարձնելու համար այս միտքը, պարզենք առեւտրականին վաճառման ձեւը:

Անիկա իր ապրանքին գինը այսպէս կ'որոշէ.— կը հաշուէ նիւթը, նիւթի ձեւափոխութեան համար (կարել տալու համար) ըրած ծախքը, յետոյ ընդհանուր ծախքը՝ առանց գումարին վրայ իր ունենալիք շահը եւ կ'ունենայ իր ապրանքին վաճառման գինը: Ապրանքին գինը որոշող այս զանազան տարրերէն ձեւափոխութեան գինը ճշդելու ատեն, ան նկատի կ'ունենայ հրապարակի գինը ուրկէ եթէ պակաս կարենայ գտնել, այդ պակասը կ'ըլլայ իր յաւելեալ շահը:

Մենք մեր այժմու աշխատանքի ձեւին մէջ առեւտրականներուն լայն ասպարէզ ենք բացած այդ յաւելեալ շահին: Դէպք մը պատմեմ այս բանին հաստատ.: Հայ կին մը հատը 3 ֆրանքէն խանութէ մը robe կը ստանար, ուրիշ տեղեր նոյն robeը երկու փր. էր: Գործ չունեցող մէկը կը ներկայանայ այդ խանութը եւ կ'առաջարկէ 1.75էն կարել նոյն robeը: Խանութպանը գնի այս մեծ տարբերութեան առջեւ կը տեղեկանայ 2 ֆրանքի արժէքին եւ անկէ յետոյ նոյն գնով կարել կ'առաջարկէ կնոջ: Այս մէկ ֆրանքը խանութպանը աւելի ըլլալով, կը շահի իւրաքանչիւր կտորէն:

Կարելի՞ է այս յաւելեալ գինը խանութպանին չտալ եւ իր արդար տիրոջ՝ կարողին յանձնել:

Կարելի է, եթէ կարողները ուզեն, բայց միաբանաբար. դժուարին գործ է հետեւաբար, քանի որ միակ կարելիութիւնը այս ստորագծուած բառերուն մէջն է: Անձեր չեն բաւեր գործը գլուխ հանելու համար, որովհետեւ գործը իր էութեամբ մրցում է: Ինչքան ատեն կայ այդ մրցումը, մրցողներուն նիւթ մատակարարողը կարելին պիտի ընէ առաւելագոյն օգուտը քաղելու համար անկէ: Ուրեմն դարմանն է մրցումին վերջ տալ, հիմնուելով շահերու գիտակցութեան վրայ: Այսօր կարի յանձնառու մը միջին հաշուով գործաւորի օրական մը հազիւ կը շահի, կարուհին նոյնպէս: Այս վիճակը պատճառ կը դառնայ շահերու հակասութիւն ստեղծելու այս երկու խումբերուն միջեւ, որոնք իրենց ընդհանուր պայմաններուն մէջ շատ չեն տարբերիր իրարմէ: Յանձնառուն կարելիութիւն չունենալով լաւ գիներով աշխատանք ճարելու, գործաւորին պակաս կը վճարէ, օրականը ապահովել կարենալու համար: Գործաւորը կը տրտնջայ, բայց ի վերջոյ պարտաւորուած կը հանդուրժէ առաջարկին, որովհետեւ ուրիշ ընելիք չի գտներ եւ անգործներ շատ կան, իրմէ խլելու համար ներկայացուած աշխատանքը:

Այս երկու տեսակ աշխատաւորներուն ալ շահը կը պահանջէ ուրեմն առեւտրականէն լաւագոյն պայմաններով ստանալ կարը: Ատոր ալ միակ միջոցը առեւտրականին այն հաստատ համոզումը տալն է, թէ այսինչ տեսակի կարին նուազագոյն արժէք մը կայ, ուրկէ վար չի կրնար գտնել: Իսկ այդ նուազագոյն արժէքը որոշողները պիտի ըլլան իրենք. կարողները: Կարողներու հաւաքականութիւնը, ամբողջութիւնն է միակ ընդունակ այդ որոշումը տալու: Հետեւաբար հաւաքականութիւն ստեղծել, այսինքն Միութիւն կազմել:

Այս տեսակէտը չբաժնող չկայ, գործադրութեան մէջ անկարելիութիւն տեսնողներ կան միայն:

Շատ շատերը կ'ըսեն որ, Միութիւնը չի կրնար բոլոր կարողները անդամ ընել, հետեւաբար անզօր պիտի ըլլայ: Կամ, Միութեան մէջ մտնողներ պիտի գտնուին, որոնք չպիտի յարգեն Միութեան որոշումները, այսինքն որոշուած գնէն աւելի պակաս գնով աշխատանք գտնելու պիտի յօժարին, աւելի աշխատանք ստանալու, հետեւաբար աւելի շատ շահելու համար:

Երկու հաւանականութիւններն ալ կը պատահին, անխուսափելի են նոյնիսկ: Բայց չէ՞ որ անոնց դիմաց պիտի գտնուին մարդիկ որոնք պիտի ուզեն Միութեան անդամ ըլլալ. յետոյ, անդամներ որոնք որ եւ է պատճառով պիտի չուզեն Միութեան որոշումներու սահմանէն դուրս ելլել: Եթէ առաջին խումբի մարդոց շատ արժէք տանք, պէտք չէ որ եւ է փորձ ընել Միութիւն կազմելով մարդիկը շահաւոր ընելու, իսկ երկրորդ խումբին արժէք տալով, պէտք է անմիջապէս գործի սկսիլ: Տրամաբանութիւնը կը պահանջէ որ այս երկրորդ կարգի մարդոց արժէք տրուի, եթէ նոյնիսկ իրականին մէջ անոնք թիւով քիչ ըլլան, որովհետեւ անոնց կատարելիք աշխատանքէն որ եւ է մէկու վնաս չիգար. եթէ յաջողին, լաւ, եթէ ոչ, կորուստը դրամ չէ, այլ խորհրդակցութեան յատկացուած քանի մը ժամեր միայն, որոնք շատ սուղ չեն մեզ համար, դժբախտաբար:

Ուրեմն, պէտք է փորձ ընել Միութիւն կազմելու, նպատակ ունենալով աւելի շատ շահեցնել հայ կարողին եւ յանձնառուին: Ինչքան կը մտածուի այս որոշման գործադրութեանը վրայ, այնքան յստակ կերպով տարբերութիւնը կը տեսնուի բուն կարողին եւ յանձնառուին միջեւ: Առաջին ու անմիջական ընելիքը յանձնառուներու Միութիւնն է, որ պիտի որոշէ մէկ կողմէ առեւտրականներէն առնուած կարերուն գինը, միւս կողմէ այդ գնին մէջէն իր եւ կարողի բաժնին համեմատութիւնը: Այս երկու որոշումները տրուելէ յետոյ, կը մնայ հետապնդել անոնց գործադրութիւնը կեանքի մէջ:

Սկսելու միակ գործնական ձեւը այս կը թուի, ինչպէս դիտել կուտար Պ. Խապրիկ: Իսկ աւելի դժուարին, հետեւաբար յառաջիկային պատրաստուելիք աշխատանք է Պ. Երանեանի առաջարկը.— ընկերութիւն մը կազմելու եւ հրապարակի վրայ առեւտուր ընելու մասին: Աւելի դժուարին, որովհետեւ երբ մարդիկ փոխադարձ վստահութիւն չունին իրարու խօսք յարգելու, երբեք վստահութիւն չեն ունենար դրամ յատկացնելու: Բայց թէ այդ նպատակը երբեք օտար չէ կազմուելիք Միութեան եւ կարելի է ու շահաւոր կազմութեան առաջին օրէն իսկ զբաղիլ անով,— այդ ալ վիճելի չէ:

Փափաքելի պիտի ըլլար որ շատեր արտայայտուէին այս խնդրին վրայ, գործնականացման աշխատանքին սկսելէ առաջ: Այն բոլոր յանձնառուները (entrepreneur) որոնք օգտակար եւ կարելի կը գտնեն այս Միութիւնը, կրնան հիմակուընէ իրենց հաւանութիւնը գրել «Յառաջ»ի միջոցաւ: Գրողներու թիւը որոշ չափի մը հասնելէ յետոյ, կարելի է անմիջապէս նախնական խորհրդակցութեան սկսիլ:

Լ. ԶՈՐՄԻՍԵԱՆ

ԱՅՆՈՐՈՇ ԻՆՔՆԱՎԱՐ

Հէլլէն կառավարութիւնը որոշած է հելլենական ինքնավար շրջան հռչակել Այնորոշ լեռը: Այդտեղի վանքերուն կրօնական գործերուն վարչութիւնը պիտի յանձնուի Պոլսոյ յոյն Պատրիարքարանին, իսկ անդորրութեան պահպանումը պէ ի կատարուի հէլլէն իշխան. [illegible] կողմէ:

Այսպէսով օտար պետութիւնները ոեւէ իրաւունք չեն ունենար Այնորոշի վանքերուն վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Թուրք եւ պուլկար կառավարութիւններու միջեւ կնքուած համաձայնութեան Բ. յօդուածին համաձայն, պուլկար կառավարութիւնը կը խոստանայ դժուարութիւններու չենթարկել այն պուլկարահպատակ թուրքերը, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Թուրքիա:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԱՐՇԱՒԸ

Երէկ հրատարակեցինք Ատլանտեանի երրորդ արշաւին պատմութիւնը: Այսօր կուտանք կարգ մը նոր մանրամասնութիւններ:

Շատ անգամ լուր տարածուեցաւ թէ ճամբայ պիտի ելլենք յաջորդ օրը: Մինչեւ եւ Յունիս 29, առաւօտեան ժամը 6ին էր, որ լուր տուի մեր մեկնումի որոշման մասին: Եւ անմիջապէս ճամբայ ելանք առանց սպասելու յարմար օդերուն: Երբ թռիչք կ'առնէինք կ'անձրեւէր: Եւ տեղատարափ անձրեւեց մինչեւ ժամը 1.30: Ու մենք շատ վերերը բարձրացանք, առանց հոգ ընելու արագութեան մասին:

Նիւֆաունտլէնտի գիծին վրայ որոշեցինք այն բարձրութիւնները, ուր հովը կրնայ օգնել օդանաւորդին կարճ ճամբով մը անցնելու համար: Այսպէս, երբ հովերը օգնեն, մեր կարծիքով, ճամբան կը կարճընայ մինչեւ 800 մղոն:

Երկար թռիչքի մը միջոցին ամենադժուար բանը ծանր բեռներն են, որոնք արգելք կ'ըլլան վերերը բարձրանալու: Մենք բարձրացանք 1000 մեդր: Եթէ անթել հեռագիր չունենայինք, եւ մեկնէինք միայն երկու հոգիով, չառնէինք 180 քիլօ ծանրութեամբ դեղ, սնունդ ու սուրհանդակ, պիտի կրնայինք աւելի շատ պէնզին առնել:

Մեր թռիչքը կատարելէ յետոյ, հիմա կրնամ ըսել թէ լաւ որ ճամբորդեցինք այսքան դժուարին պայմաններու մէջ, փաստը տալով թէ կարելի է յաղթել անյարմար օդերուն:

Հոս պէտք է յիշեմ թէ մեր մեքենաները հիանալի՛ աշխատեցան, առանց վայրկեան մը խանգարուելու: Մառախուղը այնքան ցածերը իջած էր, որ ստիպուեցանք բարձրանալ մինչեւ 3000 մեթր: Պահ մը սառնամանիք նստաւ եւ շատ վախցանք:

Յետոյ անթելը մեծ օգուտներ տուաւ մեզի, ամէն ժամ հաղորդակցութեան մէջ դնելով մեզ նաւերուն հետ:

Հալիֆաքսի հիւսիսը, երբ խցիկիս պատկերէն նայեցայ, տեսայ որ վերը ամպի մը վրայ կը ցոլանար Ամերիկայի [illegible], շուրջը՝ ծիածան մը, որ կը քալէր օդանաւին հետ:

Վերջալոյսի պահուն, կը գտնուէինք ամպերէն վեր: Արեւուն հրդեհը մոգական գեղեցկութիւն մը կը ստեղծէր:

Քիչ յետոյ անթելով խօսակցեցանք Փարիզ նաւուն հետ: Ամէն կողմէ անթելով ողջոյններ կը հասնէին մեզի:

Երբ Ֆինիսթէրը տեսանք, անթել ղրկեցի Ամերիկա, աւետելու համար թէ մօտեցած էինք նպատակակէտին:

Սակայն յանկարծ կողմնացոյցը դաւաճանեց: Գիշեր էր: Ո՞ւր կ'երթայինք, ո՞ւր կը գտնուէինք, պէնզինը պիտի բաւէ՞ր մինչեւ առաւօտ: Այդ վայրկեանին զգացի մահուան սարսուռը: Անհրաժեշտ էր ցամաք իջնել: Սակայն անծանօթ գետնի մը վրայ իջնել՝ կը նշանակէր անձնասպանութիւն փորձել: Ակամայ շրջան մը գծելէ յետոյ, որոշեցինք իջնել ծով: Գիշեր ատեն դեռ ոչ մէկ օդանաւորդ փորձած է ծով իջնել: Սակայն ծովն էր փրկութեան վերջին ճամբան: Նախապատրաստութիւնները լրացուցինք, եւ անմիջապէս գիտական նօթերս դրի պահարանի մը մէջ, պաշտպանելու համար ջուրէն: Այդ վայրկեանին բոցի նման խուրձ մը լոյս էր բուսեր ծովեզերքին վրայ: Խորհեցանք թէ կարելի էր, շնորհիւ այդ լոյսին, իջնել մօտիկը, ծովին վրայ: Ափսոս որ փարոսը այդ ժամուն այնքա՛ն արագութեամբ կը դառնար, որ կարելի չէր ըլլար օգտուիլ լոյսէն: Պէնզինը հետզհետէ կը հատնէր: Պա սկսեր էր փորձել ծովէջքը: Հ դանդաղ կ'իջնէինք: Ահա ան ները զարնուեցան ջուրին: խումը ուժգին էր, եւ անիւ փրթան: Օդանաւը կրկին երկ ցնցում մըն ալ: Ջուրը նե ցաւ խցիկէն ներս: Ա ոչինչ կը յիշեմ: Բայց սա տեմ որ ջուրն ինկած էի եւ լողալի: Մօտեցայ խցիկին նովի՛լ պառայի: Չէր լսեր ձայ Վերջէն իմացայ որ մեքե ներու ձայնէն, — 42 ժամ խլացեր էր: Զգեցի իր բախ Անցայ օդանաւին առաջակո ուրկէ Պալքըն կ'աշխա դուրս ելլել: Ան ալ խուլ էր դէն: Կը մնար Ակօսթա: Պատա որքան կրնայի: Պատասխ չկայ: Ջուրին տա՞կ մնաց ա եօք: Քիչ վերջ գտայ զինք դանուին մէկ թեւը պատած ջուրին մէջ: Խցիկը՝ ջուրով ցուն: Երբ բոլորս գտանք իր յոգնած ու կոտրատած, նստ քառասուէ նաւակները: Ծ գիրքէն կուգար ողողոջուն մը: Ցամաք ելանք: Մօտեցա փարոսին, էկուն պահապանն կասկածեցան մեր վրայ: Հա արտասանեցինք «Ամերիկա» երբ ողջագուրեցին մեզ:

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Իսմաթ փաշա բէմալի Պոլիս ցելութեան առթիւ Թայմ Պոլսոյ թղթակիցը երկար ուած մը գրած է: Կը քաղ կարգ մը մասերը.—

Վերջին քանի մը տարիներ ընթացքին, Մասնաւորապէս Մալականներու իշխանութ գլուխ անցնելէն ի վեր, Պոլսե ներուն նկարագիրն ու բաղադր թիւնը կարեւոր փոփոխութ կրած է: «Հին Թուրքը», ինչ գուրգուրանքով կը կոչեն օտարները, գրեթէ անդառն լիօրէն անհետացած է: Անոր ջորդած է նոր սերունդ մը ե տասարդներու, որոնք կը ձգ իրենց համար ասպարէզ շ դրամատուններու, առեւտուրի զանազան արհեստներու մէջ: Ա նոր սերունդը դեռ շատ բան ու սորվելու: Անոր ասպարէզ իջնել լաւ աչքով չեն նայիր Յոյնե Հայերն ու Լեւանթէնները: Թերե այս է պատճառը, որ շատեր Պ սոյ մէջ կ'ողբան «այն հին բ րի օրերը, ուր քափիթիւլասիոնն կային եւ շատ ծանր աշխատել պէտք չկար ապրուստ ճարել համար»: Եւ սակայն երեւոյթն ըը գոյց կուտան թէ Նոր Թուրք վճռած է ինք տէր դառնալ երկրին, որուն մէջ նաեւ Պոլսո

Քաղաքապետին եւ ուրիշ [illegible] հետ խօսելէ վեր մարդ չի կրնար չապշիլ ա խոշոր ծրագիրներուն վրայ, զո այնքան գուրգուրանքով կ կազմեն, եւ սակայն աւա՛ղ, շա քիչ կը գործադրեն: Այսպէ եթէ քաղաքի բարեզարդութեա համար կազմուած ծրագիրներ յիշելու ըլլամ, այս յօդուած բնաւ չպիտի վերջանայ: Սու թաններու օրէն ասդին ամէնէ ուշագրաւ նորութիւնն է քան մը կարմիր գոյնով հրշէջ ին նաշարժներու գնումը:

Միւս կողմէ նկատելի է պատերազմէն ասդին շատ քի շէնքեր շինուած են: Շինութեա նիւթերը եւ աշխատանքը սուղ են: Շատ մը Յոյներ եւ Հայեր մեկնած ըլլալով տունի նեղու թիւն չկայ: Թաթիհը եւ միւ հրկիզեալ թաղերը շատ տգեղ տեսարան մը կը ներկայացնեն:

Ամէնէն քննադատելի կողմ ապրուստի սղութիւնն է: Պոլ երբեք արտադրող կեդրոն չէ ցած եւ իր սննդեղէնի պաշար Անատոլուէն եւ Արեւելեա Թրակիայէն կը ստանայ: Դժ ուար է ներկայ սղութեան պա տասխանատուները ճշդել:

Անհրաժեշտ պիտոյքներ գինը պատերազմի առաջուա հետ բաղդատելով երեք անգա աւելցած է, դրամին անկումը վարձքերուն բարձրացու հաշուի առնելով:

ԾԻԾԱՂ

ԻՆՉԵ՞Ր ՉԵՆ ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒՄ...

Նորէն Ուստա Մկօն է իր «Երեւանեան Նամականի»ով։

«Է՜յ վ.ազրիկ ջան, է՜յ հանաքչի քեամթաքիւթա, ստացել եմ քո գիրը։ Դու ասում ես.

«Երեւանում
ի՞նչ են անում...»:

Վ.ազրիկ ջան, հիմի Երեւանում բացել է մեծ հանգանակութիւն «Պատասխան Օդանաւ»ի համար։ Ամէն մէկից հանգանակում են մի բան։ Եւ ինչե՞ր չեն հանգանակում...։

Մի քանի օր առաջ պալշեւիկներ եկել են Ուստա Թօկոյի մօտ, հանգանակութեան համար։ Ուստա Թօկօն ասես երդում կերած է ու փող չի բռնում։ Նա բռնում է իմ *ախչէն* մի քիչ փող վերցնելու համար։ Էդ անիծած Թօկօն վերցրել է հաւաքիչներ ու բերել ինձ մօտ։ *Ջըհաննամը։* Գալիս են ու ինձնից մի քանի րուբլի են ուզում։

— Չկայ, ասում եմ, չկա՜յ...

— Եղածը տուր, ասում են...

— Որ էդպէս է, վերցրէք իմ պատանքը, ասում եմ...

— Մեռել չենք ուզում Թաղել, ասացին։

— Տօ՛, ինչպէս մեռել, նրան կարմիր կը ներկէք ու կը կպցնէք «Պատասխան Օդանաւ»ի վրայ։

— Էդ մէկը լաւ ասացիր, բայց վճարի՛ր, ներկի փողը։

— Պատանքը ինձնից, ներկն էլ ներկարար Ուստա Խէչոյից ասի։

Գնացինք Ուստա Խէչոյի մօտ։ Նա հոգին կը տայ, կոպէկ չի տայ։ Նրանից պահանջեցին կարմիր ներկ։ Խէչօն մտաւ խանութից ներս ու մի տաս րոպէ վերջ բերեց մի հսկայ դոյլ կարմիր ներկ։ Հրա՜շք էր սա։ Վերջն եմ իմացել որ մի դոյլ ջրի վրայ լցրել է մի մատ կարմիր իւղաներկ։ *Բեաֆթա՛րը։*

Յետոյ ասին թէ՝ ուրիշ ո՞վ-քեր կան էս Թաղում։

— Ուստա Կրպօն կայ, ասաց Թօկօն։

Գնացինք Կրպոյի մօտ։

— Մի բան չունեմ, ասաց նա, ունեմ մի չոր գլուխ ու մի «պրոլետար էշ». եթէ ուզում էք վերցրէք էշը։

Նրանք ուրախացան։ Պահանջեցին իշու սանձն ու պախուրցը։

— Ախր, նա գիտակից էշ է, ոչ սանձ ունէ, ոչ էլ պախուրց։ Բռնեցէք մի տեղից ու քշէք տարէք։

Պրոլետ Ալօն մօտեցաւ իր չորքոտանի «պրոլետար»ին։ Պոչից բռնելու տեղ գտաւ ու քաշէ՜ց, քաշէ՜ց...։ Էշը Թողեց զռմբոց։ Էդպէս զռմբոց չէի լսել կեանքումս։

Հիմի հասկացա՞ր, վ.ազրիկ ջան, թէ՝

Հայ պալշէվիքներ Երեւանում են,
Էշու պատանքը վերեւ հանում են
Ու Չէմպըլէնի բարեւ անում են։»

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱՆԻԷՌ—ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— *Այս շրջանի մասին «Յառաջ»ը օրը օրին տեղեկութիւններ տուած է։ Կ'ուզեմ քանի մը նորութիւններ հաղորդել։*

Անիէռ-Պուա Քոլոմպի մէջ 6—700 Հայեր կը գտնուին, մեծ մասով ընտանիքի տէր։ Կ'աշխատին զանազան գործարաններու մէջ։ Գործազրկութիւնը ժամանակին հոս ալ աւերներ գործեց, բայց ներկայիս հազիւ քանի մը անգործներ կան։ Շատ մը կիներ «քոնֆէքսիոն»ի կամ «ժէրսէ»ի գործով կը զբաղին։ Կ'աշխատին մինչեւ կէս գիշեր եւ հազիւ 15-16 փրանք կ'առնեն, աչքի լոյս թափելով։

Մէկուկէս տարւոյ պատմութիւն ունի ազգային Միութիւնը որ ջանքեր չէ խնայած հիմնելու համար մանկապարտէզ մը, այլասերման ենթակայ փոքրիկները փրկելու համար։ Սակայն պալաքեան եպիսկ. մեզի ալ խոստումներ շռայլած է։ Փոքրիկները սակայն, ֆրանսական դպրոց կ'երթան ու արդէն կէս մը մոռցած են իրենց լեզուն։

Շատ մը հայրենակիցներ կը դիմեն Թաղապետութեան իրենց փոքրիկները ֆրանսահպատակ դարձնելու համար։ Արդէն շատերու գործողութիւնը վերջացած է... Այսպէսով կ'ուզեն դիւրացնել իրենց գործերը։ Մեր հայրենակիցները բաղդատելով ուրիշ վայրերու, խաղաղ եւ համերաշխ են իրարու հետ։ Կը մաղթենք որ միշտ ալ այսպէս մնան, առանց աւելորդ վէճերու տեղի տալու։ Նշանտուք, հարսնիք եւ ծնունդ միշտ անպակաս են։

Հոս կը գործեն նաեւ մարզական խումբեր (Արմենիա) որոնք յառաջդիմելու վրայ են։

Մէկ տարի է ի վեր կազմուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Եռագոյն» խումբը, որ իր առողջ կազմով կը զարգանայ հետզհետէ։

Մեր հայրենակիցները ընդհանրապէս կը կարդան «Յառաջ»ը, (բաժանորդ կամ ձեռքէ)։

Ա. ՍԷՓԷՐ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Ինքնաշարժի «Թօրմիւլ Լիպր» մրցումին ընթացքին, Մոնլէրիի մօտ, մրցման մասնակցողներէն տը Բուրսէլի ինքնաշարժը կը զարնուի ծառի մը։ Բուրսէլի դիակը փշրուած կառքին բեկորներուն մէջէն դուրս կը հանուի անճանաչելի վիճակի մէջ։ Գանկը կոտրած էր եւ երկու սրունքները փրթած էին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՐԻՎԱՅԻ ՄԷՋ

ՓՐԻՎԱ (Սեփ. Թղթ.).— *Գաղութիս Հօկի անդամներու թիւը որ ութսուն էր, այսօր իջած է երեսունըհինգի, վասնզի գլուած են այլեւս։ Յունիս 5ին, երբ կատարուեցաւ Մայիս 28ի տօնը՝ ներկայութեամբ 230 հանդիսականներու, եկեր էին նաեւ Հօկի 25 անդամ անդամուհիները։ Եւ բոլորն ալ զարմանքով կը դիտէին հանդէսը, որուն նմանը չէին տեսած Փրիվայի մէջ երկու տարուան ընթացքին։ Վ.ալանսէն ու շրջականերէն հասնող ահագին օթօները որոնք զարդարուած էին հայկական եւ ֆրանսական ահագին դրօշներով, յիսունական հոգի կը պարունակէին։ Մինչդեռ անցեալ տարի դեկտ. 5ին, «Նոյ. 29»ը տօնուեցաւ երեսուն հանդիսականներու ներկայութեամբ։*

Նախագահը ես էի, իսկ բանախօսը՝ Հօկի մասնաճիւղին ատենապետը։ Հանդէսը «Մեր Հայրենիք»ով բացուեցաւ, իսկ հայկական եռագոյնը կը ծածանէր մեծ բեմին վրայ, եւ անոր ի պատիւ արտասանութիւն մըն ալ եղաւ... Հանդէսին ներկաները դեռ հոս են եւ տակաւին կ'ընեն իրենց անդամավճարները՝ Հօկին։

Կը գրեն թէ հանդէս մը սարքած են 300 հանդիսականներու ներկայութեամբ։ Խեղճերը կը մոռնան որ Փրիվայի մէջ հազիւ 250 Հայ կայ, որոնց 80ը Հօկի անդամներ էին, իսկ այսօր այդ թիւը իջած է 35ի, որոնց չորսը եւս վերջին ամիսը հրաժարեցան, խաբուած ըլլալով։ Այդ հանդէսին ներկայ էին 125 հոգի որոնց մէկ մասը կը կազմէին մեր համակիրները, եւ գացեր էին Խ. Հայաստանի շարժանկարը տեսնելու քաղաքներով եւ գիւղերով։ Իսկ ներկայացուածը՝ Սելանիկի քարափն է եղեր...։ Այդ 125 հոգիէն 300 փրանքի հասոյթ մը գոյացաւ։

Սուտերով եւ գրքերէ ու թերթերէ գող եղած նախադասութիւններով ճշմարտութիւնը չի խափանուիր։

ԳԵՂԱՄ ՍԵԹԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻ, (Սեփ. Թղթ).— *Աշխատաւորական կեանքը այստեղ, գտած է իր բնականոն վիճակը։ Վ.երջերս կրկին բազմաթիւ նոր գործաւորներ բերուեցան շրջակայ գիւղերէն ու քաղաքներէն։ Օրականները միշտ նոյն կը մնան,— 16—20 փր.։ Ամուրի թէ ընտանիքի տէր աշխատաւորներու մասնաւոր բնակարան կը տրուի գործարանատիրոջ կողմէ։*

Մեր հայրենակիցները իրենց օրական աշխատանքներէն վերջ, կը զբաղին նաեւ դաշտային աշխատանքներով։

Շատեր գնած կամ վարձած են ընդարձակ հողեր եւ մշակած են ամէն տեսակ բանջարեղէններ ու պտուղներ։ Ոմանք ալ անասնաբուծութեամբ կը պարապին, երբ ազատ կը մնան իրենց գործարանային ժամերէն վերջ։ Քանի մը հոգիներ ալ սկսած են ցանել ցորեն եւ գարի։ Այսպէս, երէկուան բազիկ ու աղքատ հայ գաղթականը, որ հազիւ ազատուած թրքական բռնակալութենէն եկաւ Ֆրանսա, այսօր արդէն շնորհիւ իր խելքին, աշխատասիրութեանը, ոչ միայն գործարանին մէջ կը գնահատուի գործատէրէն կամ տեղացի բանուորէն այլ եւ երկրագործական աշխատանքներու մէջ սկսեր է ինքնաբերաբար յառաջ երթալ եւ անտեսական համեստ դիրք ստեղծել իրեն համար։

Կ'իմանանք որ Պալաքեան եպիսկ. այս ամսու վերջը պիտի գայ Լիոն եւ պիտի հսկէ նոր ընտրութիւններուն։ Հոս մեր խօսքը Փօն տը Շէրիի կ'յնայ միայն։

Մենք կ'ուզէինք որ այս փոքրիկ եւ շատ հանդարտ գաղութը վերջապէս ունենար իր առանձին Ազգ. մարմինը, որ իր վրայ առնէր համայնքին բոլոր բարոյական, կրթական հոգերը։

Փարիզի Կրթ Խորհուրդն է որ ուսուցիչ մը ղրկեր է հոս, համեստ ամսական մը վճարելով։ Եւ չնայելով որ 38—40 փոքրիկներ հայերէն կը սորվին, Հայ կը մեծնան, այս գաղութը դեռ մինչեւ այսօր ամենատարրական նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն մը չէ ըրեր դպրոցին։ Տարին անցաւ։ Եկող տարի անպատճառ, Փօն տը Շէրիւ պէտք է ունենայ իր առանձին դպրոցը, ինչպէս ունի իր փոքրիկ մատուռը, եւ նոր կազմուելիք Ազգ. Միութիւնը իր վրայ պէտք է առնէ այս երկու հաստատութիւններուն նիւթական եւ բարոյական հոգը։

Յետոյ, կ'ուզէինք թելադրել նաեւ մեր ընկերներուն ու հայրենակիցներուն, որ յառաջիկայ նոր ընտրութիւններուն իրենց քուէները տային աւելի անոնց, որոնք կ'ուզեն ու կրնան մեր գաղութինգործերը առաջ տանիլ։

Ա. ՀԱՅՔԱՐ

ԵՐԿՈՒ ՄԵՂՔ.— Աղջիկ մը, Իվոն, 25 տարեկան, Տիմոնի մէջ մեղք մը գործեց։ Գիշեր մը գաղտնօրէն աշխարհ բերաւ մանչուկ մը, որ շատ կը ճչար։ Ձայնը խեղդելու համար, վիզին ուժով սեղմեց։ Յետոյ նետեց գետը եւ գործեց երկու մեղք։

Երկու մեղքին հեղինակը քաւութեան գնաց բանտին մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Պիրէնեան լեռներու երկրորդ հանգրուանը, որ էր 12րդը՝ Լիւշօնէն -Փէրփինեան՝ 323 քիլոմեդր՝ կատարուեցաւ շաբաթ օր։ Մրցորդները Լիւշօնէն մեկնեցան գիշերուան ժամը 4ին և Փէրփինեան հասնող առաջինին ժամը եղաւ 4.10'14"։ Փէրփինեանի մէջ առաջին հանդիսացաւ Վան Սլէմպրուք, Պելճիքացի, Louvet *հեծելանիւով, 323 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 12 ժամ 10 վայրկեան 14 երկվայրկեանէն։ Երկրորդ հանդիսացաւ Նիքոլա Ֆրանց, Լիւքսէնպուրկցի,* Alcyon *հեծելանիւով եւ միեւնոյն ժամուն։ Երրորդ Պընուա, Պելճիքացի։ Չորրորդ Լը Տիւք, Ֆրանսացի։ Հինգերորդ՝ Տը Վ.աէլ, պելճիքացի։ Վ.եցերորդ՝ Վէովակք։ Բոլորն ալ միեւնոյն ժամուն։ Իսկ Մարթէն՝ նախապէս ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուողը՝ հուգայ 23րդ եւ 54 վայրկեան վերջը։*

Ինչպէս կը տեսնուի, Պիրէնեան լեռներու երկրորդ հանգրուանը նախորդին նման դժուար չէ եղած, որովհետեւ վեց մրցորդներ միասին եւ միեւնոյն ժամուն հասած են։ Պիրենեան լեռներու առաջին հանգրուանն է որ ամենադժուարինն էր։ Մրցորդները միասին հասած են անոր համար որ հանգրուանըլաւարտելու միջոցներուն ճամբաները հարթ են ու այսպիսով կցած են իրարու հասնիլ։ Պիրէնեանի՝ նախորդ հանգրուանի ընթացքին մրցորդներու միջինը եղած է ժամը 20 քիլոմեդր, իսկ երկրորդի ընթացքին գացած են ժամը 26 քիլոմեդր 544 մեդր արագութեան վրայ։ Իսկ Փէրփինեան հասնող առաջին պարզ շրջիկը եղած է Ժօռէն, Պելճիքացի, որ յաղթականի ժամէն միայն 16 վայրկեան ուշ հասած է։ Պէտք է ըսել որ լեռներու երկու հանգրուաններու ընթացքին պարզ շրջիկներէն մէկ քանիները դուրս եկան, թէեւ արժէքաւոր մրցորդներ են, քանի որ միւսներուն հետ միեւնոյն ժամուն է որ հոն հասած էին։

Ներկայիս ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Նիքոլա Ֆրանց, Լիւքսէնպուրկցի, երկրորդ՝ Տը Վ.աէլ, Պելճիքացի, 38 վայրկեան, 27 երկվայրկեան տարբերութեամբ, երրորդ՝ Վ.էռվակք, Պելճիքացի, 2 ժամ, 13 վայրկեան 15 երկվայրկեան ուշ Նիքոլա Ֆրանցէն։ Իսկ նախկին դասաւորման գլուխը եղող Մարթէն 2.30 ժամ ետ է Ն. Ֆրանցէն։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Փաօլինօ Հարբի Ուիլս մրցումը, որ անցեալ Չորեքշաբթի իրիկուն տեղի պիտի ունենար Նիւ-Եորքի Փօլօ Կռաունտ սրահին մէջ, յետաձգուած է եւ տեղի պիտի ունենար երէկ (Յուլիս 5)։ Այս յետաձգումը կատարուած է անոր համար որ Փաօլինօ կախակայուած էր ամերիկեան ֆէտէրասիօնին կողմէ, եւ ներկայիս ներում կը ստանար։ Մրցումը պիտի տեւէ 15 շրջան, իւրաքանչիւրը երեք վայրկեան։ Եթէ Փաօլինօ այս մրցումին յաղթական ելլէ, շատ հաւանական է որ մրցի Տէմսի-Շարքի մրցումէն յաղթական ելլողին հետ։ Փաօլինօ Եւրոպայի բոլոր ծանրութիւններու ախոյեանն է, եւ երկար ատենէ ի վեր Ամերիկա գացած է իր բախտը փնտռելու, եւ միշտ կ'ուզէ մրցիլ Տէմսիի եւ կամ Շարքիի դէմ, բայց յուսախաբ եղած է։ Ամերիկացիները Եւրոպայէն ժամանած կռփամարտիկներուն չեն ձգեր անմիջապէս մրցիլ իրենց լաւագոյններուն հետ։ Գալով Հարրի Ուիլսի, անիկա Տէմսիի նախկին վտանգաւոր հակառակորդներէն մէկը եղած է։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՂՋՆԱԿ ՄԸ ԽԵՂԴՈՒԱԾ.— Առջի օր Պուլօնեը Անտառին մէջ, մորմենիներուն թուփերուն տակ գտնուեցաւ դեռատի աղջըկան մը դիակը, տակաւին տաք։ Աղջնակը, որ կը կոչուի Բարմէն, 12 տարեկան, խեղդուած էր վիզէն անցուած քօղով մը։

Ոստիկանութիւնը, քննութիւն կատարելով ձերբակալած է Սերպուհի մը, Եռնք Քիւրէս, 24 տարեկան, որ նշանաւոր է նման գործերու մեղսակցութեամբ։ Անցեալ տարի դատապարտուած էր Ֆրանսայէ վտարման։

Քիւրէս կուրանայ ամէն բան եւ անճարակութեամբ։ Տրուած վկայութիւնները եւ խուզարկութիւնները կը հաստատեն իր ոճիրը, զոր գործած է թերեւս գողութեան նպատակով։ Աղջնակը տունէն վերցուցած էր 3000 փրանքէ աւելի դրամ մը։

ՇՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ.— Քուրպուրի մօտ, աղջնակ մը, Մարի Փիքար դաշտէն տուն կը դառնար, սակայն շունը կը փափաքէր շաբունակել իր պտոյտը, հոտոտել խոտերը, հաչել թռչուններուն եւ երբեմն նայել իր փոքրիկ տիրուհիին։

Յանկարծ ինքնաշարժ մը սեւ սատանայի նման ճեղքեց ճերմակ ճամբան վերէն։ Աղջնակը վազեց ազատելու շունը։ Ինքնաշարժը անցաւ աղջնակին վըրայէն,մինչդեռ շունը փախած էր։ Աղջնակը մեռաւ։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ճէյմս Նօպօտի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մարիա Քոնստանդինովնան։

— Կատարեալ խենդութիւն է, ըսի, եւ յանուն մեր հին բարեկամութեան, քեզմէ կը խնդրեմ, սիրելի Նօպօտի, որ այս նպատակիդ ետեւէն չիյնաս։

— Հապա՞ խոստումս. գայն նկատի չէք առներ։ Երբ բան մը ստանձնեմ, գիտէք թէ՝ նոյնիսկ կեանքս վտանգելու ըլլամ, աշխարհի մէջ ոչինչ կրնայ զիս կեցնել։

Եւ իր թղթապանակէն հանելով նամակի թուղթ մը, որ իր գինանշանը կը կրէր, ըսաւ։

— Խենդութիւն ըրած պիտի ըլլայի այն ատեն միայն, եթէ գիտցնէինք ճիրճինուքիի եւ իր մարդոց թէ՝ ո՛րքա՛ն կը ծիծաղիմ իրենց սպառնալիքներուն վրայ։ Նոյնիսկ այս վայրկեանէս սկսեալ, պարտք կը սեպեմ գիրք բռնել...

Եւ ճաշարանին սպասաւորը կանչելով՝

— Ժօզէ՛ֆ, ըսաւ, կը տեսնէ՞ք սա կինը որ հո՛ն, առանձին կը ճաշէ։

— Սեւազգեստ կի՞նը...։

— Այո՛, նոյն ինքն. հաճեցէք իրեն յանձնել այս նամակը։

— Պատասխանին պէ՞տք է սպասել։

— Չեմ կարծեր։

Երբ սպասաւորը մեկնեցաւ, Ճէյմս Նօպօտի բոլորովին ժպտուն, ըսաւ.

— Առանց զգացնելու, դիտեցէք ինչ որ պիտի պատահի. հետաքրքրական պիտի ըլլայ։

Դարձանք եւ տեսանք որ Ժօզէֆ՝ նամակը կը յանձնէր սեւազգեստ կնոջ։

Կինը՝ երբ հասցէն կարդաց, դէպի դեղին կտրեցաւ, յետոյ սրահին շուրջ արագ ակնարկ մը պտտցնելէ յետոյ, հարցուց.

— Ո՞վ տուաւ այս նամակը։

Մատովը՝ սպասաւորը մեր խմբակը ցոյց տուաւ։

Հազիւ մէկ երկվայրկեանի չափ, կինը մեզ դիտեց, յետոյ նամակը պատռեց ու կարդաց։

Երբ ընթերցումը վերջացուց, կապարի գոյն առած էր։ Ձեռքերը որոնք թանկարժէք քարերով զարդարուած էին, կծկուեցան սեղանին ծածկոցին վրայ, աչքերը փայլատակեցին եւ ոտքի ելլելով, անարգական ակնարկ մը նետեց Ճէյմս Նօպօտիի, որ յաւիտենական ժպիտը շրթներուն, գինքը կը դիտէր. յետոյ դուրս ելաւ...։

— Ձեր նամակին բովանդակութիւնը չեմ գիտեր, ըսի. բայց ինչ որ ինծի համար կասկածէ դուրս է, այն է թէ՝ այս կինը մահացու թշնամի մը դարձաւ ձեզի հանդէպ։

— Պա՜հ, հատ մը աւելի կամ պակաս։

— Կարելի՞ է գիտնալ թէ ո՞վ է այդ կինը։

— Առաջին անգամ որ զինքը տեսայ, ըսաւ,— Նափոլիի մէջ էր— Կոմսուհի Նէտտի կը կոչուէր. աւելի յետոյ, Գահիրէ հանդիպեցայ անոր։ Այն ատեն՝ Լէյտի Մաք Կրէկօռ եղած էր. 1905ին, Փեթերսպուրկի ձախողած յեղափոխութեան օրերուն իշխանուհի Կուրչքօ անունով կը գործէր կոմս Օքրանոյի հաշւոյն. յետոյ՝ երբ աշխատիլ սկսաւ «Օ-չինչական»ներուն համար, Նատիա Պուրիչէֆ կը կոչուէր. 1917ին Պէանի մէջ գայն ինծի ներկայացուցին իբրեւ տիկին Քլօզէա։ Այդ շրջանին՝ շատ լաւ էր հաղարապետ Ֆօն Պիսմարքի հետ, որուն հետ ես ու դուք գործ ունեցանք։ Յետոյ Պրէսթի մէջ տեսայ գայն նաեւ Լիթովսքի մէջ։ Ճենովայի մէջ՝ սովետական պատուիրակութեան մէջ էր եւ եթէ յիշողութիւնս զիս չի խաբեր, Վ.էռա Ջէլիչ կը կոչուէր։ Կ'երեւի թէ Չիչէրին, Եօֆֆէ եւ Ռաքովսքի շատ յարգ կ'ընծայէին անոր։ Անկից ի վեր թէեւ զինքը չէի տեսներ, բայց լսեր էի թէ Ֆրանսա եկած էր, ուր Օլկա Սլավիա անուննտակ կը վարէր գաղտնի սպասարկութիւնը զոր սովետները հաստատած են ձեր երկրին մէջ։

— Բաւական տեղեկութիւն քաղեր էք արդէն իր մասին։

— Այո՛, նոյնիսկ ներկայիս, թերեւս ամբողջ Եւրոպայի մէջ միակը ըլլալով, այս կնոջ ճշմարիտ անունը գիտեմ։

— Անպատեհութիւն մը կը տեսնէի՞ք եթէ ձեզմէ խնդրէինք յայտնել իր անունը։

— Երբեք։Կը կոչուի Մարիա Կոստանդինովնա։

— Ա՞յն որ Ռուսիոյ մէջ կ'անուանէին ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ։

— Նոյն ինքն։

— Ռուսիոյ համ՝այնավարական Միջազգային կոմիտէին քարտուղարուհի՞ն։

— Բայց այո՛։

— Եւ խաղին մէջ կը մտնէք այս կնոջ ուղղելով ձեր առաջին հարուածները։

— Ինչո՞ւ չէ։

— Բայց տմմար բան է, բացագանեչցի։ Գիտնալով մէկտեղ անոր վայրագութիւնը, ինչ պէտք ունէիք անոր ուշադրութիւնը հրաւիրելու ձեր վրայ. այդպիսի գործերով չէ՞ք հասկնար թէ՝ ձեզի սպառնացող վտանգները կը կրկնապատկէք։

Ճէյմս Նօպօտի ուսերը թօթուելով եւ ամէն ատենէ աւելի ժպտելով, ըսաւ.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

պնդելու երկու երկիրներու առեւտրական յարաբերութիւնները, ինչպէս նաեւ զիւրացնելու խաղաղութեան գործը, որ երկու պետութեանց ալ բուն նպատակն է»։

Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ միացումը

Պոլիսէն կը հեռագրեն Յուլիս 4 Թուականով. — Գերմանական Տեւտոնիա Ակումբին կողմէ, իր 80րդ տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցաւ հանդէս մը, ուր Գերմանիոյ դեսպան Նատոլնի ճառ մը արտասանելով ըսաւ.

«Այսօր, ութսուն տարի վերջ, Գերմանիա կերպով մը իր երիտասարդութեան տարիներուն վերադարձած է, որովհետեւ այսօր եւս անիկա կը պայքարի իր միութեան համար։ Արտասահմանի Գերմանները միշտ աւելի մեծ Գերմանիոյ մը փափաքով խանդավառուած են։

«Գերմաններն ու Աւստրիացիները, միշտ սիրտով միացած, կը փափաքին միայն իրենց իտէալին պաշտօնական նուիրագործումը։ Ես ինքս ալ նոյն զգացումներով ոգեւորուած, ուրիշ բան չեմ մաղթեր, եթէ ոչ մօտ օրէն Մեծ Գերմանիոյ մը կազմութիւնը»։

Պոլիսը Քէմալիէ պիտի կոչուի

«Սէնթրըլ Նիուզ» կը տեղեկանայ թէ Թուրք կառավարութիւնը որոշած է Պոլսոյ անունը փոխել Քէմալիէի, ի պատիւ Հանրապետութեան Նախագահին, որ ներկայիս Պոլիս կը գտնուի։ Այս մասին մասնաւոր օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի Ազգ. Մեծ Ժողովին։

ԾԱՆ.— Պոլիս հիմնուած է Քրիստոսէ առաջ եօթերորդ դարուն եւ կը կոչուէր Բիւզանդիոն։ Երբ Հռոմէական կայսրութեան մայրաքաղաքը 330 թուականին Հռոմէն Բիւզանդիոն փոխադրուեցաւ Մեծն Կոստանդին կայսեր կողմէ, քաղաքին անունը ի պատիւ իրեն Կոստանդնուպոլիսի փոխուեցաւ։ 1453ին Ֆաթիհ Սուլթան Մեհմէտի կողմէ գրաւուելէն մինչեւ 1923 Պոլիս Օսմ. կայսրութեան մայրաքաղաք եղած է։

Գերմանիա եւ հոգատարութիւնները

Գերմանիա փափաք յայտնած էր անդամակցիլ Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեանց յանձնաժողովին։ Այս վերջինը իր առջի օրուան նիստին մէջ զբաղեցաւ այս խնդրով եւ ռեւէ անպատեհութիւն չգտաւ որ իր կազմին վրայ աւելնայ անդամ մը եւս, հոգ չէ թէ անիկա Գերման ըլլայ։ Վերջնական որոշումը պիտի տայ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը։

Այս որոշումէն առաջ, Ֆրանսայի Գաղթային Միութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան հեռագիր մը ուղղելով, բողոքած էր Հոգատարութեանց Յանձնաժողովին մէջ գերման անդամներու հաւանական մուտքին դէմ։ Այս բողոքը նկատի չպիտի առնուի, քանի որ կառավարութենէ մը չի բխիր։

Ֆրանքեւ-իտալական սահմանին վրայ

Վերջին օրերս ֆրանքեւ-իտալական սահմանին վրայ պատահած կարգ մը դէպքերը ներկայիս կը զբաղեցնեն Ֆրանսայի հանրային կարծիքը։

Մօն-Սընիի մէջ, իտալական բանակին կողմէ թնդանօթի ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան։ Այս շրջանը թէեւ 1861ի դաշնագրով Իտալիոյ կը պատկանի, սակայն բնակիչները մեծ մասով Ֆրանսացիներ են եւ յիշեալ ռազմափորձերու հետեւանքով մեծ վնասներ կրած են, մասնաւորաբար Լանսլէպուրկի կողմը։

Երեսփոխան Ֆալքօլ արտաքին Նախարարին ուշադրութիւնը հրաւիրած է այս միջադէպերուն մասին։ Հռոմի ֆրանսական դեսպանին հրահանգ տրուած է իտալական կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այս մասին եւ հատուցում ընել վնասուած Ֆրանսացիներուն։

Թերթերը կը գրեն թէ միջադէպերը անպակաս են սահմանի այդ կէտին վրայ։ Առջի իտալացի օր հրացանակիրներ կրակ բացած են երկու բանւորներու վրայ որոնք 200 մեդր հեռուէն կ'անցնէին։ Այս վերջինները չեն վիրաւորուած սակայն դէպքը մեծ յուզում յառաջ բերած է այդ շրջանին մէջ։

Ռուսեւլեհ յարաբերութիւնները

Պերլինէն կը հեռագրեն Յուլիս 5 Թուականով.—

Մոսկուայի լեհ դեսպան Փաթէք, երեք ժամ տեւող խօսակցութիւն մը ունեցած է արտաքին գործավար Չիչերինի հետ։ Ռուս մամուլը այս մասին բան չի գրեր։ Կը կարծուի թէ խօսակցութեան նիւթն էր ռուսեւլեհ վէճը եւ ապահովութեան ու չեզոքութեան դաշինք մը կնքելու խնդիրը։

Վոյքոֆի տեղ Վարշաւայի դեսպան պիտի նշանակուի Փրօֆ. Սթոմանիաքօֆ, Պերլինի առեւտրական պատուիրակութեան նախկին պետը։

Անգլիա եւ Ամերիկա չեն համաձայնիր

Ժընեւի նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովին մէջ, տեսակէտները կը շարունակեն իրարու բախիլ օժանդակ նաւերու խնդրին առթիւ։ Մասնաւորաբար Անգլիա եւ Միացեալ Նահանգները համաձայն չեն յածանաւերու եւ թորփիլանաւերու քանակին մասին։ Ամերիկացիները կ'առաջարկեն յածանաւերու համար առաւելագոյն սահման նշանակել 300,000 թօնօ, իսկ թորփիլահալածներուն համար 250,000, մինչ Անգլիացիները 580,000 եւ 220,000 կ'ուզեն։ Ամերիկա իբրեւ վերջին զիջում տրամադիր է ընդունելու 400,000 թօնօ' յածանաւերու համար։ Այդ պարագային ալ, սակայն, Միացեալ Նահանգները պիտի ստիպուին նոր յածանաւեր շինել' այդ թիւը լրացնելու համար. մինչդեռ Նախագահ Քուլիճի նպատակն էր սպառազինութիւնները նուազեցնել եւ ոչ թէ աւելցնել։

Միւս կողմէ, Ճափոնի պատուիրակութիւնը նոր հրահանգ ստացած է Թոքիոյէն' յածանաւերու մասին։ Ճափոն կ'ընդունի որ յածանաւերը երկու կարգի ըլլան, 10,000 եւ 7500 թոնօ, սակայն 10,000նոցներուն համար 5-5-3ի համեմատութիւնը չընդունիր։ Նոյնպէս անընդունելի կը գտնէ 7500 թոնոնոց յածանաւերուն թնդանօթի չափը գեղչել 6մատնաչափի, անոր համար որ ճափոնական այս կարգի նաւերը 8 մատնաչափնոց թնդանօթ ունին։

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ *ժողովի կը հրաւիրէ, Սարգիս Մինասեան, Արդութեան, Պէլվիլի Ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Զաւարեան, Քրիստափոր, Ռազմիկ, Աղբիւր Սերոբ Եռագոյն, Գոյամարտ, Վիշապ, Հրայր, Ուսանողական Միութիւն եւ Անկիէնի խումբերուն ներկայացուցիչները. 8 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

9 Յուլիս Շբ. գիշեր ժամը 9ին Bon Théatre*ի մէջ,* 84 Rue Chape

կը ներկայացուի **ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ**

Ղեկավարութեամբ' Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ։

ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Համազասպ» խումբի ժողովը վաղըեշ. Յուլ. 7ին երեկոյեան ժամը 8.30ին դաշնակցութեան ակումբը։ Ներկայանալ անդամատետրներով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

ԱՆԿԻԷՆԻ եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains:

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին վերնայարկը, 61, Րիւ Մ. լը Փրէնս։ Մէթրօ' Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը։

Փոն տը Շէրիւիի Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Ընկ. ԴԱՒԻԹ ԳՈԲԱՐԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ, իր եղբօր ընկ. Ք. Գոբարանեանի եւ պարագաներուն։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

Լիոնի եւ շրջակայից ազգային մարմիններու ժողովրդային քուէարկութեամբ ընտրութիւնը կատարելու համար, վարչութիւնս հրահանգ ստացած է Փարիզի կեդրոնէն։ Ըստ այսմ մինչեւ ներկայ ամսոյ վերջին եւ Օգոստոսի առաջին օրը Լիոնի մատրան կից վարչութեանս խորհրդարանին մէջ բացուած է ազգային տուրքի արձանագրութեան տոմարը, ամէն օր կէս օրէ առաջ ժամը 9 - 12 եւ կէս օրէ վերջ 6 - 9։ Ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու համար իւրաքանչիւր ազգային, որ լրացուցած է 20 տարին, պէտք է այս մէկ ամսուան ժամանակամիջոցին վճարէ առնուազն վեցամսեայ տուրքը, 12 ֆրանք, սկսեալ 1927 Յունուարէն, տարեկան 24 ֆրանք հաշուով։ Օգոստոս 1ին կը փակուի արձանագրութեան տոմարը, եւ կը կազմուի իսկոյն ընտրողական ժողովը' որ կ'որոշէ քուէարկութեան օրն ու թուականը, որ մասնաւոր ազդերով կրկին պիտի ծանուցուի։ Վարչութիւնս տպագրուած յայտարարութիւններով այս ու յաջորդ բոլոր ընտրական պարագաները հաղորդած է թէ՛ Լիոնի եւ թէ թեմերուն մէջ։ Ուստի կը հրաւիրուին բոլոր ազգայինները փութալ արձանագրուելու կարելի եղածին չափ ստուար թիւերով։ *(Կնիք)*

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊՈՒԲՐԸՇ Գործ.— 860 ֆր.։
ՎԻԼԷՆ-ԼԱ-ՔԱՌԷԼ, Կ. Օ.—13։
ՊԼԱՖՈՌ, Տար.— 5։
ՔԱՆ, Գ. Ա.— 25։
ՓԼՌԹԻՒԻ, Լ. Մ.— 35։
» Ա. Պ.— 35։
ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Պ.— 35։
ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ, Ա. Ս.—107.50։
ՔԼԱՄԱՌ, Ժ. Ա.— 35։
ԼԻՈՆ, Յ. Վ.— 50։
ԼԻՈՆ, Ե. Վ.— 130։ Ձեր ուղած հասցէն' Օր. Ա. Թորոսեան, 221, Rue Tolbiac, Paris (13e)։
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՌԻՒԻ .— Ձեր գրածին պէս հաշուած ենք։
ՊԱՂՏԱՏ, Կ. Ժ.— Ձեր ուզած հասցէն V. Noriguian, 55, Rue Tarantèze, St. Etienne, (Loire), France.

ՆԱՄԱԿ ունին բժիշկ Եղիազարեանց, Յ. Պարոնեան, Թահրա պէյ, Չէնկիլէրցի Սարգիս Արոնեան, Յ. Զարիֆեան, Հայկազուն Հապէշեան, Չէնկիլէրցի Ահարոն Զիլինկիրեան։ Դիմել խմբագրատուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խասգիւղցի (Պոլիս) Գէորգ Գէորգեան կամ Երամեան հօր անունը Լեւոն, մօր անունը Հեղինէ որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան մնկնած է։ 1924ին Քասնթի եղած է իմացնել' «Յառաջ»ի խմբագրութեան։ Կը խնդրուի «Ալիք» եւ «Նոր Օր» թերթերէն արտատպել։

— Ամասիացի, Թօրոս եւ Մաքրուհի Զատիկեանները, կը փնտռեն իրենց որդին Գրիգոր Զատիկեանը (30-32) տարեկան։ Տարի մը առաջ Օտեսա-Ռուսմանիա ըլլալը իմացուած է։ Տեղեկացնել' K. Aharonian, Briqueterie de Labadie, Cannes. A. M. France. *Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել*

— Խարբերդի Դաւեմ գիւղէն Յովհաննէս Գայաճանեան (Փոյիկեան) կը փնտռէ իր եղբայրը Կիրակոս Գայաճանեան, քոյրերը Մարթա եւ Հայկանոյշ Փոյիկեան որոնք, Նիսիպինի, Մէրտինի եւ Վիրանշէհիրի կողմերը ըլլալ կը կարծուին։ Լուր տուողին գոհացուցիչ նուէր։ Գրել' Ohanés Kayadjanian*ի,* 39 B. Puits Bivert, Gardanne (B. D. R.) France.

— Կը փնտռուի Հասանպէյլիցի Զաքարիա Պարաղճեան. կը կարծուի որ երեք տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի։ Տեղեկացնել'

Իմացնել' Movses Darakdjian Malpas Armenien la Beyude Aadeche.

«ԾՈՎՔ - ԿԷՕԼՃԻՒԿ»

ՊԱՏՄ. ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր հրապարակ ելաւ ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆԻ «*Ծովք-Կէօլճիւկ*» անուն անդրանիկ երկասիրութիւնը, մաքուր տպագրութիւն ամենաընտիր թուղթի վրայ, 300էն աւելի էջեր, զարդարուած բազմաթիւ պատկերներով ու Եւրոպայի Հայոց կաթ. պատուիրակ Պալաքեան Սրբազանի յառաջաբանով։

«Ծովք-Կէօլճիւկ» կը բաժնուի երկու մասի։ Ա. մասով հեղինակը կը պատկերացնէ Ծովքը, կը պատմէ անոր ծագումը։

Բ. Մասով կը խօսի հայ գիւղացիի ազգային շարժման մասին, ընդհանուր պատերազմի ծագման վրայ, յետոյ կ'անցնի եւ կը սկսի մանրամասնօրէն յիշատակել Հայոց զինահաւաքման փուլերը եւ ընդհանուր կոտորածի բոլոր քստմնասարսուռ դէպքերը։ «Վերին աստիճան հետաքրքրական գիրք մը ամէն Հայու համար», ինչպէս կը գրէ ծանօթ գրագէտ մը։

Դիմել հեղինակին, Gouregh Khraian, Poste Restante (Marseille (France)։

Մեծաքանակ գնողներուն մասնաւոր զեղչ։ Գին Ֆրանսա եւ Սուրիա 22 ֆրանք, Ամերիկա, Անգլիա եւ Եգիպտոս 1.50 տոլ., իսկ ուրիշ երկիրներու համար 25 ֆրանք։

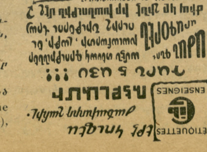

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). Մէթրօ St. Michelի ճիշտ քովը

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է' *գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ*

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

JACK DE MONTMARTRE

ՆԿԱՐՈՂ — ՆԿԱՐՈՂ

Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։ Գիները դիւրամատչելի։ Վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ Լ. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

52, Rue de Clignancourt Մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge

TÉL. NORD 59-20

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Է ՈՐ...

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ԼՈՒՍԱՔԱՂ" հրատարակութիւններուն Ա. ՊՐԱԿԸ

Փնտռեցէ՛ք

ՓԱՐԻԶ եկեղեցիին դուռը եւ բոլոր հայ լրագրավաճառներուն մօտ։
ՄԱՐՍԷՅԼ' Գ. Ծերիկեանի մօտ' 15 րիւ տէ Տօմինիքէն.
ԼԻՈՆ' Յակոբեանի մօտ' 95 Քուռ Ռիշար-Վիթօն, Մոնշա.
ՎԱԼԱՆՍ' Փիլիպպոսեանի մօտ' 8 րիւ տիւ Թէաթր.
ԼԱՆՍԷՅ' Խաչիկեանի մօտ 3 րիւ Ա. Պէրժէռ.

Եւ կամ բաժանորդագրուեցէք դիմելով մեր գործակալներուն եւ մեզի.— (եռամսեայ 16, վեցամսեայ 30, տարեկան 55)

Vahram Sévouni, 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé (Seine)

ԾԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր պրակ կը պարունակէ թէ՛ վիպական եւ թէ թատերական ընտրուած գործ մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անասթաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարգըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք' Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն' ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր' Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր' 9-12

ՏՕՔԹ. Ս. ԹԷՐՁԵԱՆ

ԲԱԶՄԱՄԵԱՅ ՓՈՐՁԱՌՈՒ ԲԺԻՇԿ

Ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2—4 6—7.30, կը գտնուի Cabinet Médico - Chirurgicalի մէջ, 62, Rue de la Rochefoucauld (Pigalleփողոցի թիւ 55ին ճիշդ դիմացը)։

Tél. Trudaine 43-13, Métro Pigalle, Autobus I եւ R, Tram 5 et 30

Հոգածու խնամք, խղճամիտ դարմանում և արագ բուժում

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆի

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները։ Եկան հիւանդութիւններու (va-rices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան։

Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ,

Հեռաձայն' Nord *31—49։*

ՍԱԿԱՐԱՆ

5 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի)	100 Mark	604
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	111
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	142
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	70
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3300
»	II »	1890
»	III »	1550
Ռումելիի երկաթ.	Lots turcs	140

Comptoir Parisien de change et de Cré[dit]
80, Rue Lafay[ette]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ 1927

7 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 382 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԻՏԱԿ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ

Բարի լուր մը կը հաղորդէր Աթէնքի մեր թղթակիցը, «Յառաջ»ի երէկուան թիւով։

Երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ, կարելի եղեր է կազմել նոր վարչութիւն մը, բոլորովին չէզոք հայրենակիցներէ։

Այս գետնին վրայ, ամիսներ առաջ համաձայներ էին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ռամկավարները եւ հնչակեանները, ամէնէն առաջ՝ Սելանիկի մէջ։ Հիմա որ Աթէնքը կ'իրականացնէ ծրագիրը, Սելանիկն ալ պիտի յարգէ իր յանձնառութիւնը։ Ուրիշ խօսքով, խոշոր քայլ մը առնուած կ'ըլլայ, հին եւ նոր Յունաստանի խառնակ եւ ուժասպառ գաղութը խաղաղեցնելու, ուժերը ամփոփելու եւ արդիւնաւոր աշխատանքի ձեռնարկելու։

Մենք չենք ճանչնար ոչ Աթէնքի, ոչ ալ Սելանիկի նոր վարչութեանց անդամները։ Բայց քանի որ երկուքն ալ երեք հոսանքներու գործակցութեամբ ընտրուած են, կը նշանակէ թէ քաշքշուքի պատրուակներ չկան։ Այժմ իրենց կը մնայ արդարացնել հաւաքական վստահութիւնը, եւ նոր, աւելի պայծառ ու տանելի մթնոլորտ մը ստեղծել յունահայ գաղութին մէջ։

Մանաւանդ որ, տակաւին անկայուն է մեր 35—40.000 հայրենակիցներուն վիճակը. եւ նեթէ արթուն, ժիր ու սրտցաւ իշխանութիւն մը չգտնուի, անակնկալներ միշտ կրնան ծագիլ։ Յունական կառավարութիւնը, իր բոլոր բարեացակամութեամբ հանդերձ, միշտ կ'արծարծէ հայ գաղթականները նօսրացնելու խնդիրը, ներքին, քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներով։ Մէկ միլիոն յոյն գաղթականներու հոգը, կուսակցական պայքարները, կարմիրներու յարաճուն գործունէութիւնը ջղագրգռած են Աթէնքի, եւ մասնաւորապէս Մակեդոնիոյ իշխանութիւնները։ Այնպէս որ, յաճախ աւելի տկարին վրայ կը թափեն իրենց ուժը. թէեւ Հայերը արդէն զանցառելի քանակութեան մը իջած են, եւ երբեք բեռ չեն ոչ կառավարութեան, ոչ ալ ժողովուրդին վրայ։

Այս համերաշխութենէն կատղած են բրածոյ եւ խառնակիչ հովիւ մը, որ ամէն մեղքիս վրայ Երեւանի «Ազատ Եկեղեցի»ն կը ներկայացնէ Աթէնքի մէջ, եւ ափ մը թափթփուքներ կամ բախտախնդիրներ։ կը կարծենք թէ մեծ պատիւ է նոյն իսկ համայնավար կոչել այդ ողորմելիները։ Անոնք բուռն պայքարի մը ձեռնարկած են, այժմ, Ռամկավարներուն եւ Հնչակեաններուն դէմ, որոնք տարիներով գործակցելէ յետոյ, երես դարձուցին, հասկնալով խեղկատակութիւնը եւ գալիք անպատեհութիւնները։ Յունահայ թերթերը քիչ մը շատ կը զբաղին այդ ոչնչութիւններով, որոնք հերոսանալու մարմաջ ունին։ Լաւագոյն ուղին է ալ համարհանքը։ Ատեն մը կը պոռան-կը ճչան եւ յետոյ կը ցնդին օճառի պղպջակներու պէս։ Այս պարագան ճիշդ է ամէն տեղի համար։ Ֆրանսայի մէջ ալ, շատ բարձր էր անոնց աղմուկը. բայց արդէն սմքեր են, մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ խաւարեցաւ երիցս երանեալ «Հոկ»երուն արեւը, կեղծ եւ սնամէջ։ Հնչակեանները արդէն առաջին գծին վրայ կը գտնուին, այդ Արշակաւանը քանդելու համար։ Ռամկավարներն ալ նախկին տաքութիւնը չունին, իսկ որոշ տեղեր (Ամերիկա), նոյն իսկ աւելորդ կը գտնեն Հոկերու գոյութիւնը, Բարեգործականին դիմաց։

Ինչ որ յաջողած է Յունաստանի մէջ, կրնայ եւ պէ՛տք է կատարուի ուրիշ տեղեր ալ։ Աւելի քան երբեք ժամանակ է խուզանդական վէճերը կարճ կապելու եւ ուժերը տնտեսելու։ Մէկ խօսքով՝ մեր ինքնապահպանման, ինքնապաշտպանութեան ճակատը զօրացնելու։

Այս տեսակէտէն, դժբախտ անելի մը մատնուած է պուլղարահայ գաղութը, շնորհիւ ափ մը անարժան կամ երկերես մարդոց, որոնք «Թեմական Խորհուրդ» կը խաղցնեն, օգտուելով պետական շրջանակներու չափազանց բարեացակամութենէն։

Գրեցինք թէ վերջերս համերաշխութեան փորձ մը կատարուած է նաեւ Սօֆիայի մէջ, չէզոքներու նախաձեռնութեամբ։ Վերջնական արդիւնքին ծանօթ չենք։ Բայց վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ չէզոքները դիմեր են «Թեմական»ին, եւ խնդրեր են որ 1. Դիւրացնէ կաթող. պատուիրակին Պուլկարիա մուտքը. 2. Բոլորովին չէզոք Եռանդամ մը ընտրէ Սօֆիայի համար նշանակուած Եռանդամին տեղ։ (Ընտրովի Թաղ. Խորհուրդը լուծուեցաւ «Թեմական»ին ժուրնալով, եւ պաշտօնի կոչուեցան երեք խամաճիկներ, զարշելի քինախնդրութեամբ մը)։

Ինչպէս կ'երեւայ, չէզոքները բարի միտքեր ունեցեր են, բայց բուն միջոցը չեն գտներ, կամ չափազանց փափկանկատութեամբ շարժած են։

Մեր կարծիքով, միակ ելքը— վարկաբեկ «Թեմական»ին հրաժարեցումն է։ Եթէ այդ մարդիկը հրաշքներ ալ գործած ըլլան, պէտք է քաշուին, քանի որ ոչ միայն վստահութիւն չեն վայելեր, այլ եւ պատճառ եղած են գաղութը պառակտելու, եւ ազգ. անփոխելի իրաւունքներ փտանգելու, չփոթեցնելով կառավարութեան այս կամ այն պաշտօնեան։ Այն ատեն, թերեւս պէտք ըլլար կաթ. պատուիրակ ալ հրաւիրելու, աւելորդ ծախքեր ընելով։ Թող գաղութը ինք իր գլխուն ճարը նայի, հեռաւոր ուրբերու ապաւինելէ առաջ։

Յունաստանը քանի մը տարուան գաղութ է. Պուլկարիան՝ քանի մը տասնեակ տարուան։ Ինչո՞ւ այդքան անճրկեր են եւ ուրը պատէն վեր կը հանեն, ծիծաղելի դառնալով ամէնուն առջեւ. հայ թէ օտար։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երէկ, Աթէնքի մեր թղթակիցը կը հաղորդէր թէ վերջապէս կարելի եղած է կազմել բոլորովին չէզոք վարչութիւն մը, շնորհիւ դաշնակցական-ռամկավար-հնչակեան համաձայնութեան։ Այս առթիւ Աթէնքի *Նոր Օրը* կը գրէ (28 Յունիս).

—«Ընտրուած նոր Վարչութիւնը, բացառապէս կազմուած չէզոք ազգայիններէ, կը վայելէ վստահութիւնը եւ համակրանքը քաղաքական երեք կուսակցութեանց։ Համերաշխական այս առաջին քայլին արդիւնքը յուսադրիչ է։ Այդ արդիւնքին հասնելու համար փոխադարձաբար եղած զիջողութիւնները եւ ցոյց տրուած բարեացակամ վերաբերմունքը այն յոյսը կը ներշնչեն մեզի թէ ապագային դժուար չպիտի ըլլայ գործակցութեան սահմանները աւելի ընդարձակել, գաղութին շահերը լաւագոյն կերպով պաշտպանելու համար։

«Նորընտիր վարչութիւնը որքան որ բարոյապէս եւ վարչապէս կազմակերպուած մեքենայ մը կը ժառանգէ իր նախորդէն, դժուարութիւն չպիտի քաշէ իր գործունէութեան ընթացքին, քանի իր թիկունքը առած է քաղաքական կուսակցութեանց։ Ամէնէն կարեւորը հանրային վստահութեան խնդիրն է, ինչ որ չունէր նախորդը։ Այդ վստահութիւնը տեւականացնելու եւ արժեքաւորելու համար նորընտիր Վարչութիւնը պէտք է մշակէ ժողովուրդին ընդհանուր պահանջներուն գոհացում տուող ծրագիր մը։

«Բաւական է որքան սնամէջ պայքարներով ժամավաճառ եղանք, անլոյծ ձգելով ազգային կենսական խնդիրները։ Մենք չենք ուզեր անցեալի պատմութիւնը քրքրել եւ պատասխանատուութիւնները ճշդել։ Տրամադրութիւն ալ չունինք արծարծելու ատելութիւն և կիրք հրահրող բանավէճեր, որոնք աւելորդ տեղը ուժ եւ աշխատանք կը խլեն մեզմէ։»

ՀԻՆ ԴԱՄԲԱՐԱՆՆԵՐ.— Շիրակի Ջրանցքին ու Օրթա-Բիլիսա գիւղին մօտ, դաշտային աշխատանքներու պահուն, պատահաբար երեւան ելան չորս հին դամբարաններ։ Այդ դամբարանները շինուած են տոլմէն գերեզմանաքարերու եղանակով։ Թաղուած են հողին տակ։ Մինչդեռ տոլմէն գերեզմանները կը գտնուին հողին մակերեսին վրայ։

Դամբարանները կը պատկանին անագապղինձի դարու վերջերուն, (Քրիստոսէ 1000 տարի առաջ,) ինչպէս կը հաստատուի անագապղինձէ գործիքներէն, զէնքերէն եւ կարթերէն։ Կան նաեւ երկաթի հետքեր։ Գերեզմաններու մէջ կը գտնուին մարդկային ոսկորի փոշիներ, իսկ մուտքին վրայ եւ մօտը՝ զոհաբերուած կենդանիներու կմախքներ, ձի, սանձ, զէնք, յախճապակեայ ապարկաններու կտորներ։ Պեղումներ կատարուեցան 3 դամբարաններուն մէջ, որոնք կը գտնուին Ջրանցքին գիծին վրայ։

Այս շրջանին մէջ կը գտնուին ուրիշ դամբարաններ ալ։ («Խորհրդ. Հայաստան», 17 Յունիս)։

ՀԱՅ. ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ.— Հրատարակուեցաւ փրոֆ. Հ. Աճառեանի հայերէն Արմատական Բառարանին երկրորդ հատորին երկրորդ պրակը, գաւաթ բառէն մինչեւ գինդբառը, 97—200 էջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Ազգային Պաշտպանութեան Շաբաթը»

Մոսկուայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ պոլշեւիկեան իշխանութիւնները անխոնջ կերպով կ'աշխատին Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները համոզելու համար որ մօտալուտ է դրամատիրական պետութեանց կողմէ Ռուսիոյ դէմ զինեալ յարձակում մը։

«Ազգային Պաշտպանութեան Շաբաթը» պիտի սկսի Յուլիս 10ին։ Ամբողջ 7 օր խորհրդային դրախտին ամէն կողմը ցոյցեր եւ միթինկներ պիտի կազմակերպուին, եւ անդադար պիտի կրկնուի թէ սովետական հայրենիքը վտանգի տակ է, իսկ ժողովուրդը վճռած է զայն պաշտպանել արտաքին թշնամիին դէմ։ Ցոյցերուն պիտի մասնակցին, բացի համայնավար կուսակցութեան անդամներէն, բանւորական, արհեստակցական միութիւնները եւ պոլշեւիկեան ամէն կարգի կազմակերպութիւններ։

Կառավարութիւնը կը մտածէ այս ձեւով ժողովուրդին մտքին մէջ մտցնել ուժգին կերպով թէ անհրաժեշտ է Խորհրդային Միութիւնը պաշտպանել արտաքին յարձակումներու, մանաւանդ անգլիական արշաւանքի մը դէմ, միաժամանակ նպատակ ունի ցոյց տալ օտարներուն թէ ժողովրդային զանգուածները պատրաստ են սովետական դրօշին տակ կռուիլ ամէն յարձակումի դէմ։ Մասնաւորաբար ուշադրութիւն պիտի դարձուի որ այդ ցոյցերը ձգտին տեսակ մը եղբայրակցութիւն առաջ բերել կարմիր բանակին եւ ժողովուրդին միջեւ։

Այս առթիւ «Փրավտա» կը գրէ.— «Մեր աշխարհակալ թշնամիները մեզի դէմ պատերազմ կը պատրաստեն դիւային եւ ոճրածին եռանդով մը։ Անոնց պէտք է պատասխանենք մեր սեփական պատրաստութիւններով եւ երկրի պաշտպանութեան ուժերը զօրացնելով։ «Ազգ. Պաշտպանութեան շաբաթը» վստահ ենք թէ զօրաւոր մղում մը պիտի տայ Խորհրդային Միութեան պաշտպանողական տարողութիւնը աւելցնելու։»

Ահռելի կռիւ մը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հրատարակէ Կէփէուի (Նախկին Չեկա) մէկ զեկոյցը երեք ահաբեկիչ-լրտեսներու մասին, որոնք Յունիս 3ի գիշերը փորձած էին օդը հանել Կէփէուի շէնքին քովի տունը։ Այս ձախողած եղեռնափորձին գլխաւոր կազմակերպիչն էր յայտնի միապետական Զախարչէնքօ, ազգական փարիզաբնակ զօր. Քուբէփօֆի, և որ Մայիս 31 Ֆինլանտիայէն գաղտնաբար Ռուսիա մտած էր։ Իր գործակիցներն էին Օփէրփութ, Սավինքօֆի նախկին կուսակիցներէն, որ Ֆինլանտիայէն կը ղեկավարէր լրտեսական գործը եւ Վօզնէսէնսքի անուն մէկը։

Իրենց ձախողութենէն վերջ, դաւադիրները գացին Սմօլէնսք, ուրկէ 10 քիլոմեդր անդին տեսնուեցաւ Օփէրփութ։ Այս վերջինը ձերբակալուելու վրայ էր, երբ բուռն կերպով դիմադրեց եւ զէնք գործածեց, ու հրացանաձգութեան պահուն սպաննուեցաւ։ Զախարչէնքօ եւ Վօզնէսէնսքի եւս կարմիր զինուորներու թակարդին մէջ ինկան եւ հրացանաձգութեան ատեն սպաննուեցան։ Իրենց դիմադրութեան ատեն, ահաբեկիչները ծանրապէս վիրաւորեցին բանւոր մը, գիւղացի մը եւ քաղաքապահ մը։ Սպաննեցին ինքնաշարժի վարիչ մը եւ ծանրապէս վիրաւորեցին անոր ընկերը, որովհետեւ անոնք մերժած էին օգնել իրենց հետապնդումէն խուսափելու համար։

«Մէսաժէ Սօսիալիսթ» վերի եղեռնափորձին մասին հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.—

Դաւադիրները յարկաբաժին մը վարձած էին Կէփէուի շէնքին մօտ։ Ռումբերը դրուած էին այնպիսի ձեւով մը, որ պայթումը պիտի փլցնէր Կէփէուի շէնքին միջնորմը, որուն վրայ կը բացուէին Կէփէուի պետ Մէնժինսքիի եւ Եակոտայի գրասենեակները։ Դաւադրութիւնը երեւան հանուեցաւ վերջին պահուն։

∴ Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ սովետներուն ինպաստ լրտեսական մեծ կազմակերպութիւն մը երեւան հանուած է լիթուանական քաղաքին մէջ։ Կարեւոր վաւերաթուղթեր գրաւուած եւ ութ հոգի ձերբակալուած են։

ՈՒԿՐԱՅԻՆԱՑԻ ԱՆՋԱՏՈՂԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Խարքովի թերթերը կը հրատարակեն Ուկրայինայի կոմկուսի կեդրոնական կոմիտէին մէկ յայտարարութիւնը ի մասին Ուկրայինայի համայնավար կուսակցութեան մէկ խմբակին, որուն գլուխը կը գտնուի Մոսկուայի նախկին կրթական գործավար Շումսքի։

Կեդրոնական կոմիտէն կը դատապարտէ գաղափարը այս խմբակին, որ կը պահանջէ բռնի ուկրայինացնել Ուկրայինայի ռուս եւ այլ ազգի բնակիչները։ Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ Շումսքի երկար ատեն սիստեմաթիկ պայքար մղած է կեդրոնական կոմիտէին դէմ։ Այս խմբակը իրեն համակիրներ գտած է Արեւելեան Կալիցիոյ համայնավար կուսակցութեանց մէջ՝ ուկրայինացի ազգայնականներու կողմէ տարածուած կարգ մը գրոյցներու ազդեցութեան տակ։ Եզրակացնելով, կեդրոնական կոմիտէն կը թելադրէ սաստկացնել պայքարը միաժա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդացէք էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Հալէպէն կը գրեն «Յուսաբեր»ի.

— «Համաձայն մեր ունեցած տեղեկութիւններուն, Թուրքիոյ արեւելեան բանակը կը մնայ միշտ սպառնական դիրքի վրայ, ու Քէմալի կառավարութիւնը իր բոլոր ձեռնարկներու մէջ ստիպուած է հաշուի առնել այս շատ լուրջ եւ ճնշիչ պարագան։ Ապրիլի սկիզբները պետական հրաման մը մերժուած է կատարել արեւելեան բանակի զինուորներու կողմէ։ կարգադրուած է, որ 1500 սուինէնոց զօրամաս մը Իզմիրի շրջանը փոխադրուի։ Այս նպատակով երկար բանակցութիւններ եղած են, քննիչներ երթեւեկած են, սակայն ապարդիւն։ Մ. Քէմալ անկարող եղած է պետութեան հրամանը արժեցնելու։ Բանակին զինուորները յայտարարած են, որ Թուրքիան ի վիճակի չէ նոր կռիւներ մղելու, ուստի խնդիրները պէտք է կարգադրուին բանակցութիւններով։ Էրզրումի մէջ, Ապրիլ 16ին, զինուորները ցոյցեր կազմակերպած եւ «կորչի պատերազմը» աղաղակներով պտտած են փողոցները։

Զինուորներու այս ընթացքը շատ ծանր նստած է կառավարութեան վրայ։ Էնկիւրին հապճեպօրէն նոր միջոցներու մասին կը խորհի, առաջքն առնելու համար քայքայման բնոյթ ունեցող այս երեւոյթին։»

ՇԵՐԱՄԻ ՀՈՒՆՏԵՐԸ.— Հայաստանի շերամի հունտը մեծ յաջողութիւն գտած է Պարսկաստանի եւ Թուրքիստանի մէջ։ Նկատի ունենալով Հայաստանի շերամապահութեան զարգացման կարելիութիւնները, մասնաւոր ներկայացուցիչներ ղրկուած են Պարսկաստան, բաշխելու համար 10.000 տուփ հունտ, խողակին հինգերորդ մասը ստանալու պայմանով։

Փորձը յաջողած ըլլալով, առաջիկայ տարուընէ սկսեալ պարսիկ շերամապահները համաձայնած են մշակելու հայկական հունտերը։

Նոյն յաջողութիւնը նաեւ Թուրքիստանի մէջ, ուր մինչեւ Մարտ ամիսը ծախուած է 30 հազար տուփ հունտ։

Այսպէսով երկու մեծ շուկայ կը ներկայանան հայկական հունտերուն համար։ («Խորհրդ. Հայաստան», 17 Յունիս)։

Կաթող. Պատուիրակութեան դիւանէն կը հաղորդուի մեզ.— 1. Անհիմն է այն լուրը թէ Եգիպտոսի առաջ. փոխանորդութենէն հրաժարեալ Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեան կոչուած է Մարսէյլի եւ Պելճիքայի հովուութեան։ Սիրունեան վարդապետ իր դիմումին վրայ, հրաւիրուած է Եւրոպայի նորակազմ թեմին մէջ համար պաշտօնի մը, զոր Փարիզ ժամանումէն վերջը միայն կարելի պիտի ըլլայ որոշել։

2.— Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը, համաձայն Ամենայն Հայոց Հայրապետին հրամանին, յառաջիկայ Օգոստոսին մէջ ի Լօզան գումարուելիք Եկեղեցականաց համաշխարհային ժողովին Հայ Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ պատուիրակ նշանակած է Ամերիկայի Առաջնորդ Տիրայր արքեպիսկոպոսը, Եւրոպայի Կաթող. Պատուիրակ Պալաքեան եւ Մանչեսթրի հոգեւոր հովիւ Դուրեան եպիսկոպոսները։

CCCP.

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջերս խորհրդային մամուլը բաւական մեծ ուշադրութիւն կ'ընծայէ Վրացիներու եւ, յատկապէս, վրացի մենշեւիկներու գործունէութեան: Պոլշեւիկ թերթերը, «Իզվեստիա», «Փրաւտա», «Զարիա Վոստոքա» շատ կը զբաղին վրաց ազգայնականներով:

Տակաւին նոր էր, որ կոմունիստ յայտնի պատմագէտ Մ. Փոքրովսկին «Փրաւտա»յի մէջ (16 Յունիս) ընդարձակ յօդուած մը նուիրեց՝ «Վրաստանը անգլիական տիրապետութեան տակ», որուն մէջ ծանր մեղադրանքներ կ'ընէր վրաց պետական գործիչներու դիւանագիտական աշխատանքներէն: «Կրասնիյ Արխիւ» պատմական ամսագիրը սկսած է հրատարակել Ժորդանիայի կառավարութեան անգլիական ներկայացուցիչներուն հետ վարած բանակցութիւններու արձանագրութիւնները: Իսկ այս քանի օրերս «Իզվեստիա»ն եւ «Զարիա Վոստոքա»ն սկսան հրատարակել շարքը մեղադրանքներու՝ վրաց ազգային կուսակցութիւններու եւ գործիչներու այսօրուան գործունէութենէն: Բնականաբար, այս նիւթերը մեզ համար ունին առանձին շահեկանութիւն, այդ պատճառով անհրաժեշտ կը նկատենք պահ մը կանգ առնել անոնց վրայ:

Այս տարուան Ապրիլ ամսին, Պոլսոյ եւ Աճարիայի վրայով, Կովկաս անցած է վրացի մենշեւիկ գործիչ Իվան Կարցեւաձէն, որ խորհրդային հողի վրայ ձերբակալուած է Չեկայի գործակալներուն կողմէ: Ձերբակալութեան պարագաները յայտնի չեն, բայց բոլոր նշաններէն կարելի է ենթադրել, որ Չեկայի մատը որոշ դեր խաղցած է անոր մէջ:

Կարցեւաձէի վրայէն գտնուած են կարգ մը կարեւոր գրութիւններ, որոնք կը պարզեն թէ՛ ձերբակալուածի ով ըլլալը, թէ իր պաշտօնը եւ թէ արտասահմանի վրաց ազգայնականներու քաղաքական դէմքը:

Յայտնի կը դառնայ, որ Կարցեւաձէն ղրկուած է վրացի մենշեւիկներու Փարիզի կեդրոնին կողմէ, անցած է Պոլսոյ վրայով, ուր ստացած է Ժորդանիայի ու Ռամիշվիլիի հրահանգները, ապա Աճարիայի վրայով փորձած է մտնել Վրաստանի ներսերը՝ տեսնուելու եւ գործակցելու համար վրացի մենշեւիկներու կեդրոնական կոմիտէին հետ. ու սահմանագլխին ալ ձերբակալուած է:

Բռնուած թուղթերէն, առայժմ, հրատարակութեան տրուած են երկուքը. Վրաստանի կառավարութեան նախագահ՝ Նոյ Ժորդանիայի եւ նախարար Ռամիշվիլիի հրահանգ-նամակները: Մէկ-երկու-քաղուածք բաւական է հասկնալու համար վրաց տարագիր գործիչներու վարած ազգային քաղաքականութիւնը:

Ժորդանիա կը գրէ. «Խորհրդային ամբողջ տարածութեան վրայ միայն մեր կուսակցութիւնն է կրցեր պահել իր գոյութիւնը, ժողովուրդը ենթարկել իր ազդեցութեան, ան դարձած է մեր ազգի պայքարի գլխաւոր միջոցը: Ան գրեթէ միակ ողնաշարն է, որի շուրջ հաւաքուած է մեր ժողովուրդի հոգեկան աբրութիւնը: Այսպիսով, սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը հանդիսանայ բնուորական ազգային մարմին մը: Մեր գլխաւոր նպատակն է պահպանել կուսակցութիւնը եւ այդ գործին մէջ օգտագործել անգամ բոլոր հակապոլշեւիկ տարրերը»:

Գալով քաղաքական խնդրին՝ «այժմ Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունի միայն երկու պետական կազմակերպութիւն— համայնավար կուսակցութիւնը եւ բանակը, որոնց ներքին տատանումները կը յանգին քաղաքացիական պատերազմի: Այս պայմաններուն մէջ, Վրաստանի սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը պէտք է աջակցի այս ուժերուն, որոնք կ'ելլեն Մոսկուայի դէմ եւ կ'աշխատին շարժումը հասցնել տրամաբանական վախճանի— Վրաստանի եւ բովանդակ Կովկասի անջատման Մոսկուայէն»:

Ընդգծելով, որ «պոլշեւիկեան ռէժիմը քայքայած է վրացի ազգը, իր ազգային կարգն ու մշակոյթը», Ժորդանիա կը շեշտէ, որ Վրաստանի ազատութիւնը այժմ պայմանաւորուած է Ուկրայինայի անկախութեամբ. «Վրաց ազգը սկսած է մտնել Ուկրայինայի ազգ. շարժման շրջանակներուն մէջ»: Ուկրայինան եւ Վրաստանը համերաշխ պէտք է կռուին Վելիքոռոսիայի դէմ:

Ժորդանիայի համոզումով, «ռուս-անգլիական հակամարտութիւնը այսօր հասած է տեղ մը, որ այլեւս չի կրնար յուծուիլ խաղաղ բանակցութիւններու ճանապարհով: Հարցը դրուած է այսպէս. Ո՞վ պէտք է իշխէ Ասիոյ մէջ՝ Ռուսաստա՞նը՝ թէ Անգլիան: Այս պահուս Անգլիան կը համախմբէ բոլոր հակախորհրդային ուժերը»: Պատերազմի պարագային Վրաստանի դերը պարզ է՝ ըլլալ Ռուսաստանի դէմ եւ «գործօն կերպով հրապարակ իջնել, երբ Մոսկուան վերջնապէս պարտուի»:

Այսպիսով, վրաց մենշեւիկները խորհրդային իշխանութեան անկման ժամը կը նկատեն հասած եւ կը պատրաստուին գործօն պայքարի Վրաստանի անկախութեան վերհաստատման համար:

Աւելի վճռական է Ն. Ռամիշվիլին, որ Վրաստանի ընկերներուն կուտայ գործնական հրահանգներ, «եթէ պոլշեւիկութեան անկումը առաջ գայ ներքին տագնապով, մենք անմիջապէս պէտք է մեր ձեռքը առնենք պետական իշխանութիւնը: Պոլշեւիկները պէտք է ձերբակալուին, պէտք է վերահաստատուի Վրաստանի հանրապետութեան անկախութիւնը: Միաժամանակ պէտք է օգնենք Ատրպէյջանի ժողովրդին, Լեռնականներուն, որպէսզի անոնք ալ հաստատեն անկախ հանրապետութիւնները: Այդ նպատակով այսօրուընէ իսկ պէտք է խիստ գաղտնի կապ հաստատենք վրաց բանակի հրամանատարական կազմին հետ, որպէսզի համապատասխան վայրկեանին կարենանք յենուլ անոնց վրայ, ձերբակալելու համար բանակի մէջ գտնուող պոլշեւիկները, պետերը, զինուորները...: Որպէսզի յեղաշրջումէն ետքը երկրի տէրը ըլլան ռամկավարները եւ ոչ թէ փաշիստ-յետադէմ տարրերը, պէտք է գաղտնի կերպով կամաւորներ արձանագրել: Այդ առանձնապէս անհրաժեշտ է ընել Թիֆլիսի մէջ, ուր մենք պէտք է ունենանք կարեւոր ուժ մը: Պոլշեւիկեան ռէժիմի անկումէն յետոյ մենք պէտք է ստեղծենք ժամանակաւոր վարչութիւն մը մեր սոցիալ-ֆէտէրալիստ եւ ազգային-դեմոկրատ կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Ժամանակաւոր վարչութիւնը, որու նախագահը անպայման մեր ներկայացուցիչը պէտք է ըլլայ, սկիզբէն իսկ պէտք է յայտարարէ, որ ազգի ներկայացուցիչը կը հանդիսանայ տարագրութեան մէջ գտնուող Ժորդանիայի կառավարութիւնը:»

Ապա կարգ մը գործնական հրահանգներ տալէ ետք՝ Ռամիշվիլի կը վերջացնէ հետեւեալ խօսքերով.

«Նկատի ունեցէք այն պարագան, որ մենք Անգլիոյ մէջ, հիւպատոսի միջնորդութեամբ, կապուած ենք անմիջապէս Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին հետ. իսկ Հռոմի մէջ, Պապին քով, ունինք առանձին ներկայացուցիչ՝ Իվանիցկին (Ռ. Ինգիլօ): Վրաստանէն լուրեր կը հասնին, որ մեր եկեղեցին պետերը միութիւն կ'առաջարկեն Հռոմի հետ: Յամենայն դէպս, դուք պէտք է հաղորդէք մեզ բոլոր այն լուրերը, որոնք կը վերաբերին եկեղեցին: Եւրոպայի մէջ ատիկա շատ մեծ նշանակութիւն ունի»:

Պարզ, որոշ, կտրուկ:

Ընկերվարական Ռամիշվիլիի բերնին մտերմութիւնը Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին ու Հռոմի Պապին հետ քիչ մը piquant չի՞ հնչեր: Ժորդանիան ու Ռամիշվիլին ինչպէս կը հաշտեցնեն իրենց մասնակցութիւնը մէկ կողմէն ընկերվարական Միջազգայինին եւ միւս կողմէն գործակցութիւնը կաթոլիկ ու անգլիական եկեղեցիներու պետերուն հետ: Քիչ մը չափէն աւելի «ազատամտութիւն» չէ՞ ասիկա:

Եւ յետոյ, Կովկասի ազատագրութեան համար բոլոր մանրամասնութիւնները հաշուի առնուած են, ե՛ւ համայնավար կուսակցութեան ու կարմիր բանակի դերը, ե՛ւ անգլիւռուս հակամարտութիւնը Ասիոյ մէջ, ե՛ւ Ուկրայնական գործօնը— հապա սա թրքական գործօնի՞ մասին ինչ կը մտածեն վրացի գործիչները: Չէ՞ որ Անգլիան շատ հեռու է, Ուկրայինան Կովկասէն բաժնուած է ծովով, սարերով ու դաշտերով, մինչ Թուրքիան նստած է Ճորոխի եւ Արաքսի ափը, Վրաստանի կռնակը եւ Հայաստանի կուրծքին վրայ: Քիչ մը տարօրինակ է, որ այս կէտը վրիպած է Ժորդանիա-Ռամիշվիլիի սրատես աչքերէն:

Ամէն պարագայի տակ, վրաց գործիչները, եթէ կեղծ չեն Ժորդանիայի ու Ռամիշվիլիի նամակները, ինչ որ անհաւանական կը թուի, քանի որ Ռամիշվիլին նամակին ինքնագիրն անգամ հրատարակուած է— վրաց տարագիր պետերը անցած են գործունէութեան նոր, աւելի գործնական փուլի մը: Այդ երեւոյթին հանդէպ մենք չենք կրնար կենալ անտարբեր: Եւ պոլշեւիկներու հրատարակած վաւերագրերը բաւական նիւթ կուտան, որպէսզի այդ երեւոյթը ենթարկենք բազմակողմանի քննութեան եւ համապատասխան եզրակացութիւնները հանենք:

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ օր Լենինկրատի մէջ հարիւր հազարաւոր անգործներ մեծ ցոյցեր կատարեցին: Խօսք առած են 42 հռետորներ: Փեթրոկրատի խորհուրդին անդամ Քօրէշիքօֆ պահանջեց ներկայիս գործարաններուն մէջ աշխատող բանուորները հանել եւ անոնց տեղ առնել անգործները, իբրեւ արդար կարգադրութիւն մը՝ թշուառութեան առաջքն առնելու համար:

Ճառախօսները բուռն յարձակումներ ըրին կառավարութեան դէմ: Նկատելի է որ խորհրդային թերթերը լռութեամբ կ'անցնին այս հսկայ ցոյցերուն վրայէն:

Մոսկուայի քաղաքական Բիւրօն արտակարգ նիստի մը մէջ մերժած է ընդդիմադիրներու մէկ բանաձեւը, որով կ'առաջարկէին կեդրոնական մարմինը բոլորովին փոխել եւ շուտով նիստի հրաւիրել կուսակցութեան համագումարը:

Բիւրօն որոշեց միայն որ Յուլիս 14ին եւ 15ին Մոսկուայի մէջ գումարուի կեդրոնական կոմիտէի լիակատար ժողովը: Այնտեղ խօսք պիտի առնեն Սթալին, Ջիչէրին եւ Վորոշիլոֆ:

Կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոսին, չխանգարելու համար Յեղափոխութեան տասնամեակին առթիւ հոկտեմբերին կատարուելիք հանդէսները: Համագումարին մէջ խօսք չպիտի տրուի ընդդիմադիրներուն:

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը՝ Փ. Ժանթիզօն «Թուրք Հայրենիքը» խորագրին տակ գրած է թղթակցութիւն մը: Կուտանք ամբողջութեամբ իր շահեկանութեան համար.—

Հայրենիքի գաղափարը; որ ծանօթ է եւրոպական քաղաքակրթութեան, մինչեւ վերջին ժամանակները գրեթէ բոլորովին գոյութիւն չունէր Արեւելքցիներու միտքին մէջ: «Վաթան» բառը, զոր Թուրքերը կը գործածեն զայն արտայայտելու համար, արաբական ծագում ունի եւ իր նախնական իմաստն է «տեղ մը ուր մարդ կը բնակի», եւ կամ «ոչխարներու կամ եզներու արօտավայրը»: Ինչպէս կը տեսնուի, ասիկա արտայայտութիւնն է վաչկատուն խաշնարածներու, որոնց համար հայրենիքը ուրիշ նշանակութիւն չէ ունեցած երբեք: Ուստի, իմաստը զոր Թուրքը կուտայ ներկայիս «վաթան» բառին, արդիական ծագում ունի: Կարելի է ըսել նոյն իսկ թէ աբեւմտեան ըմբռնումով հայրենիքի յղացումը այս երկրի ժողովուրդներուն միտքին մէջ մտաւ միայն Անկախութեան պատերազմով, Հանրապետութիւնով:

Բիւզանդիոնի յաջորդէն իվեր Օսմ. կայսրութիւնը՝ բաղկացած զանազան ցեղախումբերէ եւ բնակչութիւններէ, երբեք չկազմեց ճշմարիտ ազգ մը, այլ եղաւ այլազան մարդկային խմբաւորումներու պարզ համախմբում մը: Մինչեւ վերջին օրը անիկա չունեցաւ այն տարրերն իսկ, որոնք մեր աչքին կը կազմեն ազգութիւնը:

Մեծ կայսրութեանց մէջ եղածին պէս ծնունդ չտուաւ ընդհանուր ցեղի մը, բոլորին խառնուրդէն կազմուած: Իր ուժը չսահմանափակեց իր բնական սահմաններուն մէջ: Տնտեսական սիստեմ մը չունեցաւ բնաւ: Իրեն յատուկ մշակոյթ մը չստեղծեց: Վերջապէս, թոյլ տուաւ որ կրօնական հաւատալիքները տիրապետեն քաղաքացիական բոլոր զգացումներուն: Կարճ խօսքով, Օսմ. կայսրութիւնը իր պատմութեան ոեւէ մէկ պահուն չյաջողեցաւ իր բնակիչներուն մէջ ստեղծել հայրենասիրական խիղճ մը, իր ծոցին մէջ գարբնել ազգային տիպար մը: Չզադրեցաւ ըլլալէ խառնուրդ մը Թուրքերու, Յոյներու, Հայերու, Հրեաներու, Սլաւներու, Արաբներու, Լազերու, Քիւրտերու, Չէրքէզներու, Քաղդէացիներու, Տիւրզիներու, Թաթարներու եւ Թիւրքմէններու (առած մը կ'ըսէ թէ Օսմանեան կայսրութեան մէջ 72ուկէս ազգեր կան), որոնք բոլորն ալ ունէին իրենց սեպհական դիմագիծը, մշակոյթը, լեզուն, բարքերն ու հաւատալիքները:

Ասոր վրայ աւելցնենք նաեւ որ այս ժողովուրդները կողք կողքի ապրեցան դարերով, ոմանք իբրեւ յաղթականներ, ուրիշներ իբրեւ րայա եւ հարկատու: Արդարեւ, Թուրքերը ըլլա՛յ անհետատեսութեամբ, ըլլա՛յ շահէ դրդուած զանց ըրին ձուլել նուաճուած ժողովուրդները: Միւս կողմէ, խառնակութիւնը աւելի ծանրակշիռ դարձաւ շնորհիւ իսլամական կրօնքին, որուն համաձայն ամէն իսլամ մարգարէի ներկայացուցիչին՝ խալիֆային հպատակ կը նկատուի: Այնպէս որ, Թուրքիա համոյ իւրաքանչիւր իսլամ օսմ. հպատակ կը նկատուէր: Երբեք ցեղերու այսքան տարօրինակ խառնուրդ չէ տեսնուած: Ամէն երկրէ եւ ամէն դասակարգէ բախտախնդիրներ ու հաւատուրացներ ապրեցան մինչեւ կայսերական պալատը: Մեծ-եպարքոս եղան, ո՛չ միայն Ալպանացիներ, Սուրիացիներ կամ Քիւրտեր, այլ նոյնիսկ հաւատուրաց Սլաւներ կամ թրքացած Յոյներ: Գալով Օսմանի ցեղէն սուլթաններուն, անոնց ալ մայրերն ու կիները մեծ մասամբ պալատական գերիներ, օտարուհիներ էին: Այս կերպով կամաց կամաց կորսնցուցին իրենց ցեղային զգացումը: Անոնցմէ ոմանք ի վերջոյ վստահութիւն ունէին միայն ոչ-թուրք տարրերուն վրայ. Ապտիւլ Համիտ կ'ապրէր շրջապատուած ալպանական, քրտական կամ խափշիկ պահակագունդերով: Անիկա Թուրքերը գոհեց համիսլամութեան:

Նախ՝ 1908ի յեղափոխութիւնը փորձեց ազգութիւն մը հանել այս քաոսէն: Ուզեց ստեղծել «օսմանեան հայրենիք» մը, որուն մէջ բոլոր քաղաքացիները, ինչ ալ ըլլայ իրենց ցեղային ծագումը, հաւատքը, աւանդութիւնները, Օսմանցի պիտի ըլլային: Եւ սակայն, հակառակ ամէնէն յառաջադէմ քաղաքական սկզբունքներու գործադրութեան, Պոլսոյ իթթիհատականները հասկցան որ այս դրութիւնը չէր կրնար երկար տեւել: Իրապէս, օսմանցիութիւնը շուտով թուրքերու շահին դէմ ծառացաւ: Եւ Հայերու, Յոյներու, Արաբներու, Քիւրտերու եւ ուրիշներու ակնյայտնի ազգայնական ձգտումներուն առջեւ, Թուրքերը, իրենց կարգին ստիպուեցան նոյնպէս շարժիլ, չկորսուելու համար: Այսպէս ծնաւ թիւրքճիութիւնը:

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, տիրական ուժով մը երկրին մէջ սկսաւ տարածուիլ գաղափարը Թուրքիոյ մը, բնակուած Թուրքերէ, ղեկավարուած Թուրքերու կողմէ, այսինքն ցեղով, լեզուով եւ մշակոյթով միատարր ազգի մը գաղափարը: Վերջին պատերազմները դիւրացուցին այս խտէալին իրագործումը: Յոյներն ու Հայերը անհետացան Անատոլուէն ու Թրակիայէն, եւ քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները այլեւս Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն ունին իբրեւ խիստ փոքր կորիզ մը, Պոլսոյ մէջ:

Սակայն եւ այնպէս, այս լուծումը տակաւին հեռու էր Թուրքիոյ տալէ իր ազգային միութիւնը այնպէս ինչպէս կ'ուզէր հանրապետական վարչաձեւը:

Արդարեւ, առանց խօսելու քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց մասին, տակաւին Թուրքերու կողքին կ'ապրէին բազմաթիւ իսլամ փոքրամասնութիւններ, Քիւրտեր, Չէրքէզներ, Թաթարներ, Լազեր, որոնք կը շարունակէին Թուրքիան մանր ցեղախումբերու խճանկար մը դարձնել: Արդ, Հանրապետութիւնը մեկնելով այն տեսակէտէն թէ երկրին դժբախտութեանց պատճառն էր իր բնակիչներուն միջեւ միութեան պակասը, գործի ձեռնարկեց կազմելու համար իրական ազգ մը, բառին եւրոպական իմաստով, բոլոր քաղաքացիներու թրքութեան հիման վրայ միացումով:

Այս էր պատճառը, որ Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն անմիջապէս վերջ, հիմնական բարենորոգումներ եղան՝ Արեւելեան նահանգներու երկու միլիոն Քիւրտերը թրքացնելու համար: Մեծ թիւով թուրք ուսուցիչներ ղրկուեցան նոր հիմնուած դպրոցնե Աւելին, Տիարպէքիրի, Խարբերդի, Մուշի Սղերդի երեւելին մօտ հազար ընտանիքներ ի միջավայրերէն խլուելով ա մտեան Անատոլու տեղափոխ ցան:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Պտուղները մարդուն սննդ առութեան մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն, առաւելութիւն զոր կը պարտին իրենց թարմ թեան, անոյշ համին, զովացու ցիչ յատկութիւններուն եւ մըն ալ հաճելի տեսքին:

Գրեթէ ամէն պտուղ իր աւելի կամ նուազ քանակ թեամբ շաքար կը պարուն պտուղներուն մէջ կը գտն նաեւ բուսական թթուներ, որ թթու համ մը կուտան պտու եւ շաքարին անուշութիւնը բարեխառնեն:

Պտուղները ընդհանուր առմամբ օգտակար, զովացուցիչ դիւրամարս են, մասնաւորա անոյշ պտուղները՝ խաղող, խնձոր, կերաս, դեղձ, եւ թ պտուղները՝ նարինջ, սալոր, զարջ, լիմոն եւն.: Ջրային պտու ները՝ ինչպէս սեխ, ձմերուկ, քանակութեամբ ջուր կը պար նակեն եւ մարսողութեան գարում, փորհարութիւն եւ վային խիթեր կը պատճառ Նշային պտուղները, ինչպէս՝ գանակը, եւ իւղային պտուղն ինչպէս նուշը, ընկոյզը եւ զինը նուազ զովացուցիչ են եւ դատաբար դժուարամարս:

Տօքթ. Հ. Քօլիէռ, պաշտպան ու ջատագով պտղա րութեան, կը յանձնարարէ առ պտուղ ուտել: Եթէ կ'ուզէք մը ամբողջ ապրիլ առողջ մա նով եւ առողջ մտքով, առ պտուղ կերէք, կ'ըսէ տօքթ Եթէ կ'ուզէք ձեր թոռան թ տեսնելու բախտին արժան կերէ՛ք խաղող, տանձ, խնձոր, բինջ, սալոր, կերաս, դեղձ, թ ելակ, շագանակ, ընկոյզ, ն կաղին եւն.:

Վերոյիշեալ պտուղները իր մէջ կը պարունակեն բաւա քանակութեամբ մարդուն սնն առութեան համար անհրաժե տարրերը՝ ալպիւմին, ճարպ, հիտրաթ տը քարպօն:

Պտղակերութիւնը բարեր ու զօրացուցիչ ազդեցութիւն կը ներգործէ մեր գործարան յին յօրինուածութեան վր Վազողները, ըմբշամարտիկն եւն., պտղակերութեան շնոր կրնան երկարատեւ մարզանք ընել եւ տոկալ յոգնութ Միւլըռ ամերիկացին միայն ղող ուտելով վեց օր շարուն քալած եւ երկարատեւ պտոյտ կատարած է: Ուրիշներ միայն րաս ուտելով կրցած են տոկ ֆիզիքական ամէն տեսակ յ նութիւններու:

Տօքթ. Քօլիէռ 100 տարու կեանք մը կ'ապահովէ ամէն նոնց՝ որոնք իր օրինակին հե ւելով՝ միայն պտուղով կը նին: Կեանքի երկարաձգման առանձնաշնորհումէն բացառ թիւն կը կազմեն բնականաբ ժառանգական հիւանդութ եւ տարափոխիկ ու անբուժ ախտերու ենթակաները եւ կնկալ մահով մեռնողները:

Ուստի, եղանակէն օգտուե առատ պտուղ ուտենք, ա սակայն չափազանցութեան նելու. գիտնալով թէ ամէն չափազանցութիւնը վնասակա

Հ. ՏԷՐՈՍԻ

ԾԻԾԱՂ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ - ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ Պ. ՍԱՂԱԹԷԼ ԿՈՒՆՏՕԶԵԱՆ

(Հետեւողութեամբ «Կոչնակ»ի)

Անցեալ օր պատիւը ունեցայ այցելելու Տորչէսթըրի ծանօթ հայ հնաճաւաք-վաճառական եւ մեր յարգելի բարեկամ, խարբերդցի Պ. Սաղաթէլ կուն տօզեանի վաճառատունը։

Պ. Սաղաթէլ տասնըչորս տարի առաջ բոպիկ ոտքով ու արանց շապիկի Ամերիկա եկած է։ Անիկա հինգ տարի անդադար ցամաք հաց կերած է եւ սակայն չէ յուսահատած ու միշտ ժողովարան յաճախելով «Ապրիլը Յիսուս է» երգած է, որպէս զի կատարուի Տիրոջ խօսքը թէ՝ մարդս ոչ միայն հացով կ'ապրի, այլ եւ Աստուծոյ խօսքով։

Պ. Սաղաթէլ յետոյ սկսած է հին կօշիկներ, տափաններ, վերարկուներ ծախել յոտնկայս, անդադար երգելով Տիրոջ փառքը։

Եւ Աստուած իր այս տիպար որդւոյն շնորհած է պատեհութիւն խանութ մը բանալու։

Պ. Սաղաթէլ այժմ մտադիր է կազմել *քորփորէյշըն* մը, որպէս զի իր աշխատաւորները *չէր առնեն, իֆ տհէյ ար ուիլինկ, ավ քորս*։

Ներկայիս իր վաճառատան մէջ Աստուծմով բերնէ բերան լեցուն են պատռած կօշիկներ, դեղնած շապիկներ, որդնոտած կարասիներ, մրոտուած առարկաներ, հին վերարկուներ, գուլպաներ, շապկընկեցներ։

Ինքնօգնութեամբ յառաջացած այս անհատը պատիւ կը բերէ իր պատկանած ազգին ու եկեղեցիին եւ տիպար օրինակ մը կը հանդիսանայ ոչ միայն Հայոցս մէջ, այլ եւ Հրէից։

Իր խանութին մէջ հին Աստուածաշունչ մը գտնելով, սկսանք միասին ընթերցումներ ընել ու երգել «Խոր Ջորը» ծանօթ երգին երեք տուները։ Իր տղան ալ, Պ. Կակոս հին երգեհոնով մը կը մասնակցէր երգեցողութեան.

«Ո՛վ Իսրայէլի տանողը,
Ե՛կ ամպի, կրակի սիւնով,
Անվրտանգ անցուր մեր անձը
Այս խոր ձորէն . . . »

Յանկարծ հրեայ յաճախորդ մը ներս մտաւ ու Պ. Սաղաթէլ եւ իր տղան կակոս տեղերնուն ցատկեցին։ Լաւ շահ մը ունեցան։ Կրօնքը խանութին մէջ հրաշք կը գործէ։ Հիմակ որոշած ենք մերթ ընդ մերթ երգել խանութին մէջ հետեւեալ նոր երգը.

«Ո՛վ Հրէից Աստուածը,
Հրեայ մը ղրկէ պարապ գլուխով,
Ու լեցուն քսակով
Այս խոր խանութին...»

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԸՆԹԵՐՑՈՂ,

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թոյլ մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ձրի կարդան։

ԶԻՆՈՎԻԷՎ-ԹՐՈՑՔԻ ՎԷՃԸ

Ռուս սոցիալ-դեմոկրատներու օրկանը հետեւեալ թղթակցութիւնը կը հաղորդէ Մոսկուայէն, Յունիս 21 թուականով.

— *Հակառակ բոլոր հալածանքներուն, ընդդիմադիրները չէին դադրեցուցած իրենց գործունէութիւնը։ Միայն թէ գաղտնի գրութեան վերածած էին իրենց խումբերը։ Ամէնէն գործօնն էր վարիչ խումբը, գլուխն ունենալով Թրոցքին։*

Զինաստանի եւ Անգլիոյ մէջ եղած ձախողանքներէն յետոյ, ընդդիմադիրներու վարիչները որոշեցին հրապարակաւ եւ աւելի ուժգնութեամբ կանգնիլ կուսակցութեան պաշտօնական քաղաքականութեան դէմ։ Այս որոշումը տալով, ընդդիմադիրները շատ լաւ կը հասկնային թէ ի՛նչ վտանգի պիտի մատնուէին այն որ պիտի կատարէ այդ պաշտօնը։ Գիտէին թէ Քաղաքական Բիւրօն կանգ չպիտի առնէ ձերբակալութեանց առջեւ։

Ընդդիմադիրներու այս ցոյցին գրոյցները շուտով Մեծամասնութեան ականջին հասան եւ Համայնավար Միջազգայինի (Կոմինթէրն) նախագահութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, զայն խափանելու համար։

Որոշուեցաւ թոյլ չտալ որ Զինովիեվ ժողովասրահէն ներս մտնէ։ Զինովիեվ երկու անգամ փորձեց ներս մտնել, բայց ի զուր։ Առաջին անգամ արգիլուեցաւ պահակին կողմէ, որ յայտարարեց պարզապէս. «Ինծի հրաման տրուած է թոյլ չտալ որ Զինովիեվը ներս մտնէ։»

Այն ատեն Զինովիեվ դիմեց օտար պատուիրակներուն, եւ շրջապատուած օտարներու խումբէ մը, մտաւ մինչեւ ժողովասրահը։ Բայց ժողովի բացումէն առաջ, ստիպուեցաւ հեռանալ, որովհետեւ քարտուղար մը յայտնեց քաղաքավարութեամբ թէ «տեղ չկայ ոչ-հրաւիրեալներու համար»։

Ի՛նչ հեգնութիւն...

Թրոցքիի ճառը շատ յաջող էր։ Տաք-տաք խօսեցաւ գերմաներէն եւ ֆրանսերէն։ Ներկաները մեծ ուղղութեամբ ունկնդրեցին, եւ, հակառակ ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն, ատենախօսը ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով։ Թրոցքիի ճառը կատղեցուց Քաղաքական Բիւրօն։ Կը խորհէին այս մարդուն գործը վերջացնել «յատենի ժողովոյ», անմիջապէս։ Ռուս պատուիրակութիւնը, աջակցութեամբ գերմանականին, հետեւեալ առաջարկը ներկայացուց.— Թրոցքին վտարել Կոմինթէրնէն, եւ ռուսական կուսակցութեան առաջարկել որ հեռացնէ կուսակցութենէն։ Նրբանցքներուն մէջ, երկու կողմերը կը պատրաստէին օտար պատուիրակներուն միտքը։ Թրոցքի, միշտ շրջապատուած օտար պատուիրակներով, խօսակցութիւններ ունեցաւ Ֆրանսացիներուն, Պելժերուն եւ Իտալացիներուն հետ։ Յուզումով կը յայտնէր անոնց կրելիք պատասխանատուութիւնը, եթէ քուէարկէին իր վտարումը կուսակցութենէն։

Կացութիւնը այնպէս է որ, ըստ Թրոցքի, մեծամասնութիւնը շատ մօտ օրէն կարգապահական մեթոտներէն պիտի անցնի զէնքով զսպումի։ Մի՛ մոռնաք պատմական դէպքերը, ըսաւ։ Անոնք որ վտարման որոշումը քուէարկելով, զէնքը ոտքը ձեռքը կապուած պիտի յանձնեն Ստալինի, իրենց գլխուն պիտի պայթեցնեն պատասխանատուութիւնը։ Ֆրանսայի պատուիրակներէն մէկը հարցուց թէ ինչո՞ւ կուսակցութենէն վտարման սպառնալիքը ուղղակի զէնքով զսպումի սպառնալիք կ'ըլլայ։ Թրոցքի վճռապէս յայտարարեց. «Կը պնդեմ թէ Քաղաքական Բիւրօն ընդդիմադիրները արիւնով զսպելու նախօրեակին կը գտնուի։ Կը համարձակիմ կարծել թէ ես ուրիշներէն շատ աւելի լաւ գիտեմ մեր կուսակցութեան մէջ տիրող բարքերը»։

Իբրեւ հետեւանք նրբանցքի խօսակցութեանց, բանաձեւը զգալապէս բարեփոխուեցաւ եւ Կոմինթէրնի Պիղատոսները քաշուեցան, Թրոցքին մինակ ձգելով վրէժխնդիր Ստալինականներուն հետ։

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ — *Գաղութս այժմ շատ խաղաղ կեանք մը ունի։ Գործերը լաւ են եւ գրեթէ գործազուրկ հայրենակիցներ չունինք։*

Թաղ. խորհուրդը որ ընտրուած էր մօտաւորապէս վեց ամիս առաջ, քիչ մը թոյլ վիճակի մէջ էր, զանազան արգելքներով եւ պատճառներով, բայց այժմ ամէն ինչ հարթուած է եւ համերաշխութիւն գոյացած։ Հիմա ազգ. տուրքը սկսած են գանձել։ Մեծ պակաս մը ունինք — մանկապարտէզ մը։ Այստեղ կան 150—200 մանուկներ որոնք զրկուած են հայկական դպրոցէ։ Քահանայ մը ամէն կիրակի կը պատարագէ մատուռին մէջ։

Ներկայացումներ անպակաս են։ Յունիս 2ին տեղւոյն Ս. Դ. Հնչակեան մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ բեմադրուեցաւ «Քսան կախաղանները»։ Այս առթիւ բանախօսութիւն մըն ալ եղաւ։

Ներկայացումը բաւական յաջող էր։ Միայն քանի մը տեսներ ամէն դերասանի բերնէն ելած բառը կը ծափահարէին, ինչ որ կը խանգարէր յաջողութիւնը։

Ա. Տ. Ս.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Երէկուան հաշիւներէն կը տեսնուի որ Նիքօլա Ֆրանց իր Գ., Դ. եւ Ե. հակառակորդներուն վրայ բաւական ժամանակ առաջ է։ Իսկ իրմէ վերջը եկողէն Տը Վէյլէն՝ միայն 38 վայրկեան առաջ, այնպէս որ իւրաքանչիւր հանգրուանի Տը Վէյ կը սպառնայ Ֆրանցի, անոր առաջնութիւնը գրաւելու նպատակաւ։ Իսկապէս Պելճիքացին վտանգաւոր հակառակորդ մըն է Ֆրանցի համար։ Եթէ միւսներուն նման երկու ժամ տարբերութիւն ունենար, արդէն Ֆրանց շրջանը շահիլը ապահոված կ'ըլլար, բայց ներկայիս դեռ չէ շահած, այնպէս որ պէտք է սպասել Ալպեան լեռներուն, որոնց ընթացքին դեռ անակնկալներ կրնան պատահիլ։ Ինչ որ ալ ըլլայ, մենք կ'ամրապնդուինք մեր կարծիքին վրայ ու Նիքօլա Ֆրանցը կը նկատենք շրջանի ամենակարող մարդը։

Իսկ պարզ շրջիկներու գլուխը կը գտնուի Թուժառ, ֆրանսացի, որուն անմիջապէս կը հետեւին Ժօտին եւ Մառթինէթթօ՝ 18 եւ 23 վայրկեանի տարբերութեամբ։

Ինչպէս կը տեսնուի, պարզ շրջիկներուն քով պայքարը աւելի մեծ է եւ ամէն հանգրուանի տեղերը փոխուելու վտանգը կայ։ Ներկայիս շրջանը կատարող 54 մրցորդներ միայն մնացած են։

Կիրակի օր անոնք Փէրփինեանի մէջ դարձեալ հանգիստ առին ու Երկուշաբթի ճամբայ ելան դէպի Մարսէյլ, 360 քիլոմեթր։ Ասիկա ամենաերկար հանգրուանն է որ կատարուեցաւ։ Մեկնումը տեղի ունեցաւ մէկ գծի վրայ գիշերուան ժամը 2ին։

Մարսէյլ առաջին հանդիսացաւ Տը Վէյ, պելճիքացի, 14 ժամ, 22 վայրկեան 37 երկվայրկեանէն, Labor *հեծելանիւով։ Երկրորդ՝ Վէռհէկէն, երրորդ՝ Ն. Ֆրանց։ Երեքն ալ միեւնոյն ժամուն։*

Երեքշաբթի մրցորդները կատարեցին Մարսէյլէն Թուլօն հանգրուանը, 120 քիլոմեթր։ Մեկնումը տեղի ունեցաւ առանձնաբար։ Նախ ժամը 8ին մեկնեցան Alleluia *ընկերութեան մրցորդները, 8.15ին* Louvet*ի մրցորդները, ժամը 8.30ին* Alcyon*ները, իսկ ժամը 8.45ին պարզ շրջիկները։*

Թուլօն առաջին հանդիսացաւ Անթոնէն Մաներ, ֆրանսացի, Alleluia *ընկերութեան հեծելանիւով, 120 քիլոմեթր ճամբան կտրելով 3 ժամ, 51 վայրկեան, 44 երկվայրկեանէն։ Երկրորդ՝ Կէլտհօֆ, պելճիքացի, երրորդ՝ Մարթէն, չորրորդ՝ Վէռհէկէն 3.52'3"։ Իսկ Ֆրանց՝ տասներորդ, յաղթականէն 7 վայրկեան ուշ։*

Թուլօն - Նիս հանգրուանէն վերջ ընդհանուր դասաւորումը անփոփոխ կը մնայ։

ՖՈՒԹՊՕԼ. — Կը տեղեկանանք թէ ֆութպօլի վերջին միջազգային յանձնաժողովին մէջ, Անգլիոյ ֆութպօլի ներկայացուցիչ Պ. Փիքֆօռ առաջարկած է որ անգլիական ֆութպօլի Ֆէտէրասիօնը պատրաստ է իր լաւագոյն խումբը մրցման հանելու եւրոպական սէլէքսիօնին դէմ։ Անգլիացիները (ֆութպօլի վարպետները) այս հրաւէրը կարդացած են անոր համար որ, ընդհանուր Եւրոպայի եւ աշխարհի անգամ մը եւս ցոյց տան թէ իրենք են ֆութպօլի միակ ներկայացուցիչը։

ԿՈՖԱՄԱՐՍ. — Փաօլինօ-Հարրի Ուիլսի մրցումը որ տեղի պիտի ունենար Յուլիս 5ին Նիւ Եորքի մէջ, դարձեալ յետաձգուած է եւ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 15ին, Պրուքլինի մէջ։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱԳՐԵՐՈՒՆ ԲԵՐԱՆԷՆ. — Նիսի շարժանկարի աշխատանոցներէն մէկուն մէջ Մաշէն կը պահէր երկու վագրի ձագեր։ Առտու մը Մաշէն մտաւ վագրերու վանդակը։ Իր տղան, Բլօտ, 5 տարեկան, որ յաճախ կ'երեւի շարժանկարի պաստառին վրայ, կը հետեւի հօրը։ Վագրերը կը յարձակին փոքրիկ Բլօտին վրայ եւ անմիջապէս կը խածնեն վիզէն։ Հայրը սարսափած կը յարձակի վագրերուն վրայ եւ շատ դժուարաւ կ'ազատէ իր զաւակը, ծանրապէս վիրաւոր։

ՄՈՒՐՍ՛.— Տիկին Լօնժ, Մարսիլիոյ մէջ, ունէր ամուսին մը որ առտու իրիկուն կօշիկ կը կարկտէր, առանց կարենալ հասնելու ընտանիքի ապրուստին։

Առտու մը, կօշկակարը խրատեց կինը, որ դրամ վատնէր։ Ու դասը շարունակեց.

— Հին Եկեղեցիներուն դուռը ուր հարուստ օտարականներ դիտելու կուգան, կամ ճաշարաններուն առջեւ...,

— Ի՞նչպէս կրնամ մուրալ...

— Ձեռքդ կ'երկնցնես, շրթունքներդ կարկտանի պէս կ'երերցնես, քանի մը բառ կը թափես, ակռաներուդ մէջէն։ Նախ պատռէ լաթերդ...

— Ո՛չ, ո՛չ, ես չեմ կրնար ձեռք երկնցնել օտարին...

— Ի՞նչ, ձեռքդ է որ չի հնազանդիր։ Ես կը կտրեմ այդ ձեռքը։

Եւ կօշկակարը իր դանակով կը կտրէ ձեռքը կնոջը, որ չէր ուզեր մուրացկանութեամբ օգնել իրեն։

Ու Ոստիկանութիւնն ալ կը ... կապէ ձեռքը կօշկակարին։

ԹՇՈՒԱՌ ԶՈՅԳԸ.— Ծերունի Շուէտացի մը, կնոջը հետ, կը բնակէր Ժազօպ փողոցը։ Զափազանց թշուառ կացութեան մը մատնուած էին։ Երիկ կնիկ յուսահատ, կ'որոշեն անձնասպան ըլլալ։ Կը գարնեն պանդոկին դանդակը, կ'ապսպրեն նախաճաշ մը։ Կուտեն կը կշտանան։ Յանկարծ երկու գնդակ եւ կ'իյնան գետին։

ԿԱՌԱՓՆԱՏԻՆ ՎՐԱՅ.— Երեքշաբթի առաւօտ արեւածագին, գլխատուեցաւ բանտապահ Լընօրմանի սպանիչը՝ Մօնֆօր։ Միւս երկու մեղսակիցները դատապարտուեցան մշտնջենական թիապարտութեան։

Նախապէս լուր տրուեցաւ ոճրագործ Պարէրի, որ յայտնեց թէ ժահապարտութենէն ազատելու պահուն ուրախ է միայն իր մօր համար։ Յետոյ խնդրեց որ ներման լուրը չտրուի Մօթիյեօնի, խնայելու համար Մօնֆօրի, որ կրնայ գուշակել քովի սենեակէն իր մահավճիռը։

Մահավճիռին գործադրութենէն քանի մը ժամ առաջ դարկին դուռը Մօնֆօրի որ խորունկ կը քնանար։ Անմիջապէս հագուեցաւ։ Ընդհ. դատախազը ուզեց քանի մը խօսք ըսել։ Մօնֆօր պատասխանեց.

— Լռեցէ՛ք, հանգիստ ձգեցէք զիս, Ձեզ շատ մօտիկ ըրի։

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց իր պաշտպան փաստաբանին, հարցուց ընկերներուն մասին, ուզեց երթալ ձեռք սեղմել. մերժեցին։ Նատաւ նամակ մը գրեց քրոջը, սիկարը ծխացնելով եւ առանց դողալու։ Խոստովանութիւն ալ ըրաւ քահանային։

Երբ կառափնատ բարձրացաւ, շապիկը կռնակին, սիկարը շրթներուն ճեղքին մէջ, համբուրեց քահանային խաչը եւ երկարեց գլուխը։

Դանակը իջաւ ուժգնօրէն։ Գլուխը ինկաւ սակառին մէջ աղմուկով։

ՓԱԽՈՒՍՏԻ ՊԱՀՈՒՆ · — Առջի գիշեր խումբ մը խմաններ կռուեցին ու ծեծկուեցան։ Ոստիկան մը ժողվեց զանոնք ու քշեց առջեւէն։ Թիսըրան, հին բանտաբնակ մը, նախատեսելով պատիժը, ճամբէն խելագութիւն նկատեց փախչիլ։ Նետուեցաւ մութ փողոց մը, հասաւ Լուի-Պլան կամուրջին վրայ։ Խուսափելու համար հալածող ոստիկանէն, ուզեց նետուիլ ջուրը։ Սակայն ջրանցքին ջուրը պարպուած էր եւ մթութեան պատճառաւ Թիսըրան չյաջողեցաւ նշմարել։ Ու ինկաւ քարերուն վրայ։

Այս անգամ, յօժարութեամբ վիրաւորը գնաց բանտ։

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն որ իրենց հասցէի փոփոխութեան միջոցին անպայման մեզ հաղորդեն իրենց հին հասցէն։

"ՅԱՌԱՋ"ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԿՐԷՄԼԻ՞ՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ճէյմս Նօլօտի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մառիա Քոնստանդինովնան։

— *Բաւական կը ճանչնաք զիս եւ գիտէք թէ թեթեւօրէն չեմ գործեր։ Ամէն մէկ գործիս վրայ երկարօրէն կը խորհրդածեմ։ Ի՞նչպէս չհասկցաք թէ՝ սպառնագիրը որ քիչ առաջ կարդացի, անոր ձեռքէն ելած էր։ Այդ սպառնագիրը ինծի ղրկելով, նշանակէտ մը շահած եղաւ։ Իրեն պատասխանելով, փոխադարձած կ'ըլլամ, ուրեմն առայժմ, հաւասար ենք։ Եւ կրնաք վստահ ըլլալ թէ, հիմակուհիմա եթէ մէկը կայ որ ինքզինքը պարտուած կը զգայ, ես չեմ։*

Իր այս տրամաբանութիւնը զիս սկեպտիկ կը ձգէր։

— Կնոջ մը համար, ըսաւ, աւելի անհանգոյց ոչինչ կայ, քան տեսնել թէ՝ դիմակազերծ եղած է։ Յաջողելու համար, կինը մթութեան եւ խորհրդաւորութեան պէտք ունի։ Լոյսին տակ չի կրնար գործել։ Ասկից յետոյ, ինչ որ ալ ընէ, վտանգաւոր չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ այլեւս, ան ինքզինքը «փառած» կը զգայ։

— Կը հիանամ ձեր լաւատեսութեան վրայ, պատասխանեցի եւ կը մաղթեմ որ ապագան ձեզի իրաւունք տայ։ Բայց, հաւատացէ՛ք ինծի, պէտք է որ չափազանց զգուշաւոր ըլլաք, որովհետեւ այդ կինը վտանգաւոր է։

— Անշուշտ խենդութիւն է ուրանալ։ Բայց խաղին մէջ, դէմ դէմի երկու հոգի ենք։ Եւ յետոյ երբ մարդ խոմա Շթատւպի եւ Մատմազէլ Տօքթորի պէս կիներու հետ գործ է ունեցեր եւ կրցեր է զանոնք «գլորել», Օր Մառիա Կոստանդինովնայէն շատ վախնալիք բան չունենար։

* *
*

Երեք օր յետոյ, Ճէյմս Նօլօտի մեկնեցաւ սովիետական Ռուսիա. առաջին նամակ մը ստացայ իրմէն Ռիկայէն գրուած, յետոյ ոչինչ։ Եղերական լռութիւն մը տիրեց իր անձին շուրջ։

Արդ՝ անցեալ օր, մինչդեռ վիճակագրութեան մը ուսումնասիրութեամբը զբաղած էի, այցաքարտ մը բերին ինծի, առի եւ կարդացի.

Ճէյմս Նօլօտի

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՉԿԱՅ

Հասկնալու համար այն բուռն ուրախութիւնը որ զգացի այցաքարտը տեսնելով, պէտք է գիտնալ թէ՝ Նօլօտին ի՞նչ էր ինծի համար։ Պատերազմի միջոցին, ո՛չ միայն կասի տիպար ընկեր մը, այլ մանաւանդ մենտոր մը, առաջնորդ մը եղաւ ինծի։

Ի՞նչ գասեր կը պարտիմ իրեն։ Մասնագէտ՝ մեծ պրպտումներու, խորապէս կը ճանչնար մեր ծանր արհեստին բոլոր «թելերը» եւ մինչդեռ, թշնամիներու իսկ ընտրած հողին վրայ կորսուած տղեկներու պէս կ'երթայինք կռիւ մղելու կայսեր լրտեսներուն դէմ, Նօլօտի՝ մէկէ աւելի պատճառներով թանկագին էր ինծի համար, ինքն ու ես՝ մեզի տրուած շրջանակներուն ծայրագոյն կէտերուն վրայ կը գործէինք. բայց միշտ կը պատահէր որ, նոյն հետքին վրայ իրարու հանդիպէինք, նոյն հարցին լուծումը փնտռելու համար։ Այդ վայրկեանէն սկսեալ, կատարեալ համաձայնութեամբ կ'աշխատէինք. հետեւանքը այն կ'ըլլար որ, շատ պարագաներու մէջ, մեր ճիգերը յաջողութեամբ կը պսակուէին։

Այցաքարտը ստանալուս, մէկ երկվայրկեանի մէջ, աչքիս առջեւէն անցան կռուի եւ թշուառութեան պահերը որ անցուցեր էինք։

Եւ անոր, ողջ ու վտանգէ ազատ ըլլալը զիս այնքան կ'ուրախացնէր որ, թիկնաթոռիս գամուած՝ չէի իսկ մտածեր ծառային հրամայել որ զայն ներս, իմ քովս առաջնորդէ։ Որովհետեւ, եթէ մարդ ստիպուած է հանդուրժելու իր ազգականներուն, գոնէ ընտրել մեզի չէ տրուած, գոնէ, կրնանք ընտրել մեր բարեկամները։

Արդ՝ Ճէյմս Նօլօտիէն աւելի սիրելի բարեկամ մը չունէի։

Անակնկալի առաջին վայրկեանը երբ անցաւ, նախասենեակ վազեցի. բաւական մարդեր կային հոն. ուշի ուշով նայեցայ. Ճէյմս Նօլօտի հոն չէր։

— Ի՞նչ է այս կատակը. եւ այս այցաքարտը ուրկէ՞ կ'ուգայ, հարցուցի դռնապանին։

— Կատակ չէ եւ այդ քարդը իմս է, ըսաւ ձայն մը զոր անմիջապէս ճանչցայ, բայց որուն շեշտը ճաթածի տպաւորութիւն տուաւ ականջիս։

Ընդոստ ետ դարձայ եւ նշմարեցի բարեկամս։

Բայց ի՛նչ վիճակի մէջ, տէ՛ր Աստուած։

Տակաւին տարի մը առաջ, Ճէյմս Նօլօտի ուժեղ մարդ մըն էր, որուն անսպառ կորովը, կեանքի գիտութիւնը, փորձուած քաջութիւնը հիացում կ'ազդէին ինծի։

Արդ, մարդը որ հո՛ն դէմս կանգնած էր, չէր համապատասխաներ այս բոլորին։ ԾԵՐՈՒԿ ՄԸՆ ԷՐ։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «Յ Ա Ռ Ա Ջ» Ը

մանակ թէ ուկրայինական ազգային գաղափարախօսութեան եւ թէ ռուս շովինիզմին դէմ։

Գերման թերթերը եւս վեր կը հանեն թէ Ուկրայինայի համայնավար կուսակցութեան մէջ ազգայնական ու անջատողական զօրաւոր հոսանք մը առաջ եկած է, որ կը ձգտի Ուկրայինան Ռուսիայէն անջատել՝ Եւրոպայի Միացեալ մասին հետ ուղղակի շփման մէջ մտնելու համար։ Գիւղացիներն ու քաղքենի դասակարգը ուժ կուտան այս անջատողական եւ հակաշլշեւիկ շարժումին։ Շուտով պիտի կազմուի Ուկրայինայի ազգային կուսակցութիւնը։ Բացի Շումսքիէն, շարժման գլուխը կը գտնուին նաեւ ընկերվարականներ՝ Շվէլեէպուֆ եւ Մաքսիմովիչ։ «Ֆօսիշէ Ցայթունկ» կը տեղեկանայ թէ Մոսկուա զանգուածային հալածանքներ կը ծրագրէ Ուկրայինայի մէջ։

Ինչ կը պահանջէ Անգլիա

Ժընեւի պատուիրակները չկրցան դեռ համաձայնութեան եզր մը գտնել օժանդակ նաւերուն մասին։ Մասնագէտները կը շարունակեն իրենց աշխատանքները։ Անգլիոյ ծովային նախարար եւ Ա. պատուիրակ Պրիճմէն մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Անգլիոյ պահանջածը չափազանց բան մը չէ։ 1914ին Անգլիա ունէր 114 յածանաւ, շինուած կամ շինուելու վրայ։ Զինադադարին այդ թիւը բարձրացաւ 120ի (99 պատրաստ, 21 շինուելու վրայ)։ Ներկայիս միայն 71 յածանաւ ունի (48ը պատրաստ, 23ը շինուելու վրայ)։ Նոյն կացութիւնը՝ թորփիլանաւերու եւ թորփիլահալածներու համար։ 1914ին Անգլիա ունէր 215 թորփիլանաւ (192ը պատրաստ եւ 23ը շինուելու վրայ)։ Զինադադարին այդ թիւը բարձրացաւ 452ի (377ը պատրաստ եւ 75ը շինուելու վրայ)։ 1927 Փետրուարին Անգլիա ունէր 203 միայն (174ը պատրաստ եւ 29ը շինուելու վրայ)։ Պատերազմէն անմիջապէս վերջ, Անգլիա գրեթէ մարտանաւ չշինեց, այնպէս որ 1923ին ընդամէնը ամէն դասակարգէ 11 պատերազմական նաւեր շինած էր, մինչ ծովային միւս չորս պետութիւնները շինած էին 300 արդիական մարտանաւեր, օգտուելով պատերազմի դասերէն։ Այս թիւերուն առջեւ կարելի չէ պնդել թէ Անգլիան է որ սկսաւ սպառազինութեան արշաւը։ Անգլիա միշտ կողմնակից եղած է մեծ մարտանաւերու գեղչումին ու սահմանափակումին։ Իր միակ նպատակն է ունենալ նաւատորմ մը, որ բաւարար ըլլայ իր առեւտրական ճամբաները պաշտպանելու, ու չի կրնար իր պաշտպանողական ուժը նուազեցնելու վտանգին ենթարկուիլ։ Ահա թէ ինչո՛ւ կը նախընտրէ ունենալ մեծ թիւով թեթեւ նաւեր, քան խոշոր թնդանօթներով զինուած մեծ մարտանաւեր։

— Ես չէ որ պիտի քննադատէի անոնք որ իրենց ազգային պաշտպանութեան համար բաւարար սպառազինում կը պահանջեն։ Մենք չենք կրնար մեր պարենաւորումն ու առեւտուրը վտանգել։ Պատերազմի ատեն 70 յածանաւ պէտք եղաւ գերմանական «Էմտէն» յածանաւին շահատակութեանց վերջ տալու համար։ Մեծ թիւով թեթեւ նաւեր պահանջելով, չենք առաջարկեր սահմանափակել մեծ նաւերու թիւը։

Պոլիս կը պատուէ Թուրքիոյ փրկիչը

Վերջին թղթաբերով առնուած պոլսական ամէն լեզուի թերթերը երկար մանրամասնութիւններ կուտան Պոլսոյ ժողովուրդին կողմէ Մուսթաֆա Քէմալի եղած փառաւոր ընդունելութեան մասին։ «Թայմզ»ի թղթակիցն ալ կը գրէ թէ Ուրբաթ գիշեր Պոլսոյ մէջ կատարուած լուսավառութիւններն եւ ջահազնացութիւնը բոլորովին արտասովոր եւ աննախընթաց էին։ Ջահազնացները թափօր կազմած անցան նախկին մայրաքաղաքի գլխաւոր փողոցներէն եւ Տօլմա Պաղչէի դիմացէն, մինչ Մուսթաֆա Քէմալ սուլթաններու պալատին պատշգամէն կը դիտէր այդ խանդավառ ամբոխը։ Թղթակիցը կ'ըսէ որ թէ՛ ցամաքի եւ թէ ծովի վրայ եղած լուսավառութիւնները շատ սիրուն էին եւ ոչ դրամ, ո՛չ յոգնութիւն եւ ոչ հնարամտութիւն խնայուած էր քաղաքը բազմազան գոյներով բոցավառելու համար։ Հակառակ անոր որ փողոցներուն եւ նաւակներուն մէջ ահագին բազմութիւն խռնուած էր, ո՛չ մէկ ծանր միջադէպ տեղի ունեցաւ։ Ոստիկանութեան ճիգը գովելի է։ Կիրակի օր Կազին պաշտօնապէս այցելեց Պոլսոյ քաղաքապետին եւ կուսակալին. ու երեք օր երեք գիշեր տեւելէ ետք, խրախճանութիւնները վերջացան Կիրակի գիշեր, ու երկուշաբթի առաւօտ Պոլսոյ մէջ բնականոն կեանքը վերսկսաւ։

Մուսթաֆա Քէմալի Տօլմա Պաղչէի պալատը հասնելէն ժամ մը վերջ պաշտօնական ընդունելութիւն կատարուեցաւ։ Քաղաքապետ Մուհիտտին պէյ Քէմալին ներկայացուց Պոլսոյ պետական զանազան հիմնարկութեանց, կազմակերպութեանց ու միութեանց պատուիրակները։ Յունաց Պատրիարքարանը, Խախամապետարանը եւ պուլկար էկզարքարանը պաշտօնական հրաւիրագիր ընդունած էին Տօլմա Պաղչէի ընդունելութեանց մասնակցելու համար։ Հայոց Պատրիարքարանը անպաշտօն կերպով միայն մասնակցեցաւ։ Պատրիարք Նարոյեան եպսկ. փոխանորդը եւ գործակատար Պ. Ազնիւ պալատ երթալով իրենց անունները արձանագրեցին յատուկ տոմարին մէջ։

Գերման աղջիկ մը Ատլանտեանը պիտի կտրէ

Առջի իրիկուն Պուռժէի օդանաւային կայանը հասաւ Գերմանիոյ միակ կին օդանաւորդը՝ Օրիորդ Թէա Փօլին Ռաշէ, որ Պրիւքսէլէն օդանաւով մեկնած էր ժամը 16.20ին։ Քանի մը օր Փարիզ մնալէ վերջ, ամերիկացի օդանաւորդներ՝ Չէմպըլինի եւ Լէվինի հետ միասին «Լէվիաթան» շոգենաւով Միացեալ Նահանգները պիտի երթայ։ Օր. Ռաշէ մօտ ատենէն պիտի փորձէ, Եւրոպայէն Ամերիկա երթալ մէկ թռիչքով։ Ամերիկա կ'երթայ օդանաւորդական կրթութիւնը կատարելագործելու համար։ Գերմանիոյ մէջ ծանօթացած էր Չէմպըլինի եւ Լէվինի ու նոյն իսկ Լէվինը Մակտէպուրկէն Պերլին տարած էր օդանաւով։ Օր. Ռաշէի օդանաւը պիտի շինուի Տանիմարքայի մէջ։

⁂ Պըրտ եւ ընկերները տասը օրէն Ամերիկա պիտի դառնան։

⁂ Լինտպէրկ կը յայտարարէ թէ մօտ օրէն Ամերիկայի եւ Եւրոպայի միջեւ օդանաւային սպասարկութիւն պիտի հաստատուի։ Առաջին առթիւ նիւ Եօրքէն պիտի մեկնին տասը օդանաւեր, որոնց մէջ նաեւ իրը։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ *ժողովի կը հրաւիրէ՝ Սարգիս Մինասեան, Արգութեան, Պէլվիլի ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Ջաւարեան, Քրիստափոր, Ռազմիկ, Ագրիէր Սերոբ Եաագոյն, Գոյամարտ, Վիշապ, Հրայր, Ազատամարտի Սերոնդ, Ուսանողական Միութիւն եւ Անկիէնի խումբերուն ներկայացուցիչները, 9 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Քաֆէ օ Քլէռ որ լա Լիւնի վերնայարկը. Մէթրօ Խմալի։*

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, 10 Յուլիս, Կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ, 184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Հ. Թորոսեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Ժ. Գալամեանի (Ջութակահար)։

Կը խօսին՝ Պ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պ. Նաւասարդեանի, Պէշիկթաշլեանի եւն.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

9 Յուլիս Շբ. գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape

Կը ներկայացուի **ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ**

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ։ ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՇԱՎԻԼԻ "ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ,, ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

տեղի կ'ունենայ Շավիլի գեղատեսիլ անտառին մէջ 10 Յուլ. Կիր. օրը

ընտանեկան հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ, երգ, պար, նուագ եւ վիճակ։ Ճոխ պիւֆէ, մասնաւոր կարգադրութեամբ, տեղին վրայ դիւրամատչելի գիներով պիտի հայթայթուի ուտելիք եւ ըմպելիք։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերելու։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Երկաթուղի՝ Montparnasse — Versailles, *իջնել Շավիլ։ Լուվռէն եւ Փօնթ Սէն Քլուէն առնել թիւ 1 Թռամուէյը եւ իջնել Շավիլ-Փիւի Սան Վէն։ Առտուան ժամը 10—12 հայ սկաուտներ պիտի սպասեն կայարանները, առաջնորդելու համար հասարակութիւնը։*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատանեկան Միութեան Գ. տարելիցին առթիւ, 10 Յուլիս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, La Pomme— Chalet de la Pomme պարտէզին մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ փարիզէն հասած դերասաններ Մ. Մարութեանի եւ Շահան Սարեանի։ Արտասանութիւններ, երգեր նուագ եւ երկու զաւեշտ, «ՋԱՎԱԼԼԸ»ն եւ «ԱՆՃԱՐԱԿ ԾԱՌԱՆ», որոնց կը մասնակցին միութեան անդամները։ Մուտքը ազատ է։

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՈՂՈՄՊԻԱԿԱՆ

կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի կողմէ՝ 10 Յուլիս կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին, Փօնթէվէք ծանօթ մարզադաշտին վրայ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ նաեւ բաժակի ախոյեանական մրցում Վիէնի եւ Լիոնի քոյր մասնաճիւղերուն միջեւ։ Մասնակցելու կը հրաւիրուին բոլոր հայ մարզական խումբերը։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Mardig Papazianի, Etabl. H. Pellet, Vienne (Isère).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի Բ.րդ. վիճակաբանական ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, ժամը 2ին Caserne d'Offemont*ի մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։*

Հ. Յ. Դ. Փրիվայի ենթակոմիտէի ընդ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Անկիէնի եւ շրջակայքի նորակազմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմինը կը հրաւիրէ իր շրջանի դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները արձանագրուելու համար դիմել՝ Nalbandian, 17 Rue de l'Arrivée, Enghien-les-Bains:

«ԲԱՐՁՐ - ՀԱՅՔ»Ի ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ Միութեան վարչութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հանգանակիչ ու հաշուեքննիչ յանձնաժողովները, 131 Fbg. du Temple, *9 Յուլիս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին։ Կը խնդրուի որ յանձնաժողովները բերեն իրենց տեղեկագիրները։*

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա ճաշարանին վերնայարկը, 61, Րիւ Մ. լը Փրէնս։ Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Անհրաժեշտ է բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabac*ին մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համարատուութիւնը և նոր ընտրութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։*

Կը խնդրուի Զաքար Տարաքճեանէ, որ Շէրպուրկ կը գտնուի իր հասցէն յայտնել «Յառաջ»ի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խասգիւղցի (Պոլիս) Գէորգ Գէորգեան կամ Երամեան, հօր անունը Լեւոն, մօր անունը Հեղինէ որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան մեկնած է։ 1924ին Քանթի եղած է։ Իմացնել «Յառաջ»ի խմբագրութեան։ Կը խնդրուի «Ալիք» եւ «Նոր Օր» թերթերէն արտատպել։

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

Արնուվիլ-լէ-Կօնէս հայաշատ գիւղին մէջ մեկնումի պատճառաւ վարձու է առանձին տուն մը 1 սենեակով եւ 120 մէջր մշակելի պարտէզով։ Դիմել՝ Գրիգոր Պետրոսեանի, Կիրակի ամբողջ օրը, 6 Rue de Turin. *Շոգեկառք առնել կառ տիւ Նօռէն, իջնել՝* Villiers-le-Bel-Gonesse *կայարանը։*

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). Մէթրօ St. Michelի ճիշդ քովը

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ — ՀԱՄԱՐ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Է ՈՐ...

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ԼՈՒՍԱՔԱՂ,, հրատարակութիւններուն Ա. ՊՐԱԿԸ

Փնտռեցէ՛ք

ՓԱՐԻԶ՝ եկեղեցիին դուռը եւ բոլոր հայ լրագրավաճառներուն մօտ։

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գ. Ծերիկեանի մօտ՝ 15 րիւ տէ Տօմինիքէն.

ԼԻՈՆ՝ Յակոբեանի մօտ՝ 95 Քուռ Ռիշար-Վիթօն, Մօնշա.

ՎԱԼԱՍ՝ Փիլիպպոսեանի մօտ՝ 8 րիւ տիւ Թէաթր.

ԼԱՆՍԸ՝ Խաչիկեանի մօտ 3 րիւ Ա. Պէրժէռ.

Եւ կա՛մ բաժանորդագրուեցէք դիմելով մեր գործակալներուն եւ մզի.— (եռամսեայ 16, վեցամսեայ 30, տարեկան 55) Vahram Sévouni, 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé (Seine)

ԾԱՆՕԹ— իւրաքանչիւր պրակ կը պարունակէ թէ՛ վիպական եւ թէ թատերական ընտրուած գործ մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ՝

"ԳԻՒՂԱՇԽԱՐՀ,, Ը

Պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Սեբաստիոյ եւ Ալիսի վրին հովտի գիւղախումբերու մասին։

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Որպէսզի կարենանք գոհացում տալ եղած պահանջներուն, փութացէք այժմէն արձանագրուիլ «Յառաջ»ի խմբագրատունը Kevonianի, 208bis Rue Lafayette, Paris:

Գին 26 ֆրանք, արտասահման 27, բացի Ամերիկայէ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metr : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճեմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Քանուն, կազել եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, RueLe Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 26

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՌՈԲԵՐԹ ԳՈԼԷՃ 1915, ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՇՏ. ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ

ԿԸ ՏԱՆԶՆԷ

1. Անգլիերէնի եւ գերմաներէնի դասեր.
2. Ֆրանսերէն, Անգլիերէն եւ գերմաներէն նամակագրութիւն
3. Հաշուակալութիւն եւ հաշուեքննութիւն.

ԴԻՄԵ ՆԱՄԱԿՈՎ 37, Rue de Maubeuge, Paris

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

Լիոնի եւ շրջակայից ազգային մարմիներու ժողովրդային քուէարկութեամբ ընտրութիւնը կատարելու համար, վարչութիւնս հրաման ստացած է Փարիզի կեդրոնէն։ Ըստ այսմ մինչեւ ներկայ ամսոյ վերջին եւ Օգոստոսի առաջին օրը Լիոնի մատրան կից վարչութեանս խորհրդարանին մէջ բացուած է ազգային տուրքի արձանագրութեան տոմարը, ամէն օր կէս օրէ առաջ ժամը 9 - 12 եւ կէս օրէ վերջ 6-9։ Ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու համար իւրաքանչիւր ազգային, որ լրացուցած է 20 տարին, պէտք է այս մէկ ամսուան ժամանակամիջոցին վճարէ առնուազն վեցամսեայ տուրքը, 12 ֆրանք, սկսեալ 1927 Յունուարէն, տարեկան 24 ֆրանք հաշուով։ Օգոստոս 1ին կը փակուի արձանագրութեան տոմարը, եւ կը կազմուի իսկոյն ընտրողական ժողովը՝ որ կ'որոշէ քուէարկութեան օրն ու թուականը, որ մասնաւոր ազդերով կրկին պիտի ծանուցուի։ Վարչութիւնս տպագրուած յայտարարութիւններով այս ու յաջորդ բոլոր ընտրական պարագաները հաղորդած է թէ՛ Լիոնի եւ թէ Թիէմի մէջ։ Ուստի կը հրաւիրուի բոլոր ազգայինները փութալ արձանագրուելու կարելի եղածին չափ ստուար թիւերով։ (Կնիք)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ,,

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ Կը գտնուի *Յառաջ* խմբագրատունը, Պալենց գրատուն եւ տպարան Navarre, Rue des Gobelins.

ՍԱԿԱՐԱՆ

6 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		605
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	108
Մէճիտիէ	Médjidié	7
Լէվա 100 հատը	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	140
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3300
» II	»	1910
» III	»	1560
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	145

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ			» »
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒԼԻՍ 1927
8 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 383

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՍԿ ԱՅՍ ՄԷԿ ՕՐԸ...

Այս տարի ալ, Թարգմանչաց տօնը անցաւ անշուք, ինչպէս ո՛ր եւ է օր: Թերեւս յիշատակի արարողութիւն մը կատարեցին եկեղեցին, երէկ, 7 Յուլիս, երկու Վարդապետներուն եւ անոնց աշակերտներուն համար:

Ատենին Թուրքիոյ մէջ, նոյն իսկ համիտեան օրերուն, կը կատարուէր այս տօնը, կրօնական արարողութիւններով եւ դպրոցական հանդէսներով: Մինչեւ այսօր ալ, շատ մը գաղութներ, մասնաւորաբար Ատրպատական, առանձին շուքով կը տօնեն զայն: Անցեալ տարի, պուլկարահայ գաղութին մէջ ալ աննախընթաց հանդիսաւորութիւններ եղան:

Հարցը այն է որ, պատասխանութեան ձգուած է ամէն բան, եւ իւրաքանչիւր գաղութ իր հասկցած եղանակով կը շարժի: Իսկ իբրեւ ընդհանուր կանոն, պարզ հոգեհանգիստ մըն է որ տեղի կ'ունենայ, ամէն տեղ: Ուրիշ խօսքով, եկեղեցին իր մասը կը կատարէ, իր հայեացքով, մինչ ժողովուրդը կը մնայ մեկուսի, անհաղորդ եւ անտարբեր:

Կը կարծենք թէ ժամանակը շատոնց եկած է, Թարգմանչաց Տօնը հռչակելու «Հայկական Մշակոյթի Օր», ճիշտ այնպէս ինչպէս ունին Ռուսերը:

Ընթերցողները կը յիշեն թէ՝ Յունիս 12ին, այստեղ, Փարիզի մէջ, հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ «Ռուսական Մշակոյթի Օր»ը: Հինգ հազար Ռուսեր, բոլորն ալ տարագիր՝ մեզի պէս, խորին երկիւղածութեամբ համախմբուեր էին Թրոքատէրոյի ընդարձակ սրահը, առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան, եւ կը փառաբանէին այդ օրը, իրենց Մտքի վաստակն ու վաստակաւորները: Այս այն օրն է ուր ինքնաբերաբար կը դադրին բոլոր վէճերն ու քէները, քաղաքական, կուսակցական թէ դաւանական, եւ բոլորին սիրտը կը տրոփէ նոյն հպարտութեամբ:

Ուրի՛շ օրինակ մը:

Անոնք՝ որ Պուլկարիա բնակած են, գիտեն թէ ինչպէս կը տօնուի Կիրիլ եւ Մեթոտի, անոնց Սահակ-Մեսրոպին տօնը:

Այդ օրը կը դադրի ամէն զբաղում, պետական թէ անհատական: Կը փակուին բոլոր վաճառատունները: Ցետին գիւղացիէն մինչեւ օրուան վեհապետը, քահանայէն մինչեւ եօթանասունական թուականներու պատերազմի վեթերանները, Մակեդոնական «հայդուկ»ներէն մինչեւ նորագոյն ազնուականը, բոլո՛րը, բոլո՛րը մասնակից են տօնին, եկեղեցին, սրահը կամ փողոցներու մէջ: Մասնաւորապէս շարժման մէջ կը դրուի ամբողջ նոր սերունդը, մանկապարտէզի սաներէն մինչեւ համալսարանի ուսանողները: Ամէն տեղ արարողութիւններ, բանախօսութիւններ, եւ թափօրներ, որոնց անցքը ժամեր կը տեւէ: Եւ այս՝ մայրաքաղաքէն մինչեւ վերջին գիւղը: Սոֆիայի մէջ, Թագաւորն ու Նախարարները ստիպուած են ժամերով, յոտնկայս, բարեւի կենալ արքայական պարտէզին մէջ, ուր իրենց առջեւէն գունդագունդ կ'անցնին թափօրներն ու ժողովուրդը, միւս դուռնէն ցրուելու համար:

Ահա թէ ինչպէս կը տօնէ իր «Մշակոյթի Օր»ը, բազդատաբար յետամնաց ժողովուրդ մը, որուն պատմութիւնը այնքան մօտ է «Հայոց պատմութեան»:

Ի՞նչ անյաղթելի արգելքներ կան, որ մենք անճրկեր ենք, Հայկական Մշակոյթի փառքը երգելու համար, ամէն տեղ, եւ ամէն տարի միեւնոյն օրը:

Եթէ Երեւան խե՛լք ընէր Սահակ-Մեսրոպի տօնը հռչակելու իբր այդ, ամէնէն առաջ ինք պիտի շահէր. միացման լուրջ գիծ մը հաստատելով հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ, առանց ծայրվարական մարզանքներու:

Բայց գիտենք որ մեր մարզպանները ժամանակ չունին այդպիսի «մանր», կամ «բուրժուա-ազգայնական» գործերով զբաղելու: Անոնք մինչեւ անգամ խաչ քաշած են Ապրիլ 11)24ի վրայ: Հետեւաբար, Նորէն արտասահմանն է որ պիտի արձանագրէ նախաձեռնութիւնը, իր իսկ բարիքին համար:

Կը հասկնանք. մեր ցիրուցան վիճակը եւ տեղական պայմանները շատ մը դժուարութիւններ կը ներկայացնեն: Բայց ատոնք պատճառ չեն շարունակելու ներկայ անպատուաբեր մեղկութիւնը:

Անհաւասիկ տարիներէ ի վեր կը տօնուին Ապրիլ 11—24ն ու Մայիս 28ը, եւ տարուէ տարի աւելի կանոնաւոր ու գրեթէ միաժամանակ: Նոյն ձեւով կարելի է կազմակերպել «Մշակոյթի Օրը», ամէն տարի, Սահակ-Մեսրոպի տարեդարձին. կը բաւէ որ, համազգային պաշտօնական Մարմին մը կամ Միութիւն մը ստանձնէ նախաձեռնութիւնը:

Ի՛նչ թանկագին պատեհութիւն՝ տարին գոնէ մէկ անգամ համախմբելու ամբողջ հայ ժողովուրդը, բայց մանաւանդ անոր մտաւորական, «ուսումնական» դասը, որ ամէնէն աւելի պառակտուած է: Եւ ի՛նչ շինարար ծրագիրներ ու թելադրութիւններ կարելի չէ յղանալ այդ օրը, բաց սրտով եւ անկեղծ առաջդրութեամբ:

Այս տարին ալ անցաւ, սովորականին պէս, գոնէ Ֆրանսայի համար:

Չը՞ պիտի գտնուին ափ մը հեղինակաւոր դէմքեր, «Հայկական Մշակոյթի Օրը» ձեւաւորելու եւ պարտադրելու համար:

Եթէ ներշնչման աղբիւր կ'ուզեն, թող յիշեն Տառերու գիւտին 1500ամեակի եւ Տպագրութեան 400ամեակի տօները բովանդակ Թուրքիոյ մէջ, 1913ին...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Սօֆիայի «Արաքս»ը (29 Յունիս) «Հանրային կարծիքը կ'արթննայ» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, կը նկատէ.

—«Առժամեայ թեմականի ապօրինութիւններն ու ազգավնաս, վարկաբեկող քայլերը, քարերն իսկ սկսած են խօսեցնել եւ փոթորիկ, զարմանք ու զայրոյթ յառաջ բերել չէզոք տարրերու մէջ ալ:

«Հանրային կարծիքը սկսած է շարժիլ, եւ չէզոք աշխատաւորէն, բանուորէն, արհեստաւորէն, սպայէն մինչեւ վաճառականը ըմբռնած են թէ անկարելի է ճշմարտապէս Հայ ըլլալ եւ սակայն լռել պուլկարահայ ազգային կեանքին մէջ կատարուած բարոյական չարաշահութիւններուն հանդէպ:

«Կար ատեն մը, երբ ժողովրդական որոշ տարրեր կ'ուզէին աչք փակել թեմականի մանր ու խոշոր ապօրինութիւններուն վրայ, մեր ներքին կեանքի երեւոյթներուն նայելով ծայր աստիճան ներողամտութեամբ եւ տածելով այն յոյսը թէ այս կամ այն ձեւով կարելի կ'ըլլայ լեզու մը գտնել եւ վիճելի հարցերը լուծել:

«Այսօր կացութիւնը հիմնովին տարբեր է: Երբ թեմականը կարճամտօրէն մեր ներքին վէճերը տարաւ հասցուց կառավարութեան դուռը, եւ ներելի եւ աններելի ամէն միջոցներով աշխատեցաւ հարցերը լուծել ի նպաստ իրեն եւ ի վնաս մեր ազգային արժանապատուութեան, ամէն պարկեշտ եւ սրտցաւ Հայու վրայ պարտք կը ծանրանայ ճշտել՝ իր դիրքը:

«Հոս այլեւս խնդիրը փոխուած էր: Թեմականի կողմէ սկսուած կռիւը այլեւս ուղղուած չէր այս կամ այն հոսանքին դէմ: Անիկա կը ձգտէր հարուածել մեր ազգային արժանապատուութիւնը:

«Այս իրողութիւնը ըմբռնեց հանրային կարծիքը. ահա թէ ինչո՞ւ, անիկա, այժմ դուրս ելլելով իր թմբիրէն, օր ըստ օրէ կը դառնայ աւելի կենդանի, աւելի գործօն, նպաստելու համար ներքին վէճերը բարեբաստիկ հանգրուանի մը առաջնորդելու ճիգերուն:

«Պուլկարահայութիւնը այսօր այլեւս հասկցաւ թէ ի՞նչ կ'արժեն տիտղոսներու ետին ապաւինած կարգ մը ոչնչութիւններ:»

ԱՌՋԻ ՕՐՈՒԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին սաստիկ փոթորիկ մը պայթեցաւ Փարիզի գլխուն: Յանկարծ օդը մթագնեց եւ հեղեղանման անձրեւ մը սկսաւ տեղալ: Քանի մը վայրկեանի մէջ փողոցներուն մէջ գետակներ կազմուեցան: Այսպէս շարունակեց մինչեւ ժամը 9, երբ փոթորիկը հանդարտեցաւ:

Կայծակ ինկաւ Էթուալի հրապարակին վրայ, Եէնա եւ Մարսօ պողոտաներուն միջեւ, և 20րդ թաղամասին մէջ պատի մը վրայ: Զանազան թաղերու մէջ տուներու նկուղները ողողուեցան: Փարիզի արուարձաններէն Մալաքօֆի մէջ փլաւ պանդոկ մը: Անձի կորուստ չկայ: Իվրիի, Վիթրիի, Մօնրուժի, Վէնսէնի կողմերը, ինչպէս նաեւ գաւառներու մէջ փոթորիկը մեծ վնասներ պատճառած է: Նիէվրի մէջ կարկուտը փճացուցած է հունձքերը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրք գաղթականներու տեղաւորումը

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Գործավարներու Խորհուրդը որոշած է գետեղման ընդարձակ կազմակերպութիւն մը կատարել արեւելեան Նահանգներուն մէջ:

Պէթլիսի, Վանի, Ուրֆայի, Տիարպէքիրի, Էլ Ազիզի մէջ գետեղման տնօրէնութիւններ պիտի հաստատուին եւ տնօրէններուն 110ական ոսկի ամսաթոշակ պիտի տրուի: Շինութեան եւ գիտական պաշտօնեաներ ալ պիտի գտնուին այս կազմակերպութեան մէջ:

Արեւելեան Նահանգներուն մէջ գետեղուելիք իսլամներուն բնակեցուցման եղանակին մասին մասնաւոր կանոնագիր մըն ալ պատրաստուած է, որով կը գծուին Արեւելքի գետեղման գործերուն մէջ Թուրքիոյ քաղաքականութեան հիմնական գիծերը: Շնորհիւ այս սկզբունքներուն, Արեւելեան Նահանգները կարճ միջոցի մէջ պիտի բարեկարգուին...

Քառասուն հոգի գնդակահարուած

Ահ ու սարսափի քաղաքականութիւնը կը շարունակուի խորհրդային դրախտին մէջ: Վարշաւայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Չեկայի «պատժող ջոկատը» Քուպանի շրջանին մէջ պաշարած է ապստամբներու խումբ մը, որոնց պետն էր նախկին քօզաք տեղակալ Պլէնով: Ապստամբները մերժած ըլլալով անձնատուր ըլլալ, քաջութեամբ դիմադրեցին. գրեթէ բոլորն ալ կոտորուեցան:

Պլէնով, վիրաւորուած ըլլալով, ատրճանակի գնդակով մը անձնասպան եղաւ՝ չեկիստներու ձեռքը չիյնալու համար:

Խորհրդային իշխանութիւնները Քուպանի շրջանին մէջ բազմաթիւ մարդեր ձերբակալեցին, իբրեւ մեղսակից ապստամբներուն: Անոնցմէ քառասուն հոգի անմիջապէս եւ առանց դատավարութեան գնդակահարուեցան:

⁂ Երէկ գրեցինք թէ ինչպէս սպաննուեցան Օփէրփութ եւ երկու ընկերները, արիւնալի կռուէ մը վերջ: Նոր տեղեկութեանց համաձայն, Օփէրփութի իսկական անունն է Ալեքսանտր Ուփինինշ, նախկին գաղտնի գործակալ Չեկայի, որ անցեալ տարի Լեհաստանէն, Լաթվիայէն եւ Ֆինլանտայէն Ռուսիա ղրկեց բազմաթիւ Սպիտակ Ռուսեր, որոնք սահմանը անցնելէ անմիջապէս վերջ, Չեկայի կողմէ ձերբակալուելով կը գնդակահարուէին: Վերջին անգամ դարձեալ սահմանը անցաւ վեց ռուս տարագիրներու հետ, որոնց պայթուցիկ նիւթեր հայթայթած էր՝ մղելով զանոնք օդը հանել Լէնինկրատի Չեկայի կեդրոնը: Այս անգամ սակայն, սահմանապահները փոխուած ըլլալով, չկրցան ճանչնալ զինքը եւ հակառակ իր բողոքներուն թէ ինք կէփէուի մարդն է, չհաւատացին եւ սպաննեցին զինքն ու ընկերները:

Օփէրփութ երկու շաբաթ առաջ «Շիքակօ Թրիպիւն»ի Պալթիկեան տեղեկատու դիւանին ուզած էր ծախել կարգ մը տեղեկութիւններ իր գործունէութեան մասին, բայց մերժուած էր:

Զինուորական ծառայութիւնը մէկ տարի

Երեսփ. ժողովին մէջ. Ներկայիս վիճաբանութեան առարկայ է զինուորական նոր օրէնքը: Առջի օրուան նիստին մէջ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ 2րդ յօդուածը, որուն համաձայն զինուորական գործօն ծառայութեան շրջանը 18 ամիսէն մէկ տարուան կը զեղչուի: Ընկերվարական երեսփոխան Ռընօտէլ կ'առաջարկէր ինը ամսուան զեղչել այս շրջանը, սակայն 120ի դէմ 431 ձայնով մերժուեցաւ այս առաջարկը, պատերազմական նախարար Փէնլըվէ վստահութեան խնդիր յարուցած ըլլալով: Ընդունուած յօդուածներն են.

ՅՕԴ. 1.— Բոլոր ֆրանսական քաղաքացիները ենթակայ են անձնական զինուորական պարտաւորութեան, բացի օրինապէս հաստատուած ֆիզիքական անընդունակութեան պարագային:

ՅՕԴ. 3.— Զինուորական ծառայութիւնը հաւասար է բոլորին համար: Ամբողջական տեւողութիւնն է 28 տարի, որուն մէկ տարին գործօն ծառայութիւն, 3 տարին առաջին զօրակոչին տրամադրելի ըլլալու շրջան, 16 տարին առաջին պահեստի, 8 տարին երկրորդ պահեստի:

Պատերազմի ատեն, վերոյիշեալ տրամադրութեանց ենթակայ չեղող Ֆրանսացիները անձնապէս պիտի կրնան վարչական եւ տնտեսական ճիւղերու մէջ ծառայութեան կոչուիլ:

Յրդ յօդուածին համաձայն, խաղաղութեան ատեն ֆրանս. բանակին մէջ կ'ընդունուին միայն Ֆրանսացիներն ու ֆրանսահպատակ դարձած օտարականները:

Ֆէվզի փաշա Պելկրատի մէջ ?

Սօֆիայէն կը հեռագրեն Յուլիս 7 թուականով.—

«Զօրա» անկախ թերթը կը տեղեկանայ թէ թուրք բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետ Ֆէվզի փաշա ծպտուած վիճակի մէջ Պելկրատ գացած է՝ Թուրքեւսերպ զինուորական դաշինք մը կնքելու համար:

Ճափոն կը պաշտպանէ Ամերիկայի տեսակէտը

Նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովը կը շարունակուի Ժընեւի մէջ: Ճափոնական Ա. պատուիրակ ծովա-

(Ուրիշ լուրեր՝ յառաջակութիւնը կարդալ էջ)

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարի Յունիս 10ին Փարիզի մէջ, վրացի մերաբաշվիլի սպաննեց իր մէկ հայրենակիցը, համայնավար վէշաբելի, երբ դատարանէն դուրս կ'ելլէր:

Այս սպանութեան դատը տեղի ունեցաւ առջի օր: Ամբաստանեալին համար բռնուած էր ռուս թարգման մը, որ ճիշտ այդ միջոցին յուր առաւ թէ պոլշեւիկները ձերբակալած են իր մայրը, Վրաստանի մէջ: Ասոր վրայ, ուրիշ թարգման մը նշանակուեցաւ:

Նախագահը հարցուց ամբաստանեալին թէ ինչպէ՞ս Պերլինէն Փարիզ եկած էր, վէշաբելին սպաննելու համար: «Այո», պատասխանեց Մերաբաշվիլի: Սպանութիւնը կատարուած էր այն պահուն երբ վէշաբելի դատարանէն ելլելով, ինքնաշարժ կը նստէր կնոջը հետ:

Նախագահը.— Վէշաբելիին ըսեր էք. «Եթէ զէնք ունիս, պաշտպանէ ինքզինքդ», եւ յետոյ կրակըրեր էք:

Ամբաստանեալը.— Այո՛, պարոն:

Նախ.— Երբ ոստիկանները ձեզի կը ձերբակալէին, ըսեր էք. «Ուզածը գտաւ»:

Ամբ.— Այո՛, պարոն:

Պաշտպան փաստաբանը դիտել տուաւ թէ Մերաբաշվելի գրգռուած էր Վրաստանի մէջ կատարուած ջարդերէն: Հակառակորդ փաստաբանը, Պ. Թորէս, աւելցուց թէ վէշաբելիի ապագայ սպանիչը այն ատեն Պերլինի մէջ ուսանողական թոշակ կը ստանար խորհրդային կառավարութենէն: Պատասխանուեցաւ թէ հրաժարած է այդ թոշակէն, ջարդերը իմանալէ յետոյ: Պ. Թորէս ըսաւ թէ նոյն դիմում կատարած էր Փարիզի մէջ, իսկ Պերլինի մէջ՝ տեղեկագիրներ կը ղրկէր Վրաստանի Չեկային, խորհրդային պաշտօնեաներու մասին:

Նախագահը հարցուց թէ կը զղջա՞յ իր ըրածին համար:

Ամբ.— Ո՛չ, չեմ զղջար:

Յետոյ լսուեցան վկաները: Այս առթիւ կարդացուեցաւ Մերաբաշվելիի մէկ տեղեկագիրը, որ Չեկային կը յայտնէր թէ խորհրդային գործակալ մը զեղծում կատարած է խավեարի գործին մէջ: Ուսանող վկայ մը, որ երբեմն քարտուղար եղած էր վէշաբելիի, ըսաւ թէ սպանեալը պոլշեւիկ չէր, բայց սովետներու ծառայութեան մէջ էր եւ տառապէս կը գործադրէր անոնց հրամանները: Փարիզի խորհրդային դեսպանատունը պաշտօն յանձնած էր անոր քարոզութիւններ կատարել իր հայրենակիցներուն մէջ: «Նոր Վրաստան» թերթը հիմնուած էր Փարիզի խորհրդային դեսպանատան կողմէ որ բոլոր ծախքերը կը հոգար: Երկու վրացի երեսփոխաններ, Կվազավա եւ Շապարիցէ երկարօրէն պարզեցին Վրաստանի կացութիւնը, պոլշեւիկներուն կատարած բռնութիւններն ու ջարդերը, մանաւանդ 1924ին եւլյն.: Այս առթիւ նոր միջադէպ մը ծագեցաւ երկու փաստաբաններուն միջեւ:

Երէկ ալ շարունակուեցաւ դատը:

ԹՐԱԽՕՄԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Ստեփանաւանի որբանոցին մէջ, ուր կ'ապրին 1000 մանուկներ, Թրախոմայով վարակուած են 160 հոգի:

Արմանիս գիւղին մէջ ալ աչքի հիւանդութիւնը տարածուած է: Կը պակսի բժշկ. օգնութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 1928Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Կառավարութիւնը Յունիսի վերջերը, խորհրդարանի Ելմըտական Յանձնաժողովին հաղորդեց 1928ի պետական պիւտճէի նախագիծը։ Ելմտական յանձնաժողովը յետ քննութեան իր դիտողութիւններով միասին զայն պիտի յանձնէ խորհրդարանին եւ ըստ ամենայն հաւանականութեան պիտի վաւերացուի իր գլխաւոր գիծերուն մէջ։

Պիւտճէն կը նախատեսէ 42մլն. 160.000 մուտք եւ 41.528.000 ելք, որով մօտ 632 միլիոն ֆր.ի յաւելում մը կայ թուղթի վրայ։ Այս գումարին մէկ մասը պիտի գործածուի պաշտօնեաներու թոշակներու յաւելման։

Պիւտճէի կազմութեան պատճառաբանութեանց մէջ, ելմտական նախարարը մանրամասնօրէն եւ ոչ չափազանց լաւատեսութեամբ կը բացատրէ Ֆրանսայի ներկայ ելմտական կացութիւնը եւ կուտայ շատ մը տեղեկութիւններ, որոնց մասին լուռ էր մինչեւ հիմա։ Ընդհանուր առումով, որչափ ալ բարգաւաճ կը գտնէ ելմտական կացութիւնը՝ իրաւամբ դիտել տալով թէ տակաւին վերջնական հանգրուանին հասնելու համար կան դժուարութիւններ, որոնց պէտք է կուրծք տայ Ֆրանսայի ժողովուրդը եւ անոր ներկայացուցիչներն ալ շարունակեն իրենց համակերպումը դահլիճի հետեւած քաղաքականութեան։

Փուանքարէ կ'ըսէ թէ պատերազմի հաշիւները տակաւին փակուած չեն եւ պարտքի ընդհանուր գումարը պակսած չէ։ Մինչեւ հիմա կարելի եղած է միայն առօրեայ ծախքերուն բաւելով, պարտքերու տոկոսները վճարել։ Եւ այս արդէն մեծ յաջողութիւն մըն է, երբ նկատի առնենք թէ մինչեւ 1925, տարին 5—10 միլիառ Գերմանիոյ պարտքին կ'անցնէր իբր գանձելի գումար, թուղթի վրայ պիւտճէի հաւասարակշռութիւն ունենալու համար... Le Boche payera։ Բաւական ուշ վերահասու եղան թէ ինքնախաբէութիւն է այդ հաշուական կեղծիքը եւ թէ ֆրանքը փրկելու համար անհրաժեշտ է տուրքերն աւելցնել եւ իրական մուտք մը մէջտեղ բերել, փոխանակ ելքի գումարը խեղաթիւրելու։

Զինադադարէն ինը տարի վերջ, ուրեմն, կարելի չէ եղած տակաւին պատերազմի ելմտական հաշուեյարդարը ընել եւ ամէն անոնք որ կը շահագրգռուին երկրի ելմտական ապագայով, պատճառներ ունին այս կացութենէն մտատանջուելու։

Ինչպէս Կիրակի օր Պ. Թարտիէօ Պէլֆօրի իր ճառին մէջ դիտել կուտար, ճիշդ տարի մը առաջ Պանք տը Ֆրանսը լուր ղրկած էր Էրիօին թէ պետութիւնն այլեւս տրամադրելի գումար չունի դրամատան մէջ և եթէ անմիջական միջոցներ ձեռք չառնուին, դրամատունը պիտի դադրեցնէ ի հաշիւ պետութեան իր վճարումները... Սնանկութեան յայտարարութիւնն անխուսափելի կը նկատուէր վայրկեան մը եւ ահա Փուանքարէ կազմեց իր «ազգային միութեան դահլիճը» ի պաշտպանութիւն ֆրանքին եւ Ֆրանսային։

Ինչ որ Փուանքարէի դահլիճն ըրաւ այս մէկ տարուան մէջ, կարելի է առանց չափազանցութեան հրաշք համարել ելմտական տարեգրութեանց մէջ։ Ֆրանսա երախտապարտ պէտք է ըլլայ որչափ Փուանքարէին, նոյնչափ եւ անոր ընկեր նախարարներուն, որ վտանգի գերագոյն վայրկեանին գիտցան զոհել ամէն կուսակցական եւ անձնական շահ եւ դնել իրենց կարողութիւններն ի սպաս ընդհանուր շահին։

Այսօր արդէն շատ կարճ պայմանաժամով պարտաթուղթերը փոխարինուած են պահեստի դրուած գումարներով, որոնք միեւնոյն վտանգը չեն ներկայացներ գանձին համար, քանի որ ի վիճակի է դիմագրաւելու անոնց՝ իր ամբարած ոսկեդրամներով եւ պահեստներով։ Ֆրանքը արդէն հասած է կայունացման որոշ շրջանի մը եւ թոյլ կուտայ դրամատէրներուն երկար պայմանաժամով գործառնութեանց ձեռնարկելու։

Փուանքարէ իրաւամբ դիտել կուտայ թէ ծախքերու գումարները անիրաւ եւ բանի սեղմուած են յաճախ եւ կը յիշէ կառավարական պաշտօնեաներու թոշակները եւ որբերու ու այրիներու վճարուած կենսաթոշակները, որոնք համեմատական յաւելումներ ունեցած չեն դրամի գնատուութեան հետ բաղդատմամբ։ Ապրուստի գինը վեց անգամ աղած է 1914էն ի վեր. հացը կ'արժէր 40 սանթիմ, այսօր 2,40 է. առեւտրականներն իրենց պաշտօնեաներուն եթէ ոչ վեց, գոնէ հինգ անգամը կը վճարեն 1914ի հետ բաղդատելով եւ սակայն պետութիւնը հազիւ հազ եռապատկած է իր թոշակները։ Ինը տարիէ ի վեր այդ պաշտօնեաներուն ահագին խումբը տուրքերու ամենածանրն է որ կը վճարէ անիրաւաբար։ Գիտենք թէ վերջերս ուսուցիչները գործադուլ ըրին եւ պսակաւորի քննութեանց չմասնակցեցան։ Եթէ այսպէս շարունակուի, պետութիւնը քանի մը տարիէն դժուարաւ պաշտօնեայ պիտի գտնէ։

Եթէ պետութեան հայթայթիչ մը վեց անգամ աւելի գումար կը պահանջէ որ եւ է ապրանքի համար, ոչ ոք կը մերժէ զիրենք։ Եւ սակայն քաղքենի դասակարգը խորթ աչքով կը նայի, երբ պետական պաշտօնեաները (դատաւոր, ուսուցիչ, հարկահաւաք, եւն.) արդար յաւելում կը պահանջեն ապրուստի սղութեան համեմատութեամբ։ Ինչո՞ւ անոնք միայն իրենց ծառայութիւնը կէս գինով պէտք է հայթայթեն պետութեան։

Փուանքարէ կը խոստանայ առանց ո՛ր եւ է նոր տուրքի, հետզհետէ յաւելուլ պաշտօնեաներու թոշակները, երբ տոկոսի սակը զեղչուելով ելքի գումարները նուազին։

Յաճախ կ'ըսուի թէ տուրքերն այնչափ մեծ են որ, անկարելի է վճարել։ Կը տեսնենք սակայն թէ իրականին մէջ ամէնքն ալ կը վճարեն։ 1926ին մասնագէտներու յանձնաժողովը խորհուրդ տուաւ վեց միլիառի նոր տուրքեր դնել. ներկայ դահլիճը տեսաւ թէ այդ գումարի կրկինը պէտք է և տարի մը յետոյ կը գանձէ արդէն 12 միլիառ աւելի քան 1924—25ին։ 1928ի նախահաշիւն ալ երկու միլիառ աւելի ծախք ունի քան 1927ինը։ Լաւ բան չէ անշուշտ տուրքը, բայց ամէն պարկեշտ մարդ ալ կ'ընդունի թէ նուազ գէշ է քան սնանկութիւնը։"

Ինչպէս ըսինք վերեւ, պատերազմին պատճառած տալիքը կարգադրուած չէ տակաւին։ Այսինքն այնչափ տարիէն այնչափ տոկոսով վճարելի պարտաթուղթերու վերածուած չէ, որ ըստ այնմ ելմտական նախարարները գիտնան թէ տարեկան այնչափ տոկոս եւ այնչափ ալ եւ այլ ծախք ունին գոցելիք եւ պատրաստեն պիւտճէն։

Այդ պարտքերը գոցելու երեք միջոց կայ.

Ա) Սնանկութիւն, ինչպէս ըրին Գերմանիա եւ Ռուսիա, առաջինը անհաշիւ դրամատոմս հրապարակ հանեց եւ զէրօի հաւասարեցուց անոնց արժէքը, իսկ երկրորդը ջնջեց պարտքերը պետական հրովարտակով։

Բ) Դրամագլխի արտակարգ եւ միանուագ տուրք. այս միջոցը ընկերվարականներու ծրագիրն է եւ անոր գործադրութեան դրուելու երկիւղէն էր գլխաւորաբար որ ծագեցաւ տարի մը առաջուան սուր տագնապը։ Տեղը չէ երկարօրէն խօսիլ այդ ծրագրի մասին որ թէեւ արդար բայց դժուար և գրեթէ անգործադրելի է քաղքենի ներկայ զօրաւոր վարչաձեւերու տակ։

Գ) Աստիճանական վճարում տոկոսի եւ մայր գումարի, տարեկան տուրքերով. այս է ամենախոհեմ եւ պարկեշտ ձեւը եւ այս միջոցով է որ Ֆրանսա որոշած է վճարել իր պարտքերը, թէեւ երկար տարիներու զոհողութեամբ եւ համբերութեամբ։

Եթէ պաշտօնէ քաշուելէ առաջ Փուանքարէի դահլիճը կարգադրէ նաեւ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ պարտքերու խնդիրը, ըստ կնքուած առժամեայ համաձայնութեանց, իրաւամբ կրնայ պարծենալ թէ մեծագոյն ծառայութիւնն ըրած է Ֆրանսային։

Երբ վերջնապէս ընդունուի 1928ի պիւտճէն, առիթ պիտի ունենանք մանրամասնօրէն խօսելու ելքի ու մուտքի գլուխները կազմող զանազան յօդուածներու վրայ։

Մ. Տ.

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

Թրքացումի բոլոր փորձերուն դիմադրած էր նաեւ ուրիշ ցեղ մը՝ Չէրքէզները, որոնցմէ մօտ մէկ միլիոն հոգի Թուրքիա եկած էին երբ Ռուսերը Կովկասը գրաւեցին։ Անկախութեան պատերազմին մէջտեղը Մարմարայի եզերքը բնակող Չէրքէզներէն շատեր Հելլէններուն կողմը բռնեցին։ Յաղթանակէն անմիջապէս վերջ, Էնկիւրիի կառավարութիւնը նոյնպէս ուժգնօրէն գործեց անջատողական այս ձգտումին դէմ։ Եւ արդէն, ձեռք առնուած միջոցներուն ազդեցութեան տակ Շամիլի ժառանգները կամաց կամաց կը մոռնան իրենց լեզուն եւ կովկասեան ծագումը, ու անզգալաբար կը կլանուին Թուրք միջավայրին կողմէ։ Նման միջոցներ ձեռք առնուեցան այն Թաթարներուն դէմ, որոնք Անատոլու եկած էին 1878ի պատերազմէն վերջ։ Թէեւ Թուրքերուն պէս նոյն ձգտումներն ունի, սակայն այս տարրը երբեք չէ կորսնցուցած իր մասնայատուկ յատկանիշերը։ Այսպէս, մինչեւ վերջին ատենները Անատոլուի քաղաքներուն մէջ անոնք ունէին մասնաւոր թաղեր. ի միջի այլոց Էսկիշէհիրի մէջ նոյնիսկ թաղապետութիւն մը ունէին։

Գալով Լազերուն, որոնք իսլամացած Վրացիներ են եւ մօտ 100 հազար կը հաշուուին Տրապիզոնի եւ Պաթումի միջեւ, ասոնք ալ հրաւիրուած են նոյնպէս հպատակիլ Թրքացումի օրէնքին։

Կարճ խօսքով, ներկայիս Հանրապետութեան ծոցին մէջ գործօն աշխատանք կը կատարուի բոլոր այլասեռ տարրերը լուծելու համար Թուրք մեծամասնութեան մէջ։ Նկատել տանք նաեւ որ գլխարկը եւ եւրոպական հագուստը պարտադիր դարձած ըլլալով, այս բոլոր իսլամ փոքրամասնութիւնները ստիպուեցան լքել իրենց մասնայատուկ գլխանոցներն ու հագուստները, որոնցմով կարելի կ'ըլլար հեռուէն ճանչնալ զանոնք։ Այնպէս որ, այսօր Թուրք, Լազ, Քիւրտ, Չէրքէզ, Թաթար եւ այլն նոյն երեւոյթն ունին։ Այլեւս իրենց միջեւ յատուկ կապի նշաններ չունին։ Ու այս պարագան նոյնպէս կը դիւրացնէ Թրքութեան նպատակները։

Վերոյիշեալ փոքրամասնութիւնները դուրսը ոեւէ կազմուած պետութեան հետ կապուած չեն։ Այս տեսակէտէն անոնց պարագան ոեւէ դժուարութիւն չէր ներկայացներ։ Սակայն Անկախութեան պատերազմէն վերջ նոյնպէս երկրին մէջ կային քանի մը հարիւր հազար ուրիշ իսլամներ, Ալպանացի, Պոշնաք, Արաբ եւլն.։ Ի՞նչ պիտի ըլլային կայսրութեան այս վերջին բեկորները։ Հանրապետական կառավարութիւնը, Լօզանի դաշնագրին վրայ յենած, այս իսլամներուն տուաւ ընտրութեան իրաւունք Թուրքիոյ եւ իրենց բնիկ երկրին միջեւ։

Ասոնցմէ խիստ շատերը, որ տկար կապեր միայն ունէին իրենց նախահայրերու հողին հետ, վերջնապէս նախընտրեցին Թրքական հպատակութիւնը։ Սակայն պէտք է նկատի ունենալ որ այսուհետեւ այս իսլամները, ինչպէս վերինները, պիտի լուծուին երկլին ազգային տարրին մէջ. այսինքն Թուրքերէն պիտի խօսին, Թրքական զգացում պիտի կրեն, եւ վերջապէս առանց յետին միտքի պիտի մասնակցին իրենց Նոր Հայրենիքի ճակատագրին.

Մնաց որ Էնկիւրիի կառավարութիւնը չի գոհանար ազգային գաղափարը միայն Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ զարգացնելով ու ամրապնդելով, այլ ներգաղթի գործօն քաղաքականութիւն մը կը վարէ։ Թուրքիոյ բարեբերութիւնը երբեք համապատասխան չէ իր բնակչութեան թիւին։ Անիկա շատ լաւ կրնայ կերակրել իր ներկայ բնակչութեան կրկինը։ Արդ, բնակչութեանց փոխանակութիւնը զգալի բաց մը թողուց։ Անատոլուէն մեկնող մէկ միլիոն Յոյներուն փոխարէն չորս հարիւր հազար Թուրքեր միայն եկան։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ դարմանել այս կորուստը։ Ատոր կը փափաքի մանաւանդ անոր համար որ երկրին ամէնէն արգասաբեր դաշտերը կրնան անապատի վերածուիլ, եթէ զանոնք մշակող ձեռքեր պակսին։ Ուստի կ'ուզէ երկրին բնակչութիւնը շատցնել։

Այսպէս, Նոր Թուրքիա, հեռու իր սահմաններէն դուրս նպատակներ հետապնդելէ, կ'աշխատի դառնալ կեդրոնական հող մը իր «ցեղակից եղբայրներուն» համար, ինչպէս Պուլկարիոյ, Թրակիոյ, Տօպրուճայի, Մակեդոնիոյ, Կիպրոսի, Հռոդոսի, Կովկասի, Պարսկաստանի, Միջագետքի եւ Սուրիոյ Թուրքերը։ Ահա թէ ինչու Էնկիւրիի քաղաքական շրջանակները ուշադրութեամբ կը հետաքրքրուին վիճակովը այս ժողովուրդներուն, որոնք հարիւր հազարներով կը հաշուուին։ Մամուլը ինքն ալ մեծապէս կը հետաքրքրուի այս «արտասահմանի եղբայրներով»։ Օրինակ, չանցնիր շաբաթ մը, ուր թերթերուն մէջ չհանդիպիք սա կարգի լուրերու. — «Իւկօսլաւիոյ մէջ Թուրքերուն թշուառութիւնը», «Ռումանիոյ Թուրքերուն կեղեքումը», «Պուլկարիոյ Թուրքերուն իշխանութենէ հեռացումը»։

Ասկէ զատ «Ճիւմհուրիյէթ» (22 Մայիս) կը շեշտէ թէ այս Թուրքերը պիտի կրնան բարօրութեան տարր մը ըլլալ Անատոլուի մէջ, մինչ ներկայիս իրենց բնակած երկիրներուն համար ամրապնդումի գործօն մը չեն։ Ու իրբեւ եզրակացութիւն կ'առաջարկէ այս մասին խօսակցութիւններ ունենալ շահակից երկիրներուն հետ։ Գալով Սուրիոյ եւ Կովկասի Թուրքերուն, անոնցմէ հազարաւորներ կ'օգտուին Էնկիւրիի եւ Կարսի դաշնագիրներէն՝ Անատոլու գաղթելու համար։ Այսպէս, Հանրապետութիւնը ներկայիս նոր եւ ընդարձակ խնդիր մը ունի՝ իր առջեւ. — աւելցնել, օրացնել միացնել Թուրք ընտանիքը միատարր ու զօրաւոր զանգուածի մը մէջ, միակ եւ նոյն հայրենիքին ծոցը։

Նոյն ծրագրի շարքին, մատնանշենք նաեւ Թուրք հպատակութեան օրինագիծը, զոր Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովին ներկայացուց Թէվֆիք Քեամիլ պէյ, Փարիզի հիւպատոսարանէն եւ Պոլսոյ երեսփոխան։ Նպատակն է հակազդել քափիթիւլասիոններու նախկին սիստեմին, որուն շնորհիւ օտարականները կրնային դարերով այս երկրին մէջ բնակիլ, առանց անոր քաղաքացիները դառնալու, այսինքն Լէվանթէններ մնալ։ Այս օրինագիծը կը խոստացնէ նաեւ մինչեւ այսօր ծանօթ եղող հպատակութեան տրամադրութիւնները։ Եթէ անիկա ընդունուի իր ներկայ վիճակին մէջ, օտարականի մը հետ ամուսնացող Թրքուհին պիտի պահէ իր հպատակութիւնը։ Օտար ծնողներէ Թուրքիոյ մէջ ծնած մանուկները ինքնաբերաբար Թուրք քաղաքացի պիտի ըլլան։ Հոս ալ կը տեսնուի ամէն գինով բնակչութեան թիւը աւելցնելու եւ միաժամանակ ազգային միութիւնը զօրացնելու կամքը։

Այսպէս, Թուրքիա ամէն օր եւս աւելի կը ձգտի յարմարիլ ազգութեան արդիական գաղափարին։ Օսմանեան կայսրութեան պէս զանազան խռէալներով տարուող մարդկային խմբակցութեանց շփոթ խառնուրդ մը ըլլալ չուզեր, այլ կը ձգտի դառնալ ազգ մը՝ հիմնուած եթէ ոչ ցեղագրական, գոնէ քաղաքական, աշխարհագրական, տնտեսական, մտաւորական եւ բարոյական միութեան վրայ։ Կայսրութիւնը մեռաւ իր զանազան տարրերուն միջեւ յարակցութեան եւ ազգային իտէալի մը պակասէն։ Հանրապետութիւնը պէտք է ստեղծէ այդ ազդակները։ Թուրքիոյ միութենէն պիտի ծնի իր ուժն ու ապահովութիւնը, իր հայրենասիրական եռանդէն՝ իր մեծութիւնը։ Այսպէս է որ Արեւելքի մէջ կը ծնի ազգային նոր կարգապահութիւն մը, որուն հետեւանքները վաղը աւելի խոր պիտի ըլլան։

Փ. ԺԱՆԹԻԶՕՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

LORENZACCIO — Alfred de Musset. (Պատմական Թատերախաղ, 28 պատկերով)։

Comédie Française աշխարհահռչակ թատրոնը եւ ֆրանսական լեզուի ու գրականութեան հսկայ վառարանը, անցեալ շաբթուան մէջ վերջապէս յաջողեցաւ Cycle romantique անուան տակ բեմադրել Վիքթոր Հիւկոյի, Ալֆրէտ տը Վինիի եւ Ալֆրէտ տը Միւսէի հռչակաւոր գլուխ-գործոցները, որոնք ահագին զոհողութեամբ, հսկայ ծախսերով եւ մեծ դժուարութեամբ միայն կարելի է բեմադրել։

Ասոնցմէ մէկն է «Lorenzaccio»ն, զոր Գոմէտի Ֆրանսէզ կը ներկայացնէ այս պահուս՝ գեղապանծապէս յաջող բեմադրութեամբ։ Նիւթը առնուած է հին իտալական կեանքէ։ Լօռէնցօ անուն երիտասարդ մը կը յաջողի իր ազգականներէն Ալեքսանտր տը Մէտիսիս՝ Ֆլօրանսի դուքսին վստահութիւնը գրաւել, բաժնելով անոր բռնակալ եւ վաւաշոտ կենցաղը։ Բայց իր միակ նպատակն է ազատել իր հայրենիքը այդ բռնակալին ճիրաններէն։ Ժողովուրդը կ'ատէ Լօռէնցօն եւ անոր տուած է Լօռէնցաչչիօ մակդիրը։ Այս երիտասարդը սկեպտիկօրէն համոզուած է իր կատարելիք արարքին հետեւանքներուն եւ միեւնոյն ժամանակ չանդիտանար որ դուքսին անհետացումը ո եւ է ազդեցութիւն չպիտի ունենայ իր հայրենակիցներուն վրայ, որոնց մեղկ նկարագիրը մօ[...] կը ճանչնայ։ Բայց այս ոճիր[...] որ իրեն համար առաւել հայրենասիրական հանգամա[...] ունի, — պիտի գործէ իր անյուսուած ատելութեանց թահարելու համար։ Եւ արդա[...] Ալեքսանտր դուքսը կը սպա[...]նուի եւ Ֆլօրանսացիները, փո[...]նակ ազատագրուելու մա[...]խորհելու, նոր մը կը կար[...] անհետացող դուքսին տեղ, Ֆլօրանսի դուքս։ Լօռէնցաչ[...] Վենետիկ խոյս տալու կը [...]ջողի, իր գլուխը գրաւի դր[...] է եւ անակնկալօրէն ձերբակ[...]ուելով, ժողովուրդին կողմէ [...] կ'ենթարկուի եւ կը սպանն[...]

Այս տրամաթիք անցքը [...]մադրելու համար պէտք է [...]նել թէ Գոմէտի Ֆրանսէզի [...]րէնութիւնը ինչ հսկայ ճ[...] թափելով յաջողած է այդ [...]տատութեան գրեթէ բոլոր [...]խաւոր ուժերուն մասնակց[...]թիւնը ապահովել, ոմանց [...] իսկ տալով գրեթէ աննշան [...]րեր։ Պէտք է տեսնել թէ ինչ հսկայաքայլ յառաջդիմած է [...]մադրութեան արուեստը [...] թատրոնին մէջ, որ կը յաջ[...] երեք ժամուան ընթացքին [...]սարակութեան ներկայաց[...] քանըութը պատկեր, իրա[...] այլազան, բարդ. եւ ահա ա[...] միակ ապացոյցն է Ֆրանսա[...]ներու այն ջերմ համակրա[...] որ ունին իրենց առաջին թ[...]րոնին հանդէպ։

Գալով դերակատարներ[...] Mme Marie-Thérèse Pierat, [...] կայ ֆրանսական թատրոնի [...] rah Bernhardtը, դերազանց [...]ուեստով մը կատարեց Լօռ[...]ցաչչիօի դերը։ Առաջին ան[...] ըլլալով տաղանդաւոր արտ[...]տագիտուհին բեմ կ'ելլէր [...] մարդու դերով։ Ունի յաջող [...]դարկութիւն եւ այլազան [...]ուեստը, զոր կը պարտի իր [...]ծատաղանդ ուսուցչին՝ դերա[...] Maurice de Feraudyի։ Այլա[...] ըսի, անոր համար որ «Խաման[...]ներ»ու Փիէրան կը մոռց[...] Monna-Vannaի մէջ. իսկ «Հ[...]սանեկան քայլերգ»ի, Կո[...] տը Փլէզանսի դերակատ[...] Piératն, անճանաչելի կը գ[...]նայ Լօռէնցաչչիոյի դերակ[...]տար Փիէրային քով, իր ձ[...]նով, դիմախաղով, առողջ[...]թեամբ եւ հասկացողութեա[...] այնքան տարբեր են իր [...]դարկութիւնները։ Տիկին Ga[...]rielle Robinne ստանձնած [...] մարքիզուհի Սիպօի դերը, [...] կատարեց յաջող կերպով։ Բ[...] աւելի ան իր գեղեցկութեա[...] կը գրաւէ հանդիսականնե[...] քան արուեստով։ Alexandr[...] զոր մենք յաճախ տեսած [...] Հանրի Պաթայլի եւ կամ Ժէր[...]տիի թատերախաղերուն մ[...] այս անգամ ինքզինքը գեր[...]զանցեց կատարելով Ալեքսան[...] տը Մէտիսիս դուքսին, վա[...]շոտ բռնակալի դերը, որ իր [...]ուէն բոլորովին տարբեր դեր [...] էր։ Իր թաւ ձայնը ընդհանր[...]պէս ախորժելի է. ան գիտէ [...]րին նկարագրին համեմատ [...] ձայնին տալ՝ ելեւէջ։

Denis Dinès, որ Գոմէ[...] Ֆրանսէզի միակ դերասանն[...] իբր յատկանշական դերեր [...]տարող, ստանձնած էր Կար[...]նալ Սիպօի բարդ եւ մեծ ա[...]ուեստ պահանջող դերը. հ[...]նալի էր Մարքիզուհի Սիպ[...] հետ ունեցած խօսակցութ[...] տեսարանին մէջ։ Ունի նա[...] արուեստ, հրաշալի դիմախա[...] վարպետ խաղարկութիւն։ [...] մասնաւոր յատկութիւնն[...] մէկն է իր խօսքերը արտաս[...]նելէ առաջ հասարակութե[...] ըմբռնել տալ իր խօսքերուն [...] մաստը կենդանի եւ յաջող [...]մախաղով։

Desjardins կը կատարէր [...]լիփ Սթրօցցիի տանջուած [...] դերը այնքան բնականօրէն [...] հաղուագիւտ է տեսնել Գոմէ[...] Ֆրանսէզի միւս ողբերգակ [...]րասաններուն քով, որոնք [...] կտոր արտասանած ժամանա[...] անպայման պիտի տան վերջ[...]ւորութեան տարօրինակ եղա[...]

ԾԻԾԱՂ

ԿԱՐՄՐԱՍՈՎ

Հակառակ կարմիրներու այսքան երկար, այսքան յամառ դիկտատորութեան՝ Ռուսիոյ մէջ ամէն բան փոխանակ կարմրելու, ընդհակառակը կը դեղնի, կը գորշանայ, կը սեւնայ:

Օրինակներով խօսինք:

կարմիր բանուորները որոնք, յանուն գաղափարի, տաժանագին աշխատանքի մը լծուած են, հետզհետէ կը սեւնան, կը սեփ սեւնան գործարաններու յաւիտենական մուխին ու մոխիրին մէջ:

կարմիր զինուորներն ալ անսուաղութենէ կը դեղնին աշնան տերեւներուն նման:

Պոլշեւիսմը սկսաւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն: Արդ: դեկտեմբեր, յունուար, փետրուար ու Մարտ ամիսները ճերմակ են: Ապրիլ, Մայիս, Յունիս ու Յուլիս ամիսները կարմիր, կապոյտ ու նարնջագոյն են: իսկ Օգոստոս, Սեպտեմբեր, Հոկտեմբեր ու Նոյեմբեր ամիսներն ալ դեղին են: Ե՞րբ տեսնուած է որ Հոկտեմբերը կարմրցնէ: Անիկա ամիսներուն ամէնէն դեղինն է:

Ու այսպէս, Ռուսիոյ մէջ ամէն բան կը դեղնի, կը սեւնայ:

Նոյնիսկ անշունչ իրերը կը գունափոխուին: Խորհրդային Թերթերէն կ'իմանանք Թէ Ասիական Ռուսիոյ Աքմոլլիսք շրջանի ադամանդները մէկէն ի մէկ սեւցեր են: ի՞նչ սեւ հրաշք:

Ու հիմակ իրարանցումը սկըսած է:

կը փնտռեն կարմիրի մասնագէտ նկարիչներ ու ներկարարներ: կարմիր ներկի ալ մեծ խնդրանք կայ, երկիրը ծայրէ ի ծայր ներկելու համար:

Նկարիչ Ս. Խաչատուրեանին մեծ ասպարէզ բացուած է:

Այժմ Երեւանի մէջ կաս կարմիր ըլլալով, Ադրբէջանէն փոխադրուած «մէնտիլ» մը մնացեր է, իսկ արտասահմանի մէջ՝ Տիկ. Զապէլ Եսայեանի... անոյշ լեզուն:

Երկուքն ալ պէտք է քաշել... դէպի Թանգարան:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Հալէպէն կը գրեն «Յուսաբեր»ի Յունիս 18 Թուականով.—

Ստացուած տեղեկութիւններու համաձայն՝ Քիւրտիստանը արդէն կազմուած է՝ առ այժմ, ճիշտ է, աննշան հողի մը վրայ, այն է՝ Տէրսիմի: Ամէն կողմ Քիւրտերը մեծ շարժում եւ աշխատանք ցոյց կ'ուտան: Քիւրտերը արդէն ստեղծած են իրենց երկրի իշխանութիւնը, ունին նախարարներ եւ զինուորական իշխանութիւն՝ փոքր զինուորներէ բաղկացած. Թուրքիոյ այս մշտական սպառնալիքը՝ Քիւրտիստանը՝ չփոթութեան մատնած է Էնկիւրիի վարիչները:

Թուրքերը քրտական նոր ու մեծ ապստամբութեան մը մասին կը խօսին:

Տեղական արաբ Թերթերու մէջ կը խօսուի Թուրքիոյ ձեռք առած զգուշութիւններու մասին Սուրիոյ եւ Միջագետքի սահմաններուն վրայ:

Լուրի մը համաձայն, այս երկու երկիրներէն Թուրքիա կ'անցնին բաւական Թիւով Քիւրտեր եւ Թուրք ընդդիմադիրներ: Տերսիմէն դէպի Տիգրանակերտ, Մուսուլ եւ արեւելեան նահանգները տանող ճամբաները Քիւրտերու ձեռքը կը գտնուի. Թուրք զինուորները միշտ կը զգուշանան բախումներէ:

Թուրք ծանօթ առեւտրական մը կը յայտնէ մեզի, որ ինք Թուրքիայէն մեկնելէն օր մը առաջ լսած է Թէ' Քէմալական կառավարութիւնը ուզած է յեզու գտնել Քիւրտերու հետ եւ երկու զինուորականներ ղրկած է բանակցութեան համար: Թուրքերու առաջարկութեան հիմը՝ Թուրքիոյ գերիշխանութեան ներքեւ ինքնավար Քիւրտիստան մը ստեղծելն է:

Նոյն աղբիւրէն առնուած լուրի մը համաձայն, Քիւրտերը մերժած են եւ պահանջած են Անկախ Քիւրտիստան եւ վնասներու հատուցում:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգ. Միութենէն ստացանք պաշտօնական յայտարարութիւն մը, որուն գլխաւոր կէտերը կուտանք ստորեւ (առանձին ազդ մըն ալ հրատարակուեցաւ դ. էջ).—

Ա.— Ներկայ Թուականէն սկսեալ մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջը եկեղեցիին կից խորհրդարանին մէջ բացուած է ազգ. տուրքի արձանագրութեան յատուկ տոմար մը, ամէն օր առաւօտեան ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ ժամը 6—9, եւ կիրակի օրերը միայն առաւօտեան ժամը 8—12: Իսկ Յուլիս ամսոյ վերջին երկու օրերը, Շաբաթ եւ յաջորդող կիրակի ամբողջ օրը արձանագրութեան գործառնութիւնները պիտի կատարուին ի գիւրութիւն գիմողներու, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ժամը 7:

Բ.— Ցաւալի է որ ազգ. տուրք վճարելու համար զանազան առիթներով վարչութեանս կողմէ եղած բոլոր պաշտօնական յայտարարութեանց հետեւանք չէ տրուած ոչ իսկ նուազագոյն չափով, այնպէս որ այժմէն կարելի չէ բաղձացուած արագութեամբ ընտրական գործողութեանց ելք տալ: Ուստի կը խնդրուի սոյն մէկ ամսուան միջոցին ստուար Թիւով մասնակցիլ նոյն տուրքին վճարման, որպէսզի կարելի ըլլայ տուրք վճարող ազգայիններէն կազմել ընտրողական ժողովը յառաջիկայ Օգոստոս ամսոյ 1ին:

Գ.— Բոլոր հայրենակիցները որոնք քսան տարին լրացուցած եւ առնուազն 6 ամիսէ ի վեր բնակութիւն հաստատած են Լիոնի մէջ, պէտք է փութան արձանագրուիլ, վճարելով նուազագոյն 12 փրանք, 1927 տարւոյ առաջին վեցամսեային համար տարեկան 24 փրանքի հաշուով:

Դ.— Ազգային տուրք վճարելով քուէարկութեան մասնակցելու համար դիմում ընող հայրենակիցները պէտք է անձամբ ներկայանան իրենց ինքնութեան Թուղթերով (քարթ տ'իտանթիթէ կամ ռէսէփիսէ), որպէսզի հնար ըլլայ ստուգել իրենց ինքնութիւնը, անունը, տարիքը եւ բնակավայրի որոշ հասցէն, նաեւ որչափ ատենէ ի վեր միեւնոյն քաղաքը բնակած ըլլալու պարագան:

Ե.— Լիոնի Ընդհ. Ժողովին անդամոց Թիւը որոշուած է 23 հոգի, որոնցմէ 12ը Լիոնի ազգայիններէն պիտի ընտրուի, իսկ մնացեալ 11 հոգին պիտի ընտրուին Լիոնի Թեմին ենթակայ հետեւեալ հայաշատ կեդրոններէն.— Տէսին, Փօն-տը-Շէրուի, Վիէն, Փօն տ'Օպընա, Լը Փուզէն, Լանէյ-Պլընօպլը, Ս. Էթիէն, Ս Շամօն, Քռէօզօ 1, Վալանս 2:

Զ.— Վերոյիշեալ վիճակները Ընդհ. Ժողովոյ իրենց անդամները կրնան ընտրել իրենց տեղին կամ Լիոն բնակող ծանօթ փորձառու ազգայիններէն, որոնցմէ ցանկ մը պիտի ղրկուի առ ի դիւրութիւն:

ԺԱ.— Վիճակային Ընդհ. Ժողովոյ անդամոց պաշտօնավարութեան շրջանը վեց տարի ըլլալով, ամէն տարին մէկ երրորդը վիճակաւ կը դադրի եւ նորեր կ'ընտրուին:

ԺԲ.— Գաւառական-Թեմական Ժողովը պիտի ընտրէ Լիոնի եւ Շրջակայից Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը եւ Հոգեւոր Պաշտօնէութիւնը: Կեդր. Վարչութեան ընտրութենէն անմիջապէս վերջ կը դադրին շրջականերու ընտրովի կամ նշանակովի վարչութիւնները, եւ հրահանգներ պիտի տրուին նոր վարչութիւններ ընտրել 1927 Յունուարէն սկսեալ եկեղեց. տուրք վճարողներուն ժողովրդական քուէարկութեամբ, եւ ուրոյն Հոգեւոր հովիւներ պիտի նշանակուին պահանջուած տեղերու համար: Լիոնի շրջանակին մէջ գտնուած բոլոր հայաբնակ վայրերը ըստ առաջնոյն Լիոնի կեդրոնէն պիտի ստանան իրենց հրահանգները եւ ենթակայ պիտի ըլլան Լիոնի կեդրոնին:

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ-Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 5 Յուլիս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վալանսի մասնաճիւղը արդէն բոլորեց իր գործունէութեան Գ. տարեշրջանը: Յառաջիկայ եղանակի համար ամէն ջանք ի գործ դրուած է: Գաղութին փոքր մէկ մասը քիչ մը սկսած է հետաքրքրուիլ մարզական կեանքով, եւ այս տարի փոխանակ մէկի երկու խումբ պիտի մասնակցի նահանգային ախոյեանական մրցումներուն: Այսպէս Վալանսի Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ կ'ունենայ իր պահեստի խումբը, որուն վկայականները պատրաստուած են:

Յառաջիկայ եղանակին Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը պիտի մրցի Ֆրանսական Բ. դասակարգի խումբերուն դէմ, իսկ պահեստին երրորդ: Եղանակի վերջաւորութեան, մեր երկու խումբերը պիտի մասնակցին Ալպեան բաժակի մրցումներուն, որուն մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին տեղացիները:

Ցաւալի է ըսել որ Հ. Մ. Ը. Մ. իր կազմակերպութեան Թուականէն մինչեւ հիմա գաղութին կողմէ պէտք եղած քաջալերութիւնը չէ գտած: Մարմնակրթական միութեան անհրաժեշտութիւնը այս բազմահայ քաղաքին մէջ շատ զգալի է, եւ երբ այդ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի. վարիչները իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը չեն զլանար: Շարժումը օրէ օր կը յառաջդիմէ, իր մէջ առնելով երիտասարդութեան ստուար մէկ մասը եւ տալով անոնց ֆիզիքական եւ բարոյական առողջ կրթութիւն եւ ընկերական մաքուր բարքեր:

Մեր նպատակը եղած է միշտ բարձր բռնել Վալանսի երիտասարդութեան ֆիզիքական եւ բարոյական ուժը, զարկ տալ անոր ազգային ընկերական գիտակցութեան եւ կարելի եղածին չափ զայն ամփոփ պահել, չձգել որ դեգերին սրճարաններու անկիւնները:

Օ՜ն ուրեմն, դէպի գործ, ընկերներ: Մենք ալ մեր կարգին ջանանք ուշադրութիւն հրաւիրել, որպէսզի բոլորն ալ զգան Հ. Մ. Ը. Մ.ի անհրաժեշտութիւնը եւ օգնեն մեր ձեռնարկին:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՒՈՐԱԿԱՆ ԱՐԿԱԾ.— Ռօշֆօրի մէջ երիտասարդ բանւոր մը, Ռուսէ, կ'աշխատէր տանիքի մը վրայ: Մօտէն կանցնէր ելեքտրական Թել մը: Սխալ շարժման մը պահուն, զարնուեցաւ Թելին եւ ելեքտրականութեան զօրաւոր հոսանքէն զալարուեցաւ, ինկաւ վար: Անկումի պահուն զարնուեցաւ ուրիշ բանւորի մը, որ կը գտնուէր տանիքին եզերքը: Եւ երկուքը մէկ գահավիժեցան, ջարդ ու փշուր եղան քարերուն վրայ:

ՆՈՐ ԳՈՂԵՐ.—Տիկին Նաթանսօն, Քլէպէրի ծառուղիին վրայ, իր տանը մէջ, հանգիստ ու մինակ նստած, կը վայելէր խաղաղութեան քաղցրութիւնը: Սպասուհին դուրս ելած էր առտուն: Յանկարծ դուռը զրնգաց. կնոջ ձայն մը լսեց, ու բացաւ դուռը: Մարդ մը եւ կին մը յարձակեցան վրան, մտան ներս, դուռը կղպեցին, Նաթանսօնի բերանն ալ գոցեցին, կողոպտեցին կնոջ հարստութիւնը ու մեկնեցան:

8000 ՖՐԱՆՔ.— Պրոս, Բոնտէ փողոցէն, իր տանը աղբանոցի մնացուկներուն մէջ կը նետէ, սխալմամբ, ութը հատ հազարնոց դրամատոմսեր: Օ՜ առատութիւն:

Յետոյ կը հարցաքննէ աղբահաւաքները: Ի զո՛ւր, ի զո՛ւր:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԷ ԻՆՉ ՊԱՏՄԵՑ ԹՐԷԲՈՆԷՄԸ կամ ի՛նչ է Սիֆիլիսը (ինչպէս պաշտպանուիլ, ինչպէս դարմանուիլ): Գրեց Տօքթ. Լ. Գրիգորեան: Յառաջաբան՝ Տքթ. Վ. Յ. Թորգոմեանէ: Մատենաշար «Բուժանք», Թիւ 1. Տպգ. Փարիզ, 1927: Գին՝ 6 փրանք, Ամերիկա՝ 35 սէնդ: Ուրիշ երկիրներ՝ 7 ֆր. 50: Դիմել՝ Dr. L. Krikorian*ի,* 126, Fbg, Saint-Denis, Paris.

ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ (1914—1918): Տաճկահայ գաղթաշարժը եւ անոր դերը Հայաստանի Հանրապետութեան կազմութեան մէջ: Հայաստանի քարտէսով: Գրեց՝ Կ. Սասունի: *Տպգ. Պոսթըն, 1927:*

ԸՆԹԵՐՑՈՂ,

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թոյլ մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ձրի կարդան:

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն որ իրենց հասցէի փոփոխութեան միջոցին անպայման մեզ հաղորդեն իրենց հին հասցէն:

*...ր, որ առիթը կուտայ ծափերով ...ընդմիջելու գործողութեան ընթացքին տեղի ունեցած տեսարաններ: Այստեղ միջանկեալ ...ած որ միակ զէշ սովորութիւնը ...ր կայ ֆրանսական Թատրոններու մէջ, այն ալ գործողութեանց ընթացքին դերակատարներուն հանդէպ իրենց հիացումը արտայայտելու համար ...ժողովուրդին կողմէ եղած ընդմիջում-ծափերն են: Այս Թերթին ...տեսանք Théâtre Artistique de Moscou*ի եւ կամ ուրիշ օտար ...ծ Թատերախմբերու ներկայացումներու ընթացքին: Կը յիշեմ ...զրուցեալ մեծանուն վարպետը, ...ակէն Կիթրին, որ* L'Emigré*ի ...ներկայացման պահուն խնդրեց ...ներկայ հասարակութենէն, ծափերով չընդմիջել իր կտորները, չյիշեցնելու համար իրեն՝ դերակատարին— Թէ զինք ունկնդրող հասարակութիւն մը կայ: Ի՛նչ ճշմարիտ արուեստ եւ ինչ արդար պահանջ:*

Լօռէնցաչչիօյի մնացեալ բոլոր դերակատարները, Թիւով առնուազն քսան, ամէնքն ալ առաջնակարգ դերասաններ, յաջողապէս կատարեցին իրենց վստահուած դերերը, տալով խաղին հրաշալի ամբողջութիւն մը, ինչ որ հայ Թատերական կեանքին մէջ գրեթէ անհասանելի եւ աներեւակայելի է:

Կ'արժէ որ հայ հասարակութիւնը հետաքրքրուի այս Թատրոնով եւ յաճախ վայելէ այն գլուխ գործոցները որոնց անթերի ճշմարտութիւնը եւ յաջող դերակատարութիւնը արժանի է ամէն գնահատանքի:

ՏՐԴԱՏ

ՆՈՐԷՆ «ՊԱՇՊՊՕՋՈՒՔ»ՆԵՐԸ

Պ. Է. Ճէրահօֆ, Սօֆիայի ինքնակոչ Թեմական Խորհուրդին ատենապետը, որ ժուռնալներով կը պահէ իր իշխանութիւնը, դատ բացած է Սօֆիայի Արաքս *Թերթին դէմ եւ 100,000 լէվա հատուցում կը պահանջէ: Արաքսի մեղքը այն է որ, հրատարակած էր Վառնայէն ուրիշ հայ պահեստի սպաներու բողոքը, Ճէրահօֆի (նոյնպէս սպայ) կամայականութեանց դէմ, պահանջելով այդ անարժան մարդուն հեռացումը:*

ԺԱՆՏԱԽՏ.— Նոր Բայազիտի շրջանին մէջ, կենդանիներու ժանտախտը մեծ վնասներ պատճառած է գիւղացիութեան: Սատկած կենդանիներուն Թիւը կը հասնի 2000ի: Ամէնէն աւելի վնասուած է Ջորիգեղը:

ՀԱՅԵՐ, ՀԱՅԵՐ, ՅԱ՜Ն ՈՒ ՅՐԻՒ.— Անդիժան քաղաքը կը գտնուի Ուզբէկիստանի մէջ: Նշանաւոր է իր բամպակով, ձէթով, օճառով ու մետաքսով: Հոս կ'ապրին 240էն աւելի հայ ընտանիքներ, մեծ մասը Զանգեզուրցիներ, որոնք կը զբաղին բանւորութեամբ կամ իրենց արհեստներով:

Հայերը ունին դպրոց մըն ալ:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

Ճէյմս Նօպտի՝ ընթերցողներուն կը ներկայացնէ Օր. Մառիա Քօնստանդինովնան:

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

Աթոռին վրայ ինկած, մարդկային ճշմարիտ Թափթփուք մը, ինծի դարձուց ակնարկը՝ որուն բովը մարեր էր: Իր աչքերուն խորը կարծեցի կարդալ սարսափ մը...: Ու ճիղքը որ կը տձեւէր իր շրթները, ի՛նչ կապ կրնար ունենալ յաւիտենական ժպիտին հետ, որ երբեմն կը լուսաւորէր անոր դէմքը:

Բայց պրդէն իրարու գիրկ նետուած էինք:

Հոն գտնուողներէն անոնք որ ժպտագին մեզ կը դիտէին, եթէ գիտնային Թէ՝ որքան կսկծալի եւ խորապէս անկեղծ էր մեր ողջագուրումը, եթէ կրնային գուշակել արգահատանքը որ կը զգայի մարմնական եւ բարոյական այս անկումի տեսարանին հանդէպ, իրենց ժպիտը պիտի սառէր իրենց շրթներուն վրայ:

Բայց չէին գիտեր...

Ճէյմս Նօպտի ակնարկը ինծի յառեց եւ ծերունի դողդոջուն ձեռքերը ուսիս դնելով հարցուց.

— Զիս փոխուած կը գտնէք, չէ՞:

Այս հարցումը, որուն կը սպասէի զիս նեղը դրաւ:

— փոխուա՞ծ, ո՛չ, աւելի՛, յոգնած, պատասխանեցի:

— Ձեր տպաւորութիւնները ծածկել չէք գիտեր, խոստովանեցէք որ ձեր առաջին տպաւորութիւնը իմ մասիս ողբալի եղաւ. ասկէ զատ «ճշմարտանիշ» մը կայ որ չի խաբեր. զիս չճանչցաք, այդ արդէն ծանր է:

— Ներողութի՞ւն. այս սենեակը բաւական մութ է, եւ տեսողութիւնս տկարացած է:

Անհունօրէն տխուր ժպիտ մը ունեցաւ, յետոյ ըսաւ.

— Չէք գիտեր ստել. ճշմարտութիւնը այն է որ, լքնցած եմ այլեւս, որքա՜ն տառապեցայ. կը զգամ Թէ մէջս ամէն զսպանակ ջախջախուած է:

Եւ մինչդեռ զայն իմ սենեակս տանելով մէկտեղ կը բողոքէի իր ըսածին դէմ, ան աւելցուց.

— Զգուշի կերպով տառապեցայ:

—Անշուշտ. բայց ա՛լ լմնցած է: Հիմա ա՛լ, պիտի կրնաք ձեր տան հանգիստին շնորհիւ, ձեր բարեկամներուն մէջ, շարունակել ձեր անցեալ կեանքը. վստահ եմ Թէ շատ պիտի բուժուիք:

Երկարօրէն զիս դիտեց եւ յետոյ ծանր ձայնով մը ըսաւ.

— Անկեղծ ըլլամ, ինծի համար այլեւս հանգիստ չկայ: ինքզինքս կը պարտիմ ինքզինքիս: Այն Թշուառներուն համար որոնք կը փտին սովետական գնտաններուն մէջ, պարտաւոր եմ ամբողջ աշխարհի յայտնել Ռուսիոյ անցուդարձերը, որոնց սարսափահար վկան եղայ: Ամէն մարդ պէտք է գիտնայ Թէ իրականութեան մէջ ի՞նչ է այս կառավարութիւնը, որ ինքզինքը մարդկային կը յայտարարէ, բայց ափսո՜ս քիչ արժէք կուտայ մարդկային կեանքին: Իմ պարտքս է յայտնել Թէ՝ ո՛չ չինական արդարութիւնը որ այնքան անողոք է, ոչ ալ հաւատաքննութիւնը իրենց չափազանցութիւններով չեն հաւասարիր Ռուսիոյ մէջ ամէն օր գործուող ոճիրներուն: Դժբախտաբար կը վախնամ որ չպիտի կրնամ գլուխ հանել այս գործը, որուն չափ ստիպողական ոչինչ կայ: Այս մարդիկը մարմնապէս սպաննեցին զիս: Բայց չկրցան սպաննել իմ բարոյականս, իմ վերլուծող միտքս, հետեւցնելու իմ կարողութիւնս:

Փախելէ յետոյ Լուպիանքայի բանտէն, որ դժոխքներուն դժոխքն է, ամբողջ օրեր հալածուած վայրենի անասունի պէս եւ արիւնարբու խենդի մը՝ ճիրճինքիի եւ իր արժանաւոր օգնականին՝ Մէնժինսքիի գործակալներուն ձեռքէն հրաշքով ազատելէ յետոյ, անխուսափելի պարտականութիւնը ունիմ ժողովուրդներուն յայտնելու Թէ՝ ի՞նչ է այս «Աշխատաւորներու դիկտատուրա» ըսուածը, որուն զարդ գլխաւոր զոհերը եղան Ռուսիոյ բանւորները:

Իր այս ճիգէն յոգնած՝ Ճէյմս Նօպտի ընդմիջեց քանի մը վայրկեան, յետոյ շարունակեց.

— Որովհետեւ տանջանքը որուն ենթարկուեցայ՝ կեանքիս աղբիւրին իսկ վնասեց, հաւանական է որ չկարենամ մինակս գործը գլուխ հանել, այս պատճառաւ է որ որոշեցի աջակցութիւնը խնդրել մէկ քանի պաշտօնակիցներու, որոնց մէջ կը գտնուիք եւ դուք:

—Անշուշտ եւ ամբողջ սրտով:

— Ձեր բարեկամութիւնը՝ արդէն այդ յոյսը կուտար ինծի. Թղթապանակիս մէջ՝ լուսանկարներ եւ վաւերաթուղթեր ունիմ, որոնք ձեզի կը յանձնեմ. Նոյնպէս ձեզի պիտի յանձնեմ ճշգրիտ տեղեկագիր մը՝ այն դէպքերուն մասին, որոնց խառնուեցայ Ռուսիա բնակութեանս միջոցին. շատ եղերական եւ նոյնքան ալ յուզիչ են...:

Հազի բուն նօպայէ մը բռնուեցաւ: Իր Թաշկինակը շրթներուն տարաւ. երբ զայն ետ քաշեց, արիւնով արատաւորուած էր:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

կալ Սայթօ առջի օր իր պանդոկը հրաւիրեց Ամերիկայի եւ Անգլիոյ պատուիրակները, որոնց յայտնեց թէ իր կառավարութենէն ստացած նոր հրահանգներուն համաձայն, կ'ընդունի ամերիկեան տեսակէտը՝ յածանաւերու առաւելագոյն սահմանը 250,000 թոնօ որոշելու մասին։ Աւելցուց թէ այս քանակը 600,000 թոնոյի բարձրացնելու համար Անգլիոյ առաջարկը անընդունելի կը գտնէ։ «Ճափոն, ըսաւ, կը փափաքի իրապէս սահմանափակել սպառազինումները։ Ամերիկեան առաջարկը տրամաբանական է, մինչդեռ եթէ ընդունինք Անգլիոյ տեսակէտը, պէտք պիտի ըլլայ նոր յածանաւեր շինել եւ սպառազինումը աւելցնել, իսկ մեր գումարումին նպատակը ասիկա չէ»։

Անգլիոյ պատուիրակներուն համար մեծ անակնկալ մը եղաւ Ճափոնի այս դիրքը, մինչ մեծ մարտանաւերու խնդրի վերաքննութեան մէջ Ճափոն անգլիական տեսակէտը պաշտպանած էր։

Մասնագէտներու ժողովը կ'աշխատի համաձայնութեան եզր մը գտնել։ Կը կարծուի թէ Անգլիա պիտի զիջի։

Կրօնական հալածանքը Ռուսիոյ մէջ

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ.—

Խորհրդային իշխանութիւնները անցած շաբաթ Լէնինկրատի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ձերբակալեցին բազմաթիւ կրօնականներ, մեծ մասամբ Մկրտականներ։ Անոնցմէ շատերը, ինչպէս նաեւ ուրիշներ, երկար ժամանակ անցուցած են արդէն պոլշեւիկեան բանտերուն մէջ։

Անցեալ Դեկտեմբերին իրենց հակակրօնական հալածանքին ձեռնարկելէ քիչ վերջ, խորհրդային իշխանութիւնները ազատ արձակեցին այն ատեն ձերբակալուած Մկրտականներէն շատերը, պայմանաւ որ իրենց գործունէութիւնը որոշ սահմաններու մէջ սեղմեն։ Հիմա պոլշեւիկները իրենց խօսքը դրժելով դարձեալ բանտ կը դնեն զանոնք, առանց ո եւ է մասնաւոր ամբաստանութիւն ունենալու անոնց դէմ։

Անցեալ Դեկտեմբերին, կէփէուն խուզարկած էր Աւետարանական եւ Մկրտական կրօնաւորներու կեդրոնը եւ բանտարկած էր ի մէջ այլոց քարոզիչներ Փէթրօֆն ու Շիլօֆը, այն ամբաստանութեամբ թէ արտասահմանի հետ կը թղթակցին։

Բագուի նաւթերը եւ «Սթանտարտ Օյլ»ը

«Պերլինէր Թակէպլաթ»ի Ուաշինկթընի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ խորհրդային իշխանութիւնները «Սթանտարտ Օյլ»ի հետ կնքած են երեք պայմանագրութիւններ, որոնց առաջինը կը նախատեսէ հինգ տարուան մէջ նուազագոյն 500,000 թոնօ քարիւղի յանձնում, երկրորդով Վաքիւոմ Օյլ ընկերութեան կ'ապահովուին կարգ մը շուկաներ՝ քարիւղի վաճառման համար, երրորդը 1929էն սկսեալ երեք տարի պայմանաժամ կուտայ Վաքիւոմ Օյլ ընկերութեան՝ ռուսական քարիւղը Եգիպտոսի մէջ ծախելու որոշում տալու համար։

Երկաթուղիին մէջ սպաննուած

Առջի առաւօտ Կրընոպլէն Փարիզ հասնող ճեպընթացին երկրորդ կարգի խցիկներէն մէկուն մէջ արիւնի հետքեր տեսնուեցան։ Կատարուած քննութիւնը շուտով հաստատեց թէ յիշեալ կառախումբով ճամբորդող Նախկին զինուորական մը՝ Տըվէր, սպայ Պատուոյ Լեգէոնի, մուրճի հարուածներով սպաննուած եւ Տիժոնի մօտ շոգեկառքէն դուրս նետուած է։ Ճեպընթացին անցնելէն երեք ժամ վերջ միայն կարելի եղաւ գտնել զոհին դիակը։ Մարդասպանը ճեպընթացին Տիժոն հասնելէն առաջ վար նետուած եւ անվնաս ազատուած է, հետը տանելով պայուսակ մը։ Տըվէր կողոպտուած ըլլալով, կը կարծուի թէ սպանութեան շարժառիթը գողութիւնն էր։ Տիժոնի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց կասկածելի մարդ մը, որ սակայն յետոյ ազատ ձգուեցաւ։

Ինչպէս կը յիշուի, անցած շաբաթ ալ նոյն ձեւով սպաննուած էր գնդապետ Սօվալ, Լիզիէօէն Փարիզ եկող կառախումբին մէջ։

Օդանաւային նոր ծրագիրներ

Առջի օր անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութիւնը հացկերոյթ մը տուաւ Ատլանտեանի վեց ամերիկացի հերոսներուն ի պատիւ։ Ճաշի ընթացքին Լէվին յայտարարեց թէ ծրագրած է Ամերիկա վերադառնալ օդանաւով եւ ոչ թէ Յուլիս 12ին մեկնող «Լէվիաթան» շոգենաւով, ինչպէս ծանուցած էր նախապէս։ Լէվին իր այս նոր ճամբորդութիւնը պիտի կատարէ ֆրանսացի օդանաւորդի մը հետ, որուն անունը դեռ յայտնի չէ։ Այս յայտարարութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեց ներկաներուն վրայ։ Ինչպէս յայտնի է, Լէվին երբ Չէմպըլէնի հետ Նիւ-Եօրքէն մեկնեցաւ, նոյնիսկ իր ճամբորդութեան մասին լուր տուած չէր իր կնոջ։

Լէվին 100,000 ֆրանք նուիրեց՝ Պուռժէի մէջ օդանաւային Ակումբ մը բանալու համար։ Այս Ակումբը պիտի շինուի Օդանաւորդներու Միջազգային Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ եւ պիտի յատկացուի ամբողջ աշխարհի օդանաւորդներուն։

Հացկերոյթի պահուն Պըրտ գովեստով խօսեցաւ իր ճամբու ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Չէմպըլինի մասին։ Այս վերջինը փոխադարձաբար գովեց Պըրտի քաջութիւնը։

Դուրսը խռնուած բազմութիւնը պատշգամ կը հրաւիրէր օդանաւորդները։ Պըրտ եւ Չէմպըլին ողջունեցին ամբոխը։ Այդ պահուն սրահ մտաւ ֆրանսացի «միտինէթ» մը՝ մանիշակի փունջով մը, զոր նուիրեց հազարապետ Պըրտի։ Օրիորդը չգոհացաւ երբ Պըրտ շնորհակալութեան համար անոր ձեռքերը սեղմեց, ու երկնցուց այտերը, որոնց վրայ երկու համբոյր դրոշմեց Ատլանտեանի հերոսը։

Պըրտ փափաք յայտնած էր Ամերիկա դառնալէն վերջ թռիչք մը կատարել նաեւ հարաւային բեւեռին վրայ, ուր կը կարծուի թէ տակաւին անծանօթ կարգ մը երկիրներ կան։ Սակայն ծովային Նախարար Ուիլպըր հակառակ է այդ ծրագրին, եւ կ'ուզէ Պըրտի փորձառութիւնն ու հմտութիւնը օգտագործել ինքնաշատ ամերիկեան նաւատորմին։

Երէկ իրիկուն ժամը 5.30ին ամերիկացի օդանաւորդները ընդունուեցան Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ։ Անկէ առաջ իրենց ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Սէրքըլ Էնթէրալիէի մէջ։ Առջի գիշեր Մօնմարթր գացին եւ ներկայ եղան Մուլէն Րուժի ներկայացման։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ *ժողովի կը հրաւիրէ՝ Սարգիս Մինասեան, Արզումեան, Պէվլիլի ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Ջաւարեան, Քրիստափոր, Ռոստոմ, Ազբիւր Սերոբ Եռագոյն, Գոյամարտ, Վիշապ, Հրայր, Ազատամարտի Սերունդ, Ուսանողական Միութիւն եւ Անկիէնի խումբերուն ներկայացուցիչները, վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Քաֆէ օ Քէռ տը լա Լիոնի վերնայարկը. մէթրօ Խթալի։*

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, 10 Յուլիս, Կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ,
184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ՝ Օր. Հ. Թորոսեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն) եւ Պ. Ժ. Գալամեանի (Ջութակահար)։

Կը խօսին՝ Պ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Պ. Նաւասարդեանի, Պէշիկթաշլեանի եւն.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին Bon Théatreի մէջ, 84 Rue Chape

կը ներկայացուի **ՈՃՐԱԳՈՐԾԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ**

Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ։ ԳԻՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՇԱՎԻԼԻ "ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ,, ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

տեղի կ'ունենայ Շավիլի գեղատեսիլ անտառին մէջ 10 յուլ. կիր. օրը

ընտանեկան հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ, երգ, պար, նուագ եւ վիճակ։ կը նուագէ թառիստ Աբգար։ ճոխ պիւֆէ, մասնաւոր կարգադրութեամբ, տեղին վրայ դիւրամատչելի գիներով պիտի հայթայթուի ուտելիք եւ ըմպելիք։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերելու։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Երկաթուղի՝ Montparnasse — Versailles, *իջնել Շավիլ։ Լուվրէն եւ Փօրթ Սէն Քլուէն առնել թիւ 1 թրամուէյը եւ իջնել Շավիլ-Փիւի Սան Վէն։ Առտուան ժամը 10—12 կազմակերպիչներ պիտի սպասեն կայարանները, առաջնորդելու համար հասարակութիւնը։*

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած՝ Մալաթիոյ կրթասիրաց ընկերութեան Սէն-Շամօնի մասնաճիւղին կողմէ, 10 յուլիս, կիրակի օր Թալուտիէր երթալիք ճամբուն վրայի պարտէզին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ, մասնաւոր յայտագրերով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատանեկան Միութեան Գ. տարելիցին առթիւ, 10 յուլիս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, La Pomme—Chalet de la Pomme պարտէզին մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ փարիզէն հասած դերասաններ Մ. Մարութեանի եւ Շահան Սարեանի։ Արտասանութիւններ, երգեր նուագ եւ երկու զաւեշտ. «ՋԱՎԱԼԼԸ»ն եւ «ԱՆՃԱՐԱԿ ԾԱՌԱՆ», որոնց կը մասնակցին միութեան անդամները։ Մուտքը ազատ է։

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ՝ 10 յուլիս կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին, Փօնթէվէք ծանօթ մարզադաշտին վրայ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենայ նաեւ բաժակի ախոյեանական մրցում Վիէնի եւ Լիոնի քոյր մասնաճիւղերուն միջեւ։ Մասնակցելու կը հրաւիրուին բոլոր հայ մարզական խումբերը։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Mardig Papazianի, Etabl. H. Pellet, Vienne (Isère).

ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ԵՒ
ԸՆԿ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՕՆԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

փօն տը շէրիւի 3 յուլիս 927

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Սարսէլի Հրայր խումբի ընկերական ժողովը 10 Յուլիս Կիրակի ժամը 2.30ին, Rue Beau Séjour *ընկեր Ն. Ալատինեանի տունը։ Կը հրաւիրուին նաեւ* Arnouville-les-Gonesseի *Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբի ներկայացուցիչները։*

Օրակարգ խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, 10 Յուլիս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Գ. Բաղաքապետարանի մատենադարանը, Rue François Garcin *թիւ 18։*

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ժողովը՝ 11 Յուլիս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, 10 Յուլիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրներով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի Բ.րդ. վիճաբանական ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, ժամը 2ին Caserne d'Offemontի *մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։*

Հ. Յ. Դ. Փրիվայի ենթակոմիտէի ընկ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ Կիրակի 10 Յուլիս, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին *մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համարատուութիւնը և նոր ընտրութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 61 Rue Mr. le Prince *Յլոռիս ճաշարանին սրահը։ Օրակարգ Շրջ. Պատգ. ժողովին օրակարգի խնդիրներուն քննութիւնը եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։*

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Լեւոն Մօզեանէ հանդիպիլ խմբագրատուն։

Տէր եւ Տիկ. Ադամ Սարգիսեան, Այրի Տիկ. Մարիամ Պասմաճեան (Տէսին), խորկակիծով կը ծանուցանեն իրենց սրգւոյն փոքրիկ

ՎՐԷԺ ԱԿՆՈՒՆԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ 3 Յուլիս Կիրակի, ժամը 11ին Շառիթիէ հիւանդանոցին մէջ (Լիոն)։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի 6 Յուլիս կէսօրէ վերջ, ժամը 5.30ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խասգիւղցի (Պոլիս) Գէորգ Գէորգեան կամ Երամեան, հօր անունը Լեւոն, մօր անունը Հեղինէ որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան մեկնած է։ 1924ին Քանիթի եղած է։ Իմացնել՝ «Յառաջ»ի խմբագրութեան։ Կը խնդրուի «Ալիք» եւ «Նոր Օր» թերթերէն արտատպել։

ԸՆԿԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակատանս մէջ պէտք ունիմ ընկերոջ մը որ անպայման գիտնայ ֆրանսերէն գրել եւ կարդալ, հոգ չէ թէ արհեստին տեղեակ չըլլայ. կը ստանձնեմ սորվեցնել արհեստը։ Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Մայքըլ Զարզարեանի 31 Րիւ Քանըպիէր, Մարսէյլ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գործաւորուհի մը անհրաժեշտ է *գիտնալ ֆրանսերէն եւ քիչ մըն ալ կար։ Դիմել՝ կերպասեղէնի վաճառատունս,* 28 Rue St-Barbé Marseille.

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Bois*ի թուէնի և թրամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ'Էսթէն թռէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։*

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Գոռ՛ կը փնտռէ

Օսմ. Հանրային Պարտուց վարչութեան նախկին պաշտօնեայ մը, հմուտ ֆրանսերէն, հայերէնի եւ տոմարակալութեան։

Դիմել՝ յառաջի *վարչութեան*

ՍԱԿԱՐԱՆ

7 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		605
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	108
Մէճիտիէ	Médjidié	7
Լէվա 100 հատր	Léva	18
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	140
Պելժ. ֆրանք	» Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատր	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3300
» II »		1910
» III »		1560
Թուրքիոյ երկթղ. Lots turcs		145

Comptoir Parisien de change et de Créd[it]
80. Rue Lafaye[tte]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITI[ON]
208bis, Rue Lafayette Paris(1[0e])
Le Gérant : H. TEURNI[ER]

ՄԱՌՇԷԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած *ռոպ, քորսաժի, ժիլէյի, փիւլ-օվըրի, էշառփի, շալ, քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի* պատրաստ մթերք, խիստ նպաստաւոր գիներով։ Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահովելու համար ձեր շահը։ կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն։

Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. metro Cadet Paris (9). Tél. Provence 52—17.

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշտ քով

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ փոխանցնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ ՓՈՐՁԵՑԷՔ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ

Ս. ԿԷՄԱԼՄԱԶԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է 1915ԻՆ
3, Rue Ste. Barbe, Marseille

Արեւելեան բարակ առաջնակարգ ՍՈՒՐՃ եւ Թարմ ԼԷՊԼԷՊԻ
Անխարդախ եւ աժան։ մեծաքանակ գնողներու համար մասնաւոր գին։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

"ԱՐԱՐԱՏ,, ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԵՒ ԱՅՎԱԶԵԱՆ
35, RUE DUNOIR LYON (RHONE)

Լիոնի միակ հայ նպարավաճառատունը որ կ'ընդունի ապսպրանքներ թէ՛ մեծաքանակ եւ թէ՛ փոքրաքանակ Ֆրանսայի ամէն կողմերէն եւ կը կատարէ ամէն յանձնառութիւն կատարեալ ուղղամտութեամբ։
ճոխ մթերք Արեւելեան եւ Արեւմտեան ամէն տեսակ նպարեղէններու։

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
JACK DE MONTMARTRE

ԱՄԱՌ ՁՄԵՌ

վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։
գիները դիւրամատչելի։ վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ L. ՊԻԼԷՋԻԿՃԵԱՆ
52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge
TÉL. NORD 59-20

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒԼԻՍ 1927

9 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 384

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԷՄ ԵՆՔ ԵՒ՛ ՄԷԿՈՒՆ ԵՒ՛ ՄԻՒՍԻՆ

Հայաստանի թերթերուն մէջ կը կարդանք խումբ մը հայ գրողներու բողոքը՝ պատերազմի խաղերուն դէմ։

«Բողոքելով բողոքում ենք այն պատերազմի պատրաստութիւնների դէմ, որ անգլիական կառավարութեան ձեռներէցութեամբ (*նախաձեռնութեամբ*), նախկին Ռուսաստանի էմիգրացիայի (*տարագիր*) ձեռնտուութեամբ եւ կեղծ կամ անճարակ խաղաղասէրների թոյլտուութեամբ նիւթւում է Խ. Միութիւնը տապալելու, նոր աղէտի եւ աւերի մատնելու»։

Այս առթիւ, թելադրութիւններ կ'ըլլան որ արտասահմանի մէջ ալ ճշտուին դիրքերը,—թէր կամ դէմ։

Շատ կարճ է եւ բացորոշ՝ մեր պատասխանը. — Դէմ ենք և՛ մէկուն և՛ միւսին։ Եւ՛ բրիտանական, և՛ խորհրդային աշխարհակալութեան։ Եւ կոչումով դրամատէր-պոլիտիկոններու, և՛ կեղծ պրոլետար-յեղափոխականներու դիւային խաղերուն, որոնք իսկապէս կը սպառնան աշխարհի խաղաղութեան եւ մանաւանդ մանր ժողովուրդներու կեանքին։

Մեր կարծիքով — եւ առաջին անգամը չէ որ կը շեշտենք — ոչ Մեծն Բրիտանիան պատերազմելու միտք ունի, ոչ ալ խորհրդային իշխանութիւնը։ Այս վերջինը կռուելու կարողութենէն ալ զրկուած է, թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ տնտեսական պատճառներով։ Եւ այն խմալուր աղմուկը որ կը տիրէ այս միջոցին հիւսիսէն հարաւ, Խորհրդային Միութեան լայնքին ու երկայնքին, եւ որուն համար «Պաշտպանութեան Շաբաթ» մըն ալ նշանակեր են, Յուլիս 10—17, պարզապէս հրէական «ղալմաղալ» մըն է, ամբոխին ուշադրութիւնը ցրուելու։

Ձենք ժխտեր։ Փափուկ է միջազգային կացութիւնը։ Անակնկալներ՝ միշտ ալ հաւանական։ Անվիճելի է հակապոլշեւիկ շարժումը, ամէն երկրի մէջ առանձին։

Այդ բոլորը միացեալ ճակատի կը յանգի՞ն թէ ոչ—տարբեր խնդիր է։ Այսօրուան համար կարեւորը այն է որ, խորհրդային իշխանութիւնը կը գտնուի բախտորոշ, ճակատագրական շրջակէտի մը վրայ։ Օղակները կ'ամրանան. ճնշումը կը սաստկանայ. անվստահութիւնը կ'աճի. Ներքին խմորումները ձեւ ու մարմին կ'առնեն։ Կարմիր ահաբեկում, փոխ-վրէժ, անջատողական ճեղքեր՝ մինչեւ անգամ կուսակցութեան ծոցին մէջ։

Երբ այսպէս է կացութիւնը, այլեւս երկրորդական գծի վրայ կը մնան բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ արձակուած նետերը։ Լոնտոն տագնապը կ'օգտագործէ, ուրիշները կրակը ձգելու եւ իր քարիւղն ու բանալիները փրկելու, դարաւոր մրցակից մը զգետնելու համար։ Այս առթիւ առաջ կը քշէ ո՛վ որ հաշիւ ունի Ռուսիոյ հետ կամ աչք՝ անոր հողերուն։ Մինչեւ անգամ՝ «եղբայրական» Թուրքիան։

Լէնինի յաջորդները կ'ընդունի՞ն այս կացութիւնը։

Եթէ այո՛,— շատ պարզ է իրենց ընելիքը։ Փոխանակ աջ-ձախ նիզակ ճօճելու, փոխանակ Տօն Քիշօթի մարզանքներ կատարելու, պէտք է չարիքը արմատէն բուժեն, փոխելով ներկայ կարգ ու սարքը եւ հաստատելով իսկապէս աշխատաւորական, ժողովրդավար եւ ազատ իշխանութիւն։ Պէտք է անկեղծօրէն յարգեն ժողովուրդներու իրաւունքները, ազատ ձգեն ամէն մէկը՝ իր ճակատագիրը վարելու, իր բնական եւ արդար սահմաններուն մէջ։ Պէտք է ոչնչացնեն ներկայ մոնկոլեան «դիկտատուրա»ն, որ ուրիշ բանի չի ծառայեր, եթէ ոչ ժողովուրդները հարստահարելու եւ անբարոյացնելու, ափ մը խմաստակներու կամ արկածախնդիրներու ձեռքով։ Թո՛ղ քաջութիւնն ունենան հանրաքուէ կատարելու ամէն կողմ, կամ սահմանադիր ժողով հրաւիրելու։ Թո՛ղ պզտիկ ճիգ մը փորձեն, գոնէ իրենց հռչակած նշանախօսքերը գործադրելու պարկեշտօրէն, առանց բռնութեան եւ առանց խեղկատակութեան։

Կրնա՞ն ուրանալ թէ հայ ժողովուրդը, կարօտ՝ ազատ եւ անկախ հայրենիքի, դժգոհ է տիրող կարգ ու սարքէն, քանի որ Հայաստան կը տապկուի, կը տքայ արհեստական սահմաններու, ընդվզեցուցիչ անարդարութեանց եւ կեղեքումներու տակ։ Կրնա՞ն ժխտել թէ Վրաստան, Ազրբէջան եւ հիւսիս. Կովկաս կ'ուզեն անջատուիլ. թէ ցեղակից Ուկրայնան անգամ լրջօրէն կը ձգտի թօթուել Մոսկուայի լուծը, նոյն իսկ համայնավար հատուածի մը առաջնորդութեամբ... Կրնա՞ն ծածկել, վերջապէս, թէ բովանդակ աշխարհի լայն մտաւորականութիւնը, իսկական աշխատաւորութիւնը, բոլոր ժողովրդավար հոսանքները, մինչեւ անգամ ներկայ իշխանութեան համակիրները երես դարձուցած են եւ արդարութիւն ու ազատութիւն կը պահանջեն բարձրաբարբառ։

Տասը տարուան իշխանութեան մը համար, աններելի տգիտութիւն եւ խուժանավարութիւն է աչքերը փակել այս անողոք իրականութեան հանդէպ, եւ թշնամիներ փնտռել ամէն կողմ։ Կա՛մ, տանիքներէն պոռալ թէ՛ բոլոր դժգոհ ժողովուրդներն ու հոսանքները գործիք են ու դաւակից՝ միջազգային «իմպերիալիզմ»ին, ցարական միապետութիւնը վերահաստատելու համար։

Իսկ եթէ չեն ընդունիր այս վիճակը այնպէս ինչպէս որ կայ, այն ատեն,— «արիւն ձեր ի գլուխ ձեր»։ Պոլշեւիկեան «օլիկարշի»ն ալ պիտի կործանի իրերու բնական ընթացքով, ինչպէս որ եւ է բռնակալութիւն, թերեւս առանց պատերազմ հրատարակուած ըլլալու բրիտանական աշխարհակալութեան կողմէ, ժողովուրդները պիտի լողան արեան գետերու մէջ, իսկ մտաւորականներու բողոքները պիտի դառնան անճոռնի հեգնութիւններ, ինչպէս մինչեւ հիմա։

Այսքա՞ն ալ չեն հասկնար «անկուսակցական» գրողները...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«Ե՞ՐԲ ԿԸ ՍՏԵՂԾՈՒԻ»

«Ե՞րբ կը ստեղծուի Համագաղութային կազմակերպութիւնը» խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Յուսաբեր», քննելով ռամկավար «Արեւ»ի առարկութիւնները, դիտել կուտայ (28 Յունիս).

—«Փաստ է, որ համագաղութային ձեռնարկը գրուխ չեկաւ բացառաբար Երեւանի սադրանքներուն շնորհիւ։ Ռամկավարները կուսակցական նկատումներով զոհ գացին այս սադրանքներուն եւ ձախողանքի մատնեցին այս օգտաշատ եւ ազգանուէր ձեռնարկը։ Եթէ կուսակցական այս շիլ ու սխալ հաշիւները չըլլային, դիւրին պիտի ըլլար— դիւրին ոչ միայն մեզի, այլ նաեւ մեր հակառակորդներուն համար— հարթել այն «արգելք»ները, որոնց մասին կը խօսի Նոր Արեւ։

«Այն օրը որ ռամկավարները ձերբազատուին Երեւանի գերութենէն, յաջորդ օրն իսկ՝ մեր խորին համոզումով՝ հնարաւոր պիտի դառնայ հարթել բոլոր երկրորդական «արգելք»ները եւ կեանքի կոչել գաղութահայութեան փրկութեան մեծագոյն ազդակը՝ «Համագաղութային Կազմակերպութիւնը։»

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՋՐԱԿԱՅԱՆԸ

Ալեքսանդրապոլի Ջրակայանը, որուն շինութեան ձեռնարկուած է 1925ի Յունիսին, կը կառուցուի Շիրակի Ջրանցքին վրայ, Արփաչայի ամբարտակէն 3 վերստ հեռու։ Մեքենաներու շէնքը կը գտնուի Արփաչայի ափը, խոր ու անմատչելի կիրճի մը մէջ։ Նախապէս ճամբաներու չգոյութեան պատճառով, շինութեան նիւթերը կը փոխադրուէին արահետներու մէջէն, շալկելով։ Յետոյ հարկ եղաւ Արփաչայի կիրճին երկարութեամբ, գետին զուգահեռական, բանալ մասնաւոր լայն ճամբայ մը, կայան փոխադրելու համար ծանր մեքենաները եւ շինութեան նիւթերը։

Կառուցման համար ներկայիս կ'աշխատին 500 բանուորներ։ Աշխատանքները կը տեւեն ամբողջ օրը, 24 ժամ, երեք հերթական կարգով։

Կը յուսացուի որ աշխատանքները վերջանան 1928ի սկիզբը եւ օգտագործուի Ջրակայանը։

Ջրակայանը պիտի ունենայ 7500 ձիու ուժ, որուն մեծ մասը պիտի գործածուի բանեցնելու համար հիւսուածեղէնի գործարանը։ Սակայն որոշ է որ գործարանին շուտով անբաւական պիտի դառնայ այդքան ուժը։ Մինչդեռ, աւելի ուժ ստանալու համար անկարելի է ընդլայնել կայանը՝ նկատելով որ հարկ պիտի ըլլայ առնել Արփաչայի ամբողջ ջուրը։ Ու կը խորհուի, այն ատեն, հիմնել երկրորդ կայան մը Շիրակի Ջրանցքին գլուխը։ Այդպէսով, ջուրը այդ կայանէն անցնելէ յետոյ կը թափի Շիրակի Ջրանցքը եւ կարելի կ'ըլլայ նորէն օգտագործել։ Սակայն ամառը, դաշտային աշխատանքներու ժամանակ, երբ անհրաժեշտ է ոռոգումներու համար ահագին ջուր սպառել, այս ուժը դարձեալ պիտի նուազի։ (Խորհրդային Հայաստան, 21 Յունիս)։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ.— Թուրքիոյ նահանգներէն Էնկիւրի հասած տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ՝ 1926—1927ի մարդահամարին համաձայն, Թուրքիոյ բնակչութեան թիւն է 14,173,000։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքեւսերպ զինակցութեան շուրջ

Սօֆիայի «Զօրա» թերթէն առնելով գրեցինք թէ Պելկրատ հասած է Թուրք ընդհ. սպայակոյտի պետ եւ Մուսթաֆա Քէմալի գլխաւոր աշխատակից Ֆեվզի փաշա, Թուրքեւսերպ զինուորական դաշինք մը կնքելու համար։ Յիշեալ թերթը կ'աւելցնէ թէ Մուսթաֆա Քէմալ մօտ օրէն Քարլսպատ պիտի երթայ եւ այս առթիւ պիտի կրնայ վերջնական ստորագրութիւնը դնել կնքուելիք դաշնագրին տակ։ «Զօրա» ասկէ առաջ ալ գրած էր թէ եուկօսլաւ զինուորական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ գացած են Էնկիւրի, նման զինակցութեան մը մասին բանակցութեանց սկսելու համար։

Միւս կողմէ, սակայն, Անատոլուի Գործակալութիւնը կը հերքէ Մուսթաֆա Քէմալի Քարլսպատ երթալու լուրը։

Թուրքերը կը շահին դատը

Զինադադարի ընթացքին Պոլսոյ մէջ, լրատուութեան մը հետեւանքով թէ երկու զինավաճառներ՝ Մէհմէտ եւ Իպրահիմ արգիլեալ զէնքեր կը պահեն, անգլիական հրամանատարութեան հրամանով խուզարկութիւն կատարուած էր անոնց խանութին մէջ եւ գրաւուած էին մեծ թիւով որսի հրացաններ իրենց կազմածներով, որ խոշոր գումար մը կը ներկայացնէին։ Երբ կատարուած քննութիւնը պարզեց թէ այդ ապրանքները օրինաւորապէս անցած են մաքսատունէն, Մէհմէտ եւ Իպրահիմ ազատ արձակուած եւ իրաւունք ստացած էին իրենց առեւտուրով զբաղելու։ «Ժ. տ'Օրիան» կ'իմանայ թէ յիշեալները անգլիական կառավարութեան դէմ դատ բանալով Լոնտոնի ատեաններուն առջեւ, պահանջած են 180,000 անգլիական ոսկի, իրենց գրաւուած ապրանքներուն փոխարէն եւ շահած են իրենց դատը։

12000 հոգի ձերբակալուած Մոսկուայի մէջ

Մոսկուայէն Ռիկա հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ Վարշաւայի խորհրդային գործակատար Վոյքո՜ֆի սպանութենէն ի վեր աւելի քան 12,000 հոգի ձերբակալուած են Մոսկուայի շրջանին մէջ, մեծ մասը բանուորներ։ Կայ միր սարսափ այս նոր քաղաքականութիւնը շատ չէ ահաբեկած ժողովուրդը։

Պոլշեւիկեան ծանր տագնապը

«Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը գրէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը ներքին ծանր տագնապ մը կ'անցընէ այս պահուս։ Հակառակ շաբաթներէ ի վեր գործադրուած ահաբեկչական մեթոտներուն, կարելի չըլլար կասեցնել սովետական պաշտօնատարներու դէմ կատարուած մահափորձերը։

Պերլինի «Թակ» թերթը կը տեղեկանայ թէ Չիչէրին կ'ուզէ փոխել Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը՝ արգիլելու համար Ռուսիոյ դէմ զինեալ ճակատի մը կազմութիւնը եւ վարկեր ստանալու համար Գերմանիայէն եւ Միացեալ Նահանգներէն։

Լեհաստանի եւ Ֆինլանտիոյ հանդէպ Լիթվինոֆի հետապնդած քաղաքականութենէն դժգոհ է եւ կը փափաքի կարելի եղածին չափ շուտ առեւտրական եւ փոխադարձ չէզոքութեան դաշինք մը կնքել Լեհաստանի հետ։

Համաձայնութիւնը անկարելի

Ժընեւի ժողովին մէջ տեսակէտներու համաձայնութիւն կարելի չեղաւ գոյացնել։ Տասնըհինգ օրէ ի վեր Ա. պատուիրակները պաշտօնապէս չէին հաւաքուած։ Երէկի ժողովը բախտորոշ դեր պիտի կատարէ։ Մինչեւ վերջին վայրկեանը առնուած լուրերը ցոյց կուտան թէ կարելի չպիտի ըլլայ օժանդակ նաւերու մասին համաձայնիլ։ Անգլիացիները 600,000 թոնօ յածանաւ կը պահանջեն։ Ամերիկացիները իբրեւ վերջին զիջում մինչեւ 400,000 կը բարձրանան, մինչ Ճափոն 250 հազարէն վեր ելլել չուզեր։

Ընտրական նոր օրէնքը

Երեսփոխանական ժողովին մէջ քանի մը օրէ ի վեր բուռն վիճաբանութիւններ կը կատարուին ընտրական նոր օրէնքին մասին։ Բացի կառավարական օրինագիծէն, զանազան կուսակցութիւններ տարբեր դրութիւններ կ'առաջարկեն։ Բոլորին ալ մտահոգութիւնը մէկ է. յառաջիկայ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց մէջ յաղթանակը ապահովել։

Հինգշաբթի օրուան ժողովը շատ աղմկալի եղաւ։ Ընդհանուր ջղայնոտութիւն կը տիրէր, այն աստիճան որ նիստը շարունակուեցաւ ամբողջ գիշերը եւ փակուեցաւ առտուան ժամը 7.30ին, կէսօրէն վերջ վերսկսելու համար։

Վէճը սաստիկ է մասնաւորապէս աջերուն (կեդրոնն ալ մէջը) եւ ձախերուն միջեւ։ Առաջինները հակառակ են ներկայ դրութեան փոխուելուն, միւսները (մասնաւորաբար ընկերվարականները) կը պահանջեն հիմնական բարեփոխում։ Հակառակ գիշերաջան աշխատանքներուն, տակաւին վերջնական որոշում մը չէ քուէարկուած։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ 150ՆՈՑՆԵՐԸ

Ճիւմհուրիէթ կը գրէ.— Գահիրէի «Մուխատէնէթ» թերթին ստոյգ աղբիւրէ ստացած տեղեկութեան համեմատ, Պաղեստինի եւ Սուրիոյ մէջ ապրող Հայերը 150նոց ցանկին մէջ գտնուած եւ վերջերս Թուրք հայրենակցութեան իրաւունքները ի սպառ կորսնցուցած կարգ մը խայտառակ անձերու հետ բանակցութեան սկսած են նոր գործակցութեան մը համար։

Այս բանակցութեան նիւթը զայն կատարողներուն ղաւաճանութեան աստիճանը ցոյց կուտայ։ Մեր եգիպտացի պաշտօնակցին գրածին համեմատ, դաւաճաններու ցանկի սեւերես հերոսները, Թուրք ազգին կատարած մեծ յեղաշրջումին հակառակ, տակաւին կը յուսան թէ օր մը պիտի կրնան իշխանութեան գլուխ գալ եւ այս նպատակաւ ըստ իրենց խելքին ամէն միջոցի կը դիմեն։ Այդ ողորմելիները Պաղեստին եւ Սուրիա բնակող եւ գաղթական, այսինքն արկածախնդիր Հայերուն հետ համաձայնութիւն գոյացնելու պարագային անոնց ապահովուելիք իրաւունքները եւ շահերը քններ եւ ճշդեր են (.՛)։ Մեր պաշտօնակիցը խիստ արդարացի կերպով կ'աւելցնէ թէ երիտասարդ Թուրք հանրապետութեան մօտաւոր պատմութեան մէջ այս կարգի արկածախնդիրներու դասս մը ըլլալիք շատ մը օրինակներ կը գտնուին։

ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Հալէպէն «Վաքըթ»ի ուղղուած նամակ մը կ'ըսէ.— Լօզանի դաշնագրին համաձայն, Թրքական հպատակութիւնը ընդունող Հալէպցիներէն 100 հոգի այսօր Հալէպի բանտին մէջ «Թաղուած» են։ Երբ մէկ տարուան պայմանաժամը լրացնելով կը պատրաստուէին Թուրքիա դառնալ, ֆրանս. տեղեկատուութեանց ճիւղին մէջ աշխատող հայ լրտեսները եւ անոնց պետը եղող 150նոցներէն Քիլիսցի Ճէմիլ անգոյ պաճառներով կը ձերբակալեն եւ դատարաններու առջեւ ու բանտերու մէջ կը քաշքշեն զանոնք։

Մինչեւ իսկ ասոնցմով ալ չի գոհացուիր եւ գիշերանց տուներ կը կողոպտուին եւ ձեռք անցուածները տեսակ տեսակ չարչարանքներու կ'ենթարկուին եւ սահմանէն դուրս կը հանուին։ Արդեօք այս Թուրքերը պաշտպանող եւ Ճէմիլին եւ հայ լրտեսներուն ձեռքէն ազատող պաշտօնատուն մը չկա՞յ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պէյրութի Մերձաւոր Արեւելքի որբերու ընկերակցութեան վարիչ Պ. Մըրֆի կ'իմացնէ որ հայ գաղթականութեան եւ որբերու բարոյական, ֆիզիքական եւ տնտեսական վիճակը ըստ կարելւոյն բարւոքելու համար, իր նախաձեռնութեամբ գումարուած հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչները եւ յարանուանութեանց պետերը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրած են եօթը հոգինոց գործադիր մարմին մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ, գործադրել Հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ վաւերացուած ծրագիր-կանոնագրի տրամադրութիւնները, ազգային իշխանութեանց եւ բարեգործական մարմիններու հետ խորհրդակցաբար։

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՄԱՔԼԷՐԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 2 Յուլիս

Ռումանահայ կեանքին մէջ, վերջացող ամսուան ընթացքին կարեւորագոյն դէպքը եղաւ այցելութիւնը ծանօթ հայագէտ Պ. Ֆ. Մաքլէրի որ մայրաքաղաքս հասաւ, Յունիս 20ին, ինչպէս իմացուցի ատենին:

Պ. Մաքլէր հրաւիրուած էր ուրիշ յայտնի պատմագէտ Փրոֆ. Եորկայի կողմէ, Հայաստանի եւ Հայոց մասին բանախօսութիւններ ընելու համար: Հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի ուսումնասիրութեան կաճառի անունով է որ այս հրաւէրը ըրած էր Փրոֆ. Եորկա, իբրեւ նախագահը այդ հիմնարկութեան:

Պ. Մաքլէրի հիւրասիրութիւնը ստանձնեց Ռումանահայ Ազգային Միութիւնը:

Պ. Մաքլէր, իր առաջին դասախօսութիւնը ըրաւ Կիրակի, 26 Յունիս, Ֆունտացիա Քարոլի սրահին մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, նիւթ ունենալով «Հայ Դիւցազներգութիւնը»:

— «Եթէ, ըսաւ, դիւցազներգութիւնը հերոսական արարքներու շարք մըն է, հայ ազգին կեանքն ալ դարերու ընթացքին ուրիշ բան չէ եղած, եթէ ոչ կատարեալ դիւցազներգութիւն մը:

Ներկայացուց հայ ազգի դերը, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, քաղաքակրթութեան մէջ եւ այն պատուոյ տեղը որուն արժանի է ան քաղաքակիրթ ազգերու շարքին մէջ:

Պ. Մաքլէրի ժամանումին Փրոֆ. Եորկա կը բացակայէր մայրաքաղաքէս, մասնակցելու երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ քարոզութեան գացած ըլլալով գաւառները:

Այդ պատճառով այս առաջին դասախօսութեան, Պ. Մաքլէրը ներկաներուն ծանօթացնելու եւ նախագահելու պաշտօնը կատարեց Փրոֆ. Մուռնու, որ շատ համակրանքով խօսեցաւ Հայերու մասին եւ զանոնք աւելի լաւ ճանչնելու համար մեր հանրութեան, ըսաւ, հրաւիրեցինք Փրոֆ. Մաքլէրը:

*
* *

Փրոֆ. Եորկա Պուքրէշ ժամանելուն յաջորդ օրը, իր վարած թերթին Neamul Romanesc*ի մէջ իր ստորագրութեամբ հրատարակեց առաջնորդող յօդուած մը, որուն թարգմանութիւնը կուտամ ստորեւ.*

«Երկուշաբթի օր Պուքրէշ հասաւ, Ռումանիոյ մէջ շարք մը դասախօսութիւններ ընելու համար՝ ֆրանսացի Փրոֆ. Ֆրէտէրիք Մաքլէր:

Քիչ անգամ օտար մը ըրած է ազգի մը համար այն ինչ որ ուզած եւ յաջողած է ընել Պ. Մաքլէր, այսօրուան դժբախտ բայց երէկուան իր մշակոյթովը այնչափ փառաւոր հայ ազգին համար:

Մեծ Հայաստանի եւ Ծովային Հայաստանի այնչափ նոր արուեստը, ինչպէս նաեւ այս երկու տէրութեանց գրականութիւնը եւ քաղաքական կեանքը, երկար տարիներ, համբերատար եւ բեղուն ուսումնասիրութեանց նիւթը դարձած է այս համեստ գիտունին, որուն Հայերը շատ երախտագէտ պէտք է ըլլան:

Երկրէ երկիր շրջագայած է անոնց անցեալը ուսումնասիրելու համար:

Այն «Երեք դասախօսութիւնները Հայաստանի մասին», զոր վերջերս հրատարակեց, կը միացնեն հաստատուն հիմք մը հետ այնչափ հաճելի ձեւ մը:

Հարաւ-Արեւելեան Եւրոպայի ուսումնասիրութեան հիմնարկութիւնը կարծեց որ կարեւոր ծառայութիւն մը կը մատուցանէ մեր հասարակութեան, ճանչցնելով անոր, նշանաւոր մարդու մը միջոցաւ, այնչափ շահեկան ազգ մը»:

*
* *

Չորեքշաբթի իրիկուն, 29 Յունիս, Պուքրէշի հայութիւնը հացկերոյթ մը տուաւ իր հիւրին Շաթօպրիան պարտէզին մէջ: Ներկայ էին մօտ քառասուն հայրենակիցներ:

Ճաշի ընթացքին բաժակաճառեր արտասանեցին Պ. Պ. Ա. Մանուկեան, Կ. Միհայիլէսքու, Յ. Ճ. Սիրունի, Ե. Գօլանճեան, Արտաշէս Թ. Թովմասեան եւ Վ. Մէշտուճեան:

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ, ինքը՝ Փրոֆ. Մաքլէր: Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր խօսողներուն: «Իմ ամբողջ կեանքս նուիրած եմ, ըսաւ, հայ ազգի անցեալին ուսումնասիրութեանը եւ անոր փառքը օտարներուն ծանօթացնելու գործին: Բայց ներկան ալ անտարբեր չէ ձգած զիս»:

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնելով Փրոֆ. Եորկայի որ իր հրաւէրով առիթը ընծայած էր ուսումնասիրելու այս շատ շահեկան հայ գաղութը, բաժակը բարձրացուց հայ ազգի երջանկութեանը:

Հացկերոյթի առիթով 20ի չափ բաժանորդներ գրուեցան Revue des Études Arméniennes *հանդէսին եւ յուսալի է որ այս թիւը աւելի մեծնայ:*

*
* *

Պ. Մաքլէրի երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի իրիկուն 30 Յունիս, նոյն սրահին մէջ որ մայրաքաղաքիս լաւագոյն սրահն է:

Նիւթն էր Հայ արուեստը:

Արուեստները բաժնելէ ետք երկու մասի, Arts Mineurs *եւ* Arts Majeurs, *ըսաւ թէ Հայերը երկու ճիւղին մէջ ալ իրենց բաժինը բերած են դարերու ընթացքին: Այսպէս, ոսկերչութիւն, զարդագործութիւն, ասեղնագործութիւն եւ ժանեկագործութիւն, ճարտարապետութիւն, քանդակագործութիւն եւ նկարչութիւն: Երկարօրէն եւ օրինակներով բացատրեց իւրաքանչիւր արուեստի մէջ Հայոց ձեռք բերած յաջողութիւնները: Լուսապատկերով ցոյց տուաւ հայ ճարտարապետութեան նմոյշներ՝ Անիի Մայր եկեղեցին, Ս. Հռիփսիմէ վանքը, Էջմիածնի տաճարը եւայլն, ամէնքն ալ իր կողմէ լուսանկարուած տեղին վրայ, 1909ին իր այցելութեան ատեն: Նոյնպէս լուսապատկերով ցոյց տուաւ հայկական ձեռագիրներու գլուխգործոցներ որոնք խոր տպաւորութիւն գործեցին ներկայ օտարներուն վրայ:*

Խօսեցաւ նաեւ հայ երաժշտութեան վրայ, յիշեց Պապա Համբարձումը եւ Կոմիտաս վարդապետը եւ անոնց գործը: Օրինակ մը լսել տալու համար հայ ժողովրդական երգերէն, հրաւիրեց Պ. Ռուբէնը որ իր քեմանչէով երկու կտոր նուագեց ներկաներու հետաքրքիր եւ երկիւղած լռութեան մէջ:

Պ. Մաքլէր վերջացուց մէկ ժամէն աւելի տեւող իր դասախօսութիւնը, ըսելով. «Եթէ քաղաքակիրթ աշխարհը որ հայ ազգի տառապանքը եւ դժբախտութիւնները միայն լսել սորված է, հետաքրքրուի քիչ մը անոր անցեալով ալ, պիտի հասկնայ անոր կատարած դերը քաղաքակրթութեան մէջ եւ զայն պիտի տեսնէ երիցս դարաւոր փառքով եւ վեհութեամբ լուսապսակուած:

Մոռցայ ըսելու որ այս դասախօսութեան նախագահեց Փրոֆ. Եորկա ինքը եւ նախ ռումաներէն, ապա ֆրանսերէն կրկին ծանօթացուց յարգելի հիւրը ներկաներուն եւ բացատրեց այն նպատակը որ մղած էր զինքը զայն հրաւիրելու:

Պ. Մաքլէր իր երրորդ եւ վերջին դասախօսութիւնը պիտի ընէ Կիրակի, 3 Յուլիս, նոյն սրահին մէջ: Պիտի խօսի «Հայ Թատրոն»ի մասին:

Որմէ ետք պիտի այցելէ Բլուժ, այնտեղի համալսարանին գրադարանին մէջ գտնուած հայերէն ձեռագիրները ուսումնասիրելու, յետոյ Կեռլա (հայաքաղաք), այնտեղի հայկական թանգարանը տեսնելու համար: Եթէ ժամանակ ունենայ, պիտի այցելէ նաեւ ուրիշ հայաշատ կեդրոններ՝ Կալաց, Քոնսթանցա եւն.: Պ. Մաքլէր այստեղ, իր ամբողջ ժամանակը յատկացուց ռումանահայութեան անցեալի ուսումնասիրութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

Սուրխաթեան, վարժապետ՝ գրական պոլշեւիկեան գաղափարաբանութեան, կը թուի թէ չէ կրցած հանդուրժել Հայաստանի պետական Հրատարակչականին թուղթէ, անարժէք տէրընտասին, եւ ծանր քննադատական մը գրած է «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (21 Յունիս): կը քաղենք գլխաւոր կէտերը իր «դիտողութիւններէն»:—

Չնչին տեղ մը կը գրաւեն գեղարուեստական հրատարակութիւնները: Տպուած են, հին հեղինակներէն Յ. Թումանեանի, Շիրվանզադէի, Նար-Դոսի, նորերէն՝ Զարեանցի, Արազի, Ս. Զօրեանի, Ակսելի, Ալազանի գործերը եւ Տէրեանի չորս հատորները: Այս մատենաշարին մէջ կայ նաեւ «պրոլետ գրողներու» մէկ ժողովածուն:

Կարգ մը անյաջող գործերէ զատ, միւսները որքան ալ արժէքաւոր ըլլան, դարձեալ աղքատ է այս շարքը, մասնաւորաբար դասականներու շարքը: Անհրաժեշտ է հրատարակել դասականները. անշուշտ ընտրանքով: Եւ ատոր համար պէտք է ծանօթ, ըլլայ բոլո՛ր հրատարակութիւններուն, գրելու համար ծանօթութիւններ, առաջաբաններ:

Մենք կը պահանջենք որ հրատարակութեան համար ընտրութիւն կատարուի մեր գաղափարաբանութեան նպաստող գործերէն: Մինչդեռ պետական հրատարակչականները յաճախ սխալած են իրենց ընտրութիւններուն մէջ: Եւ այս միայն մեզի յատուկ չէ, դրացի հանրապետութեանց հրատարակչականներն ալ գործած են նոյն սխալը:

Մասնաւորելով մեր խօսքը Հայաստանի պետական Հրատարակչականին մասին, ցոյց կուտանք գրքոյկ մը, որ ունի Աւետիս Ահարոնեան *խորագիրը: Այս գրքոյկին մէջ, հեղինակը բացարձակ կը գրուատէ հայ քաղքենի մարտական ազգայնականութիւնը, որուն ղեկավարն էր Դաշնակցութիւնը: Ի՛նչ աններդաշնակ բան: Երբ մենք անհաշտ պայքար կը մղենք այդ կուսակցութեան դէմ, անսպասելի կերպով Պետական Հրատարակչականին պիտակին տակ կը հրատարակուի հակառակ ուղղութեամբ գիրք մը:*

Ուրիշ օրինակ մը: Հրատարակչականը տպած է դասագիրք մը, Աշխարհի շուրջը, *որ կը տրուի աշակերտներուն եւ ուր կը նկարագրուին աշխարհի պատմական վայրերը: Հոն է Փարիզը, իր ամէն մանրամասնութիւններով, բայց կը պակսի Փէր-Լաշէզի գերեզմանատունը, ուր ինկան առաջին կոմունիստները:*

Այս յանցանքները չպիտի պատահէին, եթէ Հրատարակչականին մէջ գտնուէր հասկցող մարդ մը:

Մանկական գրականութեան մատենաշարը ունի ամէնը երեքտասնեակ գիրք, ինքնուրոյն կամ թարգմանածոյ: Ամէնքը լաւ են ոմանք անյաջող: Սակայն այս շարքին մէջ ալ չկայ ընտրութիւն եւ մեթոտ: Վրաստանի կարմիր Տիֆլիսու մանկական գրողներէն կարելի էր օգտուիլ: Մանկական գրականութիւնը շատ աղքատ է:

Չկայ նաեւ մասսայական գրականութիւն: Ահա դժուար գործ մը — տալ բանուորին ու գիւղացիին՝ գրականութիւն մը, որ խօսի տնտեսական, քաղաքական ու գրական հարցերու շուրջ:

Կը ներկայանայ լեզուի հարցը, հրատապ եւ բարդ: Մենք երբեք կողմնակից չենք լեզուին գռեհկացումին: Պրոլետար զանգուածին լեզուին զարգացումով պէտք չէ երբեք հասկնալ լեզուին գռեհկացում ու աղքատացում մը: Մեզի համար անհրաժեշտ է հարուստ լեզու, սակայն պարզ եւ զերծ՝ արհեստական խճողումներէ, անհասկնալի հին հայկ. եւ տակաւին քաղաքացիութիւն չստացած օտար բառերէ, զորս մեր ընթերցողները չեն իսկ կրնար արտասանել:

Տպագրուած գիրքերուն կո՞ղքը: Հայաստանի պետական Հրատարակչականին լոյս ընծայած բոլոր գիրքերը կը ներկայանան անճաշակ կողքերով: Մեր Հրատարակչականը հո՛ս շատ բա՛ն ունի սորվելու, հեռուները չերթանք. Վրաց պետական Հրատարակչականէն, որուն գիրքերը գեղեցիկ արտաքինով մը կը ներկայանան:

Քանի մը խօսք ալ թարգմանական գրականութեան մասին: Պետական Հրատարակչականը տպած է վրացական եւ թուրք ժողովածուներ, ռուս գրողներէն Փուշկինի, Թոլսթոյի, Կորքիի գործերը: Մաղթենք որ նորէն չտպէ նման անյաջող թարգմանութեամբ գիրքեր:

Հայաստանի պետական Հրատարակչականը դեռ շա՜տ սորվելիքներ ունի:

ԱՐԵԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

«Բուժանք»ի վերջին թիւին մէջ, Տօքթ. Գրիգորեան «Հայուն արիւնը» խորագրին տակ շահեկան գրութիւն մը լոյս ընծայեց, Փարիզի փասթէօրեան հաստատութենէն Տօքթ. Քոսովիչի Հայերուն շիճուկա-մարդաբանական յատկանիշներուն վրայ կատարած աշխատութիւններուն համառօտ մէկ պատկերը տալով:

Տօքթ. Գրիգորեանի յօդուածը առիթ մըն է վեր հանելու օտար բժիշկի մը մեր արիւնը ուսումնասիրելու վեհանձն առաջադրութիւնը զոր յաջողութեամբ վերջացուց մօտերս: Դարմանաբանութեան տեսակէտէն արեան խմբաւորումները ճանչնալուն օգուտները ծանօթ են բժշկական աշխարհին: Նոր է սակայն այն հետեւութիւնը զոր կ'ուզէ հանել Տօքթ. Քոսովիչ այս ուսումնասիրութենէն: Նոյն հեղինակը կը խորհի այս ճամբով պարզել ցեղերու ծագման հարցը:

Մեր արիւնի քննութենէն կը հետեւի որ մենք ծագումով Եւրոպացի ենք: Արդէն գոյութիւն ունեցող շատ մը պատմական փաստերու վրայ կ'աւելնայ ուրեմն, զօրաւորագոյն ապացոյց մը, շիճուկա-մարդաբանականը: Շատ անգամ պատմութեան մութ ձգած ցեղերու ծագման խնդիրները կը գտնեն իրենց բացատրութիւնը՝ ամէն մէկ ցեղի արիւնին մէջ պահուած:

Անցեալ Յունիս ամսուն էր որ, մեր բարեկամը Տօքթ. Քոսովիչ, ներկայացուց իր առաջին տեղեկատուութիւնը Փարիզի կենսաբանական ընկերութեան: Տօքթէօրը այսպէս կ'արտայայտուի իր եզրակացութեանը մէջ. «Մենք առաջադրեցինք որոշել Հայերուն մէջ Ա. եւ Բ. արեան խումբերուն համեմատութիւնը: Հայերը շիճուկա-մարդաբանութեան տեսակէտէն կը ներկայացնեն մասնաւոր շահեկանութիւն, որովհետեւ ըլլալով քրիստոնեայ, չեն խառնուած անոնք զիրենք շրջապատող ժողովուրդներուն, ինչ որ իրաւունք կուտայ ենթադրելու ցեղային հարազատութիւն»:

Յարգելի հեղինակը Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան թոյլտուութեամբ, Եկեղեցւոյ բուժարանին մէջն է որ կատարած է իր ուսումնասիրութիւնը եւ շնորհիւ այն քանի մը կաթիլ արիւնին զոր կ'առնէր բուժարան այցելող մեր հայրենակիցներէն: Մեր արիւնին հետազօտութեան արդիւնքները մարդաբանական վարժարանի ուսուցիչներէն փրոֆ. Փափիյեօ պիտի ներկայացնէ յառաջիկայ սեպտեմբերին, Ամսթերտամի Մարդաբանական Միջազգային Համագումարին: Նկատելով որ մեզի տրուած պայմանները անթոյլատու են գտնուած կատարելու նման քննութիւններ, պէտք է կրկնապէս շնորհապարտ ըլլալ այն օտար ու անձնուէր հեղինակներուն, որոնց ամէնէն համակրելիներէն է Տօքթ. Քոսովիչը, եւ որոնք ինքնաբերաբար գիտական անշահախնդրութեամբ, կը մօտենան ամէն հարցի: Յուսալի է որ շիճուկա-մարդաբանական տուեալները պիտի դառնան ո՛չ միայն գիտական հետաքրքրաշարժ այժմէութիւն, այլ պիտի ըլլան հետզհետէ ընդլայնուելով որոշ ծանրութիւն ունեցող փաստ, ամէն անգամ որ պատմութիւնը դժուարութեան հանդիպի ցեղերու նախօրրանը ստուգելու պէս դժուարին խնդիրներու առթիւ: Մեր ցեղային յայտանիշերը (indices des races), *մարդաբանական չափերը եւ արեան խմբաւորումները, զոր երեւան հանեց Տօքթ. Քոսովիչ պիտի բերեն անհերքելիօրէն մեր արեան վկայութիւնը, եթէ հարկ ըլլայ: Տօքթ. Քոսովիչ փրոֆ. Հիրշֆէլտի աշակերտած է:*

Բժ. Հ. Ե.

ԽՈՆԱՐՀ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. Թղթ.). — Սէն Ժիւլիէն-Պօմօն Մարսէյլի ամէնէն օրինակելի արուարձաններէն մէկը եղած է: Մէկ տարուան ընթացքին, շնորհիւ իր բնակիչներու ինքնագործունէութեան, զգալի յառաջդիմութիւն մը ունեցած է: Անոնք առանց ընկրկելու թէ՛ բարոյական եւ թէ նիւթական բոլոր խոչընդոտներու առջեւ, առանց նեղմիտ նկատումներու հաստատած են՝ Մանկապարտէզ մը եւ մատուռ մը:

Առաջին տարին հազիւ 30էն 35կը հաշուէր մանկապարտէզի մանուկներուն թիւը, մինչ այժմ 200է աւելի հայ ընտանիքներ հաստատուած են արուարձանին մէջ, եւ ըստ Հոգաբարձութեան կողմէ եղած տեղեկատուութեան, մանուկներու թիւը 70ի հասած է: Այնպէս որ, իբր մանկապարտէզ ծառայող շէնքը հիմա նեղ է եւ վատառողջ:

Այսպէս թէ այնպէս, ներկայ տարեշրջանը լրացած ըլլալով, նոր շրջանին համար մեծ յոյս կայ թէ Սէն Ժիւլիէնցին իր զոհաբերութեամբ պիտի կրնայ ունենալ մեծ շէնք մը՝ որ պիտի ծառայէ թէ իբրեւ մանկապարտէզ եւ ի հարկին իբրեւ նախակրթարան:

Թէ հայրենիքի եւ թէ կեդրոնի (Փարիզ) խնամքներէն զրկուած այս պզտիկ արուարձանը իր մանկապարտէզով, իր հարուստով ու աղքատով, 25 վայրկան հանրակառք տած, իջած էր Մարսէյլ, վերջի հանդէսը կատարելու:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Յու լիս 3ին, Կիրակի կէսօրէ շքեղ սրահի մը մէջ, ուր՝ մանուկէն առաջ լեցուած 500է աւելի բազմութիւն Կը նախագահէր գաղութի հայրիկը՝ Պ. Յ. Սէլեան: Բ մը կատարուեցաւ «Մեր Հա նիք»ով, զոր նուագեց փան ը: Ընկեր Հ. Սէքէնկիւլեան ժառօտ կերպով պարզեց Մ կապարտէզի կազմութիւնը:

Զանգակի ձայն մը եւ կը բացուի վարագոյրը:

Անսպասելի տեսարան հետաքրքրութիւն կը շա «Ազատնիի բոյն»ն է: Բե մէջտեղը կանանչ տերեւն ծածկուած բոյն մը՝ որուն երկու էգ եւ երկու արու ձուկներ խաղաղութեամբ ննջեն: Շատ սիրուն էր խա

Յիսուն պզտիկներ ճեր համազգեստներով կ'երգեն րի եկաք» խմբերգը: Յե Ֆրանսերէն եւ հայերէն սի արտասանութիւններ կ'ը վարժ ձեւերով:

Երկրորդ տեսարանն է բամը»: Մարզանքներու մէջ տիկներու ցոյց տուած կար պահութիւնն ու ճկունութ զարմանք կը պատճառէր ներկաներուն:

Բառորդ ժամ դադարէ յե կը սկսի երկրորդ մասը, ն քան ճոխ եւ հաճոյալի: Ն ներկայացուցին «Տօքթոր կատակերգութիւն մը:

Հոս յայտագիրը պահ կ'ընդհատուի ու բեմին վ կ'երեւայ տիկին Մաշէն վէր, ծաղկեփունջով մը: Տի գրական ոճով մը նկարագ թափառական հայ ժողովրդ ներկայ կեանքը եւ մատաղ րունդի կրթութեան սատար համար, կոչ ըրաւ հանդիսակ ներուն որպէս զի սրտաբ մասնակցին ծաղկեփունջի ճուրդին: Ականաւոր հիւր մինչեւ հասարակ բանուոր իրենց կարողութեան չա պատասխանեցին կոչին, բ «Հօկ»ի նախագահէն: Աճուր բարձրացաւ մինչեւ 630 ֆ որուն վրայ Պ. Յ. Ատոր 120 ֆրանք մէկէն վճար տիրացաւ ծաղկեփունջին:

Աճուրդէն վերջը ներկայ ունեցաւ պատկեր մը, որ գերազա գրեթէ բոլորը: Բեմը ընդար դաշտ մըն էր. 20—25 երկ գործ գեղջկուհիներ իսկական բաղներով ուրախ զուարթ գէին ու կ'աշխատէին: Ոմանք հնձեն, ուրիշներ դէզ կը շի յարդը կը զատեն ցորենէն: Կ մէկ անկիւնը երկրագործին սամերկ մանուկները մա կ'ուտեն ախորժակով:

Ուրիշ անկիւն մը պուպրի խաղան, իսկ դաշտին եռեւ ջաղացքը կը դառնայ շարու ալիւրէն ճերմկած ջաղացպ դրան առջեւ կանգնած կ'երգէ վին ու ջուրին երգը: Վարագո կ'իջնէ ծափերու մէջ ու վա կեան մը յետոյ դարձեալ բացուի եւ այս անգամ երկ գործներ օրուան աշխատան յոգնած՝ կը հանգչին ցորենի դերուն վրայ: Վերջին խօսքը նախագահ Պ. Յ. Սէլեան, շնոր ւորելով հոգաբարձութիւնը մանաւանդ մանկապարտէզ նուհի Օր. Սիրուն Առաքել որ պաշտօնին գիտակցութեա հոգիով ու մարմնով նուիրուա գործին: Պ. Սէլեան խոստա նաեւ իր կարելին ընել յ մանկապարտէզի գոյութիւնը ւականօրէն պահելու համար: գաբարձութեան կողմէ մասնա շնորհակալութիւններ յայտն ցաւ նաեւ կաթող. պատուե Պալաքեան եպիսկ.ի, որ գրած էր թէ մատուռին եւ մանկապարտէզին:

Ս. Միլտոնեան

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՓՈՂԻ ՀԱՄԱՐ ՉԻ, ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՀԱՄԱՐ . . .

Պոլիսէն Ամերիկա ու Ֆրանսայէն եգիպտոս հայ թերթերը ի՛նչ գիտեր, ի՛նչ յղացումներ կը ստեղծեն, լա՛յն գաղափարականութեան մը ծառայելու համար:

եկէք միասին կարդանք Պոսթըն հրատարակուող «Պայքար»ի ու Նիւ-Եօրք հրատարակուող «Կոչնակ»ի հետեւեալ ծանուցումները.—

«Այն ծնողքները որոնք կը փափաքին իրենց նախակրթարանէն, գոլէժէ կամ համալսարանէ շրջանաւարտ տղոց անունները, մականունները, ծննդավայրերը, մասնագիտութիւնները, յաջողութիւնները, պատուոյ տիտղոսները, ապագայ իղձերը, ամուսնական բաղձանքները, մեծագործութիւնը, լուսանկարները տպուած տեսնել մեր թերթին բացառիկ թիւերուն Ա. էջերուն մէջ, թող հաճին ղրկել անհրաժեշտ ծանօթութիւնները, լուսանկարները ու մարդ գլուխ ԵՐԿՈՒ ՏՈԼԱՐ»:

(ընդգծումները իրենցն են):

եթէ կրնաք, մի պաշտէք այս թերթերը ուր պ'սհպանողական ու բողոքական սրբենի շունչ մըն ալ կը թրթռայ:

Ու կ'աւելցնեն.

«Աւելի քան վստահ ենք որ այս տարի ալ պիտի գնահատուի մեր այս ղոհողութիւնը որ միմիայն ուսանողներու գեղեցիկ յիշատակ մը նուիրելու ու զանոնք քաջալերելու համար ձեռնարկուած է:»

Ո՞ր անխիղճ ծնողքն է որ այսպիսի բազմածախս ձեռնարկի մը հանդէպ խուլ պիտի մնայ:

եղած զոհողութիւնը ուղղակի մարտիրոսութեան կը մօտենայ:

եւ մարտիրոսութիւն մը որ արքայութիւն չունի իրենց բաժին' այլ դժո՜խք:

մեր պ. պ. խմբագիրները ուսանողները քաջալերած ըլլալու համար պիտի ստեն, չափազանցեն, մեծ ածականներ ու մեծաշուինդ գովեստներ շռայլելով: եւ յետ մահու անշուշտ տէրը գիրենք դժոխք պիտի ղրկէ: եւ կրօնասէր ըլլալով ու այս բոլորը ինծ լաւ գիտնալով հանդերձ, «ի շահ հայ մանկտւոյն եւ ուսանողին», յանձն կ'առնեն յաւիտենական հուրը, երկու տոլարի չնչին գումարի մը փոխարէն:

Զոհողութիւնը այսքան կրնայ ըլլալ:

Անզուսպ փափաք մը կը զգամ թատրոնի կամ ժողովարանի մը բեմին վրայ ցատկելու եւ ներկայացնելու այս խմբագիրները, հիմայն հայութեան, հետեւեալ խօսքերով.

— Ահա մարդիկ որոնք կ'աշխատին ո՛չ թէ փողի, այլ գաղափարի համար:

երկու տոլա՞րը, պիտի առարկէք: բայց անիկա կը գանձուի նորէն գաղափարի համար:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

«ԴԱՇՆԱԿԸ ՏՂՈՑ ԲԱՐԵԿԱՄ»

Կոկորդի, քթի մասնագէտ ծանօթ բժշկապետ Տոքթ. Շէրիտճեանի կողակից եւ Ժընեւի քօնսէրվաթուարի բարձրագոյն դասարաններու փրօֆէսօր Տիկին Շէրիտճեան-Լապէյֆ գրքոյկ մը հրատարակած է, «Դաշնակը տղոց բարեկամ»:

Տիկին Շէրիտճեան բարձրագոյն դասարաններու փրօֆէսօր ըլլալով հանդերձ, շատ զբաղած է փոքրերու դաշնակի ուսուցումով եւ հիմնովին ուսումնասիրած անոնց պահանջներն ու յարմարութիւնները:

Իր նոր հրատարակութիւնը ոչ միայն սկսնակներու համար ամենապիտանի գործ մըն է, այլ եւ առաջնորդ մը անոնց ուսուցիչներուն: Տիկին Շէրիտճեանի գիրքը նոր տեղ մը կը գրաւէ դաշնակի ուսուցման մէջ եւ շատ պիտի դիւրացնէ ուսուցիչներու գործը:

Գիրքին յառաջաբանին մէջ Պ. Ժաք Տալքրոզ, որուն գնահատման արժէքը անվիճելի է, մեծ գովեստով կը խօսի Տիկին Շէրիտճեանի ուսուցման այս նոր եղանակին մասին: Փարիզեան թերթերու քննադատները, մասնաւորապէս Թանի մէջ Թ. Լինտընլաուպ, գրախօսականներ նուիրած են դաշնակը տղոց բարեկամ գրքին եւ կը շեշտեն անոր օգտակարութիւնը:

Կ'արժէ որ դաշնակի հայ սկսնակները, մանաւանդ հայ ուսուցիչները օգտուին այս գիրքէն,

Հ. Տ. Ն.

ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Խարբերդցիներու Հայրենակց. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը, կազմուած 1926 Յուլիսին, իր տարելիցին առթիւ տարրական պարտականութիւն կը համարէ, ներկայացնել իր նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւնը, ցուցնել իր խոստապահանջ հայրենակիցներուն սա' ճշմարտութիւնը թէ միութեան մը արժէքն ու ճակատագիրը կախուած են' մասնաւորապէս իր անդամներէն: Հետեւաբար անիմաստ են բոլոր այն առարկութիւնները թէ միութիւնը տկար ըլլալով' կամ որոշ գործունէութիւն ունեցած չըլլալով' գիրենք չի հետաքրքրեր:

Ահաւասիկ առաջին ձախաւեր տարուան մը գործունէութիւնը իբր ապացոյց' որ միութիւնը ապրած ու շնչած է իր կարողութեան չափով, մանաւանդ երբ նկատի առնուի որ գայն բաղկացնողները նիւթապէս բոլորովին անկարող, բայց զոհաբերութեան ոգիով յեցուն խումբ մը երիտասարդներ են միայն:

ՄՈՒՏՔ.— Անդամավճար' (գործադրկութեան պատճառով չորս ամիս միայն գանձուած) 195 Ֆր., վիճակահանութիւն' 443 Ֆր., Շիրակի աղէտեալներուն ի նպաստ հանգանակութիւն' 415 Ֆր: գումար' 1053 Ֆր:

ԵԼՔ.— Վիճակահանութեան ծախք' 117 Ֆր., մանր ծախքեր' 57.90 Ֆր., սրահի վարձք' 110, Հայրենակց. միութիւններու կեդր. վարչութեան' 50, կարօտ հայրենակիցներու օգնութիւն' 270, Շիրակի աղէտեալներուն 415, գումար 1019,90 Ֆրանք: Սընտուկին մէջ պատրաստ' 32.10 Ֆրանք:

Միութիւնը ունեցած է 16 վարչական, հինգ ընդհանուր ու բանախօսական ժողովներ: Կազմակերպած է մէկ վիճակահանութիւն ու մէկ ընկերական թէյասեղան: Բարոյապէս օգնած' անգործ ու կարօտ հայրենակիցներու:

Ատենապետ Յ. Տ. Յովհաննէսեան
Ատենադպիր Խ. Կեավուրեան

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԿԱՅԱՆԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք.—

«Յունիս 24ին ոստիկաններ կը ներկայանան եւ կը հրամայեն կէս ժամէն պարպել վրանաքաղաքին մէջ քանի մը օր առաջ հիւանդութեան պատճառաւ հրդեհուած տուներու տեղ ապաստանած հայ ընտանիքներուն: Որոշուած ժամանակամիջոցը երկարաձգելու համար եղած դիմումները ապարդիւն կը մնան, յուսահատութեան մատնելով խեղճ եւ անապաստան գաղթականները:

«Առտուն կանուխէն քաղաքական ժողովի ատենապետ Պ. Օննիկ Պարոն Պէյրութի կառավարիչին կը ներկայանայ եւ կը յաջողի սոյն որոշումը յետաձգելու հրաման ստանալ: Իսկոյն հրահանգ կը տրուի ոստիկաններուն եւ առժամապէս Հայերը կը մնան իրենց տուներուն մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի Մասնաճիւղին կազմակերպած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր իրենց սեփական մարզադաշտին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի մասնաճիւղերու գրեթէ բոլոր մարզիկները նոյնպէս համակիրներու երկսեռ բազմութիւն մը փութացած էին դաշտ: Վեց հոգինոց բաժակի մրցումներուն չորս մասնաճիւղեր կը մասնակցէին երեքական խումբերով: Փարիզը կը մասնակցէր իր պահեստի խաղացողներով, իսկ միւսները իրենց լաւագոյն ուժերով: Մրցումները սկսան ժամը ճիշդ 2. 30 ին. սկիզբի շրջանին Ժուանվիլի եւ Ալֆորվիլի խումբերը շարունակաբար պարտուելով Փարիզի եւ Պէլվիլի խումբերէն, զրկուեցան բաժակի իրաւունքէն: Մնացեալ խումբերը եւս իրարմէ պարտութիւններ կրելով Ֆինալիսթ մնացին Փարիզի եւ Պէլվիլի լաւագոյն խումբերը:

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, յաղթական խումբերու վերջին մրցումը սկսաւ: Նախ Պէլվիլ բրաւ Ա. նշանակէտը, որմէ քիչ վերջ Փարիզ հաւասարեցուց: Ժամանակը հաւասար արդիւնքով վերջանալուն յաւելուածական հինգական վայրկեաններ որոշուեցաւ, որու միջոցին Փարիզի խումբը նշանակեց Բ. նշանակէտը եւ շահեցաւ բաժակը:

Պէլվիլի խումբը թէեւ պարտուած, բայց գնահատելի խաղարկութիւն մը ունեցաւ: Իրենց արագ եւ կոկիկ խաղերով կարելին ըրին յաղթելու, բայց բախտ չունեցան: Կազմակերպիչ մարմնի կողմէ մրցումներուն դատաւոր նշանակուած էին Փարիզի Ա. խումբէն Ա. Պաղտասարեան եւ Ս. Կարապետեան, որոնք խղճմտօրէն կատարեցին իրենց պաշտօնը: Կը թելադրենք մեր բոլոր ֆութպոլիստներուն որ որ մոռնան առարկութիւն ընել դատաւորին եւ կատարեալ վստահութիւն ունենան: Պէտք է գիտնալ որ յաղթանակներու կարգին պատուաւոր պարտութիւններն ալ նուազ արժէք չեն ներկայացներ. յարատեւ ջանքերով ու շարունակական փորձերով կարելի է հասնիլ հետապնդուած նպատակին:

Ֆութպոլի խաղերու ընթացքին տեղի ունեցան նաեւ վալի պօլի եւ այլ ընկերական զուարճալի խաղեր:

Մրցումներէն անմիջապէս վերջ' երկսեռ անդամներէ եւ համակիրներէ կազմուած մեծ թափօր մը հայկական երգերով ուղղուեցաւ գետին եզերքը, ուր մասնաւոր մեծ պարտէզ մը վարձուած էր: Վարչութեան անդամներէն Պ. Կարօ Ուշաքլեան արծաթեայ բաժակը բռնած գնահատեց մարզիկներու եռանդն ու կորովը, խորհուրդ տալով սիրով վարուիլ իրարու հետ եւ ամուր կառչիլ Հ.Մ. Ը. Մ.ի նպատակին, որմէ վերջ օրուան թագուհին բաժակը յանձնեց շահող խումբի խմբապետին:

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր: Գնահատելի էր Ժուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վարչութեան եռանդուն աշխատանքը, որուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ կրցած են ունենալ մարզադաշտ մը, ֆութպոլի եւ վալի-պօլի խումբեր եւ հարիւրէ աւելի երկսեռ անդամներ:

Պարտէզին մէջ զանազան գեղեցիկ առարկաներ վիճակահանութեան դրուեցան եւ կոկիկ գումար մը գոյացաւ:

Գ. Գասապեան

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ցամնըչորրորդ հանգրուանը շահեցաւ Alleluia ընկերութեան հեծելանուորդներէն Անթոնէն Մաներ: Յիշեալ ընկերութիւնը առաջին անգամն է որ հանգրուան մը կըշահի: Նիքօլա Ֆրանց եօթը վայրկեան ուշ հասաւ, բայց ընդհանուր դասաւորման վրայ ոչինչ կը կորսնցնէ: Ամէնէն դժբախտները եղան Սլէմպրուք եւ Հէմէլսէ, Alcyon ընկերութենէն: Մեքենայի խանգարման հետեւանքով անոնք հասան ամէնէն վերջը: Սլէմպրուք, որ զօրաւոր հակառակորդ մըն էր Ն. Ֆրանցին, այլ եւս ամէն յոյս կորսնցուցած է, քանի որ 5.30 ժամի չափ ետ է:

Ն. Ֆրանց խորամանկութեամբ կը հետեւի իր հակառակորդներուն: Ներկայիս անոր ամէնէն լուրջ հակառակորդն է Տը Վէլ, որ միայն 38 վայրկեան ետ է իրմէ:

Երէկ մրցորդները ճամբայ ելան դէպի Ալպեանները: Թէեւ Ալպեանլեռները Պիրէնեան լեռներուն չափ դժուար չեն, բայց հոն ալ կան ածխահանքերու դժուարին անցքեր:

Ներկայիս Ֆրանսացիները ունին երկու լաւ մրցորդներ, երկուքն ալ նորահաս երիտասարդներ, որոնք ապագայ կը խոստանան: Առաջինն է Անտրէ Լը Տիւք, որ ընդհանուր դասաւորման մէջ չորրորդ է, իսկ երկրորդը' Անթոնէն Մաներ, որ եօթներորդ է:

Մինչեւ 14րդ հանգրուանը' մրցորդները կտրեցին 3,048 քիլօմեդր ճամբայ, 112 ժամ, 2 վայրկեան եւ 41 երկվայրկեանէն (ընդհանուր դասաւորման գլուխը գտնուող Ն. Ֆրանցի գնացքով):

Անցեալ տարի նոյն թուականին կտրած էին 3,305 քիլօմեդր ճամբայ' 112 ժամ, 37 վայրկեան եւ 35 երկվայրկեանէն: Այս տարուան միջինն է ժամը 27 քիլօմեդր 376 մեդր, անցեալ տարուանն էր 26 քիլօմեդր 682 մեդր:

Չորեքշաբթի տեղի ունեցաւ 15րդ հանգրուանը' Թուլօն-Նիս, 280 քիլօմեդր: Առաջին հանդիսացաւ Ն. Ֆրանց, որուն վերջնական յաջողութեան համար մեր հաւատքը անխախտ կը մնայ:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՂՏՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆԸ.— Փօլ Կարսոն, երիտասարդ վաճառական մը, ինքնաշարժով կը դառնար իր տունը: Կրէսիի մօտ, ճամբուն վրայ դէմը ելաւ հեծելանուորդ մը: Կարսոն կեցուց կառքը, չտապալելու համար զայն: Հեծելանուորդը նետուեցաւ վրան եւ սկսաւ փառաւոր ապտակներ իջեցնել:

Կարսոն, զարմանահար, վախցնելու համար յարձակողը, ըսաւ թէ «գաղտնի ոստիկան է»:

— Աւելի լաւ, ես ալ գաղտնի ոստիկան մը կը փնտռէի, վրէժ առնելու համար:

Եւ այս անգամ աւելի սաստկացուց տփոցը:

Կարսոն պահ մը յաջողեցաւ հարուածներէն ազատիլ, քշել կառքը եւ սրարշաւ հեռանալ: Յետոյ երկու ոստիկանի ընկերակցութեամբ դարձաւ ետ, գտաւ մարդը իր տեղին վրայ: Գործաւոր մըն էր, որ յայտարարեց.

— Հեծելանիւս կտրած է, թողէք որ նորոգեմ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փնտռուողը ոչ հայ որբ մըն է, ոչ ալ ջարդերու խլեակ մը: Այլ երիտասարդ մը, ժպտուն, ազնուական: Ինչո՞ւ:

Պարոնը առջի օր տեսնուած է հարուստ ճաշարանի մը մէջ, ուր կը շաղակրատէր այսպէս.

— Տիկին, կը սիրեմ խոստովանիլ որ ձեր գեղեցկութիւնը աստուածային է: Մարգարիտի վաճառական մը ճաշակ պիտի չունենար, եթէ ձեզի չըսէր ատիկա:

— Մարգարի՞տ կը ծախէք:

— Ահա հատ մը, որ կ'արժէ երկու հազար ֆրանք:

Ուլունք մը, որ իր ճերմակ կրակովը կը պսպղար ափին մէջ: Կինը մանուկ դարձաւ, հիացա՛ւ, հիացա՛ւ:

— Ափսո՛ս որ մանեակ մը չէք կախեր ձեր վիզէն: Կը վախնաք որ աւելի՞ կը նախանձին ձեր գեղեցկութեան:

Երիտասարդը նստաւ ճաշելու: Կինը կը հիանար դեռ ուլունքին վրայ, խաղցնելով իր ափին մէջ: Երիտասարդը ուշադրութիւն չէր ըներ իսկ: Կը ճաշէր, եւ ի՛նչ ախորժակով, ի՛նչ որկրամոլութեամբ:

— Ա՛խ, ըսաւ երիտասարդը, արթնցնելով կինը, որ դեռ կը հիանար մարգարիտի աչքին վրայ: Մոռցե՜ր եմ դրամապանակս:

Հոգ չէ, կը վճարէ իրիկունը: Նոյնիսկ մարգարիտն ալ կը թողու իբր աւանդ:

— Ա՛խ, ո՞ւր պիտի գտնուիմ այսօր, աւելցուց:

Կինը խրատներ տուաւ լաւ դրօսանքի մը համար, նոյնիսկ հազար ֆրանք ալ տուաւ փոխ:

Փայլուն երիտասարդը մեկնեցաւ եւ կնոջ սիրտը խաւարեցաւ անկէց ի վեր: Մարգարիտը կեղծ էր: Երիտասարդը կորսուած էր:

Կը փնտռուի:

ԳԵՏԻՆ ՄԷՋ.— Անթոնի մէջ, որ Ռոն գետին վրայ շինուած քաղաք մըն է, Շասօ, իր կնոջ ու երեք տղոց հետ կը մտնէ նաւակ մը, որ չուանի մը միջոցով մէկ եզերքէն միւսը պիտի փոխադրէր անցորդները:

Յանկարծ նաւակը կը շրջի: Շասօ, կինը եւ երկու տղաքը կ'իյնան գետը եւ կը խեղդուին: Ամէնէն փոքրիկը, 7 տարեկան, կը մնայ նաւակին ներսը ճեղքի մը մէջ սեղմուած: Տղեկը անընդհատ կը պոռար տաշտին տակէն, երբ ձկնորսները լսելով ձայնը, հասան օգնութեան եւ ազատեցին:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒՐ Կ'ԱՊԱՑՈՒՑՈՒԻ ԹԷ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ

— Կը տեսնէ՞ք թէ ինչ վիճակի ենթարկեցին զիս, ըսաւ Թաշկինակը գոյց տալով: Բայց ի՛նչ փոյթ, մնացած կեանքս պիտի յատկացնեմ անոնց դէմ կռուելու: Գործի սկսինք:

— Բայց ո՛չ այն վիճակին մէջ ուր կը գտնուիք: Այսօր եւ վաղն ալ հանգստացէք:

— Վա՞ղը: Գիտէ՞ք թէ վաղը ինչեր կրնան պատահիլ. եւ յետոյ չէ՞ք հասկնար թէ անգին մարդեր կան որ կը տառապին ու կը մեռնին:

Եւ յարաձուն կորովով մը ըսաւ.

— Գործի', կ'ըսեմ ձեզի: Համակերպեցէք զատ ուրիշ միջոց չունէի:

Իր թղթապանակէն կարգ մը ծրարներ հանելով ինծի յանձնեց զանոնք եւ ըսաւ.

— Յետոյ հանգարտ գլխով կը քննենք զանոնք, որովհետեւ նման պարագաներու մէջ պէտք չէ վերագրումներ ընել, երբ մարդ չի կրնար անմիջապէս հաստատել. պէտք է ուրեմն որ, նախ ուշադրութեամբ քննենք սովետական Ռուսիոյ տնտեսական եւ քաղաքական դրութիւնը, որպէսզի կարենաք ձեր ուսումնասիրութիւնը ամբողջացնել: Անկից յետոյ պիտի կարենաք ապացուցանել ձեր ընթերցողներուն թէ' Ռուսիոյ մասին եթէ կայ առաջին ճշմարտութիւն մը, սա է թէ' ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԻ:

Այս անօրինակ յայտարարութեան վրայ, իմ չափազանց զարմանքս տեսնելով, Նօպոտի զիս հանդարտեցնելու համար աւելցուց.

— Աւելի ճիշդը ըսած ըլլալու համար, պարտաւոր եմ ըսել թէ' սովետական կառավարութիւն կայ — ըստ երեւոյթին — բայց չի կառավարեր:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Այդպէս է, կրնաք հաւատալ:

— Բայց ուրեմն ո՞վ է որ կը կառավարէ:

— «Կէ-Փէ-Ու»ն:(*)

— Տէ՛ր Աստուած, այդ ի՞նչ է:

— Չեկայի մէկ ուրիշ եւ նոր մարմնացումը:

— Բայց տեսնենք, եթէ չեմ սխալիր. Չեկան' Ռուսիոյ քաղաքական ոստիկանութիւնն է:

— Ճիշդ է. եւ առաջին անգամն է որ պատմութեան մէջ այս անլուր երեւոյթը կը տեսնենք: փառաւոր անցեալով մեծ ժողովուրդ մը, որ կը կառավարուի— ի՛նչ կ'ըսեմ — կը սպաննուի, խենդերու եւ յելուզակներու վոհմակի մը կողմէ, որոնք ծպտուած են իբր պետական ոստիկաններ:

*
* *

Աչքիս առջեւ են վաւերաթուղթերը, զորս Ճէյմս Նօպոտի ինծի յանձնեց, Լոնտոն մեկնելէ առաջ:

Ութ օրէ ի վեր կը թղթատեմ զանոնք եւ կը կշռեմ անոնց յայտնութիւնները:

Արդ, կը հաստատեմ թէ' Նօպոտի շիտակ ըսած է: Ժողովրդական գործավարներու խորհուրդը ԵՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ կառավարական ուրուական մըն է, որուն ետեւը ծածկուած է Ռուսիոյ իսկական բռնապետը' Ճերճինսկին:

Քիչ անգին պիտի տեսնենք թէ' ինչպէ՞ս եւ որո՞ւ հաշուին կը գործէ այս վերջինը:

ՅԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

Հոս կը սկսին Ճէյմս Նօպոտիի յիշատակները. զանոնք կը հրատարակեմ առանց բառ մը փոխելու, կամ իմ կողմէ բացատրութիւններ աւելցնելու:

Սակայն, ինքզինքիս թոյլ տուած եմ Նօպոտիի կողմէ յիշուած կարգ մը անուններ փոխելու, զանոնք չենթարկելու համար վրէժխնդրական արարքներու:

*
* *

Ամէնէն առաջ, պէտք է որ առասպել մը հերքեմ:

Լոնտոնի, Փարիզի մէջ եւ ուրիշ տեղեր, շատեր ինծի ըսած էին. «եթէ ոչ անկարելի, գոնէ չափազանց դժուար է Ռուսիա մտնել, եթէ նախապէս սովետ կառավարութեան արտօնութիւնը չէ առնուած»: Արդ, նկատի առնելով ընոյթը պաշտօնին, որ ստանձներ էի, ոչ միայն չէի կրնար այդ տեսակ արտօնութիւն մը խնդրել այլ նոյն իսկ Ռուսիա մուտքը բացարձակապէս արգիլուած էր ինծի:

Եւ սակայն Ռուսիա մտնել յաջողեցայ:

Անշուշտ յաջողութիւնը ինքն իրեն չեկաւ. պէտք եղաւ որ միջոցներ ձեռք առնեմ, դիմեմ կողմնակի միջոցներու եւ փոխեմ անձնաւորութիւնս:

Այն եղաւ որ շոգենաւքով Ռուսիա մտնելու տեղ, ինքնաշարժով մտայ եւ անցագրիս վրայ, Լոնտոնի սովետական դեսպան «ընկեր» Ռաքովսքիի կողմէ եղերագրուած' Ճէյմս Նօպոտի անունին տեղ նշանակուած էր ֆէտոր Ալեքսանտրովիչ Վանին անունը. շատ դիւրաւ կրցայ անցնիլ ցանցը, որ Չեկան լարած էր Ռուսիան մեկուսացնելու համար աշխարհի մնացեալ մասէն:

(Շար.)

ԹԱՐԳՄ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

(*) Կէփէու կրճատումն է ռուսերէն յորջորջումին, որուն թարգմանութիւնն է «պետութեան քաղաքական տնօրէնութիւն»:

Վրացի ամարենկներին դատավարութիւնը

Վրացի համայնավար Վեշաբելիի սպանիչ Մերաբաշվիլիի դատավարութիւնը շարունակուեցաւ առջի օր եւ երէկ եւս։ Հինգշաբթի օրուան դատավարութեան մէջ լուրջ միջադէպեր ծագեցան երկու կողմի փաստաբաններուն միջեւ։

Մերաբաշվիլին պաշտպանելու համար կանչուած էին մօտ 20 վկաներ, որոնք պոլշեւիկեան իշխանութեան դէմ բուռն արտայայտութիւններ ըրին։ Առաջին անգամ լսուեցաւ վրացի երիտասարդ ուսանող Ուրուչացէ, որ ըսաւ թէ Վեշաբելիի մահուան լուրը շատ նպաստաւոր կերպով ընդունուեցաւ վրացի տարագիրներու շրջանակին մէջ։ Մերաբաշվիլիի արարքը հերոսական նկատուեցաւ։

Տիկին Վեշաբելիի փաստաբանը Թօրէս ըսաւ թէ Մերաբաշվիլի դրամ ստացած էր խորհրդային կառավարութենէն՝ Եւրոպայի մէջ ուսանելու համար։ Ու վկային դառնալով հարցուց.

— Ձեզ հալածեցի՞ն, ձեզ բանտարկեցի՞ն։ Մերաբաշվիլի Պերլին ղրկուած չէ՞ր պետական դրամով։ Պատասխանեցէք։

Պաշտպան փաստաբան Վիքթոր Պաթայլ դիտել տուաւ Թօրէսի թէ փոխանակ այրի կնոջ մը դատին պոլշեւիկեան կառավարութեան դատը կը պաշտպանէ։

Ներկաները բուռն կերպով ծափահարեցին այս խօսքերը։ Ուրիշ ուսանողէ մը վերջ լսուեցաւ ֆրանսացի գնդապետ Քօքէ, որ համակրանքով խօսեցաւ վրացի տարագիրներու մասին։ Յետոյ լսուեցաւ ընկ՚րվարական երեսփոխան Մարքէ, որ պատմեց պոլշեւիկեան գրաւումէն առաջ Վրաստան կատարած իր ճամբորդութիւնը։ Քաղաքական ոճիրներու հակառակ արտայայտուեցաւ ու եզրակացնելով ըսաւ. «Ոճիրը ոճիր կը ծնի, արիւնը արիւն կը կանչէ»։

Իրեն յաջորդեց ընկերվարական յայտնի երեսփոխան և գործիչ Փիէռ Ռընօտէլ, որ նոյնպէս յիշեց Վրաստանի անկախութենէն վերջ Թիֆլիզ կատարած իր ճամբորդութիւնը, պատմեց պոլշեւիկեան վայրագութիւնները, պաշտպանեց Վրաստանի անկախութեան տեսակէտը եւ անհատական ազատութիւնը։

Թօրէս դիտել տուաւ.

— Ռուսական յեղափոխութենէն առաջ, ո՛չ մէկ կուսակցութիւն իր ծրագրին մէջ դրած էր Վրաստանի անկախութիւնը։ Երբ Չխէիցէ եւ Ցէրէթէլլի Ռուսիայէն Թիֆլիզ ապաստանեցան, այն ատեն է միայն որ հնարեցին վրացական Ազգ. կառավարութիւնը։ Ասիկա շատ ուշ արթնցած ազգային զգացում մըն է։

Դադարէն վերջ իբր վկայ ներկայացաւ ռուս բանաստեղծ կոստանդին Պալմօն, որ խիստ բուռն կերպով արտայայտուեցաւ պոլշեւիկներուն դէմ։

— Եթէ, ըսաւ, մայրս գտնուի ճանկերուն մէջ վագրի մը, որ խեղդելէ առաջ չարչարելու սովորութիւնն ունի, այդ վայրենի գազանը պիտի սպաննէի։ Մեռցնող մը մեռցնելը ոճիր չէ։ Երեք տարի աշխատած եմ այդ դահիճներուն ձեռքին մէջ։ Մերաբաշվիլի քաջ մարդ մըն է, որ կը սիրէ իր հայրենիքը։

Թօրէս բողոքեց որ վկան ոճիրը կը ջատագովէ։ Փաստաբան Պաթայլ «կ'արհամարհեմ ձեր դիտողութիւնները», ըսաւ Թօրէսին, որ «Ձեր բառերը կ՚շռեցէք» ազդարարեց։ Այդ պահուն մեծ աղմուկ բարձրացաւ փաստաբաններուն միջեւ. Նախագահ Ֆլէօրի դժուարաւ կրցաւ հանդարտեցնել զանոնք։

Լսուեցան նաեւ ուրիշ Վրացիներ, մեծ մասը Չէկայէն եւ Սիպերիայէն փախած, որոնք պոլշեւիկեան դըժոխքին նկարագրութիւնը ըրին։ Լսուեցաւ նոյնպէս գրագէտ Տիւկէ, որ «Մարտիրոս Վրաստանը» անուն գիրք մը գրած է։ Ամէնէն վերջ լսուեցաւ 18 տարեկան օրիորդ մը, Քուշցիվիլի։ Երէկ վճիռը պիտի տրուէր։

Փարիզ - Նիւ-Եօրք թռիչը

Վերջապէս կրկին պիտի փորձուի Փարիզ - Նիւ-Եօրք թռիչքը, որուն չէին համարձակեր Նունկէսէրի եւ Քոլիի դժբախտ փորձէն ի վեր։ Թռիչքը պիտի կատարուի ամերիկեան «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով, այն՝ որ Չէմպըրլինն ու Լէվինը մէկ թռիչքով Նիւ-Եօրքէն Այսլէպէն (Գերմանիա) յաջողած էր տանիլ։ Օդանաւորդը պիտի ըլլայ Ֆրանսացի մը՝ Մօրիս Տրուհէն, որ ատենէ մը ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնէր։ Ֆարմանի «կապոյտ թռչուն» օդանաւով կատարելու համար այս դժուարին ճամբորդութիւնը, Յուլիս 18ին։

Երէկ գրեցինք թէ Լէվին յայտարարած էր օդի ճամբով դառնալու իր ծրագիրը։ Ատոր համար դիմեց զանազան ֆրանսացի օդանաւորդներու։ Պաժաք. Թարասքոն եւ Քոսթ մերժեցին իր առաջարկը։ Տրուհէնն է որ ընդունեց եւ առջի օր ստորագրեց պայմանագրութիւնը Լէվինի հետ։

Տրուհէն անգլիերէն չի խօսիր, Լէվին ալ ֆրանսերէն չի հասկնար, սակայն այս վերջինը կ'ըսէ թէ հետը բառարան մը պիտի առնէ։

Ամերիկայէն Ֆրանսա եկաւ շարժիչ մեքենայի մասնագէտ Քինքէյտ, որ պիտի քննէ «Միս Քոլոմպիա»յի մեքենան։

Տրուհէն անկէ առաջ 45 ժամ անընդհատ օդին մէջ մնացած էր կոտրելով նախորդ մրցանիշը, երբ Չէմպըրլին «Միս Քոլոմպիա»յով իրմէ խլեց զայն։ Ֆրանսացի օդանաւորդը մինչեւ հիմա ընդամէնը 4000 ժամ ճամբորդած է օդին մէջ։ Մեծ պատերազմին օդանաւորդութեան ուսուցիչ էր եւ Պատուոյ Լէգէոնի սպայ է։

Տրուհէն երէկ կէսօրէն վերջ «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով Լոնտոն պիտի տանէր Չէմպըրլինը, Լէվինն ու իր կինը։ Չէմպըրլին պիտի օգնէ իրեն՝ ամերիկեան օդանաւին ղեկավարութիւնը սորվեցնելու համար։

ՊԸՐՏ ԵՒ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Պըրտ եւ ընկերները Երեքշաբթի օր Շէրպուրկէն «Լէվիաթան» շոգենաւը պիտի նստին Ամերիկա դառնալու համար։ «Միս Ամերիկա»ն քանի մը սնտուկներու մէջ դրուելով նոյն շոգենաւով Ամերիկա պիտի փոխադրուի։ Չէմպըրլին եւ կինը եւս պիտի ընկերանան իրենց։ Չէմպըրլին հիմա Անգլիոյ Ուէմլի քաղաքը գնաց՝ իր մայրն ու քոյրը տեսնելու։

Օդանաւորդներուն վերջին օրն էր երէկ Փարիզի մէջ։ Այսօր կը մեկնին Լը Թուքէ, յետոյ պիտի երթան Քալէ ու Տունքերք, ուր Պըրտ պատուակալ քաղաքացի պիտի հռչակուի։

Պըրտ երէկ իրիկուն ժամը 7.30ին «Փըթի Փարիզիէն»ի անթելի կայանէն հրաժեշտի խօսք ըրաւ Փարիզի բնակչութեան։

Ամերիկայի ծովային նախարարը հաւանած է որ Պըրտ թռիչք մը կատարէ հարաւային բեւեռին վրայ։ Իրեն պիտի ընկերանան, Նովիլ, Պալքըն եւ Ֆլոյտ Պէննէթ։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ՝ Սարգիս Մինասեան, Արզութեան, Պէլվիլի ենթակոմիտէներուն, Հրազդան, Ջաւարեան, Քրիստափոր, Ռազմիկ, Աղբիւր Սերոբ Եռագոյն, Գոյամարտ, Վիշապ, Հրայր, Ազատամարտի Սերունդ՝ Ուսանողական Միութիւն եւ Ընկիէնի խումբերուն ներկայացուցիչները, այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քաֆէ օ քիէռ տը լա Լինի վերնայարկը. մէթրօ Իթալի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շապին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ, 184, Boulevard St-Germain

Հովանաւորութեամբ՝ Վ. ԵՊՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ Պ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՇԱՎԻԼԻ "ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ,, ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

տեղի կ'ունենայ Շավիլի գեղատեսիլ անտառին մէջ՝ վաղը կիր. օրը

ընտանեկան ճաշերի ժամանց եւ անակնկալներ, երգ, պար, նուագ եւ վիճակ։ կը նուագէ Թառիստ Աքգար։ Ճոխ պիւֆէ, մասնաւոր կարգադրութեամբ, տեղին վրայ դիւրամատչելի գիներով պիտի ճայթայթուի ուտելիք եւ ըմպելիք։ Ուզողը ազատ է ճաշը միասին բերելու։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Երկաթուղի՝ Montparnasse — Versailles, իջնել Շավիլ։ Լուվրէն եւ Փօռթ Սէն Քլուէն առնել թիւ 1 թռամուէյը եւ իջնել Շավիլ-Փիւի Սան Վէն։ Առտուան ժամը 10—12 կազմակերպիչներ պիտի սպասեն կայարանները, առաջնորդելու համար հասարակութիւնը։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած՝ Մալաթիոյ կրթասիրաց ընկերութեան Սէն-Շամօնի մասնաճիւղին կողմէ, վաղը կիրակի օր Թալուտիէր երթալիք ճամբուն վրայի պարտէզին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ, մասնաւոր յայտագրերով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատանեկան Միութեան գ. տարեդարձին առթիւ, վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, La Pomme— Chalet de la Pomme պարտէզին մէջ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ փարիզէն հասած դերասաններ Մ. Մարութեանի եւ Շահան Սարեանի։ Արտասանութիւն, երգ, նուագ։

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին կողմէ՝ վաղը կիրակի օր, կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին, Փօնթէվէք ծանօթ մարզադաշտին վրայ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Mardig Papazianի, Etabl. H. Pellet, Vienne (Isère).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Սարսէլի Հրայր խումբի ընկերական ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2.30ին, Rue Beau Séjour ընկեր Ն. Ալատինեանի տունը։ Կը հրաւիրուին նաեւ Arnouville-les-Gonesseի Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբի ներկայացուցիչները։

Օրակարգ խիստ կարեւոր. ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, վաղը կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Գ. Քաղաքապետարանի մատենադարանը, Rue François Garcin թիւ 18։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ժողովը՝ 11 Յուլիս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Տէսինի Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Պէլֆօրի Վազգէն խումբի Բ.րդ. վիճաբանական ժողովը՝ վաղը կիրակի ժամը 2ին Caserne d'Offemontի մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Հ. Յ. Դ. Փրիվայի ենթակոմիտէի ընկ. ժողովը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան համարատուութիւնը և նոր ընտրութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, 61 Rue Mr. le Prince Ֆլոռիա ճաշարանին սրահը։ Օրակարգ Շրջ. Պատգ. ժողովին օրակարգի խնդիրներուն քննութիւնը եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ գործաւորուհի մը անհրաժեշտ է գիտնալ ֆրանսերէն եւ քիչ մըն ալ կար։ Դիմել՝ կերպասեղէնի վաճառատունս, 28 Rue St-Barbé Marseille.

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Boisի թաղէնի և թռամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ'Էսթէն թռէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Գործ կը փնտռէ

Օամ. Հանրային Պարտուց վարչութեան նախկին պաշտօնեայ մը, հմուտ ֆրանսերէնի, հայերէնի եւ տոմարակալութեան։

Դիմել՝ յառաջի վարչութեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշդ քով

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ • ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ «ՕՃԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԷՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին 5

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱՋԱՐ (Երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին 5

եւ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles La Fère (Aisne).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԱՄԱՌԱՅԻՆ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
JACK DE MONTMARTRE

վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։ գիները դիւրամատչելի։ վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ Լ. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge

TÉL. NORD 59-20

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Է ՈՐ...

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ԼՈՒՍԱՔԱՂ,, հրատարակութիւններուն Ա. ՊՐԱԿ

Փնտռեցէ՛ք

ՓԱՐԻԶ՝ եկեղեցիին դուռը եւ բոլոր հայ լրագրավաճառներուն մօտ։

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գ. Ծերիկեանի մօտ՝ 15 րիւ տէ Տոմինիքէն.

ԼԻՈՆ՝ Յակոբեանի մօտ՝ 95 Քուռ Ռիշար-Վիթօն, Մօնշա.

ՎԱԼԱՆՍ՝ Փիլիպպոսեանի մօտ՝ 8 րիւ տիւ Թէաթր.

ԼԱՆՍԷՅ՝ Խաչիկեանի մօտ 3 րիւ Ա. Պէրժէռ.

եւ կամ բաժանորդագրուեցէք դիմելով մեր գործակալներուն եւ մեզի.— (եռամսեայ 16, վեցամսեայ 30, տարեկան 55) Vahram Sévouni, 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé (Seine)

ԾԱՆՕԹ.— իւրաքանչիւր պրակ կը պարունակէ թէ՛ վիպական եւ թէ թատերական ընտրուած գործ մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

տարիներէ ի վեր Նիւ-Եօրքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ՝ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint - Denis, Téléph. Provence 09-32:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆԻ

ՆՇԽԱՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

8 առանձին վառ ու կենդանի գոյներով 52 դրոշմաթուղթերու ճաւաքածոյ, որ կը ներկայացնէ հին հայ ճարտարապետութիւնը պանծացնող Հայաստանի գլուխգործոց վանքերն ու եկեղեցիները։ Ունին իսկական դրոշմաթուղթի ձեւն ու գրեթէ մեծութիւնը, ատամնաւոր եզերքներն ու ետեւի խէժը։ Հմայիչ հայու մը սրտին խօսող աննախընթաց անակնկալ մը։ գին, 5 գոյնով 52 դրոշմաթուղթի համար՝ 6 ֆրանք, 8 գոյնով 84 դրոշմաթուղթ՝ 9 ֆրանք։ Արտասահման՝ 1ուկէս եւ 3 շիլին կամ 40 եւ 80 սէնթ. իսկ ամբողջական շարքի (416 դրոշմաթուղթ) համար 15 շիլին կամ 4 տոլար։

դիմել՝ H. BABÉSSIANի

3bis Passage Lauzin- Paris

ՍԱԿԱՐԱՆ

8 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին, L. St.		124
Տոլար, Dollar		25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		604
Թրքական Թղթ. L. Trq.		13
Թրք. ոսկի » or		112
Մէճիտիէ Médjidié		8
Լէվա 100 հատը Léva		18
Տրախմի » Drachme		33
Լիր » » Lire		138
Պելժ. ֆրանք » Frc. Belge		70
Զուից. » Frc. Suisse		491
Լէյ 100 հատը Ley		15
Չերվոնեց (10 Roubles or)		95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I Cr. Fonc. Eg.		3250
» II »		1925
» III »		1600
Ռումելի երկթղ. Lots turcs		140

Comptoir Parisien de change et de Créd
80, Rue Lafay

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ 1927

10 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 385

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

"ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՎԵՆԵՏԻԿ"

Ընտանի բացատրութիւն մը դարձած է այս խօսքը, մեր շրջանակին մէջ։

Աշխարհական վենետիկ... կեդրոն մը, վառարան մը ուր կարելի ըլլայ համախմբել արդի Հայկական Մշակոյթը, իր վաստակներով եւ վաստակաւորներով։

Նոր չէ միտքը։ Կը ճանչնանք, Ֆրանսայի մէջ, հայրենակիցներ, որոնք երկար ատենէ ի վեր ծրագիրներ կ'որոճան, Հայկական Մշակոյթի ոստան մը հիմնելու համար։ Ազդուած՝ ժողովուրդի ցիրուցան եւ տժգոյն վիճակէն, որ յայտնապէս կ'անդրադառնայ նաեւ անոր մտքի եւ արուեստի արտայայտութեանց վրայ, անոնք ճար մը կը մտածեն չարիքը սահմանափակելու։

Նոյն մտահոգութիւնը՝ նաեւ Ամերիկայի մէջ, եւ տարիներէ ի վեր։ Յունիս 12ին, «Հայրենիք» նորէն կ'արծարծէր այս հարցը, եւ կ'եզրակացնէր թէ Հայկական Մշակոյթի կեդրոնի մը ամէն յարմարութիւնները ունի ամերիկահայ գաղութը։ Այս առթիւ, իբրեւ կորիզ կ'առաջարկէր Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, որ լայն միջոցներ ունի։

Ամէնէն առաջ, քանի մը խօսք՝ բացատրելու համար գործին անհրաժեշտութիւնը։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, Երեւանը չի կրնար դառնալ Հայկական Մշակոյթի կեդրոն, շնորհիւ հաստատուած կարգ ու սարքին, ու մանաւանդ վարիչներու անհանդուրժելի սոփեստութեան։ Այս իրողութիւնը հրապարակաւ խոստովանեցան նաեւ ռամկավարները, որոնք վարժուած են բարեւի կենալու երեւանեան իմաստութեան առջեւ։

Ուրիշ անվիճելի փաստ մը,— Այսօր գաղութներուն մէջ աւելի շատ գրականութիւն եւ արուեստ, աւելի շատ իրական արժէքներ, տաղանդներ եւ խոստումներ կան, քան մեր անբախտ հայրենիքին մէջ, ուր ամէն ինչ թափծու է, ենթակայ՝ ողորմելի կաղապարի մը, որ կ'այլասերէ, կը մաշեցնէ ու կը ցամքեցնէ։ Վկայ՝ Եղիշէ Չարենցը եւ ուրիշներ։ Այնտեղ գրականութիւնն ու արուեստն ալ վերածուեր են մարքսեան մարզանքներու, եւ ատոտն կանուխ արթնցողը կրնայ գրագէտ կամ բանաստեղծ դառնալ, կը բաւէ որ յաջողի քանի մը «պրոլետար» բառ շարել տակէ տակ, եւ սուր ճիչեր արձակել, Լենինկրատէն մինչեւ Մէքքէ կամ Շանկայ, իրար խառնելով «ռատիօ»ն, «հիտրօկայան»ն ու Չինաստանի «չորս հարիւր միլիոնը»։ Իրական տաղանդներ չեն պակսիր, բայց անոնց թեւերը շուտ կը թափին, կամ առաջին քայլին կը ճնշեն։ Լաւագոյն պարագային՝ ձեռագիրը կը դեղնի փոշիներու մէջ։

Արդ, ի՞նչպէս կարելի է կապ հաստատել այս երկու ծայրերուն միջեւ,— հայրենիքը՝ արհեստական կապանքներու ենթարկուած, արտասահմանը՝ ցիրուցան եւ անհաղորդ։

Եւ միայն գրականութիւնն ու արուեստը չեն, որ կը տուժեն, այս վիճակէն։ Ամբողջ հայկական միտքը, բուն բառով՝ մշակոյթը դատապարտուած է զարհուրելի քաշքշուքի մը։ Ամէն ինչ թողուած՝ պատահականութեան։ Նոյն իսկ դասագրքի սով կայ եւ՛ Հայաստանի եւ՛ գաղութներուն մէջ։ Եւ շատեր կը ստիպուին ծախել իրենց գրիչը, ինչպէս հասարակ խանութպան մը, որ կը յարմարի օրուան շուկային։

Ատենով, Կովկասէն անընդհատ գրականութիւն կը հասնէր Թուրքիա, վէպ կամ դասագիրք, եւ հաճութեամբ կը տարածուէր գրադարաններու եւ դպրոցներու մէջ։ Այսօր Երեւանի պարզ լրագիրն անգամ թարգմանի կը կարօտի, թէ լեզուի, թէ ուղղագրութեան եւ թէ բովանդակութեան տեսակէտէն։

Ամփոփենք.— կապ չկայ հայրենիքին եւ գաղութներուն միջեւ, նոյնիսկ մտաւոր գետնի վրայ։ Անդին կը թխեն, ասդին կը ծիւրին։

Պէ՞տք է որ այսպէս շարունակուի։

Ո՛չ։ Եւ չափէն աւելի տեւեց քաշքշուքը։

Միտքը կանգ չառներ, ինչպէս կեանքը։ Ինչպէս հանրային գործերու մէջ, մշակոյթի ասպարէզին մէջ ալ իրարու կը յաջորդեն, յաճախ իրար կը խաչաձեւեն ցիրուցան ճիգերն ու թարթափումները։

Անհրաժեշտ է հիմնել կեդրոն մը, գոնէ եղածը ամփոփելու, փրկելու, եւ պահանջները գոհացնելու համար։ Անհրաժեշտ է վառարան մը, եթէ կ'ուզէք՝ աշխարհական միաբանութիւն մը, նման Վենետիկի ու Վիեննայի, որուն կապուին մտքի բոլոր վաստակաւորները, որ գիրքեր հրատարակէ, լսարաններ հիմնէ, գրողն ու արուեստագէտը փրկէ ամուլ թափառումներէ։ Մէկ խօսքով, հովանաւորէ ու զարգացնէ Հայկական Մշակոյթը։ Տեսակ մը Ազգային Տուն, ուր ոչ քաղաքականութիւնը պղտորէ մթնոլորտը, ոչ ալ թանգարանային հոգեբանութիւնը։

Տրուած պայմաններուն մէջ, կը կարծենք թէ Փարիզը անհամեմատ աւելի յարմար է, քան Ամերիկան, որ շատ հեռու կը գտնուի հայկական միջավայրէն եւ բազմութիւններէն։ Ամերիկան ինքն իր մէջ ամփոփուած եւ միօրինակ շրջան մըն է, Հայկական Մշակոյթի տեսակէտով. մինչ Փարիզի բոլորտիքը կրնան համախմբուիլ ամբողջ Եւրոպան, եւ մնացեալ գաղութները։

Երկա՛ր կարելի է խօսիլ այս մասին։ Էականը, այսօրուան համար, ձեռնարկին ստիպողութիւնն է։ Եւ ո՛րքան արծարծուի, օգուտներ կ'ունենայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ինչպէս կը յիշուի, Պոլսոյ Ազգ. ժողովին մէջ ամբաստանագիր մը ներկայացուած էր պատրիարքական տեղապահ Ասլանեան արքեպիսկոպոսի եւ Մոստիչեան վարչութեան դէմ։ Խօսելով յանձնաժողովի տեղեկագրին վրայ, *Ազգարար* կը նկատէ․

— «*Տեղեկագիրը, ինչպէս բնական էր սպասել, կ'ընդունի թէ ծանր դեր վիճակուած էր Պ. Մոստիչեանին այն օրերուն, երբ ամբոխային հոգեբանութենէն վարակուած էին գրեթէ բոլորը, եւ շատ շատեր, անգա՛մ մազ-մօրուք ճերմկցուցածներէն, անկարող թափանցելու օրուան կացութեան, իմաստութիւն կը սեպէին կա՛մ կծկուիլ սեփական պատեաններու մէջ, եւ կամ փրկութեան կասկածելի գօտիներու ապաւինիլ։ Իսկ աւելի պղտոր նկարագիրներ, օգտուելով առիթէն, փորձեցին իրենց տուներու եւ ափարթըմաններու փրկութեան ողջակէզ դարձնել ամբողջ համայնքի մը շահերը։ Այնպէս որ, դատապարտելի չէր օրուան «վարչապետ»ը, երբ կը գործէր սեփական հայեցողութեամբ, եւ կ'աշխատէր կարկտաններով գոցել դասալիքներուն թողած բացը։*

«*11 Յունիս 1924ին* երկու ժողովականով *որոշում տրուած է, երբ այդ միջոցին* ութը ժողովականներ *կային Բաղ. Ժողովին մէջ, 20 Յունուար 1926ին,* երեք *հոգիով որոշում տրուած է, երբ ինը հոգի կար։ Ինը նիստերու մէջ չորս հոգիով որոշում տրուած է եւ 32 նիստերու մէջ*՝ հինգով։

Ո՞ւր տեսնուած է երկու-երեք *հոգիով որոշում տալ, այն ալ* «կարեւոր խնդիրներ»*ու մասին։ Մարմին մը որ այսքան տրամագծօրէն դէմ գացած է օրէնքի տարրական ոգիին, բնականաբար պիտի սայթաքէր, կամայ թէ ակամայ, օր մը 10,000 թաղելով Բանկալթի գերեզմանատան մէջ, ուրիշ օր մը ներկի մէջ հալեցնելով նոյնքան գումար մը, եւ վերջապէս 160,000 ոսկիի պաղ լոգանք մը պարտադրելով հանրութեան, որպէս զի ուրիշներ տաք լոգանք ընեն...»*

ՎՐԱՑԻ ՎՐԷԺԽՆԴԻՐԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Ուրբաթ օր, դատարանը ազատ արձակեց վրացի Մերաբաշվիլին, որ անցեալ տարի սպաննած էր իր հայրենակից Վեշաբելին, իբրեւ պոլշեւիկ։

Այս երրորդ դատավարութեան ալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան։ Պ. Թօրէս, այրի կնոջ փաստաբանը, ծանր բառեր գործածեց, պատժել տալու համար սպանիչը։ «Մերաբաշվիլի ոչ մոլեռանդ մըն է, ոչ աղանդաւոր մը, ոչ ալ գաղափարի ծառայող մարդ մը, այլ արկածախնդիր մը, ստախօս մը, վարձկան բանսարկու մը, Չեկայի հաճոյակատար մէկ լրտեսը»։ Յետոյ փառաբանելով զոհը, դարձաւ Մերաբաշվիլիի և պոռաց անոր երեսին.

— Մարդասպա՜ն... Այս Թշուառականը, որ կը թափառէր Փարիզի մէջ, փնտռուած բոլորէն, գործած է ոճիր մը որուն գարշանքը զինքն ալ կ'անցնի, որուն պատասխանատուն ալ ինքը չէ Թերեւս...

Ընդհ. դատախազն ալ նոյնքան բուռն էր։

— Դուք վեշաբելին սպաննեցիք, որովհետեւ պոլշեւիկ դարձած էր, կ'ըսէիք։ Բայց դուք իրաւունք չունիք դատելու վեշաբելին, քանի որ դուք ալ պոլշեւիկ եղեր էք։ Եւ եղեր էք այնպիսի եղանակով մը որ կ'ապացուցանէ թէ միայն դրամատիրական կարգուսարքը չէ որ մակաբոյծներ ունի։ Չեկայի գաղտնի գործակալ ըլլալէ առաջ, պետական ուսանող եղեր էք։ Անծօ՛նի՛ բան է այս։ Իբրեւ Չեկայի գործակալ, կը ծախէիք ձեր բոլոր բարեկամները։ Դաւաճա՞ն. գերեզմանին մէջ չփնտռենք զայն. դաւաճանը այստե՛ղ է, դո՛ւք էք, Մերաբաշվիլի։

Դատախազը շեշտեց թէ ամբաստանեալը շարժած է կատարեալ կանխամտածութեամբ եւ երկար պատրաստութեամբ, եւ կեղծաւորաբար «պաշտպանէ՛ ինքզինքդ» պոռացած է ճիշդ այն պահուն, երբ Վեշաբելի չէր կրնար ինքնապաշտպանութեան դիմել։ Վերջացնելով, դատախազը խիստ պատիժ մը պահանջեց այս «եղերական խեղկատակին եւ չարաշուք դերասանին, որ չի զղջար, որ սպանիչի ոգի ունի եւ ուրիշ կերպ չի կրնար ծառայել իր հայրենիքին, եթէ ոչ մարդ զարնելով»։

Պաշտպան փաստաբան Ռուտէնկօ երկար ճառ մը խօսելով, ջիտել տուաւ թէ իր փոխանորդեալը դատապարտել՝ կը նշանակէ նուիրագործել Վրաստանի մէջ տիրող գարշելի ռէժիմը։ Երբ կը խօսէր միւս պաշտպան փաստաբանը, Վիքթոր Պաթայլ, ամբաստանեալը, որ կուլար, գլուխը վեր առաւ։ Փաստաբանը բացատրեց թէ Մերաբաշվիլի վատ մը չէ եւ «այս վայրին մէջ իսկ, ձեր նախատինքները կրելով, կը շարունակէ ծառայել իր հայրենիքին»։ Ճիշդ է, վրիպումներ ունեցած է, բայց յետոյ ձիրքը ազատելով Չեկայէն, «սպաննած է դաւաճան մը, այո՛. դաւաճան մը»։

Աւանդական սովորութեան համաձայն, վերջին խօսքը տրուեցաւ ամբաստանեալին, որ ըսաւ, վրացերէն.

— «Վստահ եմ ձեր արդարադատութեան վրայ։ Կը խնդրեմ նկատի առնել բոլոր յիշուած փաստերը։ Ես ինքզինքս «ամբաստանեալ» չեմ զգար իմ երեսիս տրուած ոճիրին համար։ Միայն ինքզինքս յանցաւոր կը գտնեմ, որ զայն գործեցի ձեր երկրին մէջ եւ խանգարեցի ֆրանս. բարեկարգութիւնը։ Ես տեսայ թէ ինչպէս ռուսական բանակը բռնաբարեց Վրաստանը եւ ելայ այն մարդուն դէմ որ միացած էր աքշաւողներուն»։

Դեռ պիտի շարունակէր, ճարտասանական թափով մը, բայց փաստաբանը թելադրեց որ կարճ կապէ։

— Ֆրանսացինե՛ր, ինքզինքս ձեր արդարադատութեան կը յանձնեմ։

Երդուեալները կէս ժամ խորհրդակցելէ յետոյ, անպարտութեան վճիռ տուին եւ Անտանդելի Մերաբաշվիլի արձակուեցաւ, միայն մէկ ֆրանք հատուցման դատապարտուելով։

ՄԱՐԱՇԻ կուսակալ Սապրի պէյ շրջաբերականով մը կ'ըսէ թէ՝ շատերը քաղաքին մէջ ենթարիով կը պտտին, մինչդեռ այդ Հրեաներու յատուկ զգեստ մըն է եւ հանրապետական սկզբունքներու՝ անհամապատասխան, հետեւաբար պէտք է հանեն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նոր երկաթուղիներ Թուրքիոյ մէջ

«Միլլիյէթ» կը տեղեկանայ թէ ասկէ առաջ Զուիցերացի Փինքօս անուն դրամատէր մը Էնկիւրիի հանրօգուտ շինութեանց գործավարին դիմելով, առաջարկած էր Աթափազարէն Ամասիա եւ Մարզուան երկաթուղագիծ մը շինել եւ արտօնութիւն խնդրած էր յիշեալ գիծին վրայ նախնական քննութիւններ կատարելու։ Գործավարներու խորհուրդը արտօնած է այդ քննութիւնները և Փինքօս այս անգամ կրկին հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան դիմելով, յայտնած է թէ Աթափազար-Ամասիա-Մարզուան գիծը պիտի կրնայ երկարել մինչեւ Սամսոն և Սվազ, ու նոյն իսկ ճիւղ մըն ալ պիտի կրնայ շինել դէպի Գասթէմունի։ Այս շրջանին մէջ եւս քննութիւններ կատարելու արտօնութիւն տրուած է իրեն։ Փինքօս մինչեւ երկու ամիս քննութիւնները պիտի վերջացնէ եւ որոշ առաջարկ պիտի ներկայացնէ թէ մէկ քիլոմեդրը ո՛րքանի՛ եւ ամբողջ գիծը քանի տարիէն եւ ի՛նչ պայմաններով կրնայ շինել։ Անկէ վերջ կառավարութեան հետ պայմանագրութիւն պիտի կնքէ։

Կարմիր սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Պերլինի Թերթերուն.— *Եակօտա, Չեկայի փոխ-վարիչը, կը յայտարարէ թէ սարսափը պիտի աւելնայ հակայեղափոխական շարժումին ուղիղ համեմատութեամբ եւ պիտի շարունակուի՝ մինչեւ որ բոլորովին ջնջուի այդ շարժումը։*

Օտեսայի մէջ մահուան դատապարտուած է պուլկարահպատակ Մալիուշէս, իբրեւ հակայեղափոխական դաւադրութեան մը մասնակից։ Ասխապատի մէջ մահուան դատապարտուած են չորս հոգի, գիւղական սովետի մը նախագահը մը սպաննելու ամբաստանութեամբ։ Նախկին սպայ Կրէկօրիէֆ գնդակահարուած է իբրեւ լրտես։

Իտալիոյ ծանուցագիրը Թուրքիոյ

Պոլիսէն կը հեռագրեն Յուլիս 8 Թուականով.— *Իտալիոյ դեսպանը Էնկիւրիի Թուրք կառավարութեան ներկայացուց ծանուցագիր մը, որով Իտալիոյ գերիշխանութիւնը կը պահանջէ Քասթէլլօրիզօ կղզիին վրայ, որ կը գտնուի Երկոտասան կղզիներուն մօտ, Անատօլուի եզերքին դիմաց։*

Ժընեւի խորհրդաժողովը կը ձախողի

Ուրբաթի ժողովին մէջ եւս կարելի չեղաւ անգլիական տեսակէտը հաշտեցնել ամերիկեանին եւ ճափոնականին հետ։ Անգլիա իր հեռաւոր գաղթապետութիւնները մէջտեղ դնելով, անպայման կը պահանջէ մեծ քանակութեամբ թեթեւ յածանաւեր ունենալ, մինչ միւսները կը հակառակին ատոր, քանի որ պիտի ստիպուին նոր ծախքեր ընել՝ համապատասխան ուժ ունենալու համար։

Վաղը՝ Երկուշաբթի լիագումար նիստ տեղի պիտի ունենայ եւ երեք պատուիրակութիւնները վերջնապէս պիտի պարզեն իրենց տեսակէտները։ Համաձայնութեան համար շատ յոյս չկայ։

Պուլկարիոյ ընդհ. քաղաքականութիւնը

Սօֆիայէն կը հեռագրեն.—

Սոպրանիէի մէջ վարչապետ Լիափչէֆ զեկոյց տուաւ ընդհանուր քաղաքականութեան վրայ։ Երկրին ելմտական եւ տնտեսական վիճակին մասին խօսելէ վերջ, յոյս յայտնեց թէ կառավարութիւնը պիտի կրնայ անհրաժեշտ վարկերը գտնել՝ երկրին տնտեսական վերականգնումը իրականացնելու համար։ Յետոյ խօսելով արտաքին քաղաքականութեան վրայ, վարչապետը քննադատեց հողագործական կուսակցութեան դերը, եւ հրաւիրեց զայն անցեալ սխալներէն զգուշանալ եւ երկրին շահերուն ծառայող կուսակցութիւն մը դառնալ։

Ու յայտնեց թէ Պուլկարիոյ մէջ կայ գաղտնի համայնավար կազմակերպութիւն մը, որ հրամաններ կուտայ բանուորական կուսակցութեան։ Լիափչէֆ կարդաց համայնավար թռուցիկ մը, որուն մէջ Գ. Միջազգայինը հրահանգներ կուտար պուլկար համայնավար կուսակցութեան, հրամայելով անոր դարձեալ յարձակողականի անցնիլ։ Այս ընթերցումը մեծ տպաւորութիւն գործեց երեսփոխաններուն վրայ։ «Այս պայմաններուն մէջ, ըսաւ, խնդիր չի կրնար ըլլալ նոր ընդհ. ներումի մը մասին։ Ատիկա քաջալերել պիտի ըլլար խռովարարական շարժումները։ Բանտերուն մէջ 350 քաղաքական դատապարտեալներ միայն մնացած են եւ կառավարութիւնը մտադիր է ներել բոլոր անոնց, որոնց բարի վարքը ցոյց կուտայ թէ անկեղծօրէն զղջացած են։ Գալով պետութեան պաշտպանութեան օրէնքին, կառավարութիւնը չի կրնար զայն ջնջել այնպիսի ատեն մը, երբ բոլոր երկիրները պաշտպանողական միջոցներ ձեռք կ'առնեն համայնավար վտանգին դէմ։ Այդ օրէնքը կը սպառնայ միայն անոնց որոնք խռովարարական նպատակներ կը սնուցանեն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՃԱՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

Թղթակցութիւններուս ընթացքին՝ պարզեցի ընդհանուր գիծերով, Անգլիոյ պետական շրջանակներու եւ ժողովուրդին վերաբերումը խորհրդային իրականութեան հանդէպ։ Դասական երկու կուսակցութիւններու պատկանող քաղաքական դէմքերը հաւասարապէս թշնամի են պօլշեւիզմին իբրեւ ընկերային վարդապետութիւն։ Երկուքն ալ համոզուած են որ համայնավարութիւնը բարիք չի խոստանար ոչ մէկ ժողովուրդի, թէեւ երբ հարց կը ծագի ճշդելու այն քաղաքական ուղեգիծը զոր պէտք է ձեռք առնել պայքարելու համար Մոսկուայի դէմ, այդ խմբակցութիւնները հազիւ թէ իրար կը հասկնան։ Տարակարծութիւնները կան ու կը մնան յեղափոխութեան առաջին օրերէն ի վեր. աւելի չեշտուեցան անոնք վերջին երեք տարիներու ընթացքին, երբ անգլեւռուս յարաբերութիւնները բազմաթիւ անգամներ փոխեցին իրենց գոյնը։

Բացայայտ է որ բոլոր դրամատիրական շրջանակները, պահպանողական կամ ազատական, համոզուած են համայնավարութեան վերջնական քայքայումին, յայտնի ըլլալով այն մթնոլորտը, զոր իրենք իրենց շուրջ ստեղծեցին Մոսկուայի վարիչները. սակայն տարբեր հասկացողութեամբ կը մեկնեն իրերու ներկայ վիճակը եւ տարբեր ձեւեր կը խորհին այդ քայքայումը անուղղակի կերպով փութացնելու։ Աշխատաւորականները չեն ծածկեր իրենց համակրութիւնը հանդէպ խորհրդային Ռուսաստանի, մանաւանդ իրենց ձախ թեւը որ կը գտնուի Մոսկուայի անմիջական ազդեցութեան տակ։ Ուշագրաւ է ազատականներու ուղղութիւնը։ 1921ին պնդեցին Ռուսաստանի հետ բնականոն յարաբերութիւն հաստատելու անհրաժեշտութեան վրայ եւ այդ առաջադրութեամբ ձեռնարկներ ալ ըրին։ Բայց 1924ին, ընկերվարականներու իշխանութեան օրով, չծափահարեցին Մաքտօնըլտի ձեռնարկները։ Մինչեւ 1924, համակերպած տիրող կացութեան, բացատրեցին որ յարաբերութեանց մշակումը իսկապէս էական էր, հասկացողութեան գալու համար Ռուսիոյ հետ։ Այնպէս որ երբ պահպանողական իշխանութիւնը խզեց յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ, բոլոր ազատականները միաձայն քննադատեցին Պօլտուինն ու իրենները, շեշտելով թէ այսուհետեւ կարելի չպիտի ըլլայ իրար հասկնալ եւ Ռուսաստան մեկուսացած՝ պիտի լարէ իր ուժերը բրիտանական կայսրութեան դէմ։ Հիմակուհիմա այս ուղղութեամբ կը մտածեն ազատականները։

Ծանօթ վարիչներէն մէկը, լորտ Էտուըրտ Կրէյ, Մեծն Բրիտանիոյ նախկին արտաքին նախարար, խօսեցաւ անցեալները անգլեւռուս յարաբերութիւններու մասին։ Երկարօրէն ծանրանալով պօլշեւիզմի գոյութեան սպառնացող երեւոյթներուն վրայ, լորտ Կրէյ կ՚ըսէ որ Ռուսիոյ ներկայ վարչաձեւը դատապարտուած է քայքայման։ Համաշխարհային յեղափոխութիւնը չի կրնար իրագործուիլ, կ՚աւելցնէ, որովհետեւ պօլշեւիկներուն համար գոյութիւն ունի միայն դասակարգը. պօլշեւիզմը կը ժխտէ ազգութեան գաղափարը։ Ամէնէն թարմ օրինակն է Չինական խնդիրը։ Պօլշեւիկ գործակալները Չինաստան խուժեցին չինացի ժողովուրդին ազատագրութիւնը իրականացնելու պատրուակով։ Դէպքերը ցոյց տուին սակայն, որ անոնց նպատակը բոլորովին ուրիշ բան էր։ Չին վարիչները հասկցան ատիկա եւ իրենց համար գաղտնիք մը չէ այլեւս որ Մոսկուա կը շահագործէ զիրենք, պարզապէս իր «բանւորա-գիւղացիական» շահերուն համար։ «Պօլշեւիզմը պիտի քայքայուի, որովհետեւ այն սկզբունքները որոնց վրայ հիմնուած է իր տնտեսական քաղաքականութիւնը, անխուսափելի կերպով յառաջ պիտի բերէ գիւղացի ժողովուրդին թշուառութիւնը։ Պօլշեւիզմը պիտի քայքայուի, որովհետեւ իր մոլեռանդ վարիչներուն համար սկզբունքի խնդիր է պայքարիլ այն ամէն բաներուն դէմ որոնք ժառանգութիւնն են անցեալին. ամէն փորձ որ կը ձգտի յեղաշրջել բարոյականի հին ըմբռնումները, դատապարտուած են ձախողելու։» Խօսելով արտաքին աշխարհի եւ խորհրդային Ռուսաստանի յարաբերութեանց մասին, ազատական լիտըրը, կ՚ըսէ որ պետութիւնները պէտք է ինք իր գլխուն ձգեն Ռուսիան եւ չխառնուին իրմով։ Սխալ է եւրոպական միացած ճակատ կազմելու քաղաքականութիւնը, իւրաքանչիւր երկիր պէտք է վարուի պօլշեւիզմի հետ այնպէս ինչպէս կը թելադրեն իր ազգային շահերը։

Ինչ կը վերաբերի անգլեւռուս յարաբերութեանց, նախկին նախարարը, միշտ աչքի առջեւ ունենալով անոնց ներկայ վիճակը յոյս կը յայտնէ որ ոչ մէկ իշխանութիւն, ինչ կազմակերպութենէ ալ ըլլայ, կրնայ վերսկսիլ դիւանագիտական յարաբերութեանց, մինչեւ որ Մոսկուայի կարմիրները չհրաժարին համաշխարհային յեղափոխութեան ցնորքներէն։ Բարեկամութեան առաջին եւ վերջին պայմանն է այդ։

Իրականին մէջ տարբեր չէ տեսակէտը պահպանողականներուն։ Բայց կարելի չէ ըսել որ դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզումով, օրուան իշխանութիւնը նպատակ ունէր «ինքն իր գլխուն ձգելու խորհրդային Ռուսաստանը»։ Այդ խզումին իսկական շարժառիթն էր հեռացնել պօլշեւիկեան միջամտութեան վարիչները ի հարկէ շատ լաւ գիտեն որ Ռուսիան մեկուսացնելու հնարաւորութիւն գրեթէ չկայ ներկայ պայմաններուն մէջ, սակայն աւելի տանելի է հեռուէն դիտել պօլշեւիկներու շարժումները եւ մնալ «դիւանագիտօրէն թշնամի», քան թոյլ տալ որ Մոսկուայի գործակալները սանձարձակ դպչեն Անգլիոյ սահմաններէն ներս։

Պետական շրջանակները եւ մամուլը հետ ի հետ կը հետեւին Մոսկուայի ամէն մէկ քայլին եւ կարգ մը դէպքեր որոնք տեղի կ՚ունենան վերջին շաբաթներս խորհրդային «դրախտ»ին մէջ, լաւատեսութեան կ՚առաջնորդեն զիրենք։ Պօլշեւիկներու ներքին պառակտումները կամ այն ահ ու սարսափը որ կը տիրէ Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան ու Տիֆլիսի խորերը եւ որ կը բացատրէ վարիչներու կատաղութիւնն ու յուսահատութիւնը, մեծ յոյսեր կը ներշնչեն Անգլիացիներուն։ Թերթերը չեն ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը երբ այդ կարգի լուրեր կ՚արձանագրուին օրը օրին։

Քաղքենի դրամատիրական մամուլը լաւատեսութեամբ արձանագրեց Արհեստակցականմիութիւններու եւ Աշխատաւորական կուսակցութեան բողոքը Մոսկուայի՝ քսան մահապատիժներու առթիւ, շնորհաւորելի գտնելով անոնց առած քայլը։ Բայց դժգոհ յայտարարութիւններ ըրաւ իրենց պօլշեւիկ հայրենակիցներուն դէմ, որոնք, հաւատարիմ իրենց ուխտին, չստորագրեցին բողոքագիրը։ Ընկերվարականներու այս ձեռնարկը չի նշանակեր անշուշտ որ անոնք փոխած են իրենց քաղաքականութիւնը Ռուսաստանի հանդէպ, սակայն անժխտելի է որ նահանջ մը կայ այդ ուղղութեամբ եւ չափաւոր վարիչները չեն ուզեր այլեւս շռայլել իրենց համակրութիւնը Լէնինի աշակերտներուն։ Աշխատաւորականներու հեղինակութիւնը փոանգուեցաւ արդէն, շնորհիւ կարգ մը ծայրայեղութեանց եւ ներկայիս երբ Անգլիոյ ներքին քաղաքականութիւնը բարձրալի կացութեան մը մէջ չէ, անիմաստ պիտի ըլլար վտանգաւոր քաղաքականութիւն մը մշակել, փոխանակ սիրաշահելու ժողովուրդին տրամադրութիւնները։ Ներքին տագնապի մը առեն, յաղթութիւնը կը տանի այն կուսակցութիւնը որ ամենէն աւելի ընդունակութիւն ցոյց կուտայ կռուելու պօլշեւիկեան գաղափարներուն դէմ։

Ինչ կը վերաբերի Ռուսիոյ դէմ միացեալ ճակատ կազմելու ծրագիրներուն, որոնց մասին շատ խօսուեցաւ վերջերս, կ՚ըսուի թէ անգլիական կառավարութիւնը այդ տեսակ մտադրութիւն մը չունի։ Խորհրդարանին մէջ հարցապնդում եղաւ Արտաքին նախարարին՝ Ժընեւի մէջ կատարուած բանակցութիւններու մասին։ Հաւատացողներ կային որ Անգլիա համաձայնութեան պիտի գայ կարգ մը եւրոպական պետութիւններու հետ քաղաքականօրէն «պաշարելու» համար Ռուսաստանը։ Աչքի առջեւ ունենալով պետութիւններու իրերամարտ շահերը միջազգային խնդիրներու մէջ, միամտութիւն պիտի ըլլար հաւատ ընծայել այդ տեսակ զրոյցներու։

Արտաքին նախարարը հերքեց այդ բոլորը, յայտնելով որ պետութիւններէն իւրաքանչիւրը ունենալով իւրայատուկ պայմաններ, պարտաւոր է հետապնդել խորհրդային Ռուսաստանի հանդէպ այն քաղաքականութիւնը որ նպաստաւոր է իր շահերուն. Նոյն տեսակէտը պարզեց նաեւ ազատական վարիչը, ինչպէս յիշեցի քիչ առաջ։ Պահպանողական թերթ մը կը յայտնէ որ եթէ նոյնիսկ հաւանական ըլլար իրականացնել այդպիսի քաղաքականութիւն մը, ամէնէն մեծ խոչընդոտը պիտի ըլլայ Գերմանիան, որ մէկ կողմէ սիրահետող բարեկամն է Մոսկուայի, իսկ միւս կողմէ մրցակիցը՝ արեւմտեան Եւրոպայի երկու մեծ պետութեանց։

ՏԻՐԱՑՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկ. բժշկ. համալսարանէն վկայուած են բժիշկներ Սուրէն Սուքիասեան եւ Հազարապետեան, դեղագործ Խաչատուրեան, ատամնաբոյժներ Փափազեան, Աշճեանեւ Թէքրզեան, մանկաբարձ-հիւանդապահուհի՝ Օր. Ճանըզեան։ Իսկ Ամերիկեան համալսարանի միջնակարգ վարժարանի 156 շրջանաւարտներէն 32ը Հայեր էին։ Պատուոյ վկայական ստացած են 4 հոգի միայն, որոնց երկուքը հայ, Ազատ Քաջեան եւ Սարգիս Ապտալեան։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԻՖԼԻՍՈՒԻ ՍԱԼՈՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ակնարկ մը նկարչական արուեստին, ցոյց կուտայ որ տակաւին չսեղմուած նոյն իսկ մէկ դարի մէջ, անիկա շատ մը յեղաշրջումներ է կրած ու իր մէջէն կեանք առնող ամէն շարժում հասցնելով ծայրայեղ կատարելութեան մը, վերջնապէս դադարման է դատապարտել տուեր զանոնք, հաղցնելով իւրաքանչիւրին տեսակ մը դպրոցի մակդիր։

Այսպէս դասականութեան որպէս հակընդդէմ Տպաւորապաշտութիւնը ծնունդ առած է. յետոյ Նոր Տպաւորապաշտութիւնը յաջորդած։ 1902ին Գազանները եկան (Fauvisme), իսկ աւելի վերջ երեւցան ծայրայեղ հոսանքները՝ Խորանարդապաշտ (Cubiste), Ապագայապաշտ (Futuriste), Համաձոյներանգեան (Synchromiste) իսկ բոլորովին նորագոյն՝ Surréalisteները (գերիրապաշտ), Néo-classiqueները (նոր-դասական) եւլն. եւլն.։

Ժամանակագրութիւնը հիմք առնելով, կարելի չէ դասել ամենէն վերջին շարժումը իբրեւ արդիական ուղղութիւն։

Ներկայ նկարչութիւնը երկու գիծով կը քալէ. նախ ծայրայեղ հոսանքները (cubisme, futurisme եւն.) եւ ասոր մօտիկ անանուն ուղղութիւնը, համադրութիւն մը տեսակ մը խառնակութեան որուն մէջ կարելի է գտնել տարբեր թէ տպաւորապաշտութենէն, թէ ֆովիսմէն, թէ Սէզանիսմէն, նոր դասականութենէն եւայլն։ Միեւնոյն ատեն սկսած է մտնել նաեւ հոգե-փիլիսոփայական նորագոյն հարցերէն Ֆրոյտիսմ եւ Պէրկսոնիսմ։

Բառերով շատ դժուար պիտի ըլլայ տալ սահմանաւորումը անոնց։ Նոյնպէս, ինչքան ալ ճիգ թափենք, չենք կրնար շօշափելի դարձնել զանոնք։ Նոյն իսկ չենք կրնար ըսել թէ ո՞ր նորագոյն նկարիչին մօտ է որ կը գտնուի այդ անանուն խառնակութիւնը, քանի որ միահաւաք մէկ անձնաւորութեան արուեստին մէջ չկայ, բայց տարտղնած մասեր բոլոր յառաջապահներուն մօտ կարելի է տեսնել։ Վերջի վերջոյ, ըսենք նաեւ որ նկարչութեան մասին որքան ալ երկար գրենք, հասկնալու տեսակէտէն մեծ արդիւնք չի տար, մինչեւ որ ընթերցողներ նկարները տեսած չըլլան։

Եզրակացնելով, երբ արդիական նկարահանդէս մը ներս կը մտնենք, հոս հոն ծփացող նորագոյն արուեստը կը զգանք տեսնելու մշակուած կատարելութեամբ։

Արդի արուեստը կամաց կամաց զատուելով, իւրայատուկ ձեւաւորում ստանալու վիճակին մէջ է. գեղագիտական հասունութեամբ նկարագիր կ՚ունենայ թէ ոչ, չենք գիտեր, բայց եթէ դպրոցի մը հաստատ հիմքին չվերածուի, մինչեւ մը պիտի ըլլայ կատարելութեան ճամբան բանալու, ինչպէս Բիգասօ իր հիմնած խորանարդապաշտութեամբ արդիւնք բառը չտուաւ, բայց ատոր ուղին բացաւ։

Ձգելու համար բոլորովին տարտամ վիճակի մէջ, ըսենք որ նորագոյն նկարչութիւնը ունեցաւ իր կարծրացած որոշ կողմերն ալ, որոնց կրնանք մեր մասը գտցնել։ Եւ այդ՝ Թիֆլըսի Սալօնին մէջ։

Առաջին — գիծերու մաքրութիւն.— Հիներուն կորուածքները աւելի մշուշոտ են։ Կարծես սահմանաւորումներ թէ կան եւ թէ չկան. իսկ այժմ ուղղակի ճարտարապետական է, մէկ շունչով գետեղուած։ Յետոյ, աններդաշնակութիւններ որ Սէզանէն կուգան, եւ նախ շարադրութեան մէջ։ Հիները կը դասաւորէին տեսարան կամ նաթիւր-մորթ իրենց ճաշակին համեմատ, իսկ նորերը զայն կ՚առնեն այնպէս՝ ինչպէս որ կայ։ Վան Տոնկէնի նկարներուն մէջ շատ կը հանդիպինք ոտքի կոտրներու, որոնց իրանը կը պակսի։

Աններդաշնակութիւն գոյներու զետեղման. միակտուր, երբեմն իրար հակասող. օրինակ Մաթիսէն ընդհանրացած կէս արեւելեան հարճերու մօտ։

* *

Մօտենալով իւրաքանչիւր արժէքաւոր նկարիչի, կը նշանակենք ցուցադրավայր սրահին թիւը։ Նոյնպէս չենք բաժներ հայազգի արուեստագէտները օտարներէն։

Օրիորդ Արմէնիա Բաբայեան (Սրահ թիւ 1).— Վեց նկար, դիմանկար, նաթիւր-մորթ եւ ներքնանկար։ Բոլորին մօտ նախ մշուշոտ պարուրանք մը որ Էօժէն Քառիէրէն կուգայ. լոյսի աղուոր գունատ թափանցկութիւն որ երգ մըն է ինքնիրմով։ Գոյները համեստ եւ հեռու յանդգնութիւններէ։ Դիմանկարները թէեւ լուսանկարային, բայց ծփացող մշուշ մը եկած հրապոյր հաղցուցած է։ Շատ յաջող աշխատութիւն է ներքին տեսարանը իր առարկաներու ջերմութեամբ։ Հանգչող խաղաղութիւն մը ամէն մէկ իրի վրայ իր արուեստին նկարագիրը կը կազմէ։

Գ. Շիլթեան (Սրահ 6).— Երկու դիմանկար եւ երկու նաթիւր-մորթ։ Առաջին անգամ է որ կը հանդիպիմ այս մեր երիտասարդ իսկապէս տաղանդաւոր նկարիչին. արդիական մը իր արուեստի ըմբռնողութեամբ, առաւելապէս Նոր-Դասական։ Աշխատութիւններէն մէկը, պարզ կանկար մը, իր գոյներու կախարդութեամբ, կարող է երկար ատեն նայուածքներ գամուած պահել։

Զափազանց ուժեղ վրձին եւ կարծրացած գունագեղութիւն. ինքզինքը պարտադրող արուեստագէտի տիրական խառնուածք մը։

Ուտրիլօ (Սրահ 11).— Երեք փարիզեան փողոցներ։ Արդի ֆրանսական նկարչութեան ամենէն ականաւոր դէմքը։ Ունի իւրայատուկ արտայայտութեան ձեւ։ Առաւելապէս վառ գոյներով անշուք թաղերու տխրապատ մելամաղձոտութիւնը ներկայացնող։ Կը մատնէ հազուագիւտ միամտութիւն մը եւ ատոր համար զինք կը կոչեն՝ Utrillo, enfant poète:

Հանրի Մաթիս (Սրահ 12).— Մէկ դիմանկար եւ երկու պարուհիներ։ Խոշոր անցեալով մը շքաւորուած մեծատաղանդ նկարիչ։ Հիմնադիրը գազան (fauvisme) շարժման։ Իր արուեստին նկարագիրը՝ կէս արեւելեան։ Տարօրինակ ուժգնութիւն մը գոյներու ճոխութեան, որ ձեռք կը բերէ հակադրութիւններու ճամբով։

Սիւզան Վալատոն (Սրահ 12). — Մասնաւոր շնորհ մարդկային միսը ապրեցնելու։ Եւ այդ՝ գիծերու շատ որոշ պայծառութեամբ։

Սիմոն Լէվի (Սրահ 13).— շաղրութեան առարկայ է ձած այս նկարիչին մասնա... լու կերպը։ Նկարահանդէսի մէջ որքան ալ լայն տեղ ... մադրուի իրեն, երկու նկա... աւելի չի ցուցադրեր. ... կին մը կարծես որ խորա... կութեամբ կը ծախսէ իր ... պոյնները։ Լաւ դիմանկարի... ու իր նկարներուն վրայ թափթփէ գոյներու փշրտա... ներ։

Վլամինք (Սրահ 14).— մանկար, նաթիւր-մորթ եւ ... սարան։ Այս նկարիչը աչքի ... զարնէ առաւելապէս իր ... տելու կերպով։ Ներկերու ... նուրդով գոյներ առաջ բերե... սիրեր. զանոնք կը գործ... այնպէս ինչպէս որ կայ։ ... րիզեան գիւղերուն գիւթա... բնանկարիչը։ Գունագեղութե... առաւելապէս սեւորակ։

Քարս եւ Ջինկ (Սրահ 16... Երկուքն ալ գեղջկական, իր ... դիւրահաղորդ տեսարաններ...

Շարլ Կէբէն (Սրահ 18... Մեծ դիմանկարիչ. առաւելա... իր նիւթերը վերցուած եր... կայական ոլորտներէ։ Իր ... հրդապաշտ նկարագիրով ... լէնը կը յիշեցնէ։

Կէօրգ (Սրահ 15 bis).— ... արուեստին արտակարգ անն... դաշնակութեան ուշագրաւ ... ծաղրիչներէն։

Յակոբ Գիւրջեան (Մէջ... ընդարձակ արձաններու սրա... — Մէկ պրոնզ աշխատութի... հատ մըն ալ զարդարու... քանդակ։ Սկզբնաւորութ... Ռօտէնի ազդեցութեան ... խարխափումներով անցած ... եւ այլ շրջաններէ, այժմ չի... իւրայատուկ ոճ որ առաւելա... խորանարդապաշտ եւ ապա... յապաշտ ուղղութիւններու ... նուրդ մըն է։ Մօտ օրէն մա... մասն կ՚անդրադառնանք ... արձանագործին արուեստին։

Հանրի Օթման (Սրահ 20... Իր մէկ լաւագոյն մերկութ... այսօր Լիւքսէմպուրկի թա... րանին հարստութիւններէն ... է։ Հոս ալ ցուցադրած է մերկ... մը զոր ցուցահանդէսի բաց... իսկ կառավարութիւնը սեփա... նացուց։ Տաղանդաւոր նկա... շարաթ մը առաջ դժբախտ ... կածի մը զոհ, այսօր ... դարձած է անհաւատալի ար... Իր վրձինէն կարծես ուղղ... լոյսի փոշի է որ կը թափի։

Քիսլինգ (Սրահ 20bis).— ... ալ դիմանկարներ։ Այս ... արդէն արդի նկարչու... պատմութեան մէջ անցա... Բառերով կարելի չէ տալ ... նէն կաթկթող քաղցրութ... Աղուոր կոշտութիւն մը, ... կի ազդող, որուն լեցունութ... ները նախնական ինքնա... զգայութիւն մը ունին։ Մի... Քիսլինգը տեսնելու ... կ՚արժէ Թիֆլըսի այցելել։

ՀՐԱՆՏ ՔԱԼՈՒ...

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Ինչպէս արքան որ կ՚ունենայ պալատներ,
Ադամանդէ թագ ու պսակ, ծիրանի,
Կամ պարմանին քան գարուն բոյրեր,
Սիրուհիին համար անգին ի՛ղձ ունի,

Այնպէս ալ, հայրս էր եզներով մեր ջուխտակ.
Մեղրիկ նայուածքն անոնց դէմքին հանդարտիկ,
Հազա՛ր արեւ կը ցաթեցնէր շողարձակ,
Իր մշակի ճակտին վրայ երջանիկ։

Օրերն հերկի մուշկ ու ծոթրին կը ծորէն!
Հայրս ուրախ, լուծն եզներուն կը կապէր.
Կը զարնէր պինդ խոփն արօրին փայտաշէն,
Ու թարմ այգուն համբոյրին տակ լուսաբեր։

Անգամ մըն ալ աչքին անոնց սիրաջեր
Պտըտցնելով նայուածքն իրեն, կը կանչէր,
«Հօ՛, հօ՛, հօ՛, ո՛վ իմ կտրիճ դուք առիծներ,
Հոգիս քեզի ե՞րբ չեմ ըրեր ես նուէր...»։

Կորիներէն հեռզհեռէ, լայնօրէն,
Արօրն երբոր կը բանար խո՛ր ակօսներ,
Այն ի՜նչ բուրմունք կ՚արտածորէր գուղձերէն
Ցաճարներու խունկերուն պէս սրբանուէր։

Եզները յաղթ, եզները լուռ անսահման,
Մելամաղձոտ նայուածքներով, միշտ հլու,
Կը դարձնէին արօրն անվերջ, յոգնութեան
Առանց երբեք փոքրիկ նշան ցոյց տալու։

ԱՐՍԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

* *
*

Հոգիս կիսաւեր եկեղեցի մ'է
Բոլոր մոմերը, ջահերը մարած,
Ո՛լ մէկը չկայ որ գայ աղօթէ՝
Թեւերն մոմերու նման վերամբարձ:

Իմ հոգիս օտար երկիր մ'է հիմա
Բնութիւնն անոր աներգ ու անվարդ,
Հոն ապրող, մեծցող իմ ցեղս չկայ.
Հոգիս մինակ է որպէս մեռած մարդ:

ԼՈՒԹՖԻ ՄԻՆԱՍ

Boston

ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՄԷՋ

«Խորհրդ. Հայաստան»ի Թղթակիցը Ալեքսանդրապոլէն կը գրէ (21 Յունիս).—

Շինարարական աշխատանքները, պետական եւ մասնաւոր, ուժգին թափով սկսած են։ Արհեստաւոր բանուորներու մեծ պահանջ կայ։

Աշխատանքի խուճապ մը կը տիրէ ամէն տեղ եւ Աշխատանքի Սակարանին վիճակագրութիւնները շփոթութեան մէջ են։

Բանուորները, առանց Աշխատանքի Սակարանին միջնորդութեան, կը մտնեն գործի, նուաղեցնելով Սակարանին հեղինակութիւնը եւ տեղի տալով զանազան թիւրիմացութիւններու։

Խնամիական սովորութիւններն ալ կը շարունակուին միւս կողմէ։ Առանց Աշխատանքի Սակարանին տեղեկութեան՝ ոմանք գործ կուտան չարձանագրուած բանուորներու։ Մասնագէտ մը, շահամոլութեան պատճառով, կը ձգէ իր գործը եւ կը մտնէ ուրիշ գործարան մը։

Աշխատանքի օրինագիրքը կ'արգիլէ միեւնոյն ընտանիքէն երկու անձերուն ծառայութիւնը միեւնոյն հաստատութեան մէջ։ Սակայն նկատի չեն առներ օրէնքը եւ կը զրկուին գործազուրկները։ Երբ անդին կան ընտանիքներ, որոնց ապրուստը կը հոգայ միայն մէկ անգամ, կան շատ ընտանիքներ ալ, որոնց բոլոր անդամները յաջողած են ապահովել լաւ գործեր։

Գործազրկութեան տագնապը մեղմելու համար, անհրաժեշտ է կեդրոնէն խիստ հրահանգներ տալ, որպէսզի սրբագրուին թերութիւնները եւ յարգուի Աշխատանքի օրինագիրքը։

Ալեքսանդրապոլի Աշխատանքի սակարանին մէջ, Մարտ ամսուան ընթացքին արձանագրուած գործազուրկներու թիւն էր 915 այր, 151 կին, (Միւսթեան անգամ՝ 709 այր եւ 102 կին)։

Պահանջուած են 271 գործաւոր, եւ ղրկուած են 253 այր ու 13 կին բանուորներ։

Ապրիլի սկիզբը գործազուրկներուն թիւն էր 1279 այր եւ 298 կին (Միութեան անդամ՝ 735 այր եւ 186 կին)։

Գործ հայթայթուած է 815 այր եւ 140 կին բանուորներու։

Մայիսին գործազուրկներուն

Պահանջուած են 718 գործաւոր, եւ ղրկուած են 649 այր եւ 95 կին։

Մայիսեան գործազուրկներու թիւն էր 1445 այր եւ 369 կին։ Գործի ղրկուած են 1444 այր և 72 կին։

Յունիսին գործազուրկներուն թիւն էր 655 այր եւ 362 կին, նաեւ եղանակի անգործներ 131։ Այս գործազուրկներուն մէջ կան 246 հոգի, որոնք արձանագրուած են մտաւորական անունով, եւ սակայն չունին ընդունակութիւն մտաւորական աշխատանքներու համար։ Միւս կողմէ կը խուսափին գիւղերու մէջ աշխատանք ստանձնելէ։

Մեծ պահանջ կայ քարտաշներու, հիւսներու, որմնադիրներու եւ մասնաւորապէս շինութեանց մասնագէտներու։

Աշխատանքի սակարանին կից բացուած են սափրիչներու, կիներու եւ այրերու կարուձեւի արհեստանոցներ։ Արհեստանոցներուն մէջ կ'աշխատին 54 այր եւ կին։ Այն գործազուրկները, որոնք տեղաւորուած են առեւտրական հաստատութիւններու մէջ, պիտի փոփոխուին երեք ամիսը մէկ անգամ, իսկ անոնք որ ղրկուած են արդիւնաբերական գործատուներու մէջ, պիտի փոփոխուին 6 ամիսը մէկ անգամ։

Դրամի չգոյութեան պատճառով, կրթական աշխատանքներ չեն կատարուիր։

«ԱԶԱՏ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ.— «Ազատ» Հայաստանի մէջ ի՞նչ լեզու կը խօսին, հետաքրքիր են իմանալ։ գիտենք թէ ստեղծած են պոլշեւիկ լեզու մը, զոր ստեղծողներն ալ չեն հասկնար։ Սակայն յատկանշական է հետեւեալ գանգատը զոր կը հրատարակէ «Խորհրդ. Հայաստան» (22 Յունիս)։

— Երկու տարի է որ հրահանգ տրուած է երկաթուղիի պաշտօնեաներուն Հայերէն սորվելու համար։ Սակայն մինչեւ այժմ ոչ մէկ պաշտօնեայ սորված է Հայերէն։ Մտէք գրասենեակ մը, գրութիւնները կը կատարուին ռուսերէն։

Բազմաթիւ կայարաններու մէջ կը հանդիպիք տոմսակավաճառներու, որոնք Հայերէն չեն գիտեր։ Մինչդեռ, որքա՜ն դիւրին է Հայերէն գիտցող տոմսակավաճառներ գտնել։ Ալեքսանդրապոլի եւ Ղարաքիլիսայի կայարաններուն տոմսակավաճառները երբեք Հայերէն չեն գիտեր։ Նման մեծ կայարաններէ հազարաւոր ճամբորդներ կուգան ու կը սպասեն, առանց գիտնալու ո եւ է ուրիշ լեզու, բացի Հայերէնէ։ Արդ, օտար լեզուի անծանօթ այս ժողովուրդը Հայերէնի անծանօթ տոմսակավաճառներուն հետ խօսելու համար ինչպէս պիտի արտայայտուի։ Ո՞ւր հոգը, եթէ ճամբորդը տոմսակավաճառին լեզուն չհասկնալով կը սխալի։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵԻՐՈՊԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կաթող. պատուիրակութեան դիւանէն կը հաղորդեն մեզ.—

Ա.— Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդն յղած է հետեւեալ պաշտօնագիրը, 25 Մայիս թուակիր, զոր կը յանձնենք Եւրոպայի նորակազմ թեմին Ազգ. պաշտօնական բոլոր մարմիններուն, եւ ժողովրդեան լուրջ ուշադրութեան.—

«Է. Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը յայտնում է Ձեզ, որ Նորին Վեհափառութեան վախճանական որոշումն ու անփոփոխելի կամքն է Եւրոպայի թեմի գոյութիւն ունենալու հարցը, որի անհրաժեշտութիւնն վաղուց զգացուած է եղել այնտեղի հայութեան ազգային-կրօնական ինքնուրոյն գոյութեան, նրա ազգային մշակոյթի զարգացման, նրա ազգային կրօնական դաստիարակութեան եւ տարագիր հայութեան միութեան տեսակէտներով, որի վրայ աւելանում է նաեւ այժմ տաճկահայ նոր մեծ գաղթականութեան խնամքի եւ հոգեւոր մխիթարութեան հարցերը։

«Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը ի նկատի առնելով Վեհափառ Հայրապետի ազգաշահ այս որոշումն ու կամքը, եւ կամենալով Եւրոպայի թեմի գոյութիւնը հաստատուն և յարատեւ դարձնել, վերացնելով նրա ամբողջական ու միասնական կազմակերպութեան արգելառիթ հանգամանքներն ու երեւոյթները, այսու առաջարկում է Ձեր նախագահութեան ներքեւ հրաւիրել խորհրդակցութեան թեմիդ մէջ այժմ պաշտօնավարող երկու եպիսկոպոսներին եւ ամենից յարգուած եւ անկողմնակալ 3-5 անձեր եւ ջանալ փոխադարձ համաձայնութեամբ մը, բառնալ դժուարութիւններն ու արգելքները եւ անպայման գլուխ հանել թեմիդ ամբողջական եւ միասնական կազմակերպութիւնը։

Բ.— Յուլիս 3ին յղուեցաւ Ն. Ս. Օծութեան Ամենայն Հայոց Հայրապետին հետեւեալ հեռագիրը.—

«Առաջնորդարանիս մէջ հաւաքուած հոգեւորականութիւնս բացարձակապէս կը դատապարտէ Ազատ Եկեղեցւոյ ապօրինի շարժումը, իր հաւատարմութիւնը կը յայտնէ Մայր Աթոռին եւ Նորին Սրբութեան։

Եպիսկոպոսներ՝ Պալաքեան, Քիպարեան

Քահանայք՝ Վահան, Վարդան, Գրիգոր, Բարթող, Մկրտիչ, Աբիսողոմ, Թովմաս, Ներսէս։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱՐԺԱՆԹԷՕՅԼ.— Այս շրջանը Փարիզի լաւագոյն արուարձաններէն մէկն է։ Առջեւէն կը հոսի Սէն գետը, աւելի մեծ փայլ տալով արդէն չքնաղ գիւղաքաղաքին։ 1923ին քանի մը հայրենակիցներ, գլխաւորութեամբ Երզնկացի Պ. Արտաշ Մելիքեանի՝ Պոլսէն Ֆրանսա կուգան եւ առաջին անգամ կը հաստատուին Արժանթէօյլի մէջ։ Պ. Մելիքեանը քանի մը ամիս չանցած, կը ձեռնարկէ հող առնելու եւ տաղաւարներ շինելու։ Մէկ կողմէն կ'աշխատի ատաղձագործի գործարանի մը մէջ՝ միւս կողմէ մէկ-երկու տարուան ընթացքին կը շինէ 10—14 հիւղակ. իսկ իրեն համար մասնաւորաբար երկյարկանի տուն մը։ Այդ աշխատանքները գլուխ հանած է մինակ, առանց որ եւ է մէկու մը օժանդակութեան։ Եւ հիմա, գէթ բնակարանի կողմէ հոգ չունի Արժանթէօյլի հայ բնակչութեան մեծամասնութիւնը։

Այժմ շինուած հիւղակներուն մէջ կը բնակին մօտաւորապէս 40—50 անձ, բոլորն ալ ամուսնացած, բացի քանի մը ամուրիներէ։ Իսկ ամբողջ Արժանթէօյլի մէջ կը հաշուուի մօտ 100 Հայ։ Այս տարի ունեցած ենք մէկ հարսնիք, վեց ծնունդ եւ երկու մահ։

Սենեակներուն վարձքը շատ սուղ չէ, 70—100 ֆրանք է ամսական։ Բայց կայարանէն 20—25 վայրկեան հեռու ըլլալով, անտանելի կուգայ փարիզ աշխատող բանուորներուս համար։

Վարձքերը քիչ մը յապաղման ենթարկուեցան ծանօթ գործազրկութեան պատճառաւ. եւ այդ առթիւ, մանաւանդ ինքն ալ անգործ մնալով, Պ. Մելիքեան իր բոլոր սենեակները յանձնեց Ֆրանսացի գործակալի մը, հարիւրին 5 ֆրանք ձգելով անոր։ Նախընտրելի է որ Պ. Մելիքեանը ետ առնէ իր տուները, նկատելով որ բոլոր վարձակալները ամիսը չլրացած կը վճարեն իրենց ամսականները եւ առկախ պարտքերը։

Քսանէն աւելի երիտասարդներ կան, սակայն ոչ մէկ կազմակերպութիւն։ Կարգ մը երիտասարդներ կը հետեւին ֆութպոլին, միացած Պուաքօլոմպի խումբին։ Կազմակերպութեան չգոյութիւնը կը բացատրուի ճամբու հեռաւորութեամբ։ Ամէն մարդ յոգնաբեկ տուն հասնելուն պէս, կը ճաշէ եւ կը պառկի՝ յաջորդ առտու ժամը 4ին 5ին ելլելու համար։

Անցեալ շաբաթ ունեցանք մկրտութիւն մը, որուն հրաւիրուած էին Պ. Մելիքեանի վարձակալներէն զատ, իր շրջանակէն դուրս ապրող բոլոր Հայերը։ Կեր ու խում առատ էր, բայց մթնոլորտը խորթ էր։ Սկիզբէն մինչեւ վերջը երգ եւ խօսակցութիւն Թուրքերէն եղան...

Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ներկայիս մրցորդներուն մէջ մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ, մասնաւորապէս պարզ շրջիկներուն քով, որոնք երեք չորս հանգրուանէ ի վեր սկսած են փայլիլ։ Այս տարի խանդավառութիւնը աննախընթաց է։ Նախորդ տարիներուն պարզ շրջիկ մը չէր կարող հանգրուաններու ընթացքին երրորդ կամ չորրորդ տեղը գրաւել։

Ինչպէս գրեցինք, Թուլօն-Նիս հանգրուանը շահեցաւ Ֆրանց, որ Թուլօնէն մեկնելէն անմիջապէս վերջ, մրցորդներուն գլուխը անցած՝ առանց լքելու գնաց մինչեւ Նիս, քանի մը պարզ շրջիկներ միայն յաջողեցան ճամբուն կէսին քանի մը վայրկեան առաջ անցնիլ։

Իսկ երբ Նիսի մօտեցան եւ ածխահանքերը սկսան, Լիւքսէմպուրկցին Ֆրանց ետեւ ձգեց բոլորը ու երեք վայրկեանի տարբերութեամբ մրցորդներուն գլուխը անցաւ։ Ֆրանց 280 քիլոմեդր ճամբան կտրեց 11,40'2,էն, միջին հաշուով ժամը 24 քիլոմեդր։ Իսկ կօռտինի իտալացի պարզ շրջիկը եկաւ հինգերորդ հինգ՝ վայրկեանի տարբերութեամբ։

Պարզ շրջիկներու ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Թուզառ, ֆրանսացի, որ 8 ժամէն աւելի ետ է Ֆրանցէն։ Երկրորդ կուգայ իտալացի Մառթինէթթօ՝ 9 վայրկեան ուշ։ Երրորդ Փէլթիէ՝ 29 վայրկեանի տարբերութեամբ։

Ուրբաթ օր մրցորդները մեկնեցան Նիսէն Պռիանսօն՝ 275 քիլոմեդր, Ալպեաններու առաջին հանգրուանը։ Առաջին հանդիսացաւ Վէրվաէք՝ պելճիքացի, 275 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 12 ժամ, 58 վայրկեան, 4 երկվայրկեանէն։ Իսկ երկրորդ հանդիսացաւ Ն. Ֆրանց, առաջինէն 4ուկէս վայրկեան վերջ։

Իսկ երէկ Պռիանսօնէն մեկնեցան դէպի Էվիան՝ 280 քիլոմեդր։

ՔԱԼԵԼՈՒ ՄՐՑՈՒՄ.— Յունիս 27ին տեղի պիտի ունենայ քալելու մեծ մրցում մը՝ Փարիզէն Ստրազպուրկ՝ կազմակերպուած Ֆրանսական Ֆէտէրասիոնին կողմէ։

Մրցումին պիտի մասնակցին Ֆրանսայի մէջ գտնուող նշանաւոր քալողներ բոլոր ազգերէն՝ որոնց մէջ նաեւ Հայ մը՝ Տիգրան Վարդանեան։

Այս Հայ երիտասարդը, որ թերեւս շատերուս անծանօթ է, միշտ ֆրանսական Ֆէտէրասիոնին կողմէ զատուած է իբր լաւ քալող, եւ այս կարեւոր մրցման համար ալ ընտրուած է։

Մեկնումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 27ի Չորեքշաբթի օրը, կէսօրէ ետքը ժամը 1ին Փլաս տըլա Րէփիւպլիքէն։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՄԱՆԸ.— Սէն Մալոյի գիւղերէն մէկուն մէջ՝ Վալէ օրուան ամէն ժամուն կը նստէր ու կը խմէր։ Ու գինի կը հոտէր տակառի պէս։ Առջի օր գնաց եղբօրը տունը, գաւաթ մը գինի ալ հոն ճնկելու համար։

Սակայն խմանը յանկարծ սրդողեցաւ, հանեց դանակը եւ գետին փռեց եղբայրը։ Յետոյ նոյն դանակով ջարդեց կինն ալ։ Դրացի մը վազեց օգնութեան։ Զայն ալ փռեց գետին։

Ոստիկանները շատ դժուար յաջողեցան կապել զայն ու տանիլ արգելափակելու։

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐ.— Աւստրիացի մը եւ Ռումանացի մը, երկու երիտասարդներ, անցած օր կը ներկայանան Մոնմարթրի պանդոկներէն մէկուն գրասենեակը։ Երկրորդ յարկին վրայ իրենց կը տրուի կոկիկ սենեակ մը։

Ժամ մը վերջ, պանդոկին ծառան ոտքի ձայներ կը լսէ սենեակին մէջէն վարձակալ առեւտրականի մը, որ սովորութիւն չունէր ցորեկները տուն գալու։ Բացնտի պատուհանէ մը կը նայի ներս։ Նորեկ վարձակալները, պատը ծակեր, ներս մտեր, առեւտրականին դրամարկղը կը ճեղքէին։

Անմիջապէս լուր կուտայ պանդոկապետին եւ ոստիկանութեան։ Ոստիկանապետը դեռ չհասած, գողերը կ'իմանան որ տեսնուած են։ Մէկը կը փախի դուրս, ու կը նետուի ուրիշ սենեակէ մը ներս, եւ խելօք Դաւիթը բանալիով կը գոցէ դուռը, քիչ վերջ յանձնուելու համար ոստիկանութեան։ Իսկ միւսը ատրճանակով անձնասպան կ'ըլլայ։

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ.— Ֆրանսացի մայր մը, իր աղջնակին հետ, նստած էր Փարիզ-Ռէն ճեպընթացը։ Մօրը անուշադրութեան պահուն, աղջնակը կը խառնէ դրան աղխը, որ յանկարծ կը բացուի եւ աղջնակը կ'իյնայ գետին, երբ ճեպընթացը սրարշաւ կը վազէր։ Անմիջապէս կը կեցնեն ճեպընթացը։ Աղջնակին գանկն ու ոսկորները ջախջախուած էին, հոգեւարք էր։

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

Այս յաջողութիւնով չեմ հպարտանար սակայն, որովհետեւ գնդապետ Իվան Փեթրովիչի պէս վարպետ մարդու մը կողմէ պատրաստուած էր։ Գնդապետը՝ պետն է այն զարմանալի «պայքարի կազմակերպութեան» որ, Ռիկայէն կը ճառագայթէ ամբողջ Ռուսիոյ վրայ եւ որուն դերն է ամէն օր նոր հանգոյց մը աւելցնել այն ցանցին վրայ, որուն մէջ, ուշ կամ կանուխ պիտի իյնայ կարմիր հիդրան։

Գնդապետ Փեթրովիչի հրամայած կազմակերպութեան ուժը հոն է որ իրեն յատուկ կեդրոն մը չունի. այնպէս որ դժուար է զայն ձեռք անցընել։

Հեգուկը չի բռնուիր։

Պոլշեւիկ լրտեսները որ բան գործ ըրած են անոր ետեւէն իյնալ, ցարդ որ եւ է արդիւնքի չեն հասած։ Այս պատճառաւ ալ հետզհետէ աւելի կը կատղին անոր դէմ։

Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ ամէն վայրկեան վտանգելի սուրհանդակներ, իրենց աչքին առջեւէն կ'անցնին սահմանը, ու մինչեւ Ռուսիոյ ներսերը կ'երթան, արծարծելու համար կրակը որ կը վառի իրենց հաւատարիմ սրտերուն խորը։

Այս եւ նման բաներու վրայ խորհելով էր որ կ'ուղղուիմ դէպի այն «Իզպա»ն, ուր կը յուսայի հանդիպիլ գնդապետ Փեթրովիչի։

Երեք անգամ արդէն, կարգ մը մարդեր գիս կեցուցեր էին ճամբուն վրայ եւ հարցուցեր.

— Ժամը քանի՞ն է։

Շատ բնական կերպով մը պատասխաներ էի այս հարցումներուն։

— Հովիւին ժամն է։

— Ո՞ր հովիւին։

— Այն հովիւին որ իր գառնուկները պիտի բերէ գայլին ճիրաններէն։

Եւ ամէն անգամ ալ, ինծի պատասխաներ էին.

— Լա՛ւ, անցէք։

Պէտք կա՞յ ըսելու թէ՝ քանիներ եկած են մինչեւ հոն, բայց չեն կրցած անցնիլ, որովհետեւ տրուելիք պատասխանը չէին գիտեր։

Ճամբաս շարունակեցի եւ շատ չանցած Իզպաին առջեւ հասայ։ Իզպան հաստատուած էր ամայի դաշտի մէջտեղը ուրմէ թեթեւ զառիվար մը կ'երկարէր մինչեւ ծով։

Եւ մինչդեռ Իզպային առջեւ կանգնած, դաշտանկարը կը դիտէի, դուռը բացուեցաւ եւ սեմին վրայ երեւցաւ երիտասարդ մը, որուն խիստ եւ թափանցող ակնարկը, պահ մը սեւեռեցաւ վրաս։

Հագուած պարզ վայելչութեամբ, Ռիկացի բարեկեցիկ գիւղացիի մը պէս, յայտնի էր թէ ազնուական մէկն էր, խոնարհեցաւ եւ ինքզինքը ներկայացուց.

— Իշխան Քարասօֆ, փարիզի ռուսական դեսպանատան նախկին կցորդ։ Ո՞ւ հետ խօսելու պատիւն ունիմ։

Իմ կարգիս խոնարհելով ըսի.

— Ֆէտոր Ալեքսանտրովիչ Վառին։

Զարմանքի ժպիտ մը ունեցաւ եւ դէպի ինծի գալով, ձեռքը երկարեց եւ ըսաւ.

— Ուրախ եմ, պարոն Վառին, որ իմ պետիս կողմէ պատիւը ունիմ ընդունելու համբաւաւոր լրագրողը՝ Ճէյմս Նօպօտին։

Նորէն խոնարհեցայ եւ հարցուցի.

— Գնդապետը պիտի կրնա՞յ գիս ընդունիլ։

— Ուր է, տր չէ կուգայ, որովհետեւ գիտնալով թէ դուք արդէն հոս էք, չի կրնար ուշանալ։

Իրեն հետեւելով մտայ մերկ պատերով տեսակ մը նախասենեակէ ներս, յետոյ աշխատութեան սենեակի մը մէջ։ Չորս մարդեր, շիկահեր, կապուտաչուի չորս հսկաներ՝ սեղանի մը վրայ հակած, վաւերաթուղթեր կը պրպտէին։ Երբ իրենց մօտեցանք՝ կանգնեցան եւ զինուորական կերպով «պատրաստ»ի դիրքը առին։ Քարասօֆ ներկայացուց.

— Ընկերներս Սէրժ Իվանովիչ, Միշէլ Անտրէյէֆ. Իվան Սթալին եւ Պօրիս Սիմիանօֆ, չորսն ալ պահակախումբի նախկին սպաներ։

Յետոյ, գիս ցոյց տալով ըսաւ.

— Այն որուն կը սպասէինք, բայց որուն անունը պէտք չէ արտասանուի այլեւս։

Չորս սպաները խոնարհեցան եւ լռութեամբ վերսկսան իրենց աշխատանքին։

— Ահա, մտածեցի, լաւ կրթուած մարդեր եւ եթէ գնդապետին բոլոր մարդերն ալ ասոր կը նմանին, կը խղճամ այն «կարմիր»ներուն վրայ որ ասոնց ձեռքը պիտի իյնան։

Ճիշտ այն պահուն քովի սենեակէն զանգակը հնչեց։ Ինծի դառնալով եւ ցոյց տալով օթոց մը, որուն ետեւ դուռ մը կար ծածկուած, Քարասօֆ նշան ըրաւ որ իրեն հետեւիմ։

— Գնդապետը ձեզ կը կանչէ ըսաւ։

Օթոցը վեր առաւ, մէկդի քաշուեցաւ եւ աւելցուց.

— Հաճեցէք ներս մտնել։

Սենեակը ուր կը մտնէի, պարզօրէն կահաւորուած էր, գրասեղան մը, երեք աթոռներ, եւ անկիւն մը՝ փոկամահիճ մը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Քսան փրանքը մէկ տոլար

Ներկայիս Նիւ Եորքի մէջ խորհրդաժողով մը կը գումարեն չորս մեծ պետութեանց պետական դրամատուներու ներկայացուցիչները.— Անգլիոյ դրամատան վարիչ Մօնթէկիւ-Նորմըն, Նիւ Եորքի Ֆէտէրըլ Րիզըրվ Պէնքի տնօրէն Սթրօնկ, գերման Ռայխսպանքի նախագահ Շախթ եւ Պանք տը Ֆրանսի կողմէ փրօֆ. Շառլ Ռիսթ։ Զորսերու ժողովին մէջ քննութեան առարկայ կը դառնան դրամական եւ ելմտական բոլոր կենսական հարցերը, եւ սակայն տրուած որոշումներուն մասին մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ։

Ուաշինկթընէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ խորհրդաժողովը որոշած է օգնել Պանք տը Ֆրանսի՝ փրանքը կայունացնելու համար։ Կ՚ըսուի թէ փրանքը պիտի ամրապնդուի տոլարը քսան փրանքի (անգլ. ոսկին 100 փրանք) հիման վրայ։ Այս որոշումին գլխաւոր պատճառն այն է որ վարչապետ Փուանքարէ վարպետ շարժեցաւ ու թէ՛ Ամերիկայի, թէ Անգլիոյ մէջ մեծաքանակ ոսկի գնեց, խախտելով աշխարհի ելմտական հաւասարակշռութիւնը։

Թուրք օդանաւորդները Փարիզի մէջ

Գրեցինք թէ Թուրք օդային տորմիղի հրամանատար գնդապետ Մուզաֆֆէր պէյ Նունկէսէրի մօրը այցելեց անցած օր։ Մուզաֆֆէր պէյ նախագահն է Փարիզ եկած Թուրք օդանաւորդային պատուիրակութեան մը, որուն նպատակն է այցելել Ֆրանսայի օդանաւային գործարանները եւ տեսնել ֆրանսական բանակին օդանաւի ճիւղին մէջ ձեռք բերած յառաջդիմութիւնները։

Թուրք պատուիրակութեան ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Սէրքըլ Էնթէրալիէի մէջ, որուն ներկայ եղան զօր. Փէօժօ, ծով. Ֆրօշօ եւ օդանաւորդային բազմաթիւ սպաներ։ Ասկէ զատ հացկերոյթ մըն ալ Աէրօ Քլիւպին մէջ տրուեցաւ։ Ներկայ էին 150 հրաւիրեալներ։ Քլիւպի նախագահը բաժակ պարպեց Մուսթաֆա Քէմալի եւ Ֆրանսայի ու Թուրքիոյ օդային տորմիղներուն կենաց։ Բաժակաճառեր խօսեցան նաեւ Փարիզի Թուրք դեսպան Ալի Ֆէթհի ու գնդապետ Մուզաֆֆէր պէյերը։

Թուրք պատուիրակութիւնը Անգլիա եւ Գերմանիա եւս պիտի այցելէ։

⁂ Պոլիսէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ օդանաւորդ Վէճտի պէյ կը պատրաստուի Թուրք կառավարութեան դրամական աջակցութեամբ Էնկիւրիէն Ամերիկա երթալ օդանաւով։

Ճաշարան – օդանաւը

Առջի օր Պուրժէի օդանաւային կայանին մէջ բացումը կատարուեցաւ ճաշարան-օդանաւի մը, որ պիտի բանի Փարիզի եւ Լոնտոնի միջեւ։ Օդանաւին մէջ չորս հոգինոց երեք ճաշասեղաններ կան՝ 12 հոգիի համար։ Ճաշերը կը հայթայթէ Վակօն-Լիի միջազգային ընկերութիւնը։ Երկու հոգի կը սպասաւորեն։ Օգոստոսին այս տեսակ երկրորդ օդանաւ մը եւս պատրաստ պիտի ըլլայ։

«Միս Քոլոմպիա»ին նոր ճամբորդութիւնը

Ինչպէս գրեցինք երէկ, ֆրանսացի Տրուհէն կը պատրաստուի Լէվինի հետ Նիւ-Եորք երթալ, «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով։ Ուրբաթ կէսօրէն վերջ, Չէմպըլին, հետը առնելով Տրուհէնն ու Լէվինը, Պուրժէէն Լոնտոն մեկնեցաւ։ Տիկ. Չէմպըլին ալ Լոնտոն գնաց անգլիական օդանաւով մը։ Չէպըլինի մայրը իրեն կը սպասէր Քրոյտընի օդանաւային կայանը։ Իրիկուան դէմ Տրուհէն եւ Լէվին օդանաւով Փարիզ վերադարձան։ Այս անգամ «Միս Քոլոմպիան» կը վարէր Տրուհէն, որ արդէն սորված էր ամերիկեան օդանաւին գաղտնիքները։

Ֆրանսական մամուլին մէջ զանազան քննադատութիւններ կ՚ըլլան այս ճամբորդութեան առթիւ։ «Եթէ Տրուհէն յաջողի, կը գրեն, պիտի ըսուի թէ ֆրանսացի օդանաւորդները Ամերիկացիներուն հաւասար կարողութիւն ունին, սակայն ստիպուեցան օտար օդանաւ մը գործածել։ Իսկ եթէ ձախողի, պիտի ըսուի թէ հոն ուր Ամերիկացիները երեք անգամ յաջողեցան, ֆրանսացի ամենալաւ օդանաւորդ մը ձախողեցաւ»։

Տրուհէն կը յայտարարէ թէ Լէվինի առաջարկը ընդունեց, որովհետեւ ֆրանսական «Ֆարման» օդանաւը, որով կը ծրագրէր Ատլանտեանը կտրել, դեռ պատրաստ չէ եւ յայտնի չէ թէ երբ կը պատրաստուի, մինչ գերման օդանաւորդ Քէօնիկը, Լուֆթ-Հանզա տան գլխաւոր օդանաւորդը, կը պատրաստուի շուտով Պերլինէն Նիւ-Եորք երթալ մէկ թռիչքով։ Թերթերը ցաւալի կը գտնեն թէ կարելի չըլլար ֆրանսական օդանաւով մը կատարել այս ճամբորդութիւնը։

Միւս կողմէ Ֆարման օդանաւային ընկերութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով զարմանք կը յայտնէ թէ ինչպէս Տրուհէն ընդունած է Լէվինի առաջարկը՝ առանց ո և է տեղեկութիւն տալու իրեն, մանաւանդ որ Յուլիս 18ին «Կապոյտ Թռչուն»ը պատրաստ պիտի ըլլայ ճամբորդելու։ Կ՚աւելցնէ թէ բազմաթիւ ֆրանսացի օդանաւորդներ կը տրամադրուէին Տրուհէնի տեղ, ու յոյս կը յայտնէ թէ Լէվին ուրիշ ֆրանսացի օդանաւորդ մը պիտի առնէ, քանի որ Տրուհէն Ֆարման ընկերութեան հետ պայմանագրուած է արդէն։

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձեր

Անգլիացի հարիւրապետ Մաք Ինթօշ իր պատրաստութիւնները վերջացնելու վրայ է եւ քանի մը շաբաթէն պիտի փորձէ Լոնտոն-Նիւ Եորք թռիչքը։ Ուրիշ անգլիացի հարիւրապետ մը, Քըրթնի, նոյն թռիչքը պիտի կատարէ «Հուէյլ» (կէտ ձուկ) հսկայ օդանաւով։

⁂ Ամերիկացի յայտնի օդանաւորդուհի օրիորդ Կլէտիս Ռօյ, որ իր օդային յանդուգն մարզանքներով մեծ համբաւ շինած է, կը ծրագրէ Նիւ Եորքէն Հռոմ երթալ մէկ թռիչքով, ընկերակցութեամբ տեղակալ Տէլմար Շնայտէրի։ Օրիորդը պիտի ճամբորդէ Ռայըն օդանաւով մը, Լինտպէրկի օդանաւին տիպէն։ Ուրիշ կին մը՝ Լիւպա Ֆիլիպս, նոյնպէս կը պատրաստուի Ատլանտեանը կտրել։ Մօտ օրէն Նիւ Եորք-Եւրոպա թռիչքը պիտի փորձեն նաեւ Ֆրանսացի Ռընէ Ֆօնք եւ Ամերիկացի Լօյտ Պէրթօտ։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

Շաւրին Գարահիսարի հերոսամարտի 12րդ տարեդարձին առթիւ, Այսօր կիրակի երեկոյ ժամը 9ին Salle de Géographieի մէջ, 184, Boulevard St-Germain

Կը խօսին՝ Պ. Ս. Վրացեան եւ Օր. Ն. Տէր-Ղեւոնդեան։

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Համբաւանօթ դերասան Յ. Զարիֆեան որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ճափոնական կեանքէ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ 64 Rue Rocher, Métro Europe-Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հրայր խումբի ընկերական ժողովը այսօր կիրակի ժամը 2.30ին, Rue Beau Séjour ընկեր Ն. Ալատինեանի տունը։ Կը հրաւիրուին նաեւ Arnouville-les-Gonesseի Հ. Յ. Դ. Ռազմիկ խումբի ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատանեկան միութեան դասախօսական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 14 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի վերնայարկը։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գնունի խումբի ժողովը՝ վաղը՝ Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Մուրատ» խումբի ժողովը երեքշաբթի Յուլիս 12ին երեկոյեան ժամը 8.30ին, դաշնակցութեան ակումբը։

Ջ. Ե. Ռ. Միութեան Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այսօր կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Etienne Dolet Bureau de Tabacին մէջ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպոլիսթներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ յառաջիկայ հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանին սրահը, 63 Rue Mr. le Prince։ Կը հրաւիրուին բոլոր ֆութպոլիսթները։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. «Ջաւարեան» խումբի նախաձեռնութեամբ, այսօր կիրակի օր Segréի մէջ։ Պիտի խօսի գործիչ ընկ. ԱՐՕԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է բոլորին համար։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇ»Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇԻԿ»Ը

Ամէն ինչ զուարթ ակնոցով կեանքը քրքիջով, ծիծաղով
ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆԻ
ՆՇԽԱՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

8 առանձին վառ ու կենդանի գոյներով 52 դրոշմաթուղթերու հաւաքածոյ, որ կը ներկայացնէ հին հայ ճարտարապետութիւնը պանծացնող Հայաստանի գլուխ-գործոց վանքերն ու եկեղեցիները։ Ունին իսկական դրոշմաթուղթի ձեւն ու գրեթէ մեծութիւնը, ատամնաւոր եզերքներն ու ետեւի խէժը։ Ճշմարիտ հայու մը սրտին խօսող աննախընթաց անակնկալ մը։ Գին, 5 գոյնով 52 դրոշմաթուղթի համար՝ 6 ֆրանք, 8 գոյնով 84 դրոշմաթուղթ՝ 9 ֆրանք։ Արտասահման՝ 1ուկէս եւ 3 շիլին կամ 40 եւ 80 սէնթ. իսկ ամբողջական շարքի (416 դրոշմաթուղթ) համար 15 շիլին կամ 4 տոլար։

Դիմել՝ H. BABÉSSIANի
3bis Passage Lauzin. Paris

ԻՐԱՒԱԳԷՏ
Գ. Մ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ
(ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Ամէն տեսակ դատական ու վարչական գործեր։

Ամենալաւ պայմաններով

(Առեւտրական, քաղաքային, և պատժական դատեր, ամուսնալուծում։)

Ինքնութեան թուղթերու, ֆրանսա մտնելու, ֆրանսական քաղաքացիութեան ձեւակերպութիւնք, արկածի գործեր, պաշտօնական խըմբագրութիւնք, եւայլն։

(Դիւրութիւններ եւ ուղղամիտ ընթացք)

Հասցէ՝ 72 Rue de Ménilmontant, Paris (20me)
(Métro: Ménilmontant)

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
Է. ՍԹԷՖԷՔԻ
ՎԿԱՅՈՒԱԾ
ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ
106, AVENUE KLÉBER, 106
Téléph. Passy 72-56

Ամէն տեսակ վիճելի գործեր ամէն դատարանի առջեւ։ Ձեւակերպութիւններ Ֆրանսա մտնելու համար։ Բնակութեան խնդրի կանոնաւորման համար հարկ եղած ձեւակերպութիւններ։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ամէն օր ժամը 4—7

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	53
Մարք (ոսկի) 100	Mark	604	75
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	15
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	50
Լիր »	» Lire	138	90
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	70	75
Զուից. »	Frc. Suisse	491	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	85
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3250	—
» II	»	1925	—
» III	»	1600	—
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԱՊԵՏ ՄԱՎՐՈՍ
ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

2 Rue de la Tour d'Auvergne, մէթրօ Cadet կամ Pigalle

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ։ Պոլսական օղի զանազան աղանդերներով։ Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն։ Այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք։

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, փրանախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր. արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 8[illegible] ֆրանքէն սկսեալ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշդ քո[illegible]

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քս[illegible]

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ ... ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
JACK DE MONTMARTRE

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ

Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։

Գիները դիւրամատչելի։ Վճարումի դիւրութիւններ։

BLANCHAUD ԵՒ L. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge
TÉL. NORD 59-20

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուի ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կերկոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
ԹԷ ԻՆՉ ՊԱՏՄԵՑ ԹՐԷՊՈՆԷՄԸ
ԿԱՄ
Ի՞ՆՉ Է ՍԻՖԻԼԻՍԸ

Ինչպէս պաշտպանուիլ — ինչպէս դարմանուիլ

Յառաջաբան՝ ՏՕՔԹ Վ. Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԷ

Ժողովրդական գիտութեան հատոր մը որ վէպի պէս կը կարդացուի, միեւնոյն ատեն սորվեցնելով աչագին վտանգի մը դէմ կռուելու միջոցները։

Պատկերազարդ — Շքեղ տպագրութիւն

ԳԻՆ.— Ֆրանսա՝ 6 ֆր., Եւրոպական երկիրները եւ Սուրիա՝ 7.50 ֆր., Մնացեալ երկիրներ 35 սէնթ։

Դիմել՝ L. KÉVONIANի, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ԱՅՍ ՕՐ Է ՈՐ...

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
"ԼՈՒՍԱՔԱՂ,, հրատարակութիւններուն Ա. ՊՐԱԿ[illegible]
Փնտռեցէ՛ք

ՓԱՐԻԶ եկեղեցիին դուռը եւ բոլոր հայ լրագրավաճառներուն մօտ։

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գ. Ծերիկեանի մօտ՝ 15 րիւ տէ Տօմինիքէն.
ԼԻՈՆ՝ Յակոբեանի մօտ՝ 95 Քուռ Ռիշար-Վիթօն, Մօնշա.
ՎԱԼԱՆՍ՝ Փիլիպպոսեանի մօտ՝ 8 րիւ տիւ Թէաթր.
ԼԱՆՍԷՅ՝ Խաչիկեանի մօտ 3 րիւ Ա. Պէրժէռ.

Եւ կամ բաժանորդագրուեցէք դիմելով մեր գործակալներուն եւ մեզի.— (եռամսեայ 16, վեցամսեայ 30, տարեկան 55)
Vahram Sévouni, 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé (Seine)
Դիմել՝ L. KÉVONIANի «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԾԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր պրակ կը պարունակէ թէ՛ վիպական եւ թէ թատերական ընտրուած գործ մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆԵՐ
ՕԴԱՒԷՏ ԵՒ ԼԱՒ ԴԻՐՔ

Villiers-le-Belի կամ Arnouville - les - Gonesseի կայարանին մօտը, որ կը գտնուի Փարիզէն (Gare du Nord) մէկ քառորդ հեռու՝ շոգեկառքով։

1. Կայարանին գրեթէ դիմացը. 4, Avenue Boutillié, յաւ[illegible] ուած քարուկիր, 2 յարկաբաժին, տակը խանութ, սենեակ խոհանոց, ճեմիշ, պարտէզ, մթերանոց (cave) եւայլն. վերը՝ 2 [illegible] եակ, անցք մը, խոհանոց, լոգարան, ճեմիշ։

2. Կայարանէն 3 վայրկեան. 4, Avenue des Charmettes, գ[illegible] ցիկ քարուկիր, 2 յարկ, տակը մթերանոց, 3 մեծ սենեակ եւ պզտիկ. խոհանոց, ճեմիշ, պարտէզ երկաթորմով, հաւնոց եւայլն.

Ջուր, կազ, ելեքտր. fosse sceptique. Գիները յարմար։ Կարելի է ամէն օր այցելել։ Դիմել՝ Villiers-le-Bel (կամ Arnouville) quartier de la Gare, 4, Avenue Boutillié, կամ Paris (2me) 46, Rue Sainte Anne, փաստաբան Պ. Վահէին։

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշըր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաս[illegible] թաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան Նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի
28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85
Métro Belleville : Tramway 5 et 26

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ 1927

12 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 386 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԲԻԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՍՏԱՏԵԼ

Կիրակի օր, ընդհանուր գիծերով պարզեցինք Հայկական Մշակոյթի կեդրոնի մը անհրաժեշտութիւնը, արտասահմանի մէջ։

Կեդրոն մը, որ համախմբելով բոլոր մտաւոր ուժերը, ջանար փրկել ցիր ու ցան գրականութիւնն ու արուեստը, միջոց տար Հայկական Մշակոյթի զարգացման, եւ ծառայէր օրուան պահանջներուն։

Տեսակ մը «աշխարհական Վենետիկ», ըսեր էինք, միեւնոյն ատեն բացատրելով թէ ինչո՛ւ Երեւանը չի կրնար ըլլալ այդ կեդրոնը, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Հայրենիք, մեր Ամերիկայի պաշտօնակիցը, այդպիսի կեդրոնի մը իբրեւ կորիզ կ'առաջարկէ Նիւ-Եորքի Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը։

Դիտել տուինք թէ Ամերիկան յարմար չէ այդպիսի ձեռնարկի մը։ Եթէ ըլլայ իսկ, Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը այն մարմինը չէ որ կարենար ծառայել այդ նպատակին։ Ուրիշ խնդիր, եթէ անոր հիմնադիրները վերաքննեն ծրագիրը եւ զայն յարմարցնեն բուն պահանջին։

Մենք շատ լայն տեղեկութիւններ չունինք այդ հաստատութեան գործերու մասին։ Եղած հրատարակութիւններէն եւ քանի մը ձեռնարկներէն դատելով, այն համոզումը գոյացուցած ենք թէ՝ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիրներն ու մանաւանդ վարիչները աչքի առջեւ ունին շատ սահմանափակ ու տափակ ծրագիր մը։ Եթէ չենք սխալիր, 200,000 տոլարի դրամագլուխ տրամադրուած է այդ հաստատութեան, իսկ իբրեւ արդիւնք,— քանի մը պատահական հրատարակութիւններ եւ ուսանողական նպաստներ։ Ուրախ կ'ըլլայինք, եթէ բանիմացէին լուսաբանել մեզ, եւ մանաւանդ հանրութիւնը։ Որովհետեւ, «կոչնակ» մը եւ պատուելի Պետիկեանի քարոզները, քանի մը կտոր թարգմանութիւն կամ հասարակ տեղիք հրամցնելով չէ՛ որ պիտի փրկուի եւ ճոխանայ հայկական մշակոյթը։

Թերեւս հիմնադիրները աւելի հիմնական ծրագիր ունեցած, այց անճարակ ձեռքերու ինկած են։ Կա՛մ, ունին տեսակէտ մը որ կը պարտադրէ առաջ Տիրոջը ծառայել, յետոյ այս մեղաւոր աշխարհին։

Ամէն պարագայի մէջ, եղածը ոգեւորութիւն չի պատճառեր, քանի որ նպատակին չի ծառայեր։

Այս պարագան «Հայրենիք»ն ալ դիտած է, եւ կ'առաջարկէ որ, Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը դուրս «կորովի, լուսամիտ եւ հմուտ ձեռքերու մէջ» եւ դադրի «խումբ մը պատուելիներու ծամաքին ծառայելէ», ներշնչուի «ազգային գաղափարներով», տուիրուի «ազգային նպատակներու»։

Հաւատա՞նք թէ այս հիմնական վերափոխումը տեղի կ'ունենայ, պարզ բաղձանքներու վրայ։

Եթէ այո՛, — արդէն ճամբան հարթուած է։ Ահաւասիկ ամուր հիմերու վրայ դրուած հաստատութիւն մը, որ ունի «միլիոնատէր մեկենասներ», ինչպէս կ'ըսեն, եւ բարի տրամադրութիւններ։ Թող առաջ քաշեն ամբողջ հայ մտաւորականութիւնը, առանց ո՛ր եւ է խտրութեան, եւ շարժում ստեղծեն, ործեն նոր ծրագրով, համաձայն օրուան պահանջներուն։

Այն ատեն, ստիպման մը կը լուծուի նաեւ տեղի խնդիրը։ Հաստատութիւնը մնալով հանդերձ Ամերիկայի մէջ, իր գործունէութեան իրական կեդրոն կ'ընտրէ Փարիզը, ուր աւելի այն միջավայր կայ, աւելի մօտիկութիւն՝ հայկական բազմութիւններուն, աւելի աժան ծախք եւ արտադրութիւն։

Իսկ եթէ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը որոշած է անշեղ շարունակել իր ճամբան, մէկ ոտքով եւ մէկ աչքով, այն ատեն ինչո՞ւ տարուիլ ամուլ յոյսերով եւ ժամանակ վատնել աղեմական վիճաբանութիւններով։

Կարելի է այստեղ ալ հիմնել նման հաստատութիւն մը, շատ աւելի զօրաւոր, արդիական, արդիւնաւէտ, կը բաւէ որ առաջ անցնին քանի մը սրտցաւ եւ ազդեցիկ հայրենակիցներ, անհրաժեշտ գումարը գտնելու համար։

Գիտենք. շատ բարդ գործ է Հայկական Մշակոյթի Միութեան մը կազմութիւնը, մանաւանդ անոր «անելիքը»։ Ծրագիրներ շատ կան եւ միշտ ալ կարելի է պատրաստել։ Հիմնադիրներն են որ պիտի որոշեն անմիջականն ու հեռաւորը, կարեւորն ու երկրորդականը։

Լայն, սրտաբաց խորհրդակցութիւն մը երեւան պիտի հանէ այն ահաւո՛ր պարապը, որ բոշայական վիճակի մը դատապարտած է գաղութներու մտաւոր կեանքը, մտքի մարդէն մինչեւ Յունաստանի կամ Սուրիոյ փողոցներուն մէջ խաղցող մանուկները։ Վենետիկն ու Վիեննան մեր անցեալին առերն ու բառերը կը պրպտեն տարիներէ ի վեր, իսկ մեր ներկան ու անոր պահանջները մնացեր են Աստծու կա՛մքին...։ Մինչեւ անգամ չունինք Միացեալ-Ազգանուէր մը, որ գոնէ նոր սերունդին դաստիարակութիւնը ապահովէր։ Գրագէտը մեկենաս կը փնտռէ, բանաստեղծը՝ մեքենայ կը դարձնէ ծունկին եւ մուրին մէջ, Նոր սերունդը չի ճանչնար այն թանկագին ուժերը որ անհետացան մեր պատմութեան ամէնէն զարհուրելի շրջանին, մեծ մասով անտէր եւ անժառանգ, հրապարակը մնացած է խանութպաններուն, խաչագողներուն եւ պատուելիներուն, կամ, լաւագոյն պարագային, բարեմիտ անձերու, որոնց կարողութիւնը շատ սահմանափակ է։

Դեռ ո՞րքան երկար պիտի հանդուրժենք այս վիճակին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ «ՈՐԴԸ»

«Արեւ», եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը, շեշտելով իր համերաշխական քաղաքականութիւնը, կը բացատրէ (1 Յուլիս), դաշնակցական «Յուսաբեր»ի մէկ դիտողութեան առթիւ.

— «Մեր կուսակցութիւնը վերջերս նոր ընդհ. պատգմ. ժողով չունեցաւ, նոր ուղղութիւն որդեգրելու համար։ Գրած էինք թէ անփոփոխ է մեր ուղղութիւնը Խորհրդային Հայաստանի հանդէպ, որուն խաղաղասիրութիւնը կը գտնենք փրկարար հայութեան համար։ Աւա՛ղ, սակայն, որ մեր գոհունակութիւնը անխառն չէ. խորհրդային կառավարութիւնը որդ մը ունի իր մէջ որ պոլշեւիզմն է, ո՛րդ զոր կը ճգնի բազմացնել ու տարածել հայ ժողովուրդի մտքին ու սրտին մէջ որոնք չեն կրնար տոկալ անոր, ո՛րդ որուն մասամբ պիտի հանդուրժենք սակայն, քանի որ ան փրկանքն է մեր երկրին այսօրուան վայելած ապահովութեան՝ ջանալով միայն որ արտասահմանի հայութիւնը անկէ չվարակուի եւ ջանալով՝ որքան կարելի է՝ հասկցնել կառավարողներուն թէ զէլ չընեն եւ մեղմ վարուին այս վիրաւոր ժողովուրդին հետ՝ թէ՛ իր տնտեսական եւ թէ իր բարոյական կեանքին մէջ։

«Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան հանդէպ իր ընկերային վարդապետութեան եւ անոր գործադրութեան գետնին վրայ մեր ընդդիմադիրի եւ քննադատի դիրքը ո՛չ թէ թոյլատրուած, այլ որոշուած ու իր բոլոր շրջանակներուն հրամայուած է Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան տարի մը առաջուան —ինչպէս նաեւ անկէ առաջուան ալ— ընդհ. պատգմ. ժողովէն, եւ մենք ուրիշ բան չենք ըներ այսօր բայց եթէ այդ որոշումը գործադրել՝ թերեւս քիչ մը աւելի շեշտուած կերպով քան առաջ։

«Արեւի մէջ վերջերս կատարուած փոփոխութիւնը՝ կռիւին կռիւով չպատասխանելու որոշումն է, եւ մենք ուրախ ենք անշուշտ որ մեր այդ յայտարարութիւնը գոհունակութեամբ ողջունուեցաւ «Յուսաբեր»ի կողմէ։»

«Յուսաբեր» խմբագրականի մը մէջ դիտել տուած էր. «Մենք երբեք ըսած չենք թէ մեր գործերը զերծ են սխալներէ. քանի որ կը գործենք, ապա եւ կը սխալինք»։ Այս առթիւ ռամկավար օրկանը կը շարունակէ.

— «Կը սխալինք կ՛ մենք, բայց կարեւորը այն է որ մեր պաշտօնակիցը ըսէ թէ ինք եւ իր կուսակցութիւնը կրնա՛ն սխալիլ, որովհետեւ այս մտածումը ինքնին՝ եթէ անկեղծ է, շատ մը սխալներ գործելու առաջքը կ'առնէ։

«Օր մը մենք կը յայտնենք նաեւ թէ որո՛նք եղած են ու չափով մը են տակաւին Դաշնակցութեան առաքինութիւնները. առաքինութիւննե՛ր որոնց շնորհիւ կուսակցութիւնը դեռ այսօր կը պահէ հայրենասէր ու պարկեշտ Հայերու մէկ մասին համակրութիւնը։ Այսօրուան համար այսքանը բաւ է։»

ԷՆԿԻՒՐԻԷՆ կը հեռագրեն թէ դատական նախարար Մահմուտ Էսատ պէյ Լաճէյ մեկնած է՝ ներկայ ըլլալու համար Լօթիւսի խնդրին դատավարութեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անուաւարակը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ աւելի քան 25 հոգի ձերբակալուած են, երեւան հանուած ըլլալով լրտեսական ընդարձակ կազմակերպութիւն մը, գլխաւորութեամբ անգլիական տեղեկատու դիւանի գործակալ Պոյսի։ Այս վերջինը Հէլսինկֆորսի, յետոյ ալ Ռէվալի անգլիական դեսպանատան մէջ պաշտօնավարած է։

Միապետականները, ինչպէս նաեւ Ֆինլանտիոյ տեղեկատու դիւանին աջակցութեամբ, անգլիական լրտեսական կազմակերպութիւնը իր գործունէութիւնը զարգացուցած է Լէնինկրատի զինուորական շրջանակին մէջ, մասնաւորաբար տեղեկութիւններ քաղելով կարմիր բանակին եւ նաւատորմին, եւ պատերազմական քիմիական ճարտարարուեստի մասին։

Ձերբակալուածներուն մէջ կան ծովային նախկին սպաներ եւ քաղաքային ու զինուորական հիմնարկութեան պաշտօնեաներ։ Բոլորն ալ դատարան յանձնուած են։

Մոլլաները պոլշեւիկեան խաղին

Լաճէյէն Յուլիս 10 Թուականով կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի.—

Սումաթրայի Պէլավան նաւահանգիստին հոլանտական ոստիկանութենէն հասած տեղեկագրի մը համաձայն, Մէքքէէն հազարաւոր իսլամ ուխտաւորներ բերող «Սինկքէփ» շոգենաւին մէջէն ձերբակալուած են ութ մոլլաներ, որոնք պոլշեւիկեան քարոզութիւններ կ'ընէին ուխտաւորներուն մէջ։

** Հավանայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին մէջ կատարուած խուզարկութեան մը հետեւանքով ձերբակալուեցան 57 Քուպացիներ, իբրեւ պոլշեւիկեան քարոզիչ։ Ոստիկանութիւնը երեւան հանած է յիշեալներուն կողմէ պետութեան դէմ ուղղուած դաւադրութիւն մը։

Հռենոսի պարպումը կը պահանջեն

Դաշնակից մասնագէտներ հաստատած ըլլալով որ Գերմանիա քանդած է Վէրսայլի դաշնագրով նախատեսուած ամրութիւնները, գերման մամուլը սկսած է պահանջկոտ դառնալ եւ բուռն պայքար կը մղէ՝ Հռենոսեան գրաւուած հողամասերու անմիջական պարպումը պահանջելու համար։ «Պէրլինէր Թակէպլաթ» կը գրէ թէ Գերմանիա Լոքառնոյի դաշինքները ստորագրեց այդ պարպումը իրականացնելու համար։ Նոյն օրը դաշնակիցները ստորագրեցին մուրհակ մը, որուն վճարման պայմանաժամը լրացաւ, եւ գերման ժողովուրդը իրաւունք ունի սպասելու որ անոնք յարգեն իրենց ստորագրութիւնը։

Իրլանտայի փոխ-նախագահը սպաննուած

Իրլանտայի Ազատ-Պետութեան փոխ-նախագահ եւ դատական նախարար Քէվին Օ' Հիկկինս կիրակի առաւօտ ինքնաշարժով Տըպլինի Պութըրսթաուն փողոցի եկեղեցին կ'երթար։ Երբ եկեղեցիին փողոցը հասաւ, այնտեղ կեցած ինքնաշարժէ մը երեք հոգի սկսան կրակ ընել փոխ-նախագահին վրայ։ Առաջին գնդակին վրայ, ինքնաշարժէն դուրս նետուեցաւ, մօտի տունը ապաստանելու համար, սակայն ուրիշ գնդակներ ծակեցին մարմինը, եւ Հիկկինս ինկաւ փողոցի լապտերի մը քով։ Ինյալէն վերջ ալ ահաբեկիչները քանի մը ձեռք ատրճանակ պարպեցին, յետոյ դարձեալ ինքնաշարժ նստելով փախան Սթիլլօրկանի ուղղութեամբ։ Օ' Հիկկինս չորս վէրքեր ստացած էր գլուխէն եւ մարմինէն։

Ճիրին ներկայ քանի մը աղջիկներ օգնութիւն կանչեցին, ուրիշ մը բժիշկ բերաւ, եկեղեցիէն քահանայ մը եկաւ, ու վիրաւորը տուն փոխադրուեցաւ։ Հակառակ բժշկական խնամքներու, նախարարը հոգին աւանդեց իրիկուան դէմ, շարունակ կրկնելով. «Կը ներեմ անոնց, կը ներեմ բոլորին»։

Ոստիկանութիւնը չկրցաւ ձերբակալել ահաբեկիչները։

Հանգուցեալը Իրլանտայի անկախութեան կռիւներուն մէջ կարեւոր դեր ունեցած է։ Ծանօթ էր իբրեւ կորովի մարդ եւ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագրին գլխաւոր բանագնացներէն էր։ Պայքարած է Տը Վալէրայի եւ համախոհներուն դէմ, որոնք կ'ուզէին այդ դաշնագիրը մերժել եւ իրլանտական հանրապետութիւն հռչակել։ Չորս տարի առաջ, երբ Ազատ Պետութիւնը կազմուեցաւ, Նախագահ Քօզկրէյվ զայն ընտրեց իբրեւ իր փոխանորդը եւ դատական նախարար։

Իտալիա եւ Յունաստան

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքօփուլօս Փարիզ եւ Լոնտոն այցելելէ վերջ անցաւ Հռոմ, ուր երէկ կէսօրէն վերջ առաջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Մուսոլինիի հետ։ Հեռագրի մը համաձայն երկու պետական մարդիկը քննութեան պիտի ենթարկեն Իտալիան եւ Յունաստանը շահագրգռող բոլոր խնդիրները ընդհանրապէս, եւ Պալքանեան պետութեանց կացութիւնը մասնաւորապէս։ Խնդրոյ առարկայ պիտի դառնան նաեւ իտալեւհելլէն տնտեսական յարաբերութիւնները։ Ելմտական նախարարն ալ կ'ընկերանայ իրեն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Տօըսի ծրագրին գոր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԿՌՈՒԻԼ

(Թրքական աղբիւրէ)

Մայիս 1ին Տիգրանակերտէն Ֆարղինի եւ փասնաց գաւառի վրայով, Թրքական զօրքերը դէպի Սասնոյ լեռները մեկնած եւ յարձակողական մը կազմակերպած են քիւրտ հրոսապետ Մուհամմէտ Ալի Իւնիւզի դէմ՝ զայն ձերբակալելու համար։ Թուրք զինուորներու այս ծրագիրն ու շարժումը ապարդիւն կը մնան։

Երկար ու բուռն կռիւ մը կը սկսի Թուրք զինուորներու եւ քիւրտերու միջեւ։ Ի վերջոյ զինուորները 100 մեռեալ եւ 100ի չափ ալ գերի թողլով յուսահատ վիճակի մէջ ետ կը դառնան։

Այս պարտութենէն վերջ, Վանէն եւ Էրզրումէն երեք զօրաբաժիններ շարժած են դէպի Սասուն։ Միւս կողմէ Սասունի եւ շրջականներուն քիւրտերը բոլորն ալ միացած եւ ուխտած են մինչեւ վերջին շունչ կռուիլ Թշնամիին դէմ եւ ամրացուցած են իրենց դիրքերը։ Այս ապստամբներուն վերջին պահուն միացած է նաեւ Նհօ Պէկ՝ իր 160 մարդերով։ Մեծ դէպքերու եւ սաստիկ կռիւներու կը սպասուի։

Յունիս 14ին նորէն կարգ մը Թրքական ուժեր զանազան տեղերէ Մուհամմէտ Ալիի վրայ քալած են։ Կռուի բռնուած Թրքական զինուորները բազմաթիւ կորուստ տուած են, 3 Թուրք սպաներ եւ 30 զինուորներ գերի ինկած են, իսկ Մուհամմէտ Ալիի մարդերէն մի միայն 12 հոգի գերի ինկած են որոնք փոխանակուած են 3 սպաներով։ 30 զինուորները կը մնան դեռ Ալիին քով՝ գերի։

Շէյխ Սայիտի եղբօր ղեկավարութեամբ, 180 լաւ զինուած ապստամբներ, Բալուի լեռներուն մէջ սկսած են շարժումներ ստեղծել եւ վնասներ հասցնել սահմանակից Թուրք զինուորներուն որոնք վերջերս սկսած են բռնութիւններ եւ վայրագութիւններ ի գործ դնել ժողովուրդին վրայ։ Քրտական շարժումը սկսած է ծաւալիլ բոլոր սահմաններուն վրայ։

ՓՕԼ ՏԻՒՓԻՒԻ, ծերակուտական, տնօրէն *Փըթի Փարըզիէն*ի եւ *Էքսէլսիօր*ի, կիրակի առաւօտ մեռաւ Վէրսայլի մէջ, 44 տարեկան հասակին մէջ։ Հանգուցեալը կարեւոր դեր ունեցած է փարիզեան լրագրութիւնը արդիականացնելու մէջ, մասնաւորապէս օգտուելով ամերիկեան մեթոտներէն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Որ եւ է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, պարտք կը զգամ հրապարակաւ յայտարարել, թէ իբրեւ վարչութեան անդամ Ա.կնայ Հայրենակց. Միութեան, տեղեկութիւն անգամ չունիմ անոր կազմակերպած հացկերոյթէն (12 Յուլիս, այս գիշեր) որ կը տրուի «ի պատիւ վարչութեան ատենապետ Պ. Ա. Ջօպանեանի»։ Միութեան գործունէութեան մասին առ այժմ ինծի վերապահելով արտայայտուիլ, կը խորհիմ որ եթէ կայ մէկը, որուն ի պատիւ պէտք չէ հացկերոյթ տրուի, այդ ալ Պ. Ա. Ջօպանեանն է, որուն՝ Ամերիկայի մէջ ունեցած «դիւանագիտական գործունէութիւնը» միայն պիտի բաւէր արձանագրել այս վերապահումը, տրուած ըլլալով որ այդ գործունէութիւնը խոտոր կը համեմատի հայրենիքի ու հայրենակցական շահերուն հետ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԸ ԾԱԼՔԵՐԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱԼԱԾԱՆՔ...

. . . ՔԱՂԱՔ, Յունիս

Անցեալ Թղթակցութեանս մէջ, հաղորդելով Հայաստանի մէջ կատարուած նոր ձերբակալութիւնները, կը յայտնէի թէ ոչ մէկ դէպք պատահած է, որ գոնէ պատրուակ ծառայէր այդ հալածանքներուն։ Կը մնայ վերլուծել կացութիւնը, հասկնալու համար շատ մը գաղտնիքներ։

Տէր դառնալով իշխանութեան եւ երկրին, պոլշեւիկեան կուսակցութիւնը կոմունիստական իրաւակարգի փոխարէն կրցաւ ստեղծել միայն սպառողական կոմունիզմ՝ առանց ճարտարարուեստի կազմակերպման։ Ան յաղթեց «պուրժուազիա»յին, բայց չկրցաւ ոչնչացնել զայն։ Կռիւ յայտարարեց գիւղի ունեւորին դէմ, անոր ձեռքը ձգելով արտադրութեան միջոցները։ Փորձեց կանոնաւորել գիւղացին եւ բանւորին յարաբերութիւնները, բայց չյաջողեցաւ, որովհետեւ գիւղը դարձաւ շահագործութեան միակ աղբիւրը։ Խօսեցաւ համաշխարհային յեղափոխութեան անունով, բայց երթալով աւելի զգալի դարձաւ իրենց կախումը միջազգային տրամադրութենէն։ Եթէ որոշ չափով յաղթող ելան արտաքին կռիւներու մէջ, ջախջախուեցան ներքին ճակատի վրայ, յառաջ բերելով այնպիսի տնտեսական քայքայում ու բարոյական փլուզում, որ այլ եւս աղէտի պիտի յանգէր։

Եւ ինչ կը մնար ընել՝ եթէ ոչ բռնել նահանջի ճամբան, որ եւ հասցուց մինչեւ «Նէփ»ը. այսինքն զիջումներ՝ քաղքենի սկզբունքներուն։

Սակայն «Նէփ»ը տնտեսական կեդրոնացման հետ յառաջ բերաւ նաեւ քաղաքական դժուարութիւններ։ Գիւղացին փորը կշտացնելով, իշխանութեան առջեւ դրաւ քաղաքական պահանջներ։ Բանւորութիւնը իրականացած չտեսնելով Հոկտեմբերեան նշանախօսքերը, սկսաւ դժգոհիլ ու ըմբոստանալ։ Նոր կարմիր պուրժուազիան ալ ճարպիկօրէն բոլոր ճեղքերէն ներս սողաց։

Ասկէ զատ, ընդհանուր դժգոհութիւնն արձագանգ գտաւ նաեւ կարմիր բանակին մէջ։ Իշխանութիւնն այդ բոլորին պատասխանեց,—զիջումներ գիւղացիներուն եւ հալածանք բանւորութեան դէմ, կարմիր բանակի կազմակերպման ձեւի փոփոխութիւն եւ գործակցութեան նոր ճանապարհներ քաղքենի տարրերուն հետ։ Մէկ խօսքով, «Նէփ»ը դարձաւ ոչ թէ տաքտիկա՝ այլ շրջափոխում։

Իսկ արտաքին քաղաքականութեան մէջ՝ համաշխարհային յեղափոխութիւնն ուշացաւ, որու հետեւանքով յառաջ եկաւ թուլցում եւ հիասթափութիւն բոլոր երկիրներու կոմունիստական կազմակերպութիւններուն մէջ։ Կարելի չեղաւ իրականացնել արհեստակցական միութիւններու միացումը եւ խորհրդային բանւորը մնաց մեկուսացած։

Արեւելեան քաղաքականութեան մէջ պարտութիւն, արեւմտեան քաղաքականութեան մէջ անարժէք ոչնչութիւն, արտաքին առեւտուրը չի զարգանար, ոչ ոք փոխառութիւն կուտայ։ Եւ շատ պարզ է, որ այս բոլորէն յետոյ, դրամատիրական աշխարհն աւելի սանձարձակ դարձաւ։ Այդ քաղաքականութեան հետեւանքն այն է, որ 1925ի արդիւնաբերութեան զարգացման թափը կանգ է առած եւ արդիւնաբերութեան ու արտաքին ներմուծման կրճատումները փողոց նետած են բազմաթիւ աշխատաւորներ։ Գործազրկութիւնն ահռելի չափերու կը հասնի։ Ապրուստի սղութիւնը, ռոճիկներու չնչին քանակը, Չերվոնէցի անկումը եւ տուրքերու բարձրացումը քամած ու յուսահատութեան հասցուցած են ժողովուրդը։ Կարճատեւ ու բարձր տոկոսներով կնքուած փոխառութիւններն ու շուկայի չարաշահութիւնները ալ աւելի կը ճզմեն աշխատաւոր բազմութիւնները։

Ընդհանուր աղքատութիւնը, մշակոյթի յետամնացութիւնն ու կուսակցականներու արտօնեալ վիճակը շատ ուժեղ կերպով աչքի կը զարնեն։ Այդ բոլորին վրայ աւելցուցէք պաշտօնեաներու չարաշահութիւնները, համաճարակային զեղծումները, որբերու անխնամ բանակները, համատարած պոռնկութիւնը, սրիկայութիւնը եւ ահաբեկման ու բռնութեան բիրտ միջոցներու գործադրութիւնը բոլոր հիմնարկութիւններու եւ ասպարէզներուն մէջ։ Ալ չեմ խօսիր անձի ու գոյքի տարրական ապահովութեան մասին։

Այս նկարագրութենէն յետոյ նոյնիսկ ծիծաղելի կ՚ըլլար համեմատութեան դնել պոլշեւիկներու խոստումներն ու այսօրուան ստեղծուած իրականութիւնը։

Այո, համայնավարական դիկտատուրան իր վերջալոյսը կ՚ապրի եւ մահուան գալարումներու մէջ ճիգեր կը փորձէ իշխանութիւնն իր ձեռքը պահելու։ Ատոր համար ոչ միայն ծունկ կը չոքէ Հինտէնպուրկի առջեւ եւ կը լզէ փաշաներու արիւնոտ բերանը, այլ եւ կուլ կուտայ Փէքինի եւ Լոնտոնի դիւանագիտական պատմութեան մէջ չտեսնուած ապտակները։ Իսկ երկրի ներսը միակ յենարանն է բռնի ուժն ու խմբական տէրրորը։

Թո՛ղ զուր փորձեր չընեն պոլշեւիկ գրչակները հերքելու այս բոլորը, որովհետեւ իրենց ընդդիմադիրները աւելի խիստ որակումներով կը քննադատեն Կրէմլինի կոյր քաղաքականութիւնն եւ անոր հետեւանքները։

Շատ հեռուները չերթալու համար, թող մէկ ալ աչքէ անցընեն Զինովիեւի այս ամսուան «ելոյթը» կամ թէ Խորհուրդներու վերջին համագումարի ատենագրութիւնները։

Մենք այսպէս կը բացատրենք պոլշեւիկեան բռնութիւններն ու հալածանքը։

* *
*

Այժմ մեր խօսքը մասնաւորենք Հայաստանին։

Պոլշեւիկեան տնտեսական ու քաղաքական ձախաւեր իրաւակարգը թոյլ չի տար հայ ժողովուրդին տնտեսապէս բարգաւաճելու եւ յառաջդիմելու։ Հայաստանի ժողովուրդն իր հայրենիքին մէջ ազատ չապրիր եւ ենթակայ է ապազգային ու այլասերող մթնոլորտի։ Երկրի հայութիւնը բոլորովին կտրուած է արտասահմանի անց ու դարձէն ու անհաղորդ։ Հայաստանի դռներն ամուր փակուած են գաղթականութեան առջեւ։ Հայաստանի ազգաբնակչութեան թիւը փոխանակ աւելնալու, կը պակսի։ Սակաւահողութիւնը կը ստիպէ ժողովուրդը գաղթել հայրենիքէն։ Հայաստանը փոխանակ մեծնալու եւ ուժեղնալու, աւելի կը փոքրանայ եւ կ՚օղակուի թշնամի տարրերով, թէ ներսէն եւ թէ դուրսէն։ Պոլշեւիկներն իրենց յիմարութիւններով աւելի ուժ կուտան համաթուրանականութեան գաղափարին եւ կը հանդուրժեն որ Քէմալի գործակալներ ազատօրէն զինեն Շարուր-Նախիջեւանի եւ այլ վայրերու թուրք տարրերը։ 1922ին զատարկելով մեր զինապահեստները, հայ վարիչները ոչ մէկ միջոցի չեն ձեռնարկեր ինքնապաշտպանութեան գործը ուժեղցնելու։ Հայաստան երթալով տնտեսական ու քաղաքական հպատակը կը դառնայ Անդրկովկասեան միւս հանրապետութիւններուն։ Եւ վերջապէս, Հայաստանը ազատ ու անկախ երկիր չէ, այլ Ռուսաստանի մէկ արեւամարուած ծայրագաւառը։

Ահա թէ ինչ վիճակի մէջ կը գտնուի Հայաստանը եւ ինչ պայմաններ են, որ կը ստեղծեն «դաշնակցական մտայնութիւն»։ Իսկ ի՛նչ է Դաշնակցութեան ձգտումը, եթէ ոչ փրկել ժողովուրդը այդ կացութենէն եւ հասցնել ազատ պետական անկախութեան։

Ա.

ԹՐՔԱՑՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ

«Թան»ի Պոլսոյ Թղթակից Պ.Փ. Ժանթիզօնշարունակելով Հանրապետական Թուրքիոյ մասին իր ուսումնասիրութիւնները, մանրամասնօրէն կը պարզէ Թրքացումի քաղաքականութեան ուրիշ երեւոյթները.—

Ամիսներէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ խիստ որոշ ձգտում մը կը տեսնուի ազգային կեանքի բարոյական ու մտաւորական բոլոր արտայայտութեանց մէջէն հեռացնելու օտար ամէն ազդեցութիւն, ինչ ալ ըլլայ։ Ի մէջ այլոց լեզուի մարզին մէջ այս երեւոյթը շատ նշանակալից ծաւալ ստացաւ։ Նախ՝ խնդրոյ առարկայ է վերանորոգումը Թուրքերէն լեզուին, որ զանազան ազդեցութիւններ կրելէ վերջ, Ժթ. դարու ընթացքին դարձաւ չփոթ խառնուրդ մը, ուր կը տիրապետեն արաբերէն եւ պարսկերէն բառերը։ Երկրին ամէնէն լաւ գրագէտներու արձակին մէջ ոչ թուրք բառերը այնքան շատ են, որ ի վերջոյ ժողովրդային մեծ զանգուածը չի հասկնար անոնց գրական երկերը։ Արդ, այժմէն իսկ, ազգայնական երիտասարդ գրողներու ամբողջ դպրոց մը կ՚աշխատի զանազան միջոցներով վերանորոգել եւ ձուլել իրենց հայրերու լեզուն այնպիսի ձեւով մը, որ արդիական ժամանակներու իտէալին կատարելապէս յարմարցուած արտայայտութեան միջոց մը ձեռք բերեն։ Այս նպատակով պայքար սկսած են օտար բացատրութեանց չարաշար գործածութեան դէմ ու միաժամանակ կ՚աշխատին հին Թուրքերէն լեզուին եւ ժողովրդական գաւառաբարբառներուն մէջէն գտնել այն վաղնջական բառերը, որոնք կը յարմարին ցեղին ոգիին ու հոգիին։

Էնկիւրիի վարիչները նոյնպէս կը հետեւին «թրքացում»ի այս ընդհանուր ձգտումին։ Այսպէս, Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է կարգ մը տեղերու բուն յունական եւ հայկական անունները փոխելու համար։ Լեզուական այս մաքրագործումին համար նշանակուած երեսփոխանները յայտարարեցին սակայն թէ ծայրայեղ յաւակնոտութիւններ չպիտի ունենան։ Հելլէնեւհռոմէական շրջանի բոլոր անունները պիտի պահուին։ Էնկիւրի, Պրուսա, Գոնիա, Սվազ, Կեսարիա, Տրապիզոն, Էտիրնէ, Իզմիր, Մաղնիսա, Թարսուս եւն. անուն չպիտի փոխեն։ Այդպէս չպիտի ըլլայ սակայն բիւզանդական ծագում ունեցող աշխարհագրական բացատրութեանց համար, որոնց մէջ մասնաւորաբար պիտի ջնջուին այիոս (սուրբ) եւ քիլիսէ (եկեղեցի) բառերով կազմուած անունները։ Խորհրդարանը արդէն վաւերացուց փոփոխութիւնը Պուլկարներուն սիրելի անունի՝ մը Քըրքքիլիսէ, որ փոխուեցաւ Քըրքէլի։ Նոյնպէս Պոլսոյ իշխանութիւնները որոշեցին ջնջել Իշխանաց կղզիներուն հին անունները՝ Փրոթի, Անթիկոնի Հալքի, Փրինքիփօ. այս վերջինը հիմակուց պաշտօնապէս Պէօյիւք Ատա կը կոչուի արդէն։ Արուարձաններէն Սան-Սթէֆանօն Եէշիլքէօյի փոխուեցաւ (Մաքրիգիւղ՝ Պաքըրքէօյի, «Յառաջ»)։ Այս օրերս ալ կը խօսուի Քիլիոսը Քումքէօյի փոխել, Լիթրոսը՝ Ուզունլուի։ Մէկ խօսքով, ամբողջ երկրին մէջ նորոյթ դարձած է ասիկա։ Սակայն զարմանալու բան չկայ։ Ամէն մեծ յեղափոխութիւն, գլուխները տաքցնելով, նոյն երեւոյթը կը պարզէ։ Ֆրանսական յեղափոխութեան ատեն խաղաթուղթերու եւ նոյնիսկ ամիսներու անունները փոխուեցան։ Պոլշեւիկներն ալ Փեթերսպուրկը Լէնինկրատի վերածեցին։

Այս բացարձակատիրութեան տագնապը ուրիշ հարիւր ձեւերով կը յայտնաբերուի։ Կառավարութիւնը մեծ հոգ կը տանի ազգային բարբառի տիրապետութիւնը ապահովելու համար ամբողջ երկրին մէջ։ Թուրք լեզուն պէտք է տիրապետէ ամէն տեղ։ Այսպէս, հրեայ փոքրամասնութիւնները պարտաւորուեցան իբրեւ ուսուցման լեզու Ֆրանսերէնի տեղ Թուրքերէնը ընդունիլ։ Միւս կողմէ, կրօնական թէ ոչ ամէն կարգի օտար վարժարաններու ծրագրին մէջ նախակրթարանի դասարաններուն համար շաբաթական 14 ժամ Թուրքերէն նախատեսուած է, որուն ութը լեզուի, երեքը Թուրքիոյ պատմութեան, երեքն ալ աշխարհագրութեան համար։ Ու կրթական գործավարութիւնը մասնաւորապէս կը շեշտէ որ այս ճիւղերուն մէջ ձախողած աշակերտները պարտաւոր պիտի ըլլան դասարան կրկնելու։

Պոլսոյ կուսակալը իր կողմէ որոշ հրահանգներ տուաւ ճաշարաններուն, որ իրենց ճաշացուցակները Թուրքերէն գրեն, ինչ ալ ըլլան իրենց յաճախորդները։ Շրջուն վաճառորդները փողոցին մէջ իրենց ապրանքները կրնան ծախսել միայն Թուրքերէն պոռալով։ Նոյնպէս Թուրքերէնով պէտք է ուզուին հեռաձայնի թիւերը (ասիկա դեռ խստիւ չի գործադրուիր)։ Դարձեալ, եթէ Պոլիսէն գաւառները նամակ մը գրէք, հասցէն Թուրքերէն պէտք է ըլլայ։ Նամակատուն գրուած գանգատ մը, վարչութեանց ուղղուած խնդրագիր մը արգիլուած է Թուրքերէնէն տարբեր լեզուով մը գրել։ Վերջապէս, Էնկիւրիի կառավարութիւնը հրատարակեց օրէնք մը, որուն համաձայն բոլոր Թուրք ընկերութիւններն ու հիմնարկութիւնները ազգային լեզուն պիտի գործածեն ամէն կարգի գործողութեանց համար՝ պայմանագրութիւն, թղթակցութիւն, հաշուապահութիւն, տոմարակալութիւն։ Բոլոր Թուրք անանուն ընկերութիւնները ենթակայ են այս օրէնքին, ինչպէս Օսմ. դրամատունը, Նաւահանգիստի, փարոսներու, Էրէյլիի ածուխի ընկերութիւնները, ինչպէս նաեւ հանրային սպասարկութեան մենաշնորհն ունեցող ընկերութիւնները, Թրամուէյի, կազի, Տէրքոսի ջուրի ընկերութիւնները եւն. իսկ այն ընկերութիւնները, որոնց կեդրոնը արտասահման կը գտնուի (ինչպէս Մէսաժըրի Մարիթիմ) անոնք Թուրքերէնով պէտք է արձանագրեն միայն այն վաւերաթուղթերն ու տոմարները, որոնք օրէնքով պարտաւորիչ են։ Այս տրամադրութեան դէմ անսաստողներէն մինչեւ 500 ոսկի տուգանք պիտի առնուի։ Եւ կրկնութեան պարագային, նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ պիտի արգիլուին գործելէ։

«Ածխագործը տէր ու տիրական է իր տան մէջ», կ՚ըսէ հին առած մը, ու այս պահուս ամէն կողմ տիրող սուր ազգայնականութիւնը աւելի քան երբեք նորութիւն կը դարձնէ զայն։ Ճիշդն ըսելով, իրենց բռնած գիրքին համար կարելի չէ-սեւէ կերպով մեղադրել Թուրքերը։ Ուրեմն սկզբունքով իրաւունք ունին։ Ամէն ազգ ազատ է իր ուզած գիրը, այբուբենն ու լեզուն ընտրելու։ Հետեւաբար եւ ուշադրութեան ու յարգանքի արժանի է փափաքը Թուրք նոր սերունդներուն, որոնք կը ձգտին իրենց լեզուն ազգային վերածնունդի գործիք մը դարձնել, եւ կ՚աշխատին զայն զտել, աւելի եւս յարմարցնել նոր ժամանակներուն, տարածել եւ աւելի ամրապնդել անոր դիրքը երկրին ներսը։

Պիտի վախցուի թերեւս որ այս բարենորոգումները մեծապէս պիտի վնասեն Ֆրանսերէնի ուսուցման Թուրքիոյ մէջ։ Երբեք։ Իբր օտար լեզու, Ֆրանսերէնը Թուրքիոյ մէջ կը շարունակէ պահել այն նախապատուութիւնը, զոր ունի տարիներէ ի վեր։ Այսպէս, Ֆրանսերէնը ոչ միայն ուսուցման լեզուն կը մնայ Թուրք ամէնէն մեծ լիսէին՝ Կալաթա-Սէրայի, այլ կը գտնուի Թուրքիոյ բարձրագոյն եւ միջնակարգ բոլոր կրթական հաստատութեանց ծրագրին մէջ։ Աւելին. Թուրք կառավարութիւնը Ֆրանսացի երիտասարդ փրոֆէսէօրներու յանձնեց Պոլսոյ համալսարանին ամենակարեւոր դասերէն մէկ քանին։ Իզմիրի, Էնկիւրիի եւ Պրուսայի դպրոցներուն մէջ ալ կան քանի մը Ֆրանսացի ուսուցիչներ։ Ըսել կ՚ըլլայ որ Թուրք կառավարութիւնը երբեք Ֆրանսերէն լեզուն միւս օտար լեզուներուն՝ գերմաներէնի, անգլիերէնի, իտալերէնի պէս նոյն մակարդակի վրայ չի դասեր։

Պոլսոյ մէջ ֆրանսերէն լեզուով կը հրատարակուին հինգ մեծ օրաթերթեր՝ Սթանպուլ, Ագշամ, Ռէփուպլիք, Պէօյիւք Եօլ, Ժուռնալ տ'Օրիան, բազմաթիւ պարբերաթերթեր, ինչպէս՝ Էքոնոմիսթ տ'Օրիան, Էքօ տը Թիւրքի: Բոլոր մասին, որոնց մէջ Թուրքերէն բնագրին մօտ ֆրանսերէն թարգմանութիւնն ալ ցոյց կը տրուի։ Չեմ խօսիր հանրային ազդերու եւ ծանուցումներու եւ մասին, որոնց մէջ Թուրքերէնի կողքին մեր լեզուն միշտ կ՚օգտագործուի։

Ներկայ վարչաձեւը ուրեմն բնաւ չի խախտեր Ֆրանսերէնի դիրքը։ Իր ազգային գոյութիւնը ամրապնդելու, իր զարգացումը կազմակերպելու եւ իր վերազարթնումը դիւրացնելու համար, Էնկիւրիի վարիչները կ՚ըմբռնեն որ Թուրքիա պէտք է արեւմտանանայ, Եւրոպայի հետ տեւական շփումով մը։ Այս նպատակին հասնելու համար իրենց երկրին ունեցած գլխաւոր զէնքերէն մէկն է Ֆրանսերէնը։ Արդէն գիտեն որ այս վերջինին շնորհիւ է որ արեւմտեան մշակոյթին մեծ մասը եկած է Վոսփորի ափերը։ Կը բաւէ միայն մտածել թէ Ֆրանսերէնը ի՛նչ լոյսեր սփռած է Թուրքիոյ մէջ բժշկութեան, իրաւաբանութեան, արուեստներու, զինուորական գիտութեանց եւ ընկերաբանութեան մարզերուն մէջ։ Մեր լեզուն, որ օգտակար եւ անհրաժեշտ եղած է մինչեւ հիմա, նոյնն է եւ այսօր ու վաղը ա՛լ աւելի պէտք պիտի ըլլայ, երբ նոր սերունդները ուզեն ո՛չ միայն ձեւով այլ ոգիով երկիրը վերջնապէս կազմակերպել արեւմտեան ժողովրդավարութեանց օրինակին համաձայն։

„ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ԳՏՆԵԼՈՎ, ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷ

Նիկոսիա, 29 Յուն

Կիպրահայ ազգային կե քը, ընդհանուր առումով, անցուցած ըլլալ կը թուի խորդ տարիներու, մանաւ 1918—21 շրջանի իր վառ վիճակը, երբ Հայաստանի թաւալող ամէն դէպք ու թափով կ՚արձագանգէր գա թին մէջ։ Այդ անմոռանալի րիներուն Մայիս 28ի խմբումները՝ փայլ ու պարծ կը ցոլացնէին։

Ռամկավար թափթփու րու ու խեղճուկրակ «Հօկ»ակ րու (որոնց մէջ բախտախնդ ները մեծ թիւ կը կազ կեղծ ու պատիր գովասանք Հայաստանի ներկայ իշխա թեան մասին, բնաւ չի խ ժողովուրդի սրտին։ Փա՞ս Ամէնուրեք ցուցադրուած տոնական դատարկ սէրը առ կենդանի արտայայտութ Շիրակի աղէտը գլխաւոր նօրէն Դաշնակցականներու տին խօսեցաւ։

Կիպրահայ գաղութ այլազան կազմակերպութի րը գրեթէ լուծուած են։ Հ Ը. Մ.ը միայն կենսունակութ ապացոյցը կուտայ իր շ բոլորելով ստուար թուով տանիներ, որոնց կուրծ զարդարուած կը տեսնէք զարդակոճակներով։ Բանի վատողի մարդիկ, առաջն դութեամբ Ս. Կ. կոչուած րածի մը, այս պահուն թ բարոյ արշաւանքի մը լծ են Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ, Գա Արեւ թերթի էջերէն։

Վերջերս կատարուեցաւ կոխոյ Թաղ. Խորհուրդին րութիւնը։ Ժողովուրդը չհ քրքրուեցաւ։ «Ով որ ալ ը թաղական, պարզ մէօթիլ պիտի դառնայ»։ Եւ իսկապ Սարաճեան արքեպսկ. կրթ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին՝ վարէ Կիպրոսի ազգային ծերը, ինչպէս ագարակ մը։ Եկեղեցին իրենց շնորհիւ տաք տարի պարտքի տակ կը չ Իսկ դպրո՞ցը. մի հարցնէք. րուս Կէպէնլեանի մը տնօրէ թեան յանձնուած է, դառն ռամկավար պրոպագանդի

Աւելի բախտաւոր չէ քոնեան կրթական հաստա թիւնը, շնորհիւ տեսուչին կարութեան։ Պ. Մելքոնեա պահանջէ որ բեկանուի Տ Տ. Կարապետեանի տրուած պայմանագրութիւն ճամբուի։ Տիկինը կը բո այս ապօրինի պահանջին բայց հալածանքի ենթարկ լով, ճարահատ հրաժարա կուտայ։ Բարեգործականի րիգի վարիչներուն լուրջ դրութեան կը յանձնենք պարագան։

ՀՐԱՉ

ԾԽԱԽՈՏԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ

Մարտակոչ (22 Յունիս) գրէ.—

Ծխախոտի մշակութեան առջին փորձերը նախ սկսան րեւանի շրջակաները, տարածուելով դէպի Կոտայ Բէօյիւք Վէդիի ձորը։ Հոս ջապէս կազմուեցաւ Ծխախ Մշակներու Միութիւն մը։

Գործը յաջողեցաւ եւ համար Գերմանիա ղրկուած կոն մը ծխախոտը բարձր հասութիւն գտաւ։

Սակայն քննիչները որ Երեւանի շրջականերուն մշակուած ծխախոտները գնետ կը վարակուին հ դութեամբ։ Մինչդեռ Դիլի մէջ այդպէս չէր վիճակը։

Երեք տարի առաջ իշխ հասան Սկոլեան եղբայր թրքահայ, որոնք սորվեց ծխախոտի մշակութեան նակները։

Այս շրջանէն յետոյ, (բացի գիւղերէ,) որ կը զբաղի պտղամշակութեամբ եւ խաղամշակութեամբ, ծխախ նուիրուած են նաեւ Շամշ եւ Բարանան։

ԾԻԾԱՂ.

ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

...շատեր իրենց քունը փախցուցած են: Պատճա՞ռ: կը վախնան որ պատերազմէ մը: Ցանցանքը թերթերունն է: Ազգերու փոքրիկ կէծերը ճրէշային ձեւերու կը վերածեն ու անտես կ'առնեն անոնց բուռն սիրաճառութիւնները: Աճաւասիկ իրական պատկեր մը ազգերու սիրուըմուքէն:

Գերմանիա. — կինս մեռաւ...

Աւստրիա. — իմ ալ ամուսինս մեռաւ...

Գերմ. — գիտե՞ս, տունս տունիդ քովն է...

Աւստ. — գիտեմ. այգիս ալ այգիիդ մօտն է...

Գերմ. — Լեզուս ալ լեզուիդ մօտ է...

Աւստ. — Հոգիս ալ հոգիիդ մօտ է...

Գերմ. — Զատիկին միանանք սպարու...

Աւստ. — Քառասուն օր, քառասուն գիշեր հարսնիք ընենք...

Գերմ. — Մեղրալուսինը արգիլուած տեղերու մէջ անցընենք . . .

Աւստ. — Անցընենք, ո՞վ քաջս...

Գերմ. — Ո՛վ գեղեցիկս...

Աւստ. — Ա՛լ վերջ տանք մեր որոմութիւններուն: Ուտենք, խմենք, պարենք, աճենք...

Գերմ. — Ու աշխարհին հոգին անիծենք...

*
* *

Այսքանը կը բաւէ հանգիստ քնանալու համար: Եթէ չի բաւեր, կրնաք սիրաբանութիւն մըն ալ ձեր կողմէ աւելցնել:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱՋՐԻԿ

ՀԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳՑԻՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Չորս տարի առաջ, 1923ին՝ երբ մեր տարագիր հայրենակիցները խարսխերգէն Սուրիա կը փոխադրուէին, խումբ մը անտանելի կեղեքումներու ենթարկուելով, խումբ մը հայրենասէր երիտասարդներ մտածելով իրենց հայրենակիցներէն շատերուն խղճալի վիճակը, կազմեցին Չարսանճագի Հայրենակցական Միութիւնը:

Այս մարմինը հետզհետէ տեղեկացաւ բարւօքել իր հայրենակիցներուն վիճակը, շնորհիւ իր ջերմ յարատեւ եւ արդիւնաւէտ գործունէութեան եւ բանալ դպրոց մը՝ քանի մը կարգերէ բաղկացեալ: Մինչեւ այսօր կը շարունակուի թէ դպրոցը եւ թէ միութիւնը, շնորհիւ Սուրիա մնացած անձնուէր հայրենակիցներու ջանքերուն:

Վերջերս սոյն միութեան անդամներէն շատերը Ֆրանսա փոխադրուած ըլլալով, իրենց կամքէն անկախ՝ երկար ժամանակ իրարմէ բոլորովին հեռու կ'ապրէին: Այսօր ուրախութեամբ կ'աւետենք որ սոյն միութեան ֆրանսաբնակ Չարսանճագցի հայրենակիցներն ալ ուրոյն միութիւն մը կազմելու գովելի նախաձեռնութիւնը ունեցած են: Հաւաքարար քանի մը խանդավառ հաւաքոյթներ սարքելէ յետոյ, կազմեցին Չարսանճագի Հայրենակցական Միութիւն մը՝ այս շաբթու: Նպատակը պիտի ըլլայ օգնել Չարսանճագցի կարօտ հայրենակիցներուն եւ գործել հայթայթել անոնց, իր կարողութեան սահմանին մէջ:

Վստահ ենք որ այս միութիւնը հոս ալ իր կարգին պիտի կարենայ յառաջդիմութիւն ունենալ, ինչպէս Սուրիոյ մէջ. որովհետեւ բոլորն ալ տոգորուած են հայրենասիրական ազնիւ զգացումներով: Այս առթիւ աւելցնենք որ նոյն հայրենակիցներու պատանեկան միութիւնը եւս, որ գոյութիւն ունէր Սուրիոյ մէջ, գրեթէ երկու ամիսէ ի վեր կազմուած եւ արդէն գործի սկսած է:

Այսօր ալ նպատակն է հայ պատանին հայ պահել այս օտար միջավայրին մէջ եւ հոգ տանիլ անոր կրթութեան ու դաստիարակութեան: Պատանեկան Միութեան վարչութեան անդամներն են. Պ. Պ. Ճիվան Կոփոեան. Աբրահամ Տէրտէրեան, Կարապետ Պանտազեան, Փիլիպպոս Ասատուրեան, Հմայեակ Ոսկերիչեան: (Հայրենակցական միութեան անդամներուն անունները չկրցայ ստուգել)

Շնորհաւորելով երկու նորակազմ միութիւնները, կ'ուզէի հարցնել թէ՝ կարելի չէ՞ որ՝ փոխանակ միեւնոյն հայրենակիցներու երկու միութիւնները անջատօրէն գործելու, միասնաբար գործէին եւ վարէին: Այս միացումը աւելի լայն գոհացում պիտի տար մեր հայրենակիցներուն եւ աւելի օգտակար պիտի դառնար: Կը յուսամ թէ մեր պատ. միութեան անդամները նկատի առնելով սոյն պարագան, ջանադիր պիտի ըլլան միացումը իրականացնելու: Չարսանճագցի հայրենակիցներու մեծագոյն մասին փափաքն ալ այս է:

Մ. ԹԱՇՃԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՍ-ՎԻՍԳՈԶԻ ՄԷՋ

ԼԱԳԷԿԻՒՏ (Արտէշ).— Վալս-Վիզգոզի մետաքսի գործարանին մէջ կը գործեն 30է աւելի հայրենակիցներ 1926էն ի վեր: Ասոնք պէյրութէն եկած են պայմանագրով եւ կը բնակին գործատէրին տրամադրած սենեակներուն մէջ: Կան Բալուցի, Կարնեցի, Պիլէճիկցի: Մեծ մասը կիներ ու աղջիկներ են: Կիները կը ստանան 14էն 18 ֆր. իսկ այրերը 25էն 30: Բարեկեցիկ են: Աշխատանքի տեւողութիւնն է 8 ժամ:

Գործաւորներէն Սիսակ Մաքալեան, Կարնեցի, երեք ամիս առաջ նշանուեցաւ նոյն գործարանը աշխատող գործաւորուհիի մը հետ: Նշանածները երեք ամիս ապրեցան իրարու հետ: Սիսակ 30 ֆր. օրականին չհաւնելով, ուգրպանելով օրիորդին սեւով մուրով աւելցուցած 1200 ֆրանքը գնաց Մարսէյլ ու Լիոն, նոր բախտ փնտռելու: Բայց որքէն յափշտակած դրամները փճացնելէ յետոյ, կը գրէ բարեկամներուն որ լուր տան նշանածին թէ այլեւս ազատ է ուրիշին հետ նշանուելու...

Այստեղ ամուսնութեան թեկնածուները չեն համարձակիր ասպարէզ գալ, ապագայ հետեւանքներէն վախնալով: Ամուսնութեան թեկնածու երեք հայրենակիցներ ունիմ: Առաջինը կ'ըսէ «Ես Հայաստան պիտի երթամ եւ հոն պիտի ամուսնանամ»: Երկրորդը՝ «Ցունդ քանդուի, վեց տարի է որ Հայաստանի դռները կղպուած ու բանալիները կորսուած են»: Երրորդը՝ «Խենդ մի ըլլաք, հրապարակի վրայ Թուրք չմնա՞ց Հայաստան տեղաւորելու»:

Մ. ԲԱՐԽԵԱՆ

ԿԸ ԽԱԲԷ ԵՒ ԿԸ ՋՈՒԷ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յառաջդիմասէր Միութեան նախկին նախագահ եւ այժմու Ս. Դ. Հնչակեան Յառաջդիմասէր Միութեան գանձապահ Գեղամ Արպօեան, վերջերս համբաւ մը շահեցաւ զանազան գործերու մէջ: Տարի մը առաջ չէզոք գետնի վրայ հիմնուած Յառաջդիմասէր Միութիւնը խառնշտկեց իրեն նման քանի մը ընկերներով եւ Միութեան 750 ֆրանքէ աւելի դրամն ու պաշտօնական տետրակները փախցնելուաւ Ժօզէֆ Աւետեանի ձեռքով (այժմ Նորընծայ Մեսրոպ քահանայ): Առանց Միութեան միւս 62 անդամներու կարծիքը առնելու, Միութեան կանոնագրին հակառակ, նախապէս վաւերացուած տետրակը կառավարութիւն կը տանի երեք հոգիով եւ իրենց ուզած մարդոց անունները արձանագրել կուտայ: Այս լսելով գրեթէ բոլոր անդամները կը քաշուին Միութենէն, մեծ մասամբ օրիորդներ եւ տիկիններ:

Անկէ վերջ, Արպօեանկըմանէ Հնչակեան շարքերը: Յետոյ ընկեր կ'ըլլայ Եղիշէ Զաքարեան անուն չափահաս որբի մը հետ որ իր 5000ին վրայ 10,000 դնելով, պանդոկ մը կը վարձեն քաղաքին կեդրոնը: Արպօեան կը սիրահարի պանդոկին վարձակալներէն Ֆրանսուհիի մը հետ եւ օր մըն ալ ընկերոջը 10,000ին հետ վարձակալներուն ամսականները գանձելով, նոյնպէս տասնի չափ բանուորներէ քանի մը հազարներ փոխ առնելով, կը չքի անորոշ ուղղութեամբ:

Պահանջատէրերը ոստիկանատուն դիմելով կը բողոքեն: Ընկերը, Եղիշէ Զաքարեան 500 ֆրանք կը խոստանայ Արպօեանի սիրուհիին բարեկամներէն Ֆրանսացի երիտասարդի մը, որ հասցէն տալով կը ստանայ նուէրը:

Թէեւ նամակները սիրուհիին անունով կը ստանար, սակայն ոստիկանները Արպօեանի լուսանկարը առած՝ քանի մը օր սպասելէ վերջ, կը յաջողին ձերբակալել նամակ ստանալու պահուն եւ խղճալի վիճակի մը մէջ կը ղրկեն Մարսէյլ, ուր մեծ իբարանցումով կ'առաջնորդուի կեդրոնական բանտը...:

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՈՓԱՄԱՐՍ. — Փաօլինօ-Հարրի Ուիլսի մրցումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 13ին Նիւ Եորքի Փօլօ կռաունտին մէջ:

Իսկ ճէք Տէմսի Սարաթօկօյի մէջ սկսած է կանոնաւոր փորձեր կատարել, Յուլիս 21ի մրցման համար որ պիտի կատարէ Շարքիի դէմ: Հազարաւոր հանդիսականներ ամէն օր կ'երթան դիտելու զայն:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրեմ ջերմօրէն, բոլո՛ր այն հայ ուսանողներէն, որ երկրագործութեան կամ երկրագործական ճարտարարուեստի վերաբերեալ՝ միջնակարգ կամ բարձրագոյն՝ Ֆրանսական դպրոցներու մէջ կ'ուսանին, որ բարի ըլլան ինծ ղրկել, յետագայ հասցէին, լրիւ ու ամբողջական ցուցակի մը պատրաստութեան համար՝ իրենց անունները ու յարակից տեղեկութիւններ, յաճախուած դպրոցին, երբ աւարտելուն, ո՞ւր ծնած ըլլալուն եւ այլն վերաբերեալ:

Այս տեղեկութիւնները փոխանցուելու համար են, *Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբին*, որ իդէպ, որոշ օգնութիւն ընելու կարող է նիւթական նեղ կացութեան մէջ գտնուողներուն: կարելի է դիմել՝ ընդհ. քարտուղար Պր. Սեպուհ Ստեփանեանի Boite Postale No. 285, Alexandrie (Egypte): Յանձնախումբը *բացառապէս* վեր է կուսակցական հաշիւներէ ու կ'օգնէ առանց *խտրութիւն* դնելու այս կամ այն ուսանողին միջեւ:

Կը խնդրեմ Ֆրանսահայ բոլոր թերթերէն արտատպել այս կոչը:

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

Հասցէ.— Ecole Nationale d'Industrie Laitère, à Mamirolle (Doubs)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՆ ԿԻՐՔԵՐ.— Բագուի բարձրագոյն դատարանին յանձնուած է Միքայէլ Սիրովանեան, ամբաստանուած ըլլալով որ 1921ին, Զանգեզուրի Խնձորեսկ գիւղին մէջ երեք կոմունիստներ գնդակահարած է: Սպանուած կոմունիստներն են Ստեփան Ավանէսեան, Թեւադրոս Տալունց եւ Սոնիա Թառեան:

Սիրովանեան, որ Բագուի մէջ կ'ապրէր Աարեան մականունով, խոստովանած է թէ դաշնակցական կառավարութեան օրով եղած է ոստիկան, սակայն կատարուած գնդակահարութիւններուն մէջ մասնակցութիւն չէ ունեցած:

Միւս կողմէ վկաներ (գիտենք թէ ինչ ժամն են խորհրդային վկաները) կը հաստատեն թէ ձերբակալութիւնը կատարուած է Սիրովանեանի կողմէ, եւ երբ գիւղին ընդհ. ժողովին մէջ հարց դրուած է մահավճիռին ձեւնու տեղը, Սիրովանեան պահանջած է գնդակահարելզանոնք Խնձորեսկ գիւղին մէջ:

Ժողովէն վերջ Սիրովանեան կը գործադրէ վճիռը, եւ երբ ազգականները կը խնդրեն դիակները, կը պատասխանէ.

— Աւելի լաւ է որ շուները ուտեն, չպիտի թաղէք:

Պատմութիւն որ ըստ կոմունիստի (22 Յունիս):

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ԿՌՈՒԻՆԵՐ. — Անցեալ գիշեր, Ալֆօրվիլ: գետեզերքը, ատրճանակի ձայնէն առաջնորդուելով, ոստիկան մը կը վազէ, եւ կը տեսնէ երկու մարդիկ, որոնք փռուած են գետինը: Անմիջապէս կը փոխադրէ հիւանդանոց, ուր մէկը յայտնելէ յետոյ իր անունը, Փէնթափարի, կը մեռնի, իսկ միւսը սխալ անուն մը կուտայ:

Կը պատմէ թէ Փէնթափարիի հետ տուն դարձած պահուն, անծանօթներ կը յարձակին եւ կը վիրաւորեն զիրենք: Ոստիկանութիւնը սակայն, կարճ քննութենէ մը յետոյ, կը տեղեկանայ որ վիրաւորները սարսափելի աւազակներ են: Նոյն իրիկունը տեսնուած են գինետան մը առջեւ, ուր իրարու գլխի վրայ կոտրած են քանի մը շիշ: Սակայն յետոյ ինչպէ՞ս, ծանրապէս վիրաւոր, կ'իյնան գետին, կը մնայ գաղտնիք:

ՃԱՌԱԳԱՅԹ ՄԸ ԱՅՐԵՑԱՒ.— Քօտպէկ ան-Քօի ջրօդանաւերու կայանէն երկինք բարձացաւ ջրօդանաւ մը, որուն մէջ նստած էին երեք օդանաւորդներ: Յանկարծ բռնկեցաւ օդանաւը: Օդանաւորդին մէկը ինկաւ գետին մէջ, եւ լողալով հասաւ եզերք: Միւս երկուքն ալ, թեթեւ այրուցքներ կրելէ յետոյ, նետուեցան ջուրը եւ ազատեցան:

ՆԱԽԱՆՁ.— Իտալացի մը՝ Պիանքօ, սիրահարուած էր հայրենակցուհիի մը, Տօյլիանիի: Նաւաւ մը՝ կալ, աւելի բախտաւոր՝ կը բարեկամանայ, եւ կ'ապրի Իտալուհիին հետ: Պիանքօ, չի կրնար հանդուրժել եւ թունելի մէջ, անցեալ օր, ատրճանակի վեց հարուածներով գետին կը փռէ կինն ալ, սիրականն ալ:

ԿԸ ԽԵՂԴԷ ԹՈՌՆԻԿԸ.— Լորիանի մէջ օրիորդ մը, Ժօզէֆին, գաղտնօրէն կը ծնի զաւակ մը, զոր կը պահէ ախոռին մէջ: Մայրը կը գտնէ զայն, պահուած՝ յարդերուն մէջ: Կը բռնէ եւ կապիչով մը կը խեղդէ, յետոյ կը թաղէ արտին մէջ: Գիւղացիները սակայն երեւան կը հանեն գայթակղութիւնը եւ բանտ կ'առաջնորդեն ոճրագործ մեծ մայրիկը եւ օրիորդ մայրիկը:

ԿԱՅԾԱԿ.— Առջի օրուան սարսափելի ջրհեղեղին պահուն, երբ կրակէ օձեր կը խաղային երկինքի վրայ, Քամիյլ աղբար, քահը ուսին, տուն կը դառնար:

Կայծակը տեսաւ պողպատէ գործիքը եւ օձի պէս իջաւ վար, յարձակեցաւ մարդուն վրայ: Քամիյլ աղբար օձագալար ինկաւ գետին թաւալ թաւալ:

ՍԷՆ ԳԵՏԷՆ.— Օթէօյլի մօտ, Սէն գետէն դուրս հանուեցաւ կին մը, որուն չուանով կապուած էր երախայ մը: Երախան չորս ամսու է:

ԿԻՆ ՄԸ ԽԵՆԴԵՑԱՒ.— Ռէնսի մէջ, տիկին Ժանթրամէն, որվարսայարդարի խանութ մը ունի, յանկարծ կը խենթենայ եւ դանակը առնելով կը յարձակի երկանը վրայ: Շաբաթ մը առաջ, նման նոպայի մը պահուն, ածելիով կտրած էր իր աղջկան կուրծքը: Եւ ամուսինը, սարսափահար, պատուհանէն նետուեցաւ վար եւ վիրաւորուեցաւ ծանրապէս: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ զսպել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԾՈՎՔ-ԿԷՕԼՃԻԿ (Պատկերազարդ): Գրեց՝ Կիւրեղ Խրայեան: Տպագր. Մարսէյլ 1927: (Պատմական դրուագներ 1915ի ջարդերէն:) Գին՝ Ֆրանսա 22 ֆրանք: Ուրիշ երկիրներ՝ 25 ֆրանք:

ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐ (քերթուածներ) 1919-1927: Գրեց՝ Մանուկ Ա. Մանուկեան: Մատենաշար «Նոր Օր»: Գին՝ 10 տրախմի: Տպագր. Աթէնք, 1927:

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ, (վէպ) Փրցիպիշեւսկիի եւ ԾԱՆԻՐ ՋԲԵՋ (Թատերախաղ) Փօլ Էրվիէօի: Թարգմ. Վահրամ Սեւունի: Պարբերական (պրակ-պրակ): Հրատարակութիւն՝ «Լուսաքաղ» Մատենաշարի: Բաժնեգին՝ եռամսեայ 16 ֆրանք (13 պրակ), 6 ամսեայ 30 ֆրանք (26պր.), Տարեկան 55 ֆր. (52 պրակ): Տարեկան բաժանորդներու 10 ֆրանքի գիրք նուէր:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ. ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

Սեղանին վրայ ոչինչ. ո՛չ իսկ թուղթ մը:

Պատին վրայ պատկեր մը. Նիքօլա Բ. Ցարինը: Պատկերին փոակ թուր մը որ անշուշտ իրենը ըլլալու էր:

Կը շարունակէի դեռ դիտել, երբ կոնակէս դուռ մը բացուեցաւ: Բնազդաբար ետ դարձայ եւ դէմ առ դէմ եկայ մարդու մը հետ, որուն առջեւ սարսուռս չկրցայ զսպել, որովհետեւ այս մարդը կենդանի արտագրութիւնն էր այն պատկերին, որ հո՛ն, պատին, սեղանիս դէմ կախուած կը մնար

ԱՅՍ ՄԱՐԴԸ ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴՆ ԷՐ:

Նմանութիւնը այնքան կատարեալ էր, որ կարելի չէր երկուքը իրարմէ զանազանել: Իմ յուզումս կը բացատրուէր մանաւանդ անով որ թէ՛ Ցարսկոյէ-Սէլօյի մէջ, թէ՛ Ձմեռնային պալատին մէջ, յաճախ, հանդուցեալ Ցարին կողմէ ունկնդրութեան ընդունուած ըլլալով, շատ մօտէն տեսած էի զինքը եւ իր դիմագիծերը, իր ընդհանուր կազմը, նոյն իսկ իր կարգ մը ունակութիւնները քանդակուած էին յիշողութեանս մէջ:

Եւ այս բոլորը կը գտնէի այն մարդուն մէջ որ առջեւս կանգնած էր:

Իմ կրած յուզումէս բաւական զուարճանալէ յետոյ, գնդապետը— որովհետեւ ինքն իսկ էր — ինծի մօտեցաւ եւ սովորական ներկայացումներէն յետոյ ըսաւ.

— Ցարին եւ իմ միջեւ այսքան նմանութիւն, անակնկալի բերաւ ձեզ, չէ՞:

— Այսինքն, դեռ խելքս գլուխս չէ եկած:

— Այո՛, յաճախ մեզ իրարու հետ կը շփոթէին, ինչ որ երկուքիս համար ալ կարգ մը անպատեհութիւններու պատճառ կը դառնար. որովհետեւ Ցարն ալ կը նախընտրէր կրել համազգեստը այն գունդին որուն ես կը հրամայէի. կրնաք գուշակել թէ՛ ինչ զուարճալի շփոթութիւններու տեղի կուտար:

— Ձեզի համար անշուշտ, այդ շփոթութիւնը շատ նեղացուցիչ ըլլալու էր:

— Մանաւանդ իրեն համար: Օրինակ մը կ'ուզէ՞ք: Օր մը, շատ սիրուն կնոջ մը հետ կը ճաշէի ճաշարանի մը մէջ, բայց առանց գէշ մտքեր ունենալու: Յանկարծ նշմարեցի որ ճաշարանին պետը, պարպել կուտար սրահը ուր կը գտնուէի: Հետաքրքրուած գինքը կանչել տուի:

— Ինչո՞ւ այս բոլոր մարդիկը դուրս հանել կուտաք, հարցուցի:

— Երջանիկ եմ որ Նորին Վեհափառութեան համար ընել կուտամ այդ բանը, պատասխանեց:

— Բայց, ես Ցարը չեմ:

— Նոյնինքն Նորին Կայսերական Վեհափառութիւնը:

Վերջապէս, ինչ որ ալ ըրի, զայն տարհամոզելու ճարը չգտայ:

Երեւակայեցէք Ցարը ճաշարանի մը մէջ, կիսաշխարհիկ կնոջ մը ընկերակցութեամբ: Աշխարհի վերջը մօտեցած ըլլալու էր:

— Իրօք, մրմնջեցի, խնդալով:

— Պատմութեան ամէնէն զուարճալի մասը հոն է որ յաջորդ օրը, թերթերը պատմեցին միջադէպը, անհաճոյ ակնարկութիւններով. ասոր վրայ, պալատական մարաջախտը հրամայեց որ մօրուքս կտրել տամ:

— Ցետո՞յ:

— Բայց կայսրը որ լուր ունեցած էր անցուդարձէն, ամէնէն առաջ ինքը զուարճացեր էր այս լուրը առնելով, եւ խնդրեր էր մարաջախտէն, որ զիս հանգիստ ձգէ:

Գնդապետը պահ մը երազներու մէջ մխրճուած մնաց. յետոյ, հարցուց.

— Տեսնենք. ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի համար:

— Բայց... գնդապե՛տ, գրեթէ ամէն բան:

— Մեծ-Դուքսին յանձնարարական նամակը՝ բան չի յայտներ ձեր պաշտօնին մասին. կրնա՞մ գիտնալ թէ խնդիրը ինչ բանի վրայ կը դառնայ:

Այն ատեն իրեն բացատրեցի թէ՛ Մեծ-Դուքս Իվան Իվանովիչը ի՛նչ պատճառներով կ'ուզէր վաւերական տեղեկութիւններ քաղել կայսերական գերդաստանին եւ Ցարին եղերական վախճանին մասին:

Քանի կը խօսէի, գնդապետը զգալի կերպով կը խոժոռէր:

Երբ վերջացուցի, պահ մը մտածեց, յետոյ շատ մեղմ կերպով յայտարարեց.

— Սովորութիւն չունիմ վիճաբանելու ինծի տրուած հրամաններուն մասին: Պատրաստ եմ ձեզի օգնելու եւ ձեզի տրամադրելու իմ բոլոր միջոցներս: Բայց, թոյլ տուէք ինծի ըսելու,— ո՛չ թէ ձեզ վհատեցնելու, այլ իմ համոզումս յայտնած ըլլալու համար — թէ չեմ յուսար որ յաջողիք ձեր նպատակին մէջ: Դուք եւ ես այն մարդերէն ենք, որոնք սովորութիւն ունին աչք աչքի դիտելու ուրիշները եւ իրենց բուն տալու իրենց բուն անունը: Այդ ինչ որ կը ձեռնարկէք հետապնդելու, պարզապէս, անիրականանալի է: Ես այդբոլորը ի զուր փորձեր եմ արդէն:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

ծաղրութեննէն սկսեալ մինչեւ Յունիս 30, ընդհանուր հասոյթ եղած է 1,190,989,110.60 մարք ոսկեղրամ։

Այս գումարէն Ֆրանսա մինչեւ հիմա ստացած է 465 միլիոն 626,105 մարք, Անգլիա՝ 225,919,472, Իտալիա՝ 70 միլիոն 531,451.50, Պելճիքա՝ 53,114,683, Միացեալ Նահանգները՝ 74,747,570 ոսկի մարք։ Միայն Յունիս ամսու հասոյթը եղած է 111,551,427 մարք, որմէ Ֆրանսայի բաժինը՝ 51 միլիոն 192,479։

Արիւնալի կռիւ մը Պաղտատի մէջ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցած են քաղաքին մզկիթներէն մէկուն մէջ՝ Իրաքցի նահատակի մը յիշատակին կատարուած արարողութեան մը պահուն։ Կռիւը սկսաւ զինուորի մը եւ քաղաքացիի մը միջեւ։ Ամբոխը զինուորականներուն հակառակ կողմ բռնեց եւ ընդհանուր իրարանցում առաջ եկաւ։ Խառնաշփոթութեան ընթացքին սպաննուեցան երկու զինուորներ եւ երեք քաղաքացիներ։ Վիրաւորուեցան մօտ 50 հոգի, որոնցմէ ոմանք ծանրապէս։

Չինաստանի պոլշեւիկները կը գործեն

Շանկայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ համայնավարները, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր կրաւորական դիրքի մէջ էին, սկսած են տենդոտ գործունէութիւն մը ցոյց տալ։ Մոսկուայի պաշտպանեալ զօրավար Ֆէնկ, որ ասկէ առաջ համայնավարութիւնը դրժելով ազգայնական շարժման յարիլ կեղծած էր, յանկարծ դիրք բռնեց Չանկ-Քայ-Շէքի դէմ, ջանալով կղզիացնել զայն, ու փորձեց զինուորական ըմբոստութիւններ հանել անոր շարքերուն մէջ։

Հանքէուի համայնավարները կազմած են 50 հազարնոց բանակ մը, որ մօտ օրէն ճամբայ պիտի ելլէ անծանօթ ուղղութեամբ։ Կը կարծուի թէ իրենց նպատակակէտն է Նանքինը, Չանկ-Քայ-Շէքի մայրաքաղաքը։

Արխայական խմբագրապետը արձակուած

Լէոն Տօտէի եւ Ժօզէֆ Տըլէսթի թաքստոցը կարելի չեղաւ գտնել դեռ։ Միւս կողմէ հարցաքննիչ դատաւորը կիրակի առաւօտ առժամապէս ազատ արձակել տուաւ արքայականներու օրկանին խմբագրապետ Մօրիս Փիւժօն, որ մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ իր ազատ արձակումը վերջնական պէտք է նկատել, քանի որ հարցաքննիչ դատաւորը ո՛եւէ յանցանք չէ գտած իր վրայ։ Կը կասկածուէր թէ ներքին նախարարին դերը կեղծողը ինք եղած էր, քանի որ Տօտէի բանտէն ելլելուն յաջորդ օրն իսկ երկար մանրամասնութիւններ կուտար հեռաձայնի խաղման մասին։ Փիւժօ մերժած է ցոյց տալ իր հրատարակած տեղեկութեանց աղբիւրը, յայտնելով թէ լրագրական գաղտնիք է ատիկա։

Օգնութիւն Դամասկոսի Հայերուն

«Միւլյէթ»ի թղթակիցը Ատանայէն Յուլիս 4 թուակիր հեռագրով մը կը հաղորդէ որ Պէյրութէն մեծ քանակութեամբ դրամ ղրկուած է Դամասկոս՝ հայ գաղթականներուն բաժնուելու համար. իւրաքանչիւր գաղթականի 10 սուրիական ոսկի կը տրուի։

Յուլիս 14ի ազգային տօնը

Փարիզ կը պատրաստուի սովորական հանդիսաւորութեամբ տօնելու ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան տարեդարձը։ Յուլիս 14ի առտուն զօրանցք պիտի կատարուի Շան զ'էլիզէի մեծ պողոտային վրայ եւ Էթուալի յաղթական կամարին շուրջ, ներկայութեամբ Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Տումէրկի, որուն պիտի ընկերանան պատերազմական եւ ծովային նախարարները։

Այս տարի մասնաւոր հրաւիրագիրներ չպիտի ղրկուին, միայն նախկին զինուորականներու, անդամատեալներու եւ զինուորական վարժարաններու ներկայացուցիչներուն համար տեղեր պիտի յատկացուին։ Փողոցներուն մէջ պարերն ու հանդիսութիւնները պիտի շարունակուին երեք օր ու երեք գիշեր։

Ընտրական նոր օրէնքը

Երեսփ. Ժողովը երկար վիճաբանութիւններէ վերջ ընդունեց կառավարութեան առաջարկած ընտրական նոր ձեւը, շրջանային ընտրութեան դրութիւնը։ Աջերը, որոնք հակառակ էին այս ծրագրին, երկար դիմադրութենէ վերջ, քուէարկութեան ատեն ձեռնպահ մնացին, ու ընկերվարականներու եւ արմատականներու միացեալ քուէներով — 355 — ընդունուեցաւ նոր օրէնքը։ Հակառակ քուէ տուին միայն 120 հոգի, որոնց 27ը համայնավար երեսփոխաններ։ Այս վերջինները կը պահանջէին որ օտարականներուն ալ քուէի իրաւունք տրուի։ Ներկայիս վիճաբանութիւնները կը շարունակուին, երեսփոխաններու թիւին եւ ուրիշ մանրամասնութիւններու մասին։

Ուրականի աւերները Եւրոպայի մէջ

Ֆրանսայէն վերջ Եւրոպայի միւս քաղաքներուն մէջ եւս ահռելի ուրական մը աւերներ գործեց։ Աղէտը ծանր եղաւ մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ։ Սաքսոնիոյ մէկ գիւղին մէջ փլան 17 տուներ. ջուրը 3-50 մեդր բարձրացաւ, ծերունիի մը եօթ աղջիկները խեղդուեցան։ Ուրիշ բազմաթիւ զոհեր կան։ Մեռածներու ընդհանուր թիւը 150 հոգի կը հաշուուի։ Փոցտամի մէջ կայծակ ինկաւ երկաթուղիի մթերանոցի մը մէջ, ուր 15000 քիլօ վառելանիւթ կար։ Ահռելի պայթիւն մը առաջ եկաւ. աղէտի վայրէն մինչեւ կէս քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ գտնուող բոլոր տուներու պատուհանները ջարդուփշուր եղան։ Սաքսոնիոյ աղէտեալ վայրերը այցելող թղթակիցներ կը նկարագրեն թէ ամբողջ այդ շրջանը ռազմադաշտի երեւոյթն առած է։ Նոյէնտորֆի մօտ մեծ թումբ մը պայթեցաւ. մօտերը գտնուող գործաւորներ հոսանքէն քշուեցան։ Անհետացածներուն թիւը կարելի չէ համրել։ Լաուէնշթէնի մէջ վաճառաբարձ կառախումբ մը գիծէն դուրս քշուեցաւ։ Բազմաթիւ ծառեր արմատախիլ եղան։ Ընդհ. կորուստ կը հաշուուի աւելի քան 600 միլիոն ֆրանք։

Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ բազմաթիւ գիւղեր ողողուած եւ հունձքերը փճացած են։ Երէկ նոր կայծակ ինկաւ Փարիզի մէջ։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեբունդ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին 19 Rue St. Sulpice.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատան. միութեան դասախօս. ժողովը 14 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի վերնայարկը։

ՅԱՐԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, 16 Յուլիս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլօրիայի սրահը։ Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տարեկան զեկոյցը, 2. Յարդգողի հրատարակութեան հարցը, 3. վիճակահանութիւն, 4. Առաջիկայ տարուան Հինգշաբթիներուն մասին։

ՖՈՒԹՊՕԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպօլիստներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ յառաջիկայ հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա ճաշարանին սրահը, 63 Rue Mr. le Prince։ Կը հրաւիրուին բոլոր ֆութպօլիստները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ամասիոյ Հայրենկց. միութեան վիճակահանութեան շահող թիւերուն համար դիմել մինչեւ Յուլիսի վերջը, 25 Rue Francis de Pressensé, (Գ. յարկ), Marseille. Պայմանաժամը լրանալէ վերջ դիմումները նկատի պիտի չառնուին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Փրիվա, *Սօֆի Առաքելեան.— Ինչպէս դուք ալ յիշած էք, աւելորդ է զբաղիլ այդպիսի ոչնչութիւններով։*

Սէնթ-Էթիէն, *Ս. Խաչիկեան. — Լաւ է այդ մանր վէճերը կարգադրել տեղին վրայ, մանաւանդ որ ընտրութիւնները մօտալուտ են եւ ձեր բոլոր ամբաստանութիւնները կրնաք ներկայացնել առ որ անկ է։*

ՎԱՐՉԱԿԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ռօնի սու-Պուա, *Թ. Գ.— 35։*
Լ'Արժանթիէօ, *Մ. Տ.— 70։*
Լա Պօլ, *Հ. Ա.— Ստացանք ղրկելի։ Կարգադրեցինք։*
Նիս, *Յ. Ն.— 100։*
Մարսէյլ, *Ս. Կ.— 120։*
Մարսէյլ, *Խ. Վ.— 35։*
Պէլֆօռ, *Ե. Ե.— 35.50։*
Մարսէյլ, *Խ. Վ.— 30։*
Մարթիկ, *Խ. Ա. 37։*
Մարթիկ, *Ա. Ս.— 35։*
Սէն-Թ'ռուէն, *Ա. Շ.— 70։*
Մարթիկ, *Յ. Հ.— 35։*
Ֆօն տը Շէրիւի, *Յ. Ս.— Համաձայն ենք ձեր առաջարկին։*
Մարսէյլ, *Գործ.— 572 ֆր.։*
Քլամառ, *Մ. Բ.— 35։*
Նիս, *Յ. Ս.— 118։*
Սէն-Սիւլփիս, *Յ. Մ.— 70։*

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ,,

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ Կը գտնուի *Յառաջի* խմբագրատունը, Պալենց գրատուն եւ տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins։

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix. Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները։
Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique երեքշ. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6։

Գործ կը փնտռէ

Օսմ. Հանրային Պարտուց վարչութեան նախկին պաշտօնեայ մը, հմուտ ֆրանսերէնի, հայերէնի եւ տոմարակալութեան։

Դիմել՝ Յառաջի *վարչութեան։*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆԻ

ՆՇԽԱՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

8 առանձին վառ ու կենդանի գոյներով 52 դրոշմաթուղթերու հաւաքածոյ, որ կը ներկայացնէ հին հայ ճարտարապետութիւնը պանծացնող Հայաստանի գլուխգործոց վանքերն ու եկեղեցիները։ Ունին իսկական դրոշմաթուղթի ձեւն ու գրեթէ մեծութիւնը, ատամնաւոր եզերքներն ու ետեւի խէժը։ Ճշմարիտ հայու մը սրտին խօսող աննախընթաց անակնկալ մը։ Գին, 5 գոյնով 52 դրոշմաթուղթի համար՝ 6 ֆրանք, 8 գոյնով 84 դրոշմաթուղթ՝ 9 ֆրանք։ Արտասահման՝ 1ուկէս եւ 3 շիլին կամ 40 եւ 80 սէնթ. իսկ ամբողջական շարքի (416 դրոշմաթուղթ) համար 15 շիլին կամ 4 տոլար։

Դիմել՝ H. BABÉSSIANի
3bis Passage Lauzin. Paris

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան ցարերուն թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բարերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Ծապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլօք Հօլմսի երեք պատմուածքները 2ական, Թօփալ Օսման 5, Տք. Մօրի վրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 ֆրանք։

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Չարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Ձայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Փօսթի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)։

ՍԱԿԱՐԱՆ

11 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթեռլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի)	100 Mark	604	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	15
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատը	Léva	18	40
Տրախմի »	Drachme	33	50
Լիր »	» Lire	138	50
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	—
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	85
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3250	—
» II	»	1925	—
» III	»	1600	—
Թուրքիոյ երկթ.	Lots turcs	140	—

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՄԱՌՇԷԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած *ռօպի, քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշարփի, շալի, քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի* պատրաստ մթերք, խիստ նպաստաւոր գիներով։ Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահովելու համար ձեր շահը։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն։
Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. metro Cadet Paris (9). Tél. Provence 52—17.

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
VAHRAM DJÉNAZIAN
1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). Մէթրօ St. Michelի ճիշտ քով
ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ *գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ*
ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ
ՓՈՐՁԵՑԷՔ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ
Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւագոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։
Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն։
Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու. տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, *պղինձ գիծ եւայլն, զորս կը հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ։*
Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով
V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ «ՕՃԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԻ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին 5
ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (*Երգիծավէպ*) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին 5

ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ
(*Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ*)

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris *եւ կամ հեղինակին՝* A. Ohannessian, Collège de Jeunes Filles La Fère (Aisne).

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Նախկին բժշկապետ կարմիր խաչի հայկական հիւանդանոցի Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու։
Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12
Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-54։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

ԹԷ Ի՛ՆՉ ՊԱՏՃԵՑ ԹՐԷՊՈՆԷՄԸ ԿԱՄ Ի՞ՆՉ Է ՍԻՖԻԼԻՍԸ

ինչպէս պաշտպանուիլ — ինչպէս դարմանուիլ

յառաջաբան՝ ՏՕՔԹ. Վ. Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԷ

Ժողովրդական գիտութեան հատոր մը որ վէպի պէս կը կարդացուի, միեւնոյն ատեն սորվեցնելով ահագին վտանգի մը դէմ կռուելու միջոցները։

պատկերազարդ — Շքեղ տպագրութիւն

ԳԻՆ.— Ֆրանսա՝ 6 ֆր., Եւրոպական երկիրները եւ Սուրիա՝ 7.50 ֆր., Մնացեալ երկիրներ 35 սէնթ։

Դիմել՝ L. KÉVONIANի, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
JACK DE MONTMARTRE
ԱՊԱՌԻԿ
Վաճառատանս մէջ ունինք անգլիական եւ ֆրանս. կերպասներու ճոխ մթերք մը։ Նորաձեւութեան եւ կարի մաքրութեան տեսակէտով անմրցելի։
Գիները դիւրամատչելի։ Վճարումի դիւրութիւններ։
ԱՊԱՌԻԿ
BLANCHAUD ԵՒ L. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ
52, Rue de Clignancourt մէթրօ, Barbès կամ Château-Rouge
TÉL. NORD 59-20

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ նուրբ ճերմակեղէն կարողներ։ Լաւ վարձատրութիւն։ Դիմել՝ 5 Av. Quihou, թիւ 19 սենեակը։ St. Mandé (Métro Vincennes).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒԼԻՍ 1927
13 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 387
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԶՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Վերջին պահուն Հայաստանէն ստացանք թղթակցութիւն ., որ կը տեղեկացնէ թէ Մայիս 24ին, Երեւանէն Ռուսաս-ան աքսորուած են Սահակ Ստեփանեան, Պետրոս Սինոյեան, րտաշէս Ստեփանեան, Յակոբ Յակոբեան եւ մօտ 25 երիտա-արդ «մարքսիստ»ներ: (Առաջին չորսը տաժանակիր աշխա-անքի դատապարտուած էին անցեալ տարի Հոկտեմբերին, ն ոմն Խուշոյեանի սպանութեան առթիւ):

Ընթերցողները կը յիշեն որ, Ապրիլ 26էն 27 լուսնալու -նչերն ալ, հարիւրէ աւելի մարդիկ ձերբակալուած էին Հայաս-անի գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ:

«Դրօշակ»ի թղթակիցն ալ հաստատելով այս տեղեկու-իւնները, կ'աւելցնէ թէ օր չանցնիր առանց խուզարկութեան մ ձերբակալման: Եւ այս բոլորը՝ առանց հիմնական պատ-առի, նոյն իսկ առանց պատրուակի: Օրուան կառավարու-իւնը վարակուած է բոլոր վարկաբեկ իշխանութեանց յատուկ ռավախութեամբ, եւ կը փորձէ իր արժանիքը ապացուցանել ն ու սարսափով, բանտարկութեամբ ու աքսորով: Այնքան ւած է ժողովուրդի աչքին, որ նոյն իսկ չի համարձակիր ատի կանչել ամբաստանեալները, հակառակ անոնց պահան-ն: Ամէն ինչ կը վճռեն վարչական եղանակով եւ երեւոյթները րկելու շնորհն անգամ կորսնցուցեր են:

Եւ ինչո՞ւ զարմանալ որ, «աաարըմ-քեսէրըմ»ի այս քա-ղքականութիւնը կ'ունենայ բոլորովին տարբեր հետեւանք, — ոխանակ ընկճելու դժգոհները, աւելի կ'ամրապնդէ զանոնք, ոխանակ յարգանք ներշնչելու ժողովուրդին, աւելի կը խայ-առակէ եւ ատելի կը դարձնէ օրուան իշխանութիւնը:

Այս ելքը բնական է եւ անխուսափելի, աշխարհի բոլոր նակալութեանց համար, ի'նչ անունով ալ կոչուին:

Ու չարաչար կը սխալին անոնք որ, ներողամտութեամբ նային այս անմիտ եւ վայրենի հալածանքներուն, խաբուսիկ աղաղութեան» մը սիրոյն:

Երբ ժողովուրդ մը հանգիստ չէ ինքն իր մէջ, երբ իշխա-ւթիւն մը անխնայ կը հարուածէ ու կը կեղեքէ, երբ դրացին դաւէ իսկ վարիչները ամէն վայրագութեան կը դիմեն սե-ական ժողովուրդը կազմալուծելու, ուժասպառ եւ զանցառելի ւնակութեան մը վերածելու համար, այդ ի՞նչ խաղաղութիւն որ կ'երգեն ու կը փառաբանեն:

Մեր թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ նորէն զէնքեր բռնուած են ըքական սահմանին վրայ, երբ Շարուր-Նախիջեւան կը փո-աղրուէին, քէմալական գործակալներու ձեռքով… Երբ, կ'ը-ենք, այնքան ակներեւ է արտաքին վտանգը, ի՞նչպէս կը շա-ւնակեն գոհանալ «բարեացակամ չէզոքութեամբ», եւ կը անդուրժեն որ ափ մը խելագարներ ցմրուր քամել տան դառ-ւթեան բաժակը:

Յայտարարած ենք եւ կը շեշտենք աւելորդ անգամ մըն , —Հայաստանի թէ արտասահմանի մէջ, Դաշնակցութիւնը ւնի դաւադրական ծրագիր Երեւանի իշխանութիւնը բռնի ապալելու համար: Ան զէնքը վար դրած է յանուն այս ժողո-ւրդի ֆիզիքական գոյութեան եւ իր բոլոր կարողութեամբ աշխատի, որպէս զի նոր ցնցումներ չպատահին:

Բայց, մօտէն ծանօթ դառն իրականութեան, գիտնալով ի'նչպէս Հայաստանը կը խեղդուի անշնչելի մթնոլորտի մը ջ, թէ՛ քաղաքական, թէ՛ տնտեսական եւ թէ՛ ռազմական սակէտէն, —Դաշնակցութիւնը համբերութեամբ կը հետեւի լոր դէպքերուն, անարժան վարիչներու բոլոր քայլերուն:

Անշուշտ այս ամէնը վախճան մը կ'ունենան. եւ վա՜յ նոնց որ, իրենց կռնակը տուած Չեկային եւ կարմիր թնդա-թին, արիւն-արցունք թափել կուտան անզէն, անպաշտպան ողովուրդի մը, բանտերը կը լեցնեն անմեղներով, մոխիրի այ կը նստեցնեն ամբողջ ընտանիքներ, ռուսական սառնա-ւնները կը քշեն հայրենիքին զաւակները, եւ, միւս կողմէ, ականօրէն կը խնդան ժողովուրդի քթին, խեղկատակ մի-նգներ սարքելով «բրիտանական իմպերիալիզմ»ին դէմ:

Այս բոլորը վախճան մը պիտի ունենան, այո՛: Եւ այն ռեն, օրուան Տօն Քիշօթները «բրիտանական իմպերիալիզմ»ը որ պիտի գտնեն իրենց դիմաց, այլ նոյն ինքն հայ ժողո-ւրդը՝ իր բոլոր հալածականներով ու աքսորականներով, կայի անհամար գոհերով եւ սրբազան զայրոյթէն կարմրած լանաւորներով:

Ո՞ւր կանգ պիտի առնէք, զզուելի խամաճիկներ:

Չէ՞ք տեսներ որ ձեր կատաղութիւնը անզօր է նախիրի վե-ածելու ամբողջ ժողովուրդ մը, խղդելու անոր ձայնը:

Չէ՞ք հասկնար իմաստը կալանաւորներու եւ աքսորական-րու նայուածքին, ռուս պահակներու աչքին առջեւ, «Մեր յրենիք»ի որոտագին աղաղակներուն մէջ, բանտէն մինչեւ մբու կայարանները, Երեւանէն մինչեւ Թիֆլիս և աւելի հե-ռները…:

Դաշնակցականնե՞ր են ատոնք բոլորը: Դաշնակցութի՞ւնն որ թափօրներ կը սարքէ, յաղթական ողջերթ մաղթելու մար ձեր խելագարութեան զոհերուն, ձեր հաւցէին ուղղուած ոնկցի՛»ներով, ինչպէս ասկէ առաջ, ինչպէս ամէն անգամ:

Սարսափեցէք, ա՛յ փոքրոգի մարդիկ, ձեր արեւը աւելի կար չի կրնար տեւել քան սուլթանականը կամ ցարականը:

Այս օրերը ձեզի չեն մնար, քանի ձեր դիմացը կայ ժողո-ւրդ մը որ կալանաւորին եւ աքսորականին հետ է:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Այս խորագրով խմբագրական մը մէջ, Քալիֆորնիոյ Ասպարէզը կը նկատէ (24 Յունիս).

—«Հայ գաղթականներու տեղաւորման հարցը կենսական եւ ազգային մեծ նշանակութիւն ունեցող հարց է: Գաղթականներու տեղափոխութեամբ ոչ միայն հարիւր հազարաւոր Հայեր կ'ազատուին անորոշութեան եւ թշուառութեան ճիրաններէն, այլեւ տեղի կ'ունենայ Հայերու կեդրոնացում՝ մայր երկրի մէջ եւ մեր ժողովրդի ապագան աւելի յուսալից կ'ըլլայ՝ գալիք վտանգներու առեւ: Կը թուի որ Ազգերու Լիկի խորհրդաժողովը շատ ճիշտ կերպով կրցած է ըմբռնել կացութիւնը, յայտարարելով թէ այս խնդրի լուծման բանալին Մոսկուայի մէջ է եւ ոչ թէ Երեւանի Հայերու մօտ: Գաղթականներու հարցը միայն մարդասիրական եւ բարեգործական հարց չէ: Այդ խնդիրն ունի նաեւ քաղաքական ատատաւ: Ռուս կարմիր միապետականներու համար հպատակ ազգերու ուժեղացումն ու կեդրոնացումը բաղձալի չէ եւ այդ պատճառաւ ալ անոնք չեն ուզեր անկեղծութեամբ մօտենալ այդ խնդրին: Գաղթականներու տեղաւորման հարցին մէջ գոյութիւն ունի նաեւ Թուրքիոյ մասը: Քէմալի եւ իր արբանեակներու կարծիքով կովկասեան ժողովուրդներու մէջ հայ տարրն է որ խոչընդոտ կը հանդիսանայ համիսլամական իրենց ծրագրի իրագործման եւ որչափ հայ տարրը թոյլ ըլլայ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ, այնքան աւելի դիւրին կ'ըլլայ, ապագային, իրենց ծրագիրները իրականացնել:

Քանի մը հարիւր հազար Հայ գաղթականներու տեղաւորումը՝ ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ եւ կամ հարեւան վայրերը, պիտի նշանակէր հայ տարրի ուժեղացումը եւ ինքնապաշտպանողական ուժի խտացում, որոնք շատ ալ բաղձալի չեն Թիւրք ազգայնական շարժման յառաջդիմութեան համար: Եթէ անգամ Հայաստանի սահմանները նեղ են՝ այդքան խուռն թուով հայ գաղթականներ ներս ընդունելու համար, Ռուսաստանի հարաւային սահմաններուն վրայ ընդարձակ տարածութիւններ կան՝ համախմբելու համար ցրուած հայութիւնը: Այդպիսի համախմբում մը հնարաւորութիւն կը ստեղծէ գաղթական հայութեան համար՝ աւելի մօտ ըլլալու բուն Հայաստանին, ինչպէս նաեւ ունենալու ազգային ընդհանուր կրթութիւն եւ տնտեսական տանելի պայմաններ: Զարմանալին այն է որ հայ բոլշեւիկներն այդ ուղղութեամբ աշխատանք չկատարեցին եւ կամ, եթէ կատարեցին, արդիւնքը մնաց զաղտնի, հաւանօրէն այն պարզ պատճառով որ անհետեւանք մնացած են իրենց դիմումներն ու խնդրանքները:»

ԲԼԷՄԱՆՍՈՅԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ.— Թերթերը կը գրեն թէ Բլէմանսոյի առողջական վիճակը քանի մը օրէ ի վեր մտահոգութիւն կը պատճառէ: Բժիշկներու խորհուրդին վրայ, Փարիզ կանչուեցան նախկին վարչապետին ընտանեկան պարագաները: Հանրապետութեան նախագահը իր զրասենեակի պետը ղրկեց Բլէմանսոյի տունը՝ տեղեկութիւններ ստանալու համար: Վերջին պահուն վիճակը բարւոքած է:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Նախարարական տագնապ ?

Երեսփ. ժողովին մէջ վիճաբանութիւնները տենդոտ կերպով կը շարունակուին ընտրական խնդրին շուրջ: Պայքարը սաստիկ է երկու հակառակորդ թեւերուն միջեւ: Աջերն ու համայնավարները դիրք բռնած են կառավարութեան եւ ձախակողմեան խմբակին դէմ (ընկերվարական եւ արմատական-ընկերվարական): Այս վերջինները յաղթանակը տարին: Այս պարագան կատղեցուցած է մանաւորաբար պահպանողական-աջակողմեան տարրերը, որոնք այժմ առիթ կը փնտռեն Փուանքարէի դէմ իրենց դժգոհութիւնը գործնապէս արտայայտելու եւ ի հարկին նոյն իսկ տապալելու համար: Այս օրերս նախարարական տագնապ մը անխուսափելի կը նկատուի:

Երկուշաբթի օր վարչապետը առաջին պարտութիւն մը կրեց Երեսփ. ժողովի ելմտական յանձնաժողովին առջեւ, ուր կը քննուէր պաշտօնեաներու թոշակին վրայ յաւելում կատարելու խնդիրը: Փուանքարէի պատրաստած 1928ի ելմտացոյցի ծրագրին համաձայն, պաշտօնեաները տարեկան նուազագոյն թոշակ պիտի ստանան 8000 ֆրանք, 1928 Յունուար 1էն սկսեալ, մինչ յանձնաժողովը կը պաշտպանէր պաշտօնեաներու ընկերութեան տեսակէտը՝ այն է նուազագոյն 8000ի թոշակը ի զօրու համարել 1926 Օգոստոս 1էն սկսեալ: Վարչապետը, հակառակ յանձնաժողովի կողմէ պատուիրակութեան մը թախանձանքներուն, անդրդուելի մնաց իր տեսակէտին վրայ, նոյն իսկ յայտնեց թէ Երեսփ. ժողովին առջեւ այս առթիւ վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ, երբ վիճաբանութիւնները սկսին Չորեքշաբթի (այսօր):

Հակառակ այս սպառնալիքին, Յանձնաժողովը 8ի դէմ 14 ձայնով որոշեց մերժել կառավարութեան առաջարկը, յետոյ 13 ձայնով ընդունեց Լասալ—Լէոն Պլումի բանաձեւը, որով 425 միլիոն ֆրանքի յաւելում մը կ'ըլլայ կառավարական ծրագրին վրայ, 1926 Օգոստոս 1էն սկսեալ պաշտօնեաներուն յաւելեալ թոշակ վճարելու համար:

Այս պայմաններուն տակ, նախարարական տագնապ մը անխուսափելի կը նկատուի: Աջերը ընտրական խնդրին առթիւ թշնամացած են կառավարութեան, ձախերը անպայման պիտի պաշտպանեն պաշտօնեաները, որով այսօրուան երեսփ. ժողովը բախտորոշ դեր պիտի խաղայ:

Գաղտնի Զինակցութիւններու դէմ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ նախկին արտաքին փոխ-նախարար ընկերվարական Փոնսոնպի վիճաբանութիւն մը բացաւ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Յանուն Աշխատաւորական կուսակցութեան՝ դէմ արտայայտուեցաւ մասնակի զինակցութիւններ կնքելու քաղաքականութեան, ու պահանջեց կառավարութենէն վերջ տալ գաղտնի ու մասնակի համաձայնութեանց, յանձնարարելով Ազգերու Դաշնակցութեան թողուլ ընդհանուր խաղաղութեան ապահովումը, միջազգային վէճերը կարգադրել պարտադիր իրաւարարութեամբ եւ արմատական կերպով սահմանափակել սպառազինումները:

Փոնսոնպի մատնանշեց երեք կարեւոր խնդիրներ: 1.— Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յարաբերութիւնները: 2.— կացութիւնը Եւրոպայի հարաւ-արեւելքին մէջ: 3.— Ռուսիոյ ներկայ կացութիւնը:

Ընկերվարական երեսփոխանը հարցուց նաեւ թէ ի՛նչ է անգլիական կառավարութեան քաղաքականութիւնը Հոէննոսեան երկիրներու պարպումին մէջ, եւ թէ կառավարութիւնը տրամադի՞ր է Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներուն առաջարկել ինչ որ Պրիան առաջարկեց Ամերիկայի, այն է՝ երկու երկիրներու միջեւ յաւիտենական խաղաղութեան դաշինք կնքել:

Փոնսոնպի յայտնեց թէ ֆրանսական բանակի կազմակերպութեան օրինագիծը վախի նոր պատճառ մըն է: Գալով Եւրոպայի հարաւ-արեւելքին, Փոնսոնպիի կարծիքով իտալական կառավարութեան դիրքը գրգռիչ է Եուկօսլաւիոյ և Ալպանիոյ հանդէպ, և թէ անգլիական կառավարութիւնը Մուսոլինիի կողքին կ'երեւի:

Եզրակացնելով, աշխատաւորական երեսփոխանը բսաւ. «Ներկայիս Իտալիոյ մէջ կը տեսնենք գրգռուած վիճակ մը, Գերմանիոյ մէջ վախ, Ֆրանսայի մէջ կասկած, Լեհաստանի մէջ վտանգ, Ամերիկայի մէջ անվստահութիւն եւ Չինաստանի մէջ պատերազմ»:

«Պաշտպանութեան Շաբաթ»ը սկսաւ

Մոսկուայէն յուլիս 11 Թուականով կը հեռագրեն. — Կիրակի օր ամբողջ Խորհրդային Միութեան մէջ սկսաւ «Պաշտպանութեան Շաբաթը»: Գործարաններու եւ բանւորական կեդրոններու մէջ միթինկներ գումարուեցան՝ նուիրուած պաշտպանութեան խնդիրներուն: Զինուորական ուսումնասիրութեանց եւ սիրող նշանառուներու ակումբներ կազմուեցան:

Ավիաքիմ (օդանաւորդական եւ քիմիական) ընկերութիւնը կը շարունակէ իր բացած հանգանակութիւնը՝ շինելու համար օդային տորմիղ մը՝ «Մեր պատասխանը Չէմպըրլէյնին» նշանաբանով:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ 4. էջ)

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ»

Այս խորագրին տակ Բագուի «Կոմունիստ» օրաթերթը յաճախ կը պատմէ «մանրիկ» դրուագներ, որոնք աւելի արդարութեամբ կը ներկայացնեն խորհրդային դրախտը, քան հայ եւ օտար պոռոտախօս պոլշեւիկներու մե՛ծ… բէքլամները: Իբրեւ նմոյշ այդ շա՛տ «մանրիկ» փաստերէն, ահա քանի մը տողեր որոնք հայելիի պէս կը պատկերացնեն պոլշեւիկ ամբափակ ամուլին ներսը:

Արշակ Միրզախանեան, արձակուրդին, կ'այցելէ Լեռնային Ղարաբաղի Թաղլար գիւղը: Նախ, աւանդական գովեստի հարկը տալէ յետոյ,— թէ «գիւղացիները շատ գոհ են խորհրդային իշխանութենէն» — կը պատմէ հետեւեալ բարիքները, աղբիւր գոհութեան.

— «Գիւղում մնացի 13 օր, բայց մի օր չտեսայ, որ փողոցները լուսաւորուին: Լապտերներ կախուած են, բայց չեն վառւում:

— Գիւղական Խորհուրդը մեզնից փող է հաւաքել, որ ճրագները վառի, բայց չի վառւում, ասում են գիւղացիք:

Իսկ ո՞վ կը նայի ճամբաներուն վրայ: Համագործակցական խանութներու համար երբ ապրանք բերուի, անպայման կէսը պէտք է թափուի ճամբան, մինչեւ որ սայլը հասնի գիւղ:

«Ինչ է անում Գիւղական Խորհուրդը: Նախագահը այցելում է քաղաքից եկած առեւտրականներին, եւ ընկած տեղը չի հրաժարւում կոնծելուց: Մի օր էլ նախագահը խմած գալիս է գիւղական խորհուրդի նիստին: Անդամները տեսնելով նրա հալը, հեռանում են: Նախագահը նրանց 2ական բուբլի… տուգանքի է ենթարկում:

« Գիւղում կայ 500ից աւելի տուն: Ունի կոպերատիւ, որ ապրանքները ստանում է երբ եղանակը անցել է: Ունի շքեղ ակումբ, կոմբջիջ, 3—4 անդամով. երկու էլ թեկնածու»:

19 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ Կ'ԱՅՐՈՒԻՆ

Ինչպէս կը յիշուի, 1926 Մարտ 31ին խորհրդարանը քուէարկած էր կամաւոր հանգանակութիւն մը՝ ֆրանքը փրկելու համար: Այս առթիւ գոյացաւ 310,686,718 ֆրանք: Այս գումարին 19 միլիոն ֆրանքը կը ներկայացնէին 22,744 ֆրանսական արժեթուղթեր, որոնց համար կառավարութիւնը տարեկան 900,000 ֆրանք կը վճարէր իբր եկամուտ: Այս արժեթուղթերը Հանրային պարտքի մայր տոմարին մէջէն ջնջուելէ յետոյ, առջի օր ապրուեցան պետական փողերանոցը, քէ Բոնթի, ուր պաշտօնական մարմիններու ներկայութեան փուռը դրուելով ամբողջովին այրուեցան:

Այս առթիւ հետաքրքրական է յիշել թէ մինչեւ Յունիս 30 հանգանակութենէն գոյացած է 228,084,162.75 ֆրանք թղթադրամ, որուն 48,193 ֆր.ը գոհարեղէնի վաճառումէն, ասկէ զատ 82 միլիոն 602,556 ֆրանքի զանազան արժեթուղթեր:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ մէջ, Սիօն քահանան 15 օր բանտարկութեան, 15 ոսկի տուգանքի եւ քահանայական զգեստը հանելու դատապարտուեցաւ թրքական դատարանին կողմէ, քահանայագործութեան վկայական չունենալուն համար: Այս կերպով երկու հազար Հայեր կը մնան առանց քահանայի:

ՀԱՐՑՈՒՄԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

«Յառաջ»ի ընթերցող մը կը գրէ փօն տ'Օպնայէն —

. . . «Յառաջի 30 Յունիս թիւ 376ի մէջ «Պղտոր ջուրի մէջ որսորդներ» վերնագրին տակ, ձեր գրածին մէջ կարդացի, ի միջի այլոց հետեւեալը.

«Իբրեւ հետեւանք այս խայտառակութիւններու, Թրքահայ ժողովուրդը բաժնուեցաւ քանի մը ազգերու. բողոքական, կաթոլիկ, եւայլն:»

«Կ'ուզէի իմանալ թէ գոնէ ներկայիս բողոքական կամ կաթոլիկ անունով ազգ գոյութիւն ունի՞ Հայերու մէջ եւ կամ աշխարհի վրայ:

«Շատ պիտի խնդրէի որ այս կէտը լուսաբանէիք, որովհետեւ թէ հետաքրքրական եւ թէ օգտակար է հայ հասարակութեան:»

Մէկ խօսքով ըսենք թէ «աշխարհի վրայ» բողոքական եւ կաթոլիկ անունով ազգեր չկան, բացի Մօտաւոր Արեւելքէ, ուր օսմանեան կայսրութիւնը բաւական երկար տարիներ, կարգ մը միսիոնարներու ուղղակի կամ անուղղակի աջակցութեամբ ստեղծած էր այդպիսի «ազգեր», իր տիրապետութեան տակ գտնուող զանազան դաւանանքի կամ ցեղի ժողովուրդներէն. Ասորիէն, Հայէն, կամ Յոյնէն: Անոնց անցագիրներուն, կամ այլ պետական պաշտօնական թուղթերուն վրայ կը գրուէր «փրոթէսթան» կամ «կաթոլիկ միլլէթ»:

Հետաքրքիր է գիտնալ, թէ ներկայիս մեր ժողովուրդին մէջ նման երեւոյթ մը գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ:

Ճիշդ է որ այժմ պաշտօնապէս գոյութիւն չունի նման բան մը, շնորհիւ այն հանգամանքին, որ — ինչպէս գրած էինք — զանազան յարանուանական հոսանքներէ համախմբուած երիտասարդութիւն մը, քաղաքականօրէն կազմակերպուելով եւ ուժեղ պայքար մղելով, քանդեց կրօնայարանուանական պատնէշները եւ վերջ տուաւ օտար միսիոնարներու ստեղծած տխուր երեւոյթին, ու բոլոր հատուածները հայ ազգային դրօշին տակ հաւաքելու աշխատանքին ձեռնարկեց: Բայց ան չկրցաւ ամբողջապէս անհետացնել հայ ժողովուրդի մեծ մասին մէջ սպրդած այդ անիծեալ ոգին, որ այսօր ալ, թէեւ տկար, դեռ կը շարունակուի մեր իրականութեան մէջ: Բառերը չէ որ կարեւորութիւն ունին. էութիւնը կայ ու կը մնայ:

Ու այս երեւոյթը կը շարունակուի, անոր համար, որ օտար միսիոնարները եւ անոնց հայազգի տգէտ կամ հացկատակ գործակալները պարապ չեն նստած: Անոնք կ'աշխատին հօտը ձեռքէ չփախցնել, միշտ իրենց զէնքերն ու գործիքները յարմարցնելով օրուան պահանջներուն եւ կամ օգտագործելով մեր կեանքին մէջ ստեղծուած բացասական երեւոյթները:

Ընթերցողը դիւրութեամբ կրնայ գտնել բազմաթիւ փաստեր ամէնօրեայ լրագրական տեղեկութիւններուն մէջ, որոնք կը հաստատեն այս ճշմարտութիւնը:

Մոռցուած չէ անշուշտ, որ քանի մը ամիս առաջ, Սուրիոյ մէջ հայ կաթոլիկներու ղեկավարները կը մերժէին մասնակցիլ Շիրակի աղէտեալներուն հանգանակութեան:

Նոյն Սուրիոյ մէջ, չնայելով որ մեր ժողովուրդը տնտեսական ծանր վիճակի մէջ կ'ապրի եւ իր ամբողջ ուժերը չեն բաւեր իր կրթական գործը մատակարարելու եւ լաւագոյն վիճակի մը հասցնելու, ժողովուրդը բաժնուած է քանի մը հատուածներու, եւ կը պահուին բողոքական կամ կաթոլիկ դպրոցներ ամենափոքր վայրերու մէջ անգամ, ի հարկէ օտար միսիոնարներու նպաստով: Իսկ այդ դպրոցները կուտան այնպիսի կրթութիւն մը որ նպատակայարմար է օտար միսիոնարներու առաջադրութեանց, բայց ոչ հայ քաղաքացիներ պատրաստելու: Հակառակը անբնական պիտի ըլլար:

Այս օրինակը կարելի է տարածել բոլոր գաղութներու վրայ: Որովհետեւ ամէն տեղ ալ աւելի կամ նուազ չափով նոյն երեւոյթը կը տիրէ: Այն ատեն միայն յետոյ միտք չպիտի փնտռէինք օտար ձեռնարկողներուն քով, եթէ անոնք աշխատէին նիւթապէս ու բարոյապէս օժանդակել մեր կրթական ու եկեղեցական հաստատութիւններուն, միացեալ ուժերով կանոնաւոր, արդիական եւ հայեցի վիճակի մը վերածելու համար զանոնք:

Ընթերցողին անծանօթ չէ նաեւ այն, որ, ոչ միայն մեր գաղութներու, այլ նոյնիսկ մայր երկրին մէջ այսօր աշխատանք կը թափուի առանձին հօտեր ստեղծելու: Կաթոլիկ կամ բողոքական փարախը մտնող հօտը, այլեւս իր կապերը խզուած կը նկատէ մայր հատուածին հետ եւ կը համարէ ինքզինք առանձին հաւաքականութիւն մը, ոչ միայն յարանուանական, այլ եւ ազգային, մշակութային տեսակէտէն:

Մեր ազգային քաղաքական ձախորդ օրերուն էր, որ մեր մէջ պարարտ հող կը ճարուէր օտար միսիոնարական հետապնդումներուն համար, եւ զոր հաշուեյարդարի ենթարկելու ճանապարհին էինք, երբ կ'իյնանք կրկին քաղաքական ձախորդ պայմաններու մէջ եւ ահա՛ կրկին թափ կ'առնէ մարդորսութեան արուեստը:

Եթէ մենք ունենայինք մեր անկախ պետութիւնը եւ ժողովուրդը հաւաքուած ըլլար երկրի սահմաններուն մէջ, ու պետութիւնը բաժնուած եկեղեցիէն, մեր ազգային ու մշակութային գործերը կեդրոնացած ըլլային ժողովուրդի հաւաքականութենէն բխած կառավարութեան մը ձեռքը, մեզի համար կարեւորութիւն չունէր թէ՛ ո՞վ ինչ ձեւով կը պաշտէ իր աստուածը, կամ ո՞վ ո՛ր եկեղեցիին ու յարանուանութեան հետ կը կազմէ իր դաւանանքի միութիւնը: Որովհետեւ այս պարագան չէր կրնար վնասել մեր ժողովուրդի ազգահաւաքման գործին: Ոչ ալ միայն հոգեւոր փրկութեան համար օտար միսիոնարներ յոգնութիւն ու ծախք յանձն պիտի առնէին մտնելու մեր ժողովուրդին մէջ:

Մենք անողոք պայքար կը մղենք այս երեւոյթին դէմ, որովհետեւ հաստատապէս համոզուած ենք, թէ՛ այս ընթացքը ստիպճանաբար կը տանի մեզ դէպի այժմու Ասորիներու վիճակին, որոնք ուժասպառ եղած եւ կազմալուծուած են ի միջի այլոց եւ զանազան կրօնական հատուածներու վերածուելով:

Պատմական ճոխ փորձառութիւն ունինք այս վախը արդարացնող: Արեւելքի, մանաւորապէս Մօտաւոր արեւելքի խառնարանին մէջ ապրող ժողովուրդները միշտ ենթակայ եղած են իրենց կրօնքին հետ ազգն ալ փոխելու հակումին: Կրօնափոխութիւնը իր ետեւէն խլած է, նաեւ ազգափոխութիւնը:

Ցակաւին անցեալ դարու ընթացքին, կրօնափոխ Հայեր դարձած են կատաղի մուսլիմաններ, որոնք աւելի անխիղճ թշնամիներ եղած են հայ հասարակութեան քան շատ մը իսկական թուրքեր:

Զմիւռնիոյ «Ֆրէնկ» կոչուած լեւանթէններուն մեծ մասը Ատրպատականէն գաղթած Հայեր են, որոնք կաթոլիկութիւնը ընդունելով, իրենց նման ուրիշ արեւելքցի կաթոլիկներու հետ՝ ստեղծած են «Ֆրէնկ» անունով առանձին ցեղ մը:

Կային բազմաթիւ յունադաւան կամ օրթոտոքս հայ գիւղեր ամբողջ Թուրքիոյ տարածութեան վրայ, որոնք դարձած էին «Հոռոմ», այլեւս մոռցած իրենց ծագումը, թէեւ իրենց լեզուն հայերէն էր:

Նման բազմաթիւ փաստեր կան, բայց այսքանն ալ բաւական է, համոզուելու համար մեր յայտնած ճշմարտութեան:

Իսկ օտար միսիոնարները ունին բոլորովին տարբեր շարժառիթներ, քան մեր ժողովուրդի հոգեւոր կամ մարմնաւոր օգուտը: Այդ շարժառիթները զանազան տեսակի են, նիւթական, քաղաքական, զինուորական եւլն.:

Մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու պէտք չկայ: Ընթերցողը շատ դիւրութեամբ կրնայ գտնել հրատարակութիւններ, ուր լայնօրէն բացատրուած են այդ շարժառիթները:

Անհերքելի փաստ մըն է թէ բոլորովին անշահախնդիր կարծուած միսիոնարութիւնը մեր մէջ Ամերիկեան Պօրտի առաքելութիւնն էր, որ ամբողջապէս հայ ժողովուրդին մէջ կը գործէր: Ունէր հազարաւոր հաստատութիւններ, որոնք զոհը եղան թրքական բարբարոսութեան: Սակայն այսօր Ամերիկայի մէջ Պօրտի քարտուղար տօքթ. Պարթըն եւ Թուրքիոյ մէջ գտնուող իր միսիոնարներն են, որ դարձած են քէմալականներու փաստաբանները, զայն իր բոլոր մեղքերէն արդարացնելու համար, որպէսզի վաւերացուի Լօզանի դաշնագիրը:

Այդ նոյն միսիոնն է, որ Տինճեանի կտակած 400 հազար տոլարի գումարը այս նեղ օրերուն չուզեց յանձնել Հայերուն, կամ չի գործածեր Հայերու կրթութեան համար, ինչ որ կտակարարի կամքն է, կառչելով միայն կտակի տառին, որ կտակուած է Տիգրանակերտի համար: Ի հարկէ հանգուցեալը չէր կրնար ենթադրել թէ՝ Տիգրանակերտի հայութիւնը քանի մը տարի յետոյ բնաջինջ պիտի ըլլայ, որպէսզի նախազգուշական միջոցներ նշանակէր իր կտակին մէջ. Իսկ Պօրտի քարտուղարը տառին կառչելով, կ'երթայ նոյն իսկ դատարան, եւ իրաւունք կը ստանայ 400 հազար տոլարէն գործածելու Տինճեանի ազգակիցները բնաջնջողները դարձի բերելու... իբր թէ:

Եզրակացութիւն: Մենք պիտի կռուինք այս երեւոյթին դէմ, մինչեւ որ անոնք արմատախիլ ըլլան մեր իրականութենէն, փրկելու համար մեր հաւաքականութեան մեծ գործը խոշոր վտանգէ մը:

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻԻ Իրաւունքներու Պաշտպան Ընկերութեանց Միջազգային Դաշնակցութեանց չորրորդ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ վաղը Հինգշաբթի օր: Կը մասնակցին բազմաթիւ ազգեր, որոնց մէջ նաեւ Հայերը: Օրակարգի հարցերն են՝ բացի պատուիրակներու զեկոյցէն, «պայքարը դիկտատուրայի» դէմ եւ «քաղաքական տարագիրներու վիճակը»:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԸ ԱՄԷՆ ՏԱՐԻ 40,000 ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՎՃԱՐԷ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

Էջմիածնի միաբան, յայտնիկերպով գիտնական, աստուածաբան եւ Ատրպատականի Առաջնորդ Կարապետ եպիսկ. Տ. Մկրտիչեան (վախճանած 1915ի վերջերը, Բագուի մէջ) 1909ին Թաւրիզի մէջ կը բանայ Ատրպատականի Հայոց կեդր. վարժարանը, որուն պէտքը զգալի էր:

Դպրոցի համար կը գնուի յատուկ շէնք մը, ընդարձակ եւ ծառախիտ պարտէզով, որ այժմ դպրոցի սեփականութիւն է եւ կը ծառայէ իբրեւ հասարակաց զբօսավայր:

Կարապետ եպսկ. մօտ երեք տարի իր հոգածութեան եւ անմիջական հսկողութեան առարկայ կը դարձնէ թեմական դպրոցը, իբրեւ միջնակարգ կրթական հիմնարկութիւն մը, եւ ամէն կերպով կը սատարէ անոր զարգացման:

Կարապետ եպիսկ. 1912ին, թեմական առաջնորդութեան իր պաշտօնէն հրաժարելէ յետոյ, անոր կը յաջորդէ Ներսէս վրդ. (այժմ արքեպսկ.) Մելիք-Թանգեանը, որ առաջնորդական պաշտօնը ստանձնելով, անմիջապէս իր խնամքի եւ հովանաւորութեան տակ կ'առնէ դպրոցը: Ամբողջ 15 տարի (1912—1927) Ներսէս Արքեպսկ. կը դառնայ դպրոցի անխոնջ ղեկավարն ու հովանաւորը, միշտ ալ սատարելով այդ հիմնարկութեան բարոյական եւ նիւթական զարգացման:

Կեդր. վարժարանը կը մատակարարուի հոգաբարձական մարմինէ մը: Իր գոյութեան ընթացքին (18 տարի) վարժարանը ունեցած է տեսուչներու եւ ուսուցիչներու պատկառելի խումբ մը —Յովհան Դաւթեան, Կարապետ Պիօնեան, Հրաչեայ Աճառեան, Յ. Ճերմակ, Մամբրէ Մկրեան, Հայրապետ Պանիրեան, Ալեքսան Յովհաննէսեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Գասպար Յակոբեան, Վարոս Բաբայեան, Լեւոն Գրիգորեան (երաժիշտ), եւայլն, հին եւ նոր դէմքեր, որոնք բոլորն ալ իրենց մասնագիտութիւններով օգտակար եղած են դպրոցին եւ հասարակութեան:

Ամէն տարի, ըստ սովորութեան, տեղի կ'ունենայ ուսումնական տարեվերջի հանդէսը եւ դպրոցի տեսուչն ու հոգաբարձութիւնը հրապարակային հաշիւ կը ներկայացնեն հասարակութեան:

Դպրոցի 1926—27ի ուսումն. հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 5ին, դպրոցին բակին մէջ: Ներկայ էին՝ առաջնորդը, նահանգապետը, զինուորական ընդհանուր հրամանատարը եւ կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչները, ամերիկեան եւ այլ միսիոնարութեանց դպրոցներու տեսուչները, ազգային, կուսակցական եւ հանրային հիմնարկութեանց մարմինները եւ շուրջ 2500 հանդիսականներ:

Հանդէսը բացուեցաւ Պարսից պետական ազգային քայլերգով, զոր նուագեց դպրոցի լարաւոր նուագախումբը: Քայլերգը լսուեցաւ յոտնկայս, որոտընդոստ ծափերով եւ համակրական ցոյցերով, որ շատ լաւ տպաւորութիւն թողուց պարսիկ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու վրայ: Խումբը, ապա երգեց «Մեր Հայրենիք»ը, որ նորէն յոտնկայս լսուեցաւ: Աշակերտաշակերտուհիները արտասանեցին հայերէն, պարսկերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն ոտանաւորներ:

Երգեցիկ եւ երաժշտական խումբերը ղեկավարութեամբ Պ. Լեւոն Գրիգորեանի, յաջողապէս երգեցին ժողովրդական երգեր (քառաձայն)—«Ա՛յ Օրօն», «Զիգտու քաշի», «Ջուր ա գալի», «Հարսանիք», «Ալագեազ» եւյլն.: Տիկին Բիւրեղիկ Մուսոյեանը մեներգեց «Կարապի երգը»:

Ուսումնական մասի ծրագիրը — որ ամէն տարի այնքան բազմերանգ եւ մանրակրկիտ կը կազմէ դպրոցի տեսուչ՝ Պ. Յ. Պիօնեանը — դպրոցական եւ մանկավարժական ամէն տեսակ տեղեկութիւններով հարուստ էր: Մէջ կը բերեմ միայն քանի մը թիւեր.

Աշակերտութեան թիւն է 161 (աղջիկ՝ 77, տղայ 84): Դասարանները կը փոխեն 99 աշակերտ, վերաքննելի՝ 31, կը մնան նոյն դասարանը՝ 31 հոգի: Դպրոցի 161 երկսեռ աշակերտները մէկ տարուան ընթացքին կարդացեր են, 6277 գիրք. տղաքը՝ 3575, իսկ աղջիկները՝ 2702: Միջին թիւով ամէն տղան կարդացեր է 42, իսկ աղջիկը՝ 36 կտոր գիրք: Երկսեռ աշակերտներէն՝ 29 հոգի հարուստ, 87 հոգի միջակ և 45 հոգի խիստ չքաւոր ընտանիքներու զաւակներ են:

Ուսումնական տարին ունեցած է 186 դպրոցական օր, աւանդելով 5138 դասեր: Ուսուցիչներու թիւն՝ է 12, (որմէ 2 վարժուհի) տեսչութեամբ՝ Պ. Կարապետ Պիօնեանի (*) (Նանսէնի համալսարանէն, մանկավարժ և բնագէտ, Սեբաստացի): Ուշադրութեան արժանի է, որ թեմական դպրոցի աղջիկ աշակերտները աւելի յառաջդիմութեան չափանիշ ցոյց տուած են, քան տղաները, որոնց աննպատակ թափառումներուն եւ արտադպրոցական աշխատանքներուն վերագրեց տեսուչը՝ իրենց յետամնացութիւնը:

Թեմական Դպրոցը իր գոյութեան 18 տարիներու ընթացքին 211 տղայ եւ աղջիկ շրջանաւարտներ տուած է Ատրպատականի հայութեան: Այս տարի աւարտեցին 27 հոգի (20 աղջիկ եւ 7 տղայ): Հանգուցեալ Բժ. Պետրոս Ասլանեանը (որ Թաւրիզի Հայոց կրթական եւ հանրային հիմնարկութեանց կտակեց 15.000 տոլարի գումար մը), ամէն տարի 40 տոլարի գումար մը յատկացուցած է որ իբրեւ մրցանակ տրուի երկու աշակերտներու, որոնք յառաջադէմ են հայագիտութեան եւ մաթեմաթիկի դասերուն մէջ: Այս տարի 20ական տոլար մրցանակ ստացան շրջանաւարտներէն՝ Արտաւազդ Բարխուդարեան եւ Աշոտ Պետրոսեան, որոնք յառաջադէմ եղած են մաթեմաթիկի մէջ:

Դպրոցի տնտեսական մասի տեղեկագիրը կարդաց Հոգաբարձութեան ատենապետ՝ Պ. Սուրէն Աֆթանտիլեանը:

Դպրոցի 1926-1927 ուսումնական տարուան ընդհ. ելքը եղած է 6500 թուման (կամ տոլար) որուն դիմաց թոշակներէն, վարձքերէն, հանգանակութենէն, վիճակախաղէն, նուէրներէն եւ զանազան ձեռնարկներէն գանձուած է եւ կը սպասուի 5970 թուման, ուրեմն մինչեւ 1 Սեպտեմբեր 1927, դպրոցը բաց կ'ունենայ շուրջ 530 թուման (տոլար) գումար պարտք մը ուսուցիչներուն՝ ռոճիկներու դիմաց:

Յիշեալ 6500 թումանէն, իբրեւ թոշակ գանձուած է՝ 2214 թուման, իսկ իբրեւ ռոճիկ ուսուցիչներուն կը վճարուի 3940 թուման:

Ֆրանսայի կրթական նախարարութիւնը, ամէն տարի թեմական դպրոցին 1200 ֆրանք կը վճարէ, իբրեւ նուէր, Թաւրիզի ֆրանսական հիւպատոս՝ Պ. Մալզաքի միջոցով:

Իսկ պարսից կառավարութիւնը հայ օղեվաճառներէ (իւրաքանչիւր օղիի շիշէն վաճառուած) կը գանձէ 2 շահի (մօտ մէկ սէնթ կամ 25 սանթիմ) որով եւ տարեկան 1200 թումանի մօտ գոյացած գու-
մարը Առաջնորդարանի
ցով կը վճարուի Թաւրիզի
յոց ազգային դպրոցներուն.
Երախտագիտութիւն յայ
նաեւ «Մեր Հինգհազարա
Մեծն Իրանի կառավարութ
եւ ժողովուրդին, որոնց հ
սիրութիւնն ու հովանաւ
թիւնը դարեր շարունակ
լում ենք»:
Առաջնորդը իր իսկ ձ
կատարեց վկայականներու
խումը, որմէ յետոյ խօ
կրթական նախարարութ
Ատրպատականի ներկայա
ցիչը, յիշելով որ «Հայ
ընդունակ եւ ուսումնասէր
մըն է, որու կրթական
մեր երկրի մէջ շատ բարձ
կարգակի վրայ կը գտնուի
փաստը հրճուանք կը պատ
բոլորիս: Հայոց մէջ կան
պատրաստուած եւ իրենց
ման բարձրութեան
կանգնած ուսուցիչներ,
ես սիրով պիտի պաշտօն
մեր դպրոցներուն մէջ, ե
նոնք պարսկերէն գիտն
Պարսկերէն լեզուն այս
պետական լեզուն է, հետեւ
եւ Հայոց դպրոցներու մէջ
զարկ պիտի տրուի պարսկ
ուսուցման, որպէս զի պա
գէտ Հայեր եւս մտնեն մե
տական հիմնարկութեանց
որոնց մէջ այսօր զա
պարսկագէտ հայ պաշտօ
ները կը վայելեն այնքան
զանք եւ կը վարձատր
լիուլի, ինչպէս Պարսիկ
առանց ո՛ր եւ է խտրութե
Մոռցանք յիշել, որ «
րիզի Հայոց Ազգատանմ
կերութիւնը», ինչպէս
շարք մը ուրիշ մարմիննե
անհատներ դպրոցին մէ
պահեն որդեգիրներ,
կրթութեան համար վճար
թոշակները նշանակալից
մար մը կը ներկայացնեն:

* * *

Գնահատելի պարագայ
ալ այն է, որ Թաւրիզի
յին դպրոցներու ուսուցչ
եւ հոգաբարձական կա
համերաշխութեամբ եւ
կը գործեն, տարիներէ ի
Յօգուտ թեմական Դպ
վերջերս հանգանակութիւ
բացուեցաւ, որուն արդ
ցարդ 700 տոլարի հաս
դեռ աւելին կը սպասուի
նորդ եւ Հոգաբարձուներ
ձամբ կը կատարեն այդ
գանակութիւնը:
Թաւրիզի Հայոց ազգայ
րեք դպրոցներու (Արամ
Հայկազեան ծխականներ
միջնակարգ թեմական)
կան ելմտացոյցն է շուրջ
հազար թումանի պատկ
գումար մը, զոր կը վճարէ
գաղութը: Դեռ կան ամեր
միսիոնարներու տղայոց
աղջկանց միջնակարգ դ
ները, կաթոլիկներու
դպրոցները, խորհրդային
րոց, հայկական զինուոր
բաթականներու դպրոց
կու մանկապարտէզներ:
բոլոր դպրոցներու մէջ
կրթուին հայ աշակերտներ
րոնց ծնողներէն գանձուած
շակներու գումարը կը
շուրջ 11.000 թումանի:
Թաւրիզի 1000 տուն
անձէ բաղկացեալ հայ գա
իր զաւակներու դաստիա
թեան համար ամէն տարի
հաշուով 25 հազար տոլ
ծախսէ, ինչ որ պատկ
գումար մըն է եւ պատ
բերէ այս գաղութին:
Այդ պատկառելի գ
միայն կրթական գործի
կուտայ այս գաղութը
հանրային, մշակութային,
սակցական, բարեգոր
եւայլն ձեռնարկներու.—
նակութիւն, ներկայացու
ճակախաղ, հանդէս.—
դասախօսութիւն,
եւյլն., եւյլն., զանազան
նարկութեանց, մարմիննե
նպատակներու օգտին,
մասն հաշուով շուրջ 15
տոլարի մեծ գումար
այդ կերպով կը վճարէ
ղութը: Ուրեմն տարեկա
40.000 տոլարի հսկայ
մը՝ կրթական եւ հա
կեանքի զարգացման
Մ. Ա.

(*) Պ. Կ. Պիօնեանի մանկավարժական եւ հանրային գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը (1899-1924) մեծ շուքով տօնուեցաւ Թաւրիզի մէջ, 1924 Հոկտեմբերի 4ին: Մ.

ԾԻԾԱՂ

ՈՒՐԻՇ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

գերակատարները խիստ ծանօթ ու պատուաւոր անձեր են, շատ սիրելի մանաւանդ մեզի, Հայերուս։ Ու անոնց երջանկութիւնը մեր անմահութիւնն է պարզապէս։ Լեզունին սիրեմ, յանգաւոր կը խօսին։

Ռուսիա.— էլ առաջուայ պառաւը չես,
Հիմի կարմիր ու կանաչ ես...
Թուրքիա.— դուն ալ առջի մոսկոֆը չես,
Հիմակ ջահիլ աղուոր մանչ ես...
Ռուս.— երեսիդ էլ քօղ չունես,
Շէլիաթից էլ դող չունես...
Թուրք.— դուն ան ըսէ հող ունի՞ս...
Գրպանիդ մէջ փող ունի՞ս...
Ռուս.— գրպանս լի է,
Ամբողջ ռուբլի է...
Թուրք.— ես կարմիրը շատ կը սիրեմ...
Ռուս.— ե՛կ իմ մօտը, ես կարմիր եմ...
Թուրք.— կարմիր ոսկին շատ համեղ է,
Երբ որ հիւանդ ըլլամ՝ դեղ է...
Ռուս.— Համեղ բանը ճակընդեղ է...
կարմիր ոսկին ուրիշ տեղ է...
Թուրք.— ի՛նչ կարմիր ես, չունիս կարմիր,
կ'ուզես ըլլալ գլխիս էմիր...
Ռուս.— կարմիր կըտամ, խօսք յարգող եմ...
խօսքը մեր մէջ՝ կարմիր գող եմ...
Թուրք.— եթէ գող ես, գործիս կուգաս,
խոհանոցըս լաւ կը հոգաս...
Ռուս.— ինչքան լաւ ես...,
Աղուոր հաւ ես...
Թուրք.— դուն ալ գէշ չես,
Աղուոր արջ ես...
Ռուս.— եկուր քովըս,
կըթէ կովըս...
Թուրք (երգելով).—
Սէրը ինչ է չգիտէի,
Քեզ տեսնելով սիրեցի,
Սրտով սիրեցի քեզ,
Ու չեմ ապրիր առանց քեզ...

Վարագոյր

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

ՊՈԼՍԷՆ ԱՆԱՏՕԼՈՒ

Էնկիւրիի մէջ, կրթական գործավար Նէճաթի պէյի նախագահութեամբ գումարուած կրթական տեսուչներու ժողովին մէջ, որոշուած է Պոլսէն բաւական թիւով ուսուցիչներ ղրկել Անատոլուի զանազան կողմերը, ուսուցչի պակասը մասամբ լրացնելու համար գաւառներուն մէջ։ Պոլսէն ղրկուելիք ուսուցիչները մօտաւորապէս 300 հոգի պիտի ըլլան եւ պիտի ընտրուին այս շաբթուան միջոցին։

Միեւնոյն ատեն, նկատելով որ ուսուցչի մեծ պակաս կայ երկրին մէջ եւ ուսուցչանոցները անկարող են կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ այդ պակասը լրացնելու, որոշուած է զանց առնել կարգ մը խիստ պայմաններ, որոնք անհրաժեշտօրէն կը փնտռուէին ուսուցչական թեկնածուներու մօտ։

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի երեկոյ Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ տեղի ունեցաւ Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին տարեդարձի հանդէսը։

«Ռազմիկ» Հայրենակցական Միութեան կողմէ, Պ. Պուրնազեան բանալով հանդէսը, կարճ գիծերու մէջ տուաւ պատմութիւնը հերոսամարտին։

Հնչ. կուսակցութեան կողմէ Օր. Ն. Տէր Ղեւոնդեան յարգանքի խօսքեր ըրաւ հերոսներուն եւ հայ ժողովրդական հերոսութեան համար։ Սակայն այնքան շատ բառ թափեց որ, Հայոց բառարանին հազարաւոր բառերը ընկոյզի պէս կարծես լեցուցած էր տոպրակ մը, հնչեցնելով ածականը, գոյականը, ձայնարկութիւնը, մակբայը։ Լաւ էր իր ոգեկոչումը Գարահիսարի արծիւին, որ պիտի գայ հող պահանջելու մեր հերոսներուն համար։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկ. Ս. Վրացեան քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, բացատրելով այս հերոսամարտի շարքերուն էութիւնը։ Յայտնեց յետոյ թէ այս դէպքերուն պատմութենէն աւելի կարեւոր եւ անհրաժեշտ է ուսումնասիրել պատճառները եւ արդիւնքները, անցաւ վերլուծման։

Մեր մէջ կան մարդիկ, որ հիմա կը յայտարարեն թէ Հայը պատճառ դարձաւ իր կոտորածներուն։ Մերժելով այս լիրբ յայտարարութիւնը, Թուրք բռնապետութեան տակ ճնշուած ժողովուրդներու կարգին, Հայերը հինէն ի վեր երգած ու երազած են ազատութիւնը։ Հայ ժողովուրդին գլուխները, Վարժապետեան պատրիարքներէն մինչեւ Նուպարները ազատութիւն խնդրած են եւրոպական դիւանագիտութենէն։

Հայ յեղափոխութիւնը ուրեմն, եթէ անձնուիրութեամբ աշխատած է կռուիլ բռնապետութեան դէմ։ Այսօր, անոնք որ արդիւնքները կը քննեն մակերեսէն, կը կարծեն թէ Թուրքը յաջողեցաւ իր նպատակին մէջ։ Սակայն, պարպուած են արեւելեան նահանգները, մինչդեռ սահմանին միւս կողմը ժողովուրդ մը խռնուած է։ Տնտեսապէս կը հիծի այս պարապ ամանը, մինչդեռ հերոսամարտներու գաղափարը աւելի քան եռանդով կը տօնուի, օրինակ՝ ահա Շ. Գարահիսարը։ Ի՞նչ կարելի է հետեւցնել, երբ հերոսամարտներու գաղափարը կը տօնէ այս ժողովուրդը, երբ սահմանին մէկ կողմը կը յորդի ժողովուրդ մը, եւ միւս կողմը պարապ է,— ա՛յն որ, առտու մը, յանկարծ, այս երկու լեցուն եւ պարապ ամաններու մէջ պիտի ստեղծուի բնական երեւոյթ մը. Շ. Գարահիսարներու հերոսամարտներուն գրոհով ժողովուրդը պիտի թափի եւ պիտի լեցնէ պարապ մնացած ամանները՝ սահմանին այս կողմը։

Բուռն ծափերով ժողովուրդը կը բաժնէր այս յոյսը։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին Ն. Պէչիկթաշլեան՝ իր յուզումնառատ արտասանութիւնով (Յարգանք քեզ), Պ. Ղալամեան՝ իր ջութակին արուեստով, օր. Հ. Թորոսեան՝ իր բիւրեղ ձայնով, երեք հայկական երգերով։

Ու ժողովուրդը կարծես Հայաստան էր մտած, գոնէ պահ մը։

Մինչդեռ, ինչպէս միշտ, Փարիզի մեր Չոլ քոման-սավաննը կը բացակայէին, չբացակայելու համար գինիի սեղանէն։

Ա.

ԹՐՔՈՒՀԻ ՄԸ ԱՐԱՐՈՂԱՊԵՏ
ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԱՐՔՈՒՆԻՔԻՆ ՄԷՋ

Աֆղանիստանի երիտասարդ Թագաւորը Իմանուլլահ խան, Թուրքիոյ աֆղան դեսպանին հրաման տուած է որ բարձր դասու պատկանող Թրքուհի մը գտնէ Պոլսոյ մէջ, աֆղան արքունիքին մէջ իբր արարողապետ պաշտօնավարելու համար։ Աֆղանիստանի Թագաւորին այս ձեռնարկը նպատակ ունի արդիական կարգ կանոն մտցնել պալատի կեանքին մէջ։ Աֆղան դեսպանին տեղեկոյն այս առթիւ յարաբերութիւն մշակած է Թրքական բարձր դասու շրջանակներու հետ եւ համաձայնած է Էմինէ Խուրշիտ հանըմի հետ, որ անցեալները մեկնած է դէպի Քապուլ, Աֆղանիստանի մայրաքաղաքը, իր պաշտօնին ձեռնարկելու համար։

Աֆղան Թագաւորը պալատի բոլոր պաշտօնեաներն ու կիները պիտի դնէ Էմինէ հանըմի հրամանին տակ, միեւնոյն ատեն լիազօրելով զայն որ ուզածին պէս կատարէ պալատին կահաւորումն ու նիստուկացը։

Էմինէ Խուրշիտ հանըմ, որ կը պատկանի Պոլսոյ բարձր դասու շրջանակներուն, իր նոր պաշտօնին համար 400 ոսկի ամսաթոշակ պիտի ստանայ։

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Միլանէն կը գրեն մեզի.— Միլանի գաղութը մէկ տարիէ աւելի առանց ազգային մարմնի մնաց։ Վերջին Վարչութիւնը հրաժարիլէն յետոյ, ընդհանուր ժողովը չկրցաւ նոր մը ընտրել, որովհետեւ բոլոր թեկնածուները կը հրաժարէին։ Ներկայ անիշխան վիճակը երկար չէր կրնար տեւել, մանաւանդ որ ոստիկանութիւնը շատ դէպքերու մէջ ազգային կոմիտէի մը միջամտութիւնը կ'ուզէր, որ գոյութիւն չունէր։

Հ. Վարդան Հացունի Միլան գտնուելով, նախաձեռնարկ եղաւ կոմիտէն վերակազմելու։ Ընդհ. ժողովը լիազօրութիւն տուաւ գաղութի ներկայացուցիչներուն հետ բանակցելու եւ վարչութեան հինգ անդամներ ընտրելու։ Իմացածիս համաձայն, արդէն հինգ անդամները ընտրուած են, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Հ. Վարդան Հացունի։ Վարչութիւնը Հինգշաբթի օր ընդհանուր ժողովի պիտի ներկայանայ, իր տարեկան ծրագրով։ Շատ հաւանական է որ ներկայ Վարչութիւնը վստահութեան քուէ ստանայ, հակառակ պարագային պիտի գտնուինք ուր որ էինք։

Ս. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՓՐԻՎԱՅԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

ՓՐԻՎԱ.— *Ամէն տեղ կը շեշտուի ազգային կազմակերպութեան պահանջը։ Մենք ալ նկատի առնելով մեր երախաներուն օրէ օր փողոցները թափառիլը՝ մանաւանդ մեր քաշած դժուարութիւնները ամուսնութեան, մկրտութեան եւ թաղման գործողութեանց համար, կը փափաքինք հրաւիրել բոլոր գաղութիս հայութիւնը՝ ձեռնարկելու ազգ. միութեան մը ընտրութեան։ Յաջորդով պիտի յիշեցնենք թէ փրիվա քաղաքին հետ ո՞ր գիւղերը պիտի մասնակցին ընտրութեանց։*

Գ. ՍԵԹԵԱՆ

ՅԻՐՈՒՅԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԿԱՓ, *(Հօթ'Ալփ) 11 Յուլիս.— Փոքրիկ քաղաք մը, ուր կը գտնուին մօտ 30 Հայեր։ Բոլորն ալ լաւ են իրարու հանդէպ, կ'աշխատին եւ օրականները գոհացուցիչ են։ Միայն երկու հոգի կան, թէ' մեր հանգստութիւնը կը խանգարեն, եւ թէ ազգին պատիւը կ'արատաւորեն։ Կայ հայկական խանութ մը, ուր, անցած օր, ծանր կռիւ մը մը պիտի ըլլէին, եթէ չորգիլէին։ Հարսնիք մը ըրինք, ալ ճամբայ բացուեցաւ։ Նոր հարսնիքներ ալ պակաս չեն ըլլար, որովհետեւ մեզմէ 30 քիլոմեդր հեռու կը գտնուի գիւղ մը, ուր շատ աղջիկներ կան, իսկ մեր մօտ շատ մանչեր։*

Ս. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷԼԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ֆրանքեւեհայկական մեծ մրցումները տեղի կ'ունենան կիրակի Յուլիս 17ին Սթատ Բիբոյի դաշտին մէջ, 180ի մօտ միջազգային մարզիկներու մասնակցութեամբ։ Հանդէսը պիտի հովանաւորէ Մարսիլիոյ քաղաքապետութեան մարզանքի ներկայացուցիչ Պ. Էլիզէ Փերթ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական լաւագոյն ուժերն ալ իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն։ Նիսէն հրաւիրուած են մասնակցելու նաեւ Ժիրայր Խտիկեան եւ Վռամշապուհ Յովհաննէսեան։

Սոյն մեծ պարգեւի մրցումներէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը Յուլիս 24ին կը մասնակցի օտար ախոյեանութեան, իսկ 31ին կը կազմակերպէ իր մարզական ախոյեանութեան մրցումները։

Լողալու տարեկան մրցումները տեղի կ'ունենան Օգոստոսին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՀԷՍՏ ՍԻՐԵԼՈՒ ԵՒ ՍԻՐՈՒԵԼՈՒ.— *Լեհաստանի Լոզ քաղաքին մէջ, աղուոր երիտասարդ մը, Լատիսլաս, յանկարծ յղացաւ որ ապրելու համար արհեստ մը պէտք է, եւ լաւագոյն արհեստը սիրուելու արհեստն է։ Ուստի հրաժարեցաւ դրամաշորթութեններէն եւ ուրիշ խաբեբայութիւններէն, ու բացաւ խանութի նման... իր սիրտը։*

Նախ ծանօթացաւ երիտասարդ աղջկան մը հետ, որուն տեղ տուաւ իր սիրտին մէջ։ Ու աղջիկը, փոխարինելով սէրը, հրաւիրեց իր տունը։ Լատիսլաս երջանիկ էր, առատ ճաշ, աղուոր տուն եւ շքեղ հագուստներ, դրա իր «սոգհասարը» կը նուիրէր իրեն։

Ուրիշ աղջիկ մըն ալ բարեկամացաւ Լատիսլասի, եւ կը ստացաւ ամուսնութեան խոստումը։ Գինովցած այդ խոստումով, աղջիկը նախ նուիրեց թաշկինակ մը, յետոյ, կօշիկ մը, յետոյ ձեռք մը զգեստ եւ այսպէս շարունակաբար։

Ահա աղջիկ մըն ալ, որ կը կապուի Լատիսլասի, շնորհիւ անոր արհեստին։ Ու երրորդ գոհը, բերեւ նշան իր սիրոյն, Լատիսլասի ձեռքը կը լեցնէ ունեցած դրամը։

Լատիսլաս երջանիկ էր եւ փառք կուտար իր հանճարին, որ յաջողեր էր սորվիլ երջանկութեան արուեստը։

Սակայն կիներ կան, որ չեն համբերեր։ Երբ հարսանիքը կ'ուշանայ, կը ծագի կռիւ մը, կը խանգարուի երջանկութիւնը, եւ գործը կ'իյնայ դատարան։

— Պ. Դատաւոր, կը պոռայ դրամ նուիրող աղջիկը, Լատիսլաս դրամ կը քաշէր ինձմէ, խաբելով զիս խոստումով մը։

— Պ. Դատաւոր, կը պոռայ զգեստ տուող աղջիկը, Լատիսլաս ապերախտ է, լաթերս հագաւ, ու զիս չառաւ։

— Պ. Դատաւոր,— կը պոռայ երրորդը, որ, ինչպէս հէքիաթին մէջ կը պատահի, կրտսերն էր, — Լատիսլաս կը սիրէ զիս, եւ ես պիտի սպասեմ։

Եւ սակայն դատարանը ազատ արձակեց Լատիսլասը, «անմե՛ղ» ըսելով, եւ թողլով աղջիկները իրենց բախտին։

Պատմութիւն մը, որ սովորական է նաեւ Փարիզի մէջ։

ԴՐԱՄ ԿԸ ԿՏՐԷ.— *Ամիսներէ ի վեր Պարպէսի եւ Փիկալի թաղամասը, խանութպանները կը ստանային կեղծ 2 եւ 1 փրանքնոցներ։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել դրամանենգը, Կիւսթավ Կէօլ, որ երկու կիներու միջոցաւ շինած դրամները կը սպառէր թաղին մէջ։ Ձերբակալուեցան նաեւ կիները, որոնց մէկը թիզ մը հասակ ունի, եւ կ'ապրէին դրամանենգին հետ։*

Այս դրամները ճանչնալ դժուար է, սակայն դիւրաբեկ են։

ԳԻՆՈՎ ՄԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄՕՏԻԿ.— *Խաժան մը, որ խմելով խենթեցած էր, լիտր մը գինի կը վերցնէ եւ Սէն-Մարթէն փողոցը կը բարձրանայ տան մը տանիքը, Աստուծոյ մօտիկ։ Կը նստի տանիքին եզերքը, եւ կը խմէ ու կը գովաբանէ։ Ոստիկանները կը տեսնեն գինովը, կը հրաւիրեն որ վար իջնէ։ Սակայն խենթը կը սպառնայ զարնել ով որ խանգարէ իր սեղանը։ Կը հասնին հրշէջները, որոնք սիկառ մը խոստանալով, կը բռնեն եւ երկիր կ'իջեցնեն մարդը, որուն խելքը երկինք թռած էր սակայն։*

ԹԻԱՊԱՐՏՆ.— *Ոստիկանութիւնը Պէլվիլի մէջ ձերբակալեց մարդ մը, որ կը կոչուի Լէկլեգ, որովհետեւ գործատիրոջ կողմէ իրեն յանձնուած 15,000 ֆր.ը փոխանակ նամակատուն տանելու, պարզապէս գրպանը դրած եւ մեկնած էր։ Երբ ձերբակալուեցաւ, վրայէն գտնուեցաւ մաս մը դրամ եւ, ո՛վ չար բախտ, թերթի կտոր մը, ուր գրուած էր իր անունը խումբ մը ուրիշ գողերու կարգին։ Պորտոյի մէջ գոհարեղէնի գողութեան մը պատճառով, դատապարտուած էր 20 տարի թիապարտութեան։ Սակայն յաջողած էր փախչիլ թիարանէն։*

Լէկլեգ նախ ուրացաւ եւ պնդեց թէ անունի նմանութիւն է այդ։ Բայց դատական արձանագրութեանց միջոցաւ կարելի եղաւ հաստատել իր ինքնութիւնը։

Այն ատեն յայտնեց ճշմարտութիւնը, աւելցնելով.

—Ինչ ապուր կերայ փախելով թիարանէն։ Շատ լաւ էր վիճակս հոն։ Մե՛ղք փախուստի համար քաշածներուս։

Այս յայտարարութենէն յետոյ, սակայն նորէն յաջողեցաւ փախչիլ։ 20 վայրկեան վերջ նորէն նետուած էր ծակը, այլեւս դուրս ելլելու անկարող։

ՄԵՌԱՒ ԱՆՕԹԻ.— *Թօրոնթօյի մէջ տիկին Թուշ, որ կը տառապէր անդարմանելի հիւանդութեամբ մը, դիմեց բժիշկներուն։ Իրեն յանձնարարեցին որ շատ քիչ ուտէ, քիչ խմէ։ Տիկին Թուշ աւելի արագ առողջանալու համար, որոշեց բնաւ չուտել ։ Ան Ծել 55 օր անօթի պառկելէ յետոյ մեռաւ իր սենեակին մէջ։ Մարմինը այլեւս աւրուած, սեւ բիծերով ծածկուած էր։*

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«Յ Ա Ռ Ա Ջ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑԱՐԻՆ ՆՄԱՆՈՐԴԸ

— Դո՞ւք։
— Այո՛, ես։
— Չար սատանայ. ինչ որ կ'ըսէք քաջալերական չէ։ Ես չեմ տեսներ յաջողելու միջոցը հոն, ուր դուք ձախողեր էք։

— Ներողութիւն. Նուրբ կէտ մը կայ որ պէտք չէ մոռնալ։ Ես զինուորական եմ եւ իբր զինուորական կը գործեմ։ Ըսել կ'ուզեմ թէ՝ պարապ բանաձեւերով ժամանակ չեմ անցըներ. շիտակ՝ նպատակիս կը դիմեմ, խորտակելով ինչ որ կայ ճամբուս վրայ։ Ինծի կ'ըսեն «անցիր», կ'անցնիմ. այսչափ. գիտեմ թէ ձեր գործելու եղանակը բոլորովին տարբեր է եւ իմինիս հետ որ եւ է կապ չունի։

— Խօսք, այդպէս է։

— Ցեւնենք. յատակագիծ մը ունի՞ք արդէն։
— Անշուշտ։
— Կ'ուզէ՞ք ինծի յայտնել։
— Հարկա՛ւ։
— Այն ատեն, հրամմեցէք։

Ժամէն աւելի, գնդապետը՝ աչքերը իմիններուս յառած, եւ առանց գլխ ընդմիջելու, մտիկ ըրաւ յատակագիծը որ իրեն պարզեցի։

Երբ վերջացուցի, գնդապետը ժպտուն, ձեռքերը ինծի երկարած, մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Նկատեցէք որ բան մը չեմ ըսած. յեղաշրջեցէք բոլոր գաղափարները որ ունէի հետախուզական գործելակերպի մասին. կրնաք, ի՞նչ կ'ըսեմ, պէտք է որ յաջողիք։ Մինակ ինծի այնպէս կուգայ թէ՝ բան չեմ գիտեր այն մարդոց մասին, որոնց հետ գործ պիտի ունենանք։ Թո՛յլ տուէք որ ձեր պակասը լրացնեմ։

Եւ յեղափոխութենէն անմիջապէս յետոյ անցած դէպքերուն մասին համառօտ վերաքաղ մը ընելէ յետոյ, գնդապետը՝ հետեւեալ ապշեցուցիչ յայտնութիւնները ըրաւ։

ՃԷՐՃԵՆՍՔԻ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԴԱՐՁԱՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԹԱՔՈՒՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐԸ

Լսա՞ծ էք արդէն այս անունը.
— Ժէլէզնիաքօֆ։
Ո՛չ անշուշտ։

Լաւ ուրեմն, Ժէլէզնիաքօֆ այն մարդն է որ 1918ին, փեթրոկրատի մէջ, մէկ շարժումով տապալեց Քէրէնսքիի կառավարութիւնը եւ Տումայէն դուրս արտաքսեց Սահմանադիր ժողովին անդամները եւ անոր Նախագահը՝ ընկեր Չէրնովը. Ռուսիոյ Յեղափոխական Ընկերվարական կուսակցութեան պետերէն մէկը։

Մէկ խօսքով, Ժէլէզնիաքօֆ կրկնեց փրանս. յեղափոխութեան մէկ դրուագը, այն տարբերութեամբ որ, Սահմանադիր ժողովին կողմէ որեւէ բողոքի չհանդիպեցաւ, բոլորն ալ փութացին առնել քալել։

Ահա՛ կոպիտ պատմական իրողութիւնը։

Ո՞վ էր ուրեմն այս մարդը եւ ի՞նչ ուժ ունէր։

Ժէլէզնիաքօֆ, Քրօնշթատի հասարակ նաւաստիներէն էր, տգէտ, եւ այն մարդիկը որոնց կը հրամայէր, կարմիր պահակախումբէն էին. բոլորն ալ կը պատկանէին Չէկային եւ իրենց հրահանգները կ'ընդունէին ո՛չ թէ պոլշեւիկեան պայքարի կազմակերպութենէն այլ քաղաքացի Քէտրովէն, զինուորական Չէկայի պետը, որուն անգթութիւնը չափ ու սահման չճանչնար եւ որ յիմարանոցի մը մէջ մեռաւ խենդութենէ բռնուած, ինչպէս նաեւ Մէնճինսքիէն՝ որ 18 տարի առաջ, Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ իբր խենդ դարմանի ենթարկուեցաւ. Ճէրճէնսքի զայն աջ բազուկը ըրած ըրած էր, յեղափոխութեան սկիզբները, տեսնելէ յետոյ անոր գործունէութիւնը։

Արդ, երբ Քէրէնսքիի կառավարութիւնը տապալեցաւ, Ռուսիոյ մէջ երեք հոգիներ կը տիրապետէին կացութեան.— Ճէրճինսկի, Քէտրով եւ Մէնճինսքի։

Ինչպէ՞ս կը տիրապետէին։

Սարսափով։

Որմէ՞ կ'առնէին իրենց իրաւասութիւնը։

Իրենք իրենցմէ։

Որովհետեւ, երբ պոլշեւիկները կառավարութեան գլուխ անցան, թէեւ սովիետ կեդրոնական խորհուրդ մը ստեղծեցին, բայց Ճէրճինսքի, որ անոր մաս կը կազմէր, այնքան մեծ հեղինակութիւն ձեռք ձգեց, որ Լէնին իսկ ստիպուեցաւ գլուխ ծռել անոր առջեւ. իրականութեան մէջ այս մարդն էր որ իր ձեռքին մէջ ունէր յեղափոխութեան բոլոր գործօն ուժերը։

Պոլշեւիկեան պետական հարուածէն առաջ, Չեկան արդէն գոյութիւն ունէ՞ր ուրեմն։

Այո՛, եւ այս ալ կ'ապացուցանեմ։

Եւ իրօք, ի՞նչպէս ընդունիլ որ, Լէնինի, Զինովիէվի, Թրոցքիի, Ռատէքի, Ռաքովսքիի, Լունաչարսքիի, Պուխարինի, Կանէյքիի պէս մարդեր, որոնք եթէ իսկական պետերը, գոնէ թելադրիչները եղան յեղափոխութեան,— ասոնք բոլորը՝ նոյն միջոցին պերլին կը գտնուէին — ստիպուեցան գլուխ ծռելու Ճէրճինսքիի հրամաններուն. ի՞նչ էին այն միջոցները, որոնց շնորհիւ Ճէրճինսքի իրեն կը հպատակեցնէր բոլորը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

«Իզվեստիա»յի մէջ Ռիքով կը գրէ թէ «Պաշտպանութեան Շաբաթը» սկիզբն է միայն այն աշխատանքին, զոր ամբողջ երկիրը պիտի ընէ ծայրայեղ յարատեւութեամբ՝ ապահովելու համար իր պաշտպանութիւնը։

Իրլանտացի նախարարին սպանութիւնը

Տըպլինի իշխանութիւնները յետ քննութեան ձերբակալեցին ինը երիտասարդներ, իբրեւ սպանիչ Իրլանտայի փոխ-նախագահ եւ դատական նախարար Օ՝ Հիկկինսի։ Բոլորն ալ դատարան պիտի յանձնուին։

Հանրապետական շարժումի ղեկավար տը Վալէրա խստիւ կը պախարակէ այս ոճիրը։

Կասկած չկայ որ այս սպանութիւնը քաղաքական հանգամանք ունի եւ գործն է իր հակառակորդներուն։ 1922ին երբ դատական նախարար էր, 77 հոգի մահապատիժի ենթարկուեցան իր հրամանով։ Նկարագիրով շատ խիստ էր եւ ուղղամիտ։ 1922ին չէր վարանած մահապատիժի ենթարկել տալ իր խիստ մտերիմ մէկ բարեկամը՝ Ռոթի Օ՝ Քօնըրը, որուն կտակը բացուելէն վերջ տեսնուեցաւ թէ ամբողջ հարստութիւնը կը ձգէր Օ՝ Հիկկինսի ընտանիքին։

Քաղաքական կացութիւնը կը կնճռոտի Իրլանտայի մէջ։

Ատափազար-Մարզուան երկաթուղագիծը

Կիրակի օր գրեցինք թէ զուիցերական խմբակի մը կողմէ Պ. Փինքոս Ենկիւրիի կառավարութեան առաջարկած է նոր երկաթուղագիծեր շինել Թուրքիոյ մէջ։ Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, նոր գիծերը պիտի շինուին զուիցերական եւ ամերիկեան դրամագլուխով։ Կառավարութիւնը մինչեւ Օգոստոս պայմանաժամ տուած է Փինքոսի՝ վերջնական առաջարկ ներկայացնելու։ Յիշեալը անցած շաբաթ Պոլիսէն Զուիցերիա մեկնած է՝ դրամատէրերուն հետ խորհրդակցելու համար, ու շուտով Ենկիւրի պիտի վերադառնայ։

Բացի Ատափազար-Պօլու-Թոսիա-Մարզուան գիծէն, պիտի շինուի նաեւ երկրորդ գիծ մը՝ որ Պօլուէն զատուելով մինչեւ Գասթէմունի եւ Ինէպօլու պիտի երկարի։ Ու ինչպէս գրեցինք, յարմար կէտէ մը պիտի կապուի Սամսոն-Սվազ գիծին։

Նոր երկաթուղիները մօտաւորապէս 400 քիլոմեդր երկայնութիւն պիտի ունենան։ Ընդհանուր ծախք կը հաշուուի 60 միլիոն թրքական ոսկի։ Ընկերութիւնը քիլոմեդրի գլուխ ապահովութիւն չի պահանջեր, պայմանաւ որ նոր շինուած գիծերը շահագործուին իր կողմէ։ Զուիցերեւամերիկեան խմբակը արդէն պատրաստ դրամագլուխ ունի եւ կը կարծուի թէ շինութեան պիտի ձեռնարկուի մօտ ատենէն։

Յարձակում թուրք դեսպանին վրայ

Անցեալ շաբթու միջադէպ մը ծագեցաւ Եգիպտոսի մէջ։ Թուրք դեսպանատան ինքնաշարժը, որուն մէջ կը գտնուէին դեսպան Մուհիտտին փաշա, տիկինը եւ ուրիշ հանըմներ, յարձակում կը կրէ 10ի չափ եգիպտացի ուսանողներէ։ Ասոնք սաստիկ կը ծեծեն վարիչը, եւ կը ձգեն տիկիններէն մէկուն հովահարը։

Ոստիկանութիւնը ուզած է լսել երեք տիկինները, բայց Թուրք դեսպանը մերժած է, ըսելով թէ քննութիւնը կրնայ կատարուիլ, առանց անոնց վկայութիւնը լսելու։

«Սօն Սաաթ» այս առթիւ կը գրէ.— Քանի մը եգիպտացի ուսանողներ, անժխտելիօրէն մասնաւոր նպատակով մը, խայտառակ յարձակում մը գործեցին Գահիրէի մեր դեսպան Մուհիտտին փաշայի վրայ։ Դէպքին ողբերգականութիւնը հոն է որ, ինքնաշարժին մէջ կը գտնուէր ո՛չ միայն դեսպանը, այլ և անոր տիկինը, ուրիշ երկու հանըմներու հետ։ Ինքնաշարժը կը կրէր դեսպանատան վերտառութիւնը, եւ ամէնէն բազմամարդ փողոցէն կ՚անցնէր։ Թէեւ ինքնաշարժը կը կենայ, բայց տասը ուսանողները, որոնք որոշած կը թուէին ամէն գնով լրբութիւն ընել, անմիջապէս կը յարձակին վարիչին վրայ, եւ կը սկսին ծեծել զայն, դէմքը արիւնլուայ ընելով։ Ինքնաշարժի վարիչին քանի մը ակռաները կը կոտրին։

Երկրաշարժ Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի օր երկրաշարժի ահռելի ցնցում մը տեղի ունեցած է Պաղեստինի մէջ։ Նիւթական կորուստները տակաւին յայտնի չեն։ Ցնցումը սաստիկ եղած է մասնաւորապէս Երուսաղէմի մէջ, ուր Ս. Յարութեան տաճարին գմբէթը լրջօրէն ճաթռտած է։ Այդ գմբէթին տակ կը գտնուի Քրիստոսի գերեզմանը։ Ցնցումը տեղի ունեցաւ կէսօրէն վերջ ժամը 3.7ին եւ տեւեց չորս երկվայրկեան։

Երիքովի մէջ պանդոկ մը փլաւ, ճզմելով երեք զբօսաշրջիկներ։ Նիւթական եւ մարդկային կորուստներ կան նաեւ Զիթենեաց լերան վրայ եւ Ռամալլայի մէջ։ Ամէնէն աւելի վնասուածն է Նապլուս (Սիւքեմ) քաղաքը, ուր 20 հոգի մեռած եւ 250 վիրաւորուած են։ Վերջին լուրերու համաձայն, ամբողջ Պաղեստինի մէջ մեռած են 35 եւ վիրաւորուած 300 հոգի։

Գահիրէէն Յուլիս 11 թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Եգիպտոսի մէջ եւս երկուշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին երկրաշարժի ցնցումներ զգացուած են։

Փոթորիկ, կայծակ, հեղեղ

Երէկ եւ առջի օր դարձեալ հեղեղանման անձրեւ տեղաց Փարիզի վրայ, երեւոյթ մը որ գրեթէ աննախընթաց է այս եղանակին։ Անձրեւը այնքան առատ էր, որ քանի մը վայրկեանի մէջ շատ մը փողոցներ անտանելի դարձան, մէթրոյի կայարաններուն մէջ փոքրիկ լիճեր կազմուեցան, շատ մը տուներու նկուղները ողողուեցան եւ երթեւեկը պահ մը կանգ առաւ։ Հրշէջներ կարգ մը փողոցներու ջուրը պարպեցին ջըրհաններով։ Կայծակն ու որոտումը դադար չունէին։ Ապրուեցան Սէնկիւրի, Վօժիրարի եւ Էնվալիտի հեռաձայնի կեդրոնները, որոնք 12000 բաժանորդ ունէին եւ կ՚ըսուի թէ նորոգութիւնները մէկ երկու ամիս պիտի տեւեն։

Գաւառներու մէջ ալ կացութիւնը շատ ծանր է։ Փարիզ-Շէրպուրկ երկաթուղագիծը ողողուած է։ Շատ տեղեր ճամբաներն ու գիւղերը ջուրերու տակ մնացած են։ Տուներ կը փլին։

Անգլիայէն, Գերմանիայէն եւ Ռուսիայէն առնուած հեռագիրներ նոյն վիճակը կը ներկայացնեն այդ երկիրներուն մէջ ալ։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն կը հրաւիրէ Ֆօնթ-ն՚Օուլէանի, Պանեէօի, Պուռ լա Ռէնի, Առքէօյի, Մօնրուժի, Քաշանի ընկերները եւ համակիրները արձանագրուիլ ընկ. Սեդրակ Գարակէօզեանի մօտ, Rue Ampère (Chalet Mira) Cachan.

Հ. Յ. Դ. Ազատամարտի Սեբունդ խումբի ժողովը այսօր Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին 19 Rue St. Sulpice.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի պատան. միութեան դասախօս. ժողովը վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, 63 Rue de la Républiqueի վերնայարկը։

ՅԱՐԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, 16 Յուլիս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլօրիայի սրահը։ Օրակարգ՝ 1. վարչութեան տարեկան զեկոյցը, 2. Յարդգոյի հրատարակութեան հարցը, 3. Վիճակահանութիւն, 4. Առաջիկայ տարուան Հինգշաբթիներուն մասին։

ՖՈՒԹՊՕԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպօլիստներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Կը հրաւիրուին ֆութպօլիստները։

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա։

Լիոնի մէջ Խանասորայ արշաւանքին առթիւ հանդէսմըտեղի կ՚ունենայ Յուլիս 24ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՈՐԲԱՀԱՒԱՔ ՄԻՍԻՈՆ

ԱՂՋԱՏՂԱՔՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ ԻՐԵՆՑ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐԸ

1. Տիգրան Ղուկասեան, հայրը Փանոս, մայրը՝ Հաճի Գըզ, Թօմարզացի, 18 տրկն.։

2. Յովհ. Սինէքեան, հայրը Միհրան, Պիլէճիկ-Եէնի-Պազարցի, 23 տրկն.։

3. Աբրահամ Պետրոսեան, հայրը Նշան, մայրը Պայծառ, Սամսոնցի, 22 տրկն.։

4. Վէրտի Մըխսըեան, հայրը Ասիս, մայրը Շամմէ, Թել-Էրմէնցի (Մարտին), 32 տրկն.։

5. Լուսիա, հայրը Սաիտ, մայրը Խանի, Թէլ-Էրմէնցի, (Մարտին), 40 տրկն.։

6. Յովհաննէս, հայրը Սարգիս. Պրուսա, Եէնի Զայիր, 20 տրկն. մականունը չի յիշեր։

7. Հայկանոյշ. հայրը Կարապետ, մայրը Խաթուն, Ադանացի, 28 տրկն. մականունը չի յիշեր։

8. Արմէն Գասպարեան, հայրը Յովհաննէս, մայրը Կիւլխաթուն (Թերեւս Գլխադիր), 19 տրկն. Նեվշեհիրցի, եղբայրները Եղիա եւ Մամաս կը կոչուէին։

9. Խաթուն, հայրը Սարգիս, մայրը Եղսա, Խարբերդցի, 24 տրկն.։

10. Սաթենիկ Լուսպարոնեան, հայրը Յակոբ, մայրը Աքսափ, Էրզրումցի, 31 տրկն.։

11. Մինաս, հայրը Յովհաննէս մայրը Մարիամ, Պաթումցի կամ Պարթընցի, 18 տրկն.։

12. Գրիգոր, հայրը Բարիք, մայրը Մարիամ, Էրզրումի Բլուր գիւղացի, 19 տրկն.։

13. Կարապետ, հայրը Յակոբ, մայրը Մարի, Սսեցի, 19 տրկն.։

14. Պայծառ Հէօքէեան, հայրը Զատիկ, մայրը Դշխոյն, Սվազի Բաթրին-Չէվիրմէցի, 30 տրկն.։

15. Յովհաննէս, հայրը Յակոբ, մայրը Լուսիկ, Ադիամանցի, 19 տրկն.։

16. Օհան, հայրը Պետրոս, Պիթլիսցի, 17 տրկն.։

17. Միսաք, հայրը Տէր Կարապետ քհյ., մայրը Մարիամ, Էրզրում, Հասանգալա-Հէրթիֆցի, 22 տրկն.։

18. Յակոբ, Աբրահամ հօր անունը, իսկ մայրը Մէրին, Տիգրանակերտցի, 18 տրկն.։

19. Սիրանոյշ Ղազարեան, հայրը Սահակ, մայրը Մարիամ, Էրզրումցի, 35 տրկն.։

20. Յակոբ Գաբրիէլեան, հայրը Գէորգ, մայրը Հռոմ, Ուրֆա Կարմուճցի. 16 տրկն.։

Ասոնցմէ ոեւէ մէկը ճանչցողներէն կամ անոնց պարագաներու մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին.— Commission pour la Protection des femmes det les enfants dans le Proche-Orient, B. P. 280, Alep (Syrie).

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ
ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ռօնի ոստիկանական վերատեսչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր օտարականները, ի՛նչ գրով ալ սկսի իրենց մականունը, անյապաղ դիմել-Լիոնի մէջ բնակողները՝ ուղղակի Ապահովութեան տեսչութեան, ռիւ Ս.Էն ժան 35bis, օտարականներու գրասենեակը, իսկ Ռօնի շրջակաները բնակողները իրենց պատկանած քաղաքապետութիւն կամ ոստիկանական տեսչութեան, իրենց ինքնութեան թուղթերը նորոգելու կամ նորը առնելու համար։ Մինչեւ Յուլիս ամսոյ վերջ չհամակերպող բոլոր օտարականները պիտի ենթարկուին 1927 Մարտ 26ի օրէնքին տրամադրած պատիժներուն։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շըրջականերու հայ ժողովուրդը որ՝ կանոնաւորեն իրենց ինքնութեան թուղթերը կարելի եղածին չափ շուտ։

Վարչութիւն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ Սեպտ. 19ին Արարայի ճակատամարտի Թ. տարեդարձին առթիւ Գահիրէի Հայ Լեգ. Միութեան ձեռնարկած առանձին հատորին հրատարակութեան համար դիմում կատարուած յարգելի գրագէտներէն կը խնդրուի որ մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս 15 իրենց յօդուածները ղրկելու ազնուութիւնը ունենան։

Գահիրէի Հայ Լեգ. Միութեան Վարչութիւն

Ատենապետ	*Ատենադպիր*
Ս. Փօյաճեան	Յ. Արեւեան

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Միւրինա 8, Աշուղ Ղարիպ 6, Երազահան 6, 8, 10, Ազգային բարերար 5, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կայսրը 10, Երգարան 5, 10, 20, Աւազակապետը 30, Ազգային ջոջեր 25, Մեր խաչը 10, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Յակոբոս աղա 3, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Հազար եւ մէկ գիշերներ 30, Թահիրա պէյ 5, Ֆրանսերէն գրպանի ուղեցոյց 7, Լռութիւնը 8, Կոյսի մը օրագիրը 5, Անոյշ 5, Լէպլէպիճի Հօր Հօր 6, Պէպէքս 10, Արաքսեա 15, Տօքթ. Վարդան 7, Ափրոդիտէ 15, Մանչ-Աղջիկը 20, Զարշըլը Արթին աղա 6, Ժան Շուան 25, Ժիւտէքս 30, Շարլի Շաբլին 8, Նոճաստան 7.50, Բեռոյի մանկավէպեր 7.50, Տեսական խնդիրներ 4, ինչպէս նաեւ ուզուած ոեւէ գիրք, խիստ աժան։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

Փօսթի ծախք չկայ

25 Ֆր.ի գիրք ապսպրողին 5 Ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր։

Ստանալու համար դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ նուրբ ճերմակեղէն կարողներ։ Լաւ վարձատրութիւն։ Դիմել՝ 5 Av. Quihou, Թիւ 19 սենեակը։ St. Mandé (Métro Vincennes).

Ս. ԿԷՄԱԼՄԱՋԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է 1915ԻՆ
3, Rue Ste. Barbe, Marseille
Արեւելեան բարակ առաջնակարգ ՍՈՒՐՃ եւ Թարմ ԼԷՊԼԷՊԻ
Անխարդախ եւ աժան։ Մեծաքանակ գնողներու համար մասնաւոր գին։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
"ԿԱՐՕ,,
ԿՕՇԻԿԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ 28
Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով կը պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ՚ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Վաճառատանս բացման առթիւ *ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ* սովորական գիներուն վրայ։
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
VAHRAM DJÉNAZIAN
1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). Մէթրօ St. Michelի ճիշտ քով
ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ *գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ*
ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ
ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ — ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անասթաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, գեղեցիկ գիներով։
Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի
28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85
Métro Belleville : Tramway 5 et 26

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Կ՚ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։
36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԷՍԵԱՆԻ
ՆՇԽԱՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

8 առանձին վառ ու կենդանի գոյներով 52 դրոշմաթուղթերու հաւաքածոյ, որ կը ներկայացնէ հին հայ ճարտարապետութիւնը պանծացնող Հայաստանի գլուխ-գործոց վանքերն ու եկեղեցիները։ Ունին խակական դրոշմաթուղթի ձեւն ու գրեթէ մեծութիւնը, ատամնաւոր եզերքներն ու ետեւի խէժը։ Ճշմարիտ հայու մը սրտին խօսող աննախընթաց անակնկալ մը։ Գին, 5 գոյնով 52 դրոշմաթուղթի համար՝ 6 ֆրանք, 8 գոյնով 84 դրոշմաթուղթ՝ 9 ֆրանք։ Արտասահման՝ 1ուկէս եւ 3 շիլին կամ 40 եւ 80 սէնթ. իսկ ամբողջական շարքի (416 դրոշմաթուղթ) համար 15 շիլին կամ 4 տոլար։

Դիմել՝ H. BABÉSSIANի
3bis Passage Lauzin Paris

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ
Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix.
Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները։
Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique Երեք. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6։

ՎԱՐՁՈՒ Է
Rosny-sous-Boisի *թուէնի թաամվայներու կայարաններէն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ՚Էսթ թուէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն կահաւորուած, ընտանիքի մէջ մէկ անձի համար։*
Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեան
37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

ՍԱԿԱՐԱՆ
12 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Անգլիոն,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100 Mark		604
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	112
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	15
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	138
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3340
» II	»	1970
» III	»	1670
Թումպի երկթղ.	Lots turcs	145

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIO[N]
208bis, Rue Lafayette Paris (10
Le Gérant : H. TEURNIE[R]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ 1927

14 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 388

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՕՐԸ

Ներկայ շրջանին համար, իր հմայքէն շատ բան կորսնցուցած է Յուլիս 14ի տօնը։

Եւ սակայն, բովանդակ Ֆրանսա հանդիսաւորութեամբ եւ խանդավառութեամբ կը տօնէ այդ օրը, իբրեւ հանգրուան մը ժողովրդական յաղթանակի։ Հանրապետութեան Նախագահէն մինչեւ յետին գիւղացին, Փարիզէն մինչեւ հեռաւոր գաղթավայրը, բոլորը արդար հպարտութեամբ կ'ողջունեն 1789 Յուլիս 14ը, երբ ժողովուրդը գրոհ տուաւ բռնակալութեան դէմ եւ խորտակեց անոր խորհրդանշանը, չարաշուք Պասթիյը։

Դիւրին է այսօր, 138 տարի յետոյ, վերաքննել եւ կիսկատար, կամ «քաղքենի - ազգայնական» հռչակել այս դէպքը։

Ընկերային շարժումը, ժողովուրդներու կեանքը շատ մը նմանութիւններ ունի մարդկային կեանքի արտայայտութիւններուն հետ։ Կարելի՞ է 18 տարեկան պատանիէ մը պահանջել այն ինչ որ կը սպասուի 48 տարեկան հասուն մարդէ մը։ Համայնավարութիւնն անգամ, որուն փառքը կ'երգեն, այսօր, հասկցող - չհասկցող, ունեցաւ իր մանկութեան եւ պատանութեան շրջանը։ Ու թէեւ այսօր կը հաւաստեն թէ չափահաս է արդէն, բայց իրականութիւնը բոլորովին տարբեր բան կ'ըսէ։ Կամ գոնէ այդ չափահասութիւնը շատ կը նմանի տարիքը չափազանց լեցուած մարդոց արտայայտութեան, որ ուրիշ տեսակ մանկութիւն մըն է…

Ուրեմն, իբրեւ իր ժամանակին բերումը, Յուլիս 14ը կը մնայ միշտ իսկապէս յեղափոխական գործ մը, խոր, ցնցող եւ վարակիչ։ Անոր հետեւանքները բարերար եղան ոչ միայն Ֆրանսայի, այլ եւ ամբողջ աշխարհի համար։ Անոր հունտերը ծիլեր արձակեցին մինչեւ խաւարակուռ Արեւելքի խորերը, եւ թարմացուցին մեր իսկ տժգոյն գոյութիւնը։ Թրքահայ կեանքին մէջ, քանի մը սերունդներ ոգեւորուեցան եւ գործեցին Յուլիս 14ի նշանախօսքով, այնքան որքան կը ներէին պայմանները։ Նոյն իսկ Թուրք երիտասարդ սերունդը ներշնչման աղբիւրներ գտաւ անոր մէջ, կեղեւը իւրացնելով, միջուկը մէկդի դնելով, եւ կոպիտ, արիւնոտ մասերը թրքավարի զարգացնելով, «յանուն յեղափոխութեան»։

Մինչեւ այսօր ալ, Յուլիս 14ը կը մնայ գաղափարներու հանք մը, ուրկէ իւրաքանչիւր սերունդ կամ ժողովուրդ կ'օգտուի համաձայն իր հայեցողութեան եւ կարողութեան։ Դաս մը մարդիկ ի զուր կը ճգնին ապացուցանել թէ սպառած է այդ հանքը։ Պոլշեւիկները իրենք ալ այդ յաւակնութիւնը չունին տակաւին, թէեւ քաղաքական եւ ընկերային յեղափոխութեան վերջին խօսքը արտասանած ըլլան… պատի լրագիրներու վրայ։

Ֆրանսայի ազգային Տօնին մէկ արժանիքն ալ այն է որ, 1789ին, մարդիկ այնքան խաթարուած չէին պոլիտիկոսի բարքերով, եւ ընդհանրապէս ասպարէզ կը նետուէին որոշ դաւանանքի մը, ազատութեան կամ հաւասարութեան համար։

Այն ատեն ալ պղտոր էր մթնոլորտը, բայց գաղափարները վաճառքի նիւթ չէին, ոչ ալ յեղափոխութիւնը՝ մասնաւոր ճարտարարուեստ, ներածման եւ արտածման յատուկ նիւթերով։ Շարժումներն ու պոռթկումները տեղի կ'ունենային իբրեւ հետեւանք համոզումներու, ոչ թէ կը սարքուէին դուրսէն, դիւանագիտական չարաշահութեամբ եւ ասիական խարդախութեամբ։ Եւ անշուշտ մեղաւորները Յուլիս 14ի յառաջապահներն ու հերոսները չեն, եթէ, այնուհետեւ, այնքան տխուր եւեւէջներ ունեցաւ Յուլիս 14ը։

Այսօրուան տօնին առթիւ, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը կը ցնծայ ու կ'երգէ, և փողոցներու մէջ կը պարէ երեք օր երեք գիշեր, մեծով պզտիկով, մինչեւ անգամ յարգանք պարտադրելով և՛ արքայականներուն և՛ պոլշեւիկներուն, ի՞նչպէս կարելի է մոռնալ մեր ժամանակակից պատմութեան մէկ ամօթալի էջը, — սա գարշելի խաչակրութիւնը մեր անկախութեան տօնին դէմ . . .

Երկար եւ տաժանելի մարտնչումի արդիւնք՝ Ֆրանսայի Յուլիսեան տօնը։ Հարիւրապատիկ աւելի դժնդակ եւ դիւցազնական երկունք՝ հայ ժողովուրդի Մայիսեան տարեդարձը, ազատագրութեան առաջին հանգրուանը։

Եւ սակայն, բաղդատեցէք երկու ժողովուրդներու վարիչ տարրերուն կեցուածքը։ Բաղդատեցէք եւ մի կարմրիք, եթէ կրնաք։ Ի՞նչ նշանակութիւն ունի թէ մէկ երկունքը յաջողած է, իսկ միւսը կիսատ մնացած կամ խափանուած։ Իրողութիւնը այն է որ, երկուքն ալ արդիւնք են միեւնոյն կամքին ու ճիգին, — խորտակել ռնութեան կապանքները, ազատութիւն ստանալ կռիւով, ի հարկին ակռաներով եւ եղունգներով։

Բաղդատեցէք մեծ եւ բախտաւոր ազգի մը արտայայտութիւնը, եւ մեր սմսեղուկ պոլիտիկոսներու մարզանքները կամ կարմիր «շէրիաթ»ի պռոշտուքները…

Ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, մեծ դէպքերու տարեդարձները կը տօնուին իբրև յիշատակ, իբրեւ հպարտութեան եւ ոգեւորութեան աղբիւր։ Եւ վա՜յ այն ազգերուն որ զրկուած են այդպիսի առիթներէ։

Այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, ուր բնտանի դարձած ենք այլեւս, 1922էն ի վեր, ողջունելով ժողովրդական փառաւոր յաղթանակի մը տօնը, կ'ուզէինք որ մեր հայրենակիցները ուշադրութեամբ հետեւէին ու տեսնէին թէ ի՛նչ խոր յարգանք ունի մեծ ժողովուրդ մը, իր անցեալ պարծանքներուն, իր ազատութեան համար թափուած ճիգերուն հանդէպ։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԻՍԿ ԱՅՍ ՄԷԿ Օ՞ՐԸ...»

Սօֆիայի Արաքսը, Սահակ - Մեսրոպի տօնին առթիւ, հետեւեալ դառն խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (7 յուլիս).

—«Գաղութներու մէջ մասնաւորաբար, հայ բարբառը տակաւ կ'աղճատի, նոր սերունդները իրարու կը յաջորդեն, միշտ հայերէնի նուազած պաշարով մը։

«Մայրենի լեզուին սէրը կը տկարանայ տակաւ եւ անոր ուսուցումը կը ստորադասուի շուկայի եւ գործի անմիտ հաշիւներու։

«Մեր վարժարանները, մանաւանդ պուլկարահայ վարժարանները, ամէնէն քիչ ընդառաջ կ'երթան մայրենի լեզուի ուսուցման հրամայական պահանջին։

«Այս ծանրագոյն հարուածն է որ կ'ուղղուի մեր ապագային, հայ ցեղի՛ն ապագային։

«Այսօր հայ գրերու գիւտին օրն է, եւ սակայն, Սօֆիայի հայութիւնը ոչ իսկ կը մտածէ օրուան նշանակութեան ու արժէքի մասին։

«Չեն մտածեր նաեւ մեր ազգային մարմինները, ինչպէս չի՛ մտածեր նոյն ինքն հայ վարժարանը, իր հոգաբարձութիւնով եւ ուսուցիչներով միասին։

«Երանի՛ թէ Սահակի եւ Մեսրոպի այս նուիրական օրը, նոր, զօրաւոր հրաշքով մը կարենար ոտքի հանել բոլոր բութ մտքերն ու թմրիրի մատնուած հոգիները։

«Մենք կը սպասենք այդ յայտնութեան, չըսելու համար թէ անդառնալիօրէն մեռած է այս գաղութը որուն «հոգին երբեմն թեւեր ունէր. . .»

*** Լիոնէն Անանիա վարդապետ, որ ուսուցչական բեղուն շրջան մը անցուցած է Պարտիզակի եւ Նիկոմիդիոյ մէջ, կը գրէ մեր «իսկ այս մէկ օ՞րը…» խմբագրականին առթիւ (8 յուլիս).

— «Ինչ՛ու արձագանգ գտնէին ձեր առաջնորդող յօդուածի ոգին ու դիտողութիւնները եւ ընդհանուր հայութիւնը, ամենուրեք, առանց կրօնական դաւանանքի ալ խտրութեան, «Մշակոյթի Օր»ը գիտակցութեան զգացումով տեւականացնէր ու մեր հիացումի եւ յարգանքի հարկը մատուցանէինք մեր Սահակ-Մեսրոպին եւ հայեցի գրականութեան։»

Լոնտոնէն ալ, հոգեւոր հովիւ Մերուժան քահանայ ջերմապէս գնահատելով մեր առաջարկը, կը յայտնէ թէ նոյն նիւթի մասին ժամանաւոր քարոզ մը խօսած է եկեղեցին.

— «Ըլլանք՝ ուրեմն նախանձախնդիրները մեր գեղեցիկ լեզուին ու գրականութեանը. չանտեսենք մեր չքնաղ մայրենի բարբառը եւ չլքենք մեր քաղցրահնչիւն լեզուն։ Այդ ոսկեղինիկ լեզուով ճանչցնենք մեր զաւակներուն հայ երգը, հայ անունը, հայ լեզուն։

«Ու մեր վրայ պարտք մը թող մնայ խորունկ նախանձախնդրութեամբ եւ խնամով թելադրել զիրար ազգովին տօնելու անխափան այս տօնադարձները, ապրելով հայ մտքով, հայ սրտով եւ հայ նկարագրով։»

Արձանագրելով այս եւ նման իրողութիւնները, կ'ուզէինք հաւատալ թէ, վայրկենական տպաւորութեան արդիւնք չեն անոնք, եւ թէ բոլորը մէկ ձեռք ձեռքի պիտի տան, Սահակ-Մեսրոպի տօնը հանելու եկեղեցիներու նեղ շրջափակէն եւ դարձնելու «Հայկական Մշակոյթի Օրը», կենդանի եւ համաժողովրդական։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ռիկով ասպարէզ կը կարդայ Անգլիոյ

Ինչպէս գրեցինք, «Պաշտպանութեան Շաբաթը» սկսած է եւ տենդոտ գործունէութիւն կը տիրէ Խորհրդային Միութեան ամէն կողմը։ Ամէն օր միթինկներ կը գումարուին բողոքելու համար «Անգլիոյ հակախորհրդային մեքենայութեանց դէմ»։ Զբօսական արշաւանքներ կը կազմակերպուին դէպի այն գործարանները, ուր կը պատրաստուին ռազմանիւթ, թունաւոր կազ, օդանաւ և զինուորական այլ նիւթեր։

Գործարանէն ներս ու դուրս բանախօսութիւններ կ'ըլլան ցոյց տալու համար թէ պատերազմը մօտալուտ է։ Զանազան ռազմափորձեր կը կատարուին, ինչպէս հրացանով նշանառութեան, կազի դիմակի փորձեր եւլն.։

Մամուլը լայն էջեր կը նուիրէ՝ բացատրելու համար թէ անհրաժեշտ է մարզուիլ՝ «մահացու կռիւ մղելու համար աշխարհակալներու դէմ»։

«Փրաւտա» կ'ըսէ թէ Խորհրդային Միութեան միլիոնաւոր աշխատաւորները պէտք է մասնակցին այդ կռուին՝ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ։ Մոսկուայի անթելի կայանէն առջի գիշեր հաղորդուեցաւ թէ՝ «Մոսկուայի, Լէնինկրատի, Սմոլէնսքի, Ուրալներու, Թուրքիստանի և Մինսքէն մինչեւ Վլատիվոսթոք բոլոր բանւորները ասպարէզ կը կարդան դրամատիրական աշխարհին, զոր Չէմպըրլէյն կը գրգռէ Խորհրդային Միութեան դէմ»։ Ռիքով կ'ըսէ. «Թո՛ղ բոլորն ալ գան։ Յաղթանակը մերն է, որովհետեւ բոլոր երկիրներուն մէջ ճակատին ետեւ մեզի համար գործող ճշմարիտ զինակիցներ ունինք։»

«Թայմզ»ի թղթակիցը վերի տեղեկութիւնները հաղորդելով, կ'աւելցնէ թէ գիւղացիներուն մօտ որոշ դժգոհութիւն առաջ բերած է պատերազմի եւ յաղթանակի այս ուրախալի պաշտօնական հեռանկարը։

«Իզվեստիա»յի եւ «Փրաւտա»յի մէջ հրատարակուած ընդդիմադիր տեսակէտներու համաձայն, գիւղացիները չեն հասկնար թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ ըլլայ զինուիլ ու կռուիլ, ու տհաճութեամբ կը հարցնեն.— «Ի՞նչ պատերազմ։ Ինչո՞ւ պատերազմ պիտի ըլլայ։ Ո՞վ կը յարձակի մեր վրայ»։ Դժգոհութիւնը աւելի մեծ է մանաւանդ սահմանագլուխի բնակիչներուն մէջ։

*** Մոսկուայի Գերագոյն Զինուորական Ատեանը մահուան եւ բոլոր ստացուածքներու գրաւման դատապարտեց Տրուժիլովքին, որ կ'ամբաստանուէր թէ Գ. Միջազգայինին անունով կեղծ վաւերաթուղթեր կը պատրաստէր։ Վճիռը կարդացուեցաւ առտուան ժամը 3ին, վեց ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ։ Տրուժիլովքի պատիժը ներում պահանջեց։

Թէեւ դատարանը վճռած էր որ մահապատիժը շուտով կատարուի, սակայն հաւանական է որ յետաձգուի, որովհետեւ Տրուժիլովքի կատարեալ յայտնութիւններ ըրաւ եւ իր մեղսակիցներուն անունները տուաւ։ Խոստովանեցաւ թէ կապ ունէր լեհ եւ անգլ. լրտեսական կազմակերպութեանց հետ։ Իրեն կը վերագրուի Զինովիեւի նշանաւոր նամակը՝ ուղղուած Անգլիոյ աշխատաւորականներուն։

*** Քրոնշթատի ծովային պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց Տիկին Քոլէփիքօֆը, կինը Պալթիկի նաւատորմին նախկին հրամանատարին, որ վերջերս գնդակահարուեցաւ իբրեւ անգլիական լրտես։ Տիկին Քոլէքիքօֆ նախապէս երեք տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր իբրեւ մեղսակից, սակայն գերագոյն ատեանը բեկանեց այդ վճիռը։

Օսմանեան հանրային պարտքին ջնջումը

Լոնտոնէն յուլիս 12 Թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Թուրք կառավարութիւնը Անգլիոյ արտաքին Նախարարութեան դիմելով կը պահանջէ ջնջել Օսմանեան Հանրային Պարտքի վարչութիւնը եւ անոր տեղ դնել դրամատէրներու խորհուրդ մը՝ ոչ թէ միջազգային, այլ թրքական հակակշռի տակ։ Հանր. պարտքի վարչութիւնը վերջին մնացորդն է մենաշնորհներու եւ քափիթիւլասիոններու օրերուն։ Վարչութիւնը կազմուած է Լօզանի դաշնագրին համաձայն պետութեանց կողմէ նշանակուած անդամներէ։ Եւ սակայն հիմա Թուրքերը իրենց ազգայնական նորածիլ ոգիով, կ'ուզեն ձերբազատուիլ այս օտար տիրապետութենէն։ Ֆրանսա, որ մօտիկ յարաբերութիւններ կը մշակէ Թուրքիոյ հետ, կը պաշտպանէ թրքական պահանջը, մինչ Իտալիա խստիւ կը հակառակի այս փոփոխութեան։

Սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն մինչեւ հիմա ո եւ է որոշում չտուաւ այս մասին, սակայն կը փափաքի բոլոր կողմերուն ալ գոհացում տալ եւ խաղաղութիւնը պահպանել։ Իտալական դեսպանը այսօր Անգլիոյ արտաքին Նախարարին ծանուցագիր մը ներկայացուց, որով այս խնդրին մասին իտալական տեսակէտը կը պարզէ։

Իտալական միջադէպ մը

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Ռակուզայի (Տուպրովնիք)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

Ձախ Համայնավարներու Միջազգային Դաշնակցութիւնը, «Բանուոր. Խմբակցութիւն» բացնամակ մը ուղղած է Բանուոր. Պատուիրակութեան մը, որ Ամերիկայէն մեկնած էր Ռուսիա։ Բաց-նամակով կը խնդրուի քննութիւն կատարել այն վայրագութիւններուն մասին, որոնցմէ կը յիշեն, թուով ու թուականով, 9 պարագայ։

Կը ներկայացնենք միայն երկքը.—

17 փետր. 1927ին, Եկատերինոսլաւի մէջ, առանց արտօնութեան հրատարակուեցաւ գրքոյկ մը, ուր մանրամասն կը պատմուէր Կէփէուին կատարած վայրագութիւնը ընկեր Նիլովի վրայ։ Նիլով քաղաքին «Բանւոր. Խմմբակցութեան» առաջին դէմքերէն մէկն է։ Ան, հիւանդ վիճակի մէջ, բանտին հիւանդանոցէն կը տարուի հարցաքննութեան, խոստովանելու համար իր դերը բազմաթիւ գործադուլներու մէջ։ Երբ բացարձակապէս չուզեց պատասխանել, մերկացուցին Նիլովը և քանի խարազան զարկին։ Այս վայրագութիւնը գործադրեցին «Կարմիր Բանակայիններ»ը։ Վիրաւոր, անկարող նոյնիսկ ոտքի կենալու, Նիլով փոխադրուեցաւ նորէն հարցաքննիչին առջեւ։ Նիլով չէր պատասխաներ։ Բարկութենէն ճաթելով և այդ վայրագութեամբ չբաւականանալով, հարցաքննիչը հրացանին փողը կը խօթէ բանւորին աչքը։ Կոյր, արիւնլուայ, Նիլովը կը նետեն իր խուցը, ուր երկու օր կը մնայ անխնամ։

— Ուրալի «Բանւորներու Խմբակցութենէն 4 ընկերներ և Բագուէն ընկերներ հրացանազարկ եղան, որովհետեւ պաշտպանած էին իրենք զիրենք, ձեռքով, բռունցքով ու ոտքով, երբ զինուորները յարձակած էին իրենց վրայ։

— Լուր առինք որ ընկեր Միսնիքովը խեղդած են բանտին մէջ։

Եւ «Բանւոր Խմբակցութիւն»ը նման վայրագ դէպքերու պատմութենէն յետոյ կը խնդրէ միջնորդե՛լ...։

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՉԱՐԻՔՆԵՐԸ

Յունիսի 29ին, Սարդարապատի շրջանին մէջ, Անի կայարանէն մինչեւ Ղարաքուրուն կաղինի մեծութեամբ կարկուտ տեղաց։ Երկաթուղիին երկու եզերքը ճերմկած էր կարկուտէն։

Յունիս 28ին Ալեքսանդրապոլի մէջ երկրաշարժը մէկ վայրկեան ցնցեց քաղաքը։ Ոեւէ վնաս չկայ։

ԿԱԼԻՆԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի (խորհրդարան) նախագահ Պ. Կալինին Ալեքսանդրապոլ այցելեց Յունիս 30 ին, եւ շրջեցաւ երկրաշարժէն վնասուած գիւղերը։ Այս առթիւ զանազան ճառեր խօսուեցան որոնց մանրամասնութիւնները կուտանք յաջորդով։

Մ Ա Ր Ա Խ

Հայաստանի Վէդի-Բասար շրջանին մէջ արշաւած է «սախական» մարախի լայն ամպ մը, որ ծածկած է, 10 վերստ տարածութեամբ, Ներքին Ավշար գիւղէն մինչեւ Նախիջեւանի սահմանը։

Մասնաւոր խումբ մը սկսած է մաքրել՝ այրելով կամ «Փարիզի կանանչ»ի ծուխ տալով։ Միւս կողմէ վարդագոյն սարեակներ օգնութեան հասնելով, կ'ոչնչացնեն մարախները։

ՆՈՐԷՆ ԱՔՍՈՐ ԵՒ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

. . . ՔԱՂԱՔ, Յունիս

29 հոգի կ'աքսորուին դէպի Ռուսիա.— Խուզարկութիւններ եւ նոր ձերբակալութիւններ.— Հայատեաց շարժում Ադրբէջանի եւ Վրաստանի մէջ.— Թուրքերը կը զինուին Մ. Քէմալի գործակալներուն ձեռքով.— Աքսորականներու յաղթական ողջերթը, «Մեր Հայրենիք»ի աղաղակներով:

Մայիս 24ին Երեւանէն դէպի Ռուսաստան աքսորուեցան Սահակ Ստեփանոսեանը, Պետրոս Սինոյեանը, Արտաշէս Ստեփանեանը, Ցակովբ Ցակովբեանը եւ 25 երիտասարդ Մարքսիստներ:

Առաջին չորսը արդէն տասնական տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էին, եւ աքսորը բոլորովին անսպասելի իր ու յանկարծակի կատարուեցաւ, իսկ միացածները իբրեւ մէնշեւիկներ ձերբակալուած էին անցեալ տարուայ վերջերը: Դաշնակցականներն արդէն Բուտիրկա են հասած, իսկ մէնշեւիկները դեռ կը պահուին Թիֆլիս, Մետեխի բանտը:

Ապրիլ 27ի բանտարկութիւններուն առթիւ, մանրամասնօրէն պարզեցինք պոլշեւիկեան սադրանքներու պատճառները («Յառաջ», 12 Յուլիս): Զուգելով կրկին լուսաբանել աքսորի շարժառիթները, այստեղ չշտենք երեւոյթ մը:

Ներկայիս Հայաստանի մէջ խորհրդային կառավարութիւնը աննկարագրելի չափերով խստացուցած է րէժիմը: Քաղաքական աննպաստ մթնոլորտը ինքնին կ'անդրադառնայ ժողովուրդի կացութեան վրայ: Միւս կողմէ ալ քաղաքական հալածանքը սաստկացած է: Հայաստանի բոլոր հայաբնակ գիւղերուն մէջ խիստ խուզարկութիւններ կը կատարուին, Զեկային մէջ բռնութիւնը աւելի ծանրացած է: Օր չանցնիր, որ գաւառներէն նոր ձերբակալուածներ չբերուին քաղաք: Բոլոր միջոցներուն կը դիմեն արագացնելու հայ եկեղեցիին քայքայումը (այդ նպատակով Վրաստան, Ադրբէջան եւ Ռուսաստան պտոյտներ կը կատարէ տխրահռչակ Բենիկ վարդապետը):

Միեւնոյն ատեն, խիստ հայատեաց շարժում մը սկսած է Վրաստանի եւ Ադրբէջանի մէջ: Վերջին երկրին մէջ հայ աղջիկներու առեւանգումն ու անյայտացումը սովորական երեւոյթ է դարձեր:

Ասկէ զատ «յեղափոխական» Քէմալը ստիպողաբար կը զինէ Շարուր-Նախիջեւանի եւ Հայաստանի այլ վայրերու Թրքութիւնը: վերջերս տաճկական սահմանին վրայ նորէն զէնքեր բռնուեցան, փոխադրութեան ատեն:

Մէկ խօսքով, կը զինուին եւ կը պատրաստուին Թուրքերը, իսկ անխնայ կը խուզարկուին եւ կ'աքսորուին Հայերը:

Վերջին օրերը ամէն տեսակցութիւն արգիլուած էր աքսորականներուն: Միայն դատական պաշտօնատան առջեւ, բանտարկեալներու ու հարազատներուն կողմէ եղած ցոյցին հետեւանքով թոյլատրուեցաւ վերջին անգամ բարեւ ըսել: Զեկայէն մինչեւ կայարան բանտարկեալներու անցքը կը նմանէր յաղթական թափօրի: Աքսորականները՝ շրջապատուած ռուս պահակներու երկու շարք սուիններով, կը քալէին հաստատ ու հպարտ, անվերջ բացագանչելով, «Կորչի խորհ. իշխանութիւնը», «Կորչին կեղծ սոցիալիստները», «Կորչին հիւսիսի անկոչ հիւրերը», «Կեցցէ հայ ժողովուրդը», «Կեցցէ ազատ եւ միացեալ Հայաստանը», «Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը», «Կեցցէ միջազգային սոցիալ դեմոկրատիան»:

Ուղեկից հոծ բազմութեան ամէն մէկ բացագանչութիւն կ'ողջունէր ծափերով եւ հուռաներով: Կայարանին մէջ, բոլորը մէկտեղ երգեցին «Մեր Հայրենիք» եւ «Մարսէյեզ»:

Այստեղ չենք կրնար չյիշել հայ մայրերը, որոնք դառնալով իրենց որդիներուն, կ'ըսէին.«Գնաք բարով, բարով վերադառնաք. ձեր վերադարձին ճանապահները բաց եւ ազատ կը լինին»: Ապա դառնալով չեկիստներու կ'աւելցնէին.

— «Հպարտ ենք, որ մեր որդիները չեն աքսորւում՝ որպէս մաքսանենգներ» (ակնարկը կոմունիստներուն է ուղղուած, որոնք այդ գործով կը զբաղին եւ որու պատճառով վերջերս ինքնասպանութիւն գործեց երիտասարդ կոմունիստ փոխադրական վարիչ Կարճիկը):

Մարքսիստ աքսորականներուն մէջ կային եւ երեք աղջիկ, որոնց մէկը մեր հին ընկերներէն Սարգիս Օհանջանեանի դուստրը՝ Լուսիկը:

Ա.

ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գիտութեանց կաճառին յանձնարարութեամբ փրոֆ. Լիսիցեան պատրաստած է ծրագիր մը Հայաստանի գիտական հետազօտութեանց մասին:

Այս տարի հետազօտութեան պիտի առնուին Սեւանի լիճին շրջանը եւ Հայաստանի մարած հրաբխային լեռը՝ Արագածը:

Արագածի վրայ պիտի ուսումնասիրուի թէ ո՛ւր կարելի է հիմնել օդերեւութաբանական կայան մը: Այս առթիւ յանձնաժողովին պիտի մասնակցի Լէնինականի բնագիտական աշխատանոցին ներկայացուցիչը:

ՆՈՐ ԼԻՃ ՄԸ ԵՒ ՆՈՐ ԲՈՅՍԵՐ

Լէնինկրատի գիտական Ակադեմիային կողմէ ղրկուած խուզարկող մարմին մը Բազաքստանի մէջ գտած է մինչեւ հիմա աշխարհագիրներուն անծանօթ լիճ մը՝ Արալքուլ: Նոր լիճը նշանակուեցաւ քարտէսին վրայ: Լիճին շուրջ գտնուեցան մինչեւ հիմա անծանօթ 220 տեսակ բոյսեր:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄ. ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Վրաստանի Նաքալաքեւի քաղաքին մօտերը, Սամտրէթի եւ Փոթի քաղաքներուն միջեւ, գտնուած են պատմական մեծ քաղաքի մը հիմքերը, որոնք կը հաստատեն 2000 տարուան հին քաղաքակրթութիւն մը:

Խորհրդ. Գիտութեանց կաճառը հրահանգ տուած է անմիջապէս սկսիլ պեղումներու պատմագիտական չափազանց կարեւոր այդ վայրերուն մէջ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԱԿԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յառաջ կը տեղեկացնէր թէ որոշուած է Երեւանի մէջ հիմնել երկրաշարժական կայան մը: Արդէն հասած են կայանին մեքենաներն ու գործիքները: Սակայն յարմար տեղ մը չէ գտնուած շէնքը կառուցանելու համար: Հաւանական է որ կառուցուի քաղաքէն դուրս: Շինութեան համար կը գնահատուի 20,000 րուբլի:

ԸՆԹԵՐՑՈՂ.

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թոյլ մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ծրի կարդան:

ՆՈՐ ԴԵՄՔԵՐ ԵՒ ՆՈՐ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐ

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԱՆԿՈՒՄԸ» ԵՒ ՕՍՎԱԼՏ ՇՓԻՆԿԼԷՐ

Անվիճելի իրողութիւն մըն է արեւմտեան քաղաքակրթութեան ներկայ անկումի շրջանը:

Այդ իրականութեան գլխաւոր ապացոյցը կրնանք գտնել ներկան անցեալին հետ բաղդատութեան դնելով: Մեր դարուն վերջին փիլիսոփաները, օրինակ Կոպինօ, զգալով հանդերձ հեղձուցիչ մթնոլորտը որուն մէջ կ'ապրէին, չէին յաջողեր որոշապէս բացատրել եւրոպական մշակոյթին վախճանը:

Առօր մենաշնորհը պահուած էր Օսվալտ Շփինկլէրի, որ 1911ին սկսաւ իր առաջին աշխատութիւնը, միանգամ ընդ միշտ անցնելով հմուտ խորհողներու շարքը: Իր «Արեւմուտքի անկումը», եօթը տարուան պատրաստութենէ մը վերջ հրատարակուեցաւ Միւնիխի մէջ:

Մեծ նախճիրը վերջացած էր, բայց միեւնոյն ատեն եկած էր փաստել Օսվալտ Շփինկլէրի փիլիսոփայութեան յանդուգն ու ճշգրիտ էութիւնը, կազմուած շարք մը տրամաբանական հետեւութիւններէ եւ զերծ ճոռոմաբանութենէ:

Շփինկլէր պէտք չունի զուտ ենթադրական մարգարէութիւններու դիմելու, եւ միայն անժխտելի փաստերով կը լուծէ հարցը:

Իր վարդապետութեան սկզբնական կէտը սա է.

— Պատմութիւնը յաւերժական վերսկսում մըն է եւ ամէն մէկ շրջան շղթայաւորումի մը օղակը կը ներկայացնէ դարերու ընթացքին մէջ, բայց դէպքերու ամբողջութիւնը հաւասարապէս դատելով, պէտք է գիտնանք գարունէն գուշակել ձմեռը եւ ըստ այնմ շարժիլ:

Շփինկլէր կը հրաւիրէ երեւոյթները արտաքնապէս դատել եւ մեր շրջանին ճակատագրական բոլորումը իբր իրականութիւն ու անխուսափելի էութիւն ընդունիլ, որմէ յետոյ դիւրին է ընդունիլ սա ճշմարտութիւնը: Ամէն մէկ քաղաքակրթութիւն, կամ աւելի ճիշդ՝ մշակոյթ իր կատարելագործման գագաթնակէտն ու իր անկման շրջանը կ'ունենայ:

Մինչեւ հիմա պատմաբանները անցեալը աւելի կամ նուազ կողմնակցութեամբ կը յիշէին և իրենց աշխատութիւններէն ապագային համար օգտակար հետեւողութիւն մը չէր բխեր: Այդ չէ պատմաբանին պաշտօնը: Իրական պատմագիրը նախ կամքի հզօր ճկունութեամբ մը պէտք է ինքզինքը հաստատէ անկողմնակալ գետնի վրայ եւ ապագան անցեալին մէջ տեսնէ. կամ աւելի ճիշդը, անցեալը ապագային մէջ ցոլացնէ:

Կարճամիտները այս կը կոչեն մարգարէութիւն: Ինչո՞ւ մարգարէանալ, քանի որ մեր մշակոյթը ուրիշ վախճան չի կրնար ունենալ, եթէ ոչ այն ինչ որ բնական է:

Բայց որո՞նք են այն տուեալները, որոնցմով Շփինկլէր կը պատգամէ թէ մենք կ'ապրինք մեր մշակոյթին հոգեվարքի շրջանը:

900 թուականէն մինչեւ 1200' Արեւմուտքը ապրեցաւ իր լուսաշող գարունը, 1300էն 1700 նոյն Արեւմուտքը հասաւ իր մշակոյթին գագաթնակէտին: 18րդ դարը եղաւ իր աշունը, իսկ 1850էն ի վեր, ըստ Շփինկլէրի, կ'ապրինք ձմրան ճգնաժամու վայրկեանները: Մեր մտաւորականները, մեր արուեստագէտները դատապարտուած են այլ եւս ոչինչ արտադրելու: 1500էն 1800 ստեղծուած արուեստական հարստութիւններուն առջեւ մեր մտքին դատարկ հիացումը իր իսկ անկման ամբողջութիւնը կուգայ ապացուցանել, եւ այսպէսով մենք իսկ զմեզ կը դատենք:

Այս ամէնուն վրայ աւելցնենք քաղաքական խաւերու աններդաշնակ յեղաշրջումները, իրենց ամբարտաւան ինքնահաւանութիւնը, որով կը մաքառին ճակատագրին դէմ, կը տարուին փութացնելու մեր բնական վախճանը:

Շփինկլէր հակամիտ է նաեւ Հերակլիտեսի վարդապետութեան:

Յոյն փիլիսոփային համար, անձնաւորութիւն մը ապրող էակը չէ, այլ ամբողջութիւնը սերունդի մը: Անցեալ, ներկայ ու ապագայ մարդիկ կը ներկայացնեն անոր մէկ մէկ պահերը, որոնք բջիջներու նման կը կազմեն մշակոյթ մը եւ անզգալաբար կ'աշխատին ի նպաստ հսկայ ու անընդհատ յեղաշրջումի մը:

Ամէն յեղաշրջում պէտք է համարենք թռիչք մը դէպի անծանօթը, ուրեմն ոչ մէկ յետադէմ գաղափարապաշտութիւն:

Շփինկլէր կը խոստովանի թէ իր մտքին զարթնումը կը պարտի Կէօթէին:

— Աստուածային ներգործական զօրութիւնը կը յայտնուի ոչ թէ մահուան այլ կեանքին մէջ. պէտք է զայն փնտռել ներկային մէջ որ՝ կեանքը իր գործունէութիւնը կ'արտաբերէ:

Շփինկլէր նոյն դիւրութեամբ մեզ կը փաստէ թէ՝ մենք կը գտնուինք Բիւզանդիոնի համապատասխան շրջանին մէջ: Եւրոպա, նոր Բիւզանդիոնը, պիտի զոհուի երիտասարդ ու աշխարհակալ ուժերու, որոնք մեզ գահավէժ պիտի մղեն դէպի նախնական ցեղերու անիշխանութիւնը:

Այսպէսով, մեր մշակոյթը պիտի երթայ իր տեղը գրաւել հետեւեալ եօթը մշակոյթներու քով, որոնք մաթեմաթիքական ճշտութեամբ մը նորէն ծաւալում ու անհետացում ունեցան. — Չինական, Եգիպտական, Ասուրա-Բաբելական, Հնդկական, և Յոյն - Հռոմէական: Այսպէսով Շփինկլէրի սկզբունքները միեւնոյն ատեն կը ծառայեն ապագայ մշակոյթի գլխաւոր գիծերը գուշակելու, գիծեր որոնք կրնան մեծ նմանութիւններ ունենալ աշխարհիս առաջին մշակոյթին, չինականին հետ:

Հոս թող մեզ ներուի փակագծի մէջ ըսել թէ՝ վերոյիշեալ դաւանանքներու ամբողջութիւնը դիւրաւ կարելի է գործածել, բացատրելու համար Թուրքիոյ պատմութիւնը եւ որոշել սուլթաններու եւ խալիֆաներու երկրին մօտաւոր վախճանին պարագաները:

*
* *

Օսվալտ Շփինկլէր իր առաջին գիրքին մէջ չհեռացաւ ընդհանուր դատողութիւններու սահմաններէն եւ իր քննադատութիւններուն մեծ մասը՝ եթէ ոչ ամբողջութիւնը՝ ուղղուած էին Եւրոպայի:

Իր երկրորդ աշխատութիւնը՝ «Բրուսիականութիւն ու Ընկերվարութիւն»՝ բանեց աւելի յատկանշական ուղի մը եւ փնտռեց իր փիլիսոփայութեան՝ Գերմանիոյ սահմաններէն դուրս մեծ յաջողութիւն մը գտնելու կարելիութեան: Այս երկրորդ հատորը իր մէջ կը խտացնէ նոյնքան ինքնայատուկ գաղափարներ քաղաքական կեանքի վրայ, որքան իր առաջին գործը՝ փիլիսոփայական ասպարէզին մէջ:

Հեղինակը արհամարհանքով կը խօսի Ֆրանսական յեղափոխութեան ու անգլիական սահմանադրութեան եւ դրամապաշտ ոգիին վրայ:

Եւրոպայի անմիջական ապագան պիտի անձնաւորուի կա՛մ Անգլիոյ կամ Գերմանիոյ առաջնորդութեամբ:

«Բուն ընկերվարական գաղափարը պիտի ծնի մեր երկրին պահպանողականներու եւ աշխատաւորականներու միացումով: Առաջինը պիտի լքէ իր եսասիրութիւնը՝ երկրորդը պիտի հրաժարի Մարքսի անհեթեթ վարդապետութենէն. «Իրական ու տեւական ընկերվարութիւնը պետական է, որովհետեւ պետութիւնն է որ անհատներու կորովը ներդաշնակօրէն իրար կը միացնէ եւ կազմակերպեալ պատկառելի ուժ մը ի սպաս կը դնէ ամէն մէկ անհատի, ամէն մէկ քաղաքացիի:

Ինչպէս կը տեսնենք, Շփինկլէր կ'ընդվզի անգլիական անհատականութեան դէմ, որ ամէն մէկ քաղաքացիի տիրապետող աստիճան մը կուտայ ու զայն կը նուիրագործէ եւ ուրեմն մասնաւոր ձեռնարկներ կը քաջալերէ, լաւ ըմբռնած ըլլալով որ՝ պետական գերիշխանութիւնը անձնական կարգերու ծաղկումին արգելք կը հանդիսանայ, կը կաշկանդէ զանոնք:

Գալով Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, այս պետութիւնները Շփինկլէրի համար «կը գալարուին անբուժելի անիշխանականութեան մէջ եւ հաշուի չեն առնուիր»:

Ուրեմն՝ մօտաւոր ապագան կը պատկանի կամ անգլեւսաքսոն ցեղերու ամբողջութեան, եւ ուրեմն Անգլիոյ՝ ուր դրամը անհատի ձիրքերուն համապատասխան խորհրդանիշը կը համարուի եւ ուր կը տիրապետէ կեանքի պայքարը. կամ Գերմանիոյ, այսինքն տեւտոնեան ցեղին, որ՝ իր մէջ կը զգայ պետական կնիքը կրող ընկերվարութեան մը ծնունդ տալու կարող բարոյական ուժ: Շփինկլէր պիտի ուզէր որ գերման ռամկավարութիւնը իբր նշանաբան ընդունի «Ազատութիւն եւ Հնազանդութիւն»:

Ազատ ըլլալ, այո՛, բայց ընկերութեան մէջ եւ խմբով. ըլլալ ուժեղ, այո՛, բայց անհատական ուժերու կամաւոր ստորադասումով. հրամայել, բայց նախ սկսիլ հնազանդիլ, նախ հնազանդիլ գիտնալ սորվիլ:

Ահա զուտ տեւտոնեան սկզբունքներ, որոնք առաջին տեղը գրաւեցին Գերմանիոյ պատմութեան մէջ եւ զորս Շփինկլէր կ'ուզէ պաշտպանել արտաքին սխալ եւ խաթարիչ գաղափարներու ներմուծման առջեւ:

Ե. ՋԱՀՐԷՃԵԱՆ

ՇԻՐԱԿԻ ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐԸ

«Մարտակոչ»էն քաղելով (18 Յունիս), հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կուտանք Շիրակի նախապատմական գերեզմաններուն մասին, որոնք, ինչպէս գրեցինք, երեւան հանուած են պատահական աշխատանքներու պահուն.—

Գտնուած գերեզմանները կը հաստատեն այն իրողութիւնը թէ մինչեւ այժմ ծանօթ սեպաձեւ արձանագրութիւններէն նոյնիսկ 40 դար առաջ, Նախապատմական հին օրերուն, Շիրակի գաւառին մէջ խմբովին կը բնակէին նախամարդկային բազմաթիւ ցեղեր, որոնք իրենց ցեղապետներուն դիակները իրենց պարագաներով կը թաղէին մասնաւոր գերեզմաններու մէջ: Շիրակի Կուլիջան եւ Կանլիջա գիւղերուն դամբարանները եւ սեպաձեւ արձանագրութիւնները ցոյց կուտան ուրարտական շրջանի հետքեր: Հոռոմի ու Բուղդաշէնի բերդերուն պարիսպները կը հաստատեն Շիրակի նախապատմական քաղաքակրթութեան մը գոյութիւնը:

Ու այս իրողութիւնը անգամ մը աւելի հաւանական կը դառնայ, երբ Շիրակի ջրանցքներուն պեղումներուն ընթացքին, երեւան կուգան նոր դամբարաններ:

Շիրակի գլխաւոր ջրանցքը կ'անցնի Կապս, Օրթաքիլիսա, Թոքալի, Կոնագկրան գիւղերէն մինչեւ Հաջի-Նազար, 25 քիլոմեդր երկարութեամբ: Այս գլխաւոր ջրանցքէն դէպի հարաւ կ'իջնեն հինգ երկրորդական ջրանցքներ, որոնք պիտի ոռոգեն ամբողջ Արեւելեան Շիրակի դաշտը մինչեւ Արագածի ոտքը:

Գլխաւոր ջրանցքը, որ փ… ուած է Կամխուդ (Կաղամ… Պոլոս եւ Շիլթափա լե… րուն ստորոտը, շրջապատուա… բազմաթիւ նախապատմական բեզմաններով, որոնց 9 հատը տահմամբ բացուեցան ջրան… պեղումներուն ընթացքին:

Այս գերեզմանները, դուրսէն դիտուին, ոչ «տոլմ… ոչ ալ «քուրկան»ի ձեւ… թէեւ անոնց վրայ դրուա… խոշոր քարեր: Այս գերեզ… ներէն 7 հատը շարքով կը … նուին Թոփաղուէն մէկ քիլո… հեռու: Անոնց մէջ գտնու… թանկագին հնութիւններ, գապրինձէ եւ պղինձէ գ… ուլունքներ, եւայլն: Երկու … բեզմանի մէջ ալ կային մ… կային ոսկորներ, որոնք կուտային թէ անոնք թաղու… իրենց կիներուն եւ ձիերուն միասնաբար: Եւ այս պարա… փաստ է, որ ցոյց կուտայ դամբարանները կը պատկ… ցեղապետներու, որոնց գերեզ… ներուն մէջ անձնապան եղ… զոհուած են ցեղապետներու ճերն ու ձիերը: Ոսկորները կուտան նաեւ որ թաղուած քիչ թիւ մը չեն կազմեր, … նոնց համար հոն զետեղուած կերակուրի պտուկներ, որոնք… լորն ալ փշրուած են արդէն:

Գերեզմանի մըն ալ յա… հարթուած է կաւով, եւ ուր … ուած են կաւաշաղախ ք… շինուած՝ Թիկնաթոռի ձեւ… րուն վրայ նստած է կմախ… Այս կմախքը արդէն քայ… ուած, թափուած եւ … խառնուած էր: Դիակին գ… փշրուած է, անպէս որ դժ… որոշել թէ ի՛նչ ձեւ ունի գա… բանական տեսակէտէն: … ստորին եւ վերին 23 ակռա… ամբողջովին կը մնան անեղծ: … գերեզմանին մէջ գտնու… ձիու կմախքի քանի մը կտ… հոն գտնուեցան նոյնպէս … նուկի եւ արջառի ոսկորի … ուանք, ոլոքներ ու կողիկներ … րոնք, կը թուի թէ դրուած … կերակուրի ամաններուն մէջ … ուելներուն համար:

Կոնագկրանէն երկու … մեդր հեռու բացուած ջրան… գիծին վրայ գտնուած են … նոր դամբարաններ, որոնց … բացի գերեզմանի 5—10 ք… րէն, ուրիշ բան չգտնուեցա… բովհետեւ բանւորները փշր… խառնշտկած էին ամէն բան:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱ… ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ղարաքիլիսէի մէջ գոյու… ունի գիւղատնտեսական դ… մը, երեք տարիէ ի վեր: Առ… երկու տարիներուն, դպր… շէնքը երբեք յարմարութիւն … նէր: Երրորդ տարուան սկ… ունեցաւ առանձին շէնք, ա… տանոց եւ գործիքներ: Ուսա… ները հետզհետէ կապուե… գործին ու դպրոցին, երբ ծ… թացան ռուսերէնին, աշխա… ները աւելի աշխուժու… ստացան: Ուսուցչական կ… բաղկացած է մասնագէտնե… Դպրոցը կը մշակէ չորս տա… դին հող: Մեղք որ այդ դ… կը գտնուի քաղաքէն աւ… հեռու, որ կը խանգարէ աշ… տանքը:

Այս տարի շրջանաւարտ… են 29 գիւղատնտեսներ:

ՔԸՐԷՆՍՔԻ Ամերիկայէն … բաղարձաւ Փարիզ, ուր … սկսի վերահրատարակել … սերէն ցնի թերթը, որ ժամա… մը ի վեր դադրած էր դր… յութեան պատճառաւ:

Տեղական թերթի մը … ձայն, Քէրէնսքի յաջողա… մերիկայի մէջ իր թերթին … մար 70,000 տոլար (1,550… ֆրանք) հանգանակել:

ԾԻԾԱՂ

ՄԵՂՈՑ ԱՒԱՆԻ ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Տարին քանի մը անգամ, Տոքդ. Թորգոմեան ներկայ բժշկութեան մէջ իր դերը լրիւ աւարտելէ վերջ, կը մխրճուի հին հայ բժշկութեան մոխիրներուն մէջ ու կը գայացունց յայտնութիւն մը կ'ընէ:

Ձի մոռնար անմիջապէս յօդուած մը գրելու եւ վեհանձնօրէն մեզի ղրկելու քանի մը թերթի միանգամայն: Եւ հայ ընթերցող հասարակութիւնը քրիստոնէական համբերութեամբ կը լսէ:

Տոքդ.-որին գրութիւններուն ու գիւտերուն վրայ աղօտ գաղափար մը տալու համար, մեր դրոմէ հատ մը կը թխենք, հետեւելով իր ճաշակին ու ոճին.

«Թ. դարուն երկրորդ կիսուն սկիզբը Կիլիկիոյ Մրշաղ աւանին մէջ ապրած է հայ բարեպաշտ իշխանուհի մը, Ակնէզ անունով: Այս իշխանուհին խիստ հիւանդասէր ըլլալով՝ տարին անգամ մը մսի ջուրով եփուած ոսպնապուր կը բաժնէր աղքատ հիւանդներուն: Մխիթար Հերացի իր «Ջերմանց Մխիթարութիւն» ծանօթ երկասիրութեան մէջ կը յայտնէ թէ սոյն Ակնէզ իշխանուհին Ջիթոց աւանին մէջ հիմնած է ջիմարանոց մը, դարմանել տալու համար իր խեղքը: Նոյնպէս Ռազիի Ալ-Մանսուր գրքէն կը տեղեկանանք թէ հայ իշխանուհին Ակնէզ, Մեղոց աւանին մէջ հիմնած է երկու պատմական լոգարան...: Ակնէզ իշխանուհին Ջոնդիշապուրի դպրոցէն (պաղտատ) ստացած է ակերայ պատուանշան մը, որ կը ներկայացնէ օձի մը պոչը: Հայ բժշկական պատմութեան մէկ մութ ու փառաւոր էջը կազմող այս հայ իշխանուհին թաղուած է Ակնայ էզ գիւղին մէջ: Գերեզմանին վրայ իր տապանագիրը.

Աստ հանգչի Ակնէզ Տիկին բարեպաշտ,
Մեղոց աշխարհի յաւիտեան անհաշտ:»

Այս յօդուածը տպուելէն քանի մը շաբաթ վերջ անխուսափելիօրէն մէջտեղ կ'ելլէ Կ. Ց. Բասմաջեան սոյնօրինակ քամինելի փաստերով:

«Տոքդ. Թորգոմեանի «Մեղոց Աւանի Հայ Իշխանուհին» յօդուածին մէջ շատ մը սխալներ կը տեսնեմ, զոր կ'ուզեմ յարգելի ընթերցողներուն բարձր ուշադրութեան յանձնել:

«Հայ Ակնէզ տիկինը, եւ ոչ երբեք իշխանուհի, կ'ապրէր Միրաղ աւանին մէջ եւ ոչ Մրշաղ: Այս վերջինը կը գտնուի Թորքեան աւանին մէջ: Այս տիկինը սակորի ջուրով ոսպնապուր բաժնած է եւ ոչ մսի ջուրով: Տիկինը իր լոգարանները հիմնած է Մեաց աւանին մէջ եւ ոչ Մեղոց: Տիկինը հիւանդները սիրելուն համար իր տապանագիրէն ալ կը տեսնուի թէ Մեղոց աւանի մարդոց հետ անհաշտ ապրած է եւ թաղուած է Ակնայ եզ գիւղին մէջ եւ ոչ էզ: Խոջաք Սիւլէյման իր համանուն գրքին մէջ կը գրէ թէ յիշեալ տիկինը իր երեսուն տարուան ծառան ճամբած է հիւանդանալու մեղքը գործած ըլլալուն համար: Ուրեմն անհեթեթ է կարծել թէ հայ բժշկական պատմութիւնը փառաւոր էջ մը շահած է:»

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՐԱՄ ԿԱՅ, ԲԱՆՒՈՐ ՉԿԱՅ

Սարգսեան, Ալեքսանդրապոլի գործադիր կոմիտէի փոխ-նախագահը, Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան մասին խօսելով «Մարտակոչ»ի աշխատակցին, կուտայ հետեւեալ տեղեկութիւնները (21 Յունիս).—

Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան այսեղանակին աշխատանքները ստացած են եռանդագին թափ մը: Վերաշինութեան յանձնախումբին ծրագիրին համաձայն, սկսած են զանազան բաժիններու աշխատանքները ներդաշնակ առաջացումով մը, սակայն բանուոր ձեռքերու պակասը հետզհետէ զգալի կը դառնայ, եւ այս պատճառով կարելի չըլլար ծախսել այն գումարները, որոնք յատկացուած են վերաշինութեան:

Քաղաքին բնակարանային շինութեանց համար ամէնէն յարմար ամիսներն են Ապրիլէն Սեպտեմբեր (5 ամիս), սակայն բանուոր ձեռքերու, քար կրող սայլերու եւ քար հանողներու պակասութեան պատճառով, ստեղծուած է նեղացուցիչ վիճակ մը:

Այժմ՝ «Շինարար» ընկերութիւնը կ'աշխատի 10 երկյարկ տուներու վրայ, մանրանը կը հիմնէ եռայարկ հսկայ շէնք մը, Երկաթուղիի վարչութիւնը սկսած է շինել շարք մը տուներ իր պաշտօնեաներուն համար, որոնք կը բնակին 240 վակոնի մէջ: Ընհատական ձեռնարկներով ժողովուրդն ալ իր կարգին կը շինէ իր տուները:

Ահա այս տենդագին աշխատանքին պատճառով, անշուշտ, պիտի յայտնուէր աճապին պահանջ աշխատաւորի:

Սակայն եւ այնպէս, յոյս ունինք որ կը յաջողինք հարիւրին 80 համեմատութեամբ իրագործել ծրագիրը:

Ներկայիս, համաձայն քաղաքին յատակագիծին, կը հետազօտուին կոյուղիներու եւ ջրմուղներու տեղերը: Արդէն վերջացած են աշխատանքները ջուր բերելու շինարարութեան համար: Գլխաւոր փողոցին յատակագծումը աւարտած է եւ սկսած է փողոցին եզերքը տուներու կառուցումը: Ազգայնացուած տուներուն 32ը վերանորոգուած են: Պետական դրամատան կողմէ գրուած է հիմը 5 երկյարկ տուներու: Կարգի դրուած է «գնչուներու պարտէզը»: Զինուորական իշխանութեան կողմէ վերանորոգուած են զօրանոցները: Դպրոցներու հիմնովին վերանորոգումը կ'աւարտի շուտով: Կիր պատրաստելու համար Ջաջուռի մէջ կառուցուած է կիրի գործարան մը:

Գալով գիւղերուն, կը շինուին այնպիսի տուներ, որոնք պիտի կրնան դիմանալ երկրաշարժին:

Բանուորներու համար աշխատելու եւ ապրելու ամէն դիւրութիւն նկատի առնուած է: Սակայն չափազանց շատ պէտք ունինք, քարհատներու, փոխադրողներու, արհեստագէտ աշխատաւորներու եւ բանուոր ձեռքերու:

ԽՄԲ. — Արտասահմանի հայ գաղութներուն մէջ որքա՜ն կարող եւ աշխատանք փնտռող ձեռքեր կան, պատրաստ՝ առաջին կոչին իսկ Հայաստան երթալու: Մենք, խմբագրականով մը, ա՛յդ էր որ կ'առաջարկէինք աղէտին առաջին օրերուն: Եւ սակայն...

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՖԻՒՄԷԼԻ ՄԷՋ

ՖԻՒՄԷԼ.— *Տեղւոյս հայութիւնը կը բաղկանայ 250 հոգիէ, որուն 100ը աշխատաւոր բազուկ, ինչ որ ասկէ պակաս եղած չէ երբեք: Դժբախտաբար ոեւէ ազգային շարժում չկայ: Յունիս 17ին տեղս այցելեց ընկեր Արօեան եւ բանախօսեց: Գաղութս պէտք ունի կրօնաւորի մը, որ ծառայէ թէ' իբրեւ քահանայ եւ թէ դաստիարակ մեր 50ի մօտ մանուկներուն: Մեր այս փափաքը յայտնեցինք Մարսիլիոյ Առաջնորդարանին:*

Յունիս 25 ին տեղս այցելեց Մամբրէ վրդ. Գալֆայեան եւ 26ի Կիրակին պատարագելով մկրտեց 26 երախայ, որոնց 4ը միայն աղջիկ: Ըսաւ թէ առայժմ տրամադրելի քահանայ չկայ, եթէ մեր մէջ գտնուին թեկնածուներ, պատրաստ են ձեռնադրելու: Վարդապետը երեք օր մնաց՝ 107 Ֆր. պատարագի ժամուցէն զատ 795 ֆրանք ալ մկրտութիւններէ գանձեց: Կ'ուզէինք այս գումարէն մաս մը Ազգ. Միութեան գանձին թողուլ, ժողովուրդի փափաքին համաձայն, բայց վարդապետը մերժեց: Իր այս արարքը մեծ դժգոհութեան պատճառեց:

Հոս մենք երկու «սրճարան»ներ ունինք: Մէկը վաշխառու վանեցի մը, իսկ միւսը՝ ազգային փշրանքներով գիրցած Տիգրանակերտցի մը, որոնք ամէնէն պարզ ամուսնութեան թուղթերու համար կը գանձեն առնուազն 500 Ֆր.: Վարդապետը փոխանակ Ազգ. Միութեան անդամները լսելու, մտիկ ըրաւ այս երկու առեւտուրներուն ու ինք ալ առաւ փախաւ:

ՆԵՐՍԷՍ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Ներկայիս շրջանը գրեթէ աւարտած կը նկատուի, ինչու որ Պիրէնեաններէն վերջ Ալպեաններն ալ լրացան: Հիմա կը մնան 7 հանգրուաններ, որոնց բոլորն ալ շարունակաբար այս շաբթուան միջոցին պիտի կատարուին, եւ Կիրակի օր, մրցորդները 28 օր ճամբորդելէ յետոյ, պիտի վերադառնան իրենց մեկնակէտը՝ Փարիզ:

Թուլօն - Նիս հանգրուանի ընթացքին, Ֆրանց միայն 38 վայրկեան առաջ էր իր Բ. հակառակորդէն, բայց անիկա այդ հանգրուանը շահելով 15 վայրկեան եւս ապահովեց իր դժուարին հակառակորդին վրայ: Հինգշաբթի օր Նիս-Պրիանսօն հանգրուանի միջոցին Ֆրանց 8 վայրկեան եւս ապահովեց ու եղաւ մէկ ժամ մէկ վայրկեան: Շաբաթ օր մրցորդները կատարեցին Ալպեաններու երկրորդ հանգրուանը: Ֆրանցի հակառակորդին՝ Տէ Վէլի համար երջանիկ օր մը եղաւ, որովհետեւ 15 վայրկեան շահեցաւ Ֆրանցի վրայ, ու ներկայիս Լիւքսէնպուրկցին միայն 46 վայրկեան առաջ է իր հակառակորդէն:

Շաբաթ օր մրցորդները կատարեցին Պրիանսօն - Էվիան հանգրուանը՝ 283 քիլոմեդր: Ասիկա 17րդ եւ Ալպեաններու երկրորդ հանգրուանն էր որ կատարուեցաւ: Էվիան առաջին հանդիսացաւ Վէրհէկէն, պելճիքացի, Louvet հեծելանիւով 283 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 11 ժամ 57' 02"էն միջին հաշուով ժամը 23 քլմ. 682 մ.: Երկրորդ՝ Մարթինէ, զուիցերացի (առաջին պարզ շրջիկը) 11 ժամ 58'38": Երրորդ՝ Տը Վէլ պելճիքացի, 12,3'48": Չորրորդ՝ Անթոնէն Մանեը, ֆրանսացի, 12,11'17": Հինգերորդ՝ Ն. Ֆրանց, 12,18'50": Այս հանգրուանի սկիզբէն մինչեւ լմննալու միջոցներուն Մարթինէ բոլորին գլուխըկ'անցնի ու միայնլմնալու առեւններն է որ Վէրհէկէն անոր ձեռքէն կը խլէ առաջնութիւնը: Ասիկա դարձեալ պարզ շրջիկներուն համար յիշատակելի օր մը պիտի մնայ: Ֆրանց այս միջոցին 15 վայրկեան կորսնցուց, բայց կ'երեւի դարձեալ իր անհոգութեան պատճառաւ, ինչու որ շրջանը շահած կը նկատէ: Ֆրանց երեք տարիէ ի վեր կը մասնակցի Ֆրանսայի շրջանին, ու իրեն միակ փափաքն եղած է շահիլ այս դժուարին մրցումը: Այս երեք տարիներու ընթացքին անիկա շատ երազեց ու այսօր կը տեսնէ իր փափաքներուն իրականացումը: Եթէ վտանգ մը չպատահի, Ֆրանց շրջանի շահիլը վերջնականապէս ապահոված է:

Պարզ շրջիկներու ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուի Մարթինէթթօ, իտալացի: Բ. Թուգառ, ֆրանսացի, 38 վայրկեան տարբերութեամբ, իսկ միւսները ժամէն աւելի ետ են: Ալպեաններէն առաջ Թուգառն էր ընդհանուր դասաւորման գլուխը, բայց Մարթինէթթօ աւելի վարպետ եղաւ ու խլեց անոր առաջնութիւնը: Մարթինէթթօ 9 ժամէն աւելի ետ է Ն. Ֆրանցէն, իսկ ուրիշ շատ մը մրցորդներէ առաջ: Ամէնէն ետեւը կը գտնուի Փէլո, ֆրանսացի պարզ շրջիկը որ 26ուկէս ժամ ետ է Ֆրանցէն: Ներկայիս 43 մրցորդներ կան շրջանը կատարող: Կիրակի օր անոնք վերջին հանգիստ մը առին Էվիանի մէջ, իսկ երկուշաբթի օր ճամբայ ելան Փօնթարլիէ՝ 213 քիլօմեդր: Առաջին հանդիսացաւ Պընուա, պելճիքացի, Alcyon հեծելանիւով, 7 ժամ 9 վայրկ. եւ 30 երկվայրկեանէն: Երկրորդ՝ Վէովէք, միեւնոյն ժամուն:

Երեքշաբթի օր մրցորդները կատարեցին 19րդ. հանգրուանը՝ Փօնթարլիէ—Պէլֆօր, 119 քիլոմեդր: Ա. հանդիսացաւ Կէլտհօֆ 3 ժամ 45'30": Բ.՝ Փիէռ Մանեը, Գ.՝ Ա. Մանեը, Դ.՝ Մուանօ, 3 ժամ 47'35", բոլորն ալ միեւնոյն ժամուն: Ֆրանց եկաւ 9րդ., վեց վայրկեան ուշ: Ընդհանուր դասաւորումին մէջ Ֆրանց դարձեալ կը մնայ առաջին:

ՆԻԶԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄ

Իտալական «Իզբեզզէ սփոռթիվ» թերթին մէջ կը կարդանք թէ Յակոբ Թաշճեան, մարզական տօնի մը ընթացքին 47.50 մեդր հեռուն իզակ նետած է: Ուրեմն հայ մարզիկի այս յաջողութիւնը մեզ չափազանց կ'ուրախացնէ քանի որ այսպէս Յակոբ Թաշճեան հսկայ տարբերութեամբ կոտրած է հայկական մրցագիծը: Նախկին մրցանիշը 42մեդր 62ս.էր եւ կը պատկանէր Նուպար Ճէլալեանի:

ԿՈՓԱՄԱՐՏ.— Աթաեան որ երկար ատենէ ի վեր հանգիստ կ'ընէ, կը տեղեկանանք թէ յառաջիկային երկու կարեւոր մրցումներ պիտի կատարէ, մէկը Մարսիլիոյ իսկ միւսը Պուլօնեը սիւրՄէրի մէջ եթէ համաձայնութեան գայ կազմակերպիչին հետ. Նախ պիտի մրցի Մարսիլիա, տեղական լաւ կռփամարտիկի մը դէմ:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԿԻՆԸ.— Ամիէնի արուարձանին մէջ, Պուշէ, իմանալով որ կինը կը խաբէ զինք, առտու մը կը յայտնէ թէ Փարիզ կը մեկնի գործով մը:

Գիշերը, գաղտնօրէն կը դառնայ, կը մտնէ տուն, եւ յանկարծակի կը բանայ սենեակին դուռը: Կինը եւ սիրականը անակնկալի կուգան: Պուշէ կը յարձակի նախ կնոջ սիրականին վրայ: Կատաղի զօտեմարտէ մը յետոյ, սիրականը կը պրծի ու կը փախչի: Նոյն պահուն կինն ալ կը փորձէր փախչիլ, սակայն ամուսինը փակած ըլլալով ճամբան, կինը, երկաթէ ցանկապատին վրայէն անցած պահուն, քղանցքը կը կառչի ձողերուն: Վրայ կը հասնի ամուսինը եւ սուր դանակով մը կը ծակծկէ դժբախտ կնոջ մարմինը: Կինը կը մեռնի եւ դիակը կախուած կը մնայ ձողերէն մինչեւ առաւօտ:

ԿԻՆԸ ԿՆՈՋ ԴԷՄ.— Ռէնսի մէջ հիւանդապահուհի մը, տիկին Ֆրաքասի, պտոյտի ելած էր իր «բարեկամ»ին հետ, որ ամուսնացած Փորթուկէզ մըն էր: Յանկարծ Փորթուկէզին կինը կ'ելլէ երկու սիրահարներուն դէմը: Խօսքով եւ ձեռքով կը յարձակի իր մրցորդին վրայ, յետոյ ատրճանակի մէկ հարուածով գետին կը գլորէ տիկին Ֆրաքասին:

Բիչ վերջ ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ կինն ալ, ամուսինն ալ, որոնք զինետուն մը գացած կը խմէին հաշտուելու համար:

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԿԻՆԸ.— Տրանսի մէջ, տիկին Ժէրմէն Նէհլիշ այնքան նախանձոտ էր որ, շարունակ կը վիճէր ու կը կռուէր ամուսինին հետ: Անցեալ իրիկունբարկութեան ու կատաղութեան պահուն, ատրճանակը կ'ուղղէ ամուսինին դէմ եւ կը կրակէ երկու անգամ:

Ամուսինը կ'իյնայ ու կը մեռնի: Տիկին Նէհլիշ լալով կ'երթայ ոստիկանատուն:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՄԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱՒ.— Նէօյեիի մէջ գետ նետուեցաւ երիտասարդ արուեստագէտ մը, Սէկէն, քանդակիչ-փորագրող, որ ստացած էր «Հռոմի մեծ մրցանակը»: Երիտասարդը խելագար էր եւ դատապարտուած՝ ջղայնոտութեան: Նոպայի մը պահուն նետուեցաւ ջուրը:

ԹՇՈՒԱՌ ՄԱՅՐ.— Բոնտուաէ փողոցը պանդոկի մը մէջ այրի տիկին Բարէ, իր 13 տարեկան թոռան հետ անձնասպան եղաւ սենեակը ամրապէս փակելով եւ օդային կազ շնչելով:

''ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՇԵՐՃԻՆՍՔԻ ԻՆՉՊԷՍ ԴԱՐՁԱՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԹԱՔՈՒՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐԸ

Նախ, Ճերճինսքի որ պատերազմի պահուն պետն էր Ռուսիոյ մէջ՝ պարտութեան կուսակցներուն, շատ մօտէն եւ ուշի ուշով հետեւեցաւ Լէնինի եւ Փարվիւսի գերման սպայակոյտի մարդը) միջեւ տեղի ունեցած բանակցութեանց, որոնք գերման պատուիրակութեան շէնքին մէջ վերջ տուան 1916 դեկտ. 28ին, եւ գերմանիոյ տրամադրութեան տակ դրուեցան Միջազգայինի ուժերը:

Վրդովեցնող շնականութեամբ մը, Լիւտէնտօրֆ իր յիշատակներուն մէջ, այս կէտը յիշած պահուն կ'աւելցնէ, «գերմանիոյ տրամադրուեցան գործօն լաւագոյն կամքերը, զորս Միջազգային իր տրամադրութեան տակ կը պահէր Ռուսիոյ մէջ»: Այս արդէն ոչ միայն խոստովանութիւն մը, այլ մանաւանդ բացարձակ ամբաստանութիւն մըն է Լէնինի եւ իր մեղսակիցներուն դէմ: «Գերման կառավարութեան կողմէ՝ Լէնին Ռուսիա ղրկուեցաւ: Այս ճամբորդութիւնը կ'արդարանար զինուորական տեսակէտով, որովհետեւ, պէտք էր որ Ռուսիա ընկճուէր»:

«Հրաւէր կը կարդամ կոմս Թաթէնպախին, պէռնի գերման պատուիրակութեան կցորդին, որ ամէն ամիս մատնիչներուն կը յանձնէր իրենց վարձքը որ հերքում մը տայ այս մասին», աւելցուց գնդապետ Փէթրովիչ: Ճերճինսքի գիտէր այս կէտը, գիտէր նաեւ թէ, 1914 Հոկտեմբերին, Կալիցիոյ եւ Թիրոլի մէջ, աւստրիական ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուելէ յետոյ Լէնին, Զինովիէվ եւ Պուխարին, երբ ռուսական հպատակ չբանտարկուեցան, այլ կոմս Շթիւրքի հրամանով (որուն ծառայութեան մէջ մտան) ղրկուեցան Զուիցերիա, հոն վարելու համար յեղափոխականներու եւ պարտութեան կուսակիցներու գործունէութիւնը:

Արդ՝ եթէ Լէնին մեռած է, Զինովիէվ սակայն կը մնայ պետը Գ. Միջազգայինին, ըսել է թէ՝ այն է որ կը ղեկավարէ ճիգերը անոնց, որոնք բացէ ի բաց համաշխարհային յեղափոխութիւնը կը պատրաստեն:(*)

Եւ երբ այս պարոնները Ռուսիա մտան, դէմ առ դէմ գտնուեցան Ճերճինսքիի հետ, որ իրենց մասին ամէն տեղեկութիւններ ունէր. Ճերճինսքի առանց ժամանակ կորսնցնելու, ղանոնք սա երկընտրանքին առջեւ դրաւ:

«Կամ ինծի պիտի ձգէք շարժումին ղեկավարութիւնը, երեւութաբար միայն պահելով զայն ձեզի, կամ անմիջապէս կը տեղեկացնեմ ռուս ժողովուրդին ձեր աղտեղութիւնները:

Եւ երբ անոնք սկսան բողոքել, Ճերճինսքի աւելցուց.

— Ձեր դաւաճանութեան փաստերը ձեռքիս մէջ են. բայց ձեր կողմէ ըլլալիք որեւէ յարձակման դէմ ինքզինքս պաշտպանելու եւ գիս անխոցելի դարձնելու համար, այդ փաստաթուղթերը, արտասահմանի մէջ ապահով տեղ մը պահած եմ:

Ռուս համայնավար կուսակցութեան պետերը ի՞նչ կ'ուզէք որ պատասխանեն ասոր դէմ: Ի զուր Ճերճինսքիի գիտել տուին թէ՝ ինքն ալ դաւաճանած էր, եւ թէ՝ ինքն ալ մեծ չափով պատասխանատու էր զինուորական այն խլրտումներուն, որոնց տրամադրանական հետեւանքը եղաւ Պրէսթ-Լիթովսկի ամօթալի դաշնագիրը:

Իրեն յատուկ շնականութեամբ մը, որ իր գլխաւոր ուժը կը կազմէր, Ճերճինսքի յայտարարեց:

— Ե՛ս, մատնի՞չ. բանեցէ՛ք գացէք: Ես Ռուս չեմ այլ՝ Լեհ, այսինքն կը պատկանիմ ցեղի մը զոր թէեւ կ'ատեմ, բայց միշտ ալ ձեր ցեղին հետ կռուի մէջ է. ուրեմն չեմ կրնար անոր դաւաճանած ըլլալ, աւելի իմ պարտքս է անոր դէմ կռուիլ: Նո՛յնը չէ ձեզի համար. դուք բոլորդ բուն Ռուսեր էք. ուրեմն ինքզինքնիդ գերմանիոյ ծախելով աշխատելով ապահովել անոր յաղթանակը աշխատած եղաք ի վնաս ձեր երկրին: Ասոր եւ դեռ ուրիշ շատ բաներու ապացոյցը կրնամ տալ ձեզի: Ո՞րը կ'ընտրէք. պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն. ինծի հե՞տ թէ ինծի դէմ:

— Խօսի՛նք, պատասխանեց Լէնին. անշուշտ յատակագիծ մը ունիք. կրնա՞նք զայն գիտնալ:

— Շատ դիւրաւ. ատոր համար պէտք է դիմէք կոմս Միրպախին:

— Գերմանիոյ դեսպանի՞ն:

— Նոյն ինքն:

— Բայց ուրեմն դժուար չպիտի ըլլայ զիրար հասկնալ, քանի որ մենք ալ...

— Ներողութիւն, տարբերութիւն մը կայ որ պիտի գիտնաք. ինչ որ դուք կ'ըմբռնէք, սահմանափակ յեղափոխութիւն մըն է, ռուսական յատակագծով յեղափոխութիւն մը, բայց ինչ որ մենք կ'ուզենք, եւրոպական յատակագծով յեղափոխութիւն մըն է, այն վերապահութեամբ սակայն որ, Գերմանիա դուրս պիտի մնայ այդ յեղափոխութենէն:

— Ի՞նչ կերպով:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

(*) Այս խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ 1924ին, երբ Զինովիէվ կը նախագահէր Գ. Միջազգայինին:

մէջ միջադէպ մը պատահած է առագաստանաւով մը Նաւահանգիստ հասած փաշիստ քաղաքապահներու եւ այս վերջիններու գրգռութեանց երեսէն ջղայնացած բնակչութեան միջեւ։ Ոստիկանութիւնը ստիպուեր է պաշտպանել փաշիստները։

Տագնապին առաջքը առնուած

Պետական պաշտօնեաներու թոշակի յաւելման մասին վարչապետ եւ ելմտական նախարար Փուանքարէի եւ Երեսփ. Ժողովին միջեւ առաջ եկած անհամաձայնութիւնը կարելի եղաւ կարգադրել, այնպէս որ նախարարական տագնապին առաջքը առնուեցաւ։ Ինչպէս կը յիշուի, վարչապետը կ՚առաջարկէր յաւելումը կատարել 1928 Յունուար 1էն սկսեալ, մինչ յանձնաժողովին մեծամասնութիւնը կը պահանջէր յաւելումը հաշուել 1926 Օգոստոս 1էն։ Վարչապետը կ՚առարկէր թէ ելմտացոյցին մէջ գոյացած յաւելեալ հասոյթները բաւական չեն յաւելումը հաշուելու այս վերջին թուականէն։ Իսկ այժմ սկզբունքով կ՚ընդունի այդ թուականէն հաշուել, պայմանաւ որ նոր յաւելեալ հասոյթներ գոյանան։ Արմատական ընկերվարականները, որոնք նախապէս որոշած էին հակառակ քուէ տալ, վարչապետին այս զիջումին վրայ հաւանեցան ինպաստ քուէարկել։ Այս կերպով խորհրդարանը խաղաղօրէն կը փակուի իր ամառուան արձակուրդը ընելու համար։

Ընտրական նոր օրէնքը քուէարկուեցաւ

Շաբաթ մը գիշեր ցորեկ վիճաբանութեան ենթարկելէ վերջ, երեսփ. ժողովը Երեքշաբթի առտուան դէմ՝ ժամը 4ին քուէարկեց ընտրական նոր օրէնքը, 230ի դէմ 320 ձայնով ։

Ահա՛ նոր օրէնքին գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

ՅՕԴ. 1— Երեսփ. ժողովի անդամները կ՚ընտրուին միանուն քուէարկութեամբ։ 2.— Այս նոր նստաշրջանին (14րդ) համար երեսփոխաններու թիւը նշանակուած է 611։ Ընտրական շրջանները կազմուած են՝ նկատի առնելով ամբողջ բնակչութիւնը (մէջն բլլալով օտարականները)։ 3.— Առաջին քուէարկութեան ընտրուելու համար պէտք է ստանալ. ա) քուէարկողներու բացարձակ մեծամասնութիւնը. բ) արձանագրուած ընտրողներու թիւին մէկ քառորդը։ Երկրորդ քուէարկութեան՝ համեմատական մեծամասնութիւնը կը բաւէ։ Եթէ քուէները հաւասար ըլլան, թեկնածուներէն տարէցը կ՚ընտրուի։ 4.— Երկրորդ քուէարկութիւնը կը կատարուի առաջինէն շաբաթ մը վերջ։ 6րդ յօդուածին համաձայն, պակսող անդամներու տեղ նոր ընտրութիւն կը կատարուի մինչեւ երեք ամիս։

Ներքին նախարարը ընտրական այս նոր օրինագիծը ներկայացուց Ծերակոյտին, որ իր կարգին պիտի քուէարկէ զայն։ Ընտրական յանձնաժողովը անմիջապէս գումարուելով 11 դէմ 16 ձայնով որոշեց Ծերակոյտին առաջարկել ամբողջութեամբ քուէարկել երեսփ. ժողովին ընդունած օրինագիծը։

Երեսփ. ժողովը 105ի դէմ 455 ձայնով ընդունեց Ռընօտէլի մէկ բանաձեւը, որով կառավարութիւնը կը հրաւիրուի փութացնել Ծերակոյտին կողմէ վաւերացումը 1925 Ապրիլ 7ի օրէնքին, որ թաղապետական ընտրութեանց համար քուէի իրաւունք կուտայ կիներուն։ Վարչապետ Փուանքարէ խոստացաւ այս առաջարկը պաշտպանել Ծերակոյտին առջեւ։

Պաղեստինի երկրաշարժին աւերները

Երէկ գրեցինք թէ երկրաշարժ պատահած է Պաղեստինի մէջ։ «Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ցնցումներ զգացուած են նաեւ Անդրյորդանանի մէջ։ Պաշտօնական անկատար վիճակագրութիւններու համաձայն, Երուսաղէմի շրջանին մէջ մեռած են 26 հոգի եւ վիրաւորուած՝ 30, Մաանի մէջ մեռած են 300 հոգի, Ամմանի մէջ՝ 36, Լիտ՝ 80, Ռամլէ՝ 72, Նապլուս՝ 62 հոգի։ Նիւթական կորուստը աւելի քիչ է բաղդատմամբ մարդկային կորուստին, պատճառը Պաղեստինի տուներուն ցածր շէն եւ հաստատուն ըլլալն է։

Ամմանէն հասած օդանաւորդներ կը պատմեն թէ երկրաշարժը մեծ աւերներ գործած է յիշեալ քաղաքին մէջ, որուն ամէնէն մեծ մզկիթին մինարէն հիմնայատակ փլած է՝ փլցնելով շրջակայ քանի մը շէնքեր, որոնց մէջ նաեւ անգլիական օդանաւային կայանին մթերանոցները։ Բազմաթիւ մարդեր մնացած են տուներուն տակ։ Ալէնպիի կամուրջը երկու կողմերէն վնասուեցաւ։

Երուսաղէմի մէջ ծանր վնասներու ենթարկուած է նաեւ Յոյներու մայր եկեղեցին՝ կաթողիկոնը (Խաչակիրներու եկեղեցին), որ կը գտնուի Ս. Յարութեան տաճարին մէջ։ Հին Երուսաղէմի մէջ շատ մը տուներ վնասուեցան, մէկ հոգի մեռաւ եւ 12 վիրաւորուեցան։ Ձիթենեաց լերան վրայ քանի մը տուներ փլան եւ չորս հոգի մեռան։ Երուսաղէմի վնասուած շէնքերէն կը յիշուի նամակատունը, կառավարական շէնքը, Լորտ Փլըմըրի բնակարանը, հրէական համալսարանը, որուն պատերը ճեղքուեցան եւ քիմիական աշխատանոցին տանիքը փլաւ, Սիոնականներու կեդրոնը, կոպաթի դպրոցը։ Սողոմոնի տաճարին գմբէթը անեղծ մնաց։

Ցնցումը սաստիկ եղած է մանաւորապէս Նապլուսի եւ Ռամալլայի շրջանին մէջ, ուր Ապուտիս գիւղին մէջ 90 տուներ փլան։ Ռիշոն լը Սիոնի մէջ քանի մը տուներ փլան եւ հինգ հոգի մեռաւ։ Քեբրոն և Սալթ քաղաքներն ալ վնասուեցան։

Եաֆայի եւ Հայֆայի մէջ ո՛չ մէկ ցնցում։

«Մաթէն» կը տեղեկանայ թէ Անդրյորդանանի մէջ երկրաշարժէն մեռնողներու թիւն է 1000 հոգի։ Երկրաշարժը մեծ խուճապ առաջ բերած է Պէտէվիներուն մէջ։

Իննսուն տարիէ ի վեր այսպէս երկրաշարժ չէր պատահած Պաղեստինի մէջ։ 1837ի երկրաշարժին Սաֆատ քաղաքը կործանած եւ 4000 հոգի մեռած էին։

Հայ պաշտօնեայ մը 150,000 ֆր. գողցած

Մարսիլիայէն տեղական թերթերուն ուղղուած հեռագիրէ մը կը տեղեկանանք թէ յիշեալ քաղաքի կարեւոր մէկ դրամատան պաշտօնեաներէն Էտիրնէցի Սարգիս Խանճեան ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած է իբրեւ գեղծարար։ Խանճեան դրամատան սնտուկէն ելած գումարները հակակշռելու պաշտօն ունէր։ Ժամանակէ մը ի վեր ուշադրութիւն գրաւած էր իր բազմածախս կեանքը՝ բարեկամուհիին հետ։ Հաշիւները քննուելով, երեւան հանուեցաւ որ հայ պաշտօնեան մինչեւ հիմա 150,000 ֆրանք կողոպտած է դրամատունէն։

Ձերբակալուած է նաեւ բարեկամուհին։

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին։ Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը։ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել։

Վարչութիւն

„ԿԱՎՌՕՇ"Ի 1928Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ'ԵԼԼԷ ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԻՆ

Բոլորովին անախըլնթաց հատոր մը, գինն է 30 ֆր. կամ 1.50 տոլար։ դիմել՝ Y. TOLAYAN (Journal Gavroche) 233 Fbg. St. Martin

⁂ ԿԱՎՌՕՇ... ԿԱՎՌՕՇԻԿ... (21րդ տարի) ամէն շաբթու Հինգշաբթի օր կը հրատարակուի Փարիզի մէջ եւ կ՚արժէ 1.50 ֆր.։ Գործակալներ կը փնտռուին։

⁂ Յուլիս 14ի Ֆրանսական տօնին ի պատիւ Կավռօշ կը հրատարակուի բացառիկ տպագրութեամբ եւ կ՚արժէ միշտ 1.50 ֆր.։

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՊԷԿԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՏԻՐԱՆ ՔԱՐԿԱՅԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Ալֆորվիլ 10 Յուլիս 927

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն կը հրաւիրէ փուաթ'օնլէանի, Պանթէոնի, Պուռ լա Ռէնի, Առքէօյլի, Մօնրուժի, Քաշանի ընկերները եւ համակիրները արձանագրուիլ ընկ. Սեդրակ Գարակէօզեանի մօտ, Rue Ampère (Chalet Mira) Cachan.

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ստիպողական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը։ Կարեւոր Օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի կուսակցական դասախօսական ժողովը այս իրիկուն ժամը 7.30ին Պիւրօ տը Թապայի սրահը։ Պիտի խօսի ընկ. Լ. ԳԵՒՈՆԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընկերահամակրական դասախօսական ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին, Դաշնակցութեան ակումբը. պիտի դասախօսէ ընկ. Երուանդ Թէրզեան։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. Կոմիտէի արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 9ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅԱՌԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, 16 Յուլիս Շաբաթ գիշեր ժ. 9ին, Ֆլօրիայի սրահը։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եղանակին փակման առիթով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ ֆութպոլիստներուն թէյասեղան մը սարքած է՝ այսօր հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Ֆլօրիա։ Կը հրաւիրուին ֆութպոլիստները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիայի ճաշարանը։

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա։

«Բուժանք» Լոյս տեսաւ (Յուլիս)ի թիւը (Բ. տարի թիւ 1 եւ ճոխ բովանդակութեամբ։ կը ծախուի Պէլվիլի եւ Սէն-Միշէլի լրագրավաճառներուն քով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ Պ. Մարկոս Նալթանեանի վաղամեռիկ որդւոյն Անուշաւանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ծանօթներ ու բարեկամները ներկայ գտնուիլ՝ յարգելու համար հանգուցեալոյն յիշատակը։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վօքլիւզ, Պ. Մ.— Շարունակեցէք։ «Ամսագիր»ի հատավաճառ չկայ Փարիզի մէջ։

Լիոն, Մամբրէ.— Ձեր ուզած հասցէն՝ J. Missakian 11 Richmond Bdgs. Dean st. London WI.

Պօտտօ, Մ. Մ.— Ձեր ուզած գիրքը 8 ֆրանք է։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Նիս, Պ. Ա.— 35 ֆրանք։
Լօռէթ, Զ. Է.— 17։
Վիէն, Գործ.— 150։
Մարսէյլ, Յ. Ի.— 173։
Փարիզ, Յ. Մ.— 35։
Մարսէյլ, Ն. Թ.— 35։
Սէն Ռամպէռ, Ա. Գ.— 35։
Լէ Զ'Ապէռ, Ա. Մ.— 35։
Փարիզ, Ա. Ճ.— 35։
Ռօնի սու Պուա, Կ. Զ.— 35։
Լիոն, Ա. Կ.— 35։
Նիս, Ե. Շ.— 103։
Կափ, Մ. Ճ.— 5։
Իւզէս, Ե.Ա.—35ֆր.։ Ականք ղրկել Յուլիս 7էն։
Քրէօզօ, Ա. Զ.— 35 ֆրանք։ Ականք ղրկել Յուլիս 7էն։
Վալանս, Գործ.— 242.50։
Փարիզ, Հ. Տ.— 110։
Սէն Թ'Օպան, Յ. Խ.— 35։
Փարիզ, Մ. Ղ. 35։
Պրիւսէլ, Վ. Ս. 500։
Պուքրէշ, Գործ.— 320։

Գործ կը փնտռէ

Պատուաւոր եւ գործունեայ հայրենակից մը պատրաստ է որեւէ աշխատանք կատարելու։ Դիմել՝ «Մասիս» տպարան 208bis Rue Lafayette. Paris (10me).

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix.
Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները։
Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique Երեքշ. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ նուրբ ճերմակեղէն կարողներ։ Լաւ վարձատրութիւն։ Դիմել՝ 5 Av. Quihou, թիւ 19 սենեակը։ St. Mandé (Métro Vincennes).

ՍԱԿԱՐԱՆ
13 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	25
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	15
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	—
Լէվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	50
Լիր » »	Lire	138	30
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	—
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	45
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3340	—
» II	»	1970	—
» III	»	1670	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	145	—

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
VAHRAM DJÉNAZIAN
1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշդ քով
ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ
ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ ՓՈՐՁԵՑԷՔ — ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ — ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՃԱՇԱՐԱՆԱՊԵՏ ՄԱՎՐՕ
ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ՃԱՇԱՐԱՆԸ
2 Rue de la Tour d'Auvergne, մէթրօ Cadet կամ Pigalle
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ։ Պոլսական օղի զանազան աղանդերներով։ Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն։ Այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
ԹԷ ԻՆՉ ՊԱՏՍԵՑ ԹՐԷՊՈՆԷՄԸ
ԿԱՄ
Ի՞ՆՉ Է ՍԻՖԻԼԻՍԸ
ինչպէս պաշտպանուիլ — ինչպէս դարմանուիլ
յառաջաբան՝ ՏՕՔԹ Վ. Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԷ
Ժողովրդական գիտութեան հատոր մը որ վէպի պէս կը կարդացուի, միլիոնաւոր անձեր առողջ պահելով ...
պատկերազարդ — Շքեղ տպագրութիւն
ԳԻՆ.— Ֆրանսա՝ 6 ֆր., Եւրոպական երկիրները եւ Ս. ... րիա՝ 7.50 ֆր., Մնացեալ երկիրներ 35 սէնթ։
դիմել՝ L. KÉVONIANի, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թ... պուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Ա... Թաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։
Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի
28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-...
Métro Belleville : Tramway 5 et ...

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ
ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին ...
ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին ...
ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ
(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)
ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ
Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս նաեւ «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes ... La Fère (Aisne).

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆԵՐ
ՕԴԱՒԷՏ ԵՒ ԼԱՒ ԴԻՐՔ
Villiers-le-Belի կամ Arnouville-les-Gonesseի կայարանը, որ կը գտնուի փարիզէն (Gare du Nord) մէկ քառորդ հեռու՝ շոգեկառքով։
1. կայարանին գրեթէ դիմացը, 4, Avenue Boutillié, լա... ուած քարուկիր, 2 յարկաբաժին, տակը խանութ, սենեա... խոհանոց, ճեմիշ, պարտէզ, մթերանոց (cave) եւայլն. վերը՝ ... եակ, անցք մը, խոհանոց, լոգարան, ճեմիշ։
2. կայարանէն 3 վայրկեան, 4, Avenue des Charmettes, ... ցիկ քարուկիր, 2 յարկ, տակը մթերանոց, 3 մեծ սենեակ ... պզտիկ խոհանոց, ճեմիշ, պարտէզ երկաթօրմով, հաւնոց եւ ... ջուր, կազ, ելեքտր. fosse sceptique. գիները յարմար։ ... է ամէն օր այցելել։ դիմել՝ Villiers-le-Bel (կամ Arnouville) ... de la Gare, 4, Avenue Boutillié, կամ Paris (2me) 46, Rue ... Anne, փաստաբան Պ. Վահէին։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա... գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

"ԱՐԱՐԱՏ,, ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԵՒ ԱՅՎԱԶԵԱՆ
35, RUE DUNOIR LYON (RHONE)
Լիոնի միակ հայ նպարավաճառատունը որ կ՚ընդունի ... ապրանքներ թէ՛ մեծաքանակ եւ թէ՛ փոքրաքանակ Ֆրանս... ամէն կողմերէն եւ կը կատարէ ամէն յանձնառութիւն ... տարեալ ուղղամտութեամբ։
Ճոխ մթերք Արեւելեան եւ Արեւմտեան ամէն տեսակ ... ըեղէններու։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Նախկին բժշկապետ կարմիր խաչի հայկական հիւանդանոցի ... Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու։
Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12
Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-5...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՅՈՒԼԻՍ 1927
15 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 389 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՐՆ Է ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆԸ

Փարիզի Առաջնորդարանէն ղրկուած հրաւիրագրէ մը կը տեղեկանանք թէ՝ խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի վաղը, Շաբաթ, կաթող. պատուիրակին նախագահութեամբ, «Եւրոպահայ կրթասիրաց Միութիւն» մը կազմելու համար:

Այս ժողովը սարքուած է Սահակ-Մեսրոպի տօնին առթիւ, որ անշուք անցաւ, ինչպէս ամէն տարի: կազմակերպողն է՝ Եւրոպայի կրթական Խորհուրդը:

Մեզի ծանօթ չըլլալով ծրագրին մանրամասնութիւնները, չպիտի կրնանք աւելի բան մը յայտնել, քան ինչ որ կայ հրաւիրագրին մէջ: «Եւրոպահայ կրթասիրաց Միութիւնը» առաձգական բացատրութիւն մըն է: կրնայ պարզ օժանդակ մարմին մը դառնալ, Ֆրանսայի մէջ բացուած կամ ծրագրուած քանի մը մանկապարտէզներու հոգատարութեան համար: Եւ կամ, կազմուիլ իբրեւ կորիզը տեսակ մը Միացեալ-Ազգանուէրի:

Ամէն պարագայի մէջ, ուշադրութեան արժանի է այս նախաձեռնութիւնը: Միայն թէ, կրթական Խորհուրդը անհոգ շարժած է, նախապէս եւ լայնօրէն հրապարակ դրած չըլլալով իր ծրագիրը:

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ բոլոր հրաւիրեալները պիտի փութան ներկայ ըլլալ նախնական խորհրդակցութեան, եւ ընթացք տալ գործին: Ամէն պարագայի մէջ, անօգուտ չեն այս կարգի խորհրդակցութիւնները, մանաւանդ եթէ ամէն մէկ մասնակցող լրջօրէն մտենայ առաջադրուած հարցին:

Միեւնոյն ատեն, կ'իմանանք թէ Փարիզի հին գաղութն ալ տեղանի վրայ ունի կրթական ձեռնարկ մը:

Երկու առաջադրութիւններն ալ գնահատման արժանի են: Բայց, ինչպէս ըսինք, մանրամասնութիւններուն ծանօթ չըլլալով, ստիպուած ենք յայտնել միայն մեր տեսակէտները, ընդհանրապէս:

Ամէնէն առաջ, կ'ուզէինք որ այս գնահատելի եւ ստիպողական ձեռնարկները առիթ ըլլային փութացնելու փոխադարձ հասկացողութիւնը եւ փարատելու մանր-մունր վէճերը, որոնք չափէն աւելի երկար տեւեցին: Իսկ եթէ պիտի ծառայէն իբրը խաչաձեւելու, կը հետեւի թէ տասն անգամ աւելի եռանդ եւ դրամ պիտի վատնուի, առանց համապատասխան արդիւնք ստանալու:

Երկրորդ, կը կարծենք թէ «Եւրոպահայ կրթասիրաց Միութիւն» մը այն չէ ինչ որ կը թելադրեն օրուան պահանջները: Եթէ այդ մարմինը քանի մը մանկապարտէզ պիտի բանայ Փարիզի եւ գաւառներու մէջ, կամ պիտի հոգայ եղածները, բոլորովին աւելորդ է: Քանի որ այսպէս կամ այնպէս կը կազմակերպուի Եւրոպայի գաղութը, եւ առանձնապէս Ֆրանսան, իւրաքանչիւր ազգ. վարչութիւն պիտի ունենայ հասոյթի աղբիւրներ, կրթական կամ եկեղեցական տուրք: Արդ, տարրական ողջմտութիւնը կը պահանջէ այդ եկամուտին մեծագոյն մասը յատկացնել նոր սերունդին կրթութեան, գոնէ հայ մանուկներու լեզուն եւ դիմագիծը պահպանելու: Գաղութներու ազգային կազմակերպութեան բուն արժէքն ալ ատոր մէջ կը կայանայ, եւ ոչ թէ հասնողին փիլոն կամ վեղար հագցնելու եւ ժամուց թողվելու:

Կարճ խօսք, — Ֆրանսայի եւ առ հասարակ Եւրոպայի մէջ, ամէն ուր որ համախմբում եւ ազգային վարչութիւն կայ, ինք իր միջոցներով պիտի պահէ դպրոց մը: Անշուշտ կեդրոնը […]ացարիկ հասոյթներ ալ կ'ունենայ, նուէր կամ կտակ, եւ կը բաշխէ համաձայն իւրաքանչիւր տեղի պահանջին:

Մենք խորհրդակցութեան ենթակայ ծրագիրը կ'ըմբռնենք այսպէս, — կազմել ընդարձակ Միութիւն մը, նման հին Միացեալ-Ազգանուէրի (նոյնիսկ այդ անունով), որպէս զի դպրոցներ բանայ ո՛ւր որ պահանջ կայ, օգնութեան հասնի ուր որ նեղն է, լոյս տարածէ ո՛ւր որ կարելի է:

Այսպիսի Միութիւն մը չպիտի սահմանափակուի Ֆրանսայի կամ Փարիզի մէջ: Ընդհակառակն. թերեւս Ֆրանսան ամէնէն քիչ պիտի օգտուի, քանի որ լայն միջոցներ ունի: Միացեալը եւ Ազգանուէրը Պոլսոյ մէջ կազմուեցան, բայց Պոլսոյ թաղերուն համար չէր որ կը գործէին, այլ Սասունի, Զէյթունի, Տիգրանակերտի կամ Քղիի գիւղերուն համար:

Այսպէս ալ ներկայիս: Միութեան առաջին հոգը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել բոլոր գաղութներու պէտքերը, եւ ամէնէն առաջ՝ անոնք որ հոծ, բայց անբախտ են,— Յունաստան, Սուրիա, Միջագետք եւայլն:

Կրնայինք, այս առթիւ, յիշել իրողութիւններ, որոնք աւելի սրտաճմլիկ են, քան ինչ որ կը տեսնէինք առենին, Սասունի կամ Միֆարղինի մէջ: Որովհետեւ, այն ատեն, յետին գիւղի բնակչութիւնն ալ տուն-տեղ ունէր, արտ, այգի եւ […]կան: Մինչդեռ այսօր հայ տարագիրը դարձեր է իսկական «պրոլետար», եւ, ապրելու համար, վարձու կուտայ իր բազուկը, որուն շուկան այնքան աժան է...

Եթէ այդպիսի ծրագրի մը վրայ կանգ առնէ խորհրդակցական ժողովը, իրապէս «յիշատակարժան» գործ մը կատարած պիտի ըլլայ, Սահակ-Մեսրոպի տօնին առթիւ:

Մասնակի ճիգերը նպատակի չեն ծառայեր այլեւս: Եւ սահմանափակ ծրագիր մը պատճառ պիտի ըլլայ որ բախտաւոր վայր մը լիուլի վայելէ, իսկ «աչքէ հեռու, սրտէ հեռու» գաղութները ծիւրին անճարութեան մէջ:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջապէ՛ս: Նոյն ինքն «Խորհրդային Հայաստան»ն ալ կը խոստովանի թէ ընդդիմադիրներ կան ինչպէս ամբողջ Ռուսիոյ, նոյնպէս Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ: Թարգմանենք Յուլիս 2ի խմբագրականէն քանի մը հատուածներ եւ դուք դատեցէք.

— «Համամիութենական ընդդիմադիրներու տեղական կողմնակիցները, թէեւ անցեալին կուսակցութեան մեծամասնութեան դէմ վարած պայքարին մէջ յատկանշուած են երկչոտութեամբ, այս անգամ վերջնապէս «խիզախեցին» ելոյթ ունենալ: Մեր կազմակերպութեան որոշ անդամները տրամադիր էին կարծել, թէ տեղական ընդդիմադիրները գործօն չեն եւ մեր կազմակերպութիւններու մէջ աշխատանք չեն տանիր. նոյն իսկ մեր ընկերներէն ոմանց մէջ կը տիրէր այն տրամադրութիւնը, թէ բացայայտ պայքարի պարագային, տեղական ընդդիմադիրները կը կանգնին լենինեան կուսակցութեան կողմը:

«Սակայն ընդդիմադիրներու Երեւանի մէջ ունեցած ելոյթէն յետոյ, նման տրամադրութիւններն այլ եւս տեղի չպիտի ունենան: Յունիս 27ին ընդդիմադիրները ոչ միայն փորձեցին «տեսական հիմնաւորումներով» պաշտպան հանդիսանալ Թրոցքիի եւ Զինովիեւի հակալենինեան տեսակէտներուն, այլ եւ այդ տեսակէտներու պաշտպանութեան խնդրին մէջ քայլ մըն ալ անդին անցան, արտայայտելով պարզապէս թշնամական վերաբերմունք դէպի կուսակցական ղեկավար մարմինները:

«Ընդդիմադիրներու ելոյթը կուսակցութեան Երեւանի ժողովին մէջ ո՛չ միայն ապացոյց հանդիսացաւ այն փաստին, որ համամիութենական ընդդիմադիրները մեր մէջ որոշ, թէկուզ չնչին ու աննշան, կողմնակիցներ ունին, այլ հաստատեց թէ անոնք կապուած են Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի մէջ աշխատող իրենց գաղափարական զինակիցներու հետ ու խլրդային աշխատանք կը կատարեն մեր կազմակերպութեան մէջ:

«Մեր կազմակերպութեան առջեւ կանգնած են խոր շինարարական խնդիրներ. մեր երկրին մէջ հակայեղափոխական կազմակերպութիւններն ու հոսանքները վերջերս սկսեր են որոշ աշխուժութիւն երեւան բերել. այսպիսի պայմաններու մէջ մեր կուսակցութենէն կը պահանջուի զօրեղ կամք ու անխախտ միանականութիւն: Ուստի ամէն մէկ ելոյթ որ այս կամ այդ չափով կրնայ խոչընդոտ հանդիսանալ մեր աշխատանքներուն, թէկուզ այդ ելոյթը տեղի ունենայ քանակով չնչին ու գաղափարապէս խեղճուկ տարրերու կողմէ, մեր մէջ եւս պէտք է հարուածուի ոչ պակաս ուժեղ կերպով: Եւ բոլորովին արդարացի էր Երեւանի կուսակցական ժողովը, երբ իր բանաձեւով դատապարտեց համամիութենական ընդդիմադիրներու տեղական ներկայացուցիչներու ելոյթը եւ որոշեց պահանջել որ ընդդիմադիր ընկերները հանուին կուսակցական կազմակերպութիւններու ղեկավար օրկաններէն:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա եւ Յունաստան կը բանակցին

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ հելլէն նախարարներ՝ Միխալաքոփուլոս եւ Քաֆանտարիս երկար տեսակցութիւններ ունեցած են Մուսոլինիի հետ, ընդհանուր գործակցութեան գետին մը գտնելու համար: Երկու կողմէն ալ տրամադրութիւն ցոյց կը տրուի մոռնալու անցեալը, ապագան նկատի առնելու եւ քաղաքական ու տնտեսական բարեկամութեան հիմերը դնելու համար:

Արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոս Հռոմի օտար թղթակիցները ընդունելով, անոնց յայտարարեց թէ հելլէնիտալական յարաբերութիւնները բարւոքած են: Յունաստան, յանուն խաղաղութեան, հրաժարեցաւ ալպանական շրջաններուն վրայ իր իրաւունքներէն եւ կը մաղթէ որ այս փոքրիկ պետութիւնը հաստատուն տարր մը ըլլայ Պալքաններուն մէջ: Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւնները շատ լաւ են՝ բնակչութեանց փոխանակութեան համաձայնագրէն ի վեր: Նոյնպէս՝ Ռումանիոյ հետ. ինչպէս ռումէն նախարար Տուքա յայտարարեց, զինակցութիւն մը աւելի լաւ չէր կրնար դարձնել երկու երկիրներու յարաբերութիւնները: Եուկօսլաւիոյ հետ զօրավար Փանկալօսի կնքած համաձայնագիրները ջնջուեցան, որովհետեւ կը վնասէին Յունաստանի գերիշխանութեան: Ամէն դիւրութիւն պիտի տրուի Եուկօսլաւիոյ առեւտրական թրանզիթի համար, բայց երբեք հողային իրաւունքներ: Ցաւալի է նոյնիսկ որ Սելանիկի մէջ ազատ գօտի մը շնորհուած է:

Յունաստան նոյն սկզբունքներով կ'առաջնորդուի Պուլկարիոյ հանդէպ. Եգէականի վրայ ծովային ելք մը ստեղծելու համար դիւրութիւններ պիտի տայ, բայց երբեք նրբանցք մը դէպի ծով. այդպիսի լուծում մը կարելի չէ հաշտեցնել հելլէն պետութեան գերիշխանութեան հետ: Միխալաքոփուլոս յիշեց թէ պատերազմէն առաջ գերման աշխարհակալութիւնը կը ձգտէր երկաթուղիի եւ նաւահանգիստի մենաշնորհները քաղաքական տիրապետութեան վերածել: Իր պարտութիւնը նուիրագործեց պետութիւններու հողային գերիշխանութեան անձեռնմխելիութիւնը:

Նախարարը յիշեց նաեւ այն թիւրիմացութիւններն ու անհամաձայնութիւնները, որոնք առաջ եկան Յունաստանի եւ Իտալիոյ միջեւ եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակել իրարու հետ: Ողջունեց երկու երկիրներու անկախութեան կռիւներուն յիշատակները եւ եզրակացնելով ըսաւ թէ հելլէն ժողովուրդը կը փափաքի խաղաղութեամբ գործակցիլ Իտալիոյ հետ:

∴ Ֆաշիստ թերթերը իրարու հետ մրցումի ելած՝ են Յունաստանի մասին սիրալիր յօդուածներ գրելու համար: Մասնաւորաբար ուշագրաւ է «Ճօռնալէ տ'Իթալիա»յի մէջ Պ. Կայտայի գրածը՝ իտալեւհելլէն գործակցութեան մասին: Յիշեալը, որ իր ներշնչումները կը ստանայ Մուսոլինիէն, փայլուն գիծերով կը պատկերացնէ Յունաստանի ներկայ ելմտական, տնտեսական եւ վարչական վերականգնումը: «Իտալիա, կ'ըսէ, մեծապէս կը գնահատէ այս կացութիւնը եւ Յունաստանի կուտայ իր իրական արժէքը միջազգային հողին վրայ: Երկու երկիրներու աշխարհագրական դիրքը եւ տնտեսական շահերը բարեկամութեան համար յաւագոյն խարիսխներն են: Վերջացնելով յոյս կը յայտնէ թէ անոնք գործակցութեան որոշ կէտեր պիտի գտնեն շուտով, եթէ արդէն իսկ գտած չեն ներկայ խօսակցութեանց ընթացքին:»

Իտալիոյ ծանուցագրին շուրջ

Եւրոպական թերթերէն առնելով գրած էինք թէ Իտալիա ծանուցագիր մը տուած է Թուրք կառավարութեան՝ իր գերիշխանութիւնը պահանջելով Քասթէլլօրիզօ կղզիին վրայ: Պոլսոյ կիսապաշտօն «Միլլիյէթ» թերթը իտալական դեսպանատան մօտ քննութիւն կատարելով հաստատած է թէ յիշեալ կղզիին մասին սահմանագլուխի ոեւէ խնդիր չկայ Իտալիոյ և Թուրքիոյ միջեւ:

Քասթէլլօրիզօն թուրքերէնի մէջ ծանօթ է Մէյիս անունով. կը գտնուի Հռոդոս կղզիի արեւելեան, իսկ Մաքրի-Ֆէթհիյէ նաւահանգիստին հարաւ-արեւելեան կողմը, եզերքին մօտիկ: Այժմ կը պատկանի Իտալիոյ:

Թուրքեւպուլկար առեւտր. դաշնագիր մը

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ բանակցութիւններ սկսած են՝ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար: Պուլկարիոյ կողմէ բանակցութիւնները կը վարէ Թուրքիոյ դեսպան Փավլօֆ, իբրեւ խորհրդական ունենալով Պուլկարիոյ մաքսային ընդհանուր տնօրէն Լիթքօֆը: Այս վերջինը Սօֆիայէն պուլկար կառավարութեան հրահանգները բերած է քանի մը օր առաջ եւ դեսպանին ու քարտուղարներուն հետ Էնկիւրի մեկնած է:

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան

Քանի մը շաբաթէ ի վեր Թուրքիա կը գտնուին Աֆղանիստանի արտաքին նախարար Մահմուտ Թարզի խան եւ Փարիզի դեսպան զօր. Ղուլամ Ճէյլանի խան: Երկու պետական մար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԹՈՒՐՔ ՀԻՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ

Պոլսոյ մէջ անցած շաբաթ ծախու հանուած են թրքական հին մարտանաւեր, որոնք այլ եւս անգործածելի են: Ասոնցմէ «Նէճմը Շէվքէթ» եռակայմ է եւ Թուրք նաւատորմին մէջ առնուած է Սուլթան Ազիզի օրով: Անկէ քիչ մը աւելի նոր են «Մալաթիա», «Տրաճ» եւ «Ագհիսար» թնդանօթակիրները, որոնք 25 տարի ծառայած են նաւատորմին մէջ: Ծախու հանուած միւս նաւերն են «Թիմուր Հիսար», «Փէրվին», «Եատիկարը Միլլէթ» եւ «Նիւմունէի Հայաթ», որոնք մեծ պատերազմին Թուրք նաւատորմին մաս կը կազմէին: «Մուավէնէթը Միլլիյէ» 30 հանգոյց արագութիւն ունի եւ մեծ պատերազմին ռուսական նաւահանգիստներու ռմբակոծման մասնակցած եւ անգլիական «կոլիաթ» զրահաւորը ընկղմած է: Ամէնէն հինն է «Ֆէթհ իւլ իսլամ» ազդարար նաւը, որ 1870ին ծով իջեցուցուած եւ ժամանակին նաւային բոլոր կատարելութիւններով օժտուած էր:

ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԱՏՐԲԷՋԱՆԻ ՄԷՋ

Հնագիտական արշաւախումբ մը հետազօտութեան ելած է Աղդամի գաւառին գերեզմանադաշտերը:

Ղալա-Դարա-Թափայի մէջ պեղումները երեւան հանած են 3 տեսակ գերեզմաններ: Գերեզմանի մը մէջ գտնուած է կծկուած կմախք մը, մէջքին՝ երկու երկաթէ դաշոյններ: Ուրիշ գերեզմանի մը մէջ կճիճ մը, ուր դրուած են ուլունքներ եւ գանկ մը: Երրորդ գերեզմանին մէջ՝ 35 սանդիմեդր մեծութեամբ կարաս մը մեռելի համար, 2 փոքրիկ կճիճներ՝ կերակուրի համար:

ՕՐԻՈՐԴ-ՄԱՆՉԸ.— Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Վերոնայի մէջ իտալացի օրիորդ մը, Ռէնաթա, որ 18 տարեկան է, յանկարծ կը զգայ թէ մանչ է:

Կը դիմէ բժիշկին, որ կը հաստատէ ճշմարտութիւնը, աւելցած ըլլալով զինուոր մըն ալ Մուսոլինիի լէգէոններուն վրայ:

Օրիորդին ծանօթները չեն զարմանար սակայն, այս երեւոյթին վրայ, որովհետեւ օրիորդ Ռէնաթա, իր աղջիկութեանը, զարմանալի զգացումներ կը մշակէր աղուոր աղջիկներու մասին եւ ճաշակը բարձր էր:

Փրօֆէսէօրները շուարած են եւ զանազան մեկնութիւններ կուտան, քրքրելով որձեւէգութեան տեսութիւնները:

Յաճախ թուրքերէն թերթերը կը գրեն թէ նման դէպքեր պակաս չեն Անատոլուի մէջ, երբ հանըմները մէկ օրէն միւսը պէյ կը դառնան:

ՈՂՋ ՄԱՆՈՒԿ ՄԸ ԹԱՂՈՒԱԾ.— Սիւսէքսի մէջ (Անգլիա) հեծելանուորդ մը դաշտէ մը անցած պահուն, տեսաւ որ հողի կոյտի մը տակէն դուրս ելած է փոքրիկ սրունք մը, որ կը շարժի: Անմիջապէս կը փորէ եւ կը հանէ երախան, երկու ամսու: Արագօրէն կը փոխադրէ հիւանդանոց: Երախան, հողի շերտերով ճնշուած՝ զանազան վէրքեր ունի եւ դժուա՛ր թէ ազատի:

ՌՈՒՍԻՈՅ մէջ ուրական մը մեծ վնասներ պատճառեց: Նիժնի-Նովկորոտի մէջ տուներ, կամուրջներ եւ արջառներ ջուրերէն քշուեցան: Վոլկայի եւ Կասպից ծովու շրջանին մէջ սաստիկ փոթորիկը բազմաթիւ զոհեր խլեց: Երեսուն ձկնորսներ խեղդուեցան Բագուի մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(պաշտօնական տեղեկագիր)

Միջազգային կարմիր խաչի գլխաւոր բժիշկ Տիւկէ Ճենեւեալ տեղեկագիրը կը ներկայացնէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ տեղաւորուած հայ, յոյն եւ այլ գաղթականներու մասին.—

1918ի Զինադադարին Սուրիա եւ Լիբանան հասնելուն, Ֆրանսա միայն քաղաքական եւ զինուորական խնդիրներու առջեւ չէ որ գտաւ ինքզինքը՝ կրկնակ սփոփողական աշխատանք մը կը պարտադրուէր իրեն. օգնել Լիբանանի սոված բնակիչներուն, եւ իրենց հայրենիքը վերադարձնել այն զանազան քրիստոնեայ բնակիչները, որոնք փախած էին Կիլիկիոյ եւ Անատոլուի իրենց օջախներէն: Ըսենք անմիջապէս որ այս բնակիչները՝ Հայեր, կաթոլիկ Յոյներ, կաթոլիկ Սուրիացիներ (կամ Ասորա-Քաղդէացիներ) են... նոյն կեղեքումներու զոհերը եղան — որով եւ կարելի չէ զանոնք բաժնել այս ուսումնասիրութեան մէջ — նոյն դժբախտութիւններուն ենթարկուեցան, հետեւաբար եւ նոյն համակրանքին արժանի են:

Պատերազմը Լիբանանի քրիստոնեայ ժողովուրդներուն համար ահռելի կեղեքումի շրջան մը եղաւ: 1918ի վերջը, մանուկներն ու ծերերը անօթութենէ կը մեռնէին Պէյրութի փողոցներուն մէջ: 1918ի վերջին երկու ամիսներուն եւ 1919ին, Ֆրանսա եօթը միլիոն ֆրանք ծախսեց Լիբանանը կերակրելու համար, 10,000 մանուկներ հաւաքուեցան վերակազմուած եւ այս նպատակով բացուած 20 որբանոցներու մէջ. այս կերպով փրկուեցան անոնք:

Այս դժբախտներուն վրայ կ'աւելնային այն քրիստոնեայ բնակիչները (մեծ մասամբ Հայեր), որոնք Լիբանան եւ Սուրիա ապաստանելէ վերջ՝ Կիլիկիոյ եւ Անատոլուի իրենց երկիրները վերադարձուեցան՝ այն ատեն երբ ծրագիր կար անկախ հայ պետութիւններ ստեղծել Փոքր Ասիոյ մէջ: Այս առթիւ Ֆրանսայի կողմէ եղած ծախքերը 40 միլիոն ֆրանքը կ'անցնին:

Ասկէ զատ պէտք եղաւ այս դժբախտները տեղաւորել իրենց նախկին տեղերը: Որովհետեւ, հոն՝ ու պատերազմը իր աւերները չէր բերած, կրօնական ատելութիւնները բնաջնջած էին նախկին սեփականատէրերու ինչքերը եւ կործանած՝ զանոնք:

Ուստի, Ֆրանսա ստիպուեցաւ իր ջանքերը բազմապատկել Կիլիկիոյ մէջ, տարագրութենէ վերադարձողներուն թոյլ տալու համար որ կարենան ապրիլ իրենց աւերուած օջախներուն մէջ: Ու առանց ցեղի խտրութեան, խնամատարական հիմնարկութիւններ ստեղծեց աշխատանք հայթայթելով, թէ քրիստոնեաներու եւ թէ իսլամներու համար որբանոցներ եւ արհեստանոց-դպրոցներ բացաւ: 1921ին այս ձեռնարկներուն համար 5 միլիոն ֆրանք ծախսուեցաւ:

Սակայն շուտով Էնկիւրիի համաձայնագիրը առ ոչինչ պիտի դնէր այս բոլոր զոհողութիւններն ու աշխատանքները: Ֆրանսական զինուորներուն կողմէ Կիլիկիոյ պարպումը 1921ի Դեկտեմբերին, պատճառ դարձաւ մէկ նոր տարագրութեանը քրիստոնեայ բնակիչներուն, որոնք առաջին անգամ մը այնքան դժուարութեամբ տեղաւորուած էին իրենց տեղերը: Այսպէս, երկրորդ արտագաղթ մը փոխ-վրէժէ վախցող հայ եւ քրիստոնեայ բնակչութիւններէն կը խլէր, այս անգամ ցմիշտ, այն հարուստ շրջանները, զորս արդիւնաւորած էին, եւ ուր հաստատած էին ազգային օջախ մը շինել:

Բարեկեցիկ փախստականները, Կիպրոս եւ Եգիպտոս գացին: Միւսները զանգուածօրէն Սուրիա եւ Լիբանան խուժեցին:

Քանի մը օրուան մէջ աւելի քան 14000 հոգի սահմանը անցան ցամաքէն և հաստատուեցան Իսքէնտէրուն ու Հալէպ. 16000 հոգի հապճեպով Մէրսինէն Ֆրանսայի կողմէ վարձուած նաւեր եւ ապաստանեցան Լիբանանի եզերքը, մասնաւորապէս Պէյրութ:

Տարի մը վերջ, 1922ի աշնան, իրենց հայրենի հողին կառչած վերջին քրիստոնեաները ստիպումի տակ տարագրուեցան: 1923 Յունուար 1ին 14,766 նոր գաղթականներ հասած էին Հալէպ. 1923 Յունիսին անոնք կը համրուէին 27 հազար 388 հոգի, որոնց մէկ երրորդը Յոյն եւ երկու երրորդը Հայ: Թրքական յաղթանակը կը ստիպէր զանոնք Անատոլուէն մեկնիլ: Վեց ամսուան մէջ Ֆրանսական իշխանութիւնները 2,875,720 ֆրանքի ուտելիք բաշխեցին:

1923ի վերջը, լրացած կրնար նկատուիլ այս խղճալի արտահանումը, որ մօտ 125,000 հոգի քշած բերած էր: Ֆրանսա իբրեւ փոխանորդ Ազգերու Դաշնակցութեան, իր վրայ առած էր մարդասիրական այս գործը եւ այդ նպատակով ծախսած էր ընդամէնը 50 միլիոն ֆրանք, որ կը բաժնուի հետեւեալ կերպով.—

Ուտելիքի ծախքեր՝	100ին	40
փոխադրութեան »	»	40
բժշկական խնամք՝	»	4
բնակարան եւայլն՝	»	16

Դրամական այս զոհողութեան վրայ կ'աւելնայ այն անհաշիւ աջակցութիւնը, զոր կ'ընձեռէին գաղթականներուն մարդպանութիւնը, բանակը եւ այլ պաշտօնատուններ, եւ ատոնց գումարը կարելի չէ հաշուել:

1924—1925 Ֆրանսա շարունակեց զբաղիլ Փոքր Ասիոյ գաղթականներով, անոնց տալու ձրի խնամք, դեղեր, կարելիութեան սահմանին մէջ բարւոքեց անոնց ապրելու նիւթական պայմանները, մէկ խօսքով ջանաց զանոնք մեռնելէ արգիլել, միաժամանակ փորձելով կազմակերպել անոնց գործունէութիւնը, առանց վնաս հասցնելու տնտեսական հաւասարակշռութեանը Լիբանանի եւ Սուրիոյ, որ նոյնպէս ուժգնօրէն խախտած էր:

Սարսափելի խնդիր մըն էր պատերազմի երկար տարիներուն խաւտ վնասուած երկիրներու մէջ ընդունիլ, նոյնիսկ տեղաւորել մօտ 80,000 հոգինոց ժողովուրդ մը, որուն թշուառութիւնը կուգար աւելնալ Լիբանանի եւ Սուրիոյ բնակիչներու տառապանքին վրայ: Ի պատիւ այս վերջիններուն պէտք է յիշել թէ ոչ մէկ անհանդստութիւն պատահեցաւ: Նոյն իսկ հոգատարութեան ենթակայ երկիրները լայնօրէն օժանդակեցին այս թշուառութիւնները ամոքելու համար: Հետեւեալ թիւերը պերճախօս են.—

Լիբանանի պետութիւնը 1919—1926 գաղթականներուն տուաւ 400,000 ֆրանք, իսկ 1925ին՝ 2,047,500 սուրիական դրուշ: Սուրիոյ պետութիւնը՝ 1922—1924՝ 802,198 ֆրանս. ֆրանք: Իսքէնտէրունի սանճաքը՝ 1919, 1920, 1924ին՝ 1,450,209 եգիպտական դրուշ, 1,442,635 սուրիական դրուշ:

ՀԱՅ ԱՆԳՈՐԾ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ամերիկեան «Քրիսչըն Սայէնս Մօնիթըր» թերթը բաղդատութիւն մը կ'ընէ անգործ հայ եւ ռուս գաղթականներու միջեւ: 1925 Յունուարին, անգործ ռուսերու թիւը 200,000 էր, Հայերունն ալ՝ նոյնչափ: Այժմ անգործ ռուսերուն թիւը իջած է 188,416ի, իսկ Հայերունը 63,911ի: Ռուս գաղթականներէն միայն 11,584 հոգի գործ գտեր են, իսկ Հայերէն՝ 136,089 հոգի, այսինքն տասն անգամ աւելի, շնորհիւ Հայոց ձեռներէցութեան:

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՆՈՅՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

Այցելեցէք այս օրերուն Խուգէս, պզտիկ պտոյտի մը համար, մտէք անցքերուն մէջ որոնք կը նմանին Հալէպի հին ու նեղ փողոցներուն, եւ ձեր աչքերուն շեշտակի պիտի զարնէ Հայերուն նուաղումը:

Գործադուլութեան օրերուն շատեր ձգեցին ու հեռացան. ուրիշներ վերջէն՝ դժգոհ եւ, ինչո՞ւ չըսել, նոր տեղեր տեսնելու տենչէն վարակուած, մեկնեցան իրենց ծանօթ ազգականներուն քով: Ու այս հոծ գաղութն ալ ցրուեցաւ: Ցեսակ մը անանուն դատարկութիւն կը զգաս շուրջդ: Մինչդեռ առաջ երգ ու ծիծաղ, ծափ ու խնդութ կար ամէն տան մէջ, ամէն նրբանցքի վրայ:

Խուգէսը այն ֆրանսահայ դժբախտ գաղութներէն է որ տակաւին չունի որ եւ է կազմակերպութիւն, ոչ կուսակցական, ոչ կրթական, ոչ ալ ազգային, հակառակ անոր որ օժտուած է լայն եւ ձեռնտու պայմաններով:

Ունի հարուստ, երկսեռ երիտասարդութիւն մը, որ կրնայ լաւագոյն գտնել եւ գաղութին մէջ վառ պահել հայ ոգին, սովորութիւններն ու այն հեռաւոր ու անկորնչելի կարօտը հայ հողին ու արեւին որ կայ ամէն կիսափուլ հոգիի մէջ շեշտուած կերպով, այս հեռաւոր ու գիւղական օրերուն մանաւանդ:

Ինչո՞ւ չստեղծել Երիտասարդական Երկսեռ Միութիւն մը, որ պարբերաբար տայ ներկայացումներ, սարքէ վիճաբանական եւ ընկերային ժողովներ, դաշտային հաւաքական պտոյտներ, որոնք կ'ոգեւորեն մթնոլորտը, հարազատ յոյզեր տալով բոլորին:

Հեղինակաւոր ձեռք մը պէտք է որ պատրաստակամ մտքերը իրարու կապէ:

Այսօր երբ քիչ մը խաղաղ ենք ու կրնանք այս ազատ հողին վրայ պահ մը կազդուրուիլ, դարմանել մեր վէրքերը, որոնք խորունկ են եւ անծայր, ընենք ինչ որ մեր ձեռքէն, մեր հոգիէն կուգայ: Պզտիկ խնջոյքներ, անհամ խաղեր ու ձեւեր վերցնենք հրապարակէն:

Պիտի ըսէք թէ, մեր ապրուստի, այսինքն գործի պայմանները շատ նեղ են, ճնշուած ենք: Ոչ սակայն: Դժուա՞ր բան է շաբաթը երկու օր քով քովի գալ իրիկունները ազատ ժամերուն, փոխանակ սրճարանի մը անկիւնը, գաւաթներուն շուրջ նստած սրճարանատէրը հարստացնելու:

Այս համայնակուլ օրերուն, երբ մասնաւոր ծրագիրներ կը մշակուին օտարները ձուլելու, մենք երիտասարդներս պէտք է աշալուրջ հսկենք եւ կանխենք վտանգը որ հետզհետէ կուլ կուտայ մեր մատաղ սերունդը:

Ունինք այս յորձանքին առջեւ թումբեր կանգնելու միջոցները: Այո, ունինք բայց անկազմակերպ ենք եւ խախուտ. կը սիրենք գործի մը արդիւնքը, բայց զայն արտադրելու համար քիչ քրտինք կը թափենք, եւ յաճախ ոչինչ կ'ընենք: Ժողովուրդը կը գնահատէ մեր երգն ու ծափը, մեր ամէնէն յետին շարժումը: Խօսէ՛ ժողովուրդի սրտին, այն տառապած ժողովուրդին, որ ունէր իր բնաշխարհը, իր այգին ու անդաստանը, իր դպրոցն ու հնաւանդ եկեղեցին, եւ ան պիտի տայ ինչ որ կ'ուզուի:

Մեր մէջ մարած է կորովը, սովելը, կեանքին թափանցելու, երեւոյթները զանազանելու ձգտումը: Ցաւակսպէս դասակարգի մը մէջ:

Գիտեցէք ֆրանսացիները ամէն առաւօտ եւ գործի պահերուն: Ամէն ձեռքի վրայ թերթ մը կը նշմարէք անպայման: Իսկ մեր մէջ դժբախտաբար հակառակը: Մենք այս հրապուրիչ եւ օրինակելի սովորութիւնը չունինք:

Գիտնանք գնահատել մեր անցեալը, մեր թափած արիւնն ու աշխատանքը: Այլապէս կը կորսուինք օրերու մշուշին ու մութին մէջ եւ անվերադարձ:

Մայիս 28ը տօնուեցաւ հոս ալ: Բայց եղան քանի մը Հնչակեաններ, իրենց թերթին գրածները կարդացող ու չհասկցող եւ միշտ ժխտող — որ գիջանեցան տձեւ ու մութ խաղերու: Քանի մը օր առաջ, Պ. Ենովք Արմէն, յանձնարարեր է «Վարժապետին» որ երկսեռ երգչախումբ մը կազմէ քանի մը արտասանութիւններու հետ: Մեր խեղճ վարժապետը սակայն կ'աշխատի վիժեցնել փորձը, չի յաջողիր եւ պարապ տեղը ջուր կը ծեծէ:

Այս անախորժութիւններուն կարելի է վերջ տալ, ստեղծելով երիտասարդական կուռ կազմակերպութիւններ: Աղջիկները արդէն սկսած են գրադարանի մը հիմը դնել: Բարի յաջողութիւն. ոչ սրահ կը պակսի իրենց, ոչ ալ ողջամիտ աջակցութիւն:

Արդէն պատրաստուած են քանի մը դասախօսութիւններ հայ լեզուի եւ գրականութեան մասին, Հայերը ծանօթացնելու համար բնիկներուն:

Առ այժմ Խուգէս անգործներ չունի: Բոլորն ալ կ'աշխատին մօտակայ գիւղերը. 5—6 քիլոմեթր հեռու: Տղաքը հեծելանիւով ամէն առաւօտ կ'երթան եւ կը դառնան երեկոյեան: Կիները վերսկսած են իրենց կրճատուած աշխատանքը: Հայերը ունին Նպարավաճառի խանութ մը, բաւական ուշագրաւ դիրքով: Խօսակցութեան մը ընթացքին հայրենակիցս ըսաւ որ առաջարկներ կ'ըլլան Հայերուն, մօտակայ բնակիչներէն դատարկուած գիւղերը հաստատուելու, ձրիօրէն մշակելու հողը: Այդպիսիներուն կառավարութիւնը իր աջակցութիւնը պիտի տայ, տրամադրելով հարկ եղած գործիքներն ու պէտքերը: Լաւ կ'ըլլար, եթէ ընդառաջ գացողներ ըլլային, փոխանակ միշտ մտատանջուելու վաղուան անստգութենէն: Գործարաններու մուխ ու ծուխէն, սեւ կեանքէն աւելի լաւ է արեւին ու ջուրին քաղցրութիւնը, հողին մաքուր բարիքը:

... Գնա ո՞րքան ատեն մեր տուները պիտի չունենանք ու մեր երդիքներէն բարձրացող ծուխը պիտի չտեսնենք, միշտ մնալով օրը օրին ապրողներ, պարզ գնողներ:

Ո՞րքան ժամբաններ պիտի կտրենք տակաւին մեր փոխ ոտքերով: Եւ մեր զաւակն, արեւոտ տղաքը մինչեւ ե՞րբ հեծելանիւով գործարաններուն դուռներն ափ պիտի առնեն յոգնաբեկ ու հեւհեւուն:

Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐԸ.— Երեւանի թուրք երախաններուն համար կառավարութիւնը պիտի հիմնէ երկու մանկապարտէզ: Երեք մանկապարտէզ ռուս մանուկներու համար, Բէօյիւք-Վէդիի, Վարանցովկայի եւ Ծաղկաձորի մէջ: Պիտի շինուի նաեւ Ելենովկայի մէջ ռուս գեղջկուհիներու երախաներուն համար:

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Թարգմ. Խորհրդ. Թերթերէն)

ԿԱԼԻՆԻՆԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք, Յունիս 30ին Ալեքսանդրապոլ այցելած է Մոսկուայի փարիչներէն Կալինին: Խօսելով փոլիկոնի որբերուն, Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի Նախագահը հետեւեալ խրատները տուաւ.

— «Նախ ձեզի կը յայտնեմ ողջոյնը Մոսկուայի որբերուն:

Իմ փափաքս է որ դուք լաւ սնանիք, ուտէք ինչ որ կուտան ձեզի, առողջ ըլլաք, կատարէք ձեր դասերը, լաւ քնանաք եւ ուսանիք: Ուսանիք լաւ քաղաքացիներ դառնալու համար ձեր երկրին: Անհրաժեշտ է, անպայման, սորվիլ ո եւ է արհեստ մը, որպէսզի որբանոցէն դուրս ելլելէ յետոյ կարենաք աշխատիլ: Պահանջեցէք որ ձեզի արհեստ սորվեցնեն: Եթէ այս ամէնը տրուի ձեզի, դուք կը դառնաք օգտակար քաղաքացիներ:

Եթէ կը փափաքիք, ձեր ողջոյնները տանիմ Մոսկուայի որբերուն:

Ձեր ուսուցիչները մեծ աշխատանք մը կը կատարեն հոս: Հոգ չէ թէ այդ աշխատանքը, բովանդակելով հանդերձ տարրեր մեր պահանջած դաստիարակութենէն, կը կատարուի լուսաւորուած քաղքենիութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ: Կացութիւնը կը պահանջէ, որ մենք, այդ գործին մէջ, մասնակի համագործակցութիւն ցոյց տանք հակադիր դասակարգի այդ ներկայացուցիչներուն: Ասիկա փորձ մըն է, զոր կը կատարենք յանուն համայնավար-հաւաքապաշտ (կոմունիստ-կոլեկտիվիստ) գործին: Որբութիւնը արդիւնքն է այն հին կեանքին, հին ընկերութեան, որ կանգնած է կործանումի գիծին վրայ: Այդ հինը վերափոխելու պայքարին մէջ, դուք պիտի ըլլաք լաւագոյն հաւաքապաշտները, պրոլետարական տեսակէտով: Ասոր համար, ձեր ուսուցիչներէն կը պահանջուի հսկայական աշխատանք: Սակայն էականը այն է, որ այդ դժուարին գործին մէջ, խումբ մը ուսուցիչներ չպիտի կրնան կատարել այն, զոր կարող են ընելու պարզ աշխատաւորներ: Կ'ակնարկեմ այն դաստիարակներուն, քոյրերուն եւ մայրերուն, որոնք ամէն վայրկեան շփման մէջ են ձեզի հետ: Անոնք պէտք է որ կատարեն ամէն բան, մեծ չափով մը յաջողեցնելու համար գործը: Ես կ'ուզէի որ անոնք կողմնակի չնայէին այդ գործին: Վերջացնելով խօսքս, յաջողութիւն կը մաղթեմ ձեզի:»

Թարգմանի մը միջոցով, Ամերիկեան Նպաստամատոյցին ներկայացուցիչները ողջունեցին Կալինինը, եւ նուիրեցին երկու գործիքի նմոյշներ, զորս պատրաստած էին որբերը:

Փակման խօսքով, Ա. Կարինեան, յանուն Հայաստանի կառավարութեան շեշտեց Ամերիկեան Նպաստամատոյցին կատարած աշխատանքին դրական նշանակութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆ ԾԱՐԱՒ Է

«Խորհրդ. Հայաստան»ի մէջ (2 Յուլիս) Ջրաբաշխական վարչութիւնը կը գրէ.—

— Երեւանի բնակչութիւնը կը տառապի ջուրի պակասութեան պատճառով: Բարձր թաղեր, Կոնդ, Թափաբաշ, Դամա-Եաթաղ, Աղիգբէկով եւայլն աւելի մեծ տագնապի մը դատապարտուած են:

Երբ նկատի ունենանք որ քաղաքին բնակչութիւնը հետզհետէ կ'աճի, մինչդեռ անփոփոխ կը մնայ ջուրին արդէն իսկ անբաւարար քանակութիւնը, հասկնալի կ'ըլլայ թէ որքան սուր է տագնապը: Ջրամբարին մէջ կայ 200,000 դոյլ ջուր, որ կը բաւէ 25,000 բնակիչի: Այսօր ջուրը բաւէ հազիւ 64,000 բնակ... մինչդեռ Երեւան բնակչութեան եռապատկուած է:

Բաղնիքի համար պիտի դրուի ջրամբար մը, որ թեր... որոշ օգտակարութիւն մը ունե... ջուրի տագնապներու ընթացքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐ...

Հայաստանի պետ. համալսա... րանը կը յայտարարէ թէ ա... ջիկայ ուսումնական տարեշրջա... պիտի ընդունի միայն 275 ու... նող, (բժշկականին համար ... գիւղատնտեսականին՝ 40, բն... բային-տնտեսագիտականին՝ մանկավարժականին՝ 105):

Ազրբէջանէն եւ Վրաստա... պիտի ընդունուին միայն 25 ուսանող:

Բոլոր այն ուսանողներէն, որոնք կուգան դուրսէն, կը հանջուի հայերէն:

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Յունիս 18ին Թէհրանի տեղի ունեցաւ Հայկազեան ... սեռ վարժարանի տարեկ... հանդէսը:

Համաձայն տեղեկագիրին, ուսուցիչներու ամսականները համաձայնօրապէս վճարուած... Վարժարանը բաց ունի ... թուման (տոլար), սակայն վճարուին չգանձուած թու... ները, 1200 թուման, եւ գա... գան ապահովուած մուտք 2000 թուման, վարժարանը ... ռաջիկայ տարուան համար ... նենայ պատրաստ դրամ՝ 2... թուման: Ուսուցչական կա... կը բաղկանայ 15 հոգիէ: Եր... բարձրագոյն կրթութիւն ... ցած են:

Անցնող ուսումնական տա... շրջանին, տեսուչ Ա. Շա... զարեանին հրաժարական... պատճառով, տեսուչ նշանակ... է Տ. Աբրահամեան:

Շէնքին մասին: Դպրոցը ... րեւ շէնք, անհամապատաս... է պահանջներուն: Եւ աւելի... յարմար է այժմ, երբ ... է յարակից մանկապարտէզ... Հոգաբարձութիւնը կը ... նորոգութիւններ կատարել... տի բացուի վեցերորդ դաս... մը, ուր պիտի տրուին լեզ... րու, մանկավարժութեան, ... րուձեւի եւ տնային աշխա... թիւններու դասեր, (որով... գալ տարուան 6րդ դասա... 16 աշակերտներէն 13ը ա... ներ են):

Աշակերտութիւն: Վարժա... րանին կ'աշակերտեն 322 ... որոնցմէ մանկապարտէզին 30 մանչ, 33 աղջիկ, դպր... մէջ՝ 119 մանչ, 140 աղջիկ...

Մանչերուն թիւը վարժ... սարաններուն մէջ հաւասա... բարձրագոյն դասարան... մէջ աղջիկները կը շա... Աշակերտութեան հարիւր... որը է, մասամբ կամ ամբ... վին: Աշակերտութեան ... աւելին թոշակ չեն վճա... Աղքատ աշակերտներուն ... մար, հանգանակուած ... գնուած են զգեստեղէն:

Դժբախտաբար կարելի ... եղած տարիքի հաւասար... ստեղծել այս երկսեռ վա... րանին մէջ: 7 տարեկանի... կը նստի 12 տարեկանը, 11 ... րեկանին մօտ 16 տարեկ... Եւ սակայն ո եւ է անհա... պարագայ տեղի ունեցա... Ուսումը: Զարկ տրուած է ... ներուն, կ'աւանդուին ֆր... րէն, ռուսերէն եւ անգլիեր...

Տկար է եղած մաթեմա... ֆրանսերէնի եւ անգլ... ուսուցումը, ուսուցիչներ... ունենալուն պատճառով:

Դպրոցին մէջ կը ... նկարչական, ձեռագործի ... դասեր:

Ունի հարուստ գրադ... բայց անկազմակերպ: Աշխ... նոցները անխնամ են:

ԻԾԱՂ

«ԿՈՉՆԱԿ»Դ ՀՆՉԵՑՈՒՐ...”

«կոչնակ» անունով հանդէս կ'ելլէ Նիւ Եորքի մէջ: Քսաեօթ տարի է որ այս կոչնակը հնչեցնէ պատուելիական րմաթարմ քարոզներ: Խմբանները յաւիտենականօրէն բոքականներ են:

Սակայն չկարծէք թէ կը բոքեն: Քաւ լիցի: Անոնք իբրեւ մարիտ քրիստոնեայ Տիրոջ ու րերու փառքը կ'երգեն: Խիստ նիչ, խիստ բարոյացուցիչ ու իստ խրտացուցիչ յօդուածներ գրեն: Եթէ այս պատեհութեն օգտուիք, Տիրոջ Թագաւոութեան մէջ դաշտ մը ապաված կ'ըլլաք: Դժուար չէ:

Թէեւ գինը հինգ տոլար է, կայն ի սրտէ փափաքողին ծրի երթ կը ղրկեն... գաղափարի մար: Կը բաւէ գրել նամակ մը ուն բառերուն 90 առ հարիւրը յան Աստուած, խաչ, Տէր, ուս, սէր, ժողովարան, պատելի, անկեղծութիւն:

Բաժանորդագրութիւնը ապաովուած է:

Այս «կոչնակ»ը վերջերս բացեր է նոր սիւնակ մը «ընտանեան հարցարան» վերտառութեամբ:

Ահա թէ ի՛նչ կը հարցնէ օործ մը.

— «Լաւ բարեմասնութիւններ ունեցող երիտասարդ մը ձեռքս ը խնդրէ, ամուսնութեան համր: Շատ կէտերու մէջ իրարու աղափարակից ենք բայց ինք ոնքի չի հաւատար: կենակցի՞մ րեն հետ թէ ոչ:»

Ու ահա թէ «կոչնակ» գայլի ւետարանէ մը վերջ ի՛նչ կ'եզակացնէ.

— «Եթէ ես աղջիկ ըլլայի յդպիսի անհաւատի մը հետ եանքս չպիտի ուզէի կապել:»

Պատուելի «կոչնակ», նախ լաւ ր աղջիկ չես եղեր եւ երկրորդ՝ եանքդ կապելու տեղ լաւ կ'ընես թէ խելքիդ պտուկը կապես ու նծի մտիկ ընես:

Ես ունեցած եմ երկու նշաւոր ազգականներ: Մէկը բաաստեղծ էր, միւսը վարդապետ: Բանաստեղծը ո՛չ Աստուծոյ կը հաւատար, ո՛չ ալ սամոայի, իսկ վարդապետը ամէն աճատակութիւն կ'ընէր Աստուծոյ անունով: Բանաստեղծը էր, միութիւն, եղբայրութիւն երմանեց, իսկ վարդապետ ըլուաւորչական ու կաթոլիկ հաարակութիւնները իրարու դէմ հանեց ոխով ու ատելութեամբ: Բանաստեղծը հակառակ աղքատիկ ըլլալուն, բոլորին օգտակար եղաւ բարոյապէս ու նիւթապէս, իսկ վարդապետը տուներ տնկելէ վերջ չդադրեցաւ որթելով ուտելէ, թալլելով արենալէ ու ասոր անոր ապրանքով... ուրախ ըլլալէ:

Վերջապէս երկուքն ալ մեռան: Երկուքն ալ իբրեւ կաթոլիկ ծնեալներ միեւնոյն գերեզմանատան մէջ թաղուեցան: Բանաստեղծը սակայն զլկլոց թաղը նետեցին իբրեւ անհաւատ, իսկ վարդապետին դիակը պատուոյ տեղ մը զետեղեցին փառաւորապէս: Ժողովուրդը սակայն միշտ կ'օրհնէ այդ վեհոգի բանաստեղծին յիշատակը ու կ'անիծէ վարդապետը:

Հիմակ, «կոչնակ» պատուելի, այս երկու նշանաւորներէն ո՞ր մէկուն ուղիէն ընթանալը աստուածահաճոյ է: Անհաւատի՞ն թէ հաւատացեալին:

Օ՛ն, ուրեմն՝

«Կոչնակդ հնչեցուր...»:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Միութեան Ալֆորվիլի անդամական տարեկան ժողովը տեղի ունեցաւ կիրակի: Անդամներէն շատ քիչեր բացակայ էին: Ներկայ չեղող անձեր անմիջապէս անդամ արձանագրուեցան, ինչ որ մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց:

Ժողովը բանալով վարչութիւնը իր բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան հաշուետուութիւնը ըրաւ:

Հաշիւները յանձնուեցան քննիչ յանձնախումբի մը:

Կեդրոնի քարտուղար Պ. Հ. Խանէտանեան կարգ մը թերութիւններ մատնանշեց:

Նոր վարչութեան անդամ ընտրուեցան — Պ. Պ. Ղազարոս Փափազեան (ատենապետ), Սարգիս Զավուշեան (ատենադպիր), Կարապետ Մամաս (գանձապահ), Արիստակէս Առաքելեան եւ Միհրան Անմահեան: Նոր վարչութիւնը խոստացաւ եռանդով փարիլ գործին:

Հետախոյզ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

ՊՈԼԷՆ, 11 Յուլիս.— Պոլէնի գաղութը դարձեալ աւելնալու վրայ է, շնորհիւ գործ գտնելու դիւրութեան:

1923էն մինչեւ 1925 գաղութը կը հաշուէր մօտ 400 անձ, մեծով պզտիկով: Անկէց վերջ հետզհետէ կը ցրուին, ծանր աշխատանքին ու յաճախադէպ արկածներու փոխարէն, աւելի դիւրին ու մատչելի գործեր ճարելու նկատումով. մինչեւ որ վրայ կը հասնի ծանօթ գործազրկութեան տագնապը: Այն ատեն նորէն ծայր կ'առնէ վերադարձը: 1926ի մարդահամարին, զոր կատարեց կառավարութիւնը, ունէինք միայն 268 անձ, մեծ ու պզտիկ, իսկ այժմ կարելի է ըսել որ 350էն աւելի է գաղութը:

Հակառակ այսքան բազմութեան, դժբախտաբար ո՛չ մէկ լուրջ աշխատանք թափուած է գաղութը կազմակերպելու համար: Իսկ ինչ որ երբեմն կար, շուտով ցրուած ու լուծուած է: Իբրեւ կազմակերպութիւն Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէն է որ շարժիչ ջիղը կը հանդիսանայ իր գոյութենէն ի վեր: Մատրան վարչութիւնը խոր քուն կը քաշէ, Հօկը կը պառակտէ ու կը քաշքշէ:

Այժմ, որ մեր շրջանը,— Մարսէյլ— Ազգ. Վարչութիւն ունի, անշուշտ իր շրջաններուն կազմակերպման հոգը պիտի ստանձնէ: Մեր առաջին ու անհրաժեշտ պահանջն է դպրոց-մանկապարտէզ մը, որմէ կախում ունի նոր սերունդին ապագան: Պէտք է օտարացման դէմ պայքարիլ, մինչեւ որ մենք ալ ափ մը սեւ հող ունենանք մեր հայրենիքին մէջ ու տեղաւորուինք:

* * *

Նորութիւն ըլլալով, Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին ջանքերուն շնորհիւ, հիմնուած է «Ժողովրդային տուն» մը, բա՛ց ամէնուն առջեւ, թէ՛ իբրեւ գրադարան-ընթերցարան թէ հաւաքոյթի տեղ: Երկսեռ հայ հասարակութիւնը համախմբելու եւ սրճարանային կեանքէ ազատելու ազդակ մը կրնայ ըլլալ այս ակումբը, եւ միաժամանակ ինքնազարգացման միջոց:

Այն բոլոր սրտցաւ հայրենակիցները եւ մանաւանդ Հ. Յ. Դ. քոյր ենթակոմիտէները, որ կը փափաքին օգնել սոյն օգտակար գործին, թող բարի ըլլան ղրկել գիրք կամ թերթ, հետեւեալ հասցէին, K. Zumbulian, Grand' rue, Bollène—Vaucluse.

Աստ.-Անդ.

ԿԵԱՆՔԸ ՊԷԼՖՈՐԻ ՄԷՋ

ՊԷԼՖՈՐ.— Մեր գաղութը բարեկեցիկ վիճակ մը ունի: Անգործ մարդ չկայ: Այրերը կ'աշխատին Սոսիէթէ Ալզասիէնի մէջ, օրական 8 ժամուան փոխարէն ստանալով 18—20 ֆր.: Թէեւ վճարումը քիչ է, սակայն գործերը հանգիստ են: Կիները կ'աշխատին Տիմսի դերձանի գործարանը, եւ 8 ժամ աշխատանքի փոխարէն կը ստանան 12—15 ֆր.: Ամէնքն ալ գոհ են իրենց վիճակէն, հակառակ իրենց ծանր գործերուն:

Ունինք կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. խումբ մը, որ ամէն կիրակի կուտայ հաւաքոյթներ որոնք կը տեւեն 4—5 ժամ: Իրենց ջանքն է գաղութին մէջ վառ պահել ազգային զգացումը: Ուրիշ կազմակերպութիւն ըլլալով ունինք կէմէրէկցիներու Հայրենակցական Նորակազմ Միութիւնը որ կը ջանայ ամէն տեղէ հաւաքել իրենց ցիր ու ցան հայրենակիցները եւ բերել հոս տեղաւորել: Զքաւորներուն կ'օգնեն եւ գործ կը հայթայթեն: Երանի թէ բոլոր հայկական միութիւնները այսպիսի ծառայութիւն մատուցանէին իրենց հայրենակիցներուն. այն ատեն ոչ մէկ Հայ կարօտ կամ անգործ պիտի մնար այս օտար երկրին մէջ:

Այստեղ ալ կան քանի մը գինեմոլ եւ խաղամոլ երիտասարդներ, որոնք իրենց ամբողջ պարապ ժամերը գինետուններու եւ պարասրահներու մէջ կ'անցընեն:

Վերջերս քանի մը հոգի կամաւոր արձանագրուեցան, Մարոքի մէջ, «Լէժիօն էթրանժէր»ի մէջ ծառայելու համար: Առաջինը 8 ամիս առաջ գնաց, երկրորդը երկու շաբաթ առաջ, իսկ երրորդը այս շաբաթ:

Յ. Ն. Սիփան

ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, Հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ինչպէս գրեցինք, ֆութպոլի եղանակը փակուեցաւ Յունիս 19ին:

Կ'արժէ ամփոփ պատկեր մը տալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առաջին խումբին կողմէ կատարուած մրցումներուն մասին:

Նախ ըսենք թէ ինչպէս ամէն եղանակի, այս շրջանին սկիզբն ալ խումբը կաղաց: Եթէ նկատի առնենք ուրիշ Միութիւններու տարեկան մրցումները, պիտի տեսնենք որ բոլորն ալ ուժգնօրէն նետուած են դաշտ եղանակի սկիզբը, բայց մեր մէջ ասոր հակառակը եղած է: Պատճառը այն էր Միութեան գլուխը գտնուողները չեն յաջողած կարող ցանցախումբ մը ընտրել ճիշդ ժամանակին:

Ֆութպոլի ցանցախումբը միշտ կը մնայ ու կը գործէ եւ եղանակը սկսելէն երկու ամիս առաջ է որ յաջորդ տարուան մրցումները կ'ապահովէ եւ ոչ թէ եղանակը սկսած ատենը:

Այսպէս անցեալ եղանակի սկիզբը, Սեպտեմբերէն Հոկտեմբերի վերջը երեք մրցում կատարուած է, ինչ որ բաւական չէ: Անոնք են.— C. O. Billancourt, Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթական 2-1: Բ.— Saint George Argenteuil, յաղթական 1-0: Գ.— U. A. 16e, կէս մնացած՝ 0-0:

Իսկ Հոկտեմբեր 31էն Նոյեմբեր 21 կատարուած է միայն մէկ մրցում, Corinthiens de Parisի հետ եւ յաղթուած է 2-3: Դեկտեմ. 5ին C. A. S. G.ի խառն խումբին հետ հաւասար 1-1: Դեկտեմբեր 12ին յաղթական U. S. Romillyի դէմ 3-2: 1927 Յունուար 2ին պարտուած Srora de Luxembourgէն 2-5: Կը տեսնուի որ Նոյեմբերէն մինչեւ Յունուար խումբի մրցումները քիչ մը կանոնաւոր եղած են, իսկ անկէ վերջ դարձեալ կաղացած: Յունուար 30ին կը յաղթէ U. S. Lengléeի դէմ՝ 6-1: Յունուար 30էն Փետրուար 27 մէկ մրցում S. A. Nord-Estի դէմ, յաղթական 2-1: Ուրեմն, նորէն թուլացում:

Իսկ Մարտ ամիսէն կը սկսի կանոնաւոր մրցումներու շարքը եւ կ'երթայ մինչեւ եղանակի վերջը կանոնաւոր կերպով: Մարտ 13ին հաւասար Kremlin 3—3: Մարտ 20ին յաղթական F. C. Gournaisienի դէմ 6—0: 27 Մարտ S. C. Melon' ֆօրֆէ: 3 Ապրիլ A. S. Transport' հաւասար 0—0: 20 Ապրիլ Rueil A. C. խաղը վերջանալուն 20 վայրկեան մնացած կեցուցուած: 17Ապրիլ(Զատկի օրը) յաղթական Tigres Vendéensի դէմ 4—0: 24 Ապրիլին հաւասար F. C. Rouen 2—2. Մայիս 1ին յաղթական C. O. Billancourt 2—1. Մայիս 8ին յաղթական V. G. A. Saint-Maur 4—2, Մայիս 15ին յաղթական Gallia Club 1—0, Մայիս 29ին պարտուած U. S. Arménienneի սէլէքսիօն խումբէն 2—3, իսկ Յունիս 12ին վերջին մրցումը կատարած է մասնակցելով Intergad' zartsի «Թուռնուա»յին, պարտուած:

Ուրեմն կատարուած է 19 մրցում, որոնց 10ը յաղթանակ, 4ը հաւասար, 2ը չլրացուած, իսկ 3ը պարտուած: Հաշուելով միայն տասնըեօթը մրցում (բացի երկու չլրացուածներէն): Հ. Մ. Ը. Մ.ը ամբողջ եղանակի ընթացքին շահած է 43 նշանակէտ՝ 25ի դէմ: Խումբը 5 անգամ գաւառ գացած է:

Բնական է կատարուած 19 մրցումները բաւական չեն, մանաւանդ որ անոնց մեծ մասը տեղի ունեցած է եղանակի վերջերը եւ իրարու ետեւէ, այնպէս որ, երբ եղանակը վերջացաւ, խումբը յոգնած էր:

Ախոյեանութեան չմասնակցող խումբերու փայլելու ատեններն են եղանակի սկիզբը եւ վերջը: Այդ միջոցներուն է որ խումբ մը կրնայ իր ամենամեծ մրցումները կատարել:

Երկու շաբաթէն բոլոր խումբերը կը սկսին փորձախաղերուն, որպէս զի եղանակի սկիզբը ուժգնօրէն դաշտ նետուին:

Գ. Կարապետեան

ՅԱՄԱՔԱՇԷՆ.— Զանգու գետին աջ ափին, (Հայաստանի մէջ), ծրագրուած է հիմնել նոր գիւղ մը, որ պիտի մկրտուի Յամաքաշէն: Գիւղին ջուր պիտի տրուի Զանգու գետէն ջրաբաշխական մեքենայի մը միջոցով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՆՁԱՀԵՂՁ.— Առջի օր Հըրչուն վաճառորդ մը կը ներկայանայ պտղավաճառ Տըմէնկօյի խանութը եւ կ'ապսպրէ աղամաթուզ (պանան): Տըմէնկօ կ'իջնէ իր խանութին նկուղը, ուր լեցուած էր դէզ մը աղամաթուզ: Սակայն ալ չվերադարձաւ: Խանութին աշխատաւորներէն մէկն ալ, կասկածելով, կ'իջնէ նկուղը, սակայն յանկարծ վեր կը վազէ, շունչը կտրած, աչքերը արցունքի մէջ: Տեսած էր որ խանութին տէրը եւ ծառան փռուած էին խանութին մէջ: Անմիջապէս կը հասնին հրշէջները, դուրս կը քաշեն դիակները: Աղամաթուզերը փտեր էին եւ բնածխային թթուով լեցուցած՝ փոքրիկ սրահը:

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— Վալանսի մօտ Շանֆօր ագարակին մէջ կ'ապրէր Ռուվէօր եւ իր ընտանիքը: Ռուվէօր ամուսնալուծում պահանջեց ու հեռացաւ ընտանիքէն, սակայն շարունակ սպառնալիքներ կը ղրկէր տունը: Առտու մըն ալ մտաւ տունը: Դիմաւորեցին զինք իր կինը, աղջիկը եւ տղան: Ռուվէօր յանկարծ կրակեց տղուն վրայ, որ ինկաւ եւ մեռաւ: Յետոյ կրակեց կնոջ եւ աղջկան վրայ, եւ փախաւ: Զգալով որ կը հետապնդուի, գնաց պառկեցաւ երկաթուղիին վրայ: Շոգեկառքը անցաւ շուտով, բաժնելով գլուխը իրանէն:

ՋԱՐՄԱՆՔ.— Ճիրջէնթիի մէջ (Իտալիա) մանկամարդ աղջիկ մը, Սանթա Նիքասթրօ, տեսնելով, որ տարէց մարդ մը, վաճառական, շատ կը հետապնդէ զինք, կ'որոշէ ազատիլ այդ նեղացուցիչ սիրահարէն:

Ժամադրութիւն կուտայ իր տունը, թելադրելով որ գիշերը գայ եւ պատուհանէն մտնէ ներս:

Գիշերը, երբ տարիքոտ սիրահարը կը բարձրանայ պատուհան, օրիորդը չուան մը կը նետէ մարդուն վիզին, կը քաշէ ներս, կը խեղդէ: Յետոյ, կարծելով թէ ողջ է, ատրճանակի վեց հարուածով կը սպաննէ զայն:

ԳԹԱՍԻՐՏ ՎԻՐԱՒՈՐԸ.— Պեյեանքուրի մէջ Պրազիլեան պատուիրակութեան անդամներէն մէկուն որդին, Ամալտա, կը բարկանայ ու կը հայհոյէ, կը կատղի ու կը զարնէ տիկին Վալանթէնի, որ գիտէ կուիլ: Յանկարծ կատղած Ամալտայի ձեռքին մէջ ատրճանակը կը ճաթի, տիկին Վալանթէն գետին կը պառկի:

Ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ Ամալտան, յետոյ ազատ կ'արձակէ, որովհետեւ տիկին Վալանթէն, վիրաւոր սակայն վեհանձն, չէր ուզեր դատ բանալ:

"ՅԱՌԱՋ"ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՃԵՐՃԻՆՍՔԻ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԴԱՐՁԱՒ ՌՈՒՍԻՈՅ ԹԱՔՈՒՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐԸ

— Շատ պարզ: Դուք, ինչպէս մենք, կ'ուզենք գերման գերակշռութիւնը Եւրոպայի մէջ: Ռուսական ճակատին խորտակումը որ ձեր գործն է, շատ պիտի օգնէ ատոր. ձեր ըրածը ոչինչ է ձեր ընելիքին քով. Գերմանիա չի կրնար պատերազմէն ելլել իբր յաղթական. իր դաշնակիցները մեռած ծանրութիւններ են իրեն համար, եւ ինչքան ալ յանդգնութիւն ունենայ չպիտի կրնայ գլուխ բռնել բոլոր ճակատներուն դէմ:

Բայց եթէ պատերազմը կորսնցուց, պէտք է որ շահի խաղաղութիւնը:

Ինչպէ՞ս:

Եւրոպական պետութիւնները վարակելով մարքսիստական փտախտով իմ ձեռքերովս «յաւելեալ եւ սրբագրեալ»:

Դուք բոլորդ, գոնէ ըստ երեւոյթին, մարքսիստական տեսաբաններ էք եւ չէք անգիտանար թէ՝ ներկայիս աշխարհի մէջ մէկ տէրութիւն կայ, որուն բնակիչներուն մտայնութիւնը նկատի առնելով, ամէնէն աւելի ընդունակ է ենթարկուելու մարքսիստական փորձին. այդ պետութիւնը Ռուսիան է:

Բայց իրար չխաբենք. այս փորձը պէտք չէ տեղի ունենայ գոց ամանի մէջ. եւ սկիզբները՝ եթէ ձեզի թոյլ կուտամ ձեր փորձերը ընել ռուսական հնդկախոզի վրայ, մի մոռնաք երբեք թէ՝ քանի մը տարի յետոյ պէտք պիտի ըլլայ որ աշխատիք եւրոպական հնդկախոզի վրայ:

Եւ ահա թէ ի՞նչ պէտի ըլլայ ձեր աշխատանքը:»

ՄԱՔԻԱՎԵԼԼԱԿԱՆ ՑԱՏԱԿԱԳԻՐ ՄԸ

Թղթածրար մը առնելով, գնդապետը պրպտեց զայն, յետոյ անկէ հանեց վաւերաթուղթ մը որ առջեւս դրաւ եւ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Իմ զինուորական պատւոյս վրայ կ'երդնում որ, ինչ որ լսեցիք ցարդ եւ ինչ որ դեռ պիտի յայտնեմ, բացարձակ ճշմարտութիւններ են:

— Բայց ինչպէ՞ս կրցաք այդ տեսակցութեան տեղեկագիրը ձեռք ձգել:

Գնդապետը ժպիտը ունեցաւ. յետոյ, ինծի գոյգ տալով վաւերաթուղթը որ իր առջեւը դրած էր, ըսաւ.

— Ասիկա գրած է մէկը որ այս տեսակցութեան ներկայ էր. թէեւ իրաւունք չունիմ անոր անունը ձեզի յայտնելու, բայց գիտէք որ այս պահուս անիկա սովետական կարգուսարքին ամէնէն բարձր դիրքերէն մէկը կը գրաւէ:

— Չերինները՞ն է:

— Ոչ դեռ. բայց պիտի ըլլայ. ի՞նչ կ'ըսեմ: Արդէն իր զղջումին գրաւականը տուած է մեզի: Աւելի ճիշդը, իր միջոցով գիտենք օրը օրին, ինչ որ կը նիւթեն Սովնարկոմի ծոցին մէջ:

— Տեղեկութիւններու թանկագին աղբիւր մը ունիք ուրեմն:

— Այո՛, բայց ուրիշներ ալ կան. թոյլ տուէք որ շարունակեմ, որովհետեւ ժամանակս իմս չէ: Կարծեմ, եթէ չեմ սխալիր, հասած էինք հոն ուր Ճէրճինսքի իր մեղսակիցներուն կը պարզէր իր յղացած յատակագիծը: Աւելի ճշգրիտ ըլլալու համար, ձեզի պիտի կարդամ տեղեկագրին բնագիրը:

Եւ գնդապետը ինծի կարդաց հետեւեալը.

— Երբ որ ձեր միջեւ բաժնէք գանազան սպասարկութիւնները, ըստ ձեզի տրուելիք հրահանգներուն, սկսեալ Ճէրճինսքի, ձեր տրամադրութեան տակ պիտի դնեմ վստահելի անձեր որոնց պէտք պիտի ունենաք:

— Ռո՞ւս թէ գերման պիտի ըլլան, հարցուց Լէնին:

— Ի՛նչ փոյթ, կը բաւէ որ գործեն. եւ յետոյ, սա կէտը վերջնապէս մտքերնիդ դրէք, կամ կ'առնէք կամ կուտաք:

— Սակայն...:

— Վերջին անգամ մը եւս կ'ըսեմ. հաճեցէք այլեւս զիս չընդմիջել: Վիճելու չէք եկած հոս, այլ հրամաններ ընդունելու:

— Վարուելու այդ եղանակը անտանելի է:

— Անտանելին այն է որ, ընդմիջեց Ճէրճինսքի, դեռ չըմբռնեցիք թէ ի՛նչ է ձեր բուն դիրքը: Ասկից յետոյ ուզէք կամ ոչ, պէտք է միանգամընդմիշտ ընդունիք թէ՝ հո՛ս հրամայելու չէք եկած այլ հնազանդելու:

— Եւ եթէ մերժենք:

Ճէրճինսքի, շնական ժպիտ մը ունեցաւ, յետոյ, պաղ կերպով յայտարարեց.

— Նոյնիսկ մերժելու իրաւունքը չունիք:

— Որովհետե՞ւ...

— Որովհետեւ պիտի տեսնէիք թէ ի՞նչ կրնար պատահիլ ձեզի եթէ զիս ստիպէիք որ տարբեր կերպով շարժիմ:

Եւ իր ձեռքին մէջ գտնուող կոճակի մը վրայ կոխելով, զանգակը զարկաւ:

Անմիջապէս դուռը բացուեցաւ, եւ ներս մտնող սպայի մը հրամայեց.

— Հաճեցէք ներս մտցնել այս պարոնները:

Սպան հրաման մը արձակեց եւ անմիջապէս սենեակէն ներս խուժեց Չինացիներու խումբ մը: Բոլորը մէկ մէկ պրաունինկ ունէին ձեռքերնին: Լէնին եւ իր մեղսակիցները ժժգունած էին:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

դէկը Էնկիւրիի մէջ երկար տեսակցութիւններ ունեցան վարիչ շրջանակներու հետ, յետոյ Պոլիս դարձան: «Միլլիյէթ» կը գրէ թէ «Եղբայր Աֆղանիստանի արտաքին Նախարարը Պոլսոյ մէջ զինքը դիմաւորող քաղաքապետի օգնական Շիւքրի Ալի պէյի ըսած է.— Էնկիւրիէն մինչեւ Պոլիս ճամբուս վրայ հողերը բարեբեր ու մշակուած գտայ: Կը տեսնեմ որ ձեր երկիրը շատ յառաջդիմած է»:

Մահմուտ Թարզի խան ալ ըսած է թէ «Աֆղանները Թուրքիան իբրեւ տիպար կը նկատեն եւ ամէն կերպով պիտի հետեւին անոր գծած ուղիին: Հրաշքներ գործող Ղազի փաշան խիստ մեծ տեղ գրաւած է իր եղբայր Աֆղաններու սիրտին մէջ»:

Աֆղանիստանի ներկայացուցիչները Պոլսոյ մէջ պաշտօնապէս պիտի ընդունուին Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ, յետոյ Զուիցերիոյ ճամբով Փարիզ պիտի գան:

Փուանքարէ յաղթանակը տարաւ

Ինչպէս կը նախատեսէինք երէկ, վարչապետ Փուանքարէ պաշտօնեաներու Թօշակի խնդրին առթիւ Երեսփոխանական ժողովին մէջ վստահութեան քուէ ստացաւ 200ի դէմ 347 ձայնով:

Երեսփ. Ժողովի նստաշրջանին փակումէն առաջ վարչապետը խօսեցաւ երկար ճառ մը՝ Ֆրանսայի ելմտական կացութեան վրայ: Պաշտօնեաներու Թօշակին մասին երեք անգամ վստահութեան խնդիր հանեց եւ ի վերջոյ իր տեսակէտը յաղթանակեց: Ժողովը տեւեց մինչեւ առտուան 1.40ը, երբ վարչապետը կարդաց Երեսփ. Ժողովին արձակուրդի հրամանագիրը: Վերաբացումը պիտի կատարուի Հոկտեմբերին:

Ծերակոյտն ալ փակուելէ առաջ նորնութեամբ ընդունեց ընտրական նոր օրինագիծը, որ օր մը առաջ քուէարկուած էր Երեսփ. Ժողովին կողմէ:

Թուրքիոյ նոր երկաթուղիները

Շուէտական խմբակը իր ստանձնած գիծերու նախնական քննութիւնները կը շարունակէ: Արդէն հանրօգուտ շինութեանց գործավարութեան ներկայացուցած է իր տեղեկագիրը Էնկիւրիէն-Կեսարիա գիծին Ըրմագ կոչուած վայրէն սկսեալ մինչեւ Քէնդըրի կատարուած հետազօտութեանց մասին: Նոյնպէս պատրաստ է Ֆիլիաս-Էնի Փազար գիծին յատակագիծը: Այս ճամբուն հողերը հարթուելէ վերջ, երկաթ ձողերը պիտի սկսին դրուիլ: Առաջին կառախումբը պիտի մեկնի Ըրմագէն-Քէնդըրի: Ընկերութիւնը այժմէն ապսպրած է բազմաթիւ վայրաշարժեր եւ այլ կազմածներ:

Գալով Քէլլէր - Տիարպէքիր գիծին, նոյն ընկերութիւնը 115 քիլոմեդրի համար ծրագիր մը պատրաստած է: Մարաշի ուղղութեամբ հողային յարդարումները սկսած են:

Էրէյլիի նաւահանգիստին շինութիւնը ստանձնող ընկերութիւնն ալ իր նախնական քննութիւնը վերջացուցած է եւ յատակագիծը պատրաստելու վրայ է:

Փանկալոս դարձեալ կը դաւադրէ

Փանկալօսի կուսակիցները դարձեալ գործի վրայ են եւ բանակին մէջ քարոզութիւններ կ'ընեն նախկին դիկտատորը դարձեալ իշխանութեան գլուխ բերելու համար: Կառավարութիւնը խիստ հրահանգներ տուաւ բոլոր զօրանոցներու զինուորներուն: Ձերբակալուեցան քանի մը կարեւոր սպաներ: Քանի մը օր առաջ հելլէն թորփիլահալած մը կրետէի առջեւ գրաւեց կասկածելի շոգեմակոյկ մը, զոր Աթէնք բերաւ: «Պրուսա» յածանաւը կրէտէի Իզզէտտին ամրոցին առջեւ պահակ կը սպասէ՝ թոյլ չտալու համար որ Փանկալօսը բանտէն փախցնելու ձեռնարկ ըլլայ:

Ահ ու սարսափը Ռուսիոյ մէջ

Լեհական սահմանը անցնող ռուս փախստականներու պատմածին համաձայն, խորհրդային կառավարութիւնը հարիւրաւոր անձեր ձերբակալել տուած է՝ կարծեցեալ հակայեղափոխական դաւադրութիւն մը երեւան հանուած ըլլալու պատրուակով: Համայնավար կուսակցութենէն կրինքով կը յայտարարէ թէ ձերբակալուած բոլոր մարդիկը մահուան պիտի դատապարտուին: Ասոնց մէջ են ուկրայնական բանակի բազմաթիւ սպաներ:

Երկրաշարժ Սուրիոյ մէջ

Պէյրութէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Պաղեստինէն եւ Անդրյորդանանէն վերջ, երկրաշարժը ճամբան շարունակելով դէպի արեւելք, ցնցած է նաեւ Սուրիան: Ցնցումը տեւած է հինգ երկվայրկեան եւ զգալի եղած է մասնաւորաբար Պէյրութի եւ Դամասկոսի շրջանին մէջ: Ո եւ է կորուստ չկայ: Հաւրանի եւ Ճէպէլը Տրիւզի կողմերը ցնցումը եղած է խիստ սաստիկ եւ տեւած է 90 երկվայրկեան:

Գահիրէէն «Էքսչէյնճ Թէլէկրաֆ»ի կը հեռագրեն թէ Անդրյորդանանի մէջ երկրորդ անգամ եւ աւելի սաստիկ երկրաշարժ պատահած է: Մարդկային եւ նիւթական կորուստները խիստ մեծ են:

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Երուսաղէմէն կը հեռագրէ 12 Յուլիս Թուականով.—

Պաղեստինի զանազան կողմերէն հասած նոր տեղեկութիւններու համաձայն երէկի երկրաշարժը նախապէս կարծուածէն շատ աւելի ընդարձակ եղած է: Այս առաւօտ նոր թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան թէ՛ հոս եւ թէ Բեթղեհէմի մէջ: Կը կարծուի թէ մեռեալներու թիւն է 100, վիրաւորներունը 1000: Նապլուսի մէջ երկու փողոցներ ամբողջովին քանդուած և փլատակներուն տակ մնացած են 50—60 հոգի, վիրաւոր՝ 250: Քանի մը հարիւր տուներ փլան, առանց ապաստանի ձգելով հազարաւորներ: Կառավարութիւնը ուտելիք կը բաժնէ աղէտեալներուն: Ազատումի եւ մաքրագործումի աշխատանքները սկսած են:

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի թղթակիցը 544 հոգի կը հաշուէ մեռածներու ընդհանուր թիւը, ու կ'ըսէ թէ վնասուած է նաեւ Օմարի մզկիթը (Սողոմոնի տաճարը): Իսկ Սուրիոյ երկրաշարժը վեց երկվայրկեանէն մէկուկէս վայրկեան տեւած է: Տէրասայի, Էզրաայի և Սուէյտայի մէջ բազմաթիւ տուներ փլած են: Մեռածներու եւ վիրաւորներու թիւը յայտնի չէ:

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

Վարչութիւն

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Համբաւաւոր դերասան Յ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Տիկ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆի եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ճափոնական կեանքէ)

24 յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe-Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

Այրի Տիկին Ճինոյեան (Կ. Պոլիս), Պ. Սարգիս Գարակեավուրեան եւ Պ. Կարապետ Ճինոյեան (Շաթօ Ռընօ, Ֆրանսա), Արթաքի Ճինոյեան (Կ. Պոլիս), Պ. Համբարձում Ճինոյեան (Ամերիկա), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր

Պ. ՄԱՆՈՒԿ ՃԻՆՈՅԵԱՆԻ
(Գարակեավուրեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Կ. Պոլիս 1927 յուլիս 6ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սամաթիոյ եկեղեցին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէն կը հրաւիրէ Փօնթ տ'Օըլէանի, Պանթէօի, Պուռ լա Ռէնի, Արքէօյլի, Մօնրուժի, Քաշանի ընկերները եւ համակիրները արձանագրուիլ ընկ. Սեդրակ Գարակէօզեանի մօտ, Rue Ampère (Chalet Mira) Cachan.

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Պէվիլի ենթակոմիտէին ստիպողական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Փօն Տ'Օպնայի կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 2.30ին Տիւկրատու ընկեր Ասատուր Շէկ Երէցեանի բնակարանը. անդամատետրներով ներկայանալ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիր. ժամը 2.30ին Նախկին գաղթակայանի (Քան Օտտօ) քովի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու եւ մանաւանդ Սէնթ-Անթուանի ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Օրակարգ. զեկոյց ռայոնական ժողովի պատգամաւորներու եւ ընթացիկ հարցեր:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընկերահամակրական դասախօսական ժողովը այս կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին, Դաշնակցութեան ակումբը. պիտի դասախօսէ ընկ. Երուանդ Թէրզեան:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. Կոմիտէի արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 9ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅԱՐԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, վաղը Շաբաթ գիշեր ժ. 9ին, Ֆլօրիայի սրահը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիայի ճաշարանը:

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, Յուլիս 17, Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիա:

«Բուժակ» Լոյս տեսաւ (Յուլիս)ի թիւը (Բ. տարի թիւ 1 եւ ճոխ բովանդակութեամբ: Կը ծախուի Պէլվիլի եւ Սէն-Միշէլի լրագրավաճառներուն քով:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ռօնի ոստիկանական վերատեսչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր օտարականները, ի՛նչ գրով ալ ըլլայ իրենց մականունը, անյապաղ դիմել-Լիոնի մէջ բնակողները՝ ուղղակի Ապահովութեան տեսչութեան, ռիւ Ս.էն ժան 35bis, օտարականներու գրասենեակը, իսկ Ռօնի շրջակաները բնակողները իրենց պատկանած քաղաքապետութիւն կամ ոստիկանական տեսչութեան, իրենց ինքնութեան թուղթերը նորոգելու կամ նորը առնելու համար: Մինչեւ յուլիս ամսոյ վերջ չհամակերպող բոլոր օտարականները պիտի ենթարկուին 1927 մարտ 26ի օրէնքին տրամադրած պատիժներուն:

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջականերու հայ ժողովուրդը որ՝ կանոնաւորեն իրենց ինքնութեան թուղթերը կարելի եղածին չափ շուտ:

ԽԱՐԶԱՆ Լոյս տեսաւ վերջին թիւը, սրամիտ ծաղրանկարներով եւ ճոխ ու զուարթ բովանդակութեամբ:

ԳԻՆ ՄԷԿ ՖՐԱՆՔ
փնտռեցէք ամէն կողմ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան ցարերուն Թագը 12.50, Անհետացած սեւրունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բաբերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Թոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Ծապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլօք Հօլմսի երեք պատմուածքները 2ական, Թօփալ Օսման 5, Տք. Մօրի վրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 ֆրանք:

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Չարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50: Երգարան (Ջայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 ֆրանք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը: Փօսթի ծախք չառնուիր: Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e):

ՍԱԿԱՐԱՆԸ գոց էր երէկ Յուլիս 14ի Ազգային տօնին առթիւ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵ
"ԿԱՐՕ,,
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրեւ տղոց, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ: Կ'ընդունի նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ: Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի: Ճառատանս բացմանը առթիւ *ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ* սովորական գիներուն վրայ:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՄԱՌՇԷԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած *քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշառփի, քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի* պատրաստ մթերք, խիստ նպաստաւոր գիներով: Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահովելու համար ձեր շահը: Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէ

Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. Métro Cadet Paris (9). Tél. Provence52—17

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եօրքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-De
Téléph. Provence 09-32:

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 ժամադրութեամբ:

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILL

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մա գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժ 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թ պուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Ան Թաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով: Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-8
Métro Belleville : Tramway 5 et

ՏՔԹ. Կ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

ՎԻՐԱԲՈՅԺ — ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՎԿԱՅՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

եւ Diplômé de l'école dentaire de Parisէն

Մասնագէտ պրիճի, քուռօնի, փլվօի եւ փրոթէզի (Prothe գործերը անձամբ ինք կը շինէ:

Կ'ընդունի, կէսօրէ վերջ 2.30-8, եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

16, Bl. St. Denis, Métro St. Denis Tél. Provence 09—

Գործ կը փնտռէ

Պատուաւոր եւ գործունեայ հայրենակից մը պատրաստ է որեւէ աշխատանք կատարելու: Դիմել՝ «Մասիս» *տպարան* 208bis Rue Lafayette. Paris (10me).

ԿՊՏՈՒԻՆԻՒՆ
ԴԻՄԷ՝
12 passage du caire PARIS
ENSEIGNES
ETIQUETTES

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒԼԻՍ 1927 — 16 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 390 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ԱԼԻԱՆՍ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»

Երէկ, խօսելով «Եւրոպահայ Կրթասիրաց Միութիւն» մը ազմելու ծրագրին վրայ, դիտել կուտայինք թէ մասնակի ճիւերը նպատակի չեն ծառայեր։

Արդարեւ, ի՛նչքան գումարներ եւ եռանդ կը վատնուէին ւեր մէջ, միեւնոյն նպատակին համար, յաճախ միեւնոյն տեղին մէջ։

Հին, սխալական ունակութիւն մըն է այս, Արեւելքի խորերէն մինչեւ Սէնի եւ Ատլանտեանի ափերը հասած։

Ունինք խատուտիկ Միութիւններ, «Կրթասիրաց», «Ուսումնասիրաց», «Ազգասիրաց», — բառերն անգամ չեն փոխուած ժամանակին հետ։ Ունինք Հայրենակցականներ՝ գիւղական, քաղաքային, գաւառական եւ նահանգային։ Ունինք «Գրասիրաց»ներ և «Արուեստասիրաց»ներ, «Եկեղեցասիրաց»ներ «Որբասիրաց»ներ։ Ու վերջապէս մարզական, ուսանողական, շակերտական միութիւններ, զանազան յորջորջումներով։ Նոյնեւով ալ՝ պարբերական հրատարակութիւններ, իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ եւ իր շրջանակին համար։ Ո՛ւր որ երու յօդուածագիր կամ բանաստեղծ կը գտնուի, անպայման այս պիտի տեսնէ գրական կամ «հասարակական» պարբերական մը։ ժամանակին, բաւական չհամարելով Պոլսոյ ժխորը, տեղական թերթեր կը հրատարակէին Նիկոմիդիա, Ատափազար, Պարտիզակ. եւ ամէն տեղի մէջ՝ քանի մը տեսակ, հոգ չէ թէ քանի մը ամսուան համար։

Դժբախտաբար պատկերը փոխուած չէ այսօր։ Հազիւ տեղաւորուած, քիչ-շատ ամէն գաղութի մէջ բուսան զանազան ու զարմանազան ծիլեր, մեծ մասը՝ փարթի մը կեանքով, ուրիշներ՝ քաշքշուք, շատ քիչերը տեւական։

Ըսենք անմիջապէս որ, մեր միտքէն չանցնիր մեղադրել այս կարգի ճիգերն ու բաղձանքները։ Շարժումի, կենդանութեան ապացոյցներ են ատոնք, եւ հետքեր կը ձգեն այսպէս թէ այնպէս։

Միտքը բարի է, բայց ճամբան սխալ։

Մանաւանդ մեր ներկայ վիճակին մէջ, մասնակի ճիգերը, թէ մրցակցական, տեղական կամ «շրջանակային» ձեռնարկները անհաշիւ ուժ եւ դրամ կը սպառեն, առանց համապատասխան արդիւնք ապահովելու։

Այսօրուան համար ամփոփուելով կրթական ձեռնարկներու մէջ, կը դիտենք որ դժբախտաբար չափազանց լայն արմատ ձգած է մեր մասնանշած մոլութիւնը, գրեթէ բոլոր գաղութներուն մէջ։

Դրամ չի պակսիր, ոչ ալ եռանդ եւ ծրագիր։ Բայց ամէն մէկը այնքան տարուած է ինքն իրմով, իր շրջանակով, նոյնիսկ իր հայրենակիցներով, որ չի հետաքրքրուիր անգամ իր անմիջական դրկիցով։ Դպրոցն ալ բաժնուած է «իմ» եւ «քու»ի։ պարբերդցին՝ իրեն համար, Զմշկածագցին՝ իրեն։ Փարիզի հին դպրոցը՝ իր հասկացողութեամբ եւ իր սեփական միջոցներով. Ներբը՝ ուրիշ ուղղութեամբ։ Սելանիկի ,,, էջ անհատական կրթարան մը՝ բարգաւաճ, իսկ ազգային դպրոցները՝ օրը օրին։ Պոլսոյ մէջ լուսաւորչականները՝ առանձին, բողոքականն ու կաթողիկէները՝ իրենց հաշուին։ Մէկը՝ միշտ մտահոգ, միւսները՝ առատ եկամուտներով։ Հեռաւոր Մուսուլի մէջ, վրաններու տակ՝ գրքէ, գրիչէ, նոյն իսկ դասարանէ զրկուած, իսկ ասդին առատ աղբիւրներ։

Ահա թէ ինչո՛ւ անյետաձգելի կը գտնենք լայն, համազգային կազմակերպութիւն մը, գոնէ կրթական գետնի վրայ։ Տեսակ մը «Ալիանս Արմէնիէն», նման համանուն ֆրանսական եւ հրէական ընկերակցութեանց։

Կա՞յ մտքի եւ սրտի տէր անհատ մը, կամ իր կոչումին գիտակից միութիւն մը, ո՛ր եւէ ազգային օրկան, որ ժխտէ այսպիսի հաստատութեան մը անհրաժեշտութիւնը։

Այո՛, եթէ Հայաստան ունենար իսկապէս ազգային կրթութիւն, ազատ եւ անկախ, ոչ այսքան բազմութիւններ պիտի ըլլային արտասահմանի մէջ, ոչ ալ այնքան հոգ։ Երեւան առ արդէն զրաղած է «բրիտանական իմպերիալիզմ»ը խորտակելով, Աֆրիկայէն մինչեւ Չինաստան։ Անխղճութիւն պիտի ըլլար պահանջել որ ատանձնէ հայ նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու հոգը, գոնէ այնքան վա՛յ կ յաւակցնելով որքան կը հաւաքէ տարի տարի, եւ տարին տասներկու ամիս, Անգլիոյ հանքագործներուն եւ Գերմանիոյ ու Չինաստանի «կարմիր ռազմիկ»ներուն համար։

Այնպէս որ, մինչեւ համաշխարհային յեղափոխութեան յաղթանակը կամ բրիտանական աշխարհակալութեան փլուզումը, ստիպուած ենք մեր իւղովը տապկուիլ, եւ մեր խելքով խորհիլ, եթէ չենք ուզեր աղէտ աղէտի վրայ բարդել։

Շատ պիտի ուզէինք որ, Եւրոպայի կրթական Խորհուրդին Փարիզուան խորհրդակցական ժողովը զգուշանար ամուլ կամ մասնակի վիճաբանութիւններէ, և կանգ առնէր մէկ ծրագրի վրայ — հիմնել համազգային խոշոր կազմակերպութիւն մը. Միացեալ - Ազգանուէրը, իբրեւ հոգատար մարմին նոր սերունդի դաստիարակութեան, Փարիզէն մինչեւ Մուսուլ, ամէն տեղ ուր հայկական համախմբում կայ։

Եթէ լաւ հիմերու վրայ դրուի, այդպիսի կազմակերպութիւն մը այնքան ալ չպիտի նեղուի նիւթական հոգերէ. որովհետեւ միայն եղած միջոցները կեդրոնացնելով, արդար բաշխում եւ հաւասարակշռութիւն հաստատելով, արդէն շօշափելի գործ կատարած պիտի ըլլայ։ Իսկ աշխատանքի ընթացքին մեծազումար աջակցութիւններ երբեք չեն պակսիր։

Ներկայ սերունդը ինչո՞ւ եւ պէտք է միայ 1860ի կամ 1870ի սերունդներէն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲՈՂՈՔԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Ճէյմս Ճէրըրտ, Պերլինի Ամերիկեան նախորդ դեսպանը, որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատի Հայաստանի անկախութեան դատին համար, վերջերս բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան։ Այս բողոքագիրը հրատարակուեցաւ Ամերիկեան կարեւոր թերթերու մէջ, եւ մեծ աղմուկ հանեց, թեր ու դէմ բանավէճերով։

Հայրենիք այս առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ կը նկատէ (26 Յունիս).

— «Ճէրըրտի բողոքագրին մէջ մասնաւորապէս ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ կէտերը.—

«Առաջին.— Թուրքիա յետամնաց եւ բնակչութեամբ ալ փոքր ասիական երկիր մը ըլլալով՝ Ուաշինկթըն պէտք չունի առաջնակարգ դեսպանութիւն մը (Embassy) կրկին պահելու հոն, ալ հասարակ Legation մը լիովին կը բաւէ։

«Երկրորդ. Ուաշինկթըն չի կրնար արդարանալ ըսելով, թէ դեսպանի մը շուտափոյթ երթը Էնկիւրի անյետաձգելի է Միացեալ Նահանգներու առեւտրական շահերու պաշտպանութեան համար. որովհետեւ այս երկրի առեւտուրը Թուրքիոյ հետ հազիւ 3 միլիոն տոլարի կը հասնի, մինչդեռ Ռուսիոյ հետ շատ աւելի մեծ առեւտուր ընելով՝ Ամերիկան մինչեւ այժմ պէտք չէ տեսած դիւանագիտական յարաբերութեանց մէջ մտնելու Մոսկուայի հետ։

«Երրորդ. Ճէրըրտ ներկայ վայրկեանը, միջազգային վերջին իրադարձութեանց հետեւանքով, անպատեհ կը գտնէ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատման համար Թուրքիոյ հետ, այն պատճառով որ Էնկիւրի Մոսկուայի զինակիցն է. Խորհրդային Ռուսիոյ գլխուն պայթելիք բարդութիւնները չեն կրնար չանդրադառնալ նաեւ անոր հարեւան եւ զինակից Թուրքիոյ վիճակին վրայ։

«Չորրորդ. Ճէրըրտ անգամ մը եւս կը յիշեցնէ Ուաշինկթընի ներկայ վարիչներուն, որ իրենք եւ իրենց արդէն մեռած կուսակցական մեծ ընկերները (Հարտինկ, Լօճ) հայկական դատին ի նպաստ խոստումներ են ըրեր. մինչդեռ այժմ, փոխանակ այդ խոստումները կատարելու, կը ձգտին ընել այնպիսի քայլեր, այն ալ ապօրինի կերպով, որոնք կոչուած են թաղելու հայկական դատը։

«Ճէրըրտ միանգամայն իրաւացի է, երբ Ուաշինկթընի արտաքին պաշտօնատան այս յուռի ընթացքին մէջ կը տեսնէ տաբապայման եւ մութ խորհրդաւորութիւն մը, որուն գաղտնիքը ապահովաբար պէտք է փնտռել Թուրքիոյ հայկական նահանգներու քարիւղի հանքերուն մէջ։»

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԵՆ

Պոլսոյ «Միլլիէթ»ը կը գրէ.

—«*Պոլսոյ հայ լուսաւորչականներու մտաւորականները, որոշած են դիմել կառավարութեան որպէսզի արտօնէ պայմանաժամը լրացած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին արտասովոր գումարումը կրօնական եւ աշխարհիկ գործերը իրարմէ բաժնող կանոնագիրը պատրաստելու համար։*

«*Մենք հայ իրաւագէտներէ յանձնաժողով մը կազմելով այս մասին տեղեկագիր մը պիտի պատրաստենք»*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայոց վանքերն ալ վնասուած երկրաշարժէն

«Թայմզ»ի Երուսաղէմի թղթակիցը հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կուտայ Պաղեստինի երկրաշարժին մասին.—

Երկուշաբթի օր Մերձաւոր Արեւելքի մէջ պատահած երկրաշարժին հետեւանքով հազարաւորներ առանց ապաստանի մնացին։ Միայն Պաղեստինի մէջ մեռան 100 հոգի, վիրաւորուեցան՝ 1000։ Ո՛չ մէկ անգլիացի վնասուած է։ Թէեւ կը կարծուի թէ պատմական շէնքերը չեն վնասուած, սակայն մասնագէտներու կողմէ քննութիւն կը կատարուի այս մասին։ Հարիւրաւոր տուներ հիմնական նորոգութեան կամ վերաշինութեան կը կարօտին։ Շատ քիչ շէնքեր միայն բոլորովին անվնաս մնացին։ Կը հաւաստուի թէ Օմարի մզկիթին գմբէթը գէշ կերպով ցնցուած է եւ վերջին տարիներու նորոգութիւնները անօգուտ եղած են։ Ձիթենեաց լերան կառավարական շէնքը ծանր կերպով վնասուած եւ անբնակելի դարձած է. կը վախցուի որ զանգակատունը փլի։ Ռուսական եկեղեցիին սլացիկ զանգակատունը դեռ կանգուն կը մնայ, սակայն անոր մասին ալ վախեր կան։

Ծանր ճեղքեր առաջ եկան Հարէմը Շէրիֆի (Սողոմոնի տաճարը) մէկ մինարէին մէջ եւ Ձիթենեաց լերան Համբարձման մատուռը գէշ կերպով վնասուեցաւ։ Մինարէին վերի մասը փլաւ։ Միսիոնարներու դպրոցին պատերն ալ փլան։

Բեթլեհէմի Ծննդեան եկեղեցիին մէջ հայկական դրան դիմաց, ճեղք մը բացուեցաւ եւ Հայոց վանքին պատերը շատ մը տեղերէ ճաթռտեցան։ Երուսաղէմի Ս. Յակոբի Հայոց եկեղեցին երեւութապէս անվնաս է, սակայն վանքին կամարներէն մեծ մասին վրայ ճեղքեր առաջ եկան։

Դաւիթի աշտարակին մինարէին գագաթը փլաւ եւ միւս աշտարակէն քանի մը քարեր ինկան։ Եբրայական Համալսարանը հազարաւոր ոսկիի կորուստ ունի։ Երուսաղէմի հիւսիսը նորաշէն հրէական թաղը ծանր վնասներ կրեց։ Կարգ մը տեղեր ցնցումը այնքան սաստիկ եղաւ որ շատեր իրենց անկողինէն վար ինկան։ Մոսկօֆիյէի ռուսական եկեղեցիին գմբէթը բոնող եօթը սիւներէն երեքը փլան։ Պէթ Իսրայէլ թաղին մէջ Պաղտատցիներու սինակօկը քանդուեցաւ։ Ծովեզերեայ քաղաքները՝ Եաֆա, Թէլէվիվ եւ Հայֆա թեթեւ ցնցումներ կրեցին։ Եաֆայի մէջ քանի մը հին տուներ փլան։ Մարդկային կորուստը մեծ է Երուսաղէմի շրջակայ գիւղերուն մէջ, ուր տուները հողաշէն են, ինչպէս՝ Այն Քարիմ, Լիֆթա, Սիլվան, Եալօ, Ռամալլա, Ապուտիս, Պէթ Իքսա եւ Պիր Զէյթ։

Նապլուսի Սամարացիները մեծապէս վնասուեցան. մէկ հոգի մեռաւ եւ երկու հոգի վիրաւորուեցան։ Իրենց սինակօկը վտանգաւոր ճաթռտուքներ ստացաւ. իրենց տուները բոլորն ալ փլան կամ փլելու վտանգին ենթակայ են։ Ասոնք բլուրին վրայի իրենց գերեզմանատունը ապաստանեցան եւ վրաններու տակ կ'ապրին։ Սէմախի եւ Աքքիայի մէջ մզկիթները վնասուեցան։ Շատեր իրենց տուներէն դուրս կը պառկին՝ վախնալով նոր ցնցումներէ։

∴ Թէհրանէն Յուլիս 14 թուականով կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի ծանր ցնցումներ զգացուած են Խալխալի մօտ՝ Պարսկաստանի հիւսիս - արեւմտեան կողմը։ Կ'ըսուի թէ նիւթական եւ մարդկային ծանր կորուստներ կան։ Ստոյգ թիւը դեռ չէ ճշդուած։

50 բանուորներ սպաննուած Լենինկրատի մէջ

Ռիկայէն Յուլիս 14 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ վերջին քանի մը օրուան ընթացքին Ռուսիոյ զանազան կողմերը ցոյցեր եւ անկարգութիւններ պատահած են։ Սուտ լուրի մը վրայ թէ Թրոցքի Խրիմէն մեկնած է եւ Լէնինկրատ կը գտնուի, 100,000 բանուորներ ցոյց մը կատարեցին սովետներու կեդրոնին առջեւ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ խառնաշփոթութեան ընթացքին 50 բանուորներ սպաննուեցան։

Միեւնոյն ժամանակ Տնիեփերի եզերքներուն վրայ գտնուող երկու հետեւակազօրաց գունդի մէջ ըմբոստութիւն ծագեցաւ։ Զինուորները սպաննեցին իրենց պետերը։ Հեծելազօրքեր ղրկուեցան ապստամբութիւնը զսպելու համար։

Մոսկուայի մէջ կեդրոնական գործադիր կոմիտէն մերժեց ներում շնորհել Տրուժիլովսքիին, որ գնդակահարուեցաւ։ Նոյնպէս հրացանազարկ եղան ուրիշ չորս հոգի, որոնց մէջ նաեւ ուկրայինցի Մինայէվ։ Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին Ուկրայինայի մէջ։ Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, հակապոլշեւիկ ընդարձակ կազմակերպութիւն մը երեւան հանուած է Քիէվի մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը տապալելու ծրագրով։

∴ Պերլինէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային միութիւնը կէս միլիոն րուբլիի ապսպրանքներ ըրած է Գերմանիայէն, մանաւանդ ելեկտրական գործիքներու։ Այս ապսպրանքները նախապէս Անգլիոյ պիտի ըլլային։

Ինչպէս ազատագրել Կովկասը

Յայտնի ընկերվարական գաղափարախօս Կարլ Կաուցկի «Ֆօրվէրց»ի մէջ յօդուած մը հրատարակելով կը ջատագովէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Պէյրութի «Ազդակ»ը նորէն տխուր տեղեկութիւններ կուտայ Պաղեստինի տնտեսական կացութեան մասին.

—Պաղեստինի առեւտրական եւ տնտեսական հրապարակը, անցեալ եւ հեռացող ամիսներուն աւելի քան անհանդուրժելի դարձած է։ Եւ հակառակ ընդհանուրին ակնկալութեանց եւ առեւտուրի բարւոքման յոյսերուն, տագնապը օր ըստ օրէ կը շատնայ եւ դէպի վատը կը յառաջանայ, ստեղծելով շատ դժուարին կացութիւն մը, բովանդակ բնակչութեան համար։

Բացի մանր առեւտրականներէ եւ փոքրաքանակ վաճառողներէ, որոնք այնքան ալ չեն զգար տագնապին ծանրութիւնը, միւս բոլոր հաստատութիւնները եւ «խոշոր» դրամագլուխի տէր վաճառականները զգալի մտատանջութեան եւ խիստ ծանր տագնապի մատնուած են այս օրերս։ Առանց բացառութեան գրեթէ, Պաղեստինի մէկ ծայրէն միւսը, փոքրիկ գիւղէ մը մինչեւ աւան մը եւ կամ մարդաշատ քաղաք մը, մատնուած են դժբախտ եւ հետզհետէ անտանելի դարձող անգործութեան։ Մարդ դիւրութեամբ կրնայ նշմարել երկրին մէջ այժմ տիրող այս տագնապին թողած ազդեցութիւնն ու մտահոգութիւնը, երբ անգործութեան մէջ տուայտող աշխատաւոր եւ գործաւոր դասակարգին հետ շփման մէջ մտնէ։ Նոյնիսկ խանութպաններ՝ լուռ ու մունջ, անորոշութեան են մատնուած, ի տես այս վիճակին եւ աստիճանաբար աճող տագնապին։ Բայց, այսպէս թէ այնպէս, աւելի վատը հոն է որ, տագնապին հետ միատեղ, ապրուստն ալ կը սղէ, ինչ որ աւելի հեղձուցիչ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ երկրին մէջ։

ԱՆԶԱՓԱՀԱՍ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մարտակոչ*ի մէջ կը կարդանք (24 Յունիս).*

— «Լենինականի մէջ անչափահաս թափառականներու խումբերը ամէն օր առաւօտէն մինչեւ իրիկուն կը թափառին քաղաքի գլխաւոր փողոցները, կը կենան խանութներու առջեւ, հարահրոց կը բարձրացնեն, կը հայհոյեն, կը կոտրեն, կը թափեն, եւայլն։

Երբ կը դիմես հերթապահ ոստիկանին, գլուխը երերցնելով կը պատասխանէ. «մենք ոչինչ կրնանք ընել»։ Հետաքրքիր է, երբ, հերթապահ ոստիկանը բան չի կրնար ընել, քաղաքացին ի՞նչ պիտի ընէ։

Այս մասին պէտք է լուրջ մտածեն համապատասխան մարմինները եւ միջոցներ ձեռք առնեն։»

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՏԱՔ ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Նիւ-Եօրքի մէջ անտանելի տաք կ'ընէր երէկ։ Շուքին մէջ ջերմութեան աստիճանը կը հասնէր 30 սանթիկրատի։ Եօթը հոգի արեւահարութեան բռնուեցան։ Ճաշարանի լուացարար մը, յանկարծ խենթեցաւ տաքէն եւ դանակով յարձակեցաւ ոստիկանի մը վրայ, որ ինքնապաշտպանութեան համար սպաննեց զայն։

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ. — Փարիզի թաղապետական խորհուրդը իր Յուլիս 11ի նիստին մէջ որոշեց 50 տարուան համար 2700 մեթր հող տալ՝ ֆրանքօ-իսլամ հիւանդանոցի մը կառուցման համար։ Այս հողը կը գտնուի մզկիթին մօտ եւ շինութիւնները պիտի սկսին մօտ օրէն։

ՀՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

(1889—1914)

Վերակենելով մեր կէս ժողած համառօտագրութիւնը Միջազգայինի վաթսունհինգ-րամեայ պատմութեան, կը հասնինք կարեւոր ու պատմական թուականի մը, 14 Յուլիս 1889, երբ Պասթիյլի առումին հարիւրամեակին օրն իսկ, բազմաթիւ երկիրներու ընկերվարական խմբակցութիւններու պատուիրակներ, թիւով, որս հարիւր հոգի, կը հաւաքուին այս անգամ Փարիզի մէջ, ընկերվարական համագումարի մը ծնունդ տալով՝ որ իր կարգին կեանքի կը կոչէ Երկրորդ-Միջազգայինը։ Նոյն օրն իսկ, Փարիզի մէկ ուրիշ անկիւնը կը գումարուի ուրիշ համագումար մը, անգլիական արհեստակցականներուն եւ ֆրանսական ընկերվարական ուրիշ խմբակցութեան մը միջեւ (Possibilistes) որ շուտով կը կորսուի պատմութեան խաւարին մէջ։

Երկրորդ Միջազգայինը կ՚ապրի ու կը հասնի մինչեւ պատերազմ։

Այս առաջին համագումարը, ամբողջովին կը կլանուի զանազան երկիրներու ընկերվարական կեանքի մասին եղած զեկոյցներով, քառսայրին՝ բաղադրութեան տեսակէտէ, բայց միակամ ու ուժեղ, ներշնչուած աշխատաւոր մարդկութեան ազատագրութեան գիտակցութեամբ, ան կը հաշուէ իր շարքերուն մէջ, վերջին յիսնամեակի ընկերվարական պատմութեան գրեթէ բոլոր խոշոր դէմքերը։ Համոզուած ու անհաշտ անիշխանականի կողքին, Ս. Դ. ընկերվարականը, կատաղի հակախորհրդարանականի կուշտը՝ չափաւոր ռամկավար-ընկերվարականը։ Հոն են՝ Լիպքնէխթ, Վոլմար, Պէրնշթայն, Կարլ Մարքսի աղջիկը՝ իբրեւ գերմանական պատգամաւորներ։ Հոն է Ժիւլ-Կէտ, ֆրանսացի ուղղափառ ու խիստ ընկերվարականը, հոն է Լաֆարկ։ Այնտեղ են Վանտէրվէլտ, Փապլօ Իկլէզիաս, Սպանացին, որ մեռաւ անցեալ տարի։ Հոն են Ռուսեր՝ Լավրօֆն ու Լէնինի ուսուցիչ ու հակառակորդ Գ. Պլէխանօֆը։ Այնտեղ է ընկերվարական աշխատաւորականՄիջազգայինի ընդհանուր քարտուղար Ֆրից-Ադլէրի հայրը, աւստրիական բանւորութեան ղեկավար Վիքթոր-Ադլէր, դեռ շատ երիտասարդ։ Բայց տակաւին չկայ Ժան-Ժօռէս։

Բայց ո՛րքան ճիգ ու ո՛րքան կռիւ հարկ եղած է, հասնելու համար մինչեւ 1889 Յուլիս 14։ Առաջին Միջազգայինի ձուլումէն մինչեւ երկրորդին կազմութիւնը կ՚երկարի տասնըհինգ տարուան շրջան մը՝ բեղուն կազմակերպչական աշխատանքի ու ընկերվարական գաղափարի տարածման տեսակէտէն։

Հիմնական ու խոր տարբերութիւն մը կայ այսուհանդերձ այս երկու Միջազգայիններուն միջեւ։ Առաջինը՝ կազմուած ու յղացուած էր բացառապէս մտաւորականներու կողմէ։ 1864ին տակաւին գոյութիւն չունէին արդիական ըմբռնումով ընկերվարական կուսակցութիւններ։ Վարդապետութիւնը, անտարակոյս մեծ ճամբայ կտրած էր, բայց չէր թափանցած տակաւին աշխատաւորական լայն խաւերու մէջ։ Յառաջապահ մտաւորականութիւնն էր որ առգրաւած էր աշխատաւորական գաղափարներով։ Առով կը բացատրուի այն հանգամանքը որ Առաջին Միջազգայինը հիմնուած է պաքաղաքացի մարտիկներու մտաւորական խումբէ մը։ Իր կազմութիւնը հետեւանքը չէ կազմակերպուած բանւորական խմբաւորումներու, այլ աշխատաւորական տակաւին չձեւակերպուած խոյանքներու։ Ընկերվարական կուսակցութիւնները, ազգային հողի վրայ, կուգան ո՛չ թէ իրմէ առաջ, այլ իրմէ յետոյ։ Մէկ խօսքով Ա. Միջազգայինը վերէն կազմուած է, ո՛չ թէ վարէն։

Այդպէս չէ Երկրորդը։ Տասնըհինգ տարուայ ընթացքին, արդէն արեւմտեան գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ, կը սկսի խոր ու հրամայական շարժում մը որ իրար կը բերէ, ազգային սահմաններէ ներս բոլոր անջատ ու ներհակ խմբակցութիւնները՝ մէ՛կ կուսակցութեան մը ծոցին մէջ։ Օրինակը կուգայ նախ Գերմանիայէն ուր ծագում կ՚առնէ միակ ընկերվ. հատուած մը։ Յետոյ, շարժումը կը տարածուի դէպի Աւստրիա, Հոլանտա, Պելճիքա, Դանիա, Շուէտ։ Այս նոյն ժամանակաշրջանին, Անգլիոյ արհեստակցականները աւելի կը ճիղաւորուին ու կը զարգանան ու կ՚ընդհանրացնեն իրենց գործունէութիւնը՝ նաեւ քաղաքական ու ընկերային գետնի վրայ։ Ֆրանսական ընկերվարութիւնը, ջախջախուած ու ջարդուած, Փարիզի Համայնքին յաջորդող հալածանքներու հետեւանքով, կը յաջողի վերածնիլ, 1880ին ծնունդ տալով բանւորական կուսակցութեան (le parti ouvrier)։ Մինչ այդ, առաջին միջազգայինի ապրող դէմքերն ու անոնց անմիջական յաջորդները՝ Պէպէլ, Ժիւլ Կէտ, Փօլ-Լաֆարկ եւ ուրիշներ եռանդով կ՚աշխատին ջերմ ու մօտիկ կապեր հաստատել, զանազան երկիրներու ընկերվարական հատուածներու եւ արհեստակցականներու միջեւ։ Խորհրդաժողովներ տեղի կ՚ունենան ֆրանսացի եւ անգլիացի ընկերվարականներու միջեւ։ 1887ին, համագումարի մը մէջ որ տեղի կ՚ունենայ զուիցերիական հողի վրայ (St. Gall) գերմանական Ս. Դեմոկրատները Օ. Պէպէլի առաջնորդութեամբ նախնական աշխատանքներ կը տանին Միջազգային համագումարի մը հրաւիրման համար, որուն օրակարգի միակ նիւթը պիտի ըլլար՝ Աշխատանքի Միջազգային օրէնսդրութեան մը հաստատումը։ 1889 Յուլիս 14ը արդիւնք է այս բոլոր անջատ ճիգերուն։ Այս առաջին համագումարին կը հետեւին ուրիշներ, կանոնաւորաբար մինչեւ 1914, թիւով ինը.— Փարիզ(1889), Պրիւսէլ (1891), Ցուրիխ (1893), Լոնտոն (1896), Փարիզ (1900), Ամսթերտամ (1904), Շթութկարթ (1907), Քոփէնհակ (1910), Պալ բացառիկ համագումար (1912)։ Այս վերջին համագումարներուն կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ գլխաւորութեամբ մեր վաստակաւոր, հմուտ ու գիտուն ընկերոջ, Միքայէլ Վարանդեանի։

*
* *

Ի՞նչ բրած է Երկրորդ Միջազգայինը, 1889էն 1914 երկարող համեմատաբար երկար ժամանակաշրջանին։

Ակնարկ մը նետելով եա՛ կը տեսնենք որ իր գործունէութիւնը զարգացած է երկու ուղղութեամբ. 1. ընկերվարական ուժերու համախմբում, և 2. պայքար պատերազմի դէմ եւ խաղաղութեան համար։

Լոնտոնի համագումարին մէջ է որ, 1896ին, առաջին անգամ ըլլալով Միջազգայինը կը մտատանջուի ընկերվարական ուժերու զատումով ու հաւաքումով։ Անիշխանականներն ու հակախորհրդարանականները կ՚արտաքսուին, փոթորկոտ վիճաբանութիւններէ յետոյ։ 1900ին, վերջապէս Միջազգայինը կը դնէ որոշ պայմաններ այն բոլոր ընկերվ. խմբակցութիւններուն, որ պիտի ուզէին մանել կազմակերպութեան ծոցին մէջ։

Այս կտրուկ որոշումներուն կը յաջորդէ որոնումներու բաւական փոթորկոտ շրջան մը։

Պատերազմի սկիզբը արդէն, արեւմտեան գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ, ընկերվարական շարժումը միայն կը ներկայանայ՝ ամփոփ, կուռ եւ միացած վիճակի մէջ, այսուհանդերձ Մեծ-Պատերազմը անոր մարմինին վրայէն կ՚անցնի գրեթէ դիւրութեամբ՝ որովհետեւ, Միջազգայինը, աւելի շատ տեսաբանութեան կաճառ մըն էր քան կենդանի գործի վառարան մը։

Մինչեւ Ամսթէրտամի համագումարը (1904), Միջազգային ընկերվարութիւնը կլանուած տեսական վէճերով, երկրորդ կարգի վրայ նետած էր Պատերազմի եւ խաղաղութեան խնդիրը։ Շթութկարթի մէջ (1907) է որ յստակօրէն խնդիրը կը դառնայ վէճի առարկայ։ Հէրվէ՝ մէկ կողմէն, Պէպէլ ու Վօլմար միւս կողմէն, կուգան դէմ դէմի։ Այս վերջինները կը յայտարարեն որ «այն օրը որ Գերմանիան յարձակման ենթարկուի, գերման ընկերվարականները մէկ մարդու պէս ոտքի պիտի կանգնին զայն պաշտպանելու համար»։ Ի զուր Վայեան ուժգնութեամբ գիտել կուտայ որ Միջազգային բանւորութիւնը կրնայ արգիլել պատերազմը։ Համաձայնութիւն կը գոյանայ, պատերազմի եւ աշխարհակալութեան դէմ ընդհանուր բանաձեւերու շուրջ։ 1912ին Պալի բացառիկ համագումարին է միայն, որ քաղաքական հորիզոնի վրայ նշմարուած փոթորիկը կը ստիպէ լրջօրէն, միջազգային ընկերվարութիւնը, զբաղիլ պատերազմով։ Ադլէր, Ժան-Ժօռէս և ուրիշներ ուժգնօրէն կը ցցուին պատերազմի վտանգին դէմ ու միջազգային աշխատաւորութեան ուշադրութեան կը յանձնեն՝ հետեւեալ նշանաբանը — Պատերազմ պատերազմի դէմ։ Այս նոյն հարցը, ամբողջովին կը գրաւէ, երկու տարի յետոյ 1914ին, Վիէննայի մէջ գումարուած համագումարը։ Միջազգային ընկերվարութիւնը վերջնականապէս իր կամքը կը յայտնէ՝ խաղաղութիւնը ամէն գնով պաշտպանելու։ Նոյն տարին միջազգային բանւորութիւնը պէտք է տօնէր Առաջին-Միջազգայինի յիսնամեակը (1864—1914)։ Բայց պատերազմը սպաննեց Երկրորդ-Միջազգայինը, անոր դիակին հետ թաղելով, հինգ երկար ու արիւնոտ տարիներու համար, խաղաղութեան ամէն յոյս։

Երկրորդ-Միջազգայինի խոշոր դէմքերէն շատերը չկան այսօր։ Ոմանք սպաննուեցան թշնամի գնդակներէ, ուրիշներ չկրցան տոկալ մեծ նախճիրին, ոմանք (աննշան փոքրամասնութիւն մը) անցան համայնավարութեան։ Ապրողները, աւելի քան երբեք տոկունութեամբ ու ուժով փարած են աշխատաւորութեան դատին, որովհետեւ, իր կեանքին գնովը, այսուհանդերձ յաղթեց Միջազգայինը։ Կարծանեցան Համպսսարեան, Ռօմանօֆեան, Հօհէնձօլէրնեան կայսերական տուները։ Յեղափոխութիւնը արձակեց շատ մը գերի ժողովուրդներ ու ինը տարուան ծմբրէ յետոյ, ոտքի կանգնեցաւ կրկին, հանգուցեալ Երկրորդ Միջազգայինը, այս անգամ առանց թեւի, կրելով մեծ ու ճակատագրական անուն մը՝ ընկերվարական-աշխատաւորական Միջազգային՝ որ միակ ապաւէնն է աշխատաւոր ու տառապող մարդկութեան։

ՎԱՀՐԱՄ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՕՐ ՑՈՐԵԿՈՎ.— Սէն Թ՚էթիէնի մէջ ցերեկ առեն գողերը կը մտնեն, ծերունի տիկին Պօնշի տունը։ Գողերը թիկնաթոռին մէջ կը կապեն ձեռքերն ու ոտքերը, բերանը կը խցեն թաշկինակ մը։ Յետոյ կը կողոպտեն ամբողջ տունը։

Վարձակալ մը կասկածելով լուր կուտայ ոստիկանութեան, որ կուգայ քննելու։ Կինը մնացած էր արդէն եւ տանը սանդուխներուն վրայ, թափթփած էր բաւական դրամ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՄԱՐԱՂԱ

Մարաղայի երկու հարիւր տուն հայութիւնը ունի իրեն յատուկ հանրային կեանքը։

Անցեալին մէջ, յեղափոխական գիծերէ դուրս ըլլալով, Մարաղան զուրկ է մնացեր քաղաքական ու հանրային դաստիարակութենէ։ Գաղութը փոխանակ իր ուժերը համախմբելու ազգային խնդիրներու շուրջ, առաջնորդուած է անձնական շահերով ու կիրքերով։

Մարաղայի մէջ կազմակերպուած կուսակցութիւններ չեն եղած. այլ ժողովուրդը բաժնուելով երկու բանակի՝ Հնչակեան եւ Դաշնակցական անունի տակ քօղարկեր են թայֆայականութիւնը։ Այդ է բուն պատճառը, որ Մարաղայի հանրային կեանքը միշտ եղած է խռովայոյզ ու անհաշտ։

Մարաղան իր ընկերային կազմով հետեւեալ վիճակը կը ներկայացնէ.— Քաղաքը ըլլալով Ատրպատականի քիշմիշի առեւտուրի կեդրոնը, հայութեան հարիւրին 80ին ապրուստը կապուած է ատոր։ Այդ առեւտուրին մեծագոյն մասը Հայերու ձեռքն է եւ կեդրոնացած՝ փոքրիկ խմբակի մը մօտ։ Ատոր համար ալ, դասակարգային շերտաւորումը ուժեղ կերպով աչքի կը զարնէ. մէկ կողմէ առեւտրականներն ու սնտուկի գործարանատէրերը եւ միւս կողմէ ծառայողներն ու բանւորները։ Աւելի ապատ տարր կը կազմեն արհեստաւորները. բայց անոնք ալ շատ չեն աշխատավարձ ունին եւ մեծապէս կը ճնշուին ունեւոր դասէն։

Եւ քանի որ այս երկիրը դեռ կէս-աւատական վիճակի մէջ կը գտնուի, դրամն է իշխողը եւ Մարաղայի աշխատաւորութիւնը, որ հայ բնակչութեան հարիւրին 75ը կը կազմէ, չի կրնար պաշտպանել իր դասակարգային շահերը եւ ենթակայ է իր տէրերու քմահաճոյքին եւ զաւանանքին։ Եթէ ստորադրեալը չընդունի գործատիրոջ համոզումները, լաւագոյն պարագային պարտաւոր է չէզոք դիրք բռնել ու հեռու մնալ հանրային կեանքէն։

Վերջին տարիները, Մարաղան քաղաքական կաղապարի տակ է մտած եւ երկու կուսակցութիւններ արդէն իրենց ճիւղերն ունին։ Հնչակեաններուն հետ է ունեւոր դասը, իսկ Դաշնակցականներուն հետ՝ աշխատաւոր տարրերը։

Ասկէ զատ, Մարաղայի մէջ ուրիշ ազդակ մըն ալ առաջնակարգ դեր կը կատարէ։ Այն է՝ Անդրկովկասեան պետական առեւտուրի ճիւղը (Զակգոստորգ)։ Մարաղայի Սաւզայի (քիշմիշ) առեւտուրն ամբողջապէս Ռուսաստանի հետ է. իսկ այնտեղ այսօր արտաքին առեւտուրի մենաշնորհ կայ. այսինքն այդ հիմնականութեան բարեհաճ կամքէն է կախուած թոյլ տալ ներածումը։ Աւելորդ է ըսել որ արտաքին առեւտրական հիմնարկները պոլշեւիկեան պրոպագանդայի ամենաքօղարկուած որջեր են. մանաւանդ այնպիսի վայրերու մէջ, ուր առեւտուրը միայն իրենց հետ է կապուած։ Ինչպէս միշտ, հայ քաղքենի դասը աւելի շատ իր շահերը կը փնտռէ քան որեւէ գաղափար. եւ պատրաստ է ամէն ինչ զոհաբերել, հարստանալու տենչին։ Այսօր քաղքենիներու միայն կը խորշի Դաշնակցութենէն, այլ եւ կը մտնէ այն կուսակցութեան շարքերը, որ հաճելի է պոլշեւիկներու աչքին եւ գործի՝ անոնց ձեռքին։ Հայ քաղքենի դասը շատ լաւ գիտէ, որ խորհրդային իշխանութիւնը նոյն աչքով չի նայիր Դաշնակցութեան եւ Հնչակեաններու վրայ։ Ահա թէ ինչո՞ւ, ուր որ չկայ ռամկավար, այնտեղ հայ ունեւորը Հնչակեաններու հետ է եւ անոնց մէջ։

Որոշ գոյն չունին Մարաղայի Հնչակեանները։ Իրենք զիրենք ազգային կը համարեն, բայց բոլոր գործերով ապազգային գործ կը վարեն։ Կը հասկնան հայութեան բեկորներուն սպառնացող վտանգը, բայց կը խուսափին ազգային միութիւն մը կազմելէ եւ ընդհ. ուժերով պաշտպանուելէ դէմ չեն Դաշնակցութեան գաղափարներուն, բայց բոլոր հրահանգները կը ստանան պոլշեւիկեան գործակալներէն եւ անոնց համաձայն կը շարժին հանրային աշխատանքներու մէջ։ Մէկ խօսքով ե՛ւ այս են, ե՛ւ այն։ Որքան Հնչակեան, այնքան ալ կարծիք ու տեսակէտ։ Մէկը խորհրդային Հայաստանը կը փառաբանէ, իսկ միւսը «ծովէ ծով» Հայաստան կը պահանջէ. մէկը «սոցիալիզմ»էն կը ճառէ, իսկ միւսը ղռանէ. մէկը «Նոր Երկիր» կը կարդայ, միւսը «Խորհրդային Հայաստանը» բարձի տակ կը պահէ. մէկը «փետրուար 18» կ՚ողջունէ, միւսը «կարմիր հոկտեմբերը»։

Ինչ կը վերաբերի Դաշնակցական հոսանքին, շատ չեն բացառութեամբ, անոր կազմը զուտ աշխատաւորական է։ Այստեղ Դաշնակցականները կը հալածուին ոչ միայն իրենց գաղափարներուն համար, այլ եւ ճնշման ենթակայ են իբրեւ դասակարգ։ Ի պատիւ պոլշեւիկներու, պէտք է յիշել, որ Մարաղայի աշխատաւորութիւնը ճզմելու գործին մէջ իրենց ներկայացուցիչներն ու հիմնարկները առաջնակարգ դեր կը կատարեն։

Այժմ Մարաղայի մէջ կայ Դաշնակցական կուռ կազմակերպութիւն։ Եւ հակառակ անոր որ կը կրեն տնտեսական ծանր զրկանքներ եւ ամէն դուռ փակուած է իրենց առջեւ, վերջին խորհրդարանական ու պատգամաւորական ընտրութիւններուն՝ Դաշնակցութիւնը տարաւ ջախջախիչ յաղթանակներ։

ԱՇՈՏ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱԽԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

«Սոցիալիսթիչէսքի վէսթնիք» թերթը (Պերլին), մոսկուայէն ստացած է նամակ մը (12 յունիս թուակիր), որ կը պատկերացնէ Վոյքոֆի սպանութենէն յետոյ ստեղծուած կացութիւնը եւ տրամադրութիւնը Ռուսիոյ մէջ։

— Վոյքոֆի սպանութենէն եւ անգլեւռուս խզումէն յետոյ, մտահոգութիւնը աւելցած է ժողովուրդին մէջ։ Նոյնիսկ կարելի է ըսել խուճապի մը երեւոյթը ստացած է։

Վոյքոֆի յուղարկաւորութեան օրը աւելի եւս գերյուզուած վիճակ մը ստացաւ։ Կազմակերպուած ցոյցը նշանակալից էր ոչ թէ բազմութեան թիւովը, այլ մասնակցութեամբը կուսակցութեան անդամներուն եւ կոմսոմոլներուն։

Այնպէս կը զգացուէր որ վաղուան վախը կը ճնշէր մասնաւորաբար բոլոր համայնավարներուն վրայ։ Ու մանաւանդ, Վոյքոֆի սպանութիւնը աւելի սարսափ կը պատճառէր, քան Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ յարաբերութիւններու խզումը։ Ամէնէն հասարակ համայնավարն իսկ կարծես իր գլխուն վերեւ կը տեսնէր սպիտակ տէրորը։

Խոստովանինք որ համաշխարհային երիտասարդութիւնը շատ խանդավառ էր, յեղափոխ... եւ փիչ մըն ալ ազգայ... զգացումներով լեցուած, բայց պաշտպանելու այն չափը, որ ծնած էր յե... խութենէն։ Միափնիքերու թմբկաքարեայ փողոցներու կատարուած ցոյցերուն ... քին, ճառախօսները յե... խականներէ աւելի կարծե... զայնականներ էին։

Մանր մտահոգութիւն կ՚իշխէ քաղաքին վրայ, սակրութիւնը հրահանգած թիւնկներ գումարել բոլոր ծառաններուն մէջ, ուր ... կ՚ըսուին. «Առաջ մենք յայտարարենք պատերա... «Պատերազմը անխուսափ... ըակայն երկու տարի միայն տեղի պիտի ունե... «Աշխարհակալները իրար ըզքանեն, հետեւաբար հի... կարող են պատերազմ հո... լու»։ Այսուհանդերձ, բան... ը մատնուած են խորունկ ... տութեան եւ ընկճումի։ ... նակ ուսեալի պաշտպանել... կրեն։

Քաղաքին մէջ զանազա... մար զրոյցներ կը շրջին։ Լիացինները հեղձուցիչ ... պիտի գործածեն, եւ ... մասնաւորները պիտի ըլլա... մանսպլուխի եւ արուա... բնակիչները»։ «Պատերազ... տարակուած օրն իսկ, Մո... պիտի զրկուի ցրենէ»։ Կ... նես խօսակցութեան մէջ ... հարցնես, մինչդեռ խօսո... գլուխը կը շարժէ տխրօրէ... լուռ կը հեռանայ սեւ մտա... ներու մէջ։

Շատեր կը վախնան ... գլխուն համար։ Խուզա... թիւնները եւ ձերբակալու... ները, միւս կողմէ, այնքան ... մաթիւ են, որ աւելի կը խ... ցնեն անձկութիւնը։

*** Թրուտ պոլշեւիկեան թերթ թղթակիցը կը գրէ Ս... բօպոլէն (18 յունիս).

— Պատերազմի վախը ... շրջէն քաղաքին մէջ։ Եւ ... վուրդը խռնուած է հացա... ներու եւ փուռերու առջեւ։

— Հաց չկա՛յ, ահա ... խօսքը որ բերնէ բերան ... պտըտի։

Եւ շատեր տոպրակն... պարկերով ալիւր կը գնե... բեւ պաշար՝ պատերազմի ... բուն համար։

Քրամնայա կազէթա, ... եալ պոլշեւիկ թերթ մը, ... մաշունէչ յօդուածներ կը ... Ամէնէն անվախն է. «Մ... պրոլետարներ»։ Ու թերթ... մէջ նկարագրութիւններ ... թէ ի՛նչպէս «կը պաշ... տուին»։ Զինուորական ... ժութիւններու հրաւիրու... ոչ միայն բանւորները եւ ... նողները, այլ նաեւ կիներ... աղջիկները։ Նշանաւոր ... փորձեր տեղի կ՚ունենան ... ղպրոցներուն մէջ։ Զին... ժութեան գրքոյկներ կը ... տարածեն ու կը ցրուեն։ ... տէզներուն մէջ եւ գործ... ներուն քով շինուած են ... նաւոր տեղեր, ուր կը սո... հրացանաձգութեան եղ... ները։

Իսկ թերթերը «պատա... կը ջարդեն. «Պալթիկեան ... նաւատորմիղը պատրաստ ... ջախելու թշնամին»։

Մէկ կողմէ ժողով... մտահոգ ու վհատ, միւս ... անպայ տասախանատու ... պոռոտախօս ու մեծխօսի... Թուրքա եղանակով։

*** Գերմաներէն «Թէկլիշէ ... շաու» թերթը կը գրէ ... մանակէ մը իվեր Մո... մէջ բանւոր դասակարգը ... է ներկայ կառավար... Շատ դժուար է գործ ձեռ... եւ անգործներու թիւը ... կ՚աճի։ Ապրուստը ... բնակարանը նոյնպէս։

Ոչ-համայնավար բան... հակառակ են պատերազ... պատերազմ ծագի, միայն ... նավարները զէնք պիտի ... Վերջերս հակահրէական ... հոսանք մը սկսած է ... մէջ։

ԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Ընէի Կովկասեայի Միւնիխի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ գերմանիոյ մէջ թուրանական շարժման մասին.—

Հինէն ի վեր Միւնիխի մէջ Թուրքերուն հետ կապ ունեցող երկու կարեւոր ընկերակցութիւններ կան: Մէկը 1918ին կազմուած «Միւնիխի Թուրք ուսանողական ընկերակցութիւն»*ն է, որ կրցած է ապահովել զանազան թուրք ժողովուրդներու մասնակցութիւնը. միւսը* «Հունգարիա» *կոչուած* «Մաճառ ուսանող. միութիւն»*ն է, որ խիստ սերտ կապ ունի Թրքականին հետ: Ասոնցմէ զատ կայ նաեւ* «Քորէայի Ուսանողական Միութիւն»*ը, որ բառին լայն առումով* «Թուրան» *յորջորջումին մէջ կը մտնէ:*

1921ին «Միւնիխի Թուրք Ուսանողական ընկերակցութիւն»*ը (ճէմիյէթ) անունը փոխեց միութեան (պիրլիք) եւ իր անշարժութեան վերջ տալով առաջին անգամ ըլլալով սկսաւ վիճաբանութիւններ սարքել* «Թուրանականութեան» *գաղափարին շուրջ:*

Ասկէ վերջ «Թուրանականութեան» գաղափարը հետզհետէ զօրանալով խնդիր դարձաւ այդ գաղափարին շուրջ համախմբուող բոլոր ուժերուն միջեւ համագործակցութիւն առաջ բերել: Ի վերջոյ խնդիրը զարգանալով, նախաձեռնարկ խմբակի մը ջանքերով մէջտեղ եկան Միւնիխի մէջ գտնուող ճափոնցի, չին, քորէացի, մաճառ, ազերի եւ Թուրանական ընտանիքին պատկանող բոլոր ուսանողները եւ Միւնիխի մէջ կազմեցին «Թուրանական միութիւն» *մը:*

Միութեան բացումը կատարուեցաւ խիստ փառաշուք հանդէսով մը: «Թուրանական միութեան» *գաղափարը խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ եւ ներկաներէն մէկը դասախօսութիւն մը տուաւ «Թուրան եւ Թուրանականութիւն» նիւթին վրայ: Մինչեւ ուշ ատեն եղան զուարճութիւններ, նուագ եւ ազգային խօսակցութիւններ:*

Այս հաւաքոյթին չէին մասնակցեր ճափոնցիներն ու ֆինլանտացիները: Այսպէս, միութիւնը թէեւ բարոյապէս կազմուած է, բայց «նիւթապէս» տակաւին թերի կը մնայ: Այլեւս հիմնաքարը դրուած էր: Մաճառները ամէնէն աւելի կը հետաքրքրուին Թուրք ուսանողական միութիւնով:

Մաճառ ուսանողներու նախաձեռնութեամբ եւ Թուրքերու, Քորէացիներու, Ֆիններու, Էսթոններու եւ Ազերիներու մասնակցութեամբ «երեկոյ» մը սարքուեցաւ: Փարիզէն եկած Ազրբէջանցի Թուրք Պաթի Շամանիէն խնդրուեցաւ դասախօսութիւն մը ընել «բոլոր Թուրանցիներու ներկայութեան»: Շամանի պէյ երկար ու մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ «Թուրանականութիւնը երէկ եւ այսօր» նիւթին շուրջ: Ըսաւ թէ «Թուրանն ու Թուրանականութիւնը» երէկ երիտասարդ իտէալ մը եւ զգացում մըն էր, ու միայն ակադեմական իմաստ ունէր:

„Այն ատեն խիստ սահմանափակ թիւով անձեր միայն այդ միտքը կենդանացնելու կ'աշխատէին: Որովհետեւ Թուրանի ժողովուրդներուն մեծամասնութիւնը հին կրօնքի քօղին տակ կ'ապրէր: Կարգ մը Թուրք երկիրներու մէջ «Թուրք» բառը —զոր այսօր մեծ հպարտութեամբ կը յիշենք—, իբրեւ հայհոյութիւն կը գործածուէր: Դժբախտաբար ասիկա պատմական ճշմարտութիւն մըն է: Ու երբ Եւրոպայի մէջ «Ասիացի» բացատրութիւնը իբր հայհոյութիւն կը գործածուէր, եւրոպաբնակ Թուրանցիներն ալ «Թուրան» բառէն կը խրտչէին: Թուրանական ցեղի ուրիշ կարեւոր մէկ մասը ռուս վայրենի արջին ճանկին տակ կը ճզմուէր: Սակայն պատմութիւնը չէր կրնար կանգ առնել իր յառաջխաղացումին մէջ: «Թուրան»ի գաղափարը կենդանի է եւ 15 տարուան մէջ իբրեւ ազգային ճշմարտութիւն մը բոլոր Թուրք երկիրներուն մէջ մեծաքայլ յառաջացաւ եւ զօրացաւ:

«Թուրան»ի գաղափարը, որ Հունգարիայէն սկսած էր ալեկոծիլ, Պոլսոյ վրայէն արշաւելով սկսաւ ծաւալիլ Խրիմի, Ազրբէջանի, Թուրքիստանի եւ ուրիշ Թուրանական երկիրներու մէջ: Այլեւս իր ակադեմական շրջանակը կոտրելով «քաղաքական իտէալ»ի փոխուեցաւ: Այսօր Թուրանական շէնքին հիմը երեւան կուգայ Թրքութեան, համաթրքութեան եւ «Թուրանականութեան» ձեւին տակ:

«Հունգարիոյ, Էսթոնիոյ, Ֆինլանտիոյ, Թուրքիոյ, Ազրբէջանի, Թուրքիստանի եւ վերջապէս Սիպերիոյ անկախութեան ու ազատութեան ձգտումները յառաջ եկան Թուրանականութեան պատրաստած սուրբ եւ նուիրական գաղափարին շնորհիւ: Որովհետեւ Թուրանականութեան կենդանի նշանաբանն է ազատ ու անկախ ապրիլ: Ռուսական յեղափոխութենէն յետոյ այլեւս կասկած չկար Թուրանական ազգերու ազատագրութեան մասին. բայց ռուսական արջը կարգ մը սուտ սկզբունքներով Թուրանականութեան գաղափարին առջեւ առժամեայ թումբ մը կանգնեց: Եւ սակայն Թուրանական օջախներու մէջ փայլատակող լոյսը անկախութեան եւ ազատութեան ձեւին տակ միշտ պիտի վառի Թուրանական երկիրներուն մէջ, որոնց ազատագրութեան կը հաւատամ այնպէս՝ ինչպէս աշխարհի գոյութիւն ունենալուն»:

Այս դասախօսութիւնը ջերմ ծափերով ընդունուեցաւ: Բացի Մաճառ ուսանողներէն, ներկայ էր Միւնիխի հունգարական գաղութը ամբողջութեամբ:

Այս հաւաքոյթէն մօտ երկու ամիս վերջ «Թուրանական Միութիւն»ը պաշտօնապէս ժողով գումարեց, ուր կարդացուեցան զանազան կողմերէ եկած շնորհաւորական նամակներ: Գերմանիոյ «Ազրբէջանի Անկախութեան կոմիտէ»ին կողմէ ղրկուած թուրքերէն շնորհաւորագիրը ջերմ ծափերու արժանացաւ:

Մօտ օրէն Գերմանիոյ միւս կարեւոր քաղաքներուն մէջ ալ Թուրանական Միութեան մասնաճիւղեր պիտի բացուին եւ Ճափոնի համանուն ընկերութեանց հետ կապ պիտի պահպանուի: Միւնիխի կեդրոնին հասցէն է հունգարական հիւպատոսարանը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Յուլիս 9ին դերասաններ Մ. Մարութեան եւ Շահան Սարեան, տեղական ուժերու մասնակցութեամբ ներկայացուցին «Քօրրատօ»ն: Իր տեսակին մէջ Մարսիլիահայութեան համար առաջինը եղաւ այս ողբերգութիւնը: 500է աւելի բազմութիւն մը մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր դերասաններուն:*

Թատերասէր հասարակութիւնը անհամբեր կը սպասէ երկրորդ եւ երրորդ ներկայացումներու:

*** *Յուլիս 10ին, կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատանեկան Միութեան 3րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը՝ «Լա փօմ»ի գեղատեսիլ հայկական պարտէզին մէջ: Հակառակ Մարսէյլի մէջ կատարուող մէկէ աւելի հարսանեկան հանդէսներուն եւ ուրիշ ներկայացման մը, հոծ բազմութիւն մը եկած էր լսել պատանիներու խօսքը եւ տեղեկանալ անոնց երեք տարուան գործունէութեան: Պարտէզը խիտ ու կանաչ ծառերով իր հովանիին տակ առած էր բոլոր հանդիսականները: Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով: «Մեր Հայրենիք» խմբերգէն վերջ ընկ. Ս. Վարդերեսեան ըրաւ բացման խօսքը, պարզելով պատանիներու երեք տարուան գործունէութիւնը. որմէ բացայայտ կերպով կը յայտնուէր թէ, անոնք ոչ միայն իրենց միութեան անդամներուն օգտակար եղած էին, այլ՝ բանալով գրադարան-ընթերցարան մը եւ փիպական, պատմական եւ գրական ամէն տեսակ գիրքեր տրամադրելով հասարակութեան, ջանացեր էին իրենց կարողութեան չափով վառ պահել ազգային ոգին, մասնաւորապէս պատանիներու սրտին մէջ:*

Քանի մը հայրենաշունչ արտասանութիւններէ վերջ, բանախօսեց ընկ. Պ. Հիւսեան եւ կոչ ըրաւ հայ պատանիներուն որպէսզի բարի նախանձով մը իրարու միանան եւ օգնեն թէ՛ իրենց եւ թէ իրենց բախտակիցներուն:

Բանախօսութենէ յետոյ ընկեր Յ. Թորոսեան իր սիրուն «Փանթէզի»ներով արժանացաւ ծափերու: Ներկայացուեցան նաեւ երկու քրքջալիր զաւեշտներ «Ջաւալլըն» եւ «Թօփալ Խեչօն»:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր» խմբերգով:

Ս. Միլտոնեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱԽԱՆ ԽՆԴԻՐԸ— *Պօնվիլի յիմարանոցէն երկու խենդեր փախան հիւանդանոցի կապոյտ շապիկներով: Գիւղացիները միայն յաջողեցան գտնել զանոնք, ճահիճի մը ջուրերուն մէջէն, ուր մտած էին մինչեւ իրենց վիզը ջուրին մէջ եւ բաղի պէս կը լոտեւէին իրենց շուրջը:*

ՆՈՐ ՀՈՎՈՒԵՐԳՈՒԹԻՒՆ.— Մաքս Սամըրէ երբ կիներուն նայի, մագնիսի պէս իր քիթին կը կապէ զանոնք:

Ու առջի օր, աչքը ուղղեց օրիորդ Ժէրմէնի վրայ, որ մինակ էր:

Մաքս Սամըրէ գիտէր որ երբ կիները մինակ են կը ձանձրանան: Օր. Ժէրմէն կը ձանձրանար, որովհետեւ մինակ էր եւ գլուխն ալ՝ պարապ: Հոն ոչ երազ կար, ոչ ալ խորհրդածութիւն: Ան կ'ուզէր միայն զգալ, եւ զգայնիկներով (ծաղիկ) լեցուն էր հոգին ու կուրծքը: Սամըրէ մօտեցաւ: Կէս ժպիտ, խօսք մը, երեք գաւաթ գինի եւ եօթը համբոյր:

Օր. Ժէրմէն երջանի՞կ է, բան է, բան չէ, հով է: Ունի չունի, Սամըրէ մը ունի:

Եւ Սամըրէ, որ ժամ մը առաջ համբոյր մը առած էր, հարսնիքի մը խոստումով, ժամ մը վերջ, կ'առնէ, —իբր փոխ,— աղջկան քանի մը հազարի հարստութիւնը:

Հովուերգութիւնը կը վերջանայ երգով մը.

Աղջի՛կնե՛ր, ա՛յ, աղջիկներ,
Մէկ խոստումը բան չ'արժեր:
Ժէրմէն, չառած մատանին,
Օղակն անցուց իր վիզին:

ԳՈՂ ՄԸ.— Տիկին Իվոն Սէրի Մարպէօֆ փողոցին վրայ ունէր հրաշալի բնակարան մը: Անցեալ գիշեր նստեր կը գրէր, երբ իր շնիկը սկսաւ խռալ ոտքերուն տակ: Տիկինը, կասկածելով, աչք մը ուզեց պտտցնել սենեակներուն մէջ: Տեսաւ որ բաղնիքին դուռը գոցուած է ներսէն: Ետ դարձաւ տարճանակը առնելու համար: Նոյն պահուն, սակայն, գողը նետուեցաւ դուռնէն դուրս ու կծկեց: Իր հետ կը տանէր քանի մը հազարի հարստութիւն, առանց սակայն տեսնելու եւ վերցնելու գոհարեղէնները:

ՄԵԾ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Պորտոյի երկաթուղիի պաշտօնէութեան մէջ երեւան հանուեցաւ մեծ գողութիւն մը, ի վնաս պետութեան: Սէնթ կայարանին պետերէն Պիրոն, կեղծ անունով մը, քանի մը ամիսէ ի վեր Պորտոյի վաճառականներուն կը ղրկէր 12 վակոն երկաթեղէն: Մինչեւ այժմ ղրկուած երկաթեղէնին քանակը կը հասնի 190,000 քիլօկրամի, մօտ 680 հազար ֆրանք արժէքով:

Անմիջապէս ձերբակալուեցան Պիրոն եւ այն վաճառականները, որոնց թելադրանքով շարժած էր պաշտօնեան:

ՁԻԼԷՆ ԻՆԿԱՆ ՈՒ ՄԵՌԱՆ.— Վօժի լեռնաշղթային ստորոտը Շթայնպուրկի մէջ տօնավաճառ կար: Կախօրրաննե՛ր, անպարաբական խաղեր, խամաճիկներու թատրոններ: Երկու փոքրիկ տղաք կը նստին փայտէ ձիերու վրայ, որոնք կալ կը դառնային մեքենայի մը միջոցով: Երբ մեքենան խելացնոր արագութեամբ կը դարձնէր ձիերը, տղաքը կորսնցուցին իրենց հաւասարակշռութիւնը եւ ուժգնօրէն նետուեցան քարերուն վրայ: Անոնց գանկը ջախջախուեցաւ ու մեռան:

„ՅԱՌԱՋ„Ի ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

Ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

„ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԱՔԻԱՎԷԼԱԿԱՆ ՅԱՏԱԿԱԳԻԾ ՄԸ

— Այսքանը կը բաւէ՞, ըսաւ Ճէրճինսքի եւ դեռ պէ՞տք է որ գիմ:

— Անօգուտ է, փութաց յայտարարել Լէնին: Այս պայմանով, որ վիճաբանութիւն հնարաւոր չէ. մեզի կը մնայ ամփոփել:

— Համոյքով կը տեսնեմ թէ համաձայնելու վրայ ենք: Ջանացէք գիրար համոզել թէ՝ ինծի համար շատ ցաւալի պիտի ըլլար եղի պէս արժանաւոր աշխատակիցներէ զրկուիլ:

Եւ Չինացիներուն հրամայեց յետոյ որ միշտ մօտերը գտնուին, զանոնք դուրս հանել տուաւ:

— Հիմա որ համաձայն ենք, որովհետեւ համաձայն ենք, այնպէս չէ՞, ինծի կը մնայ պարզել ձեզի յատակագիծը որուն մանրամասնութիւնները պիտի ջանաք գործադրել: Անշուշտ աւելորդ է ըսել թէ՝ ինչ որ հոս կ'ըսուի, դուրս լսուելու չէ, հակառակ պարագային պատիժը մահ է:

Ճէրճինսքի սեղանին վրայէն թղթածրար մը առաւ, ու Լէնինը գիտելով յայտարարեց.

— Ձեզ ընտրեցի, կամ աւելի ճիշդը ձեզ ընտրեցին իբր պետ՝ նոր Ռուսիոյ գործադիր իշխանութեան. պէտք չկայ պարզելու թէ ինչ պատճառներով ձեզ ընտրեցին. վերապրեցէք ձեր իսկական արժանիքներուն որոնք կը խոստովանիմ թէ մեծ են, նաեւ ձեր ազդեցութեան որ ձգած էք այս երկրի բանուորութեան վրայ: Եւ իմ ջանքերով անմիջապէս ձեր այդ ազդեցութիւնը պիտի կրկնապատկուի, որովհետեւ պէտք է որ բոլորին վրայ այն տեսակ հմայք մը ձգէք որ նմանը տեսնուած չըլլայ:

Կրեմլինէն ուր պիտի հաստատուիք, նախ Ռուսիոյ յետոյ ամբողջ աշխարհի մէջ պիտի տարածէք մարքսիզմը եւ պիտի գործադրել տաք հրահանգներ որոնք ձեզի հաղորդելու պաշտօնը պիտի ունենամ:

— Այդ հրահանգները որմէ պիտի բխին, հարցուց Լէնին:

— Ձեր գիտնալիք բանը չէ ատիկա: Սակայն որպէսզի գիտնաք եւ ըստ այնմ շարժիք, հաճեցէք նօթագրել թէ՝ աննշան անհնազանդութեան մը հետեւանքով կրնայ ըլլալ որ ապակիի պէս ջախջախուիք. ապահով եղէք որ ձեր պետը, — եւ հոս Ճէրճինսքի գլուխը բացաւ եւ խոնարհեցաւ,— որ նաեւ իմս ալ է, հնազանդեցնելու եւ խօսք հասկցնելու փաչ ուժ ունի:

Ցետոյ դարձաւ ապագայ գործավարներուն, որոնք մինչեւ այն ատեն առանց բառ մը արտասանելու գոհացած էին ուշադրութեամբ հետեւելով խօսակցութիւններուն, Ճէրճինսքի խօսքը մասնաւորաբար ուղղեց անոնց եւ ըսաւ.

— Գալով ձեզի, որ պատրաստուող եղբերգութեան ամէնէն աչքառու դերակատարները պիտի ըլլաք, պէտք է որ անոր բեմադրութիւնը պատրաստէք. ձեր դերը պիտի ըլլայ կէտ առ կէտ հնազանդիլ այն հրամաններուն, որ Լէնին պիտի հաղորդէ ձեզի: Դուք ժողովուրդին կողմէ ընտրուած էք զայն կառավարելու համար. պարզապէս իմ հաւանութիւնս կուտամ այդ ընտրութեան. ամէնէն աննշան բանն է որ կարելի է ընել ժողովուրդին. բայց պէտք է սա վերապահումս յայտնեմ թէ՝ այն հաւաքուոր բանուորները որոնք սովէտները կազմելով ձեզ ընտրեցին, իմ պետերուս աչքին բնաւ չեն ներկայացներ ռուս ժողովուրդին մեծամասնութիւնը: Սակայն որովհետեւ անհրաժեշտ է որ կանոնաւոր կառավարութիւն մը կազմուած ըլլայ, լաւագոյն է որ դուք կազմէք զայն, որովհետեւ մինչդեռ կրնանք ի հարկին ձեզի խօսք հասկցնել, բայց ուրիշներ կրնայ ըլլալ որ իրենք զիրենք ազատ զգան մեր ազդեցութենէն:

Պահ մը խոր մտածումներու մէջ ինկաւ յետոյ, Ճէրճինսքի շարունակեց.

— Անշուշտ լսած էք Պիզմարքի յղացած հոյակապ, նսկապէս հանճարեղ ծրագրի մասին որուն եւրոպական դիւանագիտութիւնը տուաւ «խորութեամբ համաձայնութիւն» անունը:

Այդ ծրագրին համեմատ, Գերմանիոյ Ռուսիոյ եւ Չինաստանի բաղկացեալ ուժերէն պիտի կազմուի համասեռ ամբողջութիւն մը, որ Գերման Մեծ Սպայակոյտի հրամանին տակ կազմէ ցարդ չտեսնուած վիթխարի բանակ մը: Ձեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ասկից յետոյ ձեր բոլոր ուժով հետապնդել այս յատակագծին իրականացումը, որ մինչեւ հիմա անիրականանալի կը թուէր, բայց նկատի առնելով ներկայ պարագաները, կրնայ եւ պէտք է որ յաջողի:

Եւրոպայի մէջ ելմտական կացութիւնը այնպէս է որ ամէնէն վայրագ տնտեսական պայքարին ականատես պիտի ըլլանք: Երէկուան բարեկամները վաղը թշնամիներ պիտի ըլլան, որովհետեւ վերջացող պատերազմը, անոնց համար յառեգոյն դժուարութիւններու աղբիւր մը պիտի դառնայ:

Գործադրկութիւնը եւ թշուառութիւնը պիտի չոքին համաձայնական ժողովուրդներու վրայ, որովհետեւ — լաւ մտիկ ըրէք այս մէկը— գերմանիան պատերազմական ոեւէ տուգանք չպիտի վճարէ:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Ռուսիոյ ներսը խռովութիւններ ու ըմբոստութիւններ կազմակերպելու ծրագիրը:

Կաուցկի կ՚ըսէ թէ՛ հակառակ իր կարգ մը քաղաքական բարեկամներու կարծիքին, Կովկասի վրայէն դիկտատուրան վերցնելու միակ միջոցն է զանգուածային ապստամբութիւններ սարքել:

Դեռ չկրցան համաձայնիլ

Երեքուկէս շաբաթ բանակցելէ վերջ, ծովային երեք մեծ պետութիւնները դեռ չկրցան համաձայնութեան եզր մը գտնել: Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ երկրորդ մեծ լիակատար նիստը, որ քանիցս յետաձգուած էր: Ժողովին կը նախագահէր Ամերիկայի առաջին պատուիրակ Կիպսըն: Բոլորն ալ պարզեցին իրենց տեսակէտները՝ օժանդակ նաւերու խնդրին մասին:

Անգլիոյ կողմէ ծովային Նախարար Պրիճմէն եւ ծովակալ Ճէլլիքօ զանազան փաստերով հաստատեցին թէ կարելի եղածին չափ պէտք է ջնջել 10,000 թոնօնոց յածանաւերը, որոնք յարձակողական մարտանաւեր են. ընդհակառակը պէտք է աւելցնել թիւը թեթեւ յածանաւերուն, որոնք անհրաժեշտ են կայսրութեան զանազան մասերուն հետ հաղորդակցութիւնները ապահովելու համար: Պրիճմէն անընդունելի գտաւ տեսակէտը ամերիկեան պատուիրակութեան, որ 10,000 թոնօնոց 25 յածանաւ կը պահանջէ: Իսկ ծովակալ Ճէլլիքօ զարմանք յայտնեց թէ ինչո՞ւ արտակարգ կը նկատուի՝ երբ Անգլիա 71 յածանաւ կը պահանջէ, մինչ 1914ին 114 հատ ունէր. այդ թուականին ասիկա իսկ անբաւական կը նկատուէր, ինչպէս հաստատեց մեծ պատերազմը:

Յետոյ խօսք առաւ դերկոմս Իշիի, որ կրկնեց քանի մը շաբաթ առաջ ճափոնական պատուիրակութեան կողմէ եղած առաջարկը, այն է՝ Անգլիա եւ Ամերիկա պէտք է ունենան 450 հազար թոնօ յածանաւ ու թորփիլանաւ, իսկ Ճափոն՝ 300 հազար թոնօ: Եթէ այս առաջարկը ընդունուի, ըսաւ, կարելի պիտի ըլլայ ներկայիս երեք պետութեանց կողմէ շինուելու վրայ եղող նոր նաւերուն մէկ երրորդը ջնջել: Գալով 10,000նոց յածանաւերուն, ճափոնական պատուիրակութիւնը կ՚առաջարկէ որ Անգլիա եւ Ամերիկա այդ տեսակէն ունենան տասնական, իսկ Ճափոն՝ եօթը: Ճափոնի միակ մտահոգութիւնն է սպառազինումները ջնջել եւ ոչ թէ աւելցնել:

Ամէնէն վերջին խօսողը եղաւ Կիպսըն, որ յայտարարեց թէ շատ մը կէտերու մէջ համաձայն է ճափոնական պատուիրակութեան: Ամերիկեան պատուիրակը յայտնեց թէ սպառազինումները ջնջելու միակ գործնական միջոցն է նախապէս ճշդել իւրաքանչիւր երկրի տրուելիք ուժին ընդհանուր տարողութիւնը եւ ազատ ձգել զանոնք իրենց ուզած ձեւով կատարելու զանազան դասակարգի մարտանաւերու բաժանումը: Քանի այս տարողութիւնը չէ ճշդուած, ամերիկեան կառավարութիւնը չի կրնար ո եւ է զեղչ ընել 10 հազարնոց 25 յածանաւերուն վրայ:

Հակառակ պատուիրակներու հաշտարար յայտարարութիւններուն, կացութիւնը դեռ շատ անստոյգ է: Բանակցութիւնները կը շարունակուին:

Իտալիա պատերազմի կը պատրաստուի

«Իւմանիթէ» կը գրէ թէ Իտալիոյ պատերազմական գործարաններուն մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները, կը կարծեն թէ Իտալիոյ տնտեսական ներկայ տագնապին առջեւ, Մուսոլինի նոր պատերազմ մը կը պատրաստէ: Սէսթրի-Փոնէնթի Ֆասսաթի գործարանները, որ փակուած էին, վերջերս վերաբացուեցան, իսկ Ս. Ճօրճիոյի գործարաններուն հրաման տրուած է կրկնապատկել օդանաւերու շինութիւնը: Սամփիէրտարէնայի մէջ Մէքանիքօ գործարանները մեծաքանակ հրասայլեր կը շինեն:

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձեր

Ֆրանսական Ֆարման ընկերութիւնը օդանաւորդ Լէոն Ժիվոնի հետ պայմանագրուեցաւ, «Կապոյտ Թռչուն»ով Փարիզ-Նիւ Եորք թռիչքը կատարելու համար: Ինչպէս կը յիշուի, նախապէս այս թռիչքը պիտի կատարէր Տրուհէն, որ պատրաստուած էր մեկնելու Յուլիս 18ին, սակայն վերջին պահուն Լէվին յաջողեցաւ 150,000 տոլարով իրեն կապել զայն՝ «Միս Քոլոմպիա»յով փորձելու համար նոյն թռիչքը:

Ֆրանսացիները առաջնութիւնը շահելու համար, կ՚ուզեն կանխել միւսները, որով «Կապոյտ Թռչուն»ը ճամբայ պիտի ելլէ յառաջիկայ շաբթու վերջ:

Միւս կողմէ Լէվին չուզեր ուրիշին տալ առաջնութիւնը, ու ասոր համար ալ դրամ չի խնայեր: Տրուհէնը իրեն կապելէ վերջ, Լէվին Լոնտոնի մէջ 2000 ոսկելին առաջարկեց անգլիացի օդանաւորդ Քըրթնիի, որպէս զի մինչեւ Օգոստոս 10 յետաձգէ իր ճամբորդութիւնը, եւ կամ զինք ալ միասին առնէ իր հսկայ ջրօդանաւին մէջ:

Քըրթնի մերժեց այս առաջարկը եւ պատրաստուած էր երէկ իսկ ճամբայ ելլել Իրլանտայէն՝ Տաունըրի հետ: Միայն թէ Քըրթնի եւ ընկերը մէկ թռիչքով մինչեւ Նիւֆաունտլէնտի Սէյնթ Ճօն քաղաքը պիտի երթան, եւ հոն քիչ մը հանգստանալէ յետոյ, ճամբան պիտի շարունակեն դէպի Նիւ-Եորք: Հոն պէնզին պիտի առնեն եւ անմիջապէս Անգլիա պիտի վերադառնան:

Ուրիշ երկու Անգլիացիներ՝ հարիւրապետ Լէսլի Համիլթըն եւ գնդապետ Մինչին կը պատրաստուին մէկ թռիչքով Նիւ-Եորք երթալ: Վերադարձին ծրագրած են տեւողութեան մրցանիշը կոտրել եւ Նիւ-Եորքէն մինչեւ Վիէննա պիտի երթան:

Լէվին պայմանագրութիւն կնքած է նաեւ անգլիացի Էլըն Քօպհէմի հետ: Ֆրանսացի օդանաւորդ Քօսթ եւս կը պատրաստուի Ատլանտեանը կտրել ֆրանսական օդանաւով մը: Մեկնումի թուականը դեռ յայտնի չէ:

∴ Քանատայէն դարձեալ լուրեր կը հասնին դժբախտ Նունկէսէրի եւ Քոլիի մասին: Իբրեւ թէ երկու հնդիկ որսորդներ Շիքութիմիէն 200 մղոն անդին տեսած եւ շօշափած են ճերմակ օդանաւ մը, որ կը կարծուի թէ «Սպիտակ Թռչուն»ն է:

∴ Ամերիկացի Սմիթ եւ Պանթ առջի առաւօտ Սան Ֆրանչիսկոյէն ճամբայ ելան դէպի Հօնօլուլու:

"ՅԱՌԱՋ„ ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէս զի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

Վարչութիւն

ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հանրածանօթ դերասան Յ. ՁԱՐԻՖԵԱՆ որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Տիկ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ճափոնական կեանքէ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe-Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 3ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ստիպողական ընդհ. ժողովը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Փօն Տ՚Օվնայի կոբիւն խումբի ընդհ. ժողովը վաղը կիր. ժամը 2.30ին Տիկ-րատու ընկեր Աստուր Շէկ Երէցեանի բնակարանը. անդամատետրներով ներկայանալ:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը վաղը կիր. ժամը 2.30ին Նախկին գաղթակայանի (քան ըստո) քովի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու եւ մանաւանդ Սէնթ-Անթուանի ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Օրակարգ. զեկոյց ռայօնական ժողովի պատգամաւորներու եւ ընթացիկ հարցեր:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընկերահամակրական դասախօսական ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 10ին, Դաշնակցութեան ակումբը. պիտի դասախօսէ ընկ. Երուանդ Թէրզեան:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Շրջ. Կոմիտէի արտակարգ ընկերական ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 9ին հայ ժողովրդային Լսարանի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅԱՐԴԳՈՂ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու անդամուհիները, այսօր շաբաթ գիշեր ժ. 9ին, Ֆլօրիայի սրահը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը այս իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիայի ճաշարանը:

ԱՆԴՐԻԱՄԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովի, վաղը կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիայի սրահը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet:

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մարսիլիոյ հայութեան մէջ ազգային ոգին վառ պահելու նպատակով, Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւնը բացած է գրադարան - ընթերցասրահ մը, ուրկէ կ՚օգտուին մեր բոլոր հայրենակիցները, առանց խտրութեան:

Ջերմապէս կը խնդրուի հայ հեղինակներէն, հրատարակիչներէն եւ հայ մամուլէն, որ բարի ըլլան իրենց հրատարակութիւններէն մէկ-մէկ օրինակ ղրկել իբրեւ նուէր՝ հետեւեալ հասցէով Mr. Gaidzag Djarayan, 14 Rue de la Fare, Marseille.

Կը խնդրուի արտասահմանի մամուլէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Օթօմօպիլի նկարիչ Հ. Սանճագճեան որու Փարիզ գտնուիլը կը կարծուի: իմացնել՝ Երուանդ Փափազեանի 3 Rue Beauveau Hotel Lesbos, Marseille.

— Կը փնտռուին Նախիջեւանի

Ուզուն Օբա գիւղացի Հայրապետ Տէր Մարգարեանց, —որ 1923ին Փարիզ կը գտնուէր, Ղարաբաղցի Մովսէս եւ Ղազախցի Ստեփան կարապետեան: գրել Ա. Սահակեանին 32 Rue Carnot, Montlard, Cote d'Or.

— Շապին Գարահիսարի Աղւանիս գիւղացի Գեղամ Նունֆիկեան՝ հօր անունը Գրիգոր: կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուի: գրել՝ Armeniak 63746, 26 Comp. du 1er Bataillon ft. Corps à Dap Cau, Tonkin, Indochine Française.

— Կը փնտռուի Պէյրութի որբերէն Եոզկատցի Լեւոն Փափազեան որը 926ին Ֆրանսա եկած էր որբերուն հետ: իմացնել՝ Arsen Bagamianի, Café Arménien, Av. Jean Jaurès, Decines Isère.

— Կը փնտռուի Վռամշապուհ Գապարաճեան, Պոլիս կէտիք փաշացի որ 921ին անգլիացւոց մօտ թարգման եղած է Հարպիյէյի վարժարանին մէջ, տեղեկացնել իր մօրը, որ պիտի նուիրէ 3 ամսուան «Յառաջ»ը օրը օրին: հասցէ՝ Mme. Marie Kabarabjian, Usine Mr. Chaber, Flaviac, Ardèche:

— Կը փնտռեմ, եղբայրս Ուրֆացի Ալիքսան Գրիգորեան 22 տարեկան, տարագրութեան ժամանակ միասին էինք Նիսէպինի մէջ. անակնկալի մը պատճառաւ. զատուեցայ իրմէ. երկար ատենէ ի վեր լուր չունիմ իրմէ. իմացնել. Hhorène Krikorian 202 Rue Boileau. Lyon. France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած ատըլիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ: Առաջին շաբաթէն կը վճարուին: Շուտով դիմել՝ Տիկ. Վարդանոյշի, 1 Rue Raymond du Temple, a Vincennes. (փորթ տը Վէնսէնէն թրամվէյ առնել եւ «Շաթօ» իջնել: կարելի է նաեւ ուղղակի ինծի դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris, (XIme).

Գործ կը փնտռէ

երկար տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը լաւ ճանչցող պատուաւոր հայրենակից մը, հմուտ ֆրանսերէնի եւ տոմարակալութեան, կը ստանձնէ որեւէ պաշտօն. դիմել՝ Յառաջի վարչութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ

15 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի)	100 Mark	606	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	15
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատր	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	75
Լիր » »	Lire	138	30
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	25
Լէյ 100 հատր	Ley	15	45
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3340	—
» II	»	1970	—
» III	»	1670	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	145	—

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵ[ԱՆ]
"ԿԱՐՕ„
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամք[ով] պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այ[ր]տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ: Կ՚ընդ[ունինք] նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ: Վաճառատունէս գն[ուած] կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի: Վաճառատանս բացման առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ Հ[Ա]ՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒ[Ն]

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐ[Ք] պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք, [...] գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի [պայ]մաններով:

ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ընթերցարան[ի] շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ [հրա]պարակին վրայ:

Կ՚ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք: կարեւոր [զեղչ] մեծաքանակի համար:

Հասցէ.— Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tc[h]makdjilar, Stamboul.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

ԹԷ Ի՛ՆՉ ՊԱՏՄԵՑ ԹՐԷԲՈՆԷՄԸ
ԿԱՄ
Ի՞ՆՉ Է ՍԻՖԻԼԻՍԸ

ինչպէս պաշտպանուիլ — ինչպէս դարմանուիլ

Յառաջաբան՝ ՏՕՔԹ Վ. Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԷ

Ժողովրդական գիտութեան Հատոր մը որ վէպի պէս կը կարդա[ցուի] միլիոնաւոր մարդոց աւերած վտանգի մը դէմ կռուելու [...] ջոցները:

Պատկերազարդ — Շքեղ տպագրութիւն

ԳԻՆ.— Ֆրանսա՝ 6 Ֆր., Եւրոպական երկիրները եւ [Սու]րիա՝ 7.50 Ֆր., Մնացեալ երկիրներ 35 սէնթ:

Դիմել՝ L. KÉVONIANի, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿ[ԱՆ]

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին[ը]

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին[ը]

եւ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes La Fère (Aisne).

ԱՅՍ ՕՐ Է ՈՐ...

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԼՈՒՍԱՔԱՂ„ հրատարակութիւններուն Ա. ՊՐ[...]

Փնտռեցէ՛ք

ՓԱՐԻԶ՝ եկեղեցիին դուռը եւ բոլոր հայ լրագրավա[ճառ]ներուն մօտ:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գ. Տէրիկեանի մօտ՝ 15 րիւ տէ Տօմինիքէն.

ԼԻՈՆ՝ Յակոբեանի մօտ՝ 95 Քուռ Ռիշար-Վիթօն, Մօնշ[ա]նցեւ

ՎԱԼԱՆՍ՝ Փիլիպպոսեանի մօտ՝ 8 րիւ տիւ Թէաթր.

ԼԱՆՍԷՅ՝ Խաչիկեանի մօտ 3 րիւ Ա. Պէրժէո.

եւ կամ բաժանորդագրուեցէք դիմելով մեր գործակալ[նե]րուն եւ մեզի.— (եռամսեայ 16, վեցամսեայ 30, տարեկան [...]) Vahram Sévouni, 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé (Seine)

ԾԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր պրակ կը պարունակէ թէ՛ վի[...]պական եւ թէ թատերական ընտրուած գործ մը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[ԱՆՑ]

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9[...]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամու[ին] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մաս[նա]գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, [ականջի] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժա[մը] 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

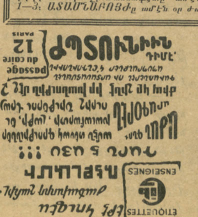

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux
Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կ[ա]նանց, մորթային, վեներ[ա]կան հիւանդութիւնները: [...]րակալայնութիւններու (va[]rices) հիմնական դարմանու[մ] առանց գործողութեան:

Ամէն օր ժամը 10-12, [եւ] 2-8, Կիրակի եւ տօն օրե[ր] 9—12:

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ՚էսթի մօտ,

Հեռաձայն՝ Nord 31—49:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՍՏԱՆ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ 1927

17 JUILLET 1927

...ՏԱՐԻ ԹԻՒ 391

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԱՇԽԱՐՀԸ

Աշխարհ չէ գտած տակաւին իր պաղարիւն եւ բնականոն ...ձակը, թէեւ լրացաւ Մեծ Պատերազմին տասնամեակը։

Ամէն օր դղրդագին դէպք մը կու գայ խանգարել հաստատուած կարգ ու սարքը, արեան լիճեր կազմելով, բանտերը ...ցնելով, կամ օրուան իշխանաւորներուն բունցքը ամ...ցնելով։

Վերջին անակնկալը կը հասնի Վիեննայէն։

Համեմատաբար խաղաղ ժողովուրդ մը, որ ծանրագոյն ...րուածը կրեց պատերազմէն, 56 միլիոնէն իջնելով վեց մի...նի, տակն ու վրայ եղած է այս միջոցին։

Լուրերը հակասական են տակաւին։ Աւելի ճիշդ, ամէն ...ղորդակցութիւն կտրուած ըլլալով, կարելի չէ լրիւ գաղա...ր կազմել կացութեան մասին։ Բայց, առաջին տեղեկու...իւններն ալ կը հաստատեն, արդէն, կացութեան ծանրու...իւնը։ Կրակի տրուած է դատական պաշտօնատունը. արիւ...ալի ընդհարումներ եւ զոհեր. խոր գրգռութիւն ամէն կողմ։ ...կանական պահանջներ՝ օրուան իշխանութեան դէմ։

Շարժման գլուխը կեցած են ընկերվարականները։ Թէեւ ...րմիրներու մասին ալ գրոյցներ կը պտտին, բայց վիճելի են։ ...խարհի ո՛ր եւ է կողմը, կարմիրները կ՚օգտուին ամէն խառ...կութենէ, իրենց «դիկտատուրա»ն հաստատելու համար։ Հա...նաբար այս անգամ ալ փորձած են իւղ լեցնել կրակին վրայ։ ...յց դժուար թէ յաջողին, մանաւանդ որ ընկերվարականները ...տկառելի ուժ կը ներկայացնեն ամբողջ Աւստրիոյ մէջ։

Խռովութիւնները կը վերագրուին երեք ֆաշիստ ոճրա...ործներու ազատ արձակման։ Էականը այն է որ, կիրքերը ...րուած էին երկար ատենէ ի վեր, եւ հրապարակային ցոյցերն ...ընդհարումները յաճախադէպ։ Մասնաւորապէս Մեծ պա...երազմէն յետոյ, սուր հանգամանք ստացած են զանգուա...յին արտայայտութիւնները, անհաճոյ արարք մը խափանե...ու, կամ ժողովրդային ծրագիր մը յաջողեցնելու համար։

Այս ամէնուն մէջ, չարաշուք դեր մը կը կատարէ կիրքը։ ...րդիկ շատ աւելի դիւրագրգիռ են այսօր, եւ աններող։

Նոյն հոգեբանութեան ուրիշ մէկ պատկերը կը ներկայացնէ ...րլանտան։ Շնորհիւ գիտակից եւ յարատեւ պայքարի մը, այս ...քարիւն երկիրը, պահպանողական Անգլիոյ աչքին փուշը, ...ջողեցաւ դառնալ «Ազատ Պետութիւն»։ Ատեն եղաւ որ ա...էն օր արիւն կը թափէր Լոնտոնի եւ Իրլանտայի փողոցնե...ուն մէջ, այս դատին յաջողութեան համար։ Վտանգի տակ էր ...նգլիոյ նախարարներուն եւ երեսփոխաններուն կեանքը։

Վերջապէս, կարելի եղաւ միջին ճամբայ մը գտնել։ Բայց ...րլանտայի մէջ տարրեր կան որոնք չեն գոհանար եղած զի...ումներով եւ կը պահանջեն բացարձակ անջատում Բրիտա...ական կայսրութենէն։ Այդ խմբակցութենէն քանի մը հոգի ...նցեալ շաբթու սպաննեցին Իրլանտիոյ դատական նախարա...ը, որ միեւնոյն ատեն փոխ-նախագահն էր։

Ջղագրգռութեան եւ կիրքի անզուգական շարժանկարը կը ...երկայացնէ խորհրդային արքայութիւնը։ Տասը տարին շատ ...ան չփոխեց օրուան բարքերէն, եւ պզտիկ խլրտում մը կամ ...րտասահմանի մէջ կատարուած սպանութիւն մը բաւական ...ն, գնդակահարութեան վայրենի ցուցահանդէսներ սարքելու։ ...ւագոյն պարագային, անհամար աքսորականներու կարաւան...երն են որ կը քշուին հանգրուանէ հանգրուան մինչեւ հիւ...իսի սառնարանները կամ դէպի Սիպերիա։ Եւ այս՝ կարմիր ...այսրութեան բոլոր կողմերէն, մինչեւ անգամ «ազատ եւ ան...կախ» Երեւանէն, որ իր «հակայեղափոխականները» աքսորելու ...եղ կամ ազատութիւն անգամ չունի...

Բազմազան են այս ջղագրգիռ, տարերային վիճակին պատ...ճառները։

Մեծ պատերազմը այնպիսի ճեղքեր ձգեց, որոնք դաշինք...ներով եւ բանաձեւերով չեն գոցուիր։ Ժողովուրդները գոհ չեն։ ...ոհ չեն նաեւ դասակարգերը, եւ առանձնապէս աշխատաւոր ...ազմութիւնները։ Աւելի քան երբեք սուր հանգամանք առած ...են ազգային նախանձն ու ընկերային հակամարտու...թիւնը։ Նորէն մեծերը, զօրաւորները, ուրիշ խօսքով՝ փոքրա...մասնութիւններն են տէրն ու տիրականը ժողովուրդներու ...ճակատագրին։

Միւս կողմէ, պոլշեւիկեան անխորհուրդ եւ արիւնուշտ ...մարզանքը վերիվայր շրջեց շատ բաներ, ամէնէն առաջ զօ...րացնելով բռնութեան թափը։ Աշխարհ գլորեցաւ մէկ ծայրա...յեղութենէն միւսը։ Պոլշեւիկները իրենք ստեղծեցին ֆաշիզմը, ...թէեւ այսօր ակռայ կը կճրտեն անոր դէմ եւ կը ճգնին սեւ ...շապիկով մը արատաւորել ազգային ամէնէն առողջ արտայայ...տութիւններն իսկ։

Աշխարհը կուրացած է եսական կիրքէն, ինչպէս, երբեմն, ...ծայրայեղ վիպականութենէն։

Այնքան խորացած է փոխադարձ անվստահութիւնը, որ ...մարդիկ ներելի կը գտնեն ամէն միջոց, տեղի չտալու համար։ ...Եւ ո՛վ որ աւելի զօրաւոր է, կ՚իջեցնէ առաջին հարուածը, ա...ռանց հետեւանքի մասին մտածելու։

Վա՜յ անոր որ պատրաստ չէ...

Եւ մանաւանդ, վա՜յ անոնց որ չեն հասկնար ժամանակա...կից անցքերու ներքին իմաստը, և ամէն ինչ կը դատեն արտա...քին երեւոյթներէն։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԱՉԸ ԵՒ ՄՈՒՐՃՆ ՈՒ ՄԱՆԳԱՂԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Քալիֆորնիոյ *Մշակը* (Նախկին Ռամկավար), կը նկատէ (7 Յունիս).

— «Մեր նախահայրերը երբ քրիստոնէութիւնը ընդունեցին, անոնք հետզհետէ մէկդի դրին սուրը եւ ուրացան երկաթին փրկարար ուժն ու զօրութիւնը։ «Սիրեցէք զմիմեանս», «Ներեցէք ձեր թշնամիներուն», «Շապիկդ ուզողին վերարկուդ ալ տուր», «Սուր առնողը սուրով պիտի իյնայ» եւայլն, նման առածներու մէջ ամփոփուած վարդապետութիւնները պատճառ եղան որ մեր հայրերը անդիական տեսիլներէն տարուելով ապրին, այս եւ նման վարդապետութիւններու պատուիրանները։

«Վանքերն ու ճգնարանները աղօթողներու եւ ճգնողներու ապաւէն բազմութիւններ սնուցին։ Պայքարի կեանքը տեղի տուաւ կրօնասիրութեան, ներողամտութեան աղօթքին։ Քրիստոսի վարդապետութեանց սխալ ըմբռնումը ջլատեց ցեղին մէջէն ազատասիրութեան ըմբոստ ոգին։ Նոր կրօնի հաւատաւոր առաջնորդները նոր հաւատքի ազդեցութեան տակ ջարդ ու փշուր ըրին Աստուածներն ու մեհեանները, կռատուններուն հետ։ Այրուեցան, փճացուեցան եւ անհետացուեցան Արեւին նուիրուած գրական եւ պատմական բոլոր հաւաքածոները։

«Խորհրդային Հայաստանի վարիչներն ալ մեր նախահայրերուն նման, նոր վարդապետութեան մը ազդեցութեան տակ մոլեռանդ, նոյն շաւիղէն է որ կ՚ընթանան։ Անոնք սկսած են մէկդի նետել այն ինչ որ ազգային է, եւ ինչ որ մերն է եւ ցիրազատ։ Համայնավարութեան գաղափարականէն տարուած, մոռնալ սկսած են ազգայինը։ Մուրճն ու մանգաղը իրենց իտէալը դարձած է։ Չկան եւ այլ եւս չեն երգուիր ազգային երգեր։ Հայ պատմութիւնը կրճատուած է, եւ ամէն բան, ամէն բան, օտարանալ սկսած է։ Օտար ներշնչումներու եւ օտար իտէալներու շունչին տակ, օտար գրականութիւն, օտար մտածումներ եկեր գրաւեր են մեր գրական ու գեղարուեստական հրապարակները։ Կը մեռնինք ամէն օր, կը թաղենք օրէ օր ամէն հարազատ նուիրականութիւն, օտար վարագոյրի տակ։

«Երազող եւ ծոյլ ծոյլ բաղձանքներ սնուցանող սերունդներ կը մեծցնենք, մինչ ազգեր եւ ցեղեր կը վազեն, կը բարձրանան եւ ժամանակին արժէքը կ՚օգտագործեն, իսկ մենք համայնավարութեան ծայրայեղ եբազներէն տարուած, կ՚օրօրուինք եւ նոյն օրօրով կ՚օրօրենք մեր յաջորդներն ալ։»

40 ԱՍՏԻՃԱՆ ՇՈՒՔԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ անցած կիրակի օր ջերմութեան անհամբերութեան ալիք մը կը տիրէր Պոլսոյ վրայ։ Առտուն արտասովոր ջերմութիւն մը կար արդէն եւ ջերմաչափը 35ի շուրջ ցոյց կու տար։ Հետզհետէ, մինչեւ կէսօր, տաքը սկսաւ ճնշել, եւ մթնոլորտը հեղձուցիչ վիճակ մը կը ստանար։ Ամենատաք միջոցին, ջերմութեան աստիճանը հասաւ շուքին մէջ 40 եւ արեւուն մէջ մինչեւ 60 աստիճանի։ Աշխատութիւնը անկարելի դարձաւ եւ ամէն ոք շուք ու զով տեղ մը կը փնտռէր ապաստանելու։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ Կ՚ԱՅՐԵՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱԼԱՏԸ

Անցեալ Յունուար 10ին, հունգարական սահմանին վրայ՝ Շաթէնտորֆի մէջ ընկերվարականներու մէկ հաւաքոյթին ատեն ֆաշիստներ եւ ազգայնականներ սրահին վրայ յարձակելով սպաննեցին ընկերվարական երկու բանուորներ եւ տղայ մը, ու վիրաւորեցին քանի մը հոգի։ Ոստիկանները հասնելով, տեղւոյն վրայ ձերբակալեցին յարձակողներէն քանի մը հոգի, ուրիշներ ալ բռնուեցան իրենց ապաստանած տուներուն մէջ։ Բոլորին վրայէն ալ գտնուեցան հունգարական ատրճանակներ եւ փամփուշտներ։ Հարցաքննութիւնը երեւան հանեց որ յիշեալ ֆաշիստները կապ ունէին մաճառ կազմակերպութեանց հետ եւ յարձակումէն քանի մը վայրկեան առաջ կայարանին մէջ տեսնուած էին կոմս Թէլէքիի հետ։

Վերջին օրերս Վիէննայի մէջ տեղի ունեցաւ այս դատը, որուն ուշադիր կը հետեւէին Վիէննայի ընկերվարական բանւորական շրջանակները։ Պէտք է ըսել թէ Վիէննայի բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ կանգնած է Սոցիալ-Դեմոկրատիայի կողքին։ Դատարանը Հինգշաբթի օր անպարտ արձակեց ազգայնականներէն երեքը։ Հազիւ վճիռը արձակուած էր, երբ ընկերվարական Վիէննան մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ։ Բոլոր գործարաններու մէջ բանւորները դադրեցուցին աշխատանքը եւ անմիջապէս համախմբուեցան քաղաքին կեդրոնը ցոյցեր կազմակերպելու համար։ Նախ փորձեցին յարձակիլ Համալսարանին, յետոյ Խորհրդարանի շէնքին վրայ, սակայն ոստիկանները կրցան ժամանակին պարպել այդ երկու շէնքերը։ Այն ատեն խմբովին յարձակեցան Արդարութեան պալատին վրայ, որուն ապակիները ջարդուփշուր ըրին եւ երկաթեայ դուռները քանդեցին։ Յետոյ շէնքէն ներս մտնելով փողոց նետեցին բոլոր վաւերաթուղթերը եւ այրեցին։ Ոստիկանութիւնը ի զուր կը փորձէր ցուցարարները դուրս հանել։

Անոնք յաջողած էին կրակ տալ շէնքին։ Նոյն իսկ ընկերվարական կազմակերպութեանց համազգեստ հագած խումբերը չկրցան կարգը հաստատել։ Հրշէջները կ՚աշխատին մարել հրդեհը։

Թրամուէյի երթեւեկը դադրեցաւ ամբողջ քաղաքին մէջ։ Ելեկտրական աշխատաւորներն ալ գործադուլ յայտարարեցին եւ քաղաքը ամբողջովին մութի մէջ մնաց։ Գործադուլ յայտարարեցին նաեւ թերթերու գրաշարները, որով ո՛չ մէկ թերթ լոյս տեսաւ Աւստրիոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Գրեթէ միւս բոլոր գործարաններն ալ փակուած են։

Ամբոխը յարձակեցաւ ազգայնական «Վինըր Նոյսթէ Նախրիխթըն» թերթին խմբագրատան վրայ եւ քարուքանդ ըրաւ ամէն բան։ Շէնքին առջեւ կեցած նախատական հայհոյչներ ուղղեց խմբագիրներուն։ «Ռայխսփօսթ» կրօնաթերթին խմբագրատունն ալ յարձակումի ենթարկուեցաւ։

Արտասահմանի հետ հեռագրական եւ հեռաձայնական բոլոր հաղորդակցութիւնները կտրուած են, այնպէս որ վերջին անցուդարձերու մասին կարելի չէ ստոյգ տեղեկութիւն առնել։ Պերլինի ճամբով հասած լուրերու համաձայն, ցոյցերու ընթացքին ժողովուրդէն եւ ոստիկաններէն սպանուած են 50 հոգի եւ վիրաւորուած աւելի քան 200։ Դատարանի շէնքին մեծ մասը այրած է։ Ցուցարարները կտրած ըլլալով կազի խողովակները, հրդեհը աւելի կատաղի եղած է։

Ցուցարարներու թիւը կը հաշուուի 300,000։ Թրամուէյները կ՚օգտագործուին անոնց կողմէ՝ պատնէշ շինելու նիւթեր փոխադրելու համար։ Սահմանագլուխէն Վիէննա մեկնող 50 ոստիկան-զինուորներ մայրաքաղաք մտած ատեն ձերբակալուած են երկաթուղիի գործաւորներուն կողմէ, որոնք զինաթափ ըրած են զանոնք։ Վիէննայէն Փրակա գացող կառախումբը նոյնպէս գրաւուած է ցուցարարներուն կողմէ եւ չպիտի կրնայ ճամբան շարունակել։

Զգայացունց եւ հակասական լուրեր կը շրջին. կ՚ըսուի թէ ցուցարարները ձերբակալած են եւ իբրեւ պատանդ կը պահեն վարչապետ Զայփէլն ու ոստիկանական տեսուչ Շօպէրը։ Կ՚ըսուի թէ մայրաքաղաքը ընկերվարականներու ձեռքն է, եւ թէ Վիէննայի շրջաններէն բանւորական նոր ուժեր կը սպասուին, քաղաքապահ զինուորները ցուցարարներուն կողմը անցած են։ Ուրիշ լուրերու համաձայն, ոստիկանութիւնը զսպած է շարժումը եւ կացութեան տէր դարձած։

Սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան բիւրոն որոշած է միայն նիստ գումարել եւ շարունակ շփման մէջ ըլլալ գանազան արհեստակցական միութեանց հետ։ Բիւրօն պատուիրակութիւն մը ղրկած է վարչապետին մօտ՝ հրաւիրելով զայն որ հրաժարի։

«Իմփինիկ Նիուզ» կը տեղեկանայ թէ ընդհանուր գործադուլ յայտարարուած է Վիէննայի եւ շրջականերուն մէջ։ 40,000 երկաթուղիի բանւորներ երկաթուղիի ձողերը կը հանեն՝ երթեւեկը անկարելի դարձնելով։ Համայնավարներն ալ միացած են ընկերվարականներուն եւ կրակ կ՚ընեն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԹԻՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐԸ

Թիւրքմէնիստանի Կոմունիստ Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն կը ցաւի որ կոմունիստներու մէջ դեռ չեն ջնջուած կնավաճառութեան աղտոտ սովորութիւնները։ Այսպէս կը մատնանշէ «ընկեր» մը, որ 450 ռուբլիով գնած է 16 տարեկան աղջիկ մը։ Ուրիշ «ընկեր» մը՝ ծախած է իր աղջիկը 500 ռուբլիի, որովհետեւ, ինչպէս յայտարարած է, «պարապ տեղը չէր որ կերցուց խմցուց»։ Դարձեալ կոմունիստներն են, որ դեռ ատի աղջիկներ կը փախցնեն։ Այս պատճառով, կուսակցութիւնը ստիպուեցաւ շրջաբերական մը հանել, արգիլելու համար անդամակցութիւնը բոլոր անոնց, որ մէկէ աւելի կին ունին։ (Փրավտա, 2 Յունիս)։

Սակայն զարմանալին այն է որ, այս արգելքները միայն Թիւրքմէնիստանի կոմունիստներուն համար դրուած են, եւ ոչ թէ Մոսկուայի եւ Երեւանի «ընկեր»ներուն։

ՄԱՐԶԱՆՔԸ եւ ՍԻՐՏԸ

Համաձայն Վիէննայի «Սիրտի կայանին» վիճակագրութեան, որ ցոյց կու տայ մարզական խումբերու անդամներուն սիրտին վիճակը, քննուած 3977 մարզիկներու սիրտերը անբնական կերպով լայնցած ու մեծցած են առաւել կամ նուազ չափերով։ Ամէնէն աւելի լայնցած է սիրտը լողորդներուն, շրջիկներուն, վազողներուն եւ հեծելանուորդներուն։ Յետոյ կու գան ֆութպոլի, պօքսի հետեւողները։ Աւելի վերջ կու գան մարզական թեթեւ խաղերը։

ՍԵՐՊԻԱՅԷՆ ԵԿԱԾ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Սերպիայէն Թուրքիա եկած թուրքերը որոշած են միութիւն մը կազմել, պաշտպանելու համար իրենց շահերը եուկօսլաւ կառավարութեան դէմ, որ գրաւի տակ առած է մեկնող թուրքերու շարժուն եւ անշարժ կալուածները։ Գաղթականներէն անոնք որ միջոցը ունին, Սերպիա կ՚երթան իրենց դատը անձամբ պաշտպանելու համար։ Միութիւնը նպատակ ունի պաշտպանելու ընդհանրապէս ոչ ունեւոր եւ կարօտ անձերուն դատերը, փոխանորդներու միջոցով, որոնք պէտք եղած օրինական դիմումները պիտի կատարեն Սերպիոյ մէջ։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պելճիքայի երեսփ. ժողովին մէջ Հինգշաբթի օր կռփամարտ մը տեղի ունեցաւ ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխաններուն միջեւ։ Համայնավար երեսփոխան Ժաքմոթ քննադատեց ընկերվարական նախարարները, որ քաղքենի դաշինքի մը մէջ մտած են, իսկ ընկերվարական երեսփոխանները բանւոր դասակարգի շահերուն հակառակ կը գործեն։ Այս ճառը, որ քանիցս ընդմիջուեցաւ, վերջին ծայր զայրացուց ընկերվարականները, որոնցմէ Հիւպէն խոյացաւ դէպի համայնավար երեսփոխանը, բայց ազատականները բռնեցին զինքը։ Քիչ յետոյ սակայն ուրիշ ընկերվարական երեսփոխաններ չհամբերելով, համայնավարներուն օծիքը փական եւ մօտ տասը վայրկեան կռփամարտ տեղի ունեցաւ։ Բարապանները մեծ դժուարութեամբ կրցան իրարմէ զատել տաքգլուխ երեսփոխանները։

ССCP.

ՈՒԿՐԱՅՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ուկրայնական հարցը կը շարունակէ յուզել ու զբաղեցնել խորհրդային իշխանութիւնը: Մոսկուայի թերթերը լեցուն են այդ հարցին վերաբերող տեղեկութիւններով ու յօդուածներով:

Եթէ ուզենք ամփոփել հարցին էութիւնը, կը ստացուի հետեւեալ պատկերը.—

Ուկրայինան, պոլշեւիկներու տիրապետութեան տակ, զարմանալի արագութեամբ կը հասուննայ՝ ազգային-մշակութային եւ քաղաքական տեսակէտներով: 10—15 տարի առաջ Ռուսաստանի մէջ ուկրայնական խնդիր գրեթէ գոյութիւն չունէր. խումբ մը ազգասէրներ կ'երազէին ուկրայնական լեզուի ազատութեան եւ մշակութային տարրական իրաւունքներու մասին: Անկէ աւելի հեռուները չէր երթար Ուկրայինայի քաղաքական միտքը:

Այսօր Ուկրայինան այլ եւս ազգային - պետական առանձին միութիւն է եւ բռնուած ծայրայեղ ազգայնականութեամբ՝ կը ձգտի բոլորովին անջատուիլ Ռուսաստանէն եւ ապրիլ անկախ քաղաքական կեանքով: Ուկրայնական ազգայնական եւ անջատական շարժման աղբիւրը խորհրդային իշխանութիւնն է, որ բոլորովին տարբեր նպատակներով բորբոքեց ռուս-ուկրայնական հակամարտութեան հրդեհը եւ այժմ յուսահատ ճիգեր կ'ընէ մարելու զայն:

Քաջալերուած իրենց ազգայնացման քաղաքականութեան մէջ՝ ուկրայինցի ազգասէրները սկսան ամէն տեղ «երկաթով ու կրակով» պատուաստել ուկրայնական լեզուն, ուկրայնացնել պետական ու հանրային կեանքը, բոլոր հիմնարկութիւններն անխտիր: Ռուսութիւնը, ռուսերէն լեզուն ենթարկուեցան խիստ հալածանքի: Դպրոց, համալսարան, կառավարութիւն, մամուլ ամէն տեղ պաշտօնական լեզուն դարձաւ ուկրայներէնը: Եւ 15 տարի առաջ ուկրայներէն Աստուածաշունչը կարդալու իրաւունք պահանջող Ուկրայինցին, յանկարծ տիրացաւ ազգային առաւելագոյն իրաւունքներու: Ուկրայինցի համայնավարներէն շատերն ալ կանգնեցան ազգային տեսակէտի վրայ եւ խորհրդային ու լենինական խօսքերով զինուած՝ շարունակեցին իրենցմէ առաջ եղող ազգայնականներու քաղաքականութիւնը:

Հասկնալի է, որ նման կացութեան հանդէպ ուկրայինցի հակապոլշեւիկ ազգասէրներէն շատերը փութացին ճանչնալ խորհրդային իշխանութիւնը, եւ Հրուշեւսկիի պէս մոլեռանդ գործիչներ վերադարձան Ուկրայինա՝ ուժ տալով ուկրայինցի պոլշեւիկներուն: Շատեր ալ յարեցան Ուկրայնական Կոմկուսին, ինչպէս Շումսքի եւ ուրիշներ, որոնք, թէ իբրեւ կառավարութեան անդամ, թէ այլ հանգամանքով շարունակեցին Ուկրայինայի ազգայնացման եւ անջատման գործը:

Բանը հասաւ այնտեղ, որ Մոսկուայի համայնավար մամուլի մէջ ահազին աղմուկ բարձրացաւ բռնի ուկրայնացման դէմ: Յայտնի պոլշեւիկ հրապարակագիր Լարինը, օրինակ, Կոմկուսի կեդրոնաթերթ «Պոլշեւիկ»ի մէջ հնչեցուց ահազանգը եւ բազմաթիւ փաստեր հրապարակեց, որոնք կը հաստատէին ուկրայնական հակառուս քաղաքականութեան մը գոյութիւնը: Նոյն «Պոլշեւիկ»ի վերջին թիւին մէջ (թիւ 11-12) համայնավար Թոպոլով խիստ քննադատութեան կ'ենթարկէ Լարինի «Ռուսամոլ» տեսակէտները եւ կը պահանջէ, որ ուկրայինայի մէջ ապրող ռուս բնակչութիւնը սորվին ուկրայնական լեզուն. այդ է Լենինի փրոլետարիատի ազգային քաղաքականութեան թելադրանքը: (Պէտք է գիտնալ, որ Ուկրայնական քաղաքներու ազգաբնակութեան եւ, մանաւանդ, բանուորներու մեծ մասի խօսակցական լեզուն ռուսերէնն է):

Մամուլի մէջ գրուածներն, ի հարկէ, սոսկ արձագանգներն են կառավարութեան եւ Կոմկուսի վարչակարգի ներսը կատարուածներու: Մինչ լրագրողները բանակռիւ կը մղեն, կառավարողները իրարու օձիքէն կը քաշքշեն, մէկ մէկու բռունցք ցոյց կու տան: Այսպէս, Կոմկուսի կեդրոնաթերթ «Փրավտա»յի մէջ առաջ բերուած է, Խարքովի ուկրայնական մամուլէն, Ուկրայինայի Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէի մէկ գանգատագիրը՝ ուղղուած Երրորդ Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէին, որով ուկրայինցի ուղղափառ համայնավարները կը բողոքեն իրենց ազգայնական ընկերներու՝ Շումսկիի եւ ուրիշներու դէմ: Ըստ այդ գանգատագրի՝ ուկրայինցի ազգասէր համայնավարները կը մեղադրուին հետեւեալ մահացու մեղքերով.—

«1.— Ազգայնական թեքում, որուն էութիւնը այն է, որ անոնք (ուկրայինցի ազգասէր համայնավարները) կը ստորագնահատեն ու չեն հասկնար բանուոր դասակարգի ու Կոմկուսի դերը Ուկրայինայի ազգային հարցի լուծման մէջ: 2.— Զուտ պիւրոկրատական մերձեցում դէպի ուկրայինցի բանուոր դասակարգի ոչ-ուկրայնական մասը, ուկրայնական մշակոյթին մասնակից դարձնելու թափն ու ձեւը՝ պահանջելով բռնի կերպով ուկրայնացնել ռուս եւ ուրիշ բանուորները: 3,— Որոշ թերահաւատութիւն դէպի կուսակցութեան ուժն ու կարողութիւնը՝ Ուկրայինայի մէջ ազգային քաղաքականութիւն վարելու: 4.— Լքումի եւ պարտութեան տրամադրութիւն ընկերվարական շինարարութեան հեռանկարներու մասին: 5.— Անընդհատ ձգտում կտրելու համար վստահութիւնը դէպի կուսակցական հիմնական շարքերը, մասնաւորապէս դէպի ռուս ընկերները, եւ, մանաւանդ, դէպի այն ռուս ընկերները, որոնք Ուկրայինա կու գան ուրիշ դաշնակից հանրապետութիւններէն: 6.— Բոլորովին այլանդակ հասկացողութեան մասին, իբրեւ ռուս շովինիզմի ներկայացուցչի, որ, իբր թէ, կը ճնշէ ուկրայինցի համայնավարները: 7.— Զարանենգ հալածանք ուկրայինցի այն ընկերներու դէմ, որոնք ուղիղ քաղաքական գիծ կը վարեն եւ կ'որակուին իբրեւ դաւաճաններ, ուրացողներ, «գարշելի մալոռոսներ» եւայլն: 8.— Ակնյայտնի օժանդակում այն քարոզին, որու համաձայն, ուկրայնական մշակոյթը պէտք է հակի դէպի դրամատիրական Եւրոպան, իբրեւ հակակշիռ Մոսկուայի:

Միտքը պարզ է եւ երկար մեկնութիւններու պէտք չկայ. ուկրայինցի ազգասէր համայնավարները կ'ուզեն բաժնուիլ Մոսկուայէն եւ Ուկրայինան դարձնել անկախ: Որով, ուրեմն, անհիմն չեն ուկրայնական տարրերու յոյսերը, Ուկրայինայի խորհրդային վարիչներն իսկ պիտի ջանան, պատեհ առիթով մը, յայտարարել անկախութիւն:

Ասոր հակառակ, «գարշելի մալոռոսները» — Զուբար, Փեթրովսկի, Չաթոնսկի եւ ուրիշներ — իրենց թիկունքին ունենալով Մոսկուան՝ կ'աշխատին չէզոքացնել «ազգասէրներու» ազդեցութիւնը: Շումսկին, որ հանրային կրթութեան գործավար էր, եւ իր ընկերները հեռացուեցան կառավարական պաշտօններէ: «Ազգայնական համայնավարներու» դէմ բացուեցաւ կատաղի հալածանք մը: Անոնք հարիւրներով կը բանտարկուին, կամ զանազան պատրուակներով կ'աքսորուին Ռուսաստան եւ այլուր: Մոսկուան կ'ուզէ մարել իր իսկ վառած հրդեհը: Պայքարը «ուկրայնացման» դէմ սկսած է ընդունիլ սուր ձեւեր:

Այդ պայքարի մէկ փուլն է Ուկրայինայի Կեդր. Գործադիր Կոմիտէի նախագահութեան եւ Գործավարներու Խորհրդի 7 Յուլիսի որոշումը «լեզուներու հաւասարութեան եւ ուկրայնական մշակոյթի զարգացման օժանդակութեան» մասին: Ըստ ձեւի, այդ որոշումը, կարծես թէ, նպատակ ունի պաշտպանել ուկրայնական լեզուն ու մշակոյթը. ըստ էութեան անիկա կը սահմանափակէ ուկրայներէնի թափանցման շրջանները եւ պաշտպան կը կանգնի ռուս լեզուի: Համաձայն այդ որոշման «Ուկրայինայի կառավարութիւնը կը յայտարարէ Ուկրայինայի մէջ ապրող բոլոր ազգերու լեզուներու հաւասարութիւն»: Երկրի պաշտօնական լեզուն կը ճանչցուի ուկրայներէնը, բայց «Ուկր. Կեդր. Գործկոմի, Ժողկոմխորհի, կեդրոնական հիմնարկութիւններու եւ հաստատութիւններու, շրջանային գործկոմներու, քաղաքային խորհուրդներու բոլոր դեկրետները, որոշումներն ու կարգադրութիւնները պէտք է հրատարակուին ուկրայներէն եւ բացի այդ, ռուսերէն լեզուով»: Ուրիշ խօսքով, պետական պաշտօնական լեզու է եւ ռուսերէնը, այսինքն՝ Ուկրայինան կը նկատուի երկլեզուեան պետութիւն. ռուսերէնն ու ուկրայներէնը հաւասար իրաւունքներ ունին հոն:

Այս նոր օրէնքը անպայման դարձակէտ մըն է Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ հանդէպ Ուկրայինայի: Վերջինիս մէջ Մոսկուայի ազդեցութիւնը աւելի կ'ուժեղացուի, Մոսկուայի կեդրոնացման միտումը աւելի կը սաստկացուի: Ուկրայինցի ազգասէրները զօրաւոր հարուած մըն է, որ կը ստանան: Հարց է, սակայն, թէ կարելի՞ է արհեստական, բռնի միջոցներով կասեցնել կեանքի բնական հոսանքը: Ուկրայինցի ժողովուրդը կ'ուզէ ինքը տնօրինել իր ճակատագիրը. Մոսկուայի վարիչները եւ իրենց Խարքովի մարդպանները կրնա՞ն խեղդել ժողովրդական այդ կամքը:

Պատմութիւնը ցարդ հաստատած է հակառակը...

Ս. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Վերջերս Դանուբի վրայ, Պէլկրատի եւ Փանչովայի միջեւ, որոշուած էր կառուցանել կամուրջ մը: Յանկարծ ժողովուրդին մէջ շրջեցաւ զրոյց մը, որուն համաձայն կամուրջը կառուցանելու եւ արեամբ շաղախ պատրաստելու համար պիտի մորթուին 165 երախաներ: Մայրերը յիմարական վախի մը ենթարկուեցան, ու կը սարսափէին մտածելով որ իրենց երախան յանկարծ կ'առեւանգեն ու կը մորթեն: Կարելի չեղաւ փարատել այս աճիւոր զրոյցներուն սարսափը, որովհետեւ ժողովուրդը կը հաւատայ այն աւանդութիւններուն ու երգերուն, որոնք կը պատմեն թէ թագաւորները մեծ կամուրջներ շինելու ժամանակ կը մորթէին կոյս աղջիկներ, կոյս արեամբ ծեփելու համար կամուրջը, որպէսզի դիմանայ հոսանքներուն: Օրինակ, կ'աւանդուի թէ, Սերպիոյ թագաւորը Շքոտլան հիմնած ատեն իր տղուն հարսը ողջ ողջ դրած է պատի մը մէջ:

ԻՆՉՊԷՍ ԲԱՐԵՒԵԼ.— Թուրք կիներու «ազատագրումէն» եւ եւրոպական գլխարկներու գործածութենէն յետոյ, եւրոպականացումի նոր փորձ մըն ալ կը տեսնուի Թուրքիոյ մէջ: Թէմէննահը — ձեռքը սիրտին յետոյ ճակատին տանիլ,— տեղի կուտայ «ձեռքի սեղմում»ին: Եւ որպէս զի յաջողին հալածել Թէմէննահի պաշտպանները, Թուրք բարենորոգիչները կը պնդեն թէ ձեռք սեղմելու սովորութիւնը թրքական է եւ կը գործածուի Կեդր. Ասիոյ մէջ:

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ
ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂՑԸ

Էջ մը՝ երիտասարդ գրող Ռէնի «Թափառաշրջիկներ»էն որ նոր լոյս տեսաւ: Այս կտորը հատուած մըն է *Քաղցը* (Անօթութիւն) գլուխէն.—

Ես այժմ կարող եմ իմ կեանքի դէպքերը ճշգութեամբ գրի առնել, որովհետեւ այլեւս այնպէս չեմ տանջւում, ինչպէս այդ պատահում էր առաջ: Այդ կարելի է բացատրել նրանով, որ ես արդէն լուրջ եւ ապրած երիտասարդ եմ: Բացի այդ՝ մի տեսակ քաղցրութիւն եմ զգում, երբ վերյիշում եմ իմ անցեալը:

Այդ օրերից շա՜տ բաներ մոռացութեան եմ տուել, բայց բնաւ չեմ կարող մոռանալ այն առաւօտը, երբ ծուլաբար վեր ելայ անկողնուց, դանդաղ հագնուեցի, նստեցի սեղանիս առաջ, մօտ քաշեցի հայելին ու սկսեցի ուշի-ուշով դիտել դէմքս եւ գտայ, որ աչքերս փոս են ընկել, սպիտակուցը դեղնել է եւ կոպերիս տակ կապոյտ օղակ կայ: Դէմքս տժգոյն էր եւ յուսահատութիւն ու վիշտ էր արտայայտում:

— Ահա՜ թէ ինչ ասել է քաղցը, — ասացի ինքս ինձ եւ ձեռքերս յենած ծնկներիս՝ ծերունու ուժասպառութեամբ ոտքի կանգնեցի:

Մի պահ մտածելուց յետոյ, ակամայ դարձայ ինքս ինձ վրայ եւ վճռական քայլերով դուրս եկայ եւ ուղեւորուեցի այն բուլվարը, ուր սովորաբար ժամանակս անց էի կացնում:

Հասարակաց պարտէզները ձանձրանալի չեն, երբ պարապ ու յուսահատ մարդը նստում է նստարանի վրայ ու դիտում բազմութիւնների երթեւեկը: Ցեխնում ես աչա՛ ոմանք գլխիկոր, մտածկոտ անցնում են, ուրիշները ուրախ, անհոգ եւ հաճաչափ ճեմում են, իսկ շատերը շտապում են ծիծաղաշարժ քայլուածքով: Եւ թւում է, թէ բոլորն էլ ոչ ժամանակ ունեն եւ ոչ էլ զբօսնելու փափաք: Ու այսպէս, առաւօտից մինչեւ երեկոյ անցնում են այլազան դէմքեր, խառն խմբեր ու գորշ բազմութիւններ ինչպէս շարժապատկերի մէջ:

Մխիթարականն այն է, որ մինակ դո՛ւ չես, որ դուրս ես այդ «երջանիկ»ների շարքից. շատերը կան քեզ նման, որոնք ձեռքերը ծալած կրծքին, կմախքացած ու մաշուած, անհամ մազերով եւ հնացած ու կարկտնած հագուստներով, սփինքսի անշարժութեամբ, նստած են քով քովի, լուռ եւ անխօս:

Այդ օրը իմ կեանքի ամենադառն եւ ծանր օրերից մէկը կարող եմ հաշուել: Երկու օր ու գիշեր կը լինէր որ բերանս դամաք հացի կտոր մտած չէր, քաղցից ծնկներս դողում էին, գլուխս դառնում էր, եւ արեւի ճառագայթների մէջ խառնուող սոթ գոյներ էի տեսնում:

Ինչպէս յաճախ՝ այդ օրն էլ մոլոր քայլերով ուղեւորուեցի դէպի ընկերոջս խանութը, որ յոյսիս վերջին կայանն էր:

Մարութ էր նրա անունը: Դպրոցական դասընկերս էր, անընդունակ, հաստագլուխ եւ թանձրամիտ: Աշակերտական սեղանի առաջ նրան դաս էի սովրեցնում եւ շատ անգամ էի պատժուել կամ դուրս վռնտուել դասարանից՝ նրան յուշելու համար:

Սակայն, կեանքի մէջ, դառն իրականութեան մէջ, նրա եւ իմ սովրած դասերը հակառակ արդիւնք էր տուել: Նա՝ տուն, ընտանիք եւ ինքնագլուխ գործի տէր էր, որով ապրում էին, իսկ ես անկայուն, օրուան հացի կարօտ եւ միանգամայն անպէտք մարդ էի դուրս եկել:

Յաճախ ինքը՝ Մարութն էր խօսք բաց անում մեր մանուկ օրերի մասին, մեր դպրոցական կեանքի մասին եւ այն բոլորի մասին, ինչ հիմա մի յուշ էր դառել, մի քաղցր եւ դառնաբեկ յուշ:

— Դպրոց, կրթութիւն, գիտութիւն,— ասում էր նա,— դրանք բոլորը սուտ ու փուճ բաներ են. մարդ պէտք է խելք ունենայ փող աշխատելու, ուրիշին ձեռք չմեկնի, լինի անկախ, ընտանիքի ու զաւակների տէր: Ինձ ի՞նչ, թէ Քոլոմբոսն է գտել Ամերիկան կամ փարաւոններն են բուրգերը շինել Եգիպտոսում: Մարդը է՛ն մարդն է, որ գո՛րծ ունի, դրա՛մ է շահում, դրա՛մ:

Երրորդ ամիսն էր, որ ես Մարութից փոխ էի վերցնում ու նրան արդէն բաւական տալիք ունէի, եւ դեռ անյայտ էր, թէ ե՞րբ պիտի վճարեմ պարտքերս:

Սկզբում՝ նա սիրով էր տալիս փոխառութիւնը, բայց հետզհետէ դարձաւ դժուարակամ եւ նոյնիսկ չկամ: Երբ մտնում էի խանութը, նա սառն կերպով բարեւ առնում էր, ջղայնօրէն ինչոր թղթեր էր քրքրում դարակում, խրատ էր կարդում ծառայողին, ապա՝ կեղծ ժպիտով դիմելով ինձ ասում էր.

— Այս աւազակները միայն ապրանք տանել գիտեն, իսկ փողը վճարել՝ բնաւ. չեն մտածում, որ այս մարդը պէտք է ապրանք առնի, խանութի վարձը տայ, ծառաների ռոճիկը վճարի: Բոլորը, կարծես խօսքերը մէկ արած, միայն առնել գիտեն, միայն տա՛նել գիտեն, իսկ տալո՞ւ ո՛չ ոք: Դո՛ւ ասա՛, ի՞նչ անեմ, ի՞նչ սեւ տամ գլխիս, այսքան մուրհակ ունեմ, ոչ ոք չի ուզում վճարել: Գնամ տեսնեմ, կարո՞ղ եմ մի բան ստանալ:

— Մա՛րութ, շա՜տ կը վերադառնաս, ասացի ես, երբ նա իր ամէն օրուան անհամեմատ պատրուակով ուզում էր ազատուել ձեռքիցս:

— Լսի՛ր, մեր տղայ,— ասաց նա, գլխարկը վերցնելով,— մենք բոլորս էլ ունեցել ենք ազնիւ ձգտումներ, երազել ենք լինել անուանի մարդիկ, ապագայի վառ յոյսերով ենք ապրել: Մեզանից շատերը գրող, գիտնական, նկարիչ. ես ի՞նչ գիտեմ, հազար ու մի բանի են ձգտել, բայց ամէնքին չի վիճակուած իր ուզած ճամբով գնալ. ոմանք այս են եղել, ուրիշները՝ ա՛յն. ինձ տես՝ քեզ օրինակ վերցրու: Կեանքը ուրիշ բան է ասում թո՛ղ տուր այդ յիմար մտքերը. գրականութիւն է, գիտութիւն է, գեղարուեստ է, է՛լ ի՞նչ իմանամ, ի՞նչ է, դրանք փոր չեն կշտացնում. դրանք կուշտ մարդկանց գործեր են: Վե՛ր առ մի քանի ռուբլի, փոխանակ ապարդիւն կերպով ուտելու, մի քանի մանրունք գնէ եւ ձեռքի վրայ առուծախս արա՛. կարճ ժամանակից կ'ունենաս կլորիկ գումար եւ ժամանակի ընթացքում մեծացնելով՝ գործի մէջ կը գնես, գո՛րծ կ'ունենաս, մարդ կ'ասեն: Եթէ ոչ՝ այսպէս ո՞ւր կը գնայ, ինքդ մտածի՛ր:

— Ցտեսութիւն,— ասացի ես եւ, գլխարկս վերցնելով՝ դուրս եկայ:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

ՊԱՐԵՐԳ ԲԻՆԿԵ…

Ահա եկան զարնան …

Հալեցան ձիւները, ելան …
Բուսան առուըզերուն …
խ…
Առուան վրայ կայնե…
կ'առնի…
Աչօք ունօք կ'անէ, քե…
նեմ տե…

Վերէն ի վար կուգա…
ձան…

Հետս չես խօսաթեր,
գին…
Յուղային սօյէ՞ն ես…
խո…

Սթամպօլու սուրբ ի…
սուրբ…
Իմ տէ՛ր, մուրատս տա…
եմ գ…
Սիլաս ալ միտքս ինկա…
թամ չեմ …
Ամա՛ն աս տէրտերուն …
դիմ…

*
* *

Էճէմ օղլի կրտի կրտի,
Քեզի կարդուիլ չի պիտ…
Կարդուիս նը օտա պիտ…
Օտային ալ թախում պի…
Թախումին ալ խաթոն…
Խաթունին ալ, աղա պի…
Աղային ալ ձի մը պիտի
Ձիուն ալ էյէր պիտի
Էյէրին ալ թէրքի պիտ…
Թէրքին լեցուն ոսկի պի…

Հաւաքեց Ե. Գա…

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵ…

Երեւանի մանկավար… արհեստանոցին մէջ, … 15ին, տեղ ունեցաւ թ… աշակերտներու «Ազգա… պարերու երեկոն»:

Թրքահայ աշակերտ… նէին իրենց նուագախում… կը ժամանակցէր Անուշ օփ… ներկայացման: Երգչու… ներկայացուցին «Համբ… տօնը եւ վիճակը»: Յետոյ… ազգագրական պարերը: … րուն կ'ընկերանային թ… յաստանի ծանօթ հսկայ… կով եւ զուռնայով: Խ… Շատախի հայկական հար… ազգային տարազներով… կան ծիսակատարութեան… դի ունեցան սրախօսութ… ըմբշամարտութիւններ: … րուն հայկական պարեր…

Ընդհանրապէս այդ … շրջանակաձեւ են: Մանչ… կազմեն առանձին խումբ, … աղջիկները՝ առանձին: … կը միանան երկու սեռի … բերը: Պարերը ունէին հ… կշռոյթ եւ երաժշտակա… մշակ գանձ: Այս պարեր… իրենց գեղարուեստակա… ինքնատիպ դրոշմով … նշական էին կէօնդը, ջա… Բատալոն, Մշուխըս, Ա… ցնկոն, Աըգնկին, Քերծի… ղերու պար), իւչ-այաղը, քուզ-այաղը, Տարտալան … բիշներ:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՃՅՐԵՐԸ ԿԸ ԼՔԵՆ ԿԻՆԵՐԸ

Ամերիկայի մէջ հրատ… ուած է վիճակագրութիւն… կը բացատրէ թէ ո՛ր սեռ… խածեռնարկ է ամուսնալու… ներու մէջ եւ ինչու:

Համաձայն այդ վիճակ… թեան, 50,000 ամուսնական… տերու մէջ, ամուսնալու… նախաձեռնարկը այրն է, … մասով:

Այրը ամուսնալուծում… դիմէ, որովհետեւ ա) հար… 41, ուրիշ կին մը կը յաջող… հանել» զինք, բ) 100ին 12 կին… հաւատարիմ է, գ) հարիւ… կինը շատ զաւակ կ'ունենա… հարիւրին 6, այրը ձանձրաց… ե) հարիւրին 3, այրը յու… ուած է, զ) հարիւրին 2, … կռուազան է:

ԿՄԱԽՔ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ — Երեւանի Գնունի փո… մէջ, պեղումի մը ընթաց… գտնուեցաւ մարդկային կ… մը, որ կը պատկանի Երկ… դարուն: Կմախքը գրուած… կոտրած կարասի մը մէջ:

ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ

Բոլոր անոնց՝ որոնք գիտցան թէ ինչո՛ւ կ՚իյնան։

Շրջակայ դաշտավայրին հասակիս առանցքին շուրջ հսկայ ջաղացքարի մը պէս կը դառնայ,
բարձր աշտարակի մը կատարէն՝ զոյգ մ՚արագիլներ՝ հապշտապ համազարկով աստղերը կը գնդակահարեն,
շեռո՛ւն լեռնաշղթան ուրականի բռնուած կարաւանի մը պէս կը փախչի,
Ու ծառերն՝ հերարձակ կիներու նման՝ ծովերուն մէջ սարսափահար՝ ա՛յ, ինչպէ՛ս կը ցցան...

Այլեկոծ երկնքին կուպրէ կոճակներուն տակէն՝ մերթ ակնապիշ լուսինկան
միականի նայուածքովն իր՝ լուսարձակի մը նման՝ աչքերուս լոյսը կը կուրցնէ միա՛յն...
Արշալուսոյր ամպերն ուսերս կոխոտելով կ՚անցնին, մրրիկն ոտքերուս փաթթուած կ՚ոռնայ,
Ու որդնոտած կռինչներու տարափի մը տակ մթնոլորտը մինչեւ ականջիս մէջ կ՚եռայ...

Բոցաբիբ փամփուշտներ՝ հրեղէն թեւերով՝ կայծակներու պէս հոգիս կ՚ակօսեն,
Երբ կարմիր լոյսը շանթին՝ ճակատագրիս վրայ կը բանայ նայուածքիս անհուն անդունդը ներասոյզ...
Զի ես որ հասակիս չա՛փ միայն միջոց եմ լեցուցած՝ — հայ հա՛յ...
Շովերէն քշուող ճա՛նճն անգամ իր պիղծ դիակն իմ ճակտիս դէմ կը փշրէ...

Ձերթ կապարէ օձ մը՝ մտածումիս կապուտակ երակներուն մէջ սողսողուն,
կամ ինչպէս հրդեհ՝ անխուսափելիին մղձաւանջը գանկիս մէջ յորձանապտոյտ՝
կատղած շան մը կլափին փրփուրին նման ուղեղս արդէն պղպջալ սկսաւ...
Եւ յուսահատութեան բարբարոս շունչին տակ աչքերուս լո՛յսն իսկ արիւնոտեցաւ...

Այն ատեն, վճռիս նման. անլուսին ու անաստղ գիշերուան գերագոյն անբծութիւնը պիտի իջնէ...
Որովհետեւ բիբերուս բոցը պիտի բաւէ փրկութեանս ճամբան լուսաւորելու...
Ու որպէս զի խաւարին մէջ կորսուած գոյութիւնս հրաբուխի մը պէս իր սարսափը ցցէ,
կրունկիս մէ՛կ հարուածէն՝ մինչեւ տարտարոսեան կրակը պիտի ժայթքէ...

Այն ատեն եղերականին շանթարձակ պղինձը պիտի որոտայ
Ձերթ լեռներու կատարները ջախջախող ամպրո՛պն ահեղաճայթ,
Որպէս զի բնութեան ազատութիւնը խանգարող ագռաւները բռնկած վա՛ր թափին,
Որպէս զի մերժուած ճշմարտութեան բոցեղէն աղաղակը բեւեռէ բեւե՛ռ արձագանգէ...

Որպէս զի տարածութեան կո՛յր աչքը պատմութեանս հրաշէկ լոյսով լենայ,
Ու որպէս զի ե՛րբ եւ իցէ, կռնակէ՛ս թէ ճակտէս՝ զիս դիտողը լա՛ւ տեսնէ՝
Թէ գլուխէս վեր՝ մինչեւ զենիթ, ոտքերէս վար՝ մինչեւ դժոխք, ես եմ...

Խ. ԿԵԱՎՈՐԵԱՆ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Schola Cantorum, Vincent d'Indy*ի աշակերտներու տարեկան քննութեանց մէջ առաւելագոյն թիւը շահելով առաջին հանդիսացած է Պ. Արայ Պարթեւեան, որ ստացած է* diplôme d'Harmonie: *Քննութեան նիւթն էր քառաձայն երգի մը խմբագրութիւնը Պէթհովէնի մէկ մեղեդիին ընդլայնումով։*

**** Մարսիլիոյ Երաժշտանոցի (Քոնսէրվաթուար) տարեկան քննութիւններուն մէջ գնահատութիւններ ստացան երկու քոյրեր։ Օր. Նոյեմի Պօյաճեան տաւիղի քննութեան մէջ ստացաւ Ա. մերձանակ* (accessit), *իսկ Սօնա Պօյաճեան՝* 2me mention *ջութակի քննութեան մէջ։*

**** Երեք օրիորդներ՝ Ալիս Անդրէասեան, Աստղիկ Շիրինեան եւ Տիգրանուհի Զաքարեան աւարտեցին* Collège de Jeunes Filles et Garcons*ը, ստանալով* Certificat d'Etudes secondaires:

**** Փարիզի Բժշկական Համալսարանին դասընթացքը աւարտեցին Պ. Պ. Բարթող Նազարեան, Ստեփան Մանուկեան, Կարապետ Կէօվճեան եւ Շաւարշ Այվազեան (Նարդունի)։*

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ (Սեփ Թղթ.) *— Վերջապէս երկար ճիգ երէ յետոյ, Հ. Ց. Դաշնակցութեան Ենթակոմիտէն յաջողեցաւ ունենալ իր մասնաւոր Ակումբ - Գրադարանը։ Հրապարակ հանուած են վիճակահանութեան տոմսեր եւ արդէն սպառելու վրայ են գրեթէ։ Տոմսերէն հաւաքուած դրամով պիտի գնուին գրադարանին համար գրքեր ու հանդէսներ։ Գրադարանին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի՛ անմիջապէս որ, տոմսերը բոլորովին սպառին։*

Դարձեալ Հ. Ց. Դ. Ենթակոմիտէն կը պատրաստուի մեծ դաշտահանդէս մը տալ, որ տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 14ին, Աստուածածնի տօնին օրը։

Գաղութին թիւը՝ երթալով կը բարձրանայ։ Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին Լիոնէն, Պօւրկուանէն, Կրընօպլը-Լանսէյէն, Փուզէնէն բազմաթիւ հայ գործաւորներ են եկած հոս եւ բոլորն ալ խկոյն գործի են մտած։

Օդը շատ գեղեցիկ է։ Բնութիւնը սիրուն ու դալարազարդ։ Հիւանդութիւնը շատ հազուադէպ է այստեղ եւ մեր հայրենակիցները բոլորն ալ առողջ ու կայտառ են։

Դպրոցական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս ամսու վերջը, դպրոցի սրահին մէջ։

Դեռ քիչեր, մինչեւ հիմա, իրենց ազգային տուրքը վճարած են։ Կրկին կը թելադրենք մեր բոլոր հայրենակիցներուն, որպէսզի հոն թիւովներկայանան Մատրան վարչութեան եւ մասնաւոր տոմարին մէջ արձանագրուելով վճարեն իրենց վեցամսեայ (12 Փր.) կամ տարեկան (24 Փրանք) տուրքը։

Ամօ՜թ Փօն տը Շէրիի հայ գաղութին, եթէ եկող տարի չունենայ իր սեփական դպրոցն ու մատուռը։ Մենք օտար այս ափերուն վրայ մէկ բան ունինք ընելու.— փրկել մեր բեկորները այլասերումէ, զանոնք թրծել ազգային ոգիով ու զգացումներով։

Ա. Հայքար

ԿԱՐՏԱՆ *— Յուլիս 3ին տեղի ունեցաւ Հոգաբարձութեան ընտրութիւնը, Հ. Ց. Դ. տանը մէջ։ Ներկայ էր Մարսէյլի Ներկայացուցիչը Կարապետ Քահանայ Երեւանեան, որ վարեց ժողովը։ Ազգային տուրք վճարողներուն թիւն էր 46 հոգի, իսկ ներկայ էին 30 հոգի։ Քուէարկութեամբ ընտրուեցան.— Երուանդ Գասպիլեան (չէզոք), Խաչիկ Արզումանեան, Գրիգոր Գոստիկեան, Օհան Ծերունեան եւ Մելքոն Գասպարեան (դաշնակցական)։ Ցետոյ ժողովականները շնորհաւորեցին նորընտիր հոգաբարձուները, փափաք յայտնելով որ անյապաղ բանան դպրոցը։ Մեր ամէնէն կարեւոր խնդիրը այդ է։ Մեր պզտիկները օրէ օր կ՚օտարանան, պէտք է ճարը նայիլ։ Հոգաբարձուները շնորհակալութիւն յայտնելով խոստացան եռանդով կատարել իրենց յանձնուած պաշտօնը։*

Կ՚իմանանք որ հոգաբարձութիւնը արդէն իսկ միջոցներ ձեռք առած է մինչեւ Յուլիս 20-25ին բանալու համար դպրոցը, առայժմ Հ. Ց. Դ. տան մէջ։ Կան մարդիկ որ կ՚ըսեն, տեղական դպրոցները ձրի են, թող մեր տղաքը հոն երթան կարդան։ Բայց, սիրելի հայրենակիցներ, այդ ձրի կարդալը սուղի կը նստի, վերջը կրկնապատիկը պէտք է ծախսենք, որպէսզի մեր մատաղ սերունդը չօտարանայ։

Կ՚արժէ շնորհաւորել Հ. Ց. Դ. Կարտանի կոմիտէն եւ ընկերները, որոնք իրենց ճակտին քրտինքով շինած տունը տրամադրեցին մատաղ սերունդին դաստիարակութեան։

Տ. Նազարէթեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Այսօր կ՚աւարտի Ֆրանսայի շրջանը հեծելանիւով։ Ինչպէս կը յիշուի, մրցորդները Փարիզէն մեկնեցան 19 Յունիսին եւ այսօր 28 օր ճամբորդելէ յետոյ կը վերադառնան իրենց մեկնակէտը՝ Փարիզ։ Շրջանի սկիզբէն մինչեւ վերջը Լիւքսէնպուրկցի Նիքօլա Ֆրանցը մեր յաղթականը նշանակած էինք, եւ այսօր կը տեսնենք որ չէինք սխալած։

Շրջանին սկիզբը շատ քիչ թերթեր կը հաւատային Ն. Ֆրանցի յաղթութեան, որովհետեւ շատ խորամանկութեամբ շարժեցաւ։ Սկիզբները չուզեց իր ուժերը վատնել, ինչպէս ըրին ուրիշներ եւ ստիպուեցան շրջանը ձգել։ Մինչեւ Պայեօն Լըջօրէն հետեւեցաւ իր մրցակիցներուն, եւ չուզեց նոյնիսկ հանգրուան մը շահիլ։ Երբ Պիրէնեանի առաջին հանգրուանը կատարուեցաւ, Ն. Ֆրանց երեւան բերաւ իր տոկունութիւնը, Հ. Մարթէնի ձեռքէն խլելով ընդհանուր դասաւորման առաջնութիւնը, զոր պահեց անկէ ի վեր։

Այսօր մրցորդները կը կատարեն իրենց վերջին հանգրուանը՝ Տիւնքերք-Փարիզ 344 քիլոմեդր։ Մեկնումը տեղի կ՚ունենայ առտուան ժամը 5ին։ Փարիզ կը սպասուին ժամը 4ին ատեններ՝ Փարք տէ Փրէնս, Փօրթ տ՚Օթէօյլ։

Ուրբաթ օր մրցորդները կատարեցին Մէց-Շառլըվիլ հանգրուանը՝ 156 քիլոմեդր։ Առաջին հանդիսացաւ Հ. Մարթէն, 5 ժամ 29 երկվայրկեանէն։ Ն. Ֆրանց հասաւ վեց վայրկեան ուշ, միշտ պահելով առաջնութիւնը։

Իսկ երէկ տեղի ունեցաւ Շառլըվիլ-Տիւնքերք հանգրուանը՝ 270 քիլօմեդր։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ. *— Բանիցս յետաձգուելէ յետոյ Փալինօ-Հարրի Ուիլս մրցումը կատարուեցաւ Յուլիս 13ին Նիւ Եօրքի Փօլօ Կրաունտին մէջ։ Եւրոպացի ախոյեան Փալինօ յաղթեց «նօքաութ»ով՝ չորրորդ շրջանին։ Շատ հաւանական էոր Փալինօ մրցի Տէմսի-Շարքի մրցումի յաղթականին դէմ։*

Գ. Կարապետեան

Ընթերցո՛ղ,

Փարիզի քաղքենի թերթերը խոշոր հանգանակութիւններ կը կատարեն, համայնավար վտանգին դէմ կռուելու համար։ Պոլշեւիկ իւմանիթէն *ալ, իր կարգին, ամէն տարի քանի մը միլիոն ֆրանք կը հաւաքէ իր ընթերցողներէն եւ համակիրներէն, կարմիր պայքարը սաստկացնելու համար։*

Յառաջը ոչ մէկուն կը հետեւի, ոչ միւսին։ Բայց եթէ կ՚ընդունիս որ մեր ցիրուցան վիճակին մէջ, ազգային գիտակիցը պահելու կենդանի ազդակ մըն է ան, ինչո՞ւ չես աշխատիր քու կարգիդ նոր բաժանորդ մը գտնել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՀՐԴԵՀ.*— Նանթի մէջ, ինքնաշարժի կայան մը, որ կը գտնուէր քառայարկ տան մը տակ, վերջերս պէնզինով լեցուած էր իր շտեմարանները։ Սակայն հեղուկը մղելով տարածուած էր ամբողջ տան ներքեւ։*

Գիշերը Բլէտ ս, ճրագ մը ձեռքին, կ՚իջնէ գետնայարկ։ Յանկարծ կը բռնկի գետինը, քիչ յետոյ ահռելի պայթիւն մը։ Շտեմարաններէն բոցերը կը տարածուին վեր, սանդուխները։ Ամբողջ շէնքը կ՚այրէր։ Տիկին Լիւէլ, չորս տարեկան աղջնակին հետ, չորրորդ յարկէն նետուեցաւ վար եւ մահը վայրկենական եղաւ։ Ուրիշ կին մըն ալ նետուեցաւ երրորդ յարկէն, ու քիչ յետոյ մեռաւ։ Վիրաւորուեցան նաեւ բազմաթիւ կիներ ու մանուկներ։

Կարելի չեղաւ գտնել Բլէտայի դիակը շէնքին աւերակներուն մէջէն։

Յաջորդ օրը, երկու ելեքտրագէտ եղբայրներ կը վիճէին հրդեհին պատճառներուն մասին։ Տաք վէճէ մը յետոյ, եղբայրներէն մէկը անձնասպան եղաւ գետը նետուելով։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԳՈՂԵՐԸ. *— Միւէթ թաղամասին մէջ վերջերս շարունակ տեղի կ՚ունենային ինքնաշարժի գողութիւններ։ Գաղտնի ոստիկանները յաջողեցան ձերբակալել գողերու այդ ընկերութեան 5 անդամները, որոնք մինչեւ հիմա խուսափած էին քառասուն ինքնաշարժ։ Այս գողերը նշանաւոր են զանազան մասնագիտութիւններու մէջ։ Գող Ռօժօ ճարպիկ լարախաղաց է միւնոյն ատեն։ Անիէրի շոգեկառքը Սէն գետին վրայէն անցած պահուն նետուած է շոգեկառքէն ջուրը։*

Գողերուն տունը տեսակ մը զինարան էր դարձած։ Լեցուցած էին զանազան զէնքեր։

ՎԱՅՐԵՆԻ ՄԸ.*— Վեթէ, անհանդուրժելի երիտասարդ մըն էր։ Ամուսնացաւ, անմիջապէս լքեց կինը։ Գնաց եղբօր տունը։ Կոխւ ըրաւ եւ սպառնալով հեռացաւ։ Ոխն ու քէնը կուրցուցին զինք, եւ առջի օր գնաց եղբօր տուն առջեւ սլքտալու, չարը սիրտին։*

Նոյն պահուն տունէն դուրս ելաւ զարմուհին, փոքրիկ Ժօրժէթը, զոր բռնեց, սեղմեց կոկորդը եւ պիտի խեղդէր, եթէ չմիջամտէին դրացիները։ Վայրենիին այս յարձակումը այնքան կատղեցուցած էր դրացիները, որ ինկան վրան ու ջախջախեցին։ Ոստիկանները ստիպուեցան փոխադրել զայն հիւանդանոց։

ԲԱԽՈՒՄ.*— Լիլի մէջ հրշէջներու գունդը ինքնաշարժով կը սուրար փողոցներուն մէջէն դէպի վտանգին տեղը, երբ բախեցաւ հանրակառքի մը։ Բախումին սաստկութենէն նետուեցաւ գիմացը՝ պատին։ Հրշէջ գունդէն երկու հոգի եւ հանրակառքէն երեք հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։*

ԽՈՍՏՄՆԱԼԻՑ ՊԱՏԱՆԻԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Եգիպտոսի մեր ընկերներէն Սեդրակ Պալըգճեան դժբախտութիւնը ունեցած է կորսնցնելու իր զաւակը՝ 16 ամեայ Ալեքսանը՝ զոհ ինքնաշարժի արկածի մը։

Պատանին Ալեքսան աւարտած էր Թաշճեան վարժարանը, աշակերտած Պէրպէրեան վարժարանի եւ տարիէ մը ի վեր կը յաճախէր Գահիրէի ֆրանսական Լիսէն։ Վաղամեռիկ պատանին անսահման սէր ունէր հայ լեզուի եւ գրականութեան հանդէպ։ Ընկերական հաւաքոյթներու մէջ հայրենաշունչ արտասանութիւններ կ՚ընէր ինքնաբերաբար։ Իր նախասիրած հեղինակներն էին Վարուժանն ու Սիամանթօն։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՄԱՔԻԱՎԵԼԼԱԿԱՆ ՅԱՏԱԿԱԳԻԾ ՄԸ

—Ինչ որ ալ ըլլայ, Ֆրանսան իր յաղթանակէն ոեւէ շահ չպիտի ունենայ, որովհետեւ Անգլիան՝ հաւատարիմ իր սովորական քաղաքականութեան՝ որ տիրելու համար բաժնել է, թոյլ չպիտի տայ անոր որ միջամտէ գերմանիոյ գործերուն։ Այն ատեն Ֆրանսայի առջեւ պիտի ցցուի, պատերազմէն փլատուած շրջաններու նորոգութեան հարցը, որ աւելի պիտի բարդանայ միջազգային պարտքերու կարգադրութեան խնդրով, որովհետեւ ոչ Անգլիա, ոչ Ամերիկա (այս մասին ամէն ապահովութիւն ստացած ենք) Ֆրանսայի պարտքերէն բան չպիտի զեղչեն։

«Այն ատեն է որ վհատութիւնը պիտի նստի ֆրանսական ժողովուրդին վրայ, յաղթական՝ բայց կործանած, եւ մենք պիտի սկսինք գործել, որովհետեւ մեր առաջին նպատակն է նախ տապալել Ֆրանսան, որ կրնայ ընդդիմանալ մեր ծրագրի իրականացման, կլթնելով իր ուժերուն, ինչպէս նաեւ Լեհաստանի եւ փոքր Համաձայնական ժողովուրդներուն վրայ։

— Շատ դիւրին չպիտի ըլլայ, ընդմիջեց Լէնին. կ՚ընդունիմ թէ ծրագիրը հոյակապ է, բայց անոր իրականացումը դժուար կը թուի. կ՚ուզեմ փորձ մը ընել աշխարհը ոտքի հանելու, պայմանով որ ինծի լծակ մը տան։ Արդ, այդ լծակը չեմ տեսներ։

— Հապա՞ Գ. ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԸ, որ այս միջոցիս կը կազմակերպէ մեր բարեկամ՝ Զինովիեվ։

— Գ. Միջազգայինը կրնայ միջոց մը ըլլալ, բայց ոչ նպատակ մը։ Եւ ...

— Համամիտ եմ, ընդմիջեց Ճէրճինսքի, եւ ռեժիմի միտք ունենալու է մարդ, վայրկեան մը իսկ հաւատալու համար որ, կարելի է հաստատել բանւորներու տիրապետութիւն։ Իրականութեան մէջ, ժողովուրդները կառավարուիլ կ՚ուզեն. ասոր ապացոյցը կը տեսնեմ մեր նոր յեղափոխութեան մէջ։ Ի՞նչ կայ փոխուած Ռուսիոյ մէջ, կը հարցնեմ ձեզի. ինչպէս միշտ, իշխանութիւնը կը պատկանի մէկ քանիներու, որոնցմէ ենք մենք. կառավարութեան գլուխը կը գտնուի ինքնիշխան մէկը որ երէկուանը կը փոխանորդէ, ինչպէս նաեւ նախարարներ, որոնք «ժողովրդական գործավարներ» տիտղոսը կրելով մէկտեղ, նուազ տիրական չպիտի ըլլան որքան երէկի իշխանները։

«Այս բոլորին մէջ ժողովուրդը ի՞նչ կ՚ըլլայ, կը մնայ այն ինչ որ էր երէկ. այսինքն փոխանակ տուրքը վճարելու Ցարի հարկահաւաքին, պիտի վճարէ սովետներու հարկահաւաքին։

«Ես ասով աւելի ազատ կամ գո՞հ պիտի ըլլայ. երբե՛ք. գլխաւորը այն է որ ունենայ այդ պատրանքը։ Եւ ոչ միայն անհրաժեշտ է որ այդ պատրանքով կարելի եղածին չափ երկար ատեն օրօրուի, այլ նաեւ զայն փոխանցէ միւս ժողովուրդներուն ալ։ Յաջողութիւնը ասկից կախուած է։

— Կը հասկնամ, ընդմիջեց նորէն Լէնին. բայց չեմ տեսներ թէ ի՞նչ կերպով պիտի կրնանք հաստատել բանւորական տիրապետութիւն մը, որուն ոչ մէկ բանւոր պիտի մասնակցի։

Ճէրճինսքի ժպտեցաւ. յետոյ՝

— Հո՛դ է որ կը սխալիք. բանւորներ պիտի գտնուին անշուշտ, բայց ԵՍ պիտի ընտրեմ զանոնք։

***

Երբ հոս հասաւ, գնդապետը փաստաթուղթը զետեղեց ծրարին մէջ եւ ըսաւ.

— Մնացեալը շահեկանութենէ զուրկ է. դէպքերը տեղի ունեցան Ճէրճինսքիի ուզած կերպով, ան կը սպասէ որ մնացեալ մասն ալ կատարուի այնպէս, ինչպէս կ՚ուզէ Պերլինը, որուն մարդն է. եթէ սակայն, ատենին կարգի չբերենք այս բոլորը։ Հիմա եթէ կ՚ուզէք քիչ մըն ալ ձեզմով զբաղինք։

Եւ աչքերը ինծի յառելով, շարունակեց։

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

Ահա՛ այն մարդիկը, որոնց հետ գործ պիտի ունենաք։ Ինչպէս կը տեսնէք, անոնք սնամէջ բանաձեւերով ժամանակ չեն վատներ. ուղղակի իրենց նպատակին կը դիմեն, ջախջախելով, կործանելով ինչ որ գիրենք կը նեղէ։ Պիտի տեսնէք թէ ի՛նչ վիճակի բերին Ռուսիան։ Բայց աւելի գէշն ալ սպասեցէք եւ ըստ այնմ գործեցէք։ Դեռ կը յամառի՞ք մեկնելու ձեր որոշումին վրայ։

— Ամէն ատենէ աւելի, գնդապե՛տ։

— Լա՛ւ, ուրիշ կերպ չէի սպասեր քեզմէ։ Կը մնայ գիտնալ թէ՝ ինչպէս ձեզ պիտի անցընենք սահմանագլխէն։

Եւ պահ մը մտածելէ յետոյ.

— Լոնտոնէն ձեզի տրուած անցագիրը վրանի՞դ է։

— Ահա՛, ըսի, անցագիրս իրեն տալով։

Անցագիրս ձեռքէս առնելով, գնդապետը ուշի ուշով զայն քննեց. խոշորացոյցի մը միջոցով զայն քննեց. յետոյ խնամքով ստուգեց կնիքները, որոնցմով լեփ լեցուն էր։

Յանկարծ տեսայ որ կը սարսափ։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Թօրինոյէն «Ցէյլի Մէյլ»ի ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Վիէննայէն կը հաղորդեն թէ «կարմիր» դիկտատորութիւն մը յայտարարուած է Աւստրիոյ մէջ: Իտալիոյ մէջ կացութիւնը շատ ծանրակշիռ կը նկատեն. կը վախցուի որ Եւրոպայի խաղաղութեան համար վտանգաւոր կնճռոտութիւններ ծագին, եթէ Աւստրիացի յեղափոխականները յաջողին իշխանութեան գլուխ մնալ:

Վերջին լուրերու համաձայն ցուցարարները գրաւած են նաեւ քաղաքապետութիւնը, որու հրապարակին վրայ պատնէշներ կանգնած՝ ուժգնօրէն կը դիմադրեն ոստիկանութեան յարձակումներուն:

Արեւելեան ճեպընթացը առջի օր Վիէննա չկրցաւ հասնիլ եւ Փրէսպուրկէն սկսեալ ճամբան փոխեց: Ֆրանցեօզէֆ կայսեր արձանը պատուանդանէն վար առնուեցաւ: Դրամատուններն ու բոլոր խանութները գոց են: Կ'ըսուի թէ ընկերվարական պետ Օթթօ Պաուէր ծանրապէս վիրաւորուած է: Զրոյց մը համաձայն Օփէրան ալ այրած են:

Կրօնքի ազատութիւնը Թուրքիոյ մէջ

Պոլսէն անգլիական թերթերուն կը հեռագրեն թէ Մուսթաֆա Քէմալ փաշա հրամանագրով մը կրօնքի ազատութիւն կը հռչակէ Թուրքիոյ մէջ: Այսուհետեւ իւրաքանչիւր թրքահպատակ, չափահասութեան հասնելուն, իրաւունք պիտի ունենայ ընդունելու իր ուզած կրօնքը եւ ազատ պիտի ըլլայ հետեւելու անոր արարողութիւններուն: Ջնջուած են նաեւ բազմակնութիւնն ու գերութիւնը:

Մահափորձ մը Սելանիկի մէջ

Սելանիկի *Ալիքը* կը գրէ.—

Յուլիս 5ի առաւօտուն ժամը 8.30ին Քաֆանտարիս անուն մէկը, զինուած վիճակի մէջ, «Ֆօս»ի խմբագրատունը երթալով, տնօրէն Ռիզօսը տեսնել ուզեց: Երբ զինքը առաջնորդեցին տնօրէնին սենեակը, յանկարծ գրպանէն ատրճանակ մը հանելով հինգ ձեռք զէնք պարպեց տնօրէնին վրայ, առանց սակայն իր նպատակին հանդպցնելու: Ոստիկաններ վրայ հասնելով, բանտ առաջնորդեցին Քաֆանտարիսը: Պ. Ռիզօս բուռն կերպով բողոքեց Ներքին նախարարութեան: Կ'ըսուի թէ Պ. Քաֆանտարիս նպատակ ունէր սպաննել Պ. Ռիզօսը եւ թէ Պ. Փաթրիքիօսը: Ընդհ. կառավարիչ Պ. Քալէվրաս իր ցաւակցութիւնները յայտնեց Պ. Ռիզօսի: Ներքին գործոց Նախարար Պ. Ցալտարիս, Պ. Ռիզօսի հեռագիրը առնելէ վերջ, անմիջապէս հեռագրեց Սելանիկի իշխանութեանց որպէսզի հսկեն քաղաքին անդորրութեան, հակառակ պարագային պատասխանատու պիտի բռնուին: Սպաննիչին դատավարութիւնը սկսած է արդէն:

Նոր մահափորձեր կարմիրներու դէմ

«Տէյլի Մէյլ»ի Ռիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Խումբ մը սպիտակ Ռուսեր, զինուած ատրճանակներով եւ հրացաններով՝ ազդարարեցին ճամբորդներու կառախումբի մը կանգ առնել Պուկուլմայի մօտ, Արեւելեան Ռուսիոյ մէջ: Կառախումբը կեցաւ: Յեղափոխականները մասնասենեակ մը մտան եւ սպաննեցին Զլատուսթի խորհրդային գործավար Իկնավիէֆը, ինչպէս նաեւ իր քարտուղարն ու երեք խորհրդականները: Յետոյ փախան դէպի անտառ:

Պոլշեւիզմի եւ ֆաշիզմի դէմ

Յուլիս 14ին Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ Մարդու եւ Քաղաքացիի Իրաւունքներու Պաշտպանութեան Ընկերակցութեան միջազգային համագումարը: Օրակարգի գլխաւոր հարցն էր դիկտատորութեան վտանգը՝ մասնաւորապէս պոլշեւիկութեան եւ ֆաշիզմի ռազմատենչ քաղաքականութիւնը: Պոլշեւիկեան խնդրին մասին զեկուցումներ ներկայացուցին Աւկսենտիեւ եւ Զակորսքի, իսկ ֆաշիզմի մասին՝ Մոտիլիանին: Տեղի ունեցան բուռն վիճաբանութիւններ, դէմ դէմի եկան ֆրանսական ու գերմանական տեսակէտները: Վերջինները աւելի ներողամիտ դիրք էին բռնած խորհրդային իշխանութեան վերաբերմամբ: Ընդունուած բանաձեւի մէջ պոլշեւիկութիւնն ու ֆաշիզմը կը ներկայացուին իբրեւ գլխաւոր սպառնալիք խաղաղութեան: Բանաձեւ մըն ալ ընդունուեցաւ ի նպաստ Հայ եւ Ռուս տարագիրներու: Համագումարին կը մասնակցէին 28 երկիրներու ներկայացուցիչներ, որոնց շարքին եւ Հայաստանի պատգամաւորը: Կը մասնակցէին Ֆ. Պիւիսոն, Վ. Պաշ, փրոֆ. Պուկլէ, Կոումպախ, Կեռնիէ, Մոտիլիանի, Միլիուքոֆ, Աւկսենտիեւ եւայլն: Տիկ. Մենար Տորիան վերընտրուեցաւ ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղար:

Օդանաւային նոր փորձեր

Սան Ֆրանչիսքոյէն Հօնօլուլու գացող ամերիկացի երկու օդանաւորդներու պէնզինը հատած ըլլալով, նպատակակէտէն 500 մղոն աղին, ստիպուեցան վար իջնել եւ անթելով օգնութիւն խնդրեցին: Մօտերը գտնուող ամերիկեան նաւ մը զանոնք ազատելու գնաց: Երկուքն ալ ողջ առողջ են և 25 ժամ ճամբորդելէ վերջ Հօնօլուլու հասան:

Ֆրանսացի օդանաւորդ Տիէտօնէ Քօսթ, որ ծրագրած է Փարիզէն Նիւ-Եորք երթալ՝ Ասորեան կղզիներու եւ Նոր-Սկովտիոյ ճամբով, պետական օժանդակութիւն պիտի ստանայ իր ձեռնարկին համար:

Այս ճամբորդութեան համար եթէ կարելի չըլլայ օգտագործել պելճիքացի Մէտէթսի համար պատրաստուած ֆրանս. օդանաւը, այն ատեն ուրիշ ֆրանս. օդանաւով մը ճամբայ պիտի ելլէ:

Լէօն Ժիվօն այժմ փորձեր կը կատարէ «Կապոյտ Թռչուն»ին վրայ եւ գալ շաբթու պիտի կրնայ մեկնիլ: Գալով Լէվինի «Միս Քոլոմպիա»յին, այժմ նորոգուելու վրայ է: Ի հարկին շարժիչ մեքենան պիտի փոխուի:

Գերման Քէօնիքէ կը պատրաստուի քանի մը շաբաթէն ճամբայ ելլել: Կը յուսայ 55 ժամ օդին մէջ մնալ: Ուրիշ գերման մը՝ Ուտէթ կը պատրաստուի Միւնիխէն Նիւ-Եորք երթալ մէկ թռիչքով:

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Երուսաղէմի, Նազարէթի, Նապլուսի, Ռամալլայի, Ռամլէի, Իսպիտի եւ Ամմանի աղէտեալ ժողովուրդին դրամ եւ պարէն կը բաշխուի: Նապլուսի տուները փլած ըլլալով, Երուսաղէմէն եւ Եաֆայէն հաց ղրկուեցաւ: Նիւ Եորքէն Նաթան Շթրաուս 5000 տոլարին ղրկեց աղէտեալներուն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ՋԱՐԻՖԵԱՆ

որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

---

30 Յուլիս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.45ին
Sociétés Savantes.ի սրահը, 8 Rue Danton

դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (Ռուսական օփերայէն) եւ ՏԻԿ. Ի. Դ. ԱՐԴԻ կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ" ՕՓԵՐԱՆ

երգեցիկ խումբ՝ 15 հոգիէ բաղկացած

Մուտք՝ 30, 25, 20, 15 եւ 10 ֆրանք: Տոմսերը, հայկ. ճաշարաններու մէջ: ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase» 3 Rue Champollion, ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանուորներու համար հարիւրին 25 զեղչ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Գոյամարտ խումբի ժողովը այսօր Կիր. ժամը 3ին ծանօթ հասցէին:

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի ենթակոմիտէին ստիպողական ընդհ. ժողովը այսօր կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ռոստոմի սրահը: Կարեւոր Օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՆԴՐԻԱՍԻ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը կազմուած է Փարիզի մէջ: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները ներկայ գտնուիլ ընդհ. ժողովին, այսօր Կիրակի, ժամը 2.30ին, Ֆլօրիայի սրահը:

Ի ՆՊԱՍՏ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Պ. Անտոն Հաճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են Փարիզի Աղքատախնամին.—

Պ. Պ. Պօղոս Նուպար, Տէր եւ Տիկին Ժ. Խամէրեան, Տէր եւ Տիկին Տ. Կամսարական 1000ական ֆրանք, Պ. Խամէրեան, Վ. Խամէրեան, Ա. Համբարձումեան, Գ. Ազաթօն, Ա. Ֆրէնկեան 500ական ֆրանք, Հ. Բուլճեան, Ռ. Բուլճեան, Գարագաշեան ընտանիք, Ա. Կիւրճեան 300ական, Տիկ. Կիւլապի Կիւլպէնկեան 200, Պ. Պ. Խ. Սվաճեան, Ա. Կէվրէկ, Կրօնիկ Կ. Փափազեան, Հ. Ճէվահիրճեան, Լ. Կիւմիւշկէրտան, Բ. Բուլճեան, Ս. Բուլճեան, Մարտիկեան, Վ. Սարգիսեան եւ Արամ Կամսարական 100ական ֆր., Վ. Թագւորեան, Խ. Ներսէսեան, Գ. Պաղտատլեան, Տիկին Գույումճեան, Պ. Պ. Օ. Գաբրիելեան 50ական ֆրանք, Եր. Յովակիմեան 20, Յովհ. Թէլեան 20 ֆր., ընդհ. գումար 8190 ֆրանք:

(կնիք)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ալֆօրվիլի Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի հրապարակային բանախօսութիւնը այսօր Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 4ին 138 Rue Etienne Dolet:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ Պ. Մարկոս Նաթանեանի վաղամեռիկ որդւոյն Անուշաւանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին ծանօթներ ու բարեկամները ներկայ գտնուիլ՝ յարգելու համար հանգուցելոյն յիշատակը:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Պատուաւոր ընտանիքի մը մէջ վարձու են 2 սենեակ, ջուր եւ ելեկտրականութիւն, եւ պզտիկ փավիյեօն մը երկու սենեակով, ջուր, ելեկտրականութիւն եւ պարտէզ, դիւրամատչելի գինով: Դիմել՝ Հ. Գավուգճեանի 34 Rue de la Forêt Clamart, *Թրամվէյի թէրմինիւսէն 5 վայրկեան:*

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած աթըլիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ: Առաջին շաբաթէն կը վճարուին: Շուտով դիմել՝ Տիկ. Վարդանոյշի, 1 Rue Raymond du Temple, Vincennes. (Փօրթ տը Վէնսէնէն թրամվէյ առնել եւ «Շաթօ» իջնել): Կարելի է նաեւ ուղղակի ինծի դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris, (XIme).

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Bois*ի թիւնի և թռամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (կառ տը լ'Էսթէն թիւն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար:*

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Պատ. Միութիւն, *Մարսէյլ.— Ձեր Կիրակի օրուան ժողովի ազդը ստացանք Շաբաթ կէս օրին:*

Արժանթէօյլ.— *Տարօնցիներու ծանօթ վէճի մասին ձեր գրութիւնը ոչ միայն չի ծառայեր հարցը լուսաբանելու, այլ աւելի կը խճճէ: Կը կրկնենք մեր առաջին թելադրութիւնը:*

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ալֆօրվիլ, *Կ. Մ.— 35 ֆր:*
Գրընոպլ, *Ժ. Լ.— 35:*
Մարսէյլ, *Գործ.— 632:*
Վալանս, *Ա. Տ. Ս.— 27:*
Պէլֆօր, *Խ. Յ.— 50 ֆր.:*
Սկսանք ղրկել Կ. Տ.ի:
Լիոն, *Զ. Մ.— 35:*
Փօն տը Շէրիւի.— *88:*
Լը Ման, *Տ. Զ.— 79:*
Պուրկ Սէն'Թ Անտէօլ.— *50:*
Քլամառ, *Հ. Գ.— 10:*
Լիոն, *Ե. Ճ.— 91 ֆր.:*

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Գրիգոր Շահլամեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ

16 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100 Mark		606	—
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	05
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	50
Լիր »	» Lire	138	95
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	45
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3350	—
» II	»	1980	—
» III	»	1675	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	145	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, փրանախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր.ի, արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

"ԿԱՐՕ"

ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ՝

73 Rue Taitbout, Paris (9). մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ 2.

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով կը պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ: Կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ: Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի: Վաճառատանս բացման առթիւ *ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ* սովորական գիներուն վրայ:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

VAHRAM DJÉNAZIAN

1bis Rue Hautefeuille, Paris (6me). մէթրօ St. Michelի ճիշդ քով

ՄԵՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆ Է՝ *գոհացնել ամէն ճաշակ եւ ամէն քսակ*

ԱԺԱՆ ԵՒ ԼԱՒ | ԼԱՒ ԵՒ ԱԺԱՆ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ՀԱՄՈԶՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis
Télèph. Provence 09-32:

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ:

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԿԱՐՈՒՀԻ

12 Rue St. Sulpice Paris (6e) Métro Odéon

Փորձառու եւ մասնագէտ մանթոյի, գիշերուան եւ ցերեկուան զգեստներու: Կը պատրաստէ վերջին նորաձեւութեամբ զգեստներ, շակուոր եւ խնամեալ կար:

Իսկ Կիրակի օրերը բացուած է մասնաւոր դասընթացք մը ձեւագծութեան եւ կարի:

Կիրակի առաւօտ 9—12, եւ 2—5: Անոնք որ կ'աշխատին եւ ժամանակ չունին, կրնան օգտուիլ:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի ձէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Սամի, Թաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով:

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-8.
Métro Belleville : Tramway 5 et 2.

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Նախկին բժշկապետ կարմիր խաչի հայկական հիւանդանոցի Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու:

Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12

Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-5.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ 1927

19 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 392

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ

Նախիջեւանի մէջ (Տոնի վրայ), կը հրատարակուի խորհրդային թերթ մը, «Մուրճ-Մանգաղ», օրկան «Համ. կոմ. կուս. Հյուսիսային կովկասի Ցերկոմի յեվ Դոնկոմի Հայկական Սեկցեաների յեվ Ռայոնի Գործադիր Կոմիտեյի», որ հրահանգիչ նիւթեր կը պարունակէ այդ շրջանի հայկական կեանքի մասին։ «Յառաջ»ը միշտ կ'օգտուի այդ պաշտօնաթերթին տեղեկութիւններէն, լայն գաղափար տալու համար հայաշատ շրջանի մը իրական կեանքին վրայ։

Օրինակ՝ այսօր ունինք երկտող հատուած մը, քաղուած Յուլիս 7ի թիւէն, որ կը յայտնէ թէ Սոչիի շրջանին շարք մը գիւղերուն մէջ, Հայերու թիւը հարիւրին 90 կը կազմէ. «բայց ցաւալի է որ նոյնիսկ կարեւոր զեկուցումները՝ զանազան օրէնքներու մասին՝ կ'ըլլան ռուսերէն, որմէ շատ քիչերը բան կը հասկնան»։ Կամ, ամէն մարդ իր գիտցածին պէս կը հասկնայ։ «Այս բանին վրայ թող համապատասխան մարմինները ուշադրութիւն դարձնեն», կը խնդրէ թղթակիցը։

Խեղճ թղթակիցը երեւի չի գիտեր որ, «համապատասխան մարմինները» մինչեւ ծունկերը մխրճուած ըլլալով չինական յեղափոխութեան ալիքներուն մէջ, գլուխ քերելու ժամանակ չունին, որպէսզի զբաղին այդպիսի մանր-ազգայնական խնդիրներով։ Անոնք առանձին դատարան բացած են Երեւանի մէջ, 50-60.000 Թուրքերու համար, Թուրք դատաւորներով եւ Թուրքերէն լեզուով, բայց մինչոց չեն գտներ գոնէ հայերէնի թարգմանելու պետական օրէնքները, հարիւրին 90 հայ (եւ Թրքահայ) բնակչութեամբ գիւղերու մէջ։ Ասկէ առաջ ալ, նոյն աղբիւրներէն քաղուած տեղեկութիւններ կը հաստատէին թէ Հիւս. Կովկասի հայկական գիւղերու դպրոցներուն մէջ իսկ վտանգուած է հայերէնը, ուսուցիչի կամ դասագրքի պակասէն, տգիտութեան կամ ապիկարութեան հետեւանքով։

Այս այն շրջանն է որու մասին ներբողներ հիւսուեցան անցեալ տարի, երբ «ինքնավարութիւն» տրուեցաւ եօթը հայկական գիւղերու։

Աւելի ուշագրաւ իրողութիւն մը կը ճարգմանենք այսօր, միշտ նոյն «Մուրճ-Մանգաղ»էն։

Համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը (տես Բ. էջ), Հիւս. Կովկասի գաղթականները տեղաւորելու, անոնց հող բաշխելու ծրագիր մը մշակուեր է 1925ին։ Որքան կրցանք հասկնալ այդ զեկուցման առաջին մասէն, ծրագիրը կը ձգտի ոչ թէ տեղաւորել, համախմբել գաղթականները, այլ տեղափոխել ու ցրուել։

Այսպէս, հող պիտի բաժնուի քաղաքներու մէջ ապրող 1500 ընտանիքի (6750 հոգի)։ Կը խորհուի Թերեքի շրջանին հայ գաղթականները տեղաւորել նոյն շրջանի թափուր հողերուն վրայ, իսկ մնացածները՝ Թուրքմէնական շրջանին մէջ, «ուր աւելի ազատ հողեր կան եւ հողը բերրի է»։ Այս տարուընէ պիտի փոխադրուին վեց քաղաքներու հայ գաղթականները, 980 ընտանիք կամ 4700 անձ։ Կրասնոտարի շրջանէն 501 ընտանիքի (2262 հոգի) մէկ մասը պիտի տեղաւորուի Քուպանի շրջանը, «իսկ մի մասը կը հրաժարուի ուրիշ շրջան տեղափոխուելուց»։ Տեղեկագիրը չի ծածկեր թէ «գիւղական վայրերու մէջ, ուր հայ գաղթականները վաղուց ի վեր ապրած են եւ կը զբաղին զանազան մշակութիւններով, շատ քիչերը կը գտնուին որ հաւանին թողուլ իրենց բնակավայրը եւ զբաղումը եւ տեղափոխուիլ նոր վայրեր»։

Ինչպէս բսինք, ձեռնարկին նպատակը՝ հողի բաշխումն է։ Արտաքին երեւոյթով՝ արդար եւ գնահատելի։ Բայց, գաղթականներուն չկամութիւնն իսկ ապացոյց է որ, բոլորովին անմեղ ծրագիր մը չէ այս գործը, եւ շատ հեռուները կը հասնի։

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ, կատարուած քննութեան հետեւանքով, հաստատուեցաւ որ քաղաքներու մէջ ապրող Հայերու 92 առ հարիւրը նորեկներ են, իսկ միայն 8 առ հարիւրը Հիւս. Կովկասի նախկին բնակիչները։ Առանց պատմական մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ճիշդ է որ Հիւս. Կովկասի հայութիւնը բաղդատաբար նոր գաղութ մըն է, բազմացած՝ պատերազմէն, կամ աւելի ճիշդ՝ 1917էն ի վեր, եւ միշտ փոփոխական։ Արդ, նո՞ր խելք ըրին որ այս մարդիկը հող չունին։ Այս տարի Հոկտեմբերին կը լրանայ խորհրդային իշխանութեան տասնամեակը։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ 1925ին միայն կը մտածեն տեղաւորել հայ գաղթականները, «որոնք թիւով աւելի շատ են»։ (10,232 հոգի)։ Եւ ինչպի՞սի տեղաւորում է այդ, երբ նոր բնակավայրերուն մէկ ծայրը կը հասնի Քուպան, միւսը՝ Թուրքմէնիստան, Քրրկըզներու երկիրը։

Այս մասնակի ձեռնարկէն կարելի է գաղափար կազմել այն հռչակաւոր ծրագրի մասին, որով Չիչէրին կը յաւակնէր, Լօզանի մէջ, «մէկ հարուածով» լուծել հայկական հարցը։ Չէ՞ որ 50,000 գաղթականի տեղ կը խոստանար Քուպանէն մինչեւ Վօլկա եւ Քրրկըզներու երկիրը։ Սահման չունին ռուսական տափաստանները, եւ կարելի է հալածական բազմութիւնները քշել ո՛ւր որ ճաճոյ է օրուան իշխանութեան։

Մենք տակաւին կը սպասենք տեղեկագրի երկրորդ մասին, պարզելու համար այս մութ ձեռնարկին այլապէս «օգտակար» կէտերը։

Առ այժմ կը բաւէ շեշտել, որ մինչ Հրեաները կանխորոշ ծրագրի մը համաձայն կը համախմբուին, իրապէս կը տեղաւորուին ռուսական լայն շրջանի մը մէջ, ա՜յն դիւրութիւն տանալով, Հիւս. Կովկասի տասը հազար հայութիւնը կ'ենթարկուի տեսակ մը տեղահանութեան, անշուշտ իր բարիքին համար...։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀՈՂ ՉԿԱՅ, ԲԱՅՑ...

«Պայքար», Ամերիկայի ռամկավարներուն օրկանը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Հայաստանի «բարեկամ»ներուն պաշտպանութեան նուիրուած խմբագրականի մը մէջ (2 Յուլիս).

— «Ինչպէս միշտ ըսած ենք, արտասահմանի Հայութեան մէջ Գօմինիստ լուրջ հոսանք կամ կազմակերպութիւն չկայ։ Անոնք որ ինքզինքնին այդպէս ցոյց կուտան, ստուար մեծամասնութեամբ Համայնավարութենէ բան չեն հասկնար, եւ ոչ թէ դասակարգային պայքարով, այլ ազգով ու ազգային խնդիրներով կ'զբաղին ընդհանրապէս, եւ իրենց ամբողջ ձգտումներն ալ Հայկական շրջանակի մէջ սահմանափակուած են։ Այսու հանդերձ, այդ իսկ ըստ մեզ անպատեհ է ու աւելորդ, եւ առանց մանանեխի հատիկին չափ օգուտ ունենալու ոեւէ գաղափարի ու նպատակի, կրնայ անախորժ հետեւանքներ ունենալ։ Արտասահմանի Հայութեան մէջ Գօմինիստութեան ոչ հող կայ, ոչ ալ պէտք։ Հայ գաղութներու մէջ Գօմինիստութեան անունով խօսողներ պէտք է ըմբռնեն ասիկա ու հրաժարին ի զուր անհանգիստ ընելէ տարագիր Հայութիւնը։»

ԿԷՍ ԴԱՐ ԱՌԱՋ

Պոլսոյ «Վագըթ»ը որ կ'արտատպէ կէս դար առաջ հրատարակուած թերթին նոյն օրուան կարեւոր դէպքը, Յուլիս 12ին կը քաղէ հետեւեալ պատմութիւնը 1877 Յուլիս 12 թիւէն.

—«Ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, Անատօլուի պատերազմական դիրքերուն մէջ Էրզրումի եւ շրջականերու հայ ժողովուրդէն 2000 հոգի, Խարբերդի շրջակայ ժողովուրդէն 200 հոգի, Ատանայի եւ Մարաշի ու շրջակայի ժողովուրդէն 500 հոգի եւ Այտընի նահանգէն եկող զէյպէքներէ 100 հոգի եւ ձօս օղլու Տիմօսթէն էֆ.ի կազմած օժանդակ զինուորական խումբերու մէջ շատ մը հայ զինուորներ կը գտնուին։

«Կատարուած քննութենէն կը հասկցուի որ Անատօլուի պատերազմական դիրքերը ռազմանիւթ եւ արմտիք փոխադրելով եւ կառավարական ուրիշ ծառայութեանց մէջ իրենց անասուններով եւ կառքերով 30,000 Հայ կ'աշխատին։

«Հայոց վաղուց ի վեր ունեցած հաւատարմական զգացումներու այս միջոցին այս ձեւով արտայայտութիւնը՝ հայրենիքի հանդէպ իրենց սէրը եւ համակրութիւնը ցոյց կուտայ եւ այս պարագան արժանի է մասնաւոր գնահատութեան։

«Հայոց այս հայրենասիրութիւնը, անգամ մը եւս պիտի աւելցնէ կառավարութեան եւ ազգին իրենց նկատմամբ ունեցած համակրութիւնը, որովհետեւ ասիկա կը հաստատէ Օսմանցիներուն մէջ գոյութիւն ունեցող միութիւնը։

«Մեր վզին պարտքն է նուաճել մեր սահմանները եւ հայրենիքը ոտնակոխել ուզող քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան թշնամիները։ Հետեւաբար մեր հայ հայրենակիցներու իրենց փափաքով այս կարգի ծառայութեանց մասնակցութիւնը իրենց կարեւորութիւնը կը բարձրացնէ։ Կը յուսանք որ հայ հայրենակիցներու ցոյց տուած այս հաւատարմութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը գրգիռ պիտի հանդիսանայ ուրիշ քրիստոնեայ հայրենակիցներու համար ալ։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայ Խան մը գնդակահարուած

Վերջին պահուն Պարսկաստանէն ստացանք նամակ մը, որ կը տեղեկացնէ թէ Շահին հրամանով, գնդակահարուած է Ստեփան Խան Ներսէսեան։ Այս մարդը կաշառուելով ռուսական դեսպանատունէն եւ իր կարգին կաշառելով երկու պարսիկ սպաներ, գաղտնի փաստաթուղթ մը ձեռք անցուցած էր Պարսկաստանի զինուորական պաշտօնատունէն։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՎԻԷՆՆԱ ԽԱՂԱՂԱԾ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, կացութիւնը խաղաղած է Վիէննայի մէջ, ուր ոճրագործ ֆաշիստներու ազատ արձակումին դէմ բողոքելու համար զայրոյթի պոռթկումով մը ոտքի կանգնած էին ընկերվարական ու բանուորական բոլոր կազմակերպութիւնները։ Վարչապետ մօնսէնեօր Զայփել ծայրայեղ արարքներու առաջքն առնելու համար անմիջապէս բանակցութեան մէջ մտաւ Վիէննայի ընկերվարական քաղաքապետ Զայցի եւ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչներուն հետ։ Ընկերվարականները կը պահանջէին, որ հրաժարի ոստիկանական տեսուչը, որովհետեւ զինուորներուն հրամայած էր կրակ ընել ամբոխին վրայ, առանց նախապէս արտօնութիւն ուզելու քաղաքապետէն։ Կը պահանջէին նաեւ որ դահլիճը վերակազմուի եւ խորհրդարանը անմիջապէս գումարուի։

Փարիզի աւստրիական դեսպանատունը կը հաղորդէ որ իբրեւ հետեւանք այդ բանակցութիւններուն, ընկերվարականները հաւանած են ետ առնել ընդհանուր գործադուլի հրամանը։ Թրամուէյները սկսած են բանիլ քաղաքին մէջ եւ Երկուշաբթի առաւօտ բոլոր գործարանները բացուած են։ Միայն դեռ կը շարունակուի երկաթուղիի եւ թղթատարական պաշտօնեաներուն գործադուլը։ Կառավարութիւնը կ'աշխատի զանոնք ալ գոհացնել։ Դահլիճին մէջ ո եւ է փոփոխութիւն չէ կատարուած, սակայն խորհրդարանը այսօր վաղը նիստ պիտի գումարէ։ Կիրակի օր ո եւ է նոր միջադէպ տեղի չունեցաւ։

Վիէննայի եւ Փարիզի միջեւ ուղղակի հեռագրական հաղորդակցութիւն չկայ դեռ. լուրերը Չեխօսլովաքիոյ ճամբով կը հասնին։ Խաղաղութիւնը պահպանելու համար 10,000 զինուորներ եւ ոստիկաններ պահակ կը պտտին Վիէննայի փողոցներուն մէջ։ Խորհրդարանը, ազգային պալատը, սակարանը եւ պատերազմական նախարարութիւնը գրաւուած են զինուորներու կողմէ, որոնք գնդացիրներ ունին իրենց տրամադրութեան տակ։

Ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ կիրակի օր ձերբակալուած են 250 հոգի, որոնց մէջ բազմաթիւ ռուս, մաճառ եւ պուլկար համայնավարներ, կառավարութիւնը կատարելապէս տէրն է կացութեան։ Վիէննայի պահակազօրքը մերժած ըլլալով կրակ ընել ամբոխին վրայ, գաւառներէն ուրիշ զինուորներ բերուեցան անոնց տեղ։

Կորուստները շատ մեծ եղան Վիէննայի մէջ։ Ամէն վայրկեան նոր զոհերու անուններ կը լսուին։ Ոստիկանութիւնը կը հաղորդէ որ մեռած են 80 եւ վիրաւորուած 600 հոգի, մինչ ընկերվարականները կը հաշուեն 3000 զոհեր, որոնց 150ը մեռեալ։ Բացի Արդարութեան պալատէն, այրած կամ թալանուած են քանի մը ոստիկանական պահականոցներ, երկու կառավարական թերթերու խմբագրատուններ եւ կարգ մը խանութներ։ Դանուբեան բոլոր շրջաններէն նաւերով զինուորներ հասան մայրաքաղաք, կարգը պահպանելու համար։

Կը վախցուի որ նոր խռովութիւններ ծագին վաղը՝ զոհերու յուղարկաւորութեան առեն։ Զոհերը բոլորը մէկ պիտի թաղուին եւ 50,000է աւելի բազմութիւն մը պիտի մասնակցի թափօրին դէպի գերեզման։ Ընկերվարականներն ու բանուորական կազմակերպութիւնները միջոցներ ձեռք առած են՝ իրենց մարդիկը զսպելու համար։ Ընկերվարական քաղաքապետ Զայց ալ 2000 ընկերվարական-հանրապետական պահակներ պիտի տրամադրէ այս առթիւ։ Միայն համայնավարները պիտի ջանան խռովութիւն հանել։

Հանրապետական պահակներու եւ համայնավարներու միջեւ արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան առջի գիշեր Հէրնալս թաղամասին մէջ։ Համայնավարները սպաննեցին երկու ոստիկան, բայց իրենց շարքերէն տուին 6 մեռեալ եւ 26 վիրաւոր։ Համայնավարները յաջողեցան քանդել ոստիկանական պահականոց մը։

Վիէննայի քաղաքապետութիւնը 100,000 շիլին յատկացուց՝ իբրեւ առաջին նպաստ զոհերու ընտանիքներուն։ Կիրակի օր եւս ո եւ է թերթ լոյս չտեսաւ Վիէննայի մէջ։

Սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը յայտարարութիւնով մը հանդարտութեան կը հրաւիրէ բոլոր ընկերվարականները և կը թելադրէ չխաբուիլ համայնավարներէն, որոնք կը յանձնարարեն զէնքի դիմել։ Այլապէս հանրապետութիւնը պիտի վտանգուի։ Քաղաքապետը եւս հանդարտութիւն կը թելադրէ ժողովուրդին։

Բազմաթիւ փախստականներ ապաստանած են մաճառ սահմանագլուխը։ Մասնաւորապէս օտարականները ինքնա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կառդալ Դ. էջ)

90 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՅ ԸԼԼԱԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ

«Մուրճ-Մանգաղ»ի մէջ (7 Յուլիս) կը կարդանք.

— «Սոչիի շրջանի շարք մը գիւղերուն մէջ Հայերու թիւը հարիւրին իննսուն կը կազմէ։ Բայց ցաւալի է որ այդպիսի հայաշատ գիւղերու մէջ կարեւոր զեկուցումները զանազան օրէնքներու մասին կ'ըլլան ռուսերէն, որմէ շատ քիչերը բան կը հասկնան։ Այս պատճառով, ամէն մէկը իր գիտցածին պէս կը բացատրէ այս կամ այն օրէնքը, ինչ որ մեծ դժգոհութիւններու պատճառ կը դառնայ։ Ցանկալի է որ այդ զեկուցումները մայրենի լեզուով ըլլան։»

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ...

Խորհրդային թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն, 1917 Հոկտեմբերի յեղափոխութենէն յետոյ Մոսկուայի մէջ կատարուած «շինարարութեանց» մասին.—

1918ին Մոսկուայի մէջ կար 323 քիլոմեդր ելեկտրաքարշ գիծ եւ 475 վակոն. այժմ գիծի տարածութիւնը կը հասնի 395 քիլոմեդրի, իսկ վակոնները 764ի։ Արագութիւնն ալ ժամը 7 քիլոմեդրէն բարձրացած է 12ի։ Մինչեւ այժմ շինուած են 185 քիլոմեդր տարածութեամբ ջրանցքներ եւ 4000 շէնքեր, որոնք կը ծառայեն ջրանցքի պէտքերուն։ 1913ի Մոսկուայի բնակչութիւնը օրական կը գործածէր 8ուկէս վետրօ ջուր։ Քաղաքացիական կռիւներու հետեւանքով եղած աւերները դարմանուելով, այժմ կը գործածէ երկու միլիոն վետրօ։ Անկէ զատ, 600,000 հոգի կ'օգտուին ջուրէն առանց հաշուի եւ չափի, իսկ 100,000 հոգի՝ առուներու, հորերու եւ գետի ջուրերէն։ Փողոցներու լուսաւորութեան համար առաջ կար 2700 մեծ լապտեր. այժմ՝ 5138։

ՇԱՀՎԷՐԴԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը կ'իմանայ թէ Պ. Դանուշ Շահվէրդեանի տեղ Անդրկովկասի հանրապետութեանց Պոլսոյ առեւտր. ներկայացուցիչ կարգուած է Պ. Պօղոս Մակինցեան, իսկ Պ. Շահվէրդեան նոյն պաշտօնով փոխադրուած է Փարիզ։

ՍՎԱԶԷՆ կը գրեն թէ աննախընթաց կարկուտի փոթորիկ մը փճացուց Սվազի եւ շրջանի քառասուն գիւղերու բերքերը։ Յանձնաժողովներ կազմուած են, վնասները ճշդելու համար։

ՏԱՔԸ.— Պոլիսէն վերջ Ամերիկայի եւ Պարսկաստանի մէջ եւս անտանելի տաք կ'ընէ. Միացեալ նահանգներէն հասած լուրերու համաձայն, մինչեւ հիմա 113 զոհեր կան։ 1880էն ի վեր այսպիսի տաք չէր տեսնուած։ Ասկէ զատ, Նիւ Եորքի վրայ իջած է սաստիկ ուրական մը, արգիլելով երթեւեկը։ Վեց հոգի մեռած են։

Թէհրանէն ալ կը հեռագրեն թէ 30 տարիէ ի վեր այսքան սաստիկ տաք չէր տեսնուած Պարսկաստանի մէջ։ Պետական պաշտօնատուններն ու Մէճլիսը փակուած են անորոշ պայմանաժամով եւ ամէն գործ դադրած է։

Կասպից ծովու ափերուն վրայ ուղեղատապի համաճարակ ծագած է։ Բազմաթիւ մանուկներ կը մեռնին։

Սելանիկի մէջ 40 աստիճան տաք կ'ընէ շուքի մէջ։ Շատեր տուներու եւ փողոցներու մէջ մարած են։

Իսկ Փարիզի մէջ կարծես աշուն է...

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(պաշտօնական տեղեկագիր)

Բ.

Ասոնք են, գլխաւոր գիծերուն մէջ, այն հսկայ պարտաւորութիւնները, որոնց ստիպուեցաւ ընդառաջ երթալ մարդպանութիւնը 1919էն ի վեր՝ պատսպարելու, օժանդակելու, խնամելու եւ պաշտպանելու համար ֆրանսական հոգատարութեան ենթակայ հողերուն վրայ ապաստանած քրիստոնեաները։ Ֆրանսա՝ հաւատարիմ իր մարդասիրական աւանդութիւններուն, այս դժբախտներուն կուտար առաջին օժանդակութիւնները այն պահուն, ուր ինքն իսկ պարտաւորուած էր միայն իր միջոցներով դարմանել պատերազմին առաջ բերած աւերները իր ազգային հողին վրայ։

Պէտք է խոստովանիլ որ Ֆրանսա բոլորովին մինակ չեղաւ։

Հոգատար պետութեան աշխատանքին հետ միաժամանակ խիստ արդիւնաբեր առատաձեռնութիւններ կ'արթնցնէր նիւթական եւ բարոյական այս անհուն տառապանքը Արեւելքի քրիստոնեաներուն մասնաւորապէս հայ ժողովուրդին, որ տարիներով պատմութեան մէջ աննախընթաց տառապանքներու ենթարկուելէ վերջ, կը տեսնէր իր ազգային օջախը վերակազմելու յոյսին իսպառ ցնդումը։

1923ին Անատոլուէն եկած միսիոնարներու կողմէ հիմնուեցաւ հայկական գաղթակայաններու ֆրանսական Միսիոնը, իբրեւ ճիւղը Սուրիոյ Ճեզուիթ հայրերու միսիոնին. ֆրանսական մարդպանութիւնը սկիզբէն ի վեր նիւթապէս կ'օժանդակէ անոր։

Ունի երեք գլխաւոր կեդրոններ.

Պէյրութի մէջ երեք դպրոց (մէկը ծաղկոց), 400 աշակերտներով. բուժարան մը, ուր միջին հաշուով տարին 3500 հիւանդ կը խնամէ, արեւելեան ասեղնագործութեան աշխատանոց մը (30 բանուորուհի), տեղաւորման գրասենեակ մը, որուն պաշտօնն է նոյնպէս հսկել Ամերիկա եւ Ֆրանսա կատարուած արտագաղթերուն։

Հալէպի մէջ՝ երեք դպրոց (500 աշակերտ), երիտասարդ բանուորներուն համար իրիկնային դասընթացքով։

Դամասկոսի մէջ, դպրոց մը, որ 1925էն ի վեր կարեւորութիւնը կորսնցուց, Դամասկոսի Հայերէն շատեր Պէյրութ փոխադրուած ըլլալով։

Դպրոցներուն մէջ ֆրանսերէնի հետ կ'աւանդուի նաեւ արաբերէն լեզուն, որպէսզի երիտասարդ գաղթականները,- որոնց ընտանիքները Լօզանի դաշնագրին համաձայն սուրիական եւ լիբանանեան հպատակութիւնը ընդունեցին,- կարենան թանկագին օժանդակութիւն մը ընել զիրենք հիւրընկալող երկրին տնտեսական զարգացման։

Կան ուրիշ ֆրանսական հիմնարկներ ալ — յանձնուած Հայր Ռեմիի տնօրէնութեան, որոնք տակաւին կը պահեն հայ որբեր։ Ասոնք են՝ Հալէպի որբանոցը (Պըգանտնի քոյրերը, հարիւր աղջիկ), Սայտայի որբանոցը (Սէն Ժոզէֆի քոյրերը, 40 աղջիկ), Պիքֆէնթայի որբանոցը (Ս. Ժոզէֆի քոյրերը, 20 աղջիկ)։ Ասոնց ալ նիւթապէս կ'օժանդակէ Մարդպանութիւնը։

Այս բոլոր հիմնարկութիւնները բարգաւաճ վիճակ ունին եւ կը շարունակեն ֆրանսայի բարերար գործը։

Ամերիկեան կարմիր խաչը 1918էն սկսեալ Միացեալ Նահանգներու առաջին օժանդակութիւնները բերաւ։ 1919ին իր տեղը ձգեց Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցին, որ ահագին մասնակցութիւն ունեցաւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ ժողովուրդներուն եւ 1922էն սկսեալ Փոքր Ասիոյ քրիստոնեայ գաղթականներուն եղած աջակցութիւններուն։

Առաջին շրջանին (1919-22) զանազան կէտերու վրայ կազմակերպուեցան 60 ժողովրդական ապուրի կեդրոններ, օրական մինչեւ 50.000 պնակ ապուր տալով, 30 հագուստեղէնի բաշխման կեդրոններ, ութը հիւանդանոց, 12 բուժարան եւ 16 որբանոց, որոնք 15,000 լիբանանցի եւ սուրիացի մանուկներ ընդունեցին։ Հինգ տարուան պատերազմի եւ սովի տարիներուն սոված եւ սպառած սուրիացի-լիբանանցի բնակչութեան օգնելու համար այս առաջին շրջանին եղած ընդհանուր ծախքերը կարելի է հաշուել 9 միլիոն տոլար։

Փոքր Ասիոյ քրիստոնեաներուն տեղահանումը 1921էն 23 եկան կրկնապատկել կատարուելիք աշխատանքը։ Պատերազմէն երկար տարիներ առաջ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը որբանոցներ բացած էր Անատոլուի մէջ։ Ստիպուեցաւ ցրուել զանոնք։ Անատոլուի հիւսիսն ու արեւմուտքը գտնուողները (մօտ 16 հազար), 1922ի Նոյեմբերին Յունաստան բերուեցան, հարաւ եւ հարաւ-արեւելք գտնուողները (14 հազար), Սուրիա եւ Լիբանան փոխադրուեցան՝ ֆրանսական կառավարութեան օժանդակութեամբ։ Նպաստամատոյցը 15 որբանոցներ բացաւ Հալէպի, Ճուպէյլի, Պէյրութի, Սայտայի եւլն.ի մէջ, այս տղոց սորվեցնելով արհեստ մը, որ ետքէն թոյլ պիտի տար անոնց ապրիլ։

1923ին Հալէպի, Պէյրութի, Դամասկոսի մէջ միջին հաշուով 10,000 չափահաս Հայերու ուտեստեղէն բաշխուեցաւ. 1925—1926ին՝ Սուրիոյ խռովութեանց հետեւանքով Դամասկոսէն Պէյրութ եկող 4000 Հայերու. 3000 հոգի ալ հագուստ ստացան։ Նոյն քաղաքներուն մէջ դարմանատուններ բացուեցան եւ խնամեցին 10,000 հոգի։ Այս զանազան օժանդակութեանց համար ծախք եղաւ 2,600,000 տոլար։

Վերջնական հաշուով Ամերիկեան Նպաստամատոյցը ընդունեց 35 հազար որբեր, որոնց 15 հազարը Սուրիացի եւ Լիբանանցի եւ 14 հազարը Հայ — որոնց վրայ կ'աւելնան Յունաստան փոխադրուած 6 հազար Յոյներ եւ Հայեր։ Ասոնց համար ծախք եղաւ 11 միլիոն վեց հարիւր հազար տոլար։

Հետեւաբար Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը շատ մեծ գործ տեսած է։ Ներկայիս այդ գործը մասամբ վերջացած է. որբանոցներուն մէջ կը մնան միայն 1590 հոգի, որոնց վրայ կ'աւելնան 92 կոյրեր, պատսպարուած Ղազիրի բուժարան-արհեստարանին մէջ, ուր անոնք կը դաստիարակուին զուիցերիական ընկերութեան մը գործակցութեամբ. դանիական ընկերութիւն մը կը գործակցի Սայտայի որբանոցին մէջ։

ՏՈՔԹ. ՏԻԿԼ

(Միջազգ. Կարմիր Խաչէն)

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՏԵՂԱՓՈԽԵՆ

«Մուրճ-Մանգաղ» (7 յուլիս) կը հրատարակէ Հիւսիսային կովկասի հողային վարչութեան հետեւեալ զեկոյցը.—

— Հողային վարչութիւնը որոշեց առաջին անգամ տեղաւորել (պէտք է հասկնալ տեղափոխել) հայ գաղթականները, որոնք թիւով աւելի շատ են։ Սակայն այս որոշման առթիւ չտրուեցան անհրաժեշտ միջոցներ։ Այդ պատճառով ալ, կարելի չեղաւ մեծ թիւով գաղթականներ «տեղաւորել»։ Բայց եւ այնպէս, Տոնի, Ստավրոպոլի եւ Թէրէքի շրջաններուն մէջ «տեղաւորուեցան» 3750 հոգի, մեծ մասով Հայեր։

Աւելին տեղափոխելու համար, Հողային վարչութիւնը իշխանութիւններէն խնդրեց որ հայ գաղթականներուն «տեղաւորման» համար տրամադրուի երեք միլիոն րուբլի։ Վարչութենէն պահանջուեցաւ ներկայացնել բոլոր գաղթականներուն հողային տնտեսական բարեկարգութեան համար ընդհանուր ծրագիր մը։

1926ին պատրաստուեցաւ Հիւսիս. Կովկասի հողագործներուն տեղաւորման ծրագիրը։

Որոշուեցաւ կատարել մարդահամարը բոլոր այն հայ հողագործներուն, որոնք կ'ապրէին գիւղերուն ու քաղաքներուն մէջ։ Մարդահամարը ուշացաւ մինչեւ 1927ի սկիզբը, երբ պարզուեցաւ որ Հիւս. Կովկասի մէջ (քաղաք եւ գիւղ միասին) կ'ապրին 2345 հողագործ հայ ընտանիք, այսինքն 10,432 հոգի։

Հայոց մարդահամարին հետ, կատարուեցաւ նաեւ հողագործ միւս ազգութեանց համրանքը, այսպէս.—

Լեռնցիներ (Գորցի) 802 հոգի, Հրեաներ՝ 576, Գերմանացիներ՝ 3089, Յոյներ՝ 2581, զանազան ազգեր՝ 3184 հոգի։

Ըստ բնակավայրի, Հայերը կը բաժնուին քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ հետեւեալ կերպով.—

Գիւղերու մէջ 2399 հոգի, քաղաքներու մէջ 8033 հոգի։

Եւ այս թիւերուն մէջ կը մտնեն հին թէ նոր, բոլոր հայ գաղթականները։ Այս մարդահամարէն յայտնի եղաւ որ քաղաքաբնակ Հայերուն հարիւրին 92ը նորեկ գաղթականներ են։

Այս հաշիւով քաղաքաբնակ հայ գաղթականներէն 1500 ընտանիքի (6750 հոգի) պիտի բաժնուի հող։ Կարգ մը գիւղերու մէջ, հայ գաղթականները երկար ժամանակ հաստատուած ըլլալով, չեն յօժարիր ձգել իրենց բնակավայրն ու զբաղումները եւ տեղափոխուիլ նոր տեղ մը, հող ստանալու համար։ Այսպէս, ծխախոտի, բանջարեղէնի մշակները, հարիւրին 30, կը հրաժարին հողէն, չտեղափոխուելու համար։

Ու գիւղերուն մէջ կը մնան 400 ընտանիք (1680 հոգի), որոնք շատ պէտք ունին հողի։

Մտադրութիւն կայ Թէրէքի շրջանին մէջ ապրող հայ գաղթականները տեղաւորել նոյն շրջանին հողերուն վրայ, իսկ մնացածները տեղաւորել Թիւրքմէնական շրջանին մէջ, ուր աւելի ազատ եւ բերրի հողեր կան։ (Տեսակ մը նոր գաղթ)։ Եւ այսպէս, Հողային Վարչութիւնը անհրաժեշտ համարած է հայ գաղթականները տեղաւորել հողաշատ շրջաններու մէջ։ Այս առթիւ պիտի տրամադրուի հիմնադրամ։ Հողը շատ է, օրինակ, Տոնի շրջանին մէջ, ուր պիտի տարուին հայ գաղթականներէն 71 տուն, Ստավրոպոլի շրջանին մէջ հայ գաղթականներուն պիտի յատկացուի 10 տուն, Թէրէքի շրջանին մէջ՝ 22 տուն, Սալսկի շրջանին մէջ՝ 6 տուն։

Քուպանի շրջանին գիւղերը նկատուած է որ քիչ հող ունին։ Ուստի, փոքրամասնութեանց պատկանող գաղթականները պիտի տեղաւորուին շրջանին հողերուն վրայ։

Մայկոպի, Արմաւիրի շրջաններուն եւ Ագիղէ ինքնավար շրջանին մէջ անոնց պիտի տրամադրուին 151 տուն։ Միայն Արմաւիրի մէջ պիտի տեղաւորուին 30 ընտանիք։ Իսկ գալ տարի պիտի տեղաւորուին Արմաւիրի շրջանին մէջ 40 տուն, Մայկոպի շրջանին մէջ 55 տուն, Ագիղէի շրջանին մէջ 26 տուն։

Այս տարի պիտի փոխադրուին հետեւեալ քաղաքներուն մէջ ապրող 4700 հայ գաղթականները.—

	Ընտ.	Հոգի
Վլատիկովկաս	440	2100
Արմաւիր	215	1100
Մայկոպ	95	430
Պրիկումսկ	75	370
Գէորգեւսկի	70	320
Մոզդոկ	85	1380

Ամբողջը 980 ընտանիք։

Հիւսիս. Կովկասի միւս քաղաքներուն մէջ կ'ապրին աննշան թիւով հողագործ Հայեր (50 տուն), որոնք գաղթականներ չեն եւ որոնց հող չպիտի տրուի։

Կրասնոդարի մէջ ապրող 501 հայ ընտանիքներէն (2262) մաս մը կը խորհուի տեղաւորել Քուպանի շրջանը, մնացածները չեն ուզեր տեղափոխուիլ։ Եւ սակայն հրաժարողներէն դուրս կը մնան մաս մը Հայեր ալ, որոնք պէտի փոխադրուին գալ տարի։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ ԱԶԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

(Մեր սեփական թղթակցէն)

ՊՈՒՔՐԷՇ, 9 Յուլիս

Ինչպէս նախատեսեր էի՝ Պրըթիանու յաղթանակը տարաւ։ Ազատական կուսակցութիւնը չորս տարուան համար ալ ապահովեց իր իշխանութիւնը՝ հազիւ մէկ տարուան ընդհատումէ յետոյ։ 1926ի գարնան իր կամքովը իշխանութեան գլուխ բերաւ Զօր. Աւերեսքուն, զոր տապալեց ճիշդ տարի մը յետոյ։ Պարպու Շթիրպէյի կարճատեւ կառավարութիւնը փոխանցման գիծն էր միայն ազատականներու ճամբուն վրայ։ Այնպէս որ անակնկալ մը չէր ազատականներու յաղթանակը երեսփ. ընտրութեանց մէջ, որքան ալ բուռն ըլլար սկսած ընտրական պայքարը։

Ընտրութեանց կը մասնակցէին հետեւեալ կուսակցութիւնները.—

1.—Իոն Պրըթիանուի,—Ներկայ վարչապետին,— ղեկավարած ազատական կուսակցութիւնը, որուն եկած էին միանալ ազգային կուսակցութենէն բաժնուած «Ունիվէրսուլ»ի խմբագրապետ եւ հիմա դատական նախարար Սթէլիան Փոփէսքուի խմբակը, ժողովրդական կուսակցութենէն բաժնուած եւ ներկայիս երկրագործական նախարար Արճէթիանուի խմբակը, գիւղացիականներէն անջատուած եւ այժմ աշխատանքի նախարար Տոքթ. Լուփուի խմբակը։

2.— Ազգային - գիւղացիական կուսակցութիւնը՝ Եուլիու Մանիուի եւ Միխալաքէի գլխաւորութեամբ։

3.— Զօր. Աւերեսքուի ժողովրդական կուսակցութիւնը։

4.— Փրոֆ. Քուզայի քրիստոնէական լիկան։

5.— Փրոֆ. Եորկայի ազգային կուսակցութիւնը։

6.— Գերման-Հունգար պլոքը։

7.— Ընկերվարականները։

8.—Աշխատաւորական պլոքը։

Ընտրութիւնները տեղի ունեցան Յուլիս 7ին Հինգշաբթի օր գրգռուած մթնոլորտի մը մէջ, եւ ինչպէս որ կը սպասուէր վերջացան օրուան իշխանութեան ջախջախիչ յաղթանակովը։ Այսպէս, ազատականները հին Ռումանիոյ մէջ ստացան քուէներու 65—70 առ հարիւրը, Պուքովինայի եւ Պեսարապիոյ մէջ 50—55 առ հարիւրը, Թրանսիլվանիոյ մէջ հազիւ 40 առ հարիւրը, այս վերջին շրջանին մէջ զօրաւոր ըլլալով ազգային-գիւղացիական կուսակցութիւնը։

Օրուան իշխանութիւնը շարժման մէջ դրած էր իր բոլոր ուժերը, յաղթելու բացարձակ մեծամասնութեամբ։ Իր նշանաբանն էր ամրացնել Մեծն-Ռումանիոյ կազմակերպութիւնը, որուն հիմը դրուած էր դարձեալ իր օրով։

Ամբողջ Ռումանիոյ մէջ քուէարկութեան մասնակցեցան 2.730.376 անձեր։

Ազատական կուսակցութիւնը շահեցաւ ամբողջ երկրին մէջ 1.707.528 քուէ, այսինքն ընդհանուր քուէներուն 62 առ հարիւրը։

Ազգային-գիւղացիական կուսակցութիւնը ստացաւ 607.916 ձայն, այսինքն 22 առ հարիւր։

Գերման-Հունգար պլոքը ստացաւ 182.860 քուէ, այսինքն հարիւրին վեցուկէս։

Ազգային-քրիստոնէական Լիկան ստացաւ 54.400 ձայն, ուրեմն ընդհանուր քուէներուն 2 առ հարիւրէն քիչ պակաս։

Իսկ հազիւ 50.752 քուէ ստացաւ Աւերեսքուի ժողովրդական կուսակցութիւնը, 49.752 քուէ՝ ընկերվարականները, 31.930 քուէ աշխատաւորական պլոքը, եւ 24.671 քուէ փրոֆ. Եորկայի ազգային կուսակցութիւնը։

Եւ որովհետեւ ռումէն ընտրական օրէնքով երեսփ. ժողովին մէջ աթոռ ունենալու համար որ եւ է կուսակցութիւն պէտք է համախմբած ըլլայ ընդհանուր քուէներուն առնուազն 2 առ հարիւրը, երեսփ. ժողովին մէջ մուտք չունին ուրեմն ոչ ազգային-քրիստոնէական Լիկան, ոչ Աւերեսքուի եւ Եորկայի կուսակցութիւնները, ոչ ընկերվարականները եւ ոչ ալ աշխատաւորական պլոքը։

Հետեւաբար Ռումանիոյ վաղուան երեսփ. ժողովը պիտի բաղկանայ, ըստ ընտրական օրէնքին կարգ մը մանուածապատ հաշիւներուն, 318 ազատականներէ, 54 ազգային-գիւղացիականներէ եւ 15 գերման-հունգար պլոքին պատկանողներէ։

Ընտրուած են ազգային-գիւղացիական կուսակցութեան գրեթէ բոլոր պարագլուխները,— Եուլիու Մանիու, Իոն Միխալաքէ, Ալէքսանտր Վայտա Վօյվօտ, Վիրճիլ Մաճարու, Քոնսթանթին Սթէրէ, Աուրէլ Վլատ, Փան Հալիփա, Միհայիլ Քանթաքուզինօ եւն.։

Վաղը, կիրակի, տեղի պիտի ունենան ծերակոյտի ընտրութիւնները, որոնք տարակոյս չկայ թէ պիտի վերջանան դարձեալ ազատականներու ջախջախիչ յաղթանակով։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւններէն շատերը արդէն կը հրաժարին մասնակցելէ, առարկելով ընտրական զեղծումներ, բռնութիւններ, եւայլն։

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ ՀԱՑ Կ'ՈՒԶԵՆ. — Փատուայի և Թորինոյի մէջ (Իտալիա) անգործները ցոյցեր կատարեցին փողոցներուն մէջ։ Ցուցարարները թափօրին առջեւէն կը տանէին «հաց եւ աշխատանք կ'ուզենք» վերտառութեամբ նշանատախտակներ։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց զանոնք։ Զորս կիներ վիրաւորուեցան։ Վերջին օրերս 2000 հակաֆաշիստներ ձերբակալուեցան։

«ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ԲՈՎԷՆ

Պատերու վրայ փոշոտ, նաթափ, կէս պատռուած գաղթուղթեր երեքամեայ հա կով։ Անկիւնը ջրատակառ բայց առանց բաժակի։ Եւ նեակ, հարիւրաւոր մարդ որոնք ժամերով կը տառա կարգի կեցած։

Արձանագրող օրիորդը՝ տարբեր՝ յօրանջելով կը հանչէ.

— Ձե՛ր հաշուետոմսը...

Եւ յետոյ, երբ թիւը կերպով ամփոփուած է ձե մէջ, մարդիկ բժշկի դրան չեւ կարգի կանգնած՝ կը վիճիլ, աղմկել, երեխա կուլան, կիները ջղաձգօր ճչան կը մարին։ Եւ, դիւրին բան չէ 6—7 ժամ դի կենալ։

Ահա անմխիթար պատ ներ բուժարաններուն։

Առտուն ժամը 4էն, երբ կային նոր կ'արթննայ, քա կեդրոնական քաղաքային ժարանին առջեւ, կը սկսի ամբոխը։ Մինչեւ ժամը 8 թաշարէք կը մնայ ւակայելի չափով. քիչ չ ւանդներ, որոնք քանի մ կարգի սպասելէ ետք՝ կ'երթան ձեռնունայն։

Բուժարանը ամէն օր դունի 1000է աւելի մարդ, եւ այնպէս կարեւոր մա հիւանդներէ կը մնան դու տիկա դեռ այժմ, ամառ բժիշկներու վկայութեամբ ւանդներու թիւը զգալի պակսած է։ Մօտ երկու առաջ, բժշկի մօտ ընդուն համար, անհրաժեշտ էր կ սպասել գիշերուայ ժամը 2 Իսկ Լէնինի փողոցի բուժ առջեւ այսօր ալ հիւանդ կարգի կը սպասեն գիշեր ժամը 2ին։ Կը սպասեն մ առտուան ժամը 5-6, երբ պանը կը սկսի բաժնել սակներ։

Աւելի լաւ չէ կացութի կեդրոնական բազմաբուժա նին մէջ... մէկ բժիշկը օր կ'ընդունի 80 հիւանդ... Հի ները կը գանգատին, որ բժ ները ուշադրութեամբ չեն ք 3—4 ժամուայ մէջ ուշադ թեամբ կարելի ալ չէ քնն

Վերայի շրջանային բուժ րանին մէջ 8 բժիշկ ամէն կը նային 500 հիւանդ։ մը բժիշկներ առանձնապէս յարգուին» հիւանդներու եւ ստիպուած են աւելի հիւանդներ ընդունիլ։ Իսկ ժարանի վարչութիւնը միջոցի կը դիմէ, բժիշկ բերը հաւաչափ դարձնելու մար։

Բուժարանի բնակարան փէն աւելի է։ Կակղ աչքի հիւանդութիւններու չկայ, իսկ պահանջը խիստ

Գիշերուայ հերթերը բաններու առջեւ անթոյլա խայտառակութիւն են»։

Կը կարծէք, թէ «փտած արեւմուտքի» դը տիրական լուծին տակ պող «եւրոպայի բուժարաննե մասի՞ն է։

Ի՞նչպէս չէ։ Խօսքը «աշ հիս առաջին համայնավար րապետութեան» հիւանդ ներուն մասին է։ Անդրկով մայրաքաղաք Թիֆլիսի հիւ ներն են, որ գիշեր-ցերեկ կը կատարեն բժիշկներու ջեւ։ Եւ այս նկարագրութիւ բառացի թարգմանուած է դրկովկասի կառավարու պաշտօնաթերթ «Զարիա տոկա»յի 2 Յուլիս թիւէն։

ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Եօղուն-Օլուք կը գտնուի տիոքի շրջանը, Ճէպէլ սայի ստորոտը։ Ունի 239 ընտանիք, (1129 հոգի)։ հայ կաթոլիկներ ու բող կաններ։ Լուսաւորչական մեծամասնութիւն կը կազ Բոլորն ալ ունին իրենց թաղայրը։

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԱԿԱՆ

[illegible] կը փութամ ձեզի հաղորդել ...ուսթաֆա քէմալի ի պատիւ ...ոլսոյ մէջ տեղի ունեցած պատ...կան ջահագնացութեան նկա...ագրութիւնը, քաղելով պոլսա...ան թերթերէ։

Յուլիս 2ի գիշերը ժամը 7ին ...ասնեակ հազարաւոր ժողո...ուրդ՝ Տօլմա Պաղչէի պալատին ...էօշկին առջեւ անձկալից վայր...եանները կը շնչէր։ Զրոյց կը ...րջէր թէ կազին կը ճաշէ։ Ճաշը ...եւեց մինչեւ ժամը 10։ Յան...արծ քէօշկին ելեկտրական լոյ...երը վառեցան։ Ծափեր, ծա...եր, ծափեր։ Դեռ Պոլիս այդ...իսի ծափահարութիւն չէր տե...ած։ Շուք մը։ Կազի փաշան էր։ ...ղի հոտեր։ Ծափեր։ Հազարա...որ գլխարկներ օդը բարձրա...ան, բայց գետին չիյնան։ Բազ...ութիւ ստահակներ ժողվեցին ...լխարկները ու փախան։ Կազին ...աբեւեց ժողովուրդը ու աշուրէ ...ը կերաւ։ Աշուրէն հատնելէ ...ետք քաշուեցաւ։ Ծափեր, յու...ում. վերատեսնել կ'ուզէին։ ...ազին կրկին երեւցաւ ու լօխում ...երաւ։ Տուփը հատնելէ վերջ ...աշուեցաւ։ Ծափեր։ Կազին եր...որդ անգամ ըլլալով երեւցաւ ...ւ սկսաւ լէպլէպի ուտել։ Ծա...եր։ Ամէն ոք իր ժաքէթը, ժի...էն կամ կօշիկը կը նետէր։ ...գեստեղէններըանմիջապէս պիթ...ազար փոխադրուեցան, գաղտ...ի ճամբաներէ։ Կազին երեւցաւ։ ...աքարը շատ սուրճ մը խմեց։ ...եռնակիրներու Թափօրը ան...աւ։ Քիւրտ Ջաքօ աղան տեսնե...ով որ կազին առանց սիկարի ...ը խմէ սուրճը, քիչ մը ծխա...ոտ ու Թուղթ ղրկեց։ Կազին ...դունեց նուէրը ու ծխեց։ ...աշուեցաւ։ Ծափեր, ծափեր, ...ափեր։ Իրարանցումի տակ մի...ոցին քսակհատները պաղա...իւնութիւնով բաւական դրամ ...ատեցին... իրենց գրպաններուն ...էջ։ Կազին եկաւ սարայ լօխ...ասի կերաւ։ Ժողովուրդը մաղ...անքներ կ'ընէր կազիին քաջա...ողջ ստամոքսին համար։

— Փօղազ օլա, կազի փաշա։

— Վալլահի, աշխարհիկը կաէ ...ր կազին, այնքան քաջ է...

Ու կէս գիշերին միայն տուն ...երադարձաւ ժողովուրդը, ցու...ադրելով իր բաց սիրտն ու հո...ին, իր բաց գլուխն ու բաց ...ուրծքը եւյլն...

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ԱԶԳ. ՏՕՆԻՆ ՕՐԸ.— Նըվէրի մէջ, երբ գիշերային հրախաղու...թիւնները տեղի կ'ունենային, ...ազմաթիւ հանդիսատեսներ կը ...արձրանան երկաթէ սանդուխի ...ը վրայ։ Յանկարծ սանդուղը ...ը կոտրի եւ ամբողջ բազմու...թիւնը եւ երկաթէ սանդուղը ...100 քիլօ) կ'իյնան հանդիսա...տեսներուն վրայ։ Բազմաթիւ ...մարդիկ վիրաւորուեցան, յոյն ...ը մեռաւ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ԾՈՎԵՐՈՒ ՈՅԺԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ԻԲՐ ՇԱՐԺԻՉ ՈՅԺ

Պ. Ժօրժ Քլօտ վերջերս Փարիզի Գիտութեանց Ակադեմիային ներկայացուց խիստ շահեկան տեղեկագիր մը ծովերու թաքուն ուժի գործածութեան մասին։ Կ'արժէ քանի մը խօսքով պարզել իր տեսութիւնը։

Պ. Քլօտ, որուն կը պարտինք ամոնիաքին սէնթէզը, այդ տեղեկագրին մէջ կը ներկայացնէ Փօլ Պուշըրօյի աշխատակցութեամբ ձեռք բերուած հետազօտութեանց արդիւնքը, որուն նպատակն է ճարտարարուեստի մէջ ծովերու ուժը օգտագործել իբր շարժիչ զօրութիւն։ Այդ նպատակին հասնելու համար յիշեալ գիտնականները աչքի առջեւ ունեցած են ջերմութեան բարեխառնութեան այն տարբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին հասարակածային ծովերու մակերեսի ջուրերուն — միշտ տաք — եւ ընդծովեայ ջուրերուն միջեւ — միշտ պաղ — բեւեռային ծովերէն եկած խիտ ջրահոսանքներուն պատճառաւ։

Ըստ վերոյիշեալ գիտուններուն, ծովի մակերեսի շոգիին միջոցաւ ձեռք բերուած աշխատանքը, եռացած վիճակի վերածելով եւ ջրանիւները շարժման մէջ դնելով, կարելի է ստանալ աշխատանք մը՝ որ հաւասար է 100 մեդր բարձրութենէ մը ինկած ջուրին առաջ բերած արդիւնքին։

Այս եղանակով, ծովերու ջուրերէն կարելի պիտի ըլլայ ստանալ այնպիսի անսահման զօրութիւն մը որ երկվայրկեանի մը մէջ 1000 խորանարդ մեդր տաք կամ պաղ ջուրին համար 400 հազար քիլօվաթ ուժ մը պիտի ունենայ։

Այդ նպատակաւ պէտք եղած գետեղման ծախքերը ջրվէժներու համար եղած ծախքերէն աւելի սուղ պիտի չըլլան։ Ասկէ զատ, ստուգեալ ջուրի հեղեղները այնպիսի մեծ զրտութիւն մը առաջ պիտի բերեն, որով կարելի պիտի ըլլայ կարեւոր չափով մը մեղմացնել արեւադարձային երկիրներուն կիզիչ տաքութիւնն ու հիւանդութիւն պատճառող խոնաւութիւնը։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՀԱՅ ԱՐԻ ՄԸ.— Պոսթոնի մէջ 15 տարեկան հայ պատանի մը, Ռուտօլֆ Յովսէփեան, շահած է արիութեան բոլոր պատուանշանները, 76 հատ։

ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

«Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէն» իր գործունէութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկած ըլլալով, մեզի ղրկած է հետեւեալ հաշուեկշիռը.—

Մուտք՝ 39 անհատներէ եւ 11 կազմակերպութիւններէ՝ հարիւր յիսուն երեք հազար հարիւր ութսուն եւ եօթ ֆրանք 65 սնթ. (153,187 ֆր. 65 սնթ.)։ Ելք՝ գնուած հագուստեղէնի տրուած 24,187 ֆր. 65 սնթ.։ Մերձ. Արեւելքի Օգնութեան կոմիտէին տրուած 129,000 ֆր.։ Գումար՝ 153.187 ֆ. 25 սնթ.։ Ասկէ զատ «Յառաջ»ի միջոցով Ամերիկեան Նպաստամատոյցին յանձնուած 77,725 ֆրանք 45 սանդիմ եւ մէկուկէս ոսկիլին։ Որով Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէի գումարին հետ գոյացած է 230 հազար 913 ֆր. եւ մէկուկէս ոսկիլին։ Այս գումարներու ստացման ինչպէս նաեւ փոխանցման մանրամասնութիւնները ժամանակին հրատարակուած են Յառաջի մէջ։

Կ'արժէ յիշել, որ Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէն եւ թէ Յառաջը իրենց ելքի սիւնակին մէջ չունին եւ ոչ մէկ սանթիմ իբրեւ դիւանական կամ այլ ծախք։

Եղբայրական Օգնութեան Կոմիտէի զեկոյցէն կը տեղեկանանք թէ՝ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը որոշած է Շիրակի վնասուած շրջանին մէջ վերոյիշեալ գումարով շինել բուժարան մը, կոչուած գիւղերէն Բայանտուրի մէջ։ Ղրկուած է շինութեան ծրագիրն ու նախագիծը եւ խնդրուած է Եղբայր. Օգնութեան համաձայնութիւնը։ Վերջինս նկատի ունենալով եղած ձեռնարկի օգտակարութիւնը իր կողմէն խնդրած է Յառաջի խմբագրութենէն, որպէս զի ան եւս հաւանի, իր միջոցով ղրկուած գումարն ալ տրամադրել նոյն ձեռնարկին։ Հաւանութիւն տրուած է արդէն։

Համաձայն ներկայացուած ծրագրին, հաւաքուած գումարով կարելի է շէնքի կառուցման հետ ապահովել նաեւ անոր պահպանումը երկու տարի։

*** Եղբայրական Միութեան Կոմիտէի վերջին ընդհանուր ժողովին մէջ իրենց աշխատանքներուն համար ջերմապէս գնահատուած են Կոմիտէի նախագահուհին Տիկ. Բէկլարեանը իր նուէթ. եւ բարոյական լայնաջակցութեան, Պ. Ա. Խատիսեանը, Իշխան Ամատունին եւ Խունունցը իրենց գործօն եւ արդիւնաւոր աշխատանքին համար։

*** Լիոնի Ազգ. Միութեան կազմած մասնաւոր յանձնախումբը մեզի ղրկած է իր հանգանակութեան հաշուեկշիռը, որմէ կը տեղեկանանք թէ հաւաքած է 6057 ֆր. 50, որ Հայաստան փոխադրուած է հետեւեալ թուականներուն.—1927 փետր 15ին 5000 ֆր. Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Փարիզի մասնաճիւղին միջոցաւ. Մարտ 2ին՝ 500 ֆր. (պատուելի Պարսամեանի միջոցաւ), Յուլիս 2ին՝ 557 ֆր. 50՝ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին միջոցաւ։

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՏԷՔԱԶՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՏԷՔԱԶՎԻԼ.— Մեր գաղութը 4 տարուան պատմութիւն ունի։ Այժմ կը բաղկանայ 34 ընտանիքներէ եւ 20—25 ամուրիներէ, ընդամէնը 150 հոգի։ Մեր հայրենակիցները ընդհանրապէս կ'աշխատին ածխահանքերու մէջ։ Գործը բացօթեայ է, եւ ծանր։ Օրականներն ալ այնքան գոհացուցիչ չեն, բաղդատելով ուրիշ տեղերու հետ։ Ատոր համար ալ մեր հայրենակիցները քանի մը ամիս աշխատելէ յետոյ, եւ ճանապարհածախս մը հաւաքելով, իսկոյն կը մեկնին ուրիշ քաղաքներ։

Գործատէր ընկերութիւնը ընտանիքի տէրերուն տրամադրած է առանձին երկու սենեակնոց տուներ, պարտէզով, իսկ ամուրիներու համար քարաշէն տաղաւարներ, պէտք եղած յարմարութիւններով։ Ածուխը կը տրուի խիստ աժան։ Բժշկութիւնը ձրի է, իսկ իբրեւ տան վարձք վար կը դնեն ամիսը 21 ֆրանք։

Դժբախտաբար մեր հայրենակիցները այնքան ալ համերաշխ չեն իրարու հետ, փոքր վէճերու պատճառով։ Հինգ ամիսէ ի վեր, թմրած կեանք մը կը վարէր գաղութը։ Շնորհիւ Հ. Յ. Դ. գործիչ ընկեր Ա. Արօեանի, մեր հայրենակիցները գիծ մը քաշելով անցեալ փոքր թիւրիմացութեանց վրայ, ձեռք ձեռքի տուին եւ այժմ նոր կեանք մը կը վարէ մեր գաղութը։ Զունինք որ եւ է ազգային կազմակերպութիւն, բացի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ենթակոմիտէէն, որ երեք տարուան պատմութիւն ունի, եւ նորակազմ Տարօն-Տուրուբերան Հայրենակցական Միութենէն։

Մանուկները, որոնց թիւը 20ի կը հասնի, կը յաճախեն ֆրանսական վարժարան։

Չորս տարուան գաղութ ենք եւ միշտ ալ 150 հոգի, անընդհատ երթեւեկներով, բայց մէկը չէ այցելած մեզի եւ չեն հետաքրքրուած մեր վիճակով։

Այս չորրորդ անգամն է, որ Հ. Յ. Դ. գործիչները կուգան, կ'ուսումնասիրեն մեր վիճակը, իրենց հրապարակային բանախօսութիւնով մեզի տեղեկութիւններ կուտան ազգային կեանքի մասին։ Ուրեմն, կայ եւ կը մնայ Դաշնակցութիւնը, իբրեւ պաշտպան աշխատաւորին եւ գիւղացիին։

Ախլաթցի

ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Մ. ԾՈՎԵԱՆԵԱՆ

Մեզի կը հաղորդեն թէ կովկասահայ թաւջութակահար Միքայէլ Ծովեանեան, որ ամիսներ առաջ Փարիզի մէջ երկու նուագահանդէս տուաւ, մեծ յաջողութեամբ, հրաւիրուած է Օսթանտ՝ մասնակցելու, իբրեւ սոլիսթ, Օգոստոս 5ին տեղի ունենալիք concert classiqueին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ՍԷՐԸ.— Նիսի մէջ Իտալացի մը, Իփփոնի, նշանուած էր մանկամարդ աղջկան մը հետ։ Սակայն Իփփոնի այնքան սարսափելի տղայ մըն էր, որ շուտով աղջիկը մերժեց սէրն ու նշանը։

Իփփոնի չէր ուզեր հրաժարիլ եւ բռնի ամուսնանալ կ'ուզէր։ Երբ՝ վերջին անգամ ալ, փողոցին մէջ, աղջիկը մերժեց զինք, Իփփոնի ատրճանակի երկու հարուածով գետին փռեց զայն։

ԲԱԽՏԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ.—Ձեխ կահագործ մը, Հանրի Սթէն, դրամ վաստկելու նպատակով կ'երթայ Աւստրալիա։ Հոն կ'ամուսնանայ աղջկան մը հետ, որ շատ պահանջկոտ ըլլալով, կը մղէր խեղճ բանւորը զանազան միջոցներու։ Քանի մը անգամ կը փորձուի գողութեան եւ վերջապէս կը նետուի բանտ 5 տարի։ Երբ բանտէն կ'արձակուի, կը տեսնէ որ կինը մեռած է, զաւակներն ալ կորսուած են ու տունը՝ պարապ։

Նաւ կը նստի ու կը վերադառնայ հայրենիք։ Սիրեցեալ կնոջ մահը այնքան ազդած էր, որ ջղայնութենէ կը տառապէր, անօթի՝ շարունակ կը խմէր, եւ ամէն օր գինով-մեռելի պէս կը պառկէր։

Յանկարծ կը հասնի նամակ մը, որ երկու լուր կուտար իրեն։ Կինը, զոր կը սիրէր Սթէն, հօմանուհին էր նամակագիրին։ Ամուսնութենէն առաջ եւ միջոցին ան կը խաբէր իր ամուսինը։ Երբ Սթէն բանտարկուեցաւ, կինը աւելի ազատ զգաց ինքզինքը։ Սթէնի զաւակները իրը չէին։

Այս յայտնութիւններէն յետոյ, նամակագիրը, իբրեւ փոխարինութիւն կնոջը, որ թէեւ այլեւս մեռած էր, Սթէնի կը կտակէր 12 ու կէս միլիոն։

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ.— Լէզէվիլի ոճրագործը Բափիթէն, որ սպաննած էր կինն ու երկու աղջիկները, կը փոխադրուէր Տիժոն։ Միասին էր 80 ամեայ Միշէլը, որ սպաննած էր 70 ամեայ իր կինը։ Բափիթէն քիչ մը խենթ կը թուէր, շարունակ կ'ըսէր թէ «ինք շնորհաւորելի է սպաննած ըլլալուն համար իր կինն ու աղջիկները որոնք հիմա դրախտ գացած են»։

Ու այս անզգայ ոճրագործը ընտրեց իր պատիժը, նոյնքան «շնորհաւորելի» շարժումով մը։

Երբ Տիժոն կայարանը կ'իջնէին, ցնցեց ձեռքին կապը եւ ակնթարթի մը մէջ նետուեցաւ ճեպընթացին տակ, որ սուրալով կը հասնէր վարէն։ Կտոր կտոր եղաւ։

ԵՐԿՈՒ ԱՐԲԱՂԱՂ.— Ֆրանս. Ազգ. Տօնին գիշերը երբ մանչ ու աղջիկ պար կը դառնային, երկու մարդոց խելքն ալ կը դառնար աղջկան մը շուրջը։ Ու այս հեկայ Փարիզին փորին մէջ չյաջողեցան բաժնել աղջիկ մը։ Սպառնալից վիճաբանութենէ մը յետոյ, կ'որոշեն մենամարտով լուծել։ Յաջորդ առտուն, երկու աքաղաղները Փարիզի դուռներուն առջեւ, պատնէշներուն տակ կը գտնեն իրար։ Վկայ մը կը յանձնէ ատրճանակները։ Կրա՛կ։ Երկու մարտիկները կ'իյնան գետին վիրաւոր։ Յանկարծ կը հասնի ոստիկան մը, եւ երեքն ալ կը լեցնէ ինքնաշարժին մէջ, որ կը սպասէր վիրաւորները փոխադրելու համար։ Ու շիտակ բանտ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՈՃԻՐ.— Պրիւնուայի մէջ Պուատէ լքած էր իր կինը՝ անհաւատարմութեանը համար։ Տիկին Պուատէ հաստատուած է Մօնրուժի մէջ, ուր գտած էր «բարեկամ» մը։ Երկու տարի խաղաղ ապրեցաւ բարեկամին հետ։ Անցեալ օր հետն առնելով նոր ամուսինը եւ աղջնակը, որ ունեցած էր նախորդ ամուսինէն, գնաց Պրիւնուա։

Պուատէ, լսելով որ կինը գիւղ եկած է, հեռացած էր տունէն։ Իրիկունը գիւղածը դէմ դիմաց բերաւ զանոնք։ Կինը մօտեցաւ եւ դրամ պահանջեց աղջնակին համար։ Պուատէ պատասխանեց թէ չի կրնար ո եւ է վճարում ընել քանի աղջնակը կը մնայ մօրը քով։

Կնոջ բարեկամը միջամտեց, նախատեց եւ ապտակեց։ Այն ատեն, Պուատէ հանեց ատրճանակը եւ չորս հարուածով գետին փռեց երկուքն ալ։ Կինը մեռաւ, «բարեկամը» ծանրապէս վիրաւոր, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։

Պուատէ ներկայացաւ ոստիկանատուն։

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ.— Փիէռ Շան, անունին պէս անպիտան տղայ մըն էր։ Մարտիրոսի նման կը չարչարէր մայրը, քանի մը անգամ գողութեան համար դատապարտուած էր զանազան պատիժներու, եւ վերջապէս բնակութենէ արգիլքի։

Ու երբ անցեալ օր, փոխադրութեան պահուն, Մէցի կայարանը կ'իջնէր, յաջողեցաւ ոստում մը ընել, փախչիլ ու նետուիլ գետը, ուր խեղդուեցաւ։

ՓԱՐԻԶԻ Clinique Tarnierին մէջ ծանօթ վիրաբոյժ-կնախտաբոյժը փրօֆ. Պռէնտօ, Յուլիս 15ին մեծ յաջողութեամբ կատարեց խիստ փափուկ գործողութիւն մը, վեց տարի առաջ եգիպտոս հարս ղրկուած երիտասարդ հայուհիի մը վրայ։ Դժբախտ կինը, զոհ բժշկական տգիտութեան մը, չորս տարիներէ ի վեր անկողին գամուած կը մնար, անդէպ եւ անյարմար դեղերու ազդեցութեան տակ՝ իր քալելու կարողութիւնն ալ կորսնցուցած էր։ Շնորհիւ ֆրանսացի փրոֆէսէօրին ճարտար վիրահատութեան, պիտի կրնայ վերստանալ իր առողջութիւնը։

Ուսանող

“ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Կո՞ղ, ըսաւ, բարեբախտ էք որ մտածեցի քննել ձեր անցագիրը. ամէնէն կարեւորը կը պակսի անոր։

— Ի՞նչ։

— Լոնտոնի հաւայնավար կեդրոնին արտօնութիւնը։

— Բայց քանի որ անցագիրը ստորագրուած է դեսպանին կողմէ, ինծ կը թուի թէ...

— Կը սխալիք եւ ահա թէ ինչու։ Դեսպանը իրականութեան մէջ նախապէս առանց Լոնտոնի Չեկայէն արտօնութիւն ստանալու իրաւունք չունի Ռուսիոյ համար անցագիր տալու։ Եւ Չեկան այդ արտօնութիւնը չի տար, եթէ հաւայնավարական կեդրոնը — այսինքն այն կազմը՝ որուն ստիպուած էք պատկանիլ— չխնդրէ...

— Այնպէս որ, Մոսկուա հասնելնուդ պէս ոստիկանապետ մը ձեր անցագիրը տեսնելով, ձեզ կը ձերբակալէր։

— Վա՛յ անպիտաններ։

— Այո՛, եւ գիտէ՞ք ինչ պիտի պատահէր, ձեզ բանտը պիտի պահէին, մինչեւ որ Լոնտոնի մէջ կատարուելիք քննութիւնը արդիւնքի մը յանգէր։

— Աղուոր ծուղակ մը պիտի ըլլայ։

— Որմէ չպիտի կրնայիք դիւրաւ դուրս ելլել, հաւատացէք։

— Բայց այն ատեն, ի՞նչ ընելու է։ Չեմ կրնար Լոնտոն դառնալ, նոր անցագիր մը առնելու համար։

— Անշուշտ բան մը կը կարգադրենք եւ շուտով։

— Ի՞նչպէս։

— Կը տեսնէք։

Հինգ անգամ զանգակը հնչեցուց եւ անմիջապէս մէկը ներս մտաւ զզուելի կերպով աղտոտ։ Կեղտոտ գդակը որ իր գլուխը կը ծածկէր, քանի մը սերունդ տեսած ըլլալու էր։ Եւ իր դէմքին ու ձեռքերուն աղտի խաւերէն դատելով, կ'երեւէր թէ այս մարդը լուացուելու մասին տարրական գաղափար մը իսկ չունէր։ Մանաւանդ այնքան անշնորհք կերպարանք մը ունէր որ հազիւ կրցայ լրջութիւնս պահել։

— Իմ հիւպատոս, ըսաւ գնդապետը, զայն ինծի ներկայացնելով։

Ցետոյ անոր դառնալով.

— Խմայիլօֆ, ըսաւ, ի՞նչ կը մտածէք այս անցագրին մասին. կանոնաւո՞ր է։

Մարդուկը քթին վրայ տեղաւորեց հսկայ ակնոց մը եւ անցագիրը առնելով սկսաւ զայն քննել, հոտըտալով, շօշափելով, ամէն ուղղութեամբ դարձնելով եւ լոյսին մօտեցուցած՝ անոր թափանցկութեանը նայելով։

— Ասիկա հերոս մըն է, ըսաւ գնդապետը, ինծի ծռելով. նայեցէք ինչպէս կը գործէ։ Շատ չանցած, Խմայիլօֆ վերջացուցած էր արդէն իր քննութիւնը. լայն ժպիտ մը կը փթթէր իր շրթունքին վրայ.

— Է՛, պատմէ տեսնենք, ըսաւ գնդապետը։

— Այն «տավարիշ»ը որ խարդախեր է այս անցագիրը, այնքան ալ խորամանկ չէ, ըսաւ Խմայիլօֆ խնդալով։ Ասոր վրայ պակաս մէկ բան, իսկ աւելի՝ շատ բաներ կան։

—- Պա՛հ։

— Ճիշտ ինչպէս որ պատիւը ունիմ ձեզի ըսելու. նախ Լոնտոնի հաւայնավար կեդրոնին արտօնութիւնը կը պակսի. բայց ասիկա վստահ եմ թէ դուք ալ նշմարեցիք։

— Այո, ըսաւ գնդապետը ժպտելով։

— Անշուշտ, աչքի կը զարնէ. բայց ինչ որ չտեսաք մասնաւոր յանձնարարութիւնն է,— եւ իր բառերը շեշտեց— որուն կ'արժանանայ անցագրին տէրը։

Գնդապետը այլեւս չէր խնդար։

— Ի՞նչ յանձնարարութիւն է այդ, հարցուց կտրուկ շեշտով մը որ զարմացուց զիս։

Անցագիրը սեղանին վրայ փռելով Խմայիլօֆ շարունակեց.

— Նախ, նշանակելի կէտ մը կայ. Լոնտոնի սովետական դեսպանին կնիքը փոխանակ վառ կարմիր ըլլալու, մարած է. ինչ որ պոլշեւիկեան լեզուով կը նշանակէ «ուշադրութիւն. անցագրին տէրը կասկածելի է»։

— Այդ ի՞նչ նորութիւն է, ընդմիջեց գնդապետը, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այդ մանրամասնութիւնները ցարդ ինծի չէիր տեղեկացուցած։

— Անշուշտ այն պատճառով որ նոր մէկ հնարքն է Չեկային, որ ամէն օր դէպի կատարելութեան կը դիմէ։

— Բայց ինչպէ՞ս երեւան հանեցիք այդ կէտը։

Պարզապէս քննելով տեղեկագիր մը որ մեր ամէնէն վստահելի մարդերէն մէկուն՝ Չեկինի ձերբակալման հետ կապ ունէր. եւ այս առթիւ իմ քննութիւնս եկաւ հաստատելու իմ այս հետեւութիւնս։ Արդիւնքը բացայայտ է։

— Լաւ, յետոյ այս բոլորը ինծի կը հաղորդէք. հաճեցէք շարունակել ձեր փաստարկումները։

Խմայլօֆ խոնարհեցաւ եւ շարունակեց.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

շարժերով մեկնեցան Վիէննայէն եւ Թիրոլէն։ Հունգարիոյ Ազգ. դրամատունը կը մերժէ աւստրիական դրամով վճարումներ ընդունիլ։

Երեք ֆաշիստները, որոնց արձակումը պատճառ եղած էր խռովութեանց, յաջողած են փախչիլ եւ ապաստանիլ իրենց տուները՝ մաճառ հողին վրայ։ Հոն փախած է նաեւ իրենց փաստաբանը ազգայնական տոքթ. Ռիխթ։

Վերջին լուրերու համաձայն, ընկերվարականներուն եւ կառավարութեան միջեւ կնքուած է երեք օրուան զինադադար մը, որ կը վերջանայ Զորեքշաբթի իրիկուն՝ զոհերու թաղումէն ետք։ Ուրեմն վաղը իրիկուն կառավարութիւնը պէտք է պատասխանէ թէ կ՚ընդունի՞ ընկերվարականներուն առաջարկը՝ ներկայ «արիւնի, անիշխանութեան եւ աւերումի վարչաձեւը» փոխարինելու համար ուրիշ վարչաձեւով մը։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ դահլիճը պիտի վերակազմուի եւ նոր կառավարութեան մէջ պիտի մտնեն ընկերվարականները։ Քաղաքապետին նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ 5000 հոգինոց համայնքային պահակախումբ մը, բաղկացած միայն ընկերվարականներէ, որոնք հանրային շէնքերու պահպանութեան պիտի հսկեն։ Ասոնք երդում ըրին հաւատարիմ մնալ Հանրապետութեան եւ հաւասար խստութեամբ շարժիլ բոլոր խռովարարներուն դէմ, ազգայնական թէ համայնավար։ Այս վերջինները առիթէն օգուտ քաղելով կ՚ուզեն «համաշխարհային յեղափոխութիւն»ը իրականացնել Վիէննայի մէջ, բայց չեն յաջողիր։ Կ՚ըսուի թէ Մոսկուայէն օդանաւով Պերլին եկած եւ անկէ Վիէննա անցած է համայնավար գործիչ Փիք։

Կը հերքուին այն զրոյցները թէ Իտալիա եւ Հունգարիա կը մտածեն զինեալ միջամտութիւն ընել Աւստրիոյ գործերուն։

Անգլիա եւ Ճափոն կը համաձայնին

Ժընեւէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Անգլիացիներն ու Ճափոնցիները յաջողած են համաձայնութեան եզր մը գտնել յածանաւերու մասին։ Անգլիա եւ Ամերիկա 500 հազարական թոնօ յածանաւ եւ թորփիլանաւ պիտի ունենան. իսկ Ճափոն՝ 325,000 թոնօ։ Կ՚ըսուի թէ Ճափոն պիտի պաշտպանէ անգլիական այն տեսակէտը, որուն համաձայն 8000 թոնօյէն վար բոլոր յածանաւերը վեց մատնաչափ թնդանօթ պիտի ունենան։ Մինչ ամերիկա ութը մատնաչափնոց թնդանօթ կ՚ուզէ։ Ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի պահանջէ Անգլիացիներէն որ հրաժարին հիւսիսային եւ հարաւային Ատլանտեանի իրենց նաւային խարիսխներէն։

Նոր երկրաշարժ Երուսաղէմի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ կիրակի առաւօտ երկրաշարժի նոր ցնցումներ զգացուած են Երուսաղէմի մէջ։ Ո եւ է զոհ չկայ։ Սակայն բնակիչները սարսափահար քաղաքէն դուրս դաշտերը ապաստանեցան։ Յորդանանի վրայ Ալէնպիկամուրջը փլասուած է։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ անցած շաբթուան երկրաշարժի նիւթական եւ մարդկային կորուստներուն ճշգրիտ վիճակագրութիւնը հազիւ 2-3 շաբաթէն կարելի պիտի ըլլայ կազմել։ Վերջին թիւերն են.— Պաղեստին՝ 192 մեռեալ, 356 ծանր վիրաւոր, Անդրյորդանան՝ 68 մեռեալ եւ 102 ծանր վիրաւոր։ Նապլուսի ամբողջ բնակչութիւնը քաղաքէն դուրս վրաններու տակ կ՚ապրի։ Պաղեստինի կառավարութիւնը կոչ մը կ՚ուղղէ ամբողջ աշխարհի մարդասէրներուն, օգնութեան փութալու համար աղէտեալներուն։

Ֆրանսեւպելժ բարեկամութիւն

Կիրակի օր վարչապետ Փուանքարէ Լաքէնի (Պելճիքա) գերեզմանատան մէջ բացումը կատարեց կոթողի մը, որ կանգնուած է ի յիշատակ Պելճիքայի մէջ ինկող ֆրանսացի անծանօթ զինուորին։ Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Ալպէր թագաւորը եւ Փուանքարէ, վեր հանելով Պելճիքայի եւ Ֆրանսայի անկեղծ բարեկամութիւնը։

Համայնավար երեսփոխաններու

ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ոստիկանութիւնը հրաւիրեց համայնավար երեսփոխաններ Մարսէլ Քաշէնը, Ժաք Տորիօն եւ Անտրէ Մարթին՝ բանտ ներկայանալ Երկուշաբթի (երէկ) ժամը 15ին՝ կրելու համար իրենց պատիժները։ Ինչպէս կը յիշուի, ասոնք դատապարտուած էին զինուորները ապստամբութեան հրաւիրող յօդուածներ գրելու յանցանքով։ Քաշէն եւ Մարթի վեց ամիս, իսկ Տորիօ 13 ամիս պիտի մնան։

Հիմա որ Երեսփ. ժողովը արձակուրդի մէջ է, ասոնք խորհրդարանային անձեռնմխելիութիւն չեն վայելեր։

Փարիզ—Նիւ Եորք թռիչք

Կիրակի օր «Միս Քոլոմպիա»յի վրայ նոր շարժիչ մեքենայ մը դրուեցաւ եւ Տրուհէն ու Լէվին 30 վայրկեանի թռիչք մը կատարեցին՝ փորձելու համար զայն։ Արդիւնքը գոհացուցիչ էր։ Այս շաբթու ընթացքին ծանր բեռով նոր փորձեր պիտի կատարուին։ Մեկնումի համար վերջնական թուական չէ որոշուած դեռ, սակայն կը կարծուի թէ մինչեւ 10 օր պիտի կրնան մեկնիլ։ Պէնզինի նոր ընդունարան մը եւս պիտի աւելցուի օդանաւին վրայ՝ որպէսզի ի վիճակի ըլլայ երկու ժամ աւելի ճամբորդել։

Լէվին կը հերքէ թէ ինք պայմանագրուած է 150,000 տոլար վճարել Տրուհէնի, ու կ՚ըսէ թէ պիտի վճարէ միայն 150 հազար ֆրանք, այն ալ մէկ տարուան աշխատանքի փոխարէն։ «Ներկայիս օդանաւորդներ շատ կան, այնպէս որ մարդստիպուած չէ օդանաւորդի մը այդպիսի առասպելական գումար մը վճարել։»

ՖՐԱՆՑԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կիրակի օր վերջացաւ հեծելանիւով Ֆրանսայի շրջանը կատարելու մրցումը։ Ինչպէս նախատեսած էինք, յաղթանակը շահեցաւ Լիւքսէնպուրկցի Նիքոլա Ֆրանց՝ երիտասարդ մարզիկը, որ 5401 քիլոմեթր ճամբան կտրեց 198 ժամ 16' 42"էն։ Երկրորդ հանդիսացաւ Տրվէլ՝ 200 ժ. 5' 3". Գ.՝ Վէրվէք՝ 200 ժ. 41' 48". Դ.՝ Լը Տիւք՝ 201 ժ. 18' 46"։ Տիւնքէրքէն մինչեւ Փարիզ ամբողջ ճամբուն երկայնքին հանդիսականներու բազմութիւն մը լեցուած էր։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ
որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Տիկ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու
ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)
24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare
Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն։

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԻԼ-ՊԱՌՊ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու։
Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, եւ գեղեցիկ անակնկալներ։
Մասնաւոր շոգենաւը պիտի մեկնի «Սէն Ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։
Տոմսերը կը ծախուին Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Տէրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ՑՈՒՑԱՏԵՍՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Կայծակ» խումբի անդամական ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին, 262, Rue Duguesclin սրճարանի ներքին սենեակը։

Հ. Յ. Դ. Փօն տ՚Օլնայի «Կորիւն» խումբը կը հրաւիրէ Լա, պէկիւտի, Օլնայի եւ Փօն տ՚Օլնայի համակիրները եւ մինչեւ այժմ ոչ արձանագրուած ընկերները արձանագրուելու համար դիմել՝ ընկեր Աբգար Տ. Կարապետեանի բնակարանը։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիտանեանի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Շամասեանի, 23 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ օրը։

ԼԻՈՆԻ Խալքեւրդի Հայր. Միութեան վերջին վիճակախաղէն (26 Յունիս) շահած են հետեւեալ թիւերը.— 24, 54, 73, 86, 101, 112, 179, 181, 192, 198, 259, 265, 277, 284, 313, 366, 386, 386, 395, 423, 441, 446, 453, 461, 490։

Վարչութիւնը կը խնդրէ որ բոլոր անոնք որ շահած թիւեր ունին հաճին անձամբ կամ նամակաւ իրենց տոմսերը ղրկելով հետեւեալ հասցէին ստանան գոյքերը, Mr. Aharon Kevorkian, 138 Rue Grequi, Lyon.

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանը փոխադրուած է 262, Rue Duguesclin, սրճարանի ներքին սենեակը։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ խմբապետ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. Սուրիոյ առժամեայ մարմինին, հանգուցեալի տարաբախտ ընտանիքին եւ պարագաներուն, Տարօն-Տուրուբերանի, Խնուսի եւ Սալնոյ-Ձորի Հայրենակց. միութիւններուն։

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութիւնը կը փութայ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել բոլոր անոնց, որոնք վերջին դաշտահանդէսին առթիւ չզլացան իրենց օժանդակութիւնը, իր 350 սանուհիներուն։

Դաշտահանդէսը ունեցած է հետեւեալ մուտքերը.—

Նուէրներէ 8.675 ֆր., տոմսերու վաճառումէ 9.415 ֆր., պիւֆէէ, փիշինկէ, վիճակահանութենէ եւայլն 7.135 ֆր. 50 սնթ։ Գումար 25,225 ֆր. 50 սնթ.։

Ելք՝ կառավարութեան տուրք, պիւֆէ, վիճակահանութիւն, բեմ եւայլն 4.083 ֆր. 80 սնթ.։ Զուտ հասոյթ 21,141 ֆր. 70 սնթ.

Ընկերութիւնը այս առթիւ զանազաններէ ընդունած է 8.675 ֆրանք, իբրեւ նուէր։

(Կնիք)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վիէն, Կ. Ս.— Ձեր նամակները ուշ ստացանք։

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ

Merlaud, 65 Rue d'Amsterdam, Paris, կը փնտռէ ժառանգութեան համար հետեւեալները, Մանուկեան Յակոբ, Քերոբ, Մարկոս Կորիւն, Կարապետ, եւ Խանըմ, կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուին։ Գրել՝ վերոյիշեալ հասցէին փարիզ։

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը լաւ ճանչցող պատուաւոր հայրենակից մը, հմուտ ֆրանսերէնի եւ տոմարակալութեան, կը ստանձնէ որեւէ պաշտօն. Դիմել՝ Յառաջի վարչութեան։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Boisի թռէնի եւ թռամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ՚Էսթէն թռէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ
Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix.
Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները։
Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique Երեքշ. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6։

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	606	—
Թրքական Ոսկ.	L. Trq.	13	05
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	50
Լիր »	» Lire	138	95
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	50
Լէյ 100 հատը	Ley	15	45
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3350	—
» II	»	1980	—
» III	»	1675	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	145	—

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
"ԿԱՐՕ"
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ
Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ՚ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Ճառատանս բացման առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ։
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն
ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆ
ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ
պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք, տոմար, գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։
ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱԲԵՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։
Կ՚ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ Կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար։
Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

ՄԱՌՇԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշարփի, քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի պատրաստ մթերք, խիստ նպաստաւոր գիներով։ Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահովելու համար ձեր շահը։ Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն։
Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. métro Cadet Paris (9). Tél. Provence52—17.

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ
Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւ գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։
Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն։
Ձուլարանս կ՚ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու, տպագր. թուղթ, մելան, pâte à rouleau, պղինձ գիծ եւայլն, զորս հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ։
Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով
V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ «Օ.ԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ
ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ ԱՐՍ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին
ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (Երգիծավէպ) ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին
ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ
(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՍ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)
ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ
Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes La Fère (Aisne).

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9-12

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Նախկին բժշկապետ Կարմիր Խաչի հայկական հիւանդանոցին
Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւանդութիւններու։
Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12
Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 28-54

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ
Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ։ Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի եւ անձնագրի գործողութիւններ։
ԱՐԱԳ ՋԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
VAHAN YARJANIAN
CONTENTIEUX
5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)
Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 Métro: CLICHY
» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 Nord-Sud: TRINITÉ
Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի կիրակի

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)
Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ 1927

20 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 393 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԻՄԱՆԱԼԻ «ՍԱՊՈԹԱԺ»Ը

Այսօր կը հրատարակենք նկարագրութիւնը այն խորհրդակցական ժողովին, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր, նախաձեռնութեամբ Կրթական Խորհուրդին, «Եւրոպահայ Կրթասիրաց Միութիւն» մը հաստատելու համար։

Կրթական Խորհուրդը որոշ ծրագիր չունէր։ Այս ձեռնարկին ուած էր պարզապէս տեղական հոգերէ, — փրկել քանի մը անկապարտէզներ, որոնք բացուած են Ֆրանսայի զանազան ողմերը եւ այժմ փակուելու դատապարտուած։ Այս պարագան յատկապէս շեշտեցին կաթող. պատուիրակը եւ Կրթական Խորհուրդին ատենապետը։ Առաջինը քանի մը անգամ րկնեց թէ իր բոլոր ջանքերը ապարդիւն անցած են, թերեւս ր ապիկարութեան հետեւանքով, եւ ո՛վ որ քաջ է, թող ասպարէզ գայ։ Ներկայ երեք վարժուհիներն ալ նոյն տխուր հեանկարը պարզեցին։

Որպէսզի ընթերցողները ամբողջական գաղափար կազմեն, իշենք քանի մը իրողութիւններ եւ թուանշաններ, որոնք այտնուեցան Ապրիլ 12ին։ Կրթական Խորհուրդի մէկ ժողովին էջ («Յառաջ», 14 Ապրիլ)։

Առաջնորդարանի միջոցաւ, մինչեւ հիմա բացուած են եւ ր միան հետեւեալ տարրական դպրոցները. —

1. Տէսին (Լիոն). 1925ին. 50 աշակերտ. — 2. Սէն Ժիւլիէն (Մարէյլ) նոյն թուականին. 35-40 աշակերտ. — 3. Մարսէյլ, 1926ին. 5 աշակերտ. — 4. Ալֆորվիլ, 1927ին. 32 աշակերտ. — Փօն տը էրի, 1927ին. 35 աշակերտ։ Կրթական Խորհուրդի կազմութեէն (1925 Յունիս) մինչեւ 1927 Մարտ ծախք եղած է մօտ 0,000 ֆրանք, — 1925ի Բ. վեցամսեային՝ 10010 ֆրանք, 926ին 25,726 ֆրանք, 1927 Յունուարէն մինչեւ 8 Մարտ՝ 075 ֆրանք։ Այս վիճակին մէջ ամսական ծախք, աւելի ճիշտ պաստ կը նախատեսուի 4000 ֆրանք։

Ինչպէս կը տեսնէք, դպրոցական համարուած երկու հաար մանուկներու ոչ իսկ մէկ տասներորդը կը փրկուի, քանի ր հինգ մանկապարտէզներու երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 00-220։ Իսկ մենք գիտենք որ երկու հազարէն շատ աւելի անուկներ կան օտարանալու կամ փողոցները թափառելու ատապարտուած։ Միայն Մարսէյլի մէջ կարելի է համրել րկու հազար, որուն չափահասներէն հազիւ հարիւրը կը յաախեն ազգային դպրոց։

Թող ամէն մէկը իր մասին եզրակացութիւններ հանէ այս ստմնելի պատկերէն։

Բայց, ոչ թէ հառաչանքներ արձակելու, այլ խորհելու եւ ործ արտադրելու համար։

Ողբուկոծի մասնագէտներ եւ բանգիտութեան վարպետեր շատ կան։ Ի՞նչ պէտք է ընել, գոնէ չարիքը սահմանաակելու համար, — ահա՛ խնդիրը։

Խորհրդակցական ժողովին մէջ, չուզեցին վերջնական եզակացութեան մը յանգիլ, մանաւանդ որ ներկաները բաւարար իւ մը չէին կազմեր, — հարիւրին հազիւ քսանըհինգը, — վարչական եւ կրթական մարմիններու անդամներ, մաուլի ներկայացուցիչներ, ուսուցիչներ, եւ քանի մը սրտցաւ այրենակիցներ։ Կաթող. պատուիրակը պարզապէս ահազանգը նչեցուց, առանց ամէն բան «սրտաբաց» յայտնելու, եւ ժողովականները վարագոյրին մէկ ճեղքէն միայն կրցան տեսնել հասոր իրականութիւնը։ Ժողովական մը (ռամկավար) դիտել ուաւ թէ Փարիզի եկեղեցին կէս միլիոն ֆրանք ունի եւ յին կտակները։ Ուրիշ մը, այս տողերը գրողը, յայտնեց թէ արիզի հին գաղութը — որ կը յամառի երեսը պահել — դպրոց բանալու ծրագիրներ ունի։ Տարբեր բացատրութեամբ, կը արունակուի հին քէնը. ինչո՞ւ չըսել բուն բառը, — անիմաալի «սապոթաժ»ը, որ ամլութեան եւ ապիկարութեան բուն պիւրն է։

Ճիշտ այս պատճառով ալ, կը կարծենք թէ լուծումը այդ էտէն պէտք է փնտռել։ Եւ ասոր համար, երբեք աւելորդ չէ յն իսկ հրապարակային ժողով մը, որպէսզի ամբողջ վէրքը ացուի, եւ ամէն մարդ իմանայ բուն գաղտնիքը։ Երկու տարւան փորձը հաստատեց թէ անօգուտ են չորս պատի մէջ կատարուած ժողովներն ու խորհրդակցութիւնները։ Այն միտները որ կը կարծէին թէ երկու եպիսկոպոսներուն համեաշխութիւնը բաւական է ամէն խոչընդոտ վերցնելու, այսօր մէնէն աւելի ճար կը փնտռեն...

Մենք երբեք հին վէճերը արծարծելու տրամադրութիւն ունինք։ Բայց կ՚ուզէինք իմանալ, վերջապէս, թէ ի՞նչ ըսել ուզեն Փարիզի ծանօթ ջոջերը։ Կարելի չէ անվերջ խաղալ խորոց սրտի խոցոտուած ժողովուրդի մը համբերութեան հետ։

Նորէն կաթող. պատուիրա՞կն է իրենց չկամութեան շարաիթը։ Այն ատեն, ինչո՞ւ ժողովի չեն գար, եւ չեն յայտնէր իրենց տեսակէտը։ Ինչո՞ւ հրապարակաւ, տղամարդու պէս ն մատնանշեր գայն իբրեւ աղբիւրը բոլոր չարիքներուն, եւ րասենեակներու մէջ կծկուած, գործ կ՚եփեն։ Ու վերջապէս, անի որ բարի նպատակներ ունին, դրամ գտեր են եւ դպրոց իտի բանան, ինչո՞ւ խորհրդաւոր ձեւեր կ՚առնեն։

Մեր ըսելիքները չենք աւարտած տակաւին։ Բայց կ՚ուէինք որ վերջ գտնէին սա փոքրոգի, ասիական քէնախնդրութիւնները, եւ միանգամ ընդ միշտ պարզուէր մթնոլորտը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

Սղերդի երեսփոխան Մաhմուտ պէյ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ «Միլլիյէթ»ի մէջ, փոքրամասնութեանց իրաւունքի մասին, «Ճիշտ որոշում մը» խորագրին տակ.

—«Բոլորովին անիրաւ են անոնք, որ մեզ ծայրայեղ ազգայնական կը նկատեն, եւ կ՚առարկեն թէ մենք հիմնական խտրութիւն կը դնենք թուրք հայրենակիցներու միջեւ։ Անոնք չեն կրնար դրական փաստերով հաստատել իրենց ըսածները։ Եթէ չարակամութիւն ունենայինք ցեղով ոչ-թուրք կարգ մը հայրենակիցներու նկատմամբ, մեր գործունէութիւնը բոլորովին տարբեր կ՚ըլլար, եւ մանաւանդ առանձնայատուկ բնոյթ մը կու տայինք մեր նոր օրէնքներուն։ Մինչդեռ օրէնքին առջեւ հաւասար են բոլոր հայրենակիցները։

«Զուիցերիական քաղաքային օրէնքը նոյնութեամբ ընդունեցինք, որպէսզի ցոյց տանք մեր անկեղծութիւնը, եւ մասնաւոր ո՛ր եւ է նկատում չունենալը։

«Յայտնի է որ, երբ քաղաքային օրէնքը ընդունեցինք, փոքրամասնութիւնները կառավարութեան հաղորդեցին թէ կը հրաժարին Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութեանց իրաւունքներէն, քանի որ նոր օրէնքը կ՚ապահովէ զանոնք։

«Ակներեւ է այս քայլին ճշմարտութիւնը։ Հանրապետական կառավարութեան անկեղծութիւնը այսպէս փոխարինելու էր, որովհետեւ ասկէ օգտուողը նորէն թուրք հայրենիքն է, թուրք հայրենակիցը։

«Այդ միջոցին իմացանք թէ, Յունաստան Ազգերու Դաշնակցութեան դիմած է, առարկելով որ քաղաքային օրէնքին հռչակումը կը վնասէ յոյն փոքրամասնութեանց կարգ մը իրաւունքներուն։ Բնական է թէ Թուրքիա չպիտի փոխէր իր տեսակէտը, ինչ որոշում ալ տար Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Կրնանք պնդել թէ, յեղափոխութեան ճամբուն վրայ նետած չենք ետ առնելիք ո՛ր եւ է քայլ։

«Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէին։ Թուրք քաղաքացիական օրէնքին ենթարկուիլը հարուա՞ծ մըն էր իրենց ազգային եւ կրօնական հաւատալիքներուն։ Եթէ օրէնքին ոգին քննուի, այդ տեսակ մտածումներու տեղի չի մնար։ Ընտանեկան իրաւունքները շատ արդիական եւ բնական ձեւով ճշտուած են նոր օրէնքին մէջ։ Մեր չարակամներն անգամ չեն ուրանար ասիկա։ Այսպէս, կ՚իմանանք թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդէն կազմուած մասնախումբը, որ պաշտօն ունէր նկատի առնելու Յունաստանի դիմումը, այն եզրակացութեան եկած է թէ, Թուրքիա գործադրած է Լօզանի դաշնագրին 42րդ յօդուածը, եւ թէ անտեղի է Յունաստանի բողոքը։»

ԱԶԳ. ՀԱՐՑԵՐԸ. — Մոսկուայի մէջ, կոմունիստական Ակադեմիային կից կազմուած է «Ազգային հարցերու ուսումնասիրութեան յանձնաժողով» մը, որ կոչով մը կը խնդրէ ազգային հարցերու, ազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներու եւ ազգային շինարարութեան ծրագրային նիւթերու մասին ամէն աշխատանք, — ձառ, գիրք եւայլն, — ղրկել յանձնաժողովին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մարսէլ Քաշէն եւ Տօրիօ ձերբակալուած

Ինչպէս երէկ գրեցինք, մինչեւ Երկուշաբթի օր ժամը 15 պայմանաժամ տրուած էր համայնավար երեսփոխաններ Մարսէլ Քաշէնի, Տօրիօի եւ Մարթիի, բանտ ներկայանալու համար։ Սակայն որոշեալ ժամուն Սանթէի բանտը ներկայացած չըլլալով, դատական ոստիկանապետ Կիյեօմ՝ ոստիկանական քննիչի մը ընկերակցութեամբ ժամը 20ին «Իւմանիթէ»ի խմբագրատունը գնաց, զանոնք ձերբակալելու համար։ Հոն էին միայն Քաշէն եւ Տօրիօ։ Ոստիկանապետը հրաւիրեց զանոնք իրենց հետեւիլ։ Երկու երեսփոխանները առանց ո եւ է դիմադրութիւն փորձելու վար իջան եւ նստան ոստիկանական ինքնաշարժ մը, որ դրան առջեւ կը սպասէր։ Կառքը զանոնք տարաւ ուղղակի Սանթէի բանտը, ուր արգելափակուեցան ժամը 20.40ին։

Կարելի չեղաւ գտնել Անտրէ Մարթին, որ դեռ կը փընտռուի ոստիկանութեան կողմէ։

Նանթի դատարանը 12 ամիս բանտարկութեան եւ 2000 ֆրանք տուգանքի, Սէն-Նազէրի դատարանն ալ 15 ամիս բանտարկութեան եւ 2000 ֆր. տուգանքի դատապարտած էին Մարսէլ Քաշէնը՝ զինուորները անհնազանդութեան հրաւիրող յօդուածներուն համար։ Քաշէն վերաքննութեան դիմած ըլլալով, Ռէնի վերաքննիչ ատեանը առջի օր հաստատեց 12 ամիս բանտարկութիւնը եւ 15 ամսուանը մէկ տարիի զեղչեց։

«Պաշտպանութեան շաբաթը» վերջացած

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ «Պաշտպանութեան շաբաթը» վերջացաւ կիրակի օր։ Մոսկուայի մէջ մեծ ցոյց մը կազմակերպուեցաւ երիտասարդ համայնավարներու դաշնակցութեան կողմէ։ Միթինկներ գումարուեցան գործարաններուն առջեւ։ Մեծ բազմութիւն մը՝ թափօրներ կազմած, ուղղուեցաւ դէպի Կարմիր հրապարակ եւ Մոսկուայի սովետին առջեւ։

Ցոյցի պահուն, փողոցներուն մէջ ինքնաշարժերով Չէմպըլէյնի ծաղրանկարները կը պտտցնէին։

Սովետին առջեւ ճառեր խօսուեցան։ Պաշտպանութեան շաբաթը փակուեցաւ Հոկտեմբերեան Դաշտին վրայ տրուած խրախճանութիւնով մը։ Հակառակ գէշ օդին, մեծ բազմութիւն մը փութացած էր զինուորական ռազմափորձերու ներկայ ըլլալու համար։ Եէնուքիցէ, Վորոշիլով եւ Պուխարին խօսք առին այս հանդէսին պահուն։

Կացութիւնը Վիէննայի մէջ

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Վիէննա խաղաղած է, շնորհիւ ընկերվարական կուսակցութեան խաղաղասիրական քաղաքականութեան։ Սոցիալ-դեմոկրատներու գործադիր կոմիտէն Երկուշաբթի իրիկուն գումարուելով, որոշեց վերջ տալ երկաթուղիի եւ թղթատար-հեռագրի ընդհանուր գործադուլին, կէս՝ գիշերէն սկսեալ։ Այս որոշումը բանուորներուն հաղորդուեցաւ «Առպայթէր Ցայթունկ»ի մասնաւոր մէկ տպագրութեամբ։ Յայտարարութեան մէջ կ՚ըսուի թէ բանուոր դասակարգի վարիչները կատարելապէս կ՚ըմբռնեն թէ տնտեսական ի՛նչ հետեւանքներ պիտի տայ գործադուլը ամբողջ երկրին համար։ Այս, ինչպէս նաեւ 24 ժամուան ընդհ. գործադուլը բոլորովին յաջողեցան, ցոյց տալով ընչազուրկներու համերաշխական ոգին, հրաշալի կարգապահութիւնը և կազմակերպական ուժը։ Ուրբաթ օրուան արիւնալի տրամին կրկնութեան վտանգը անհետացած է, յետաշրջականները այլեւս պիտի չկրնան գրգռել բանուոր դասակարգը։ Այս վերջինը կուիւը կը դադրեցնէ՝ երկրի ընդհանուր շահուն համար, անխախտ պահելով իր մարտական ուժերը։

Վարչապետ Զայփէլ կրկին տեսակցեցաւ Վիէննայի ընկերվարական քաղաքապետ Զայցի եւ ընկերվարական վարիչ Պաուէրի եւ Թոմշիչի հետ։ Այս տեսակցութենէն վերջ, դահլիճը նիստ գումարեց։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին կուսակցութեան եւ կառավարութեան միջեւ։ Երկուստեք զիջումներով կարելի եղաւ բնականոն կեանք մը վերահաստատել մայրաքաղաքին մէջ։

Հեռագրի մը համաձայն, Վիէննայի մէջ ձերբակալուած է Ռայխսթակի համայնավար երեսփոխան Փիք, որ Մոսկուայէն օդանաւով եկած էր։ Ձերբակալուած են նաեւ ուրիշ երեք համայնավարներ, որոնք նոյնպէս օդանաւով հասած էին։ Գերման ընկերվարական երեսփոխան Պէրնշթայն ալ Վիէննա հասաւ օդանաւով։

Երկուշաբթի առաւօտ Վիէննայի մէջ պզտիկ ընդհարումներ տեղի ունեցան, սակայն ոստիկանութիւնը ամենափոքր շարժում խստիւ կը զսպէ։ Մասնաւորապէս կը հետապնդուին համայնավարները, որոնցմէ մինչեւ հիմա 300 հոգի ձերբակալուեցան, որոնց 34ը Մոսկուայէն եկած էին։

Վիէննայի Արդարութեան պալատը չպիտի վերաշինուի, որովհետեւ 50 միլիոն շիլին ծախք կը նախատեսուի, ինչ որ Աւստրիոյ կարողութենէն վեր է։

Շաթօնտորֆի ազգայնականներուն դատը վերաքննութեան պիտի ենթարկուի։ Ինչպէս կը յիշուի, անոնց ազատ արձակումը պատճառ եղած էր Վիէննայի խռովութեանց։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ. էջ)

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ

Պոլսոյ կուսակալութիւնը պաշտօնագիրով մը Հայ Կաթոլիկներու Վարչական Խորհուրդին կը տեղեկացնէ թէ վաւերացուած է ընտրութիւնը պատրիարքական տեղապահ Յովհաննէս պէյ Ալիքսանեանի։

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ՁԱԽՈՂԱԾ

Վերջին փորձ մը եղած էր համաձայնութիւն մը յառաջ բերելու համար Հայ Կաթոլիկ ներկայ Վարչական ժողովին եւ կղերին միջեւ։ Կղերականները անդրդուելի մնացած են նախկին դրութիւնը անփոփոխ պահելու իրենց պահանջումին վրայ, որով համերաշխութեան եզր չէ գտնուած։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ

Հայաստանի բոլոր միութիւնները, բան գործ չունին, վերջերս շարունակ ժողով կ՚ընեն, թութակաբար բողոքելու համար «իմպերիալիստներու պատերազմ»ին դէմ։ Ընթիւ միութիւններու կարգին Հայ Գրական ընկերութիւնն ալ «բողոք» ստորագրած է։ Իսկ Երեւանի բժշկ. ընկերութիւնը կ՚ըսէ (Խորհրդային Հայաստան, 5 Յուլիս).

— «Նկատի ունենալով դրամատիրական պետութիւններու յարձակումի քաղաքականութիւնը հանդէպ խորհրդային հանրապետութիւններու, և կանխելու համար վերահաս պատերազմը, որոշուած է դիմել եւ բողոքել եւրոպական բոլոր բժշկ. եւ գիտական ընկերութիւններուն, սպառնացող վտանգին դէմ։»

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Արեւելեան նահանգներէն մինչեւ հիմա 1400 ընտանիքներ փոխադրուած են արեւմտեան շրջանները։ Տակաւին պիտի տեղափոխուին 400 ընտանիքներ։

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ԵՒ ՍԻՐՔԷՃԻԻ ՄԻՋԵՒ

Մասնաւոր յանձնաժողով մը, որուն կը մասնակցին Անատոլուի Երկաթուղիի վարչութեան տնօրէնը, Պոլսոյ առեւտրական տնօրէնը եւ շահագրգռուողներ, կը քննէ ընկերութեան մը առաջարկը, միացնելու համար Հայտար Փաշան Սիրքէճիի, փոխադրութեան մենաշնորհը ստանալու պայմանով։

Առաջարկը բերող ընկերութիւնը նախ փոխադրութիւնները պիտի կատարէ շոգենաւով, մինչեւ որ ընդծովեայ փապուղիով կամ առկախ կամուրջով մը իրարու կապուին ասիական ու եւրոպական եզերքները եւ, այսպէս, Եւրոպայէն հասնող շոգեկառք մը կարենայ ուղղակի մտնել Թուրքիոյ ներսերը։

Կ՚ըսուի թէ առաջարկը ներկայացնող ընկերութիւնը կազմուած է դրամատէր թուրքերէ, բայց եւ այնպէս հիմը կը կազմէ օտար դրամագլուխը։

Յանձնաժողովը գաղտնի կը պահէ խորհրդակցութիւնները։

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԶԿԻԹԸ

Պերլինի մէջ 1922ին սկսած էին հիմնել մզկիթ մը։ Ծախքերը հոգացուած էին իսլամ երկիրներու օժանդակութեամբ։ Մզկիթը կիսովին աւարտած է, կը մնան միայն մինարէն ու ներքին մասերը։ Սակայն հանգամանքուած դրամը սպառած ըլլալով, հարկ տեսնուած է շարունակել հանգանակութիւնը եւրոպայի իսլամներուն մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն Իտալիայէն)

Իտալիան երիտասարդ պետութիւն մըն է, շատ ուշ ծնած եւ կենսունակ։

Երբ ծնաւ (20 Սեպտ. 1870), Անգլիա եւ Ֆրանսա գաղթային պետութիւններ էին արդէն։ Միութենէն ետք արտակարգօրէն բազմածին՝ խաղաղ արշաւանք մը կազմակերպած է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ամէն կողմը։

Օրուան ազգայնական պետութիւնը կ'ուզէ նոյն դրօշին տակ հաւաքել վտարանդի Իտալացիները։ Կը ձգտի գաղութներ ձեռք բերել համաձայնելով գաղթային պետութիւններու հետ։ Տարին անգամ մը «գաղթային օր» հռչակուած է։ Ամէն տեղ ճառեր կը խօսուին, դէպի գաղթավայրեր հաստատուելու խրախոյսեր տեղի կ'ունենան։

Իտալիոյ աշխարհակալութեան առաջին դէմքն եղաւ Ֆրանչէսքօ Քրիսփին։ Նոր Իտալիոյ պետական մեծագոյն ներկայացուցիչը նախատեսեց ապագայ պէտքերը, ծրագրեց Միջերկրականի արեւելեան կողմի տիրապետութիւնը, մինչդեռ Ափրիկէի հիւսիսի գրաւման եւ տխրեցաւ Եթովպիոյ դէմ ձախող քաղաքականութեան պատճառաւ։

Եգիպտոս եւ Թունուզ հզօրներու ճանկին տակ ըլլալով, Քրիսփի մտածեց գրաւել Տրիպոլիսը։ Հակաֆրանսական քաղաքականութիւն մը որդեգրելուն՝ Անգլիա համաձայն կը գտնուէր իր տեսակէտներուն։ Այդ թուականէն այսօր Իտալացին զինուորն է Անգլիոյ՝ Միջերկրականի հաւասարակշռութեան համար։

Քրիսփի կը գրէր Լորտ Սալսպրիի. «Ֆրանսական կառավարութիւնը կը ձգտի ընդարձակել Թունուզի սահմանները։ Կրնայ տիրապետել Ափրիկէի հիւսիսին եւ վտանգել Միջերկրականի ազատութիւնը։ Իտալիա միշտ Ֆրանսայի սպառնալիքին տակ պիտի ըլլայ։ Եթէ Իտալիա գրաւէ Տրիպոլիսը, հաւասարակշռութիւնը պիտի պահպանուի։ Մենք Անգլիոյ անհրաժեշտ դաշնակիցներն ենք եւ մեր զինակցութիւնը պիտի ապահովէ ձեր Մալթայի եւ Եգիպտոսի տիրապետութիւնը։»

Անգլիոյ վարչապետը փափաքող էր որ «Միջերկրականը ֆրանսական լիճ մը չըլլայ»։ Այսպէս, Անգլիոյ հաւանութեամբ, կնքուեցաւ 1902ի ֆրանքօ-իտալական համաձայնագիրը, որով Իտալիա չէր հետաքրքրուեր Արեւմտեան Միջերկրականով եւ Ֆրանսա ալ ազատ կը թողուր Իտալիան Լիպիայի մէջ։

Քրիսփիի քաղաքականութիւնն է որ կը վարէ Իտալիոյ արդի վարչապետը։ Համաձայնութիւն Անգլիոյ հետ Ճուպալանտի, Եթովպական երկաթուղիներու եւ տնտեսական կեանքի մասին, համաձայնութիւն Եէմէնի հետ։

Իտալիոյ եւ Եէմէնի բարեկամական յարաբերութիւնները սկսած են սերտանալ։ Իտալական առաքելութեան փայլուն ընդունելութիւններէն ետք Եէմէնի արքունիքէն, Իմամ Եահեայի երկրորդ որդին 23 հետեւորդներով զինուորական պատիւներու կ'արժանանայ Իտալիոյ մէջ։ Կաթոլիկ ազգայնական երիտասարդութիւնը խանդավառօրէն կը ծափահարէ Հռոմի, Վենետիկի եւ Միլանի մէջ մահմետական Եէմէնի իշխանազունը։ Զգացումի բարեկամութիւն մը չէ անշուշտ որ կը մշակէ Մուսոլինի Եէմէնի հետ, այլ իրական հողի վրայ հաստատուած տնտեսական եւ քաղաքական շահերու ամրապնդումը։

Եէմէն սպառման աղբիւր մը պիտի կարենայ դառնալ Իտալիոյ յարաճուն ճարտարարուեստին համար եւ պիտի կրնայ հայթայթել իտալական ճարտարարուեստի նախնական նիւթերը, իտալական դրամագլուխով մշակուած իտալացի աշխատաւորներու կողմէ։

Եէմէն Կարմիր ծովու արեւելեան եզերքը Էրիթրէայի (իտալական գաղթավայր մը) դիմացն է։ Դէպի հիւսիս կը գտնուին Ասիր եւ Հիճազ արաբ ինքնավար պետութիւնները։ Ասիր միւսներուն միջեւ պատնէշ մըն է, երկուքին շահախնդրութեան ենթակայ։ Իտալիա կը փափաքի որ Ասիր մնայ ինքնավար, իսկ եթէ անկարող է ապրելու, հաւասարապէս բաժնուի Հիճազի եւ Եէմէնի միջեւ։

Եէմէնի զօրացումով եւ բարեկամութեամբ կ'ունենայ խլած օժանդակ մը, զսպելու համար Տրիպոլիսի Սնուսիները եւ կը գրաւէ զօրաւոր դիրք մը Հնդկաց ովկիանոսի եւ Միջերկրականի անցքին վրայ։

Վերջերս իտալական առաքելութիւն մըն ալ այցելեց Եթովպիա։ Արքայազուն իշխան մը, Ապրուցցի դուքսը, ներկայացուց իտալական բարեկամական զգացումները հանդէպ Նեկուսներու երկրին։ Իտալական դիւանագիտութիւնը յաջողեցաւ հապէշ եկեղեցական պետին ընտրութեան աւանդական սովորութիւնը պահել, ընտրութիւնը կատարել տալով Աղեքսանդրիոյ Ղպտի պատրիարքէն եւ Ղպտի եկեղեցականի մը՝ փոխանակ հապէշ անկախ եկեղեցի կազմելու հապէշ եկեղեցականի մը ընտրութեամբ։

Իտալիոյ փափաքն է տեսնել ափրիկեան միակ անկախ պետութեան (զանց առնելով Լիբիան, Եգիպտոսն ու հարաւ Ափրիկէի գաղթավայրը) ամբողջականութեան պահպանումը, տնտեսական սերտ յարաբերութեամբ Իտալիոյ ճարտարարուեստին հետ։ Իտալիա կը պնդէ որ հաւատարիմ է 1906ի ֆրանքօ-անգլօ-իտալական համաձայնագրին։ Հողային ամբողջութեան պահպանում, առեւտրական հրապարակի գրաւում, ահա՛ իտալական քաղաքականութեան ձգտումը։ Ասով կը պաշտպանէ իր շահերը, կը հետեւի ափրիկեան քաղաքականութեան մը։ Հապէշիստան Թան լիճով, Ճիպութի եւ Ատիս Ապապա քաղաքներով կը կազմէ հաւասարակշռութեան վիճակ մը, որ անհրաժեշտ է համաձայնող երեք պետութիւններու քաղաքական հաւասարակշռութեան եւ Ափրիկէի խաղաղութեան։

Իտալիա Ափրիկէի մէջ դիրքն ամրապնդելու համար, տակաւին պիտի պայքարի Սնուսիներուն դէմ։

Հիւսիսային Ափրիկէի այս հզօր եղբայրակցութիւնը հիմնուած է 1830ին Սիտի Մուհամմէտ պէն Ալի էս Սնուսիէն։ Ան դեգերեցաւ Մարոքէն Մէքքէ, քարոզեց մահմետականութեան վերածնունդը։ Սնուսիներու առածն էր՝ «քրիստոնեայ եւ Թուրք նոյն ցեղէն են, մէկ հարուածով պիտի ջախջախենք զանոնք։»

Տարածելու համար այս հաւատքը, Սնուսիները կազմակերպուեցան զինուորապէս եւ տարածուեցան հիւսիս Ափրիկէ, Սուրիա, մինչեւ Պարսկաստան։ Հիմնադիրին գերեզմանը, ուխտատեղին Սնուսիներուն, կը հանգչի Ճարապուպի մէջ։ Կռուելէ ետք Համաձայնութեան դէմ ի նպաստ Թուրք եւ Գերմաններու, այժմ կը պատերազմին միայն Իտալիոյ դէմ։

Բարեբախտաբար անոնց թիւն ալ սկսած է նուազիլ եւ մօտ օրէն Իտալիա պիտի յաջողի ջլատել անոնց ուժը եւ բացարձակ տիրապետութիւն մը հաստատել Լիբիայի մէջ։

Հոդ չի վերջանար սակայն իտալական աշխարհակալութիւնը։ Մուսոլինի 60 միլիոն Իտալացիներ կ'ուզէ, զինման, սլաւ բազմամարդութեան դէմ։ Բազմածին արդէն՝ վարչապետը կը պայքարի նոր-մալթուսականութեան դէմ։ Աչքերը սեւեռած Մերձաւոր Արեւելքի վրայ, կ'իտալացնէ Եգէական կղզիները, անտանելի դարձնելով յունական կեանքը։ Այնուհետեւ Հռոմէական Կայսրութեան սահմաններուն հասնիլ պիտի ըլլայ նպատակը, բայց իրականութիւնը աւելի հզօր է քան հզօրներու կամքը։

ՀԷԹՈՒՄ

Հռոմ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԴԱՒԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՊԱՐՍԻԿ ՍՊԱՅ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ԽԱՆ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ ՇԱՀԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ

(Թղթակցութիւն Պարսկաստանէն, 4 Յուլիս)

Արեւելքի եւ արեւմուտքի բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր կան խորհրդային Ռուսիոյ դեսպաններ եւ հիւպատոսներ, առեւտրական տուներ եւ զանազան ներկայացուցչութիւններ, անխտիր կը զբաղին պոլշեւիկեան քարոզութիւններով, որպէսզի յառաջ բերին «համաշխարհային յեղափոխութիւն» եւ հաստատեն «բանւորա-գիւղացիական իշխանութեան դիկտատուրան»։

Խորհրդային Ռուսիոյ այդ կարմիր գործակալները անվերջ կը դաւեն, ամէն տեսակ մութ եւ նենգ գործեր կը կատարեն, որպէսզի օտար երկիրներու ժողովուրդներու եւ զօրքին մէջ ըմբոստութեան սերմեր ցանեն եւ ապստամբութիւններ յառաջ բերեն։

Այս ծրագրով, ահա պոլշեւիկները վեց տարիէ ի վեր է կը գործեն նաեւ Պարսկաստանի մէջ, միակ նպատակ ունենալով խորտակել այս երկիրը տնտեսապէս ու քաղաքականապէս։ Սակայն հակառակ թափուած ջանքերուն եւ մսխուած գումարներուն, իրենց բոլոր ձեռնարկները վիժեցան մեծ խայտառակութեամբ։

Պարսից կառավարութիւնը 1923ի գարնան, զինուորական գերազանց ուժերով զսպեց Արդաբիլի շրջանի Շահսէվան ցեղերու ապստամբութիւնը զոր կազմակերպեր էին պոլշեւիկ գործակալները։ Ապստամբութեան ղեկավարները բոլորն ալ ձերբակալուեցան կամ անձնատուր եղան։

Կառավարութիւնը՝ Րիզա խանի (այժմ Շահ փահլեվի) եւ հիւսիս արեւմտեան բանակի հրամանատար Ապտուլլահ խան Թահմասպիի նախաձեռնութեամբ, անխնայ կախաղան բարձրացուց Շահսէվան ցեղապետները, ջախջախեց ապստամբութիւնը։ Այնուհետեւ մօտ երեքուկէս տարի Շահսէվանները հանգիստ ապրեցան մինչեւ այս ամառ, երբ պոլշեւիկ գործակալները նորէն մտան իրենց մէջ եւ ապստամբութիւն յառաջ բերին։ Պնդողներ կան, որ պոլշեւիկները ապստամբ Շահսէվաններուն զէնք եւ դրամ ալ տուած են։

Վերջերս բազմաթիւ պարսիկ զօրքեր մեկնեցան Արդաբիլ՝ ըմբոստութիւնները զսպելու համար։

Իսկ վերջերս հրապարակ ելաւ Թէհրանի ռուսական դեսպանատան մէկ խայտառակ արարքը, որուն խառնուած է նաեւ հայ բախտախնդիր մը։

Ռուսական դեսպանը իր մօտ կը կանչէ տխրահռչակ Ստեփան խան Ներսէսեանը եւ կ'առաջարկէ մօտիկ յարաբերութեան մէջ մտնել Պարսից պատերազմական նախարարութեան զինուորական գլխաւոր ատեանի երկու պարսիկ սպաներու հետ, անոնց միջոցով ձեռք բերելու համար նոյն ատեանի մէջ պահուած խիստ կարեւոր եւ գաղտնի փաստաթուղթ մ՚ը։

Ստեփան խան կոչուած այդ վատահամբաւ Հայը, կաշառքէն շլացած, յարաբերութիւն կը մշակէ զինուորական ատեանի երկու պարսիկ սպաներուն հետ, կը յաջողի ձեռք անցընել խիստ կարեւոր գրութիւնը եւ լուսանկարը հանել տալէ յետոյ, թուղթը իր տեղը կը դնէ։ Դեսպանատան ռուս պաշտօնեաներէն մէկը, այս բանը կը յայտնէ պարսից կառավարութեան։ Լուրը կը հաղորդեն Րիզա Շահին, որ կը հրամայէ զինուորական-դաշտային դատարան կազմել եւ գործը քննել։ Դատարանը դէպքը կէտ առ կէտ կը հաստատէ եւ զեկուցում կու տայ Շահին, որ կը հրամայէ անմիջապէս մահուան պատիժ տալ երկու սպաներուն եւ Ստեփան խանին։

Շահին հրամանը կը կատարուի նոյն ժամուն։ Զինուորական դատարանը Ստեփան խանին կը հարցնէ թէ «մահէդ առաջ ըսելիք մը ունի՞ս»։ Դաւաճան Ստեփանը կը խնդրէ, որ հայ քահանայ մը բերեն։ Դատարանի նախագահը կ'ըսէ թէ «արդէն ուշ է»։ Եւ նոյն րոպէին իսկ գնդակահար կ'ընեն երկու պարսիկ սպաները եւ Ստեփան խան Ներսէսեանը։

Համաձայն քաղած լուրերուս, ռուսական դեսպանը, երբ կ'իմանայ, որ իր պաշտօնեան մատներ է գաղտնի փաստաթուղթի լուսանկարը հանելու պատմութիւնը, անմիջապէս իր իսկ ձեռքով կը գնդակահարէ «մատնիչ» Ռուսը եւ դիակը կ'անյայտացնէ դեսպանատան մէջ։ Կը պնդեն թէ դեսպանատան այդ «մատնութեան» մէջ, երկու ուրիշ ռուս պաշտօնեաներ եւս մատ ունեցած ըլլալով՝ ողջ ողջ այրուեր են, պէնզինի միջոցաւ։

Դեսպանատան ռուս երեք պաշտօնեաները կարծեր են թէ գաղտնի փաստաթուղթի լուսանկարի պատմութիւնը Պարսից կառավարութեան յայտնելով, դրամական վարձատրութիւն պիտի ստանան...

ԱԲԱՐԱՆԻ ՋՐԱՆՑՔԸ.— Աբարանի շրջանին մէջ, Ղարանլուխի եւ Բաշաբարանի գիւղացիները միասնաբար սկսան փոքրիկ ջրանցք մը բանալ։ Ղարանլուխլեռնէն ջուրը առնելով, առուն կ'երկարի 2,5 վերստ եւ ջուր կու տայ 3 գիւղերու։ Գիւղացիները կը յուսան փոքրիկ ջրանցքին աշխատանքները վերջացնել այս ամսուան մէջ։

Յետոյ, ի հարկէ, Երեւանի կոմիսարները պիտի գան շինարարական ճառեր ճըճռալու։

Դարձեալ, Աբարանի շրջանէն Ալիքուչակի գիւղացիները իրենց ծախքով սկսան հիմնել թատերասրահ մը եւ ընթերցարան մը։ Հանգանակեցին 1000 ռուբլի գիւղին մէջէն։ Իսկ շրջգործկոմը հանգանակութեան մասնակցած է... 150 ռուբլիով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՂՄԻՆՏԻՐԸ.— «Տուֆ» քարը, որ առատ է Հայաստանի մէջ, իբրեւ նմոյշ տարուելով Գերմանիա, պատրաստուած է աժան եւ տոկուն կղմինտր։ Հայաստանի կառավարութիւնը ապսպրած է մասնաւոր մեքենաներ, «տուֆ»ի փոշիէն կղմինտր պատրաստելու համար։

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ՓՈՂՈՑ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ, ԵԹԷ...

Շաբաթ իրիկուն Սօսիէթէ Սավանթի մէջ Կրթական Խորհուրդին հրաւէրով խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ «Կրթասիրաց Միութիւն» մը կազմելու համար։ Հրաւիրուած էին հարիւր հոգի, մտաւորական եւ ջոջ։ Առաջիններէն պատասխանած էին մօտ 25 հոգի. իսկ ջոջերը ոեւէ ներկայացուցիչ չունէին։

Ժողովին կը նախագահէր կաթողիկոսական պատուիրակ Պալաքեան եպսկ., որ բացատրեց ժողովին նպատակը, շեշտելով այլասերման վտանգները։ Կրթական Խորհուրդի ատենապետ Պ. Դաւիթ-Բէկ տեղեկութիւններ տուաւ Ֆրանսայի հայ նոր սերունդի դաստիարակութեան մասին։ Յիշեց թէ 2000է աւելի մանուկներ առանց դպրոցի կը մնան փողոցներու մէջ. Թուեց Կրթական Խորհուրդին կողմէ քանի մը քաղաքներու մէջ բացուած մանկապարտէզները, յայտնեց թէ նիւթական միջոցները կը պակսին, որով ստիպուած պիտի ըլլան յառաջիկայ տարեշրջանին դպրոցները փակել, եթէ կարելի չըլլայ դրամ հայթայթել։ Այս ժողովը հրաւիրուած է հիմը դնելու համար կրթասիրաց միութեան մը, որուն նպատակը պիտի ըլլայ դրամ հայթայթել՝ կրթական գործին յառաջացնելու համար։ Կրթական Խորհուրդը որոշ ծրագիր չունի դեռ. կան տուեալներ, որոնց հիման վրայ պիտի շինուի ծրագիրը։ Եզրակացնելով, առաջարկեց կազմել առժամեայ յանձնաժողով մը՝ յիշեալ ծրագիրը պատրաստելու համար։

Ներկայ մը դիտել տուաւ թէ քանի որ Կրթական Խորհուրդը ոեւէ ծրագիր չէ բերած, ոեւէ վիճաբանութիւն կարելի չէ կատարել, ու նոյնպէս առաջարկեց կազմել յանձնախումբ մը, որ երկրորդ ժողովի մը բերէ իր ծրագիրը։ Պ. Յ. Ամատունի դիտել տուաւ թէ պէտք չկայ յանձնախումբ կազմելու։ Պէտքը անմիջական է եւ այսպիսի պզտիկ միութիւնով մը կարելի չէ նիւթական անհրաժեշտ միջոցները հայթայթել։ Եւ յետոյ ձեռնարկը պէտք չէ «ի վերուստ» գայ, այլ բխի ժողովուրդի ծոցէն, զարկ տրուի անոր նախաձեռնարկ ոգիին։ Այս ժողովը պէտք է նկատել ձախողած, քանի որ հոս չկան այն մարդիկը, որոնք իրենց ունեւորի հանգամանքով կրնային անմիջապէս կրթական հիմնադրամ մը գոյացնել։ Այս մարդիկը շարժման մէջ դնելու միջոցներուն մասին պէտք է մտածել։

Պ. Ջայլաք ըսաւ թէ Փարիզի եկեղեցին կէս միլիոն ֆրանք ունի եւ մարդ չի գիտեր թէ ի՛նչ կերպով կ'օգտագործուի այդ գումարը. կան կրթական նպատակով կարգ մը կտակներ, օրինակ Սանասարեանը, եւ սակայն Ֆրանսայի մէջ քանի մը մանկապարտէզ կարելի չըլլար բանալ։ Ու առաջարկեց այդ դրամները օգտագործելու միջոցները գտնել։

Յետոյ կարգով բեմ բարձրացան Մարսիլիոյ, Սէն Ժիւլիէնի եւ Ալֆորվիլի վարժուհիները՝ երեք քոյրեր, որոնք տեղեկութիւններ տուին իրենց վարած մանկապարտէզներու վիճակին մասին։ Տիկին Սվաճեան բացատրեց թէ Բան Օտտոյի դպրոցը փակուելէ վերջ անցեալ Նոյեմբերին Մարսիլիոյ մէջ բացուեցաւ մանկապարտէզ մը. շէնքը անյարմար է եւ անբաւական, ամէն շաբաթ տասնեակներով մանուկներ մերժուած են՝ տեղ չգտնուելուն համար։ Մէկ տարուան մէջ փոքրիկները բաւական բան սորված են։ Նիւթական պակասը թոյլ չի տար աւելին ընել։ Օր. Առաքելեան տեղեկութիւններ տուաւ իր վարած (Սէն Ժիւլիէնի) դպրոցին մասին, որ բացուած է 1925ի Յուլիսին։ Կազմուած է Հոգաբարձութիւն մը, որ կ'աշխատի օգտակար ըլլալ նիւթապէս. Կաթողիկոսական պատուիր նախապէս կ'օժանդակէր, այժմ ինքնապահ դարձած րովհետեւ կրթական հաստատուած է։ Ալֆոր մանկապարտէզին վարժուհ Առաքելեան ըսաւ թէ միայ զօրաւոր կամքին շնորհիւ տոկացած է բոլոր դժուարու մանուկներուն եւ յաջողած է աղքատ միջավայրի մը կազմակերպել մանկապար մը վերջին քանի մը ամիս ընթացքին. սակայն եթէ թական օժանդակութիւն լայ, անկարելի պիտի շարունակել նոր տարեշրջա

Յետոյ խօսք առաւ Պ եան եպիսկոպոս, որ յայ թէ առհասարակ ամէն տե ղովուրդը չուզեր դրամ կրթական գործին համար, սպասէ որ ամէն բան զո գայ։ Միւս կողմէ բացա թէ պատահական նուէր վրայ հիմնուելով անկար գոհացում տալ եղած պահ ներուն։ Այժմ իր բոլոր մ ները սպառած ըլլալով, կը ժողովուրդին, որպէս զի ճա գտնէ այս վիճակին։ Եթէ անձը արգելք է գործի ղութեան համար, ինք հր րակէն կը քաշուի։ Յիշեց ուրախութեամբ կարդացած վերջին օրերս Յառաջի վ երկու խմբագրականները կ կան հարցին շուրջ. ուրախ Յառաջ կը զբաղի կրթ գործով, թէեւ չի մոռնար եր դիրքը քննադատել։ Ու բացնելով «Յառաջ»ի մէջ նիցս յայտնուած միտք մը, տարարեց. «Առաջ թող ո՛վ որ գործելու կամք ու րողութիւն կը զգայ. հրապա կը բաց է։ Եթէ կ'ուզէք, ես քաշուիմ եկեղեցին ու կ թեմ։ Կը խոստովանիմ որ ապիկար եմ, աւելին կրնար ընել»։

Պ. Շ. Միսաքեան հար թէ իրա՞ւ է որ Փարիզի գաղութը կը խորհի դպրոց բանալ իր միջոցներով։

«Եթէ ճիշդ է, ուրեմն մ ցութիւն մը կայ նորէն, նպատակը բարի է։ Եթէ չեմ հասկնար, Կաթող. պատ րակին յայտարարութիւնն կը հետեւի թէ ինք յուս տած է եւ ժողովուրդը իր խուն ճարը պէտք է նայի։ (Պալաքեան եպսկ.— Այո՛)։ Այ տեն այս յայտարարութի պէտք է ըլլայ հինգ հազար գիր առջեւ, միթինկի մը որպէս զի ամէն մարդ իմ եւ անոր համեմատ գտնուի։»

Ռամկավար գործիչ մը դ տուաւ թէ ժողովը իրաւասու չունի օրակարգի հարցէն դ խնդիրներով զբաղելու, որո չի կրնար հրապարակային ղովի մը մասին խնդիր Պալաքեան եպսկ. ալ դ տուաւ թէ չի կրնար ամէն սրտաբաց ըսել հրապարակ ժողովի մը մէջ։ Ու երկու առաջարկներ կայ յանձնախումբ կազմելու հրապարակային ժողով հր րելու—, Պալաքեան եպսկ. գիրը անուշի կապեց, յայտա րելով որ Կրթական Խորհ իր Երեքշաբթիի (երէկ) նիս մէջ պիտի որոշէ թէ ի՛նչ պ է ընել։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՀԱԾՈՅ ՊՏՈ ՆԵՐԸ.— Երեւանի մէջ բաց է պահածոյ պտուղներու գոր րան մը, ուր առ այժմ կ'աշ տին 70 հոգի, մեծ մասով Առաջին առթիւ կը պատր տուին ծիրանի եւ կեռասի հածոներ։ Ծիրանը Հայաստա պտուղն է, «շալախ» տեսա իսկ կեռասը կը բերեն Թիֆ Լիւքսէնպուրկ գիւղէն։

ԲՈՒԺԱԿԱՅԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐ — Զանգիբասարի շրջանին տարածուած ճահճատենդին պայքարելու նպատակով, լիսի 15ին Սարվանլար գի մէջ բացուեցաւ բուժակ մը, որ պիտի օգնէ շրջ հինգ թրքական գիւղերուն։

...ԻԾԱՂ

ԱԶԴ

...գործի մարդոց, այլ մանաւանդ ...գործ մարդոց լուրջ ուշա...ութեանը կը յանձնեմ սո՛ն ...դը։

...գիտեմ գործ մը խիստ ճան...տաւէտ ու խիստ շահաբեր։ ...րք, փառք, պատիւ՝ ցմահ ա...ահովուած։ Պտոյտ, ճամբոր...ւթիւն, խնջոյք՝ յաճախադէպ։ ...ունք, նշանտուք, հարսնիք ...րկուտի պէս։ Պատեհութիւն...ր սունկի նման։ Դիւրութիւն...ր այդ գործին մէջ մտնելու ...մար անթիւ, անհամար, ան...չիւ։ Խղճմտանք, պատուա...նդրութիւն, ամօթխածութիւն, ...րագութիւն, աշխատասիրու...ին եւ այս կարգի առաքինու...իւններ ունենալու հարկ չկայ ...անաւանդ այսուհետեւ։ Ընդ...ակառակն։ Մի՛ զարմանաք ...նաւ։ Այո՛, ընդհակառակը. կը ...րկնեմ։ Եթէ բոլոր այդ փուճ ...արեմասնութիւններէն զուրկ ...ք եւ առաւօրէն ունիք կեղծա...որութիւն, ստախօսութիւն, լր...ութիւն՝ գործին տաղանդն էք ...րեմն. պրծա՛ւ... Շատ աւելի ...ախընտրելի են անոնք որ հե...եւեալ ապրանքները յաւ ամ...րած են.

ա.— *Երեսի հաստ կաշի*, (ե...է աներես էք, աւելի լաւ)։

բ.— *Դիմակ*, (եթէ լարախա...ց էք, դիմակի պէտք չունիք)։

գ.— *Գառնուկի մորթ*, (իսկ ...թէ մորթ ու միւռոնի դ սր...ուած սկրթուած է, օ՛հ, լաւա... ...ոյն ուրեմն՝ բնաւ ուրիշ բանի ...էտք չկայ։)

Ուրեմն եպիսկոպոս մը գտէք ...ւ անմիջապէս քահանայ կամ ...րդապետ ձեռնադրուեցէք։ ...ուան արհեստն է։ Քանի մը ...ամ, քանի մը օր եւ ուտել խմե...ով, զբօսնելով, ճամբորդելով ...տաւորապէս 1000 ֆրանք կը ...հիք։ Մարսիլիոյ Մամբրէ վրդ. ...ալֆաեանը ձեզի կենդանի ...ատ ու օրինակ։ Թէեւ խեղճը ...00 ֆրանք չէ կրցած հանել ...իմէլի մէջ, սակայն 902 ֆր. ...անձեր ու գրպաներ է, երեք ...րուան մէջ։ Երբեմն աստնկ պզ...իկ վնասներ կ՚ըլլան, հոգ չէ։ ...ւրիշ երեք օրերու մէջ ալ ...98 ֆր. կը շահի ու պլտեցէն. ...ը հաւասարակշռուի։

Օ՛ն ուրեմն, ապահովեցէք ...նքզինքնիդ։ Թեթեւամիտ մի ...լաք։ Այս երիտասարդութեան ...երութիւնն ալ կայ։ Ցաջողու...եան ծախորդութիւնն ալ կայ։ ...յս կեանքին մէջ ոչ մէկ բանի ...յս չկայ ու աւուր հացի կա...ոտ ըլլալը կայ։ Եթէ այս անցա...որ աշխարհին մէջ պոլշեւիզմ ...ագի, այն ատեն ալ Ազատ Ե...եղեցին կայ։ Կը բաւէ որ տա...անդաւոր ըլլաք ու լաւ խաղաք։

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶԲԻԿ

...ԶՄԻՌՆԻԻ մէջ մեծ պատրաս...ութիւններ կը տեսնուին ըն...ունելու համար Մ. Քէմալը։ ...յս առթիւ Զմիռնէի երեւելի...երէն մասնախումբ մը կազ...ուած է։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԽԱՓԱՆԷ ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԹԵՐԹ ՄԸ

«Նոր Աշխարհ», Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներուն թերթը, կը գրէ (9 Յուլիս) թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը հալածանքի սկսած է պոլշեւիկ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին «Տէյլի Ուըրքըր»ի դէմ։

29 Յունիսին, Նիւ-Եորքի բարձրագոյն դատարանը հրամայած է ձերբակալելու յն պաշտօնաթերթին խմբագիրներէն՝ Տըն, Էնկտալ, Պիթլման, վարիչը՝ Միլլըր, աշխատակիցները՝ կօրտոն, Քալար։

Ձերբակալման հրամանը հիմնուած է այն ամբաստանութեան վրայ թէ «Տէյլի Ուըրքըր» «անբաղձալի եւ հակամերիկեան» հրատարակութիւններ ըրած է։ Իբրեւ փաստ, կը յիշուին «Տէյլի Ուըրքըրի մէջ տպուած կարգ մը յօդուածները, որոնք ծանր ամբաստանութիւններ էին Աշխատանքի Դաշնակցութեան առաջնորդներուն դէմ, եւ «կը մերկացնէին ապահովագրական ընկերութեանց գողութիւնները, կառավարութեան թաքուն նպատակները զինուորական «քէմփ»երու եւ, կրօնական խաբեբայութիւնները»։

Ամերիկեան օրէնքը հակամերիկեան հրատարակութեանց հեղինակներուն համար կը տրամադրէ հինգ տարի բանտարկութիւն եւ մինչեւ 5000 տոլար տուգանք։

Կառավարութիւնը, խափանելու համար «Տէյլի Ուըրքըր»ը, թերեւս գործադրէ այն օրէնքը որ կ՚արգիլէ թղթատարով ղրկել «Հակամերիկեան հրատարակութիւնները»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ

30 ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

ԼԱՆՍԷՅ, 19 Յուլիս.— Քանի մը օր առաջ մեր քաղաքի միակ գործարանէն (Թուղթի) դուրս հանեցին մօտ 30 հայրենակիցներ. այս անգամ անխտիր, ով որ Հայ էր։ Անոնք ընտանիքի եւ զաւակներու տէր են, անոնք տարիներ նոյն գործարանի մուխն ու ծուխը ծծած։ Անտանելի վիճակ ստեղծուեցաւ բոլորին եւ մասնաւորապէս ընտանիքի տէրերուն համար։ Շատեր երկար եւ տքնաջան աշխատութեամբ, գիշերը ցերեկի հետ խառնելով գործարանի աշխատանքէն դուրս՝ ցանեցին իրենց հողերը եւ իրենց դառն քրտինքի արդիւնքը դեռ չվայելած, ձգեցին երեսի վրայ եւ հեռացան։ Մինչեւ ե՞րբ այսպէս հալածական, բուեւեր թռչուններու պէս, աչքը հողին պիտի մաշինք այս օտար ափերուն վրայ։ Մինչեւ ե՞րբ մեր կարմիր իշխանաւորները պիտի յամառին զոյգ փակել մեր հայրենիքի դուռները, իր զաւակներուն առջեւ...։ Զինուորի համար միթինկներ սարքելէ առաջ, թող գան իրենց աչքերով տեսնեն հայ աշխատաւորին տառապանքը։

Այս օրերս, երբ գաղութս կը պատրաստուէր Ազգային միութեան ընտրութեան, այս տագնապը ցրուեց մօտ 50 հայրենակիցներ, իսկ մնացածները մատնեց անորոշութեան, որովհետեւ զրոյց կը շրջի թէ ուրիշներ ալ պիտի հանեն։

Ա. ՕՀԱՆԵԱՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԼԻՈՆ — Յուլիս 14ի արձակուրդէն օգտուելով, այցելեցի Լակրան Լանս, Լիոնէն 85 քիլոմեդր հեռու, կրընօպլի ճամբուն վրայ։

Lagrand Lampsի հայ գաղութը հաստատուած է 1925ին. կը բաղկանայ 7 ընտանիքէ, երկու ամուրի երիտասարդէ եւ մէկ օրիորդէ։ Կան տասնէ աւելի գործարաններ, մետաքսի եւ կօշկակարի։ Մեր հայրենակիցները կ՚աշխատին հետեւեալ գործարաններու մէջ.— Իւզին քուլթիւրիէր (մետաքսի) մէկ այր եւ 4 կին, բոլորն ալ Արաբկիրցի. Սուբիայէն եկած պայմանագրով։ Իւզին Մէզէն (մետաքսի) մէկ ամուրի երիտասարդ եւ 5 կին, որոնց 3ը Արաբկիրցի։ Շազէլ (կօշկակարի) 3 այր եւ մէկ կին, բոլորն ալ Արաբկիրցի։ Իւզին Ռիշար (կօշկակարի) 3 այր 3 կին, Արաբկիրցի։

Բոլորն ալ ընդհանրապէս օրական 9 ժամ կ՚աշխատին։ Կիները կը ստանան 15 ֆր., իսկ այրերը 20էն 35 ֆր.։ Զաւակ ունեցողներուն ամսական 30 ֆր. աւելի կը վճարուի ամէն մէկ զաւակի համար։ Բոլորն ալ կ՚ապրին արեւելեան սովորութեամբ եւ գոհ են իրենց վիճակէն։ Բնաւ անգործութիւն չէ պատահած։ Գործարանատէրերու կողմէ ամէն մէկ ընտանիքի տրամադրուած է 2—3 սենեակ օդասուն եւ առողջ, յարակից պարտէզով, բոլորովին ձրի։

Կան երկու փոքրիկներ, մէկը 9 տարու, որ կը յաճախէ ֆրանսական դպրոց, իսկ միւսը 1 ու կէս տարեկան։ Չունին ո՛ր եւ է կազմակերպութիւն կամ միութիւն։ Շատեր առաջ Փարիզէն ձրի թերթ մը կը ստանան եղեր, սակայն ներկայիս դադրեցուցած են։

Գործարանները իրենց բնակած տուներէն հազիւ 2—8 վայրկեան հեռու են։ Մինչեւ գարդ մահ պատահած չէ։ Ունեցած են երկու հարսնիք, որոնց մէկը Ամերիկայէն եկող Երզնկացի դաշնակցական ընկեր մըն է։

Ֆրանսացիները շատ գոհ են մեր հայրենակիցներէն, ինչպէս նաեւ գործարանատէրերը։ Գործ գտնել կարելի է, սակայն սենեակ դժուար։

Ց. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Հակառակ կասկածելի օդին, Կիրակի օր 30,000ի չափ հանդիսատեսներ փութացած էին Փառք տէ Փրէնս, տեսնելու համար Ֆրանսայի շրջանը կատարող մրցորդներու հասնիլը։

Ժամը չորսի մօտ էր, եւ ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր։ Առաջին անգամ հասաւ ֆրանսացի Լը Տիւք, որ ընդունուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ։ Տիւնքէրք-Փարիզ հանդրուանը՝ 344 քիլոմեդր՝ կտրած էր 13 ժամ 58 վայրկեան եւ 1 երկրվայրկեանէն։ Երկրորդ եկաւ Վէնհէկէն՝ պելճիքացի, 3 վայրկեան ուշ։ Երրորդ՝ Նիքոլա Ֆրանց՝ Լիւքսէնպուրկցի, 3 վայրկեան ուշ։ Չորրորդ՝ Անթոնէն Մանեը, միեւնոյն ժամուն եւյլն.։ Իսկ Ա. պարգ շրջիկը՝ ֆրանսացի Ժօրտէն եկաւ 6րդ, 6 վայրկեան ուշ։

Շաբաթ օր Շառլըվիլ-Տիւնքէրք հանդրուանը՝ 270 քիլոմեդր՝ շահած էր նոյնպէս Լը Տիւք։ Ն. Ֆրանց եկած էր 4րդ։

Ընդհանուր դասաւորման մէջ երկրորդ եկող Տը Վէլ, Ֆրանցէն 33 վայրկեան ուշ եկաւ. Լիւքսէնպուրկցին որ նախապէս 48 վայրկեան առաջ էր, 1 ժամ 21 վայրկեանի առաջնութիւն կը շահի։ Իսկ Կիրակի ատիկա կը բարձրանայ 1 ժամ 48 վ.ի։

Ինչպէս գրեցինք երէկ, յաղթական Ֆրանց, 5321 քիլոմեդր ճամբան կտրեց 198 ժամ 16 վ. եւ 42 երկվայրկեանէն։ Միջին հաշիւով ժամը 27 քիլոմեդր 127 մեդր, կոտրելով անցեալ տարուան մրցանիշը (24 քիլոմեդր՝ 065)։

Պարգ շրջիկներուն մէջ առաջին հանդիսացաւ Մարթինէթթօ՝ իտալացի, 5,321 քիլոմեդր ճամբան կտրելով 212 ժամ 53 վայրկեան 54 երկվայրկեանէն։ Ֆրանցէն 14 ժամ 37 վայրկեան 12 երկվայրկեան ուշ։ Ամէնէն վերջ եկող մրցորդը՝ Տը Վօշէլ, 18 ժամ վերջ է Ն. Ֆրանցէն։ Իսկ ամէնէն վերջ եկող պարգ շրջիկը՝ Ֆիաթէր, 30 ժամ ետ է Լիւքսէնպուրկցիէն։

Շրջանը սկսաւ 143 շրջիկներով, իսկ վերջացաւ 39ով։ Տեւեց 28 օր։

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՀԵՍՏ ՄԻԼԻՈՆ ԺՈՂՎԵԼՈՒ.— Երկու ամերիկացի «մի ս»եր, որոնք աւելի ճիշդը ոսկոր էին, Փարիզ հասան առջի օր։ Բարձր սրճարանի մը մէջ ծանօթացան լաւ հագուած պարոնի մը։ Պարոնը յայտնեց թէ ինք «մըսըր» է, եւ Անգլիացի։ Ու «Անգլիացի»ն բարեկամաբար առաջարկեց երկու աղջիկներուն այցելել Փարիզի հրաշալիքները, իր առաջնորդութեամբը։ Ժամ մը վերջ մտան պարասրահ մը. հոն «Անգլիացին» հանդիպեցաւ... բախտով, մեծահարուստ «Անգլիացի»ի մը։ Երկրորդ Անգլիացին ներկայացուեցաւ իբր միլիոնատէր, որ կը պտտի աշխարհիս վրայ բարիք ընելու համար։

Օրիորդները առաջարկեցին որ բարենպատակ ամերիկեան հաստատութեան մը նպաստ մը տայ։

Երկար դեղեւումներէ յետոյ միլիոնատէրը յօժարեցաւ գրել 10,000 տոլարնոց չէք մը։ Սակայն ապահովցնելու համար թէ չէքը չպիտի իւրացնեն, օրիորդներն ալ յօժարեցան «Անգլիացի Թիւ 1»ին յանձնել իրենց զոհարեղէնները, ապարանջանները եւ ինչ որ ունէին, մօտ 270,000 ֆր.ի աւանդ։

Քիչ յետոյ երկու Անգլիացիները մեկնած էին... անգլիական քայլերով։

ՉՈՐՍ ԳՈՂԵՐ.— Անցեալ օր, չորս երիտասարդներ, շքեղ ինքնաշարժի մը մէջ նստած, կը դիմեն Վիլմօնպլի կառատունը, առաջարկելով կառքը ծախել Մինեարի։ Երբ Մինեար կը պահանջէ թուղթերը, ցոյց կը տրուին բոլորովին կեղծուած, քերթուած վկայաթուղթեր։ Մինեար կը կասկածի, իսկ երիտասարդներէն մէկը քաջաբար կը յայտնէ թէ կառքը գողցած է. եթէ չուզեր գնել, լաւ է որ լռէ, «պատիժ» չուտելու համար։ Եւ ատրճանակով կը սպառնան, ինքնաշարժ կը նետուին ու կը կորսուին։ Մինեար, նկատելով որ կառքին պէնզինը հատած էր, անմիջապէս լուր կուտայ ոստիկանութեան։ Ոստիկանները փնտռտուքի կ՚ելլեն եւ քիչ վերջ գիւղին ծայրը կը հանդիպին կառքին։ Առաջին իսկ հարցումին, չորս երիտասարդներէն մէկը ատրճանակը կը հանէ եւ կը պայթեցնէ իր գլխին։ Կը փոխադրուի անմիջապէս հիւանդանոց, ուր կը մեռնի, իսկ միւս երեքը նախ կ՚ուրանան ամէն բան, սակայն յետոյ կը պատմեն թէ ինքնաշարժը գողնալէ յետոյ, Մոյի շրջակաները կը հանդիպին աղջկան մը, կը գողնան ձեռքի քսակը, որ միայն 100 ֆր. կը պարունակէր։ Դժգոհ, կը մտնեն հացագործի մը խանութը, չեն յաջողիր խորտակել դրամարկղը ու հաց մը գողնալով կը չուեն ուրիշ գիւղ մը, ուր պէնզին կ՚առնեն ինքնաշարժին համար եւ առանց վճարելու՝ կը կծկեն։ Յետոյ կ՚որոշեն ծախել կառքը ու կը բռնուին։

ԿԵՂԾ ՆԿԱՐԻՉԸ.— Ժունիօ կը ծանօթանայ օր. Արմանտինի և ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ ուսանող, նկարիչ։ Գովքը կը հիւսէ իր տաղանդին եւ աշխարհահռչակութիւնը կը գծէ իր համբաւին, որ չարունակ կ՚աճի ու կը տարածուի թաղէ թաղ, քաղաքէ քաղաք։ Մինչդեռ Ժունիօ ծանօթ էր միայն... ոստիկանութեան։ Ու ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ զայն, կը յանձնէ եղեռնադատ ատեանին, որովհետեւ առտու մը, Ժունիօ անխղճօրէն խեղդած էր աղջիկը, կողոպտած էր վրան-գլուխը եւ անհետացած։

Ձերբակալութենէն յետոյ կեղծ ուսանողը խոստովանեցաւ թէ ուզած էր «նկարչական ցուցահանդէս մը տալ», այս առթիւ դրամ ուզած էր Արմանտինէն, սակայն աղջիկը չէր յօժարած ամուսնութեան պարզ խոստումի մը փոխարէն դրամ յանձնել։

Այն ատեն մեռցուց, կողոպտեց եւ ձերբակալուեցաւ։

ԱՌԱՒ-ՓԱԽԱՒ.— Երիտասարդ մը, առջի օր, կը ներկայանայ Մոյի շրջակայ գիւղերը, եւ իբրեւ ելեկտրաբաշխ ընկերութեան մը հաւաքիչը կը փորձէ ամսական գանձել։ Ոմանք կը մերժեն, ոմանք կը վճարեն։ Լուր կ՚առնէ ոստիկանութիւնը եւ կ՚ելլէ հետազօտութեան։ Երիտասարդը կ՚աներեւութանայ գիւղէն։ Դաշտապահ մը կը յաջողի ձերբակալել զայն։ Սակայն ուսովը հարուած մը կուտայ մարդուն եւ կծիկը կը դնէ նորէն։ Դարձեալ կը ձերբակալուի։ Այն ատեն առած դրամները կը... կլլէ դեղահատի պէս։ Կատարուած քննութեամբ հասկցուեցաւ որ այս երիտասարդը զանազան տիտղոսներ ու համբաւներ ունի։ Մարօքի մէջ, ձգելով իր հայրը, ատամնաբոյժ մը, անցած է Ֆրանսա եւ գրեթէ բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն բանտերը պառկելէ յետոյ, միշտ դրամաշորթութեան պատճառով, եկած էր խաբելու բոլորովին նոր եղանակով մը։

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Փատովայի բժշկական համալսարանը աւարտած են Օր. Աստղիկ Մ. Շիրինեան եւ Պ. Արմենակ Սիրունեան։ Երկու բժիշկներն ալ բարձրագոյն նիշ ստացած են իրենց տօքթօրայի թէզերուն համար։ Օրիորդը մասնագիտութիւն ընտրած է մանուկներու հիւանդութիւնը, երկրորդը վիրաբուժութիւնը։

⁂ Օր. Վերոնիկ Դանիէլ-Վարուժան (այժմ Աբիկեան) շահած է Ժընեւի Académie de Musiqueի երկրորդ տարուան երգի առաջին մրցանակը շքանշանով մը։

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Ցետոյ, այս անցագրին վրայ կը տեսնեմ վրդո...իչ ստորագրութիւն մը որ գտնելու չէր հոն։

— Ո՞րը։

— Սըւիկա, ըսաւ Խմայիլօֆ, մատովը ցոյց տալով։

Գնդապետը՝ սեղանին վրայէն առաւ անցագիրը եւ իր կարգին ...պատուհանին մօտենալով իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց գոյց ...րուած ստորագրութեան վրայ։

Տեսայ որ ան կը տժգունէր։ Ինծի դառնալով ըսաւ.

— Որմէ՞ առիք այս ստորագրութիւնը։

— Մեծ դուքս Իվանի նամակին վրայ, Պ. Փոլ Օպլանովին էր որ ինծի յանձնեց։

— Ուղղակի ի՞ր ձեռքովն էր որ ձեզի յանձնեց։

— Ուղղակի իր ձեռքով։

— Պարագան ծանր է, որովհետեւ եթէ ան ալ մեզ կը դաւաճանէ, ամբողջ մեր կազմակերպութեան թղթակցութիւնը կրնայ «կարմիր»ներու ձեռքն անցնիլ։

Վայրկեան մը մտածելէ յետոյ շարունակեց.

— Անշուշտ վստահ էք թէ՝ այս այն անցագիրն է որ Պ. Օպլանովիչի կողմէ ձեզի յանձնուեցաւ, ըսել կ՚ուզեմ թէ՝ որեւէ մէկը չէ կրցած զայն վերցնել եւ անոր տեղը ուրիշ մը դնել։

— Պատւոյս վրայ կրնամ հաստատել։

— Լա՛ւ։

Եւ խօսքը Խմայիլօֆի ուղղելով.

— Հաճեցէք շարունակել։

— Նոյնպէս, գիտելի է որ, ըսաւ այս վերջինը, առաջին անգամն է որ նման պաշտօնաթուղթի մը վրայ մեզի առիթը կը տրուի հաստատելու գեղագրական մասնաւոր եղանակ։ Իրօք, սովորաբար, անուն, մականուն նոյն գիրով կը գրուին, ուղիղ գիրով, սեւ մելանով։ Հոս ի՞նչ կը տեսնէք։ Անունները ուղիղ գրուած են, բայց մականո՞ւնը. Վառինը գրուած է շեղ ու բոլոր, կարմիր մելանով։ Արդ, այս ալ սովորականին պէս չէ. այս ալ մասնաւոր նշանակութիւն մը ունենալու է. բայց դեռ աւելին կայ։

— Ի՞նչ, հարցուց գնդապետը, որ շատ հետաքրքրուած կը թուէր։

— Առէք անցագիրը եւ զայն քննեցէք իր թափանցկութեանը մէջ։ Հոն՝ այն անկիւնը ուր գրուած է Վառին, ի՞նչ կը տեսնէք։

Առինք անցագիրը եւ Խմայիլօֆի ցոյց տուած կէտին վրայ, կիրը գիրին, իրարու տակ կարգացինք.

ՎԱՌԻՆ

ՆՕՊՕՏԻ

Սարսափած իրարու նայեցանք։

— Ա՛հ, կատարեալ է, գոռաց գնդապետը. ո՞վ կրնայ ըլլալ այն գարշելին որ համարձակեր է նման ստորնութիւն մը գործել։ Որովհետեւ վերջապէս, ով որ ալ ըլլայ, ձեզ ծախած է սովետներուն, ճիշդ ինչպէս տօնավաճառին մէջ՝ անասուն մը կը ծախեն։

Եւ նշմարելով որ անյողդողդ կը մնայի։

— Վերջապէս ի՞նչ, ըսաւ. այս տեսակ գործ մը ձեզ իրար չա՞նցըներ։

Ժպտեցայ։

— Իրար անցնի՞լ. ինչի՞ կը ծառայէ. ընելիք ուրիշ բան կայ։

— Ի՞նչ։

— Մատնիչը երեւան հանել եւ զայն արգիլել— եթէ արդէն շատ ուշ չէ— իր չարագործութիւնը շարունակելէ։

— Տէ՛ր Աստուած. իրաւունք ունիք. բայց ո՞վ կրնայ ըլլալ։ Որովհետեւ դեռ չեմ կրնար հաւատալ որ Փօլ Օպլանովիչ կարենայ մատնել։ Այդ մարդը ամէն ինչ մեզի կը պարտի։ Եւ յետոյ չէ՞ որ իր ընտանիքը ամբողջութեամբ ջարդուած է սովետներու հրամանով։

— Ներողութի՛ւն, գնդապետ, ընդմիջեց Խմայիլօֆ, Սովետները ոեւէ կերպով չեն միջամտած այս գործին մէջ. Տիկին Օպլանովիչ եւ Փօլի երկու եղբայրները՝ ճարտարագէտ Սէրժը եւ փաստաբան Միշէլը սպաննուած են նոյն ինքն Մարիա Կոստանդինովնայի կողմէ։

— Կարմի՞ր կո՞յսը, բացագանչեցի։

— Այո՛, կարմիր կոյսը, շարունակեց Խմայիլօֆ։ Այն՝ որուն ստորագրութիւնն ալ կայ ձեր անցագրին վրայ, ինչ որ այնքա՛ն յուզումի մատնեց գնդապետը։ Այդ ստորագրութիւնը՝ այս պարագային մէջ կը նշանակէ մահավճիռ. այն կինը որ Նիսի մէջ արհամարհեցիք եւ անկէ ի վեր ձեր օձիքը չի ձգեր։

Այս անգամ գնդուելու կարգը ինծի եկած էր։

— Ինչպէ՞ս գիտէք այդ կէտը, հարցուցի, եւ ո՞վ ըսաւ ձեզի...

Տերուկը ժպտեցաւ, յետոյ ուսերը թօթուելով ըսաւ.

— Իմ պարտքս չէ՞ ամէն ինչ գիտնալ։

— Այն ատեն գիտէք նաեւ թէ ո՞վ է մատնիչը։

— Այո՛, գնդապետ, այդ ալ հաւանական է։

— Ուրեմն բան չեմ հասկնար. ինչո՞ւ ինծի չխօսեցար այդ մասին։

— Ի՞նչ օգուտ պիտի ունենար. չպիտի հաւատայիք. ոեւէ ապացոյց չունէի։

— Ունի՞ք հիմա փաստ մը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Վիէննայի խալական դեսպանը բողոքեց կառավարութեան՝ ընկերվարական մասնաւոր ոստիկանութիւն մը կազմուելուն դէմ, յայտնելով թէ ատիկա հակառակ է հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութեանց։

Ոստիկանութիւնը գրաւեց համայնավար «Տէր Ապէնտ» թերթը, որ Ուրբաթի դէպքերուն մասին գրգռիչ հրատարակութիւններ բրած էր։

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ խռովութեանց ընթացքին մեռած են 82 եւ վիրաւորուած՝ մօտ 2000 հոգի։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ ընկերվարականները դասալիք եղան եւ տեղի տուին կառավարութեան՝ առանց ո եւ է երաշխաւորութիւն ստանալու։ Կ'ըսուի թէ ֆաշիստ կազմակերպութիւններ՝ որոնք ծանօթ են «Հայմվէրէն» անունով եւ կը յիշեցնեն Գերմանիոյ «Պողպատէ սաղաւարտակիրներ»ը, զէնքի դիմած էին բանւորներուն դէմ եւ քաղաքացիական կռիւը անխուսափելի կը նկատուէր։ Այս կազմակերպութեան կ'անդամակցին մանաւանդ գիւղացիները, եւ վախ կար, որ հողագործական շրջաններու մէջ բանւորները մեծ կորուստներու պիտի ենթարկուէին անոնց կողմէ։

Ապստամբութիւն Ուկրայինայի մէջ ?

Լոնտոնէն կը հեռագրեն Յուլիս 19 Թուականով.—

Կարգ մը տեղեկութիւններու համաձայն, որոնք դեռ չեն հաստատուած, հակապոլշեւիկ ապստամբութիւն մը ծագած է Ուկրայինայի մէջ։

Պորոտինի գլուխը 12,000 սթերլին

Զինաստանէ հակասական լուրեր կը հասնին պոլշեւիկ խորհրդական Պորոտինի մասին, որ վերջերս Հանքէուէն մեկնեցաւ։ Կ'ըսուի թէ զօրավար Զանկ-Քայ-Շէք 12,000 անգլիական ոսկի պարգեւ կը խոստանայ անոր որ Պորոտինի գլուխը պիտի բերէ։ Շանկայի մէջ խուզարկուեցաւ գերման նաւ մը զայն գտնելու յոյսով, սակայն հոն չէր։ Ատոր փոխարէն նաւէն ձերբակալուեցան 15 համայնավարներ, որոնց վեցը ռուսական հպատակ։ Կը կարծուի թէ Պորոտին ապաստանած է Քիու-Քիանկ, համայնավարներու կեդրոնը։ Պաշարման վիճակ յայտարարուած է Հանքէուի մէջ։

Չէմպրլէյն Գերմանիա պիտի երթայ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ.—

Շատ հաւանական է որ սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն, Շթրեզեմանը տեսնելու համար Պերլին երթայ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի Սեպտեմբերի նստաշրջանէն առաջ։ Արտաքին նախարարը Երեսփ. ժողովին մէջ յայտնեց թէ ինչ փափաք եւ նպատակներ ունի։

Մոսկուա մտատանջուած է այս այցելութենէն։ Չէմպըրլէյն Լոքառնոյի դաշինքի տառին ու ոգիին հակառակ կը գտնէ ռեւէ դիտում վերագրել այս այցելութեան։

Անգլեւճափոն համաձայնութենէն վերջ

Ժընեւի նաւային զինաթափութեան խորհրդաժողովին ամերիկեան Ա. պատուիրակ Կիպսըն 24 ժամ պայմանաժամ ուզեց՝ անգլեւճափոն նոր համաձայնութեան մասին իր պատասխանը տալու համար։ Կիպսըն հեռագրով հրահանգներ խնդրեց Ուաշինկթընէն։ Ինչպէս գրեցինք, համաձայնութեան գլխաւոր կէտն այն է որ Անգլիա եւ Ամերիկա 500,000 թոնօ օժանդակ նաւ պիտի ունենան (330,000ի յածանաւ եւ 170,000ի թորփիլանաւ), իսկ Ճափոն՝ 325,000 թոնօ (200,000 թոնոյի յածանաւ եւ 125,000ի թորփիլանաւ)։ Ընդծովեաններուն քանակն է 90,000 թոնօ։

Համաձայնութեան երկրորդ կէտին համաձայն, 10,000 թոնոնոց եւ 8 մատնաչափնոց յածանաւերէն Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի ունենան 12ական, Ճափոն՝ 8, միւս յածանաւերուն թնդանօթները 6 մատնաչափ պիտի ըլլան. Անգլիա մեծ քանակութեամբ յածանաւեր պիտի ունենայ՝ իր առեւտրական ճամբաները ապահովելու համար։ Ճափոն Անգլիոյ եւ Ամերիկայի հաւասար ընդծովեայ պիտի ունենայ (90,000 թոնօ)։

Համայնավար դերեսփոխաններու դատավարութիւնը

Երկուշաբթի կէսօրէն վերջ սկսաւ դատավարութիւնը եօթ համայնավարներու, որոնք անցեալ Ապրիլին ձերբակալուած էին լրտեսութեան ամբաստանութեամբ։ Ամբաստանեալներն են՝ Կրոտնիքի, Մէնէթրիէ, Սէրժան, Տէփույեի, Փրովոսթ, Տասո եւ Պէրնշթայն։ Ձերբակալման հրամանագիր հանուած էր նաեւ Փարիզի Թաղապետական Խորհուրդի անդամ եւ կոմկուսի կեդր. կոմիտէի անդամ Ժան Քրէմէի եւ իր քարտուղարէն՝ Օր. Լուիզ Քլարաքի դէմ, սակայն ոստիկանութիւնը մինչեւ այսօր չկրցաւ գտնել անոնց թաքստոցը։ Ամբաստանեալները կը պաշտպանեն փաստաբաններ՝ Վայեան Քուտիւրիէ, Անտրէ Պէրթօն, Նօկէր, Թօրէս, Սիւզան Պլում, Ապու եւ Ժօլի։

Ինչպէս կը յիշուի, Քրէմէ եւ Քլարաք 1925ին յաճախակի ճամբորդութիւններ կ'ընէին Նանթ։ Կասկած արթնցած ըլլալով իրենց մասին, քննութիւն կատարուեցաւ և հասկցուեցաւ որ անոնք կ'ուզէին ձեռք անցընել ազգային պաշտպանութիւնը հետաքրքրող կարգ մը գաղտնի վաւերաթուղթեր՝ մասնաւորաբար փառօղներու, հրասայլերու, պայթուցիկներու եւ հեղձուցիչ կազերու մասին։ Այս վաւերաթուղթերը Կրոտնիքի եւ Պէրնշթայնի միջոցաւ պիտի յանձնուէին Փարիզի խորհրդային դեսպանատան։Անոնք ձերբակալուեցան այն պահուն,երբ առաջինը երկրորդին կը յանձնէր կարգ մը թուղթեր։ Ամէնէն վերջ ձերբակալուողները եղան Սէն-Սիրի թաղապետական խորհրդական Տէփույեի եւ Սէրժան։ Հակառակ կարծուածին, դատավարութիւնը ղոնփակ չէր։ Տասո կ'ամբաստանուէր թէ Սէնկըր անուն մէկը Փրովոսթի ներկայացուցած է եւ 1925 Հոկտեմբեր 3ին Թրիանօն սրճարանին մէջ կարգ մը վաւերաթուղթեր յանձնած է Սէնկրի։ Տասո կ'ըսէ որ անոնք թռուցիկներ էին Հոկտեմբեր 12ի ընդհանուր գործադուլին համար։ Փրովոսթ ևս կ'ուրանայ թէ Տասո իրեն ներկայացուցած ըլլայ Սէնկրը։ Տէփույեի կ'ամբաստանուէր թէ իր պաշտօնակից Սէրժանի ներկայացուցած է երկու խորհրդաւոր կիներ՝ Լուիզ եւ Օլկա՝ հրաւիրելով զայն անոնց յանձնել օդանաւորդութեան վերաբերեալ թուղթեր։ Սէրժան յայտնեց թէ իր յանձնած թուղթերը 1917 թուականէն էին եւ ամէն մարդ գիտէր զանոնք, որով և գաղտնի չէին։ Հարցաքննուեցան նաեւ միւս ամբաստանեալները։ Դատավարութիւնը կը շարունակուի։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ՁԱՐԻՖԵԱՆ

որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ 64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն։

30 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշտ 8.45ին Sociétés Savantes.ի սրահը, 8 Rue Danton

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (Ռուսական օփերայէն) եւ Տիկ. Ի. Գ. ԱՐԴԻ կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՅՇ” ՕՓԵՐԱՆ

երգեցիկ խումբ՝ 15 հոգիէ բաղկացած

Մուտք՝ 30, 25, 20, 15 եւ 10 ֆրանք։ Տոմսերը՝ հայկ. ճաշարաններու մէջ։ ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase», 3 Rue Champollion, Ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանւորներու համար հարիւրին 25 զեղչ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԼԻՈՆ

24 Յուլիս կիր. նաւագնացութիւն իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու։ Ճազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blancի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» Միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Պիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, փօն տը Նանթէնի ձպարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

Բ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ (ՍԷՆ ԺԵՐՄԷՆ)

Զ. Ե. Ո. Մ. Փարիզի կեդր. վարչութեան կողմէ, այս կիրակի St. Germain-en-Layeի պալատը։ Դաշտային զբօսական խաղեր եւն.։ Կ'ընկերանան Պ. Պ. Մ. Նաթանեան եւ Կ. Յ. Բասմաջեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Gare St. Lazare ժամը 1.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Ծերիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը 22 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Charles Chefson.

Հ. Յ. Դ. Փօն տ'Օսնայի «Կորիւն» խումբը կը հրաւիրէ Լա, պէկիւտի, Օսնայի եւ Փօն տ'Օսնայի համակիրները եւ մինչեւ այժմ ոչ արձանագրուած ընկերները արձանագրուելու համար դիմել՝ ընկեր Աբգար Տ. Կարապետեանի բնակարանը։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Վարուժան»ը՝ այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

«Քրիստափոր»ը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Ռոստոմ»ը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիրվանզադէի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Շամասեանի, 23 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանը փոխադրուած է 262, Rue Duguesclin, սրճարանի ներքին սենեակը։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ, Խնուսի Հայրենակց. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Հ. Յ. Դ. մարտիկներէն ԽՄԲԱՊԵՏ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Վիէն, Կ. Մ.— *Ձեր նամակները ուշ ստանալով չհրատարակեցինք։*

Լիոն, Յ. Ծաղիկ.— *Յունիս 26ի հանդէսին նկարագրութիւնը ստացանք Յուլիս 16ին։*

ՍՏԱՑԱՆՔ

Քամպրէ, Պ. Ք. 35։
Լիոն, Յ. Ն.— 40։
Սարսէլ, Խ. Մ.— 115։
Պրիւսէլ, Մ. Ք.— 200։
Մարսէյլ, Ա. Պ.— 70։
Վալէնս, Ա. Գ.— 140։
Տէքազվիլ, Կ. Տ.— 35։
Լանսէյ, Գործ.— 215։
Պուռկուան, Գ. Տ.— 20 ֆր.։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Նախիջեւանի Ուզուն Օբա գիւղացի Հայրապետ Տէր Մարգարեանց, —որ 1923ին Փարիզ կը գտնուէր, Ղարաբաղցի Մովսէս եւ Ղազախցի Ստեփան Կարապետեան։ Գրել Ա. Սահակեանին 32 Rue Carnot, Montlard, Cote d'Or.

— Շապին Գարահիսարի Ադղանիս գիւղացի Գեղամ Նունֆիկեան՝ հօր անունը Գրիգոր։ Կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուի։ Գրել՝ Armeniak 63746, 26 Comp. du 1er Bataillon ft. Corps à Dap Cau, Tonkin, Indochine Française.

— Կը փնտռուի Վռամշապուհ Գապարաճեան, Պոլիս Կէտիք Փաշացի որ 1921ին անգլիացւոց մօտ թարգման եղած է Հարպիյէյի վարժարանին մէջ։ Տեղեկացնել իր մօրը, որ պիտի նուիրէ 3 ամսուան «Յառաջ»ը օրը օրին։ Հասցէ՝ Mme. Marie Kabarabjian, Usine Mr. Chaber, Flaviac, Ardèche։

— Կը փնտռեմ մօրաքոյրս՝ Տիկ. Հայկանոյշ Սարգիսեան, որու Յունաստան ըլլալը կը կարծուի, գրել՝ Kapriel Yétarianի, Papeteries Navarre. Usine de Galas-Vaucluse, France.

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 ֆրանք, Ափրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան Ցարերուն Թագը 12.50, Անհետացած սեռունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բաբերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Ծապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլօք Հօլմսի երեք պատմուածքները 2ական, Թօփալ Օսման 5, Տք. Մօրի վրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 ֆրանք։

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Զարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Ձայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Փոսթի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.— L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)։

"ԱԶԴԱԿ"

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻԱԿ ԼՈՒՐՋ ԹԵՐԹԸ

Տարեկան բաժնեգին 5 տոլար, դիմել խմբագրութեան՝ Haig Balian B. P. 587 Beyrouth.

Ֆրանսայի մէջ՝ Պ. Հայկ Նափուճեան, 9 Passage Lauzin, Paris (19me)։

Ս. ԿԷՄԱԼՄԱՃԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է 1915ին

3, Rue Ste. Barbe, Marseille

Արեւելեան բարակ առաջնակարգ ՍՈՒՐՃ եւ Թարմ ԼԷՊԼԷՊԻ

Անխարդախ եւ աժան։ Մեծաքանակ գնողներու համար մասնաւոր գին։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թապուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անթաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան Նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-8..

Métro Belleville : Tramway 5 et ..

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ

Alimentation Franco - Orientale

E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN

7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ծախ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու։ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները։ Երակայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան։

Ամէն օր ժամը 10-12, 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ, Հեռաձայն՝ Nord *31—49*

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը ճանչցող պատուաւոր հայրենակից մը, հմուտ ֆրանսերէնի եւ տոմարակալութեան, կը ստանձնէ որեւէ պաշտօն. դիմել՝ *Յառաջի* վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

19 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթեռլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	112
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	15
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	138
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	491
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնից	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3375
» II	»	1990
» III	»	1690
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	165

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITI..
208bis, Rue Lafayette Paris(1..

Le Gérant : H. TEURNIE..

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration : Խմբագրատուն 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒԼԻՍ 1927
21 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 394 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱՄՔԸ, ՈՉ ԹԷ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի, և առհասարակ արտասահմանի մէջ, Նոր սերունդը փրկելու համար, ամէնէն առաջ կամքն է որ կը պակսի, ոչ թէ կարողութիւնը:

Այսօր կը հրատարակենք թղթակցութիւն մը, որ կը պատմէ թէ ինչպէս խումբ մը Սեբաստացի հայրենակիցներ ձեռք ձեռքի տալով, 5600 ֆրանք հաւաքեր եւ մանկապարտէզ բացեր են արուարձանի մը մէջ: Մէկ շաբթուան մէջ, աշակերտներու թիւը հասեր է 36էն 52ի:

Մեր ժողովուրդը անսպառ կորով ունի եւ պատրաստ է ամէն տեսակ զոհողութեանց, կը բաւէ որ վարիչները ընդունակ ըլլան գործ արտադրելու: Ան յաճախ, ինքն իր գլխուն շատ աւելի արդիւնաւոր, կենդանի գործեր կը կատարէ, քան շքեղաշուք անուններու տակ ապաստանած մարմիններ: Նոր չէ որ կ'ըսենք ու կը շեշտենք թէ՝ այս ժողովուրդը Պոլսոյ մէջ ահագին հիւանդանոց եւ եւ կրթարաններ պահած է տասնոցներով, ու կը պահէ մինչեւ այսօր, հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն: Յունաստանի եւ Սուրիոյ պէս «պրոլետար» գաղութներու մէջ իսկ, այնպիսի աշխատանքներ կատարուած են, որ կրնան օրինակ ծառայել աւելի բախտաւոր շրջաններու:

Այստեղ, Փարիզի մէջ, Տիկնանց Միութիւնը տարեկան մօտ 250,000 ֆր.ի ելեւմուտք ունի, իր զանազան ճիւղերով: Քիչ մը պակաս՝ Աղքատախնամը,— աւելի քան 200,000: Չենք ուզեր պրպտել եկեղեցիի Հոգաբարձութեան հաշիւները, որոնց մասին զարմանազան պատմութիւններ կան հրապարակի վրայ: Անշուշտ սխալ չեն հրապարակաւ եղած յայտարարութիւնները, աւելի քան կէս միլիոն ֆրանքի պահեստի գումարի մը մասին. մանաւանդ որ, Հոգաբարձութիւնը, հին թէ նոր, միշտ կը խուսափի ո՛ր եւէ լուսաբանութենէ: Այս լռութիւնը կամ կրաւորական դիմադրութիւնը երբեք բարենշան չէ Փարիզի ջոջերուն համար, որոնց մասին շատ մը հաւաստիքներ կը լսենք, բայց չենք տեսներ ամէնէն տարրական առաքինութիւնը,— սրտաբաց յայտարարութիւն մը՝ իրենց տեսակէտի եւ «անելիք»ի մասին: Եւ չարաչար կը սխալին բոլոր անոնք որ, կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ մինչեւ վերջը հանդուրժել այս քաշքշուքին կամ քմահաճոյքին: Իրենց՝ պատասխանատուներուն ձեռքն է առաջին քայլը առնել եւ հարթել ամէն թիւրիմացութիւն: Եթէ զոհեր պէտք են, այս մասին ալ կարելի է խօսիլ պարկեշտօրէն, միայն թէ փրկուի Նոր սերունդը:

Այդ ճամբուն վրայ, Նոր սերունդի փրկութեան համար, հրաշքներ կրնայ գործել Փարիզը: Եւ երբեք հսկայական գումարներ մսխելու կամ անհնարին զոհողութեանց ենթարկուելու խնդիր չկայ:

Առաջին քայլը՝ ազգային կազմակերպութեան լրացումն է: Ամէն տեղ ալ օրինաւոր եւ հանրային վստահութեան արժանի մարմիններ կազմուելով, տուրքեր կը հաստատեն, եւ գոյացած գումարին մեծագոյն մասը կը յատկացնեն կրթութեան: Պակաս մնացածը կարելի է լրացնել այն գումարներով որ կը գտնուին Փարիզի Հոգաբարձութեան ձեռքին տակ, եւ Մարսէյլ (70,000): Ի հարկէ ուր որ դպրոց չկայ, առաջին առթիւ պիտի օգտուին այս գումարներէն: Միւս կողմէ, կը կարծենք թէ Բարեգործականը, Սանասարեանի խնամակալութիւնը եւ նման մարմիններ պարտաւոր են որոշ յանձնառութիւն ստանձնել այս մասին, առանց տառապէս կառչելու ժամանակավրէպ թուղթերու, որոնց դէմ հիմնադիրներն ու կտակարարներն անգամ պիտի բողոքէին, եթէ տեղեակ ըլլային ամբողջ իրականութեան:

Փրկենք Նոր սերունդը, — Ա՛յս պիտի ըլլայ օրուան նշանաբանը բոլորին համար, եւ ամէն տեղ:

Ո՛վ որ գիտացաբար, կամ կարճատեսութեամբ, կամ քմահաճոյքով, եւ կամ ապիկարութեամբ կը ջլատէ այս Նուիրական գործը, պիտի գիտնայ թէ ոճիր կը գործէ անմեղ սերունդի մը դէմ:

Այդպիսի մեղք մը, անպատիժ չի մնար, ո՛ւր որ ալ գործուի:

Մենք պատրաստ ենք ամէն աջակցութիւն ընծայելու: Եւ ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ այս գործին մէջ ալ առաջ անցնէին չէզոքները, բոլոր անոնք որ միտք ու սիրտ ունին, եւ ընդունակ են գործ արտադրելու:

Առաջին քայլերը առնելէ յետոյ, կարելի է անցնիլ մեր հիմնական ծրագրին, Միացեալ-Ազգանուէրի վերահաստատման, որպէսզի լոյսէ չզրկուի ո՛ր եւ է հայկական համախմբում, Ալֆորվիլէն մինչեւ Մուսուլի վրանները:

Ժամանակ է որ, մինչեւ անգամ Հայաստանի վարիչները հասկնան, թէ արտասահմանի 700,000 հայութեան զաւակները չեն կրնար խաղալիք դառնալ քաղաքական մարզանքներու կամ սփական քինախնդրութեանց:

1921էն ի վեր, հոծ բազմութիւններ տեղաւորուած են Եւրոպայի սրտին վրայ, եւ ուրիշ տեղեր: Ամէն միջոց փորձուեցաւ գոնէ անոնց մէկ տասներորդը Հայաստան փոխադրելու համար: Անօգո՛ւտ: Մինչեւ անգամ յորձանքին յանձնուած է չափահաս որբերու բանակը, որ թէ արտադրական եւ թէ ֆիզիքական ուժ է մեր հայրենիքին համար: «Մինչեւ աղը հասաւ, մատաղը հատաւ»: Ինչպէ՞ս կարելի է անկիւն մը քաշուած դիտել այս համատարած եւ յարաճուն չարիքը:

Եթէ չենք կրնար բոլորին ուզածը, հիմնական դարմանը տանիլ, ընենք ի՛նչ որ կրնանք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի 34րդ Պատգ. ժողովին առթիւ, որ Նոր փակուեցաւ, «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (2 Յուլիս).

—«Կարելի է անվերապահօրէն ըսել, թէ ամբողջ հայ իրականութեան մէջ Ամերիկայի շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միակ հայ քաղաքական կազմակերպութիւնն է, որ կրցած է 34 տարի անընդհատ պահել իր գոյութիւնը, ամենայն կանոնաւորութեամբ պատգամաւորական ժողով գումարել ամէն տարի եւ առհասարակ ունենալ ներքին օրինակելի, միշտ բեղուն կեանք մը ու յարաճուն գործունէութիւն մը:

«Պտտեցէք Հայաստանէն սկըսած մինչեւ մեր հեռագոյն գաղութները, եւ դուք չպիտի հանդիպիք ուրիշ հայ քաղաքական կազմակերպութեան մը, որ Ամերիկայի շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան նման հաստատուն, յարատեւ, կանոնաւոր եւ արդիւնաւոր վարչական մեքենայ մը ունենար:

«Զարմանալի չէ, երբ ժողովուրդը կ'երթայ անոնց ետեւէն, որոնց ձեռքը կայ իշխանութիւն, դրամ եւ դիրք: Բայց միշտ զարմանալի է, երբ ժողովուրդը չի բաժնուիր անոնցմէ, որոնք կը կորսնցնեն՝ եւ իշխանութիւն, եւ դրամ, եւ դիրք:

«Որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան փառքի և յաջողութեան օրերուն, մեզի հետ է եղած ազատատենչ ու հայրենանուէր հայութիւնը, շատ բնական է ու հասկնալի:

«Բայց որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայ հալածական ու դժնդակ օրերուն ազատատենչ ու հայրենանուէր հայութիւնը աւելի եւս պինդ փարած է մեզի, ատիկա կենդանի ապացոյց է, թէ ոչինչ կրցած է խախտել հայութեան խորունկ հաւատը դէպի մեր կազմակերպութիւնը եւ ոչինչ կրցած է բաժնել հայ ժողովրդական զանգուածը Հ. Յ. Դաշնակցութենէն:

«Ընդհակառակը, վերջին իրադարձութիւնները աւելի գիտակցական, աւելի խորունկ եւ աւելի հաստատուն դարձուցած են անհուն զոհողութիւններով եւ դիւցազնական հոյակապ պայքարներով գոյացած բարոյական այն անքակտելի կապը, որ կայ իր գոյամարտն ու ազատամարտը մղող հայութեան եւ ազատ, անկախ ու միացեալ հայրենիքի համար կռուող Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջեւ:

«Ուշադրութեամբ հետեւեցէք այն միշտ աւելի աճող բազմութիւններուն, որոնք ամէն տարի ներկայ կը գտնուին Մայիս 28ի հանդէսներուն եւ հրապարակային ժողովներուն, Ամերիկայէն մինչեւ Ֆրանսա, Յունաստան, Սուրիա, Եգիպտոս, Պարսկաստան, եւ դուք պիտի համոզուիք թէ Հայաստանի անկախութիւնը այսօր ամէնէն նուիրական իղձն է ամբողջ հայրենակարօտ հայութեան, ինչպէս նաեւ պիտի համոզուիք, թէ Հայաստանի եռագոյն դրօշակը իր ձեռքը պինդ բռնած Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեամբ է միայն որ հայ ժողովրդական զանգուածը յոյս ունի իրագործելու իր ազգային իտէալը:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարմիրները դիկտատուրա պիտի հռչակէին

Վիէննայէն Յուլիս 19 թուականով կը հեռագրեն.— Աւստրիա մեծ վտանգ մը անցուց: Շաբաթ գիշեր Վիէննայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին մէջ կատարուած ձերբակալութիւններն ու գրաւուած թուղթերը կը հաստատեն թէ կարմիրները ծրագրած էին Յուլիս 15ին կառավարութիւնը տապալել եւ պոլշեւիկեան դիկտատուրա հաստատել: Խռովարարներէն շատեր թիթեղներով քարիւղ եւ պէնզին ունէին, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ համայնավարները կանխամտածած էին ամէն բան:

«Ռայխսփոսթ» թերթը, որուն շէնքը կողոպտուեցաւ եւ այրեցաւ, կը գրէ թէ գիշեր մը առաջ՝ թիթեղները դրացի դոնապանի մը քով պահ դրուած էին:

Գերմանիոյ եւ Վիէննայի համագերման շրջանակները անցած շաբթուան դէպքը պատրուակ բռնելով բուռն պայքար կը մղեն, հաստատելու համար թէ Աւստրիա անկարող է ապրելու, որով պէտք է Գերմանիոյ միանայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԿՈՉՆ ՈՒ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Նոյէ Ֆրայէ Փրէսէ» կ'արտատպէ Մոսկուայի Գ. Միջազգայինին կողմէ Աւստրիոյ ընչազուրկներուն ուղղուած կոչ մը, որով կը թելադրուի շարունակել ընդհանուր գործադուլը՝ մինչեւ Զայփէլի կառավարութեան անկումը, ոստիկանութիւնն ու ֆաշիստ կազմակերպութիւնները զինաթափ ընել, բանուորները սպառազինել եւ խորհրդային հանրապետութիւն հռչակել: Հազիւ Արդարութեան պալատի հրդեհին լուրը Մոսկուա հասած էր, Կոմինտէրնը Պերլինի ճամբով անսահման վարկ բացաւ ապստամբներուն: Ուրբաթ իրիկուն համայնավար երեսփոխան Փիք Պերլինէն հասաւ օդանաւով, իր հետ բերելով գործողութեան ամբողջ յատակագիծ մը: Փիք եւ իր գերման, ռուս, մաճառ եւ պուլկար գործակալները բոլորն ալ ձերբակալուեցան:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԶԱՅՓԷԼ

Վարչապետը օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ վերջին օրերու դէպքին նմանը Վիէննան չէր տեսած 1846էն ի վեր: «Երբեք անմեղ կառավարութիւն մը այսպիսի շարժումի մը զոհ չէ եղած: Դատարանը իր վճիռը արձակեց կատարեալ անկախութեամբ, առանց ո եւ է ազդեցութեան ենթարկուելու: Դասակարգային վճիռ մը չէր ատիկա, քանի որ երդուեալ դատաւորներէն կէսը բանուորներ էին: Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ չէր կարծեր թէ շարժումը այսքան ծանր համեմատութիւններ պիտի առնէ, ցուցարարներուն վրայ իր հեղինակութիւնը վերստանալու համար 24 ժամուան բողոքի գործադուլ մը եւ փոխադրական միջոցներու ընդհանուր գործադուլ յայտարարեց: Ընդհ. գործադուլը վերջացաւ: Կառավարութիւնը յաջողեցաւ արգիլել փողոցի կռիւներուն վերսկսիլը: Այժմ աշխատութեամբ եւ խնայողութեամբ պէտք է դարմանել ազգային տնտեսութեան կրած վնասները: Ցաւալի է որ քաղաքական կիրքերը այսքան զոհեր տուին: Մինչեւ հիմա աւստրիական ժողովուրդը հպարտ էր որ ամենամեծ դժուարութեանց յաղթեց առանց արիւնալի յեղափոխութեան»:

Վիէննա իր հանդարտութիւնը եւ բնականոն վիճակը գտած է: Միայն թէ դեռ պահակներ կը պտտին փողոցներուն մէջ: Բոլոր թերթերը վերսկսան հրատարակուիլ, մէջն ըլլալով «Ռայխսփոսթ»ը, որուն շէնքը այրած էր: Զոհերուն թաղումը կատարուեցաւ երէկ ժամը 14ին:

Գերման համայնավար կուսակցութիւնը հրաւիրեց Գերմանիոյ բոլոր աշխատաւորները՝ 15 վայրկեան աշխատանքը դադրեցնել երէկ ժամը 14ին, իբրեւ յարգանք ազատութեան համար Վիէննայի մէջ ինկող աշխատաւորներուն:

Վերջին լուրերու համաձայն Վիէննայի զոհերուն ընդհանուր թիւն է 100 մեռեալ եւ 1000 վիրաւոր, որոնց 50ը յուսահատական վիճակի մէջ: 40 կիներ այրի մնացին եւ 100 մանուկներ որբացան:

Խորհրդարանին մէջ լուրջ վիճաբանութիւններ տեղի պիտի ունենան մօտ օրէն: Ընկերվարականներն ու ազգայնականները դէմ դէմի պիտի ելլեն:

Անգլիոյ պատուիրակները Լոնտոն մեկնեցան

Ժընեւի խորհրդաժողովին անգլիական պատուիրակ ծովակալ Ճէլլիքօ քանի մը օր առաջ Լոնտոն երթալով տեղեկութիւններ հաղորդեց կառավարութեան՝ Նաւային զինաթափութեան բանակցութեանց մասին:

Անգլիական կառավարութիւնը՝ այս տեղեկութիւններուն վրայ անմիջապէս Լոնտոն կանչեց գլխաւոր երկու պատուիրակները՝ լորտ Ռօպէրթ Սէսիլ եւ պատերազմական Նախարար Պրիճմէնը: Պատուիրակները արդէն մեկնեցան: Հիմա Ժընեւի բանակցութիւնները ընդհատուած են եւ անհամբեր կը սպասուի պատուիրակներու վերադարձին, որոնք կը կարծուի թէ մինչև Կիրակի Նոր հրահանգներ պիտի բերեն:

Ժընեւի քաղաքական շրջանակներուն մէջ բնական կը գտնեն որ անգլ. կառավարութիւնը կացութեան մասին լիակատար զեկուցում ստանայ իր պատուիրակներէն, ամբողջ կայսրութեան գոյութեան հետ կապ ունեցող յանձնառութեանց տակ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ԾԱԽՈՒԱԾ 560,000 ՍԹԵՐԼԻՆԻ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Եգիպտոսի Մելքոնեան գործարանը ծախուած է Անգլեւամերիկեան ծխախոտի ընկերութեան, 560,000 ստեռլինի:

Ծանօթ պայմանագրին համաձայն, այս գումարը անգլիական կամ ամերիկեան պանքաներու մէջ իբր անձեռնմխելի դրամագլուխ ի պահ պիտի դրուի Բարեգործականին միջոցաւ, որ պիտի կրնայ այսուհետեւ կանոնաւորապէս կատարել բոլոր վճարումները,— Հայաստանի համալսարանին, Պոլսոյ Պատրիարքարանին, Երուսաղէմի եւլն, բացի Եգիպտոսի Մելքոնեան հաստատութեանց պահպանումէն:

ՁԱՅՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

Երեւանէն Նոր հասած անձնական Նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տողերը.

— «Գիտութեան պահանջը ծայր աստիճան նուազել, իսկ տգիտութեան պահանջը՝ ընդհանուր քաղաքական-տնտեսական այստեղի պայմաններում բարձրացել է: Սա մի օխլոկրատիկ (ամբոխավարական) ռէժիմ է, որի հետ պիտի հաշտուել, ինչպէս հաշտուել պէտք էր նախկին ռէժիմների հետ: Եթէ, միեւնոյն է, լաւ էլ ապրէինք՝ հոգեպէս դարձեալ դժգոհ կը լինէինք, որովհետեւ անհնար է այլ եւս կառուցանել որ եւ է գործ: Այդպէս աղքատ դեռ եղած չէինք. կտրուել է ամէն բան:»

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Տեղահան քիւրտ ընտանիքներու մասին հետեւեալ հրահանգը պատրաստուած է.

— «Դէպի արեւմուտք փոխադրուող անձերուն ընտանիքներն ալ պիտի փոխադրուին: Այս ընտանիքները 1000 է աւելի են: Ասոնցմէ ծերերուն, անկարողներուն, հիւանդներուն եւ կարօտներուն օժանդակութիւն պիտի ըլլայ եւ կառքեր պիտի հայթայթուին:

«Կառախումբ եղած տեղերը ամէնքն ալ պիտի օգտուին: Կուսակալները ասոնց համար հարկ եղած գումարը պիտի ուզեն գործավարութենէն: Փոխադրուելիք անձերը եւ ընտանիքները նախապէս եկողներուն քով պիտի զետեղուին:»

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հնագիտական արշաւախումբը Աղդամ գաւառին եւ Միլի անապատին մէջ երեւան հանած է հնագիտական նիւթեր, ինչպէս նաեւ հին ջրանցքներու հետքեր: Ու արշաւախումբը կը հետեւցնէ թէ այդ երկու շրջաններուն մէջ գոյութիւն ունեցած է բարձր քաղաքակրթութիւն մը, որ տարածուած է յետոյ դէպի հիւսիս:

Ջրանցքներուն ուղղութենէն դատելով, արշաւախումբը այն եզրակացութեան է հասած, որ այդ հնագոյն քաղաքակրթութեան կեդրոնը կը կազմէր Հորադիզը, ուր հաստատուած էր երկրինոռոգմանկեդր.դրութիւնը: Հետաքրքիր է որ Միլի դաշտին ոռոգման նախագիծը գրեթէ կը զուգադիպի հին ջրանցքներու գլխաւոր առուներուն: Այսպէս Կեավուր-Արխը հին ջրանցքներուն ցամքած ակօսն է:

Նոյնպէս, Հորադիզի մէջ գտնուած գունաւոր կճիճները յարենման են Նախիջեւանի կճիճներուն:

ՓԱՌԱՒՈՐ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆ ՀԱԶԱՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էր Փրակայի մեր թղթակիցը, Չեխ-Սլովաք ընկերվարականները Փրակայի մէջ կազմակերպեցին բանւորական Ողիմպիական մը, որ մեծ յաջողութիւն գտաւ։ Կը մասնակցէին 70.000 մարզիկներ, որոնք կը պատկանէին Միջազգային Աշխատաւորականի զանազան հատուածներուն։ 100.000 հանդիսատեսներ, ամէն օր կը ծափահարէին անոնց կատարած մարզանքները։ Ամբողջ Փրական ներկայ էր, ողջունելու համար հազարաւոր կարմիր դրօշակները, որոնք ծուփ առ ծուփ կը հոսէին փողոցներուն մէջէն մարզական տօնին վերջին օրը։

Ընկերվարական այս մեծ մարզատօնը կազմակերպուած էր սակայն, շատ աննպաստ պայմաններու մէջ եւ գէշ ժամանակ մը, — համայնավարութեան հերձուածքէն յետոյ, որ մեծ տագնապ մը ստեղծեց կուսակցութեան շարքերուն մէջ, երբ ձախողած ընտրութիւններուն պատճառով, կուսակցութիւնը կը կորսնցնէր խորհրդարանին մէջ իր աթոռներուն մէկ երրորդը եւ կէս միլիոն քուէ երկրին մէջ։

Սակայն չեխ ընկերվարականները, հաւատքով եւ իրատեսութեամբ լեցուած, չկորսնցուցին իրենց համարձակութիւնը։

Դրամ պէտք էր, ահագի՛ն դրամ։

Ձեռնարկեցին երկու միլիոն քուրոնի փոխառութեան։ Միւս կողմէ կուսակցութեան բոլոր անդամներն ալ 5 քուրոն տարեկան բացառիկ անդամավճար մը տուին։ Յետոյ Մարզական Դաշնակցութեան 130.000 անդամներն ալ վճարեցին իրենց բաժինը։ Եւ չորսուկէս միլիոն քուրոնը (3.5 միլիոն ֆրանք) բաւական եղաւ, որ իրագործուի ողիմպիականի ծրագիրը։ Երբ Փրակայի Նախընթաց մեծ տօնը, 1921ին, յաջողեցան տալ 30 հազարի յաւելուածական հասոյթ մը, կը յուսացուի որ, հակառակ իր հսկայ փոխառեալ դրամագլուխին, այս մարզատօնը կուսակցութեան գանձին վրայ կ'աւելցնէ բաւական մեծ հասոյթ մը։

Դրամը գտնելէ յետոյ, անհրաժեշտ էր կազմակերպել, ծրագիրը իրագործել։ Եւ, երկո՛ւ տարի, համբերատար պատրաստութիւններ տեսնուեցան։

Այսպէս, պատրաստեցին 37 հեքթար տարածութեամբ մարզադաշտ մը. ապահովեցին ճամբու ծախքերը 70 հազար մարզիկներու, անոնց բնակութիւնը Փրակայի մէջ, սնունդը, կարգապահական, առողջապահական հարցերը, օտար պատուիրակներու ընդունելութեան պայմանները, ժամուլի եւ ազդագրելու անհրաժեշտ միջոցները։

Ցայտագիրը գործադրուեցաւ կատարելապէս եւ արդիւնքը յուսացուածէն աւելի մեծ եղաւ։

Տասը հազար մարզիկներ, հագած՝ սեւ-ճերմակ, կարմիր գլխարկ, համաչափ քայլափոխով մը, երեք հսկայական դուռներէն մտան մարզադաշտը, որուն շուրջ բոլորաձեւ կը բարձրանային հանդիսատեսներուն սանդղամատերը, ծածկուած՝ հարիւր հազար հանդիսատեսներով։ Մարզիկները որոնց քայլերը կը հպատակէին երաժշտութեան մը, քով քովի կուգան, կը խմբուին, կը կազմեն հսկայ զանգուած մը, որ նախ կ'առաջանայ դէպի պաշտօնական բեմը, յետոյ զանազան դարձերով կը նօսրանայ։ Երկրաչափական ձեւերով կը տարածուի, այնպէս որ իւրաքանչիւր մարզիկ կը կենայ 2 մեթր հեռու իր ընկերէն։ Ու երբ մէկը նայէր այս գիծերուն, պիտի տեսնէր մարզադաշտը ծառուղիի նման անհամար ուղիղ միջոցներով ճեղքուած։

Յանկարծ, կարծես անտեսանելի շարժումէ մը մղուած, այս տասը հազար մարզիկները, մէ՛կ մարդու պէս, կը շարժեն իրենց ձեռքերն ու ոտքերը։ Կը սկսին դարձերը (évolution)։ Ու հսկայ զանգուածը, ահա, արեւէն ճերմկած աւազին վրայ, կը սողայ, կը գալարուի, օձի՛ նման, մինչդեռ ամբոխը, ղողահար, ծափ կը զարնէ եւ թաշկինակ կը շարժէ։

Ի՛նչ գեղեցիկ ու տպաւորիչ տեսարան։ Յուզում մը,— որ կը յանգի մինչեւ արցունք,— կը բռնէ քեզ, բայց չես գիտեր թէ ա՞ն կուգայ պատկերի՞ն գեղեցկութենէն, գոյներո՞ւն անօրինակ խաղէն, թէ մտածումէն, որ կ'ունենաս տեսնելով համատարած շարժումը, արդիւնք՝ ոչ թէ բարբարոս հրամանի մը, ինչպէս բանակներու մէջ կը պատահի, այլ ազատ կարգապահութեան մը, ընկերվարականներու կողմէ եւ պրոպագանդի համար։

Չեխ ընկերվարականները, այդ նպատակով, տպաւորելու համար չէզոք ամբոխը եւ դէպի ընկերվարութիւն կանչելու համար զայն, ընտրած էին տարբեր միջոցներ եւս։ Ամէն օր, ողիմպիական խաղերէն յետոյ, անոնք մարզադաշտին մէջ, բացօթեայ, կը ներկայացնէին այլաբանական թատերախաղ մը, բազմաթիւ արարուածներով, մասնակցութեամբ՝ 2200 դերակատարներու։

Խորհրդանշանները շատ պայծառ էին եւ նիւթը կը պատկերացուէր չափազանց պարզ ձեւերով։ Ահա աշխատաւորները, զինեալ ոստիկաններու հսկողութեան տակ, կը քաշեն Յետադիմութեան կառքը, որուն ետեւէն կուգան ոսկեճամուկ զօրականները, յղփած դիւանակալները, բոլոր մոլութիւնները, զորս ծնած է դրամագլուխը։ Յանկարծ, աշխատանքի այդ ստրկացած զանգուածը գլուխ կը ցցէ, մուրճին եւ սալին ձայնէն։ Ազատ դարբինները կը շինեն մուրճեր, զորս կը բաժնեն իրենց ընկերներուն։ Անոնք ալ իրենց կարգին կը շինեն ուրիշ նոր մուրճեր։ Քիչ յետոյ, աշխատաւորութիւնը կը նետէ հարստահարիչներու լուծը, յետադիմութիւնը խորտակուած է, մուրճը յաղթանակած է, կառավարութիւնը հիմա ձեռքն է բանուորին։

Դերակատարները իսկական բանուորներ էին, դարբինները՝ իսկական դարբիններ, մուրճ, սալ եւյլն. իսկական։ Ու ալ կարելի է երեւակայել թէ ի՛նչ տպաւորութիւն պիտի տար ամբոխին, որ կը ծափահարէր շարունակ, որ խառն էր կուսակցականներով եւ չէզոքներով։

Վերջին օրը 70 հազար մարզիկ բանուորները անցք կատարեցին Փրակայի գլխաւոր փողոցներուն մէջ։ Մայթերուն վրայ եւ պատուհաններուն մէջ, մօտ ութը քիլօմեթր երկայնութեան մը վրայ, հազարաւոր հանդիսատեսներ կ'ողջունէին ձեռքով, թաշկինակով ու «նաստար»ով, երբ կ'անցնէին ընկերվարական այս երիտասարդ ուժերը, որ եկած էին Չեխոսլովաքիայի, Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Լեհաստանի բոլոր անկիւններէն, իրենց կարմիր դրօշներով եւ նուագախումբով։

Եւ այս ցոյցը ընկերվարութեան աւելի իրական քարոզութիւն մը եղաւ, քան ընտրական պայքարի ճառախօսութիւնները։ Չեխ ազգը դարձեալ ներշնչուեցաւ այն հաւատքով եւ համակրանքով, զոր ունէր ընկերվարութեան հանդէպ։

Ու այս ցոյցը՝ եղաւ դաս մը նաեւ համայնավարութեան համար, հաստատելով որ իր խարդախ միջոցները չպիտի կրնան կասեցնել ընկերվարական ժողովրդավարութեան քայլերը։

Դաս մը նաեւ Փրակայի նորաբողբոջ ֆաշիստներուն համար, որ պիտի գիտնան երբէք չափուիլ չփորձել։

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐՈՒ ՀՈԳԸ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պարսկահայ դպրոցներու դասագրքերը, բոլորն ալ արեւելահայ գրականութեան եւ բարբառի արտադրութիւններ եղած են տասնեակ տարիներ շարունակ, մինչեւ համաշխարհային պատերազմը եւ նոյն իսկ մինչեւ 1920ի վերջերը։ Բայց 1921էն սկսեալ, երբ դէպքերը գահավիժեցան եւ ճամբաները փակուեցան, այլեւս հնարաւոր չեղաւ կովկասէն գրքեր բերել տալ։

Նախապէս ստացուած դասագրքերը, ամբողջ չորս տարի (1921—1924) աշակերտութեան ձեռքը մնացին եւ հետզհետէ ոչնչացան։ Դասագրքերու խիստ պահանջը կենսական հարց դարձաւ դպրոցներու համար։ Անհնար էր նոր դասագիրք գտնել։ Աշակերտներն իրենք կ'ընդօրինակէին օրուան դասերը, ընկերներու գիրքերէն կը սորվէին։ Գտնուեցաւ ճարպիկ մարդ մըն ալ՝ Դաւիթ Շահգեալդեան, որ ձեռքով ընդօրինակեց «Լուսաբեր» դասագիրքը եւ ծախեց աշակերտներուն։

Այս բոլոր անյարմարութեանց վերջ տալու համար, 1925ի ամրան Թաւրիզի Հայոց Արամեան եւ Հայկազեան դպրոցներու տեսուչները, Պ. Պ. Միքայէլ Ստեփանեան եւ Արմենակ Աֆթանդիլեան ձեռնարկեցին հայերէն դասագրքերու հրատարակութեան, եւ առաջին առթիւ իսկ լոյս ընծայեցին «Լուսաղբիւր» դասագրքի Ա. տարին եւ Բ. եւ Գ. տարիները։ Հակառակ տպագրական եւ նիւթական ծանր պայմաններուն, այս ընթերցարանները շուտով եւ յաջողութեամբ սպառեցան, ոչ միայն բովանդակ Պարսկահայոց դպրոցներու, այլեւ ամերիկեան եւ կաթոլիկ միսիոնարութեանց դպրոցներուն մէջ։

Երկու տեսուչները, այս տարի ընկերակցութեամբ Պ. Գասպար Յակոբեանի, լոյս ընծայեցին «Թուաբանութեան դասագիրք» մըն ալ, Գ. տարի եւ ձեռնարկած են «Լուսաղբիւր»ի Ա. տարիի Բ. տպագրութեան։ Հայոց լեզուի դասագրքերու հրատարակութիւնը թէեւ կապուած էր շարք մը դժուարութիւններու հետ, բայց հրատարակիչները եւ դասագրքերը լոյս ընծայեցին պատկերազարդ, գտնելով քլիշէներ, որոնց պակասը լրացուցին վիմատիպով։

Հնչակեան վեթերան գործիչ Պ. Ռուբէն Խանազատ, 1926ին լոյս ընծայեց երկու դասագիրք՝ Հայոց պատմութեան համար։ Ա. Նախապատմական մարդ եւ Հայկական Առասպելներ» եւ Բ. «Հայաստանի պատմութիւն», երկուքն ալ բազմաթիւ պատկերներով զարդարուած, որոնց քլիշէները բերել տուաւ Թիֆլիսէն։ Պատմութեան դասագիրքերու պակասն ալ շատ զգալի էր եւ այդպիսով դպրոցները կրցան լրացնել նաեւ այդ պակասը։

Պ. Խանազատի դասագիրքերն ալ յաջողութեամբ սպառեցան ամբողջ պարսկահայ դպրոցներու մէջ։

Հեղինակը կազմեց նաեւ պատմութեան դասագիրք մը «Նախապատմական մարդ եւ իրանի հնագոյն պատմութիւն», յատկապէս Պարսից դպրոցներու համար։ Այդ դասագիրքը պարսկերէնի թարգմանեց Ա. Ջէքիփուր խան եւ Մէարիֆի Թոյլտուութեամբ հրատարակեց պարսիկ «Փերվէրիշ» գրավաճառանոցը։

Պ. Խանազատը այժմ կը պատրաստուի պարսկերէնի թարգմանել տալ իր մէկ կարեւոր պատմական դասագիրքը, «Հին աշխարհի պատմութիւնը», որ լոյս տեսած էր արդէն հայերէն եւ իբրեւ դասագիրք կը գործածուէր կովկասահայ միջնակարգ դպրոցներու մէջ։

Հայկաբան Մանուկ Աբեղեանի կազմած «Գայլի պատահարները» ուղղագրական եւ շարադրական ձեռնարկը, անցեալ տարի 1926ին, հեղինակին թոյլտուութեամբ վերահրատարակեցին ազգային երկու դպրոցներու ուսուցիչներէն Պ. Պ. Յովակ Ստեփանեան եւ Խաչատուր Գրիգորեան։ Այս դասագիրքն ալ յաջողութեամբ սպառեցաւ պարսկահայ դպրոցներու մէջ, որոնք պէտք ունին նաեւ աշխարհագրութեան եւ մանաւանդ հայրենագիտութեան դասագիրքերու։ Վերջինիս հրատարակութիւնը շատ անհրաժեշտ է, որպէսզի պարսկահայ աշակերտը գաղափար կազմէ պարսկահայ գաղութներու եւ Պարսկաստանի մասին։

Հրատարակուած դասագիրքերը լոյս տեսած են Ատրպատականի Թեմական տպարանին մէջ, որու տառերը թէեւ այնքան մաքուր չեն, բայց խնամք տարուած է տպագրութեան։ Պ. Խանազատի դասագիրքերը տպուեցան «Փարոս» տպարանին մէջ։ Մոռցանք յիշել թէ Թեմական դպրոցի ռուսերէնի երբեմնի դասատու Պ. Յովսէփ Թադէոսեանն ալ, 1924ին լոյս ընծայեց ռուսերէն լեզուի քերականութիւն մը, որ այժմ կը գործածուի միջնակարգ դպրոցներու մէջ։

Ատրպատականի Հայ տպարանի վարիչներն այս տարի մօտ 600 թոլարի օտար տառեր եւ նիւթեր գնեցին տպարանի համար, բայց չկրցան կամ չուզեցին գոնէ հայերէն նոր եւ մաքուր տառեր բերել տալ, ինչ որ այժմ կենսական անհրաժեշտութիւն է։ Թեմական խորհուրդի պարտականութիւնն է լրացնել նաեւ այդ պակասը, որպէսզի տպարանը կարենայ նոր գիրքեր հրատարակել։

ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

Թաւրիզ

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏ».— Ղարաբաղի Խաչէն շրջանը, Շոշի գիւղին մէջ Ղազար Արամեան իր թթենիներուն պարտէզին պահպանութեան համար գիւղացի մը կ'ուզէ։ Կը ներկայանայ աղքատ գիւղացի մը։ Արամեան կը հարցնէ թէ «ընչազուրկ գիւղացիներու (բատրակ) Միութեան» անդա՞մ է։ Գիւղացին, վախնալով որ կը մերժուի, կ'ըսէ թէ առաջները անդամակցած է, բայց յետոյ հրաժարած է։ Ու որպէսզի ապահովէ զայն, կը սկսի հայհոյել Միութեան հիմնադիրներուն մինչեւ եօթը պորտին։

Ու կը դառնայ պահապան։ (Կոմունիստ 1 Յուլիս)։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ 2068 գրողներէն միայն 38ը ունին իրենց սենեակը։ (Ռապոչայա Կազէթա)։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

MONNA VANNA

Comédie Françaiseի մէջ այս տարի, դարձեալ ներկայացուեցաւ Մօննա Վաննան՝ որ Մէթէրլինկի ամենալաւ ուսումնասիրած թատերախաղերէն մին է, ուր կը տիրապետէ ասպետական ոգին՝ իր ամենալայն առումով, եւ ահա ատոր համար Մէթէրլինկի այս գործը կը մնայ թատերական գրականութեան մէջ իբր ամբողջացած գործ մը։

Նիւթը հետեւեալն է.— Փիզա քաղաքաքը պաշարուած է Ֆլորանսացիներու կողմէ, որոնց կը հրամայէ Փրէնզիվալ անուն վարձկան հրամանատար մը. Փիզայի բնակիչները ծանր նեղութեան մը մատնուած են եւ ենթակայ յաղթականին քմահաճոյքներուն. պատգամաւորներ որոնք մեկնած են Փրէնզիվալի մօտ՝ ողջ չեն վերադարձած։ Այդ պատգամաւորներէն մին Մարկօ Քօլօնա, հայրը՝ պաշարուածներու զօրապետին՝ Կիտօ Կոլոնայի, յաջողած է յաղթականին գութը շարժել եւ վերադառնալ իր հայրենակիցներուն քով, որոնք յուսահատօրէն կ'ակնկալեն փրկութեան աւետիսը։ Ան բերած է այդ փրկութեան աւետիսը, բայց ի՞նչպէս եւ ի՞նչ պայմանով... Իր զաւկին կողմէ հարցաքննուելով վերջ ի վերջոյ Մարքօ Կոլոնա կը յայտնէ թէ Փրէնզիվալ պատրաստ է Փիզացիներուն ազատութիւն շնորհել, զանոնք փրկել անօթութենէ, հայթայթել 200 սայլ պաշար, պայմանաւ որ Մօննա Վաննա իր զաւկին կինը բոլորովին մերկ եւ միայն պարզ վերարկուով մը ծածկուած միայնակ յաղթականին վրանը երթայ գիշեր մը միայն։ Կիտօ Կոլոնա կ'ընդվզի եւ բարկութենէն կատղած կ'որոշէ մինչեւ վերջին շունչը պայքարիլ, քան այդ տեսակ ստոր պայմանի մը հանդուրժելով զոհել իր պաշտած կինը։ Բայց Կիտօ իրաւունք ունի՞ ամբողջ յուսահատութեան մատնուած ժողովուրդ մը զոհել իր միակ կնոջ... Ահա հարցը... Ահա՛ այն խոր հոգեկան տառապանքներու պայքարը զոր դրած է Մէթէրլինկ հօր եւ որդւոյն միջեւ։ Հայրը կ'ուզէ ժողովուրդը փրկել. իրեն համար նշանակութենէ զուրկ է մէկ հատիկ կնոջ մը պատիւը կամ կեանքը, իսկ որդին կ'ընդվզի այս գաղափարին դէմ. ուրեմն Մօննա Վաննայի կը մնայ այս դժնդակ կացութեան վերջ մը տալ։ Ժողովուրդին կողմէ շրջապատուած անոր թշուառութեան ականատես, անոր զարհուրելի եղքը նախազգալով՝ իր ամուսնոյն, անոր հօրը ինչպէս նաեւ բոլորին ներկայութեանը կ'որոշէ, իր անձը, պատիւը նոյն իսկ կեանքը զոհել՝ իր ժողովուրդը փրկելու համար՝ եւ կ'ընդունի յաղթական Փրէնզիվալի պայմանը։

Փրէնզիվալ իր բանակատեղիին մէջ անհամբեր կը սպասէ Մօննա Վաննայի գալուստին. վերջապէս ան կուգայ, տժգոյն, կամակոր եւ մերկ, իր վրանին տակ։ Նախ քան վրանը գալը անծանօթ գնդակով մը թեթեւօրէն վիրաւորուած է կուրծքէն. Փրէնզիվալ հարցաքննելէ վերջ կը հաստատէ անոր մերկութիւնը. այն ժամանակ հիացած կը յիշեցնէ Մօննա Վաննայի թէ ինք զայն ճանչցած է երեխայ եղած ժամանակէն, թէ միասին ապրած են եւ թէ այդ ժամանակէն սիրած է Վաննան եւ նոյն իսկ օր մը իր կեանքը վտանգի ենթարկած է անոր համար, աւազանի մը մէջ նետուելով խորէն դուրս հանելով Մօննա Վաննայի ոսկի մատանին... Բայց հիմա ինք իր կիրքը յագեցնելու համար չէ որ հրաւիրած է զայն, այլ պարտադրելու Փիզացիներուն որ Վաննան իր մօտ ղրկեն...։ Վաննա վերյիշելով իր մանկութեան օրերը եւ իր ալ սէրը հանդէպ այս երիտասարդին՝ կը յուզուի եւ կը խնդրէ անկէ փրկել իր հայրենակիցները եւ արշալոյսին վերադարձնել անոնց եւ իր ա[…]տութիւնը, ուղարկելով մի[…] զամայն պէտք եղած պաշ[…] եւ օգնութիւնը։ Փրէնզիվալ[…] վարձկան զօրապետ մը[…] հրնգիմանար եւ կը կա[…] Վաննայի պահանջները, մ[…] նելով իրեններէ, որոնք կա[…] եւ պարտուած կ'ուզեն սպա[…] Փրէնզիվալը։ Ազնուութեան կ[…] զը եկած է Մօննա Վաննայի[…] կ'առաջարկէ Փրէնզիվալին հետ միասին գաղտագողի, շալըլէն առաջ, վերադառ[…] Փիզա... որպէս զի ազատէ մարդուն կեանքը որ իր մա[…] նոյն մէկ մասնիկին անդա[…] ղպած։

Փիզայի մէջ Կիտօ անձ[…] թեամբ կը սպասէ իր կնոջ[…] բադարձին եւ երբ կը տե[…] Փրէնզիվալի հետ միասին, կ[…] ծելով թէ իր կինը թակար[…] մէջ ձգելով Փրէնզիվալը մ[…] իր ոտքը բերած է, պատր[…] է ներելու իր կնոջ, եւ կը[…] մայէ խաղով մահուան դա[…] պարտել Փրէնզիվալը։ Հակա[…] կնոջը հաւաստիքներուն որ[…] անաղարտ մնացած է, Կիտ[…] յամառի իր որոշմանը վր[…] Մօննա Վաննա տեսնելով որ[…] ճիգերը ապարդիւն կ'ըլլան, կ[…] կելու համար այդ ազնիւ եւ[…] պետական երիտասարդը, ստէ դիտմամբ, որ ան վա[…] տիրած է իր մարմինին եւ[…] պահանջէ իրեններէն որ[…] տան միայն այդ ամօթալի[…] շերուան վրէժը լուծելու[…] լունքը։ Իրեն պէտք է յան[…] բանալին այն նկուղին որ[…] մէջ պիտի ամբաափակուի[…] բանսըլիններու յաղթականը[…] ձեռքով միայն պիտի պա[…] զայն. կը հաւանին եւ կը[…] նեն բանալին Մօննա Վաննա[…] որ սակայն իրեն հանդէպ ա[…] քան վեհանձնօրէն վարած[…] սիրած երիտասարդին[…] խուստը կը դիւրացնէ ու[…] հետ միասին կը փախչի։

Ահա տեսմը, իր գլխաւոր[…] ծերուն մէջ։ Բեմադրութիւնը[…] ցաւ կատարեալ։ Ոչ մէկ[…] չէր խնայուած, ամբոխի[…] գոչումը, պաշարով բեռնա[…] ուած կառքերուն անցքը,[…] անիւներու ճռինչը, եզներուն[…] զանգակներուն ղօղանջը.[…] բոլոր արարին Փրէնզիվ[…] վրանը և հեռուն երեւցող բա[…] կատեղին հիանալի էին։

Մօննա Վաննայի դերը ստա[…] նած էր Mme. Marie Thér[…] Pierat, որ այդ կնոջ ասպե[…] կան ոգին, անոր փոթորկա[…] յուզումները […]քանչելի[…] պատկերացուց, տալով իր[…] նուիրած Վաննայի ակներե[…] րականութիւն մը, ձայնել[…] լով դերակատարը։ Ահա թէ[…] չ'ու այդ արուեստագիտու[…] մեծ տեղ ունի եւ կը պաշտ[…] հասարակութեան կողմէ։

Կիտօ Կոլոնայի բարդ դ[…] կը կատարէր Jean Hervé։[…] դերասանը ունի շատ լաւ ձ[…] յատակ առոգանութիւն. յան[…] ցի է բոլոր տեսարաններ[…] մէջ. գիտէ հասարակութեան շադրութիւնը իր վրայ հր[…] րելու գաղտնիքը։ Desjard[…] ինչպէս միշտ, այս անգամ[…] յաջող էր իր Մարկօ Կոլոն[…] հօր դերին մէջ։

Իսկ Փրէնզի Վալի դերակ[…] տար Yonnel, հակառակ իր[…] ռանդին եւ յստակ առոգա[…] թեան, քանի մը տեսարան[…] րու մէջ թոյլ էր, տեսարան[…] որոնք պէտք էր աւելի ընդ[…] ուած եւ կորովի տանիլ։ Կա[…] ալ համապատասխան չէր[…] կարծեմ այդ դերին։ Պէտք[…] ըլլալ աւելի կորովի եւ ազդ[…] կան։ Միւս տեսարանները[…] հանրապէս յաջող էին։ Դար[…] նոյն անտեղի ծափահարու[…] ները, որոնք շատ գէշ կ'ազդ[…] հասարակութեան վրայ։[…] նստող երկու Ֆրանսացիներ[…] րենք իսկ կը գանգատէին[…] ինչո՞ւ չեն վերցներ այս[…] րութիւնը որ կ'ազդէ թէ[…] կատարողներուն եւ թէ հասա[…] կութեան վրայ։

ՏՐԴԱՏ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Նուազի Սու Պուա. — «Մեր ...ղին մէջ ընդամէնը մէկ Հայ ...` ան ալ ե՛ս եմ: Անունս ձի-... է, մականունս ալ ձիվեան ... 45 տարեկան եմ: Մազերս սպի-... դեռ սեւ են: Հին ազգա-... ներէն եմ: Հայ կեանքին ... մը տունի ու զարկի երկու ...նի: Եղինծով սքանչելի ե-...: Հիմնած եմ ընթերցասիրաց, ...րմնակրթասիրաց ու Որսոր-... ակումբները, բոլորն ալ ...նեակիսմէջ: Առաւօտները մար-..., կէս օրէ առաջ ընթեր-..., կէս օրէ վերջ որսորդու-..., երբեմն մինչեւ կէս գի-...: Բարեսէր ազգայինները ... հաճին ընթերցասիրաց ա-... համար գրքեր ղրկել, ...րմնակրթականին համար ծո-... եւ Որսորդականին համար ...ուններ: Հաւեր ալ կ'ըն-...: Դժբախտաբար գա-... եկեղեցի չունի: Անցեալ-... պալաքեան սրբազան մեր ... հանդիպած ըլլալով խոստ-... մատուռ մը չինել: Տեղ-... մէջ պահանջ կայ նաեւ ... սրճարանի մը եւ ճա-... մը: Մտադրութիւն կայ ... նոր կուսակցութիւն ... ընդառաջ երթալու համար ... հրամայողական պա-...ներուն: Անցեալ օր տխուր ... մը խռովեց գաղութիս ... կեանքը: Թարգմանչաց ... առթիւ քանի մը շիշ գինի ... ու գինովցած էի, յան-... բանականութիւնս ինծի ... բարկացաւ ըսելով.

— Որո՞վ իրաւամբ ազգային ... դրամը խարդախ գի-... կը վատնես...: Բա-...րութիւն, յուսաբանութիւն, ...սաբանութիւն օգուտ չը-...: Բանականութիւնը գիս ...ելուն պէս պատէ պատ զար-... ու ցեխերուն մէջ գլորեց: ...րբալստաբար ոստիկան մը ... ու ծեծուողը տարաւ: ... այդ պահուն բանտ ...աջնորդուեցայ կարծեմ: Հե-... առաւօտ հաշտութիւն ...եցաւ, որով գաղութիս բա-... ու բնական կեանքը կը ...րունակուի... ցնոր տնօրի-...թիւն:

...ե՞րբ պիտի փցունին Հայաս-... դռները, որպէս զի ա'լ ...րք ու Թաթա[illegible]այնտեղ չլեց-... »:

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱՀՐԻԿ

ԽՆՁՈՐԵՍԿ ԳԻՒՂԸ. — Խնձո-... գիւղը կը գտնուի Զանգե-... գաւառին մէջ: 1914ին ... ունէր 1500 տուն (6000 ...): 1923ին բնակչութեան ... էր 4200, սակայն մարա-... փոսաներուն պատճառով ...ացինները ցրուեցան: 1926ին ...կչութեան թիւը իջաւ մին-... 2700: Գիւղը ունի 46 նոր ... գուման, 57 արօր, 409 ...ան: Գիւղին վրայ բնութեան ...ները անպակաս են զըժ-...բաստաբար:

ԹՈԼՍԹՈՅԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Այս թանգարանը հիմնուած է Մոսկուայի մէջ 1911ին: Հոն պահուած են Թոլսթոյի անունին կապուած ամէն նիւթ ու գիրք, — նկարներ, քանդակներ, ձեռագիր, յօդուած, նամակ:

Եօթը ընդարձակ սրահներու մէջ ժամանակագրական կարգով դասաւորուած են «Մանկութեան» պատմուածքէն մինչեւ «Կեանքի ուղին», զոր Թոլսթոյ կը սրբագրէր իր կեանքի վերջին օրերուն:

Թանգարանին կից կայ գրադարան մը, որ ունի 23 հազար հատոր գիրք եւ 56 հազար յօդուած: Թանգարանը պիտի հաւաքէ համաշխարհային գրականութեան մէջ գրուած ամէն էջ, որ Թոլսթոյի մասին է: Գիրքերուն մեծ մասը ստեղծագործութիւններն են Թոլսթոյի, զանազան լեզուներով: Մասնաւոր բաժնի մը մէջ գրուած են Թոլսթոյի գրականութեան ուսումնասիրութեան համար ամէն անհրաժեշտ աղբիւր ու նիւթ: Թոլսթոյի նամակները կը հասնին տասնեակ հազարներու: Թանգարանի վարչութիւնը մինչեւ այժմ հրատարակած է երեք ժողովածու, Թոլսթոյի անտիպ ստեղծագործութիւններուն եւ անոր վերաբերեալ նոր նիւթերու մասին: Վերջերս գտնուած են նոր գործեր, որոնց վրայ կը տեսնուի, «Աստուածնօ պարուչիկ» Լ. Ն. Թոլսթոյ ստորագրութիւնը, եւ նամակներ, որոնք գրուած են համաշխարհային ծանօթ դէմքերու կողմէ:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

Վերստուգիչ յանձնաժողով մը երեւանի կոմունիստ «չարքերուն» մէջ շատոնց սկսած է զտումներ կատարել, ինչպէս ուրիշ վերստուգիչներ՝ Բագուի «չարքայիններուն» մէջ:

Ահա քանի մը օրինակներ այդ բարիծաղիկներէն որոնք ծլեր ու աճեր են «յեղափոխական» կուսակցութեան ծոցին մէջ.—

Փամբակ-Լոռիի կազմակերպութենէն երկու «ընկերներ», մէկը 57 տարեկան, կուսակցական՝ 1905էն ի վեր, միւսը, 34 տարեկան, անդամ՝ 1917էն ի վեր, կ'որոշեն 1922ին, սպաննել իրենց գիւղացիներէն մէկը: (Գաղափարի համար չի՛, վրէժի համար): Ու գիշեր մը, ջաղացքին մէջ կը սպաննեն, եւ դիակը կը նետեն ջուրը: Մարդասպանները նախ կ'ուրանան, բանտին մէջ երկար ժամանակ անցընելէ յետոյ, կը խոստովանին:

Վերստուգիչ յանձնաժողովը կ'որոշէ հեռացնել «չարքերէն»:

Դարալագեազի շրջանէն գնիշի գիւղէն կուսակցական բջիջի երեք անդամները մեղադրուած են, որ բջիջին գաղտնիքները ծախած են, հարուստ գիւղացիներուն միանալով ոտնակոխ ըրեր են ընչազուրկներուն շահերը, բջիջին մէջ ստեղծեր են խմբաւորումներ, պայքարի մղելով զանոնք դէմ առ դէմ:

Այս փոքրիկ «ընդդիմադիրները» ալ հեռացուած են չարքերէն:

Ալեքսանդրապոլի «ընկեր»-ներէն մէկը, որ յեսանաքարի հանքերուն մէջ պատասխանատու պաշտօն մը կը վարէր, պետական դրամով կահաւորեր է իր սենեակը, խմեր ու թափեր է: Եւ այս պատճառով վերստուգիչը կը հեռացնէ զայն չարքերէն:

Էջմիածնի «ընկեր»ներէն երկու «կոոպերատիվեաններ» Ալիքուչակ գիւղին կոոպերատիվէն կ'իւրացնեն 1700 րուբլի: Ու կը հեռացուին:

(«Խորհրդ. Հայաստան», 5 Յուլ.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

ՆՈՒԷՐ ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլէն մեզի ղրկուած նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Նկատելով որ քան Օտտոյի գաղթակայանը ցրուելէն վերջ, ժողովուրդը պուլվար Օտտոի շըրջանը տեղաւորուեցաւ, անհրաժեշտ էր ազգային դպրոց-մանկապարտէզ մը, որպէսզի հայ մանուկը տոհմային կրթութիւն առնէր եւ սահմանափակուէր այլասերումի վտանգը: Առաջին ձեռնարկով քանի մը հայրենակիցներ յանձնախումբ մը կազմեցին, բայց չկրցան ժողովուրդը իրարու քով բերել եւ յուսահատեցան:

Ասոր վրայ Սեբաստացի հայրենակիցները կազմեցին յանձնախումբը նոյն ծրագրով եւ ձեռնարկեցին հանգանակութեան: Շրջանիս բոլոր Սեբաստացիները սիրայօժար մասնակցեցան: Երբ նախատեսուած գումարին կէսը ճարուեցաւ, 1927 Մայիս 24ին յայտարարութիւնով մը հրաւիրեցին Թային Հայերը անխտիր, որպէսզի մասնակցին քուէարկութեան, պայմանաւ որ մասնակցած ըլլան մանկապարտէզի եւ մատուռի հանգանակութեան: Մայիս 29ին յանձնախումբը ընդհ. ժողով գումարելով, հոգաբարձութիւն մը ընտրեց 45 անդամներու քուէարկութեամբ:

Հոգաբարձութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, նորոգելով յանձնախումբին վարձած շէնքը: Այս առթիւ գիմում կատարեց քէմփի տնօրէնութեան որ սիրայօժար տրամադրեց նախկին մատրան գոյքերը ու ապա մանկապարտէզի վերաբերեալ գրենական պիտոյքները՝ գրքեր, սեղան, աթոռ գրատախտակ եւն.: Հոգաբարձութեան անդամներն են պ. պ. Յակոբ Խսայեան ատենապետ, Յարութիւն Տօնիկեան փոխ ատենապետ, Տիգրան Բարունակեան ատենադպիր, Ոսկիան Քէնտիրեան փոխ ատենադպիր, Նուպար Պուրղուճեան գանձապահ, Նշան Տէրտէրեան եւ Բարսեղ Փիլիկեան բանկալապետ: Մատրան բացումը տեղի ունեցաւ աջակցութեամբ Մարսէյլի ազգային վարչութեան, Նախագահութեամբ Սահակ Քահանայի: Ժողովուրդը կենալու տեղ չունէր. այնքան որ բազմութիւն կար:

Իսկ Յունիս 27 ին բացուեցաւ մանկապարտէզը 36 մանուկներով որոնց վարժուհին է Օր. Շաքէ Թորոսեան: Մէկ շաբաթուան ընթացքին 52ի հասած է մանուկներու թիւը: Որոշած ենք 10 փրանք ամսական իւրաքանչիւր մանուկի համար: Մեր մուտքը եւ ելքը եղած է մինչեւ դպրոցի բացման օրը. — Մուտք՝ 4605 փրանք նուիրատուութիւններէ, 1000 փրանք փոխառութիւն, գումար 5605 փրանք:

Ելք՝ նորոգութեան, այլ եւ այլ ծախքերու 5604.25:

ԽՄԲ.— Հանգանակութեան ցուցակը՝ յառաջիկային դ. էջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Այս իրիկուն, Նիւ Եորքի Եանքի Սթատիոմին մէջ տեղի պիտի ունենայ աշխարհի կռփամարտի երրորդ մեծ մրցումը: Առաջին կարեւոր մրցումը եղած է Բարփանթիէ-Տէմսի, իսկ երկրորդը՝ որ աւելի մեծ կը համարուի քան առաջինը՝ մրցման դրած էր Տէմսին և Թընին: Իսկ երրորդ մեծ մրցումը որ տեղի պիտի ունենայ այս իրիկուն (Եշ.) իրարու դէմ պիտի հանէ աշխարհի երկու մեծ մրցորդները Տէմսի եւ Շարքի: Ասիկա աշխարհի ախոյեանութեան մրցման համար նախնական մրցում մըն է: Ներկայիս երեք մեծ կռփամարտիկներ կան աշխարհի ախոյեանութեան համար.— Տէմսի, Շարքի եւ Փաոլինօ: Առաջինը նախկին ախոյեանն է եւ մեծ յոյս կայ թէ դարձեալ պիտի տիրանայ իր տիտղոսին: Երրորդը, Շարքի, որ գրեթէ նորահաս մըն է, աշխարհի լաւագոյն մրցորդներէն մէկն է: Իսկ երրորդը Եւրոպայի ախոյեանը եւ ներկայացուցիչն է այդ մրցման:

Կռփամարտը աշխարհի մարզական ճիւղերուն մէջ ամէնէն հասութաբեր ճիւղն է: Այսպէս Տէմսի-Բարփանթիէ մրցման հասոյթը եղած է 1,585,000 տոլար: Իսկ Տէմսի-Թընի մրցումը կոտրած է այս մրցանիշը հանելով 1,895,433 տոլար, որ այն ժամանակուան սակով կ'ընէր մօտաւորապէս 57 միլիոն ֆր., իսկ ներկայ սակով 47 միլիոն ֆրանք: Տէմսի-Շարքի մրցումին այսքան մեծ հասոյթ մը չսպասուիր, բայց մեծ արժէք ունի:

ԱԹԼԷԹԻՍՄ.— Կիրակի օր Փարիզի ախոյեանութեան մրցումներու ընթացքին ֆրանսացի նշանաւոր մարզիկը՝ Անտրէ Մուլօն կոտրեց 100 մեդր վազքի մրցանիշը 10 երկվ. 3)5: Նախկին մրցանիշը կը պատկանէր իրեն 10 երկվ. 4)5:

ԼՈՂԱԼ.— Կիրակի օր լողալով Փարիզի շրջանը կատարուեցաւ: Առաջին հանդիսացաւ Փէսալ՝ 1 ժամ 16 վայրկեանէն:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ.— Թուլոնի բանտին մէջ փոթորիկ ծագած է, երեք օրէ ի վեր: Տեսնելով որ 14 Յուլիսի ընդհ. ներումէն չեն օգտուիր, բանտարկեալները կը կատղին եւ կը սկսին, վրէժխնդրութեան համար, երգել ինթէրնասիոնալը: Լուրջ ըմբոստութեան մը երեւոյթն էր առած, կատաղօրէն կ'աշխատէին խորտակել դուռները: Մասնաւոր ոստիկաններ կանչուեցան եւ զանոնք ամրապէս խցեցին իրենց խցիկներուն մէջ:

ՍԻՐՈՅ ԿՌԻՒ.— Յուլիսի սկիզբը Լովէլի մէջ (Ամերիկա) խումբ մը Հայեր, կնոջ մը համար, փողոցին մէջ, կռիւի կը բռնուին: Կռիւը կը վերջանայ ոճիրով:

Դարէն Մանկըրեան Մանչէսթըրէն Լովէլ կ'երթայ տեսնելու համար Ռօզ Իշմալեանը, 22 տարեկան: Ռօզ, այդ միջոցին, կը պտտէր Աշոտ Չթճեանի հետ, 40 տարեկան: Մանկըրեան կը քաշէ ատրճանակը եւ կը մօտենայ: Ու կը սկսի կռիւը: Յանկարծ ատրճանակը կը պայթի երեք անգամ: Գնդակ մը կը մտնէ Օր. Ռօզի սրունքը, գնդակ մըն ալ Չթճեանի աճուկը, երրորդ գնդակը կը ծակէ Մանկըրեանի սիրտը, գետին փռելով զայն: Երկու վիրաւորները փոխադրուած են հիւանդանոց:

ՈՃԻՐ.— Լուի Միւրէ քանի մը ամիսէ ի վեր բաժնուած էր իր կնոջմէն: Սակայն չկարենալով հանդուրժել միինակութեան, շատ աղաչեց կնոջմէ, որ վերադառնայ տուն: Կինը կը մերժէր շարունակ: Անցի օր Միւրէ նորէն գնաց աղաչելու: Կինը կը քնանար երբ ներս մտաւ: Միւրէ, այս անգամ, հանեց ատրճանակը եւ սպաննեց կինը քունի մէջ: Յետոյ նոյն վայրկեանին գնդակով մը անձնասպան եղաւ:

ԽՈՒԼ ՀԱՄՐ ՄԸ ՈՃՐԱԳՈՐԾ.— Քրուազիլի մէջ խուլհամր մը, Էմէ Տրանքուր, 40 տարեկան, մօրը կը վճարէր ամսական մը: Վերջերս աւելորդ նկատեց այդ վճարումները եւ պարտքէն ազատելու համար, գիշեր մը յարձակեցաւ մօրը վրայ, դանակով յօշոտեց զայն ու փախաւ: Վիրաւոր կինը, հակառակ իր ծանր վիճակին, օգնութիւն կանչեց եւ յայտնեց ոճրագործին ինքնութիւնը: Ոստիկանները գտան ոճրագործ խուլ-համրը, որ կախուեր էր ծեղունէն:

ԵՐԿՈՒ ՍՊԱՆԻԱՑԻՆԵՐ.— Երկու Սպանիացի բարեկամներ, Սըկօնտօ Սէզ եւ Լավիէլ, միասին կը մեկնին Պորտոյի մօտ գիւղ մը, ուր կը բնակէր Սէզի հայրենակիցը, որ 5000 ֆր. կը պարտէր: Երբ իրար գտան եւ Սէզ պահանջեց դրամը՝ վէճ ծագեցաւ: Սէզ հանեց ատրճանակը եւ երկու անգամ կրակեց իր պարտականին վրայ, որ գլխէն վիրաւոր, ինկաւ գետին ու մեռաւ: Սէզ, յետոյ ատրճանակը ուղղեց զոհին կնոջը, որ փախաւ: Սէզ ու Լավիէլ անհետացան:

Սակայն հասան ոստիկանները եւ ճակատ ճակատի արիւնոտ կռիւէ մը յետոյ, Սէզ աչքէն վիրաւորուեցաւ: Ոստիկանները յաջողեցան ձերբակալել զանոնք:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլ.— «Յառաջ»ի 386 թիւին մէջ կարդացի Ս. Միլտոնեանի մէկ թղթակցութիւնը:

Պարոնը իր անձնական հակառակութեան համար, կ'ուզէ Պ. Գնդամ Արպօեանի վրայ յարձակիլ, կարգ մը ըսի-ըսաւներ հասարակութեան տալով: Ա.— Երբ Ս. Միլտոնեան «Յառաջդիմասէր Երկսեռ» Միութենէն հեռացուեցաւ, ինչո՞ւ համար ժամանակին — որ մօտաւորապէս 10 ամիս է — իր դատը չպաշտպանեց ու յանցաւորի մը նման քաշուեցաւ: Բ.— Կրնա՞յ փաստել թէ Գեղամ Արպօեան 750 ֆրանք փախցուցած կամ իւրացուցած է: Գ.— Յառաջդիմասէրը 62 անդամ ունեցա՞ծ է եւ ե՞րբ: Դ.— Կրնա՞յ «տասնի չափ բանուորներէն» քանի մը հոգիի անունները տալ, որոնցմէ Արպօեան 1000ներ առած ըլլայ:

Ց. Մ. ՉԱՐԱՑԵԱՆ

ԽՄԲ.— Անկողմնակալութեան համար հրատարակելով այս պատասխանը, կ'ուզէինք դիտել տալ թէ չի լուսաբաներ Պ. Արպօեանի վերագրուած արարքը:

ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ.— Ecole d'Electricité et Mécanique Industrielleը աւարտեցին Պ. Պ. Ստեփան Տամլամեան (Կեսարիա) եւ Նուպար Յովհաննէսեան (Էակի-Շէհիր), ստանալով Ingénieur Eléctricien-Mécanicienի վկայական:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ: Գրեց՝ Ա. Արշակունի: Տպ. Պէյրութ, 1927, գին 10 ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ

ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷՆ

— Բայց ինծի կը թուի թէ՝ ... անզագիրը որ ամբողջովին Օպլանովիչի գործն է, լաւ ա-...այց մըն է: Անբաւակա՞ն կը ...տէք:

Եւ մինչդեռ գնդապետը նո-... ձեռք կ'առնէր անզագիրը, ...ն անգամ մը եւս քննելու ...ար,

— Ո՛չ, կրնաք ստուգել. փո-... եմ ըսածիս:

— Շիտակ է, ըսաւ գնդապետ ... Ասիկա անոր գիրն է. որքա՞ն ... վստահութիւն ունէի անոր ... վրայ. այս թշուառը ինչ-... ինկաւ այդ տեղերը:

Խումայիլօֆ խնդուք մը ունե-... անշուշտ այս մարդը չարա-... բան մը ունէր,— յետոյ ա-...թոռ մը առնելով նստաւ եւ պարզօրէն յայտարարեց.

— Այդ ալ պիտի ըսեմ:

Խումայիլօֆ այսպէս սկսաւ.

— Գիտէք, գնդապետ, թէ ինչպէ՛ս եւ ինչո՞ւ որոշեցինք մեր-... բիններէն մէկը մտցնել Լոնտոնի սովետական դեսպանատունը, գիտէք նաեւ թէ՝ որքան դժուարութիւններու հանդիպեցանք: Մեր շահը կը պահանջէր որ մօտէն հսկէինք պրոպագանդի ճիւղին գործունէութեան վրայ, եթէ ոչ սիրով պիտի հրաժարէինք Լոնտոնի մէջ պահելէ գործակալ մը, որուն վրայ, նկատի առնելով իր պատուաւոր եւ փառաւոր անցեալը, մեծ վստահութիւն ունէինք. զայն կը կարծէինք զերծ ամէն վատ փարակումէ, թէեւ կը սխալէինք երևի: Եւ ահա պատահեցաւ բոլորովին հակառակը: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ առաջին օրէն իսկ, միայն անոր համար որ Օպլանովիչ զինուոր էր, չկրցաւ ծածկել իր տպաւորութիւնները եւ «այրեցաւ»:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, ընդմիջեց գնդապետը:

— Ճշմարտութիւնը որ կ'ապացուցանեմ. երբ ձեր ընտրութիւնը ինկաւ փօլ Օպլանովիչի վրայ, ի՞նչ ըսի ձեզի:

— Ճիշդ է որ ինծի թելադրեցիք հրաժարիլ այդ նախընտրութենէս:

— Այո եւ աւելցուցի թէ հոն մեզի պէտք եղածը սպայ մը չէ, որուն ուղղամտութիւնը, պատւոյ մասին մանակի ըմբռնումը եւ ընտանեկան կրթութիւնը որ էապէս զինուորական է, զինքը տրամադրելի չեն դարձներ այն գործին որուն զինքը կը լծէք. որովհետեւ գիտէիք թէ՝ Ռուսիոյ մէջ լրտեսը սպայ ըլլայ կամ ջերմ հայրենասէր, կը նկատուի կասկածելի բարոյականով մէկը:

— Շիտակ է:

— Նոյնիսկ պնդեցի որ Լոնտոն ղրկուի արհեստով գաղտնի ոստիկան մը եւ նախընտրութիւնը տրուի ոչ-զինուորականի մը, ինչո՞ւ. որովհետեւ առաջուց գիտէի որ նիւթապէս անկարելի է պարկ մը ալիւրը վերածել՝ պարկ մը ածուխի:

— Անշուշտ:

— Այս տեսակ խնդիրներու մէջ պէտք է յարմարիլ գիտնալ. արդ, այն միջավայրերուն մէջ ուր ապրած ու կրթուած էր, Օպլանովիչ չէր կրնար ստացած ըլլալ յաջողութեան համար երեք անհրաժեշտ յատկութիւններ.— թագնամտութիւն, խորամանկութիւն եւ հեռատեսութիւն:

— Շատ ճիշտ, ըսի իմ կարգիս:

— Ահա թէ ինչո՞ւ կարծեր էի թէ պարտաւոր եմ ձեզի առաջարկել որ նախընտրութիւնը տրուի Սերժ Բուկինին, ամէնէն յարմարը այդ դերին, որովհետեւ արհեստով ոստիկան էր—եւ ի՛նչ ոստիկան—, բայց ձեզի համար այն թերութիւնը ունէր որ զինուորական չէր եղած: Ազատ էք անշուշտ մտածելու թէ՝ մինակ բանակին մէջ գոյութիւն ունի պատւոյ զգացումը: Բայց թոյլ տուէք որ ըսեմ թէ՝— վստահ եմ որ պարոն Նօպօտին ալ իմ կարծիքէս է,— մեծ սխալ մըն է: Ոչ պարոն Նօպօտին, ոչ ալ ես զինուոր չենք. բայց ատոր համար նուա՞զ պատուաւոր ենք:

— Խնդիրը հոդ չէ, ըսաւ գնդապետը յայտնապէս անհամբեր:

— Խնդրին կուգամ. բարեբախտաբար զգոյշ մնացեր էի. եւ ինչ որ դուք ընել չուզեցիք, ես ըրի: Ըստ ձեր հրահանգներուն, փօլ Օպլանովիչը Լոնտոն ղրկեցի. իրեն հետ մէկտեղ մեկնեցաւ նաեւ Սերժ Բուկինը, այն որ չէիք ուզեր, բայց կացութիւնը փրկեց:

— Յետոյ, ընդմիջեց գնդապետը:

— Այն ատեն, Սերժ Բուկին կրցաւ ուղղուած կերպով կարգադրել խնդիրը. իրաւ է թէ՝ օգտակար կերպով գործելու համար ամէնէն յարմար գործին գլուխը անցած էր. իբր սենեկապետ կը ծառայէր:

— Իբր սենեկապե՛տ, զարմացաւ գնդապետը որ կը սկսէր այս գործէն սարսափիլ. եւ ո՞ւր, որո՞ւ քով:

— Բայց Օր. Մարիա Կոստանդինովնայի քով, պատասխանեց Խումայիլօֆ, անյողդողդ հանդարտութեամբ մը:

— Չըլլա՞յ որ բա՛ն.բայց ըսիք թէ «գործի գլուխ անցած էր»: Հիմա ձգա՞ծ է արդեօք իր գործը:

Խումայիլօֆ խնդաց:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

մտնելէ առաջ: Վարչապետ Պօլտուէն եւ Անգլիոյ դահաժառանգը քանի մը օրէն Թանատա պիտի մեկնին, որով վարչապետը մեկնելէ առաջ կ'ուզէ կացութեան իրազեկ ըլլալ:

Զրոյց կը շրջի թէ պատուիրակութեան մէջ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին:

Անուարատիր Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Մինսքի դատարանը մահուան դատապարտած է լեհ լրտես Սազոնովիչը, որ երկու տարիէ ի վեր քանիցս խորհրդային սահմանը անցած եւ լեհ տեղեկատու դիւանին տեղեկութիւններ հաղորդած էր կարմիր բանակի վիճակին մասին:

Խապարովսքի դատարանն ալ գնդակահարուելու դատապարտած է Թօզաքներու նախկին սպայ Փիսքունօֆը, որ 1919ին Խապարովսքի եւ Վլատիվոսթօքի միջեւ երթեւեկող սպիտակ պահակեան կառախումբին հրամանատարն էր: Փիսքունօֆի դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է թէ զանգուածային գնդակահարումներ կատարած եւ բանտարկեալները չարչարանքի ենթարկած էր: Ձերբակալուած էր 1926ին, երբ առանց արտօնութեան անցած էր չինեւխորհրդային սահմանը:

Ֆինլանտական թերթ մը կը գրէ թէ Մոսկուայի ֆինլանտական զինուորական կցորդը երեքշաբթի իրիկուն Չեկայի հրամանով ձերբակալուած է սահմանագլուխին վրայ, այն պահուն երբ Ֆինլանտիա կը վերադառնար:

Պոլշեւիկ դաւադրութիւն Գերմանիոյ մէջ

«Սէնթրըլ Նիուզ» կը հաղորդէ որ Պերլինի ոստիկանութիւնը երեւան հանեց պոլշեւիկեան յեղափոխական դաւադրութիւն մը՝ ամբողջ Գերմանիոյ համար: Խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան երկու պաշտօնեաները ձերբակալուեցան: Համայնավար օրկան «Ռոթէ Ֆահնէ» (կարմիր դրօշ) եւ ուրիշ պոլշեւիկեան հրատարակութիւններ գրաւուեցան:

Լոնտոնի եւ Մոսկուայի յարաբերութեանց խզումէն, Վիէննայի վերջին դէպքերէն ետք այս դաւադրութիւնը բուռն ցայրոյթ առաջ բերաւ Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ ընդդէմ Մոսկուայի:

Գերմանիոյ գաղտնի սպառազինումները

Պելճիքայի Ազգ. Պաշտպանութեան Նախարար տը Պրուքվիլ վերջերս ծերակոյտին մէջ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրած էր Գերմանիոյ գաղտնի սպառազինումներուն մասին: Այս յայտարարութիւնները մեծ յուզում առաջ բերած ըլլալով Գերմանիոյ մէջ, Պրիւքսէլի գերման դեսպանը բացատրութիւններ պահանջեց պելժ կառավարութենէն, որ շաբաթ մը առաջ պատասխանեց ծանուցագրով մը, որուն մէջ կ'ըսուէր թէ վստահելի աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանիա իր երկրապահ զինուորներու թիւը գաղտնաբար եռապատկելու վրայ է եւ մէկ օրէն միւսը ի վիճակի պիտի ըլլայ իր սահմանագլուխները նետել առնուազն 300,000 հոգինոց բանակ մը: Վէրսայլի դաշնագրին համաձայն, Գերմանիա ամէն տարի երկրապահներէն առաւելագոյն 100էն 5 պէտք է արձակէ, մինչդեռ 1926ին 100էն 12 արձակած է եւ հետզհետէ կը ձգտի այդ համեմատութիւնը 100էն 25ի բարձրացնել: Յետոյ, մինչ Ֆրանսա 39 միլիոն ֆրանք թղթադրամ կը տրամադրէ ռազմանիւթ գնելու, Գերմանիոյ ելմտացոյցը նոյն նպատակին համար կը նախատեսէ 45 միլիոն մարք ոսկեդրամ:

Ռումբ մը Նիսի մէջ

Երկուշաբթի կէս գիշերին ատեններ ռումբ մը պայթեցաւ Նիսի ամերիկեան հիւպատոսարանի շէնքին առջեւ՝ ահռելի ցնցումով մը: Գետինը 80 սանթիմ խորութեամբ փորուեցաւ. ռումբի քանի մը կտորներ թեթեւօրէն վնասեցին շէնքի ճակատին, իսկ բոլոր ապակիները ջարդ ու փշուր եղան. հիւպատոսին բնակարանը ո և է վնաս չկրեց. մարդկային ո և է կորուստ չկայ: Հեծելանիւով ոստիկաններ անմիջապէս դէպքին վայրը հասնելով քննութեան ձեռնարկեցին, բայց կարելի չեղաւ եղեռնափորձին հեղինակը գտնել:

Նիսի ոստիկանութիւնը ատենէ մը ի վեր հսկողութեան տակ առած էր ամերիկեան հիւպատոսարանը, որովհետեւ վերջին օրերս հիւպատոսը բազմաթիւ սպառնական նամակներ ստացած էր անիշխանականներէ եւ համայնավարներէ՝ Սաքքօ-Վանցէթթիի խնդրին համար: Ինչպէս յայտնի է, այս երկու իտալացի բանւորները իբրեւ ոճրագործ երկար տարիներէ ի վեր բանտարկուած են Պոսթընի մէջ եւ մօտ օրէն մահապատիժի պիտի ենթարկուին: Քանի մը տարի առաջ ալ անիշխանականները Փարիզի ամերիկեան դեսպան Մայրըն Հէրրիքի ռումբ մը ղրկած էին թղթատարով:

Քննութիւնները ցոյց կուտան թէ ռումբը շատ անզօր էր եւ նետուած էր հիւպատոսարանին բակը, որով չէր կրնար մեծ վնաս պատճառել:

Ալփ-Մարիթիմի ոստիկանական տեսուչ Պէնէտէթթի ցաւակցութիւն յայտնեց ամերիկեան հիւպատոսին:

Երկրաշարժին պատճառած վնասները

Երկրաշարժի վնասներու մասին, Պաղեստինի անգլիական մարզպանութիւնը հետեւեալ պաշտօնական վիճակագրութիւնը կը հաղորդէ Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան.—

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏ.— Պաղեստին՝ 200 մեռեալ, 356 ծանր, 375 թեթեւ վիրաւոր:

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏ.— Ամբողջ երկրին մէջ ծանրապէս վնասուած են վերի վերոյ հազար տուներ, սակայն շատ տեղեր տակաւին մասնագէտներու քննութիւնը չէ աւարտած: Կառավարական շէնքը եւ Ալէնպիի կամուրջը վնասուած են. սակայն առ հասարակ միւս կառավարական շէնքերը թեթեւ վնասներ միայն կրած են: Երկաթուղիին հասած վնասը 2000 եգիպտական ոսկիէն աւելի չէ: Ճամբաները քիչ վնասուած են: Հեռագրի և հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները ընդհատուած, հնագիտական արժէք ունեցող շէնքերն ալ թեթեւ վնասներով ազատած են: Ծանրօրէն վնասուած քաղաքներն են Լիտ, Նապլուս եւ Ռամլէ: Ամենէն աւելի վնասուածներն են Երուսաղէմի շրջանի գիւղերը:

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆ.— 48 մեռեալ եւ 102 վիրաւոր: Վնասուած տուներու հաշիւը չէ վերջացած. ամենէն աւելի վնասուած են Ամման, Սալթ, Իրպիտ եւ Քաֆրէնճի:

⁂ Հոռմի Պապը 50,000 լիրէթ ղրկած է Երուսաղէմի լատին պատրիարքին աղէտեալներուն բաժնելու համար:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ՋԱՐԻՖԵԱՆ

որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի Տիկ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆի եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արղութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն Իշխան Արղութեանի գերեզմանը:

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը:

ԼԻՈՆ

24 Յուլիս կիր. նաւագնացութիւն Իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու: Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին: Տոմսերու համար դիմել Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ: Գին՝ 3 ֆրանք:

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blancի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» Միութեան կողմէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ: Պիւֆէ աժան գիներով:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Ֆօն տը Նանթէնի պարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ: Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

ՑՈՒՑԱԿ

Մարսէյլի պուլվար Օտտոյի Սեբաստացի հայրենակիցներու կատարած հանգանակութեան, ի նպաստ մատուռի եւ մանկապարտէզի բացման:

Ն. Պուրղուճեան 200, Ն. Տէրտէրեան 150, Պ. Փափազեան 160, Մ. Կազէլ 150, Յ. Եսայեան 125, Օ. Քայֆէճեան. Ա. Խորանեան, Բ. Քէօսէեան, Յ. Տօնիկեան, Տ. Նիկողոսեան, Ս. Ալթունեան 100ական ֆրանք, Բ. Փիլիկեան 85, Գ. Օհանեան 80, Օ. Քէնտիրեան Լ. Քէնտիրեան, Ղ. Կիւլեան, Թ. Քէօսէեան, Յ. Դաւիթեան 75ական, Տ. Պօյաճեան 70, Վ. Գարակէօզեան 60, Կ. Տէրտէրեան 60, Մ. Գապասաքալեան, Մ. Օհանեան, Հ. Պալեան 60ական, Մ. Տէրտէրեան, Հ. Պալիկեան, Ե. Պարաթեան, Մ. Թէրզեան, Օ. Տօնիկեան, Պ. Խաշմանեան, Ե. Տինանեան, Մ. Սարեան, Ն. Փափազեան, Ո. Թէճիրեան, Հ. Քնարեան, Տ. Սարեան, Ա. Մատթէոսեան, Ա. Մուրատեան, Ա. Դարբինեան, Յ. Յակոբեան, Պ. Տէր Փիլիպոսեան, Տ. Բարունակեան, Ղ. Կիւլեան, Յ. Մարտիրոսեան, Մ. Մեդոսեան, Ա. Յովսէփեան Մ. Վարդանեան, Ա. Յակոբեան, Յ. Նազարեան, Յ. Պէրպէրեան, Ն. Ալիքսանեան 50ական, Մ. Խաչիկեան 35, Ս. Պօղոսեան, Կ. Սարեան, Օ. Քէօրօղլեան, Յ. Շահպազեան, Թ. Աթանեան, Ա. Ջաքարեան, Ս. Ջաքարեան, Լ. Քայեան 30ական, Ն. Մոսիկեան, Վ. Կոտոշեան, Ս. Արմաղանեան, Ա. Մուրատեան, Մ. Եանդեան, Մ. Յակոբեան, Գ. Նիկողոսեան, Ջ. Գարակէօզեան, Ա. Հայրապետեան, Ա. Մկրտիչեան, Յ. Թորոսեան, Ղ. Խլիճեան, Յ. Ֆրանկիւլեան, Լ. Տէմիրճեան, Յ. Ճիւլվէճեան, Մ. Մինասեան 25ական, Բ. Պալիկեան, Յ. Քէչէճեան, Ա. Փալաեան, Ա. Յովսէփեան, Գ. Արամեան, Ա. Մակարեան, Յ. [illegible]ւագեան, Յ. Մարտիկեան, Մ. Յովսէփեան 20ական, Գ. Աբրահամեան 15, Գ. Պապիկեան, Խ. Տինօեան, Բ. Դաւիթեան, Գ. Տրդատեան, Ա. Վարդապետեան, Գ. Եազըճեան, Ս. Շէհիրեան, Պ. Առաքելեան, Ղ. Աբրահամեան, Հ. Յարութիւնեան 10ական, Ս. Կիւրճեան 40, Թ. Գրիգորեան, Պ. Գաբիկեան, Ա. Գաբիկեան 10ական, Շ. Սիրականեան, Տ. Ասատուրեան, Գ. Յովհաննէսեան, Յ. Տէրտէրեան, Պ. Չալըեան, Յ. Եսայեան 5ական ֆրանք: Ընդհ. գումար 4605 ֆրանք:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Charles Chefson.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Վարուժան»ը՝ վաղը Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

«Քրիստափոր»ը՝ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին:

«Ռոստոմ»ը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին:

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Օրակարգը կարեւոր է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Հ. Յ. Դ. Ֆօն տ'Օպնայի «Կորիւն» խումբը կը հրաւիրէ Լա, Պէկիւտի, Օպնայի եւ Ֆօն տ'Օպնայի համակիրները եւ մինչեւ այժմ ոչ արձանագրուած ընկերները արձանագրուելու համար դիմել՝ ընկեր Աբգար Տ. Կարապետեանի բնակարանը:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիրվանզադէի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Շամասեանի, 23 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանը փոխադրուած է 262, Rue Duguesclin, սրճարանի ներքին սենեակը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութիւններէն որ՝ նոր հրատարակուած «Տովք-կէօլճիւկ» անուն գրքի մասին եթէ իրենց թերթերուն մէջ երեւի ոեւէ խմբագրական, յօդուած կամ նամակ, այդ թիւէն մէկ կամ երկու օրինակ ղրկուի հեղինակին, Gouregh Khraian- Poste Restante (Marseille (France).

Փոխարէն պիտի ղրկուի մասնաւոր նուէր մը:

Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Մասիս Սայյանճեանէ հանդիպիլ խմբագրատուն:

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[…]

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եօրքի յայտնի հիւանդանոցն[…] մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած:

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութե[…] կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր:

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-D[…]
Télèph. Provence 09-32:

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ
Alimentation Franco - Orientale
E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN
7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ծոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէնն[…] Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կա[…] րենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ:

ՄԱՌՑԷԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած [...] քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշարփի, [...] քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի պատրաստ մթերք, խիստ [...] տաւոր գիներով: Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահո[…] համար ձեր շահը: Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառնե[…]

Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. [...]
Cadet Paris (9). Tél. Provence52—[...]

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI[…]

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96.[…]

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնա[…] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի [...] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քթ[…] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը [...] 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[…]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-0[…]
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր[…]

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Նախկին բժշկապետ կարմիր խաչի հայկական հիւանդա[…] Մասնագէտ ներքին, վեներական, միզասեռական հիւա[…] թիւններու:

Ամէն օր 5-7, կիրակի 9-12
Rue des Acacias 42, Métro Ternes-Etoile, Tél. Galvani, 2[…]

"ԱՐԱՐԱՏ„ ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒ[…]
ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԵՒ ԱՅՎԱԶԵԱՆ
35, RUE DUNOIR LYON (RHONE)

Լիոնի միակ հայ նպարավաճառատունը որ կ'ընդունի [...] պրանքներ թէ՛ սեծաքանակ եւ թէ՛ փոքրաքանակ Ֆրա[…] ամէն կողմերէն եւ կը կատարէ ամէն յանձնառութիւն [...] տարեալ ուղղամտութեամբ:

Ջոխ մթերք Արեւելեան եւ Արեւմտեան ամէն տեսակ [...] ըեղէններու:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Նախիջեւանի Ուզուն Օբա գիւղացի Հայրապետ Տէր Մարգարեանց, —որ 1923ին Փարիզ կը գտնուէր, Ղարաբաղցի Մովսէս եւ Ղազախցի Ստեփան Կարապետեան: Գրել Ա. Սահակեանին 32 Rue Carnot, Montlard, Cote d'Or.

— Կը փնտռուի Վռաւրշապուհ Գասպարաճեան, Պոլիս Կէտիք Փաշացի որ 1921ին անգլիացւոց մօտ թարգման եղած է Հարպիյէյի վարժարանին մէջ: Տեղեկացնել իր մօրը, որ պիտի նուիրէ 3 ամսուան «Յառաջ»ը օրը օրին: Հասցէ՝ Mme. Marie Kabarabjian, Usine Mr. Chaber, Flaviac, Ardèche:

— Կը փնտռեմ մօրաքրոջս՝ Տիկ. Հայկանոյշ Սարգիսեան, որու ցունաստան ըլլալը կը կարծուի, գրել՝ Kapriel Yétarianի, Papeteries Navarre. Usine de Galas-Vaucluse, France.

Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի: Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome):

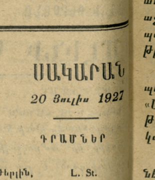

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի վեր Փարիզի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող եւ հրապարակը լաւ ճանչցող պատուաւոր հայրենակից մը, հմուտ ֆրանսերէնի եւ տոմարակալութեան, կը ստանձնէ որեւէ պաշտօն. դիմել՝ Յառաջի վարչութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ

20 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Անգլիոյ,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	100 Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք	» Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատր	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՅՈՒԼԻՍ 1927

22 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 395

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՕՐԻՆԱԿԸ

Իսկապէս հրահանգիչ է Վիէննայի խռովութեանց ելքը:

Մեր ընթերցողները ծանօթ են դէպքին մանրամասնութիւններուն: Դատական անխորհուրդ վճիռ մը պատճառ եղաւ որ Վիէննայի ամբողջ աշխատաւորութիւնը մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնի, իբրեւ բողոքի ցոյց: Բայց դէպքը շեղելով սկզբնական վիճակէն, առաւ քաղաքացիական պատերազմի մը երեւոյթը: Հրկիզում, աւեր, արիւն իրարու յաջորդեցին: Ու նորէն ընկերվարական կուսակցութիւնն էր որ գործի գլուխ անցաւ, աւելի մեծ չարիքներ կանխելու համար:

Իսկ ի՞նչ ըրին պոլշեւիկները:

Հաւատարիմ իրենց կոչումին, անոնք փորձեցին այս առիթն ալ շահագործել, Վիէննան կարմրցնելու համար, բայց ամուր բազուկ մը, ընկերվարական բանակը պատնէշի պէս կանգնեցաւ իրենց առջեւ: Եւ այսօր փրփուր կը ժայթքեն «դաւաճաններ»ուն դէմ, ինչպէս ամէն տեղ:

Ամբողջ տագնապին մէջ, մէկ իրողութիւնն իսկ պերճախօս է շատ մը տեսակէտներով:

Նախ, Վիէննայի դէպքը կ'ապացուցանէ թէ օրուան վարիչները չեն կրնար, ամէն տեղ եւ ամէն անգամ, սպառել ժողովուրդի մը համբերութիւնը: Գերապայծառ մըն է Աւստրիոյ վարչապետը, բաւական արդիական համոզումներով, ինչպէս իր ընկերները: Եւ, սակայն մէկ վայրկեանի մէջ, ահաւոր անակնկալի մը առջեւ գտնուեցաւ, շնորհիւ դատական ապիկարութեան մը: Կուռ եւ բազմաճիւղ կազմակերպութիւն մը, որպիսին է Աւստրիոյ ընկերվարական-աշխատաւորական բանակը, կրցաւ մէկ ազդանշանի վրայ շարժման մէջ դնել իր ուժերը, եւ ջլատել ամբողջ կեանքը: Կրաւորական դիմադրութեան, հակազդեցութեան վիթխարի ցոյց մըն էր որ տեղի ունեցաւ, եւ եթէ արեան ու աւերի չյանգէր, անշուշտ շատ աւելի խոր տպաւորութիւն պիտի գործէր: Աշխատաւորութիւնը ունէր նաեւ իր մասնաւոր պահակները, ամբողջ գունդեր, որոնք մեծապէս նպաստեցին կարգ-կանոնը վերահաստատելու համար:

Երկրորդ, օրուան իշխանութեան քմահաճոյքներուն դէմ ըմբոստացած ատեն, աշխատաւորականները չկորսնցուցին իրականութեան գիտակցութիւնը: Անոնք յափշտակուեցան իրենց անյաղթ ուժին գինովութենէն: Վճռական պահուն, կրցան սանձել ամբոխային հակումները, որոնք անկասկած պիտի յանգէին ահռելի աղէտի մը: Ասով իսկ, դաս մը տուած եղան պոլշեւիկներուն, որոնք պատրաստ էին քանի չորս ժամէն քաոսի վերածելու ամբողջ Աւստրիան, յանուն կասկածելի սկզբունքներու: Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել իրենց խելագար իրարանցումը, առուն չտեսած ջուրը նետուելու մարմաջը:

Եւ վերջապէս, Վիէննայի օրինակն ալ եկաւ հաստատել, թէ Եւրոպայի մէջ չկայ երկիր մը կամ ժողովուրդ մը, որ ուզէ կրկնել պոլշեւիկներուն թերխաշ մարզանքները: Գերմանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա վճռապէս դիմադրեցին փորձութեան, թէեւ, իբրեւ պարտուած եւ ջախջախուած, կրնային տարուիլ: Այնուհետեւ ո՛ւր որ «կարմրցնելու» ձեռնարկներ եղան, իրենց սաղմին մէջ խղդուեցան: Եւ թող չըսեն թէ անպատճառ յետադիմական վարիչներն են որ կը կասեցնեն արշաւը: Ամէնէն ազատական երկրին մէջ ալ, ժողովրդային առողջ բնազդը կը խրտչի Մոսկուայի մոնկոլեան խաղերէն: Յետոյ, Ռուսաստանը իրագիտական դաս մը եղաւ բոլորին համար: Տասը տարուան անցուդարձը բացաւ պարզամիտներուն եւ կամաւոր կոյրերուն աչքը, եւ պարապ տեղը չէ որ խորհրդային վարիչները հրապարակաւ կը խոստովանին թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը կ'ուշանայ, թերեւս 15-20 տարի:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի փորձը պատճառ եղաւ որ իսկապէս ուժ առնեն յետադիմական եւ բռնատիրական տարրերը: «Սեւ շապիկներու» մոլեգնութիւնը հիմ չպիտի ունենար, կամ թերեւս այսքան չպիտի ծաւալէր, եթէ ծագած չըլլային կարմրադրօշ այլ դիմակաւոր արշաւանքները երկիրէ երկիր:

Ամէն օր կը տեսնենք ինքնապաշտպանութեան ձեռնարկներ՝ խորհրդային արկածախնդրութեան դէմ: Անգլիոյ խզումը աւելի սաստկացուց զգուշութեան եւ հակազդեցութեան աշխատանքը: Չկայ երկիր մը որ վարանի պաշտպանողական միջոցներուն մէջ: Մէկը օրէնքէ դուրս հռչակած է համայնավարութիւնը. ուրիշ մը այդ ճամբուն վրայ կը գտնուի. երրորդ մը շարժման մէջ դրած է իր լրտեսական ու ոստիկանական ուժը: Կան, վերջապէս, երկիրներ ալ, որոնք առանց բուռն միջոցներ ցուցադրելու, կը յայտնեն վճռական կամք՝ ո՛ր եւ է արկածախնդրութիւն խեղդելու: Այս կարգէն են Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա, որոնք յամր, անզգալի, բայց ապահով եւ կորովի պայքար մը կը մղեն:

Վիէննայի օրինակը պատճառ պիտի ըլլայ որ աւելի ձեւ ու մարմին առնէ այս նոր խաչակրութիւնը, եւ պրկուին օղակները:

Հաւատա՞նք թէ այդ օրինակը պիտի արթնցնէ նաեւ մեր աքլորները:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄԱԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

«Յուսաբեր», դիտել տալով որ «մեր ժողովուրդի շուրջ մէկ երրորդը կը բնակի գաղութներու մէջ՝ շրջապատուած այլացեղ, այլալեզու եւ այլակրօն ժողովուրդներով», կը մատնանշէ ձուլման ահաւոր վտանգը (14 Յուլիս).

—«Գաղութներու մէջ շուրջ 700 հազար հայութիւն ունինք: Մեզ նման փոքրաքանակ ժողովուրդի մը համար անփոխարինելի գանձ մըն է ասիկա. անվթար պահել զայն, կը նշանակէ՝ կարեւորագոյն յաղթանակ մը շահիլ. կորսնցնել զայն, կը նշանակէ՝ անբուժելի հարուած մը հասցնել մեր ժողովուրդին:

«Արդ, ի՞նչ կ'ընենք այդ ուղղութեամբ:

«Գրեթէ ոչինչ:

«Փարած պայքարի հին զէնքերուն, ամէն ինչ ճակատագրին յանձնած ենք, թողլով, որ օտարացումի յորձանքը գայ եւ բազմութիւններով մեր ժողովուրդը քշէ ու տանի:

«Մեր ժողովուրդի թշնամիները— Մոսկուայէն, Երեւանէն ու Էնկիւրիէն մինչեւ հեռաւոր գաղութները— տարբեր պատճառներով զոհ մնացին անշուշտ, որ հայ ժողովուրդը իր ուժերը կը սպառէ ոչ թէ հայութեան վերջին բեկորները փրկելու, կազմակերպելու եւ ազգաշէն գործի լծելու աշխատանքին վրայ, այլ ընդհակառակը, ամէն ճիգ կ'ընէ անոնց քայքայումը արագացնելու եւ հայութիւնը սպանիչ պառակտումներու գիրկը նետելու:

«Իսկ մե՞նք . . .

«Հրաշքներ չէ անշուշտ— կ'ըսեն թէ՝ ատոնց դարը վաղուց անցած է— որ կը սպասենք Համագաղութային Կազմակերպութենէն:

«Սակայն կը հաւատանք, որ այս կազմակերպութեան ստեղծումով հնարաւոր պիտի ըլլայ նոր պատուարներ կառուցանել ձուլման վտանգին առջեւ:

«Ինչո՞ւ չենք ստեղծեր, ինչո՞ւ այս ոճիրը մեր ժողովուրդին ու մեր ապագային հանդէպ:

«Ո՞վ է որ զգաստութեան խօսքը պիտի հնչեցնէ եւ այս ժողովուրդը լծէ ազգահաւաքման եւ հայրենաշինութեան փրկարար գործին:»

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պուքրէշի ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան հրատարակած հաշուեկշիռէն կ'երեւայ որ վերջին ինը ամսուան ընթացքին վարժարանը ունեցած է 605,395 լէյի հասոյթ, որուն 226,540 լէյը աշակերտներու թոշակներէ, 300,000ը արեւելեան պարահանդէսէն, 35,700ը կրթական տուրքէ, 18,500ը նուիրատուութիւններէ, եւ 26,155ը զանազան հանգանակներէ: Ծախքերը կը հասնին 716,476 լէյի, որով դպրոցը բաց կ'ունենայ այս տարի 110,081 լէյ:

*** Ճուրճովայի Հայերը քանի մը դասարան բացին այս տարի՝ իրենց մանուկներուն հայ լեզուն, կրօնը եւ պատմութիւնը սորվեցնելու համար: 40ի կը հասնի արդէն հոն յաճախող հայ մանուկներուն թիւը: Բայց որովհետեւ տեղացիները չեն կրնար հայթայթել՝ այս կրթարանին տարեկան 70,000 լէյի պիտաճէն՝ դիմած են Ռումանիոյ Հայկ. Միութեան զարման մը խնդրելով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վիէննայի զոհերուն յուղարկաւորութիւնը

Շնորհիւ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ բանուորական կազմակերպութեանց տրուած հրահանգներուն, Յուլիս 15ի զոհերուն յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ, առանց միջադէպի, կեդրոնական գերեզմանին մէջ, որ քաղաքէն դուրս կը գտնուի: Շրջակայ բոլոր փողոցները սեւ դրօշակներով զարդարուած էին: Գերեզմանատան գլխաւոր մուտքին առջեւ շինուած էր հսկայ մահարձան մը, որուն վրայ դրուած էին 57 դագաղներ: Զոհերու ընտանիքները մահարձանին առջեւ տեղ գրաւած էին: Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ ղրկուած էին. աչքի կը զարնէին քաղաքապետութեան, ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց ղրկած հսկայ ծաղկեպսակները: Ընկերվարական բոլոր կազմակերպութիւնները ներկայացուցիչներ եւ պատուիրակութիւններ ունէին:

Քաղաքապետութեան խորհրդական մը ցաւակցութիւն յայտնեց զոհերու ընտանիքներուն: Ընկերվարական Էլլէնպօկէն խօսք առնելով յայտարարեց թէ բանուորները ապստամբած էին՝ զայրացած իրենց դէմ գործուած անարդարութենէն: Խօսեցաւ նաեւ համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որուն յաջորդեց Բանուորական Միջազգայինի ընդհանուր քարտուղար Ատլէր:

Արարողութենէն վերջ դագաղներէն մաս մը կիզարան տարուեցան այրուելու, մաս մըն ալ փոսերու մէջ թաղուեցան: Այդ պահուն յուզիչ տեսարան մը պարզուեցաւ: Շատ մը կիներ նուաղեցան:

Վիրաւորներէն մեռան 42 հոգի եւս, որոնց թաղումը պիտի կատարուի այսօր:

Յունաստանի Հայերուն հպատակութիւնը

Աթէնքի «Նոր Օր»ը հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանայ թէ վերջերս հայ անհատներու կողմէ զանազան պետութիւններու հպատակութիւններ ընդունելու համար կատարուած դիմումները խիստ աննպաստ տպաւորութիւն մը թողած են արտաքին գործերու նախարարութեան վրայ: Ինչպէս ծանօթ է, հիւպատոսարանները օտարահպատակութեան մասին կատարուած ամէն դիմում պարտաւորուած են տեղեկացնել արտաքին նախարարութեան: Ասոնք վերջերս կարեւոր թիւ մը կազմած ըլլալով, կառավարութիւնը պատրաստելու վրայ է հրամանագիր մը որով Յունաստանէն պիտի վտարուին օտարահպատակութեան համար նոր դիմումներ կատարող Հայերը:

«Նոր Օր» կ'աւելցնէ թէ կառավարութիւնը տրամադիր է դիւրութիւններ ընծայելու բոլոր այն Հայերուն, որոնք կ'ուզեն հելլէնահպատակութիւն ընդունիլ:

Պոլսոյ Ռուսերը տարի մըն ալ պիտի մնան

Ասկէ առաջ Թուրք կառավարութիւնը որոշ պայմանաժամ տուած էր ճերմակ Ռուսերուն Թուրքիայէն մեկնելու համար: Այս պայմանաժամը թէեւ կը լրանայ Յուլիս 31ին, բայց Ազգերու Դաշնակցութեան պատուիրակութեան կողմէ կատարուած դիմումին վրայ, պայմանաժամը մէկ տարի երկարաձգուած է: Այս վերջին որոշումը քանի մը օրէն պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի:

Եօթանասուն հազար Ռուսերէն հազիւ երկու հազար մնացած է հիմա եւ գրեթէ բոլորն ալ գործ գտած են իրենց համար:

Վրացիներու դատը սկսաւ

Մոսկուայէն Յուլիս 20 թուով կը հեռագրեն.—

Այսօր Խարքովի մէջ, Ուկրայինայի գերագոյն ատեանին առջեւ հանուեցան տասներկու վրացի մէնշեվիկներ, որոնց գլուխը կը գտնուի Անճափարիձէ: Ասոնք ամբաստանուած են թէ հակայեղափոխական գործունէութիւն ունէին ուկրայնական հողին վրայ: (Տեսնել Բ. էջի յօդուածը):

*** Ռիկայէն «Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Քուրթսի խորհրդային դատարանին կողմէ վերջերս մահուան դատապարտուած ինը աւազակներ գնդակահարուած են:

Ռումանիոյ Ֆերտինանտ թագաւորը մեռաւ

Ռումանիոյ թագաւորը, որ երկար ատենէ ի վեր աղիքի քաղցկեղէ կը տառապէր եւ որուն առողջական վիճակին մասին ամէն օր հակասական լուրեր կը հասնէին, Սինայայի Փէլիշօրի դղեակին մէջ մեռաւ չորեքշաբթի լուսնալիք գիշերը ժամը 2.15ին: Երկուշաբթի օր վիճակը յանկարծ ծանրացած էր՝ պաղառութեան մը հետեւանքով: Մեռած պահուն ներկայ էր ամբողջ արքայական ընտանիքը, բացի նախկին գահաժառանգ իշխանէն՝ որ Փարիզ կը գտնուի: Փէլիշօր հասան նաեւ Եուկոսլաւիոյ Մառի թագուհին եւ Յունաստանի նախկին թագաւորն ու թագուհին:

Թագաւորին մահուան լուրը մեծ յուզում առաջ բերաւ Ռումանիոյ մէջ: Անմիջապէս կազմուեցաւ Խնամակալական ժողով, որուն կ'անդամակցին թագաւորին երկրորդ տղան, ուրմէն եկեղեցիին պետ՝ Միրօն, Վճռաբեկ Ատեանի Ա. նախագահ Պզտիկան: Խնամակալները իշխանութեան գլուխ պիտի մնան մինչեւ գահաժառանգ իշխան Միհայիլի (5 տարեկան) չա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՄԱՆ ԴԱՏԵՐԸ

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան Դիւանէն կը հաղորդուի թէ՝ «Պատուիրակութիւնը, ֆրանսացի փաստաբանի մը միջոցաւ կառավարական պատկանեալ պաշտօնատան հետ բանակցութեան մէջ ըլլալով, ինչպէս գիտէք Կաթող. Պատուիրակութիւնը ամուսնալուծման դատեր լսելու իրաւունք ձեռք բերէ ամէն անոնց համար որոնք միայն եկեղեցական պսակով միացած ըլլալով, եկեղեցական օրինաց համաձայն ամուսնալուծման խնդրանք կը ներկայացնեն:

«Ուստի ամէն անոնք որոնք ամուսնական դատ ունենալով, ամուսնալուծման վճռագիր ստանալու համար շարունակ Կաթող. Պատուիրակութեան կը դիմեն, ստիպուած են սպասել մինչեւ յաջող վախճանը սկսուած բանակցութեանց, որ մօտալուտ է, ըստ առնուած տեղեկութեանց:

«Իսկ միանգամայն քաղաքական պսակով ամուսնացողներուն կը յանձնարարուի նախապէս դիմել քաղաքային դատարաններուն՝ համաձայն երկրին օրինաց:»

ԿԱՐԳԸ ԵԿԱՒ ՍԵՒԱՆԻ

Անդրկովկասի Դաշնակցային կառավարութեան նախորդ փոխնախագահ Ս. Խանոյեան՝ «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (9 Յուլիս) կը նկարագրէ իր պտոյտը դէպի Սեւանայ կղզին: Այդ պտոյտը պարզ այցելութիւն մը չէ, այլ ինչպէս կը խոստովանի յօդուածին մէջ, կատարուած է մասնաւոր նպատակով մը:

— Սեւանայ կղզին անախրոնիզմ է (ժամանակավրէպ): Ինչ անել կղզին: Ահա այդ «ի՞նչ անել»ուն է վերաբերում մեր այցելութեան խոնարհ զեկուցումը:

Անշուշտ, ուխտագնացութեան չպիտի երթար կոմիսարը: Ան երբեք «ոտք դրած չէ» կղզիին վրայ, «տեսակ մը հակակղերական բնազդ» հեռու պահեր է զինք կղզիէն, որ «հեռուից դժբախտ է նմանում»:

Այս անգամ, նոյն այդ ատելութեամբ կ'այցելէ կղզին: Ու կանանչ թոյն մը կուգայ իր բերնէն, երբ կը հանդիպի առաջին մարդուն կղզիին բնակիչներէն:

— Ո՞վ էք, կը հարցնէ կոմիսարը անծանօթին:

— Սպասաւոր, կ'օգնեմ եկեղեցուն:

— Տիրացու է, կը մտածէ կոմիսարը:

— Ո՞ր տեղացի էք:

— Երեւանցի: Գերմանիա գերի էի, եկել եմ հայրենիք, հիմա էլ հոս սպասաւորութիւն կ'ընեմ:

Կոմիսարը «հոս» եւ «կ'ընեմ» բառերէն կը խրտչի: Թրքահայ «խաչագող է», կը մտածէ:

Յետոյ Խանոյեան կը դիտէ վանքը, «վախկոտ ճղճիկներու նման դէս ու դէն երեւացող մարդիկը»:

Կը հասնի: Կղզին գեղեցիկ է: Հոն շատ հանգստացաւ կղերը: Կը բաւէ: Այժմ պէտք է վանքը փոխակերպել հանգստեան տունի եւ յատկացնել բանուորներուն:

Ահա «զեկուցումը» կոմիսարին այցելութեան:

ՏԷՄՍԻ-ՇԱՐՔԻ ԿՌՓԱՄԱՐՏԸ

Երէկ Նիւ Եորքի Եանքի Սթատիոմին մէջ տեղի ունեցաւ Տէմսի-Շարքի մեծ կռփամարտը 80,000 հոգիի ներկայութեան: Մէկ տոմսակը մինչեւ 3000 ֆր.ի ծախուած է: Արդիւնքը վաղուան թիւով:

CCCP.

ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ ԽԱՐՔՈՎԻ ՄԷՋ

Յուլիս 20ին Խարքովի մէջ նշանակուած էր խումբ մը Վրացիներու դատը։ Ամբաստանագիրը արդէն հաստատուած է Ուկրայինայի Գերագոյն Դատարանին կողմէն եւ ամփոփումը յանձնուած է մամուլին։

Քաղենք էական մասերը.—

1922ին Խորհրդային Միութենէն արտասահման փախուեցան խումբ մը վրացի գործիչներ։ Անոնց մէկը, վրաց Սոցիալ-Դէմոկրատ կուսակցութեան անդամ Անճափարիձէն, 1925 Յունիսին, կանչուած է Փարիզ եւ վրաց մենշեւիկներու արտասահմանեան պիւրօի յատուկ յանձնարարութեամբ ղրկուած է գործելու Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս։ Պիւրօի նախագահ Ժորտանիա յայտնած է Անճափարիձէին, որ 1924ի ապստամբութենէն յետոյ կապը արտասահմանի կազմակերպութեան եւ երկրի մարմիններու միջեւ կտրուած է եւ որ Անճափարիձէն պէտք է երթայ Վրաստան, վերահաստատէ խզուած կապը, արտասահմանի պիւրօի, վրաց միջկուսակցական կոմիտէի եւ կառավարութեան հրահանգները տանի երկիր եւ աշխատի ամրացնել կուսակցական կազմակերպութիւնները։ Համաձայն այդ հրահանգներու, երկրի Կեդր. Կոմիտէն պիտի ջանայ վերահաստատել Վրաստանի հակապոլշեւիկ ուժերու մէկ ճակատ՝ մենշեւիկ, սոցիալ-ֆէտէրալիստ, սոցիալ-յեղափոխական եւ ազգային-դեմոկրատ կուսակցութիւններու միջեւ, գումարել կուսակցական խորհրդաժողով եւ ընտրել նոր Կեդր. Կոմիտէ եւ կազմակերպել «Մարքսիստ Երիտասարդական Միութիւն» մը։ Որպէսզի կարելի ըլլայ խուսափիլ յաճախակի փլուզումներէ, Կեդր. Կոմիտէն պէտք է հաստատել Վրաստանի գիւղերէն մէկուն մէջ եւ Թիֆլիսի մէջ ալ պահել միջնորդ-տեղեկատու կայան մը։ Այլ եւ պէտք է Վրաստանի մէջ կատարել կարգ մը հակախորհրդային թշնամական ձեռնարկներ

Ժորտանիան ըսած է Անճափարիձէին, թէ պէտք է երթայ Լեհաստանի վրայով, ուր վրաց կառավարութեան անպաշտօն ներկայացուցիչ Իմնաձէն կ'օգնէ իրեն սահմանը անցնելու։ Անճափարիձէ ստացած է արտասահմանի պիւրօէն 11,000 ֆր. եւ Փարիզի կազմակերպութեան քուէարկած քաղաքական բանաձեւը՝ ծածկագիր։

Վարշաւիոյ մէջ, Անճափարիձէն ներկայացած է Իմնաձէին և Վրաց նախկին սպայակոյտի պետ ու այժմ լեհական սպայակոյտի պաշտօնեայ Զաքարիաձէի, որոնց հետ մէկտեղ մեկնած է Լվով, ուր կը գտնուի լեհական սպայակոյտի մէկ բաժինը։ Հոս Անճափարիձէ ծանօթացած է լեհական սպայակոյտի 5րդ էքսփոզիթուրայի 2րդ բաժնի գործակալ Փենքով-Փոլոժնիի եւ նոյն սպայակոյտի երկու սպաներուն, որոնց օգնութեամբ 1925ի ամառը, անցած է սահմանը, եւ Փենքով-Փոլոժնիի հետ միասին հասած է Քիեւ։

Քիեւի մէջ Անճափարիձէ անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտած է Ժորտանիայի յանձնարարած մարդոց՝ վրաց գաղտնի կուսակցութեանց անդամներուն հետ։ Նուով կազմուած է միջնորդ-տեղեկատու կայան մը՝ Լեհաստանէն եւ Թիֆլիսէն եկող սուրհանդակները ընդունելու համար։ Այլեւ ստեղծուած է միջկուսակցական բջիջ մը, որ ի միջի այլոց, նպատակ դրած է Աժտէրխանի եւ Թաշկենտի մէջ հիմնել «Արեւելքի ժողովուրդներու տուներ», իբրեւ հիմքեր բոլոր հակախորհրդային կազմակերպութիւններու համար։

Յետոյ, Անճափարիձէ, Փենքով-Փոլոժնիի հետ միասին մեկնած է Թիֆլիս, ուր յարաբերութեան մէջ մտած է Վրաստանի սոց.-դէմ. կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի անդամ Մամիայի հետ, որուն յանձնած է բերած բոլոր հրահանգներն ու դրամը։ Մամիա տեղեկութիւններ տուած է կուսակցութեան վիճակի եւ գործերու մասին եւ յանձնած է նամակ մը արտասահմանի Բիւրօի անունով։ Այդ նամակին մէջ Մամիա կը յայտնէ, որ 1925 Յուլիսին գումարուած է վրաց սոց.-դէմոկրատներու խորհրդաժողով մը, ուր ընտրուած է նոր կեդր. կոմիտէ, եւ կը գանգատի նիւթական անձկութեան ու մեծ կարիքներու մասին՝ պահանջելով արտասահմանէն ամսական 1800 ռուբլի նպաստ։

Անճափարիձէի հետ եկող Փենքով-Փոլոժնին լեհական սպայակոյտի կողմէ պաշտօն ունէր տեղեկութիւններ հաւաքել կարմիր բանակի մասին։ Ան քանի մը անգամ անցած է սահմանը՝ տանիլ-բերելով նամակներ ու լուրեր եւ կապ պահելով Քիեւի վրաց կազմակերպութեան, արտասահմանի պիւրօի եւ Վրաստանի մենշեւիկեան կեդր. կոմիտէի միջեւ։ Քիեւի զինուորական պաշտօնեայի մը միջոցով ստացած է զինուորական վկայական մը իրեն եւ Անճափարիձէի համար եւ այդ վկայականով ճամբորդութիւններ կատարած է։

1925ի Օգոստոսին սահմանը անցնելու պահուն, Քամենից-Փոտոլսքի մէջ, Անճափարիձէ ու Փենքով-Փոլոժնի ձերբակալուած են Կէփէուի (Չեկա) կողմէ։ Այս ձերբակալութեան լուրը հաղորդելու նպատակով, սահմանը անցած են Քիեւի վրաց միջկուսակցական կոմիտէի անդամներ Արոշիձէ — Կոկորեշվիլին եւ Չերքվիանին։ Առաջինը, վերադառնալու ատեն, բռնուած է, միւսը կրցած է փախչիլ։

Ահա այս գործն է, որ Յուլիս 20ին սկսաւ քննուիլ Ուկրայինայի գերագոյն դատարանի կողմէ։ Ամբաստանութեան տակ առնուած են 12 հոգի, որոնց եօթը Վրացիներ։ Կ'ամբաստանուին իբրեւ խորհրդային իշխանութեան դէմ դաւեր լարողներ, օտար պետութեան ի նպաստ լրտեսութիւն ընողներ եւ խորհրդային Ուկրայինայի քաղաքական եւ տնտեսական քայքայման ձգտողներ։

Այս ամբողջ պատմութեան մէջ մեզ համար, մասնաւորապէս, հետաքրքրական է երկու կէտ։

Նախ այն, որ մեր հարեւան Վրացիները եւ, առաջին առթիւ, սոցիալ-դեմոկրատները, պոլշեւիկներու դէմ մղած իրենց պայքարին մէջ կը գործակցին նաեւ լեհական սպայակոյտին, անոնց աջակցութեամբ սահմանը կ'անցնին եւ ձեռք ձեռքի տուած անոնց լրտեսներուն հետ՝ առաջ կը տանին իրենց գործը։ Մէկ կողմէն Համի Պաշն ու Քէնթըրպրիի արքեպիսկոպոսը, միւս կողմէն Մուսթաֆա Քէմալի ու Փիլսուտսկիի սպաներն ու լրտեսները — կը խոստովանինք՝ մեզի լաւ թռիչք ունին մեր հարեւանները...

Երկրորդ կարեւոր կէտը՝ Անճափարիձէի եւ իր ընկերներու ձերբակալման պարագան է։ Անկէ տարի մը առաջ ալ, չափէն աւելի խորհրդաւոր պայմաններու մէջ, ձերբակալուած էին Վալիկօ Ճուղելին, Նոյ Խոմերիկին, Ջխիկվիշվիլին եւ ուրիշներ։ Ու ահա, երկու տարի յետոյ, ոչ պակաս խորհրդաւոր պարագաներու տակ, կը ձերբակալուի Իվան Քարցեւաձէն՝ Կէփէուի ձեռքը տալով Ժորտանիայի ու Ռամիշվիլիի վարկաբեկիչ նամակները։

Ի՞նչ է այս, պատահական զուգադիպութի՞ւն, թէ որոշ դրութեան մը բնական եւ անխուսափելի հետեւանքը։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ, որ Չեկայի մարդիկ, դերձանի ծայրէն բռնածի պէս, քայլ առ քայլ կը հետեւին վրացի գործիչներու շարժումներուն եւ ուզած պահուն կը բռնեն բռնուելու ենթակայ մարդիկ։ Ինչպէ՞ս կը պատահի, որ Կէփէուն կ'իմանայ, թէ ի՛նչ կ'ընեն վրացի գործիչները լեհական սպայակոյտի մէջ կամ երբ կ'անցնին անոնք Լեհաստանէն, որպէս զի ձերբակալէն։ Հարցումներ որոնց մասին պէտք է մտածել լրջօրէն։

Շատ հետաքրքրական է Խարքովի դատը։ Տակաւին առիթ կ'ունենանք անդրադառնալու անոր, եթէ, բնականաբար, պոլշեւիկները երկաթէ կցպանքներով չփակեն դատարանի դուռները։

Ս. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՊԱՏԿԱՌԵԼԻ ԹԱՓՕՐԸ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն փրակայէն)

Ա.

Առջի օր, եւրոպական թերթերէ քաղելով, հրատարակեր էինք արդէն փրակայի բանուորական երկրորդ Ողիմպիականին նկարագրութիւնը, երբ ստացանք մեր աշխատակցին ընդարձակ թղթակցութիւնը։

Նկատի առնելով կատարուած գործին արժէքը, կը հրատարակենք նաեւ այս թղթակցութիւնը։

Չեխոսլովաքիոյ Հանրապետութեան մէջ մարզական երկու խոշոր կազմակերպութիւններ կան, որոնց շուրջ համախմբուած են երկրի բոլոր մարզական միութիւնները,— Սոկոլներու միութիւն եւ բանուորական մարզական միութիւն։

Առաջինը կէս դարու կեանք ունի. 1926ին իր 8րդ մարզական միջազգային խաղերը ցուցադրեց (ութ տարին մէկ անգամ)։ Իսկ բանուորական մարզական միութիւնը համեմատաբար նոր կազմակերպութիւն է, երեք տասնամեակի կեանք ունի, ու իր առաջին ողիմպիականը կազմակերպած է 1921ին (6 տարին մէկ անգամ)։

Սոկոլներու կազմակերպութեան կը մասնակցին ժողովուրդի ունեւոր խաւերն ու մտաւորականութիւնը, իսկ բանուորական մարզական միութեան ողիմպիականին՝ աշխատաւոր խոնարհ խաւերն ու մեծ մասամբ բանուորութիւնը։ Երկու կազմակերպութիւններն ալ անկուսակցական հողի վրայ են դրուած, թէեւ բանուորական մարզական միութեան ոգին Չեխոսլովաքիոյ Ս.-Դեմոկրատ կուսակցութիւնն է։ Անիկա ամբողջապէս վերջինիս անմիջական ազդեցութեան ու ղեկավարութեան տակ կը գտնուի ու անոր հրահանգներով կը կազմակերպուի ու կ'առաջնորդուի։ Չնայած բանուորական ողիմպիականի կարճատեւ կեանքին, խոշոր նուաճումներ կատարած է թէ միջազգային մարզական աշխարհին եւ թէ Չեխոսլովաքիայի Հանրապետութեան մէջ։ 1921էն սկսած իր եռուն ու ուշագրաւ մասնակցութիւնն է բերած միջազգային բոլոր ողիմպիական խաղերուն, իսկ Չեխ ու սլովաքիոյ բանուորական բազմութիւնները համախմբելու, մարզելու եւ մարզական խումբերու մէջ անդամագրելու համար խոշոր արդիւնքներու է հասած։ Բաւական է յիշել այն հանգամանքը, որ 1921ի առաջին բանուորական ողիմպիականին մասնակցած են 22 հազար աշխատաւորներ, իսկ այս տարուան բանուորական երկրորդ ողիմպիականին կը մասնակցէին 35 հազար աշխատաւորներ եւ 12 հազար աշակերտ աշակերտուհիներ։

Թէեւ Բ. Ողիմպիականը կազմակերպուած էր Չեխոսլովաքիոյ բանուորական մարզական կազմակերպութեան կեդրոնական վարչութեան կողմէ եւ ձգտում կար խոշոր չափերով չեխ հանրապետութեան աշխատաւորութեան մարտական խումբերը ցուցադրելու, սակայն 15 պետութիւններու մարզական խումբեր ընդառաջելով կեդր. վարչութեան հրաւէրին, իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնն էին բերած Ողիմպիականին թէ իրենց բանուորական թէ աշակերտական խումբերով. այնպէս որ Ողիմպիականը որքան Չեխոսլովաքիոյ բանուոր. մարզակ. կազմակերպութիւններու յաղթական թափօր մըն էր, նոյնքան նաեւ միջազգային աշխատաւորական մարզական կարողութիւններու եղբայրական սրտառուչ գոյց մը եղաւ։ Բ. Ողիմպիականին կը մասնակցէին հետեւեալ պետութիւնները՝ 1) Ամերիկայէն Չեխ բանուորական սոկոլները։ 2) Անգլիա— հեծելանիւներու խումբով, 3) Պելճիքա— մարզիկներու եւ մրցորդներու խումբերով, 4) Ֆինլանտիա— յայտնի ատլէտներու խումբով, 5) Ֆրանսա— թեթեւ մարզական խումբով եւ զանազան ներկայացուցիչներով, որոնք ընկերվարական բանուորական շարժման մէջ ուշագրաւ դեր են կատարած։ 6) Եուկօսլաւիան— բանուորական պատգամաւորութեամբ, 7) Լատվիան— «Մոթօսիկլիստ»ներու, թեթեւ մարզիկներու եւ սկաուտներու խումբերով, 8) Գերմանիան ներկայացուած էր երկու մարզական միութիւններով, որոնց թիւը կը հասնէր երեք հազարի։ 9) Աւստրիան— առանց հաշուելու չեխ մարզական խումբերը, իրենց զուտ գերման բանուորական խումբերով, որոնց թիւը երեք հազար էր։ 10) Ռումանիան— ֆութպօլիստներու մէկ խումբով, 11) Զուիցերիան— թեթեւ մարզական մէկ խումբով, 12) Լեհաստանը— հեծելանիւով ու թեթեւ մարզական մէկ խումբով, 13) Ուկրայնացիները կը մասնակցէին իրենց «Սիչ» կազմակերպութեամբ, 14) Հունգարիան 19 մրցողներով. 15) Հոլանտան առանձին բանուորական պատգամաւորութեամբ։

Այս բոլորի հետ Բ. ողիմպիականի խաղերու ընթացքին ներկայ էին ընկերվարական մամուլի ներկայացուցիչները, պետական, քաղաքական, հանրային գործիչներ ֆրանսայէն, Զուիցերիայէն, Չեխիայի Լեհերէն, Գերմանիայէն, Հունգարացիներէն եւ ռուսական տարագիր ընկերվարական հոսանքներու կողմէ։ Յետպատերազմեան շրջանին, երբ աշխատաւորութեան ու ընկերվարութեան խայտառակ թշնամիները օգտուելով պատերազմի ստեղծած խուճապէն, քաղաքական, տնտեսական ու պետական կեանքի անխուսափելի ցնցումներէն՝ ամենուրեք աշխատաւորութեան դատին եւ ընկերվարութեան մահը կը շփոթէին, ընկերվարական կուսակցութիւնները եւ առաջին առթիւ Աւստրիոյ ու անոր կրտսեր եղբայր՝ Չեխոսլովաքիոյ սոց. դեմոկրատները իրենց կատարած հսկայական աշխատանքներով նոր եւ ամրակուռ պատնէշ մը կը փորձեն կառուցանել աշխարհի դէզին, սպիտակ ու սեւ ֆաշիստներուն դէմ։ Չեխոսլովաքիոյ Ս.-Դէմոկրատեան հաւատարիմ իր աւագ ուսուցիչներու աւանդներուն եւ ա՛յսօրուայ գործունէութեան, այլեւս անբաւարար կը նկատէ աշխատաւորութեան շահերը լոկ գործադուլներով, խորհրդարաններու մէջ զարգացող բիւզանդական վէճերով ու միթինկներով պաշտպանել։ Ան գմայլելի իրատեսութեամբ ու վճռականութեամբ մտած է աշխատաւորութեան մէջ եւ իր ամենօրեայ անդուլ աշխատանքով, իր գործունէութեան բազմազան ձեւերով՝ իր մամուլով, իր բանաւոր պրոպագանդով, իր մարզական, արհեստակցական, կրթական, քաղաքապետական ու քաղաքական կազմակերպութիւններով օրը օրին ու ժամը ժամին կը կրթէ բանուորութիւնը եւ կը պատրաստուի ապագայ հանրային, պետական հսկայ ու բազմաճիւղ կեանքը իր ձեռքը առնելու եւ ղեկավարելու համար։

Երկու ամիս առաջ տեղի ունեցած Ս. Դեմոկրատիայի 15րդ համագումարին մէջ, այս գաղափարը դարձաւ հիմնական նպատակակէտ բոլոր աշխատանքներու։ Չեխ. Սոց. Դեմոկրատիայի ականաւոր վարիչներէն ծերակուտական Սոուկուպ այդ խորհրդաժողովին մէջ կը յայտարարէր թէ՝ բանուորութիւնը յամառ, հետեւողական ու անյողդողդ ջանքերով ինքն իրեն պիտի պատրաստուի ապագայ բարդ իրաւակարգի համար, նախ պիտի գիտակցի իր պատմական եզակի դերին, յետոյ պիտի սորվի ու սորվեցնէ ապագայ իրաւակարգի բարդ ու բազմակողմանի կազմակերպութիւնը եւ ապա ինքը իր կազմակերպած ու իրատես պայքարով ազատագրէ ինքզինքը եւ մարդկութիւնը։ Ահա ըստ Սոուկուպի —այն ճամբան, որով պիտի ընթանայ Չ. Ս. բանուորական Ս. Դէմ. կուսակցութիւնը։

Այս իրատես ու վճռական ոգին կը տիրէր ողիմպիականի ամբողջ խաղերու ընթացքին։

Յ. ՍԵՒԵԱՆ

(Մնացեալը վաղը)

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«Կոմունիստ»ի մէջ (4 Յուլիս), Յանձնախումբ մը, քննելէ յետոյ Բագուի հանքերն ու բանուորներուն վիճակը, կը քաղէ փաստեր, որոնք կը ներկայացնեն բանուորներու տխուր կացութիւնը, բոլորովին տարբեր՝ ռէքլամներէն բանուորական դրախտի մը մասին.

— «Բանուորներուն հանգիստ չի տրուիր։ 15,000 բանուորներ զրկուած են հանգստեան օրերէ։ Եւ, յոգնած բանուորը, բնախօսական է, սխալ շարժումներ կ'ընէ եւ արկածներու կ'ենթարկուի։ 600 նաւթահորերու քննութենէն յետոյ, հաստատուած է որ նաւթահորերու արկածները գերազանց թիւ մը կը կազմեն։ 1925ին, Բագուի նաւթահորերու բանուորներուն մէջ պատահած արկածներուն թիւն էր 5413, իսկ 1926ին այդ թիւը հասաւ 10,800ի։ Հանքերու մէջ բանուորներուն համար չէ ստեղծուած ո եւ է յարմարութիւն։ Կը պակսին տարրական պահանջներն անգամ։ Չկայ պահարան ուտելիք դնելու, ջուրի տեղ, լուացարան, եւ ոչ իսկ նստարան։

«Միջոցնե՞ր կը պակսին», ինչպէս կ'առարկեն։ Երբեք։ Լուացարանի շինութեան համար յատկացուած է 344,315 ռուբլի, գործածուած է միայն 63,084 ռուբլի։ Ճաշիչներու շինութեան համար յատկացուած է 115,196 ռուբլի, գործածուած է միայն կէսը։ Իսկ բաղնի գործարան մը շինելու համար յատկացուած դրամէն 79,565 ռուբլին ծախսուած է... ձիի ախոռ շինելու։ Գրասենեակներու շինութեան համար յատկացուած է 21,350 ռուբլի եւ ծախսուած է, «միջոցներ չունենալու» պատճառով, 182,638 ռուբլի։

ԱՆԻԻ ՊԷՄԶԱՅԻ ՀԱՆՔԵՐ…

Հայաստան, տուֆ … գաւ, ունի նաեւ պէմզա … քարը։ Գիւղացիները, … րուն մօտ, պէմզան կը … ծէին մետաղեայ ամաններ … բելու եւ փայլեցնելու համ… Քաղաքներուն մէջ ամէնէն … ւելի ատաղձագործները կը … ծածեն իրենց պահանջներ… համար։ Գործածուած է նաեւ … շինութեան քար։

Նախապէս, պէմզան կը բերուէր արտասահմանէն, նաւորապէս Իտալիայէն. … կայն երբ բացուեցան պէմզ… հանքերը, տեսնուեցաւ որ … կիրը չափազանց հարուստ … քան որ կարելի է մեծ քա… կութեամբ պէմզա արտա… գործածել յետոյ երկրին շ… բարական աշխատանքներ… մէջ, ինչպէս գործածուած է … ատեն։ Այսպէս, բացուած … քերուն մօտ կը գտնուի փլ… եկեղեցի մը, որ դարաւոր … թիւն ունի, եւ որուն շինութ… համար գործածուած է պէմ… իբր շաղախ։ Ծանօթ է նաեւ Զուարթնոցը, ինչպէս Անիի … ղեցիներէն շատերուն գմբ… ները՝ շինուած են պէմզ… խառնուրդով մը, որովհետեւ … դիմացկուն եւ թեթեւ է։

Պէմզայի գլխաւոր հանքերը կը գտնուին Անիի կայարա… 4 վերստ հեռու, իրարու մօ… զանազան տեղերու վրայ, 1) … տարածան, 2) Ջաղայի հան… րը։ Ժամանակաւորապէս կը … ծածուին նաեւ Ղանլըջա… Քեափանակ գիւղերուն հ… քերը։

Առաջին երկու հանքերու մէջ փորուած են 21 գետնու… ներ։ Հանքը դարձած է … բերկրեայ քաղաք մը, բազ… թիւ ճիւղաւորումներով ու … պարակներով։

Այս տարի, մինչեւ Օգոստ… սկիզբը, ռուսեւգերման ընկեր… թեան մը պիտի յանձնուի … միլիոն փութ փոշի պէմզա։ … մը յանձնուած է, մնացեալ… պատրաստ, սակայն վակոններ… պակասութեան պատճառով … չէ յանձնուած։ Այս տարուա… ընթացքին, պիտի արտահա… նաեւ 70,000 փութ պէմզ… խոշոր կտորներով։

Այժմ բանակցութիւններ … կատարուին նոյն ռուսեւգերմ… ընկերութեան հետ, երեք տ… ուան ընթացքին յանձնելու … մար 15 միլիոն փութ պէմզա։

Արտասահմանի շուկա… վրայ պէմզայի հսկայ պահ… կայ։ Պատերազմէն առաջ, Ռ… սաստան Իտալիայէն կը ստ… նար տարեկան 280,000 փ… պէմզա։ Այժմ, Ռուսաստան… զատ, յաճախորդ կը ներկայ… նան Գերմանիա, Ֆրանսա … Անգլիա. կը բաւէ որ. օժան… հանքերը մեքենայով, կարել… ըլլայ հայթայթել թէ առատ … թէ աժան քան իտալակա…

Հանքերուն մէջ կ'աշխատ… 285 բանուորներ։ Քարը հոր… դուրս կը բերուի փոքրիկ վ… կոններով նեղ երկաթուղիներ… վրայէն։ Բանուորներն են, որ … քշեն վակոնները։ Մինչեւ … լեկտրական ուժի մը ստեղծում… մտադրութիւն կայ, այդ փ… խադրութիւնը կատարել ձիեր… Գերմանիայէն ապսպրուած … մասնաւոր մեքենաներ, որոն… քարերը պիտի վերածեն աղիւ… նման կտորներու։ Ռուսեւգերմ… ընկերութիւնն ալ, իր կարգի… ստացած պէմզային փոխար… համաձայն պայմանագրութեա… Ալեքսանդրապոլ կամ Անիի կ… յարանին մօտ պիտի հիմնէ գո… ծարան մը, որ պէմզան պի… կաղապարէ շինութեան պատ… րաստ քարերու։ Այդ կաղ… պարուած քարերով, գիւղի … տուն մը շինել 3-4 շաբթ… ընթացքին։

Մասնագէտներու կարծիքով … հանքերու մէջ կայ 500 միլի… փութ պէմզայի պաշար, որ … բաւէ 80 տարուան համար։ Ո… րիշներ աւելի կը գնահատեն…

(Խորհրդ. Հայաստան 7 Յուլի…)

…ԾԱՂ.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

…ղոլսահյայ թերթերուն չոր… էջերը միշտ մեր բժիշկ… են որ գրաւած են… դրա… եւ անխուսափելիօրէն ա… կարգի գրաւոդները կ'ըլլան …ակնոտ ու սանձարձակ: Մեր …չկնե՞րն էին որ բացառու… պիտի կազմէին: կարդանք …ոնցմէ մէկուն ծանուցումը:

«ՏՈՔԹ. Մ. Մ. ՄԱՀՈՒՆԻ …մարաճուչակ մասնագէտ, վկայ… փարիզէն, նախկին բժիշկ …մըլ-Լուի, Նէքէր, Սէնկէր ու Շա… …թոն հիւանդանոցներու, …կը ծանուցանէ վսեմաշուք …ասարակութեան թէ իր արքա… …նման, հոյակապ, պալատա… …ան քլինիքին մէջ կը դար… …նէ արանց, կանանց, ման… …նց, ծերոց, երիտասարդաց, …տանեկաց բոլոր գաղտնի ու …ոթ հիւանդութիւնները:

…Դեռ նոր վերադարձած ըլլա… Փարիզ-Պերլին-Վիէննայէն …գացած էր մասնաւոր ու… …մասիրութիւններու համար, …հետը բերած է բազմաթիւ …ծիքներ ու ապարատ մեթոտ…: Մասնագէտ է մասնաւորա… ֆրանկախտի, ստամոքսի …ութեան, ամլութեան, շա… …կերութեան, շատախօսու… …ան ու յուսահատ անկարո… …թեան: Այս վերջին հիւան… …թիւնը կր բուժէ մոգական …պով մը որ գիւթական ազդե… …թիւն ունի: Կը պարգեւէ ա… …ջութիւն, գեղեցկութիւն, ե… …տասարդութիւն: Իր պատուոյն …այ կ'երդնու Թուլբերանու… …ն չընել: Հայ լայֆ հիւանդ… …ու համար ի վերին Երուսա… …ի ոճով սենեակներ կահաւո… …ծ է:

…հիւանդ կ'ընդունի ամէն վայր… …ան: Հիւանդները իրար չեն …նեն: Մէկ դռնէն կ'առնէ …ս դռնէն կը հանէ: Վերջա… …կը պարգեւէ յաւիտենա… …ն հանգիստ:»

…Այս բոլորը լաւ է քիչ մը ծի… …ղելու համար: Սակայն իրենց …ուցումներուն շրջագիծերը …քան սեւ ու հաստ են որ կը …ցնեն մահուան ազդերը: …եւ իրենց ամբողջ շատախօ… …թեան մէջ, միակ յուրջ ու …երծ մասը այս սեւ սեւ գի… …ն են կարծեմ:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

…ԱՐԻՆԵՐԸ.— Լիւքսէնպուրկի …ներու միութեան ընդհ. …տուղարը Պիւպէք Փարիզ …ւ պատելու: Երկու երիտա… …ներ, արիներու հագուստով, …յացան եւ նշան ըրին պօյ… …ութեան: Պիւպէք բարե… …ցաւ, սրճարան տարաւ, ինք… …րժ նստեցուց, խնդաց ու …ցուց: Երբ բաժնուեցաւ, …ացեր որ լար: Կեղծ արինե… …ողոպտած էին զինք: Դիմեց …իկանատուն, որ յաջողեցաւ …ել կեղծ արիները, որոնք ճշ… …իտ երիտասարդ գողեր էին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԴՐԱՄ ՂՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Արտասահմանէն, մասնաւորաբար Ամերիկայէն՝ Հայեր զանազան միջոցներով դրամ կը ղրկեն Հայաստան, իրենց պարագաներուն: Եւ յաճախ այս դրամական առաքումները տեղի կուտան թիւրիմացութիւններու, կորուստներու:

Դիւրութիւն մը տալու համար խորհրդային Հայաստանի աշխատակիցը 16 Յուլիս թուականով կը յայտարարէ թէ Խորհրդային Պետական Դրամատունը Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Թուրքիոյ, Յունաստանի, Հնդկաստանի, Պաղեստինի, Աւստրիոյ, եւ Պարսկաստանի մէջ ունի թղթակից դրամատուներ, որոնց կարելի է դիմել դրամ ղրկելու համար Հայաստան: Այս թղթակից դրամատուներուն հրամանով, Հայաստանի մէջ դրամը կը վճարուի ինչպէս ուզուի, ֆրանքով, տոլարով կամ սթէրլինով:

Կը յանձնարարուին մասնաւորաբար հետեւեալ դրամատուները.— Bank of United States, American Express Co., Canadian Pacific Express Co.:

ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԸ

«Մուրճ-Մանգաղ» կը գրէ (14 Յուլիս).— Այս տարուան ընթացքին, Արմաւիրի մէջ բացուեցաւ հայկական նոր դպրոց մը: Շէնքը բաւական յարմար է, ունի 3 դասարան, աշակերտներուն թիւն է 150, բաժնուած՝ 4 կարգերու:

Շնորհիւ գաղթական Հայերուն, դպրոցը կանոնաւոր կեանք ունի, պարտքերէն ազատուած, թէեւ դեռ կան անհրաժեշտ պահանջներ: Աշակերտներուն հարիւրին 95ը աղքատի զաւակներ են: Ձմեռը առքը բոպիկ դպրոց կուգային: Ծնողքները բան չխնայեցին, որպէս զի դպրոցը կարօտ չմնայ:

Դժբախտաբար, դպրոցին մէջ կը բնակին քանի մը հաշմանդամներ, զորս կարելի չեղաւ ուրիշ տեղ փոխադրել: Ընտրած են բանւորական մեծ սենեակ մը, եւ այդ՝ արգելք կ'ըլլայ դպրոցական աշխատանքներու կանոնաւորման:

Դպրոցին տնօրէնը հազար դիմումներ ըրաւ եւ սակայն իշխանութիւնները չկրցին սենեակէն դուրս հանել զանոնք:

Դպրոցը ունի ընդարձակ պարտէզ մը, որ անմշակ մնացած էր:

*** Արմաւիրի շրջանին մէջ կայ նաեւ Շահումեան անունով հայկ. դպրոց մը: Այս տարի տուաւ 16 շրջանաւարտ,

ԸՆԹԵՐՑՈՂ,

ԿԸ ՍԻՐԵ՞Ս «ՅԱՌԱՋ»Ը

Թոյլ մի տար որ դուն վճարես եւ ուրիշները ծրի կարդան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ընտրութեանց նախօրեակին ենք: Գաղութին մէջ կայ ընդհանուր անտարբերութիւն: Միւս կողմէ, նպատակաւոր արգելքներ կը տեսնուին:

Որքան ալ հիմնաւոր պատճառ ունենայ անտարբերութիւնը,— տնտեսական հոգեր եւն.— չի կրնար արդարանալ: Պէտք է մասնակցիլ ընտրութիւններուն, ապիկարութեան եւ չարաշահութեան դուռները փակելու համար: Լիոնի Ազգ. Միութիւնը հրաւիրած է հասարակութիւնը որ իր տուրքը վճարէ, ընտրութեանց մասնակցելու համար: Եւ սակայն չէ ուզած ընտրական մարմին մը կազմել, որպէսզի կարենան միայն տեղեակ ըլլալ ընտրութեանց եղանակին: Այս չկամութիւնը կասկածներ կը ներշնչէ: Եթէ խսկապէս կ'ուզեն որ բոլոր հասարակութիւնը մասնակցի եւ ընտրական թղթերէն ժողովուրդէն մարդիկ որ հսկեն ընտրական գործին վրայ, ինչո՞ւ չեն ուզեր եւ նոյնիսկ թեմական խորհուրդի հրահանգը մերժելու կ'ելլեն: Մինչեւ հիմա վերի հրահանգները պատգամներ էին: Ի՞նչպէս կը մերժեն հիմա: Աւելցնեմ որ այս տեղեկութիւնները իրենցմէ քաղած եմ: Իրենք նշանակովի մարմին են ընտրուած՝ կաթողիկոսական: Ոչ մէկ պարագայի մէջ կրնան մերժել հրահանգը, այլապէս պարտաւոր են հրաժարիլ: Այս ընթացքը նոր բարդութիւններ պիտի ստեղծէ:

Անցորդ

ՁԱՐՍԱՆՃԱԳՅԻՆԵՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Նկատի ունենալով Վալանսի հայրենակիցներու բաղձանքը եւ Մարսէյլի մեր նորակազմ Հայրենակցական Միութեան մասնաճիւղին կոչը, Յուլիս 17ին հաւաքուեցանք 15 հայրենակիցներով եւ կազմեցինք մասնաճիւղ մը: Վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Տիգրան Քէհեան (ատենապետ), Պ. Պօղոս Մարտիրոսեան (ատենադպիր) եւ Պ. Մկրտիչ Սողիկեան (գանձապահ):

Մասնաճիւղիս նպատակն է նիւթապէս եւ բարոյապէս օգնել մեր կարօտ հայրենակիցներուն եւ պայքարիլ այլասերման դէմ: Անշուշտ մասնաճիւղերը գործակցելով իրենց կարելին պիտի ընեն մեր հայրենակիցներու օգտին համար: Ամէնէն առաջ, անհրաժեշտ է Ֆրանսայի մէջ գտնուած փոքրիկներու ուսում տալ մայրենի լեզուով, ինչպէս Սուրիոյ Հայրենակցական Միութիւնը ունի իր առանձին դպրոցը: Ուստի կը հրաւիրենք Ֆրանսայի գաւառներու մեր բոլոր հայրենակիցները, որ ուր որ կը գտնուին հինգ հայրենակիցներ, կազմեն մասնաճիւղեր եւ կապ հաստատեն Մարսիլիոյ եւն. մասնաճիւղներու հետ: Յոյսով ենք որ ինչպէս Մարսէյլի կոչը, մեր հրաւէրն ալ անլսելի չի մնար:

Վարչութիւն

ՔԷՍԻՐԻԿԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քէսիրիկի Ընդհանուր Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր երկրորդ տարեդարձին առթիւ սարքած էր թէյասեղան մը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 16ին: Հրաւիրուած էին աւելի քան 70 հոգի քէսիրիկցիներ եւ հիւրեր: Ամէն մարդ իր ընտանիքով բոլորուած էր առանձին սեղանի մը շուրջ, որ լիքն էր թարմ պտուղներով եւ զովացուցիչ ըմպելիքներով: Միութեան ատենապետ Պրն. Կիւմիւշեան բացումը կատարելով ըսաւ.— «Դժբախտաբար մեր մէջ չկայ մէկը որ կարենայ այս օրուան նշանակութիւնը լայնօրէն բացատրել, որովհետեւ մենք դպրոց չենք տեսած ու նախնական կրթութենէ զրկուած ենք: Սակայն այնպէս այս միութիւնը կրցեր է գոնէ մասամբ իր նպատակը իրագործել»: «Մեր Հայրենիք»էն վերջ, խօսք տրուեցաւ միութեան քարտուղար Պ. Նանեանի որ գրաւոր ճառ մը կարդաց, պարզելով քէսիրիկցիներու երէկուան ու այսօրուան վիճակը: «Մենք միասին տարտղնուած ենք աշխարհի չորս կողմերը, քաշկռտելով մեր հետ տառապանքի շարունակութիւնը»: Եզրակացնելով, ըսաւ թէ այս միութիւնը պիտի աշխատի տարտղնուած քէսիրիկցիները համախմբել եւ կայուն վիճակ մը ստեղծել:

Միութեան կողմէ խորոված հաւ մը աճուրդի դրուեցաւ եւ գոյացաւ 235 ֆրանք: Պ. Ս. Ճէրանեան (Վալանսէն) 35 ֆրանք տալով աճուրդը շահեցաւ ու դարձեալ միութեան նուիրեց: Երկրորդ անգամ եւս աճուրդ կատարուելով բարձրացաւ 360 ֆր.ի: Այդ միջոցին Ամերիկայէն եկած Պ. Պ. Յովհաննէս Ծաղիկեան եւ Յովհաննէս Աղնուրեան միութեան նուիրեցին 100ական ֆր.:

Մթնոլորտը շատ հաճելի էր: Լսեցինք բաժակաճառեր եւ արտասանութիւններ: Հանդէսը փակուեցաւ «Բամ փորոտան»ով: Ժամանակը ուշ էր, բայց ներկաները դժուարութեամբ բաժնուեցան:

Ներկայ մը

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ.— Կը տեղեկանանք թէ Մանուկ Նազարեան ամերիկահայ նշանաւոր ախոյեանը, Յուլիս 6ին մրցելով աշխարհի ախոյեան Ճօ Մէլքովիցի հետ, հաւասար մնացած է: Նազարեան Յունիս 16ի Պօսթընի մէջ իր կատարած մրցումի ընթացքին հռչակէր կարգացած է աշխարհի ախոյեանին, որ սիրով ընդունած է: Նազարեան դեռ նորահաս մըն է, որ մէկ տարուայ մէջ կատարած է 48 մրցում, որոնց 47ը յաղթանակ, իսկ մէկը հաւասար: Հակառակորդը Մէլքովից 355 անգամ կռուելէ վերջ է որ այդ տիտղոսին արժանացած է: Նազարեանի հակառակորդը կատաղի կռւող մըն է և բազմաթիւ անգամներ բեմին վրայէն իր հակառակորդները սարսափեցնելով փախցուցած է: Նազարեան մարմնական զանազան կէտերու վրայ առաւելութիւններ ունի իր հակառակորդին վրայ: Մանուկ Նազարեան 23 տարեկան է, իսկ Ճօ Մէլքովից 29:

ՀԵԾԵԼԱՆԻԻ.— Ֆրանսայի շրջանը շահելէն յետոյ Լիւքսէնպուրկցի Ֆրանց 27,000 ֆր. նուէր ստացաւ: Այս գումարին 17,000 ֆրանքը նուիրուած է l'Auto թերթին կողմէ, 8000 ֆրանքը օճառի ընկերութեան մը կողմէ, իսկ մնացեալները եկած են զանազան տեղերէ: Այս գումարէն զատ, Ն. Ֆրանց պիտի ստանայ աւելի կարեւոր գումար մը իր մասնակցած հեծելանիւի ընկերութենէն:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏՐՃԱՆԱԿՈՎ ԿՌԻՒ ՄԸ.— Վիլմօնպլի մէջ Բայլա կ'ամուսնանայ Ժանի հետ: Սակայն ընտանեկան բուռն վէճէրէ յետոյ, քանի մը ամիսէն կինը կը ձգէ տունը եւ կ'երթայ եղբայրներուն մօտ: Բայլա, կնոջ եղբայրներուն հանդէպ սաստիկ ոխով մը լեցուած, առջի օր, պատրուակով մը կը ներկայանայ անոնց տունը: Կըսկսի բուռն վէճ մը, ատրճանակները կը միջամտեն եւ դէմ դէմի կը կրակեն: Բայլա երկու գնդակ կը ստանայ եւ կնոջ եղբայրները նոյնպէս կը վիրաւորուին: Ոստիկանութիւնը վրայ կը հասնի եւ կը ձերբակալէ:

ԱՆՃԱՐԱԿ ԳՈՂԸ.— Ֆէօշէ, Մէզիի մէջ հանդիպեցաւ ընկերոջը՝ Մօնիէի: «Եկուր, սուրճ մը խմենք», ըսաւ եւ մտան սրճարան մը: Սուրճը խմեցին, քանի մը խօսք նետեցին, նոյն պահուն Ֆէօշէ յաջողեցաւ ընկերոջ գրպանը պարպել, եւ նետուեցաւ Մօնիէի հեծելանիւին վրայ ու փախաւ: Մօնիէ սկսաւ հալածել զայն: Երբ Ֆէօշէ ջրանցքի մը եզերքէն կը փախչէր, հեծելանիւը շրջեցաւ եւ ինքն ալ ջուրին մէջ ու խեղդուեցաւ: Մօնիէ դիակին գրպանէն հանեց գողցուած դրամը, առաւ հեծելանիւը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ ԳԵՏԻՆ ՄԷՋ.— Կիւսթէն ինքնաշարժով Սփայէն կը վերադառնար Վէր վիէ: Ճամբան, գետակի մը եզերքէն արշաւած պահուն, ետեւէն հասաւ ուրիշ ինքնաշարժ մը, որ առանց զգուշացնելու իր վազքը, ուզեց առաջ անցնիլ, ու բախեցաւ Կիւսթէնի ինքնաշարժին: Բախումը այնքան սաստիկ եղաւ, որ Կիւսթէնի ինքնաշարժը ինկաւ գետին մէջ: Երբ ինքնաշարժը դուրս հանեցին, Կիւսթէն եւ իր երկու ընկերները մեռած էին արդէն:

ԽՈՀԱՐԱՐԸ.— Տէր եւ տիկին Պիւսիէն ունէին խոհարարուհի մը, որ համեղ կերակուրներ կը պատրաստէր: Իրիկուն մըն ալ կերակուրին խառնեց վէրոնալ, քնացնելու համար իր տէրն ու տիրուհին: Վրայէն ալ ուզեց հրամցնել սուրճ մը, զոր չընդունեցին: Եւ սակայն կերակուրին հետ դրուած վէրոնալը բաւական եղաւ որ խոհարարուհին, հանդարտօրէն կողոպտէ տունը եւ մեկնի:

Առտուն երբ տէր եւ տիկին Պիւսիէն, ծանր քունէ մը արթնցան, տեսան որ տունը աղքատցած էր:

ԱՆՏԱՌԻՆ ԳՈՂԸ.— Ժամանակէ մը ի վեր Սէն Ժէրմէնի անտառին մէջ մարդ մը գողութեան ելած է: Անցեալ շաբաթ, այս մարդը յարձակած է ծերունի կնոջ մը վրայ եւ յափշտակած դրամապանակը:

Անցած օր ալ, դարձեալ, յարձակած է օրիորդի մը վրայ երեսին նետելով բուռ մը աւազ, որուն խառնած էր պղպեղ: Աղջիկը կուրացած, չկրցաւ դիմադրել գողին, որ յափշտակեց աղջկան պայուսակն ու դրամները եւ կորսուեցաւ:

Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ զայն:

ԽՄԱՆՆԵՐԸ.— Բագուի Երկաթուղիի պաշտօնեաները խման են: Այն կայարաններուն մէջ, ուր գինին աժան է, այնքան կը խմեն, որ բոլորովին կը գինովնան, յետոյ տիկերով կը փոխադրեն Բագու: Շատ անգամ, գինով ըլլալով, կը փախցնեն շոգեկառքը: Թիւ 13 շոգեկառքը երբ Բագու կը մտնէ, ճամբորդները կարծես միայն պաշտօնեաներն են, որոնք տիկերով, տակառներով, շիշերով գինի կ'իջեցնեն վար: Այս պատճառով, այս շոգեկառքին անունը դրուած է «պիանի պոյեզդ»:

Երեւակայել վտանգները, որոնք հաւանական են երբ շոգեկառքը վարողները գինովներ են: (կոմունիստ 1 Յուլիս)

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

…ՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

…ՈՆ ՈՒՐ ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ

ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Այնքան անմիտ չէ. պար…պէս աստիճանի բարձրացում …ցաւ:

— Ինչպէ՞ս:

— Հիմա ինքնաշարժի վարիչէ: Եւ լուրթենէ մը յետոյ, կար…ուզելով գիտել յառաջ բերե…արդիւնքը, ըսաւ.

— «Կարմիր կոյս»ին ինք…արժի վարիչը:

— Ահա՛ գեղեցիկ աշխատանք …ընդմիջեցի. կը շնորհաւորեմ

— Այո՛, գեղեցիկ աշխատանք …սաւ Խմայիլօֆ, որովհետեւ …այս դժոխային կինը ինչ …նէ կամ փորձէ, մեզմէ չի խուս…իր:

— Բայց ինծի համար ծանր է. ըսաւ բարկութեամբ գնդապետը, որ այս բոլորէն լուր չեմ ունեցած. ալ ուրեմն հոս բան մը չե՞մ ես:

— Հոս ամէն ինչ էք, պատասխանեց Խմայիլօֆ. մեր յարգելի պետն էք. բայց ճիշտ անոր համար որ մեր պետն էք, բոլորովին անպէտ կը նկատեմ գալ ձեր գլուխը տանիլ ամէն վայրկեան, մանրամասնութիւններ տալով գործերու մասին որոնք կարեւոր են թէեւ անշուշտ, բայց ես մինակս ալ կրնամ պէտք եղած կերպով վարել:

Այս յայտարարութիւնը որ եղած էր պարզօրէն եւ ամէնէն ջերմ հաւատարմութեան դրոշմով, հանդարտեցուց գնդապետը, որ ձեռքը Խմայիլօֆի երկարելով ըսաւ.

— Իրաւունք ունիք, ինչպէս միշտ: Եւ կը խոստովանիմ թէ՛ Օպլանովիչը Լոնտոն ղրկելով շատ գէշ գործ մը ըրած եղայ. բայց հիմա ի՞նչ եղած է ան:

— Բայց միշտ Ռաքովսքիի դեսպանատան մէջ է. անկից մեզի կը ղրկէ տեղեկագիրներ, որոնք կը ծառայեն ինծի ճշտելու Բուկինի տուած տեղեկութիւնները: Անկից զատ Մառիա Կոստանդինովնայի սիրահարն է. ահա թէ ինչո՞ւ կը մատնէ:

Եւ ինծի դառնալով ըսաւ.

— Այս կերպով էր որ, Պ. Նօպտի, կրցայ երեւան հանել ձեզի դէմ լարուած ծուղակը. կը փութամ սակայն աւելցնել, որ թէեւ գիտէի Կարմիր Կոյսին կողմէ ձեր մասին տրուած հրամանները, բայց չէի գիտեր թէ ձեր անցագիրը այդ աստիճան խարդախուած է: Բայց այնքան ալ դիւրին չէ ինծի հետ խաղալ. մտադրեցի ուրեմն,— եւ մտադրութիւնս այնքան ալ անօգուտ չէ եղեր,— ձեզմէ խնդրել որ մեզ տեսնելու գաք:

— Ինչպէ՞ս. ուրեմն հրաւէրը ձենէ՞ էր որ...

— Այո՛, ինձմէ:

— Վստահ եղէք թէ երբեք չպիտի մոռնամ, որովհետեւ պարզապէս կեանքս փրկեցիք:

— Մի չափազանցէք. գիտեմ թէ շատ աւելի կնճռոտ կացութիւններէ կրցած էք ինքզինքնիդ փրկել, եւ կրնաք ինքզինքնիդ պէտք եղած կերպով պաշտպանել: Ձգենք որ ինծի հետ մէկտեղ դեռ ուրիշ բաներ ալ պիտի տեսնէք, եթէ, ինչպէս կը յուսամ, մեր պետը արտօնէ որ ձեզի ընկերանամ դէպի Ռուսիա:

— Կ'ուզէ՞ք այդ հոգը ստանձնել, հարցուց գնդապետը:

— Սիրով:

— Փափաքելի՛ բայց շատ վտանգաւոր:

— Վտանգաւո՞ր, ինչո՞ւ:

— Հապա թէ որ ձեռք անցնէի՞ք:

— Ե՞ս: Մեր «տավարիշ»ները այդքան ալ աչքբաց չեն. յետոյ, քանի որ այս գործով ամէնէն աւելի շահագրգռուողը Պ. Նօպտին է, զինքը դատաւոր կը կարգենք:

Յետոյ, ինծի դառնալով ըսաւ.

— Ցեսնենք Պ. Նօպտի, պրպտեցէք ձեր յիշատակները եւ ջանացէք մտաբերել թէ ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս տեղի ունեցած է մեր առաջին հանդիպումը:

— Մեր առաջին հանդիպո՞ւմը, ըսի զարմացած. բայց կը կարծեմ թէ առաջին անգամն է որ պատիւը կ'ունենամ ձեր ներկայութեան գտնուելու:

Գնդապետը եւ Խմայիլօֆ սկսան քահ քահ խնդալ:

— Ցեսնենք, լաւ փնտռեցէք, ըսաւ այս վերջինը:

Մարդուն բազուկը բռնելով զայն պատուհանին առջեւ բերի, ուր լոյսը աւելի շատ էր եւ ուշադրութեամբ սկսայ զայն քննել:

Բայց որքան ալ յիշատակներս պրպտեցի, ըստ իր բացատրութեան, չկրցայ յիշել ծերուկը որ առջեւս կանգնած էր:

— Շիտակը, ըսի, ես կը հրաժարիմ այս փնտռտուքէն:

— Կը տեսնեմ որ, ըսաւ Խմայիլօֆ խնդալով, պէտք է որ ձեզի օգնեմ:

Եւ արագ շարժումովը իր մօրուքը եւ կեղծամը խլելով.

— Հիմա կը ճանչնա՞ք զիս՝ հարցուց:

— Իշխան Քարասո՞ֆը, բացագանչեցի ապշած:

— Նոյն ինքն, ըսաւ դէպի ինծի գալով, ձեռքերը երկարած, պատրաստ ձեզ ծառայելու եթէ պատրաստակամութիւնս ձեզի հաճելի է:

— Անշո՛ւշտ, ըսի. խենդ ըլլալու եմ նման ծառայութիւն մը մերժելու համար: Լաւ խաղ մը խաղացիք ինծի, բայց մեր միջեւ ինչո՞ւ այս ծպտումը:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

փահասութիւնը։ Համաձայն 1926 Յունուար 4ի օրէնքին, իշխան Կարոլի փոխարէն գահաժառանգ նշանակուած էր իր տղան։ Հակառակ իշխան Կարոլի հրաժարականին, 1927ի սկիզբէն ի վեր Ռումանիոյ մէջ իր կուսակիցները չդադրեցան ժառանգութեան խնդիրը յուզելէ։ Մասնաւորապէս ազգային գիւղացիական կուսակցութիւնը բացէ ի բաց կը յայտարարէր իր համակրութիւնը իշխանին հանդէպ։ Յունուար 24ին յիշեալ կուսակցութեան պետերէն Միխալաքի հաւաքոյթի մը մէջ յայտարարած էր թէ՝ «սահմանադրական միապետութեան սկզբունքը լաւագոյն պիտի ապահովուի՝ իշխան Կարոլի վերադարձով, քան 13 տարի տեւելիք խնամակալութիւնով մը, որ գահին վրայ պիտի դնէ քաղաքական կուսակցութիւն մը՝ Թագաւորի բոլոր ստորոգելիներով, բայց առանց Թագաւորի մը բարոյական պատասխանատուութեան։»

Ոեւէ խռովութեան տեղի չտալու համար, պատերազմական Նախարարը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առաւ։ Բոլոր հանրային շէնքերը զինուորական պաշտպանութեան տակ առնուեցան։ Մինչեւ հիմա ոեւէ ցոյց չէ պատահած, սակայն զինուորները ամէն պատահականութեան դէմ կազմ ու պատրաստ կը սպասեն։

Կառավարութիւնը ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւնով մը կը ծանուցանէ մահը «Մեծն Ռումանիոյ առաջին Թագաւորին։ Անողոք հիւանդութիւն մը վաղաժամ կերպով կասեցուց այն ամենափառաւոր Թագաւորութիւնը, որ իրականացուց մեր ժողովուրդին դարաւոր երազը»։

Թագաւորին վերջին պաշտօնական գործը եղաւ այն պատգամը, զոր Երկուշաբթի օր ուղղեց Նորընտիր խորհրդարանին՝ անոր բացումին առթիւ։

Թագաւորին կտակը բացուեցաւ երէկ՝ Մարի Թագուհիին եւ արքայական ընտանիքին ներկայութեան։

Բոլոր պետութիւնները ցաւակցական հեռագիրներ ուղղեցին։ Պելճիքայի արքունիքը երեք շաբաթ, Անգլիոյ արքունիքը երկու շաբաթ սուգ պիտի պահեն։ Անգլիական Նաւատորմին հրահանգ տրուեցաւ դրօշակները կէս պարզել։

⁂ Ֆէրտինանտ Թագաւոր ծնած էր 1865 Օգոս. 24ին Զիկմարինկէնի հին աւատապետական դղեակին մէջ, որ Փրուսիոյ արքայական ընտանիքին որրանը եղած է։ Հայրն էր իշխան Լէոփոլտ ֆոն Հոէնցոլլէրն։ Մինչեւ 25 տարեկանը Գերմանիա ապրեցաւ։ Ազգական էր քայզէր Վիլհէլմի եւ բարեկամ՝ Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր։ Երբ իր հօրեղբայրը Կարոլ Թագաւոր մեռաւ 1914 Հոկտեմբեր 8ին, Ֆէրտինանտ անոր յաջորդեց։

Հակառակ իր գերմանական ծագումին, չվարանեցաւ պատերազմին մասնակցիլ Դաշնակիցներու կողքին (1915 Օգոստոս 14-27ին)։

Նոր Թագաւորին ծոյակումը

Ռումանիոյ խորհրդարանը հանդիսաւոր նիստ գումարեց աղջի իրիկուն Ռումանիոյ Թագաւոր հռչակելու համար գահաժառանգը, որ ստացաւ Միհայիլ Ա. անունը։ Ներկայ էին բոլոր ծերակուտականներն ու երեսփոխանները սգազգեստով, դիւանագիտական մարմինը, արքունի բարձրաստիճան պաշտօնատարները, կրօնաւորներ եւ զօրավարներ։

Բոլոր ներկաները ոտքի ելան եւ ամէն կողմէ ծափահարութիւններ թնդացին, երբ իշխան Կարոլի կինը իշխանուհի Էլէն, սուգի հագուստներ հագած, գահին մօտեցաւ՝ մանուկ Թագաւորին ձեռքէն բռնած։ Սովորական աղօթքներէ վերջ, նոր Թագաւորը խաչը համբուրեց, որմէ վերջ Ծերակոյտի նախագահը գոչեց. «Կեցցէ՛ Միհայիլ Ա. Թագաւորը»։

Անկէ վերջ, մօրը ձեռքէն բռնած, Նոր Թագաւորը առաջացաւ դէպի Նախարարները, եւ զինուորական բարեւ տուաւ, մինչ ներկաները «կեցցէ՛» կը պոռային։ Հանգուցեալ Թագաւորին երկրորդ որդին իշխան Նիքոլա եւ խնամակալներէն մէկը նոյնպէս խաչն ու աւետարանը համբուրեցին։ Յետոյ իշխանը դէպի եղբօրորդին դառնալով երդում ըրաւ հաւատարիմ մնալ Միհայիլ Ա.ի եւ ուղէն սահմանադրութեան։ Նոյն երդումը ըրին Միրօն պատրիարք և վճռաբեկ ատեանին նախագահ Պզտիկան։

Թուրքիոյ առեւտրական բաղաձակամութիւնը

Լնկիւրիէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ.—

Ռումանիա մինչեւ հիմա առեւտրական դաշինք մը կնքելու համար դիմում կատարած չըլլալով, Գործավարներու խորհուրդը որոշեց Ռումանիոյ համար ջնջել Լօզանի դաշնագրին կցուած առեւտրական դաշնագիրը։ Այս վերջինի 18րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ դաշնադիր կողմերը մինչեւ 30 ամիս առեւտրական նոր դաշինք մը պէտք է կնքեն։ Ջնջումի թուականէն սկսեալ, վեց ամիս առաւելագոյն սակը պիտի գործադրուի ռումանական ներածումներուն վրայ։

Յունաստան դիմած է Թուրքիոյ՝ առեւտրական նոր դաշնագիր մը կնքելու համար։ Միւս կողմէ որոշուած է վեց ամիս եւս երկարաձգել Հոլանտայի, Պելճիքայի, Զուիցերիոյ եւ Նորվեկիոյ առեւտրական համաձայնագիրները, որոնց պայմանաժամը վերջացած կամ վերջանալու վրայ է։

Երկրաշարժեր վերջ հրաբուխ

Երուսաղէմէն 21 Յուլիս թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ հրաբուխ մը՝ որ երկար ատենէ ի վեր բոլորովին մարած կը նկատուէր, կրկին սկսաւ բորբոքիլ Ջարքայի մօտ, Մեռեալ ծովուն արեւելեան կողմը։

Հրաբուխի բերաններէն մէկը ներկայիս կը ժայթքէ ծուխ եւ շոգիներ, որոնք կը տեսնուին 30-40 քիլոմեդր հեռուէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏ. ՔՐԷՏԻ ՖՕՆՍԻԷԻ 1886ի պարտաթուղթերէն թիւ 77,721 եւ 1903իններէն թիւ 617,836ը շահեցան 50,000ական, իսկ 1911իններէն թիւ 190,793ը շահեցաւ 100,000 ֆրանք։

ՄԵԾ ԴՈՒՔՍ Նիքոլա Նիքոլայէվիչի առողջական վիճակը կը մտատանջէ իր բարեկամները։ Մեծ դուքսը ծանր հիւանդ է եւ առջի օր ուշաթափութիւն ունեցած է երկու անգամ, ինչ որ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ, նկատի առնելով իր տարիքը։ Զօրավար Վրանկէլ հապճեպով Փարիզ կանչուեցաւ։ Կը կարծուի թէ Նիքոլայէվիչի մահուան պարագային իր կուսակիցները «Ցար կիրիլ»ի կողմը պիտի անցնին։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ՋԱՐԻՖԵԱՆ

որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը Թատրոնի կիշէն։ Գիները.— 30, 20, 15, 10 և 5։

30 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշտ 8.45ին
Sociétés Savantes-ի սրահը, 8 Rue Danton

դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (Ռուսական օփերայէն) ՏԻԿ. Ի. Դ., ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ **"ԱՆՈՒՇ,,** ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերը՝ հայկ. ճաշարաններու մէջ։ ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase», 3 Rue Champollion:
Ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանւորներու համար հարիւրին 25 զեղչ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Աղուոթեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն իշխան Աղուոթեանի գերեզմանը։

կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը։

ԼԻՈՆ

24 Յուլիս կիր. Նաւագնացութիւն իլ-Պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու։ Ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն Ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blancի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» Միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Պիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, 24 Յուլիս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, ֆօն տը Նանթէնի պարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պուա-Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 80 Charles Chefson.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Քրիստափոր»ը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Ռոստոմ»ը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Իշխան»ը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վահագ»ը՝ 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Քրիս»ը՝ 27 Յուլիս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն»ը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Ա. Շիրվանեանի «ԱՆԴՐԱՆԻԿ»ը՝ ղեկավարութեամբ Տիկ. Ա. Շամսեանի, վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Սինէմա-Սէն-Լուի մեծ սրահը, Մուտք 5 եւ 3 ֆր.։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի ընդհ. անդամական ժողովը 31 Յուլիս, կիրակի։

ՀԱՅ ԼԷԳԷՈՆԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի Մ. ճիւղի անդամական ժողովը՝ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, 75 Ave. Berthelot Հայոց եկեղեցիին կից Ազգ. խորհրդարանը։ Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայքի բոլոր լէգէոնականները։

ԴԵՐԱՍԱՆՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

Կը ԽՆԴՐՈՒԻ խմբագրութիւններէն որ՝ նոր հրատարակուած «Ծովք-կեօլճիւկ» անուն գրքի մասին եթէ իրենց թերթերուն մէջ երեւի ոեւէ խմբագրական, յօդուած կամ նամակ, այդ թիւէն մէկ կամ երկու օրինակ ղրկուի հեղինակին, Gouregh Khraian- Poste Restante (Marseille (France).

փոխարէն պիտի ղրկուի մասնաւոր նուէր մը։

կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

"ԻՄ ԳԻՐՔԸ,,

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ կը գտնուի *Յառաջի* խմբագրատունը, Պալենց գրատուն եւ տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին՝ Վերժին Մինասեան, եղբայրը Հրանտ Օտապաշեան, որ ասկէ 4 ամիս առաջ կը բնակէին Rue Générale, Paris։ իմացնել՝ Յակոբ Թայեանի, 33 Rue de la Thubautière, Lyon.

— կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

Վարձու են երկու սենեակներ, խոհանոց, անթուէ, W. C. առաջին յարկի փողոցի վրայ եւ անկիւն (13րդ Թաղամասի մէջ)։ դիմել՝ Nichanianի 51 Bld Aug. Blanqui métro Corvisart.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[ԵԱՆՑ]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-0[…]
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօնօրեր[…]

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ
Alimentation Franco - Orientale
E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN
7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Ծախ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէնն[…] Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կ[…] րենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVI[LLE]
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96[…]
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խ[…] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի […] գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Ք[իթ] կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ
Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— […] պուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի […] Թաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներո[վ] Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱ[Ն]
28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. […]
Métro Belleville : Tramway 5[…]

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ[ՈՒԹԻՒՆ]

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (Երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ
եւ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐ
(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)
ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ
Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէ[ս] «Կավռոշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin *եւ կամ հեղինակին՝* A. Ohannessian, Collège de Jeunes La Fère (Aisne).

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[ԱՆՑ]
Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 ժամադրութեամբ։
36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Ca[…]

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
76, RUE BERNARD DU BOIS, MARSEILLE
Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆ
երդուեալ Թարգմանիչ հայերէնի, Թուրքերէնի եւ ան[…]
Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը բացուի […] տօնապէս երդուեալ Թարգմանիչի գրասենեակ, որ դի[…] թիւն եւ ձրի տեղեկութիւն պիտի տայ *Ամուսնական, տակութեան, դատական, առեւտրական եւ ապահովագր[ական]* գործերու մասին։
Պաշտօնական Թարգմանութիւն՝
Թուրքերէն եւ հայերէն (նուֆուս թէզքէրէսի) ամուսն[ութեան] մկրտութեան, նամակներու եւ մուրհակներու։
ՊԱՀԵՑԷՔ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ՀԱՍՑԷՆ ՕՐ ՄԸ ՊԷՏՔ Կ'ՈՒՆԵՆԱ[Ք]

ՓՆՏՌԵՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇ»Ը
ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇԻԿ»Ը
Ամէն ինչ զուարթ ակնոցով կեանքը քրքիջով, ծիծաղով
ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

Գործ կը փնտռէ

Եւրոպական եւ արեւելեան կերակուրներու վարժ ու վկայուած խոհարարուհի մը գործ կը փնտռէ տունի մէջ։ դիմել նամակով.— S. Bérberian, 27 Bld. Exelmans, Paris:

Ծախու խանութ

Արտասահման մեկնելու պատճառաւ, Պօլէնի մէջ, Grande rue բանուկ հրապարակին վրայ, լաւ դիրք ունեցող նպարավաճառի խանութ մը ծախու է։

Տան վարձքը խիստ աժան։ 400 հայութեան մէջ միակ հայ նպարավաճառը։ Պայմաններուն համար դիմել՝ Stepan Démirdjian Epicier. Grande Rue, Bollene, Vaucluse, փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Bois*ի թուէնի և թամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (կառ մը Լիոնէն թուէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։*

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Գործ կը փնտռէ

Երկար տարիներէ ի[…] Ըրգի մէջ վաճառական[…] զբաղող եւ հրապար[…] ճանչցող պատուաւոր [անձ] կից մը, հմուտ ֆրանս[երէնի] տոմարակալութեան, կը […] որեւէ պաշտօն. դիմել՝ […] վարչութեան։

ՍԱԿԱՐԱՆ

21 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St.	
Տոլար,	Dollar	
Մարք (ոսկի)	100 Mark	
Թրքական թղթ.	L. Trq.	
Թրք. ոսկի	»	o[r]
Մէճիտիէ	Médjidié	
Լէվա 100 հատր	Léva	
Տրախմի »	Drachme	
Լիր »	» Lire	
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	
Զուից. »	Frc. Suisse	
Լէյ 100 հատր	Ley	
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	
»	II	»
»	III	»
Ռումէլի երկթղ.	Lots turcs	

IMPRIMERIE - MASSIS - 208bis, Rue Lafayette Pa[ris]
Le Gérant : H. TEUR[…]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն

208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 23 ՅՈՒԼԻՍ 1927

23 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 396

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐՎՈՒ ԽՕՍՔ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Այս էջերուն մէջ շատ անգամներ առիթը ունեցած ենք պատկանշելու այն ողբալի վիճակը, որուն մէջ կը գտնուի ֆրանսահայ գաղութի կրթական գործը,— եթէ կարելի է քանի մը խեղճ ու կրակ մանկապարտէզները կրթական գործ անուանել։

Բացայայտ ճշմարտութիւնը այն է, որ տակաւին այս գաղութին մէջ լուրջ կերպով կրթական գործը կազմակերպելու ձեռնարկներ չեն կատարուած։

Այս գաղութը հինգ երկար տարիներու պատմութիւն մը ունի իր ետեւը, առաւել կամ նուազ չափով կայուն վիճակ մը ստեղծած է իրեն համար, բայց հոգ չէ բրած, իր վաղուան Նոր սերունդին տոհմային կրթութեան մասին լրջօրէն մտածելու։

Վերջին երկու տարուան ընթացքին Կրթական Կեդր. Խորհուրդի կատարած աշխատանքները գնահատելով հանդերձ, պէտք կը զգանք յայտնելու, թէ՝ անիկա բաղձալի արդիւնք մը չի կրնար տալ, որովհետեւ իր հետ չունի ժողովրդային օժանդակութիւն։ Չունի հաստատուն եկամուտ եւ պիւտճէ։ Իր նիւթական միջոցները սահմանափակ են եւ կը գոյանան պատահական նուիրատուութիւններէ։

Ուրիշ առթիւ տեղերով եւ թիւերով ցոյց տուած ենք արդէն գոյութիւն ունեցող ծաղկոցներու վիճակը, որոնք, դժբախտաբար դպրոցական վերամուտին դատապարտուած պիտի ըլլան փակուելու նիւթականի չգոյութեան պատճառով։

Կրթական Կեդր. Խորհուրդի հրաւէրով, քանի մը օր առաջ ումարուած ժողովին առջեւ շատ պարզ կերպով դրուեցաւ արցը, թէ այս ձեւով անհնարին է մեր նոր սերունդը փրկել յլասերումէ։

Ամառը կ'անցնի եւ շուտով կը հասնին դպրոցներու վերամուտի օրերը, սակայն գաղութի մեծ ու փոքր կեդրոնները ոինչ բրած են եկող տարուան համար։

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան, Կրթական Խորհուրդի փոքր ձեռնարկները զանազան տեղեր, այն տպաւորութիւնը թողուցած են թէ ինքը՝ ժողովուրդը ընելիք բան մը ունի, վերէն է որ պիտի բացուին դպրոցները, ի վերուստ հոգալով անոր նիւթական ծախքերը։

Պէտք է ջնջել այս սխալ տպաւորութիւնը, եւ ժողովուրդի այն զանգուածներուն մէջ մտցնել այն հոգեբանութիւնը, թէ առանց ժողովուրդի նախաձեռնութեան ու զոհողութեան ոգիին, առանց ժողովրդական կուռ կազմակերպութեան, անհնար է ստեղծել տեւական եւ հաստատուն կրթական հիմնարկութիւններ։ Այս է որ պիտի կազմէ մեր յաջողութեան անխորտակելի րաւականը։

Ժողովրդային լայն խաւերը շարժման մէջ դնելու եւ անոր նախաձեռնութեան ոգին արթնցնելու համար, անհրաժեշտ է կեդրոնէն սկսած մինչեւ ծայրերը, ազգային ուժեղ կազմակերպութիւններ ստեղծուին, եւ հաստատուի Հայրենիքի Տուրքի դրութիւնը, որուն փրկարար դերի փորձառութիւնը ունի այ ժողովուրդը։

Թող երբեք չմոռցուի, թէ ֆրանսահայ աշխատաւորութիւնը նիւթապէս անկարող է նման զոհողութիւն մը ստանձնելու, որովհետեւ մենք թերթերու եւ ականատեսներու տուած տեղեկութիւններէն կը տեսնենք թէ՝ նիւթապէս շատ աւելի աղճուկ վիճակ մը ունեցող յունահայ գաղութը, գլխաւորապէս ր անձնական զոհողութիւններու շնորհիւ կրցած է քանի մը ազար աշակերտներ հաւաքել իր կրթական հաստատ յարկերուն տակ։ Միթէ՞ Ֆրանսայի հայ գաղութը չի կրնար ընել նոյնը։

Մենք համոզուած ենք թէ ժողովուրդը մեծ նեղութիւն իտի կրէ, մանաւանդ դպրոցական գործի սկզբնաւորութեան րջանին, որուն համար պէտք պիտի ըլլայ որոշ օժանդակութիւն, բայց ասիկա միշտ պիտի ճարուի, երբ արդէն գործի կսուած ու անոր հիմերը հաստատուն գետնի մը վրայ րուած են։

Հայ ժողովուրդը միշտ եւ ամէն տեղ, իր կրթական գործին ամար չստանալով պետական օժանդակութիւն, ստեղծած է եծ ու փոքր կրթասիրաց միութիւններ, որոնք օժանդակած ն մեր կրթական հաստատութիւններուն, մասնաւորապէս այնլիսի տեղեր, ուր տեղական ճիգերը անբաւական եղած են։ Հարազան նոյնն է նաեւ այս գաղութին մէջ կամ այլուր։

Ներկայ պարագաներու տակ անիմաստ պիտի ըլլայ փոքրիկ միութիւններ ստեղծել։ Մեր կարծիքով բոլոր գաղութներու համար միակ ու խոշոր կազմակերպութիւն մը պէտք է ստեղծուի, նման պատմական Միացեալ ընկերութեան, որ օգուեան հասնի բոլոր գաղութներուն։

Ինչպէս յայտնած էինք, կը լսենք թէ Փարիզաբնակները կը տածեն մէկ երկու ծաղկոցներ բանալ։ Այս ձեռնարկն ալ նոյն րդիւնքը պիտի տայ, ինչ որ Կրթական Խորհուրդի բացածները։

Մենք կ'առաջարկենք մեր ջոջերուն, որ ընդառաջ երթալով րթ. Խորհուրդի հրաւէրին, նախաձեռնութիւնը վերցնեն կազմեւ Կրթ. Միութիւնը, իբրեւ հիմնադրամ դնելով՝ բացի անատական նուէրներէ, նաեւ այնքան գումար, որ կը նախատեսուի բացուելիք դպրոցներու ծախքերուն համար։ Այդ պարագային ոչ միայն մինչեւ հիմա գործուած մեղքերը պիտի երուին, այլ նաեւ գաղութի ծափահարութեան պիտի արժանանան։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՎԵՐՋ ԹԱՓԱՌՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

«Ազդակ», անդրադառնալով այն տխուր եւ դժբախտ կացութեան, որուն ենթարկուած են նոր բախտ եւ նոր գործ գտնելու յոյսով գաղութէ գաղութ թափառող մեր հայրենակիցները, կ'ըսէ (12 յուլիս).

—«Հարաւային Ամերիկայի մասին մեր ստացած լրագրական տեղեկութիւնները եւ մասնաւոր նամակները, շատ ողբերգական կը նկարագրեն այնտեղի հայութեան վիճակը։ Շատեր կը գրեն թէ՝ Սուրիա վերադառնալու համար ճամբու ծախք մը աւելցնելու կ'աշխատին. ուրիշներ անգործութենէ կը ճառեն եւ ոմանք ալ հայ գիրին ու հայ եկեղեցիին կարօտէն կը տառապին։ Նոյնն է դրութիւնը ուրիշ գաղութներու մէջ։ Անգամ մը որ պանդխտական հայը փոխէ իր նախկին միջավայրը, հազար դղջում եւ հազար որոնում անօգուտ է։ Դեռ շաբաթներ առաջ Ֆրանսա մեկնող Հայերէ խումբ մը, վերադարձան Սուրիա թշուառ վիճակի մէջ։

«Եւ հակառակ այս փորձուած դառնութեանց, դժբախտաբար նոր հոսանք մը սկսած է վերջերս Սուրիայէն հարաւային Ամերիկա եւ զանազան ուրիշ գաղութներ։ Դարձեալ հրապարակ են իջած զանազան մարդիկ, որոնք սկսած են դրամատ ներկայացնել միւս գաղութները եւ արձանագրութեանց տետրակները բանալ։»

Ըսելէ վերջ թէ, քանի որ ազատ հայրենիք չունինք, դատապարտուած ենք ենթարկուիլ ընկերային եւ տնտեսական զանազան տագնապներու եւ նկատուիլ իբրեւ աշխատող մեքենայ մը, մեր պաշտօնակիցը խորհուրդ կուտայ Սուրիոյ Հայերուն չհեռանալ այդ երկրէն, ուր կը վայելեն գաղութահայութիւնը շահագրգռող երեք անհրաժեշտ պայմանները՝ կեանքի ապահովութիւն, գործի ազատութիւն եւ ազգային դաստիարակութեան նուիրուելու եւ նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու միջոցները։ Ու կ'եզրակացնէ.

—«Այս պայմաններուն տակ ուրեմն շատ պարզ է մեր բռնելիք դերը.— կարելի եղածին չափ խուսափիլ երկիրէ երկիր գաղթելու փափաքէն եւ վճռել մեր գտնուած տեղէն չի շարժիլ։ Որքան հեռանանք մայր երկրէն, այնքան դժուար կ'ըլլայ ներգաղթը։ Սուրիոյ մէջ գտնուած մեր հայրենակիցները ոչ մէկ պատճառ ունին թափառելու, բաւ է որ վայելեն տեղացի ժողովուրդին բարի դրացութիւնը եւ իշխանութեան հովանաւորութիւնը։ Եւ այդ շատ դիւրին է եւ կարելի, եթէ կարգ մը բախտախնդիրներ խնայել գիտնան հայերնու կեանքը, եւ խուսափին աղտոտ պայքարներէ եւ անախորժութիւններէ։ Տեղացի ժողովուրդն ու իշխանութիւնը մեզմէ կը պահանջեն միայն այդ։»

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հոգեւոր հովիւ պիտի նշանակուի բազմամեայ ուսուցիչ Պ. Գրիգոր Շահլամեան, որ վարդապետ կը ձեռնադրուի վաղը Կիրակի, Փարիզի եկեղեցին։

ՋՈՒԼԱՏՈՅ ՏՈՒՆԵՐ.— Հայաստանի մէջ յաջողեցաւ փորձը ձուլածոյ տուն շինելու։ 4 սենեակէ բաղկացած տուն մը համար կը ծախսուի 3000 րուբլի։ Երեւանի մէջ պիտի շինուին ձուլածոյ շէնք մը դպրոցի համար եւ երկյարկանի տուն մը բնակութեան համար։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«Ստանտարտ Օյլ» եւ ռուսական քարիւղը

Նիւ Եօրքէն կը հեռագրեն յուլիս 21 թուականով.—

Այն լուրը թէ Նիւ Ճըրզիի «Սթանտարտ Օյլ» ընկերութիւնը խորհրդային Ռուսիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւններ չպիտի ունենայ մինչեւ որ կառավարութիւնը չհամաձայնի հատուցում տալ գրաւուած նաւթահորերու ամերիկացի սեփականատէրերուն, ցոյց կուտայ թէ ծանր վէճ մը կայ «Սթանտարտ Օյլ» խմբակի անդամներուն միջեւ եւ թէ հաւանաբար առեւտրական կռիւ մը պիտի ծագի՝ Եւրոպայի քարիւղի շուկաները ձեռք անցընելու համար։

Մասնաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրուի այն իրողութեան վրայ թէ՝ մինչ Նիւ Ճըրզիի խմբակը անգլիական Ռոյըլ Տըչ Շէլ ընկերութեան պէս նոյն քաղաքականութեան կը հետեւի մերժելով պոլշեւիկներուն հետ առեւտրական գործ ընել մինչեւ որ մասնաւոր սեփականութեան իրաւունքները չճանչցուին, Նիւ Եօրքի Սթանտարտ Օյլը, Վաքում Օյլ խմբակը եւ երկու երեք ուրիշ մեծ ընկերութիւններ մեծաքանակ ռուսական քարիւղ կը գնեն եւ բարեկամաբար կը վերաբերուին խորհրդային կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ։

Տեղւոյս քարիւղի առեւտուրի շրջանակները կարելի կը նկատեն գործակցութիւն մը Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլ ընկերութեան եւ Ռոյըլ Տըչի միջեւ՝ Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի քարիւղի շուկաները ձեռք անցընելու մասին, մրցելով Նիւ Եօրքի Սթանտարտ Օյլին եւ Վաքում Օյլ ընկերութեան հետ, որոնք ռուսական քարիւղ կը մատակարարեն։ Շէլ փոխադրական եւ առեւտրական ընկերութիւնը յայտարարութիւնով մը կ'ըսէ թէ միանալով Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլին, պիտի մերժէ գողցուած ռուսական քարիւղի առեւտուր ընել։

Նոր ապստամբութիւններ Ուկրայինայի մէջ

Պերլինէն առնուած հեռագիրները կը հաստատեն թէ Ուկրայինայի զանազան նահանգներուն մէջ նոր ըմբոստութիւններ ծագած են։ Խարքովի մէջ Չեկայի պետը մեծ համեմատութեամբ փոխ վրէժի դիմած է, գնդակահարելով 125 հոգի։

Ապստամբները, որոնք միշտ տեղեկութիւն կ'առնեն Չեկայի գինուորներուն շարժումին մասին, յաճախ յանկարծակիի կը բերեն կարմիր պահակախումբերը եւ կը ջարդեն զանոնք։ Այսպէս, միայն Զվինոկրատի մէջ գնդակահարուած են 52 չեկիստներ։

Թրոցքի-Ստալին պայքար

Ռուսայէն «Նիքակօ Թրիպիւն»ի կը հեռագրեն 21 յուլիս թուականով.—

Համայնավար կուսակցութեան երկու հատուածներուն միջեւ պայքարը օրէ օր կը սաստկանայ եւ խորհրդային իշխանութիւնը իր հմայքը կը կորսնցնէ երկրին մէջ։ Թրոցքի եւ Սթալին իրարու դէմ կռիւ յայտարարած են։ Լէնինկրատ Թրոցքիի, Մոսկուա ալ Սթալինի ետեւն են։ Թրոցքի մերժեց Չիչէրինի կողմէ ներկայացուած հաշտարար բոլոր առաջարկները։

Թրոցքի կ'ըսէ թէ Սթալին ընդդիմադիրներուն պայքարի իրաւունք չտալով «իրական ընկերվարութիւնը» ծաղրանկարի կը վերածէ։ Ու կը պահանջէ որ վերջ տրուի առանց դատաստանի գնդակահարելու քաղաքականութեան, մանաւանդ որ անոր զոհերն են ընդդիմադիրները։ Թրոցքի կը պնդէ որ ռեւէ զինադադար կարելի չէ՝ մինչեւ որ Սթալին չհրաժարի։ Կ'աւելցնէ որ Սթալին շատոնց զինքը սպաննել տուած կըլլար, եթէ ներքին յեղափոխութեան հաւանականութենէն չվախնար։ Թէ՛ Թրոցքի եւ թէ Սթալին զինեալ պահակներու հսկողութեան տակ են, եւ երբեք իրենց տուներէն դուրս չեն ելլեր։

Սթալինի կողմնակիցները կը հրատարակեն «Պոլշեւիկ» անուն թերթ մը։

Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն եւ վերստուգիչ կեդրոնական յանձնաժողովը լիակատար նիստ պիտի գումարեն ամսոյս 26ին, վիճաբանութեան ենթարկելու համար Սթալինի կողմնակիցներուն երկու ամիս առաջ ներկայացուցած բանաձեւը, որով կը պահանջուի կեդրոնական կոմիտէէն վտարել Թրոցքին եւ Զինովիեւը։

Կը կարծուի թէ մեծամասնութիւնը բանաձեւին ի նպաստ պիտի արտայայտուի եւ երկու երեւելիները պիտի վտարուին։

Թուրք օդանաւորդ մը ձերբակալուած

Գրած էինք թէ Մայիսի վերջերը Անատոլուի մէջ կորսուած են երկու անգլիացի զինուորական օդանաւորդներ՝ Քօքս եւ Ռոուսթըն, որոնք Քարաչիէն (Հնդկաստան) Լոնտոն կը դառնային եւ Գոնիա իջած էին։

Այս վերջին քաղաքէն դէպի Պոլիս ճամբայ ելլելէն ի վեր լուր չէր առնուած ո՛չ օդանաւէն եւ ոչ ալ օդանաւորդներէն, ու հակառակ ամիսներէ ի վեր կատարուած փնտռտուքներուն, կարելի չեղաւ մինչեւ հիմա ոեւէ հետք գտնել։

«Մաթէն» կը տեղեկանայ թէ այս խորհրդաւոր անյայտացումին համար իբրեւ յանցաւոր ձերբակալուած է Թուրք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՄԱՍԻՆ

Երուսաղէմ քաղաքը մեծ վնասներ չէ կրած։ Սողոմոնի տաճարին կից, քանի մը թաղերու մէջ հին շէնքերը փլած են։ 4—5 հոգի մեռած են, վիրաւորներուն թիւն է 10—12։ Հայու կորուստ չկայ։ Հայոց վանքին մէջ գտնուած տուներէն շատերը վտանգաւոր դարձած են բնակութեան համար։ Ս. Յակոբի տաճարին դուրսի մասին եւ հին պատրիարքարանի շէնքին վրայ լայն ճեղքուածքներ բացուած են։ Ժողովուրդը գիշերը անցուց վանքին պարտէզին մէջ, ուր կը մնայ՝ վախնալով նոր ցնցումներէ։

Երուսաղէմի շրջակայ գիւղերուն մէջ վնասները աւելի մեծ են։ Սելվամի մէջ երկու տուներ կործանեցան, թաղելով չորս հոգի։ Համբարձման լերան գիւղին հին տուներէն մաս մը կիսովին քանդուեցան, չորս հոգի մեռան։ Համբարձման եկեղեցիին կից մինարէն փլած է։ Սակայն Գերմաններուն եւ Ռուսերուն հսկայ զանգակատուները անվնաս են։

Ամէնէն աւելի վնասուած են Նապլուսը, Երիքովը եւ Ռամլէն։ Նապլուս կիսովին կործանած է, 93 մեռեալ եւ 150, վիրաւորներ պատճառելով։ Երիքովի մէջ կործանեցան քանի մը տուներ եւ պանդոկ մը, որ իր ներքեւը թաղեց հնգիկ իշխանի մը ընտանիքը։ Մեռեալ ծովին վրայ սեւ մրրիկ մը բարձրացաւ, ծածկելով շրջակայ լեռները եւ անշնչելի դարձնելով օդը։ Նապլուսի ժողովուրդը կ'ապրի քաղաքէն դուրս, վրաններուն տակ։ Քաղաքը շղթայի տակ առնուած է։ Սալթի մէջ մեռած են 120 հոգի, եւ կան 280 վիրաւորներ։

Հայոց վանքին մէջ եւ դուրսը քանդուած ազգ. կալուածները նորոգելու համար վանքին տնօրէն ժողովը բուէարկած է 1000 ոսկիի վարկ մը եւ նորոգութիւնները արդէն իսկ սկսած են։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԸ

Կեսարիոյ դպրոցի ամավերջի քննութիւններու առթիւ տրուած տեղեկութիւններէն կը տեսնուի թէ՝ այս տարի դպրոցը ունեցած է աղջկանց կողմը 120 աղջիկներ՝ մեծ ու պզտիկ, ինչպէս նաեւ փոքր տղաք։ Մանչերուն կողմը 130ի չափ աշակերտներ։ Ուսուցչական կազմը՝ Օր. Նուարդ Ատուրեան, Տիկ. Սաթենիկ Ճինկէօզեան, եւ Սալիմէ հանըմ։ Պ.Պ. Մեհրուժան (տնօրէն), Սահակ Կիւլլէնեան եւ Յակոբ Թաշճեան, ինչպէս նաեւ Պէքիր Սըտգը եւ Էօմէր Լութֆի պէյերը։ Պիւտճէն էր՝ 100-120 ոսկի մանչերու բաժինն, 100 ոսկի՝ աղջիկներու բաժինն։ Այս վերջինը կը հոգայ Ազգ. Պատրիարքարանը. իսկ առաջինը՝ Կիւմիւշեաններու կտակի յանձնաժողովը կտակաց հոգաբարձութիւնը։

ԵՐԵՒԱՆԻ բանւորական համագործակցականը ունի 24 խանութ, մեքենական փուռ մը, որ օրական կուտայ 6000 քիլօ հաց։ Փուռին կից ունի բաղնիք մը, ուր հացթուխները կը լոգնան գործէն առաջ եւ վերջ։ Համագործակցականը բացած է նաեւ հրուշակի (հէլվա), երշիկի (սուճուխ) գործարաններ, 4 ընդարձակ ճաշարան։

ԲԱՆՈՒՈՐ Կ'ՈՒԶԷՆ.— «Շինաքար» բաժնետիրական ընկերութիւնը Ալեքսանդրապոլ դրկած է բազմաթիւ բանւորներ, որոնց մէջ 90 քարտաշ։ Եւ սակայն բանւորի պահանջը չէ նուազած։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Գ.

Երիտասարդ Քրիստոնեայ կիներու ընկերակցութիւնն ալ բերաւ իր մարդասիրական օժանդակութիւնը, մասնաւորապէս զբաղելով փոքրիկ աղջիկներով, խաղեր եւ մարմնակրթական մարզանքներ կազմակերպեց, ուրիշներու համար աշխատանոցներ բացաւ եւ աղջիկներու համար ալ ակումբ մը, ուր Ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ հայերէն դասեր կը տրուէին։

Յիշենք նաեւ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը Օր. Քարէն Եէփփէի պաշտօն յանձնած էր՝ խոլամ ընտանիքներու մէջ ապրող հայ կիներն ու մանուկները փնտռելու։ Այս պաշտօնը վերջ գտաւ 1926 դեկտեմբեր 31ին։

1925ի վերջը, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ 90,000 կը հաշուէին քրիստոնեայ գաղթականներուն (գրեթէ բոլորն ալ Հայ) ընդհանուր թիւը։ Ասոնցմէ կարեւոր մաս մը Ֆրանսա եւ Ամերիկա գաղթեց՝ ապրուստի լաւագոյն պայմաններ գտնելու համար։ 1926ին 80,000 կը հաշուէին, սակայն այս թիւը շարունակ կ'աճի, տրուած ըլլալով այս ցեղին բազմածին նկարագիրը։

Քիչ անդին պիտի տեսնենք անոնց աշխարհագրական բաժանումը։ Ըսենք անմիջապէս որ բոլորն ալ շատ հեռու են օջախ մը եւ արհեստ մը գտնելէ. կէսէն աւելին մեծ թշուառութեան մէջ են։ Այս կացութիւնը չի կրնար աւելի երկար տեւել։ Խաքէնտէրունի, Հալէպի եւ Պէյրութի գաղթակայանները կը ներկայացնեն համախմբումներ, որոնք զերծ չեն վտանգէ։ 1926ին Պէյրութի գաղթակայանին մէջ ժանտախտ ծագեցաւ, սակայն բարեբախտաբար առաջքը շուտով առնուեցաւ։ Այնտեղ միշտ հրդեհի վախ կայ։

Ընկերային եւ տնտեսական տեսակէտէ եւս անգործութեան մէջ կարելի չէ ձգել այսքան աշխատասէր ժողովուրդ մը. անհրաժեշտ է անոր միջոց տալ՝ արժեցնելու իր արտադրողական կարողութիւնները։

Վերջապէս, այս թշուառ վիճակի պահպանումը՝ գերագոյն թերացում մը պիտի նկատուէ՞ր հայ ժողովուրդին եղած խոստումներուն, ինչպէս նաեւ նշան մը անոնց հանդէպ կատարեալ անտարբերութեան։ Ուրեմն, առողջապահական, ընկերային եւ մարդասիրական տեսակէտէ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայ գաղթականներուն խնդիրը պէտք է նիւթ կազմէ դարմանումներու ամբողջական ծրագրի մը, որմէ պէտք է օգտուին նաեւ միւս քրիստոնեայ գաղթականները։

Ահա՛ այս աշխատանքին ուզեց ձեռնարկել Ֆրանսական մարդասիրութիւնը, Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտէին եւ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին աջակցութեամբ։ 1926ին կազմուեցաւ ընդհանուր ծրագիր մը, որ գլխաւորաբար կը տրամադրէ.

1.— Պէյրութի մէջ հաստատումը հայկական նոր թաղի մը, ներկայ խեղճ ու կրակ գաղթակայանին տեղը բռնելու համար։ Մարդասիրութիւնը Լիբանանի ելմտացոյցէն երեք միլիոն ֆրանք յատկացուց այս նպատակին համար։ Հողը գնուած է եւ յատակագիծները շինուելու վրայ են։

2.— Հալէպի գաղթակայաններուն բարեզարդումն ու բարւոքումը։

3.— Մաքրագործումը Խաքէնտէրունի ճահիճներուն, ուր Հայերը խեղճուկ խրճիթներու տակ պատսպարուած են։ Այս վերջին ծրագիրը ընդամէնը 10 միլիոն ֆրանքի կը կարօտի եւ քանի մը տարիէն պիտի աւարտի։ 1927ին 2,354,423 ֆրանք պիտի ծախսուի։ Դրամին մեծ մասը դեռ պէտք է հայթայթուի։

4.— Երկրագործական կեդրոններու մէջ տեղաւորել ներկայիս գաղթակայաններու մէջ համախմբուած հողագործ ընտանիքները, թէ՛ այս գաղթականները իբրեւ ագարակապան կամ կալուածատէր վերջնականապէս հաստատելու եւ թէ՛ այդ գաղթակայանները պարպելու համար։ 1926 դեկտեմբերին հայ հողագործները տեղաւորելու առաջին փորձ մը եղաւ Տիւրոս-Նաքուրայի շրջանին մէջ— Հարաւային Լիբանան. իւրաքանչիւր ընտանիքի տրուեցաւ զոյգ մը եզ, երկրագործական գործիքներ եւ դրամ՝ սկզբնական ծախքերու համար։ Այս փորձը քաջալերիչ արդիւնքներ տուած ըլլալով, անհրաժեշտ է աւելի մեծ չափով ձեռնարկել։ Ուրիշ համախմբումներ կ'ուսումնասիրուին, սակայն դրամը կը պակսի՝ զանոնք իրականացնելու համար։ Հոգատար պետութիւնը եւ հոգատարութեան ենթակայ երկիրները չեն կրնար ապահովել ծախքերը. ահա՛ թէ ինչու անհրաժեշտ է կոչ ընել միխոնարներու առատաձեռնութեան։

Ծրագիրը շատ ընդարձակ է եւ քանի մը տարիէն աւարտելի. ու ամբողջական գործադրութեան համար ահագին գումարներ պէտք են։

1925ի վերջը Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտէն, յետոյ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը, իրենց պատուիրակներուն միջոցաւ (1926ի Յունուարին Պ. Շլէմմ՛ըր Պէյրութի մէջ կը հաստատէր խիստ գործունեայ Պ. Պիւռնիէն), մեծապէս աջակցեցան հոգատար պետութեան իր շինարար աշխատանքին մէջ, խիստ անձնուէր եւ օգտակար կերպով։

Ազգերու Դաշնակցութեան եօթներորդ ընդհանուր ժողովը, ֆրանսական պատուիրակութեան խնդրանքին վրայ, նկատի առնելով նախապէս Կարմիր Խաչի Միջազգային Կոմիտէին, Աշխատանքի միջազգային գրասենեակի գաղթականներու ճիւղին եւ բարձր-կոմիսար Տօքթ. Նանսէնի կողմէ նախապէս կատարուած ուսումնասիրութիւնները, հրաւիրեց յիշեալ ճիւղը գործակցիլ հոգատար պետութեան իշխանութեանց հետ՝ հայ գաղթականներու Սուրիա տեղաւորումը ապահովելու, եւ գաղթականներուն օգնելու փափաքող մասնաւոր կազմակերպութեանց ջանքերը միացնելու համար։

Աշխատանքի միջազգային գրասենեակը եւ գաղթականներու բարձր-կոմիսարը կազմեցին «Հայկական կոմիտէ» մը, բաղկացած այս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներէն՝ անոնց օգնելու համար խնդրոյ առարկայ գործին մէջ։ Ատիկա իրականացնելու միջոցներուն ուսումնասիրութիւնը մեծ աշխոյժով շարունակեցին մէկ կողմէ գաղթականներու ճիւղը, որ միշտ կապ կը պահէր ֆրանսական իշխանութեանց հետ, միւս կողմէ ալ՝ մասնաւոր կազմակերպութիւններ՝ իրենց մասնակցութեան եղանակին մասին։ Այս աշխատանքներէն վերջ, գործադրութիւնը սկսաւ։

ՏՕՔԹ. ՏԻԿԸ
(Միջազգ. Կարմիր Խաչէն)

ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

«ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՕՐԸ»

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն Փրակայէն)

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

Պէտք է տեսնել այն աննախընթաց աշխատանքը, զոր ցուցադրեց Ս. Դէմոկրատիան բանւորական ողիմպիականի օրերուն, համոզուելու համար թէ ինչպիսի հզօր ուժ մըն է այսօր ան, թէ ինչպիսի իրատեսութեամբ, իր դերին գիտակցութեամբ ձեռնարկած է աշխատաւորութեան ուժերու համախմբման ու կազմակերպութեան։ Ողիմպիականի նախօրեակին գրեթէ ամբողջ Չեխոսլովաքիան ու Փրակայի մօտ գտնուած վայրերը առանձնապէս ստացեր էին տօնական հանգամանք։ Երկրի ամէն կողմերէն Փրակա կը հաւաքուէին, յատուկ կառախումբով, բանւորական ու աշակերտական մարզիկ խումբերը։ Կառախումբերը զարդարուած էին ծաղիկներով ու դրօշակներով։ Փրական կարմիր ու ազգային դրօշակներու ծով մը կը ներկայացնէր. բոլոր կայարաններուն մէջ մարզիկները կը դիմաւորէին Փրակայի մարզական խումբերը երաժշտութեամբ ու հանդիսաւորութեամբ։ Փողոցներու մէջ ժողովրդական ցոյցերու ու կեցցէներու տակ մարզիկներու շարքերը կ'անցնէին խրոխտ ու առոյգ, դէպի իրենց յատկացուած բնակարանները։ Ոտքի վրայ էր Ս. Դէմոկրատիան իր բոլոր կազմակերպութիւններով, իր պետական, հանրային, քաղաքական բոլոր ականաւոր գործիչներով։

Ողիմպիականի բացումը տեղի ունեցաւ «Աշակերտութեան օր»ով Յունիս 21ին կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Ողիմպիականին համար նախապէս շինուած էր առանձին ստատիոն։ Ժամը ճիշտ երեքին հասաւ նախագահ Մազարիքը կառավարութեան անդամներուն հետ։ Ընդարձակ ստատիոնը բռնուած էր աւելի քան 80 հազար բազմութեամբ։ Ժողովուրդը կեցցէներով ու երկարատեւ ծափերով ողջունեց նախագահը, մինչ զինուորական նուագախումբը հնչեցուց ազգ. քայլերգը, զոր հսկայ բազմութիւնը յոտնկայս մտիկ կ'ընէր։ Անմիջապէս յետոյ հարաւային կողմ՝ի երեք կամարներու տակէն յաղթական, հպարտ քայլերով երեք խոշոր շարքերով մարզադաշտ մտան աշակերտուհիները՝ 6—14 տարեկան, ստեղծելով չտեսնուած խանդավառութիւն։ Շուտով մրցադաշտը կը ծածկուի խայտաբղէտ մարզիկներու շղթաներով։ Քանի մը անգամ յաջող փորձերով կը խմբուին ու կը բաժնուին երեք մեծ շղթաները։

Ու քանի մը վայրկեան յետոյ կը սկսին նուագել մարզական ազատ շարժումները, որու ընթացքին լոյսերու եւ գոյներու զարմանալի խառնարան մը կը ստեղծուի, ձեռքերու ռիթմական ու համաչափ շարժումները վեր ու վար, մարմնական բազմապիսի նուրբ, կանացի, գեղեցիկ շարժումները զանազան ուղղութեամբ այնքան ներդաշնակ էին, այնքան բազմազան տեսարաններ կը ստեղծէին, այնքան միաժամանակ ու համաչափ էին, որ կը թուէր թէ դաշտին վրայ իրար յաջորդող բազմապիսի հետաքրքիր տեսարանները ընդարձակ շարժանկարի տեսարաններ են, որոնք ռիթմական կանոնաւորութեամբ կը կրկնուին ու կուգան կ'անցնին առջեւէդ։ Աշակերտուհիները կատարեցին մարզական չորս ազատ խաղեր։ Հանդիսականները լարուած հետաքրքրութեամբ ու խանդավառ ցոյցերով վարձատրեցին զանոնք։

Մարզական երկրորդ տեսարանն էր 6—12 տարեկան տղաքներու եւ աղջիկներու քանի մը խումբերու մարզանքները։ Չէր կարելի առանց հիացումի դիտել վեց տարեկան փոքրիկներու հպարտ, լուրջ ու գիտակից վերաբերումը դէպի մարզանքները։ Շատ յաջող էր մանաւանդ փոքրիկ տղաներու առոյգ, սրամիտ շարժումները շղթայ հիւսելու եւ քանդելու ատեն։ Երրորդ տեսարանն էր վազքի մրցումը՝ 3000 մեթր տարածութեան վրայ։ Չորրորդ տեսարանն էր՝ աշակերտներու երեք մեծ շղթաներով մուտքը։ Բոլորը հագած էին մոխրագոյն տարազ, մեծ մասամբ բոկոտն։ Կը քալէին շատ աւելի կայտառ, առոյգ ու խրոխտ, քան աղջիկները։ Խորապէս խանդավառող է մանաւանդ փոքրիկ տղաներու պարտականութեան գիտակցութիւնը, լուրջ վերաբերումը, անսպասելի տոկունութիւնը եւ մանկական կայտառ ու հրճուալի տրամադրութիւնը։ Չորրորդ տեսարանի վերջը՝ բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները՝ 12 հազար հոգի երեք խոշոր շղթաներով ներս եկան ու դիմեցին դէպի հիւսիս՝ նախագահի ու կառավարութեան տաղաւարը՝ Մազարիքը ողջունելու։ Գերազանցօրէն յուզիչ էր երբ 12 հազար աշակերտ — աշակերտուհիներու յորձանուտ շղթաները կանգ առին նախագահի տաղաւարին առջեւ մարզական բարեւով։ Տասնեակ հազարաւոր հանդիսականներու մէջ ելեկտրական հոսանքի արագութեամբ չտեսնուած իրարանցում մը ու խանդավառութիւն սկսաւ։

«Աշակերտական օր»ը վերջացաւ «Աշխատանքով դէպի ազատութիւն» տեսարանով, որուն կը մասնակցէին 2200 բանւորներ։ Այստեղ հակադրուած էր երկու աշխարհներու պայքարը եւ մուրճի յաղթանակը սուրին դէմ։ Գեղեցիկ էին դարբիններու ու բանւորներու խումբերը եւ անոնց երթը. յատկանշական էր յետաշրջութեան ներկայացուցիչներուն խումբը՝ ոստիկանութիւն, չինովնիկներ, թագուհին ու թագաւորը, մանաւանդ բանւորական խումբերը, որոնք աշխատաւորութեան տառապանքը կը ներկայացնէին. վերջապէս յեղափոխութիւնն ու մուրճի յաղթանակը։ Այս տեսարանով փակուեցաւ Յունիս 26ի «Աշակերտական օր»ը։

Յուլիս 2—6 տեղի ունեցան բանւորական խումբերու մարզանքները։ Ամբողջ ողիմպիականի ընթացքին Փրական զարդարուած էր դրօշակներով. շատ տեղեր ցուցադրուած էր ծաղիկներու պսակով ողիմպիականի խորհրդանիշը՝ մերկ բանւորը՝ որ կը կռանէ։

Յուլիս 3ին, կէսօրէ վերջ դարձեալ ողիմպիականի ստատիոնը կուգայ հանրապետութեան նախագահը, վարչապետին հետ։ Ոգեւորութիւնն ու յուզումը աննախընթաց է. ազգ. քայլերգէն յետոյ «Ինթէրնասիոնալ»ի նուագով մարզադաշտ կուգան բանւորական մարզական խումբերը, որոնց առջեւէն կ'ընթանան 16 պետութիւններու կազմակերպութիւնները՝ իրենց դրօշակներով։ Ինթէրնասիոնալի յուզիչ նուագը կը միախառնուի հանդիսատեսներու ջերմ ցոյցերուն։ Ազգերու ներկայացուցիչները խանդավառ ցոյցերու առարկայ կը դառնան։ Անոնց գեղեցիկ ու համաչափ քալուածքը զարմանալիօրէն կը ներդաշնակէր «Ինթէրնասիոնալի» նուագին։ Ասիկա միջազգային ցոյցն էր բանւորներու մարզական կազմակերպութեանց, որուն իրենց ջերմ ու եղբայրական մասնակցութիւնները բերած էին 16 պետութիւններու աշխատաւորները։

Յետոյ դաշտ մտաւ Վիեննայի չեխ աշակերտական մարզական խումբը, որ շարք մը մարզանքներ ըրաւ։ Սակայն ոչ մէկ խումբ այնքան ոգեւորութիւն ու հիացում պատճառեց, որքան տարիքաւոր մարզիկներու մարզանքը՝ մուրճերով։

Մասնաւորապէս գեղեցիկ էին մուրճերը գետնին զարնելու վայրկեանները։ Ապա մարզաբան եկան օտար պետութիւններու մարզիկները՝ պելժ, լեհ, եւ գերման։ Առաջինները շուէտական մարզանքներ ըրին, Լեհերն ու Գերմանները ցուցացուցին իրենց ռիթմական ազատ շարժումները։

Հիւսիսային Ամերիկայի չեխ բանւորական մարզական խումբը ամերիկեան դրօշակ մը նուիրեց չեխ բանւորական մարզական միութեան ներկայացուցիչին՝ շնորհաւորելով իր եղբայր բանւորներու մարզական նուաճումներն ու Բ. Ողիմպիականը։

Ամէնէն վերջ մարզադաշտ եկան երիտասարդ բանւորներու խումբերը՝ մօտ 15,000 հոգի, բռնելով ամբողջ դաշտը եւ կատարեցին ռիթմական ազատ մարզանքներու ամբողջ շարք մը։ Այսպէս վերջացաւ Չեխիոյ այս հոյակապ ցոյցը։

Ողիմպիականի ընթացքին արտասահմանի մարզական խումբերու ներկայացուցիչները, մամուլի, ընկերվարական կուսակցութեանց, Միջազգայինի ներկայացուցիչները հիւրասիրուեցան հանրապետութեան նախագահի, արտաքին նախարարի սոցիալ դէմոկրատ կուսակցութեան նախագահի եւ Ողիմպիականի Վարչութեան կողմէ։ Այս հրաւէրներու ընթացքին մասնաւորապէս ջանք չէր խնայուեր ամրապնդելու չեխ գերման բարեկամական յարաբերութիւնները։

Յ. ՍԵՒԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան գերագոյն մարմինը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց Սեպտեմբեր 4ին լիակատար նիստի հրաւիրել Վարչական Մնայուն Յանձնաժողովը։ Այդ ժողովին մէջ է որ պիտի որոշուի յառաջիկայ արտակարգ համագումարին թուականն ու օրակարգը։ Կ'առաջարկուի համագումարը ընել Ծննդեան եւ իբր օրակարգ նշանակել՝ գալ տարուան խորհրդարանային ընտրութեանց առթիւ ընկերվարական կուսակցութեան ընտրական նուազագոյն ծրագրին կազմութիւնը։

Գերագոյն մարմինը զբաղեցաւ նաեւ Վիեննայի դէպքերով։ Վիճաբանութենէ մը վերջ, որուն մասնակցեցան Ժիրոմսքի, Լոնկէ, Էմիլ Քահն, Փօլ Ֆօր եւ Կրացիանի, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ գրել բանւորական Միջազգայինի քարտուղարութեան՝ լիակատար տեղեկագիր մը ստանալու եւ փափաք յայտնելու համար որ Միջազգայինի դիւանը քննէ ամէն պատահականութեան դէմ ձեռք առնուելիք գործնական միջոցները։

Վերջերս Լուառի ընկերավարական-համայնավար դաշնակցութիւնը, որուն մէջ են նաեւ երեսփոխան Էրնէսթ Լաֆոն, Ֆէրտինան Ֆօր եւ Ժուհանէ, հանդիսաւորապէս որոշեց վերադառնալ ընկերվարական կուսակցութեան ծոցը, որմէ բաժնուած էր 1920ին՝ յարելու համար համայնավարութեան. իսկ այս վերջինէն ալ բաժնուած էր 1922ին։

Ժողովը գոհունակութեամբ արձանագրեց այս երեւոյթը։

ՄԶԿԻԹԸ ԴՊՐՈՑ.— Աշտարակի շրջանին մէջ Թաքեա Թրքական գիւղը ունէր մզկիթ մը։ Գիւղացիները ըմբռնելով դպրոցին կարեւորութիւնը, տափուլ զուռնա հնչեցնելով, մզկիթը կը վերածեն դպրոցի։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑ

«Մաթէն»ի աշխատակիցը, Ժան տ'Օրսէ, որ քննական տոյաներ կը կատարէ Փա արուարձաններուն մէջ, եալ օր, Ալֆորվիլ այցելած տեսակցած է տեղւոյն քա քաղաքապետին հետ, որ գով կը խօսի Հայերու մասին։ Ֆր սացի լրագրողը հետեւեալ պով կը նկարագրէ իր լութիւնը.—

Ալֆորվիլ հիմնուած է 188 Այնքան երիտասարդ, աղքատ է։ Քաղաքապետը, Պրընօ, կ'աշխատի գիւղին հանջները գոհացնել, հակ պիտանէին անձկութեան։

Պատերազմէն ի վեր, Ալֆորվիլ լեցուած է օտարականներով, Աշխատաւորներ, աշխարհի ծագերէն, կարծես ժամ վայր ընտրած ըլլային գիւղը։

— Մեր համայնքին հող վրայ, կ'ըսէ քաղաքապետը, ունինք 22 ազգերու ներկայա ցիչները։ Անոնցմէ՝ Հայերը տեղ եղած են, իրենց մէջ կը զգան իրենք զի հող գնած են, եւ տուն շին իրենց համար։

«Անուշ, աշխատասէր, ւապետ, Հայերը շատ կ'ապրին տեղացիներուն կը յարգեն մեր օրէնքները ճիթ մը շինելու համար նախ քան քաղաքապետէն տօնութիւն առնելը, Հայը անգամ չի շարժեր։

«Մենք կ'արտօնենք թիւնները, պայմանաւ որ ունելիք բնակարանը բաւ բարձր ըլլայ, որպէս զի կա ըլլայ ազատել հաւանակա ողողումներու վտանգէն։

— «Հասկցա՞ր», կը հար Հայուն։

— «Այո՛, Պ. քաղաքապ կը պատասխանէ ան, եւ վե ու յարգալից խոնարհումով կը հեռանայ։

«Կը հեռանայ եւ կը սկս նել իր խրճիթը, հողին հ սար բարձրութեամբ մը։

«Գացէ՛ք տեսնել Հայոց ղութը, որ հաստատուած է Փիէր կոզին մէջ։ Կ'արժէ նել»։

Կ'երթամ։

Քսան վայրկեան քալելէ կը նշմարեմ արտերուն ցիրուցան այլանդակ տնակ Դուռներուն առջեւ կը խա երախաները, որոնք բոպի խատուտիկ կարկտաններով ուած ցնցոտիներ հագած են նոնց մարմինը թուխ է, աչքեր, սեւուկ մազեր ունին գոյնէ տափատներ, դեղին, խնձորի պէս կանանչ, կամ միր թուխչէ։ Ու այս խառ կարկտանները դրած են մայրերը, որ շատ կը սիրեն գոյները։

Ասդին անդին, խանութ որոնք կը կրեն հայկական բերով նշանատախտակներ։

Նպարավաճառի մը խ թին առջեւ, ուր կը ծախ սեւ ձիթապտուղ եւ չորց ձուկ, քանի մը կիներ շուտ կը խօսին։ Փաթթուած են լուն վզնոցներու մէջ, դուրս կը թափին ու կը ղան մազի հիւսկէններ։

Ահա մեծ խանութ մը՝ ւետարանական եկեղեցի ան։

Կը մտնեմ յարակից բանը։ Փայտէ սնտուկ մը ներկուած է կարմիր եւ ոսկ կը ծառայէ հաշուասեղանի թանձր սուրճ մը կը շին Ծանրախոհ, յաճախորդներ րենց արծուային քիթը կը թեն թասերուն մէջ երկար պի մը համար։

Հազիւ թէ քանի մը կ'ընեն իրարու հետ։ Կը հրին։ Ինչ՞։ Թերեւս հեռաւ րենց հայրենիքին մասին րեւս ուրիշ բանի մը մասին րեւս ալ, ճակատագրապաշ մէկ բանի մասին կը խոր

Կարդացէք եւ Տարածեց
«ՅԱՌԱՋ»ը

ԾԻԾԱՂ

ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

(ՄԱՆՐԱՎԷՊ)

Բիւզանդ Քէչեան, հանգուցեալ խմբագրապետը եղած է կոլիկ ու հաշիւը խիստ լաւ գիտցող մարդ:

Դեռ երիտասարդ, երբ կ'աշխատակցէր «Րուզնամէի Մասիս» հայատառ Թուրքերէն թերթին, երբեւ խմբագիր՝ օր մը խնդիր կ'ունենայ թերթին վարչական մէկ պաշտօնեային հետ: Խնդիրը կը մեծնայ կ'ըլլայ վէճ: Վէճն ալ իր կարգին ալիք կը նետէ: Ալիքը կը յուզուի: Յուզումը կը պայթի: Կայծակներ կ'արձակուին: Կատաղեալ ովկէանո՛ս ու փոթորի՛կ: Բիւզանդ Քէչեան ու պաշտօնեան ծովուն ու մրրիկին մէջն են ճակատ ճակատի: Քէչեան իր լայնք ու փորով անպարտելին Արմատա, իսկ պաշտօնեան աճանաւ: Գէշ ածականներով լեցուն թնդանօթները կը գոռան: Յանկարծ Քէչեան թունաւոր կազ կ'արձակէ պաշտօնեային քթին բերնին: Մարդը կը խենթենայ ու սեղանին վրայէն մելանով լեցուն կաղամարը խլելն ու Քէչեանի փորին զարնելը մէկ կ'ընէ: Աղէտ, աղմուկ, աղաղակ...: Վազողներ, վերցնողներ, փախցնողներ:

Վեց հոգիի օգնութեամբ Քէչեան ոտքի կը ցատկէ ու կը բռնէ պաշտօնեային վիզը՝

— Ժիլէս մելան ըրիր, ժիլէ՛ս, 45 ղրշ.ի գնած էի, դեռ անցեալ օր վճարեցի 45 ղրշ.ը, 45 ղրշ.ս կ'ուզեմ, 45 ղրուշս կ'ըսեմ, շո՛ւտ, 45 ղրուշս, 45 ղրուշս...:

Մինչեւ որ Քէչեանի ափին մէջ չի մտնէր 45 ղրշ.ը, ափը չի զատուիր պաշտօնեային կոկորդէն:

Պաշտօնեան տեսնելով որ վնասուց հատուցումով ամէն ինչ կը կարգադրուի, կը խորհի իր արարքին մօտաւորութիւն ունեցող բան մըն ալ ընել, առանց վնաս պատճառելու եւ հատուցում ընելու:

Հետեւեալ օրը կը մտնէ խմբագրատունէն ներս: Կը տեսնէ Քէչեանը գլուխը կախած թուղթերու եւ թերթերու վրայ: Շիշ մը սեւ մելան կը թափէ Քէչեանի գագաթէն վար: Ապագայ խմբագրապետը կը սկսի մէկ ձայն պոռալ՝

— Երկու ղրուշ երեսուն փարաս կ'ուզեմ, դեռ քանի մը օր առաջ բաղնիք գացած էի, շո՛ւտ, երկու ղրուշ երեսուն փարաս, երկու ղրուշ երեսուն փարաս...

ԸՆԿԵՐ Վ.ԱԶՐԻԿ

ՄԷԹՐՕ՝ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ.— Մոսկուայի բնակչութեան աճումին պատճառով, փողոցներու մէջ փոխադրութիւնը չափազանց դժուարացած է: Կառավարութիւնը հրաւիրած է մասնագէտներ, որոնք պիտի պատրաստեն ծրագիր մը ստորերկրեայ երկաթուղիներու (մէթրօ) շինութեան համար:

ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ

Revue Mondiale-ի մէջ (թիւ 22) Մօրիս Ռիքօր կը նկարագրէ Պոլսոյ թանգարաններուն պատմ. հարստութիւնները:

Նախադուռին մէջէն, ուր զետեղուած են ասորական շիրմարկղներ, տորական, յոնիական եւ կորնթեան սիւներ՝ իրենց խոյակներով, կ'անցնիմ Չինիլի-Քէօշկ, ուր ցուցադրուած են խալամ շքեղ ու հետաքրքրական հաւաքածոներ:

Պատերուն վրայ ագուցուած են մայոլիքեան ապակիներ, անհամանելի խիտ կապոյտ գոյնով, Թուրք եւ պարսկական դրուագուոր ու յաճախ քարերով պճնուած զինուորական սաղաւարտներ: Սրահ մը ամբողջովին նուիրուած է նրբօրէն աշխատուած եւ զարդանկարուած յախճապակիներու: Անկիւն մը, սպիտակ կճէ աղբիւրակ մը, որ ճաշակի եւ աշխատանքի հրաշալիք մըն է:

Գեղարուեստից դպրոցին մէջ զետեղուած են ասորաբաբելական ու հեթեան հնութիւնները, քարէ յուշարձաններ, հարթաքանդակ, արձան, կոթող, որոնք կը պատկանին Արեւելքի հին ժողովուրդներուն: Բազմաթիւ արձանագրութիւններ, ասորական պատմութեան մասին:

Նշանաւոր է կոթող մը, որ կը պատկանի Սալմանասար Գ.ի, թագաւոր Նինուէի, որդի Ասուր Նասիր Բալի, եւ զօքանչ Շամիրամի, որ հարս եղաւ Ասորեստանի թագաւոր Նինոսի: Այս կոթողը իր արձանագրութեամբ կը մնայ թանկագին փաստ մը:

Կոթող մըն ալ, որ կառուցուած է Բաբելոնի մէջ ճամբու մը բացման առթիւ: Վրան գրուած է. «Ով որ տուն մը շինէ եւ ճամբուն վրայ տան տանիքը բարձր ըլլայ թագաւորին սահմանած գիծէն, տանտէրը կը դատապարտուի կախաղանի:»

Ասիական հնութեանց թանգարանին մէջ կը գտնուին հեթեան արուեստի բազմաթիւ նմոյշներ: Հեթեան կայսրութիւնը գոյութիւն ունէր նախ քան ասորա-քաղդէականը:

Հեթեան յիշատակարաններուն մէջ դրուած է աստուածի մը խոշոր արձանը:

Սրահի մը մէջ է Եւրիպիդէսի աստուածացումը, խորաքանդակ, որ գտնուած է Իզմիրի մօտերը: Աղեքսանդրի շիրմաքարը, գծագրութեամբ՝ յունական տաճարի մը, ուղղանկիւն տանիքով: Չորս կողերուն վրայ պատկերացուած են հին պատմութենէն տեսարաններ: Փորագրութիւնը եղած է մանրակրկիտ, այնպէս որ կարելի է զանազանել ռազմիկներուն մատները, եղունգները: Արուեստագէտը յաջողութեամբ ներկայացուցած է մարդկային ամբոխ մը, ճակատամարտ մը, զէնքերու, ձիերու բազմութիւն մը, առանց սակայն չափը իրարանցումի մը փոխակերպելու: Միւս կողին վրայ քանդակուած է առիւծի եւ եղնիկի որսորդութիւն մը: Փոքր կողին վրայ նորէն պատերազմ մը, միւս փոքր կողին վրայ յովազի որսորդութիւն մը:

Թանգարանին առաջին յարկին մէջ կը գտնուի նշանաւոր Միրոնի պղինձը, կանգնած մարմարէ պատուանդանի մը վրայ: Սքանչելի են նաեւ Դապուլիդի մոմիան եւ արկղը որոնք գտնուած են Սիդոնի պեղումներուն պահուն: Ցուցադրուած են նաեւ հռոմէական քանդակներ, ըմբշամարտիկ մը, գարիադիտոներ: Սրահ մը ամբողջ նուիրուած է Ասողիկի զանազան դիրքով ներկայացումներուն:

ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Հայաստանի հանքագործներու վերջին համագումարին խորհրդակցութիւնները ցոյց կուտան որ դաշտային աշխատանքներու վերսկսման պատճառով բազմաթիւ բանուորներ հեռացած են հանքերէն: Եւ այս պատճառով հանքահորերու արտահանումները նուազած են: Բանուորներու յատուկ բնակարանները որոնց մասին բէքլամի համար շարունակ կը գրուի թէ տուներ կը շինուին, դեռ շա՛տ անբաւական են: Բանուորներու առողջապահական վիճակը կարօտ է բարելաւման: Դեղի պակաս կայ:

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՍԷՆ-ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Նորօրինակ եւ անմոռանալի եղաւ Սէն-Լուի (Մարսիլիա) Հայութեան Համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Ակնունի» խումբին սարքած առաջին Հրապարակային բանախօսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 17 Յուլիսին:

Ընկերները, առաւօտէ իսկ, արտասովոր աշխուժութեամբ մը Սէն-Լուի Հայկական պարտէզը զարդարելու զբաղած էին. ամէն ոք իր գեղեցկագիտական ճաշակը ի սպաս դրած էր այդ գործին. Թելադրութիւն մը ունէր ընկ.լիք, գաղափար մը կը յղանար Նոր փայլ մը աւելցնելու Համար պարտէզի զարդարանքին: Մուտքին վրայ կը ծածանէր Հայկական մետաքսեայ խոշոր եռագոյնը՝ ոսկի երիզով մը բոլորուած. գործածուած բեմին վրայ, անՀամար Ֆրանսական եւ Հայկական եռագոյններ կողք կողքի կը ծածանէին:

Ժամը 2էն սկսեալ՝ Հայուհիներ ազգային գոյները թեւերնին, իրենց վիզէն եռագոյն ժապաւէններով կախուած փոքրիկ կողովներէն առնելով Հայկական զարդանիշը կը զարնէին եկող Հայրենակիցներու կուրծքին, որոնց թիւը երթալով ստուարացաւ ու Հասաւ մօտ 200ի, ինչ որ աննախընթաց է Սէն-Լուի Համար:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, զոր Ներկաները յոտնկայս ունկնդրեցին: Երգիչները 6-8 տարեկան աղջիկներ էին, որոնց ճերմակ շրջազգեստին վրայ կը զայտէր Հայկական եռայն ժապաւէնը՝ շեղակի ձգուած: Իրենց կողքին խմբապետը՝ 10 տարեկան Հայորդի մը, Հայկական դրօշը բռնած: Ամէն կողմ եռագոյն էր այդ օրը, ամէն կողմ ազգային շունչը կը տիրէր:

Արտասանութենէ եւ Նուագէ վերջ, խօսեցաւ ընկեր Պ. Հիւսեան, որ ժամուկէս տեւող բանախօսութիւնով մը, յիշեց վերջին ութսուն տարուան Հայ պատմութեան կարեւոր կէտերը, բաղդատականն ըրաւ Հայ եւ օտար ազգերու ազատագրական պայքարին, բացատրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագման պատճառները, անոր դերը անցեալին ու Ներկային, ու պարզեց անոր ընդգրկած ուղին: Արտասանեցին ընկեր Մ. Գաբրիէլեան եւ Պ. Ստ. Օժտունի, իսկ Գ. Խորէն ջութակի վրայ Նուագեց:

Հանդէսը փակուեցաւ ազգային քայլերգով, զոր Ներկայ երիտասարդները խանդավառուած՝ ինքնաբուխօրէն երգեցին:

Սէն-Լու Ա.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Անցեալ Կիրակի Վիեննայի մէջ կարեւոր ժողով մը գումարուեցաւ, ուր ծեծուեցաւ կեդրոնական Եւրոպայի բաժակի մրցումներու խնդիրը: Ժողովին կը մասնակցէին Աւստրիացիները, Հունգարացիները, Չեխերը, Իտալացիները եւ Եուկօսլաւները: Որոշուեցաւ կեդրոնական Եւրոպայի բաժակի մրցումները սկսիլ Օգոստոս 14ին: Որոշուեցաւ նաեւ կազմակերպել միջազգային ախոյեանութեան մրցումներ, որոնք պիտի տեւեն երեք տարի: Առաջին մրցումները պիտի սկսին Հոկտեմբերին:

Անցեալ Կիրակի Թորինոյի մէջ տեղի ունեցաւ Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ դպրոցականներու միջեւ տարեկան մրցումը, եւ վերջացաւ Իտալիոյ յաղթութեամբ 3—2:

1928Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Աշխարհի իններորդ Ողիմպիականը տեղի պիտի ունենայ 1928ին Ամսթէրտամի մէջ՝ ուր բոլոր ազգերը պիտի ղրկեն իրենց ընտրեալ մարզիկները: Հիմակուընէ սկսած են արդէն մեծ պատրաստութիւններ տեսնել: 1924ին ողիմպիական խաղերը կատարուեցան Փարիզի մէջ: Ֆրանսական ողիմպիականի յանձնախումբը չորեքշաբթի իրիկուն կարեւոր ժողով մը գումարեց, համաշխարհային ողիմպիականին մասնակցելու խնդրին շուրջ վիճաբանելու համար:

Երկու միլիոնի ծախք մը կը նախատեսուի միայն իրենց մարզիկները պատրաստելու համար, իսկ աւելի դուրս մէկ ու կէս միլիոն ալ մարզիկներու ծախք կը հաշուեն Ողիմպիականին համար: Նկատի ունենալով այս ծախքերը, որոնք շատ ծանր են կառավարութեան համար, որոշուեցաւ չմասնակցիլ ողիմպիականին: Առաջին անգամն է որ այսպիսի ծանրակշիռ քայլ մը կառնուի Ֆրանսայի պէս մեծ պետութեան մը մարզիկներուն կողմէ:

Անդին Ամերիկայի մէջ կըռփամարտիկ Տէմսի 250,000 տոլար կը ստանայ կէս ժամուան համար, այսինքն մօտ 6 միլիոն ֆրանք, իսկ հոս բազմաթիւ մարզիկներու համար Յուկէս միլիոնը կը խնայուի...:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՆԵՐՈՒ ՎԱՅՐԱԳ ՈՐՍՈՐԴ ՄԸ.— Այս օրերս Մըլէօնի մէջ կը տեսնուի դատը Կիւյեօի, որ ամբաստանուած է իբրեւ սպանիչը աղջկան մը:

Կիւյեօի առաջին կինը, գիշեր մը, ատրճանակով անձնասպան կ'ըլլայ, երբ պառկած էր ամուսինին մօտ:

Կիւյեօ շուտովկը վերամուսնանայ: Երկրորդ կինն ալ, նոյն պարագաներուն տակ, անձնասպան կ'ըլլայ ամուսինին մօտ:

Հակառակ ամուսինին վրայ ծանրացած կասկածներուն, կարելի չըլլար հաստատել ոճիրը:

Կիւյեօ կիները շատ կը սիրէ: Իբրեւ հոմանուհի կը պահէր սպասուհի մը: Ժամանակ մըն ալ դարպասեց իր քենիին:

Առտու մըն ալ կը ծանօթանայ մանկամարդ աղջկան մը: Ամուսնութեան խոստումը ձգձգելով, բաւական ժամանակ կ'ապրին միասին: Օր մը, ինքնաշարժով պտոյտի կ'ելլեն դաշտերը: Կիւյեօ կը խեղդէ աղջիկը, յետոյ դիակը կը կրթնցնէ արտի մը մէջ յարդի դէզին: Ու կրակ կուտայ:

Դատավարութիւնը կը շարունակուի:

ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏԸ.— Սրտածման ընկերութեան մը հաշուակալներէն Ռընէ Տըֆրան ճարպիկ կեղծարարութեամբ մը կ'իւրացնէ 2 ուկէս միլիոն ֆր: Կը գնէ շքեղ ինքնաշարժներ, կը վարձէ փառաւոր բնակարաններ, Վէրնուլէի մէջ կը շինէ գեղեցիկ ապարանք մը, շուրջը պարտէզներով: Վերջերս օդափոխութեան գացած էր եւ զեղխ կեանք մը կ'ապրէր: Ուշադրութիւն գրաւեց այս պարագան: Քննութեան ձեռնարկեցին եւ գողութիւնը երեւան ելաւ: Տըֆրան բանտ մտաւ քաւելու:

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Կայեր ունէր կին մը, որ դռնապանութիւն կ'ընէր: Ու թերեւս քիչ մըն ալ ժպիտ կը ծախէր զուռնէն ամէն անցնողին: Կայեր կը նախանձի: Սովորական ու հանապազօրեայ վէճը այնքան կը սաստկանայ որ, Կայեր առանց շուրջը նայելու կը կրակէ: Գնդակներէն երկուքը կը ծակեն կնոջ մարմինը, գնդակ մըն ալ կը մտնէ իր փոքրիկ աղջկան գլուխը:

Ոստիկանները ձերբակալեցին նախանձոտ ամուսինը:

ԲԺԻՇԿ, ՈՒՇԱԴԻ՛Ր.— Լոնտոնի մէջ բժիշկ մը գործողութիւն մը կը կատարէ աղջկան մը վրայ: Փորը կը ճեղքէ, յետոյ կը կարէ, սակա՛յն, անուշադրութեամբ՝ փորին մէջ կը թողու վիրաբուժական ունելի մը: Աղջիկը կ'աղէկնայ, կը ճամբորդէ, տարիներ կ'անցնին: Օր մը խիթեր կը զգայ: Ռէօնթկէնեան ճառագայթով կը տեսնուի որ, փորին մէջ ունելի մը կայ: Կ'որոշուի նոր գործողութիւն մը կատարել հանելու համար ունելին: Աղջիկը դատ բացած է վիրաբոյժին դէմ:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.— Բուրպըվուայի մէջ Ֆրանսացի երիտասարդ աղջիկ մը, Թիւյիօ, կը կենակցէր Ռուսի մը հետ: Աղջիկը շարունակ կը պահանջէր կատարել ամուսնութեան ձեւակերպութիւնները: Ռուսը կը մերժէր: Աղջիկը յուսահատ ատրճանակը պարպեց սիրտին: Վիճակը յուսահատական է:

ԱՀՌԵԼԻ ՈՃԻՐ ՄԸ.— Սարթըվիլի մէջ Ալէն Փէրոն շարունակ կըկռուէր կնոջ հետ, որհասկածելի մտերմութիւն մը կը մշակէր գիւղին հողատէրերէն մէկուն հետ: Անհաւատարիմ կինը, Տօրիէ, վերջերս խոստացած էր «խելօք» կենալ: Սակայն ամուսինին կասկածները դարձեալ արթնցան, նոյնիսկ հաստատուեցան:

Ու անցեալ գիշեր, Փէրոն ածելիով կտրեց գլուխը կնոջը, որ կը քնանար խորո՛ւնկ: Յետոյ նոյն ածելիով կտրեց իր վիզը, սակայն չյաջողեցաւ փրցնել գլուխը: Քաշեց իր լեզուն եւ կտրեց զայն, (արդեօք ցաւէն չպոռալո՞ւ համար):

Բայց դեռ մահը կ'ուշանար: Այն ատեն, ածելիով զանազան տեղերէ կտրեց, առատ արիւն կորսնցուց եւ ինկաւ գետին: Աղմուկը լսելով, դրացիները հասան: Տիկին Տօրիէի գլուխը փրթած էր: Իսկ ամուսինը Փէրոն հոգեւարքի մէջ էր:

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ.— Փարիզի ատամնաբուժական բարձր. վարժարանէն շրջանաւարտ ելան Պ. Պ. Գէորգ Կարապետեան (Եղեսիա) եւ Աղեքսանդր Տէր Եղիայեան (Պաղտատ):

ՍՏԱՑԱՆՔ

Un cas de suppuration du canal thoracique, consécutif à un cancer du pylore.— Dr. J. Minassiantz. Editeurs, Jouve et Cie, 15 Rue Racine, Paris, 1927.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՀՈՆ ՈՒՐ ՄԱՏՆԻՉ ՄԸ

ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԵՆ

— Երկու պատճառաւ. Նախ կ'ուզէի ապահովուիլ թէ իրօք դուք էք նօպօտին. Հոս այն տեսակ դիրքի մը մէջ կը գտնուինք, որ ստիպուած ենք կասկածելու բոլորէն եւ ամէն բանէ. ալ հիմա կասկած չունիմ. Ձեր մատնադրոշմները ստուգեցի:

— Իմ մատնադրոշմնե՞րս, ո՞ւր, ինչպէ՞ս:

— Երկու տարբեր անգամներ. Հաճեցէք քննել ձեր ձախ ձեռքը:

Ձեռքիս նայեցայ եւ այն ատեն նշմարեցի թէ մատիս վրայ սեւորակ նիւթ մը ծեփուած էր:

— Ի՞նչպէս կրցաք, ըսի, այդ արդիւնքը ձեռք ձգել, առանց ինծի զգացնելու:

— Աշխարհի վրայ ամէնէն աւելի դիւրին բան մը չեմ գիտեր: Հոս հասնելուդ պէս ձեռքս սեղմեցիք, այնպէս չէ՞:

— Ճիշդ է:

— Լաւ ուրեմն. այդ վայրկեանին չնշմարեցի՞ք թէ ձեր մատներուն վրայ դրոշմուած էր բոլոր մելանի թեթեւ խաւ մը, որ նախապէս ափիս մէջ քսած էի. ահա գաղտնիքը:

— Բայց մատնադրոշմներս ինչպէ՞ս ձեռք անցուցիք:

— Անշուշտ նշմարած ըլլալու էք որ մէկը այն չորս սպաներէն որոնք ձեզի ներկայացուցի, ճերմակ ձեռնոց կը կրէր: Երբ անոր ձեռքը սեղմեցիք, ձեռնոցին վրայէն, ձեր մատներուն առաջին դրոշմը ձեռք անցուցած եղայ:

Հիացմամբ անոր նայեցայ:

— Հապա՞ երկրորդը ինչպէս ունեցաք:

— Երկրորդը: Բայց հո՛ն, ձեր անցագրին վրայ է, մատնադրոշմը որ Լոնտոնի մէջ ձեզնէ պահանջեց փօլ Օպլանովիչ, ըստ սովորութեան... եւ հետեւաբար սովետներն ալ զայն ունեցած ըլլալու են:

— Ըսելիք չկայ. Նշանաւոր մարդ էք:

— Պա՛հ, այդքան ալ մեծ բան մը չէր:

— Կրնա՞մ նաեւ գիտնալ ձեր ծպտումին երկրորդ պատճառը:

— Կ'ուզէի գիտնալ թէ դուք որ աշխարհի բոլոր ոստիկաններուն կողմէ եզական տիպար մը նկատուած էք, պիտի կրնա՞ք զիս դիմակազերծ ընել. արդիւնքը կը գոհացնէ զիս:

— Ա՛հ, բոլորովին անճանաչելի էք:

— Ուրեմն պիտի ուզէ՞ք որ իբր ուղեգոյց ձեզի ընկերանամ:

— Անշուշտ. եւ կ'աւելցնեմ, ե՞րբ պիտի մեկնինք:

Քարասօֆ իր ժամացոյցին նայեցաւ, յետոյ, պարզութեամբ գնդապետին հետ ակնարկ մը փոխանակելէ յետոյ ըսաւ.

— Վաղը այս ժամուս Զվենիկորոտ կ'ըլլանք:

— Այսի՞նքն:

— Այսինքն Մոսկուայի առնուազն 50 վերստ հեռու մնացած:

Եւ իրօք, յաջորդ օրը մութը կոխելուն, օդանաւ մը մեզ Զվենիկորոտի մօտերը կը հանէր, հսկայ դաշտավայրի մը մէջտեղը, որ անհունօրէն կը տարածուէր:

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Մի կարծէք բնաւ թէ մեր ժամանումը աննշմար անցաւ: Պոլշեւիկ քաղաքական ոստիկանութիւնը, կամ «կէփէու»ն, այնքան լաւ կազմակերպուած է որ բան չի փախցներ, եւ այսպարզապէս անոր համար որ, այս միջոցիս Ռուսիոյ մէջ, կամայ թէ ակամայ, ամէն մարդ ոստիկանութեան մաս կը կազմէ կամ պիտի կազմէ:

Եւ ինչպէս քիչ անդին ալ պիտի բացատրեմ, միայն եւ միայն ասոր մէջ է, այս անհաւատալի վարչաձեւին ուժին աղբիւրը:

Բայց այս արդէն գրեցինք:

Գիտէինք նաեւ թէ հասնելու համար Մոսկուա, ուրկէ միայն յիսուն քիլոմեթր հեռու էինք, պէտք էր որ շատ մը չեկխտ պատուարներ խորտակէինք եւ առաջանայինք չափազանց ուշադրութեամբ:

Բայց զարմանալի բան, մինչդեռ ըստ երեւոյթին կը կարծէինք թէ առանձին ենք այս ամայի դաշտավայրին մէջ ուր մութը կը սկսէր կոխել, ինծի այնպէս եկաւ թէ մութին մէջ աչքեր, անթիւ աչքեր յառած էին մեր վրայ եւ մեր ամէն մէկ շարժումը կը հսկէին:

Իմ արկածալից կեանքիս մէջ յաճախ պատահած է որ վտանգի մէջ գտնուիմ եւ նոյնիսկ մահը շատ մօտէն տեսնեմ:

Մարդ չի կրնար անպատիժ պայքար մղել կարգ մը թաքուն ուժերու դէմ:Անոնք կըգործեն կառավարութեան մը հաշւոյն, ինչպէս՝ Կարմիր Կոյսը, կամ անհատապէս, միշտ սարսափելի կերպով զինուած կ'ըլլան եւ հարուած առ հարուած կը պայքարին անոնց դէմ որ յախուռն կերպով կը յարձակին իրենց վրայ:

Կրնամ ուրեմն հաստատել, (որովհետեւ այս է ճշմարտութիւնը) թէեւ գիտեմ թէ ի՞նչ ըսել է վախը, բայց միշտ կրցած եմ անոր յաղթել եւ տիրապետել ջիղերուս:

Այս անգամ ալ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Բայց տպաւորութիւնը որ կրեցի, այնքան զօրաւոր եղաւ որ, նոյնիսկ վախկոտ կարծուելու ամօթը աչք առնելով, այս մասին խօսեցայ Քարասօֆին, որ ան յողդողդ պաղարիւնութեամբ մը պատասխանեց.

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

սպայ մը, որ պատերազմական ատեանի առջեւ պիտի հանուի։ Այս սպան, որ լուր առած էր թէ օդը շատ գէշ պիտի ըլլայ ճամբու ընթացքին, չէր արգիլած Անգլիացիները ճամբայ ելլելէ։

Անգլիա եւ Միջագետք

Պաղտատէն «Մօրնինկ Փօսթ»ի կը հեռագրեն թէ Միջագետքի մարզպանին հետ տեսակցելէ վերջ, անգլիական կառավարութիւնը որոշեց վերաքննել ներկայ անգլեւիրաքեան դաշնագիրը։

Ֆէյսալ թագաւոր մօտ օրէն Եւրոպա պիտի գայ, նոր համաձայնագրին մանրամասնութիւնները ճշդելու համար։

Ռումանիոյ թագաւորի մահէն վերջ

Նախկին գահաժառանգ իշխան Կարոլ տակաւին Նէօյեիի իր բնակարանը կը գտնուի։ Երեք օրէ ի վեր ամենազգի լրագրողներ ու թղթակիցներ կ՚ուզեն տեսնել զինքը, բայց իշխանը մարդ չընդունիր։ Մամուլին ուղղուած գրաւոր յայտարարութեան մը մէջ կ՚ըսուի թէ իշխանը խորապէս յուզուած է իր հօրը մահուան առթիւ, ուստի եւ չի կրնար ստեղծուած նոր կացութեան առթիւ իր ծրագիրներուն մասին ոեւէ բան ըսել։ Արքայական ընտանիքի անդամներուն հեռագրած է՝ փափաք յայտնելով ներկայ ըլլալ իր հօրը յուղարկաւորութեան։ Մինչեւ հիմա պատասխան չէ առած։

Իշխանը ամէն յոյս չէ կորսնցուցած՝ գահ բարձրանալու համար եւ մամուլին հաղորդուած յայտարարութիւնը կը սկսի «Ռումանիոյ Կարոլ Թագաւորը» բառերով։

Հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ պաշարման վիճակ յայտարարուած է Պուքրէշի մէջ։ կառավարութիւնը նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ՚առնէ պետական հարուածի մը պատահականութեան դէմ։ Սահմանագլուխները գոցուած են եւ գրաքննութիւն հաստատուած է։ Զրոյցի մը համաձայն, իշխան Կարոլի ազդարարուած է որ Ռումանիա մտնելու ամէն փորձ զէնքի ուժով պիտի արգիլուի։ Պուքրէշի զինուորական հրամանատարը ազդարարութիւն մը ուղղեց թերթերուն, որ եթէ սուտ լուրեր հրատարակեն, ժողովուրդը ոեւէ կերպով գրգռեն, եւ կամ երկրին շահերուն ի վնաս բաներ գրեն, անմիջապէս պատերազմական ատեանի առջեւ պիտի հանուին։

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷ ԿՏԱԿԸ

Ֆէրտինանտ թագաւորին կտակը բացուեցաւ Սինայայի մէջ դատական նախարար Սթէլիան Փոփէսքօի կողմէ, որ զայն կարդաց արքայական ընտանիքի բոլոր անդամներուն ներկայութեան։ 1925 Յունիս 21ին Սինայայի մէջ խմբագրուած կտակը գլխաւոր հարստութիւնը կուտար գահաժառանգ իշխան Կարոլի։ Այս վերջինին գահէն հրաժարելէն վերջ կտակը փոխուեցաւ Պուքրէշի մէջ 1926 Յունուար 11ին։ Իշխանը կը ստանայ դրամ եւ արժեթուղթ, մինչ կալուածներու եկամուտները կ՚անցնին Մառի թագուհիին։ Դղեակներն ու մեծ կալուածները իշխան Կարոլէն առնուելով կը տրուին մանուկ-թագաւորին։ Յունաստանի Էլիզապէթ թագուհին կը ստանայ Մօլտավիոյ Զօրլէնի դղեակը եւ Պուքրէշի մէջ շէնք մը։ Եուկօսլաւիոյ Մառի թագուհին՝ դրամ եւ արժեթուղթեր։ Ոեւէ բան չի ստանար իշխանուհի-մայր Էլէն։

Թագաւորը կ՚աւելցնէ որ պատերազմէն վերջի տնտեսական ծանր պայմաններու ընտանեկան դժուարութիւնները թոյլ չեն տուած իրեն աւելցնել անձնական հարստութիւնը, այնպէս որ միայն 50 միլիոն լեյ կը կտակէ բարեգործական հաստատութեանց բաշխուելու համար։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հազարաւոր մարդիկ այցելեցին Սինայայի դղեակը՝ թագաւորին մարմինը տեսնելու համար։ Դագաղը դրուած էր պալատին մեծ սրահը, որ բոլորովին սեւերով ծածկուած էր։ Թագաւորը հագած է որսորդ զինուորներու զօրավարի համազգեստ։ Առջի օր կէսօրին դագաղը կայարան փոխադրուեցաւ թնդանօթի կառքով մը. ետեւէն կուգային արքայական ընտանիքը, նախարարները եւ մեծ բազմութիւն մը. դպրոցականները երկու շարքի վրայ կեցած էին։ Մինչեւ Պուքրէշ բոլոր կայարանները սեւ դրօշակներով ծածկուած էին։ Ժամը 5ին երբ կառախումբը Պուքրէշի կայարանը մտաւ, 101 թնդանօթներ արձակուեցան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը՝ կիրակի, թոյլ տալու համար որ ժողովուրդը լայնօրէն մասնակցի։

Եուկօսլաւիոյ Աղեքսանդր թագաւորը Պուքրէշ գնաց՝ յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու համար։ Բոլոր պետութիւնները մասնաւոր պատուիրակութիւններ նշանակեցին՝ վերջին յարգանք մը մատուցանելու համար մեռնող թագաւորին։

Ճէք Տէմփի յաղթական

Ինչպէս գրեցինք երէկ, Նիւ Եորքի մէջ առջի գիշեր տեղի ունեցաւ Ճէք Տէմփի-Ճէք Շարքի կոփամարտը։ Ներկայ էին 80—100,000 հանդիսականներ, որոնք վճարած էին 1,250,000 տոլար (31,250,000 ֆրանք)։ Մրցումէն առաջ երկու հակառակորդները կշռուեցան. Տէմփի եկաւ 88 քիլօ 200, Շարքի՝ 88 քիլօ 900։

Կոփամարտիկները սրահ մտան՝ խանդավառ ցոյցերու մէջ։ Երկուքն ալ վստահ կ՚երեւէին իրենց յաղթանակին։ Կռիւը եղաւ խիստ արագ եւ սաստիկ։ Առաջին շրջաններուն հաւասար կատաղութեամբ կռուեցան։ 5րդ. եւ 6րդ.ին այնպէս կը կարծուէր թէ Շարքի պիտի յաղթէ, սակայն եօթերորդին Տէմփի զօրաւոր հարուածներ տուաւ իր հակառակորդին ստամոքսին եւ ծնօտին, ու Շարքի գետին ինկաւ՝ ալ չկանգնելու համար (նոք աութ)։

Շարքին խնամողները կ՚առարկեն թէ Տէմփին ծնօտի վերջին հարուածէն առաջ, ցած հարուածներ տուած է Շարքիի, ու չեն ընդունիր այս վերջինին պարտութիւնը։

Մինչեւ հիմա կոփամարտի մը առթիւ այսքան մեծ մուտք չէ եղած։ Ներկաներուն մէջ 5000է աւելի կիներ կային։

Այս յաղթանակէն վերջ Տէմփի ասպարէզ պիտի կարդայ Ճին Թընիին՝ աշխարհի ախոյանութիւնը ետ առնելու համար անոր ձեռքէն։ Ինչպէս կը յիշուի, Թարփանթիէի յաղթականը տարի մը առաջ կորսնցուցած էր աշխարհի ախոյեանութիւնը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ՋԱՐԻՖԵԱՆ

որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, պիտի տայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

24 Յուլիս, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ
64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն։ Գիները.— 30, 20, 15, 10 և 5։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արղութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն իշխան Արղութեանի գերեզմանը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը։

ԼԻՈՆ

Վաղը կիրակի նաւագնացութիւն իլ-պառպ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Գրադարանի վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Սկաուտներու։ ջազ պանտ, նուագ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Մասնաւոր շոգենաւը կը մեկնի «Սէն ժան»ի դիմացի կամուրջէն (Pont Tilsitt) առաւօտեան ժամը 9ին։ Տոմսերու համար դիմել Ե. Ճանկէօզեանի ճաշարանը եւ կարգադիր յանձնախումբի անդամներուն մօտ։ Գին՝ 3 ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ

Դաշտահանդէս, վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Clos Blancի պարտէզը, կազմակերպուած Շապին Գարահիսարի «Աշծիւ» միութեան կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր, մեներգ, արտասանութիւն, ֆրանսական նուագախումբ եւ անակնկալներ։ Պիւֆէ աժան գիներով։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ

Դաշտապարահանդէս, վաղը կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Փօն տը Նանթէնի պարտէզը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ։ Բանախօսութիւն, ներկայացում եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱ

Հ. Յ. Դ. կորիւն ենթակոմիտէին կողմէ կազմակերպուած վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Օպըռնայի (Արտէշ) քաղաքապետութեան սրահը։ երգ, նուագ, արտասանութիւն, ներկայացում։ Կը խօսի ընկ. Վազգէն Մարտիրոսեան։

Բ. ՊԱՏՄԱ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ (ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆ)

Զ. Ե. Ռ. Մ. Փարիզի կեդր. վարչութեան կողմէ, վաղը կիրակի St. Germain-en-Layeի պալատը։ Դաշտային զբօսական խաղեր եւլն.։ Կ՚ընկերանան Պ. Պ. Մ. Նաթանեան եւ Կ. Յ. Բասմաջեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Gare St. Lazare ժամը 1.30ին։

Միութեան տարեկան մեծ դաշտահանդէսը 7 Օգոստոսին։

Միութեան պատուակալ նախագահ՝ Պ. Պօղոս Նուպարի ի պատիւ տրուելիք թէյասեղանը 21 Օգոստոսին։

ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ՄՆՏՈՅԵԱՆ
ԵՒ
ԸՆԿ. ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

16 Յուլիս 1927 Փօն-տը-Շէրիւի

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Պատ. միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի ժամը 1.30ին ընթերցարանի սրահը, 63 րիւ տը լա Րէփիւպլիք։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Ռոստոմ»ը՝ վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

«Իշխան»ը՝ 25 Յուլիս երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վահագ»ը՝ 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Քրիս»ը՝ 27 Յուլիս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն»ը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ՚ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Փօն տը Շէրիւի ենթակոմիտէի 7րդ դասախօսական ժողովը այսօր շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին, Ակումբ-Գրադարանի սրահը։

Կը խօսի Ընկ. Արսէն Աճէմեան։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Floriaյի սրահը։ Շարունակութիւն օրակարգի վիճարանութեանց։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը 30 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Floriaյի սրահը։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Օրակարգ.— Եւրոպ. շրջ. պատգ. ժողովի հարցը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը՝ վաղը կիրակի, առտուան ժամը 8ին։ Հաւաքավայր՝ 138, Rue Etienne Dolet, Alfortville: *Մրցողները ներկայանան վարչութեան հաւաքատեղին մինչեւ այս իրիկուն։ Մրցման հանգրուանը 30 քիլոմեթրի հեռաւորութիւն ունի։ Մինչեւ չորրորդ պիտի ստանան պատուանշան։*

ՀԱՅ ԼԷԳԷՈՆԱԿԱՆ միութեան Լիոնի Մ-ճիւղի անդամական ժողովը՝ 24 Յուլիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, 75 Ave. Berthelot Հայոց Եկեղեցիին կից Ազգ. խորհրդարանը։ Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջակայքի բոլոր լէգէոնականները։

ԴԵՐԱՍԱՆՊԵՏ Յ. Ջարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Հ. Յ. Դ. Փօն-տը-Շէրիւի ընթերցարանին վիճակահանութիւնը որ տեղի պիտի ունենար վաղը, յետաձգուած է. տեղը և թուականը կը յայտարարուին «Յառաջ»ի միջոցաւ։

Վարձու են երկու սենեակներ, խոհանոց, անթուէ, W. C. առաջին յարկ փողոցի վրայ եւ անկիւն (13րդ Թաղամասի մէջ)։ Դիմել՝ Nichanianի 51 Bld Aug. Blanqui métro Corvisart.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
"ԿԱՐՕ"
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ ...

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրեր... տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ՚ընդունի... նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուա... կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Վ... ճառատանս բացման առթիւ *ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄ... ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ* սովորական գիներուն վրայ։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
76, RUE BERNARD DU BOIS, MARSEILLE
Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆ

Երդուեալ Թարգմանիչ հայերէնի, Թուրքերէնի եւ անգլ...

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը բացուի պաշ... տօնապէս երդուեալ Թարգմանիչի գրասենեակ, որ դիւրու... թիւն եւ ձրի տեղեկութիւն պիտի տայ *Ամուսնական, հպա... տակութեան, դատական, առեւտրական եւ ապահովագրակ...* գործերու մասին։

Ամուսնութեան Թուղթ կը հանենք 10 օրուան մէջ, եթ... ծննդեան Թուղթ ունին 120 ֆրանքի, եթէ ոչ 340 ֆրանքի։

Պաշտօնական Թարգմանութիւն՝ ամուսնական, մկրտու... թեան, նամակներու եւ մուրհակներու։

*ՊԱՀԵՑԷՔ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ՀԱՍՑԷՆ
ՕՐ ՄԸ ՊԷՏՔ Կ'ՈՒՆԵՆԱՔ*

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ
Alimentation Franco - Orientale
E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN
7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ծախ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամու... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մաս... գէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժա... 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ
(ՆՈՐ ԳԻՆԵՐ)

Աղբիւր անմահութեան 15, Բերայի գիշերները 25, Մօբասանի վիպակները 2. գարձը 8, դերասանուհին 8, կինը 6, Աֆրոդիտէ 10, Միւրիմա 8, Մեր խաչը 8, Աստուածները ծարաւի են 20, Աւազակապետը 30, Ռաֆայէլ 18, Աշուղ Ղարիպ 5, Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Ինքնուսուցիչ զրուցատրութիւն 10, Երգարան 5, 7.50, 10, 25, Ազգային ջոջեր 25, Շողոքորթը 5, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Թաhիա պէյ 5, Մերկ կինը 10, Ցիմար կոյսը 10, Պէքրի Մուսթաֆա 5, Լռութիւնը 7.50, Կոյսի մը օրագիրը 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 12, Անոյշ 5, Լէպլէպիճի 5, Պէպէքս 10, Արցունքներ 4, Տօքթ. Վարդան 6, Աքլոր եղբայր 6, Բեռօյի մանկավէպեր 7.50, Լուռ ցաւեր 8, Կեանքը ինչպէս որ է 8, Զարշըլը Արթին աղա 5, Ազգ. բարբարար 4, Արսէն Լիւբէն 18, Նամուս 10, Զար ոգի 10, Պատուի համար 10, Արտիստը 20, Ժան Շուան 25, Ժիւտէքս 30, Ցարութիւն 30, Մատեան Մանկանց 50, Հէքիմեան 50, Վերջալոյսին տակ 5, Մացառներու մէջ (2 հատ.) 25, Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, ինչպէս նաեւ վիպական, թատերական եւ ազգային-կրթական ամէն տեսակ գիրքեր։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Փօսթի ծախք չկայ

20 ֆր.ի գիրք ապսպրողին 5 ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷ՛Ք
«ԼՈՒՍԱՓԱՂ»ԻՆ

Ստանալու համար դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé.

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Bois*ի թուէնի և թռամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (կառ տը լ՚Էսթէն թուէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։*

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Գործ կը փնտռէ

Եւրոպական եւ արեւե... կերակուրներու վարժ ու ... ուած խոհարարուհի մը ... կը փնտռէ տունի մէջ։ ... Նամակով.— S. Bérberian ... Bld. Exelmans, Paris:

Վարձու են *Երկու սենեակներ, հանոց, անթուէ, Դիմել՝ Սէր... եանի 54* Rue de la Renaiss... Bois Colombes։

Ծախու խանութ

Արտասահման մեկնելու պ... ճառաւ, Պոլէնի մէջ, Grande ... բանուկ հրապարակին վրայ, ... դիրք ունեցող նպարավաճ... խանութ մը ծախու է։

Ցան վարձքը խիստ աժ... 400 հայութեան մէջ միակ նպարավաճառը։ Պայմաններ... համար դիմել՝ Stepan Dedjian Epicier. Grande B... Bollene, Vaucluse, փութա... օգտուիլ սոյն առիթէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ
22 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթեռլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	112
Մէճիտիէ	Médjidié	8
Լէվա 100 հատը	Léva	15
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր »	» Lire	139
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	492
Լէյ 100 հատը	Ley	15
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3400
» II	»	1995
» III	»	1690
Թուրքիոյ Երկթղ.	Lots turcs	165

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIO...
208bis, Rue Lafayette Paris (10...
Le Gérant : H. TEURNIE...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ 1927
24 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 397
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հաւանաբար շատեր զարմացան որ այնքան ընդարձակ տեղ տուինք Փրակայի միջազգային մարզահանդէսին, թէ թարգմանութեամբ եւ թէ մասնաւոր թղթակցութեամբ։

Մանրամասնօրէն պարզելով նորազատ ժողովուրդի մը այդ հոյակապ եւ աննախընթաց ճիգը, մեր նպատակն եղաւ մասնաւորապէս երիտասարդութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել կենսական կէտի մը վրայ։

Ինչպէս տեսան բոլորը, Չեխօ-Սլովաքիոյ մարզական շարժումը ունի իսկապէս համաժողովրդական հանգամանք։ Առողջ, խորարմատ ե բազմաճիւղ, ու միանգամայն տարերային։ Կ'ընդգրկէ ամբողջ սերունդ մը, առանց սեռի խտրութեան։ Իսկ վարիչ միտքը՝ բուն իսկ մարզանքն է, բառին ամէնէն լայն իմաստով։

Այսպէս, դժուար թէ կարելի ըլլար քով-քովի բերել երեսուն, յիսուն, եօթանասուն հազար երիտասարդներ, եւ շարժման մէջ դնել պարբերաբար, սովորական թափօրներէն մինչեւ միջազգային ողիմպիականը։ Մարզանքը՝ օրուան մէկ անհրաժեշտ զբաղումն է չեխ երիտասարդին եւ աղջկան համար, և ոչ թէ պատահական ժամանց, կամ մրցում շահելու միջոց։ Անշուշտ այնտեղ ալ կան յատկապէս մրցահանդէսի նուիրուած խումբեր, ինչպէս հռչակաւոր «Սլավիա»ն, որ քաղաքէ քաղաք ման կուգայ, գնդախաղի ախոյեաններ փնտռելով։ Բայց անոնց վերեւ, կամ աւելի ճիշդ՝ կոնակը կը տիրապետէ ու կ'աճի բուն բանակը մարզանքը մարզանքի համար սիրողներուն եւ զարգացնողներուն։

Ահա ի՛նչ որ կ'ուզէինք տեսնել նաեւ՝ մեր մէջ։

Հակառակ մեր տարագիր եւ ցիրուցան վիճակի չարչարանքներուն, եռանդ չի պակսիր հայ երիտասարդութեան մէջ, մարզական առաքինութիւնները տարածելու համար։

Բայց շարժումը կիսկատար է, կը հեւայ ու կը ճռնչէ։ Եւ յետոյ, ամէն տեղ իր հասկցած եղանակով կը շարժի։ Բուն Փարիզը իր գլխուն եւ թաղերն ու արուարձաններն ալ իրենց ուզածին պէս։ Երկու կեդրոն՝ միեւնոյն տեղին մէջ, մէկը հաւաքական, միւսը անհատական։ Մարսէյլը՝ թէեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով, բայց նոյնքան անհատական որքան Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը։ Գաւառները՝ իրենց վիճակին ձգուած։ Ռումանիա, Պուլկարիա, Յունաստան թէեւ միեւնոյն ընդհանուր անունին տակ (Հ. Մ. Ը. Մ.), բայց իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ։ Ո՛չ մէկ սերտ կապ եւ պարտաւորիչ ուղեցոյց։ Փարիզի ամբողջ եռանդը՝ գնդախաղի մրցումներով կը սպառի. մինչ ուրիշ գաղութները կը հաւատեն թէ աւելի լաւ հասկցած ու զարգացուցած են մարզական ոգին։

Մէկ խօսքով, չկայ վարիչ գլուխ մը, որ ընթացք եւ մղում տայ շարժման, ցանցը տարածելով, միակողմանի մոլութիւնները դարմանելով եւ շիտակ հասկցողը քաջալերելով։

Գիտենք որ պարբերաբար ժողովներ կը գումարուին մարզական միութեանց կողմէ, ընդհանուր գործակցութիւն հաստատելու կամ աշխատանքի նոր ծրագիր պատրաստելու համար։ Վերջերս խորհրդակցութիւններ ալ կատարուեցան, պատգամաւորական ժողովի մը մասին։ Մեզի անծանօթ կը մնայ այդ ժողովներուն արդիւնքը։ Բայց, առ հասարակ լաւատես չըլլալով պատգամ. ժողովի մը յաջողութեան մասին, կամ առ նուազն հաւանական չգտնելով անոր մօտալուտ գումարումը, կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել աւելի գործնական միջոց մը։

Կարելի չէ՞, գոնէ մէկ տարուան համար, Փարիզի մէջ ընտրել 10—15 հոգինոց կեդրոնական վարիչ մարմին մը, որուն հպատակին մարզական բոլոր միութիւնները, Ֆրանսայէն մինչեւ Պալքանները եւ Ամերիկա։ Այդ մարմնին անդամները պէտք է ընտրուին իւրաքանչիւր գաղութի, շրջանի կամ քաղաքի մարզական ընդհ. ժողովներէն, իբրեւ լիազօրներ, հոգ չէ թէ Փարիզ բնակին։ Մարզական շարժումը որոշ սկզբունքներ եւ կանոններ ունի. այնպէս որ, աւելորդ են ակադեմական վիճաբանութիւնները եւ «քոնկրէ»ները։ Միւս կողմէ, պայման չէ որ վարիչ մարմնին անդամները անպատճառ մարզական մասնագէտներ ըլլան։ Պէտք եղած տեղը տալով մասնագիտական տարրին, մնացածը լաւ է յատկացնել այնպիսիներու, որոնք ընդունակ են գործ արտադրելու եւ հեղինակութիւն կը վայելեն։

Մեր կարծիքով, այսպիսի մարմին մը լիովին կը համապատասխանէ ներկայ պայմաններուն։

Միամտութիւնը չունինք հաւատալու թէ կազմուելիք կեդրոնական մարմինը հրաշքներ պիտի գործէ մէկ վայրկեանէն միւսը։ Էականը այն է որ անոր ետեւ կեցող մարզական խումբերը ապացոյցը տան հաւաքաբար գործելու իրենց անկեղծութեան։

Անոր առաջին գործը պիտի ըլլայ մաքրել մթնոլորտը, միանգամ ընդ միշտ փակելով ամէն վէճ, եւ վերահաստատել միացման գիծը։ Այսպէս գետինը հարթելէ յետոյ, դիւրին է մարզական շարժումը դնել շիտակ ճամբու վրայ, եւ լայնօրէն զարկ տալ անոր։

Մենք Փրականեր չենք սպասեր, բայց կրնանք անոր մանրանկարները ստեղծել, համաձայն տեղին եւ մեր միջոցներուն։

Մարսէյլ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

«Ազդարար», բացատրելով թէ ի՛նչպէս ձախողեցաւ 15,000 հայ գաղթականներու Հայաստան փոխադրուելու Նանսէնեան ծրագիրը, առաւելապէս Ռուսիոյ չկամութեան հետեւանքով, կը գրէ (16 յուլիս).

— «Թերեւս առարկողներ գտնուին որ մարդիկը բարեացակամ են, բայց դրամ չունին։

«Հսկայական երկրի մը համար ի՞նչ նշանակութիւն ունի մէկ միլիոն ոսկի, երբ անդին միլիոններ կը ծախսէ ամէն ամիս, այս կամ այն նպատակին համար։ Միայն անգլիացի հանքագործ բանուորներուն երեք միլիոն ռուբլիի մօտ նպաստ տրուեցաւ, առանց հաշուելու ուրիշ միլիոններ որ տարիներէ ի վեր կը թափուին համաշխարհային հրապարակներու վրայ։ Միայն Չինաստան քանի մը տասնեակ միլիոն հալեցուց։

«Կրնայ ըսուիլ թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը այն է պոլշեւիկներուն համար, ինչ որ է ձուկը ջուրին համար։ Շնչելու եւ ապրելու համար, մարդիկը ստիպուած են կարել իրենց բերնէն, եւ դուրսը առատօրէն ծախսել։ Կրնայ ըլլալ։ Ի՞նչ ըսել, սակայն, ուրիշ ծախսերու, որ կապ չունին այդ կենսատու ջուրին հետ։ Ահա Հրեաներու տեղաւորման պարագան։ Յայտնի ամերիկացի մը, Ֆիլիքս Մ. Վորպըրկ, որ վերջերս Ռուսիա գնաց եւ սեփական աչքերով տեսաւ ամէն բան, Նիւ Եորք վերադարձին, բառ առ բառ ըսած է.

«Մինչեւ այժմ 130,000 Հրեաներ տեղաւորուած են մասնաւոր գաղութներու մէջ, եւ ինքնաբաւ դարձած։ Շատ քաջալերական էր տեսնել որ այս ժողովուրդը, իր տեղաւորման «երրորդ տարին» մէջ, արդէն իսկ սկսած էր վճարել իրեն եղած փոխատուութիւնները։»

«Որքա՜ն շատ եւ դառն խորհրդածութիւններու տեղի կուտան այս յայտարարութիւնները. պոլշեւիկ կառավարութիւնը, հակառակ այնքան դիմումներու եւ աղաչանքներու, կը մերժէ ոչ միայն դրամ տրամադրել 15,000 Հայերու տեղաւորման գործին, այլ երաշխաւորութիւն անգամ չի տար, երբ ուրիշներ դրամ ճարելու պատրաստակամութիւն կը յայտնեն։ Իսկ աղին, սեփական քսակէն միլիոններ կը տրամադրէ, տասնապատիկ աւելի թիւով Հրեաներ խմբելու համար մասնաւոր գաղթավայրերու մէջ։ Եւ այն ալ ո՛չ թէ հիմա, այլ երեք տարի առաջ։

«Ինչո՞ւ ուրեմն երկու չափ - երկու կշիռ այս անհեթեթութիւնը, որ ոչ իսկ պոլշեւիկեան տրամաբանութեամբ կը բացատրուի։

ՏԵՒՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԻՇԸ

Երկու գերման օդանաւորդներ՝ Լոոզէ եւ Ռիսթիչ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 4.5ին Տէսաուէն ճամբայ ելան Եունքէրս օդանաւով մը՝ կոտրելու համար տեւողութեան մրցանիշը, որ կը պատկանի Չէմպըրլէնի եւ Աքոսթայի (51 ժ. 11'25")։ Օդանաւը պէնզին առաւ 60 ժամուան համար. կը կշռէ 3700 քիլօ եւ շարժիչ մեքենան 310 ձիու ուժ ունի։ Երէկ առաւօտ առնուած հեռագիր մը կ'ըսէր թէ օդանաւորդները Լայփցիկի եւ Տէսաուի միջեւ կ'երթեւեկեն եւ մինչեւ այդ ժամը կտրած էին 3100 քիլոմեդր, միջին հաշուով ժամը 120 քիլոմեդր։ Օդանաւորդները մտադրած են շարունակել մինչեւ այս առաւօտ։

Այս փորձէն վերջ, երկու օդանաւորդները գալ շաբաթ Գերմանիայէն Նիւ-Եորք պիտի երթան մէկ թռիչքով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա կը զինէ Քիւրտերը?

Թէհրանէն կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի յուլիս 22 թուականով.—

Հոս հասած լուրերու համաձայն, Միջագետքի սահմանագլուխի Քիւրտերը կանոնաւոր բանակի զինուորներուն կողմէ զինաթափ ըլլալէ վերջ, կրկին կը զինուին Թուրքիոյ կողմէ։

Կասկած կայ որ Մոսկուան է խռովութիւն սերմանողը, նպատակ ունենալով միացնել Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի Քիւրտերը՝ նոր անհանգստութիւն մը պատճառելու համար Անգլիոյ։ Կը կարծուի թէ այս գործերուն մէջ Թուրքիա իբրեւ գործիք կը ծառայէ։

Պարսիկ կառավարութիւնը մասնաւոր ինքնաշարժերով զինուոր կը փութացնէ խռովութեանց շրջանը։

Կացութիւնը ծանր կը նկատուի։

Թուրքիա եւ Իտալիա կը բարեկամանան

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ թէ Պելկրատի անգլիական դեսպանը այս միջոցին Լոնտոն կը գտնուի, կարգ մը խնդիրներու մասին բացատրութիւններ տալու համար իր կառավարութեան։ Աշխատակիցը, տեղեկութիւններ հաղորդելէ յետոյ իտալեւսերպ յարաբերութեանց մասին, կը գրէ ի մէջ այլոց.

«Փարատուած վտանգներէն մէկն ալ, անկասկած թուրքեւսերպ դաշնակցութիւն մըն էր, ուղղուած Իտալիոյ դէմ։ Սակայն այն միջոցին երբ պաղութիւն առաջ եկաւ Իտալիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, ուշագրաւ ձեւով բարուոքեցան թուրք եւ իտալական յարաբերութիւնները։

Նոյնիսկ թուրք եւ իտալական համաձայնութեան մը խօսքերը կան։ Այդ համաձայնութեամբ, կարգ մը երաշխիքներու փոխարէն, Թուրքիա կարեւոր արտօնութիւններ պիտի տայ Իտալիոյ, տնտեսական եւ գաղթականական խնդիրներու մէջ։ Սակայն այս նախագծերը դեռ վերջնական ձեւ առած չեն։

Թուրք եւ ռուս յարաբերութիւնները, Մոսկուայի ուզածին չափ սերտ եւ անկեղծ չեն։

Պաղեստինը Իտալիոյ չեն տար

Փարիզեան թերթի մը Հռոմի թղթակիցը հեռագրած էր թէ Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին՝ Պաղեստինի հոգատարութիւնը Իտալիոյ յանձնելու համար։

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այս լուրը բացարձակապէս կը հերքուի։ Ընդհակառակն, անգլիական կառավարութիւնը ծրագրած է մօտ օրէն կարեւոր փոխառութիւն մը երաշխաւորել Պաղեստինի։ Այս երկիրը կը մտնէ բրիտանական կայսրութեան հողամասերուն մէջ եւ վերջին գաղթային համագումարը իր ծրագրին մէջ իբր այն նկատի առած է զայն։ Անգլիա ո՛չ Իտալիոյ, ո՛չ ալ ուրիշ ոեւէ երկրի կ'ուզէ տալ Պաղեստինը։

Ռուսիոյ պատերազմական պատրաստութիւնը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնները կը մեծցնեն եւ կը խորացնեն Քրոնշթատի պատերազմական նաւահանգիստը։

Բացի Պալթիկէն, Սեւ Ծովու մէջ եւս նաւային ռազմափորձեր տեղի պիտի ունենան։ Ասոնցմէ զատ Ուկրայինայի մէջ ալ ռազմափորձեր պիտի կատարուին, եւ պահեստի ու երկրապահ զինուորներու մասնակի զօրաշարժ պիտի կատարուի։ Այս բոլորը մաս կը կազմեն «Պաշտպանութեան Շաբաթ»ին։

Ռուսիոյ զանազան կողմերէն, մասնաւորապէս Ուկրայինայէն եւ Վոլկայէն բողոքներ կը հասնին կառավարութեան «այս անօգուտ գրգռութեանց դէմ, որոնք կ'արգիլեն գիւղացին խաղաղութեամբ աշխատելէ յեղափոխութեան իրենց տուած հողերուն վրայ»։

∴ Հիւսիսային Ամերիկայէն Ռուսիա հասան 30 խափշիկներ, որոնք Մոսկուայի պրոպագանդի վարժարանին մէջ պիտի պատրաստուին՝ Ամերիկայի խափշիկներուն համայնավարութիւն քարոզելու համար։

Գնդակահարումներ երկրին մէջ

Պրիթիշ Եունայթըտ Փրէս Մոսկուայէն կը տեղեկանայ թէ Պիէրտիչէվի (Ուկրայինա) մէջ քանի հոգի —մէջն ըլլալով ոստիկանապետը— սպաննած ըլլալու ամբաստանութեամբ ձերբակալուած 46 հոգիէն 18ը մահուան դատապարտուեցան։ Մնացեալ 18 հոգին բանտարկութեան պատիժներ պիտի կրեն։

∴ Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հերքէ Ուկրայինայի մէջ ապստամբութիւն ծագած ըլլալու լուրը։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Ռումանիայէն առնուած լուրերը կացութիւնը խաղաղ կը ներկայացնեն։ Ընդդիմադիրներու պետ Նախկին վարչապետ զօր. Աւերէսքու պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ մինչեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թէհրանի Նոր Կեանք թերթի խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցած է Պարսկա-Հնդկաստանի թեմական Առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Մագիստրոսի հետ, Էջմիածնի կացութեան մասին։ Կուտանք կարեւոր մասերը.

— Եկեղեցիի մասին Պոլշեւիկներու հրատարակած օրէնքներուն ծանօթ եմ. իմ տեսակէտով այդ օրէնքը եկած է սահմանափակելու եկեղեցիի կազմակերպչական գործը։ Այդ օրէնքի համաձայն ամէն համայնք պէտք է նախօրօք արձանագրուի կառավարութեան մօտ եւ ապա անկէ ստանայ իր եկեղեցին։ Գործկոմներու նախագահները գացած եւ առաջարկած են ժողովուրդին արձանագրուիլ։ Իմ ունեցած վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, այդ ձեւն ալ փոխուած է։ Կալանաւորուած են Գիւտ եպս.ը եւ Խաչիկ վրդ.ը, իսկ Բագրատ Արք.ին որ նշանակուած է Տփխիսէն հեռացած Գէորգ եպս. Չորեքճեանը փոխարինելու, առաջարկած են որ վերադառնայ Էջմիածին։ Միւս ձերբակալուածներու մասին տեղեկութիւն չունիմ։ Էջմիածնի շարժական գոյքերու մեծ մասը եւ արժէքաւոր իրերը վաղուց Մոսկուա ղրկուած են։ Անշարժ կալուածներն ալ, ինչպէս եկեղեցիներն ու վանքերն են, կը համարուին պետական սեփականութիւն եւ պետութեան կողմէ որոշ ժամանակով տրուած են հաւատացեալներու արձանագրուած համայնքներուն։

Դերագոյն Խորհուրդէն Էջմիածին կը մնան երեք հոգի։ Դիւանը մինչեւ հիմա ալ Էջմիածնի մէջ է։

ԿԻՒՅԵՕ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Նախորդ թիւով հրատարակեցինք ամբաստանութեան եւ դատավարութեան պարագաները Կիւյեօի, որ սպաննած էր իր հոմանուհին, եւ դիակը նետած ցորենի դէզի մը վրայ, կրակ տալէ յետոյ։

Դատավարութիւնը շարունակուեցաւ բուռն հետաքրքրութեան մէջ։ Ընդհ. դատախազը կը պահանջէր 100,000 ֆրանք վնասուց հատուցում եւ ամբաստանեալին գլուխը։ Պաշտպան փաստաբանը ցոյց տուաւ իր ամբողջ տաղանդը մահուընէ փրկելու համար ոճրագործը։

Երդուեալ դատաւորները, դատարանին յուզումին եւ անձկութեան մէջ «այո»պատասխանեցին չորս բախտորոշ հարցումներուն։

Վճիռը տրուած էր, —գլխատում։

Նոյն պահուն, հեռաձայնով՝ կին մը լուր կուտար թէ նպաստաւոր տեղեկութիւններ ունի մահապարտին համար։ Դատարանը չուզեց նկատի առնել։ Եւ, մինչդեռ ոճրագործը, լալով ողբալով կը յայտնէր թէ «ինքնաշարժին մէջ սպաննած էր իր գոհը», դատարանին նախագահը կը շարունակէ ընթերցումը մավճիռին.

— . . . Մըլէօնի մէջ հրապարակի մը վրայ պիտի գլխատուի։

Միեւնոյն ատեն, 50,000 ֆր. պիտի վճարուի գոհին մօրը։

ԴԷՊԻ ԳԻՒՂ.— Յունիս ամիսէն սկսեալ Երեւանէն մեկնողներու թիւը ստուարացած է։ Դաշտային աշխատանքներու առատութեան պատճառով, աշխատաւորները հիմա կը դիմեն գիւղերը եւ նուազած է հոսանքը դէպի քաղաք, ինչպէս կը պատահէր ձմեռը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Քաղաքական խուլ տագնապ մը կայ ներկայիս Անգլիոյ մէջ։ Լուրջ դժուարութիւններու առջեւ է կառավարութիւնը, որ իշխանութեան գլուխ կը մնայ պարզապէս շնորհիւ իր խորհրդարանական մեծամասնութեան։ Սովորական երեւոյթ չէ ի հարկէ երբ կառավարութիւն մը ենթարկուած է խիստ հակակշիռի թէ՛ ընդդիմադիրներուն եւ թէ մանաւանդ իր ետին կանգնած կուսակցութեան կողմէ։ Ընդդիմադիրներու պայքարը հազիւ թէ կրնայ մտատանջել օրուան վարիչները, տրուած ըլլալով անոնց համրանքը, սակայն ուղղափառ պահպանողականներու քննադատութիւնը իսկապէս անել դրութեան մը մէջ կը դնէ վարչապետը եւ իր շուրջինները։ Ուղղափառները փոքր հատուած մը կը կազմեն կուսակցութեան ծոցին մէջ, սակայն իրենց ուժը քաղաքական տեսակէտէն զանցառելի չէ եւ կրնան պղտորել մտքերը։ Հետեւաբար կառավարութիւնը պատճառներ ունի համոզուելու, որ իր հեղինակութիւնը վտանգուած է սոսկ չափով եւ տիրող մտայնութիւնը պետական շրջանակներէն ներս ու դուրս, նպաստաւոր չէ սանձարձակ գործունէութեան, բան մը որ բնական կրնար ըլլա՛լ աչքի առջեւ ունենալով իրենց մեծամասնութիւնը։ Երեկոյեան թերթի մը աշխատակիցը կը շեշտէ որ պահպանողականներու համար չարիք մըն է ինքնին այդ մեծամասնութիւնը, որովհետեւ իսկապէս դիւրին բան չէ հաշտեցնել 413 երեսփոխաններու տեսակէտները բազմազան հարցերու շուրջ։ Եթէ կայ ուշագրաւ պատճառ մը, որ լռութեան եւ խոհեմութեան կը մղէ պահպանողականներու «ըմբոստ» հատուածը, այն վախն է որ յանդուգն քայլ մը իրենց կողմէ կրնայ վերիվայր շրջել իրերու ներկայ կացութիւնը։ Դէպքերու գահավիժումէն կրնան օգտուիլ ընդդիմադիրները, մասնաւորաբար ընկերվարականները եւ ընտրական վաղաժամ պայքարը իշխանութեան գլուխ կրնայ բերել անընդունակ խմբակցութիւն մը։

Կը թուի որ ներքին անհամակարծութիւնները արդիւնք են գլխաւորաբար կարգ մը նախարարներու անձնական քաղաքականութեան։ Պոլտուինի բարենորոգումի փորձերը կամ Չրչիլի ելմտական նոր ծրագիրները չեն ստանար յաճախ այն քաջալերութիւնը պահպանողական շարքերէն ներս, որուն ամէնէն աւելի պէտք ունին։

Կարեւոր պատճառներ կան իրերու այս անստոյգ վիճակը բացատրող։ Վերջին երկու տարուան ընթացքին պահպանողական իշխանութիւնը աշխատեցաւ ամէն գնով իրականացնել կարգ մը ծրագիրներ, որոնք սերտօրէն կը շօշափեն երկրին ընկերային եւ արդիւնաբերական պայմանները եւ որոնք տարիներ շարունակ մնացած են թուղթի վրայ՝ փոխանցուելով մէկ դահլիճէն միւսը։ Այս կարգին է օրինակ՝ Լորտերու ժողովին բարենորոգման հարցը, որ 1911էն ի վեր կը քաշքշուի առանց եզրակացութեան։ Թողունք Արհեստակցական Միութիւններու օրէնքին բարեփոխումը, որ արդիւնք էր անցեալ տարուան ընդհանուր գործադուլին։ Աւելի առաջ, 1923ին Պոլտուին փորձեց հաստատել մաքսային դրութիւնը եւ իր կառավարութիւնը տապալեցաւ։

Այսօր երբ դրամատէր իշխանաւորները գոյնզգոյն ծրագիրներ կ'որոճան բարենորոգումի անունին տակ, բոլորը մէկ նպատակի կը ձգտին — կռուիլ ընկերվարական գաղափարներու դէմ։ Այս առաջադրութիւնով է որ, ինչպէս շեշտեցինք ուրիշ առիթով, պահպանողականները մտածեցին մաքրագործումի ենթարկել Լորտերու ժողովը, նուազեցնել ժառանգական իրաւունքով այդ ազնուապետական արիստոկրատին մէջ բազմողներու թիւը, միաժամանակ ընդարձակելով անոր հակակշիռի իրաւունքները՝ Համայնքներու ժողովին վրայ։ Անմիջապէս յիշեմ որ այս բոլորը տեսակ մը ինքնապաշտպանութեան միջոցներ են, որովհետեւ ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւնները կ'երերան այս կամ այն կողմ եւ չունին վճռական ուղեգիծ մը — մանաւանդ ազատականները —, Անգլիոյ կենսական շահերու պաշտպանութեան բեռը ինկած է յաղթական կուսակցութեան վրայ։ Պահպանողականները կը զգան որ այդ շահերու պաշտպանումը աշխատաւորականներու վստահելու խօսքն անգամ կարելի չէ ընել, եւ նոյնքան անխոհեմ է Լոյտ Ճորճի հետեւորդներուն ապաւինիլ այդ հարցին մէջ։ Եթէ կայ ուժ մը, որ կրնայ դէմ դնել բրիտանական կայսրութեան սպառնացող չարիքներուն, այն ալ այդ ազնուապետական կազմակերպութիւնն է։ Ուրիշ կերպով կարելի չէ բացատրել այն աճապարանքը որ կը յատկանշէ պահպանողականներու քաղաքականութիւնը՝ ամրապնդելու իրենց իշխանութեան օրով, այն ամէն բաները որոնք կենսական նշանակութիւն ունին վարչական եւ քաղաքական տեսակէտէն։

Լորտերու ժողովը, ինչպէս անունէն ալ յայտնի է, ազնուապետական հիմնարկութիւն մըն է եւ միայն Անգլիացիներուն նման աւանդապաշտ ժողովուրդ մը ընդունակ է յաւերժացնելու իր գոյութիւնը այնպէս ինչպէս որ կայ։ Իր օրէնսդրական իշխանութիւնը սահմանափակ է, աւելի քան ուրիշ երկիրներու ծերակոյտը։ Համայնքներու ժողովը միակ հեղինակութիւնն է օրէնքներու վերջնական ձեւաւորումին մէջ։ Լորտերու ժողովին դերը երկրորդական է. տեսակ մը վերաքննիչ մարմին՝ առանց վեթոյի իրաւունքի։

Գլխաւոր շարժառիթներէն մէկը իրաւասութիւններու այս սեղմումին՝ պէտք է փնտռել այն երեւոյթին մէջ որ այս ազնուապետական ժողովը իր ներկայ կազմով շատ ալ հաշտ չէ ժողովրդապետական սկզբունքներու հետ։ Մօտ 600 Լորտեր անդամ են անոր՝ շնորհիւ իրենց ծնունդին։ Երկիր մը որ ժողովրդապետական լայն օրէնքներով կը կառավարուի եւ կը վայելէ քաղաքացիական շատ մը ազատութիւններ — անշուշտ այն չափով որ համապատասխան է իր դրամատիրական պայմաններուն — բնականօրէն պիտի չուզէր օրէնսդրական իշխանութիւնը կեդրոնացնել այդ տեսակ հիմնարկութեան մը վրայ։ Բայց վերջին քանի մը տարիներու փորձառութիւնը արթնցուց պաղարիւն Անգլիացիները։ Ի՛նչ հետեւանքներ վերապահուած են երկրին՝ եթէ Համայնքներու ժողովին մէջ մեծամասնութիւն կազմեն ընկերվարականները, որոնք, ինչպէս ծանօթ է ամէնուն, կը ծածկեն շարք մը «արդիական բարենորոգումներ», օրինակ արդիւնաբերական միջոցներու ազգայնացում, դրամագլուխի տուրք եւայլն., հարցեր, որոնց մէջ խորհրդարանը ունի միակ վճռական ձայնը։ Այս չարիքներուն առջեւ պատուար քաշելու նպատակով անհրաժեշտ է ընդլայնել «լորտ»երու իշխանութիւնը. իսկ ասոր համար ալ էական է կարելի եղածին չափ ժողովրդականացնել անոր կազմը։

Այս սկզբունքով է որ Պոլտուին առաջարկեց 300ի դեղչել ժառանգական իրաւունքով ընտրուած Լորտերու թիւը, ընտրութիւնով նշանակել մէկ մասը եւ ելմտական օրինագիծերը ենթարկել երկու ժողովներէն բխած յանձնախումբի մը քննութեան՝ Համայնքներու ժողովին ձգելու փոխանակ։ Այս ընդհանուր գիծերով ներկայացուած առաջարկը մերժուեցաւ խորհրդարանին կողմէ։ Իրաւ է որ կառավարութիւնը այս առաջարկը պատրաստած էր առանց նախապէս խորհրդակցելու կուսակցութեան պետերուն հետ, սակայն միեւնոյն ժամանակ խորհրդարանին կը յանձնէր զայն պարզապէս իբրեւ «հում նիւթ» աւելի ճիշդ «առ ի գիտութիւն»։ Այս բանը չուզեցին հասկնալ ազատականները եւ աշխատաւորականները որոնք հակառակ էին բարենորոգումին։ Պահպանողականներէն մէկ մասին ընդդիմութիւնն ալ բնականաբար դիւրացուց իրենց պայքարը։

Լոյտ Ճորճի եւ Մաքտոնալտի խմբակցութեանց համար Լորտերու ժողովին բարեկարգումը այնպէս՝ ինչպէս ծրագրեր են իրենց հակառակորդները, բոլորովին անհամապատասխան է ժողովրդական շահերու։ Երկու ժողովները որքան անջատ մնան քաղաքական, վարչական եւ ելմտական խնդիրներու մէջ, այնքան լաւ է։ Որքան ատեն որ կարելիութիւն չկայ ջնջելու օրէնսդրական միակ հիմնարկութիւնով մը, ի հարկէ նախընտրելի է ձախակողմեան տարրերուն համար՝ պահել Համայնքները իրենց ամենալայն իրաւասութիւններով՝ առանց միջամտութեան եւ թոյլ տալ որ Լորտերու ժողովը շարունակէ մնալ աւանդական խորհրդանշան մը։ Բուռն քննադատութիւններ եղան կառավարութեան դէմ, «որ սահմանադրական իրաւակարգի պահպանումի պատրուակով, կը փորձէ յեղաշրջել դարերէ ի վեր սրբագործուած կացութիւնը»։ Աշխատաւորականներու կարծիքով անիմաստ է նախազգուշական միջոցներու դիմել վաղուան համար. չէ՞ որ իրենք լիովին ըմբռնած են ժողովուրդին շահերը եւ ծանօթ են այն բոլոր ձեւերուն որոնք կրնան փրկել պետութեան քաղաքական եւ ընկերային պայմանները։ Ազատականները կը ձայնակցին Մաքտոնըլտի հետեւորդներուն՝ բացատրելով որ Լորտերու ժողովը պէտք է տակաւին մնայ իր ներկայ վիճակով. Համայնքներու ժողովը ամէն ինչ է այս ազատ հայրենիքին համար։ Իսկ «ըմբոստ» պահպանողականները կը պնդեն որ առայժմ ատեն չէ զբաղելու այս բարենորոգումներով։

Երեւութապէս ընդդիմադիրներու քննադատութիւնները թելադրուած են այս հարցէն. սակայն իրականին մէջ բարենորոգումի խնդիրը պատրուակ մըն է յառաջ տանելու համար իրենց պայքարը օրուան իշխանութեան դէմ։ Շատ դիւրին է իրենց համար այս տեսակ փափուկ հարց մը օգտագործել իրենց կուսակցական շահերուն համար։ Այլապէս իրենց շարքերուն մէջ եւս կան մարդիկ որ համոզուած են թէ դահլիճին ձեռնարկը կարծուածին չափ ալ յետադիմական չէ։

Կը թուի թէ պահպանողականները իրենք են որ կը սանդեն դժուարութիւնները, նախաձեռնարկ ըլլալով այն բոլոր բարենորոգումներուն, որոնք իրապէս անհրաժեշտ են արդիականացնելու համար կարգ մը հնութիւններ։

Լորտերու ժողովին բարեփոխումը յետաձգուած է անորոշ ժամանակով եւ հաւանական չէ որ իրականանայ պահպանողականներու օրով։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱՑՕՒԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԸ բացուած է 1925ին, ունի 173 աշակերտ, 15ը օտարական։ Վարիչն է Ա. Մայիլեան։ Երաժշտանոցը ունի իր երաժշտական թերթը։ Բաժնուած է 9 դաշնամուրի, 4 ձայնի մշակման, 3 ջութակի եւ 1 թաւ ջութակի դասարաններու։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱ՞Յ

Անդրկովկասի դաշնակցային կառավարութեան նախորդ փոխ նախագահ Ս. Խանոյեան «Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (8 յուլիս) տխրագին ոճով մը կը շօշափէ այս հարցը։ Վե՛րջ բէքլամներուն քոստ ճաշակաւորներուն՝ բոլո՛րը կ'ափսոսան եւ ժողովուրդը կը պահանջէ գեղարուեստ ու գրականութիւն. ահա՛ ճշմարտութիւնը։

— Մեր գրականութիւնը աղքատ է։ Խօսքս խորհրդային գեղարուեստական գրականութեան մասին է։ Քաղաքացիական կռիւէն յետոյ, տասը տարի անցաւ, գրեթէ ամուլ։ Չկայ աչքի զարնող վէպ մը, ոչ ալ բանաստեղծութիւն մը, որուն վրայ որոճար ու հիանար մատաղ սերունդը։

Իսկ այդ ձեւի գրականութեան պակասը զգալի է եւ վհատեցուցիչ։

Հայաստանի պետական Հրատարակչականին թէ կեդրոնական եւ թէ մասնաճիւղերուն գրատուններուն ու գրադարաններուն վարիչները կը վկայեն թէ մե՛ծ է գեղեցիկ գրականութեան պահանջը։

Մեր նորագոյն գրականութիւնը իր ջուխտ մը գրողներով չի կրնար գոհացնել ընթերցասէր սերունդին պահանջները։ Վնասակար երեւոյթ է, բայց փաստ է։ Այս վնասակար երեւոյթին կը նպաստեն մեր հին ուսուցիչները, որոնք կրթուած ըլլալով Րաֆֆիի, Պռօշեանի դասական վէպերով, ժառանգաբար իրենց աշակերտներուն կը յանձնարարեն կարդալ նոյն Րաֆֆին, Պռօշեանը կամ Մուրացանը։

Մոռցուա՞ծ են գեղեցիկ գրականութիւնը, կենցաղային գունաւորումներով հարուստ ստեղծագործութիւնները։

Երբեք կողմնակից չենք այն բացատրութեան թէ «թէեւ վատ է, թոյլ է. բայց մերն է»։ Ժամանակ է վերջ տալու «տնային պատերազմին» եւ պահանջել մեր գրողներէն որ լրջօրէն քննեն տագնապը մեր գրականութեան։

Մենք ժամանակ չունինք շոյելու անշնորհք, ապիկար ու անտաղանդ «գրողները», որոնք զանազան պետական, գրական խմբաւորումներու պիտակը իրենց վահան են ընտրած։ Ցանցանք է զանոնք խառնել անգամ գրական խումբերուն։

Մեծ է պահանջը գեղեցիկ գրականութեան։

— Գիրք կ'ուզեն, գիրք չկայ, կ'ըսեն գրավաճառները։

Եւ այս պահանջէն մղուած, պետական Հրատարակչականը հրատարակեց շարք մը հին գիրքեր դասական հեղինակներէ,— Շիրվանզադէ, Րաֆֆի, Թումանեան, եւայլն։

Սակայն ի՞նչ կ'ընեն մեր նոր գրողները. ինչո՞վ զբաղուած է իրենց միտքը, ի՞նչ գեղարուեստական արժէքներ ունին։

Շատերը կը յոգնեցնեն իրենց խելքը գեղարուեստական եղանակով մը տալու համար «այսօրուան կեանքը»։ Սակայն «այսօրուան կեանքը» դեռ ձեւաւորուած չէ, շատ մշուշապատ է ան ու հոսուն։ Իսկ մեր գրողները, եթէ նոյնիսկ իրենց մէջ կայ շնորհքի մը նշոյլը, դեռ անզօր են գեղարուեստական, հոգեբանական ներկերով ու կառուցուածքով տալ եղածը։ Ուստի իրենց փորձերը կը կրեն նկարչական աբաց փորձերու «խազխազուած տեսարաններու» եղանակներ։

Ինչո՞ւ չեն գրեր «վիպակներ», նկարագրականներ Հայաստանի քաղաքացիական կռիւներու մասին, կը հարցնէր ոսոս ընկերս, որ մեծ մասնակցութիւն ունեցած էր Հայաստանի մէջ 1920ին տեղի ունեցած դէպքերուն մէջ։

Օրինակ, կարելի չէ՞ տալ Նոր-Բայազիտի, Կարսի, Ղազախի պատմութիւններու յիշատակները գեղարուեստական արտացոլացումով։

* * *

Ու Խանոյեան, ճիշդ այն հարուստներուն նման, որոնք դրամով կ'ա[illegible] անմահացնել իրենց յիշատակը, կը հրաւիրէ գովասանք հիւսել իրենց «մեծ» կռիւներուն մասին։ Եւ սակայն այս պահանջուածը «գեղեցիկ գրականութի՞ւն է» միթէ։ Այո՛, այնքան գեղեցիկ որքան քոստ էր բէքլամը Երեւանի եւ դուրսի թազ-բերաններուն «խորհրդային նոր ու բարձր գրականութեան» մասին։

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ
ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԷՔԵԱԹԻ ՄԱՏԱՆԻՆ

Պատմուածք մը ամերիկահայ երիտասարդ գրող Համաստեղէն, հեղինակը՝ «Գիւղը» պատմուածքներու հատաքածոյին։

— Խնամի՛,

Խոիկ Ակօն էր, որ կը պոռար սանդուխին եւ կամ դուռին վրայէն։ Եթէ խնամին հոն չըլլար, սանամօր դուռը կը փորձէր։

— Սանամար, էսօր էստեղէն անցած ատենս, տեսայ՝ ձեր կտուրին ճոթնը ծռած է։ Ո՞վ գիտէ, օր մը, նայիս մէկին վրայ կ'իյնայ։ Հա, տես, որ բարեկամ չըլլայինք, այս բաները խօսելու համար ներս չէի մտնէի։ Թո՛ղ ծռի, թո՛ղ իյնայ, իմ ի՛նչ հոգը։

Սանամարը կը հասկնար։ Խոիկ Ակօն օղի խմելու եկած էր։

Կը պատահէր, որ սանամարը տնտնար մի քիչ, օղին չբերէր։ Այդ պահուն Խոիկ Ակօի աչքերը՝ նեղն ինկած շան մը աչքերուն պէս արդահատելի փայլ մը կ'առնէին, ու վերջապէս կը խօսէր.

— Սանամար, Աստծոյ խէքուն, պաւիկ մը օղի չկա՞յ, սանկ կոկորդս թրջեմ։

Այն օրը, որ օղի չըլլար, Խոիկ Ակօի երեսը բուռ մը փուշ կը դառնար։ Ուսերը ստթթած կամաց մը կ'անցնէր պատերուն տակով։ Եկեղեցի չէր երթար, դրացիներուն բարեւ չէր տար, յօնքերը կախ, աչքերը վար, դէմքը հողէ շինուած աղաման կը դառնար։ Այդ օրը անոր այնպէս կը թուէր, թէ տան կահկարասիները անկանոն շարուած են. թէ կինը իր զաւկին ձայնը դիտմամբ չէր ուզեր կտրել։

— Պաս, կնիկ, էդ լակոտին ձէնը կտրէ, կ'ըսեմ։

Խեղճ կնիկն ինչպէ՞ս ընէր։ Էրկանը վախէն ուսու տերեւի պէս կը դողար։ Փոքրիկը ձայնը չէր կտրեր, հեղ մըն ալ տեսնես Խոիկ Ակօն կը հայհոյէր, ձեռքը հասած ամանը եւ կամ նոյնիսկ կատուն կնկան գլխին կը նետէր, ու ճրագը կ'իյնար կը մարէր յաճախ։ Զաւակները կուլային։

Դրացիները այլեւս գիտէին, որ Խոիկ Ակօն այդ օրը օղի գտած չէր։

Երբեմն, երեկոները, կինը խունջան շտկած, սպասքը լեցուցած՝ կը սպասէր էրկան։ Փոքրիկները գլուխնին ծռած՝ խունջային վրայ կը քնանային։ Ախ, այդ պահուն ի՛նչ անուշ էր անոնց քունը։ Հեղ մըն ալ տեսնես փողոցէն կը լսուէր Խոիկ Ակօի ձայնը։ Օղի գտած էր այդ օրը. ուրախ էր ու դարդին դուռը կը բանար հին երգ մը թափթփելէն։

Դհոլ զուռնա չալեցին,
Մեր քէլ Մարկոն կարգեցին,
Տէր Անտոնը սանհար ըրին,
Իրիցկինը սանամար։

Դրացիները այլեւս գիտէին, որ Խոիկ Ակօենց տան մէջ այդ իրիկուն կռիւ չկայ։

Փոքրիկները իրենց գլու[...] կը շարժէին իրենց քնած [...] րէն այնպէս, ինչպէս գա[...] հով մը կ'անցնի ցորեն[...] վրայէն։ Ուրախ էին, [...] կնոջ երեսը միայն էրկան[...] նմված օրը կը ժպտար։ Երեկոները կարծես [...] լոյսն ալ սովորականէն [...] պայծառ կ'երեւէր։

— Կնիկ, լաւ կ'երգեմ, ես էդ տիրացու Գէվօին կ'անիծեմ։ Կնիկ, զաւակն[...] նիմ տէր՝ աչքը չի վերցն[...]

Խոիկ Ակօն, այլեւս ոտքի վրայ կանգնելու [...] րող, սփռոցին տակ կը [...] ոտքերը փարտ դնելով։

— Խաչիկ, իմ սալան[...] ւակս, մէյ մը գիրքդ բեր, նեմ՝ էդ վարժապետը [...] սորվեցուցեր։

Խաչիկ կը բերէ գիրքը, սկսէր կարդալ կէս մը հեգ[...] «Կովը կաթ կուտայ»... Խոիկ Ակօն կը սկսէր [...] բերանը կալէ աղամանի [...] բացած։

Խաչիկը կը շարունակէր դալ։ Ի՛նչ հոգ, թէ սպաս[...] կը պաղէր սեղանին վրայ [...] ւական էր, որ տան մէջ [...] տրամադրութիւն կար։

— Հա, կարդացի՞ր, Խ[...] Աֆէրիմ, լաւ ես սորվ[...] կ'արթննար խօսելէն եւ մի[...] ատեն կարմիր թաշկին[...] շողինքները սրբելէն։

Այդ ատենն էր, որ փոք[...] ները համարձակութիւն կ[...] նային իրենց հօրը հետ [...] լու, նոյն իսկ անոր ծունկ[...] վրայ նստելու։ Այդ ատեն[...] որ Խոիկ Ակօն պզտոր աչք[...] կը նայէր կնոջ, նոյնիս[...] գրկէր ու կը համբուրէր [...] Է՛հ, ի՛նչ լաւ էր, որ Խոի[...] կօն միշտ օղի խմէր ու [...] տուն գար։

Խոիկ Ակօն շատ բարի [...] լար, երբ կը գինովնար։ [...] նոյնիսկ փողոցին վրայ [...] նան մրկեց ու ուզեց քան[...] յին երեսը համբուրել։

* * *

Ամառ օր մը, կալի կռ[...] խատանքի օր մը, Խոիկ [...] կինը տան մէջ կ'տաւ կը [...] իր զաւակները ապրեցնել[...] մար։ Գիւղացիները, մեծ [...] տիկ, դաշտի աշխատա[...] լծուած էին. փողոցներուն կային շուներ թափառկոտ[...] մըն ալ Խոիկ Ակօն։

Այդ օրը Խոիկ Ակօն [...] նամօր դռնէն շատ էր պոռ[...] Խնամիենք տունը չէին. [...] բոլորը դաշտի աշխատա[...] լծուած էին։ Խաչիկն ալ [...] պէր Մուսեխի մօտ կամ [...] կ'երթար. սակայն, այդ [...] տուն եկած էր։ Մի քիչ [...] էր Խաչիկ։

Կինը կերակուր կը [...] երբ Խոիկ Ակօն ներս [...] պեխերը վայրի կատուի [...] խերուն պէս ցից ցից եղ[...]

— Ծօ, հոս եկուր [...] շան լակոտ, կամ կամ[...] չես գացեր։

Խաչիկ շփոթեցաւ. մայ[...] գեց օգնութեան համար։

— Խաչիկն հիւանդ է, [...] գլուխը կը ցաւի, մարդ։

Խոիկ Ակօն տեսնես [...] ապտակը իջեցուց տղուն [...] սին։

—«Հիւանդ եմ» կ'ըսէ [...] խատիլ չերթայ, հա՞։

Խաչիկ դուրս փախ[...] բորդ ապտակէն ազատել[...] մար։

«Ա՜խ, ինչ լաւ էր, որ [...] միշտ գինով ըլլար»— կը [...] ծէր փոքրիկ Խաչիկը՝ իր [...] բիկ գլուխը չարչրկելով։ [...] այնպէս կը թուէր, թէ [...] հայրերը բարի կ'ըլլան, [...] տեւ օղի կը խմեն. թէ [...] հայրերը օղի շատ ունին [...] իր հայրը չունէր, ահա թէ [...] չո՞ւ միշտ կռիւ կար [...] մէջ, ու իր մայրը մի[...] կ'ուտէր իր հօրմէն։

Իրիկուան դէմ էր։ Փոք[...] ները, իրենց կալի աշխա[...] ներէն դարձած, կը վազ[...] կը ցատկէին, կ'երգէին [...] սուլէին անհոգ։ Խաչիկին [...] պէս կը թուէր, թէ խեղճ [...]

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՍԻՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

գացեր եմ շուկէն էներ եմ բազար,
Ջըն տղէն կ'առնիմ, անունն է Նազար,
Նազա՛ր, ջա՛ն Նազար, ծառ չինար էղնիս,
Թէ որ գիս չառնիս, պէժուրատ մեռնիս։

գացեր եմ էգին, ելայ տանձի ծառ,
Ջըն աղջիկ կ'առնիմ, անունն է Պայծառ,
Պայծա՛ռ, ջա՛ն Պայծառ, ծառ չինար էղնիս,
Թէ որ գիս չառնիս, անպատանք մեռնիս։

գացեր եմ շուկէն, առեր եմ ասեղ,
Ջըն տղէն կ'առնիմ, անունն է Բարսեղ,
Բարսե՛ղ, ջա՛ն Բարսեղ, ծառ չինար էղնիս,
Թէ որ գիս չառնիս, ծըռիս ու մեռնիս։

գացեր առաքեալ, ելայ Սուրբ Նըշան,
Ջըն աղջիկ կ'առնիմ, անունն է Շուշան,
Շուշա՛ն, ջա՛ս Շուշան, ծառ սիրոյ էղնիս,
Թէ որ գիս չառնիս, Թառամիս մեռնիս։

Հաւաքեց ՄԻՀՐ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

մազերը գզուած, լաչակը պատռած, կրակտան էշիկին վրայ նստած՝ կուլար ու աղբարիկին ծիծ կուտար, իսկ հայրը կը հայհոյէր տակաւին։

Իրիկունները, ճաշէն յետոյ գիւղի փոքրիկները կալատեղին կը հաւաքուէին։ Անոնք դէզերուն մէջ աչքկապուկ կը խաղային, Մանանենց տանձենին կը քարոտէին, փայտերով ձի կը խաղային։ Այդ բոլորին մէջ՝ որբը Խաչիկն էր։

Խաչիկը այդ երեկոյ իր ընկերներուն հետ տանձենին քարոտելու չգնաց։ Հէքեաթ սիրող մի քանի փոքրիկներ, Մալխաս Արութի շուրջ հաւաքուած, կը խնդրէին, որ իրենց հեքեաթ մը պատմէ։ Անոնց մէջ էր եւ Խաչիկը։ Վերը լուսնկան էր, իսկ վարը լուսնկայի գոյն ու ձեւ կալը։ Մալխաս Արութ, դէզերուն մօտ ծալլապատիկ նստած, այս անգամ մոգական մատանիին հէքեաթը կը պատմէր.—

— Վախտին կ'ըլլի չըլլի Ջահիլ Ջիվան պէզիրկէն մը կ'ըլլի..

Եւ Մալխաս Արութ պատմեց, թէ ինչպէս ճիվանշիր պէզիրկէն քարուան կը կապէ, աշխարհէ աշխարհ, Չինումաչին, Հնդստան կը շրջի՝ Աշխարհի Անմանը (Տինեա-Կիւզէլին) գտնելու։ Վերջ ի վերջոյ իր բոլոր հարստութիւնը կը վատնէ, ու չի գտներ։ Պատմեց, թէ ինչպէս տէրվիշ մը կ'ըսէ, որ գտնել անկարելի է, մինչեւ որ Մոգական Մատանին չգտնէ. թէ Մոգական Մատանին գտնելու համար եօթ գլխանի դեւի հետ կռիւ պիտի ընէ։ Լեռան չափ դեւ մը, որուն դէմ Արաբստանի իշխանը վեց հազար զօրքով կռիւ ըրած է ու պարտուած...

Մալխաս Արութ պատմեց, թէ ինչպէ՛ս ճիվանշիր պէզիրկէն ձի կը նստի ու ճամբայ կ'իյնայ՝ դեւին հետ մէս մենակ կռուելու։ ճիվանշիր պէզիրկէն երեք օր երեք գիշեր եօթ գըլխանի դեւին հետ կը կռուի, կը յաղթէ ու կ'առնէ մատանին։

—ճիվանշիր, երբ մատանիին ակը լիզեց, տեսնես, արաբը եկաւ ու կայնաւ իր դէմ։

— Հրամանիդ պատրաստ եմ, Տէր,— խօսեցաւ արաբը։

— Կ'ուզեմ, որ գիս Տինեա կիւզէլին քով տանիս,— կը հրամայէ ճիվանշիր պէզիրկէն։

Մալխաս Արութ պատմեց, թէ ինչպէս Արաբը ու պէզիրկէն ամայի վայր մը կ'երթան։ Արաբը խոշոր բանալի մը կը հանէ ու լեռան մէջ հսկայ ապառաժէ դուռ մը կը բանայ։ Ու ի՞նչ տեսնէ՝ ոսկի սիւներով պալատ մը, հազար հազար խանտիլներով ու խալայըլներով։ Պալատին մէջ կը տեսնէ աննման աղջիկ մը, որ զինքը ներս կը կանչէ։

— Էդ աղջիկը՝ գիտէ՞ք՝ ով էր։ Տինեա կիւզէլին էր։

— ճիվանշիր պէզիրկէն հասաւ իր մուրազին, դուք ալ հասնէք ձեր մուրազին,— վերջացուց Մալխաս Արութ։

— Մալխաս աբէր, այդ Մատանին որ լզես, ինչ որ ուզես՝ կ'ըլլի՞։

— Հէլպէթ,— պատասխանեց Մալխաս Արութ։

— Ինչ որ մտքէ՞դ անցնես, — վրայ տուաւ ուրիշ մը։

— Եթէ ես այդ մատանին ունենամ,— խօսեցաւ փոքրիկ Վարդանը,— արաբին կ'ըսեմ, թէ՝ ինծի հրեղէն ձի մը բեր, որ աչքս խփեմ բանամ Ռուսաստան ըլլիմ. հեղ մըլ տեսնես՝ Ամերիկա։

— Դո՞ւն ինչ պիտի ուզես, Ակոբ,— հարցուց Մալխաս Արութ ուրիշ փոքրիկի մը։

— Երբ արաբը գայ՝ կ'ըսեմ, թէ՝ հազար հազար զօրքեր բեր, որ Թուրքի Թագաւորութիւնը հող ու մոխիր դարձնեմ։ Երբ արաբը գայ՝ կ'ըսեմ՝ թէ՝ խոշոր պալատ մը կանգնեցուր... Երբ արաբը գայ...

— Իսկ դո՞ւն,— հարցուց Մինասին։

— Որ արաբը գայ՝ պիտի ըսեմ, որ գիս Իստամպուլի Թագաւորին պալատը տանի էնպէս, որ մարդ չտեսնէ։ Էն ատեն ես կը կտրեմ Թագաւորի գլուխը, պալատին տէր կ'ըլլիմ, ոսկի, ադամանդ խոշոր խոշոր...

— Դուն ի՞նչ պիտի ուզես, Խաչիկ,—հարցուց Մալխաս Արութ։

— Ես, ես, — խօսեցաւ Խաչիկ՝ հաւատաւորի մը պէս աչքերը լայն բացած. — որ արաբը գայ, որ արաբը գայ, պիտի ըսեմ, որ միշտ օղի բերէ հայրիկիս համար... ։

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային Հայաստան (8 Յուլիս) խմբագրական մը նուիրած է այս հարցին։ կը քաղենք կարեւոր կէտերը.—

Մեր քաղաքները, մասնաւորաբար Երեւանն ու Ալեքսանդրապոլը, կ'անցընեն բնակարանային սուր տագնապ մը։ Շէնքերուն քայքայումէն զատ, բնակչութեան աճումն ալ մեծ դեր խաղաց այս տագնապին մէջ։ Այդ քաղաքները, որոնք կրնային ընդունիլ 30—35 հազար բնակիչ, աւելի բազմամարդ են. Երեւան ունի 63,000 բնակիչ, իսկ Ալեքսանդրապոլ՝ 50.000։ Բնակարանային շինարարութիւնը չի հասնիր պահանջին նոյնիսկ կէսին։ Որովհետեւ գիւղերէն կը հասնին նոր բնակիչներ։

Բնակչութեան խուռնումը կը դժուարացնէ նաեւ քաղաքին առողջապահական վիճակին բարելաւումը։ Կը խանգարէ տուներու նորոգութեան հարցերը, որովհետեւ դժուար է դուրս հանել տան մը բնակչութիւնը՝ նորոգելու համար շէնքը։ Ու բնակարանային աննպաստ պայմանները բացասական ազդեցութիւն մը կ'ունենան բանուորներու աշխատանքին վրայ, կը տարածեն ընկերային հիւանդութիւնները քաղաքին աշխատաւորներուն միջեւ։

Գոհացուցիչ չեն այն միջոցները, զորս ձեռք առած է իշխանութիւնը, երբ քաղքենիներու եւ ոչ-աշխատաւորներու ձեռքէն կ'առնէ տուները եւ կը տրամադրէ բանուորներուն։

Քաղաքին մէջ, մէկ բնակիչի կ'իյնայ, միջին թիւով, 6—7 քառ. արշին բնակելի տարածութիւն, ինչ որ շատ քիչ է։ Անհրաժեշտ է միջոցներ ստեղծել, որպէսզի իւրաքանչիւր բնակիչի իյնայ 10 քառ. արշին բնակելի տարածութիւն։

Քաղաքացիական կռիւներու ընթացքին փճացուեցան բազմաթիւ տուներ։ Բայց նոր տուներ չշինուեցան երբեք։

Անհրաժեշտ է բնակարանային շինարարութիւնը ուժեղցնել։ Շինել արագ եւ աժան, համաձայն առողջապահական պայմաններու եւ ճարտարապետական արդի պահանջներուն։

ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ԱՆՏԱՌ ՄԸ

Երկրաբանական արշաւախումբ մը Աճարիստանի լեռնային մասերուն վրայ երեւան հանած է հետաքրքրական նիւթեր։

Գողիրեան լեռնանցքին մէջ պեղումներ կատարուած են հին անտառի մը հողին վրայ։ Ու գտած են թաղուած անտառէն մնացած քարացեալ տերեւներ, փայտեր, հանքեր։

Փոքր-Աճարեան լեռնաշղթային սարերուն մէջ գտնուած են պոնտական լեռնաշղթային յատուկ հազուագիւտ բոյսեր։

Թիրալ սարին հիւսիս-արեւմտեան լանջքին վրայ գտնուած է հնադարեան ամբողջ անտառ մը կարմրածառի։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Եւրոպայի շրջանային կազմակերպութիւն ստեղծելու աշխատանքը թէեւ դանդաղ, բայց առաջադրուած ձեւով առաջ կը տարուի։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի զանազան մասնաճիւղերը ներկայիս կը զբաղին Շրջանային Ժողովի օրակարգի նիւթերու մշակումով եւ վիճաբանութեամբ։ Այս աշխատանքը լրացնող եւ պատգամաւորական ընտրութիւնները կատարողներ իսկ կան։

Փարիզի մասնաճիւղը իր վերջին ընդհանուր ժողովին մէջ, իր կարգին նկատի առաւ սեղանի վրայ եղած հարցերը, եւ անոնց քննութեան ու ձեւակերպումին համար նշանակեց 3 հոգինոց յանձնախումբ մը, որ մինչեւ ամսոյն 30ի շաբաթ իրիկունը ընդհ. ժողովին առջեւ պիտի բերէ իր գրաւոր զեկուցումը։

Հ. Մ. Ը. Մի Փարիզի մասնաճիւղի անդամներուն կը մնայ յառաջիկայ ընդհ. ժողովին ներկայ գտնուիլ ստուար թիւով, յաջողութեամբ ի գլուխ հանելու համար Շրջ. ժողովի կազմութեան վերաբերեալ բոլոր գործերը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Մինչ Փարիզն ու եւրոպան իրենց նախնական քայլերուն մէջ են, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ամերիկայի եօթը մասնաճիւղերը Մայիսի վերջին օրերուն իսկ Նիւ Եորքի մէջ գումարեցին իրենց պատգամաւորական ժողովը, հինգ մասնաճիւղերու 18 ձայնի ներկայութեամբ։

Պատգամաւորական ժողովը լսեց Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու զեկուցումները, քննեց եւ վաւերացուց Ամերիկայի շրջանի ծրագիր-կանոնագիրը, միութեան նոր տարեշրջանի գործունէութեան օրինագիծը եւյլն.։

Ամերիկայի Շրջ. վարչութիւնը պիտի պաճուի, ըստ առաջնոյն, Նիւ-Եորքի մէջ։ Պատգմ. ժողովը անցաւ շատ ներդաշնակ եւ յաջող։

Շրջ. վարչութիւնը պատգամաւորներուն ի պատիւ ճաշկերոյթ մը սարքեց, որուն ներկայ գտնուեցաւ նաեւ Նիւ-Եորքի մասնաճիւղին պատուակալ անդամ ծայ. անյաղթ ըմբիշը՝ Պ. Մ. Նազարեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ամերիկայի Շրջ. վարչութեան հասցէն է— P. O. Box 149 Mad. Sq. Sta. New-York, N. Y.։

Հ. ԳՆԴ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ
ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ
ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ
ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՔՐԻԿ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐ — Մէթրէի զգաստարանին մէջ կ'ապրին բազմաթիւ «անառակ որդիներ», որոնք հսկողութեան տակ կ'աշխատին դաշտերու մէջ։ Այս արգելափակուած պատանիներէն երեք հոգի փախան աշխատութեան պահուն։ Հսկիչը, չկարենալով հետապնդել զանոնք, իրիկունը, իր խումբը առաջնորդեց դէպի զգաստարան, եւ յանձնարարեց ծանօթ գիւղացիի մը, որպէսզի ձերբակալէ զանոնք։ Միամիտ գիւղացին, հրացանը ուսին զարկած, ելաւ փնտռտուքի։ Քիչ մըն ալ վախ կար սիրտին մէջ, որ փախստականները կրնան յարձակիլ իր վրայ։

Ցանկարծ տեսաւ զանոնք. խնձորենիի մը տակ նստեր էին.

— Անձնատուր եղէք, պոռաց։

Եւ հրացանով նշան առաւ։

Տղաքը ոտքի ցատկեցին, համակերպելով հրամանին։ Սակայն գիւղացին, որ քիչ մըն ալ ապուշիկ էր, կրակեց։

Փախստականներէն մէկը զարնուեցաւ ու մեռաւ։ Գիւղացին միւսները առաջնորդեց զգաստարան, խոստովանելով որ ակամայ սպաննած է երրորդը։ Անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ԱՌԱՒ-ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ — Լուպիէր Նօթր-տամ-տը-Լօրէթ փողոցին վրայ կը բանայ գրասենեակ մը, «Օմնիոմ պանք», եւ կը յայտարարէ պատերուն վրայ եւ թերթերուն մէջ թէ փոխատուութիւն կ'ընէ երաշխաւորութեան փոխարէն։ Յաճախորդները ստիպուած էին վճարել 5000 ֆր.։ Ցետոյ յաճախորդին անունով, կեղծ թուղթերով կ'աշխատէր փոխ դրամ հայթայթել, առանց յաջողելու։ Յաճախորդներուն թիւը հարիւրը կ'անցնէր արդէն, երբ սկսան կասկածիլ «դրամատան» վրայ։ Ու առջի օր, հարիւր յաճախորդներ օծիկէն բռնեցին ու տարին ոստիկանատուն։ Լուպիէր մինչեւ հիմա շորթած է մօտ 500,000 ֆր.։

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ.— Երիտասարդ մը, Թամբիզիէ, նետուած էր Շարթրի բանտը, որպէսզի քաւէ փոքրիկ գողութիւն մը, զոր ըրած էր... ստամոքսին համար։

Հինգերորդ օրը բանտէն կ'ելլէ դրաւ։ Հինգ ժամ վերջ ձերբակալուեցաւ, երբ կը քնանար դաշտին բարձր խոտերուն մէջ թաղուած։ Այս անգամ դրին ամբափակ խցիկի մը մէջ։ Խորամանկ Թամբիզիէ կազմեց փախուստի նոր ծրագիր մը։

— Բացէ՛ք, բացէք դուռը, յայտնութիւններ ունիմ, զորս պիտի ըսեմ միայն Փարիզի ոստիկանապետին։

Այնքան հաւատք ներշնչեցին այս խօսքերը, որ գայն բերին Փարիզ։ Երբ գոց կառքով մը ոստիկանատուն կ'երթար, յաջողեցաւ դուռը բանալ եւ ցատկել դուրս՝ մինչդեռ կառքը պարապ գնաց ոստիկանատուն։

Ձերբակալուեցաւ օր մը վերջ։ Նետեցին Ֆրէնի բանտը։ Հոն ալ նեղացաւ սիրտը։ Մահճակալին երկաթէ ոտքովը ձեղունին մէջ բացաւ ծակ մը, ելաւ տանիք եւ գիշերը պատերէն վեր վար մագլցելով կորսուեցաւ ազատութեան ճամբաներուն վրայ։

Կը փնտռուի։

ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Այս իրիկուն Théatre Albert Ierի մէջ իր առաջին եւ վերջին ներկայացումը կուտայ ծանօթ դերասանապետ Ց. Զարիֆեան, որ ինչպէս գրեցինք, Ամերիկայէն նոր եկաւ՝ թատերական մեծ շրջան մը կատարելու համար Փարիզէն մինչեւ Հնդկաստան, այցելելով հայկական բոլոր գաղութները։ Կը ներկայացնէ Լինկէլի հռչակաւոր տռամը՝ «Թայֆուն», որ մեծ յաջողութիւն գտած է Պոլսոյ եւ Ամերիկայի բեմերուն վրայ եւ որուն մէջ մեծ արուեստագէտը երեւան կը բերէ իր իրական կարողութիւնները։ Խաղին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկ. Դուրեան-Արմէնեան եւ ուրիշ յայտնի դերասաններ։

Կը յուսանք թէ Փարիզի գաղութը չպիտի ուզէ զրկուիլ այս գեղարուեստական վայելքէն եւ մեծ թիւով պիտի փութայ Թատրոն՝ ծափահարելու համար իր տաղանդաւոր հայրենակիցը։

Պ. Զարիֆեան շուտով կը մեկնի Մարսիլիա, որ քանի մը ներկայացումներ պիտի տայ։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Վեց տարի է որ յեղափոխութիւնը կը տեւէ եւ չորս անգամ հոս եղած եմ։ Մինչեւ հիմա անհաճոյ բանի մը չեմ հանդիպած, ինչո՞ւ կ'ուզէք որ այս անգամ ուրիշ կերպ ըլլայ։

— Նորոգութի՛ւն. այդ տեսակ բան մը ըսել չուզեցի. կը մաղթեմ նոյնիսկ որ ձեր լաւատեսութիւնը չհերքուի իրողութիւններու կողմէ։ Բայց ինչ որ պիտի ըլլայ...

Ճիշդ այս միջոցին, մեզմէ ոչ հեռու սուլիչի հարուած մը լսուեցաւ.

— Գետի՛ն, ըսաւ յանկարծ Քարասօֆ. պառկեցէք. մատնուած ենք։

— Չեղի չէ՞ք ըսեր, պատասխանեցի, կրցածիս չափ ծածկուելով հողակոյտի մը ետեւ, որուն վրայ խոտը կը բարձրանար...

— Է՛հ, դեռ ձեր քիթերնին չենք անցած, ըսաւ Քարասօֆ. բայց Աստուծոյ սիրոյն լռեցէք։

Ականջը հողին փակցուցած, կարծես երկիրը կը քննէր...

— Կուգան, ըսաւ յանկարծ։

— Այո՛, ըսի խմ կարգիս, եւ ձիաւորներ են. միայն թէ չունիր չունեն ային իրենց հետ։

Հազիւ թէ խօսքս վերջացուցեր էի, մեզմէ հարիւր մեդր անդին ձիաւորներ երեւցան։

— Թիւրքմէններու խմբակ մըն է, հաստատեց Քարասօֆ, լաւ ձիաւորներ են, բայց միջակ խուզարկուներ։

— Իջէ՛ք վար, հրամայեց իրենց պետը. տասը հոգի ձիերը պահելու համար. միւսները ինծի հետ։

Եւ հրամայուած շարժումը կատարուեցաւ։

— Լուսարձակը պատրաստեցէք։

Այն ատեն տեսանք որ ձիաւորներէն մէկը՝ ենթասպայ մը, իր թամբին վրայէն վար կ'առնէր դիւրատար լուսարձակ մը, զորշուտով դուրս հանեց իր ծածկոցէն։

— Պատրա՞ստ ենք, հարցուց պետը։

— Վայրկեան մը, ընկե՛ր, պատասխանեց ձիաւորը։

Եւ անյաջող փորձէ մը յետոյ, հայհոյեց մը արձակելով,

— Գործիքը չի գործեր, ըսաւ։

— Ի՞նչ կայ ուրեմն, թելերը աւրուած ըլլալու են։

— Ո՛չ, թելերը լաւ են. նայեցայ. ուրիշ բան կայ։

— Իմ բախտէս է. հոգ չէ. տեղը դրէք ձեր գործիքը եւ ինծի տուէք ձեր ելեկտրական լապտերը։

— Բայց չունիմ. կը կարծէք թէ լուսարձակը չպիտի՞ բաւէր։

— Ուրեմն կատարեալ է. այս պայմաններով ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ երեւան հանեմ անոնց իջած տեղը. կատու չեմ ես. գիշեր ատեն չեմ կրնար տեսնել։

Չեմ գիտեր թէ ձիաւորը ի՞նչ պատասխանեց, որովհետեւ ձգեցինք որ սպան ուզածին պէս դուրս տայ իր բարկութիւնը եւ մենք փութացինք հեռանալ այս անհաճոյ դրացնութենէն, օգտագործելով հողի ամենափոքր ցցուածքներն անգամ։

Դաշտը հիմա կ'ոգեւորուէր։

Մեր շուրջը, կարծես որդեր վխտային։ Ամէն կողմէ հրամաններ կը լսուէին, եւ ձիաւորները իրենց ծանր կօշիկներով հողը կոխկռտելով, դէպի մեր գտնուած կողմը կ'ուղղուէին։

— Այս պատահարէն բան մը չեմ հասկնար, ըսաւ Քարասօֆ. մեր ժամանումը լուր տրուած ըլլալու է. բայց որո՞ւ կողմէ, ինչպէ՞ս։

— Անշուշտ կարմիր բանակը իր տրամադրութեան տակ անթել լով հաղորդակցութեան միջոցներ ունի։

— Հարկաւ. բայց այդ չի կրնար բացատրել ուժերու այս արագին առաքումը. ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, պէտք է որ ասկից դուրս ելլենք. որովհետեւ շատ չանցած, կացութիւնը անտանելի պիտի դառնայ. բարեբախտաբար միջոց չէ որ կը պակսի։

Ուշադիր ակնարկ մը պտտցուց իր շուրջը եւ յետոյ ինծի երկարեց մետաղեայ տափակ առարկայ մը եւ ըսաւ.

— Այս նշանը, ձեր վերարկուին ներսը, ձախէն կախեցէք շուտ մը։ Մոսկուայի Չեկային բարձր գործակալներուն յատուկ նշանն է։

Եւ երբ ըսածը ըրի,

— Հիմա, աւելցուց, նետեցէք ձեր վրայ գտնուած ինքնութեան թուղթերը. աշա ձեզի ուրիշներ։

Այս վայրկեանէս սկսեալ Ալպաոֆ կը կոչուիք. իմ քարտուղարս էք եւ երկուքս ալ, դուք եւ ես, Լուպթանքայի Գ. մասնաճիւղին կը պատկանինք։

— Վա՜յ, քաղաքական մասնաճիւ՜ղը։

— Այո՛, ուրախ եմ որ այդ մասին տեղեկութիւն ունիք, այդ կրնայ օգտակար ըլլալ. բայց ուշադրութի՜ւն. փորձենք մտնել սա եկող խումբին մէջ։

— Է՜յ, ո՞վ կայ հոն, պոռաց յանկարծ ոտքի ելլելով։

Առանց իր կողմէ ազդարարութեան սպասելու, իր կողքին կանգնած էի արդէն։

— Ոստիկաննե՛ր, պատասխանեց ձայն մը։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

հանգուցեալ Թագաւորին յուղարկաւորութիւնը խաղաղութիւնը խանգարող ոեւէ ձեռնարկ չպիտի կատարէ։ Նոյնպէս ազգային գիւղացիական կուսակցութիւնը առայժմ ոեւէ շարժում չըներ ինպաստ իշխան Կարոլի։ Վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ Պերլինի թերթերուն Պուքրէշէն ստացած այն հեռագիրը թէ իշխան Կարոլի ինպաստ ցոյցեր կատարուած են Ֆօկարասի (Թրանսիլվանիա) մէջ, հեծելազօրքը ցրուած է ցուցարարները, որոնցմէ քանի մը հոգի սպաննուած են։

Պուքրէշի պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ նամակ մը, զոր Ֆէրտինանտ Թագաւորը Յուլիս 15ին ուղղած էր վարչապետ Պրըթիանուի եւ որուն մէջ կ՚ըսէ թէ իր հայրենիքին հանդէպ ունեցած սէրը թոյլ չի տար իրեն նկատելու որ իր պարտականութիւնները կը դադրին այս կեանքին հետ, եւ թէ պէտք է խորհի ապագային մասին։ Կոչ կ՚ընէ բոլոր Ռումէններուն, աջակցիլ խնամակալ խորհուրդին եւ փոքրիկ Թագաւոր Միհայիլի՝ երկրին խաղաղութիւնը ապահովելու համար։

«Ապագան նկատի առած՝ ատեն չեմ կրնար չխորհիլ, իմ հայրական ամբողջ սէրովս, սիրելի զաւկիս Կարոլի վրայ, որուն պարկեշտ եւ երջանիկ կեանք կը մաղթեմ իր նոր շաւղին մէջ, ուր ժտաւ հակառակ մեր բոլոր ջանքերուն։ Չեմ կասկածիր որ ինչպէս իր հայրենիքը սիրող ամէն Ռումէն, եւ անոնցմէ ալ աւելի անձնուիրութեամբ պիտի աշխատի իր բոլոր միջոցներով դիւրացնել Ռումանիոյ խաղաղ զարգացումը իր զաւկին եւ յաջորդներուն Թագաւորութեան օրով։

«Զինքը տեսնելու երջանկութենէն զրկեցի ինքզինքս պարզապէս ու միայն երկրին անդորրութիւնը չվրդովելու համար, եւ նոյն զգացումով է որ կը խնդրեմ իրմէ Ռումանիա չվերադառնալ, առանց օրինական իշխանութիւններու արտօնութեան, ինչպէս ինքն ալ յանձն առած է։

«Պէտք է որ զաւակս կարող ամէն կերպով յարգէ եւ յարգել տայ գահէն հրաժարելուն հետեւանքով ստեղծուած կացութիւնը, ինչպէս տիրականօրէն ատիկա կը պարտադրեն իր պարտականութիւնները իբրեւ ռումէն, հայր եւ որդի, եւ հաւատարիմ միայ իր կամքով եւ առանց ստիպումի բրած յանձնառութեան։»

Փուանքարէի իշխանութեան տարեդարձը

կառավարութեան անդամները աջի օր տօնեցին Փուանքարէի ազգային միութեան դահլիճին տարեդարձը, սեղմ շրջանակի մէջ։ Արարողութեան առաջին մասը տեղի ունեցաւ Էլիզէի պալատին մէջ, ուր նախարարական խորհուրդի նիստին պահուն Նախագահ Պ. Տումէրկ խանդավառ ճառով մը իր շնորհաւորութիւնները յայտնեց վարչապետին եւ իր պաշտօնակիցներուն՝ մէկ տարուան ընթացքին ձեռք բերուած խիստ կարեւոր արդիւնքին համար։

Անմիջապէս վերջ Փրէ Քաթլանի մէջ (Պուլօնեի անտառը) տեղի ունեցաւ ճաշկերոյթ մը, զոր Նախարարները տուին ի պատիւ Պ. Փուանքարէի։

Յիշենք թէ տարի մը առաջ, երբ Փուանքարէ իշխանութեան գլուխ անցաւ, անգլիականը մինչեւ 250 եւ տոլարը 48.65 ֆրանքի բարձրացած էր, ու ամէն մարդ կը կարծէր թէ Ֆրանսա դէպի սնանկութիւն կ՚երթայ։ Շնորհիւ Փուանքարէի հմայքին, վստահութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ կարճ ժամանակէն Ֆրանսա փրկուեցաւ իսկական աղէտէ մը։

Գործազրկութեան տագնապին վերջին օրերը

Աշխատանքի նախարարութեան Յուլիս 21ի վիճակագրութեան համաձայն, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ նպաստընկալ գործազուրկներու թիւն է 19,109, որոնց 11,946ը այր եւ 7.163ը կին։

Աշխատանքի նախարարութեան կողմէ 703, տեղաւորման գրասենեակներու կողմէ ալ 861, ընդամէնը 1564 օտար բանուորի գործ հայթայթուած է մէկ շաբթուան մէջ։ Ճարտարարուեստի մէջ աշխատելու համար Ֆրանսա մտան 911 օտար բանուորներ, մեծ մասամբ Իտալացի։ Իսկ երկրագործութեան համար՝ 1454 հոգի, որոնց 1061ը Պելճիքացի։ Ո՛չ ճարտարարուեստի եւ ոչ ալ երկրագործութեան մէջ աշխատելու համար հայ բանուոր չէ եկած անցած շաբթուան մէջ։ Ընդհակառակն մէկ շաբթուան մէջ Ֆրանսայէն մեկնող 1436 օտար բանուորներէն 122ը Հայեր եւ Յոյներ են։

Փիէռ Սեմարի ձերբակալութիւնը

Դատական իշխանութիւնները բանտարկյանալու հրաւէր ուղղած էին համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Փիէռ Սէմարի, որ ինչպէս կը յիշուի, արքայականներու խաղին շնորհիւ, Լէոն Տօտէի եւ Տըլէսթի հետ միասին ազատուած էր Սանթէի բանտէն։

Սէմար պատասխանած չըլլալով այս հրաւէրին, գաղտնի ոստիկաններուն հրահանգներ տրուեցան փնտռելու զինքը։ Ուրբաթ օր ժամը 14ին համայնավարներու ընդհանուր քարտուղարը ձերբակալուեցաւ կրանժ-օ-Պէլ փողոցը, սէնտիքայի շէնքին մօտ ու շիտակ Սանթէի բանտը տարուեցաւ։

Նոյն օրը իրիկուան ժամը 19ին ձերբակալուեցաւ նաեւ համայնավար կուսակցութեան օգնական քարտուղար Պէռնար, երբ Լաֆայէթ փողոցի կուսակցական կեդրոնէն դուրս կ՚ելլէր։ Պէռնար Օռլէանի դատարանին կողմէ վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր՝ զինուորները անհնազանդութեան մղած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Պէռնար նոյնպէս բանտարկուեցաւ։

Նոր երկրաշարժ

Գահիրէէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Յուլիս 22ի առտուն, ժամը 6ին ատեններ Հէլուանի դիտարանի շարժացոյցը արձանագրած է երկրաշարժի ցնցումներ՝ Գահիրէէն 800—1000 մղոն հեռուն։ Անգլիոյ դիտարանն ալ նոյն օրը ժամը 4.30ին արձանագրած է ցնցումներ, մօտ 5500 քիլոմեդր հեռաւորութեան վրայ։ Պաղեստինի եւ Անդրյորդանանի վերջին երկրաշարժերէն յետոյ, կը վախցուի թէ նոր աղէտ մը պատահած է։

30 միլիոն տոլար Գերմանիոյ

Նիւ Եորք Թայմզ կը փեղեկտնայ թէ Նիւ Եորքի դրամատէրներու խմբակ մը հաւանած է 30 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ընել Գերմանիոյ։ Ռայխսպանքի տնօրէն Տօքթ. Շախթ Ամերիկա այցելութեան առթիւ յաջողցուցած է այս փոխառութիւնը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ Յ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ

որ նոր եկաւ Ամերիկայէն, կուտայ միայն մէկ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի դերասանուհի ՏԻԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ եւ ծանօթ դերասաններու

ԹԱՅՖՈՒՆ (ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին. Théatre Albert 1erի մէջ 64 Rue Rocher, Métro Europe, Villiers կամ St. Lazare

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր հայ ճաշարաններու մէջ, և թատրոնի կիշէն։ Գիները.— 30, 20, 15, 10 և 5։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՓԱՐԻԶ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. փարիզի շրջանային կոմիտէի եւ Շավիլի «Արդութեան» ենթակոմիտէին կողմէ, յարգանքի այցելութիւն իշխան Արղութեանի գերեզմանը։

կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ներկայ գտնուիլ այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Շավիլի Gare Montparnasseի կայարանը։

Բ. ՊԱՏՄԱ - ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒ (ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆ)

Զ. Ե. Ռ. Մ. փարիզի կեդր. վարչութեան կողմէ, այսօր կիրակի St. Germain-en-Layeի պալատը։ Դաշտային զբօսական խաղեր եւլն.: կ՚ընկերանան Պ. Պ. Մ. Նաթանեան եւ Կ. Յ. Բասմաջեան։ կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ փափաքողները։ Հաւաքավայր՝ Gare St. Lazare ժամը 1.30ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«իշխան»ը՝ վաղը երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վահագ»ը՝ 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Քրիս»ը՝ 27 Յուլիս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն»ը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ՚ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը 26 Յուլիս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Floria*յի սրահը։ Շարունակութիւն օրակարգի վիճաբանութեանց։*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը՝ այսօր Կիրակի, առտուան ժամը 8ին։ Հաւաքավայր՝ 138, Rue Eiienne Dolet, Alfortville։

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ ստիպողաբար «Յառաջ»ի խմբագրատունը՝ Պ. Պ. Շապանեան, Ժամկոչեան, Շխիկեան, Պապիկեան, Նաճառեան։

ԴԵՐԱՍԱՆՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Rosny-sous-Bois*ի թուէնի և թաամվայներու կայարաններուն մէկ վայրկեան, (Կառ տը լ՚Էսթէն թուէն մէկ քառորդ ժամ), սենեակ մը մաքուր, օդասուն եւ կահաւորուած, ընտանիքի մէջ, մէկ անձի համար։*

Դիմել՝ Թ. Ղազարոսեանի, 37 Rue Paul Cavaré, Rosny Sous Bois.

Վարձու են

երկու սենեակներ, խոհանոց, անթուէ, W. C. առաջին յարկ փողոցի վրայ եւ անկիւն (13րդ Թաղամասի մէջ)։ Դիմել՝ Nichanianի 51 Bld Aug. Blanqui métro Corvisart.

Ծախու խանութ

Արտասահման մեկնելու պատճառաւ, Պոլէնի մէջ, Grande rue բանուկ հրապարակին վրայ, լաւ դիրք ունեցող նպարավաճառի խանութ մը ծախու է։

Գան վարձքը խիստ աժան։ 400 հայութեան մէջ միակ հայ նպարավաճառը։ Պայմաններուն համար դիմել՝ Stepan Démirdjianի Epicier. Grande Rue, Bollene, Vaucluse, փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն։

Վարձու են

Երկու սենեակներ, խոհանոց, անթուէ, Դիմել՝ Սէրվէրեանի 54 Rue de la Renaissance Bois Colombes.

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած աթըլիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ։ Առաջին շաբաթէն կը վճարուին։ Շուտով դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris, (XIme).

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	04
Թրք. ոսկի	» or	112	50
Մէճիտիէ	Médjidié	8	--
Լէվա 100 հատր	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	25
Լիր » »	Lire	139	10
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	492	—
Լէյ 100 հատր	Ley	15	50
Չերվոնից	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3390	—
» II	»	1995	—
» III	»	1670	—
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	170	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

ԱՅՍ ՕՐ Է ՈՐ...

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԼՈՒՍԱՔԱՂ" հրատարակութիւններուն Գ. ՊՐԱԿԸ

Փնտռեցէ՛ք

ՓԱՐԻԶ եկեղեցիին դուռը եւ բոլոր հայ լրագրավաճառներուն մօտ։

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գ. Ծերիկեանի մօտ՝ 15 րիւ տէ Տօմինիքէն.

ԼԻՈՆ՝ Յակոբեանի մօտ՝ 95 Քուռ Ռիշար-Վիթօն, Մօնշա.

ՎԱԼԱՆՍ՝ Փիլիպպոսեանի մօտ՝ 8 րիւ տիւ Թէաթր.

ԼԱՆՍԷՅ՝ Խաչիկեանի մօտ 3 րիւ Ա. Պէրժէռ.

Եւ կամ բաժանորդագրուեցէք դիմելով մեր գործակալներուն եւ մեզի.— (եռամսեայ 16, վեցամսեայ 30, տարեկան 55) Vahram Sévouni, 5 Avenue Quihou, Saint-Mandé (Seine)

ԾԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր պրակ կը պարունակէ թէ՛ վիպական եւ թէ թատերական ընտրուած գործ մը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԷԹԵԱՆ

Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին

38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)

Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE

Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆրանկախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ գործարկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆր. արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ "ԿԱՐՕ"

ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ ...

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ՚ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Վաճառատանս բացման առթիւ *ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ* սովորական գիներուն վրայ։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ

Alimentation Franco - Orientale

E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN

7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ծախ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու։ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՄԱՌՇԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած *... քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշառփի, շալ քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի* պատրաստ մթերք, խիստ նպաստաւոր գիներով։ Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահովելու համար ձեր շահը։ Կ՚ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն։

Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. métro Cadet Paris (9). Tél. Provence52—17.

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եօրքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

Կ՚ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis Téléph. Provence 09-32։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

76, RUE BERNARD DU BOIS, MARSEILLE

Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆ

Երդուեալ Թարգմանիչ հայերէնի, Թուրքերէնի եւ անգլ...

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը բացուի պաշտօնապէս երդուեալ Թարգմանիչի գրասենեակ, որ դիւրութիւն եւ ձրի տեղեկութիւն պիտի տայ *Ամուսնական, հպատակութեան, դատական, առեւտրական եւ ապահովագրական* գործերու մասին։

Ամուսնութեան Թուղթ կը հանենք 10 օրուան մէջ, եթէ ծննդեան Թուղթ ունին 100 ֆրանքի, եթէ ոչ 300 ֆրանքի։

Պաշտօնական Թարգմանութիւն՝ ամուսնական, մկրտութեան, նամակներու եւ մուրհակներու։

ՊԱՀԵՑԷՔ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ՀԱՍՑԷՆ

ՕՐ ՄԸ ՊԷՏՔ Կ՚ՈՒՆԵՆԱՔ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-[illegible].30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-1[illegible]

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ՚ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաստ.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, գեղեցկեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : Tramway 5 et 3[illegible]

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ 1927

26 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 398 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՅ ԽՕՍՔ

ԵԹԷ ՄԻԱՅՆ ՈՒԶԷԻՆ

Ինչպէս ամէն տարիքը առած օրկան, Բարեգործականն ալ կը տառապի ծերութեան հիւանդութեննէն։

Կը յիշենք որ քանի մը ամիս առաջ, իր վարիչներէն մէկը հրապարակաւ կոչ կ'ընէր երիտասարդութեան, ասպարէզ գալու եւ ծերացածներուն, յոգնածներուն տեղը լեցնելու։ Այս առթիւ սրտառուչ բառեր ալ կը գործածէր, որոնք տպաւորութիւն կ'ընեն միայն պարզամիտներուն վրայ։ Բոլոր անոնց վրայ որ չեն գիտեր Բարեգործականին մէջ տիրող հոգեբանութիւնը եւ տնավարի բարքերը։

Ասպարէզ... երիտասարդներուն։ Մեր գիտցածը այն է որ Բարեգործականը իր կանոնագրովն ու գործունէութեամբն խսկ փակած է ամէն դուռ, երիտասարդութեան առջեւ։ Այս բառը կը գործածենք ո՛չ թէ անպատճառ տարիքի իմաստով, այլ սեռնալային առումով։ Բարեգործականը կը խրտչի երիտասարդացումէ, իր ծայրայեղ մտավախութեամբ եւ սովորամոլութեամբ։ Բանաձեւերու, կանոնագրային տառերու կառչած մարդիկ են եղեր անոր վարիչները, եւ են մինչեւ այսօր, հակառակ ճակատագրական վերիվայրումներու։

Մենք չենք ուզեր չկամութիւն կամ չարակամութիւն վերագրել։ Բայց չենք ծածկեր թէ տիրող հոգեբանութիւնը ոչինչ ունի համակրելի։ Զանազան դիմումներու ընթացք տալ, գումարներ ղրկել Հայաստան կամ Յունաստան, Նպաստ բաշխել կարօտ մտաւորականներու, — այս բոլորը դեռ բաւական չեն, ընդհանուր վստահութիւն ներշնչելու, եւ մանաւանդ կացութեան համապատասխան գործ արտադրելու համար։

Այդքան ամուր հիմերու վրայ դրուած կազմակերպութիւն մը հրաշքներ կրնար գործել, եթէ միայն քիչ մը աւելի արթուն եւ կորովամիտ ըլլային անոր վարիչները։ Մինչդեռ, այս ընթացքով, կրնայ դառնալ պարզ «իմարէթխանէ» մը, եւ կամ վանօրէից Խորհուրդ մը, Աղքատախնամ մը, որ կտակներ կը մատակարարէ եւ ողորմութիւններ կը բաշխէ։

Այսօրուան համար մէկդի կը դնենք Հայաստանի մասը։ Տարին քանի մը անգամ կ'իմանանք թէ այս կամ այն ձեռնարկը կատարուած է Բարեգործականի կողմէ, համաձայն վարչական որոշումի մը կամ կտակի մը։ Աղէտներու առէն ալ, անտարբեր չէ Միութիւնը։

Իսկ արտասահմանի՞ մէջ։

Մենք ո՛ր եւ է քննադատութիւն ըրած առէն, առաւելապէս նկատի կ'առնենք ներկայ վիճակը։ Արդ, Բարեգործականը կարգ մը որբանոցներ կը պահէ, որոնց ժամանակը անցած է այլ եւս։ Ունի նաեւ դպրոցներ եւ ուրիշ նպաստընկալ հաստատութիւններ։

Այս բոլորին մէջ, ո՞րն է Բարեգործականը յատկանշող, ուէքլամը արժեցնող համազգային, ժողովրդական գործը։

Միջագետքի մէջ, մինչեւ այսօր ալ քանի մը հազար գաղթականներ կը խաշին ու կը ծիւրին։ Մանուկներուն 100էն 50ը կը մեռնի։ Հայաստան խոստացաւ, բայց ներս չառաւ գոնէ այն երկու հազար հոգին, որ պատրաստուած էին վերջին անգամ։ Բրիտանական կառավարութիւնը վերջերս գետին մը խոստացեր է Մուսուլի եւ Պաղտատի միջեւ, ապահովաբար ճախճախուտ մը։ Ո՛չ հարցնող կայ, ոչ փնտռող։ Նոյնը և կրթական տեսակէտով։ Մանուկները կը թափառին փողոցներու մէջ։ Անապատներէն փրկուած համրանքներ կան Մուսուլի գիւղերուն մէջ, կարօտ՝ լոյսի եւ խնամքի։ Լիբանանի մէջ, հայ գաղթականներու տեղաւորման ծրագիր մը կը գործադրուի գլխաւորաբար օտարներու ձեռքով։ Ամերիկեան Նպաստամատոյցը յանձն առած է 50,000 տոլար տրամադրել այս գործին։ Բարեգործականը ի՞նչ ուղղութեամբ կը մասնակցի այս աշխատանքին։

Ուրիշ հարց մը, — Բարեգործականը ո՛ր եւ է պարտականութիւն չունի՞ նոր սերունդի այլասերման հանդէպ։ Իր վարիչներէն գոնէ անոնք որ աւելի մօտ են հայկական կեանքին, հարկաւ կ'ընդունին թէ ժամանակը չէ ակադեմական վէճերով զբաղելու, հաստատութեան անունին եւ բրածոյ կանոնագրի մը տառին կառչելու։ Բարեգործականը ստիպուած է, պարտաւոր է կապուիլ կենդանի եւ համաժողովրդական գործի մը։

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, մենք երկու հիմնական գործեր կը տեսնենք, — Առաջինը՝ ամէն կերպով ուժ տալ Հայաստանի վերաշինութեան եւ տնտեսական զարգացման։ Երկրորդ՝ ստանձնել գաղութներու նոր սերունդին դաստիարակութեան հոգատարութիւնը։

Առաջին գործին համար որոշ ծրագիրներ կան արդէն։ Միայն թէ, ցանկալի էր որ Բարեգործականը կարճ կապէր զանազան միսիաներու սովորութիւնը, որոնք ամուլ ծախքեր պատճառելէ ուրիշ բանի չեն ծառայեր։

Երկրորդին համար, մեր տեսակէտը այն է թէ՝ Բարեգործականը կրնայ գլուխը կանգնիլ Նոր Միացեալ - Ազգանուէրի մը կազմութեան, կեդրոնացնելով բոլոր ցիրուցան ճիգերը և լրացնելով պակասը։ Իբրեւ առաջին քայլ, կը թելադրէինք լայն խորհրդակցութիւն մը, ուր կարելի է ճշդել շատ մը մանրամասնութիւններ եւ յանգիլ թանձրացեալ ծրագրի մը։

Կարեւորը այն է որ, Բարեգործականի վարիչները թօթուեն ամէն կանխակալ կարծիք, եւ յստակ աչքերով տեսնեն իրականութիւնը այնպէս ինչպէս որ կայ։ Իսկ ասոր համար, գրասենեակի չորս պատերը շատ նեղ են։ Եւ եթէ նոյն այդ վարիչները անկեղծօրէն կը խոստովանին թէ յոգնած են, եթէ իրապէս կ'ուզեն երիտասարդ եւ աւելի ընդունակ ձեռքերու յանձնել գործը, պէտք չէ խրտչին այսպիսի նորութիւններէ։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, արդահատելի բան է պարզ աւանդապահի եւ սեղանաւորի փառքը։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՌՈՒՍԵՒ-ԹՈՒՐՔ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Պայքար» քննելով ռուսեւ-Թուրք բարեկամութեան պատճառները, կը փորձէ գտնել թէ «Ո՞ւր է մեր շահը» (12 Յուլիս).

—«Մոսկուայի բարեացակամ դիրքը Թուրքիոյ ներկայ իշխանութեան հանդէպ, յաճախ դիտողութիւններու առարկայ եղած է հայ շրջանակներու մէջ, իբրեւ աննպաստ ազդակ մը հայկական շահերու եւ իրաւունքներու տեսակէտով։ Տարակոյս չկայ թէ քէմալական շարժումը այնքան չէր զօրանար, գոնէ չէր կրնար ջախջախիչ պարտութեան մը մատնել Փոքր Ասիոյ յունական բանակը, եթէ ռուսական օգնութիւնը չըլլար։ Գիտենք թէ ասիկա ի՛նչ աղէտալի ազդեցութիւն ունեցաւ Թուրքիոյ Հայոց դատին վրայ։ Հիմա ալ ստոյգ է թէ Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը խնամքով կը մշակէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը եւ կը զգուշանայ ո եւ է ձեւով տհաճութիւն պատճառելէ Էնկիւրիի։

«Թուրքիոյ արժէքը, ույժը, իր աշխարհագրական դիրքին մէջ կը գտնուի, եւ անոր շնորհիւ տակաւին տեղ մը կը գրաւէ միջազգային քաղաքականութեան մէջ։ Մոսկուա չի կրնար անտեսել որ Նեղուցները Թուրքիոյ ձեռքը կը մնան, եւ եթէ անոնք թշնամի օտար պետութեան մը ազդեցութեան ու տրամադրութեան տակ իյնան, Խորհրդային Միութիւնը մէկ օրէն միւսը կրնայ բանտարկեալի վիճակին մէջ գտնել ինքզինք։ Թուրքիա նաեւ Կովկասի կողմէն սահմանակից է Խորհրդային Միութեան եւ Սեւ Ծովի ու Միջերկրականի վրայ իր ընդարձակ ծովեզերքով, կրնայ ի հարկին շատ զօրաւոր խարիսխ մը ըլլալ անոր դէմ զինուորական գործողութեանց համար։ Ասոնց Թուրքիոյ մասնակցութեան անկարելի է նաեւ տնտեսական պաշարման ենթարկել Խորհրդային Միութիւնը, որ կրնայ Նեղուցներու ճամբով եւ Անատօլուի ցամաքային պողոտաներով իր յարաբերութիւնները շարունակել արտաքին աշխարհի հետ։

«Այս խորհութիւնները պէտք չէ որ մեր ուշադրութենէն վրիպին, ամէն անգամ որ կը խօսուի Մոսկուայի ու Էնկիւրիի յարաբերութեանց մասին։ Խորհրդային Միութիւնը իր 150 միլիոնանոց ույժով պարտաւոր է պաշտպանել ներկայ Հայաստանի շահերն ու սահմանները, ինչպէս Ռիգով ու Զիչէրին յայտարարեցին իրենց Հայաստան այցելութեան առթիւ, թրքական սահմանագլուխէն միայն քանի մը քայլ անդին կեցած, եւ ասիկա քանիցս գործով ալ հաստատուեցաւ, բայց կարելի չէ պահանջել որ Խորհրդային Միութիւնը իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, իր շատ կենսական շահերուն ու ապահովութեան գերադասէ հայ ժողովուրդին զգացումներն ու բաղձանքները, որքան ալ արդար ու բանաւոր ըլլան անոնք։

«Մեր շահը ուրեմն պէտք է փնտռենք Խորհրդային Միութեան ու Արեւմուտքի հասկացողութեան եւ ոչ թէ պժտութեան մէջ։»

Ըստմկավար օրկանն ալ ուրեմն կ'արդարացնէ խորհրդային իշխանութիւնը, որ ենթադրական շահերու համար զրկէ հայ ժողովուրդը ապրելու եւ շնչելու իրաւունքէն, «եղբայրական» Թուրքիոյ տալով Հայաստանի հողերուն մեծագոյն մասը, իբր վարձատրութիւն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆրանսա խաղաղութիւն կ'ուզէ

Կիրակի օր վարչապետ Փուանքարէ նախագահեց Օրշի քաղաքի վերաշինութեան հանդիսութեանց։ Յիշեալ քաղաքը Մառնի ճակատամարտէն վերջ ամբողջովին այրուած էր Գերմաններուն կողմէ։ Այս առթիւ խօսած իր ճառին մէջ վարչապետը ըսաւ.

«Ֆրանսա ո՛չ կիրք ունի, ո՛չ ատելութիւն։ Ցաւագին անցեալը փիլիսոփայօրէն պիտի դատէ, եթէ կեդրոնական պետութիւնները ցմիշտ հրաժարին խաղաղութեան սպառնալէ։ Ֆրանսա չէ դադրած իր հաշտարար ոգիին ապացոյցները տալէ ու պիտի շարունակէ իր խաղաղասէր ջանքերը՝ բարեացակամօրէն եւ առանց յետին մտքի։

«Այդ կը պահանջէ աշխարհի հանդէպ իր պարտականութիւնը եւ իր իսկ շահը։ Յաղթանակը Ֆրանսայի վերադարձուց իր բնական սահմանները եւ վերահաստատեց իր հողային ամբողջութիւնը, սակայն պատերազմի վաղորդայնին ստիպուած էր վերաշինել աւերշտկուած տասը նահանգներ, եւ վճարել ահագին պարտք մը։ Իր կողմէ խնդութիւն պիտի ըլլար արկածախնդրութիւններով ընդհատել այն երկարաշունչ գործը, որուն պէտք է նուիրուի ամբողջովին։ Խաղաղութիւնը ո՛չ միայն թանկագին, այլ անհրաժեշտ է անոր համար, ոչ միայն արտաքին, այլ եւ ներքին խաղաղութիւնը։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Ֆէրտինանտ թագաւորի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Պուքրէշի մէջ արքայական հանդիսաւորութեամբ եւ առանց ո եւ է միջադէպի։ Խնամակալ ժողովը գահաժառանգ հռչակեց իշխան Նիքոլան, հանգուցեալ թագաւորին երկրորդ որդին։ Իշխան Կարոլի թագաւորութեան կուսակիցները սկսած են խլրտիլ։ Վարչապետ Պրըթիանու կը ջանայ գոյավիճակը պահպանել։ Այս առթիւ տեսակցած է ազգային գիւղացի կուսակցութեան պետերուն եւ Փրոֆ. Եորկայի հետ, որոնք Կարոլի պաշտպաններն են։ Սակայն բանակը կառավարութեան հետ է եւ առ այժմ չի կարծուիր թէ լուրջ դժուարութիւններ ծագին։

Պոլշեւիկեան դաւ մը Լեհաստանի մէջ

«Թայմզ»ի թղթակիցը վարշաւայէն կը հեռագրէ Յուլիս 24 թուականով.—

Ոստիկանութիւնը երէկ երեւան հանեց ուկրայնական համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին։ Խուզարկութիւններ կատարուեցան բնակարանին մէջ ուկրայնացի երեսփոխան Թրացքիէվիչի, որ ապաստան տուած էր Նախազգուշութեան համար Լեմպէրկէն մեկնող պոլշեւիկ գործականներուն։ Խուզարկութիւնը երեւան հանեց վտանգաւոր թուղթեր, որոնք անհրաժեշտ դարձուցին անմիջական ձերբակալութիւնը 17 անձերու։ Ձերբակալուածներուն մէջն են պերլինցի օրագրող Ատոլֆ Լաուկնէր, Փրակայէն օրիորդ Շրէտնէր, եւ Արիօ, լեհ փոքրամասնութեան «Նասիօ» թերթին տնօրէնը։ Ոստիկանութիւնը կը յայտարարէ թէ համայնավար կազմակերպութիւնը իրեն նպատակ ըրած էր Կալիցիան Լեհաստանէն զատել եւ խորհրդային հանրապետութիւն հաստատել հոն։ Նոր ձերբակալութիւններու կը սպասուի։

Կովկասի Թուրքերը Թուրքիա կը գաղթեն

Պոլսոյ թերթերուն համաձայն, Կովկաս բնակող բազմաթիւ Թուրքեր պատրաստուած են Թուրքիա գաղթելու։ Մարուֆ պէյ գետեղման ընդհանուր տնօրէն պիտի անուանուի Եօմէր Լութֆի պէյի տեղ, որ Պետական Խորհուրդի անդամ կարգուեցաւ։

Կիպրոսի Թուրքերը

Լօզանի Դաշնագրին յատուկ տրամադրութեանց համաձայն, Կիպրոսի իսլամներուն պայմանաժամ տրուած է թրքական կամ անգլիական հպատակութիւնը ընդունելու։ Կիպրոսի Թուրքերուն ընդհանուր թիւն է 62,000, որոնցմէ 9000ը միայն թրք. հպատակութիւնը ընդունած են, իսկ միւսները անգլ. հպատակ դարձած։ Այս 9000 Թուրքերէն մէկ մասը արդէն Թուրքիա փոխադրուած են, իսկ մնացեալ 3000 հոգին մօտերս պիտի փոխադրուին Թուրքիոյ Միջերկրականի եզերեայ կուսակալութեանց մէջ գետեղուելու համար։

Կիպրոսի թրքական հիւպատոսութիւնը ջնջուած ըլլալով, հիւպատոս Ասաֆ պէյ Պոլիս եկած է ու Էնկիւրի պիտի մեկնի։

Ինչո՞ւ յետաձգուեցաւ Խալքի ժողովը

Խալք կուսակցութեան համաժողովը, որ ամիս մը առաջ պիտի գումարուէր Էնկիւրիի մէջ, յանկարծ յետաձգուեցաւ։ Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ, «Միլլիյէթ»ի մէջ (20 Յուլիս), եօթը սիւնակի վրայ յօդուածով մը կ'աշխատի հերքել «զանազան մեկնութիւնները» եւ բացատրել «իրական պատճառը»։

— Ոմանք ըսին թէ յետաձգումը արդիւնք է Կազի փաշային հիւանդութեան։ Ոմանք ալ պնդեցին թէ տակաւին չէ ա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Նիւ Եորքէն Գարակէօզեան եղբայրները այս տարի կրկին 6000 տոլար յատկացուցած են յունահայ կարօտ գաղթականներուն բաժնուելու համար։ Արդէն, իբրեւ մասնաւճար 2000 տոլար ղրկած են վերապատուելի Ճէճիզեանի, որուն վստահուած է մատակարարութիւնը։

Նոյն նպատակով Պ. Թէլֆէեան 500 տոլար ղրկած է վերապատուելի Սթամպոլեանի, որ այս գումարը մեծ մասով կ'ուզէ յատկացնել հիւծախտաւորներու։

ՏԱԳՆԱՊԸ ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՄԷՋ

Տրապիզոնի Եէնի Եօլ թերթը կը գանգատի վարկի պակասէն։ Առեւտրական հրապարակին վրայ 20-30 միլիոն ոսկիի գործառնութիւն կայ, մինչդեռ դրամատուները միայն կէս միլիոն ոսկիի վարկ բացած են։ Այս տագնապին պատճառով, շատ վաճառականներ չեն կրնար ուղղակի եւրոպայի հետ գործել, իսկ գիւղացիները շատ անգամ 50-60 առ. հարիւր տոկոսով դրամ փոխ կ'առնեն։

ԿԻՐԱԿԻԻ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Կաթող. պատրիարք Պալաքեան եպս. կիրակի օր վարդապետ ձեռնադրեց ծանօթ մանկավարժ Գրիգոր Շահլամեանը, որ Պերլինի հոգեւոր հովուութեան պիտի կոչուի։ Նորընծայ վարդապետը կը պահէ իր անունը։

Նոյն օրը քահանայ ձեռնադրուեցաւ Մեծ Նոր Գիւղի վարժապետ Պ. Քերովբէ Ժամկոչեան Փարիզի եւ արուարձաններու իր հայրենակիցներու խնդրանքին վրայ։ Անունը դրուեցաւ Տէր Վարդան։

ԿՐՕՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

«Միլլիյէթ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը որոշած է ընդունիլ իսլամանալ ուզողներուն դիմումները։ Այդ գործողութիւնը մինչեւ երկու տարի առաջ կը կատարուէր հետեւեալ կերպով —Դիմողը եթէ հրեայ էր, խախամ մը, եթէ ոչ-իսլամ էր, հայ կամ յոյն, իր կրօնքէն քահանայ մը կուսակալութեան վարչական ժողովին կը կանչուէր. յետոյ կրօնափոխ ըլլալ ուզողը իր կրօնաւորին հետ սենեակի մը մէջ կը փակուէր, եւ եթէ տրուած խրատը մտիկ չընելով պնդէր կրօնափոխ ըլլալու մասին, վարչական ժողովին մէջ գտնուող դատը կը փոխէր անոր անունը որ կանցուէր մարդահամարին մէջ։ Եւ որովհետեւ հիմա վարչական ժողովի մէջ դատը չի գտնուիր եւ միւֆթիներն ալ չեն անդամակցիր, այսուհետեւ դիմողներուն աղերսագիրները Վարչ. ժողովէն պիտի ղրկուին միւֆթիութեան, ուր պիտի բացատրուի անոնց իսլամութեան օրէնքները եւ յետոյ անունը պիտի սրբագրուի մարդահամարի տոմարին մէջ։ Մինչեւ հիմա այդ նպատակաւ շատ մը այրեր եւ կիներ դիմած ըլլալով, անոնց աղերսագիրներուն վրայ գործողութիւնները պիտի կատարուին։ Դիմողներուն մէջ կան երկու օտարականներ, եւ քանի մը հատ ալ ոչ-իսլամ այրեր եւ կիներ։

ԺՈՒԼԵՐԱՅԻ համաճարակ մը կը տիրէ Ապատանի (Միջագետք) մէջ։ Նախազգուշութեան համար Ապատանի եւ Պասրայի միջեւ գտնուող ամբողջ շրջանը քարանթինայի ենթարկուած է։ Մինչեւ հիմա 30 հոգի մեռած են։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԹԵ՞Ր ԹԷ ԴԷՄ

Այս հարցը տասնեակ տարիներ զբաղեցուցած է գլխաւորապէս ընկերվարական տեսաբանները, որոնք պատերազմի հակառակորդ հանդիսացած են տեսականօրէն, թուղթի վրայ։

Այժմ, երբ համայնավարները իշխանութեան գլուխ եկած են տասը տարիէ ի վեր, հարցը ոչ թէ տեսականօրէն, այլ գործնականապէս դրուած է եւ պէտք է յստակ պատասխան տրուի։ Բուն խնդիրը ոչ թէ պատերազմի թե՞ր կամ դէմ ըլլալն է, այլ այն թէ՝ կարելի՞ է պատերազմին վերջ տալ, թէ ոչ։

Այս հարցին պատասխանելու փորձ կ'ընեն համայնավար ղեկավարներէն շատերը, սակայն այդ փորձերը աւելի մեծ շփոթութիւն կը ստեղծեն քան կը պարզեն հարցը։

Այս կարգէն է այն զեկուցումը, զոր Յունիս 18ին Մոսկուայի կուսակցական ժողովին կը ներկայացնէ Պուխարին։

«... Պատերազմը չարիք մըն է, — կը պատգամէ Պուխարին,— եւ անոր դէմ պէտք է պայքարիլ, որքան ատեն զայն կը մղեն աշխարհակալ պետութիւնները...»

Բայց այդ պատերազմին դէմ պայքարելու միակ միջոց մը կիտէ պոլշեւիկ տեսաբանը. «պատերազմ»ը...։

Որեւէ պատերազմ պէտք է մղել, աշխարհի պատերազմներուն վերջ տալու համար։ Բայց այս դարմանը շատ կասկածելի է, որովհետեւ այդպիսով պատերազմներու թիւը կը բազմապատկուի եւ ոչ թէ կը պակսի կամ կ'անհետանայ։

Այս ըմբռնումը ցոյց կու տայ թէ պատերազմը արգիլուած պտուղ մը պէտք է ըլլայ անոնց համար միայն, որոնք իրենց ճակտին վրայ կը կրեն «աշխարհակալութեան» պիտակը։ Իսկ ուրիշներու համար... անհրաժեշտութիւն մըն է։ Այս է պատճառը — որ կը բացագանչէ.

«... Բայց մենք եւ՛ կրնանք եւ՛ պարտաւոր ենք պաշտպանել պատերազմը, ոչ միայն այն ատեն, երբ իշխանութեան գլուխը կեցած է բանւորութիւնը, իր պետութիւնը պաշտպանելու համար...»

Այլ դեռ աւելին. կան ուրիշ պատերազմներ, որոնք կը պաշտպանուին, որոնց մասին քիչ յետոյ պիտի անդրադառնանք։

Ուրեմն, բանւորական պիտակ կրող իշխանութիւնը իրաւունք եւ պարտականութիւն ունի պատերազմելու, պաշտպանելու համար իր պետութիւնը։ Ի՞նչ է այս պաշտպանութեան իմաստը։ Իրենց հասկցած ձեւով, պետութեան քաղաքացիներու հաւաքական շահերը ապահովելու միջոց։

Իսկ եթէ հակառակորդ պետութիւնն ալ «իրեն իրաւունք եւ պարտականութիւն» կը սեպէ միեւնոյն նպատակով իր պետութիւնը պաշտպանել՝ յարձակող թշնամիին, այսինքն խորհրդային պատերազմին դէմ, կեանքը պիտի ընթանայ իր նախկին ձեւով— պատերազմներու յաւերժացումով։

Թարմ օրինակը մեր աչքին առջեւն է։ Աւստրիոյ բանւորութիւնը բոլորովին ուրիշ ձեւով կը հասկնայ իր քաղաքացիներու շահերու պաշտպանութիւնը, իսկ կոմինտերնի վարիչները ուրիշ կերպ, եւ անոնց խաղաղ գոյքը կը վերածեն պատերազմի, աշխարհակալներու պատերազմը ջնջելու համար։ Ասոր հակառակ համոզումը ունին ընկերվարականները, որոնք դուրս կու գան կռուելու՝ համայնավարներու դէմ՝ պաշտպանելու համար իրենց պետութիւնը, ինչպէս նաեւ բանւորական շահերը։

Ի՞նչ եղաւ արդիւնքը. պատերազմը դադրեցա՞ւ թէ տեւականութեան հանգամանք ստացաւ։

Բայց միայն պրոլետարիատի պատերազմը չէ որ կ'արդարացնէ եւ անհրաժեշտ կը գտնէ Պուխարին, այլ նաեւ «... Պատերազմը կրնայ պաշտպանուիլ եւ արդարացուիլ, երբ ան՝ իրեն ղեկավար չունենալով հանդերձ պրոլետարիատը — յառաջդիմական, ազգային-ազատագրական պատերազմ մըն է աշխարհակալներու դէմ...»

Ինչո՞ւ այս խարդախութիւնը, ո՞վ կուլ կու տայ այս դեղահատները։ Ո՞վ է որ պիտի ճշդէ թէ պատերազմներուն ո՞րն է ազատագրական եւ ո՞րն է հակառակը, ի՞նչն է ստուգման չափանիշը։

Օրինակի համար, Պուխարին կը կարծէ որ «...եթէ ստեղծուին այնպիսի պայմաններ, երբ որ եւ է քաղքենի պետութիւն (օրինակ Թուրքիա) մեծ վերիվայրումներու ատեն, իւրայատուկ պայմաններու բերումով, Ռուսիոյ կողմն անցնի ընդդէմ աշխարհակալներու, ապա համայնավար կուսակցութիւնները նման քաղքենի պետութեան մը հակաաշխարհակալական պատերազմը պէտք է որ պաշտպանեն»։

Ո՞րն է այս յայտարարութեան ճշմարիտ շարժառիթը, այն որ կ'ըսուի՞, թէ՝ այն որ չըսուիր, բայց լռելեայն կը հասկցուի, այսինքն խորհրդային իշխանութեան զինակից պետութիւն մըն է եւ պէտք ունին անոր զինական աջակցութեան։ Ընտարակոյս այս վերջինն է ճշմարիտը, որովհետեւ Թուրքիան ինք եւս աշխարհակալ ցանկութիւններով եւ փառատենչ բնազդներով օժտուած պետութիւն մըն է։

Թուրքիան — միապետական, սահմանադրական թէ հանրապետական, տարիներու ընթացքին եւ մասնաւորապէս վերջին «ազատագրական» պատերազմի ընթացքին, հայ ժողովուրդի նման յեղափոխական եւ ազատատենչ ժողովուրդի մը մէկ մասը կոտորած, մէկ մասն ալ ցրուած աշխարհի չորս հովերուն, տիրացած է անոր լայնածաւալ հողերուն։

Այժմ ալ Պուխարինի զեկուցումի օրերուն ուրիշ տկար ու անտէր ժողովուրդ մը — քիւրտերը — կը կոտորեն ու կը ցրուեն աշխարհի չորս հովերուն՝ տիրանալու համար անոնց հարստութեան եւ հողերուն։ Բազմաթիւ մեքենայութիւններ կը լարեն ձեռք ձգելու նաեւ Սուրիան ու Միջագետքը, հակառակ նոյն տեղերու ժողովուրդին օտարացեղ ըլլալուն։

Այս պայմաններու տակ ի՞նչ է Թուրքիան, աշխարհակա՞լ է, թէ աշխարհակալութեան դէմ մարտնչող։ Կրնա՞ն պատասխանել Պուխարին եւ իր ընկերները։

Օրինակի համար, եթէ վաղը կրկին հայ ժողովուրդը դուրս գայ իր իրաւունքներուն համար կռուելու Թուրքերուն դէմ, անոնցմէ որո՞ւն պատերազմը ազատագրական է, Հայերո՞ւնը, թէ Թուրքերունը։

Կը տեսնուի արդէն շատ որոշ կերպով, թէ պատերազմը այս կամ այն բացատրութեամբ արդարացնելը պարզապէս ծիծաղելի է, իսկ համայնավարական մեթոտները գարշելի խաբեբայութիւններ են, որոնք կը բազմապատկեն պատերազմները, կը թշուառացնեն մարդկութիւնն ու բանւորները, եւ ոչ թէ կը ջնջեն զանոնք։

Դուրս կու գայ որ համայնավարները պատերազմին եւ՛ դէմ են եւ՛ թեր...

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Դ.

1926 Դեկտեմբերին, գաղթականներու խնդիրը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար եկաւ Պ. Ճոնսըն, Աշխատանքի Միջազգային գրասենեակի գաղթականներու ճիւղին պետ եւ օգնական բարձր կոմիսար Ազգերու Դաշնակցութեան։ Հասկցաւ թէ անհրաժեշտ էր անմիջական լուծում տալ մարդկային եւ ընկերային այս հարցին։ Իր բոլոր մանրամասնութիւններուն մէջ ուսումնասիրեց Ֆրանսայի կողմէ կազմուած ծրագիրը։

Այցելեց գաղթականներու բնակած գլխաւոր կեդրոնները եւ Լիբանանի ու Սուրիոյ այն զանազան շրջանները, ուր կարելի պիտի ըլլայ նոր գաղթականներ տեղաւորել։ Այս քննութիւնները ցոյց տուին թէ ո՛րքան կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերուած են եւ թէ անհրաժեշտ է մեթոտով գործել՝ վերջնական տեղաւորումները լաւագոյն կերպով եւ առաւելագոյն ապահովութեամբ կատարելու համար։ Իր այցելութիւնը խիստ թանկագին արդիւնքներ տուաւ։

1926 Դեկտեմբեր 31ի հրամանագրով, Սուրիոյ փրանս. մարզպանը կազմեց օգնութեան կեդրոնական կոմիտէ մը՝ որուն պաշտօնն էր հայ գաղթականներուն օգնել, եւ անոր տրամադրութեան տակ դրաւ 3 միլիոն ֆրանքի գումար մը։

Այս կեդրոնական կոմիտէին կ'անդամակցին ներկայացուցիչները Ֆրանսայի մարզպանութեան այն ճիւղերուն, որոնք շահագրգռուած են Հայերու տեղաւորման խնդրով, Աշխատանքի միջազգային գրասենեակի եւ միջազգային Կարմիր Խաչի ներկայացուցիչը, հայ կազմակերպութիւններէն ներկայացուցիչ մը եւ Հայերուն օժանդակող մասնաւոր կազմակերպութեանց երեք ներկայացուցիչները։

Պէյրութի, Իսքէնտէրունի եւ Հալէպի մէջ կազմուեցան երեք ենթակոմիտէներ, որոնք կախուած են կեդրոնական կոմիտէէն եւ պաշտօն ունին տեղւոյն վրայ գործելու։ Ասոնք բաղկացած են տեղական պետական պաշտօնեայ ճիւղերու եւ տեղական հայ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներէն։

Կազմուած ծրագրին համաձայն, հայ գաղթականները կարելիութեան սահմանին մէջ վերջնապէս պիտի տեղաւորուին։ Գաղթականները իրենց նախկին կեանքը պիտի վերագտնեն, իրենց հին արհեստով պիտի զբաղին, առանց սակայն մրցելու տեղացի բնակչութեան հետ։ Ահա՛ թէ ինչու ամէնէն առաջ անհրաժեշտ է քաղաքներէն դուրս քաշել բոլոր հողագործ Հայերը, անոնց տալով հողեր, որոնց վրայ իբրեւ մշակ բանւոր, այլ ժամանակ իբրեւ երկար պայմանաժամով վարձակալներ, կամ աւելի լաւ, իբրեւ հողատէրեր պիտի կրնան բնական կեանք մը վերստանալ։ Կոմիտէի տիրապետող գաղափարն է գաղթականները հողատէր դարձնել (օրինակ տասը տարուան վարձու-վաճառումի եղանակով)։

Ապահովութեան էական պատճառներու համար, պէտք է որ ընտրուած կամ գնուելիք հողերը ըլլան խաղաղ շրջաններու մէջ, ցեղային ամէն կռիւէ հեռու, նախապատուութիւն տալով ծովու մօտ վայրերու եւ առեւտրական մեծ ճամբաներու բերանին։ Այս ձեւով պիտի կազմուին գիւղական հրապուրիչ օջախներ, որոնք միաժամանակ պիտի պարպեն քաղաքի համախմբումները։

Միւս կողմէ, քաղաքի թաղերը կարեւոր բարւոքումներու ենթարկուած են, եւ անհրաժեշտ է զօրացնել զանոնք։ Հալէպի մէջ, ներկայիս գոյութիւն ունեցող երեք գաղթակայանները շատ տարբեր պայմաններու մէջ կը ներկայանան։ Առաջին գաղթակայանը, ստիպողական անհրաժեշտութեան տակ կառուցուած, բոլորովին անկարգ է եւ պէտք է լուրջ բարեկարգումի ենթարկուի, երկրորդը՝ նոյնպէս վատ է և արդէն ցոյց կու տայ ուշագրաւ յառաջդիմութիւններ, զորս պէտք է շարունակել. իսկ երրորդ գաղթակայանը առողջ եւ խիստ օդաւէտ է։ Մնաց որ, Հալէպի Հայերուն վիճակը բաւական նոյնպէս խեղճ է։ Մեծ մասը արհեստ մը ունի, մասնաւորապէս ջուլհակ,— 2000 տեզգեահներ կը բանին ընդամէնը 8671 ընտանիքի մէջ։ Բազմաթիւ բանւորներ կ'աշխատին քաղաքին մէջ եւ երկրագործները կը սպասեն որ իրենց տրուի հող, ուր կարենան հաստատուիլ։ Անոնց տեղաւորման համար ծրագիր մը ուսումնասիրուելու վրայ է։

Իսքէնտէրունի Հայերուն վիճակը շատ խեղճ է, հակառակ զայն բարւոքելու համար կատարուած ջանքերուն։ Քաղաքին շուրջ ճախճախուտ արուարձաններուն մէջ ցրուած են 1550 ընտանիքներ, որոնց 440ը բոլորովին թշուառ վիճակի մէջ։

Ընդհակառակն, Պէյլանի եւ Քըրըքխանի հողագործական շրջաններուն մէջ տեղաւորուած հայ ընտանիքները նուազ վատ վիճակի մէջ են. շատեր իրենց աշխատանքով կ'ապրին. 77 ընտանիք միայն խեղճ են եւ 285 ալ՝ դեռ օգնութեան կը կարօտին։ Այս շրջանին վրայ է որ կեդրոնական կոմիտէն կը ծրագրէ կեդրոնացնել իր գլխաւոր ջանքը՝ երկրագործական տեղաւորման համար։

Նոյնը՝ Անտիոքի շրջանին համար (Ճէպէլ Մուսայի շրջան), ուր դարերէ ի վեր հայ կարեւոր գաղութ մը (480 ընտանիք) հաստատուած է՝ նպաստաւոր պայմաններու մէջ։

Գաղթականներ ցրուած են եւ լաւ կ'ապրին Եփրատի երկայնքը՝ խիստ բարեբեր շրջաններու մէջ.— Ճարապլուս (310 ընտանիք), Մէմպիճ (98 ընտանիք), Ռաքքա (42), Տէր Զօր (47) եւ Քապուրի հովիտին մէջ՝ Հասէչէ (110 ընտանիք)։ Սակայն այս տեղերը ուրիշ հայ գաղթականներ կարելի է տեղաւորել միայն այն ատեն, երբ ծովեզերեայ շրջաններու տեղաւորման կարելիութիւնները սպառին։

Հայկական խմբաւորումներ կը գտնուին նաեւ Համայի (300 ընտանիք) եւ Հոմսի (148 ընտանիք) մէջ, ուր անոնց թիւը աւելցնելը պատեհ չի թուիր։

Նոյնը նաեւ Դամասկոսի շրջանին համար (829 ընտանիք), որոնցմէ շատեր Պէյրութ փոխադրուեցան 1925 — 1926ի խռովութիւններուն առթիւ։ Ընդհակառակն լաւագոյն է զանոնք ցրուել ուրիշ շրջաններու մէջ, ուր կրօնական կիրքերը նուազ սաստիկ են։

Ալէքսիներու շրջանի Հայերուն վիճակը ո եւ է մտահոգութիւն չի պատճառեր։ 546 ընտանիքներ (որոնք կը ներկայացնեն 1961 հոգի) ցրուած են մանաւանդ հողագործական շրջանի մը վրայ, ուր լաւ ընդունելութիւն գտած են եւ պէտք է վերջնապէս տեղաւորուած նկատուին։

Դժբախտաբար կացութիւնը տարբեր է Լիբանանի Հայերուն համար։ Մասնաւորաբար այս գաղթականներուն խնդիրը շատ ստիպողական եւ շատ բարդ է։

Ինչպէս նախապէս ըսինք, Թուրքերուն վերադառնալէն վերջ, Կիլիկիայէն փախուած Հայերը ծովու ճամբով եւ հապճեպով Պէյրութ բերուեցան։ Լիբանանի պետութեան մէջ անոնց թիւը պէտք է հաշուել 24,000, որոնց 1000ը Տրիպոլիսի մէջ, 1200ը Զահլէի եւ 2100ը Պէյրութի մէջ. առանցմէ զատ ծովեզերեայ վայրերու մէջ կան կարգ մը առանձնացած ընտանիքներ։

ՏՕՔԹ. ՏԻԻԿԷ

(Միջազգ. Կարմիր Խաչէն)

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

Մոսկուայէն «Մէսաժէ Սոսիալիսթ»ի ղրկուած թղթակցութիւն մը հետեւեալ կերպով կը պատկերացնէ պոլշեւիկեան ներքին պառակտումները.—

Ամէն մարդ կը զգայ որ չափազանց կարեւոր դէպքեր կը պատրաստուին Ռուսիոյ մէջ։ Ես չպիտի խօսիմ այն ծանր դէպքերուն մասին, որոնք տեղի ունեցան արտաքին քաղաքականութեան մէջ եւ Ռուսիոյ վրայ դարձուցին աշխարհի ուշադրութիւնը։ Ես պիտի խօսիմ միայն ներքին դէպքերու մասին։

Ճիշդ է որ Չինաստանի, Անգլիոյ եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ սովետներու կրած նահանջները շատ լուրջ են եւ կրնան վտանգաւոր անդրադարձներ ունենալ։ Ատիկա արդէն ամէն մարդ կը զգայ Ռուսիոյ ներսը։ Սակայն, երկրին ճակատագրին համար, ամէնէն կարեւորը հիմա այն պայքարն է, որ տեղի կ'ունենայ ընդդիմադիրներու դէմ։ Եւ այս պայքարը աւելի կատաղի դարձաւ, քան այն որ վարեցին մեր կուսակցութեան դէմ (Ռուս Սոց. Դեմոկրատ Բանւորական Կուսակցութիւն)։

Մօտալուտ հերձուածի մը մասին լուրեր կը շրջին։ Իրականին մէջ հերձուածը կատարուած է արդէն, որովհետեւ կազմակերպութեան մէջ տեսաբանական հակընդդէմ ձգտումներու բախում մը չէ, այլ կարգ մը անձեր մահուան թշնամիներ դարձած են իրարու, եւ կը դաւադրեն մէկը միւսին դէմ, պատրաստ՝ խեղդելու զիրար, խզած ըլլալով իրենց անձնական յարաբերութիւնները։

Ուրիշ ամէն կուսակցութեան մէջ, ուր հերձուածը չպիտի յանգէր անխուսափելի զինեալ պայքարի մը՝ ձեռք ձգելու համար իշխանութիւնը, խզումը շատոնց գլուխ հանուած կ'ըլլար։ Մեր մօտ, նկատի ունենալով կուսակցութեան բացառիկ կացութիւնը, — դիկտատուրան եւ իր հետեւանքները, — հերձուածը կը յետաձգուի։ Սակայն երկար չի կրնար տեւել այդ։

Այս յետաձգումը չի նշանակեր թէ երկու հակառակորդ բանակները կը պահեն համաձայնութեան մը յոյսը։ Ո՛չ, ընդհակառակն, ընդդիմադիրները կը պատրաստուին կռիւի մը, որ անխուսափելի է հերձուածին յաջորդ օրը, սակայն կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէ կռիւը սկսիլ բացէ ի բաց։

Բնականաբար մեծամասնութիւնը, որուն ձեռքն է կուսակցութեան «գործիք»ը եւ խօսքը, կը հերքէ ընդդիմադիր հոսանքը։ Սակայն իրականութեան չի համապատասխաներ այս, ինչ որ կը հասկցուի Ստալինի վախէն, երբ ուժգին միջոցներ ձեռք կ'առնէ, զսպելու համար ըմբոստ վարիչները։

Ամէն մարդ գիտէ թէ, ոչ կեդր. կոմիտէն է, ո՛չ ալ համագումարն է, որ պիտի կրնայ լուծել տագնապը, որովհետեւ համագումարները նախապատրաստուած են շնորհիւ կուսակցութեան «գործիքի»ն, զոր Ստալին բռնած է ձեռքին մէջ։ Վերջին խօսքը կ'իյնայ իրական ուժին՝ բանակին, որ պիտի որոշէ բախտը։ Արդ, ոչ ոք կրնայ գուշակել թէ բանակը ո՞ր կողմ պիտի հակի։

Պոլշեւիկները, որոնք սովորութիւն ունին ամէն բան անձնաւորելու, հակադրութիւնը կը ներկայացնեն երկու անունով, — Թրոցքի եւ Վորոշիլով։

Ճիշդ է որ, կ'ըսեն, Վորոշիլով հիմա կը գտնուի իշխան[…] գլուխը. (ծովային եւ բան[…] միսար է), ամէն անկիւն ունի համակիր։ Սակայն Թրոց[…] անունը բանակին մէջ կ'ար[…] հերոսական օրերու յիշատա[…]ը, յաղթանակներ եւ երա[…] մինչեւ Վորոշիլովի անուն[…] նահանջները եւ հրապարակ[…] ցոյցերը «խաղաղութեան» մար, ինչ որ կը նշանակէ […]բողութիւն։

Բախտորոշ վայրկեանին երկու մարդոցմէ ո՞րը պիտի[…] չէ բանակը իր ետեւէն։

Ո՞վ գիտէ։

Եւ սակայն, թէ՝ Ստալինեաններուն եւ թէ՝ ընդդիմադիրներուն համար՝ ամբողջ […] հող է։

Այսպէս, կառավարութ[…] այս ներքին պայքարը պեցնելու նպատակով բան[…] ուշադրութենէն, շարունակ մուկ կը հանէ «նոր ու վեր[…] պատերազմին» մասին եւ կը ծանուցանէ ամբողջ Եւրո[…] կողմէ «ընդհանուր յարձակ[…] մը Ռուսիոյ դէմ։

Այո՛, կացութիւնը շատ […]տուած է, սակայն ոչ ոք կը հ[…] ընդդիմադիրներուն քաղաք[…] յայտագիրը։ Յայտագի[…] երկրորդական են։ Մնաց որ, […] դիմադիրները ո եւ է հասար[…] յայտագիր չունին։ Անոնք միաձայն են միայն մէկ կէտի[…]

— Թող տապալի Ստալ[…] բոլոր իր Ուկլանիները (քա[…] զար Մոսկուայի սովետին, […] լինի մարդը)։

Քաղաքական Պիւրօն ալ […] ձայնութիւն չունի։ Եւ […] գաղտնիք չէ։ Տարակարծութ[…] ները, Ստալինի եւ Ռիքովի մ[…] ծանօթ են կուսակցութ[…] Զրոյց կը շրջի թէ,— եւ […] զրոյցները կը կանխեն դէպք[…] — Ստալին կը պատրաստէ […] քովի տապալումը։ Ռիքով կ'աշխատի կազմել իր «խմբ[…] ցութիւնը»։

Փաստ է որ քաղաքական Պ[…] րօն պառակտած է։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ'ՈՉՆՉԱՆ[…]

Գանձակ գաւառին Դա[…] փուր շրջանակին Ցնցահալ[…] գին մէջ կայ հին եկեղեցի[…] 1160 թուականէն։ Գիւղացի[…] դպրոցի վերածելու համար […] սած են քանդել շէնքը, որ պ[…] մական մեծ կարեւորութիւն […] նի։ Եկեղեցին ունի 4 սիւ[…] ղեցիկ կամար մը եւ ա[…] մանրանկարներով զարդար[…] քարեր։

Դաստաֆուրի մէջ ալ […] հին եկեղեցի մը, պատմ[…] արժէքով։ Մտադիր են ք[…] նաեւ այս շէնքը՝ նոյն վա[…] լական բնազդով։

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏ».— Հա[…] տանի թերթերը շատ գով[…] ներ կը հիւսեն «կոոպեր[…] խանութներու» մասին։ Ի՞ն[…] ծախեն այդ խանութներուն […] «պաշտօնեայի մը գործ ճար[…] համար» են բացուած։ Բա[…] մը կը գրէ.—

Երէկ էքս վերցրած բ[…] էի գնացել։ Ամէն տեսակ […] էլ ծախում էին։ Ամէն մէկ[…] խանութն էր կանչում։ Երէ[…] փէշիկս ձգում են, ցոյց […] կեռասն ու ծիրանը։

—Կնիկ, գժուե՞լ ես, բա՛[…] «կոոպերատիվը» ո՞ւմ համա[…]

Հասանք «կոոպեր[…] խանութում միայն լոմոն […] Ամօթից կարմրեցի կնոջս […]

— Ընկեր, ինչո՞ւ ձեր խ[…] թը մրգեղէն չկայ։

— Չգիտեմ, ասում է […] Միթէ «կոոպերատիվը» տե՞ղ է ծախում, թէ մարդ[…] պաշտօնեայ է շինում։ (Խ[…] նիստ, 1 Յուլիս)։

…ՒԾԱԳ.

«ԻՆՉ ԷԻ, Ի՛ՆՉ ԵՂԱՅ…»

…վերջին մեծ գաղթը իրաւ է …աննախընթաց լախտի հար…ած մը իջեցուց շատերու գըլ…ուն: Ու շատ դիրքի տէր մար…եր ինկա՛ն, ինկա՛ն… գործա…ւորներու մէջ:

…պէտք չէ մոռնալ սակա՛ն որ …յդ գուլումը շատերու համար …յ եղաւ նպաստաւոր:

…Ու մինչ կորսնցնողները լուռ …ւ մունջ եւ ազնուական համա…երպութեամբ կը քաշքշեն իրենց …աչաբեռը՝ անդին, շահողները …դեր կ'արծակեն: Այս վերջին…երէն տիպար մը ներկայացնեմ …եզի:

…Պր. Լեւոն կունտիկեան է ա…ունը: Պոլիս ծանօթացայ իրեն …տ: Մարմարայի ծովեզերեայ …աղաքներէն մէկուն մէջ ծնած …ր:

…նոր կուգար Պոլիս: Անմիջա…էս մտերմացանք: Մէկ երգ ու …էկ յանկերգ ունէր,

— Ի՛նչ էինք… ի՛նչ եղանք…

— Ի՛նչ էիր ու ի՛նչ եղար, …րցուցի օր մը:

— Եղբայր, ագարակներ ու…էի, մեր շրջակայ գիւղերը ամ…ողջ եմս էր. հիմա՛ս մնացած: …՛նչքան եզներ, կովեր, էշեր, շու…եր ունէինք: Հիմակ ալ իբրեւ …արզ պաշտօնեայ կ'աշխատիմ. …՛նչ անկում է այս… ի՛նչ էինք, …՛նչ եղանք…

Երբ Յունաստան անցայ Պր. …ունտիկեանը գտայ: Կարեւոր …աշտօն մը ձեռք ձգած էր: Նո…էն երգ մը ու յանկերգ մը …ւնէր.

— Եղբայր, այս ի՛նչ վիճակ է: …ոլիս աճագին վաճառատունդ …է, ելիր օտար երկիր եկուր ու …ասենեակի մը մէջ իբրեւ դի…անապետ աշխատէ: Ընկեր Վազ…իկը գիտէ. Պոլիս 17 պաշտօն…այ ունէի: Աս ի՛նչ անկում է… …՛նչ էինք, ի՛նչ եղանք:

…Իտալիոյ քաղաքներէն մէկուն …էջ պատահեցայ, դատէ մը …երջ, Պր. կունտիկեանին: Յա…աջդիմութիւն, ընկերութեան …ը ներկայացուցիչն էր, կը տըր…ունչար իր ծանօթներուն.

— Յունաստանի մէջ ընկերու…եան մը հիմնադիրը ըլլալ, իսկ …յստեղ պարզ ներկայացուցիչ …ր… Աս ինչ բախտ է, այս ինչ …նկում… ի՛նչ էինք, ի՛նչ ե…անք…

Քանի մը տարի վերջ հանդի…եցանք իրարու այստեղ, Ֆրան…այի մէջ: Պր. կունտիկեան եղած …ր փոքրիկ ընկերութեան մը …իմնադիրը: Դժգոհութիւնը …աստկացած էր: Երանի կուտար …նցեալին.

— Ան ինչ կեանք էր կեանքս …տալիոյ մէջ: Մե՛ղք: Պանքա մը …իմնած էի վերջերս Նափոլիի …էջ: Բախտ չկայ որ…: Հիմակ …պզտիկ ընկերութեան մը …էրն եմ… Նայինք դեռ ի՛նչ …իտի ըլլանք… Ա՛խ, Իտալիոյ …էջ ի՛նչ էի, հիմակ ի՛նչ եղայ…

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Խորհրդ. Հայաստանի մէջ (8 յուլիս) աշխատակից մը կը պարզէ որոշումները բժշկական համագումարին, որ անցեալ ամիս գումարուեցաւ Երեւանի մէջ.—

Համագումարը գծեց բժշկական քաղաքականութեան ուղին մը հետեւեալ կերպով.—

Շարունակել գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ բժշկական ձրի օգնութեան գործը, անխտիր եւ կանոնաւոր:

Տարածել բուժարաններու եւ բժշկական կայաններու ցանցը:

Շարունակել ուժգին պայքար մը տարափոխիկ հիւանդութեանց, մասնաւորապէս սիֆիլիսին դէմ, որ ընկերային վտանգաւոր ախտ մըն է: Առաջարկուեցաւ խնդրել հրովարտակ մը, պարտադիր դարձնելու համար սիֆիլիսէ վարակուածներուն դարմանումը:

Ճահճատենդին մասին, որոշուեցաւ ճահճատենդի համագումարին գծած ճամբով, շարունակել համատարած պայքարը, որ այնքան յաջողութիւն պարգեւեց:

Համագումարը նկատած է որ մեծ չարիք մըն է է նաեւ Թրախոմա: Ուստի որոշուեցաւ կազմակերպել աչքի բուժարաններ եւ բոլոր բուժակայաններուն մէջ դնել ակնաբոյժ մը:

Բորոտութեան դէմ բացուած պայքարը անհրաժեշտ նկատուեցաւ ընդարձակել, օժանդակութեամբը ժողովուրդին:

Համագումարը ուշադրութեամբ քննեց ընկերային հիւանդութիւնները, որոնց դէմ մղուած պայքարը գոհացուցիչ չէր, միջոցներու սղութեան պատճառով: Որոշուեցաւ հիմնել ապաքինարան մը թոքախտաւորներուն համար:

Սուր-տարափոխիկ հիւանդութիւններու դէմ կռուելու նպատակով, համաձայն միջազգային առողջապահական դաշնագրութեան, Հայաստանի մէջ, երկու տեղ (Մարգարա գիւղը եւ Արփաչայ կայանը) պիտի հիմնուին բժշկական հսկողութեան կէտեր, այսպիսով արգիլելու համար տարափոխիկ հիւանդութեանց մուտքը դրացի երկիրներու սահմանէն ներս:

Ուշադրութեամբ հսկել աշխատանոցներու, բնակարաններու եւ գիւղերու առողջապահական վիճակին վրայ: Այս առթիւ ժողովուրդին առջեւ պիտի արուին առողջապահական դասախօսութիւններ:

Համագումարը պիտի պահանջէ առողջապահական գործունէութեանց համար լայն վարկեր:

Նոյնպէս, համագումարը նկատեց որ մատաղ սերունդին առողջական վիճակը շատ ողբալի է, ուստի որոշուեցաւ միջոցներ ստանալ դպրոցներու եւ աշակերտներու առողջական վիճակին բարելաւման համար:

Պիտի կազմակերպուին ծննդաբերական լաւագոյն կայաններ, պիտի ընդարձակուին տղաձգան մայրերու եւ նորածիններու պահպանութեան միջոցները:

Համագումարը, շեշտելով Կ. Խաչի կատարած կարեւոր դերը, մանաւանդ Ալեքսանդրապոլի աղէտին պահուն, անհրաժեշտ նկատեց աւելի եւս ուժեղացնել կազմակերպութիւնը եւ ճանչցնել զայն ժողովուրդին:

Ու ճշմարի՛տ, ճշմարի՛տ կ'ըսեմ ձեզի եթէ, վաղը աշխարհի կայսրն ալ ըլլայ՝ պիտի ըսէ.

— Արեւին, Ուրանոսին, Նեւտոնին, Լուսնթագին ու լուսնին տէր ըլլալէ վերջ այս քոստ երկրին մնացինք… ի՛նչ անկում, ի՛նչ անկում… ի՛նչ էինք, ի՛նչ եղանք, Աստուած…:

Կարելի չէ մեղադրել քանզի հիւանդութիւն մըն է աս եւ գրեթէ ամէնքս որոշ չափով վարակուածներ ենք:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջակայից նեղը. Վարչութիւնս կը փութայ, այս վերջին անգամ ըլլալով, յայտարարել Լիոնի եւ Լիոնի Վարչութեան ենթակայ թեմերու հայ համայնքին թէ, ըստ մեր առաջին յայտարարութեան, ազգային տուրքի արձանագրութեան տժամը պիտի փակուի ներկայ ամսոյ վերջը, եւ այնուհետեւ անմիջապէս պիտի կազմուի ընտրողական ժողովը, որ ընտրական գործողութեանց եւ քուէարկութեան պիտի ձեռնարկէ իր կողմէ որոշուելիք թուականին: Օգոստոս 1էն վերջ ոչ ոքի պիտի արտօնուի արձանագրուիլ:

Ուստի արձանագրութեան գործողութիւնը պէտք է վերջանայ մինչեւ տասը օրէն: Ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու իրաւունքի տէր դառնալու համար՝ անհրաժեշտ է ուրեմն վճարել ազգային տուրքի առաջին վեցամսեան, նուազագոյն 12 ֆրանք: Անոնք որ մինչեւ հիմա տակաւին չեն արձանագրուած, թող փութան օգտուիլ տասնօրեայ պայմանաժամէն:

Այս հիման վրայ, կը յայտարարուի ուրեմն թէ ո եւ է բողոք, կամ արձանագրուելու համար ո եւ է առաջարկութիւն անլսելի պիտի մնայ Օգոստոս 1էն վերջ:

(ԿՆԻՔ Վ. ԱՐՉՈՒԹԵԱՆ)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ

Փարիզի շրջականերուն մէջ կազմուեցաւ նոր մասնաճիւղ մըն ալ, որ պիտի կրէ «Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռոնի-սու-Պուայի մասնաճիւղը» անունը: Այս մասնաճիւղը կազմուած է Վիլմոնպլ, Ռէնսի, Նէօյեի, Փլէզանս, Նօժան Փէռէօ, Նուազի-լը-Սէք, Պօնտի եւ Ֆօնթընէ-սու-Պուա գիւղերու հայ երիտասարդութեան կողմէ: Ունի 30—40 անդամ: Յուլիս 31ին, կիրակի օր, պիտի գումարուի մասնաճիւղին առաջին ընդհ. ժողովը:

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Ֆրանսական ազգային խումբը, անցեալ տարեշրջանին ընթացքին կրած պարտութիւնները դարմանելու ճիգով մը, առաջիկայ տարեշրջանին համար պատրաստութիւններ կը տեսնէ եւ արդէն իսկ արձանագրած է հետեւեալ մրցումները.— 11 Մարտ 1928ին՝ Զուիցերիոյ դէմ, Զուիցերիոյ մէջ: 15 Ապրիլին, Պելճիքայի դէմ, Փարիզի մէջ: 29 Ապրիլին, Իտալիոյ դէմ, Թորինոյի մէջ: 13 Մայիսին, Չեխերուն դէմ, Փարիզի մէջ: Եւայլն:

ԱԹԼԷԹԻՍՄ.— Մեր մէջ մարզական միութիւնները կարծես երբեք չեն խորհիր պատրաստել ու մարզել իրենց աթլէթները: Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ մարզական կեանքը կը սկսի ու կը վերջանայ «ողիմպիական»ին մէջ: Մինչդեռ մարզիկ մը անհրաժեշտ է որ խաղայ ու մրցի՝ մարզական ամբողջ տարեշրջանին: Զարգացումը այն ատեն տեղի կ'ունենայ, երբ մարզիկ մը մրցման կը մտնէ իրմէ զօրաւոր խումբի մը հետ: Պիտի առարկուի թէ կը պակսի դաշտը: Ատիկա պատճառ մը չէ, որովհետեւ մրցումը կարելի է կատարել մրցակից խումբին դաշտին վրայ: Եւ այսպէս, կարելի է մարզական տարին լրացնել շարունակ դաշտի վրայ:

Նոյն նկատումը նաեւ աթլէթիսմին համար: Մրցակիցը կրնայ մեր աթլէթներուն տալ խաղավայրը, կը բաւէ որ խնդրանք կատարուի: Եթէ կ'ուզենք աթլէթներ ունենալ, այն ատեն անհրաժեշտ է որ կազմակերպենք մրցումներ մեր եւ օտար աթլէթներուն միջեւ:

Այս նպատակով կ'աշխատի միայն Մարսիլիոյ մասնաճիւղը:

Աշխատանքը պէտք է ընդհանուր ըլլայ: Որովհետեւ բազմաթիւ աթլէթներ կորսնցուցինք: Եւ երբեք ճանչցուած ու հիացուած աթլէթներ չպիտի ունենանք, եթէ աշխատանք չտանինք փափաքուած ճամբով:

Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խնդրուի մեր բաժանորդներէն որ իրենց հասցէի փոփոխութեան միջոցին անպայման մեզ հաղորդեն իրենց հին հասցէն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՈՎ.— Անցած իրիկուն խումբ մը գողեր կ'երթան Սէն-Տընիի մետաղի գործարանը: Բեռնատար ինքնաշարժը կը կեցնեն փողոցին մէջ եւ կը սկսին պարպել գործարանը: Երկու ոստիկաններ կասկածելով կը մօտենան ինքնաշարժին: Գողերը որ տրցակով կը փոխադրէին ապրանքները, երբ կը տեսնեն ոստիկանները, կը ցատկեն ինքնաշարժին մէջ եւ կը սուրան առաջ: Ոստիկանները կը կրակեն, ապարդիւն. այն ատեն լուր կուտան բոլոր ոստիկանական պահականոցներուն: Երբ ինքնաշարժը կը հասնի Օպէրվիլիէ, գողերը կը տեսնեն որ խումբ մը ոստիկաններ պաշարած են ճամբան: Կ'աշխատին դարձնել ինքնաշարժը, որ կը զարնուի երկաթէ ձողի մը: Վրայ կը հասնին ոստիկանները, կը ձերբակալեն երկու գողերը, (միւսները փախած էին) եւ կը գրաւեն մօտ 100.000 ֆր.ի ապրանք:

ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ.— Լուի Տոնէն 17 տարեկան, կը սիրէր Օր. Հիրցը, 13 տարեկան: Սակայն սիրահարներուն կապոյտ երազները խանգարուած էին անգթութեամբ մը, զոր ցոյց կուտան, երբեմն, ծնողքները: Ու Տոնէն ու Հիրց, որոնք երդում ըրած էին, ուրիշի հետ չամուսնանալ, սիրել զիրար՝ բայց միայն զիրար, Լիւրի մօտ դաշտի մը մէջ ատրճանակով մը անձնասպանութիւն կը փորձեն: Տոնէն փողկապովը իր կուրծքին կըկապէ սիրականը, յետոյ գնդակ մը կը պարպէ աղջկան գանկին, յետոյ իր գլխուն եւ կ'իյնան գետին:

Հողագործ մը դաշտին մէջ տեսաւ անոնց մարմինը: Տոնէն մեռած էր, բայց աղջիկը կը շնչէր տակաւին, հոգեվարքի մէջ:

ՔԻՒՐՏ ՄԸ ՊՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ.— Իզմիրի Թուրք թերթերը ոճրագործ ատելութեամբ մը կը նկարագրեն Քիւրտի մը ոճրագործութիւնը:

Մանիսացի Քիւրտ զինուոր Սուպհի, ատտու մը կանուխ, հերթապահութեան ժամանակ յանկարծ կ'որոշէ սպաննել իր ընկերը եւ հարիւրապետը: Հրացանին կ'անցընէ սուինը, կը մտնէ «խօվուշ» եւ սուինով կը ճեղքէ Թուրք զինուորի մը մարմինը, յետոյ կ'անցնի քովի սենեակը, ուր կը քնանար իր հարիւրապետը: Նոյն սուինով կը ծակէ անոր սիրտն ալ եւ կը փախչի: Հարիւրապետին հոնդիւնները լսելով, կ'արթննան զինուորները եւ տեսնելով զինուոր մը, որ կը փախչի, կը սկսին հալածել:

Վերջապէս կը ձերբակալուի:

Այս ոճիրէն զատ, Թուրք թերթերը ուրիշ նոր ոճիրներ ալ կը վերագրեն Սուպհիի, նախ Քիւրտ է եւ Շէյխ Սայիտի հայրենակից, երկրորդ «սատանայ կը պաշտէ»:

Ուստի որոշուած է մահուամբ պատժել:

ԵՐԿԻՆՔԷՆ ՄԱՆԵԱԿ ՄԸ ԻՆԿԱՒ.— Տիկին Մէքիւլէա Քանի մէջ, ուր օդափոխութեան գացած էր, երբ պառկէր, բարձին տակ կը դնէր իր մանեակը, որ կ'արժէր 60,000 ֆր.: Առտու մը, անկողինէն ելաւ, հագուեցաւ, մոռնալով մանեակը պտոյտի գնաց: Սենեկապանուհին անկողինը հանեց եւ պատուհանէն թօթուեց: Մանեակը ինկաւ ապահովաբար աղջկան մը վիզին: Իրիկունը վերադարձին, տիկինը ամբողջ Նիզ կտրեցաւ, երբ տեսաւ թէ իր հարստութիւնը կորսուած էր:

ՍԻՐՈՅ ՎԻՇՏ.— Երկու աղջիկներ, քրոջ զաւակներ, երկուքն ալ 17 տարեկան, Թուրքուանի մէջ, իրենք զիրենք չուանով մը կապեցին ձեռք ձեռքի, սրունք սրունքի եւ նետուեցան ջրանցքին մէջ: Անցորդ մը տեսաւ զանոնք, նետուեցաւ ջուրը եւ դուրս հանեց:

Երկու յուսահատ աղջիկները յայտարարեցին թէ գաղտնի վիշտեր ունէին եւ յուսահատած էին կեանքէն, ու կ'ուզէին անձնասպան ըլլալ:

Ա՜խ, սէրը վիշտ էր թափեր իրենց սիրտին մէջ:

ԳՈՂ ԿԱՏՈՒՆ.— Ֆօքամ, երիտասարդ ու վայելուչ երիտասարդ մըն է: Արրաս գնաց, սենեակ մը վարձեց, եւ սկսաւ խորհրդակցիլ դրամի մասին: Ծակեց պատը, մտաւ պանդոկապետին սենեակը: Գրպանեց մօտ 10 հազար ֆր.:

Ոտքի ձայն մը լսեց դրան կողմէն, կատուի նման ցատկեց պատուհան, բարձրացաւ պատշգամ, յետոյ վեր՝ տանիք: Ու տանիքէ տանիք ոստոստելով, մտաւ ուրիշ պանդոկի մը սենեակէն ներս: Ոստիկանները, որոնք կը հալածէին զինք, գտան անկողինին տակ, դրամներն ալ ծոցին մէջ, վախու քրտինքով թրջուած:

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ.— Գերմանական օդանաւ մը անցեալ օր բարձրացաւ Պերլինի վրայ: Մեքենաներու խանգարման պատճառով, օդանաւը գահավիժեցաւ 1500 մեդր բարձրութենէ մը: Գետին ինկած պահուն պէնզինի շտեմարանները կրակ առին եւ օդանաւը մոխիր դարձաւ: Օդանաւորդները ածխացած էին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԵՐՈՎԴԻԱՍ, Կիւսթավ Ֆլօպէր: Թարգմ.՝ Զ. Նեմցէ: Տպատուն «Հրազդան», Պոլիս: Գին՝ 25 ղրշ.:

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

…ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Լաւ, մօտեցէ՛ք. նոր բան …ը կա՞յ, հարցուց Քարասօֆ:

— Ներողութիւն, բայց դուք …՞վ էք, հարցուց ձայնը:

Եւ նոյն վայրկեանին, ելեկ…րական լապտերի մը լուսաւոր …ուրձին մէջ մնացինք:

— Կրնա՞յ ըլլալ որ, ըսաւ …արասօֆ հեգնական կերպով մը, …նգիտանաք Գ. Ճիւղին փոխ…նօրէն ընկեր Խոմայիլօֆը եւ իր …գնականը՝ ընկեր Ալզարօֆը:

Բայց արդէն, չեկիստը նշմա…ելով մեծ նշաններով թուղթերը …իրեն կ'երկարէինք, յարգան…ով կը խոնարհէր մեր առջեւ:

— Ներողութիւն կը խնդրեմ, …նկե՛ր, ըսաւ, թէեւ այս շրջանին …ստիկանապետն եմ, բայց ձեր …ս ներկայութենէն լուր չունէի:

— Քաղաքական մասնաճիւղը ամէն ինչ գիտէ եւ ամէն բան կը տեսնէ, վրայ բերաւ Քարասօֆ, հիանալի հանդարտութեամբ մը. իմ ներկայութիւնս հոս, ատոր մէկ նոր փաստն է. բայց կը բաւէ այսքան խօսք: Ո՞ր տեղուանքն էք. գիտէ՞ք թէ ինչ եղած են կասկածելիները:

Եւ ոստիկանապետին ժխտական պատասխանին վրայ.

— Ուրեմն, ըսաւ, որսի… թանկագին ժամանակ մը կը կորսնցնենք:

Եւ մինչդեռ ոստիկանները որ խռոված էին, սարսափելի Գ. Մասնաճիւղի փոխ-տնօրէնին ներկայութենէն ու կը պատրաստուէին շարունակելու իրենց փնտռտուքները.

— Վայրկեան մը, ըսաւ:

Ցետոյ ինծի մօտենալով.

— Կը կարծեմ թէ՝ գործը գէշ սկսուած է. արդէն բաւական բազմաթիւ ենք. դուն պիտի երթաս գրաւելու առաջին ինքնաշարժը որ հանդիպի եւ Լուպիանքա մեկնելով պիտի փնտռես Միասքին եւ Լիափչէֆը: Արագօրէն զանոնք հոս բեր. գնա՛, կը սպասեմ քեզի:

Յարգանքով խոնարհեցայ, ինչպէս պէտք էր, եւ պատրաստուեցայ մեկնելու:

— Սպասէ՛, շարունակեց Քարասօֆ: Աւելի ապահովութեան համար քեզի հրամանագիր մը պիտի տամ:

Եւ ոստիկաններուն դառնալով.

— Լո՛յս բերէք հրամայեց, կտրուկ շեշտով մը:

Ամէն մարդ իրար անցաւ:

Յետոյ, գրպանէն տետրակ մը հանելով, քանի մը բառ գրեց. թերթը որուն վրայ գրած էր, անջատեց տետրակէն եւ զայն ինծի երկարեց:

— Աշխատէ շուտ ընել: Ա՛հ, քիչ մնաց մոռնայի. թող Ալզարօֆին ընկերակցելու համար երկու հոգի տրուի, եւ մանաւանդ թող ամէն միջոցով ինքնաշարժ մը ապահովեն անոր:

— Ներողութի՛ւն, ըսաւ ոստիկանապետը, եթէ համարձակէի…

— Ի՞նչ:

— Հոս, մօտերը, գիս բերող կառքը կայ. թերեւս ընկեր Ալզարօֆը գոհանայ անով:

— Ի՞նչ ապրանք է:

— Մէրսէտէս մըն է: Գրեթէ նոր սկսած է գործել:

— Ուրեմն լաւ է: Քշելու համար մարդու պէտք չունիմ: Արդէն հոս այնքան ալ բազմաթիւ չէք: Կառքը ո՞ւր է:

— Ես կը ցուցնեմ, ըսաւ ոստիկան մը. շուտով կը դառնամ:

— Լա՛ւ:

Անմիջապէս ճամբայ ելանք եւ հազիւ հարիւր մեդր անդին գտանք ինքնաշարժը, որ ճամբու մը եզերքը ձգած էին. արագօրէն քննեցի զայն: Լաւ վիճակի մէջ էր:

Նստայ եւ ճամբայ ելայ:

Փրկուած էի:

Բայց Քարասօֆ ի՞նչ պիտի ընէր:

Երբ տեսայ որ չեկիստներէն բաւական հեռացեր էի, ճամբու մը անկիւնը կանգ առի եւ կարդացի այն տոմսակը զոր բարեկամս ինծի յանձնած էր:

«Իմ մասիս հոգ մի ընէք: Երբոր Մոսկուա հասնիք, գացէք Թատրոնի հրապարակը, Քռիլօֆի կառատունը. վաղը, հոն կուգամ ձեզ գտնելու: Նշանախօսք.— Միշտ հաւատարիմ: Յաջողութիւն»:

Առանց միջադէպի Մոսկուա հասայ:

Երբ ինքզինքս ճանչցուցի, Քռիլօֆի կառատան մէջ ինծի այնքան տաք ընդունելութիւն մը ըրին, որ պահ մը մոռցայ թէ ի՛նչ վտանգաւոր դիրքի մէջ կը գտնուէի:

Չեկան սակայն չպիտի ուշանար ինծի յիշեցնելու իսկական կացութիւնս:

*
* *

Ռուսիոյ մէջ ամէն ինչ ազգայնացած ըլլալով, Քռիլօֆի կառատունն ալ, ուր իջած էի, կապուած էր փոխադրութեանց գործավարութեան, եւ այս պատճառաւ, յարաբերական անձեռնմխելիութիւն մը կը վայելէր:

Անոր տէրը, գոնէ ըստ երեւոյթին, համայնավար կուսակցութեան կը պատկանէր. նոյնիսկ Մոսկուայի Սովետին ամէնէն նշանակելի անդամներէն մէկն էր. բոլոր ժողովներուն կը յաճախէր եւ առիթը չէր փախցներ ամբոխավարական ճառ մը տեղաւորելու:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ւարտած պատմական ճառը, որ պիտի բաղկանայ 1500 էջէ։

Սակայն կազի փաշային Պոլիս այցելութիւնը ցոյց կու-տայ թէ առողջութեան մասին ոեւէ հոգ չկայ։ Ուրեմն… բուն իսկ կազի փաշայէն ներշնչուած կը յայտնենք թէ յետաձգման գլխաւոր պատճառը հետեւեալն է,—

Բացման ճառին մէջ պիտի յիշուին շատ մը անուններ, խնդրոյ առարկայ պիտի ըլլան բազմաթիւ անձերու դրական կամ ժխտական գործունէութիւնները եւ ժողովուրդին պիտի յայտնուին կարգ մը անծանօթ իրողութիւններ։

Բոլոր ասոնք, բնականաբար հանրային կարծիքին պիտի տան նոր հոսանք մը՝ թեր կամ դէմ կարգ մը անձերու եւ խմբակներու։ Արդ կազի փաշան կողմնակից չէր որ այս հոսանքին ազդեցութեան տակ տեղի ունենան երեսփոխանական ընտրութիւնները, եւ չուզեց այս միջոցով ազդել հանրային կարծիքին վրայ։ Ու ճառը պիտի արտասանէ ընտրութիւններէն յետոյ։

⁂ «Միլլիյէթ» կ'իմանայ թէ Խալքի համաժողովը տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 15ին կամ 21ին Էնկիւրիի մէջ։

«Լքեալ» գոյքերու աւարը

Ոչ փոխանակելի Թուրքերը, Յունաստանի կառավարութեան կողմէ դեռ իրենց կալուածները չվերադարձուելուն համար, որոշած են նոր դիմում մը կատարել կառավարութեան։ Կատարուած քննութեամբ հասկցուած է որ միայն Իզմիրի մէջ 25 միլիոն ոսկի արժէքով հելլէնական կալուածներ կան. ոչ փոխանակելի Թուրքերը կ'ուզեն որ այս կալուածները իրենց տրուին։

Հաւանական է որ ոչ փոխանակելի Թուրքերը մասնաւոր մարմին մը ղրկեն Էնկիւրի, իրենց դիմումը հետապնդելու համար։

Օսմ. հանրային պարտքի կտրօնները

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ ելմտական գործավար Ապտիւլխալիք պէյ ճամբայ ելած է դէպի Եւրոպա։ Գործավարը նախ պիտի այցելէ Փարիզ, յետոյ Լոնտոն եւ Շուէտ պիտի երթայ։ Հեղինակաւոր շրջանակներու մէջ որոշ կարեւորութիւն կը տրուի այս ճամբորդութեան։ Կը կարծուի թէ Ապտիւլխալիք պէյ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ բանակցութիւններ պիտի կատարէ օսմ. հանրային պարտքի կտրօններուն մասին։

Ինչպէս յայտնի է, կտրօններու խնդրին մասին ամիսներէ ի վեր բանակցութիւններ կ'ըլլան Փարիզի մէջ՝ օտար պարտատէրներու եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ։ Կը կարծուի թէ ելմտական գործավարը պիտի բերէ Թուրքիոյ վերջին զիջումները եւ համաձայնութիւնը պիտի կնքուի շուտով։

Հայերը առաջին թուրքերէնի մէջ

Պոլսոյ ոչ իսլամ եւ օտար վարժարաններու տնօրէնները դիմում կատարած են կրթական տնօրէնութեան, խնդրելով որ արտօնուին իրենք ընտրելու Թուրքերէնի ուսուցիչները։ Այս դիմումը հաղորդուած է կրթական գործավարութեան։ «Ագշամ» յոյս կը յայտնէ թէ առաջարկը պիտի մերժուի, «որովհետեւ այս դիմումը ընդունուելու պարագային զերոյի պիտի իջնէ Թուրքերէնի ուսուցումը, որուն այնքան կարեւորութիւն կու-տայ կառավարութիւնը»։ Յետոյ կը բացատրէ թէ ինչ աշխատանքներ տարուած են Թուրքերէնի ուսուցման համար ոչ-իսլամ եւ օտար վարժարաններու մէջ եւ հետեւեալ բաղդատութիւնը կ'ընէ զանազան ազգերու վարժարաններուն միջեւ։

«Միայն հայ վարժարաններու աշակերտներն են որ ամբողջութեամբ Թուրքերէն գիտեն, որովհետեւ անոնք իրենց տուներուն եւ իրենց միջեւ Թուրքերէն կը խօսին։ Այս պատճառով, հայ դպրոցներու Թուրքերէնի ուսուցիչները նեղութիւն չեն քաշած։

Յոյն վարժարաններու տղոց մէկ մասը Թուրքերէն կը խօսի թէեւ, բայց մեծագոյն մասը ոչ։ Մասնաւորապէս այս վարժարաններու ուսուցիչները շատ նեղուած են Թուրքերէն սորվեցնելու համար։

Երրորդ կուգան Հրեաները, որոնք ամէնէն աւելի ֆրանսերէն կը խօսին ու անգլիերէն կը սորվին Թուրքերէնի հետ. անոնք նոյն իսկ իրենց մայրենի լեզուին կարեւորութիւն չեն տար։ Թուրքերէնը ամէնէն աւելի ետ մնացած է հրեայ եւ օտար վարժարաններուն մէջ»։

Առաջիկայ տարուան համար Թուրքերէնի միօրինակ ծրագիր մը եւ դասագրքերու ցանկ մը պիտի պատրաստուի։

Նոր երկրաշարժ եւ ուրագան

«Թայմզ»ի թղթակիցը Երուսաղէմէն կը հեռագրէ թէ կիրակի առաւօտ նոր եւ նուազ կարեւոր երկրաշարժ մը պատահած է յիշեալ քաղաքին, Եաֆայի եւ Քեբրոնի (Խալիլ-Րահման) մէջ, ուր թեթեւ խուճապ մը առաջ եկած է։ Յուլիս 11ի առաջին ցնցումին՝ 75 տուներ վնասուած են Երուսաղէմի մէջ։

Գահիրէէն ալ կը հեռագրեն թէ Հէլուանի շարժացոյցը կիր. գիշեր խիստ զօրաւոր նոր ցնցումներ արձանագրած է՝ 1400 մղոն հեռաւորութեան վրայ։ Կը կարծուի թէ կեդրոնը Պարսկաստանի մէջ է։

Թէհրանէն Յուլիս 24 թուակիր հեռագիր մը կը հաստատէ թէ ամբողջ երկրին մէջ ցնցումներ զգացուած են։ Տեղ մը բլուր մը տեղափոխուած է՝ ծածկելով խճուղին։ Հեռագրական կայաններէն ծանր վնասներու լուրեր կը հասնին։ Թէհրանն ալ ցնցուած է. սակայն կորուստ չկայ։

Իտալիոյ մէջ ալ սաստիկ ուրականներ մեծ վնասներ պատճառած են, մասնաւորաբար հիւսիսային շրջանին մէջ։ Չորս հոգի մեռած են Քրէմոնայի մէջ, ուր կատաղի փոթորիկ մը շատ մը տուներու տանիքները թռցուց։ Աքուանէկրա քաղաքին մէջ մէկ հոգի մեռաւ։ Վենետիկի մէջ պատուհաններ ջարդուփշուր եղան եւ թաղապետական հիւանդանոցին ծխնելոյզը փլաւ։ Երկու հիւանդներ կղմինտրներուն տակ թաղուեցան։ Վիրաւորուեցան երեք բժիշկ եւ երկու մանուկներ։

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԲԱՆԱԿԻՆ ՔՆՆԻՉԸ

Միջագետքի ազգային պաշտպանութեան նախարարութեան խորհրդական եւ բանակի ընդհ. քննիչ զօրավար Տէյլի հրաժարած է։ Ֆէյսալ թագաւորին նախարարները կը պահանջէին որ ազգային բանակին ընդհ. քննիչը տեղացի զօրավար մը ըլլայ։

Ո Եւ Է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, կը յայտարարենք թէ «Լուսաքաղ» մատենաշարը ոչ մէկ կապ ունի թերթիս հետ։

---

30 Յուլիս Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշտ 8.45ին
Sociétés Savantes-ի սրահը, 8 Rue Danton

Դերասանուհի Տիկին ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆի (Ռուսական օփերայէն) Տիկ. Ի. Դ., ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆի, կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ "ԱՆՈՒՇ" ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերը՝ հայկ. ճաշարաններու մէջ։ Ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase», 3 Rue Champollion:
Ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանուորներու համար հարիւրին 25 զեղչ։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

30 Յուլ., Շբ. երեկոյ ժամը 9ին Bon Théatre, 84 rue Chape Marseille

Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի և մասնակցութեամբ դերասան Շ. ՍԱՐԵԱՆի եւ տեղական ուժերու։

ՇԵՐԼՈԿ ՀՈԼՄՍ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Քրիս»ը՝ վաղը՝ Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Վարդգէս»ը՝ 28 Յուլիս Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւն»ը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ ընդհ. ժողովը այսօր երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Floria/ի սրահը։ Շարունակութիւն օրակարգի վիճաբանութեանց։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ոսկեգրիչի վիճակահանութիւնը կատարուելով շահած է 142 թիւը։ Դիմել՝ ընկ. Ժամկոչեանի, 3 Rue Edmond Rostand.

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վիլնէօվ սը Պէուկ, Գ. Մ.— 20։
Փարիզ, Տ. Գ.— 70։
Օպիւսօն, Զ. Զ.— 40։
Սէնօն, Հ. Փ.— 40։
Մարսէյլ, Պ. Ն.— 50։
Մարսէյլ, Գործ.— 740։
Պուխանսօն, Մ. Ղ.— 35։
Շաթօ Ռընօ, Ս. Գ.— 30։
Սէն Կալմիէ, Ե. Ռ.— 20։
Մարսէյլ, Վ. Թ.— 100։
Քան, Գ. Կ.— 35։
Մարսէյլ, Պ. Թաշճեանի միջոցաւ Թադէոս Գըլըճեանէ 35 Արամ Տէրտէրեանէ 35 Փր.։
Լիոն, Գործ.— 332.10։
Վօ ան Վօլէն, Յ. Մ.— 70։
Մօնպուշէ, Տիկ. Ա. Յ.— 25։
Շաւվիէօ, Ա. Մ.— 35 Փր.։
Մարսէյլ, Պատ. Միութ.— Ձեր նամակը ուշ ստացանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին՝ Վերժին Մինասեան, եղբայրը Հրանտ Օտապաշեան, որ ասկէ 4 ամիս առաջ կը բնակէին Rue Générale, Paris։ Իմացնել՝ Յակոբ Թայեանի, 33 Rue de la Thubautière, Lyon.

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

— *Կը փնտռուին Կարինէի Աննա Տիկլաէրեան եւ Շուշանիկ Միրիքեան։ Գրել՝ իրենց մօրաքրոջ* Makrouhi Djarikian*ի* 4 rue Perolière Gap, (H. Alpes)։

— Յարութիւն Չէքմէճեան (Քէօրօղլուեան) կը փնտռէ իր քոյրը (Եագուպ Չէքմէճեան) (ներկայ անունն է Սաթենիկ Գրիգորեան) որ Յունաստանի որբանոցէն Վիէննա ղրկուած է՝ հայ ընտանիքի մը քով։ Իմացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens, Paris. France.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աստուածները ծարաւի են 20 Ֆրանք, Աֆրոդիտէ 12, Մանչ-Աղջիկը 20, Վարժապետին աղջիկը 20, Ռաֆայէլ 20, Կրացիէլլա 10, Փոցտամի գաղտնիքները 12, Ի՞նչպէս գողցան Յարերուն Թագը 12.50, Անհետացած սերունդ մը 10, Խաղամոլ Տք. Մապիւսի գաղտնիքները 15, Սիրահարի մը դասերը 12, Պէքրի Մուսթաֆայի զուարճալիքները 6, Տօքթ. Վարդան 7, Ազգ. Բարերար 4, Մեղքին զաւակը 6, Ընտիր աղջկունք 4, Փոթորիկը 2, Դարձը 10, Դերասանուհին 10, Կինը 7, Վենետիկի վաճառականը 4, Ծապլվար 7, Արսէն Լիւբէն 20, Ռասբութին 20, Շէրլօք Հօլմսի երեք պատմուածքները 2ական, Թօփալ Օսման 5, Տք. Մօրի վրէժը 5, *Մահացու Սէրը* 3 Ֆրանք։

Մերկ կինը 12.50, Ցիմար կոյսը 12.50, Կայսրը 10, Օթէլլօ 12.50, Չարշըլը Արթին աղա 6, Ժառանգորդը 5, Սեւ թէ ճերմակ (չորս զաւեշտ) 6, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Անուշ 5, Պէպէքս 10, Երկու խուլեր 3, Կառքի արկած մը 2.50, Փարոսի պահապանները 2.50։ Երգարան (Ջայնագր.) 10, Նոր երգարան 5, Աշուղ Ղարիպ 5, Քերթուածներ՝ Դուրեանի 5, Օրերի պսակը 12.50 Ֆրանք։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՄԱԿԱԲՈՅԾԸ

(Մագնիսացողի մը սարսափները)

72 էջ 6 Ֆր. միայն

Պահանջել գրացուցակը։ Փոստի ծախք չառնուիր։ Դիմել նամակով հետեւեալ հասցէին.—

L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e)։

Ծախու խանութ

Արտասահման մեկնելու պատճառաւ, Պօլէնի մէջ, Grande rue բանուկ հրապարակին վրայ, լաւ դիրք ունեցող նպարավաճառի խանութ մը ծախու է։

Ցան վարձքը խիստ աժան։ 400 հայութեան մէջ միակ հայ նպարավաճառը։ Պայմաններուն համար դիմել՝ Stepan Démirdjianի Epicier. Grande Rue, Bollene, Vaucluse, փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն։

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴ

Merlaud, 65 Rue d'Amsterdam, Paris, կը փնտռէ ժառանգութեան համար հետեւեալները, Մանուկեան Յակոբ, Քերոբ, Մարկոս կորիւն, կարապետ, եւ խանըմ, կը կարծուի որ Մարսէյլ կը գտնուին։ Գրել՝ վերոյիշեալ հասցէին փարիզ։

DOCTEUR PROY
Ex-Interne des Hopitaux
Médaille d'argent
Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆի
Աշխատակցութեամբ
*Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները։ Երակալայնութիւններու (*varices*) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան։*
Ամէն օր ժամը 10-12, եւ 2-8, Կիրակի եւ տօն օրեր 9—12։
142 R. DU FB. St. DENIS
Կառ տը լ'Էսթ մօտ,
Հեռաձայն՝ Nord *31—49։*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
"ԿԱՐՕ"
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ…
Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Վաճառատանս բացմանը առթիւ *ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՋ* սովորական գիներուն վրայ։
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
76, RUE BERNARD DU BOIS, MARSEILLE
Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆ
Երդուեալ Թարգմանիչ հայերէնի, Թուրքերէնի եւ անգլ…
Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը բացուի պաշտօնապէս երդուեալ Թարգմանիչի գրասենեակ, որ դիւրութիւն եւ՝ ձրի տեղեկութիւն պիտի տայ *Ամուսնական, հպատակութեան, դատական, առեւտրական եւ ապահովագրական* գործերու մասին։
Ամուսնութեան Թուղթ կը հանենք 10 օրուան մէջ, ծննդեան Թուղթ ունին 100 Ֆրանքի, եթէ ոչ 300 Ֆրանքի։
Պաշտօնական Թարգմանութիւն՝ ամուսնական, մկրտութեան, նամակներու եւ մուրհակներու։
ՊԱՀԵՑԷՔ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ՀԱՍՑԷՆ
ՕՐ ՄԸ ՊԷՏՔ Կ'ՈՒՆԵՆԱՔ

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ
Alimentation Franco - Orientale
E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN
7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Ձոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու։ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ
ՁՈՒԼԱՐԱՆ «ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ»
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1887ԻՆ
Ձուլարանս օժտուած ամենավերջին սիսթէմ մեքենաներով կը ձուլէ հայերէն եւ Թուրքերէն ամէն տեսակ տառեր լաւ գոյն եւ տոկուն մետաղի գործածութեամբ։
Ամերիկեան չափերով տառեր եւս կը ձուլուին մասնաւոր խնդրանքի վրայ միայն։
Ձուլարանս կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ՝ տպագրական, կազմարարական մեքենաներու, գործիքներու եւ ամէն տեսակ պիտոյքներու տպագր. *թուղթ, մելան,* pâte à rouleau, *պղինձ գիծ եւայլն,* զոր… *Հայթայթէ ֆրանսական ծանօթ տուներէ։*
Դրամ եւ ամէն ապսպրանք ուղղել հետեւեալ հասցէով
V. VARTANOFF, 24 rue Campo-Formio, Paris (13e)

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9…

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

(ՆՈՐ ԳԻՆԵՐ)

Ադբիւր անմահութեան 15, Բերայի գիշերները 25, Մօբասանի վիպակները 2. Դարձը 8, Դերասանուհին 8, Կինը 6, Աֆրոդիտէ 10, Միւրինա 8, Մեր խաչը 8, Աստուածները ծարաւի են 20, Աւազակապետը 30, Ռաֆայէլ 18, Աշուղ Ղարիպ 5, Երազահան 6, 8, 10, 12.50, Ինքնուսուցիչ զրուցատրութիւն 10, Երգարան 5, 7.50, 10, 25, Ազգային ջոջեր 25, Շողոքորթը 5, Քերթուածներ Պ. Դուրեանի 5, Օմար Խայեամի քառեակները 4, Թահրա պէյ 5, Մերկ կինը 10, Ցիմար կոյսը 10, Պէքրի Մուսթաֆա 5, Լռութիւնը 7.50, Կոյսի մը օրագիրը 5, Համլէթ 10, Օթէլլօ 12, Անոյշ 5, Լէպլէպիճի 5, Պէպէքս 10, Արցունքներ 4, Տօքթ. Վարդան 6, Աքլոր եղբայր 6, Բեռօյի մանկավէպեր 7.50, Լուռ ցաւեր 8, Կեանքը ինչպէս որ է 8, Չարշըլը Արթին աղա 5, Ազգ. Բարերար 4, Արսէն Լիւբէն 18, Նամուս 10, Չար ոգի 10, Պատուի համար 10, Արտիստը 20, Ժան Շուան 25, Ժիւտէքս 30, Յարութիւն 30, Մատեան Մանկանց 50, Հէքիմարան 50, Վերջալոյսին տակ 5, Մացառներու մէջ (2 հատ.) 25, Տօքթ. Մօրի վրէժը 4, ինչպէս նաեւ վիպական, թատերական եւ ազգային-կրթական ամէն տեսակ գիրքեր։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՆՈՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿ ՆՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ.

Փոստի ծախք չկայ

20 Ֆր.ի գիրք ապսպրողին 5 Ֆր.ի գիրք մը իբրեւ նուէր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ «ԼՈՒՍԱՔԱՂ»

Ստանալու համար դիմել նամակով՝ Vahram Sévouni 5 rue Quihou, Saint-Mandé.

ՍԱԿԱՐԱՆ

25 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. Ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատր	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ 1927

27 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 399

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՊՐԵՑՆԵՆՔ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

«Հայկական գաղութներ» բացատրութիւնը պարզապէս սխալ բացատրութիւն մըն է։

Գաղութներ կը կոչուին այնպիսի խմբակցութիւններ, որոնք բնակութեամբ եւ կազմակերպութեամբ ամբողջութիւն մը կը կազմեն, ունին իրենց մշակութային եւ քաղաքական իրաւունքները, ինչպէս նաեւ կը վայելեն իրենց ազգակիցներէն կազմուած պետութեան մը հզօր պաշտպանութիւնը։

Այս մտքով գաղութներ չունինք մենք։ Ունինք միայն, աշխարհի հարուածէն հալածական բազմութիւններ, որոնք այս կամ այն հիւրասէր պետութեան սահմաններուն մէջ ստեղծած են ժամանակաւոր ապաստանարաններ, առանց ընկերային, քաղաքական կամ քաղաքացիական իրաւունքներու։

Այս զանգուածներու ժամանակաւոր տեղաւորումը կապուած է ներկայ օրուան քաղաքական կացութեան հետ։ Եթէ փոխուի այս օրուան քաղաքական վիճակը եւ նպաստաւոր լուծում մը ստանայ հայկական հարցը, անոնք անմիջապէս պիտի թողուն այժմու իրենց ապաստանարանները եւ մեկնին հայրենի երկիրը։

Ե՞րբ պիտի գայ այդ բարեբախտ օրը, ոչ ոք կրնայ գուշակել. կրնայ կարճ կամ շատ երկար տեւել։ Այսպիսի անորոշութեան մէջ աւելի մեծ ճիգ մը պէտք է փորձել, ապրեցնելու համար հայ գաղութները։ Որովհետեւ, ներկայ տարտամ վիճակը շատ աւելի կործանարար է քան կ'ենթադրուի։

Ենթադրելի չէ թէ հայ ժողովուրդը այնքան ապիկար է որ ո՛չ կը հասկնայ իր կացութիւնը եւ ոչ ալ կրնայ կազմակերպուիլ։ Կայ ուրիշ պատճառ մը կամ պատճառներ։ Առաջնակարգ պատճառներէն մէկը այն է, որ անհատներ ու խմբակներ կան, որոնք կը կարծեն թէ գաղութները ապրեցնելու աշխատանքը պիտի նշանակէր «Հայաստանը չսիրել եւ անոր ծառայել։»

Այս տեսակէտէն մեծագոյն յանցաւորները հանդիսացած են ռամկավար խմբակցութիւնները, որոնք կը կարծէին թէ գաղութային կազմակերպութեան շուրջ ստեղծուելիք համաձայնութիւն մը, պիտի նշանակէ Հայաստանի դէմ թշնամութիւն։

Մեզի կը թուի թէ այդ նախապաշարումէն ազատագրուելու համար է, որ Եգիպտոսի «Արեւ»ը իր «Ազգային տեղական» խորագրով խմբագրական յօդուածին առաջին նախադասութեամբ՝ կը բացագանչէ (Արեւ, թիւ 255). «Հայաստանը սիրելու եւ անոր ծառայելու համար պէտք չկայ անպատճառ գաղութները մահուան դատապարտելու...»։

Ոչ միայն պէտք չկայ գաղութները մահուան դատապարտելու, այլ ընդհակառակը, Հայաստանը սիրելու եւ անոր ծառայելու համար անհրաժեշտ է, որ գաղութները ապրեցնենք եւ զանոնք դարձնենք կենսունակ, որպէսզի անոնք դառնան գործօն ուժ մը, ո՛չ միայն հայրենիքի համար իրենք զիրենք պաշտպանելու, այլ նաեւ լաւագոյն ծառայութիւններ մատուցանելու անոր, ամէն պարագայի տակ։

Մինչեւ հոս լաւ, բայց ասիկա չի բաւեր։ Պէտք մը զգալը միայն կէս ճամբան է։ Դժուարութիւնը միւս կէսին մէջ կը կայանայ, հոս է որ տակաւին «Արեւ» եւ իր ընկերները մշուշի մէջ կը թաւալին, եւ չեն կրնար լոյս աշխարհ ելլել։ Կը նշանակէ թէ զիրենք կաշկանդող նախապաշարումին մէկ մասը կը մնայ տակաւին։

Անհասկնալի ու անմիտ վախ մը կայ, որ չի թոյլատրեր Ռամկավարներուն դուրս գալու մշուշին մէջէն։ Ամէն քայլ կը հաշուեն Հայաստանի համայնավար ղեկավարներու տրամադրութեամբ։

Այս է գլխաւոր պատճառը, որ «Արեւ» շեշտակի կերպով կ'ըսէ, թէ երբ կը խօսի կուսակցութիւններու մասին, միշտ նկատի ունի «չորս ազգային կուսակցութիւններ»։

Մենք չենք ճանչնար չորս ազգային կուսակցութիւններ, որովհետեւ անոնցմէ մէկը — համայնավար կուսակցութիւնը, ազգային չի համարեր ինքզինքը, ու որ երկրին մէջ որ գտնուի, այնտեղի «համայնավար կուսակցութեան հայկական խմբակցութիւնն» է միայն։

Մեզի համար չափազանց պարզ է եւ պէտք է ուրիշներուն ալ նոյնքան պարզ ըլլայ թէ՝ Հայաստանի համայնավար ղեկավարներուն համար գաղութները իբրեւ ազգային խմբակցութիւններ պէտք է մահուան դատապարտուին։ Գաղութայնութիւնը անտիճանաբար պէտք է մտնէ համայնավարներու ստեղծած կազմակերպութիւններէն ներս, ծառայելու համար դասակարգային պայքարին ու պատրաստելու համաշխարհային յեղափոխութեան։

Գաղութներուն մէջ համայնավարներու այս քաղաքականութիւնը փոխելու փորձ եւ ջանք թափել, կը նշանակէ զանոնք հեռացնել համայնավարութենէ։

Արդ, գաղութահայ կեանքի մէջ, եթէ ռամկավարները կողմնակից են գաղութները իբրեւ հայ ազգային հաւաքականութիւններ ապրեցնելու, պիտի ըլլան հակառակ համայնավարներու գաղութային քաղաքականութեան ու պիտի միանան անոնց, որ իրենց նման կը մտածեն։ Միջին ճամբայ չկայ։

Այս քայլը կրնայ անախորժ ըլլալ Հայաստանի այժմու իշխանութեան, — ինչպէս արդէն կը յայտնէ Երեւանի փարիզեան թղթակիցը, որովհետեւ իր քաղաքական խաղերուն դէմ պիտի նկատէ։ Բայց ասիկա երբեք հակառակ չէ «Հայաստանը սիրելու եւ անոր ծառայելու գաղափարին»։

Այս յստակ հասկացողութիւնն է միայն որ պիտի փարատէ մշուշը։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՀՐԱԺԱՐԻ՛ՄՔ Ի ՍԱՏԱՆԱՅԷ...»

Մէկիկ մէկիկ կ'իյնան։ Ռամկավարներու գունափոխութենէն յետոյ այս անգամ ալ կարգը եկած է մեր կարմիր աքլորներուն։ «Երեւան», փարիզի «անկուսակցական» օրկանը որ մօտերկու տարի է շարունակ քարոզելէ վերջ, իր 266րդ թիւին մէջ պէ՛տք է տեսեր «յետս կոչում» մը ընելու։ Ահա՛ թէ ինչեր կ'ըսէ «Երեւան» (24 Յուլիս).

— «Մենք համայնավարներ չենք, ինչպէս չեն մեծագոյն մասը մեր համակիրներուն։ Եթէ մենք համայնավար ըլլայինք, այն ատեն մենք պարտաւոր պիտի ըլլայինք համայնավարական տեսակէտէ քննադատել այս երկրի կառավարութիւնը, հոս տիրող քաղաքական ու տնտեսական կա, գ ու սարքը եւ հայ գործաւորները կոչել հրաւիրել անոնց դէմ։ Մենք այդ չենք ըներ։ Ատիկա Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան գիտնալիք գործն է։

«Մեր դերն է մեր ընթերցողները տեղեակ պահել այս երկրի քաղաքական կուսակցութիւններու պայքարներուն, առանց կողմ բռնելու։ Այդ է որ մենք կ'ընենք եւ ո՛չ աւելին, երբ կ'անդրադառնանք ֆրանսական կեանքին։

«Սակայն արձանագրողի եւ տեղեկատուի անտարբերութեան սահմանի մէջ չենք կրնար մնալ մենք, երբ սեղանի վրայ կը դրուի «Խորհրդային Միութեան դէմ թէ թեր» երկընտրանքը։

«Այո՛, մենք Խորհրդային Միութեան հետ ենք, եւ բոլոր ֆրանսահայ աշխատաւորներուն կոչ կ'ուղղենք մեզի հետեւիլ։

«...Մեր աշխատաւոր բարեկամները աւելի քան երբեւիցէ պէտք է ամուր մնան իրենց դիրքերու վրայ եւ տարածեն իրենց հաւատոյ հանգանակը։ Զխառնուիլ այս երկրի քաղաքական պայքարներու մէջ, բայց անվախ ու շիտակ կեցուածքով շարունակել նիւթական ու բարոյական օգնութիւնը Խ. Հայաստանին։»

Ի՞նչ անցած դարձած է արդեօք։

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

Էջմիածնի Կաթողիկոսը տեղեկանալով պուլկարահայ գաղութի վերջին անցուդարձերուն, նոր նամակով մը յանձնարարած է շահագրգռուողներուն ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի Կաթող. պատուիրակ Գարեգին եպս. կարենայ Պուլկարիա երթալ եւ կատարել իր առաքելութիւնը։

Էջմիածնի կարծիքը այն՝ է թէ, եղածը հարուած մըն է կրօնական նուիրապետութեան դէմ եւ պէտք չէ անկատ թողուլ։ Համակերպիլ հերձուածողներու «պետական հարուած»ին, պիտի նշանակէր բոլորովին նսեմացնել կաթողիկոսութեան հեղինակութիւնը, եւ մանաւանդ գէշ նախընթացներու դուռը բանալ։

ՊՈԼՍՈՅ ՆՈՒԷՐԸ ԿԱԶԻՒՆ

Զամլըճայի ճամբուն վրայ գտնուած նախկին գահաժառանգ Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտիի քէօշքը կը գնուի մասնաւոր յանձնաժողովի մը կողմէ։ Եթէ ապարանքը յարմար տեսնուի, քաղաքապետութեան կողմէ պիտի գնուի եւ Կազի փաշային նուիրուի Պոլսոյ անունով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ըմբոստութիւն պոլշեւիկներուն դէմ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ, Մինսքի շրջանը, տեղական փոքրիկ յեղափոխութիւն մը ծագած է սովետներուն դէմ։ Ապստամբներուն կը հրամայէ ցեղապետ Քլուն, որ հրաշքով ազատած է Չեկայի բանտերէն։ Քլունի զինուորները ունին նորագոյն զէնքեր եւ զանազան սովետական դիրքերու վրայ յարձակումնե՛ր կատարած են։ Կարմիր զինուորներու ջոկատ մը բնաջինջ եղաւ։ Չեկան 3000 րուբլի խոստացած է անոր որ պիտի կտրէ ու բերէ Քլունի գլուխը։ Քլուն ցարական քաջ սպայ մըն է։

⁂ Շաբաթ օր Չեկային հրամանով Մոսկուայի մէջ գնդակահարուած են Պետական Դրամատան երեք հաշուակալներ, երեք վրացի իշխաններ եւ երկու գիւղացիներ։ Հաշուակալները ամբաստանուած էին գեղծումով, իշխանները՝ ըմբոստութեամբ եւ գիւղացիները՝ սպանութեամբը համայնավարի մը։

Ռումանիոյ կացութիւնը չփոթ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Երեսփ. Ժողովի հանդիսաւոր նիստին մէջ վարչապետ Պրըթիանու ճառ մը արտասանեց, յետոյ գիւղացի ազգայնական ընդդիմադիրներու պետ՝ Մանիու բեմ բարձրանալով Ֆէրտինանտ Թագաւորի յիշատակը փառաբանեց, առանց Միշէլ Թագաւորի մասին ոեւէ ակնարկութիւն ընելու, եւ ըսաւ.

— Խնամակալ Ժողովը, որ կազմուեցաւ առանց ազգի աջակցութեան եւ քուէին, կոչուած է այսօր արքայական իրաւասութիւններ վարելու։ Գիւղացի ազգայնական կուսակցութիւնը չի կրնար անգիտանալ այս իրական կացութիւնը, սակայն երկրին վարիչներէն կը պահանջէ բացարձակապէս երաշխաւորել եւ յարգել օրէնքները, իրաւունքներն ու քաղաքացիական ազատութիւնները, ճշդիւ գնահատել հանրային կամքը, որ միայն կոչուած է վճռելու ազգին բախտը։ Ազգային գիւղացի կուսակցութիւնը կը պահանջէ՝ իբրեւ առաջին քայլ պետութեան բնականոն կեանքին վերադառնալու, լուծել ներկայ խորհրդարանը, որ բռնութեամբ ու կեղծարարութեամբ իշխանութեան գլուխ եկաւ, եւ ձեռնարկել ազատ ընտրութեանց, որոնք թոյլ պիտի տան ազգին արտայայտելու իր կամքը, վերջ տալու համար երկրին գոյութեան սպառնացող քմահաճ վարչաձեւին։

Վարչապետը պատասխանեց՝ ցաւ յայտնելով որ գիւղացի ազգայնական կուսակցութիւնը խանգարեց նիստին հանդիսաւորութիւնը։ Այս միջադէպը շատ մը մեկնութիւններու տեղի կուտայ Պուքրէշի մէջ եւ կը հաստատէ թէ անկարելի է համաձայնութիւն մը գոյացնել ազատականներուն եւ գիւղացի ազգայնականներուն միջեւ։

Խնամակալ ժողովը ժողովուրդին ուղղուած յայտարարութիւնով մը հանգուցեալ Թագաւորին գովեստը ընելէ վերջ, կը հաստատէ թէ պիտի յարգէ հանգուցեալին բաղձանքները եւ պիտի աշխատի կարելիութիւն տալ Միհայիլ Ա. Թագաւորին թագաւորելու երկրին վրայ, որ իր յառաջդիմութիւնով պիտի իրականացնէ իր նախնիքներուն յոյսերը։ Յայտարարութիւնը կը վերջանայ ազգային համերաշխութեան հրաւիրելով ժողովուրդը։

Օդային նկայ ռազմափորձեր

Առջի օր, առտուն կանուխ, անգլիական օդանաւային նախարարութիւնը սկսաւ հսկայ ռազմափորձ մը, որ պիտի տեւէ հինգ օր։ Աննախընթաց այս օդամարտին նպատակն է փորձի ենթարկել անգլիական օդային ուժերուն յառաջդիմութիւնը եւ քննել Լոնտոնի օդային պաշտպանութեան միջոցները։ Ռազմափորձերը տեղի պիտի ունենան բրիտանական կղզիին հարաւ եւ արեւելեան եզերքներուն վրայ։

Ռազմափորձին կը մասնակցին 200 օդանաւեր, որոնք կը կազմեն 22 տորմիղ։ 13 տորմիղներուն հրամանատարութիւնը ստանձնած է օդային փոխ-մարաջախտը Սըր Պրուք Փոփէմ։ Ընդհ. հրամանատարութիւնը կը վարէ օդային մարաջախտը Սըր Ճօն Սալմընտ, որ հրամանատարն է Մեծն Բրիտանիոյ օդային պաշտպանութեան և մասնաւոր դիրքէ մը կը դիտէ օդամարտը։ Ինը թնդանօթաձիգ օդային տորմիղներու հրաման տրուած է կատարել յարձակումը։ Ուստրդ տորմիղը պաշտպանողական դիրք կը բռնէ։

Համաձայն ռազմափորձին պատերազմական ծրագրին՝

«Արեւմտեան» հողամաս մը,—որ պիտի ներկայացնէ Մեծն Բրիտանիան,— յարձակումի ենթարկուած է «Արեւելեան» երկրին օդային ուժերուն կողմէ։ «Արեւմտեան»ին մայրաքաղաքը առաջին յարձակումին իսկ, ռմբակոծուած է ծանրապէս։ Կառավարութիւնը քաշուած է Մանչեսթըր, հետը տանելով Լոնտոնի օդային պաշտպանութեան ուժերէն մաս մը, շրջանին պաշտպանութեան համար։

Թշնամին լուր առնելով, 11 տորմիղով սկսած է նորէն ռմբակոծել Լոնտոնը, արգիլելու համար որ օգնական ուժերը չղրկուին դէպի հիւսիս եւ Միտլէնտս։

Երկուշաբթի առաւօտ, կացութիւնը այսպէս էր.

Թշնամին օդանաւերով կը յարձակէր հարաւ եւ արեւելեան եզերքները, ռմբակոծելով գիշեր ու ցերեկ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐԸ

Յայտնի է թէ Նորայր Բիւզանդացիի առաջնակարգ բառարանները, որ տպուած էին իր Շուէտացի կնոջը ծախքովը, այն պայմանով որ շահը յատկացուէր Շուէտի կիներու իրաւանց պաշտպան ընկերութեան, կը մնային Սթոքհոլմ, ընկերութեան մօտ։ Ահա թէ ինչու հազուագիւտ էին։

Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ եպիսկ. Գահիրէի շուէտական դեսպանին միջնորդութեամբ, խնդրած էր որ բառարաններուն մթերքը յանձնուի Առաջնորդարանին, արդիւնքը յատկացնելու համար քաղաքին որբանոցներուն։ Ընկերութիւնը յանձնած է ամբողջ մթերքը, հազար օրինակ, ստանալով 5000 եգիպտ. դահեկան, իբրեւ ծախք փոխադրութեան մինչեւ Գահիրէ եւ վարձ մթերումի Սթոքհոլմի մէջ 15 տարիէ ի վեր։

Այս առթիւ, դեսպանը, որ յաջողցուցած էր այս գործը, իր կողմէ որբանոցներուն կը նուիրէ 10 եգիպտ. ոսկի։ Ասկէ զատ 10 ոսկի ալ նուիրած է Գահիրէի նորակառոյց եկեղեցիին։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայէն հեռագրի մը համաձայն, Վիճակագրական Կեդր. Վարչութիւնը կը հրատարակէ հետեւեալ նոր ցուցակը խորհրդային միութեան բնակչութեան մասին։ Ընդհանուր բնակչութիւնն է 146,200,000 (կլոր թիւ), բաժնուած հետեւեալ կերպով՝ զանազան հանրապետութիւններու մէջ.

Ռուսիա՝ 100,5 միլիոն, Ուկրայինա՝ 28,9 միլիոն, Անդրկովկաս՝ 5,8 միլիոն, Սպիտակ Ռուսիա՝ 4,9 միլիոն, Ուզպէկիստան՝ 5,1 միլիոն, Թիւրքմէնիստան՝ 1 միլիոն։

ԻՍԿԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՆԵՐԸ

Ինչ որ «խորհրդային շինարարութիւն» կոչուած է, պէտք է հասկնալ ժողովրդական շինարարութիւն։ Միշտ գիւղացին է որ կը շինէ, եւ կառավարութիւնը պիտակ կը զարնէ ու բէքլամ կ'ընէ իր վարչաձեւին։

Մարտակոչի մէջ (2 Յուլիս) թղթակից մը կը գրէ.

Վ. Բասսոտնի գաւառական կեդրոններուն մէջ, գրեթէ ամէն տեղ, կը շինուին ժողովրդական տուներ։ «Բանն այն է, որ այդ տները հիմնւում եւ կառուցւում են գլխաւորապէս գիւղացիներից իրենց միջոցներով։» Ահա քուռթայիս գաւառը։ Սափայչ առ. գիւղին մէջ շուտով կ'աւարտի ժողովրդական տուն մը, 200 հոգինոց, ծախք եղած է 3000 րուբլի։ Շէնքին կառուցման դրամը վճարած են գիւղացիները։ Կառուցանելու համար վ. Անի գիւղին ժողովրդական տունը, որ կիսաւարտ մնացած էր 1923էն ի վեր, գիւղացիները հանգանակութիւն կատարելով հաւաքած են 15,000 րուբլի։

Այսպէս է նաեւ Հայաստանի մէջ։

ԹՈՒՐՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Պոլսոյ ոչ իսլամ եւ օտար վարժարանները իրենք պիտի ընտրեն Թուրքերէնի, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան ուսուցիչները եւ ընտրուած անձին անունը պիտի հաղորդեն կրթական տնօրէնութեան։ Բացառութիւն կը կազմեն այն ուսուցիչները, որոնք արդէն ներկայիս պաշտօն ունին ոչ իսլամ եւ օտար վարժարաններուն մէջ։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ երեւան հանուեցաւ յեղափոխական նոր շարժում մը, որ սակայն խեղդուեցաւ իր սաղմին մէջ։

ՆԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Արժեթուղթերը երկու տեսակ են, Պարտաթուղթ (obligation) եւ Բաժնեթուղթ (action)։

Պարտաթուղթերը — պետական թէ անհատական, տարեկան որոշ տոկոսով պարտամուրհակներ են որոշ պայմանաժամով եւ ունին պայմանաժամի տարիներուն քանակութեամբ կտրօններ (coupon), վճարելի վեց ամիսը կամ տարին անգամ մը։ Եթէ վճարման պայմանաժամը երկար է եւ բաւականաչափ կտրօններ չկան պարտաթուղթին հետ, կտրօններու հատնելու պարագային, պարտական պետութիւնը կամ ընկերութիւնը կտրօններու նոր թերթ մը (talon) կը յանձնեն պարտաթուղթին տիրոջը։ Այս պարտաթուղթերուն մայր գումարները կը վճարուին ամէն տարի վիճակահանութեամբ, որով որոշ քանակութեամբ թուղթեր վճարելի կ'ըլլան (amorti) անմիջապէս եւ կը դադրին տոկոս բերելէ։ Կան նաեւ մշտնջենական պարտաթուղթեր (rente perpétuelle), որոնց մայր գումարը անվճարելի է. պետութիւնը յանձնառու եղած է միայն տոկոսը վճարել եւ այդ տեսակ պարտաթուղթերը կը բաղկանան միայն կտրօններէ։ Սովորական պարտաթուղթերը ունին անուանական արժէք մը, օրինակ 500 ֆր., եւ կտրօններ՝ օրինակ 30ական ֆրանքնոց։ Երբ amorti ըլլայ այսինչ թիւ պարտաթուղթը. անիկա վճարելի է 500 ֆրանքով, մինչդեռ մշտնջենական հասութաբեր պարտաթուղթերը երբեք amorti չեն ըլլար։

Պարտաթուղթերու տոկոսները որոշուած են ըստ հրապարակման թուականի սակին. այսպէս՝ օրինակ, պատերազմէն առաջ տոկոսի սակը 100ին 2 ուկէսէն 3 էր եւ 100 ֆրանքնոց պարտաթուղթ մը կը բերէր 3 ֆրանք. պատերազմէն վերջ տոկոսի սակը բարձրացաւ մինչեւ 100ին 6—7ի, որով պատերազմէ առաջուան 100ին 3 տոկոսաբեր թուղթերը արժեցին միայն 50 ֆր., փոխանակ 100ի։ Պարտաթուղթերու գիներն ուրեմն կախում ունին իրենց բերած տոկոսէն. եթէ այսօր 6 ֆր. տոկոս բերող թուղթ մը 100 ֆր. կ'արժէ, քանի մը տարի վերջ երբ տոկոսի սակը 100ին 3ի իջնէ, այդ 100 ֆրանքնոց թուղթը պիտի արժէ 200 ֆր.։

Բաժնեթուղթերը որոշ տոկոս չունին, որովհետեւ կախում ունին զանոնք հրապարակ հանող անանուն ընկերութեանց վիճակէն։ Իւրաքանչիւր բաժնետէր ուրեմն ընկեր մըն է այդ անանուն ընկերութեան եւ մասնակից անոր շահին կամ վնասին։ Բաժնեթուղթերն ալ կտրօններ ունին, որոնց վրայ նշանակուած է վճարելի տարիին թուականը, առանց ո եւ է գումարի. այդ գումարը կամ շահաբաժինը (dividende) պիտի որոշուի իւրաքանչիւր տարի, ըստ ընկերութեան գործառնութեանց արդիւնքին։ Վարչական ժողովը ամէն տարի կը գումարէ ընդհ. ժողով, որուն կը մասնակցին որոշ քանակութեամբ բաժնեթուղթ ունեցողները եւ կ'որոշեն վճարելի շահաբաժինը։ Այդ շահաբաժինի քանակէն կախում կ'ունենայ բաժնեթուղթի օրուան գինը. այսպէս՝ բաժնեթուղթեր կան որ նախապէս 500 ֆրանքի հրապարակ հանուած են, բայց այսօր կ'արժեն 5000 ֆրանք, որովհետեւ ընկերութեան գործերը շատ յաջող են եւ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի կը վճարեն, օրինակ, 3—400 ֆր. շահաբաժին, իսկ արժեթուղթեր ալ կան որ 500 ֆր.ի հրապարակ հանուած են բայց այսօր կ'արժեն միայն 100 կամ 50 ֆր. եւ մինչեւ իսկ աւելի պակաս, որովհետեւ շատ քիչ շահաբաժին կուտան կամ բնաւ չեն կրնար տալ եւ հազիւ ծախքերնին կը գոցեն։ Անհագին փոփոխութեանց ենթակայ են առ հասարակ հանքային եւ քարիւղային ընկերութեանց բաժնեթուղթերու գիները, որովհետեւ կախում ունին պատահական դէպքերէ։ Օրինակ, քարիւղի ընկերութիւն մը յանկարծ կը հանդիպի այնպիսի առատ նաւթահանքի մը, որ արտադրութիւնը կը բազմապատկուի մէկ օրէն միւսը եւ անոր բաժնեթուղթերու գիները կը բարձրանան՝ հաւանական բարձր շահաբաժիններու ակնկալութիւններով։

Ի՞նչ կարելի է ընել, երբ ո եւ է մէկը գողութեան, հրդեհի կամ այլ պատճառաւ կը կորսնցնէ ո եւ է արժեթուղթ, — իւրաքանչիւր երկիր ունի իր մասնաւոր օրէնքները, որոնց համեմատ կորուստի ենթակայ անձը կրնայ ստանալ իր կորսնցուցած արժեթուղթի կրկնագիրն (duplicata)։

Ըստ ֆրանսական օրէնքին, բացի բերողին վճարելի պետական պարտաթուղթերէն, մնացեալ արժեթուղթերուն համար պէտք է դատական նուիրակի (huissier) միջոցաւ արգելագիր (opposition) մը ղրկել պարտատէր ընկերութեան եւ պաշտօնաթերթին մէջ յայտարարութիւն տալ՝ յիշելով կորսուած արժեթուղթի տեսակն ու թիւը։ Որոշ պայմանաժամը լրանալէն վերջ, կորսնցնողը ընկերութենէն կը ստանայ իր նախկին արժեթուղթին կրկնագիրը։ Եթէ պարտապան ընկերութիւնը հակառակ կանոնաւոր կերպով ծանուցուած արգելագրի մը, վճարէ արժեթուղթը գողցող կամ գտնող երրորդի մը, պատասխանատու է կորսնցնող բուն տիրոջ հանդէպ։

Ինչպէս ըսինք վերեւ, բերողին վճարելի պետական պարտաթուղթերը սակայն դուրս են այս օրէնքի տրամադրութիւններէն, որովհետեւ անոնք վճարելի են ամբողջ երկրին մէջ բոլոր պետական գանձերու մօտ եւ դժուար է արգելագիրը գործադրելի ընել ամենուրեք։ Կորսնցնողը կրնայ արգիլման գործողութիւններն ընել եւ եթէ հինգ տարի յաջորդաբար ո եւ է գիտողութիւն չըլլայ երրորդի մը կողմէ, այդ պայմանաժամէն վերջ կրնայ ստանալ կրկնագիր մը, բայց պետական գանձը պատասխանատու չէ՝ եթէ երկրին որ եւ է մէկ գիւղի պետական մէկ գանձապահը՝ հակառակ արգելագրին վճարած է ո եւ է տոկոս կամ մինչեւ իսկ մայր գումարը՝ բերողին, ինչպէս որ գրուած է պարտաթուղթին վրայ։

Այս օրէնքները գործադրելի են անշուշտ բերողին վճարելի արժեթուղթերուն համար միայն. անուանական արժեթուղթերու վճարումը միշտ կարելի է արգիլել պարզ աղերսագրով մը, քանի որ այդ արժեթուղթերուն վրայ որոշապէս գրուած է տիրոջ անունը եւ վճարող պաշտօնեան պարտական է ստուգել գանձողին ինքնութիւնը. հակառակ պարագային պատասխանատու է բուն տիրոջ հանդէպ։

Մեծ դրամատուններն առ հասարակ գիւղին կը վճարեն երկրին մէջ շրջաբերութեան հանուած ծանօթ արժեթուղթերու կտրօնները, առանց նկատի առնելու թէ կրնան անոնք արգելքի տակ առնուած ըլլալ, բայց եթէ խնդիրը մայր գումարին վրայ է, չեն վճարեր, մինչեւ որ ընկերութեան կեդրոնին չհարցնեն. կտրօններն ալ կը վճարեն միայն իրենց հետ հաշիւ ունեցող կամ ծանօթ անձերու, որպէսզի եթէ պատահի որ այդ կտրօնները արգելքի տակ առնուած ըլլան, կարողանան ետ պահանջել։

Կը պատահի երբեմն որ պետական պարտաթուղթի մը կտրօնը կը գանձուի ո եւ է դրամատունէ, հակառակ որ այդ պարտաթուղթը amorti եղած է. այդ պարագային պետական գանձը կը վճարէ կտրօնին փոխարժէքը առ հաշիւ մայր գումարին, որմէ կը զեղչէ անիրաւաբար վճարուած տոկոսը, երբ պարտաթուղթը կը ներկայացուի վճարման համար։

Պետական պարտաթուղթերուն կտրօնները վճարելի են առանց տոկոսի մինչեւ հինգ տարի. անկէ վերջ անոնք կը կորսնցնեն իրենց արժէքը եւ կը նկատուին իբր պետական շահ։

Երբ քաղաքապետութիւն մը կամ հողային վարկի պետական հաստատութիւններ փոխառութիւններ հրապարակ կը հանեն այլեւայլ հանրօգուտ ձեռնարկներու համար, անոնք բացի սովորական տոկոսէն, կը վճարեն նաեւ այլեւայլ գումարներ իբր նուէր (prime)։ Տարին մէկ կամ երկու անգամ պետական հակշռի տակ վիճակահանութիւն կը կազմակերպեն եւ շահող պարտաթուղթերը կը գանձեն 1000էն մինչեւ մէկ միլիոն ֆրանքի հասնող գումարներ. այսպէս են՝ օրինակի համար Ville de Parisի պարտաթուղթերը եւ Crédit Foncierի ու Crédit Nationalի արժեթուղթերը, որոնք բացի մօտաւորապէս հարիւրին 5 տոկոսէն, ունին նաեւ կարեւոր primeներ եւ յանձնարարելի են բոլոր անոնց, որոնք համեստ գումարներ ունին եւ չեն գիտեր ինչպէս օգտագործել ապահով կերպով։ Ըստ տոկոսի սակին, այդ արժեթուղթերու գիներն ալ ենթակայ են ելեւէջներու, բայց ոչ շահագիտական արժեթուղթերու համեմատութեամբ եւ յաճախ դէպի շատ դիւրաւ փաճառելի են, մանաւանդ բոլոր դրամատուններն ալ փոխատուութիւններ կ'ընեն աժան տոկոսով՝ այդ արժեթուղթերու փոխարէն։

Մ. Տ.

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Ուզելով մօտէն տեղեկութիւններ քաղել Դպրոցասէրի կացութեան մասին, դիմեցի խնամակալութեան եւ կարգ մը հարցումներ ուղղեցի։ Ստորեւ կ'ամփոփեմ տրուած պատասխանները, առանց ո՛ր եւ է խորհրդածութեան.—

Ինչպէս գիտէք, Ցունաստանէն հոս եկած ենք 90 սանուհիներով։ Առաջին տարին 40 ցերեկեայ աշակերտուհիներ ունեցանք։ Ընդհ. թիւ՝ 130։ Այժմ ունինք 250 գիշերօթիկ եւ 70 ցերեկեաներ Մարսէյլի եւ շրջանի գաւառներէն։ Ընդհանուր գումար 420։ Երեք տարուան ընթացքին 78 որբուհիներ ամուսնացուցած ենք, որոնց 20ը ամերիկահայ, իսկ 58ը ֆրանսահայ երիտասարդներու հետ։ Հոս գտնուողներ միշտ կ'այցելեն մեզի, նոյնպէս եւ մենք անոնց. իսկ հեռու գտնուողները կը թղթակցին։

Բացարձակապէս սուտ է թէ փեսացուներէն մասնաւոր գումարներ կը պահանջենք։ Մէկը իր յօժար կամքով եթէ նուիրատուութիւն մը ընէ, սիրով կ'ընդունինք. այլապէս չենք պահանջեր. միայն նկատի կ'առնենք երիտասարդին գործը, նիւթական կարողութիւնը, առողջութիւնն ու վարքը։

Ցերեկեայ աշակերտուհիներէն կը ստանանք ամսական 10-15 ֆրանք։ Ունինք նաեւ ձրիներ։ Բժշկական քննութեան համար յաճախ կ'այցելէ ֆրանսացի Տօքթ. Սիմէօնը, որ մեր շէնքին մօտ կը բնակի։ Տօքթ. Քէչեան եւ Տօքթ. Մելքոնեան ամիսը մէկ մէկ անգամ քննութենէ կ'անցընեն բոլոր սանուհիները։ Մինչեւ հիմա երկու մահ միայն պատահած է։ Երկուքն ալ գիտակից ուշիմ եւ չափահաս աշակերտուհիներ էին, որոնց մէկը հիւծախտէն մեռաւ, իսկ երկրորդը ցնցախտէ։

Թէեւ դպրոցի կանոնագրին համաձայն, շրջանաւարտները պարտաւոր են տարի մը ձրի պաշտօնավարել. սակայն մենք իբր նուէր առաջին տարին կը վճարենք 50 ֆրանք, յետոյ 100-150 այսպէս յառաջատուաբար։ Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ տասնըմէկ հոգիէ, որոնց երկուքը ֆրանսացի ուսուցչուհիներ։

Դպրոցասէրը գաղութներու մէջ իր գոյութիւնը պահելով հանդերձ, հետամուտ է նաեւ Հայաստան տեղափոխուելու, սակայն նախ կը փափաքի իր սեփական շէնքը հաստատել Հայաստանի մէջ։

Ունինք եօթը դասարան, որոնց 6ը նախակրթարան, իսկ 7րդը լրացուցիչ դասընթացք։ Աշակերտուհիներու ջանքերով կազմուած 5 «Սանուց միութիւն» մը, որ գրական եւ գեղարուեստական երեկոյթներ սարքելով, կը ջանայ ճանչնալ հին ու նոր հայկական գրականութիւնը։ Ատկէ զատ ունի նաեւ գրադարան մը, ուր կը գտնուին 5000 ֆրանքի արժողութեամբ պանազան գիրքեր, որոնք սիրայօժարկըտրամադրուին Դպրոցասէրէն ներս եւ դուրս գտնուող բոլոր սանուհիներուն։ Ունինք երկու արհեստանոցներ կարի եւ գործագործութեան։ Առաջինին մէջ կ'աշխատին մօտ 25 հոգի, իսկ երկրորդին մէջ 90։ Գործագործութեան մէջ, ընդհանրապէս ութը ժամ է աշխատանքը եւ հազար կապի համար կը ստանան 70 սանթիմ։ Ամենէն ճարպիկը միջին հաշուով 5000 կապ կրնայ կապել, որ կ'ընէ 3 ֆր. օրական։ Նիւթականը կարեւորութիւն չունի մեզի համար, մենք կը փափաքինք որ որբուհիները արհեստ մը սորվին, որպէսզի ապագային կարենան օգտուիլ։ Ֆրանսական ընկերութեան մը հետ պայմանագրուած ենք 3 տարուան համար։ Ութը ամսէն կ'աւարտի պայմանագիրը։

Ցայտնեցին նաեւ թէ ունին նախկին շրջանաւարտներէն ութ օգնական ուսուցչուհիներ որոնք անշուշտ կը պաշտօնավարեն իրենց խոստացուած չնչին վարձատրութիւններով։

Տիկին Պօյաճեան համառօտակի պատմեց նաեւ իր Ամերիկայի մէջ ունեցած գործունէութիւնը։ Կազմուած է հանգանակիչ յանձնախումբ մը չէզոքներէ եւ բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններէ երկուական հոգի առնելով։ Հաւաքուած է 22719 տոլար։ Ծախք եղած է երթեւեկի, տպագրութեան եւ գործիչի համար տասը ամսուան մէջ 3885 տոլար, որով 18834 տոլար մտած է Դպրոցասէրի սնտուկին մէջ։ Նոյնպէս ամերիկահայ հայրենակից նուիրած է 200 տոլար, որպէսզի Դպրոցասէրը օժտուի անթել հեռախօսով։

Ս. ՄԻՒՏՈՆԵԱՆ

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ԳԻՐՔԵՐ. — Գաղտնիք չէ որ, կ'ըսէ Մուրճ-Մանգաղ (17 Յուլիս), Ռուսիոյ մէկ ծայրէն միւսը՝ դպրոցները մատնուած են գիրքի սովի։ Գիւղերու եւ քաղաքներու դրադարանները աննախանձելի դրութեան մէջ կը գտնուին։ Բայց կարեւորը այն է որ, ահագին թիւով աշակերտներ ամբողջ տարուան ընթացքին դասագիրքի երես չեն տեսներ։ Գիրքի եւ գրականութեան այս բացը գոցելու նպատակաւ, առաջիկայ ուսումնական տարուան համար, 2 միլիոն 60 հազար րուբլիի վարկ մը քուէարկուած է։ (Զարմանալի չէ այս բացը, երբ նկատի ունենանք որ բովանդակ Ռուսիոյ տպագրական մեքենաները, գիշեր ցորեկ կը բանին տպագրելու համար ճառեր, ճառե՜ր, նորէ՛ն ճառեր, քաղաքական ու անմարսելի։)

Վերոյիշեալ վարկէն 300 հազար րուբլի պիտի յատկացուի փոքրամասնութեանց լեզուով դասագիրքերու հրատարակութեան։

ԹԱՏՐՈՆ

ԹԱՅՖՈՒՆ

Զարիֆեան ծանօթ է արտասահմանի Հայերուն եւ՝ սիրուած։ Ահա թէ ինչո՛ւ համար, Կիրակի, իր ներկայացման էին եկեր բոլորը, նոյնիսկ «բարձր դասը»։

* * *

Խաղը.— Խումբ մը ճափոնացիներ, գլխաւորութեամբ Տօքթ. Տօքէրամօի, Պերլին եկած են «ուսանելու», «գաղտնի աշխատանքներու» համար, ինչպէս մինչեւ այսօր աւանդութիւն է կարծել։ Աղջիկ մը,— անոնցմէ որ օտար ուսանողներու շուրջ կը դառնան,— սիրուհին է արդէն Տօքթ. Տօքէրամօի։ Օր. Հէլէն Հէրնէր «արդի աղջիկն» է, կազմուած՝ վէպերու ազդեցութեամբ, պտուղը սա քաղաքակրթութեան։ Անոր սէրը կը փնտռէ սիրականին տառապանքը, սատիկ ժպիտով մը կը վառէ յաղթուած արուին սիրոյ ճրագը։ Եւրոպացի այս սէրը դեռ մինչեւ երէկ մօտն էր։ Աղջիկները դայն գտան վէպերուն մէջէն։ Հէլէն Հէրնէր այդ սէրն է նուիրած Տօքթ. Տօքէրամօի, որ կը տառապի, «եւրոպացի» դարձած է, «մարդ» եղած է, ինչ որ կը թարգմանուի՝ կը սիրէ, կը զգայ։ Ընկերները կ'աշխատին ազատել զայն աղջիկէն։ Բանաստեղծ մը, Լինտէնֆէլտ, կը սիրէ Օր. Հէրնէրը։ Ճափոնցի ընկերները Տօքթօրին կը բացատրեն թէ աղջիկը դաւաճանէ իր գործին եւ ազգին։ Տօքթօրը նախանձի ու կատաղութեան վայրկեանի մը մէջ կը խեղդէ օրիորդը։ Ընկերները, փրկելու համար Տօքթօրը, որմէ հայրենիքը սպասելիքներ ունի, ոճրագործ կը ներկայացնեն ճափոնցի ուսանող մը։ Տօքթօրը իր սիրածին ուրուականին դէմ, սէրով տոչորուն, կը հատնի ու կը մեռնի։ Սաղին՝ սէրը կը սպաննէ ճափոնացի մը, անդին՝ Թայֆունը աւերներ կը գործէ երկրին վրայ։

* * *

Զարիֆեան կատարեա՛լ էր իր ճափոնցիի միմիկ ու սիրտով։ Ճափոնցի Տոքթօրն էր ան, երբ կերպարանափոխուած՝ ամէն մանրամասնութիւնով, կ'արտայայտէր իր շարժումները ճափոնական երկրաչափութեամբ, իր աչքերուն մէջ կը վառէր ճափոնական արտայայտութիւնը, դնելու համար թատերաբեմի ֆօնին վրայ ճափոնական ոճով ըլիէֆ մը։

Գեղեցիկ էր իր պայքարին ընթացքին, երբ ճափոնցիի իր կեղեւին մէջ սողոսկած «եւրոպացի զգացում» մը կը ցնցէր զինք։ Սէրը կը մրկէր, արջապով կ'այրէր իր դէմքը, ու հայրենապաշտութիւնը, իր երկիրը, կը դղրդար իր ներսը։ Ու, ոտքի կեցած այս մարդուն վրայ, գիծ մը, օձի պէս, կը բարձրանար սիրտէն գլուխը, ուրիշ գիծ մը, նետի պէս, կ'իջնէր գլուխէն սիրտը։

Որքա՜ն տառապանք ու տխնամիտ իր ոճրագործութեան պահուն։ Զարիֆեան ոճրագործը կը հեւար, կը սարսռար, կը հեկեկար։ Այդ պահուն, հանդիսատեսը մէկ զգայարանք ունի, աչքը, որ ներս կը հաղորդէ ելեկտրական սաստիկ հոսանք մը, եւ կ'ուզէ, նուազ տառապելու համար՝ փակել աչքերը։

Հալեր էր կարծես Զարիֆեանի միսը, երբ վերջին արարին, իր սիրականին ստուերը կը հետապնդէր։ Ու դողալով, կափկափելով մե՛ծ զգացումէն՝ մեռաւ։

Տաղանդաւոր դերասանապետը տառապեցուց մեզ իր հետ։

Տիկ. Դուրեան-Արմէնեան կը խաղար դերը Օր. Հէրնէրի, պչրոտ աղջկան, որ կը տառապեցնէր Տօքթօրը։ Խաղալու ոճի ի՛նչ զանազանութիւն։ Ես շատ կը վախնամ դերասաններու խաղի (ոճի) միօրինակութենէն։ Դերասաններ կան, որ տարբեր ու հակադիր դերեր կը խաղան միօրինակութեամբ ու անփոփոխ ոճով։ Ես տեսեր եմ այս դերասանուհին ուրիշ խաղի
մը մէջ (Անյայտ կինը), Օ
կը բաւէր ուսումնասիրել
այս վերջին խաղարկ
ուր ցոյց տուաւ ձեւերու
թիւն մը։ Իր մարմինը
լով փօն, շարժանկարի
վրայ խաղաց քառասուն
ներու դերը։ Վասնզի, Օր.
նէր աղջիկն էր յարատեւ
քմայքներու, եւ կարծէ
մէջէն կ'ացնին զանազան
աղջիկները։ Ու արտաքին
զոր Տիկ. Դուրեան-Ար
կուտար՝ շարժանկարե
բաշխարհիկ աղջկան
խաղերը, բեմը լեցնել
նա՛ կը, աղջիկներու բ
նութեամբ ու հարստութ
գունաւորումնե՛րը սիրոյ
տեղութեան, կեղծիքի ու
միամտութեան ու զար
վայելքի ու հաճոյքի, եւ
որ կը խօսի երբեմն կեն
ներէն, երբ կ'ըսէ. «Իմ
ես կ'իշխեմ քեզի»։ Տի
մէնեան անկեղծ, մշա
հասուն ու հարուստ
մը ունի։

Ու այս երկու հերոս
տառամին շուրջ կ'որ
մը գծեցին դերակա
Տիկ. Ս. Նշանեան, Գ
Տ. Նշանեան, Նաւասա
Ղազարեան։

* *

Ժողովուրդը սիրեց խա
րովհետեւ «կը խօսի» ան

Հեղինակը, Լէնկէլ,
է վերջին երկու արար
մէջ, որոնք հասարակ տե
ներ են, եւ կ'արգին
դերասաններու տաղանդ
առաջին եւ երկրորդ արար
մէջ արդէն տառամը կը
հանգոյցը. եւ ամէնէն յ
դերականութեան մէջ կը
իր լուծումին։ Զիզերը
են այլեւս, երբ դատարա
վորական տեսարան մը,
սիրոյ տառապանքի ար
մը. «վերջ» մը եւ վարդա
կան բանաձեւ մը տալու
կ'երկարեն խաղը։

Զարիֆեան իր տառա
տառապանքի անհանդ
ցաւով մը, բռնեց ու տար
ղը, շինեց ներդաշնակ վ
րութիւն մը, ինչ որ չէր
ղած ընել հեղինակը։ Առա
բարները, արդէն, կուտան
պարտէզը, իր ծաղկած կ
նիներուն հրճուանքովը,
նիքի կարօտովը ու երազ
որ սարսուռ մը անցուց
մէջէն,— եւ յետոյ եղեր
կան կատարեալ լայնութ

Շ. ՆԱՐԴ

Յ. Գ.— Այս օրերուն
ղանդաւոր դերասաններ
հաւաքուած Փարիզի մէջ։ Յա
որ անոնք ներկայացնեն
կան գործեր, օրինակ մեր
նէն գեղարուեստական
Հին Աստուածներ։ Տիկ.
եան, Զարիֆեան, Շահխաթ
ահա՛ գլխաւոր դերակա
րը որ կը պակսէին։

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏ ԳԻՆՈՎ

Բրաւտայա Կազէթա,
կրատի պոլշեւիկ թերթը
(28 մայիս).—

Մէկ տարուան մէջ
կրատցիները խմեցին 1,81
վեդրօ օղի, 144,453 վեդ
նի, 6,979,843 վէդրօ
ջուր, 70,371 վէդրօ գա
ըմպելիներ, ընդհ. գումար
լիոն 14,647 վէդրօ ալքօ

Այսքան խմելէ յետոյ
շուշտ չպիտի կրնար
նութիւնը գլուխ ելլել
քացիներուն» հետ, որոնք
սած էին գլխարկները ծռ
Ես կազմուեցաւ մասնախ
անդորրութեան համար։
այս մարդիկն ալ չափազ
թեան գացին եւ սկսան
կալել աջ ձախ ամէն
որուն աչքը կարմրած է։

ՀԻՒՍ. ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅԵՐ

Հիւսիս. կովկասի միա
շրջանակին ծայրաքաղաք
րուն մէջ այս տարուան
ուարէն մինչեւ Յուլիսի
ծնած են 258 մանչ եւ 245
մեռած են 91 այր, 82 կի
մուսնութիւն՝ 74, ամուսն
ծում՝ 12։

ՏԻԾԱԳ.

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՊԱՓՆՈՍ ՈՒ ՊԱԽԱԼ ՊՈՏՈՍ

Գահիրէի մէջ, անցեալները, Պատուելի Պափնոս մը՝ քարոզ մըն է խօսեր, «Ամէրիքըն Միշըն»ի մէջ, նիւթ ունենալով — նպարավաճառութիւնն ու կրօնքը:

Ահաւասիկ քանի մը հատուածներ արդիական ըմբռնումով խօսուած շինիչ ու ինքնատիպ քարոզէն:

— Տիրոջ փառքը երգողներ, ճանչցէք ձեզ կշտացնողները: նպարավաճառութիւն եւ կրօնք. — ահա՛ ձեզի կշտացնողները: Եթէ առաջինը անհրաժեշտ է ստամոքսի տոպրակին, երկրորդը պէտք է խելքի պտուկին: Ահաւասիկ ապրելու համար կարեւոր երկու կենսաճիւթերը: Ահաւասիկ աստուածահաճոյ երկու գործիչներ. — Նպարավաճառներ ու կրօնաւոր պատուելիներ: Աւելի կարճ՝ պախալներ ու պատուելիներ: Առաջինը կը գնէ քիմքը, կը փայփայէ կոկորդը, կը գրկէ ստամոքսը ու կը սեղմէ աղիքները... առանց ցաւի, հաճոյքով...: Իսկ երկրորդը կը փայփայէ ձեր այտերը, կը գրկէ ձեր մեղաւոր մարմինը, կը սեղմէ ձեր ձեռքը, կը համբուրէ ձեր շրթունքները . . . առանց ցաւի, հաճոյքով...: Աստուած է որ կը տնկէ լուբիան, ադամաթուզը, վարունգը, ոսպը, սիսեռը, ստեպղինը: Տէրն է որ կը տնկէ Յոյսը, կ'աճեցնէ Սէրը, կը սերմանէ Հաւատքը: Պախալներն ու պատուելիներն են որ այս աստուածային բարիքները ձեզ կու տան: Դժբախտ, խիստ դժբախտ ու աւաղելի կէտ մը սակայն. պատուելիները կը գնահատեն պախալները, իսկ, աւա՛ղ, պախալները չեն գնահատեր պատուելիները: Եթէ պախալ մը փոքրիկ տոպրակ մը լուբիայով ինծի ներկայանայ, ես անոր կ'ընծայեմ մեծ ու կրօնաշունչ քարոզ մը: Աւա՛ղ, սակայն երբ ես Տիրոջ փառքը երգելով պախալին կը մտնեմ, ան ինծի քիչ մը աղ անգամ կը զլանայ: կը ներեմ սակայն պախալներուն: կը սիրեմ պախալները: Անոնք երկնքի Թագաւորութեան մէջ տեղ ունին: Օրինակ, պախալ Պօտոսը՝ որ մեր մէջն է, լաւ ապրանք ծախող ու ծախածը լաւ կշռող է: Իր կշիռով կշռել պիտի տամ որպէսզի հայր Աբրահամու գոգը նստի: Աստուծոյ փառքը երգողներ, սիրեցէք պախալները, այլ մանաւանդ մեր եղբայր Պախալ Պօտոսը, որպէսզի ձեր երկնաւոր հայրն ալ որ երկինքն է՝ ձե՛զ սիրէ:»

Պատուելին լայնօրէն կլոր գումար մը կը պարտի եղեր պախալ Պօտոսին: Այս կերպով ոչ միայն գիծ քաշել կու տայ հաշիւին վրայէն, այլ նոր էջեր բանալ կու տայ, վճարելի... ի վերին Երուսաղէմ: Պախալ Պօտոս ալ շահաւոր կ'ելլէ: Տիրոջը փառքը երգողները իր սուրբ լուբիան կը սկսին ուտել: Պատուելին մօտերս կը սկսի հետեւեալ քարոզներուն, միշտ նոյն նպատակներով.

Ա. «դերձակութիւն ու կրօնք»,

Բ. «կօշկակարութիւն ու կրօնք»:

Գ. «ծխավաճառութիւն ու կրօնք»:

Պատուելի Պափնոսին անսայթաք յաջողութիւն ու նիւթերու առատութիւն կը մաղթեմ ի բոլոր սրտէ: Երկնաւոր հայրը որ երկինքն է, թող պատուելի Պափնոսին նոր Պօտոսներ պարգեւէ:

ԸՆԿԵՐ ՎԱՉՐԻԿ

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պազարճըքի (Ռումանիա) «Մամիկոնեան» վարժարանին տարեվերջի տեղեկագիրին համաձայն, վերջացող տարեշրջանին ընթացքին, դպրոցին աշակերտութեան թիւն էր 113: Վարժարանը ունի չորս դասարան, եւ մանկապարտէզ մը, ուր կը յաճախեն 46 մանուկներ: Պիւտճէն կը հասնի մօտ 128,000 լէյի, որ գոյացած է նուէրներէ եւ հանգէսներէ: Դպրոցին Սանուց Միութիւնը գրադարանին մէջ ունի 400 կտոր գիրք:

*** Հալէպի «Կիլիկեան» վարժարանին տարեվերջի տեղեկագիրին համաձայն, աշակերտութեան թիւն է 400, բաժնուած՝ Նախակրթարանին (230) եւ Մանկապարտէզին մէջ (170):

Ընդհ. պիւտճէն կը հասնի 650 Թրք. ոսկիի, հաւաքուած՝ զանազան միջոցներով: Ունի 42,5 ոսկիի բաց մը:

ՄԱՅՐԱՆՈՑ ՄԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Հալէպի կարմիր խաչը հանգանակութիւն կատարելով, հաւաքած է 100 ոսկի: Հայ հարուստներն ալ կարեւոր գումար մը պիտի նուիրեն: Պիտի հիմնուի կարմիր Խաչի Դարմանատան կից՝ մայրանոց մը, օժանդակութեամբ բարեսէր կնոջ մը: Ամերիկայի Պետական Կ. Խաչը Հալէպի կարմիր խաչին ղրկած է 500 տոլար:

ԽՐԻՄԻ ՀԱՅԵՐԸ

«Մարտակոչ»ի Թղթակիցը կը գրէ (3 Յուլիս).—

Խրիմի Հայերը կը կազմեն բնակչութեան հարիւրին 1,7 համեմատութիւնը: Սակայն բաւական թիւով Հայեր ամբողջովին ռուսացած են այլ եւս, այնպէս որ համեմատութեան թիւը կ'իջնէ 1ի: Խրիմի հայ գիւղացիներուն թիւն է 5000: Կը զբաղին մասնաւորապէս բանջարամշակութեամբ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Ամսոյս 17ին կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Վիէնի շրջանային ողիմպիականը: Ժողովուրդը մեծ թիւով փութացած էր, քաջալերելու մարզիկները, որոնք «Յառաջ Նահատակ»ը երգելով դաշտին շուրջը տողանցք մը ըրին: Ժամը ճիշտ 2ին սկսաւ 100 մեդր վազքը, առաջնութիւնը շահեցաւ Պր. Յ. Բէքմէզեան (Լիոն) Բ.— Ս. Մաթոսեան (Վիէն), Գ.— Մ. Համպալեան (Վիէն): Յետոյ 1 քայլ հեռաւորութիւն՝ Ա.— Յ. Մաթոսեան (Վիէն), Բ. Յ. Բէքմէզեան, Գ. Յ. Մարգարեան (Վիէն): Երեք քայլ հեռաւորութիւն՝ Ա. Յ. Մաթոսեան, Բ. Յ. Մարգարեան, Գ. Մ. Համպալեան. կեցած հեռաւորութիւն՝ Ա. Յ. Մաթոսեան, Բ. Յ. Բէքմէզեան, Գ. Յ. Մարգարեան: Բարձրութիւն ցատկել Ա. Յ. Մարգարեան, Բ. Ս. Մաթոսեան, Գ. Մ. Փափազեան: Ձողով բարձրութիւն ցատկել՝ Ա. Յ. Մաթոսեան, Բ. Ս. Մաթոսեան, Գ. Մ. Փափազեան:

Գունդ նետել՝ Ա. Մ. Համպալեան, Բ. Յ. Բէքմէզեան, Գ. Կարօ Պօյաճեան (Լիոն): 1500 մեդր վազք, Ա. Ս. Մոմճեան (Լիոն), Բ. Ս. Մաթոսեան, Բ. Ն. Փութիքալեան (Լիոն): 3000 մեդր վազք՝ Ա. Ս. Մոմճեան, Բ, Խ. Ջուլոեան (Վիէն), Գ. Պ. Գահվէճեան (Վիէն)

Ողիմպիականէն անմիջապէս յետոյ սկսաւ Բաժակի մրցումը Լիոնի եւ Վիէնի քոյր մասնաճիւղերու միջեւ, Վիէն 8ով 0 յաղթեց: Գովելի են Վիէնի հայ մարզիկները, որ ամէն խաղերու մէջ առաջնութիւնը շահեցան: Ֆութպոլի մրցումէն վերջ, Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացողներուն տրուեցան ոսկեզօծ մետալներ, ու բաժակը՝ Վիէնի խմբապետին:

Մ. Դանիէլեան

ԱԹԼԷԹԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսիլիոյ մասնաճիւղը կազմակերպած էր տարեկան միջազգային աթլէթիկ մրցումներ, որ տեղի ունեցաւ Սթատ Ռիքօի ընդարձակ եւ օդասուն մարզադաշտին մէջ ամսոյս 17ին: Մասնակցող 118 մարզիկներուն 11ը Հայեր էին: Որոշեալ ժամուն սկսան մրցումները հինգ հարիւրի մօտ ֆրանսացի եւ հայ երկսեռ բազմութեան մը ներկայութեամբ:

Ցուցագրի առաջին մասը կը կազմէր՝ վազք 60, 100, 300, 500, 1000 եւ 3000 մեդր: Նախ խումբերը առանձին, առանձին դաշտին շրջանը կատարեցին: Վերջին խումբը հայ մարզիկներն էին, որոնք իրենց համազգեստներով սկսան վազել, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով անխտիր բոլոր հայ հանդիսականներուն մէջ:

Մարզիկներու մէջէն առաջնութիւնը շահեցան հետեւեալները.—

Գունդ նետել՝ Ժիրայր Խաչիկեան՝ Նիսէն, Բէքմէզեան՝ Մարսէյլէն:

Վազք 300 մեդր. երկրորդ հանդիսացան Սօղիկեան եւ Ա. Պօղոսեան:

Վազք 1000 մեդր. 16 մրցորդներու մէջ առաջնութիւնը շահեցաւ Վռամշապուհ՝ Նիսի մասնաճիւղէն:

Մրցումները վերջ գտան Դպրոցասէրի սանուհիներուն շուէտական մարզանքներով, հիացում պատճառելով օտարներուն:

Փակումէն առաջ տեղի ունեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը օրուան Թագուհի Տիկին Զապէլ Կիւլպէնկեանի ձեռքով:

Առաջնութիւնը շահող բոլոր մարզիկներն ալ ստացան զանազան արժէքաւոր առարկաներ:

Մարսէյլ Ս. Մ.

ՀԱՅ ՀԵԾԵԼԱՆՈՐԴ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Բնիկ Երզնկացի Սեպուհ Մանուքեան՝ 22 տարեկան 1923ին Մարսէյլ հասնելուն հետեւած է հեծելանիւի մրցումներուն, մասնակցած է 1925ին Փարիզի ողիմպիականին՝ շահելով առաջնութիւնը. անկէ ի վեր մասնակցած է շատ մը մրցումներու, գրեթէ միշտ շահելով առաջնութիւնը: 1926էն ի վեր հաստատուած է Վալանս: Այս տարի Մայիս 1էն ի վեր երկու անգամ յաղթական ելած է: Վերջին անգամ Յուլիս 17ին Կրան Փրիի մրցումէն բազմաթիւ ֆրանսացիներու մէջ շահեցաւ առաջնութիւնը՝ 13 վայրկեան յառաջացումով:

Հիմա կը պատրաստուի մասնակցիլ Ֆրանսայի, հարաւ-արեւելքի շրջանին, 1550 քիլոմեդր, 9 հանգրուան, որ պիտի տեւէ 20 օր, Օգոստոս 9—29 յուսալի է որ այս անգամ եւս ցոյց պիտի տայ իր կարողութիւնը: Հարաւ-արեւելեան գաւառներու մեր հայրենակիցները պէտք է իրենց աջակցութիւնը չզլանան, երբ հայ հեծելանուորդը հասնի իրենց շրջանը: Մեր հարուստներն ալ պէտք է այսպիսի յառաջադէմ մարզիկները քաջալերեն նիւթապէս՝ ինչպէս կ'ընեն բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը:

Վեհունի

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԻՐ ԿԱՐԳԻՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՎ ՊԻՏԻ ՆՊԱՍՏԷ ԹԵՐԹԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՎԷՃԵՐ.— Մարթէն Օսման Պիլեանքուրի մէջ ծանօթացաւ կնոջ մը՝ Իզամպէլի հետ եւ մէկտեղեցան: Սակայն շուտով համը հոտը փախաւ անոնց տունէն: Օսման շարունակ կը կռուէր Իզամպէլի հետ, որ զաւակ մը ունէր: Վերջապէս, անցեալ շաբաթ Իզամպէլ կօշիկները ձեռքը տուաւ ինքնակոչ ամուսինին եւ ճամբեց: Քանի մը օր վերջ, Օսման եկաւ: Վէճը ծագեցաւ, ատրճանակը ճարճատեցաւ: Իզամպէլ վիրաւոր գետին ինկաւ, Օսման անոր ոտքերուն տակ փռեց ինքզինքն ալ: փոխադրեցին հիւանդանոց:

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆ ՈՒ ԳՈՂԸ.— Նափիլը փողոցին մէջ կ'ապրէր հանգստաբացի գեղատի դերասանուհի մը: Անցեալ գիշեր, յոգնած ու թմրած, կը քնանար, երբ յանկարծ արթնցաւ: Լոյսի խուրձ մը թափեր էր աչքերուն, որոնք շլացած՝ չէին տեսներ:

— Ո՞վ էք:

— Լռէ՛: Գոհարեղէններդ ո՞ւր են: Ըսէ, չերերա, կը զարնեմ:

Դերասանուհին սարսափահար ցոյց տուաւ գոհարեղէններու տուփը: Գողը ժողվեց: Յետոյ ցատկեց պատուհանը եւ աներեւութացաւ: Սենեակը կը գտնուէր առաջին յարկին վրայ:

ԱՌԱՒ-ՓԱԽԱՒՈՒԹԻՒՆ.— Տալէ, որ դրամաշորթութեան պատճառով, զանազան դատապարտութիւններ կրած էր, կը յաջողի թերթ մը հիմնել, «Մօնիթէօր Ֆինանսիէ», տեսակ մը ելեւմտական գրասենեակ: Այս միջոցով յաջողեցաւ խաբել բազմաթիւ առեւտրականներ, որոնք մեծ շահ մը ապահովելու համար անոր կը յանձնէին իրենց դրամագլուխը: Սակայն տոկոս կը վճարէր եւ ոչ ալ շահաբաժին: Յաճախորդները բողոքեցին ոստիկանատուն, որ լաւ ծանօթ էր Տալէի, թէեւ շարունակ անունը կը փոխէր: Անցեալ օր դատական իշխանութեան կողմէ կնքուեցաւ գրասենեակը, գրաւուելէ յետոյ կարեւոր փաստաթուղթեր: Բողոքողներուն թիւը կը հասնի 400ի: Իսկ շորթուած դրամին քանակը՝ մօտ 10 միլիոն:

ԿԱՊԻԿԻ ՄԸ ԹԱՂՈՒՄԸ ԻԲՐԵՒ ՀԱՐՈՒՍՏ.— Կարպաթեան լեռներուն մօտ, Մարմարոս Սզայկէսի մէջ կը մեռնի կապիկը մարդու մը, որ շրջուն կրկէս մը ունէր: Նոյն օրը ստիպուած էր մեկնիլ մօտակայ քաղաքը, տալու համար յայտարարուած ներկայացումը: Կապիկը լաթով մը կը ծածկէ եւ կը ձգէ քաղաքին մօտ փոս մը, վերադարձին թաղելու նպատակով: Սակայն քաղաքներէն հասած հրաւէրները աւելի կը հեռացնեն մարդը: Ու կապիկին դիակը կը քայքայուի փոսին մէջ:

Օր մը, հողագործ մը կը տեսնէ դիակը եւ լուր կու տայ ոստիկանութեան: Այդ շաբթու հարուստ օտարական մը եկած էր քաղաք եւ՝ յանկարծ կորսուած: Անմիջապէս զրոյց կը շրջի թէ գողերը կողոպտած են հարուստը, առնելով նոյնիսկ շապիկները եւ նետած փոսին մէջ: Սակայն ինչո՞ւ այդքան մազոտ էր: Չկրցին բացատրել: Ժողովուրդին մէջ հարուստին կողոպուտին եւ սպանութեան մասին զրոյցը այնքան տարածուած էր, որ ամէն մարդ հաւատաց եւ որոշուեցաւ կատարել թագաւորական թաղում մը: Կը մնար որոշել կրօնքը, որովհետեւ կ'ուզէին գիտնալ թէ կաթոլիկե՞ն թէ հրէական աղօթք պէտք էր կարդալ: Կը համաձայնին յուղարկաւորութիւնը կատարել մասնակցութեամբը երկու կրօնքին ներկայացուցիչներուն: Եւ փառաւոր թաղում մը կը կատարուի, օրհնութեամբն ու ողորմութեամբը կաթոլիկ վարդապետին ու հրեայ րաբբունիին:

ԱՒԱԶԱԿԻՆ ՍԻՐԸ.— Պորտոյի մէջ վտանգաւոր աւազակ մը, Լօնֆիլը, կը սիրահարի օր. Բարմէնին: Ժամանակ մը կենակցելէ յետոյ, աղջիկը չի կրնար հանդուրժել աւազակին վայրագութիւններուն ու կը փախչի մօրը տունը: Աւազակը կը հետապնդէ զայն, կը հասնի մօրը տունը, կը հարցնէ աղջիկը: Սարսափած ցոյց կու տան: Բարմէն հազիւ թէ ելեր էր աւազակին առջեւը, երբ ատրճանակը գոռաց եւ գլխէն վիրաւոր ինկաւ գետին:

Նոյն պահուն, աղջկան դիակին վրայ աւազակը ուզեց սպաննել ինքզինքն ալ: Սակայն վէրքը վտանգաւոր չէր: Եւ ոստիկանները եկան ձերբակալել զինք:

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՕՐ ՑՈՐԵԿՈՎ.— Մերուկ կին մը, որ փերեզակի խանութ մը ունէր Պլանքի ծառուղիին վրայ, մինակ նստած էր, երբ կոկիկ երիտասարդ մը ներս մտաւ, բռնեց կինը, նետեց խանութին յետսակողմին մէջ, ծեծեց, սպառնաց: Կինը վախէն ցոյց տուաւ դրամարկղը: Գողը պարպեց զայն, ու աներեւութացաւ տանելով կնոջ ամբողջ հարստութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆՇԱՐԲ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Հայաստանի վանքերու, եկեղեցիներու եւ պատմական վայրերու մանրանկարները՝ դրոշմաթուղթի ձեւով՝ ութ զանազան գոյներով: Պատրաստեց՝ Յովհ. Պապէսեան: Գին՝ 6 եւ 8 փրանք: Դիմել հեղինակին՝ 3 bis, Passage Lauzin, Paris (19e):

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Այս բոլորին արդիւնքը կըլլար այն որ, Քռիլօֆ մաքրամաքուր մէկը նկատուելով, իր թաղին ամէն ինչն էր անոր համբաւը աւելի հեռուն ալ տարածուած էր, ինչպէս առիթը ներկայացաւ հաստատելու եւ գաղտնի ոստիկանութեան հետ լաւ յարաբերութիւններ ունէր:

Բայց իրականութեան մէջ, այնքան ջերմեռանդ հայրենասէր որքան համոզուած միապետական, Քռիլօֆ գնդապետ Փեթրովիչի հրամանին տակ գործող պայքարի ճերմակ կազմակերպութեան ամէնէն գործօն համախոհներէն էր եւ հակայեղափոխականներուն մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէր:

Պէտք է նաեւ աւելցնել որ, անոր կինը՝ Վէռա ամէն կերպով կ'օգնէր իրեն, այնպէս որ Մոսկուայի ծոցին մէջ Կրէմլինէն եւ թիւ 2 Լուպիանքայէն երկու քայլ անդին, անցորդ հակայեղափոխականները վստահ էին թէ ամէն պարագայի մէջ պիտի կրնային հոն ապահով ապաստան մը գտնել:

Ու թէեւ այս քաջ մարդերը հրաբուխի վրայ կ'ապրէին, բայց իրենց վարմունքը թոյլ չէր տար ենթադրելու թէ՝ անոնք որեւէ կերպով կը վրդովուին անստոյգ պարագայէն:

Միշտ նոյն ժպիտով, նոյն փաղաքշանքով էր որ իրենց տան մէջ կ'ընդունէին բարեկամ թէ թշնամի, միշտ սակայն զգուշանալով զանոնք իրարու հետ շփման մէջ դնելէ:

Այս բոլորը, նախ վերագրեցի յանդգնութեան մը, որ յամառութեան կը մօտենար:

Յետոյ վարժուեցայ, եւ նոյն իսկ այնքան որ, սպասելով մէկտեղ Քարասօֆին որ իմացած էինք թէ կրցած էր խուսափիլ Չեկայի լրտեսներուն ձեռքէն, երբ ինքնաշարժի վարիչ մտած էր Քռիլօֆի քով, որովհետեւ Ռուսիոյ մէջ, ոչինչ այնքան վտանգաւոր է որքան, գոնէ ըստ երեւոյթին, գործ մը չունենալ:

Քռիլօֆ ինծի յանձնած էր հանգստաւէտ ինքնաշարժ մը, զոր ամէն օր կը պտտցնէի Մոսկուայի փողոցներուն մէջ յաճախորդ փնտռելով:

Եւ ասոր համար ոեւէ դժուարութիւն չէի կրեր, որովհետեւ պատերազմէն առաջ, տասը տարի հոն ապրած ըլլալով, քաղաքը շատ լաւ կը ճանչնայի:

Յեղափոխութեան սկիզբը, ժողովուրդը վառելիք փայտ գտնելու համար, քանդած էր շատ մը տուներ եւ այս պատճառաւ ալ փողոցներէն շատերը այլակերպուած էին. բայց այս վիճակը չէր արգիլեր դիւրութեամբ պտտելէ աջին եւ անդին:

Արդ, օր մը, երբ Նիքօլսքայա փողոցը իջնելէ յետոյ, Կարմիր Հրապարակէն կ'անցնէի Սփասքիի դուռը երթալու համար, որ Կրէմլինի գլխաւոր մուտքն է, քիչ մնաց որ բախում մը ունենայի ուրիշ ինքնաշարժի մը հետ, որուն մէջ երկու զօրավարներ կային:

Անոնցմէ մէկը Լըպէտէֆն էր, բանակին ընդհանուր սպայակոյտին պետը, միւսը Պուտիէննին, կարմիր ձիաւորներու ընդհանուր հրամանատարը:

Արագ շարժումով մը կրցայ բախումին առաջքը առնել, բայց քիչ մնաց կառքիս կանակը դարնուէր դրան մօտ պահակ կեցող զինուորներուն: Եւ մինչդեռ պահակներէն մէկը կը կշտամբէր զիս, ոստիկան մը եկաւ ինծի դէմ տուգանքի տեղեկագիր մը պատրաստելու համար:

— Այս մարդը յանցաւոր չէ, յանձնարարեց Լըպէտէֆ, որ կառքէն վար իջած էր: Նոյնիսկ անոր շնորհիւն է որ կրցանք վտանգէն ազատիլ:

— Շատ ճիշտ, միջամտեց իր կարգին Պուտիէննի, որ ուշի ուշով զիս քննեց եւ շնորհաւորեց զիս իմ պաղարիւնութեանս եւ ճարտարութեանս համար, որուն ապացոյցը տուեր էի:

Եւ մինչդեռ ոստիկանը այս վկայութիւններէն կակղած, տետրը կը դնէր իր տետրակը, Պուտիէննի ինծի դառնալով.

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այսքան ճարտար ըլլալով արհեստիդ մէջ, հասարակ կառապետի մը քով կը ծառայես հարցուց.

— Պէտք է ապրիլ, ընկե՛ր:

— Կը հասկնամ. բայց ինչո՞ւ անհատի մը ծառայութեան մէջ մնալու չես աշխատիր:

— Փորձեցի, բայց առիթը չներկայացաւ: Եւ յետոյ այսպէս աշխատելով, աւելի ազատ եմ եւ աւելի կը շահիմ:

— Պա՛հ, ըսաւ մտածկոտ:

Եւ մինչդեռ զայն բարեւելէ յետոյ մեկնելու կը պատրաստուէի.

— Որո՞ւ քով կ'աշխատիս, պնդեց:

— Ընկեր Քռիլօֆին:

— Թատրոնի հրապարա՞կը:

— Այո՛, ընկեր:

— Լաւ. եւ ինչպէ՞ս կը կոչուիս:

— Իվան Քէտրօֆ:

— Ո՞ւր ծառայած ես:

— Ինչպէ՞ս ըսիք:

— Կը հարցնեմ թէ ո՞ր զօրախումբին մէջ գտնուած ես:

— Ժամանակին չկարենալով Ռուսիա մնալ, իմ զօրագունդիս միանալու համար, Ֆրանսայի մէջ զինուորագրուեցայ, պատերազմի ամբողջ տեւողութեան համար:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ՆՐԻՑԱՆՑ

Օդանաւերու դէմ պաշտպանողական ամէն միջոց փորձի պիտի դրուի։

Իսկ թշնամիին թնդանօթաձիգ տորմիղը, Լոնտոնի վրայ յարձակելու համար պիտի հասնի ծովէն, որպէս զի կարելի ըլլայ փորձը նմանցնել ընդհ. պատերազմի ընթացքին կատարուած յարձակումներուն։

Օդամարտին բոլոր պահերը պիտի լուսանկարուին եւ շարժանկարի պիտի առնուին, լաւ քննելու եւ դատելու համար յարձակումը։ Միեւնոյն ատեն գործողութեանց շրջանին վրայ պիտի թռչին դատաւորներ։

Երկուշաբթի գիշեր ռազմափորձերը շարունակուեցան պատերազմի մը սաստկութեամբը։ Թնդանօթաձիգ օդանաւերը ռումբեր կը տեղային վար, սակայն նախ քան ռումբը նետելը, անթելով լուր կուտային։ Մասնաւոր դէտեր կը քննէին կատարուած աւերները։

Յարձակող տորմիղը օգտուեցաւ հովին ուղղութենէն, յետոյ ծածկուելով ամպերուն մէջ՝ աննշմար հասաւ որոշեալ դիրքերը։ Դժբախտ պատահարով մը, կայան իջած պահուն օդանաւ մը կրակ առաւ եւ երիտասարդ օդաչուորդը այրելով մեռաւ։ Ժողովուրդը, ժամերով փողոցին մէջ նստած, քիթը երկինքին, յիշելով ընդհ. պատերազմը, կը հետեւի ռազմափորձերուն։

Լեհաստանի պոլշեւիկեան դաւը

Երէկ գրեցինք թէ Վարշաւայի ոստիկանութիւնը երեւան հանած է պոլշեւիկներու կեդրոնը Լեհաստանի մէջ եւ 18 համայնավարներ ձերբակալած է։ Նոր հեռագրի մը համաձայն, ձերբակալուածներուն մէջն է նաեւ կազմակերպութեան վարիչներէն Շվալէքի, որ ձերբակալուեցաւ այն պահուն, երբ թռուցիկ մը կը տպագրէր։ Ոստիկանութիւնը 20,000 օրինակ գրաւեց այդ թռուցիկէն, որ ժողովուրդը ապստամբութեան կը հրաւիրէր։

⁂ Լեհաստանի Հանրապետութեան Նախագահը մերժեց ցեղջել Լեհաստանի համայնավար դեսպան Վոյքոֆի սպանիչ Պօրիս Քովէրտայի բանտարկութեան պատիժը, առարկելով որ զոհը օտար երկրի մը ներկայացուցիչն էր։

Համայնավար լրտեսներ դատապարտուած

Փարիզի դատարանը աղջի օր տուաւ իր վճիռը համայնավար լրտեսներու մասին, որոնք կ'ամբաստանուէին թէ խորհրդային կառավարութեան կը հաղորդէին Ֆրանսայի ազգային պաշտպանութեան վերաբերեալ կարգ մը գաղտնիքներ։

Ի բացակայութեան հինգական տարի բանտարկութեան եւ 5000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան Փարիզի թաղապետական խորհրդական Ժան Քրէմէ եւ քարտուղարուհին Լուիզ Քլարաք։ Ներկաներէն 5 տարի բանտարկութեան եւ 5000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ Կրոտնիքի։ Երեքական տարի բանտարկութեան եւ 3000ական ֆրանք տուգանքի՝ Մէնէթրիէ եւ Պէրնշթայն. 2 տարի բանտարկութեան եւ 2000 ֆրանք տուգանքի՝ Տէփուչեի, 16 ամիս բանտարկութեան եւ 1000 ֆրանք տուգանքի՝ Սէրժան։ Ասկէ զատ բոլորն ալ դատապարտուեցան 5 տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի։ Մէնէթրիէի կինը վճիռէն առաջ նուաղելով, դատասրահէն դուրս հանուեցաւ։

Դատավճիռին պատճառաբանութեանց մէջ կ'ըսուի.

«Նկատելով որ առնուազն 1924էն ի վեր Ֆրանսայի մէջ ստեղծուած է լրտեսական կազմակերպութիւն մը՝ ինպաստ օտար հաստատութեան մը, որուն կեդրոնը Մոսկուա կը գտնուի, որուն առաջին գործունէութիւնները երեւան հանուած են Նանթի եւ Մարսիլիոյ մէջ, եւ թէ տարւոյս սկիզբը լոյս տեսած տնտեսագիտական պարբերաթերթի մը աշխատակիցները զինուորական եւ նաւային հարցերու միջամուխ եղած են, նկատելով որ օտար կառավարութիւն մը՝ իր քաղաքական նպատակներուն համար մեր երկիրը կը ղրկէ իր մարդիկն ու դրամը՝ պետական բանուորներէն իսկ ձեռք բերելու համար ամենակատարեալ, երբեմն ամէնէն գաղտնի տուեալները՝ ազգային պաշտպանութեան անհրաժեշտ մեքենաներու շինութեան եւ գործունէութեան մասին. այլ եւս կասկած չկայ որ աշխատաւորներու օրինական խմբաւորումներ՝ իրենց ուրացած եւ դաւաճանած հայրենիքի հողին վրայ իսկ՝ բանուորական ապահովութեան համար երեւակայական վախեր պատրուակելով եւ միջազգային լաւագոյն ապագայի պատրաստութեան իրաւունքները պահանջելով, հոգւով մարմնով նուիրուած են այդ կառավարութեան։ Անոնք կը մոռնան իրենց պարտքը հանդէպ Ֆրանսայի, որուն պէտք է ծառայեն ամէնէն առաջ. եւ թէ ժողովուրդներու ազատագրութեան ոեւէ դաս չի կրնար գալ անոնցմէ, որոնք իրենց սեփական երկրին մէջ չեն կրնար կամ չեն ուզեր ապահովել քաղաքացիներու ազատութիւնը։

Լորտերն ալ աղքատ են

Անգլիոյ նախկին վարչապետ եւ ազատական կուսակցութեան մեծանուն վարիչ Լորտ Ասքուիթ, որ այժմ 75 տարեկան է, շատ աղքատ է։ Թէեւ, իբրեւ նախկին վարչապետ, իրաւունք ունի ստանալու տարեկան 2000 ոսկի, սակայն այդ թոշակը գանձելու համար ստիպուած է խնդրագիր մը տալ, յայտնելով իր աղքատութիւնը։ Իր բարեկամները կ'ուզեն խնայել այդ նուաստացումը եւ որոշեր են անոր նուիրել 20 հազար ոսկիի գումար մը եւ 2500 ոսկիի տարեթոշակ։

Անգլիոյ բոլոր թերթերը, առանց խտրութեան, կը փափաքին որ ապահովուի հանգիստ ծերութիւնը Լոյտ Ճորճի մեծ հակառակորդին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ զգացուեցան Կիրակի առաւօտ, Պելկրատի եւ շրջականերուն մէջ։ Առաջին ցնցումը սկսաւ ժամը 4.50ին։ Յետոյ աւելի մեղմ 4 ցնցումներ, մինչեւ ժամը 6։ Մարդկային կորուստ չկայ։

ՌԱՔՈՎՍՔԻ, Փարիզի խորհրդային դեսպանը Մոսկուա մեկնեցաւ, ներկայ ըլլալու կեդր. կոմիտէի եւ վերստուգիչ յանձնաժողովի լիակատար նիստին, որ տեղի կ'ունենայ Յուլիս 30ին։

ՓԱՐԻԶԻ Մեթրօներն ու Նօր-Սիւտը յանկարծ կանգ առին աղջի իրիկուն ժամը 19.10էն 20.45, ելեկտրական հոսանքի դադրելուն պատճառաւ։ Շատեր գետնուղիներէն քալելով դուրս ելան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Տէրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

Ո եւ է թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար, կը յայտարարենք թէ «Լուսաբաց» մատենաշարը ոչ մէկ կապ ունի թերթիս հետ։

ԽՆԱՄՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Սարսէլի Հրայր խումբերուն կողմէ, 31 Յուլիս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Սարսէլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, 31 Յուլիս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

31 Յուլիս կիրակի ցերեկ ժամը 3ին

Պուա Քօլօմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ” ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Պուա Քօլօմպ ժամագործ Պ. Գ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին) «վարդգէս»ը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին։

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն»ը 29 Յուլիս Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնասար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Րօնի սու Պուա»ի նորակազմ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ)։

Կը հրաւիրուին՝ Րօնի, Նուազի լը Սէք, Պօնտի, Րէնսի, Վիլմօնպլ, Կանեի, Նէօյեի Փլէզանս Նօժան Փէրէօ եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ և համակիրները։

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Կռանվիլ, Ա. Խ.— 25։

Տէսին, Թ. Պոլ. Հայր. Միութ. 70։ Սկսանք ղրկել։

Պօլէն, Գ. Ջիւմ.— 30։ Համաձայն ենք։

Նիւ Եօրք, Մամասեան.— 5 տոլար։

Վալանս, Ն. Ս.— 70 Ֆր.։

Կռանիթ Սիթի, Հրայր Ակումբ 10 տոլար։

Մարսէյլ, Գործ.— 400 Ֆր.։

Լոնտոն, Մ. Քհնյ.— 1 անգլ.

Քաշան, Ս. Գ.— 100 Ֆր.։

Ռուսճուք, Վ. Ե.— Ձեր ուզած հասցէն՝ Studentsky Domov, Naslupi Praha II.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

— Կը փնտռուին Կարնեցի Աննա Տիլպէրեան եւ Շուշանիկ Միրիքեան։ Գրել՝ իրենց մօրաքրոջ Makrouhi Djarikianի 4 rue Perolière Gap, (H. Alpes).

— Յարութիւն Չէքմէճեան (Քէօրօղլուեան) կը փնտռէ իր քոյրը (Եազուպ Չէքմէճեան) (ներկայ անունն է Սաթենիկ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

Յուզիչ, սրտագրաւ եւ հետաքրքրական վիպակ մը, առնուած ցափուհիներու կեանքէն։ Հերոսը՝ երիտասարդ մըն է որ կ'ուզէ ցափութիւնը արգիլել, և. . .

40 էջ — ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՕՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ «Լուսաբաց»ի գործակալներուն։

Ծախու խանութ

Արտասահման մեկնելու պատճառաւ, Պօլէնի մէջ, Grande rue բանուկ հրապարակին վրայ, լաւ դիրք ունեցող նպարավաճառի խանութ մը ծախու է։

Յան վարձքը խիստ աժան։ 400 հայութեան մէջ միակ հայ նպարավաճառը։ Պայմաններուն համար դիմել՝ Stepan Démirdjianի Epicier. Grande Rue, Bollene, Vaucluse, փութացէք օգտուիլ սոյն առիթէն։

passage du caire 12 PARIS

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԴԻՄԷ՝

ENSEIGNES

ETIQUETTES

ՍԱԿԱՐԱՆ

26 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	10
Տոլար,	Dollar	25	56
Մարք (ոսկի)	100 Mark	608	25
Թրքական թղթ.	L. Trq.	13	02
Թրք. ոսկի	» or	107	—
Մէճիտիէ	Médjidié	9	35
Լէվա 100 հատր	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	25
Լիր »	» Lire	138	95
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուիցր. »	Frc. Suisse	492	—
Լէյ 100 հատր	Ley	15	50
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3410	—
» II	»	2010	—
» III	»	1680	—
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	180	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant : H. TEURNIER

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամերիկայէն նոր վերադարձած

ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եօրքի յայտնի հիւանդանոցներու մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։

Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութեամբ կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։

16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-Denis Téleph. Provence 09-32:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

“ԿԱՐՕ„

ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Ճառատանս բացմանը առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ

Alimentation Franco - Orientale

E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN

7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ձոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ։ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30–7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9...

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ։

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին 5

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱԶԱՐ (երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին 5

ԵՒ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Paris եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes La Fère (Aisne).

ՄԱՌՇԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշառփի, շալի, քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի պատրաստ մթերք, խիստ նպաստաւոր գիներով։ Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահովելու համար ձեր շահը։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէն։

Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. métro Cadet Paris (9). Tél. Provence52—17.

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ։ Թարգմանութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով։ Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի, եւ անձնագրի գործողութիւններ։

ԱՐԱԳ ՁԵՌՆԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

VAHAN YARJANIAN

CONTENTIEUX

5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)

Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 — Métro: CLICHY

» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 — Nord-Sud: TRINITÉ

Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի կիրակիէ

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Թամպուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Անաթ.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-85

Métro Belleville : — Tramway 5 et 26

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e),

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
28
ՅՈՒԼԻՍ
1927

28 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 400

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞ՒՐ Է ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդային Ռուսաստանի արտաքին եւ ներքին քաղաքական տակնուվրայութիւնը, մեր մամուլին առիթ տուած է խորհրդածութեան նիւթ դարձնելու մեր ժողովուրդի ֆիզիքական պաշտպանութեան հարցը։

Ըսենք անմիջապէս թէ՝ Խորհրդային Միութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքական դժուարութիւններուն այս կամ այն ձեւի լուծումը մեր կամեցողութենէն կախուած չէ։ Մեր ուժերը չափազանց չնչին են դեր կատարելու համար համաշխարհային բնոյթ ունեցող այս կնճիռին մէջ։

Ուրեմն, պարզ է թէ դէպքերը կ՚ընթանան իրենց ուղիէն, առանց մեր կամեցողութեան։

Այս առթիւ հայկական պահպանողական «ողջմիտ» համարուած մամուլը, աչքերը փակած չուզեր տեսնել այն անհուր փոթորիկը, որ խելապտոյտ արագութեամբ մը կ՚անցնի Խորհրդ. Միութեան մէջէն եւ անոր գլխին վրայէն, եւ որ կրնայ մէկ օրէն միւսը արագօրէն կազմալուծել անոր ամբողջ կառուցուածքը։

Զուզեր տեսնել նաեւ մեր երկրի ու ժողովուրդի ողբերգական վիճակը, որուն մէջ կը ծիւրի ու ստիպանաբար իր դիմագիծը կը կորսնցնէ իբրեւ ազգային հաւաքականութիւն։

Եթէ բոլոր արտայայտութիւնները ի մի հաւաքուին, կ՚ունենանք մէկ եզրակացութիւն.— աւելի լաւ է ապրիլ ստրուկ, քան թէ մեռնիլ ազատ ու անկախ։

Ասիկա նորութիւն մը չէ։ Հինէն ի վեր պահպանողական մամուլը, հեռու նստած մեր ժողովուրդի մեծ զանգուածներէն, նոյն քարոզը կը կարդայ մեզի։ Անոնց համար կարեւորութիւն չունի, թէ մեր ժողովուրդը ստրկութեան մէջ շատ աւելի գարշելի եղանակով մը ստիպանաբար կը հիւծի եւ անշշուկ կը մեռնի, որո՞ւ հոգ, բաւական է որ անոր սուր ճիչը չի խանգարեր իրենց թմրած ջիղերը։ «Անդորրութիւնը կատարեալ է»։

Այժմ ալ գոհ են մեր բարեկամները, որ խորհրդային կարմիր բանակը մեր երկրին մէջ է եւ հոն գերեզմանային լռութիւն մը կը տիրէ եւ ժողովուրդը սուր ճիչեր չի կրնար արձակել։

Պահպանողական մամուլը պէտք չի տեսներ ուշի ուշով հետեւելու եւ տեսնելու, թէ ի՞նչ կը կատարուի հոն, ի՞նչ վիճակի մէջ է մեր ազգահաւաքութեան գործը։ Ի՞նչ վիճակի մէջ է մեր ժողովուրդի պաշտպանութեան կենսական հարցը, մեր կամքէն անկախ ստեղծուած չարադէպ դասաւորութեան մը ընթացքին։

Անոնք մէկ պատասխան ունին այս հարցականներուն։ «...Ստոյգ է թէ Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը խնամքով կը մշակէ Թուրքիոյ բարեկամութիւնը եւ կը զգուշանայ ո եւ է ձեւով տհաճութիւն պատճառելէ Էնկիւրիի։»

«... Տարակոյս չկայ թէ քէմալական շարժումը այնքան չէր զօրանար եթէ ռուսական օգնութիւնը չըլլար։ Գիտենք թէ ասիկա ի՞նչ աղետալի ազդեցութիւն ունեցաւ Թուրքիոյ Հայոց դատին վրայ։»

Աւելցնենք մեր կողմէն, թէ՝ 1920ի Ապրիլին Խորհրդային Միութեան եւ Էնկիւրիի միջեւ կնքուած գինակցութեան դաշնի մէկ տրամադրութեան համաձայն, Հայաստանի հողերուն մեծագոյն մասը, իբրեւ վարձատրութիւն, պիտի թողուէր Թուրքիոյ, իսկ մնացած փոքրիկ տարածութեան վրայ, խորհրդային կառավարութիւնը թոյլ չպիտի տար հայ ժողովուրդի ազգահաւաքութիւնը։

Այնու ամենայնիւ ստրկութեան քարոզիչները, թէև կ՚ըմբռնեն անկէ բխած չարիքները, «...բայց կարելի չէ պահանջել, որ Խորհրդային Միութիւնը իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, իր շատ կենսական շահերուն ու ապահովութեան զերադասէ հայ ժողովուրդին զգացումներն ու բաղձանքները, որքան ալ արդար ու բանաւոր ըլլան անոնք...։»

Մեր եւ մեր հակառակորդներու համոզումով, հիմնուած անհերքելի փաստերու վրայ, Խորհրդային Միութիւնը, եթէ ոչ աւելի, գոնէ՝ այնքան չարիք հասցուցած է մեր դատին, քաղաքական շատ կասկածելի շահեր ապահովելու դիտումով, որքան եւրոպական քաղքենի պետութիւնները։

Երբ մենք ամէն օր քաղքենի պետութեանց երեսին կուտանք իրենց յանցանքները, պատճառ չունինք նոյնը չընելու Խորհրդային Միութեան դէմ։

Երբ միասին կ՚ընդունինք թէ Խորհրդային Միութիւնը ինչ աղետալի դեր կատարած է մեր ազգային վերելքի ընթացքին, ինքնին հասկնալի է թէ այսօրուան մեր թափառական վիճակին, ինչպէս նաեւ մեր երկրի ներկայ ողբերգական կացութեան պատճառներէն մէկը ան է։ Այս պարագային մեզի համար քիչ արժէք ունին այն ճառերը որ խօսած են ու կը խօսին Ռիքով, Չիչերին կամ ուրիշներ։ Նման ճառեր շատ լսած ենք։ Ամէնքն ալ կեղծ կը հնչեն մեր ականջին, երբ իրենց թոյլտուութեամբ քանի մը քայլ անդին կեցող թշնամիին բանակը հեգնանքով կը լսէ ու կը ծիծաղի այդ ճառերուն վրայ։

Մեր պահպանողականները, ամէն օր սպառող Հայաստանի ֆիզիքական պաշտպանութեան հոգը կը վստահին դայն աւերողին, իսկ մենք, փորձով խրատուած, անոր մէջ կը տեսնենք մեր ժողովուրդի կորուստը։

Արդ, խորհրդային իշխանութեան գոյութիւնը մեր երկրին մէջ վտանգ մըն է, բայց ոչ գրաւական մեր ֆիզիքական պաշտպանութեան։

Հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան միակ եւ վստահելի գրաւականը, ինքը՝ հայ ժողովուրդն է։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Ամերիկայի կարմիրներուն օրկան «Նոր Աշխարհ»ի մէջ աշխատակից մը,«Պետական կարմիր խաչի» տարեկան համագումարին առթիւ քննելով յիշեալ մարմնին դիմագիծը, կ՚ըսէ (16 յուլիս).

— «Խորհրդային Հայաստանի պետութեան անունը կրող Կ. Խաչի երեք օր տեւող համագումարէն ստացած տպաւորութիւնս շատ կասկածելի կը դարձնէ այդ կազմակերպութեան հաւատարմութիւնը՝ դէպի Խորհրդային Հայաստանը եւ անոր բարոյական ու պետական հեղինակութիւնը։

«Մեր պետական Կ. Խաչը գործելով բացառիկ պայմաններու տակ, բացառապէս նուիրուած պիտի ըլլայ Հայաստանի վերաշինութեան եւ հետեւաբար սերտօրէն կապուած երկրի իշխանութեան։

«Այս բոլորին հակառակ, մեր Կ. Խաչի պատգամաւորական ժողովը իմ վրայ այն տպաւորութիւնը թողուց, թէ պետական անունը պարզապէս դիմակ մը եղած է կեդրոնախոյս գործերու եւ հակապետական նպատակներու համար։»

Ու կը յիշէ շարք մը փաստեր.

— «Հայաստանի պաշտօնական երգը «Մեր Հայրենիք»ը չէ, բայց Կ. Խաչը իր պատգամաւորական ժողովը կը բանայ «Մեր Հայրենիք»ով։ Կրօնը պետութենէն բաժնուած է, բայց աղօթքով Կ. Խաչի համագումարին նիստերը կը բացուին։ Եւ այս բոլորը տեղի կ՚ունենան համագումարին մէջ փոքրամասնութիւն եղող Հայաստանի անշահախնդիր բարեկամներու բուռն բողոքին հակառակ։»

Ու կ՚եզրակացնէ թէ՝

«... Կարմիր Խաչին տիրապետող ռամկավար պլո՞քը, շատ ալ մտահոգուած չէր թէ գանձը ի՞նչ գումարներ եկած են, ուրկէ եւ ի՞նչ միջոցներով։ Անոր մտահոգութիւնը մեքենայի տիրապետութիւնն է, իր քաղաքական ազդեցութիւնը զանգուածներու մէջ տարածելու համար, որը, հոգ չէ թէ Հայաստանի շահերուն վնասելու գնով միայն կարելի է։»

Հարցը շատ պարզ դրած է. միջին ճամբայ չկայ, կամ խորհրդային իշխանաւորներու ստրուկ կամ ոչ։

4000 ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

Գահիրէէն կը հաղորդեն թէ բուրգի մը մէջ գտնուեցաւ անօթ մը, որ կը պարունակէր չափ մը ջուր, 4000 տարի առաջ լեցուած։ Բուրգը գերեզմանն է Թագուհի Հեթէփերէսի, մայրը Քէօպսի, որ շինել տուաւ ամենամեծ բուրգը։ Ջուրը տարբաղադրելով տեսնուեցաւ որ կը պարունակէ աղ այնքան խտութեամբ, որքան ծովին ջուրը։

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Երեք տարիէ ի վեր ֆրանս. պետութիւնը հիմնած է «Պատուոյ փոխատուութեանց միջազգային դրամատնակ» մը, վճարելու համար աղքատ ուսանողներուն անհրաժեշտ գումար մը, իբրեւ փոխատուութիւն, իրենց ուսման տեւողութեան ընթացքին։

Երեք տարուան ընթացքին, փոխատուութիւն կնքած են 1397 ուսանողներ։ Վճարուած դրամը կը հասնի 3,290,640 ֆր.։ Նոյն ժամանակաշրջանին մէջ պետութիւնը տուած է նաեւ մօտ 6 միլիոն ֆրանքի նպաստ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սուրիոյ մարզպանին յայտարարութիւնը

Սուրիոյ ֆրանս. մարզպանը, Պ. Հանրի Փօնսօ եօթը յօդուածէ բաղկացած հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղած է Սուրիոյ ժողովուրդին, Ֆրանսայի քաղաքական ծրագրին մասին.—

1.— Ֆրանսա չպիտի լքէ այն աշխատանքը, զոր Ազգերու Դաշնակցութիւնը վստահած է իրեն։

2.— Քաղաքական եւ կրօնական խմբակցութիւններու միջեւ համաձայնութիւնը պակսելուն պատճառով, յապաղած է այդ աշխատանքին իրագործումը։

3.— Սահմանադրութիւնը պիտի պատրաստուի տեղացիներուն կողմէ։

4.— Աւելի կատարեալ ապակեդրոնացում մը ապահովելու նպատակով, պիտի վերակազմուին պաշտօնատուններ, որոնք անհրաժեշտ նկատուած են հոգատարութեան աշխատանքներուն համար։

5.— Հետզհետէ պիտի կրճատուի թիւը ֆրանսացի զինուորներուն, որոնց փոխարէն պիտի աւելցուին տեղացի զինուորները, հոգատարութեան ենթակայ կառավարութեան հաշւոյն։

6.— Տնտեսական գետնի վրայ պիտի ստեղծուի համագործակցութիւն մը հոգատար պետութեան եւ տեղական պետութեանց միջեւ, օժանդակութեամբ ֆրանսական շուկային։

7.— Պիտի ստեղծուի կազմակերպութիւն մը, որ պիտի ապահովէ հոգատարութեան տակ առնուած պետութեանց հասարակաց շահերու մատակարարումը։

Փօնսօ իր յայտարարութիւնը կը վերջացնէ, հաստատելով թէ Ֆրանսա երբեք չպիտի լքէ այն աշխատանքը, որ յանձն առած է նպաստելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի յառաջդիմութեան, ապահովելով ամէնուն շահերուն պաշտպանութիւնը։

Պոլշեւիկները պատերազմի կը պատրաստուին

«Թայմզ»ի թղթակիցը Ռիկայէն կը հեռագրէ Յուլիս 25 թուականով.—

Խորհրդային նաւատորմին ռազմափորձերը վերջացան կէս գիշերին՝ ընդհանուր ժողովով մը, որուն կը մասնակցէին Պալթիկի կարմիր նաւատորմին բոլոր նաւերուն հրամանատարներն ու նաւազները։

Այս հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ «Մարա» յածանաւին մէջ, եւ պատերազմական գործավար Վորոշիլօֆ գիշերուան կէս մթութեան մէջ խօսեցաւ նաւատորմի պաշտօնէութեան ուղղուած երկար ճառ մը։ Ըսաւ թէ պատերազմի սպառնալիքը իրականութիւն դարձած է, եւ շատ հաւանաբար 1928ին կռիւ մը պիտի ծագի. նաւատորմը, որ արդէն կռուելու լաւ վիճակի մէջ է, պէտք է միշտ յիշէ այս պարագան, ու նոյնիսկ աւելի զօրանայ՝ 1923ի հաւանական դէպքերուն պատրաստ գտնուելու համար։ Ինչ ալ պատահի, կարմիր նաւազները պէտք է աչալուրջ գտնուին եւ արժանավայել դիրք ունենան։

Անպաշտօն տեղեկութեան մը համաձայն, Վորոշիլօֆ յայտարարած է թէ Պալթիկեան նաւատորմը 1928ին նոր մարտանաւեր պիտի ունենայ. չորս յածանաւ, երեք թորփիլահալած եւ եօթ ընդծովեայ, ռուսական եզերքները պաշտպանելու համար անգլիական յարձակումներուն դէմ։

Ժողովը միաձայնութեամբ կարմիր նաւատորմի պատուոյ հրամանատար ընտրեց Վորոշիլօֆը։

Վիէննայի արիւնալի դէպքերուն շուրջ

Աւստրիոյ խորհրդարանը առջի օր գումարուեցաւ՝ քննելու համար այն պարագաները, որոնց մէջ առաջ եկան Վիէննայի վերջին արիւնալի դէպքերը։ Նախ խօսք առաւ վարչապետ Զայփել որ յայտնեց թէ կառավարութիւնը ո եւ է յանցանք չունի արիւնահեղութեան մէջ։

Առաջին երկու ժամերու ընթացքին վիրաւորուածները միայն ոստիկաններ էին։ Կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, ոստիկանապետը առաջարկեց քաղաքապետութեան բանակի միջամտութեան դիմել։ Քաղաքապետը մերժեց։ Եթէ զինուորները առանց կրակ ընելու, միայն զօրանցք կատարէին, այսքան զոհ չէր տրուեր։ Վարչապետը մեղադրեց ընկերվարականները եւ խորհրդարանին թելադրեց կարելին ընել, որպէսզի հանրապետութիւնը նոր եւ վտանգաւոր վէրք մը չստանայ։

Ընկերվարական յայտնի գործիչ Օթթօ Պաուէր երկուքուկէս ժամ տեւող ճառով մը պատասխանեց վարչապետին։ Ըսաւ որ եթէ ընկերվարականները եւ իրենց կազմակերպութիւնները չտիրապետէին կացութեան, չգիտցուիր թէ մինչեւ ո՞ւր կրնար հասնիլ կռիւը։

Պաուէր ծանր ամբաստանութիւններ ըրաւ կառավարութեան դէմ. ըսաւ թէ ոստիկանները տըմ-տըմ գնդակներ գործածեցին։ Ու առաջարկեց խորհրդարանային քննիչ մարմին մը կազմել եւ ընդհանուր ներում շնորհել։ Մեծ աղմուկ բարձրացաւ սրահին մէջ, երբ Պաուէր խիստ քննադատութեան ենթարկեց կառավարութիւնը եւ ըսաւ թէ Զայփելի եօթ տարուան իշխանութեան արդիւնքն է 100 մեռեալ։ Հինգ վայրկեան մեծ իրարանցում տիրեց, ընդդիմադիր եւ կառավարական իրար փաթթուեցան։ Պաուէր անվստահութեան քուէ առաջարկեց կառավարութեան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մաթէն կը տեղեկանայ թէ Մոսկուայի ֆրանսական դեսպան Ժան Հէրպէթ Չիչէրինի ներկայանալով «շատ յստակ կերպով եւ առանց ո եւ է մանրամասնութիւն մութին մէջ ձգելու» ըսած է թէ Ֆրանսայի մէջ խորհրդային ներկայացուցիչներու բռնած դիրքը բնաւ հանդուրժելի չէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին համար, ու եթէ խորհրդային կառավարութիւնը կ՚ուզէ Ֆրանսայի հետ իր բանակցութիւններուն մէջ յաջողիլ, պէտք է վերջ տայ իր ներկայացուցիչներու անընդունելի գործունէութեան։

Չիչէրինի պատասխանը դեռ յայտնի չէ։

ՕՔՍՖՕՐՏԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

«Թայմզ» կը գրէ թէ Անկլիքան եկեղեցիին վերջին համաժողովին մէջ Հայոց ի նպաստ արտայայտութիւններ եղած են մասնաւորապէս Օքսֆօրտի եպիսկոպոսին կողմէ, որ Հայոց պէտքերուն օգնելու խնդիրը նկատած է անգլիացի քրիստոնեաներու աւագ պարտականութիւնը։

Այս առթիւ եպիսկոպոսը յիշած է Սըր Րօնըլտ Սթօրսի այն վկայութիւնը թէ հայ եկեղեցականութիւնը եւ ազգը Երուսաղէմի մէջ գտնուող միւս կրօնաւորներէն եւ ազգութիւններէն աւելի բարձր են։

Ինչպէս յայտնի է, Սըր Սթօրս այժմ ընդհ. կառավարիչն է Կիպրոսի, ուր հայութիւնը առարկայ է իր հոգածութեան։ Սըր Սթօրս նախապէս կը գտնուէր Երուսաղէմ։

ՇԻՐԱԿԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ալեքսանդրապոլի վերաշինութեան աշխատանքները բաւական առաջացած են։ Կառավարութեան տուած վարկովը, հազարէ աւելի աղէտեալներ սկսած են վերաշինել քարուկիր տուներ, թիթեղէ տանիքով։

Հայաստանի կարմիր ու սեւ տուֆ քարէն զատ, այժմ շինութեանց համար կը գործածուի նաեւ բազմոխրագոյն տուֆ քարը, որ պիտի փոխակերպէ քաղաքին նախկին սեւ ու սգաւոր երեւոյթը։ Քաղաքէն դէպի քարահանքերը պիտի շինուի երկաթուղի մը, դիւրութիւն տալու համար շինուածանիւթերու փոխադրութեան, նոյնպէս քար արտածելու համար Թիֆլիս եւ ուրիշ կեդրոնական քաղաքներ։

Լենինականի հրապարակին վրայ հիմնուած ու աւարտած է սինէմայի շէնք մը, ամբողջովին հայկական ճարտարապետութեամբ։ Ներքին մասերու զարդարումն ալ կ՚աւարտի շուտով եւ տեղի կ՚ունենայ բացումը։ Նորոգուած է նաեւ քաղաքին թատրոնը։ Մօտակայ բլուրին վրայ տնկուած են ծառեր, որոնք կանանչցեր են, սակայն խնամող չկայ եւ մեծ մասով սկսած են չորնալ։ Ջուրը բարձրահան գործիքով կը հասնի մինչեւ բլուր, բայց ոռոգող չկայ։ Ջրակայանի աշխատանքներն բաւական առաջացած են։ Ջուրը պիտի թափի 108 մէդր բարձրութենէ, կայանին հիմնումով քաղաքին երեւոյթը բոլորովին պիտի փոխուի։ Շիրակի դաշտը ջուր ստանալէ վերջ, պէտք պիտի ունենայ նաեւ անհագին պարարտանիւթերու։ Չի բաւեր միայն ջուրը։ Դաշտերը յոգնած են, որովհետեւ աղբ չի թափուիր դաշտերուն վրայ, այլ կը գործածեն վառելիքի տեղ։ Անհրաժեշտ է ելեկտրականութեամբ օդէն հայթայթել բորակածին՝ դաշտերուն համար, կամ մշակել լուբիայի նման բոյսեր։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԹՈՅԼԵՐՈՒ ԴԷՄ

Բնախօսօրէն անվիճելի իրողութիւն մըն է, թէ համաճարակի բնոյթ ունեցող եւ վտանգաւոր հիւանդութեանց մանրէները կը յարձակին մարդկային կազմի ամէնէն տկար կողմին վրայ, ուր դիմադրութիւնը համեմատաբար թոյլ է։

Բնախօսական նոյն մեթոտին կը հետեւին նաեւ պոլշեւիկները, իրենց յարձակումներու թիրախը ընտրելու ընթացքին։

Մութին մէջ որջացած, բնազդական մղումով մը, կը սպասեն փոքր ու թոյլ հաւաքականութեան մը տկարացումի մէկ րոպէին, կատաղութեան թափով մը յարձակելու անոր վրայ, առանց հաշուի առնելու թէ յարձակումը կրնայ մահացու հարուած հասցնել եւ ոչնչացնել զայն։

Վիէննայի վերջին դէպքերը, անգամ մըն ալ ապացուցին այս ճշմարտութիւնը։ Աւստրիոյ այժմու տնտեսական, աշխարհագրական, քաղաքական եւ ընկերային կառուցուածքը, իր ծանօթ անհարթութիւններով, հիւանդագին եւ թոյլ վիճակ մը կը ներկայացնեն. ու ամենափոքր անզգուշութիւն մը կրնայ տնտեսական եւ կազմական մահացու քայքայումի առաջնորդել զայն։ Մանաւանդ որ անոր շուրջը գիշատիչ ախորժակներ շատ կան, որոնք պատրաստակի կը սպասեն։

Առանց այս պարագաներուն ուշադրութիւն դարձնելու, դատական անճարակ ու կողմնակալ վճիռի մը առիթով ստեղծուած ժողովրդային արդարացի պոռթկումի մը ընթացքին, յարմար առիթ նկատելով, պոլշեւիկները կը յարձակին անոր վրայ, իրենց համար աւերումի գործունէութեան տկար եւ անդիմադրելի գետին մը համարելով։

Այս յարձակումը յաջող վախճան պիտի ունենար, եթէ Աւստրիան ալ դժբախտութիւնը ունենար խորհրդային Ռուսիոյ սահմանակից երկիր մը ըլլալու, հոգ չէ թէ որքան ուժեղ ըլլայ ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Ինչ մեթոտ որ կիրարկած էր սահմանակից ուրիշ երկիրներու նկատմամբ, հնարաւոր չէր գործ դնել Աւստրիոյ համար, տրուած ըլլալով, որ անոր եւ իր միջեւ կային ուժեղ պետութիւններ։

Այժմ յարձակումի վիժումին անզօրութեանը մէջ, անիկա անտեղի բացագանչութիւններ կը կատարէ, մեղադրելով ու ամբաստանելով այս կամ այն անհատը, հատուածն ու խմբակցութիւնը. սակայն փաստը այն է, որ Աւստրիոյ ժողովուրդը իր ջիղերը ամուր պահեց, կատաղի պայքար մղեց եւ յաղթեց վարակիչ հիւանդութեան մանրէներուն։

Անշուշտ այս յաջողութիւնը տարակուսելի պիտի ըլլար, եթէ յարձակողները հնարաւորութիւն ունենային իրենց ամբողջ թափով խուժելու ներս։ Օրինակի համար, եթէ Աւստրիան սահմանակից ըլլար, համայնավարական փոքրաթիւ խմբակներու յարուցած գրգռութիւններն ու աղմուկը բաւական պիտի ըլլային, որ կարմիր բանակը խուժէր ներս «Վիէննայի հարիւր հազարաւոր բանւորներու օգնութեան հրաւէրին պատասխանելու» համար։

Երկիրը գրաւելէ եւ բանւորական զանգուածները բռնութեան տակ դնելէ յետոյ, ո՞վ էր որ պիտի ստուգէր թէ իրապէս Աւստրիոյ բանւորները կը ցանկայի՞ն բանւորական դիկտատուրայի մը թէ ոչ։ Չեղի կրնային ներկայացնել բազմահազար ստորագրութիւններով բազմաթիւ բանւորական հանրագրութիւններ, որոնք պիտի ապացուցանէին թէ բանւորութիւնը ինք ստեղծած է իր իշխանութիւնը։ Որքան ալ Ֆրէտէրիք Ադլէր իր փախստական վիճակին մէջ աշխատէր ապացուցանել թէ եղածը պարզ խարդախութիւն մըն է, անօգուտ պիտի ըլլար։

Ենթադրութիւն չէ մեր ըսածը, բազմաթիւ փաստեր կան, որոնք նոյն ձեւով կատարուած են մեր աչքին տակ։

Ահա՛ օրինակի համար Հայաստանն ու Վրաստանը։ Առաջին անգամ Հայաստանի դէմ ուղղեցին իրենց յարձակումը, իբրեւ ամէնէն ուժեղ դիմադրողը Անդրկովկասի մէջ։

Առաջին փորձը եղաւ 1920 Մայիսին։ Արուեստականօրէն ստեղծեցին փոքր շարժումներ Հայաստանի զանազան կէտերուն վրայ, բանակը մօտեցուցին սահմաններուն, սակայն հաշուի չառին թէ սահմանին վրայ եղող զօրքը բաւական չէր դիմադրութեան թափը կոտրելու։ Ու վիժեցաւ դաւադրութիւնը։

Երկրորդ անգամ փորձեցին Թուրքերու յարձակումով, եւ յաջողեցան ափ մը հայ ժողովուրդին դիմադրութեան թափը կոտրել եւ խուժել ներս։

Կատարուած վայրագ բռնաբարութեան համար եղան բողոքներ, սակայն անօգուտ։ Ներս խուժելէ յետոյ, դիւրին էր բազմաթիւ հանրագրութիւն-հեռագիրներ տեղացնել Մոսկուա, ապացուցանելու թէ «բանւորութիւնն ու գիւղացիութիւնը դիմեց կարմիր բանակի օգնութեան։»

Նման կեղծիքի փաստաթուղթ մը կայ Բ. Միջազգայինի արխիւին մէջ, ի պատասխան այս վերջնոյն յարուցած բողոքին։ «Իրենք միայն ընկերական պարտականութիւն մը կատարած են, ընթացք տալով Հայաստանի բանւորա-գիւղացիական խնդրանքներուն, մտնելով ներս բանակը եւ ազատելով զանոնք դրամատէրծառալապաշտներու լուծէն»։

Քիչ յետոյ նոյն խեղկատակութիւնը Վրաստանի նկատմամբ։ Հակառակ այն դաշնագրին որով Մոսկուա յանձն կ'առնէր յարգել Վրաստանի անկախութիւնը, կարմիր բանակը մտնելէ յետոյ նոյն աներես փարիսեցիութեամբ, կը յայտարարուէր թէ Վրաստանի անկախութիւնը կայ ու կը մնայ, բայց իրենք օգնութեան փութացին բանւորա-գիւղացիութեան խնդրանքին վրայ։ Իսկ վրացական բանւորութիւնն ու գիւղացիութիւնը «հազարաւոր հանրագրութիւններ ղրկած է Մոսկուա, որոնք կ'ապացուցանեն թէ Վրաստան ինք իր կամքով հաստատած է բանւորական դիկտատուրան»։

Ո՞վ չի գիտեր թէ վրացի բանւորութիւնն ու գիւղացիութիւնը իր ճնշող մեծամասնութեամբ ոխերիմ թշնամի է խորհրդային բռնակալութեան։

Ինչպէս կը տեսնուի, պոլշեւիկեան յարձակումները յար եւ նման են վտանգաւոր հիւանդութեանց միքրոպներու խուժումին, որոնք կ'ընտրեն թոյլ ու հիւանդոտ մասերը, անզօր ըլլալով զօրեղներու դէմ կռուելու։ Չեն յարձակիր իսկական ծաւալապաշտներու կամ անոնց գաղութներուն վրայ, իսկ եթէ յարձակին ալ, անզօր կ'ըլլան դիմանալու, եւ ամբողջ կատաղութեամբ կը յարձակին տկարներու վրայ։

Այս սիստեմին մէջ աւելորդ է խօսիլ ժողովուրդի կամքի եւ ցանկութեան մասին, որովհետեւ անոնք գոյութենէ զուրկ են։

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱՆԳԼԻԱ եւ ԻՐԼԱՆՏԱ

Ալպիոնը Հռոմի յաջորդ նկատուած էր։ Անշուշտ Հռոմի կայսրութիւնը հազիւ Ալպիոնի մէկ գաղութին չափ տարածութիւն եւ բնակիչ ունէր, բայց վարչական մեքենան, ժողովուրդներ կառավարելու եղանակը, աշխատութեան եռանդը, մանաւանդ ընկերային կազմութիւնը, գործնական ոգին իրարու կը նմանին։

Ալպիոն ունեցաւ իր սայթաքումները։ Իրլանտական խնդիրը, որ դարերէ ի վեր զբաղեցուց ներքին կեանքը, հռոմէական քաղաքականութենէն շեղումին պատճառաւ էր։

Անգլիա Իրլանտան գրաւելով սեփականացուց նաեւ հողերը։ Այդ սխալ քաղաքականութիւնը գրգռեց եւ վառ պահեց Իրլանտայի ատելութիւնը տիրապետողին հանդէպ։ Վերջին տարիներուն Անգլիա վերադարձուց հողերուն մեծ մասը, բայց ատելութիւնը չնուազեցաւ, փոխուեցաւ յեղափոխութեան։ Իրլանտա ձգտեցաւ ինքնավարութեան։

Եթէ Անգլիա հետեւած ըլլար Հռոմի քաղաքականութեան՝ իւրացուցած կ'ըլլար Իրլանտան։ Երբ Հռոմ երկիր մը գրաւէր, կը յարգէր սովորութիւնները, սեփականութիւնը, մանաւանդ հաւատալիքները։ Հռոմայեցիք ոչ մէկ տեղ հող ունէին Պաղեստինի մէջ, ամէնը Հրեաներուն թողուած էր։ Եհովայի պաշտամունքը ազատ էր, կղերը կը վարէր կրօնական, վարչական գործերը։ Հռոմ նուազագոյն տուրք մը գանձելով՝ իրեն կը վերապահէր դրամ կտրել եւ մահուան պատիժ տալ։

Ազգերու համակրանքը շահելու այդ ջանքը հիացման արժանի է, հռոմէական կայսրութենէն առաջ եւ ետքն ալ իշխաններ եւ աւատապետներ իրենց հպատակները կը կեղեքէին դրամներ կեղծելով։ Այս իրաւունքը աւատապետներէն առնելով որոշ արժէք մը դնելը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց հպատակներուն։ Յիսուսի դատավարութիւնը ուշագրաւ օրինակ մըն է։ Հռոմ իրեն կը ձգէր նաեւ մտաւորական դասակարգը, անոնց հռոմէական քաղաքացիի իրաւունքներ տալով։ Պօղոս առաքեալ խրոխտաբար կը յայտնէ Հռոմի քաղաքացի ըլլալը եւ ուժգնօրէն կը պահանջէ քաղաքացիի իրաւունքներուն յարգումը։

Անգլիա գրաւելով Իրլանտան, Անգլիացիներուն բաժնեց հողերը։ Գիւղացի եւ հողատէր թշնամացան յափշտակութեան պատճառաւ։ Հողատէրերը չկարենալով ապրիլ բնիկներուն մէջ՝ լքեցին կալուածները, որոնք կը մատակարարուէին գործակալներու միջոցաւ։ Ասոնք կը կեղեքէին գիւղացին եւ դրամը կը փոխադրէին Անգլիա։ Երկրագործութիւնը անշքացաւ, Իրլանտա աղքատացաւ։ Ասոր հետեւանքով պարբերական սովեր տեղի ունեցան։

Անգլիացիք կաթոլիկ եկեղեցիի կալուածները յատկացուցին անկլիքան եկեղեցիին։ Կաթոլիկ կղերը աղքատացաւ եւ միշտ վառ պահեց հաւատացեալին ատելութիւնը Անգլիոյ հանդէպ։

Վերջերը միայն անդրադառնալով քաղաքական եւ տնտեսական մեծ սխալին վրայ, կեդրոնի կառավարութիւնը հողերը բաժնեց գիւղացիներուն։ Ընդհակառակը վերադարձնելու էր եկեղեցիին եւ կղերին, բայց այս անկարելի էր որովհետեւ 1869ի Irish Church actով հողերուն մեծ մասը գիւղացիներուն տրուած էին։ Անգլիացիք ուզեցին հաշտուիլ Հռոմի միջոցաւ, բայց ի զուր։ Իրլանտացի բարձրաստիճան կղեր մը պատասխանած էր Լեւոն ԺԳ. Պապին. «Ս. Հա՛յր նախ Իրլանտացի եմ, յետոյ կաթոլիկ։»

Տնտեսական ճնշում, քաղաքական հալածանք դարաւոր խռում մը առաջ բերած էին տիրապետող եւ տիրապետուող ցեղերուն միջեւ։ Գտնուեցան ազնուական մարդասէրներ, որոնք ամէն ջանք թափեցին բարելաւելու համար Իրլանտայի ճակատագիրը։ Մինակ գաւառ մը, Ulster, ԺԷ. դարուն հաստատուած բողոքականներէ բնակուած՝ կ'ընդդիմանար ինքնավարութեան ծրագրին։ 28 Սեպտ. 1913ին Sir Carson հրատարակեց Covenantը, որով այդ գաւառը կը պաշտպանուէր Home Ruleի դէմ։ ԺԸ. դարուն Ulsterն էր որ ամերիկեան ձեւով անկախութիւն կը պահանջէր։

Այս պայքարներուն մէջ համեւրոպեան պատերազմը ծագեցաւ։ Գերմանիա կը յուսար չէզոքացնել Անգլիան, իրլանտական խնդիրը յուզելով։ Բայց սխալեցաւ, 1914-16ին 200,000 Իրլանտացիներ կամաւոր արձանագրուեցան Թագաւորական բանակին մէջ։ Միւս կողմէ եղափոխական ժողովը կը յայտարարէր Home Ruleը (1914 Սեպտ. 18), պատերազմէն ետքի թողելով գործադրութիւնը։

Այդ շրջանին ըմբոստութիւն, ճնշում, բանտարկութիւն պակաս չէին։ Լոյտ Ճորճ խոստացաւ համաձայնութեան գալ։ Ազգայնական պետին ծանր Ռէտմընտի մահուամբ խոստումը յետաձգուեցաւ։

Կազմուեցաւ Sinn-Fein (մենք) ազգայնական խումբը, որ կը պահանջէր «Ազգային ժողով Տըպլինի մէջ, ոչ մէկ երեսփոխան ղրկել Լոնտոնի ժողովին, կամաւորներ չղրկել բանակին մէջ, չվճարել անգլիական դատարաններու, այլ իրլանտական իրաւարար դատարաններուն, մերժել տուրքերը, չընդունիլ անգլիական ապրանք հանքածուխէ զատ»։ 1917ին 1200 ակումբներ կային այս կուսակցութեան պատկանող։ Հիմնադիրը, Կրիֆիթ, տեղը յանձնեց գործի մարդու մը՝ Վալերային։ 1918 Դեկտ.ին, Վալերա կը յաջողի պետ ընտրուիլ եւ արդէն հանրապետական եւ յեղափոխական է։ 1919 Յունուար 21ին գումարուեցաւ Ազգ. ժողովը, որուն 73 անդամներէն 36ը բանտարկուած են, 4ը աքսորուած։ 30 երեսփոխաններ անկախութիւնը քուէարկեցին։ Անգլիա ցրուեց զանոնք ալ եւ պայքարը սաստկացաւ։

1919 Յունուարէն 1920 Մարտ 17 սպանութիւններ, 2332 ձերբակալութիւններ, 251 տեղահանութիւններ տեղի ունեցան։ 100,000 ազգայնականներ զինուեցան մարտնչելու համար Թագաւորական զինուորներու դէմ։ Պաշտօնական ոստիկանութիւնը սարսափած ցրուեցաւ։ 21 Նոյեմբեր 1920ին 12 անգլիացի սպաներ սպաննուեցան անկողիններուն մէջ։ Անգլիա փոխվրէժ լուծեց, սարսափեցնելով գիւղերն ու Քորքը։ Աշխարհի ամէն կողմէն բողոքներ տեղացին։ Վերջապէս կառավարութիւնը տեղի տուաւ եւ ստորագրեց 1921 Դեկտ.ին խաղաղութեան դաշինքը։

Քաղաքային պայքարը շարունակուեցաւ այս անգամ Իրլանտայի եւ Իւլսթէրի, ապա հանրապետականներու եւ ծայրայեղներու միջեւ։ Դարաւոր տառապանքէ մը ազատուած ժողովուրդը փոխանակ ամոքելու ցաւերը, կ'անդամահատէ մարմինը, կը խորացնէ վէրքերը։

Ու տակաւին վերջ չէ գտած ներքին հակամարտութիւնը։

ՀԵԹՈՒՄ

«ՄԱՆՐԻԿ ՓԱՍՏԵՐ»

Ծաղկաձորի պետական շէնքերու վերանորոգման եւ խճուղիներու վրայ կ'աշխատին բաւական թիւով բանւորներ, բոլորն ալ գիւղացի։ Չկայ որ եւ է կարգապահութիւն։

Գործին ղեկավարութիւնը յանձնուած է նախկին չինովնիկի մը, որ ամբողջ օրը նստած բանւորները կը զուարճացնէ իրարու հետ։

Ինքն ալ հեռուէն կը դիտէ ու կը ծիծաղի։ Աշխատանքը, որ պիտի վերջանար քանի մը օրէն, ամիսներով չի վերջանար։

(Խորհրդ. Հայաստան 8 Յուլիս)։

Չ. Ո. Ե. Մ. ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

ՍԷՆ ԺԷՐՄԷՆԻ ՊԱԼԱՏԸ

Չափահաս Որբերու Երեսուն Միութեան Բ. պատմա-գիտական արշաւը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր դէպի Սէն Ժէրմէնի պալատը, ընկերակցութեամբ Պ. Պ. Մ. Նաթանեանի եւ Կ. Յ. Բասմաջեանի։

Մինչ հետաքրքիրներու խումբը կ'աճապարէր պալատի ներքին դռնէն ներս անցնիլ, Բասմաջեան կ'առաջարկէ նախ բակին մէջ իսկ ծանօթանալ այս պալատին հիմնարկութեան եւ իր դերի մասին, ու կուտայ բաւական մանրամասն ծանօթութիւններ։ Պալատը, որ այժմ թանգարանի վերածուած է, հիմնարկուած է [illegible] Ե.ի կողմէ եւ աւարտած է Ֆրանսուա Ա.ի օրով։ Կը բաղկանար հին եւ նոր մասերէ։ Վերջինները՝ շինուած Հանրի Բ.ի կողմէ՝ կործանած են այսօր։ Հիմա կը մնայ միայն հին պալատը եւ եկեղեցին։ Թանգարանի հնութիւնները նախապատմական են։ Ունի «բաղդատութեան սրահ» մը, ուր կան ռոման, կոլուա եւլն. արձանագրութիւններ եւ Հայաստանեան բեւեռագիրներ, թիւով ինը, որոնք հոն դրուած են Պ. Բասմաջեանի ձեռքով։ Սրահի մը մէջ կան կոլուացիներու արձաններ եւ իրեր։ Վեց սրահներ յատկացուած են Հռոմէական շրջանին։ Քարերու վրայ կ'երեւան վահաններու, նիզակներու եւ այլ պատերազմական իրերու նկարները, քարէ գործը, Հռոմայեցիներու պատերազմը հին Գաղղիոյ հետ։

«Քարի դար»ը ներկայացնող սրահին մէջ կ'երեւան նախամարդուն գործածած քարէ գործիքները, կայծքարէ պատրաստուած կոշտ բայց սրածայր ու հատու կացիններ, դանակներ, նիզակի ծայրեր, քերոցներ, ոսկորէ ասեղներ Ֆրանսայի մէջ գտնուած քարայրներու պատերուն վրայ քանդակուած նախապատմական ժամանակի գծագրութիւններ եւն.

Քարի դարուն Բ. շրջանին՝ տաշուած քարի շրջանին մէջ մարդոց ձեռքի գործիքները կ'երեւան աւելի կանոնաւոր եւ ողորկ։ Իրենց կացինները պատրաստուած են կայծքարէն աւելի կարծր քարով մը։ Կան գերեզմաններ, քարէ կափարիչով ծածկուած եւ ոչ թէ հողով գոցուած։ Անոնց մէջ դրուած են ամաններով ջուր եւն., յարութիւն առնելու պարագային գործածելու համար։

Հետզհետէ կ'անցնինք պղնձի դար եւ երկաթի դար, ուր կ'երեւան մարդոց աստիճանական յառաջդիմութիւնը, պղնձէ գործիքները, եւ նոյն իսկ զարդեղէններ։ Երկաթէ դարուն մէջ կ'երեւան բաւական լաւ ձեւակերպուած գործիքներ, բանալիներ եւլն.։ Պ. Նաթանեան կ'ըսէ թէ «այս զարգացման միակ պատճառը պատերազմներն էին։»

Յետոյ կ'իջնենք եկեղեցի, ուր մկրտուած է Լուդովիկոս ԺԴ.։

Քննական պտոյտը վերջացած ըլլալով, կ'ուղղուինք անտառ՝ դաշտային զբօսանքի համար։ Ներկաներէն մէկ քանիս կը փորձեն դաշտային խաղերուն սկսիլ, բայց այդ կարելի չըլլար, որովհետեւ դասախօսութեան ազդեցութիւնը եղած էր զօրաւոր ու մեծամասնութիւնը չէր բաժնուեր իր առաջնորդներէն։ Ու այսպէս՝ մայր երկրի, հայ մատենագրութեան եւ պատմութեան վրայ մօտ մէկ ժամ տեւող ասուլիս մը ունեցանք։

Շնորհաւորելի է Չ. Ո. Ե. Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը, որ բոլորովին նոր ձեւով կը մօտենայ հայ չափահաս սերունդին, զայն դնելով ինքնազարգացման յառաջդիմելու ճամբուն վրայ։

ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԿԵԱՆՔԸ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒ…

1926—1927 ելեւմտակ… ջանին առաջին կիսամ… Խորհրդային Միութեան … ցոյցի հաշւոյթի բաժնին … մուտք արձանագրուած … տեւեալ գումարները.—

Գիւղատնտեսական տուր… 288,312,000 րուբլի, … տուրքերէ 250,321,000 … անուղղակի տուրքերէ 66… լիոն 574,000 րուբլի, … 83,447,000 րուբլի, փոխ… թիւններէ 122,544,000 … Թղթատար-հեռագրական 7… լիոն 607,000 րուբլի, … դրութենէ 734,159,000 … զանազան աղբիւրներէ 28… լիոն 909,000 րուբլի։ Գ… 2,495,873,000 րուբլի։

«Մարտակոչ»ի աշխա… ցը, վերլուծելով այս հաշ… կը յայտնէ թէ արդէն զան… եւ կիսամեակի մուտքեր… մտած են կարգ մը տուր… ամբողջ տարեկանը։ Ս… թղթատար-փոխադրական … մուտները ծրագրուածին … բացորդուած չեն, այնպէս … նախատեսուի 75 միլիոն …

Ուրեմն եկամուտին … «իրագործուած» է միայն … քերու պիւտճէն, այսինք… մուտքը որ ժողովուրդը … իր վրայ դրուած ծանր … բովը։

ԲԱՆՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱ…

Թրուտ, Մոսկուայի սէն… ներուն օրկանը, հետեւեալ … պով կը ներկայացնէ պա… խորհրդային դրախտի բ… ներուն (5 Յուլիս).—

Հողագործական վարձու… ւորներուն մեծամասնութ… կազմուած է պատանիներէ… րիւրին 83ը հազիւ 23 … կան են։ Պէտք է գիտնալ … անոնք աշխատանքի մտա… 7—8 տարեկ ի վեր, այ… բանւորութեան սկսած են … 12 տարեկանին։

Վարձու բանւորներու … տանքի ժամը շատ երկար … նոնք որ 3 ամսուան պայմա… գրութիւն մը կնքած են, … հանրապէս կ'աշխատին օր… 13 ժամ 36 վայրկեան։ Մ… հաշիւով, այլերը կ'աշխատ… րական 12 ժ. 24 վ., կ… 11 ժ. 54 վ.։ Անչափահաս… կ'աշխատին այնքան ժամ, … քան չափահասները։

Շատեր, որոնք երէկ … տէր գիւղացիներ էին, հող… կուութեան պատճառով … ուած են վարձու բանւոր… Իսկ ինչպէ՞ս կը տրուի … վարձքը։

Համաձայն տեղեկատ… թեան մասնաւոր յանձնաժ… բի մը, որ վերջերս քննու… կատարեց վարձու բանւոր… մասին, դրամով կը վճար… րականները բանւորներուն … րիւրին 42ին, իսկ հարի… 37ը կը ստանայ ապրանք…

Տարբեր չէ, օրինակ, Կովկասի 200,000 բան… րուն վիճակը։ Հոն ալ օրա… ները կը վճարուին ապրան… Ոմանց ցորեն կը տրուի, … րուն ալ՝ հագուստ։

Ամէնէն տաժանելի կեա… կ'ապրին ծխախոտի մշ… թեան նուիրուած բանւոր… Այր ու կին, բոլոր բանւոր… կ'ապրին ընդարձակ եւ … նոյն տաղաւարներուն տակ… եւս կը կատարուի իրենց … խատանքը։ Կը պառկին … վրայ։ Ասոնց կ'արթննան, … խատին հողին վրայ, ճաշի … մար դադար չկայ, կը … աշխատանքի տեղին վրայ … րակուրը կը տրուի խոշոր … թավանաներու մէջ, փայտէ … նի մը զգալ ամէնուն համար… Հանգիստ՝ միայն Կիրակի… րերը։

Օրականներուն վճարմա… մաս մը վար կը դրուի … զան ու զարմանազան … րուականներով։

Կարդացէք եւ Տարածեցէ… «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՈՒԽՏԱԳ.

ԱԿՆՑՈՑ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ...

Ակնցիներու Հայրենակցական Միութեան ճաշկերոյթը: Օրուան տող խմողներն էին բէյեր, Զոդիաներ, Սամսոններ, տիկիններ, պարթեւներ, յաւիտենական բրածոներ ու ամազոնական։ Մէկ խօսքով արտաքին երեւոյթով գամած մարդ չկար: Անասակ մարդո՞ց է մնացեր Ակնցիներու հացն ու գալաճոշը ուտել: Օրուան կերակուրներն էին փիրիան, գալաճոշ, Թարխընխաշ, քերտիւք, շուրվա: Օրուան աշուղեքններն էին ճէսիրտէ ու պատեղով ճաւկիթ: Օրուան փաւթն էր՝ «Նոր Ակն» քաղաքը, պառուցանելի ի Հայաստան: կեած - կրճած - խմածնին իրենց Պօ ալ, խօսածնին ալ մեզի Հալալ:

* **

Զ.— (*Թուղթ մը բանալով*) Սիրելի Հայրենակիցներ, ահաասիկ «Նոր Ակն» քաղաքի յարատէսը, գծուած երեւակայութեանս Թուիչքով: Ահաւասիկ Սեդրոնական վարժարանի շէնքին Հողամասը, ահաւասիկ եկեղեցիին մասը, ահաւասիկ Ռ. Ա. կուսակցութեան ակումբը, ահաւասիկ ձեր սեղանաւորներու ուկան, փերեզակի խանութներ, աշուղներու ճիւրանոցը, ամիրաներու պալատները, գրական կառը ու ձենէ ինծի անշուշտ ուիրուելիք տունիս մասը... Ֆիատելֆիոյ ու Բիչմընտի մեր այրենակիցները խոստացան կաեւոր գումարներ...

Տէրտէրեան.— Ծառայականս կնցի լըննելուս միճուլովը սատսս չիլլելով միտք բանիս ու է ուր քանի ուր յարգեմեար Զ. օղլին Ամէլիքա գնաց նը, եղի էփէյի մալիմաթ բերաւ: եր Նոր Ակնը խարթան տի աշէ. չինքի-մալիմա՝ մենք կնցիներս բան մը ուր շինինք ը՝ բարովը կու շինինք: Անոր ամար է ուր մեր նոր Ակնը Աէլիքանի խարթային պիչիմովը իպ բարով կուլլի: է՛ աղբրտաք, ը մաղթեմ ուր նոր Ակնի մէջ որըստէն նոր փիշմիշ Ամիրաեր, խազէզ Արթիններ, Սիւրմէնց Աւիկներ, փիլիկենց կարիւներ, պիթլիենց Գաստիկեր, եարճանենց Ատոմներ, Զեազենց Մինասներ, Խալընտաենց Մելիքոններ, թօփալ կօզիկեր, ձըննենց Մղտեսիններ ծնին ագկին: կորկոտ Օղլի, սախըլին ալ դիւն ծամէ:

Կորկոտեան.— Ես ալ կը մաղթեմ ուր մեր Ակնի մէջ ամիաներ ըլլին, սարֆութիւն անին: Օղլի, քեզի ալ դպրատուն վարժապետը կ՚անինք, ուր իրակի օրէն ալ եկեղեցին «Տէր ողորմեա» կանչես ուր տէրն ալ ողութիւն շնորհէ... է՛, պ.ենց խշիկըշէքէը մըն ալդիւնծամէ:

Օր. Պ. կ՚երգէ Անտոնի ու միտասեան երգեր:)

Օլօլ Օղլի.— ինծի նայէ, բաով ախշիկ, երկան արեւ լընիս, օյովըդ ոսկիի մէջ Թաղուիս:

Զանդ ալիւլպիւլի պէս էօթմիւշ արիր: Զաննս լինելովս է նը քանի մը օրէն Թիւդ տի ծամէ... էմմիենց փիլիկը աղէկ մօնչ է... Ան ալ քեզի պէս մանի կու կանչէ: Նոր Ակը տի ղրկինք ուր պիւլպիւլի պէս էօթտիւրմիշ անէք...

Մղտեսի Գասպիկ.— Նոր Ակինի Թագուճին դիւն կուլլիս, Թագաւորը փիլիկը կուլլի, սատրազամը տէրտէր օղլին կուլլի, սարաֆ պաշին ծառայականս կուլլիմ, Թօխտօրը Փ. օղլին կուլլի, վարժապետն ու տիրացուն ալ Զ. Օղլին կուլլի:

Գասպիկ.— ֆօթօկրաֆճի, սա մաքինադ խուրմիշ արէ ուր փաշա ամիրաներուն պատկերը քաշես...

(*Լուսանկարիչը պէնկալեան լոյսը կը վառէ: Կը պոռան*).

Մղտեսի.— Ծօ էկինը կրակի պիտի տայ...

Տէրտէրեան.— Մէնչուկ կառսօն, ջիւր բեր, ջի՛ւր...

(*Լուսանկարիչը կը հանդարտեցնէ զիրենք ու կը լուսանկարէ*).

Մղտեսի.— դիւն ալ էկինի ֆօթօկրաֆճի պաշին կուլլիս...

Տէրտէրեան.— Առջի Թագաւորները Հայկազեան, Արշակունեանց, Բագրատունեանց, Ռուբինեանց ճարստութիւն կ՚ըսուին: մերն ալ էկինցոց ճարստութիւնն է: Զաթէն ճարստութիւն բսածդ սարֆութիւնով կուլլի: Սարֆութիւն ըսածդ ալ օսկին քառսունըճինգ ղրուշի ու մէճիտիէն ալ եօթուկէս ղրուշի աւրելով կուլլի:

ԸՆԿԵՐ ՎԱՃՐԻԿ

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓՕՆ Տ՚ՕՊՆԱ.— *Հակառակ Հայանուն անձերու ժատնութեանց, Օպնայի քաղաքապետարանի սրահը ձրիօրէն տրամադրուեցաւ Հ. Յ. Դ. «Կորիւն» ենթակոմիտէի կազմակերպած խանասորի արշաւանքի տօնակատարութեան համար: Կիրակի (Յուլիս 24) Օպնայի հրապարակը արտակարգ եռուզեռի մէջ էր: Ուրախ ժպիտ մը կը փայլէր Լապէկիւտէն, Վալանսէն, Ժուվայեէօզէն եւ ուրիշ գիւղերէ եկողներու դէմքերուն վրայ: Սրահը զարդարուած էր խանասորի արշաւանքի ղեկավարներու եւ ուրիշ հերոսներու պատկերներով, ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով: Մ. Բարխեան հակիրճ ու գեղեցիկ ճառով մը բանալով հանդէսը, բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը: Երգեցիկ խումբը Պ. Մ. Շահպազեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Մեր Հայրենիք», «Կարկուտ տեղաց» եւ ուրիշ երգեր:*

Օրուան բանախօսը՝ ընկ. Վազգէն Մարտիրոսեան մանրամասն պատմականն ըրաւ խանասորի արշաւանքին, բացատրեց արշաւանքի արդար դրդապատճառները, յեղափոխականներու անձնազոհութիւնն ու հայրենասիրութիւնը:

Ապա հանդիսականներու ուշադրութիւնը հրաւիրեց գաղութահայութեան ներկայ անկազմակերպ եւ անկերպարան վիճակին վրայ. թելադրեց կազմակերպուիլ եւ ուժ տալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ միակ ու մեծ կազմակերպութիւնն է ժողովուրդին համար գործող: Յորդորեց պայքարիլ մեր ցեղի բեկորներուն սպառնացող վըտանգներուն դէմ, յոյս յայտնելով որ օր մը Հայաստանի դուռները պիտի բացուին եւ բոլորս հայրենիք պիտի մեկնինք:

Եղան արտասանութիւններ ու երգեր: Խումբ մը ընկերներ և համակիրներ բեմադրեցին «Պաշտօնս խոմբալ է» կատակերգութիւնը:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր» երգով եւ խմբագրուեցաւ յատուկ հեռագիր մը, Խանասորի հերոս ղեկավար իշխան Արղութեանի ողբացեալ ընտանիքին ղրկելու համար:

Աբգար Տ. կարապետեան

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄՐՑՈՒՄ

Անցեալ Շաբաթ օր, անգլիացի դատաւորները, արձակուրդի մեկնելու համար աճապարեցին եւ կտրեցին ամուսնալուծումի վճիռ տալու մրցանիշը: Երեք վայրկեանի մէջ ամուսնալուծումի վճիռ կուտային, եւ այսպէս 65 ամուսնալուծումի վճիռներ տրուեցան իրարու ետեւէ:

Անգլիական թերթերը դիտել կուտան թէ ամուսնական ձեւակերպութիւնները կը տեւեն եօթը վայրկեան, ուրեմն աւելի երկար քան ամուսնալուծումը:

ԽԼՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՄԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.— *Անգլիական բժշկական մամուլը կը հրատարակէ փրօֆ Տէվինի փորձը, որով կարելի է դարմանել խլութիւնը:*

փրօֆ. Տէվին *կը ստեղծէ այնքան սաստիկ աղմուկ մը, որ այլեւս լսելի ըլլալէ կը դադրի, ինչպէս կարելի է ունենալ լոյսի անտեսանելի ճառագայթներ: Գործիքով մը, որ օդի արագ եւ սաստիկ ցնցումներ կուտայ, առանց լսելի ըլլալու, կը ներգործէ թմբուկին թաղանթին եւ ջղային փանդակներուն վրայ, եւ կը ստանայ ցանկալի արդիւնքը:*

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՔԱԼԵԼ.— *Գրած էինք թէ քալելու մեծ մրցում մը պիտի կատարուի Փարիզէն Սթրազպուրկ՝ 504 քիլօմեդր: Մեկնումը տեղի ունեցաւ երէկ, Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ Փլաս տը լա Րէփիւպլիքէն: 53 մրցորդներէն 50ը մեկնեցան: Ասոնք Պրանսայի մէջ գտնուող լաւագոյն քալողներն են, որոնք զատուած են ֆրանսական Ֆէտէրասիոնին կողմէ: Մրցորդները Սթրազպուրկ պիտի հասնին շաբաթ օր իրիկուան դէմ: Ինչպէս կը յիշուի, այս մրցումին կը մասնակցի նաեւ Հայ մը՝ Տիգրան Վարդանեան: Անցեալ տարուան յաղթականը Փարիզէն Սթրազպուրկ միջոցը կտրած էր 78 ժամ 47 վայրկեանէն:*

ՀԷՆԴԷԼԱՆԻԻ.— *Այսօր կատարուեցաւ մեկնումը Պրիւսէլէն Փարիզ (364 քիլօմեդր) մրցման՝ որ կազմակերպուած է* Էքօ տը Սփոռ *թերթին կողմէ: Այս մրցումը չորրորդ անգամն է որ կը կատարուի: Շատ մը կարող հեծելանուորդներ կը մասնակցին այս մրցման: Փարիզ պիտի հասնին այս գիշեր ժամը 9ին առեններ, Սթատ Պիւֆալօ:*

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— *Ճէք Տէմսի՝ Շարքիի դէմ տարած յաղթանակէն վերջ հրաւէր կարդացած էր աշխարհի ախոյեան Թըննիի: Այս մրցումը ընդունուած է եւ պիտի կատարուի Շիքակոյի մէջ: Բազմաթիւ քաղաքներ խնդրած են որ իրենց քաղաքին մէջ կատարուի այս մեծ մրցումը: Բայց Շիքակօն նախընտրուած է, որովհետեւ ունի մրցավայր մը, որ 150,000 հանդիսական կրնայ պարունակել: Տէմսի երկու շաբաթ հանգիստէ վերջ պիտի սկսի փորձերուն:*

Տէմսիի յաղթանակէն վերջ զրոյց շրջեցաւ թէ նախկին ախոյեանը ցած հարուած մը տուած է Շարքիի: Ներկայիս հաստատուած է թէ այդ լուրը անհիմն է:

Գ. կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՈՂՈՊՈՒՏ.— *Կողոպուտի եղանակն է գողերուն համար, որոնք կ՚ուզեն օգտուիլ գիւղագնաց հարուստներու բացակայութենէն:*

Այսպէս, այր ու կին երկու գողեր մտան բնակարան մը, Տէ Սապլօն փողոցին վրայ, եւ սկսան կապոց կապոց փոխադրել տան հարստութիւնը: Յանկարծ, սանդուխին վրայ, հանդիպեցաւ դռնապանը, որ լուր տուաւ ոստիկանութեան: Սկսաւ հալածանքը: Գողերը, տեսնելով ոստիկանները, որ կը հասնին, ուզեցին կրակել: Ատրճանակը լռեց, մինչդեռ ոստիկանները նետուեցան առաջ եւ ձերբակալեցին: Այր ու կին, սխալ անուններ տուին: Ոստիկանատան մէջ կարելի եղաւ ճշդել անոնց ինքնութիւնը: Ուստի խոստովանեցան թէ փորձը ոչ առաջինն էր, եւ ոչ ալ... վերջինը: Մէկ ամսուան մէջ մաքրած էին 150 բնակարան: Նախ կինը կը մտնէր հարուստ տան մը մէջ ծառայութեան: Հասկնալէ յետոյ դոհարեղէններու ու դրամներուն տեղը, լուր կուտար իր «մարդուն», որ կու գար ժողվելու:

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿՈՂՈՊՈՒՏ.— *Փուսէն փողոցը, տնապահ տիկին Մարիա կը մաքրէր իր տիրոջ յարկաբաժինը, երբ զանգակը զարկին:*

— Ո՞վ է:

Պատասխան չկայ: Մարիա չբացաւ դուռը, սակայն քիչ մը վերջ, երբ կը շարունակէր իր գործը, քովի սենեակէն ձայն մը լսեց. գուշակեց որ գողը արդէն ներս մտած է, վազեց լուր տալ իր ամուսինին, Մօժընիէի: Ու մուտքի դուռը կղպելէ յետոյ յարձակեցան գողին գտնուած սենեակը: Գողը ճարպիկ ոստումով մը ցատկեց դուրս, սակայն տեսնելով որ դուռը գոցուած է, ուզեց նետուիլ պատուհանը: Մօժընիէ փաթթուեցաւ գողին: Կատաղի գօտեմարտ մը տեղի ունեցաւ, որու ընթացքին գողը գողու բանալիով մը ծակեց Մօժընիէի գլուխը եւ գետին փռեց զայն: Յետոյ բացաւ պատուհանը. ցատկելու պահուն, տիկին Մարիա քաշեց ոտքէն եւ գողը ինկաւ եա կռնակի վրայ: Դրացիները, լսելով աղմուկը, հասած էին ճիշդ ժամանակին: Բոլորը մէկ յարձակեցան գողին վրայ: Կատաղի գողը որ չափազանց ուժեղ էր, յաջողեցաւ վիրաւորել բոլորն ալ, բայց վերջապէս յաղթուեցաւ: Կապեցին ձեռքերն ու ոտքերը եւ յանձնեցին ոստիկանութեան: Գողը, Կանօ, համբաւ ունէր իր արհեստին մէջ:

ՊԱԿԱՍԱՒՈՐ ՄԸ.— *Ռիշէլի, որ Պիսէթրի անկելանոցին մէջ կը գտնուի, չէր ուզեր վճարել վարձքը այն սենեակին, ուր կը գտնուին իր կարասիները: Տան տէրը վերջերս շատ ճնշած էր: Ու Ռիշէլի, անցեալ օր, կարասիները կ՚իջեցնէ փողոց, եւ ճամբուն վրայ աճուրդի կը հանէ: Արդէն յաճախորդները շրջանակ կազմած էին շուրջը, երբ ոստիկան մըն ալ նստաւ ուսին: Ոստիկանը հասկցուց օրէնքը եւ մարդը յօժարեցաւ դարձեալ ներս տանիլ կարասիները: Ճարտար խօսող մարդ, Ռիշէլի կանչեց ոստիկանը, որ, բարի տղայ, օգնեց բեռներուն փոխադրութեան: Քիչ յետոյ ոստիկանէն առաջ մեկնած էր Ռիշէլի Ոստիկանը փնտռեց իր գլխարկն ու ծխամորճը, զորս սեղանին վրայ դրած էր, օգնելու համար Ռիշէլիի: Այս վերջինը ոստիկանին գլխարկը գլխին, ծխամորճը բերնին, հեռացած էր:*

ՑԻՄԱՐ ՄԸ.— *Տիկին Պէրնար չորս ամիսէ ի վեր բաժնուած էր ամուսինէն: Քիչ մը հանգչած էր: Առջի առաւօտ, Թասփայլ փողոցէն անցած պահուն, դէմը ելաւ ամուսինը, դեղնեցաւ, ճերմկցաւ, աչքերը սեւցան:*

Ամուսինը բռնեց թեւէն:

— Քեզի կը սպասէի, ըսաւ, հիմակ պիտի կտրեմ գլուխդ:

Եւ հանեց դանակը: Տիկին Պէրնար սարսափահար կը պոռար: Ամուսինը, յանկարծ, նետեց դանակը եւ ցատկեց ճամբուն վրայ, ճիշդ առջեւը ինքնաշարժի մը, որ վրէն կը սուրար կուգար: Մեքենավարը վայրկենական կեցուց կառքը, սակայն այնքան ուժգնութեամբ ցնցուեցաւ, որ գնաց զարնուիլ պատին, մեծ վնասներու ենթարկուելով: Ոստիկանները ձերբակալեցին մարդը:

ըսնթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ձրի ՅԱՌԱՋ կ՚ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

կ՚աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Աթէնքի Քոքինիոյ գաղթակայանին մէջ կան հետեւեալ հայկական դպրոցները.—

Ազգային վարժարան՝ նախակրթարանի եւ մանկապարտէզի բաժանումներով, ունի 165 երկսեռ աշակերտներ:

Մասնաւոր մանկապարտէզ մը՝ 160 աշակերտներով:

Ուրիշ յարանուանական դպրոցներ, ունին 165 աշակերտ: Գումար՝ 490 աշակերտ Քոքինիոյ մէջ:

ՅԱՌԱՋԱԴԷՄ ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ

Ֆրանս. Թերթերը կը հրատարակեն փարիզի դպրոցներու տարեկան մրցանակաբաշխութեանց ցուցակը: կը քաղենք մրցանակաւոր հայ աշակերտներու անունները.—

Լիսէ Քօնտորսէ, *Պէրպէրեան:*

Լիսէ Լուի-լը-կրան, *Սըվաճեան, Տէր Սարգիսօֆ, Իւթիւճեան:*

Լիսէ Ժանսօն-տը-Սայեի, *Գազանճեան, Հայկ, Սրգումանօֆ, Ղորանօֆ, Արգումանօֆ:*

Լիսէ Պիւֆօն, *Հրանտ Դերձակեան, Ժան եւ Փիէր Եղիազարեան:*

Լիսէ Միշլէ, *Նուրհան Կէնճեան:*

Գոլէժ Սէնթ-Պարպ, *Գասապեան, Խուպէսէրեան:*

Սէն-Ժէրմէն-ան-Լէ-Փրէի Externat Primaire*ին մէջ առաջնութիւն շահած են երկու քոյրեր, Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան:*

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Պատասխանս գինքը հետաքրքրութեան մղեց:

— Վա՛յ, ըսաւ, եւ ֆրանսայի զօրախումբին մէջ էիր:

— Օտարականներու լեգէոնին մէջ:

— Ի՞նչ աստիճան ունիս:

— Փոխ-սպայի աստիճան:

— Լաւ. ֆրանսերէն կը խօսի՞ս:

— Այո՛, ընկեր:

— Ըսածներդ հաստատող թուղթեր ունի՞ս:

— Վրաս չունիմ: կառատունն են:

— Լա՛ւ. գիս հոն պիտի տանի՛ս:

— Բայց, Սփասքիի կողմը յաճախորդ մը մը ունիմ որ ինծի սպասէ:

— Յաճախո՞րդ մը. ի՞նչ յաճախորդ:

— Անունը չեմ գիտեր: Գիտեմ միայն թէ արտաքին գործավարութեան պաշտօնեայ մըն է որ պէտք է Թվէրսքայա փոխադրեմ:

— Լաւ. ուրեմն. թող սպասէ. աճա բոլորը:

— Բայց:

— Բայց մայց չկայ: Զիս քու կառատունդ տար, եւ շուտ, հէ՞:

Նկատի առնելով մարդը, ինծի կը մնար հպատակիլ:

Լըպէտէֆի ձեռքը սեղմելէ յետոյ, որուն քանի մը խօսքեր ըրաւ ցած ձայնով եւ անոր ուշադրութիւնը հրաւիրելով իմ վրայ, ինչ որ զիս քիչ մը վրդովեց, կառքիս մէջ բազմեցաւ:

Անմիջապէս կառքը ճամբայ հանեցի, մտածելով մէկտեղ թէ այս մարդը ի՞նչ կրնար ուզել ինձմէ:

կառատուն հասնելով, առաջին մարդը որ տեսայ Քարասօֆն եղաւ, որ Քոլիօֆի հետ խօսքի բռնուած, անշուշտ չէր սպասեր որ կառատուն հասնիմ այդ մարդուն ընկերակցութեամբ:

Պուտիէննին ճանչնալով, Քոլիօֆ փութաց անոր մօտ, եւ քաղաքավարութեամբ հարցուց.

— Շատ ուրախ պիտի ըլլայի եթէ ոեւէ կերպով կարենայի ձեզի օգտակար ըլլալ:

Պուտիէննի շուրջը ակնարկ մը նետեց եւ մատովը Քարասօֆը ցոյց տալով հարցուց.

— Ո՞վ է այս մարդը:

— Յաճախորդ մը, զօրավա՛ր:

— Ինչ կ՚ուզէ ըլլայ. թող անմիջապէս չուէ:

Եւ մինչդեռ Քարասօֆ կ՚անհետանար, զօրավարը ինծի դառնալով ըսաւ.

— Դուն գնա թուղթերդ բեր եւ շուտ:

Բարեբախտաբար Մոսկուա հասնելուս պէս, Քոլիօֆ պէտք եղած թուղթերը հայթայթած էր, ինծի տալով իր մէկ ազգականին թուղթերը, Իվան Քէտրօֆ անունով, որ յեղափոխութեան սկիզբը կրցեր էր սահմանը անցնիլ եւ այդ միջոցին Ամերիկա կը գտնուէր:

Բայց ամէն պատահականութեան հանդէպ, Քոլիօֆ իր այդ ազգականը կառավարութեան առջեւ ներկայ կը ցուցնէր եւ անոր անունով տուրք կը վճարէր: Աւելի ապահովութեան համար զայն անդամ արձանագրած էր տեղին համայնավար ակումբին, ինչպէս նաեւ ինքնաշարժներու սովետին:

Այս կողմէն ամէն ինչ կարգին էր ուրեմն. այնպէս որ Քոլիօֆ երբեք չվրդովուեցաւ, երբ լսեց Պուտիէննիի հրամանը:

Զայն սեղանատուն առաջնորդեց, ուր գացի իրենց միանալու քանի մը վայրկեան յետոյ:

Պուտիէննի ուշադրութեամբ քննեց իրեն տուած թուղթերս, մերթ ընդ մերթ գլուխով հաւանութեան շարժումներ ընելով:

Երբ վերջացուց, Քոլիօֆի դառնալով հարցուց.

— Քանի որ զայն քովդ կը պահես, կը նշանակէ թէ ամէն կերպով քեզ կը գոհացնէ:

— Ամէն կերպով եւ ամէն բանի մէջ, զօրավա՛ր:

— Կատարեալ. քանի որ այդպէս է, զայն իմ քովս կ՚առնեմ, եւ այսօրուընէ սկսեալ:

Եթէ կայծակը ինկած ըլլար մեր գտնուած տեղը, ես ու Քոլիօֆ այնքան չպիտի ապշէինք:

Մտածեցէք պահ մը. իմ ամբողջ ծրագիրներս էին որ ջուրը կ՚իյնային. դէպի Սիպերիա ճամբորդութիւնս էր որ կը վտանգուէր:

Եւ յետոյ, ամէն պարագայի մէջ, այս փախուկին ծառայութեան մէջ մտնելը չէր որ ինծի պիտի յարմարէր:

Առաջարկը մերժելու վրայ էի. երբ յանկարծ, ան աւելցուց.

— Թէեւ ինծի տրուած իրաւասութեան համաձայն, ուզածս կրնամ բռնագրաւել, սակայն կ՚ուզեմ որ գիտնաք թէ՝ ինչո՞ւ Իվան Քէտրօֆը ընտրեցի: Հաճեցէք մտիկ ընել ուշադրութեամբ. գիտեմ թէ հոս, փորձուած համայնավարի մը տունն եմ, եւ հետեւաբար խօսքերս ասկից դուրս չպիտի ելլեն:

Լուռ, խոնարհեցանք:

Պուտիէննի շարունակեց.

— Չեկան նոր դաւադրութիւն մը երեւան հանեց:

— Կարելի բան չէ, բացագանչեց Քոլիօֆ:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԵԱՆՑ

Անուասարասլի երկրին մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Սէմիփալաթինսքի մէջ սկսած է դատավարութիւնը զօրավար Աննէնքոֆի, որ քաղաքացիական պատերազմին ատեն կռուած էր հակայեղափոխականներու հետ։ 1924ին զօրավարը ճանչցած էր խորհրդային կառավարութիւնը եւ Ռուսիա վերադարձած։ Դատավարութեան ընթացքին հաշիւ պիտի տայ իր հակախորհրդային գործունէութեան մասին։ Իրեն հետ կը դատուի նաեւ իր սպայակոյտի պետ զօրավար Տէնիգօֆ։ Ասոնք Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ զանգուածային ջարդի ենթարկած էին խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցիչները եւ պարզ քաղաքացիներ։

⁂ Եարոսլավի դատարանը մահուան դատապարտեց զօրավար Փարքլունովը, որ 1918ին կը վարէր հակայեղափոխական կազմակերպութիւն մը՝ «Միութիւն հայրենիքի պաշտպանութեան եւ ազատութեան համար» անունին տակ։

⁂ Լէնինկրատի թերթերը այս օրերս կը հրատարակեն մահազդներ քսան բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, որոնք «մեռան պրոլետարներուն համար»։ Ասկէ կը հետեւցուի թէ նոր մահափորձեր կատարուած են Ռուսիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ, սակայն թերթերը բան չեն գրեր այդ մասին։

⁂ «Լոքալ Անցայկէր» կը գրէ թէ Մոսկուայի համայնավար Զիլէն ակումբին մէջ խնջոյքէ մը յետոյ, ծանրապէս թունաւորուած են 250 պոլշեւիկներ։ 6ը արդէն մեռած են։ Քննութիւն մը բացուած է։

Լօզանի դաշնագրին տարեդարձը

Լօզանի դաշնագրին կնքումին տարեդարձին առթիւ (24 Յուլիս 1923) Թուրքիոյ մէջ հանդէսներ եւ ուրախութիւններ կատարուած են։ Բոլոր թերթերը յօդուածներ հրատարակելով, վեր կը հանեն թէ Նոր Թուրքիոյ պատմութիւնը կը սկսի այդ թուականէն, ու կը պարզեն այն օրէն մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքները երկրին մէջ։

Նոր հիւանդութիւն մը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հեռագրէ թէ երկու շաբաթէ ի վեր Եարոսլավի մէջ կը ճարակի ծանր հիւանդութիւն մը, անսովոր սաստկութեամբ, եւ անծանօթ՝ բժիշկներուն։ Մինչեւ այժմ քննուած են 25 հիւանդներ, որոնց 18ը մեռան։

Հիւանդը նախ կը սկսի զգալ թեթեւ ջերմ մը, սիրտ խառնուք մը, յետոյ ցաւեր աղիքներուն մէջ։ Յանկարծ կը ծանրանայ վիճակը, եւ 27 ժամ վերջ, սիրտի տկարացումով կը մեռնի։ Դիազննութիւնը ցոյց տուած է որ աղիքները բորբոքած, ուղեղի թաղանթները արիւնախռնուած են։ Մոսկուայի փրոֆէսէօրներէն խումբ մը մեկնած է Եարոսլավ քննութեան համար։ Նախնական քննութեանց համաձայն կը կարծուի թէ հիւանդութիւնը տեսակ մը աղիքի պալար (․՞) է, եւ հիւանդները վարակուած են ուտելով կարգ մը հիւանդ կենդանիներու միսերը։ Դեռ գիտական վերջնական եզրակացութիւն մը չէ տրուած։

Օդային նոր ռազմափորձեր

Անգլիական օդային ռազմափորձերուն երկրորդ օրը, կատարուած փորձերը այն հետեւութիւնը կուտան թէ՝ մթնոլորտային որոշ պայմաններու մէջ, պատերազմի մը ընթացքին, դժուար է եւ մզել թշնամի յարձակում մը օդէն։

Այսպէս, ժամը 10ին, երեք օդանաւեր, որոնք կը ներկայացնէին «թշնամին», յաջողեցան անցնիլ մայրաքաղաքին պաշտպանողական գիծերը, սաւառնեցան քաղաքին կեդրոնին վերեւ եւ ծանրապէս ռմբակոծեցին Ջըլզիի սպայակոյտը, դատական եւ նոյնիսկ օդային նախարարութիւնը։ Պաշտպանութեան գիծէն անցնելէ յետոյ, «թշնամի» օդանաւերը մտան ցածլիկ ամպերու թանձրութեան մէջ եւ յաջողեցան կատարել իրենց տրուած հրահանգները։ Իսկ պաշտպանութեան յատկացուած օդանաւերու տորմիղը բոլորովին կորսնցուցած էր «թշնամի»ին հետքը։

Պատերազմի ժամանակ, թշնամի օդանաւերը, մարտկոցներու արձակած թնդանօթներէն պաշտպանուելու համար կրնան բարձրանալ վերերը եւ իջնել միայն ռումբ ձգելու համար, ինչպէս պատահեցաւ այս վերջին ռազմափորձերուն։

Համաձայն ռազմական յայտագիրին, կառավարութիւնը քաշուած է Մանչէսթըր։ Լոնտոնի ռմբակոծութիւնը կը շարունակուի «թշնամի»ին կողմէ կատարեալ յաջողութեամբ։ Բազմաթիւ տուներ քանդուած են։

Ատլանտեանը կտրելու նոր փորձեր

Առջի օր, «Միս Քոլոմպիա» օդանաւին վրայ զետեղուեցան պէնզինի յաւելուածական ընդունարաններ։ Տրուհէն նախ պարապ ընդունարաններով թռիչք մը պիտի փորձէ, յետոյ, շաբթու մէջ, երկրորդ թռիչք մը՝ լեցուն ընդունարաններով, որոնք պիտի պարունակեն 2200 լիդր։ Օդանաւը պիտի մեկնի Նօթէնկէն։ Տրուհէն, ձեռքը վարժեցնելու համար, առջի օր հսկայ օդանաւով մը փորձ կատարեց եւ 20 վայրկեան մնաց օդին մէջ։ Իբրեւ ճամբորդ, օդանաւին մէջ նստած էին Լէվին, Ֆրանքէլ եւ երկու մեքենավարներ։ Անոնց կ՚ընկերանար նաեւ շնիկ մը, առանց նեղուելու։

Առջի օր, ֆրանսացի օդանաւորդներ Ժիվոն եւ Քորպիւ, «Կապոյտ Թռչուն»ին վրայ թռիչք մը կատարեցին։ Օդանաւը հասաւ Շաթօֆօրի դաշտին վրայ 1,000 մեդր բարձրութեան մը, ամպերուն մէջ, եւ 3 ժամ փորձեր կատարեց։ Խցիկը ամբողջովին գոց էր։ Փորձը յաջող էր։ Շուտով տեղի պիտի ունենան նոր փորձեր, այս անգամ լեցուն ընդունարաններով։

Ամերիկացի օդանաւորդ Լոյտ Պէրթօտ, որ մտադիր է կատարել Նիւ Եորք-Հռոմ թռիչքը, կը յայտնէ թէ պիտի թռչի 5 Օգոստոսին։

Իտալացի երեք օդանաւորդներ փորձեր կը կատարեն Իտալիա-Հարաւային Ամերիկա թռիչքը փորձելու համար։

⁂ Երեք փորթուկալցի նաւաստիներ մտադրութիւն ունին Ատլանտեան ովկիանոսը կտրել, Ռիօ տը Ժանէյրոյի ծոցէն մինչեւ Թաժի գետաբերանը (Լիզպոն), պարզ ու նախնական... նաւակով մը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԽՆԴԻԳՅՈՒՍ Թագաւոր ֆուատ Ա. առջի օր Լոնտոնէն վերադարձաւ փարիզ, ուր պիտի մնայ հինգ օր, յետոյ իտալիա պիտի մեկնի։ ԺՈՐԺ ՓԻՓՕ Պուէնոս Այրէսի ֆրանս. դեսպան անուանուեցաւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ տակաւին հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Տէրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Մարսէյլի Հրայր խումբերուն կողմէ, 31 Յուլիս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Մարսէյլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ՚ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, 31 Յուլիս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

30 յուլ., Շբ. երեկոյ ժամը 9ին Bon Théatre, 84 rue Chape Marseille

Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ և մասնակցութեամբ դերասան Շ. ՍԱՐԵԱՆԻ եւ տեղական ուժերու։

ՇԵՐԼՈԿ ՀՈԼՄՍ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

30 յուլիս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշտ 8.45ին

Sociétés Savantes-ի սրահը, 8 Rue Danton

դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (Ռուսական օփերայէն) Տիկ. Ի. Դ, ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ **“ԱՆՈՒՇ„** ՕՓԵՐԱՆ

տոմսերը՝ հայկ. ճաշարաններու մէջ։ ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase», 3 Rue Champollion։

Ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանուորներու համար հարիւրին 25 զեղչ։

31 յուլիս կիրակի ցերեկ ժամը 3ին

Պուա Քօլօմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ **„ԱՆՈՒՇ”** ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Պուա Քօլօմպ ժամագործ Պ. Դ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝ (ծանօթ հաւաքատեղին)

«Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութիւն»ը վաղը Ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին։

Ներկայ կ՚ըլլան նաեւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Օրակարգը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. Փօն-տը-Շէրիւիի ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ օր կէսօրէն վերջ ժամը 7ին, Դաշնակցութեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Բրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 1 Օգոստոս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեոնասար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԲԱՐՁՐ Հայքի հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30 ին, 130 Fbg. du Temple, Belleville. բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցասրահը։ Օրակարգ. Նախամեայ գործունէութեան տեղեկագիր, մամուլի հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան վիճակահանութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս Կիրակի 57 Rue Bernard du Bois Bar-ի սրահը։

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Շավիլի անդամները եւ համակիրները կը հրաւիրուին այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 180 Grand'Rue Chaville.

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի «Րօնի սու Պուա»-ի նորակազմ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ)։

Կը հրաւիրուին՝ Րօնի, Նուազի լը Սէք, Պօնտի, Րէնսի, Վիլմօնպլ, Կանեի, Նէօյեի Փլէզանս, Նօժան Փէրէօ եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի անդամ և համակիրները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ԸՆԿԵՐ ՄՈՒՐԱՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ իր պարագաներուն եւ Սուրիոյ վերին մարմնին։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ «Յառաջ»ի խմբագրատունը կը հրաւիրուին Պ. Պ. Յովսէփ Շապուհ, Տիգրան Ժամկոչեան Ենաճաեան բեղբայրներ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Տիգրան Պասպարեանէ եւ Սարգիս Զաքըճեանէ իրենց հասցէները իմացնել մեզի։

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռեմ Յարութիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

— Յարութիւն Չէքմէճեան (Քէօրօղլուեան) կը փնտռէ իր քոյրը (Եագուպ Չէքմէճեան) (ներկայ անունն է Սաթենիկ Գրիգորեան) որ Յունաստանի որբանոցէն վիէննա ղրկուած է՝ հայ ընտանիքի մը քով։ իմացնել՝ Near East Reliefի, 15 Bld. des Italiens. Paris. France.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

“ԿԱՐՕ„

ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ կ՚ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Ճառատանս բացման առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ

Alimentation Franco - Orientale

E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN

7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ձոխ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու։ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

ցեր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մասնագէտը կ՚ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժ. 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ...

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր...

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն

ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ” ԳՐԱՏՈՒՆ

ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք, տոմար, գրադարանի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։

ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱԲԵՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։

կ՚ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար։

Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agop Han, Tchakmakdjilar, Stamboul,

ՍՏԱՑԱՆՔ ՆՈՐ ՓԼԱՔՆԵՐ

Հայերէն.— Կոմիտաս Վարդ.ի, Թուրքերէն երգեր.— Ի... պուրի Ճէմիլ, Հաֆըզ Եաշար, Աշիր, Իպրահիմ, Քէմանի Սե... Թաս.ի, Թագսիմ, կազէլ եւ շարքըներ, զեղչեալ գիներով։

Դիմեցէք՝ Արեւելեան նպարավաճառ Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆի

28, Rue Le Sage, PARIS (20e) — Téléphone : Ménil. 61-...

Métro Belleville : Tramway 5 et...

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

“ԻՄ ԳԻՐՔԸ„

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ կը գտնուի Յառաջի խմբագրատունը, Պալենց գրատուն եւ տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins.

լոյս տեսաւ վերջին թիւը, սրամիտ ծաղրանկարներով եւ ճոխ ու զուարթ բովանդակութեամբ։

ԳԻՆ ՄԷԿ ՖՐԱՆՔ

փնտռեցէք ամէն կողմ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

“ՅԱՌԱՋ„ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

«Բարձր Հայք» ճաշարանը 202, Rue Boileau, Արարատ ճաշարանը 116, Tête d'Or. Թերթին գործակալն է Պ. Կարօ Կէնճեան, 202, Rue Boileau.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

Յուզիչ, սրտագրաւ եւ հետաքրքրական վիպակ մը, առնուած ցափուհիներու կեանքէն։ Հերոսը երիտասարդ մըն է որ կ՚ուզէ ցափութիւնը արդիլել, և. . .

40 էջ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

ՓՈՍՏԻ ԾԱԽՔ ՁԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ «Լուսաբաց»ի գործակալներուն։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇ»Ը

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ԿԱՎՌՕՇԻԿ»Ը

Ամէն ինչ զուարթ ակնոցով

կեանքը քրքիջով, ծիծաղով

ԳԻՆ 1 ՖՐԱՆՔ 50

Կ՚ՈՒՋՈՒԻՆ

Ամենգ... ծուլթեա... աշխատաւորուհիներ եւ ... ուներ կանանց լիւքս ձեռ... զէններու համար։ Էնքր... սիօն, պուատօն, փուան... Դիմել՝ նմոյշներով առա... 27 Arcade Champs E... Claridges Shop.

ՍԱԿԱՐԱՆ

27 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի) 100	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի »	or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր » »	Lire
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Լէյ 100 հատը	Ley
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	
» II	»	
» III	»	
Թուրքի երկթ-ղ.	Lots turcs	

IMPRIMERIE - MASSIS - ...

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant : H. TEUR...

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
29
ՅՈՒԼԻՍ
1927

29 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 401

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԽՕՍՔ

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

Աղեքսանդրիոյ Թեմական ընդհ. ժողովի ատենագրութեան մէջ (26 Յունիս 1927) զետեղուած է ամբաստանագիր մը, Եգիպտոսի առաջնորդ Թորգոմ եպսկ.ին դէմ։

Ամբաստանագիրը պատրաստուած է, Թեմական ժողովէն ընտրուած յատուկ յանձնաժողովի մը կողմէն եւ կը բաղկանայ 10 կէտերէ։ Ամբաստանագրի երրորդ կէտը կը վերաբերի քաղաքական մատնութեան մը, զոր առաջնորդը ժամանակին կատարած է, ապօրինութիւններուն դէմ բողոքող ժողովրդական յանձնաժողովի եօթը անդամները իբրեւ անիշխանական մատնանշելով կառավարութեան եւ պահանջելով անոնց Եգիպտոսէն հեռացումը։

Աղեքսանդրիոյ Թեմական վարչութեան անդամներէն Պ. Տեմաք Թիւթիւնճեան, հաստատելով մատնութեան պարագան, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ժողովին.—

«... կառավարիչին մօտ գացի (իբրեւ ներկայացուցիչ օտար ...ութեան մը) հպատակութեան վերաբերեալ մէկ երկու թղթատար ձեռքս առած...»։

«... քիչ յետոյ կառավարիչին քով եկաւ առաջնորդարանի ...գուցեալ դիւանապետը, որ երբ տեսաւ, գիս պահ մը վարանեցաւ, յետոյ յառաջանալով մօտեցաւ կառավարիչին եւ անոր ականջէն ...եր մը փսփսաց ու ձեռքը բռնած թուղթ մը յանձնեց անոր։ կառավարիչը ի պատասխան ըսաւ, «ըսէք սրբազանին որ ապահով ...փստահ ըլլայ, մէկ երկու օրէն կը կարգադրուի»։

«... կառավարիչը թուղթը կարդալով, հարցուց ինծի. «կը ...նչնա՞ք Տոքթ. Գըլըճեանը», այո, ըսի։ «կը ճանչնա՞ք Մեսրոպ ...րատունեանը, եւ այսպէս եօթը անուններ։»

Տրուած վկայութենէն կ'երեւի, որ իրողութիւնը անժխտելի է։ Եթէ ամբաստանագրի մէջ յիշատակուած միացեալ ինը ...տերն ալ չըլլային, այս մէկ հատիկ փաստը բաւական էր, Թորգոմ եպիսկոպոս շատոնց երեսը սեւ քօղ մը քաշէր ու ...նք մը ապաստանէր ապաշխարութեան համար։

Զինադադարէն յետոյ անոր հետեւած են ուրիշ «սրբազան»ներ, որոնք նոյնպիսի զէնքեր գործածած են իրենց իրաւունքներուն պաշտպան կենալու համարձակութիւն ունեցող ...նհատներու եւ խմբակցութիւններու դէմ։

Ուրիշ սեւհոգի «սրբազան» մը, որ տարիներէ ի վեր իր ...ղէտ գոյութիւնը կը պարտադրէ յունահայ գաղութին, իր ...թոռը ձեռքէ չփախցնելու համար. քանի մը անգամ դիմեց ...նպիսի անարգ միջոցներու, ժունալով մը կառավարութեան ցոյց տալով խումբ մը պատուաւոր հայրենակիցներ, իբրեւ վտանգաւոր տարրեր յունական պետութեան, որոնք կապ կը ...նեն մակեդոնական հակահելլէն կազմակերպութեան հետ։

Դեռ թարմ են մեր մտքին մէջ պուլկարահայ գաղութի վերջին դէպքերը։ Բազմաթիւ քաղաքական քսութիւններէ յետոյ, ...նքան յանդուգն անամօթութեամբ մը, կաթողիկոսական ...տտուիրակ Գարեգին եպիսկոպոսը կառավարութեան ցոյց ...ուին իբրեւ վտանգաւոր մէկը, ջնջել տալու համար անոր ...գէի իրաւունքը եւ արգիլելու Պուլկարիա մուտքը։

Եթէ պրպտելու ըլլանք, տակաւին նման շատ տխուր փաստեր կրնանք գտնել, որոնք կը յայտնաբերեն բարքերու տխուր ...կում մը մեր բարձր եկեղեցականութեան մէջ։

Այս գարշելի գործելակերպը շատ աւելի ստոր ու այպանելի կը դառնայ, երբ նկատի ունենանք, որ անոնց միակ շուրջինթն է իրենց գրաւած աթոռին վրայ ամուր մնալու ...րմաջը։

Այնքան միամիտ չենք, հաւատալու համար, թէ՛ այս «սրբազան»ները այնքան յանդգնութիւն ունին իրենք իրենց գլխուն ...տարելու նման վտանգաւոր շահատակութիւններ, եթէ անոնց ետեւը չգտնուին, մութին մէջ պահուած խմբակներ կամ ...նհատներ, որոնք թեւ ու թիկունք կը հանդիսանան անոնց։

Այս մարդիկը մեզի անծանօթ չեն։ Այնպիսիներ են, որոնք, ...տահականօրէն սպրդած են զանազան հաստատութիւններու եւ կամ պաշտօններու մէջ եւ կը սարսափին հանրային ...շուեստութենէ կամ ժողովրդավար կազմակերպութիւններէ։ ...ագնուած առաջնորդ «սրբազան»ներու պաշտօնական դիրքին ...տեւ, զանոնք կը մղեն ծայրայեղ ապօրինութիւններու, երաւանք դիրքերը ամուր պահելու դիտաւորութեամբ։

Այս տեսակէտէն եգիպտահայ գաղութը կրնայ համարուիլ ...սականը, որովհետեւ, այդ գաղութին մէջ շատ աւելի ուժեղ ...զդեցիկ են «երեւելի»ները եւ հրապարակաւ առաջնորդին ...տ միասին կ'արհամարհեն ժողովրդավարական բոլոր պահանջներն ու շարժումները։ Այս է պատճառը, որ այնքան ...յթակղութիւններէ յետոյ Թորգոմ եպիսկոպոս տակաւին կը ...այ իր աթոռին վրայ ու կը պայքարի, ամէն տեսակ զէնքեւ ժողովրդավարութեան դէմ։

Տխուր է այս պատկերը մեր գաղութային կազմակերպութեան տեսակէտէն, բայց այս է անժխտելի փաստը։

Դժբախտաբար, ինքզինքը քաղաքական կուսակցութիւն ...մարող խմբակցութիւն մը կայ ամէն տեղ, որ կը փորձէ ...շտպան կանգնիլ այս տգեղ արարքներուն եւ կ'աշխատի ...ւսափողական ձեւերով հանրային ուշադրութիւնը վրիպեցնել, փոխանակ հանգամանօրէն քննելու հրապարակ դրուած ...եղութիւնները։ Այսպէս, անհնար պիտի ըլլայ մեր ազգային կեանքին մէջ ներդաշնակութիւն ստեղծել։

Մենք միայն ցոյց տուինք պառակտումի աղբիւրները։

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ԸՆԵԼԻՔԸ

*Վերջերս Նիւ Եորքի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի շրջանի Պատգամաւորական ժողովը, որու փակումէն վերջ, ըստ աւանդական սովորութեան, հրապարակային մեծ ժողով մը գումարուեցաւ, տեսակ մը հրապարակային հաշուետուութիւն ընելու համար Պատգամաւորական ժողովի քա-*ղաքական *ուղեգծի մասին։*

Այս առթիւ Հայրենիք կը գրէ՝ «Մեր ընելիքը» խորագրով (15 Յուլիս).

«Չորս հիմնական գաղափարներ առանձնապէս շեշտուեցան եւ խանդավառ արձագանգ գտան ունկնդիր բազմութեան մէջ։

«Ա.— Հայ ժողովուրդը, իր գոյութիւնը պահպանել կարենալու համար, պէտք է ազատ ու անկախ ըլլայ եւ իր պատմական հայրենիքի տէրը դառնայ, որքան ալ մեծ զոհողութիւններ պահանջուին ատոր համար։

«Բ.— Մեր պատմական հայրենիքը շրջապատող Թուրք-Թաթարական ցեղերու միացման ճամբուն վրայ գտնուող հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութիւնը մահացու վտանգի ենթակայ է, եւ հետեւաբար անհրաժեշտ է ամէն միջոց ձեռք առնել՝ այդ վտանգը կասեցնելու համար։

«Գ.— Հայ ժողովուրդը գալիք փոթորիկներու առեն պէտք է իր յոյսը դնէ գերազանցապէս *իր սեփական ուժերուն վրայ* եւ առաջուան պէս ինքզինքը պէտք չէ օրօրէ ու ջլատէ ուրիշներու օգնութեան խաբուսիկ յոյսերով, որոնք, ինչպէս միշտ, առաջիկային եւս կրնան աղիտաբեր ըլլալ։

«Դ.— Քաղաքական գալիք փոթորիկի պահուն պէտք է որ վերջ գտնեն մեր ազգ. ուժերը ջլատող ներքին կռիւները, եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է այն միակ հայ քաղաքական կազմակերպութիւնը, որ կարող է եւ պարտաւոր է իր երկաթէ բռունցքով համերաշխ գործակցութեան համազգային կառքին լծել հայկական բոլոր ուժերը, առաւելագոյն արդիւնքը կարենալ ստանալու համար թէ, մեր գոյամարտի եւ թէ մեր ազատամարտի համար միւող ու միուելիք օրհասական պայքարներուն մէջ։

«Նկատի ունենալով, որ մերձաւոր ապագային խիստ հաւանական են բախտորոշ իրադարձութիւններ մեր մայր հայրենիքի շուրջը, հայ ժողովուրդը պարտաւոր է ամենայն լրջութեամբ *նախօրօք պատրաստուիլ* գալիք վտանգները լաւագոյն կերպով դիմագրաւելու համար։

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը քալէ ազգին կենսական շահերու, պահանջներու եւ իղձերու ճամբով, եւ ազգն ալ բնականաբար պարտաւոր է քալել Դաշնակցութեան հետ, եթէ կ'ուզէ քալել դէպի իր փրկութիւնն եւ վերջնական յաղթանակը...»։

ՊՈԼՍՈՅ ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻՆ

Պոլսոյ Քաղաքապետութեան պատրաստած վիճակագրութեան համաձայն, Յուլիսի երկրորդ շաբթուան ընթացքին, Պոլսոյ մէջ ծնած են 27 երախայ եւ մեռած են 312 հոգի։ 27 նորածիններէն 20ն ալ մեռած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պարսկաստան եւ քրտական շարժումները

Պարսկաստանի մեր թղթակիցը կը գրէ.—

Պարսիկ կառավարութիւնը շատ ուժեղ կերպով կ'ամրացնէ պարսկա-քրտական սահմանները։ Մասնաւորապէս բուն պարսկական Քիւրտիստանի մէջ կառավարութիւնը մեծաքանակ զօրքեր կուտակած է։ Նախկին պատերազմական Նախարար Ապտուլլահ խան Թահմասբին, այժմ կը գտնուի պարսկական Քիւրտիստանի մէջ, ուր շինել կուտայ զօրանոցներ, կամուրջներ եւ խճուղիներ (դէպի Համատան)։

Ատրպատականի կամ հիւսիս-արեւմտեան զօրաբանակի ընդհանուր հրամանատար Ահմէտ խանն ալ գացեր է քրտական սահմանագլուխը, ուր երկու ամիս առաջ պարսից զօրքերու եւ Քիւրտերու միջեւ լուրջ կռիւներ տեղի ունեցան, բայց Քիւրտերը պարտուեցան Սարդաշտի ճակատին վրայ եւ փախան։ Մուսուլի եւ պարսկական սահմաններու վրայ այժմ կը գործէ Բարզանի նշանաւոր Շէյխ Մահմուտը։

Ըստ երեւոյթին, Պարսիկները մեծ մտահոգութեան մատնուած չեն քրտական շարժումներու առթիւ, մանաւանդ, որ Քիւրտերու հարուածները բնաւ Պարսիկներու դէմ ուղղուած չեն, այլ Թուրքիոյ դէմ։ Եթէ Քիւրտերը անխոհեմութիւն ունենան հարուածել Պարսկաստանը, իրենց համար շատ վտանգաւոր կացութիւն մը պիտի ստեղծեն, ինչ որ կը վնասէ անոնց ազատագրական շարժումներուն։

Սովուջբուլաղի ուղղութեամբ, Քիւրտերը քանիցս փորձեցին անցնիլ պարսկական սահմանը եւ գրաւել Ջագէթ գիւղը, բայց չյաջողեցան։

Պարսից զինուորական իշխանութիւնը շատ աչալուրջ կերպով կը հսկէ սահմաններու վրայ քրտական ոտնձգութիւններու դէմ։ Բայազիտի եւ շրջաններու, Ալաշկերտի դաշտի եւ Վանի ծովափերու մօտերը ապրող ցանցառ թիւով քիւրտ խաշնարած բնակչութեան մեծ մասը վերջերս Թուրքերու ձեռքով կոտորուած է, իսկ մաս մըն ալ տեղահանուած դէպի Ներսերը։ Հակառակ մամուլի աղմուկին, ցարդ Անատոլուի մէջ դուրսէն եկող Թուրք գաղթականներ չկան։

⁂ *Պէյրութէն հաղորդուած լուրի մը համաձայն, բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան իրաքեւպարսիկ սահմանին վրայ, Պէննի Քէնանէ աշիրէթին եւ պարսիկ ուժերուն միջեւ։ Միջագետքի կառավարութիւնը կարեւորութիւն կուտայ այս դէպքերուն։*

Սարսափը Ուկրայինայի մէջ

Լեմպերկէն կը հեռագրեն «Էնթրանսիժան»ի Յուլիս 25 թուականով.—

Խարքովէն առնուած լուրերու համաձայն, Ուկրայինայի մէջ տիրող սարսափը մեծ համեմատութիւններ առած է եւ կը յիշեցնէ 1920ին Մոսկուայի վարիչներուն կողմէ հարաւային Ռուսիոյ մէջ գործադրուած հալածանքի վարչաձեւը։

Պզտիկ քաղաքներու եւ գիւղաքաղաքներու մէջ, մանաւորապէս Փլոսքիրովի, Վիննիցայի եւ Հումանի մէջ բազմաթիւ գնդակահարումներ տեղի ունեցած են, մեծ մասամբ Կէփէուի հրամանով, առանց դատաստանի։ Երեք օրուան մէջ մահապատիժի ենթարկուածներուն թիւն է 120 հոգի։

Միւս կողմէ, կը հաղորդեն թէ շատ տեղեր շարունակական հալածանքի ենթակայ ժողովուրդը ըմբոստացած է խորհրդային պահակներու եւ ոստիկաններու դէմ։ Ապստամբներու ջոկատներ յաջողած են սպաննել Պրաքլավի եւ Զվինօկրոտքի սովետներուն 25 անդամները եւ Կէփէուի բոլոր պաշտօնեաները։

ԽՄԲ.— Այս լուրերը ուրիշ աղբիւրէ հաստատուած չըլլալով, վերապահութեամբ կը հաղորդենք։

Ռազմափորձեր Ռուսիոյ մէջ

Խորհրդային թերթերը կը յիշեցնեն պատերազմի օրերը։ Տենդագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին։ Նշանաձգութեան փորձեր, զէնքի վարժութիւններ, զինուորական դասախօսութիւններ Ռուսիոյ ամէն կողմը։

Նովորոսիսկի մէջ տեղի ունեցած է աւելի մեծ փորձ մը, զոր «Մուրճ-Մանգաղ» կը նկարագրէ այսպէս.—

Յուլիս 10ը յայտարարուած էր ռազմափորձի օր։ Երկու բանակներ, կարմիր եւ սպիտակ, պատերազմեցան գրաւելու համար քաղաքը։ Նովորոսիսկը կը գտնուէր ճերմակներուն ձեռքը։ Հիւանդապահուհիներ, կարմիր Խաչը իր սպայակոյտով կը մասնակցէին պատերազմին։ Գնդացիրները ռումբ կը նետէին եւ կ'արձակէին անվնաս կազեր։ Զինուորները հակակազային դիմակներ կ'անցընէին երբեմն։ Կարմիրներ անցան յարձակողականի։ Եւ վերջապէս գրաւեցին Նովորոսիսկը։

Ժողովուրդը, խռնուած մայթերուն վրայ, կը դիտէր «պատերազմը»։

Նման փորձեր, ինչպէս տեղի ունեցան Լոնտոնի մէջ, տեղի կ'ունենան բովանդակ Ռուսիոյ մէջ։ Նաեւ Հայաստանի մէջ։ Այս պատերազմները կը կատարուին եւ զինուորական դասախօսութիւններ կը տրուին ռուսական արդի պատերազմական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆԱՀՐ ԷԼ ՕՄԱՐԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հայաստանի խորհր. կառավարութեան կողմէ Նահր-էլ-Օմարի գաղթ. կոմիտէին եւ Պաղտատի ազգ. իշխանութեան ղրկուած են հարցարաններ, որոնցմէ մէկ մէկ օրինակ տրուած է Հայաստան ներգաղթել ցանկացող ընտանիքներուն։ Այս վերջինները ստորագրելով հարցարանները, վերադարձուցած են յիշեալ մարմիններուն, որոնք իրենց կարգին զանոնք ղրկած են Հայաստանի խորհր. կառավարութեան՝ ներգաղթի արտօնութիւն ստանալու համար։

Նահր էլ Օմարի գաղթականութեան մեծագոյն մասը արձանագրուած է, սակայն կասկածելով որ արտօնութիւն չպիտի ստանան Հայաստան մեկնելու, արձանագրուած են նաեւ Մուսուլի կողմը հաստատուելու ցանկին մէջ, անյաջողութեան պարագային ատկէ չզրկուելու կանխահոգութեամբ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ազգակ կը գանգատի թէ Եգիպտոս դեռ բանակցութեան մէջ մտած չէ Թուրքիոյ հետ, եգիպտացի թուրքերուն հպատակութեան խնդիրը լուծելու համար, ինչպէս կը տրամադրէ Լօզանի դաշնագիրը։ Եգիպտական կառավարութիւնը ինքնագլուխ պատրաստած է օրէնք մը, որ եթէ գործադրուի, պատճառ պիտի դառնայ տասնեակ հազարաւոր թուրքերու իրաւազրկման։ Եգիպտոսի մէջ 150,000 թրքահպատակներ կան. մինչդեռ անոնց թիւը 50,000ի պիտի իջնէ, նոր օրէնքին վրայ։

ԹՈՒՐՔ ԿԻՆԵՐԸ Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ...

Թուրք կիներու Միութիւնը մօտիկ յարաբերութեան մէջ է Միջազգային կիներու Միութեան հետ։ Շարունակ տեղեկութիւններ կը ստանայ կիներու նուաճումներու մասին, եւ կ'աշխատի անմիջապէս հետեւիլ անոնց։

Թուրք կիներու Միութեան նախագահը, Նէզիհէ Մուհիտին հանըմ, որ կ'աշխատի Թուրք կիներու համար ապահովել ոստիկանական պաշտօններ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է թերթերուն.

Գերմանիոյ մէջ կիները ոստիկանութիւն կ'ընեն արդէն, եւ լաւագոյն արդիւնքը տուած է այս պարագան։ Պերլինի մէջ կը պաշտօնավարեն 20 կին ոստիկաններ։ Օր. Վէյ Քինկ Պերլինի ոստիկանական ոճրային ճիւղին խորհրդական ընտրուած է։ Երբ եւրոպացի կիները ոստիկանական պաշտօններ կը վարեն, ինչո՞ւ Թուրք կիները չհետեւին անոնց։ Այժմ, այրերու եւ կիներու միջեւ տարբերութիւն չկայ։ Ուրեմն, անհրաժեշտ է որ մեր երկրին մէջ ալ Թուրք կիները ստանան ոստիկանական պաշտօններ։ Մեր Միութիւնը պիտի քննէ երկրին պայմանները, որոշում տալու համար այս մասին։

Թուրք խմբագիր մը, չարաճճի հետաքրքրութեամբ, կը հարցնէ նախագահին.

— Եթէ ձեզ ընտրենք կիներու ոստիկանական ճիւղին պետ, կ'ընդունի՞ք այդ պաշտօնը։

— Ո՛չ, ատիկա իմ գործս չէ։ Ես ոստիկանական պաշտօն չեմ ստանձներ։ կրնամ ուսուցիչ ըլլալ, կամ երեսփոխան ընտրուիլ։ Սակայն Միութեան մէջ կարեւոր հոսանք մը կայ, որ կ'ուզէ ոստիկանական պաշտօններ ստանձնել։ Ունինք շատ Թուրք կիներ, որոնք կը փափաքին ոստիկան արձանագրուիլ։ Անոնք համոզուած են թէ պիտի յաջողին այդ ասպարէզին մէջ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԲԱՆՈՒՈՐ.-ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

(27 ՄԱՅԻՍ 1923 - ՀԱՄԲՈՒՐԿ)

Երկրորդ Միջազգայինի, պատերազմի հետեւանքով անգործութեան դատապարտուելէն մինչեւ բանուորական-ընկերվարական միջազգայինի կազմութիւնը, շուրջ տասը տարուան շփոթ շրջան մը կ'երկարի: Պատերազմը, յանկարծօրէն կասեցուցած էր ընկերվարական ամէն միջազգային ճիգ: Մեծապանդի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին եւ ո'չ իսկ մէկ անգամ Երկրորդ Միջազգայինի դիւանը հաւաքուած էր: Բանի պատերազմը կ'երկարաձգուէր՝ միջազգային գործունէութեան մը պէտքը աւելի կը շեշտուէր: Առաջ փորձեր, այդ ուղղութեամբ, եղան, նախ հոլանտօ-սկանտինաւեան կոմիտէի մը կողմէ, որ կ'աշխատէր 1917ին, Ստոքհոլմի մէջ հրաւիրել միջազգային համաժողով մը: Փորձը անցաւ ձախող: Մինչ այդ, վրայ հասաւ զինադադարը: Պատերազմէն վիրաւոր մարդկութեան մէջ, աւելի քան երբեք անհրաժեշտ դարձած էր, ընկերվարութեան միջազգային գործունէութիւնը: Միջազգայինի մը ծոցին մէջ, վերահաւաքուելու փափաքը, հետզհետէ աւելի կը զօրանար բոլոր երկիրներու ընկերվարական կուսակցութիւններուն մէջ: Եղան փորձեր: Հրաւիրուեցան յաջորդաբար խորհրդաժողովներ՝ Պեռնի մէջ 1919ին, Լիւծեռնի մէջ 1919ի Օգոստոսին եւ Ժընեւի մէջ 1920ի ամրան: Մինչ այդ, Խորհրդային Ռուսիոյ քաղաքական վարկի ամենաբարձր շրջանին — ընկերվարական տեսակէտէ — Մոսկուայի մէջ կազմուած էր արդէն՝ համայնավար Գ. Միջազգայինը, որ իր կարելին կ'ընէր, ընկերվարական կուսակցութիւնները կամ ամբողջ իրենց կազմերով կամ հատուածականօրէն իր ծոցը ամփոփելու՝ նոյն ատեն անուանարկելով անոնց ղեկավար տարրերը:

Գ. Միջազգայինի կազմութենէն քիչ յետոյ, որոշ կուսակցութիւններ որ չէին փափաքեր պատկանիլ՝ ո՛չ մէկ եւ ո՛չ ալ միւս Միջազգայիններուն, աւստրիական ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդութեամբ հիմնեցին Վիէննայի մէջ «ընկերվարական կուսակցութիւններու բանուորական Միջազգային միութիւն»ը, որ ծանօթ է Վիէննայի կամ երկուքուկէս Միջազգայինին անունով: 1922ի սկիզբները, Ապրիլին, երբ ընկերվարական ուժերու դասակարգութիւնը արդէն աւարտած էր որոշ չափով, Վիէննայի միութիւնը, յաջողեցաւ Պերլինի մէջ գումարել, ընկերվարական այս երեք կազմակերպութիւններու գործադիրները, մէկ ու ամբողջական Միջազգայինի մը կազմութեան համար: Հազիւ քանի մը շաբաթ յետոյ, դժբախտաբար այս փորձը վիժեցաւ գլխաւորաբար համայնավարներու անհաշտ ու խարդախ ընթացքին հետեւանքով՝ որոնք Պերլին եկած էին՝ ո՛չ թէ նոր Միջազգային մը հիմնելու՝ հապա որոշ կազմակերպութիւններ Գ. Միջազգայինին շահելու համար: Քանի մը ամիս յետոյ, արեւմտեան ընկերվարականները, խրատուած, այլեւս, ձեռք քաշեցին ասոս համայնավարներու հետ հաշուի նստելէ ու աշխատեցան հիմնել նոր Միջազգային մը որ պիտի համախմբէր՝ համայնավարներէն զատ միւս բոլոր կազմակերպութիւնները: 1922 Դեկտեմբերին, Երկրորդ եւ Վիէննայի Միջազգայինի ներկայացուցիչները, առաջին անգամ ըլլալով հաւաքուեցան Լահէյ եւ ընտրեցին գործի կոմիտէ մը որ շուտով ամբողջ աշխարհի ընկերվարական ու բանուորական կուսակցութիւնները հրաւիրեց համաժողովի, սրտառուչ կոչով մը, որուն յաջողութիւնը սպասուածէն աւելի մեծ եղաւ: 630 պատգամաւորներ աւելի քան 30 երկիրներէ՝ հաւաքուեցան Համպուրկ ու ամբողջ հինգ օր վիճեցան հիմնական խնդիրներու շուրջ, որոնց գլխաւորն էր նոր Միջազգայինի կազմակերպութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վիէննայի խորհրդաժողովը, կը զուգադիպէր Համպուրկի համաժողովին, որուն հրաւիրուած էր նաեւ մեր կազմակերպութիւնը՝ որպէս Բ. Միջազգայինի նախկին անդամ: Ընկերներ Միքայէլ Վարանդեան, Արշակ Ջամալեան եւ Վ. Համբարձումեան ներկայացուցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Համպուրկի համաժողովին մօտ:

Համաժողովի նախօրեակին, Վիէննայի Միջազգայինը ընդունած էր բանաձեւ մը՝ դիւրացնելու համար ձուլումը:

Այսպէս է որ 1923 Մայիսի 27ին, Համպուրկի մէջ հիմնուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինը, որ ահա չորս տարուան կեանքէ յետոյ՝ մեզի կը ներկայանայ աւելի՛ զօրաւոր ու աւելի՛ կազմակերպուած: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, առաջին վայրկեանէն իսկ յարեցաւ այս մեծ կազմակերպութեան, շուտով յաջողեցաւ նաեւ իր ներկայացուցիչը (ընկ. Ա. Ջամալեան) ունենալ գործադիր մարմինին մէջ ու չորս տարի է ահա՛ կանոնաւորաբար կը հետեւի անոր աշխատանքներուն:

* *

Ընկերվարական Բանուորական Միջազգայինի հիմնական օրէնքը կամ սահմանադրութիւնը կը բացուի հետեւեալ յայտարարութեամբ.— ընկերվարական Միջազգայինը՝ միութիւնն է կուսակցութիւններու, որ կ'ընդունին որպէս սկզբունք՝ աշխատաւորներու տնտեսական ազատագրութիւնը դրամատիրական տիրապետութենէն եւ որպէս նպատակ՝ կառուցումը ընկերվարական հանրապետութեան ինչպէս նաեւ կ'ընդունին դասակարգային պայքարը որ կ'արտայայտուի բանուորական կազմակերպութիւններու անկախ, քաղաքական եւ ճարտարարուեստական գործունէութեան մէջ, որպէս միջոց մը այդ նպատակը իրագործելու:

Ընկերվարական-Բանուորական Միջազգայինի նպատակն է միացնել իրեն յարած կուսակցութիւններու գործունէութիւնը, կազմակերպել հասարակաց կենդանի գործը եւ իրագործել ամբողջական միութիւնը ընկերվարական-բանուորական Միջազգայինի, որպէս խարիսխ այդ կազմակերպութեան:

Միջազգայինի սահմանադրութիւնը կազմակերպութեան համար կը նախատեսէ հինգ մարմիններ, որոնք իրաւասութեան եւ գերակայութեան կարգաւ հետեւեալներն են: 1. Միջազգային համաժողովը (le congrès International) 2. Միջազգայինի գործադիրը (L'Exécutif) 3. Միջազգայինի դիւանը (le Bureau), 4. վարչական յանձնաժողովը (la commission administrative) եւ 5. քարտուղարութիւնը:

Սահմանադրութիւնը համաժողովին մասին կը տրամադրէ հետեւեալը.— Համաժողովը կը հրաւիրուի Գործադիրին կողմէ՝ երբ քաղաքական դէպքերը կը պարտադրեն, բայց առնուազն երեք տարին անգամ մը: Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն իրաւունք ունի համաժողովին մէկ պատուիրակ ղրկելու 3000 անդամի դիմաց՝ պայմանաւ որ ո՛եւէ կուսակցութիւն 50էն աւելի պատգամաւոր չունենայ:

Գործադիրին մասին հետեւեալը.— Գործադիրին անդամները կը նշանակուին կուսակցութիւններու կողմէ: Իւրաքանչիւր կուսակցութեան պատգամաւորներու թիւը համեմատական է համաժողովին մէջ կուսակցութեանց ունեցած ձայնի իրաւունքին:

Դիւանի մասին յետագան.— Գործադիրը կ'ընտրէ իր մէջէն ինը անդամէ բաղկացած դիւան մը որ կրնայ՝ հարկ եղած ատենը շուտով հաւաքուիլ: Դիւանի անդամները, որքան որ կարելի է, պէտք է ըլլան տարբեր երկիրներէ:

Վարչական յանձնաժողովի և քարտուղարութեան մասին հետեւեալը.— Գործադիրը կը նշանակէ այն քաղաքը ուր Միջազգայինը պիտի ունենայ իր քարտուղարութիւնը եւ կ'ընտրէ մէկ կամ աւելի քարտուղարներ եւ գանձապահ մը: Այն երկրին մէջ ուր քարտուղարութիւնը հաստատուած է, գործադիրը կը նշանակէ վարչական յանձնաժողով մը որ կը բաղկանայ՝ քարտուղարներէն, գանձապահէն, նոյն երկրին գործադիրի մօտ ունեցած պատուիրակներէն եւ երեք ուրիշ անդամներէ որ կ'ընտրէ գործադիրը եւ որ կը բնակին այդ երկրին մէջ:

Ուրեմն՝ Բ. Ը. Միջազգայինի գլխաւոր երեք մարմիններն են՝ համաժողովը, գործադիրը եւ դիւանը: Համաժողովը կը կազմէ կազմակերպութեան օրէնսդիր մարմինը ու ընդհանուր գիծերուն մէջ, կը գծէ կազմակերպութեան ընդհանուր քաղաքականութիւնը: Իսկական գործը վարողը Գործադիրն է, որ հետեւելով հանդերձ համաժողովի ցուցումներուն, կը վայելէ որոշ անկախութիւն, մէկ համաժողովէն միւսը: Դիւանը կը զբաղի ընթացիկ հարցերով ու Գործադիրի աշխատանքներու պատրաստութեամբ: Արդ, անտարակոյս, Միջազգայինի իրական քաղաքականութիւնը վարողը Գործադիրն է որուն կազմէն կախում ունի Միջազգայինի գործունէութեան ուժգնութիւնը: Ամէն կուսակցութիւն անշուշտ, արդար փառամոլութիւնը ունի մտնելու գործադիրէն ներս որ շատ հիւրընկալ չէ: Սկիզբները Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը և հրէական Poalé Zion կուսակցութիւնը ունէին միասին մէկ պատգամաւոր: 1924 Յունիսէն սկսեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը առանձին ունի իր պատգամաւորը:

Բ. Միջազգայինը հսկայ գործ ունի իր առջեւը: Տակաւին ընկերվարական ու բանուորական բոլո՛ր ուժերը համախմբուած չեն իր մէջ: Դեռ, բաւական մեծ թիւով աշխատաւորներ կը մնան Գ. Միջազգայինի շարքերուն մէջ: Աւելի քան երբեք, յետաշրջականութեան, սպառնացող մակընթացութեան առջեւ, անհրաժեշտ է ուժերու համախմբումը: Խրատուած 1914ի փորձութենէն, պէտք է մաղթել որ Միջազգայինը կարենայ բանուորական միութիւնը գլուխ հանել ու առաջնորդել միջազգային աշխատաւորութիւնը:

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ԳՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՎՔ-ԿԷՕԼՃԻԿ, պատկերազարդ: Գրեց՝ Կիւրեղ Խրայեան: Ութածալ, էջք 302: Մարսէյլ, տպ. «Ճրագ», 1927:

Մէկ շունչով կարդացի Պ. Կիւրեղ Խրայեանի «Ծովք-Կէօլճիկ»ը, որ սկիզբէն մինչեւ վերջը հայրենասիրութիւն կը բուրէ, եւ նոր սերունդին անզգալապէս ցոյց կու տայ իր կատարելիք դերը Հայաստանի վերակազմութեան գործին մէջ:

Երանի՛ թէ ամէն գրիչ շարժող՝ Պ. Խրայեանի պէս գրի առնէր իր գաւառին տարագրութեան պատմութիւնը, որ իբրեւ յուշարձան պէտք է փոխանցուի մեր ապագայ սերունդին:

Այս մասին գնահատելի է Պ. Խրայեանի փորձը, եթէ կարելի է «փորձ» անուանել զայն, որուն մէջ մանրամասնութեամբ նկարագրուած են Մեծ Եղեռնի ժամանակ Ծովքի շրջանին մէջ կատարուած խժդժութիւնները:

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

ՄԱՐԶԱՆՔ ԹԷ ՄՐՑԱՀԱՆԴԷՍ

«Բուժանք» իր վերջին թիւին մէջ անդրադառնալով «Յառաջ»ի բաժակի մրցումին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ ըսած ենք, մարմնակրթութիւնը, այնպէս ինչպէս ըմբռնուած է եւ կը կիրարկուի ներկայիս, մարզախաղի (sport), մրցումներու եւ մրցանիշ կոտրելու ձեւին տակ, զանազան ժողովուրդներուն եւ անոնցմէ ընդօրինակելով մեր մէջ, գրեթէ չի նպաստեր հայ սերունդի ֆիզիքական զարգացման, որուն այնքան պէտք ունի. աւելի ճիշդ, մեծ մասը կը զրկէ իսկական մարմնակրթութեան բարիքներէն:

Ֆրանսայի մէջ, ցեղը ֆիզիքապէս զարգացնելու եւ վերանորոգելու նպատակով, թէ անհատները, թէ մամուլը եւ թէ պետութիւնը, նիւթական, բարոյական եւ ֆիզիքական ջանք չխնայեցին մարզախաղի (sport) ժողովուրդի լայն խաւերուն մէջ տարածման համար: Եւ սակայն ղեկավար շրջանակները հետզհետէ կը գիտակցին թէ այդ ուղղութեամբ թափուած աշխատանքը շատ քիչ ծառայած է իր նպատակին եւ յանգած է, առաւելն, ընտրեալ ախոյեաններու փաղանգի մը կազմութեան: Իսկ ժողովուրդին այն մասը որ ամէնէն աւելի պէտք ունէր ֆիզիքական զարգացման — երիտասարդութիւնը — համեմատաբար շատ քիչ օգտուած է անկէ: Փաստ այն որ, զինուորութեան կանչուած երիտասարդութեան 100ին 50ը միայն ֆիզիքապէս ի վիճակի է իրական զինուորութիւն կատարելու, իսկ մնացեալը, կամ բոլորովին թոյլ ու անպէտ է (100ին 20), կամ առաւելն զինուորական շատ հանգիստ գործ կրնայ կատարել (ըստ հազարապետ Շալանի տեղեկագրին):

Այս աննախանձելի արդիւնքին իսկական պատճառը ուղղակի մարզախաղը չէ, այլ այն սխալ ուղղութիւնը որ ներկայիս տրուած է անոր, իբրեւ նպատակ:

Արդարեւ մարզախաղը, ինքնին, մարմնակրթական սքանչելի միջոց մըն է, եթէ իբրեւ այդ անոր հետեւին: Բոլոր անոնք որոնք մարզախաղի հետեւելու միջոցը ունին եւ կը հետեւին, կրնան հպարտանալ իրենց առողջ կազմով:

Բայց մարզախաղը ինքնաբերաբար կը ծնի մրցելու փափաքը, մրցակիցը յաղթելու տենչանքը, որ կը դառնայ հաճոյք մը, փառք մը, եւ, ի վերջոյ, նպատակ մը, աւելի կամ նուազ շեշտուած զանազան ժողովուրդներուն մէջ, համաձայն անոնց հոգեբանութեան: Այս պատճառով ալ մարզախաղը կը հրապուրէ մասնաւորաբար անոնք, որոնք ֆիզիքական ուժ ունին եւ կարող են մրցիլ: Իսկ այս վերջիններն ալ մասնաւորաբար կը հրապուրուին այն խաղերով որոնք ամէնէն աւելի առիթ կու տան մրցելու եւ կը գոհացնեն, ոչ թէ մարզանքի, այլ յաղթելու փափաքն ու փառքը: Տարակոյս չկայ թէ տկարներն ալ, սկիզբը, կը տարուին դէպի մարզախաղը, բայց անխուսափելի մրցումներու ընթացքին կրուած պարտութիւնները, հետզհետէ կը վհատեցնեն զիրենք եւ կը հեռացնեն թէ մարզախաղէն եւ թէ ընդհանրապէս մարմնակրթութենէն:

Այս պայմաններուն մէջ, այսինքն երբ մարզախաղը կը դառնայ ոչ թէ ֆիզիքական զարգացման, այլ մրցելու, յաղթելու միջոց մը, նոյնիսկ արհեստ մը, ինչպէս ընդհանրապէս ներկայիս, ան իր նպատակին չի ծառայեր եւ նոյնիսկ վնասակար կ'ըլլայ: Որովհետեւ ոչ միայն անմատչելի կը մնայ, իբրեւ մարմնակրթական միջոց, տկարներուն, ֆիզիքապէս անբաւական զարգացում ունեցողներուն, այսինքն բոլոր անոնց որոնք ամէնէն աւելի պէտք ունին ֆիզիքական զարգացումի — սերունդի մը մեծամասնութեան, այլ յաճախ կը տկարացնէ անոնց մէջ մարմնակրթութեան սէրը, եւ զանց առնել կու տայ մարմնակրթական ուրիշ միջոցներ (զանազան խաղեր, մարմնամարզ եւայլն), որոնք նոյնքան կրնան ապահովել սերունդի մը ֆիզիքական վերածնութեան:

Մարզախաղի այս միակողմանի զարգացումի, անոր տրուած սխալ ուղղութեան բերումով է որ ականատես կ'ըլլանք, շատ մը ժողովուրդներու եւ հետզհետէ մեր մէջ, այն անբաղձալի երեւոյթին, որ մատնանշեցինք: Մէկ կողմէ ախոյեաններու փաղանգ մը, միւս կողմէ մարզասէր (՞) հանդիսատեսներու ստուար բազմութիւն մը, որ կը բաւականանայ, իբրեւ մարզանք, ծափահարելով իր սիրած ախոյեանները: Եւ մրցումներն ու ողիմպիականները փոխանակ իրապէս արտայայտելու ամբողջ սերունդի մը ֆիզիքական զարգացման չափանիշը, կը դառնան սովորական մարզահանդէսներ, ուր խումբ մը մարզիկներ իրենք զիրենք կը ցուցադրեն:

Այս կէտին վրայ է որ կը հրաւիրենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի զանազան երկիրներու մասնաճիւղերուն ուշադրութիւնը: Մեր ուժերը այնքան ալ շատ չեն, որ կարենանք զանոնք վատնել միայն ախոյեաններ պատրաստելով եւ մարզահանդէսներ կազմակերպելով:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը պէտք է մարմնակրթութիւնը կազմակերպէ աւելի լայն հիմերու վրայ, ինչպէս կը տրամադրէ իր ծրագիրը, եւ մատչելի դարձնէ զայն գաղութներու մէջ ֆիզիքապէս հետզհետէ փճացող հայ երիտասարդներու մեծամասնութեան: Ամբողջ սերունդն է որ պէտք է մարզուի:

Այս պայմանով միայն Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնայ մնալ իր առաջադրած նպատակի բարձրութեան վրայ եւ իր շուրջ համախմբել բոլոր անհատները եւ միութիւնները որոնք մեր ցեղի ֆիզիքական վերածնութեան հաւատքը ունին:

Բժ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԹՈՐԻՆՈՅԻ ՀԱՅ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Թորինոյէն կը գրեն մեզի. — Կիրակի 10 Յուլիսին Թորինոյի կեդրոնի սինէմա-թատրոններէն մէկը տրամադրուած էր, հայկական Որբանոցի ուսումնական տարեշրջանի փակման հանդէսին համար:

Ընդարձակ թատերասրահը լեցուն էր բարձրաստիճան անձնաւորութիւններով եւ ընտիր հանդիսականներով: Քաղաքին իշխանութիւնները ղրկած էին իրենց ներկայացուցիչները. Ave. Calcagno՝ կառավարութեան կողմէ, Proff. Ottino՝ Քաղաքապետութեան, Prof. Rendo՝ Կրթական նախարարութեան ընդհ. ներկայացուցիչ Piemonteի, Mgr. Maritano Արքեպիսկոպոսարանի կողմէ, Պ. De la Croix՝ ֆրանսական հիւպատոսարանի դիւանապետ, Զօրավար Berruto, Հ. Վարդան Վ. Հացունի՝ տնօրէն Միլանի Մխիթարեան վարժարանի, եւ ուրիշներ:

Հանդէսը սկսաւ թագաւորական քայլերգով Auscilium երգ-
չախումբին կողմէ, որ
նուօրէն եկած էր
փայլը աւելցնելու:
Տիկին Guggi-Sacchi,
նուհի Mazzini կառավ
վարժարանի, ուր հայ որ
ները իրենց քննութ
տուած էին, պետական
հիններու յանձնախումբի
ջեւ, համառօտ տեղեկագ
կարդաց 1926—27 տարե
նին մէջ որբուհիներու
յառաջդիմութեան վրայ,
հօս արտայայտել խօսալ
նոյ տեղեկագիրը.—
«Թորինոյի կեդրոնակ
րոցներու տնօրէնութիւն
տօն յանձնած էր ինձ
զատուելու հայ օրիորդ
քննութեան, եւ Որբա
տնօրէնութիւնն ալ խնդրե
այդ քննութեանց եւքին
տեղեկագիր մը տամ: Պա
պէս ամբողջ հիացում
յայտնեմ հայ օրիորդ
Բաւ եւ երկու հոգի
ցան քննութեան եւ ամէ
Զ. դասարանէն Է. անցան
«Այլ եւս հայ որբու
շատ լաւ կը ճանչնան մ
զուն, կը հասկնան մեր
նակներուն երկերը,
նատեղծներուն ստանա
կ'արտասանեն, այնքան
մով որ զմեզ կը յուզեն:
«Մեր քերականութեան
բանութիւնը (Fonologi
բականական կանոնները
մաձայնութիւնը իրենց
նօթ են. ընդարձակօրէն
լով ամէն նիւթի վրայ,
պատասխաններով պատ
րեն իրենց անհման վար
ներուն: Եւ ոչ միայն
հանդիսացան լեզուի մէ
թուաբանութեան, գիտո
պատմութեան, աշխարհ
թեան եւ կրօնագիտութե
ալ միշտ իրենց պատաս
րը պատրաստ, յստակ,
որոշ էին:
«Ձեռագործներու մէջ
թելի են, հետաքրքրակա
ցելութիւն մը իրենց որբ
ուր կարելի է զմայլիլ
նուրբ եւ ճաշակաւոր ձե
ծեր:
«Երգին մէջ, կրնամ
կատարելութեան կը հաս
«Հայաստանի մէջ
կիրքով կը մշակուի երգը
ցումի կատարելութեան,
թեան եւ բարոյական
անհրաժեշտ գործօն մը
ուած է երգը, այն յարա
թեան համար, որ կայ
կրօնական ու հայրենասի
զգացումին մէջ: Արիւն
արցունքով գրուած հայ
մէջ, մարտիրոս մեծ ժողով
մեծ կիրքը կը զգացուի:
«Բայց այսօր, հայ օ
ներ, ձեզ համար տօնի
արժանիքին համապատաս
մրցանակբաշխութեան,
երգեր արձագանգ պիտի
այս սրահին մէջ:
«Աստուած օրհնէ ձեր
նիքը, զայն ազատ, մեծ
բաւոր վերադարձնէ ձեր
ձեր գեղեցիկ եռագոյնը
ազատօրէն արեւուն եւ
եւ ձեր երգերը, այլեւս
տառապանքի, այլ ուրախ
թեան մը, յաղթական Արա
բարձունքէն արձագանգ
ձեր սիրելի հայրենիքի
տավայրին մէջ: (Բուռն
Յետոյ որբուհիները
հայերէն եւ իտալերէն երգեր
զաններ կատարեցին:
տասանութիւնները իտալերէն
գերու գրուած էին հայ
տալեայ երիտասարդ
տեղծ Renzo Pezzani
Փաստաբան Cav. G. B
օրուան պաշտօնական
խօսը, խանդավառութեամբ
եւ յուզեց ամբողջ
րը, պատկերացնելով
տանի փառքը եւ անոր
րութիւնը, մարտիրոս
մը, որուն խլեակներն
բերուած հէք որբուհիներ
այսօր Թորինո քաղաք
ընդունակօրէն իր մէջ
ընկալէ: Խրախուսեց
ժողովուրդը որ ունէ
նայ, նուաղեցնելու
եւ աքսորանքի
այս որբուհիներուն եւ
հայ ազգին:
Յետոյ տեղի ունեցաւ

ԾԻԾԱՂ

ՊՐՈԼԵՏ ԳՐՈՂՆԵՐ

«Վազրիկ ջան,

մի քիչ էլ խօսեմ երեւանի մեր նոր պօէտների, մեր պրոլետ գրողների մասին:

Ախր, ինչեր չեն գրում նրանք: Էլ անշնորհք բան, էլ տխմարութիւն, էլ ցափուռուչ թողին աշխարհումս: Ախր, կարծես խենթանոցներին են կողոպտել նրանք, էնքան հարուստ են յիմար յիմար խօսքերով: Գրում են 4 քաղաքի անունը, մէկ էլ իրանց փողոցի անունը, մէկ էլ չորս կարմիր բառ, մէկ էլ ստորագրութիւն ու պրծա՛ւ,

Թիֆլիզից Պիթլիզ,
Պիթլիզից Պասրա,
Հընգըստան ու Զինմաչին,
Մինչեւ Զըհաննամ՝
Գընում են ու գալիս,
Ուղտերն ու էշերը...

Արեւը,
Մի Լէնին,
Տաքացնում է նրանց...
Ուղտերն ու էշերը
Ցանում են,
Ցանում են

Գաղափար...:

մի ուրիշը գրում է թէ «*Մոհամմատ էր ուղտապան, Յիսուսն էր իշապան (մեղա՛յ, քեզ, Տէր) ու Լէնինն է պրոլետապան:*»

Է՛լ լեզուի մասին չեմ խօսում: Տօ՛, մեր սուրբ հայերէնը շինել են ռուսական աղցան: Ահա՛ նրանց շինարարութիւնը:

մի քանի օր առաջ էդ շըթայի զարնելիք պրոլետ գրողներից մէկը կրպոյի «պրոլետար էշ»ի մէջ գտնում է մի «ըմբոստ մուզիկա»: Հիմի պրոլետ գրողները ախոռում նստում են ու զըմբացնում են էշը: Էդ շան լակոտները լաւ են իմանում էշը զըմբացնելու կերպը: Էշը զըմբաց թէ չէ բոլորը մէկ հաւերգ են սարքում:

ցետոյ ներշնչւում ու գրում.

Է
Էշը
Ուժ
Յամառ...
Նա սինվօլն է
Մեզ համար
Պօլշեվիզմի...
Ձայնը
Նման է
Փօթորկոտ, ըմբոստ մուզիկայի:

ԸՆԿԵՐ ՎԱԶՐԻԿ

...նկներու բաշխումը: 70է աւելի մրցանակի արժանացողներ ներկայացան ընդունելու իրենց տարեկան աշխատասիրութեան եւ բարի վարուց գնահատումը հիւրերու ձեռքէն: Քաղաքապետութիւնը, հաստատութիւններ եւ բարերարներ առատօրէն մրցանակ ղրկած էին որբուհիներուն բաշխուելու համար:

Prof. A. Maletti *որբանոցին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց իշխանութեանց եւ բարձրաստիճան անձնաւորութեանց, որոնք ուզած էին խրախուսել հայ որբուհիները:*

Կայսերական քայլերգով փակուեցաւ հանդէսը, ուրախ տպաւորութիւն մը թողլով հանդիսականներուն վրայ:

"ԿՈՐՁԻ ԿՐՕՆՔԸ,,

Մարտակոչի Թղթակիցը կը գրէ (13 Յուլիս).—

Ախալքալաքի գաւառը այգութիւններու թանգարան է. ամէն ազգի եւ լեզուի ներկայացուցիչներու մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն Հայերը, որոնք 1828ին Էրզրումէն գաղթելով հաստատուած են այս գաւառին մէջ: Քրիստոնէութիւնը, որուն յարեցան Հայերը ուրիշ ժողովուրդներէ առաջ (301ին), շատ քիչ թափանցած էր իրենց հոգիին մէջ(.°), շնորհիւ շրջապատող դաժան բնութեան եւ բռնապետական խստութիւններուն: Այնպէս որ շուտով սկսան թօթափել զայն, շնորհիւ մասնաւորաբար պոլշեւիկեան նոր վարդապետութեան հարուածին: Այժմ, Հայերու մէջ անկրօններու թիւը կը հասնի հարիւրին 45-50 համեմատութեան: Թէեւ կղերականները գաղտնօրէն ու միշտ քարոզութիւններ կը կատարեն սակայն գիւղացիները հեգնելով կը հեռանան կրօնքէն: Արդէն ժողովուրդը ինք կը կատարէ երբեմն անաստուածութեան մեծ արտայայտութիւններ, յետոյ եկեղեցական տուրք չի վճարեր, եկեղեցի չերթար, կրօնական պսակ, թաղում ու մկրտութիւն չընդունիր, եւ բացէ ի բաց կը յայտարարէ թէ «անաստուած է»: Միւս կողմէ դպրոցներու, ակումբներու մէջ բուռն աշխատանք կը կատարուի տարածելու համար անկրօնութիւնը: Մասնաւոր դասախօսութիւններ կը կատարուին. «կորչի՛ կրօնքը»:

ՌՈՍՏՈՎԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԸ

Տարեվերջի տեղեկագիրին համաձայն, դասախօսութիւնները սկսած են 13 Սեպտ.ին, երբ դեռ նորոգութիւնները չէին վերջացած: Աշակերտներու թիւը կ'անցնէր 400ը, վերջերը իջաւ 352ի, որովհետեւ գիւղացիները վերադարձան գիւղ, եւ դպրոցը կեդրոնէն հեռու ըլլալով, շատերը հեռացան:

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ԿՐԱՊՈՏԿԻՆԻ ՀԱՅԵՐԸ.— 1918ին, պատերազմի պատճառով, 3000 Հայեր գաղթելով հասան Կրապոտկին: (Հիւս. Կովկաս): Այժմ կ'աշխատին իբրեւ բանւոր կամ արհեստաւոր: Սակայն իրականին մէջ հողագործ ըլլալով, կը փափաքին որ հող տրուի իրենց, մշակելու համար զայն:

ՍԱԳԱՐԷՋՕ.— Սագարէջոյի մէջ, որ կը գտնուի Թիֆլիսէն 55 քիլոմեդր հեռու, կ'ապրին 120 տուն Հայեր, (գիւղաքաղաքը ունի ամէնը 2000ի մօտ բնակչութիւն մը):

«Գիւղաքաղաքին շուրջը փռուած են անուշաբոյր այգիներ ու պարտէզներ: Թարմ, զովաշունչ եւ սառնորակ աղբիւրներ ցայտում են ամէնուրեք վառ չիթեր, որ եւ իրենց յորդ ջրով կենդանութիւն են տալիս մարդու»: (Մարտակոչ, 12 Յուլիս):

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ...

«Փրավդա» կը գրէ (25 Մայիս).—

Եարցեվի (Սմոլէնսքի շրջան) մանարանը 1922ին ունէր 44 հազար ճախարակ, 1125 հոր (métier): *Մեքենաներուն անիւները չէին դառնար ու կը ճռնչէին, ժանգոտած կոթռաներուն մէջէն շոգին կը փախչէր ու կը սուլէր: Շնորհիւ սովետական շինարարութեան, 1926ին կանգնած էր մեքենական հսկայ նոր գործարան մը, ուր կը դառնային 130,000 ճախարակներ, եւ 2300 հոր կը բանէին:*

Ու, դարձեալ, նոյն պոլշեւիկ «Փրավդա»ն է, որ կը խոստովանի թէ «ի՛նչ սուղի նստաւ այդ շինարարութիւնը».

Բանւորները բնակարան չունեցան մինչեւ գործարանին վերաշինութիւնը: Ժանտատենդը, սիֆիլիսը եւ հարսանիթը աւերներ կը գործէին անոնց մէջ: Հարիւրաւորներ կը մեռնէին թոքախտէն: Վերջապէ՛ս, 1926ին, գործարաններու կոմիտէին նախագահը, սէնտիքաներու համաժողովին մէջ, յայտարարեց թէ անյապաղ պէտք է բնակարան շինել բանւորներուն համար: Այդ տաղաւարներուն մէջ, ուր կը բնակէր բանւորներուն մեծամասնութիւնը, իւրաքանչիւրին կ'իյնար միջին հաշիւով 5 քառ. արշին (փոխանակ 20ի): Տաղաւարները՝ խարխուլ ու կիսաւեր, նայող իսկ չկայ: Հակառակ կառավարութեան յայտարարած վարկերուն, կոպէկ մը չէ տրուած շինարարութեան համար:

Բանւորներէն մաս մըն ալ կը բնակի խրճիթներու եւ նկուղներու մէջ: Խրճիթներ կան, որ աւերակ դարձած են եւ սակայն բանւորները չեն լքեր զանոնք: 10 մեդրնոց հիւղակի մը մէջ կը բնակին 7—9 բանւոր: Խեղճերը կը հարցնեն թէ վերջը չը՞պիտի գայ բնակարանի այս անտանելի տագնապին:

Թոքախտը լուռ կը հնձէ: Փետրուար ամսուան մէջ մեռան 10 բանւորներ միայն թոքախտէն: Սիֆիլիսի մասնագէտ մը (միայն մէկ մասնագէտ) քննելով այդ 15,000 բանւորները, տեսած է որ 1000 հոգին վարակուած են սիֆիլիսով: Եւ այս ի գին «շինարարութեան»:

ՆՈՐ ՊԱՐ ՄԸ.— Լոնտոնի մէջ պարի 700 մասնագէտներու կողմէ յղացուած ու պատրաստուած է նոր պար մը, որ պիտի կոչուի Եէյլ. անունովը Մ. Նահանգներու նշանաւոր Եէյլի համալսարանին: Այս պարը խառնուրդ մըն է զանազան պարերու, եւ իբր ընդհ. տպաւորութիւն կարելի է ըսել թէ ծանր պար մըն է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅ ՏՐՋԱՆԱՒԱՐՏ ՈՐԲԵՐ

Մօնլէրի (Montlhery) *Փարիզի փօրթ տ'Օրլէանէն 1.30 ժամ հեռաւորութեամբ քաղաք մըն է: Ունի երկու գիշերօթիկ դպրոց մանչերու:* Institution A. Prou *ըսուած դպրոցին մէջ կ'ուսանին 14 հայ որբեր, որոնցմէ ոմանց կ'օգնեն իրենց պարագաները, իսկ մեծ մասին ծախքերը կը հոգայ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը: Այս հոգատարութիւնը արժեցնելու համար մեր որբերը մեծ ջանք ու եռանդ կը թափեն: Այդ արդիւնքը տեսնուեցաւ իրենց ամավերջի հանդէսին մէջ, որուն հրաւիրուած էինք: Հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 24 Յուլիս ժամը 2.30ին: Ներկայ էին տեղւոյս hօթը հայ ընտանիքները եւ ֆրանսացիներու խուռն բազմութիւն մը:*

Հանդէսը սկսաւ հինգ աշակերտներու նուագած ջութակով: Ջութակահարներէն մէկը Հայ էր՝ Հայկազուն Քէֆիլեան, որ միայն 9 ամիս դաս առած էր եւ յաջողած էր հանդէսին նուագել: Միւսները քանի մը տարիներէ ի վեր կը հետեւէին: Մեծ յաջողութիւն գտաւ փոքրիկն Վարդան Վարդանեան, 5 տարեկան, իր զուարճալի դերին մէջ: Երեք անգամ ծափերու արժանացաւ:

Գեղարուեստական մասը լրացաւ ժամը 5ին, որմէ վերջ կատարուեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը, ի ներկայութեան քաղաքապետին եւ որբերու ընդհ. փոխ-նախագահին:

Հայ հինգ շրջանաւարտներն են՝ Ժամագործեան, Ս. Զաքարեան, Հայկազուն Քէֆիլեան, Ռ. Տէր Ստեփանեան, Լ. Չիլինկիրեան: Քաղաքապետը շնորհաւորեց Ժամագործեանը, որ առաջին ելած էր: Բոլորին ալ արժէքաւոր մրցանակներ տրուեցան:

Յարութիւն Ա. Քէֆիլեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ.— Կիրակի 24 Յուլիս Stade de Palamaի ընդարձակ մարզադաշտին մէջ տեղի ունեցան օտարականներու աթլէթիք մրցումները: Կը մասնակցէին 20 Սպանիացի, 12 իտալացի, 9 պելճիքացի, 7 Հայ, 2 Յոյն եւ թուրքերու կողմէ Անտոնեան անուն Հայ մը: Երկսեռ բազմութիւն մը ներկայ էր այս միջազգային մրցումին, որ տուաւ հետեւեալ արդիւնքները.—

100 մեդր վազք.— Ա.— Մամիկոնեան, Բ.— Տէրտէրեան, Գ.— Մկրտիչ Միլտոնեան, Դ.— Միխալիտիս: *200 մեդր վազք.*— Բ. հանդիսացաւ Մամիկոնեան, իսկ Գ. Միլտոնեան: *400 մեդր վազք.* — Բ.՛ Մամիկոնեան, Գ.՛ Երկաթենց: *800 մեդր վազք.*— Ա. եւ Բ. երկու Սպանիացիներ, Գ.— Երկաթենց, Դ.— Վահան: *1500 մեդր վազք.*— Գ.— Յակոբ: *3000 մեդր վազք.*— Գ.— Վարդգէս, Ե.— Ենովք: *Երկայնութիւն ցատկել.*— Ա.— Մամիկոնեան (6 մեդր 06), Բ.— Միխալիտիս, Գ.— Տէրտէրեան: *Սկաւառակ նետել.* — Ա.— Անտոնեան (29 մեդր 65), Բ.— Բէքմէզեան, Գ.— Միսաք: *Նիզակ նետել.*— Բ.— Միսաք, Գ.— Պօղոս: *Գունդ նետել.*— Բ. Մամիկոնեան, Գ.— Անտոնեան:

Կ'արժէ շնորհաւորել բոլոր հայ մարզիկները որոնք պատիւը աւելցուցին թէ Հ. Մ. Ը. Միութեան եւ թէ իրենց ազգին:

Ս. Մ.

ՓՐԻՎԱ.— Վերջերս տեղւոյս եռանդուն երիտասարդներուն փափաքին համաձայն, յաջողեցանք կազմել Հ. Մ. Ը. Մ.ը: 21 մարզիկներ շուտով սկսան իրենց փորձերուն: Կիրակի 24 Յուլիսին խուռն բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցաւ՝ Ա. վազքի մրցումը. 10 քիլոմեդր: Առաջնութիւնը շահեցաւ Պ. Մկրտիչ Ճիզմէճեան՝ 48 վայրկեանէն, Բ. ՊՊ. Ստեփան Սլաքեան եւ Խաչիկ Ժամկոչեան: Գ. Պ. Օննիկ Երեմեան:

Գեղամ Սեթեան

ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ծրի *ՅԱՌԱՋ* կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն:

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները:

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՐԴԵՍՊԱՆ ՀԱՅՐԸ.— Մօնթօպանիմէջ, ծերունի Տէնուալեէ գաւաթ մը ոգելից ըմպելի խմելէ յետոյ կացինը կ'առնէ եւ կը մտնէ իր հիւանդ տղուն սենեակը: Հիւանդը, 19 տարեկան, տարիներէ ի վեր գամուած էր իր անկողինին: Հայրը կացինով կը կտրէ գլուխը: Յետոյ ածելին կ'առնէ ու կ'երթայ պարտէզ, իր վիզն ալ կը կտրատէ եւ ծառէն կը կախէ ինքզինքը:

Նամակով մը, որ սենեակին մէջ ձգած էր, իր երկու զաւակներուն կը կտակէր ... խրատներ: Անոնց կը բացատրէր թէ չէր կրցած տոկալ իր հիւանդութեան, թէ աւելի տառապելու ալ միտք չունէր:

ԽԱՂԱՑԱՆ ՀԵՐՈՍԸ.— Մօնթէ-Քարլոյի նշանաւոր խաղարաններէն մէկուն մէջ, Ռումանացի մը, Քոմթիչ Ռատոմիլլօ, վրէժխնդրութեամբ՝ պէնզին կը լեցնէ սրահին մէջ՝ հրդեհելու համար շէնքը: Խուճապ մը կը սկսի, եւ հայհոյելներ, ապակիներ ջարդուփշուր կ'ըլլան: Պահապանները կ'աշխատին բռնել Ռումանացին, որ պատուհանէն կը ցատկէ վար: Կը կոտրէ ոտքերը: Արեան շրջանին խափանումով, անմիջապէս կը մեռնի:

ՆԱԽԱՆՁ.— Առեւտրական տան մը պատուհաններէն՝ Արման Ռէյ կը սիրէր տիկին Ռընեօնը: Ուստի բարեկամացան, սենեակները մէկի վերածեցին: Արդարութեան համար ըսենք որ Ռէյ շատ կը սիրէր «իր» տիկինը, սակայն տրիկա պատճառ մը չէր որ երբեմն չծեծէր զայն:

Տիկինը ձանձրացաւ ծեծ ուտելէն: Առտու մը հեռացաւ, ալ չվերադարձաւ: Սենեակները երկուքի բաժնուած էին նորէն, միայն թէ Ռէյ չէր գիտեր այդ սենեակին տեղը: Վերջապէս լուր տուին թէ փորթ-Սէն-Փիէրի վրայ ծաղկաւաճառ մը քովը առած է կինը: Գնաց հարցաքննելու: Ծաղկավաճառը արհամարհական պատասխաններ կու տար: Ռէյ բարկացած, հանեց ատրճանակը եւ երեք անգամ կրակեց ու փախաւ:

ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ.— Պորտոյէն երկտասնեակ մը դերասաններ արշաւանք մը կազմակերպեցին դէպի Մուշիկ լիճը: Լիճին եզերքը փառաւոր ճաշ մը ընելէ յետոյ, ոմանք ձկնորսութեան ելան, ոմանք ալ նաւակ նստան լիճին վրայ: Ռիւքէ եւ Տալլար զուարթութեամբ կը թիավարէին, երբ տեսան որ Մէրսիէ մինակը նստեր է եզերքը: Թիավարելով մօտեցան, նոյն պահուն Տալլար նետուեցաւ ջուրը, լողալու համար եւ յանկարծ սկսաւ օգնութեան աղաղակներ արձակել: Արդեօք արիւնախռո՞ւմ ունեցաւ: Մէրսիէ ջուրը նետուեցաւ եւ լողալով հասաւ խեղդուող դերասանին մօտ: Ռիւքէ նաւակով կը փութար օգնութեան, սակայն նաւակը չհասած, լիճին երեսը ելան Մէրսիէ եւ Տալլար: Տալլար խենթի պէս փաթթուած էր Մէրսիէի թեւերուն որ կը պոռար «Մի բռներ ձեռքէս, մի՛ բռներ»:

Յանկարծ երկուքը միասին կորսուեցան: Խեղդուած էին:

ԴԱՇՏԻ ԳՈՂԵՐ.— Փլէսիսպուշարի շրջակայ բոլոր դաշտերուն վրայ, գետնախնձորի արտերուն մէջ շարունակ գողութիւններ կը պատահէին վերջերս: Հողագործները կարգով պահապան կեցան գիշերները:

Առջի գիշեր ալ, երկու բանւորներ, տոպրակները առած, գողութեան գացած էին, երբ պահապանները կրակեցին: Գողերէն մէկը, Տէլթօմպէ, կարնուեցաւ ու մնաց, միւսը փախաւ: Ոճրագործ պահապանները ձերբակալուեցան:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՑՈՒՑՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

— Այո՛, եւ կ'երեւի թէ այս անգամ լուրջ է: Ճերմակ կազմակերպութեան պատկանող շատ մը լրտեսներ յաջողած են սահմանը անցնիլ եւ տեւն մը Մոսկուա մնալէ յետոյ ճամբայ ելեր են, երթալու համար տեղ մը ուր պէտք չէ որ հասնին:

Լսելով այս յայտարարութիւնը, որ իմ անձիս շուրջ կը դառնար, առաջին մտածումս եղաւ այն թէ՝ մէջտեղ ելած էի. պաղարիւնս պահած էի սակայն եւ պարտաւոր էի ըստ այնմ գործելու: Պուտիէննի շարունակեց.

— Եթէ մեր տեղեկութիւնները ստոյգ են, խնդրոյ առարկայ լրտեսները երկու հոգի են, Ռուս մը եւ Անգլիացի մը. սահմանը անցեր են օդանաւով, ու թէեւ մեր գործակալներէն մէկը որ ճերմակ կազմակերպութեան մէջ կը գործէ եւ այս պատճառաւ ալ իր տեղեկութիւնները շիտակ ըլլալու են, մեզ իմացուցած էր անոնց մեկնումը Ռիկայէն, բայց նորէն մեր ձեռքէն փախան:

— Գէ՛շ բան:

— Այո՛, մանաւանդ որ վստահաբար գիտենք թէ՝ անոնք հոս ունին բազմաթիւ մեղսակիցներ, որոնց մասին Չեկան ռեւէ տեղեկութիւն չունի: Արդ, եթէ յաջողինք ձեռք անցընել այս երկու լրտեսները, ի հարկին տանջանքով,— զանոնք պիտի ստիպենք որ մեզի յայտնեն իրենց մեղսակիցներուն անունները, նաեւ իրենց գործունէութեան միջոցները:

— Կատարեալ պիտի ըլլար. բայց ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս պիտի կրնանք զանոնք ձեռք անցընել:

— Ես ալ չեմ գիտեր. սակայն փորձը ցոյց տուած է որ նման գործերու մէջ հնարք մըն է, թելադրեց ճերմակներէն որ այս երկու լրտեսներուն հետապնդումը յանձնէ իր քաղաքական սպասարկութեան ամէնէն վարպետ գործակալներէն մէկուն, որ Անգլիայէն կուգայ եւ երկու օրէ ի վեր Մոսկուա ըլլալու է:

— Բայց, այն ատեն փրկուած ենք:

— Արդ, շուտ չերթանք. իրօք եթէ մեր գործակալը դէմ քով կը ճանչնայ լրտեսներէն մէկը, այս վերջինն ալ զինքը կը ճանչնայ. երկու հաւասար խաղացողներ են ուրեմն: Արդ, յաջողելու համար մեր գործակալը որ անշուշտ հսկողութեան տակ առնուած ըլլալու է Մոսկուայի հակայեղափոխականներուն կողմէ, պէտք է որ քաղաքէն հեռանայ ծպտուած, այնպէս որ մարդ զինքը չճանչնայ:

— Շատ ճիշտ:

— Նոյնպէս պէտք է որ իրեն ընկերակցողը բոլորովին անծանօթ մէկը ըլլայ եւ չճանչցուի հակայեղափոխականներուն կողմէ. եթէ ոչ չպիտի դժուարանային երեւան հանելու:

— Անշուշտ:

— Ահա թէ ինչո՞ւ այս առտու ազգականդ տեսնելով մտածեցի թէ հիանալի կերպով մեր մարդուն գործին պիտի գայ. նախ որովհետեւ զինքը չեն ճանչնար ճերմակները, որ մօտէն ծանօթ են Չեկայի պաշտօնէութեան եւ յետոյ, վստահ եմ, անոր պէս ճարպիկ ինքնաշարժի վարիչի մը հետ մեր գործակալը վտանգի չպիտի ենթարկուի:

— Շատ լաւ մտածուած է, ըսաւ Քռիլօֆ, բայց կը կարծե՞ս թէ երկար ատեն պէտք ունենաս ազգականիս:

— Չեմ կրնար ըսել. այդ կախում ունի այն ժամանակէն որ մեր գործակալին պէտք է, անվտանգ դարձնելու համար երկու լրտեսները: Արդ, քանի որ հո՛ն՝ ուր պիտի երթան՝ Սիպերիոյ խորը կը գտնուի...

— Սիպերիոյ խո՞րը..., բացագանչեցի. բայց դժոխքին անկիւնն է:

— Այո՛, ըսաւ Պուտիէննի խնդալով, իրօք դժոխքին անկիւնն է:

— Կրնա՞մ գոնէ գիտնալ քաղաքին անունը, ուր երթալու ենք:

— Անպատեհութիւն մը չեմ տեսներ. քաղաքին անունը Էքաթերինպուրկ է:

Էքաթերինպո՜ւրկ, Անիծուած քաղաքը: Այն քաղաքը, ուր Իփաթիէֆի տան մէջ սպաննուած էր կայսերական ընտանիքը: Էքաթերինպո՞ւրկ, պաշտօնիս նպատակէտը...

Իմ կողմէս տխմարութիւն եղած պիտի ըլլար մերժել առիթը, որ ինքնին կը ներկայանար, մանաւանդ որ այդ եղերական գիշերէն յետոյ, քաղաքը մեկուսացուած ըլլալով Ռուսիոյ մնացեալ մասէն, ոստիկաններու եւ զինուորներու երբեակ շղթայ մը կը պահպանէր անոր մուտքը եւ շատ դժուար էր ներս մտնել:

Հոն մտնելու համար, մասնաւոր արտօնութիւն պէտք էր, որ միայն կեդրոնական Չեկան կու տար:

Անշուշտ, բացայայտ է, այդ արտօնութեան չպիտի սպասէ[ի] քաղաք մտնելու համար, եւ մէկ կամ միւս կերպով, պիտի յաջող[է]ի նպատակիս հասնիլ. բայց որքա՜ն ջանքերէ եւ վտանգներ[է] յետոյ:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը

առաւելութիւններուն մասին, քաջութիւն արթնցնելու համար ժողովուրդին մէջ, որ վերջերս սկսած էր տրտնջալ թէ եւրոպացիները անյաղթելի միջոցներ ու զէնքեր ունին:

∴ Զինուորական գործերու վարիչ Ունշլիխթ ճառի մը մէջ կը յայտարարէ թէ կարմիր բանակը պիտի կրնայ սարսափեցնել աշխարհը իր պատերազմական օդանաւերու հոյլերով եւ թունաւոր կազերով, որոնք աւելի մահացու են քան մինչեւ հիմա ճանչցուածները:

«Տէյլի Թելէկրաֆ» կ'ըսէ թէ պոլշեւիկ գործավարը կ'ակնարկէ թունաւոր նոր կազի մը, որ «պէրսօլ» կը կոչուի եւ որուն գաղտնիքը կը պատկանի Հիւս. Գերմանիոյ քիմիական արտադրութեանց տունի մը: Երեք տարիէ ի վեր այս տունը գործ կ'ընէ Մոսկուայի կառավարութեան հետ եւ Սամարա նահանգին մէջ գործարան մը հաստատած է՝ յիշեալ կազը պատրաստելու համար: Գերման քիմիաբաններ եւ երկու բժիշկներ Մոսկուայի հաշուոյն կ'աշխատին՝ այս կազին ազդեցութիւնը ուսումնասիրելու համար մարդկային մարմինին վրայ:

Անգլ. ռազմափորձերը կը շարունակուին

Անգլիական օդային հսկայ ռազմափորձերը սաստկութեամբ շարունակուեցան անցեալ գիշերուան ընթացքին: Դատաւորներուն կարծիքով, պատերազմի ժամանակ, օդային յարձակումները պիտի կրնան քանդել մայրաքաղաքին բազմաթիւ թաղերը: «Իվնինկ Սթանտարտ»ի համաձայն, «թշնամի»ին յարձակումները կրնան մասնաւորաբար Զըլզի եւ Կրինուիչ թաղերը աւերակի վերածել:

Վերջին 24 ժամուան ընթացքին մայրաքաղաքին վրայ «թշնամին» կատարեց 28 յարձակում: Պաշտպանողական ուժերը, ճիշդ է որ յաջողեցան ետ դարձնել բազմաթիւ «թըշնամի» օդանաւեր, նոյնիսկ մաս մըն ալ ստիպեցին վար իջնել:

Օդանաւային շրջանակներու յայտարարութեանց համաձայն, ռազմափորձերը ցոյց տուին Անգլիոյ օդային պաշտպանութեան տկար կողմերը: Օդանաւային զինուորական կազմակերպութիւնը մեծապէս օգտուեցաւ այս դասէն:

Ռազմափորձերուն ընթացքին, 800 հոգի, որոնց մէջ կան հանգստեան կոչուած ծովակալներ, զօրավարներ, գիւղացիներ, առեւտրական պաշտօնեաներ, պատուելիներ, կամաւոր արձանագրուեցան եւ գործօն ու օգտակար մասնակցութիւն մը ունեցան ծանուցանելու համար «թշնամի» օդանաւերու երեւումը:

Նաւային զինաթափութիւնը եւ Անգլիա

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըլէյն պարզեց կառավարութեան տեսակէտը նաւային զինաթափութեան մասին: Ինչպէս կը յիշուի, Ժընեւի խորհրդաժողովը ընդհատուած էր՝ անգլիական պատուիրակութեան Լոնտոն դառնալուն պատճառաւ: Նախարարը մասնաւորապէս պնդեց այն էական զանազանութեան վրայ, զոր պէտք է ընել մեծ եւ փոքր մարտանաւերու միջեւ: Ուաշինկթընի մէջ մեծ մարտանաւերու համար ընդունուած սկզբունքները կարելի չէ գործադրել փոքր յածանաւերու մասին: Այս վերջիններուն համար պէտք է նկատի առնել իւրաքանչիւր ազգի աշխարհագրական դիրքը: Եթէ սակայն անկարելի ըլլայ համաձայնիլ փոքր յածանաւերու թիւին մասին, կարելի է ժամանակաւոր համաձայնութիւն մը կնքել անոնց շինութեան մեթոտներուն վրայ:

Անգլիական պատուիրակները Ժընեւ վերադարձան եւ պիտի առաջարկեն հետեւեալ պայմանները.— 1.— Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի ունենան 90,000 թոնօ ընդծովեայ եւ 180,000 թոնօ թորփիլանաւ, Ճափոն՝ մէկ երրորդ պակաս պիտի ունենայ: 2.— 300,000 թոնօ՝ ամէն կարգի յածանաւերու համար: 3.— 10,000 թոնօնոց եւ 8 մատնաչափնոց յածանաւերուն համար համեմատութիւն ընդունիլ 12-12-8, կամ ի հարկին 15-15-10: 4.— Յածանաւերու երկրորդ դասակարգ ընդունիլ 7,500 թոնօ, 6 մատնաչափնոց թնդանօթներով: Կը կարծուի թէ խորհրդաժողովը բոլորովին չվիժեցնելու համար առժամեայ համաձայնութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ գոյացնել:

Պոլշեւիկները Աֆղանիստանի մէջ

«Տէյլի Թելէկրաֆ» կ'իմանայ թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը վերջին ամիսներս տենդագին գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ Աֆղանիստանի մէջ: Եւ կ'աւելցնէ թէ, եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այն լուրին, որուն համաձայն ռուս օդանաւորդներու եւ մեքենավարներու պիտի յանձնուի Աֆղաններու օդային կազմակերպութիւնը:

Փարիզ — Նիւ Եորք թռիչքը արգիլուած

Նախարարական Խորհուրդը առջի օր զբաղեցաւ ֆրանսական զինուորական օդանաւերով Փարիզ—Նիւ Եորք թռիչքը կատարելու խնդրով: Ժողովէն վերջ, պատերազմական նախարար Փէնլըվէ յայտարարեց թէ զինուորական իշխանութիւնը թոյլ չպիտի տայ որ բանակին պատկանող ոեւէ օդանաւ Ատլանտեանը կտրելու փորձ ընէ, մինչեւ որ անոնք օժտուած չըլլան անհրաժեշտ կատարելութիւններով, մասնաւորապէս ծով իջնելու գործիքներով:

Օդանաւորդ Քօսթ, որ կը պատրաստուէր մօտ օրէն ճամբայ ելլել, հիմա չպիտի կրնայ մեկնիլ:

Կը կարծուի սակայն թէ ֆրանսական ընկերութիւններ իրենց հաշուոյն պիտի յաջողցնեն Քօսթի մեկնումը:

Հարիւր հոգինոց օդանաւ մը

Նիւ-Եորքի մէջ Տօրնիէ օդանաւերու ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ, իրենց գործարաններուն մէջ սկսած են պատրաստել ջրօդանաւ մը, որ պիտի կրնայ փոխադրել հարիւր ճամբորդ: Ջրօդանաւը պիտի ունենայ 12 շարժանիւ: Այս հսկայ օդանաւերը ապահովաբար գալ գարնան փորձեն Ատլանտեանը անցնիլ Ասորեան կղզիներուն վրայէն:

Նոր երկրաշարժ

Մոնթէլիմարի եւ շրջականներուն մէջ երկրաշարժի ցնցումներ տեղի ունեցան Յուլիս 25—26ի գիշերը:

Նոյնպէս, Եէնայի (Գերմանիա) շարժագիրը կը հաղորդէ ցնցում մը Նուրէմպերկի շրջանին մէջ: Ցնցումէն վերջ, գրեթէ չորս երկվայրկեան լսելի եղաւ խուլ աղմուկ մը երկրիս մէջէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Ծերիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԸ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Մարսէյլի Հրայր խումբերուն կողմէ, 31 Յուլիս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Մարսէյլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը: Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ: Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը:

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, 31 Յուլիս Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Շափ Պօն Թէաթրի մէջ: Կը խօսի ընկ. Աբօեան: Երգ եւ նուագ: Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Շ. Սարեանէ եւն.:

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը   Ա Զ Ա Տ Է

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

վաղը՝ Շբ. երեկոյ ժամը 9ին Bon Théatre, 84 rue Chape Marseille

Ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի և մասնակցութեամբ դերասան Շ. ՍԱՐԵԱՆի եւ տեղական ուժերու:

ՇԵՐԼՈԿ ՀՈԼՄՍ

ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

31 Յուլիս կիրակի ցերեկ ժամը 3ին

Պուա Քօլօմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ” ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Պուա Քօլօմպ ժամագործ Պ. Գ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo.

Երբ Իտալիոյ նախարարապետը Մուսոլինի եւ Ֆաքիր Թահըա պէյ մտերմաբար կը տեսնուէին Քիճիի պալատին մէջ, «Արդեօք որքան հպարտ կը զգայ ձեր ազգը ձեզ նման հրաշագործ մը ունենալուն համար», ըսաւ Մուսոլինի:

Թահըա պէյ լռեց:

Ներկայիս հայ Ֆաքիրը վերադարձած ըլլալով Փարիզ, կը սկսի իր ապշեցուցիչ փորձերուն Théâtre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg) վաղը՝ 30 Յուլիս Շաբաթ գիշերէն սկսեալ, ինչպէս նաեւ կիրակի ցերեկ եւ գիշեր:

Գիները խիստ ժողովրդական

Այրի տիկին Ա. Խաչիկեան, տիար Զարեհ Քիթապճեան, Պ. Լեւոն Գեւոնեան, Այրի տիկին Թ. Չարիկեան եւ զաւակունք, Պ. Վահան Չարիկեան, Տէր եւ Տիկ. Անթուան Հէքիմեան, Տէր եւ տիկին Գրիգոր Քիթապճեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Այրի տիկին Զ. Պէրպէրեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Ոսկեան Խաչիկեան (Պոլիս), սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց աղջկան, ամուսնոյն, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

(ծնեալ՝ ԽԱՉԻԿԵԱՆ)

դառնաղէտ մահը՝ 22 տարեկան հասակին, որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի ժամը 4ին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը՝ շաբաթ առաւօտ ժամը 11ին՝ Route de St. Leu, Enghien-les-Bains. Շոգեկառքը Gare du Nordէն կը մեկնի ժամը 10.20ին.

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. Ֆօն-տը-Շէրիի ենթակոմիտէի ժողովը վաղը Շաբաթ օր կէսօրէն վերջ ժամը 7ին, Դաշնակցութեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 1 Օգոստոս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնասար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ: Ներկայանալ անդամատոմսերով:

ԲԱՐՁՐ Հայքի հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 130 Fbg. du Temple, Belleville. բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

Չ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցասրահը: Օրակարգ. Եռամսեայ գործունէութեան տեղեկագիր, մամուլի հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի 57 Rue Bernard du Bois Barի սրահը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլի անդամները եւ համակիրները կը հրաւիրուին վաղը շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 180 Grand'Rue Chaville.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ռօնի սու Պուա»ի մէջ կազմուելիք մասնաճիւղի նախաձեռնարկ մարմինը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ) Ռօնիի, Նուազի լը Սէքի, Պօնտիի, Րէնսիի, Վիլմօմպլի, Կանիիի, Նէօյիի Փլէզանսի, Նօժան Փէրէօի եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ և համակիրները:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ միութեան անդամները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, պիտի համախմբուին քլամառ գիւղը 60 Av. Schneider, այնտեղէն համախմբաբար անտառ երթալու համար: Կը հրաւիրուին անդամները, բնտանեօք ներկայ ըլլալու ժամադրավայրը, միասին առնելով իրենց ընթրիքը:

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ Յ. Զարիֆեանի լուսանկարներուն շարքը ունենալ փափաքողները դիմեն «ԱՐԱՔՍ» լուսանկարչատունը, 9 Rue Papillon, ուր պիտի գտնեն տաղանդաւոր դերասանին գեղարուեստական պատկերները, զանազան դիրքերով:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՌԹԻՒ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ „ԿԱՐՕ” ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

73 Rue Taitbout, Paris (9). մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ...

Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, տղոց, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ: Կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ: Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի: Վաճառատանս բացման առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ:

Օ Գ Տ Ո Ւ Ե Ց Է Ք   Ա Ռ Ի Թ Է Ն

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ

Alimentation Franco - Orientale

E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN

7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)

Ծախ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու: Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30_7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9...

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ — «ՕՇԱԿԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

ԳԵՂՕՆ ՀԱՅ ԴՐՕՇԱԿԻՆ — ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Գին 5

ԸՆԿԵՐ ՇԱՀԱՋԱՐ (երգիծավէպ) — ՆՇ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Գին 5

եւ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶԻ — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ

(Ուսումնասիրութեամբ՝ ԱՐՏ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ)

Գ Ի Ն   2 0   Ֆ Ր Ա Ն Ք

Դիմել՝ «Յառաջ»ի, Պ. Լեւոն Գեւոնեանի, ինչպէս եւ «Կավռօշ»ի խմբ. եւ Պալենց գրատուն, 233 Fbg. St. Martin, Pa... եւ կամ հեղինակին՝ A. Ohannessian, Collège de Jeunes Fi... La Fère (Aisne).

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 կամ ժամադրութեամբ:

36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cadet

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

ՍԱԼՕՆԻ ԶԱՐԴԸ

ԶԱՆԶՐՈՅԹԻ ԺԱՄԵՐՈՒՆ

ԲԱՐԵԿԱՄԸ

գին՝ 30 ֆրանք

Ամերիկա՝ 1 տոլար 50

ՏՕՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix. Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները:

Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique երեքշ. Հինգշ. շաբաթ ժամը 4—6:

ԿՕՍՋՈՒԻՆ Ասեղնագործութեան լաւ աշխատաւորուհիներ եւ յանձնառուներ կանանց լիւքս ճերմակեղէններու համար: Էնքրիւսթասիօն, պլումետի, փասան թիւրք, Դիմել՝ նմոյշներով առաւօտները 27 Arcade Champs Elysées, Claridges Shop.

DOCTEUR PROY

Ex - Interne des Hopitaux

Médaille d'argent

Տօքթ. Յ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

Աշխատակցութեամբ

Կը խնամէ ներքին, կանանց, մորթային, վեներական հիւանդութիւնները: Երակալայնութիւններու (varices) հիմնական դարմանում առանց գործողութեան:

Ամէն օր ժամը 10-12, և 2-8, Կիրակի եւ տօն օրերը 9—12:

142 R. DU FB. St. DENIS

Կառ տը լ'Էսթի մօտ

Հեռաձայն՝ Nord 31—49

ՍԱԿԱՐԱՆ

28 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	124
Տոլար,	Dollar	25
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13
Թրք. ոսկի	» or	107
Մէճիտիէ	Médjidié	9
Լեվա 100 հատր	Léva	15
Տրախմի »	Drachme	33
Լիր » »	Lire	139
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	71
Զուից. »	Frc. Suisse	492
Լէյ 100 հատր	Ley	15
Ռուբլի	(10 Roubles or)	95

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3440
» II	»	2030
» III	»	1700
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	180

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant : H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 30 ՅՈՒԼԻՍ 1927

30 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 402

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Դպրոցական տարեշրջանի փակման առթիւ կ՚ուզենք կարգ մը խորհրդածութիւններ ընել։

Մինչեւ հայ ժողովուրդի զանգուածային գաղթը, այնքան կենսական կարեւորութիւն չէր ընծայուեր գաղութահայ դպրոցական գործին որքան այժմ, քանի որ թրքահայ զանգուածը գրեթէ իր ամբողջութեամբ կ՚ապրի գաղութներու մէջ։

Կ՚ըմբռնենք բունաւեր այս բազմութիւններու կրելիք դժուարութիւնները կրթական գործը կազմակերպելու ճանապարհին վրայ, սակայն, գիտենք նաեւ կրթութեան սիրահար այս ժողովուրդի զոհողութեան մեծ ոգին, որ կը փորձէ հարթել ամէն խոչընդոտ։

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին տարուբերող բազմութիւնները, համեմատական չափով կայուն վիճակ մը ստացած են եւ նոյն համեմատութեամբ ալ կրթական շարժումը սկսած է կենդանութիւն ստանալ, գաղութներու մէջ։ Վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին, զանազան տեղեր դպրոցական տարեշրջանի փակման առթիւ տրուած տեղեկութիւններէն մենք արձանագրեցինք բաւական ոգեւորիչ փաստեր ու թիւեր։

Դրամական զոհողութեամբ ու աշխատանքի բեղմնաւորութեամբ առաջին տեղը կը գրաւեն Ռումանիոյ մէկ քանի քաղաքները (Քէօսթէնճէ, Պազարճըք, Պուքրէշ եւայլն)։ Զենք անտեսեր թէ՝ ռումանահայ գաղութը հինէն հաստատուած է և նոր տարրերը շատ քիչ են։

Մեծ յաջողութիւն մը ունեցած է յունահայ գաղութը, որ տնտեսապէս ամենէն աղքատն է Եւրոպայի հայ գաղութներուն մէջ։ Դպրոցական ցանց մը կայ գաղթակայաններու եւ ամբողջ հայաբնակ վայրերու մէջ։ Միայն Գոգինիայի (Աթէնքի մօտ) գաղթակայանի աշակերտներու թիւը կը հասնի 490 պատկառելի թիւին։ Սխալած չենք ըլլար, եթէ յունահայ գաղութի ամբողջ աշակերտներու թիւը քանի մը հազար հաշուենք։

Պէտք է շեշտել, որ այս գաղութի դպրոցական գործը ամբողջապէս կը մատակարարուի գաղթական աղքատ դասակարգի զոհողութեամբ, չնչին նպաստ մը միայն ստանալով զանազան բարեգործական հաստատութիւններէն։

Պուլկարահայ գաղութը նոյնպէս բեղմնաւոր դպրոցական շրջան մը բոլորած է, առաւելապէս նորահաստատ գաղթականական վայրերու մէջ, (Խասքէօյ, Սթարա Զակորա եւայլն), բայց ոչ հինէն հաստատուած եւ մեծ քաղաքներու մէջ։ Պէտք է արձանագրել, որ պուլկարահայ գաղութը իր նախկին աշխուժութենէն շատ բան կորսնցուցած է։ Տեղը չէ պատճառները քննելու։

Սուրիոյ գաղութի մասին շատ բան չենք գիտեր։ Ստացուած տեղեկութիւններէն կը յայտնուի թէ՝ դպրոցական կենդանութիւն մը կայ, բայց գիրար չլսող հոսանքներ կը տկարացնեն գործը։ Ո՛չ միայն յարանուանական, այլ նաեւ հայրենակցական դպրոցներ կը պահուին հոն, որոնք արգելք կը հանդիսանան ամփոփուած ու միահամուռ ճիգի մը։

Արձանագրենք նաեւ ֆրանսահայ գաղութին քանի մը ծաղկոցները։ Մարսիլիոյ վիճակային ժողովի կազմութենէն յետոյ է, որ այդ շրջանին մէջ քանի մը ծաղկոցներ բացուելու լուրը կը ստանանք։

Յիշատակենք նաեւ Մարսիլիոյ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, որ թէեւ իր նախկին նպատակը չի հետապնդեր, բայց հաստատութիւնը յարմարցուած է մեր արդի պահանջներուն եւ միակն է ֆրանսահայ գաղութին մէջ։

Եգիպտոսի գաղութը, հին եւ հարուստ՝ կրցած է պատկառելի վարժարաններ (Պօղոսեան եւ Գալուստեան) պահել աւելի կատարելագործուած վիճակի մէջ, ինչպէս նաեւ անհատական վարժարան մը՝ Պէրպէրեանը։

Պարզ կը տեսնուի թէ աւելի լուսաւոր ու ապահով շրջաններու մէջ է, որ մեր դպրոցական գործը շատ թոյլ է. Ֆրանսա եւ Ամերիկա։ Պատճառները գիտենք, բայց արդարացի չենք գտներ։

Այս լուսաւոր գաղութներու, եւ առհասարակ բոլոր գաղութներու մէջ իրաւացի տրտունջ մը կայ, զոր չենք կրնար աննկատ թողուլ։ Մեր դպրոցները չեն կրնար այնպիսի պատրաստութիւն տալ մեր աշակերտներուն, որ անոնք դժուարութիւն չքաշեն պատկան երկիրներու միջնակարգ եւ բարձրագոյն վարժարանները ընդունուելու։

Մեր նախակրթարաններն ու միջնակարգ վարժարանները շատ դիւրութեամբ կրնան լրացնել այդ պակասը։ Աւօր մեծագոյն արգելքները նոյն իսկ իրենք՝ առարկողներն են, որոնք կը վլանան իրենց օժանդակութիւնը։

Ի մի հաւաքեցէք մեր ուժերը եւ մտցուցէք բոլոր աշակերտները մէկ կրթական յարկի տակ, ինքնին պիտի ստեղծուին այնպիսի պայմաններ, որ հնարաւոր պիտի ըլլայ պակասները սրբագրել։

Յարանուանական կամ օտար բարեգործական հիմնարկութիւններու դէմ հակառակութիւն մը չունինք։ Թողունք այն պարագան, որ այդ դպրոցներու մէջ Բաղասմին ու իր էշուն պատմութիւնը աւելի կարեւոր առարկայ է, քան Սահակ-Մեսրոպի պատմութիւնը։ Մենք միայն նկատի ունինք ուժերու ամփոփում եւ խնայողութիւն, որմէ կը յուսանք առաւելագոյն արդիւնքը ստանալ։

Եթէ կարգ մը թերութիւններ սրբագրուին, դպրոցները իրենց բովանդակութեամբ համապատասխան ըլլան եւրոպականին, կը հաւատանք թէ եկող տարեշրջանին աւելի մեծ յաջողութեամբ պիտի փակենք մեր դպրոցական շրջանը։ Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Պայքար, *Ամերիկայի ռամկավար օրկանը, քննելով արտասահմանի համայնավար «հայ» փոքրամթիւ խմբակներու գործերը, կը գրէ (16 Յուլիս)*.

— «Այսօր շատ տեղեր՝ կան խմբակներ, որոնք համայնավարութեան անունով կը խօսին ու կը գործեն, աւելի ճիշտ աղմուկ կը հանեն եւ տեղական ծայրայեղ կազմակերպութեանց Հայկական Հատուածի անունը կը կրեն։ Ասոնք թիւով աննշան են ու միշտ ալ աննշան մնալու դատապարտուած են։ Իրենց համայնավարութիւնն ալ կեղծ է ու տարտամ։ Եթէ շիտակ ու համոզուած համայնավարներ ըլլային, ազգային անունի տակ ու պիտակով չէին գործեր, կ՚երթային, իրենց տեղույն վրայ գործող աշխատաւորական կազմակերպութեանց ու շարժումներու կը մասնակցէին, իբրեւ անհատ ու պարզ աշխատաւոր եւ իրապէս կը ծառայէին իրենց դաւանած գաղափարներուն ու նպատակին, մինչդեռ հայ գաղութներու մէջ իրենց գոյութիւնն ու գործունէութիւնը արժէք ու իմաստ չունի, ընդհակառակը վնաս ու անպատեհութիւն ունի։

«Հայաստանի վարիչները որքան խոր հաւատք ունենան ու նուիրուած ըլլան իրենց կուսակցական դաւանանքին ու գործունէութեան, պէտք է ըմբռնեն թէ արտասահմանի Հայութիւնը, որ իբրեւ հիւր կ՚ապրի այնպիսի երկիրներու մէջ, որոնց կառավարութիւնները գիշեր ցորեկ միջոցներ կը խորհին ու ձեռք կ՚առնեն համայնավարութեան դէմ, չի կրնար ու պէտք չէ որ ինքզինք դժուարին դիրքի մը մէջ դնէ, կոմիւնիստ հայկական հատուածներու կազմութեամբ, որոնք գաղութներու հանգստութիւնը խանգարելէ զատ, համայնավարութեան դատին ու նպատակներուն ալ ամենադոյզն նպաստ մը չեն կրնար բերել։»

Պայքար, *միամտօրէն թէ կեղծաւորութեամբ, կ՚եզրակացնէ թէ «Հայաստանի կառավարութեան գլուխը գտնուող խելահաս ու հեռատես անձինք այսպէս կը խորհին»։ Այո՛, Պ. Ա. Կարինեանի նման հեռատեսներ, որոնք ազգային նզովեալ գաղափարները ջնջելու համար կ՚առաջարկէին Հայաստանի 300 հազար թրքահայերը ցրուել օտար երկիրներու մէջ։*

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Յուլիս 23ին Պոլսոյ մէջ տօնուեցաւ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան տարեդարձը։ Բոլոր պաշտօնատուները դրօշազարդուեցան, Սակարանը եւ ուրիշ հանրային հիմնարկութիւններ մէկ օր փակ մնացին։ Գիշերը լուսազարդութիւններ եղան։ Հայ ազգային հաստատութիւններն ալ կը մասնակցէին խրախճանքին։

ՕԺԻՏ ՀԱՐՍՆՑՈՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի հանրային խնամատարութիւնը 10,000ական ֆր. օժիտ պիտի տայ 10 կարօտ եւ աշխատասէր աղջիկներու, որոնք մրցանիշեր շահած էին։ Այս օժիտէն, իւրաքանչիւրին նախ պիտի տրուի 5000 ֆր., անմիջապէս որ հարսանեկան պսակը տեղի ունենայ, մնացեալ 5,000 ֆր.ն ալ պիտի յանձնուի տարի մը յետոյ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Աթէնքի գաղթակայանը այրած

Աթէնքէն կը հաղորդեն *Շիքակօ Թրիպիւնի* Յուլիս 28 թիւով.— *Այսօր կէսօրէն վերջ ամբողջովին այրեցաւ Աթէնքի գաղթակայանը, որ մօտ 500 խրճիթներ կը պարունակէր։*

Սոսկալի հով կը փչէր եւ միայն մէկ ժամը բաւական եղաւ աղէտը կատարեալ դարձնելու համար։ Աննկարագրելի էր սարսափը 3000 հոգիներու, որոնք այժմ առանց ապաստանի կը մնան։ Կը կարծուի թէ մեծ թիւով զոհեր կան, սակայն մանրամասնութիւններ չկան դեռ։

Ուկրայինայի ապստամբութիւնը

Վարշաւայէն կը հաղորդեն Ռիւթէրի գործակալութեան.— *Ուկրայինայէն եւ մասնաւորապէս Վոլինի եւ Քիեւի շրջաններէն կը շարունակեն հասնիլ նոր սարսափելի լուրեր։ Սքինվայի մէջ քաղաքապետարանը այրուած է։ Թէրաշնօ քաղաքը գրաւուած է հակապոլշեւիկ խմբակներու կողմէ, որոնք կրակ բացին կարգը վերահաստատելու համար եկող կարմիր զինուորներու վրայ։*

Օտեսայի կէփէուի նախագահը կը յայտարարէ թէ՝ շնորհիւ օտար դրամներով կատարուած գրգռութեանց, Ուկրայինա այսօր քաղաքացիական պատերազմի վիճակին մէջ է։ Ու կ՚աւելցնէ թէ ապստամբութիւնը պիտի զսպուի անխնայ։

Նոր հեռագիրները կը հաստատեն թէ ամբողջ Ուկրայինան հակապոլշեւիկեան ապստամբութեան մը վառարանը դարձած է եւ կ՚եռեւեփի։ Ապստամբները իրենց գերի բռնած պոլշեւիկներուն դէմ անգութ փոխ վրէժի կը դիմեն։ Սվինքայի մէջ խորհրդային երեք պաշտօնեաներ իրենց շէնքին մէջ արգելափակուած եւ ողջ ողջ այրուած են։ Թէրաշնօի մէջ 25 համայնավարներ գնդակահարուեցան յիշեալ քաղաքին գրաւման օրը։

Պոլշեւիկները ամէն կերպով ճիգ կը թափեն ապստամբութիւնը զսպելու համար։ Պէրտիչովի շրջանին մէջ գնդակահարուեցան 14 գիւղացիներ, հակայեղափոխական շարժումին մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ. ուրիշ 37 հոգի 10 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Տնիեփէր-Փեթրովսքի մէջ գնդակահարուեցան երկու գիւղացիներ։

Ժընեւի խորհրդաժողովը պիտի ձախողի

Անգլիական պատուիրակութեան վերադարձէն վերջ կացութիւնը չբարւոքեցաւ։ Երեք պետութեանց միջեւ անհամաձայնութիւնը կը շարունակուի։ Անգլիացիները նոր զիջումներ չըրին։ Անհամաձայնութիւնը ամենէն աւելի խոր է յածանաւերու սպառազինումին մասին։ Ամերիկացիները չեն ծածկեր որ նախամեծար կը համարեն բանակցութիւնները խզել, քան տեղի տալ այդ կէտին վրայ։ Ճափոնցիները աւելի վերապահ դիրք կը բռնեն։ Երկուշաբթի օր լիակատար նիստ մը եւս պիտի գումարուի, եւ կը կարծուի թէ վերջինը պիտի ըլլայ։

Անգլօ-ռուս յարաբերութիւնները

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ աշխատաւորական երեսփոխան եւ նախկին Նախարար Թրէվէլեան վիճաբանութիւն մը բացաւ ընդհանուր զինաթափութեան շուրջ։ Ըսաւ թէ խաղաղասիրական ոգի մը կը տիրէ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ։ Ամբողջ աշխարհ կ՚ուզէ որ խորհրդաժողով մը տեղի ունենայ Պրիանի, Լոնտոնի ամերիկեան դեսպան Հօթընի եւ Ռօպըրթ Սէսիլի միջեւ, որոնք կը հաւատան խաղաղութեան։

Թրէվէլեան հարցուց թէ Անգլիա չի՞ կրնար զինաթափութեան մասին զգայացունց մեծ յայտարարութիւն մը ընել, որ ընդունուի միւս երկիրներուն կողմէ, օրինակ խոշոր մարտանաւերու ջնջումը։ Երեսփոխանը խօսեցաւ նաեւ Չինաստանի եւ անգլօ-ռուս յարաբերութեանց մասին, յետոյ յիշեց Փարիզէն հաղորդուած լուր մը, որուն համաձայն իբրեւ թէ Փարիզի անգլիական դեսպանը ընդունած է Ուկրայինայի ապստամբ կառավարութեան մէկ անդամը և խոստացած է օգնել Ուկրայինայի՝ պոլշեւիկութիւնը տապալելու համար այդ երկրին մէջ։

Արտաքին Նախարար սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն բացարձակապէս հերքեց այս վերջին լուրը, ու աւելցուց.

«Ո՛չ մէկ համակրութիւն կը տածեմ խորհրդային կառավարութեան հանդէպ եւ կ՚ատեմ Ռուսերու գործածած մեթոտները արտասահմանի մէջ, բայց գիտեմ որ խորհրդային կառավարութիւնը ամրապնդելու եւ ռուս ժողովուրդը անոր կապելու ամենէն վստահ միջոցն է՝ այնպէս հաւատացնել ռուս ժողովուրդին որ իր ազգային միութիւնը վտանգուած է։

«Թէրեւս խորհրդային կառավարութիւնը ժողովուրդին վրայ գործ դրած բռնապետութիւնը դիւրութեամբ քաւել տալ կ՚ուզէ՝ շարունակ զրոյցներ տարածել տալով թէ Անգլիա յարձակողական ծրագիր մը կը հետապնդէ Ռուսիոյ դէմ։ Մենք աւելի առաջ քշել չենք ուզեր մեր անհամաձայնութիւնը Ռուսիոյ հետ։ Դուռը գոց չէ՝ խորհրդային կառավարութեան կողմէ դիմումի մը համար. սակայն եթէ անիկա այսպիսի դիմում մը ընէ, անշուշտ պէտք է ներկայացնէ այնպիսի պայմաններ, որոնք եաքէն չարաչար չկարենան գործածուիլ։ Խորհրդային

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՓԱՆԿԱԼԹԻԻ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Պոլսոյ Փանկալթիի գերեզմանատունը դարձեալ աչքի փուշ եղած է Թուրքերուն։ «Սօն Սաաթ»ի մէջ ընթերցող մը կը պահանջէ Պոլսոյ քաղաքապետութենէն, որ Հայոց գերեզմանատունը վերածէ *փարքի*՝ ողջերուն հաճոյքին համար, իսկ Հայոց մեռելներուն համար կ՚առաջարկէ ցոյց տալ ուրիշ տեղ մը իբրեւ գերեզմանատուն։ Ընթերցողը, յիշեցնելով որ Պուլկարները այդպէս շարժած են Թուրք գերեզմանատուներու մասին, կ՚աւելցնէ. «Անպայման կը սպասենք ատոր»։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐ ԳՈՂՑՈՒԱԾ

Պուքրէշէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Ռումանիոյ վարչապետ, Պըրաթիանուի Ֆլօրիքայի դղեակէն գողցուած են խիստ կարեւոր քաղաքական վաւերաթուղթեր, որոնք չափազանց թանկագին են, որովհետեւ մեծ լոյս կը սփռեն ազատական կուսակցութեան զանազան գործունէութեանց վրայ։ Կառավարութիւնը չէ յաջողած գտնել հետքը այս տարօրինակ ու շատ ճարպիկ գողերուն։

ԱՆԿՐՕՆ ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻՆ

Պոլիսէն Յուլիս 28 թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ.—

Սուատ Հանըմ, գրագիտուհի եւ Թուրքիոյ ամենէն գեղեցիկ կիներէն մէկը, դատի կանչուած է՝ կրօնքի դէմ յարձակումներ ըրած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Հանըմը իր հրատարակած վերջին վէպին մէջ գրած էր թէ կրօնքը աւելի վնասակար է քան ափիոնը եւ թէ բոլոր մարգարէները շատախօսներ են։ Թուրք պատժական նոր օրէնքին համաձայն, այս կարգի հրատարակութիւններ ընողները 2—6 ամիս բանտարկութեան կը դատապարտուին։

ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին առաջիկայ նստաշրջանին համար Պոլիսէն պիտի ընտրուին հաւանաբար 20 երեսփոխան։ Այս թիւը հաւանական չէ, կը սպասուի որ ընդհ. մարդահամարը կատարուի։ Անցեալ շրջանին, Պոլիսէն ընտրուած էր 15 երեսփոխան։ Այդ հին երեսփոխաններէն Մուխթար պէյ Ուաշինկթընի դեսպան նշանակուած է, Թէվֆիք Քեամիլ պէյ հաւանաբար կոչուի Մատրիտի դեսպանութեան։ Քեազիմ Գարապէքիր փաշա թեկնածու չպիտի ներկայացուի, որովհետեւ Խալք կուսակցութեան անդամ չէ։ Դեռ յայտնի չեն երեսփոխանական նոր թեկնածուները։

400 ՀԱՆՔԱԳՈՐԾՆԵՐ ԹԱՂՈՒԱԾ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ Տոպրովայի մօտ ածուխի հանքի մը մէջ փլուզումի մը հետեւանքով 400 բանուորներ թաղուեցան փլատակներու տակ։ Մինչեւ այժմ հազիւ 5 բանուոր կարելի եղաւ հանել, 5ն ալ մեռած։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՐԿԱԾ

Հինգշաբթի կէսօրին, Փարիզ-Պալէ ճէպընթացը ուժգնօրէն զարնուեցաւ Վիէննայի ճեպընթացին, որ մեքենայի խանգարման մը պատճառով վագոնակեան մը ակամայ կեցած էր Սավիլի կայարանէն քանի մը քիլօմեդր հեռու։ Բախումը այնքան ուժգին էր, որ յարձակող ճեպընթացին առաջին վագոնները ջարդուփշուր եղան։ 13 ճամբորդներ վիրաւորուեցան եւ Անգլիացի մը մեռաւ։

ՍՍՍՌ.

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Այսօր՝ Յուլիս 30, Մոսկուայի մէջ, հրաւիրուած է Համամիութենական Կոմկուսի եւ Կեդր. Վերահսկիչ Յանձնաժողովի համագումար նիստը, դատելու համար ընդդիմադիր պարագլուխները՝ Թրոցքին եւ Զինովիեվը: Արդէն ամէն կողմէն սկսած են հաւաքուիլ Սթալինի եւ Թրոցքիի կողմնակիցները: Արտասահմանէն Մոսկուա մեկնած են Պերլինի դեսպան Քրեսթինսքի, Փրակայի դեսպան Օվսէյենկօ-Անթոնով, Հռոմի դեսպան Քամէնէֆ, Փարիզի դեսպան Ռաքովսքի եւ առեւտրական ներկայացուցիչ Փիաթաքով — բոլորն ալ ընդդիմադիրներ: Առ հասարակ, մեծ «ղալմաղալ» կը սպասուի Մոսկուայի մէջ:

Խորհրդային Միութեան արդի պայմաններուն մօտէն իրազեկ մարդիկ յատուկ կարեւորութիւն կուտան այս դատավարութեան եւ, ինչ որ ալ ըլլայ անոր արդիւնքը, կը կարծեն, թէ վճռական նշանակութիւն պիտի ունենայ խորհրդային իշխանութեան այս կամ այն ուղղութեամբ զարգանալու տեսակէտով: Եւ, յիրաւի, երեւոյթը խիստ ուշագրաւ է: Որո՞նք են դատուողները, որո՞նք են դատողները: Ինչի՞ համար կը դատեն:

Յիշենք, որ դատուողները միայն Թրոցքին եւ Զինովիեվը չեն, որոնք կը նկատուին ձեւական ամբաստանեալները: Եթէ միայն այդ երկուքն ալ ըլլային, նորէն քիչ չէր: Թրոցքին, Լէնինէն յետոյ, ամէնէն կարկառուն դէմքն է պոլշեւիկներու մէջ. Թրոցքին ստեղծիչն ու ոգին էր կարմիր բանակի եւ փրկիչը Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան անխուսափելի պարտութենէն: Թրոցքիի անուան հետ են կապուած կոմունիստական շարժման ամենահերոսական էջերը: Այսօր եւս, իր շրջապատին մէջ, Թրոցքին է ամէնէն ձեռնհաս, կամքի տէր ու ժողովրդական անձը:

Նմանապէս Զինովիեվը.— Լէնինի անմիջական համհարզն ու աւանդապահն է ան, Գ. Միջազգայինի հիմնադիրն ու տարիներու ղեկավարը, Կոմկուսի ամենաականաւոր պարագլուխներէն մին, «հին կւարտիա»յի ամենացցուն ներկայացուցիչը եւայլն եւայլն:

Բայց — ըսինք արդէն — այս երկուքէն դուրս բանակ մը կայ մեծ ու պզտիկ անուններու, որոնք խիտ շարքերով կեցած են անոնց թիկունքին՝ քաջ գիտակցելով, որ Թրոցքիի ու Զինովիեվի գլխին իջած ամէն հարուած՝ հարուած է նաեւ իրենց գլխին: Քամէնէֆ, Ռատէք, Սմիլկա, Սափրոնով, Փրէօպրաժենսկի, Քրեսթինսքի, Ռաքովսքի, Փիաթաքով — ահա քանի մը պատահական անուններ այդ բանակէն՝ բոլորն ալ հին, վաստակաւոր կոմունիստներ:

Որո՞նք են դատաւորները: Սթալին, Պուխարին, Մոլոթով, Քույպիշեւ, Վորոշիլով — Կոմկուսի պատկերասրահին մէջ ոչ պակաս փայլուն անուններ, որոնց ուժը նաեւ անոր մէջ է, որ իրենց ձեռքին կը գտնուին թէ՛ կուսակցական եւ թէ կառավարական մեքենաները:

Պայքարը այս երկու հոսանքներուն միջեւ սուր է, երկու հակամարտ կուսակցութիւններու կռուի կերպարանք. ո՛չ միայն կը մերժեն իրարու սկզբունքները, այլ եւ անձնապէս կ'ատեն զիրար: Թշնամութիւնը դուրս է եկած գաղափարական սահմաններէն եւ ստացած է անձնական բնոյթ: Ջնջուած են նոյնիսկ փոխադարձ յարգանքի արտաքին ձեւերը: Ժողովներու մէջ Թրոցքին կ'անուանարկէ Սթալինը, Սթալին ամենախիստ բառերով կ'անպատուէ Թրոցքին: Իսկ Սթալինի ու Զինովիեվի թշնամանքն ու ատելութիւնը իրարու հանդէպ այլեւս դուրս են եկած ամէն սահմանէ:

Հարկաւ, պայքարող երկու կողմերն ալ կը խօսին սկզբունքներու անունով: Սթալին-Պուխարին իւրայիններով կը հաւատացնեն, թէ իրենք Ռուսաստանի մէջ, առանց սպասելու համաշխարհային յեղափոխութեան, զբաղած են ընկերվարութեան կառուցումով: Լէնինի «Թալմուտ»էն քաղուած կարգ մը կտորներով՝ ճիգ կ'ընեն ապացուցանելու, որ նոյնիսկ Ռուսաստանի պէս յետամնաց երկիր մը կրնայ մէն-մինակ հաստատել ընկերվարական կարգեր:

Ու, հետեւաբար, խորհրդային իշխանութեան աշխատանքի գլխաւոր առարկան այժմ պէտք է ըլլայ ո՛չ թէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը, այլ՝ ներքին շինարարութիւնը:

Թրոցքի կը նկատէ այս քաղաքականութիւնը վատ տեսակի խուժանավարութիւն՝ միայն իշխանութիւնը պահելու նպատակով: Կը մերժէ միայն ռուսական պայմաններուն մէջ ընկերվարութիւն հաստատելու կարելիութիւնը եւ կը շարունակէ պնդել, որ խորհրդային յաղթանակը կախուած է համաշխարհային յեղափոխութենէն, առանց որու կը տապալի խորհր. իշխանութիւնը: Հետեւաբար, մեկդի պէտք է նետել միայն ռուսական ուժերով, մէկ պետութեան մէջ, ընկերվարութիւնը իրականացնելու ցնորքը եւ նորէն ու նորէն լծուիլ համաշխարհային յեղափոխութեան սայլին:

Հայեացքներու այս հիմնական տարբերութենէն կը հետեւին եւ բոլոր գործնական քաղաքականութեան վերաբերող խնդիրներու տարբեր ըմբռնումն ու կիրարկումը: Բայց — նորէն կրկնենք — հարցը այլեւս դուրս է եկած է սկզբունքային սահմաններէն եւ ստացած է անձնական, հատուածական բնոյթ, վերածուած է իշխանութեան պայքարի: Եւ դատը պիտի կատարուի այս գետնի վրայ: Սկզբունքային տեսակէտով կողմերն արդէն ըսած են ամէն բան եւ նոր ըսելիքներ հազիւ թէ ունենան: Սկզբունքային խնդիրներու մասին անոնց միջեւ համաձայնութիւն չկայ ու չի կրնար ըլլալ. անոնք այլեւս տարբեր լեզուներով խօսող, տարբեր գործելակերպի հետեւող, տարբեր նպատակներ հետապնդող կողմեր են:

Հարցը այժմ դրուած է բոլորովին այլ ձեւով. ո՞վ է աւելի զօրաւոր, որո՞ւ ետեւը աւելի շատ հետեւորդներ կան. ո՞վ պիտի ըլլայ Կոմկուսի վարիչն ու խորհրդային քաղաքականութեան տնօրինողը — Սթալի՞ն, Պուխարի՞ն, թէ՞ Թրոցքի — Զինովիեվ: Դատը դատ ըլլալէ աւելի՝ մենամարտ մըն է այս երկու կողմերուն միջեւ:

Դուշակութիւններ չընենք արդիւնքի մասին, թէ երեւոյթներէն դատելով՝ Թրոցքի-Զինովիեվի վտարումը գրեթէ անխուսափելի է: Բայց վտարումով հարցը չի փակուիր: Ընդհակառակն, աւելի եւս կը խորացնէ վիհը ընդդիմադիրներու եւ Սթալինականներու միջեւ, ա՛լ աւելի կ'ուժեղացնէ պառակտումը Կոմկուսի ծոցին մէջ ու, հետեւաբար, աւելի եւս կ'արագացնէ խորհրդային տիրապետութեան հիմքերու մաշումն ու քայքայումը:

Այսպէս է տրամաբանութիւնը բոլոր բռնապետութիւններուն. ուշ կամ կանուխ, անոնք կը քայքային: Եւ կը քայքայուին իրենց իսկ ստեղծած ներքին հակասութիւններէն:

Ս. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ, այս տարի ցանուած է 13,000 տեսեատին բամպակ: Ցանողներու թիւն է 14,677:

ԱՐՇԱԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ „ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ"

Ցաւալի արձանագրեց մեր նախկին ընկերոջ՝ Արշակ Գրիգորեանի անձնասպանութեան լուրը՝ քաղելով խորհրդային թերթերէն: Մենք պահ մը հաւատացինք այդ սխալ լուրին և կարծեցինք թէ անոր եղերական մահը, այդ երիտասարդի ինքնասպանութիւնը, կրնար արդիւնք ըլլալ իր խղճի խայթումի, յուսաբեկման կամ անձնական այլ ապրումներու: Ո՛չ մէկ դաշնակցական թերթ այդ մահուան համար չունեցաւ չարախնդութիւն, կամ վրէժի զգացմունք, այլ դառն ցաւով գիտեց իր մոլորեալ զաւակի կործանումը: Ինչո՞ւ այդ մեծահոգութիւնը, ինչո՞ւ այդ ներքին ցաւը երիտասարդի մը հանդէպ, որ ըլլալով ժամանակին լաւ Դաշնակցական, յետագային դաւեց Դաշնակցութեան, եւ զէն ի ձեռին պայքարեցաւ անոր դէմ: Այդ ինչո՞ւներու պատասխանը չեն հասկնար ուրիշ կուսակցութիւններ, բայց խիստ պարզ է Դաշնակցութեան համար, որ ինչքան կուսակցութիւն, կազմակերպութիւն է, սակայն եւ նոյնքան «ընկերութիւն» մը, «ընտանիք» մըն է: Ինչպէս ծնողի մը համար խիստ սիրելի են իր աւանդապահ եւ ժրաջան զաւակները, բայց եւ ատելի չեն իր անառակ եւ մոլորեալ որդիքը, այդպէս ալ մարմնացած է Դաշնակցութեան ընտանիքը եւ ընկերութիւնը: Դաշնակցութիւնը իբր խստասիրտ եւ անաչառ ծնողք մը, կ'ուզէ որ իր անառակ զաւակները իր թոյլտուութեամբ միայն համարձակին ձեռք բարձրացնել իրենց կեանքի հանդէպ, որովհետեւ ի վերջոյ այդ անառակն ալ իր միս ու արիւնէն է շինուած: Դաշնակցութիւնը բնաւ չի հանդուրժեր որ իր դաւադիր զաւակն իսկ ուրիշի ձեռքով ոչնչացուի: Անիկա կամք եւ ուժ ունի հաշուի նստելու իր լաւ եւ վատ որդիներուն հետ. այդ է մեր աւանդութիւնը: Այս հիմունքներովն է որ մեզի խիստ հետաքրքրական են Արշակ Գրիգորեանի մահուան պարագաները:

Խորհրդային թերթերը գրած էին, թէ անիկա ինքնասպան է եղած: Եթէ իրօք այդ այդպէս է, այդ պարագային իրական յանցանք չկայ եւ պէտք է ճշտորոշուին պատճառները եւ բարոյական պատասխանատուութիւնները: Այդ մասին մեր մամուլը հարցում ուղղեց պոլշեւիկներուն, բայց ցարդ անպատասխանի է մնացած: Սակայն հեռու բարոյական պատասխանատուութենէ, խնդիրը պարզապէս քրէական է եւ բնաւ չի հաստատուիր թէ ինքնասպան է եղած Արշակ Գրիգորեանը: Մեր առած տեղեկութիւններուն համաձայն, անիկա ո՛չ թէ անձնասպան եղած է, այլ սպանուած է եւ խորհրդային թերթերը իբրեւ ինքնասպան արձանագրած են: Մեր այս յայտարարութիւնը հերքելու համար խորհրդային իշխանութիւնը իր մամուլի միջոցով մէկ միջոց ունի. հրապարակել բժշկական քննութեան ճիշտ արձանագրութիւնը, ուրկէ պիտի պարզուի, որ Արշակ Գրիգորեան մեռած է երկու տարբեր ատրճանակներու գնդակներով: Արդ, խիստ անհաւանական և անհնարին է ինքնասպանութիւն գործողի համար երկու տարբեր ատրճանակներով իր մահը գտնել: Կատարուածը պարզ ոճիր մըն է, առնուազն երկու մարդու ձեռքով իրագործուած, որը ծածկելու համար կը յայտարարուի թէ ինքնասպան է եղած:

Քանի որ խորհրդային մամուլը եւս ցաւակցութիւն յայտնեց Արշակի մահուան համար, եթէ կեղծիք չէ, հիմա անիկա ալ շահագրգռուած պիտի ըլլար պարզելու հետեւեալ հարցերը.— Ի՞նչ վէրքերէ մեռած է ան, ի՞նչ հեռաւորութենէ ստացած է վէրքերը, քանի՞ վէրք ստացած է եւ քանի՞ տեսակ զէնքերով: Այդ հարցերուն պատասխանելով, համոզեցուցիչ պիտի դառնար ինքնասպանութեան լուրը եւ կամ պիտի հաստատուէր իմ պնդումը: Անկէ յետոյ դժուար չըլլար գտնել սպանիչները: Այս խնդիրը այժմէական չէ այսօր: Խնդրին պիտի անդրադառնանք՝ յիշեալ կէտերու պատասխանը առնելէ յետոյ: Այսօր այսչափը պիտի գիտնան դայն սպանողները եւ սպանութեան պարագաները խեղաթիւրողները, որ մեզ բնաւ ցանկալի չէ մեզի իսկ դաւաճանող ընկերոջ սպանութիւնը իրենց ձեռքերով: Եւ երկրորդ անտարբեր չէ կարելի մնալ վարչութեան մը հանդէպ, որ սովորութիւն ըրած է սոխի գլխի նման դիւրութեամբ կտրել մարդկանց գլուխները: Թող չկարծուի թէ ատիկա սարսափի զգացմունք պիտի արթնցնէ: Ընդհակառակը, զուցէ, եւ նողկանքի ու վրէժի, որ հաշուի պիտի առնեն ոչ բարով այսօրուան Հայաստանի իշխանաւորները:

ՀՐԱՉԵԱՆ

ԹՈՒՐՔ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

«La Syrie» Թերթին մէջ յօդուածագիր մը հրատարակած է իր տպաւորութիւնները Թուրք արուեստին անցեալին ու ներկային մասին: Յօդուածագիրը, կը թուի թէ, անծանօթ է Թուրք արուեստին իսկական պատմութեան, բայց յատկանշանական են իր տպաւորութիւնները.—

Անոնք, որոնց երեւակայութիւնը դեռ կը բանի հին հեղինակներու նկարագրութիւններով, բոլոր անոնք, որ հետաքրքրութենէ կը բռնուին՝ երբ կը տեսնեն բիւզանդական հաստկեկ պարիսպները եւ փողոցներու լաբիւրինդոսը, ապահովաբար „ուսախաբ պիտի ըլլան, այսօր, պարզ քննութենէ մը յետոյ: Չկա՛յ Սթանպուլի երբեմնի հսկայ պազարը, ուր կը թափուէին Ասիոյ գեղարուեստական գանձերը, եւ հնագիտական թանկագին առարկաներու սիրահարները ի զո՛ւր պիտի փնտռեն հին Արեւելքի բրուտները, ոստայնանկները եւ մանրանկարիչները:

Մի՛ փնտռէք այլեւս ո՛չ Դամասկոսի իսկական գիպակները, ո՛չ նկարէն ապակիները, ո՛չ բազմագոյն քառակուսի յախճապակիները. հրաշափառ սնդուսները, նրբարուեստ գործերը, այնքա՛ն բանաստեղծական գեղանկարչութեամբ մը, որ պիտի կարծէիր տեսնել յաւիտենական գարունի մը ածուները, ո՛չ ալ գեղեցիկ ասեղնագործութիւնները, այնքա՛ն բարակ ու թափանցիկ, որքան շոգին: Չկան կամ հազուագիւտ են: Սակայն հրապարակը ողողուած է կեղծուած, նմանակերտուած արտադրութիւններով:

Ահա՛ կովկասի, նոյնիսկ Թուրքիստանի գորգերը, որոնց գոյները ոչինչ ունին հմայիչ ու կանչող: Ահա՛ Անատոլուի «սէճճատէ»ներ, որոնք չունին «մօթիֆ»ներու երջանիկ ձեւերը, ու կը ներկայացնեն «թուղրա»ներ, դրամատոմսեր, փաշաներու գլուխներ: Նոյն անկումի նշանները այն բոլոր գործերուն մէջ, որոնք բանուած են մարմարի, փայտի եւ կիտուածի վրայ: Վայելչութեան պակաս՝ գծագրութեան մէջ, ձախաւերութիւն՝ շինութեան մէջ, անարուեստ ու տգեղ:

Խոստովանինք, որ այս ցաւը քիչ մը ընդհանուր է:

Եւ այդ երեւոյթին գլխաւոր պատճառները յայտնի են: Արեւմտեան ճարտարարուեստականութիւնը (industrialisme), որ աժաննոց արտադրութիւններ կը հեղհեղէ ամէն կողմ, քայքայման կը դատապարտէ արեւելեան արուեստը: Եւ ոչ մէկ փորձ՝ կռուելու համար «մաշինիզմին» դէմ:

Թուրք ազնուապետութեան եւ սուլթանեան շրջապատին մէջ ճաշակի զգացում մը եղծուած էր շատոնց: Անցեալ տարի, արքայական ընտանիքի մը կարասիներուն աճուրդին ընթացքին, չկրցի տեսնել ո եւ է թանկագին առարկայ: Ցոփ ճաշակով զարդեր, տգեղ կարասիներ ու առարկաներ: Չկար ո եւ է նմոյշ ու նշոյլ պարսկական, արաբական արուեստէն, արեւելքի հանճարէն: Արեւմտեան արուեստի թափթփուքներ, կեղծ ու սնթեւեթեայ, անարժէք այլ շլացնող զարդեր, ցոյց կուտային Թուրք ընտանիքին գեղեցկագիտական զգացումը, արուեստի անկումը:

Հին Թուրքիան տուած է ինքնատիպ արուեստի գործեր: Գոնիայի, Պրուսայի եւ Էտիրնէի մզկիթները կը ներկայացնեն համայնական ներդաշնակութիւն մը, եւ կուտան տպաւորութիւն մը վեհութեան, անկեղծութեան եւ պատկառանքի:

Նոր հեղինակ մը, Կապրիէլ, պատրաստած է գիրք մը, ուր կը ներկայացուին Թուրք արուեստին գլխաւոր յատկանիշները: Այս հեղինակը կը պնդէ թէ Կ. Պոլսոյ մէջ շինուած մզկիթները, իրենց ճարտարապետական, զարդանկարչական նկարագիրներով, խնամութիւն չունին բիւզանդական արուեստին հետ: Թէեւ, աւելի յետոյ, անոնց արուեստը ներշնչուած է բիւզանդականէն, առանց երբեք հետեւողականութեան: Իրաւ է թէ Թուրք ճարտարապետները չեն կրցած հագուեցնել պերճ արտաքին մը. ընտրած են դիմացկուն նիւթեր, խոշոր քարեր: Բաղդատելով բիւզանդական եւ իսլամ արուեստներուն հետ, Թուրք արուեստը, Կ. Պոլսոյ մէջ, կը զատուի իր անհատական որոշ յատկանիշերովը: Իր ամենամեծ ինքնատպութիւնը կը կայանայ արտաքին յիշատակարանաձեւ կառուցուածքը ոռոնումին մէջ: Բիւզանդական արուեստը երբեք զբաղած չէ նման շինութիւններով: Այա-Սօֆիան, դուրսէն դիտելով, կը զգանք որ ծանր է եւ եւ նոյնիսկ անհաճոյ: Սակայն բոլոր մզկիթները մեր աչքին կուտան եւ մեր միտքին մէջ կը ծնցնեն տպաւորութիւն մը ներդաշնակ համաչափութեան մը:

Թուրքերը, այսպէս, Կ. Պոլսոյ մէջ ստեղծած իրենց արուեստով փորձած են տալ նոր բան մը, փոխանակ մնալու իսլամ ժողովուրդներու անցեալին ձեւապաշտ հնոյթին մէջ:

Այդ Թուրք արուեստը, միշտ նախանձախնդիր իր փառաւոր անցեալին, կ'աշխատի ստեղծել վերածնունդ մը: Վերջերս Էնկիւրի օժտուեցաւ ցուցահանդէսի սրահով մը, որ դիտի դառնայ տեսակ մը հաւաքածոյ Թուրք արուեստին արտադրութիւններուն: Միւս կողմէ սկսած են շինել ազգային թանգարան մը: Թուրք մամուլն ալ կը պահանջէ որ երկրին գլխաւոր կեդրոններուն մէջ ստեղծուի կեանք մը մտաւորական եւ արուեստի գործունէութեան: Թուրք յօդուածագիր մը, «Միլլիէթ»ի մէջ կը ցաւի որ կայսրութեան օրով արուեստը թշուառացաւ, Պոլսոյ թատրոնները գիւղական խաղարաններ դարձան, գրադարանները՝ մառանի նմանեցան արուեստի գործերը նետուեցան «մէտրէսէ»ներու եւ «քօնաք»ներու մէջ: Համալսարանը գօրանոցի կը նմանի:

...ն խոկական առումով մենք
...ոխային հոկայ ու անշէջ
...ացի մը վրայ կ'ապրինք։
...Ամենանոր տեսութիւններու
...ամաձայն՝ ջերմութեան այս
...ջորդական յաւելումը յառուկ
...միայն երկ. ին մակերեւութա-
...ն խաւերուն։ Ի՞նչ է ուրեմն
...ր երկրագունդին ներքին կազ-
...ւթիւնը՝ կազայի՞ն, հեղո՞ւկ թէ
...րծր. անհաւասաիկ հարցում մը,
...ուն գիտնականները չեն կր-
...ծ մինչեւ այսօր դրական ու
...չափելի պատասխան մը տալ,
...սկառակ հեղուկ ըլլալու մա-
...ն անոնց տուած յաճախակի
...ւաստիքներուն։ Եթէ երկրին
...րքնամասը հեղուկ ըլլար, ա-
...ւին եւ լուսնին ձգողականու-
...իւնը մեր ոտքերուն տակ օրը
...ու անգամ ծովի ջուրերու
...արձրացում առաջ պիտի բե-
...էր, եւ երկրին առաձգական
...եղեր ալեձեւ խորշերու պիտի
...երածէր։

...Աստղաբաշխական եւ երկրա-
...անական տուեալներ ենթա-
...րել կուտան թէ երկրագունդիս
...անգուածը հեղուկ չէ, եւ ո՛չ ալ
...ազային, թէ երկրիս կեդրոնին
...էջ ծանրութիւնը զէրօյի կը հա-
...ասարի, մինչդեռ, ընդհակառա-
...ակը, ճնշումը հոն իր ծայրա-
...ղն աստիճանին հասած է, եւ
...ինայ բարձրանալ 3 միլիոն քի-
...իլրամ իւրաքանչիւր խորա-
...արդ սանդիմեթրի համար, այ-
...ինքն 3 միլիոն մթնոլորտ։ Հե-
...ւաբար երկրին կեդրոնական
...անգուածը պէտք է խմորի պէս
...անձր եղած ըլլայ։

...Քէլվէն կը պնդէ թէ ա-
...որ կարծրութիւնը պէտք է պող-
...ատի ծանրութեան հաւասարի։
...արժագիր գործիքներու միջո-
...աւ կարելի եղած է հաստատել
...է երկրաշարժի ցնցումները 14
...այրկեանէն կը փոխանցուին
...ագունդին մէկ կողմէն մինչեւ
...ւսը, ինչ որ պիտի չպատա-
...էր եթէ անոր ներքնամասը հե-
...ուկ եղած ըլլար։

...Ամենայն հաւանականու-
...եամբ այդ ներքին զանգուածը
...ակաւին մեծ տաքութեամբ օժ-
...ուած է։ Տիեզերագիտութիւնը
...եզի կը սորվեցնէ թէ երկիրը,
...ին արեգակնային դրութեան
...ատկանող մոլորակներէն, կազ-
...ուած է նախնական միգամած
...աստղերէ՝ ան նախապէս եղած
...շոգիէ գունդ մը, որ հետզհետէ
...ւաղելով՝ խտացած եւ կազմած
...հեղուկ երկրագունդ մը, որ
...արունակելով իր պաղութիւնը,
...ածկուած է կարծր կեղեւով մը,
...ման հալոցի մը մէջ հալած կա-
...ւարի մակերեսին վրայ գոյա-
...ած կեղեւին։ Այդ թանձրացած
...եղեւը կը հանգչի թանձր զան-
...ուածի մը վրայ։

...Կը կարծուի թէ անջրպետին
...արեխառնութիւնը զէրօյէն 270
...աստիճան վար է. մեր մոլորակը
...այդ բարեխառնութեան մէջ կը
...աղի ու կը խտանայ, եւ իր
...աստիճանական բարեխառնու-
...ենէն առաջ եկած կծկումնե-
...ուն արդիւնք կը նկատուին եր-
...աշարժները։ Այդ կծկումները
...իաձեւ չեն եւ տեղի կ'ունենան
...նդադար, առաջ բերելով եր-
...աշարժներ, կեղեւային ծալ-
...եր, փոթեր, կքումներ եւ փլու-
...ումներ։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ-ՈՍԿԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մեր գաղութին Աժամեայ1ն վերջին օրերը հասեր են։ Ամիսներէ ի վեր է որ բանակցութիւններ կը կատարուէին գաղութին մէջ գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներու միջեւ։ Զանազան խնդիրներ քննուելէ վերջ, ընտրուեցաւ յանձնախումբ մը։ Կարելի չեղաւ լուծել այն խնդիրը թէ երկո՞ւ, չո՞րս թէ 12 ֆրանք վճարողները ընտրութեան իրաւունք պիտի ունենան։

Բարեբախտաբար գտնուեցան հայրենակիցներ, որոնք չուզեցին զրկուիլ իրենց իրաւունքներէն, ինչպէս անցեալին մէջ, ու հաւաքուելով կազմեցին հինգ անձերէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը, որ բանակցութիւններ պիտի վարէ Լիոնի Ազգ. կեդր. Մարմինին հետ՝ ընտրութիւնները կատարելու համար գաղութիս մէջ։ Հրահանգներ պիտի ուզէ եւ ժողովուրդին մէջ պտտելով արձանագրութիւնները պիտի կատարէ։ Ընտրող պիտի ըլլան այն բոլոր 20 տարեկանները, որոնք կը վճարեն 12 ֆրանք, այս տարուան վերջամսեան։

Լիոնի Ազգ. կեդր. Մարմինը, իր ղրկած պաշտօնական կոչով շատ մը հարցեր կը յուզէ, մէկ մասին բացատրութիւններն ալ տալով։ Միայն անհասկնալի կը մնայ սա պարագան — ընտրուելիք Գաւառական ժողովի անդամներու թիւը նշանակուած է 23. որոնց 12ը Լիոնէն եւ 11ը շրջաններէն։ Չըսեր թէ ի՞նչ սկզբունքներու հիման վրայ կատարեր է այդ բաժանումը։ Կ'արժէ իրենց ուշադրութեան յանձնել այս կէտը խնդրելով որ յառաջիկային իրենց տալիք հրահանգներուն հետ միասին չմոռնան բացատրել նաեւ այս պարագան։

Էժտէճիար

ԿԵԱՆՔԸ ԺՈՒԱՅԵԷՕԶԻ ՄԷՋ

ԺՈՒԱՅԵԷՕԶ.— Նախորդ թղթակցութենէս ասդին անցած երեք ամսուան ժամանակամիջոցին մէջ, գաղութիս մէջ հետաքրքրական եւ ոչ մէկ երեւոյթ նշմարուած է՝ ազգային տեսակէտով։

Մեր կողմէ եղած թելադրութենէն մղուած, Լիոնի Ազգային Միութիւնը հագիւ թէ հաճած էր մէկ-երկու նամակ գրել տեղւոյս քանի մը անձնաւորութիւններուն, ազգային մարմին մը կազմելու հրաւէր ընելով անոնց։ Ցարակոյս չկայ որ, այդպիսի կամայական, անջիղ եւ ժանաւանդ իվերուստ եկած հրաւէր մը դատապարտուած պիտի ըլլար ամլութեան։ Պէտք է որ գաղութը ինք նախաձեռնարկ ըլլայ միութիւն մը կազմելու, եւ հայ լեզուի ու պատմութեան ծարաւի հայ տղոց գոնէ տարրական գրել կարդալ մը սորվեցնելու մասին միջոցներ խորհելու համար։

Շերամի գործը, որուն ակնարկած էի նախորդ թղթակցութիւնովս, բաւական յաջող անցաւ։ Քսանըհինգ շերամապահներէն միայն հինգը չյաջողեցան, մնացեալները գոհ էին արդիւնքէն։ Մարսէյլ եւ Լիոն հրատարակուող թերթերը, իրենց գաւառի թղթակցութիւններու բաժնին մէջ գնահատանքով խօսեցան շերամապահութեան մէջ Հայերու ընդգրկած սխեմին մասին, որ յաջողութեան աւելի կարելիութիւն կրնայ ունենալ այս խիստ փափուկ գործին մէջ։

*** Երկուշաբթի իրիկուն, գէյլէր եան եղբայրներու գործարանին ընդարձակ եւ գեղեցիկ պարտէզին մէջ տեղի ունեցաւ, տեղւոյս ֆրանսական «գեղարուեստասէր բարեկամներու» միութեան կողմէ սարքուած գեղարուեստական մեծ հանդէսը, որուն ներկայ էր գրեթէ ամբողջ գաղութը։ Հանդէսի ընթացքին, խումբ մը հայ որբուհիներ, նախ նուագի ու յետոյ երգի ընկերակցութիւնով պարեցին հայկական եւ կովկասեան քանի մը պարեր, որոնք ֆրանսացիներու խանդավառ եւ ջերմ ծափերուն արժանացան։

Թող ներուի ինձ այս առթիւ, թելադրել մեր որբուհիներուն, որ, փոխանակ անօգուտ վէճերով ժամավաճառ ըլլալու, իրենց արձակուրդի պահերուն երբեմն իրար գալով, ինքնազարգացման միջոցներու մասին խորհին։ Պէտք է գիտնան որ, գործարանի չորս պատերէն դուրս նոր աշխարհ մըն ալ կայ, որուն մէջ ապրելու եւ ապրեցնելու համար է որ, իրենց հայրենակցական միութիւնները ազատած էին զիրենք թրքական արհաւիրքէն եւ հարէմէն։

Անցորդ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Ամբողջ Գերմանիոյ մէջ մարզական մեծ ոգեւորութիւն մը կը տիրէ, մասնաւորապէս ֆութպոլի ճիւղին մէջ։ Հակառակ ֆութպոլի եղանակը չըլլալուն, Գերմանիոյ բոլոր գաւառներուն մէջ, երիտասարդներուն մեծ մասը սկսած է խաղալու։ Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, Գերմանիոյ մէջ մօտաւորապէս հինգ հարիւր հազար արձանուած ֆութպոլիստներ կան. ասկէ զատ դպրոցականներն ու աշխատաւորականներն ալ հաշուելով կ'ունենան աւելի քան մէկ միլիոն ֆութպոլիստներ։ Ասոնք բոլորն ալ մեծ եռանդով է որ նետուած են ասպարէզ, միայն կը պակսին մարզիչներ, թէեւ կան Հունգարացիներ եւ Սկովտացիներ, բայց թիւով քիչ են։ Մէկ միլիոն ֆութպոլիստ. ասիկա ճիշդ թիւ մըն է, եւ աշխարհի մէջ առաջին անգամն է որ մարզանքի ճիւղի մը մէջ այսքան մեծ թիւով մարզիկներ նետուած են։

ԱԹԼԷԹԻԶՄ.— Այսօր Լոնտոնի մէջ տեղի պիտի ունենան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ազգային խումբերու տարեկան մրցումները։ Ֆրանսացիք այս տարի զատած են իրենց ամենակարող մարզիկները։

Այս երկու ազգերուն միջեւ տեղի ունեցած մրցումներուն մեծամասնութիւնը վերջացած է Անգլիոյ յաղթութեամբ։ Այս անգամ ալ նոյն արդիւնքը կը սպասուի։

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Փաոլինօ որ Ցէմսի-Շարքի մրցումին ներկայ եղած էր, խաղէն անմիջապէս վերջ հրաւէր կարդաց յաղթականին։ Բայց Ցէմսի նկատելով որ Սեպտեմբերին Թըննիի հետ պիտի մրցի ախոյեանութեան համար, չընդունեց եւրոպայի ախոյեանին հրաւէրը։ Փաոլինօ Օգոստոս 11ին Նիւ Եորքի Եանքի Սթատիոմին մէջ պիտի մրցի ձէք Տէլանիի հետ, նախկին ախոյեան աշխարհի կէս ծանրութեան։ Դեռ քանի մը օր առաջ իր կամքովը հրաժարեցաւ իր տիտղոսէն, մրցելու համար ծանրութեան աստիճանին վրայ։

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ.— Թուլի մէջ անծանօթ ոճրագործներ, գիշեր ատեն կը յարձակին հացագործի մը վրայ, իր տանը առջեւ, եւ սպաննելէ յետոյ կը շալկեն կը տանին նետել Լուառ գետին մէջ։

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՄԱՀ ՄԸ.— Շարլ Բոփֆ, արձակուրդը անցնելու համար, գնաց քեռայրին տունը, որ կը գտնուի Սթրազպուրկի մօտ գիւղ մը։ Առտու մը, Բոփֆ, քեռայրին հետ, գնաց արտ, ցորեն հնձելու։ Երբ հնձելանիւով կանցնէին նեղ արահետէ մը, անիւը շեղեցաւ եւ Բոփֆ ինկաւ։ Անկումի պահուն ուժգնօրէն զարնուեցաւ քեռայրին սուր գերանդիին, որ կտրեց փորը, կտոր կտոր ըրաւ աղիքները։ Խեղճ երիտասարդը սարսափելի տանջանքներու մէջ մեռաւ։

ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ.— Անցեալ գիշեր, օդանաւերու գիշերային փորձի մը ընթացքին, Նանսիի վրայ, երկու օդանաւեր զարնուեցան իրարու։ Օդանաւերը կը գտնուէին 800 մեդր բարձրութեան մը վրայ, մէկը վառած էր իր լոյսերը։

Ժամը 130 քիլոմեդր արագութեամբ արշաւած ատեն, կը բախին իրարու։ Օդանաւերը ջարդուփշուր կ'ըլլան երկինքին մէջ։ Եւ խելացնոր արագութեամբ մը կտորները կը գահավիժին վար։ Շարժանիւ մը, որ ինկած էր դաշտի մը վրայ, մէկ մեդր մխուած էր հողին մէջ։ Իսկ օդանաւորդներէ երեքին դիակները անճանաչելի դարձած էին։ Միայն մէկ օդանաւորդ ազատեցաւ, որովհետեւ իր անկարգելը յաջողած էր բանալ։ Սակայն գլխէն վիրաւորուած էր եւ մէկ կողոսկրն ալ կոտրած։

ՍԻՐԻՆ ՅԵՏՈՅ...— Պիէվրի մէջ, Լավիէլ եւ տիկին Պլանտէն բարեկամներ էին, եւ այնքան սիրով էին, որ անուշահոտութեան մը պէս իրար կը հոտուըտային։

Առտու մը երկու բարեկամները զաւակ մըն ալ ունեցան։

Այն օրէն ասդին, անհաշտ էին, որքան սխտորն ու անուշապուրը։

Լավիէլ գլուխն առաւ հեռացաւ։

Անցեալ գիշեր, վերադարձաւ, կոտրեց տիկին Պլանտէնի տանը դուռը, եւ երբ վեր կ'ելլէր, զէմը ելաւ տիկին Պլանտէն։ Առանց բան մը արտասանելու, Լավիէլ հանեց ատրճանակը եւ երեք անգամ կրակեց ու անհետացաւ։

Կինը, հոգեվարքի մէջ, փոխադրուեցաւ հիւանդանոց։

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԽԵՆԹԸ.— Կէբէի մէջ խենթ Ռակէն, որ շաբունակ կը զառանցէր թէ մասնաւոր մարդիկ կը հալածեն զինք սպաննելու նպատակով, անցեալ օր, նոպայի մը պահուն, կացինը կ'առնէ եւ կը ջարդէ հայրը։ Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ։

ԴԺԲԱԽՏ ՈՐԲՈՒՀԻՆ.— Քլէրմօն-Ֆէրրանի արտերուն մէջ հողագործի մը քով ծառայութեան մտած էր ֆրանսացի փոքրիկ որբուհի մը։ Անցեալ օր, երբ արտին մէջ ցորեն կը հնձէր մեքենայով, կ'իյնայ կառքէն եւ մանգաղը կը կտրէ սրունքը։

ընթերցո՛ղ,

Ամէն կողմէ ծրի ՅԱՌԱՋ կ'ուզեն — Սուրիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, հեռաւոր Մուսուլի գիւղերէն եւ կայաններէն։

Կ'աշխատինք գոհացնել որքան կը ներեն մեր միջոցները։

Դուն որ կը սիրես «Յառաջ»ը, չը՞ պիտի ուզէիր ուրախացնել երիտասարդական միութիւն մը, լսարան մը կամ չքաւոր գիւղի մը պատանիները։

*** Փարիզէն Պ. Ա. Պասմաճեան, պատասխանելով «Յառաջ»ի կոչին, մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Միջագետքի Զախօ գիւղի հայ գաղթականներուն։

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

(ծնեալ՝ ԽԱՉԻԿԵԱՆ)

Խորին ցաւով կ'արձանագրենք մահը թերթիս Վարչական Տնօրէն ընկեր Լեւոն Գեւոնեանի քրոջ դեռահաս աղջկան՝ Տիկին Աղաւնի Քիթապճեանի (ծնեալ՝ Խաչիկեան), որ կեանքին հրաժեշտ կուտայ ծաղիկ հասակին մէջ, ամուսնութենէն քանի մը ամիս վերջ միայն։

Մեր խորին ցաւակցութիւնը՝ ընկեր Լ. Գեւոնեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, որոնք մէկ տարուան մէջ այս չորրորդ մահն է որ կը սգան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Փոն տը Շէրիւիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատուռի խնամատարութիւնը թերթիս ուղղուած երկար նամակի մը մէջ կը բողոքէ Լիոնի Ազգ. Միութեան դէմ, որու ասենապետին անհիզուութեան հետեւանքով ննջեցեալ մը առանց քահանայի թաղուած է։

Այս առթիւ Մատրան խնամատարութիւնը կարգ մը հարցումներ կ'ուղղէ Լիոնի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան.

1.— Երախայի մը անթաղ մնալուն առթիւ եղած քննադատութեանց երբ չքմեղանք խնամատարութեանս կողմէ ղրկուած նամակին ուշ ձեռքերնիդ հասնիլը պատճառ կը բռնէիք եւ կը պատուիրէիք որ այս տեսակ ստիպողական եւ միանգամայն կարեւոր խնդրոց համար հեռաձայնենք։ Անսալով ձեր պատուէրին 24 ժամ առաջ հեռաձայնեցինք եւ դուք հաստատական պատասխան տալով հանդերձ, ինչո՞ւ չղրկեցիք քահանան եւ ամբողջ գաղութ մը օտարներուն առջեւ խայտառակեցիք։

2.— Երբ ազգու պատուէրներ կը տեղացնէիք թէ հարսանիքի եւայլն համար ենթակաները պարտին ի ձեռին ունենալ խնամատարութեանս հաստատագիրը, ինչո՞ւ նոյն հաստատագիրը չփնտռեցիք Պ. Տիգրան Ժամկոչեանի ամուսնութեան առթիւ։

3.— Եկեղեցական ո՞ր օրինաց հիման վրայ արտօնեցիք երկու հարազատ եղբայրներ ամուսնանալու երկու հարազատ քոյրերու հետ։

4.— Գաղութս իր իսկ միջոցներով մատուռ մը տիրացաւ առանց ընիօն մը ստանալու ձեզմէ եւ կամ որ եւ է ազգային մարմինէ, եւ ամէն անգամ որ քահանան կուգայ պատարագելու փոխանակ ժամոցի պնակով գոհացնելու, եւ հակառակ մատրան նիհար սնտուկին, զինքը կը գոհացնէք։

5.— Ս. Զատկի առթիւ երբ մուգաթայի տուրքին բաժին 200 ֆրանք վճարեցինք։ Երբ մենք ձեզի հանդէպ բոլոր պարտականութիւնիս կը կատարենք, ինչէ՞ն է ձեր այս հակառակութիւնը,— որ մանաւանդ ուղղուած է բոլոր գաղութահայութեանս։

(կնիք)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Եւ ահա յանկարծ, ամէն ինչ ... կարգադրուէր. Պուտիէննիի ա... աջարկը ճիշդ ատենին կը հաս... էր. թէ՛ պիտի կրնայի առանց ... ժուարութեան գլել Էքաթէրին... յուրկի երբեակ պատնէշները եւ ... դէ շնորհիւ Չեկայի լրտեսին, պի... ի կրնայի մանաւանդ, անոր հետ ... էկտեղ մտնել եւ քննութիւն ... ատարել ամէն տեղ։

Խենթութիւն պիտի ըլլար ... արանիլ։

Քոփլոֆի հետ ակնարկ մը ... փոխանակեցինք. տեսայ որ ինծի ... էս ան ալ կը գնահատէր առա... արկին կարեւորութիւնը...

— Ուրե՞մն, հարցուց Պուտիէ... ննի, ի՞նչ կը մտածես պաշտօնին ... այ որ քեզի կը յանձնեմ. պի... ի կրնա՞ս գլուխ հանել։

— Զօրավա՛ր, չեմ կրնար հրամանիդ դէմ շարժիլ։ Քանի որ կը մտածես թէ՝ իմ համեստ անձնաւորութիւնս կրնայ գործին օգտակար ըլլալ, ինծի կը մնայ հպատակիլ։

— Լաւ պատասխանեցիր։

— Գալով գործը գլուխ հանելու խնդրին, կրնաս ապահով ըլլալ. իմ գործիս պէս պիտի նայիմ անոր։

— Շատ լաւ, պատասխանեց զօրավարը. ձգենք որ այս գործին մէջ, ոչ ժամանակդ պիտի կորսուի ոչ ալ աշխատանքդ. մենք գիտենք վարձատրել անոնք որոնք մեզի կը ծառայեն։

— Գիտեմ, զօրավա՛ր։ Եւ կըրնա՞ս ըսել թէ երբ պիտի մեկնիմ։

— Այդ մասին բան չեմ գիտեր. գիտցածս միայն սա է թէ գործակալը որուն պիտի ընկերակցիս, գործերը ձգձգելու սովորութիւնը չունի, իր ճարտարութեան չափ ալ արագութիւն ունի. կայծակի պէս մարդ է. յանկարծ վրադ կ'իյնայ, առանց լուր տալու։

— Սատանայի պէս մէկն է ուրեմն։

— Կը հաւատամ թէ այդպէս է, պատասխանեց Պուտիէննի խնդալով. բայց սատանայ ըլլայ կամ ոչ, խրատ կուտամ որ խղճմտօրէն կատարես իր հրահանգները, որովհետեւ ձեռքը ծանր է։

— Այդքա՛ն։

— Այո՛ տղաս, այդքա՛ն. եւ որովհետեւ անսահման իրաւասութիւններ ունի եւ կրնայ ուզածին պէս վարուիլ անոնց հետ որ իր ճամբան կը խափանեն, կը հասկնաս թէ քեզի համար աւելի լաւ է որ լաւ յարաբերութիւններ մշակես իրեն հետ։

— Կը փորձենք։

— Կը յուսամ։ Զգենք որ ասկից ելլելուս, ջերմապէս պիտի յանձնարարեմ քեզ իմ հին բարեկամիս Ճերճինսքիի, որ հաւանաբար ուզէ ձեզ անձամբ տեսնել, քեզ իր հետ յարաբերութեան դնելէ առաջ։

Եւ մինչդեռ այս վերջին նոր հարուածէն շշմած (որովհետեւ իմ դրութեանս մէջ գտնուող մէկու մը համար շատ ալ հաճելի բան մը չէ Ճերճինսքիի պէս մէկը ունենալ իբր խօսակից) կը խոսարհէի առանց պատասխանելու, զօրավարը ոտքի ելլելով իբր եղրակացութիւն ըսաւ.

— Ճերճինսքին շատ զբաղած ըլլալուն, կրնայ ըլլալ որ չկարենայ քեզ իր քովը կանչել. որով եթէ ինձմէ հակահրաման մը չստանաս, վաղը 9ին կը ներկայանաս Թվէրսքայա, թիւ 12։

— Լա՛ւ, զօրավար. եւ... ո՞վ պիտի հարցնեմ։

Զօրավարը, որ արդէն դրան մօտ հասած էր, դարձաւ եւ պատասխանեց։

— Պիտի հարցնես Օր. Մարիա Կոստանդինովնան։

— Կարմիր կո՛յսը։

— Նո՛յն ինքն։

— Զի՞նքն է որ Էքաթէրինպուրկ պէտք է տանիմ։

— Այո՛։

Եւ մինչդեռ բոլորովին խռոված այս վերջին հարուածէն, որ գիս իմ մահացու թշնամիիս ձեռքը կը յանձնէր, թիկնաթոռի մը վրայ կ'իյնայի, զօրավարը մեկնեցաւ սուլելով «Վոլկայի նաւազներուն» եղանակը, որ ինչպէս գիտէք, սովիէտներու ազգային երգը դարձած է...

Երբ զօրավարը անհետացաւ, Քարասօֆ, Քոփլոֆ եւ ես սկսանք խորհրդակցիլ։ Դրութիւնը ինքնին այնպէս էր որ պէտք էր անոր ընդառաջ երթալ, որովհետեւ Պուտիէննիի հրամանին դէմ անհնազանդութիւն մը, կրնար սովիէտական իշխանութեանց հանդէպ դիրքը խախտել Քոփլոֆի, որ իմ երաշխաւորս եղած էր։

Որոշուեցաւ ուրեմն որ, ինչ որ ալ պատահի, յաջորդ օրը Կարմիր Կոյսին ներկայանամ, եթէ Պուտիէննիէն հակահրաման մը չհասնէր։

Որովհետեւ հետեւանքը կրնար ինծի համար շատ գէշ ըլլալ, այդ պատճառաւ այս տեսակցութեան հեռանկարը զիս այնքան ալ չէր ոգեւորեր, սակայն եւ այնպէս, բոլոր մանրամասնութիւններով քննեցինք զայն եւ շուտով հասանք այն եզրակացութեան թէ՝ միայն այն պարագային որ լրտեսուհին զիս ճանչնար,— ինչ որ շատ փոքր հաւանականութիւն մը կը ներկայացնէր, պիտի ձախողութեան մատնուէի. ասկից զատ յաջողութեան ամէն հաւանականութիւն իմ կողմս էր։

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

կառավարութեան կողմէ պէտք է կատարուի մտայնութեան փոփոխութիւն մը, որ թոյլ տայ մեզի հաւատալու որ եթէ խորհրդային պատուիրակութիւնը կրկին ընդունուի Անգլիոյ մէջ, պիտի համակերպի դիւանագիտական եւ միջազգային հանրածանօթ սովորութեանց։

Հանրապետութիւնը անյարմար է Յոյներու

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Յունաստանի հանրապետութեան նախագահ ծովակալ Քունտուրիօթիս որոշած է հրաժարիլ, յայտնելով որ հանրապետութիւնը անյարմար է Յոյներուն։ Խաղաղութիւնը հաստատելու համար, աւելցուցած է, պէտք է կանչել Եորկիոս Բ. Թագաւորը։

Պուլկարիոյ թագաւորին ճամբորդութիւնը

Պուլկարիոյ Պօրիս Թագաւորը Սոֆիայէն մեկնած է՝ այցելելու համար կարգ մը մայրաքաղաքներ։ Նախ հանդիպեցաւ Պելկրատ, ուր տեսնուեցաւ Ալեքսանդր Թագաւորին հետ, յետոյ Հռոմ երթալով տեսաւ Մուսօլինին։ Կ'ըսուի թէ պիտի նշանուի Իտալիոյ արքունիքէն իշխանուհիի մը հետ։ Պօրիս ծպտուած կը ճամբորդէ։ Քօպուրկի մէջ պիտի տեսնէ իր հայրը գահընկէց Ֆէրտինանտը, յետոյ պիտի գայ Փարիզ։

Լէոն Տօտէի նամակը դատական նախարարին

«Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի փախստական խմբագրապետը իր Թաքստոցէն դատական Նախարար՝ Լուի Պարթուի ուղղած է բաց-նամակ մը, որուն մէջ կը գանգատի թէ իր տղուն Ֆիլիփ Տօտէի խնդրին դատավարութեան առթիւ արդարութիւնն ու օրէնքի երաշխաւորութիւնները շնորհուած չեն իրեն, ու կ'աւելցնէ. «Բերանս փակելու համար է որ գիս բանտ դրին։ Ճշմարտութիւնը աղաղակելու համար է որ բանտէն դուրս ելայ։ Բանտ պիտի վերադառնամ այն ատեն միայն, երբ ճշմարտութիւնը ազատ ըլլայ։ Այն պահուն, ուր զիս ձերբակալել տուիք, նոր բողոք մը ուղղած էի դատարանին, բայց նկատի չառնուեցաւ։ Պատրաստ եմ Սանթէ վերադառնալու եւ հոն մնալու միայն սա՛ պայմաններով։ 1.— Բողոքիս մասին քննութիւն պէտք է կատարուի։ 2.— Քննութիւնը ուղղամիտ եւ ազատ պէտք է ըլլայ։ Ասիկա այն ատեն միայն կարելի է, երբ Ընդհ. Ապահովութեան ոստիկանական բարձրաստիճան պաշտօնեաները՝ որոնք խնդրին մասնակից եղած են, քննութեան ամբողջ ընթացքին կախակայուեն իրենց պաշտօններէն։»

Նիւ Եորք-Պոլիս մէկ թռիչքով

Ամերիկացի օդանաւորդ Քըրթին եւ «օդի Նափոլէոն» ֆրանսացի հարիւրապետ Ֆօնք, մտադիր են Սեպտեմբերին թռիչք մը կատարել Նիւ Եորքէն Պոլիս։ Անոնք պիտի հետեւին լայնութեան 41րդ աստիճանագիծին, մինչեւ սպառումը իրենց պէնզինին, որ կը յուսան թէ պիտի բաւէ մինչեւ Պոլիս։

Ֆօնք պիտի գործածէ հսկայ Սիքօրսքի օդանաւ մը, որ արդէն ամբողջովին աւարտած է։ Օդանաւը պիտի ունենայ բազմաշարժանիւ մը, որով Ֆօնք կը յուսայ կոտրել հեռաւորութեան եւ ժամական մրցանիշը՝ մէկ թռիչքով անցնելով Նիւ Եորքէն Պոլիս։

∴ Օդանաւորդ Տրուհէն Ուըրքաթ առտու Նոթինկէմ մեկնեցաւ «Միս Քոլոմպիա» օդանաւով, ընկերակցութեամբ Լէվինի, Քինքէյտի եւ Քարիզիի։ Կիրակի Փարիզ պիտի վերադառնայ եւ կը յուսացուի թէ յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին ճամբայ ելլէ դէպի Նիւ Եորք։

Միւս կողմէ անգլիացի օդանաւորդ Քըրթնի Սաութէմփթընի ջուրերուն մէջ լաւ օդի կը սպասէ, իր հսկայ «Կէտ ձուկ» օդանաւով Նիւ Եորք մեկնելու համար։ Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են Նիւ Եորքի մէջ՝ դիմաւորելու համար զայն։ Ազատութեան արձանին առջեւ կէս մղոն տարածութիւն մը վերապահուած է՝ Քըրթնիի ջուր իջնելուն համար։ Ենթադրելով որ կէս գիշերէն քիչ մը առաջ պիտի հասնի, Նիւ Եորքի ծոցը զօրաւոր կերպով պիտի լուսազարդուի, 18ուկէս միլիոն մոմի ուժ ունեցող լուսարձակներ երկինքը պիտի լուսաւորեն, բոլոր նաւերը պիտի լուսազարդուին եւ Ազատութեան արձանի թագին վրայ պիտի տեղաւորուի խիստ զօրաւոր լուսարձակ մը։

Անգլիական ռազմափորձերը վերջացան

Անգլիական օդային ռազմափորձերը վերջացան երէկ։ Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը, դեռ Լոնտոնի երկինքը ծածկուած կը մնար շարժուն աստղերով, որ օդանաւեր էին։ Ամեն թաղը կը կրէր ուժգին յարձակում մը, եւ սարսափելի աղմուկ մը լեցնէր միջոցը։ Օդային Նախարարութիւնը սկսած է կատարել գիշերային այս յարձակումներուն մասին խոր ուսումնասիրութիւն մը։

Քոլերա Պարսկաստանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ քոլերայի համաճարակ մը ծագած է հարաւային Պարսկաստանի մէջ, մասնաւորապէս հոն, ուր անգլեւպարսիկ քարիւղի ընկերութիւնը հազարաւոր տեղացի եւ հնդիկ բանուորներ կ'աշխատցնէ։ Արդէն շատեր մեռած են։ Նաւահանգիստներու բնակիչները սարսափահար նաւերը կ'ապաստանին՝ աղէտէն խուսափելու համար։

Հարաւային Միջագետքի մէջ եւս քոլերան կը շարունակէ աւերներ գործել, մանաւանդ Պասրայի մօտ Ապատանի մէջ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՒՆԿԷՍԷՐԻ եւ Քոլիի մայրերուն տրուելու համար 31,186 տոլարի չէք մը յանձնուեցաւ Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպանին։ Այս գումարը գոյացած է Նիւ Եորքի մէջ դժբախտ օդանաւորդներուն ի նպաստ տրուած երեկոյթէ մը։

ԱՀՄԷՏԱՊԱՏԻ մէջ (Հնդկաստան) ջրուղի մը քանդուելով աւելի քան հազար հոգի խեղդուեցան։ Պարոտայի եւ Պոմպէյի միջեւ բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուեցան։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ նախարար Պոքանովսքի Օգոստոս 10ին Նիւ Եորք պիտի մեկնի, անկէ ալ Քանատա պիտի անցնի։

ՏԱՆՑԻԿԻ մէջ կը գումարուի Էսփէրանթոյի 19րդ. միջազգային համաժողովը, որուն կը մասնակցին 1000 պատուիրակներ, ամէն ազգէ։

ԻՏԱԼԻԱ եւ Եգիպտոս կ'աշխատին համաձայնութեան եզր մը գտնել Հիճազի խնդիրին մասին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի մեր բաժանորդներէն անոնք որ առկախ հաշիւներ ունին եւ ժամանակ չեն գտած ուղղակի վարչութեան ղրկելու իրենց պարտքը, կրնան յանձնել մեր գործակալ Պ. Գեղամ Տէրիկեանի, առժամեայ ընկալագիրներով։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՕՆԷՍ

Դաշտահանդէս՝ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Առնուվիլ-լէ-Կօնէսի Ռազմիկ եւ Սարսէլի Հրայր խումբերուն կողմէ, վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Սարսէլի եւ Առնուվիլի միջեւ գտնուող Haute de roi կոչուած գեղատեսիլ վայրը։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, հայկական պարեր, անակնկալներ եւ պիւֆէ։ Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Առնուվիլի Ռազմիկ խումբի հանդէսը։

ԿԱՐՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի կոմիտէն կազմակերպած է հանդէս մը, վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, արտասանութիւն եւ երգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէին, վաղը կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, 84 րիւ Շափ պօն թէաթրի մէջ։ կը խօսի ընկ. Աքօեան։ երգ եւ նուագ։ Արտասանութիւններ՝ Մ. Մարութեանէ, Շ. Սարեանէ եւն.։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.45ին
Sociétés Savantes.ի սրահը, 8 Rue Danton

դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆի (Ռուսական օփերայէն) ՏԻԿ. Ի. Դ, ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆի, կը ներկայացնէ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ "ԱՆՈՒՇ" ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերը՝ հայկ. ճաշարաններու մէջ։ ընդհ. հասցէ՝ Restaurant «Caucase», 3 Rue Champollion:

Ծանօթ.— Ուսանողներու եւ բանուորներու համար հարիւրին 25 զեղչ։

Վաղը կիրակի ցերեկ ժամը 3ին
Պուա Քօլոմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles

Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ" ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Պուա Քօլոմպ ժամագործ Պ. Գ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը 1 Օգոստոս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ժողովը 1 Օգ. երկուշաբթի ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ ընկերներու ներկայութիւնը իրենց անդամատետրերով պարտաւորիչ է։ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Պօլէնի «Անդրանիկ» խումբի ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին «Ժողովրդային Տան» մէջ. ներկայանալ անդամատետրերով։ կը խնդրուի Փօն-Սէնթ-Էսփրիի ընկերներէն ներկայացուցիչ մը ղրկել։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնասար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԲԱՐՁՐ Հայքի հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 130 Fbg. du Temple, Belleville. բոլորի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցասրահը։ Օրակարգ. Եռամսեայ գործունէութեան տեղեկագիր, մամուլի հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շավիլի անդամները եւ համակիրները կը հրաւիրուին այսօր շբ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 180 Grand'Rue Chaville.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ռօնի սու Պուա»յի մէջ կազմուելիք մանճուղի նախաձեռնարկ մարմինը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ) Րօնիի, Նուազի լը Սէքի, Պօնտիի, Րէնսիի, Վիլմօնպլի, Կանեիի, Նէօյեի Փլէզանսի, Նօժան Փէրէօի եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ և համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ միութեան անդամները վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, պիտի համախմբուին Քլամառ գիւղը 60 Av. Schneider, այնտեղէն հաւաքաբար անտառ երթալու համար։ կը հրաւիրուին անդամները, ընտանեօք ներկայ ըլլալու ժամադրավայրը, միասին առնելով իրենց ընթրիքը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ. ՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ Դաշտային հաւաքոյթը 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա փոմ Շալէ տը լա փոմի գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Թիւնելէն առնել 12 կամ 40 թիւ հանրակառքը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

29 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	03
Տոլար,	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի) 100	Mark	607	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	13	02
Թրք. ոսկի	» ot	107	—
Մէճիտիէ	Médjidié	9	35
Լէվա 100 հատր	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	25
Լիր »	» Lire	138	75
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատր	Ley	15	65
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	95	—

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3440	—
» II	»	2030	—
» III	»	1700	—
Իսմէյի երկթ.	Lots turcs	180	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis. Rue Lafayette Paris(10)

Le Gérant : H. TEURNIER

Օր մը, պարզ գործաւոր մը ներկայանալով Ֆաքիր Թահրա պէյի, կը հարցնէ.

— Ի՞նչ է յաջողութեան եւ երջանկութեան գաղտնիքը։

— Փորձերուս գտնուա՞ծ էք։

— Ո՛չ։

— Ուրեմն, ներկայ գտնուեցէք եւ հարցը ինքնին լուծած կ'ըլլաք։

Եւ իսկապէս, գործաւորը յաջողեցաւ ու երջանկացաւ շնորհիւ այն «Թալիսման»ներուն, զորս Ֆաքիրը կը բաժնէ իր Ֆաքիրիզմի սարսռազդեցիկ փորձերու ընթացքին, որոնք այս անգամ տեղի կ'ունենան Théatre Antoineի մէջ (14. Bld. de Strasbourg) այսօր Շաբաթ գիշերէն սկսեալ։ Վաղը՝ կիրակի ցերեկոյթ։ Գիները խիստ մատչելի։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
"ԿԱՐՕ"
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
73 Rue Taitbout, Paris (9). մեթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26
Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Ճառատանս բացմանը առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ։
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
76, RUE BERNARD DU BOIS, MARSEILLE
Վ. Ս. ԹԷՄՈՒՐՃԵԱՆ
երդուեալ թարգմանիչ հայերէնի, թուրքերէնի եւ անգլ.
Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը բացուի պաշտօնապէս երդուեալ թարգմանիչի գրասենեակ, որ դիւ... թիւն եւ ձրի տեղեկութիւն պիտի տայ Ամուսնական, հպատակութեան, դատական, առեւտրական եւ ապահովագրական գործերու մասին։
Ամուսնութեան թուղթ կը հանենք 10 օրուան մէջ, ծննդեան թուղթ ունին 100 ֆրանքի, եթէ ոչ 300 ֆրանք։
Պաշտօնական թարգմանութիւն՝ ամուսնական, մկրտութեան, նամակներու եւ մուրհակներու։
ՊԱՀԵՑԷՔ ՎԵՐՈՅԻՇԵԱԼ ՀԱՍՑԷՆ
ՕՐ ՄԸ ՊԷՏՔ Կ'ՈՒՆԵՆԱՔ

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ
Alimentation Franco - Orientale
E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN
7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Ձեր մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կատարենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ Վ.ԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ...
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-0...
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր ...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-6...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մ... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲՈԼՈՐ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐՈՒՆ
Ամէն տեսակ դատեր, ամէն դատարաններու առջեւ։ Թղթակցութիւններ եւ պայմանագրութիւններ ամէն լեզուով Ամուսնութեան, ամուսնալուծումի, վիզայի, անցագրի եւ անձնագրի գործողութիւններ։
ԱՐԱԳ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
VAHAN YARJANIAN
CONTENTIEUX
5 Rue Cardinal Mercier Paris, (9e)
Tél. CENTRAL 96-70 կամ 97-39 Métro: CLICHY
» GUTEMBERG 46-65 կամ 71-29 Nord-Sud: TRINITÉ
Խորհրդակցութիւններ ամէն օր ժամը 9-12 և 2-7 բացի Կիրակի

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻ՛Ն
ՊՈԼՍՈՅ „ՀԱՅԿԱՇԷՆ" ԳՐԱՏՈՒՆ
ՈՐ ՈՒՆԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ
պատրաստ է ձեզի հայթայթելու ո՛ր եւ է գիրք, դպրոցի կամ դպրոցի համար, դիւրամատչելի պայմաններով։
ՀԱՅԿԱՇԷՆՆ է հրատարակիչը Լ. Շանթի ԼՈՒՍԱԲԵՐ ընթերցարաններու շարքին, որ տարիներէ ի վեր իր մրցակիցը չունեցաւ հրապարակին վրայ։
Կ'ընդունուին ամէն տեսակ ապսպրանք։ կարեւոր զեղչ մեծաքանակի համար։
Հասցէ.— A. Missakian, Librairie Haïgachène, 9 Agopian Han, Tchakmakdjilar, Stamboul.

Ս. ԿԷՄԱԼՄԱՉԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Է 1915ԻՆ
3, Rue Ste. Barbe, Marseille
Արեւելեան բարակ առաջնակարգ ՍՈՒՐՃ եւ Թարմ ԼԷՊԼԷՊԻ
Անխարդախ եւ աժան։ մեծաքանակ գնողներու համար մասնաւոր գին։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette - PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ 1927

31 JUILLET 1927

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 403 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՔԱՂԱՔ ԽՕՍՔ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեր խօսքը Եւրոպայի Թեմի ընտրութիւններու մասին է, ...ր իւրայատուկ եւ տաղտկալի բնոյթ մը ստացած է:

Նախորդ Պատգամաւորական ժողովը՝ գումարուած 1926 Յունիս ամսուն, իրաւունք չսեպեց իրեն տեւականութեան ...նգամանք մը տալ, համաձայն գծուած սահմանադրական ...անոններուն, այլ միայն առժամեայ սահմանադրական կանոն... ...եր մշակող ժողով մը եղաւ, որովհետեւ Թեմի բոլոր վիճակ... ...երը ամբողջապէս կազմակերպուած չըլլալով, ժողովը ժողովր... ...ական հարազատ ներկայացուցչութիւն մը չէր կրնար հա... ...մարուիլ:

Այս էր պատճառը, որ հրահանգեց Թեմական Խորհուրդին ...ւ կաթողիկոսական պատուիրակին, վեց ամսուան ընթացքին ...ազմակերպել բոլոր վիճակային շրջանները եւ ըստ կանոնի, ...իճակային ժողովները կողմէն նշանակուած ներկայացուցիչ... ...երով կազմել, կանոնագրով նախատեսուած Պատգամաւորա... ...ան ժողովը, որ պիտի ունենար մնայուն հանգամանք:

Այն օրէն իվեր անցած են քանի մը վեց ամիսներ, սակայն, ...ակաւին չեն կազմակերպուած բոլոր վիճակները, որովհետեւ ...նտրութիւնները կը հանդիպին դժուարութիւններու:

Այդ դժուարութիւնները բազմատեսակ են, որոնց յաղթելը ...աւականին դժուար գործ մըն է:

Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ՛ առաջին դժուարութիւն ...յարուցանողները եղան զանազան հոգեւոր հովիւներ, որոնք ...նբացատրելի մտայնութեամբ մը, հակառակ իրենց պատկա... ...ած եկեղեցւոյ կանոններուն, ուզեցին միալանկախ և ինքնա... ...լուխ: Անուններ չենք յիշատակեր, այս էջերուն մէջ շատ ան... ...ամ յիշատակած ենք զանոնք:

Դժուարութիւն կը յարուցանէին նաեւ կարգ մը անպա... ...տասխանատու «երեւելի» մարմիններ, որոնք իրենք իրենց կարգ ...ը երեւակայական իրաւունքներ ու իրաւասութիւններ վե... ...ագրելով, ամէն միջոցով կ՚աշխատէին, ու տակաւին կ՚աշխա... ...ին, դուրս մնալ սահեղծուելիք կազմակերպութենէն, իբրեւ ...նկախ ու ինքնագլուխ մարմիններ:

Այս աննկատառու երեւոյթը աւելի ծանրացնելու եւ կազ... մակերպչական գործը դժուարացնելու պատճառ եղան նաեւ այն խմբակցութիւնները, որոնք, մէկ կողմէն ընտրութեան մէջ պարտութիւն կրելու վախը ունէին, իսկ միւս կողմէն ...գաղութներու կազմակերպութեան հակառակորդ եղողներու ծառայականութեան մէջ ըլլալ կը բաղձային:

Դեռ աւելին, իւրաքանչիւր վիճակային շրջաններու մէջ ստեղծուած նշանակովի ժամանակաւոր մարմինները, գէշ ...խորհուրդներու անսալով, կամ իրենց գրաւած աթոռները ...կորսնցնելու հաւանական վտանգէն թելադրուած, կ՚աշխատէին ընտրութիւնները ձգձգումի ենթարկել եւ կամ ընտրութեան գործը ծուռ ճանապարհի մէջ դնել:

Ահա՛ այն պատճառները, որ ընտրութիւնները դանդաղ կ՚ընթանան: Այնուամենայնիւ կարելի եղած է մէկ քանի տեղեր ընտրութիւնները վերջացնել, մեծ դժուարութիւններու յաղթելով:

Վերոյիշեալ պատճառները արգելք եղած են, որ ընտրութիւնները կատարուին միաժամանակ, ինչպէս սովորութիւն է ամէն տեղ: Թեմական Խորհուրդը յարմար դատած է զանազան վիճակներու մէջ ընտրութիւնները կատարել տարբեր ժամանակներ:

Երկու վիճակներ կան, որոնք իրենց ընտրութիւնները տակաւին չեն կատարած — Փարիզի եւ Լիոնի շրջանները:

Ինչպէս կը տեսնուի Լիոնի Ազգ. Միութեան պաշտօնական յայտարարութենէն, հոն ալ ձեռնարկուած է ընտրութիւններու, սակայն մեր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, այս շրջանի նշանակովի մարմինն ալ ազատ չէ միւսներու թերութիւններէն: Մեր թղթակցին տուած տեղեկութեան համաձայն, Թեմական Խորհուրդը հրահանգած է անմիջապէս կազմել ընտրական յանձնաժողովը, որպէսզի ընտրութիւններու օրինաւորութիւնն ու անկողմնակալութիւնը ապահովուին, բայց նշանակովի վարչութիւնը կը փորձէ անտեսել այս հրահանգը եւ իր վերջին յայտարարութեան համաձայն, պիտի կազմէ ընտրական յանձնաժողովը, երբ քուէտուները իրենց տուրքերը վճարած կ՚ըլլան:

Մինչդեռ, ընտրական ո՛եւ է յանձնաժողովի պաշտօնի գլխաւոր եւ պատասխանատու մասը այն է, որ անիկա, համաձայն սահմանադրական օրէնքին, ապահովէ քուէտուին իրաւունքը եւ արգիլէ ապօրէն քուէտուներու մասնակցութիւնը: Առանց այս ապահովութեան, կարելի չէ երեւակայել օրինաւոր ընտրութիւն: Մենք կը հաւատանք թէ Լիոնի Վարչութիւնը պիտի ըմբռնէ այս պարագան եթէ գէշ նպատակ չի հետապնդեր:

Ասկէ յետոյ կը մնայ Փարիզի շրջանը, որուն համար մեր ըսելիքները կը վերապահենք այն օրուան, երբ ձեռնարկուի նաեւ այս շրջանի ընտրութիւններուն:

Մենք համոզուած ենք թէ հակառակ մէջտեղը եղած խոչընդոտներուն, ընտրութիւնները պիտի ամբողջանան. անիկա հրամայական պահանջ մըն է, որմէ պիտի ծնի օրինաւոր կազմակերպութիւնը, բան մը, որ ամբողջ գաղութի բաղձանքն է:

Ա.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՆ

Յուսաբեր խօսելով Հայաստանի նոր ձերբակալութիւններուն եւ աքսորներուն մասին, կը գրէ (22 յուլիս).

— «Խորհրդային թերթերը այս լուրերուն նկատմամբ քար լռութիւն կը պահեն: Երեւանը, ըստ երեւոյթին, տակաւին հրահանգ տուած չէ իր օրգաններուն կամ հերքելու լուրը (ամբաստանելով դաշնակները իբրեւ փրովոքաթէօրներ) եւ կամ հաստատելու զայն (դատապարտելով ձերբակալուածները՝ իբրեւ դաւադիրներ):

«Բոլոր պայմաններու տակ գիտենք նախապէս, որ խորհրդային մամուլը սուտ պիտի խօսի թէ՛ մէկ եւ թէ միւս պարագային:

«Հալածանքները նոյնութեամբ կը շարունակուին հակառակ այն փաստին, որ Հայութիւնը համակերպած է իր ճակատագրին եւ հրաժարած խորհրդային իշխանութեան դէմ գործօն կերպով պայքարելու ծրագրէն:

«Երկու երեւոյթ մենք չկրցինք տարբերել իրարմէ. չկրցինք ըմբռնել, որ մեր համակերպումը իշխանութեան՝ բնաւ չի պարտադրեր նոյնպիսի համակերպում իշխանաւորին: Եթէ քաղաքական շատ բարդ պատճառներով ստիպուած ենք հաշտուիլ խորհրդային կարգերու գոյութեան հետ, ապա բնաւ պատճառ չունինք հաշտուելու նաեւ խորհրդային վարիչներու այլանդակութեանց հետ:

«Եթէ չենք հարուածեր ռեժիմը, այս ըսել չէ երբեք, թէ պիտի չհարուածենք նաեւ այդ ռեժիմին ցեցերը:

«Ինչո՞ւ հարկադրել, վերջապէս, որ ապտակին անպայման ապտակով պատասխան տրուի:»

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԳՈՂԵՐԸ

Խումբ մը գողեր, որոնց գլուխը կը գտնուէր «գողերու Թագաւորը»՝ Սիշօքքի, Վարշաւայի մէջ, պետական դրամատան տպարանին կից կը վարձեն խանութ մը, որուն նկուղը փորելով կը բանան 35 մեդր երկարութեամբ գետնուղի մը, յարաբերութեան մտնելու համար տպարանին դրամարկղներուն հետ: Հազիւ երկու մեդր մնացած էր հասնելու իրենց նպատակին, երբ ոստիկանութիւնը լուր կ՚առնէ եւ կը ձերբակալէ «Թագաւորը» եւ իր խումբը, չորս հոգի, հինգերորդ գողը կը սպաննուի դիմադրութեան պահուն:

ԹԱՆԿԱՐԺԷՔ ԳՈՐԳ ՄԸ

Նանթիյեի եկեղեցիէն, օր ցերեկով, գողերը թռցուցին թանկագին գորգ մը, որ 300,000 ֆր. արժէք ունէր: Գորգը կը ներկայացնէ երկու տեսարան, մէկը «Հրեշտակաց Դասը» եւ միւսը «Ս. Կոյսին Մահը»:

ԱՆՃԱՐԱԿ ԳՈՂԸ.— Առջի օր կեղծ ստացագիրներով մարդ մը ներկայացաւ բնակարանը Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորին, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի, գանձելու համար ելեկտրականութեան վարձքը: Անմիջապէս լուր տրուեցաւ գաղտնի ոստիկանին, որ կը հսկէր բնակարանին վրայ: Ստացագիրները կեղծ էին, մարդն ալ յայտնի գող մը, բանտերու նախկին բնակիչ: Եւ դրկուեցաւ դարձեալ բանտ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սով Ռուսիոյ մէջ

Վարշաւայէն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի կը հեռագրեն Յուլիս 29 թուով.—

Սով կը տիրէ Մինսքի, Քիեւի եւ Խարքովի մէջ: Բոլոր ուտեստեղէնի խանութները պաշարուած են՝ անձկութեամբ սպասող ամբոխին կողմէ, մինչ խանութպանները կը պահեն իրենց մթերքները: Մինսքի բնակիչներուն հացի եւ ալիւրի քարդեր բաշխուեցան, սակայն մթերքները անբաւական են: Ժողովուրդը սովին իբրեւ պատճառ կը մեղադրէ կառավարութեան կողմէ ղրկուած զինուորները:

Շաբաթներէ ի վեր կարմիր բանակը ռազմափորձեր կը կատարէր լեհական սահմանագլուխին, ու Տնիեփեր եւ Տնիեսթեր գետերու երկայնքին: Բոլոր պահեստները գնուեցան այս բանակին համար, ու ժողովուրդը այժմ սովի նախօրեակին կը գտնուի:

Լեհ կառավարութիւնը սեծապէս կը մտատանջուի, վախնալով որ անօթութիւնը սահմանի յուսահատ բնակիչները Լեհաստան պիտի նետէ: Փլոսքիրովի մէջ զինուորներն ու ժողովուրդը հրահանգներ ուզեցին Մոսկուայէն: Կը վախցուի որ անօթի ժողովուրդը առանց Մոսկուայի հրամանին սպասելու դէպի արեւմուտք քալէ՝ Լեհաստանէն ուտելիք հայթայթելու համար:

*** Ամերիկեան թերթին թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ Լեհաստանի մէջ բազմաթիւ համայնավարներ ձերբակալուած են: Գերմանիա ալ գզուշական միջոցներ ձեռք առած է անոնց դէմ: Շթութկարտի մէջ եօթը համայնավարներ, որոնք կ՚ամբաստանուէին թէ ոստիկան մը սպաննած եւ ռումբ նետած են թերթի մը խմբագրատան վրայ, ընդամէնը 42 տարի բանտարկութեան (2ուկէսէն - 13 տարի) եւ ծանր տուգանքներու դատապարտուեցան: Դատավճիռը ընդունուեցաւ աղմուկներով: Համայնավարները ցոյց մը փորձեցին, երբ նախագահը ցաւ յայտնեց թէ չի կրնար դատապարտել գլխաւոր յանցաւորները, որոնք Ռուսիա փախած են:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒ ՈՂՈՂՈՒՄ

100,000 ԶՈՀԵՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Շանկայէն մանրամասնութիւններ կը հասնին երկրաշարժի մը մասին, որ տեղի ունեցած է Մայիս 23ին Չինաստանի մէջ, եւ սակայն հաղորդակցութեանց խանգարման պատճառով մինչեւ այժմ գործակալութիւնները չէին կրցած հեռագրել:

Այս երկրաշարժը պատմութեան մէջ աննախընթաց է իր սաստկութեամբ եւ աւերներով:

Միսիոնարները մեռեալներուն թիւը կը հաշուեն 100,000: Սիէանկ (175,000 բնակիչ), Լան-Չէու (200,000 բնակիչ) եւ Քու-Լանկ (50,000 բնակիչ) քաղաքները հիմնայատակ կործանած են քանի մը երկվայրկեանի ընթացքին: Միայն Լան-Չէուի մէջ 10,000 հոգի սպաննուած են: Թումէն-Յէ քաղաքը բոլորովին թաղուեցաւ լերան մը տակ, որ առաջ խաղաց երկրաշարժին ընթացքին: Զանազան տեղեր հողը ճեղքուեցաւ եւ պատռուածքներէն դուրս ժայթքեցին ջուրի սիւներ:

«Ուէսթմինիսթըր Կազէթ» կը յիշեցնէ թէ Ռէյնախի շարժագիր կայանը (Ֆրանքֆորթի մօտ) նոյն օրը զգացած է երկրաշարժի ցնցում մը, որուն սաստկութիւնը կրկնապէս մեծ էր 1923ի Ճափոնի երկրաշարժէն:

Ուրիշ հեռագիրներու համաձայն, ահռելի ողողումներ պատահած են Ֆուքիէն նահանգին մէջ: Շան-Շօու-Ֆու շրջանին մէջ Քիուլանկ գետը յորդելով, 10,000 հոգի խեղդուած եւ 100,000 հոգի անապաստան մնացած են: Վնասները կը հասնին 635,000 ստերլինի: Եօթը շրջաններ ողողուած են: Շան-Շօու-Ֆու քաղաքը քանդուած է: Լեռներուն մէջ լճացած ջուրերը հեղեղի նման տարածուած են հովիտներուն մէջ:

*** Զօրաւոր երկրաշարժ մը պատահած է Քիանկ-Սուի մէջ: Լիանկ-Շօուի մէջ 26 հոգի մեռած են եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

*** Ծօրճթաուն համալսարանի շարժագիրը Յուլիս 28ին ժամը 11.52ին արձանագրած է երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը որ տեղի ունեցած է Ուաշինկթընէն 3700 մղոն դէպի հարաւ:

*** Հնդկաստանի. Կուժէրա նահանգին ողողումները 50 հազար ստերլինի վնաս պատճառած են, 2,000 տուներ քանդուած եւ 6 հոգի խեղդուած են:

Վեսուվի հրաբուխը բռնկած

Նափոլիէն Յուլիս 30 թուականով կը հաղորդեն Վեսուվի դիտարանին հետեւեալ զեկոյցը.—

Մօտ ութ ամսուան խիստ չափաւոր գործունէութենէ մը վերջ, Վեսուվ երէկ գիշեր սաստիկ գործունէութեան շրջանի մը մէջ մտաւ, պայթումներով եւ ժայթքումով:

Առտուն ժամը 1ին առենները, աւելի քան 100 մեդր բարձրութեամբ եւ խարիսխին վրայ մօտ մէկ քիլոմեդր շրջագիծով սիւն մը բարձրացաւ արեւմտեան կողմէն եւ սկսաւ անշէջ լաւայի սաստիկ տեղատարափ մը, որ տարածուեցաւ հարաւ եւ արեւելք, թաղելով 1924էն մնացած լավայի բարձր գմբէթը, այրելով ուղեցոյցներու փայտէ սանդուխը եւ քշելով Դիտարանի գործիքները:

Բխած տեղը լավայի հեղեղին արագութիւնն է երկվայրկեանի մէջ մօտ երեք մեդր, իսկ լայնքը՝ 5—10 մեդր: 16 ժամուան մէջ ժայթքած լավային քանակն է ոչ պակաս քան երկու միլիոն խորանարդ մեդր:

Տեսարանը հրաշալի: Ոեւէ աղէտ չի նախատեսուիր:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՍԵՒ ՑԱՆԿԸ

Նէճմէտտին Սատըգ պէյ Ազգամի մէջ կը գրէ.—

«Մասնաւոր մարմինը, որ պաշտօն ունէր մէջտեղ հանելու բոլոր անոնք որոնք դէմ շարժած են միլլի շարժումին, աւարտեց իր պաշտօնը: Ուրիշ ցանկերէ յետոյ, հրատարակուեցաւ նոր ցանկ մը եւս, որուն մէջ կան պետական կարեւոր պաշտօնեաներէն ոմանք: Միւս կողմէ, երկու երեսփոխաններու անուններն ալ վճռապէս կը յիշուին:

«Թուրք նոր պետութիւնը ծնունդն է միլլի պայքարին, եւ շատ բնական է որ չպիտի ուզէր պաշտօն տալ իրեն դէմ շարժողներուն: Մոռնալու չենք որ կազի փաշան պայքարեցաւ ոչ միայն թշնամի բանակներու դէմ, այլ եւ ներքին դաւաճանական կազմակերպութիւններու:»

*** Նոր ցանկը ի մէջ այլոց կը պարունակէ հետեւեալ անունները.— Ներքին գործավարութեան պաշտօնեաներու ճիւղին պետ Մաճիտ, վճռաբեկ ատեանի նախագահ Մեհմէտ Էմին, Երզնկայի կուսակալ Ճէվտէթ, Յարութիւն Մոսուիչեան, քաղաքային քննիչ մարմնի նախորդ նախագահ Հաճի Հիւսնի, նախորդ ոստիկանական քոմիսէր Ալի Րիզա եւ ոստիկանական Ա. ճիւղի պետերէն Էմրի պէյերը:

*** «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Վերջերս մեծ ուշադրութիւն կը դարձուի «Անգլիասէր կոմիտէ»ին վրայ, որ հիմնուած էր Պոլսոյ մէջ զինադադարէն վերջ: Քաղաքական վարչական կարեւոր դիրքեր գրաւող քանի մը հարիւր Թուրքեր կը պատկանէին այս կոմիտէին, որուն նպատակն էր Թուրքիան անգլիական հոգատարութեան տակ դնել: Քէմալական շարժման յաջողելէն վերջ կոմիտէն լուծուեցաւ եւ գլխաւոր վարիչները փախան արտասահման, ուր կը մնան դեռ:

1926ին կառավարութիւնը մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմեց՝ այս կոմիտէին գործունէութիւնը քննելու եւ ստուգելու համար թէ ներկայ պետական պաշտօնատարներէն քանի՞ն կը պատկանէին անոր եւ թէ ի՛նչ աստիճան պատասխանատուութիւն ունէին: Հիմա յանձնաժողովը աւարտեց իր գործը, եւ Թուրք թերթերը կը հրատարակեն անունները քանի մը հարիւր պետական պաշտօնեաներու, որոնք պաշտօնանկ պիտի ըլլան: Ասոնց մէջ կայ քէմալական երեսփոխան մը:

ԹՈՒՐՔ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ

Թուրք Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութեան հիմնադիր Տքթ. Հասան Րիզա պէյ խնդրագրով մը դիմած է Ընտրական Քննիչ Յանձնաժողովին եւ անկախօրէն իր երեսփոխանութեան թեկնածութիւնը դրած է: Խնդրագիրը ոստիկանական տնօրէնութեան ղրկուած է քննուելու համար:

ԴՊՐՈՑ Կ՚ՈՒԶԵՆ.— Արմաշ (Հայաստան) գիւղին բնակիչները դիմած են կառավարութեան, խնդրելով որ դպրոց մը բացուի գիւղին մէջ:

ՃԱՀՃԱՏՆԵՐԸ.— Վեդի-Բասարի շրջանին մէջ Բէօյիւք-Վէդիի բուժակայանը կը դիմեն ամիսը 3000 հոգի, դարմանուիլ խնդրելու համար ճահճատենդի դէմ: Դեղերը կը պակսին:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Պաշտօնական տեղեկագիր)

Ե.

Պէյրութ քաղաքն է որ ընդունեց եւ պահեց գաղթականներուն ամէնէն մեծ մասը։ Հապճեպով ընդունուած վրանէ կայանի մը մէջ, հետզհետէ տեղաւորուեցան խեղճուկրակ խրճիթներու մէջ, որոնք վատառողջ համախմբում մը կազմեցին եւ զորս անհրաժեշտ է ջնջել անմիջապէս։ Արդէն ժանտախտի դէպքեր պատահեցան 1926ի Հոկտեմբերին՝ պարտադրելով խիստ միջոցներ եւ 120 խրճիթներ կրակի տրուեցան եւ գաղթականները բոլորն ալ պատուաստուեցան։

Ինչպէս վերը ըսինք, մարդպանի ծրագիրն է քաշել բոլոր հողագործները, զանոնք տեղաւորել գիւղերու մէջ, եւ միւսները փոխադրել առողջապահիկ տեղեր։ Պէյրութի կոմիտէն այս նպատակով գնեց. չորս հէքթար հող, քաղաքին տիրապետող բարձունքներուն վրայ, որուն կարգաւորումը ներկայիս յանձնուած է ճարտարապետի մը՝ պարզ եւ առողջարար տուներ շինելու համար։

Կը հաշուուի թէ մօտ 1500 ընտանիքներ պէտք ունին տեղաւորուելու, եւ թէ ուրիշ 1000 հոգի պէտք է ղրկուին հողագործական վայրերու մէջ։

Ամփոփելով, կարելի է հաշուել թէ 1927ին 80,000 հայ գաղթականներ կան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ու կը ներկայացնեն հետեւեալ վիճակը.—

ՍՈՒՐԻԱ.

	հոգի
Աշխատող եւ ինքնապահ՝	37,500
Աշխատող բայց օգնութեան կարօտ	13,000
Բոլորովին կարօտ	6,500
ԱԼԵՎԻՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐ	
Աշխատող եւ ինքնապահ՝	2,500
ԼԻԲԱՆԱՆ	
Աշխատող եւ ինքնապահ՝	9,500
Աշխատող բայց օգնութեան կարօտ՝	13,500
Բոլորովին կարօտ՝	6,000

Ասկէ կը տեսնուի որ կան 12 հազար 500 գաղթականներ անմիջական օգնութեան կարօտ, եւ 26500 հոգի, զորս պէտք է տեղաւորել՝ վերջնապէս ինքնապահ դարձնելու համար։

Ասոնք կը պատկանին հետեւեալ դասակարգերուն.

Հողագործ՝	24,000	հոգի
Գիւղի արհեստաւոր՝	4,000	»
Քաղաքի »	12,000	»

Հայերը գաղթականներու ամենամեծ մասը կը կազմեն. անոնց կրկնակի դժբախտութիւնները երկար տարիներէ ի վեր յուզած են ամբողջ աշխարհը, հետեւաբար եւ տխեղրական իրերօգնութեան իրաւունք ունին։

Պէտք չէ անգիտանալ սակայն թէ Անատոլուի բոլոր քրիստոնեայ բնակիչները խուճապով փախան իրենց տուներէն եւ դաշտերէն. ամէն դաւանանքի Յոյներ, Սուրիացիներ, Ասորի-Քաղդէացիներ մասնակցեցան ցաւալի տեղահանութեանց։ Ուրեմն հազարաւոր գաղթականներ կ'աւելնան Հայերու երկար ցանկերուն վրայ։ Սուրիացի կաթոլիկներու թիւն է 4750 հոգի, որոնք կը կազմեն 950 ընտանիքներ՝ Մարտինցի, Տիարպէքիրցի, Ուրֆացի եւն.։

Ասոնցմէ 400 ընտանիքներ գրուած են Պէյրութի մէջ, 88 Զահլէ, 40 Տրիպոլիս, ուրիշ 400 ընտանիքներ ցրուած են Սուրիոյ մէջ, որոնց 88ը Դամասկոս, 200ը, Հալէպ, 90ը Եփրատի վրայ, 30ը Համ՝ս։ Պէյրութիններ գրեթէ Հայերուն պէս նոյն թշուառ կացութեան մէջ են։ Այս բոլոր խեղճերուն ալ անհրաժեշտ են բնակարանային օգնութիւն եւ հողագործական տեղաւորում։ Հայերու մեծ թիւին քով, ասոնք չնչին թիւ մը կը ներկայացնեն. սակայն քանի որ նոյն մարտիրոսագրութեան զոհերն են՝ մարդասիրական նոյն միջոցներէն պէտք է օգտուին անոնք ալ։

Գաղթականներու տեղաւորման համար տրամադրելի հողերը խիստ լուրջ հետազօտութեան ենթարկուեցան եւ խորունկ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձան անոնց երկրագործական արժէքը, առողջապահական վիճակը եւ ապահովութեան պայմանները։

Հետեւեալ կարգադրութիւնները եղած են եւ կամ ըլլալու վրայ են.

ա) Մօտ քսան ընտանիքներ, որոնք իբրեւ բաժնեկից հողագործ տեղաւորուած էին Լիբանանի մէջ, այս տարի իսկ պիտի կրնան վճարել իրենց եղած կանխավճարը։

բ) Մօտ հարիւր ընտանիքներ իբրեւ ագարակապան եւ ապագայ հողատէր պիտի տեղաւորուին Ճէպէլ Մուսայի մէջ գնուած երկու մեծ ագարակներու մէջ։

գ) Տասնըհինգ ընտանիքներ իբրեւ ագարակապան պիտի տեղաւորուին Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան կողմէ իրենց տրամադրուած ագարակի մը մէջ, Իսքէնտէրունի սանճաքի սահմանին եւ Ալէվիներու պետութեան միջեւ։

(Առաջին երկու խումբերը պիտի առնուին Պէյրութի գաղթականներէն, վերջինը Իսքէնտէրունէն։

(Ուրիշ երկու ագարակներ, որոնք ծախու պիտի առնուէին, կարելի չեղաւ գնել, որովհետեւ նոր տէրերը վերջերս տասնապատկեցին գինը)։

դ) Պէյրութի մօտ գնուեցաւ հող մը, ուր ներկայիս կը շինուի հայկական թաղ մը։ Հոս պիտի կրնան տեղաւորուիլ ներկայիս Պէյրութի քարանթինային մէջ ապաստանած աղքատ ընտանիքները եւ կայանի այն գաղթականները, որոնք իրենց արհեստին բերմունքով քաղաքին մէջ հաստատուած են։ Այսպէս ուրեմն, կարելի պիտի ըլլայ խիստ արագօրէն պարպել մօտ 600 ընտանիքներ։

Այս զանազան միջոցներու գործադրութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ պիտի սպառէ Պէյրութի Կեդրոնական Կոմիտէին ձեռքը գտնուած դրամները. այն է՝ 25,000 անգլ. ոսկի՝ Լիբանանի կառավարութեան տուածը. 5000՝ անգլիական կազմակերպութիւններունը, 3000՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականներու բարձր-կոմիսարինը։

Նախատեսուած են նաեւ հետեւեալ միջոցները, որոնց գործադրութիւնը փութով կը հետապնդուի.

1.— Գնում եւ բարեզարգում Սուրիոյ պետութեան պատկանող երեք հողերու, որոնք կը գտնուին Ամըքի բարեբեր հովտին մէջ, Հալէպ-Իսքէնտէրուն ճամբուն վրայ. այս վերջին նաւահանգիստէն մօտ 25 քիլոմեդր հեռու։

Այս երեք հողերը, որոնց ամբողջական տարածութիւնն է 2700 հեքթար, պիտի կրնան ընդունիլ մօտ 1000 ընտանիքներ։

2.— Գնում եւ բարեզարգում Սուրիոյ պետութեան պատկանող հողի մը, որ կը գտնուի Օրոնդէսի տիրապետող լեռնալանջի մը վրայ, Դամասկոս — Հալէպ ճամբուն վրայ, այս վերջին քաղաքէն 2ուկէս ժամ հեռու։ 1600 հեքթար տարածութեամբ այս հողը պիտի կրնայ ընդունիլ մօտ 250 ընտանիք։

(Այս պետական հողերը Սուրիոյ պետութեան կողմէ պիտի տրուին արժէքէն շատ վար գինով մը. տարբերութիւնը՝ պիտի կազմէ յիշեալ պետութեան բաժինը, մարդասիրական այս գործին)։

3.— Գնումն ու բարեզարգումը 100,000 քառակուսի մեդր տարածութեամբ լեցուած եւ մաքրուած ճախճախուտի մը՝ Իսքէնտէրունի առջեւ։ Հոս պիտի տեղաւորուին Իսքէնտէրունի վատառողջ կայաններու գաղթականները։

(Իսքէնտէրունի իշխանութիւնները այս հողին 3/4ը պիտի ծգեն չորացումի եւ բարեզարգումի համար եղած ծախքերու գինով, իսկ 1/4ը ձրի՝ իբրեւ փողոցներու բաժին։)

Պէտք է դիտել տալ որ այս երկու ծրագիրները զուրս են յանձնաժողովի վերջին նիստին մէջ որոշուած յառաջադիմէն, այն իմաստով որ Օրոնդէսի վրայի Քիրաթ հողամասը ծովեզերքէն հեռու է. իսկ Իսքէնտէրունն ալ Թուրքիա-սուրիական սահմանագլուխէն 25 քիլոմեդր հեռու կը գտնուի, ինչ որ անյարմար կրնայ նկատուիլ Հայերու տեղաւորման համար։

Սակայն մէկ կողմէ ֆրանս. մարդպանին Հալէպի ներկայացուցիչը մեծ կարեւորութիւն կուտայ վիլայէթին մէջ պահելու հայ գաղթականներ, որոնք այնտեղ ապագայ բարգաւաճումի տարր մըն են, միւս կողմէ՝ ֆրանս. մարդպանին Իսքէնտէրունի ներկայացուցիչը կարելի եղածին չափ կը նպաստաւորէ հայկական թաղի մը ստեղծումը յիշեալ քաղաքին մէջ։

ՏՕՔԹ. ՏԻԿԷ
(Միջազգ. կարմիր խաչէն)

ՀԱՅ ՄԻՏՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Տեղեկագիր Գիտութեան եւ Արուեստի Ինստիտուտի Տպագրուած՝ ԵՐԵՒԱՆ, 1926ին

Երբ ակնարկ մը կը նետենք Հայաստանի պետական թէ անհատական անհամար հրատարակութիւններուն վրայ, ուղղակի զգուանք կը զգանք ու կարեկցութիւն այն կորովին համար զոր կը վատնեն զուտ կուսակցական պրոպականդին ծառայող անբովանդակ աշխատութիւններուն համար։ Եօթը տարիէ ի վեր իրենց հեւհեւացող ժխորին, իբարանցումին մէջ, կարծես պատահականութեան մը արդիւնք՝ լոյս են տեսեր միայն քանի մը հատ մնայուն հանգամանք ներկայացնող արժէքաւոր հատորներ, որոնք խորհրդային կարգի ծիծաղելի արագաշարժութեան պատճառաւ տակաւին նոր մեզի կը հասնին։ Ասոնք են՝ Էջմիածնի գիտական Ինստիտուտի «Բանբեր»ը, համալսարանին տեղեկագիրը, «Նորք» պարբերականի ամբողջական թիւերը, Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւններու ժողովածուն եւ Գիտութեան ու Արուեստի Ինստիտուտի տեղեկագիրը։

Արուեստի Ինստիտուտը կազմուած է 1925 Ապրիլ 27ին Երեւանի մէջ։ Նպատակն է՝ Աջակցիլ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած բնապատմական, տնտեսական, հասարակական, գեղարուեստական, պատմական, եւ մաթեմաթիքական բոլոր խնդիրներուն, գիտական ուսումնասիրութիւններով։

Առաջին առթիւ վերլուծութեան նիւթ դարձնել Հայաստանի բնական միջավայրը եւ շինարարական աշխատանքներու հետ կապուած գեղարուեստական խնդիրները։

Լուծել գիտութեան եւ արուեստի վերաբերեալ գիտական վէճերն ու տարակարծութիւնները՝ իրեն նեղթակայ միջեւ։

Ստեղծել հրատարակչական շարժում, կազմակերպել դասախօսութիւններ, արշաւախումբեր, ցուցահանդէսներ եւայլն։

Ինստիտուտը ունի երեք բաժանում 1) բնապատմական-մաթեմաթիքական 2) պատմական հասարակագիտական 3) գեղարուեստական։ Առաջին խմբաւորման կը մասնակցին Վահան Արծրունի, Ստեփան Ղամբարեան, Համբարձում Քէչէք, Ալեքսանդր Յակոբեան եւայլն։ Երկրորդ խմբաւորման՝ Մանուկ Աբեղեան, Հրաչեայ Աճառեան, Լէօ, Երուանդ Լալայեան, Աշխարհբէկ Քալանթար, Փրոֆ. Ա. Խաչատրեան, Յակոբ Մանանդեան, եւայլն։ Երրորդին՝ Արսէն Տէրտէրեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Թամանեան, Թորամանեան, Միք. Մանուէլեան, Ռոմանոս Մելիքեան, նկարիչ Սարեան, Շիրվանզադէ, Գ. Լեւոնեան, Ալ. Սպենդարեան, Եղիշէ Զարենց եւայլն։

Մենք Հայաստանի մամուլին միջոցաւ մանրամասն հետեւած ըլլալով սոյն միութեան աշխատանքներուն, հոս կը յիշատակենք լաւագոյն գործունէութեններէն մէկ քանին։

Նախ վիճաբանական դասախօսութիւններ, որոնք եղան՝ Փրոֆ. Մեշչանինօֆի կողմէ Խալդերու եւ Վիշապներու մասին։ Ա. Տէրտէրեան՝ Գ. Սունդուկեանի գրական եւ թատերական նշանակութիւնը։

Ա. Շէլկովնիկեան՝ Զանգիբասարի բնութեան մասին։

Ա. Խաչատրեան՝ նախաուրարտական պատմական շրջանը Հայաստանի մէջ։

Գ. Ղափանցեան Մառի յաբեթական լեզուաբանութեան մասին։

Խօսեր են նաեւ Գ. Լեւոնեան, Քալանթար, Մ. Աբեղեան, Բունիաթեան եւայլն, եւայլն։

Արշաւներ՝ ազգագրական, բուսաբանական, երաժշտական հում նիւթեր հաւաքելու նպատակաւ, որոնց մէջէն մեծագոյնը եղաւ հնագիտութեան եւ Հայաստանի սկզբնական քաղաքակրթութեան համար գնահատելի նշանակութիւն ունեցող հետազօտութիւնը, զոր կատարեցին Աշխարհբէկ Քալանթար եւ ճարտարապետ Թորամանեան՝ լոյս աշխարհ հանելով շատ մը Ուրարտական յուշարձաններ, քարի դարէն մնացած (Մեհնիր, Կրոմլէխ, Դոլմէն, Վիշապ եւ տաճարներ)։

Այս համառօտ ծանօթութիւններէն վերջ մօտենանք լոյս տեսած տեղեկագիրին։

* *

Արեւելահայերու մօտ տեղեկագիր բառը այն իմաստը չունի՝ ինչ որ մեր մէջ. անոնք հիմնարկութեան մը որոշ շրջանի գործունէութիւնը ներկայացնող իմաստով չէ որ կը գործածեն, այլ որպէս ժողովածու։ Նոյնը՝ Հայաստանի համալսարանի տեղեկագիրին։ Իսկ աշխատութիւնները որ կան հոն, մասնաւոր այդ հրատարակութեան համար պատրաստուած չեն, այլ միութեան հիրթական դասախօսութիւններուն ներկայացուած ուսումնասիրութիւններն են, որոնք խմբագրուելով հատորէն ներս են մտեր։

Կը սկսի Փրոֆ. Յակոբ Մանանդեանի հմտալից տեսութեամբ, Հայաստանի Արքունի ճարկերը մարզպանութեան շրջանին։

Հայոց մատենագրութեան մէջ, ամենահնագոյն աղբիւրը որ կայ խօսող մեր հարկային դրութեան եւ շինական դասի մասին՝ Եղիշէն է. այդ ուղղութեամբ աւելի խոր մշակնները մեզի մութ կը մնան։ Յօդուածագիրը նախ կը քննէ հողային հարկերը մարզպանական Հայաստանի մէջ, նկատի առնելով Թապարիի արաբական ժամանակագրութիւնը, որուն մասին լուրջ աշխատութիւն մըն ալ ունի ռուսերէն լեզուով Փրոֆ. Ադոնց։ Մանանդեանի այս յօդուածը ճիգ մըն է ջրելու Ադոնցի կարծիքները մեր հարկային հարցին շուրջ, մասնաւորաբար բառերը՝ բաժ, մուտ, սակ, ճաս, բեկար եւայլն. հանուած հետեւութիւն ալ համարելով պարզ ենթադրական դուշակութիւններ։

Մանանդեանի տեսութիւնները կը քալեն զուգընթաց մեր մատենագրական աղբիւրներու հետ։ Նիւթը ըլլալով չափազանց մասնագիտական, հոս աւելորդ կը գտնենք մանրամասնութիւններու մէջ մտնել։ Անիկա յաջորդաբար կը վերլուծէ գլխահարկը, հարկահաւաքման վարչական կարգը եւ մաքսային հարկերը։

Երկրորդը, ընդարձակ յօդուած Թադ. Ավդալբէգեանի կողմէ՝ ճաս, սակ ու բաժի մասին, կարելի է նկատել տեսակ մը լրացումը Մանանդեանի աշխատութեան։ Երկուքն ալ մեծապէս գնահատութեան արժանի ձեռնարկութիւններ, որոնք կը ձգտին հարստացնել ու գիտութեան ճամբուն մէջ մղել Հայաստանի պատմութեան հիմքը կազմող տնտեսական զարգացման հարցը։

Արդէն հասած ենք հատորին ամէնէն հետաքրքիր նիւթին, Փրոֆ. Խաչատրեանի՝ Միտանիխարրի ժողովուրդը, անոր ծագումը եւ պատմական ճակատագիրը։

Մասնաւորաբար այս վերջին տարիները աշխարհահռչակ պատմաբաններ իրենց հետաքրքրութեան նիւթ դարձուցած են մեր հողին վրայ ուռճացած նախաարիկ ժողովուրդներու քաղաքակրթութիւնը։ Ընդհանուր առմամբ այն կարծիքը կը տիրէ որ շատ դարեր առաջ հող ծնունդ առած ու հասունցած է անհամեմատ խոշոր մշակոյթ մը, որուն միջոցաւ հիմը դրուեցաւ Եւրոպայի քաղաքակրթութեան եւ թէ գաղթականութիւն մըն ալ իջնելով Եգիպտոս՝ կազմաւորեց Փարաւոնեան սերունդը։ Թէ ուսկից գալով մեր երկրին վրայ հաստատուած է այդ ժողովուրդը, մեզի անծանօթ կը մնայ. նոյնպէս չենք գիտեր թէ ինչ ազգութիւններէ բաղկացած էր ան. բայց առայժմ այն կարծիքը կը տիրէ թէ սառնեղէն դարաշրջանի վախճանին՝ պատմութեան սկզբնաւորութեանէն հազարաւոր տարիներ առաջ հաստատուած է բովանդակ Հայաստանի եւ Տաւրոսեան լեռնադօտիին վրայ։ Ինչպէս որ Միջերկրական ցեղ կոչեցին հին օրերուն Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղական Ովկիանոս տարածուող երկրամասին ժողովուրդները, այնպէս ալ Արեւմտեան ցեղ անուանեցին մեր երկրին վրայ բնակող բազմութիւնները, որ ըստ Լոնտոնի Համալսարանին փրոֆէսօրներէն Էլիըթ Սմիթի անունց յատկանիշն էր՝ որպէս գլուխ՝ ամենալայնը, ամենաբարձրը եւ ուղեղային մեծագոյն ընդունակութիւն ունեցողը աշխարհի հին ու նոր բոլոր մեզի ծանօթ ժողովուրդներու գլուխներուն մէջ։

Իսկ Փրոֆ. Մառ ալ հիմնուելով լեզուաբանական քննութիւններու վրայ, մեր երկրին հին քաղաքակրթութիւնը կը վերագրէ իր կողմէ անուանուած յաբեթական ցեղի մը, որ կը տարածուէր Հայաստանէն մինչեւ Պասկերու երկիրը (Սպանիոյ սահման)։

Այս տեսութիւնները՝ որպէս ցեղային ուսումնասիրութիւն ընդհանուր առմամբ. իսկ մօտենալով բուն Հայաստանի հողին վրայ նստած ազգի մը պատմութեան՝ կը գտնենք Ուրարտուն և Նայիրին Քրիստոսէ 9 դար առաջ։ Ասկէ աւելի հինը մեզի մութ կը մնար, բայց Փրոֆ. Խաչատրեան Միտանի-Խարրի յօդուածով պատմութեան խաւարախիտ քօղը վեր առնելով կը ցուցադրէ նախաուրարտական ժողովուրդի մը հայրենիքը, պատմական հնութիւնը, լեզուն եւ քաղաքակրթութիւնը։

ՀՐԱՆՏ ՔԱԼՈՒՍԵԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲ.—Փրոֆ. Զալեսկի հասած է Հայաստան, ուսումնասիրելու համար Հայաստանի շինարարական քարերը։

ՉՈՐՍ ԱՂՋԻԿ

(ԽԱՓՇԻԿԵԱՆ ՀԷՔԵ…)

Չորս աղջիկներ կա… ալ երիտասարդներ։

Անոնք շատ կը սիրէ… եւ, իրիկունները, մ… զուարճանային։

Գիշեր մը, երբ կը հրասակի մը մասին, որ… կը վախցուէր, տոտուն պ… ձակէր գիւղին վրայ, կրտսեր երիտասարդը ըսա…

— Եթէ, ինչպէս կը հրասակապետը վազը առ… ե՛ս պիտի սպաննեմ զայն… իր նշանածը պատասխ…

— Չեմ հաւատար… եթէ բարեկամդ ըսէր, կը տայի։

Այն ատեն այդ երիտ… ըսաւ.

— Ո՛չ, ես չպիտի հեռ… եւ չպիտի կուզեմ հրասակ… դէմ։

— Լա՛ւ, ըսաւ միւս… տուր քու նիզակդ։

— Միայն նիզա՞կս… ա՛ռ։

Դեռ կը քնանային, … սակը յարձակեցաւ գիւղի… Կրտսեր երիտասարդը առ… բեկամին նիզակը, տապալ… ուրները եւ նիզակով ծակ… սակապետին մարմինը։ Հր… պետը փախաւ՝ նիզակը մ… մէջ։ Եւ դարձան պատերա… ները, եւ, ի պատիւ երի… յաղթականին, հնչեցուցի… թմբկութիւնը՝ թմբուկնե… փողերով։ Ցետոյ երիտա… գնաց իր բնակարանը։

Գիւղին բնակիչները բ… բոնց մեծին.

— Ինչո՞վ պիտի վարձ… մեր յաղթական պատերազ…

— Ես գիտեմ թէ ին… ընեմ, պատասխանեց մեծ…

Բերել տուաւ պղնձ… լեցուց ոսկին վրայ մինչեւ… Բերել տուաւ մէկ միլի… ցեղրամ, եւ նուիրեց անոր… տուաւ հարիւր եզ, եւ պա… անոր։

Այն ատեն, բարեկամ… խանձեցաւ երիտասարդ մ… կանին, եւ ըսաւ.

— Ո՞ւր է նիզակս։

— Նիզակդ մնաց հր… պետին մարմնին մէջ, իսկ… սակապետը փախաւ։

— Ի՛նչ, ես կը պահանջ… նիզակս։

— Փոխարէն կը վճ… 100,000 խեցեդրամ։

— Ես խեցեդրամ… ուզեր, նիզակս կ'ուզեմ։

— Բաժնենք եզներ… քեզի, կէսը ինծի։

— Ես աչք չունիմ քո… բստութիւններուդ, ես կ'… միայն իմ նիզակս։

Այն ատեն, երիտասարդ… իր նշանածին.

— Վաղը, ողորմութ… Աստուծոյ, պիտի վերադա… իր նիզակը։

Աղջիկը ըսաւ.

— Միասին երթանք… որ համբաւդ կ'ուզեն նախ… գիս ալ հետդ տար։

Երբ արեւը ելաւ, երիտա… մեկնած էր արդէն, շա՛տ… որպէսզի նշանածը իրեն չ… Սակայն աղջիկը տեսեր էր… եւ հասնելով ետեւէն, պոռա…

— Կեցի՛ր, նստեցո՛ւր… ձիուդ գաւակին վրայ… ես ալ գամ հետդ։ Երբ… կ'ուզեմ որ մեռնիմ միա…

Այսպէս մեկնեցան… գիւղը։

Գիւղին մօտիկը հա… ցան բազմաթիւ մանկամարդ… ջիկներու, որոնք կը լողայ…

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՊԱՐԵՐԳ ՏԱՐՕՆԷՆ

ուշոն ելաւ զա՜տ (1) կը տանէր,
սատ ու բալակ Թէլ կը մանէր,
ային մարդու պատանք կարէր,
արալ Շուշոյ, ճէյրան ջանօ:

ուշոն ելաւ կ'երթար էգին,
ք ու իր ճուշտակ տեքէր կին,
ուրտեր են պուտկի քիրքին,
ֆրեր են իրարու ճօր տին։

ուշոն ելաւ կ'երթէր մարագ,
ուտելիք մեղր ու կարագ,
ճագնելիքն էր մուլարագ,
արալ Շուշոյ, ճէյրան Շուշոյ:

ուշոն ելաւ կ'երթէր օղին (2),
ումեակ զարկեց վզի տօղին (3),
ս խուրպան եմ քո ստեղծողին,
արալ Շուշոյ, ճէյրան ջանօ:

եր տան'քի եալին բուլ մը պնտուկ,
եր տան'քի եալին բուլ մը պնտուկ,
ռայ Շուշոն մտայ սնտուկ,
ուռ Նայոյին գլուխ կոտուկ,
արալ Շուշոյ, ճէյրան Շուշոյ:

Հաւաքեց՝ Տօնիկեան

(1) Զա՜տ՝ կերակուր: (2) Օղին՝ անջար մը: (3) Տօղին՝ նշան մը:

էջ: Եւ անոնք հրասակապետին աղջիկներն էին:

Ամէնէն մեծը, որ հրասակապետին սիրեցեալ աղջիկն էր, սաւ.

— Երիտասա՛րդ, ո՞րտեղացի ես:

— Խնկ գուն որո՞ւն աղջիկն ես:

— Ես Թագաւորին աղջիկն եմ:

—Լաւ, գիս չե՞ս ճանչնար: Ես են որ նիզակով ծակեցի հօրդ մարմինը: Եւ եկած եմ առնելու նիզակս:

— Եկուր հետս, որպէսզի տամ նիզակդ:

Այն ատեն երիտասարդը գետին իջեցուց աղջիկը,— այն որ ետը բերած էր,— եւ տարաւ իւղէն դուրս: Ցետոյ հետեւեցաւ հրասակապետին աղջկան: ...կուքը միասին, քալեցին մինչեւ Թագաւորին տանը դուռը: ...պահապանները ըսին.

— Ուրկէ՞ կուգայ այս օտարականը:

Չպատասխանեցին ոչ երիտասարդը, ոչ ալ աղջիկը: Մտան տունէն ներս, եւ աղջիկը բերաւ բազմաթիւ նիզակներ: Եւ ըսաւ.

— Նայէ՛ թէ ասոնց մէջէն ո՞րն է այն նիզակը, որով ծակեցիր հօրս մարմինը:

— Ասոնց մէջ չկայ:

Աղջիկը տարաւ այդ խուրձը նիզակները եւ ուրիշներ բերաւ: Եւ այսպէս երեք անգամ:

Երրորդ անգամին, երիտասարդը տեսաւ իր նիզակը եւ ըսաւ.

— Ահա իմս, եւ առաւ:

Աղջիկը այն ատեն ըսաւ.

— Սպասէ որ տեղը տանիմ ասոնք եւ վերադառնամ:

Երբ վերադարձաւ երիտասարդին մօտ, ըսաւ.

— Կը սիրե՜մ քեզ, գիս ալ հետդ տար: Եթէ կ'ընդունիս, ես պիտի պոռամ. «Ինչո՜ւ, ինչո՜ւ», եւ պիտի ըսեմ. «Ահա եկաւ հօրս մարմինը ծակողը եւ գիս ալ կը փախցնէ, շուտով ձի հեծէք, հասէ՜ք»:

Երիտասարդը ընդունեց, դրաւ աղջիկը ձիուն գաւակը: Աղջիկը սկսաւ պոռալ

— Ինչո՜ւ, ինչո՜ւ, եկա՜ւ հօրս մարմինը ծակողը, գիս ալ կը փախցնէ՜...

Երիտասարդը սուրաց գիւղէն դուրս, առաւ իր աղջիկն ալ,— այն որուն հետ եկած էր — եւ դրաւ իր առջեւը:

Գիւղին երիտասարդները ձի հեծան հետապնդեցին փախստականները, որոնց ետեւէն հասան շուտով: Երիտասարդը ետ մղեց զանոնք, բոլո՜րն ալ: Նորէն յարձակեցան, նորէն ետ մղեց: Ցարձակեցան անգամ մըն ալ՝ երբ երիտասարդը հասած էր արդէն գետին եզերքը:

Երիտասարդը ըսաւ Նաւավարին.

— Շո՜ւտ, շո՜ւտ, գետէն անցուր մեզ, շո՜ւտ...:

Եւ նաւավարը ըսաւ.

— Գետէն կ'անցընեմ այն պայմանով, որ այս աղջիկներէն մէկը ինծի տաս:

Սակայն նաւավարին աղջիկը սպաննեց իր հայրը եւ նաւակով գետէն անցուց երիտասարդը եւ երկու աղջիկները: Ցետոյ ըսաւ.

— Կը սիրեմ քեզ, եւ քեզ ազատելու համար միայն սպաննեցի հայրս: Կը սիրե՜մ քեզ, տա՛ր գիս միասին:

Գացին: Ու երիտասարդը ծառի մը տակ գնաց պառկեցաւ: Երեք աղջիկներն ալ քովը կը հըսկէին: Երիտասարդին քունը տարաւ եւ քունին մէջ մնաւ:

Երեք աղջիկները սկսան լալ վրան:

Այն ատեն աղուոր պարիկ մը երեւցաւ եւ ըսաւ.

— Ինչո՞ւ կուլաք:

Անոնք պատասխանեցին.

— Կուլանք, որովհետեւ մեր ամուսինը մեռաւ:

Պարիկը ըսաւ անոնց.

— Եթէ յարութիւն առնէ, կ'ուզէ՞ք որ չորսիս ամուսին ըլլայ:

Աղջիկները պատասխանեցին.

— Այո՛, կ'ընդունինք որ, երբ յարութիւն առնէ, ամուսին ըլլայ չորսիս:

Այն ատեն, պարիկը Թուքովը Թրջեց մեռելին դէմքը եւ երիտասարդը ոտքի կանգնեցաւ:

Բայց երիտասարդը մինչեւ հիմա չէ կրցած որոշել թէ չորս աղջիկներէն ո՞րը ընտրէ իբրեւ առաջ կին:

Հէքեաթը վերջացաւ:

Թարգմ.
Շ. Ն.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆԸ...

Մեզի կը գրեն.—

Նորընտիր Հոգաբարձութիւնը ձեռնարկած է եկեղեցիին ներքնամասի քարերը ճերմկցնելու (gratter): Ինչպէս յայտնի է, որ եւ է պատմական կամ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող շէնքի (monument) երբեք ձեռք չի դպցուիր, մանաւանդ այսպէս չի ճերմկցուիր, որովհետեւ անոր արժէքին մաս կը կազմէ տարիներու ընթացքին քարին կապած խաւը (culotage): Երեւակայեցէք որ մէկը ելլէր եւ ճերմկցնել ուզէր Նոթըր-Տամի եկեղեցին, Լուվրի պալատը եւ փոքր կամ մեծ այդ կարգի որ եւ է շէնք: Ոչ միայն ամբողջ գեղարուեստի աշխարհը պիտի պոռար, այլ իշխանութիւնները արգելք պիտի ըլլային:

Արդէն եկեղեցւոյ մը ներքնամասին ճամեմատաբար ստացած մութ երեւոյթը, անոր վեհութիւնը կ'աւելցնէ: Հակառակը գուցէ վայել ըլլար... պարասրահի մը համար:

Կ'ուզէինք գիտնալ թէ Հոգաբարձութիւնը ո՞ր արուեստագէտներուն խորհուրդ հարցնելով այս մաքրութեան (.°) ձեռնարկած է, քան մը որ ֆրանսացին vendalisme պիտի անուանէր:

Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ— Զ. Ե. Ո. Միութեան տեղւոյս մասնաճիւղը բեմադրեց Ա. Շիրվանեանի «Անդրանիկ»ը Յուլիս 23ին, մեծ պատրաստութեամբ: Դերերը, առանց արտաքին օժանդակութեան, շատ յաջող կերպով տարին իրենց դերերը: Միայն թէ ցաւալի է ըսել որ մաս մը հայրենակիցներ կը բացակայէին, նախընտրած ըլլալով «սիրք» մը կամ ֆրանսական «ֆէթ» մը:

Կիրակի, Յուլիս 24ին տեղւոյս Շապին Գարահիսարի «Արծիւ» միութեան կողմէ կազմակերպուած էր դաշտային հանդէս մը: Տեղւոյս Ազգ. Միութեան քարտուղար Պ. Ե. Թէրզեանը բացաւ հանդէսը եւ բացատրեց Շապին Գարահիսարի հերոսներուն անձնուիրութիւնն ու քաջագործութիւնները: Ցետոյ եղան արտասանութիւններ, երգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Հանդէսը շատ մեծ խնամքով պատրաստուած էր, բայց հոս ալ քիչ թիւով հայրենակիցներ եկած էին:

ՓԱՅԼԱԿ

ԿՈՉ
ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

Իտալիոյ մէջ գտնուող Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի շրջանաւարտներուն նախաձեռնութեամբ կազմուած է մշակութային եղբայրակցութիւն մը «Մուրատ-Ռափայէլեան նախկին սաներու Միութիւն» անունով:

Նկատելով որ քաղաքական եւ այլ պայմաններու բերումով, Պոլսոյ մէջ գոյութիւն ունեցող համանուն միութիւնը դադրած է գործելէ, եւ Մուրատ-Ռափայէլեան բազմաթիւ շրջանաւարտներ ցրուած են զանազան երկիրներու մէջ, նորակազմ Միութեան առաջին ձգտումը պիտի ըլլայ, բոլորն ալ համախմբել իր շուրջ, եւ անդամներու միջեւ ջերմ ու յարատեւ հաղորդակցութիւն ստեղծել:

Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը իր հիմնարկութեան Թուականէն սկսեալ, տուած է մտաւորականներու սերունդ մը, որ բաւական մեծ դեր ունեցած է մեր ազգային ու մշակութային կեանքին մէջ: Այդ կոչումին գիտակից, նոյն վարժարանի նախկին սաները, կազմակերպուելով հիմնադիրներու նուիրական անունին ներքեւ, նպատակ ունին սատարել ու ձեռնարկել մշակութային ազգօգուտ գործեր, ինչպէս նաեւ շահագրգռուելով հայ գաղութներու վիճակով, աշխատիլ անոնց բարելաւման:

Այս առաջադրութիւններով կազմուած Միութիւնը, իր ընդհանուր ժողովին մէջ վաւերացնելով առժամեայ ծրագիր-կանոնագիրը, ընտրեց հետեւեալ հինգ անձերէ բաղկացեալ Վարչութիւնը,—

Տօքթորներ՝ Նշան Տէր-Ստեփանեան (նախագահ), Երուանդ Արզումանեան (քարտուղար), Մանուկ Խամպէկեան (գանձապահ), Հրանդ Զրաքեան եւ Պ. Դերենիկ Ճիզմէճեան:

Միութեան կեդրոնատեղին է Իտալիոյ Միլան քաղաքը:

Վարչութիւնը, հայ մամուլի միջոցաւ, կոչ կ'ընէ բոլոր անոնց, որոնք Մուրատ-Ռափայէլեան և Բերայի ու Քաղկեդոնի Մխիթարեան վարժարաններէն շրջանաւարտ եղած են, եւ կը խնդրէ որ փութով տեղեկացնեն իրենց անունն ու հասցէն որպէսզի կարելի ըլլայ յարաբերութեան մէջ մտնել անոնց հետ եւ պատրաստել ընդհանուր ցանկը անդամներուն:

Վարչութիւն

Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել սոյն կոչը:

Հասցէ.— Dr. Y. Arzumanian, Segretario dell ' Associazione Ex-allievi Moorat-Raphael, P. O. B. 462. Milano (Italie).

"ՅԱՌԱՋ,, ՕՐԱԹԵՐԹԻ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ

Օրաթերթ «Յառաջ»ի առաջին վեցամսեան լրացաւ Յունիս 30ին: Արտասահմանի, Փարիզի եւ գաւառներու մէջ կարգ մը բաժանորդներ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԵՆ ՓԱԿԱԾ ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

Անշուշտ անուշադրութեան հետեւանք է այս յետաձգումը: ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ փակել ամէն հաշիւ, ուղղակի վարչութեան կամ մեր գործակալներուն հետ, որպէսզի չստիպուինք անհաճոյ կարգադրութիւններ ընել:

Վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Գովելի է եռանդը փարիզի արուարձաններու հայ երիտասարդներուն, որոնք բոլորն ալ կ'ուզեն նուիրուիլ մարզական կեանքին: գրեթէ բոլոր հայաշատ գիւղերուն մէջ հետզհետէ հիմնուելու վրայ են Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղեր: Մեր երիտասարդութեան փրկութեան միակ ճամբան է մարզանքը: Շատ մը փոքր ազգեր մեծ անուն շահած են, շնորհիւ իրենց մարզական յառաջդիմութեան:

Գանք ասոնց գործունէութեան: Դժբախտաբար չունինք մեր երիտասարդները մարզելու կարող ձեռքեր: կան աշխատելու կամք ունեցող անձեր, բայց ատիկա չի բաւեր: Առանց գործէն հասկցող կարող մասնագէտներու, անոնք չպիտի կարենան զարգանալ: Այդ մարզանքը պիտի ծառայէ միայն իրենց առողջութեանը՝ պայմանով որ հետեւին մարզանքի պահանջած օրէնքներուն: Ու չպիտի կրնան որ եւ է ծառայութիւն մատուցանել հայ սփուռի յառաջդիմութեան:

Կա՛մ այն է որ պէտք է մասնաճիւղերը նուազեցնենք, եւ կամ փարիզի մասնաճիւղին մէջ գտնուող կարող անձերը տարածենք փոքր եւ նորակազմ խումբերուն մէջ: Այսպէսով է միայն որ մասնաճիւղերը պիտի կարենան յառաջդիմել ու միեւնոյն ատեն զարգացնել իրենց մարզիկները: Ուրեմն հետեւինք ուղիղ ճամբան եւ տարածենք կարող Թեւերը բոլոր մասնաճիւղերուն մէջ:

ՖՈՒԹՊՈԼ.— Վիէննայի Սլովան խումբը, որ Պոլիս այցելած էր, 3-2ով յաղթեց Կալաթ-աՍէրայի առաջին խումբին: Իսկ Ֆէնէր Պաղչէի հետ մրցելով հաւասար մնաց 3 - 3ով: Սլովան աւստրիական լաւագոյն խումբերէն է եւ Թուրք խումբերու ձեռք բերած արդիւնքը գնահատելի է: կը տեսնուի որ անոնք հետզհետէ եւրոպայի լաւագոյն խումբերուն կը հաւասարին:

Գ. Կարապետեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԳԱՅՈՒՆ ԱՂՋՆԱԿԸ.— 13 տարեկան աղջիկ մը, Շուազի-լը Ռուայի մէջ, գետը նետուեցաւ հրաժարելով կեանքէն: Անցորդ մը ցատկեց ջուրը եւ դուրս հանեց զայն: Ոստիկանատան մէջ, անհրաժեշտ խնամքները տալէ յետոյ, հարցաքննեցին, սակայն աղջիկը չէր ուզեր յայտնել իր անունը եւ ոչ ալ պատճառը անձնասպանութեան իր փորձին: Ոստիկանութիւնը գիւղին մէջ լուր տարածեց եւ քիչ յետոյ եկան աղջկան ազգականները: Աղջիկը կը կոչուի Տըպարժ. ծնողքը մեռած ըլլալով, հօրաքոյրը տան մը մէջ ծառայութեան դրած էր, սակայն երկու անգամ փախած էր իր տիրուհիին քովէն: Այս պատճառով, հօրաքոյրը յանդիմանած էր զայն: Տըպարժ, չափազանց տխրած ու վշտացած, որոշեց անձնասպան ըլլալ գետը նետուելով:

ՋՈՒԹԱԿԻ ՀԱՄԱՐ.— Պոլիս, Սարը-Եարի մէջ Օր. Ալմա Քօքարեան, 14 տարեկան, չափազանց շատ կը սիրէր ջութակը: Ամէն օր խնայողութիւն կ'ընէր: Եւ վերջապէս 97 դրշ. հաւաքեց, բարեկամի մը միջոցով, գնեց ջութակ մը եւ սկսաւ.

Տօ՛, րէ՛, մի՛ . . . :

Հայրը իրիկունը եկաւ տուն: Անսովոր ձայներ:

—Ուրկէ ելաւ այս զըըլթըն, պոռաց:

Եւ յափշտակեց ջութակը աղջկան ձեռքէն եւ փողոց նետեց:

Աղջիկը, չափազանց զգածուելով, ելաւ վերի սենեակը, ճերմակեղէնի չուան մը կախեց ձեղունէն ու կախուեցաւ: Բարեբախտաբար ձեղունի օղակը փրթաւ եւ աղջիկը ինկաւ գետին: Աղմուկը լսելով, տնեցիները վազեցին ու տեսան որ Օր. Ալմա նուաղած է: Բժշկական խնամքներ ըրին ու ազատեցին աղջկան կեանքը, սակայն շնչառութիւնը տկարացած է:

ՀԱՐՍՆԻՔԷՆ ԱՌԱՋ.— Ռէլլիէ, նշանածը առնելով Մոյի մօտ գետէն ձուկ որսալու գնաց: Նաւակի մը քիթին նստած, կարթը կախեց վար եւ անուշ խօսակցութեան մը ծայրը կախեց շրթներէն: Ա՛յ, սահեցաւ, ինկաւ գետին մէջ: Նշանածը, Օր. Ժէժէ, Թիակն երկարեց իր նշանածին: Սակայն Ռէլլիէի ձախ ձեռքը անդամալուծուած էր պատերազմէն ի վեր: Չկրցաւ բռնել ու խորասուզուեցաւ գետին մէջ: Անցորդ մը ցատկեց ջուրը, բայց չգտաւ դիակը:

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԿՐԷՄԼԻՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՅՍԸ

ՅՈՒԶԻՉ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

...Աւելի ապահովութեան համար, Քարասօֆ՝ որոշեց կանչել ...ասնի չափ բարեկամներ, որոնց ...ետ հեռուէն ինծի պիտի ընկերակցէր եւ որոնք կարմիր կոյսին ...նակարանին քովերը լաւ մը ...պահուըտած, հսկողութիւն պիտի ...ատարէին եւ պատրաստ պիտի ...լլային միջամտելու, եթէ որեւէ ...միջադէպ մը պատահէր:

Իսկ Քարլօֆ իր կարգին, ի հարկին իմ փախուստս դիւրացնելու ...համար, մօտերը պիտի գտնուէր, ...ժով ինքնաշարժի մը մէջ:

Տեսակցութեան մանրամասնութիւնները մի առ մի քննելէ ...յետոյ, երեքս մէկ միրճուեցանք ...յարտէսին ուսումնասիրութեան ...մէջ. կ'ուզէինք գիտնալ թէ իմ ապագայ տիրուհիս ի՞նչ ուղղութիւն կրնար բռնել:

Անշուշտ, վերջնական բանի մը վրայ չէինք կրնար կանգ առնել, միայն ենթադրութիւններ է որ կ'ընէինք, որոնցմէ միայն երկուքին վրայ կանգ առինք. երկընտրանքի մը մէջ փակուած մնացած էինք:

Կարմիր կոյսը՝ կամ իրեն պարտադրուած ուղղութիւն մը պիտի բռնէր, ինչ որ զինքը պիտի ստիպէր հանդրուան առ հանդրուան ճամբորդելու եւ իւրաքանչիւր վայրի մէջ քննութիւններ կատարելու, կամ պիտի վճռէր կարելի արագութեամբ Եքաթէրինպուրկ հասնիլ, որպէսզի քաղաքին շուրջ կարենար լարել իր ցանցերը, ուր պիտի գային բռնուելու երկու լրտեսները: զորս ձերբակալելու պաշտօն ունէի, այսինքն, իրականութեան մէջ, իշխան Քարասօֆը եւ ես:

Այս տեսակէտով, թէեւ դրութիւնը շատ կատակերգական էր, որով ի վերջոյ ուրիշ բան չէր ըրած, եթէ ոչ ինքզինքս հետապնդել,— մտքերնուս չէր անցներ խնդալ, որովհետեւ ճամբուն վրայ ամենափոքր միջադէպ մը կրնար ինծի համար յոռեգոյն հետեւանքներն ունենալ:

Ուրեմն, քննեցինք երկու ենթադրութիւնները, որոնց վրայ կանգ առեր էինք իբրեւ ամէնէն տրամաբանականները: Առաջին պարագային, կարելի չէր բան մը նախատեսել, քանի որ ուղղութիւնը օրը օրին պիտի որոշուէր:

Բայց երկրորդ պարագային, որեւէ վարանում ներելի չէր: Ճամբաներուն վիճակը նկատի առնելով, Մոսկուայէն Եքաթէրինպուրկ մէկ գիծ միայն կարելի էր բռնել, Ռոստով-Վլատիմիր, Նիժնի-Նովկորոտ, Քազան, Սարափուլ, Փէրմ: Այն ատեն է որ պիտի կրնայի տեսնել թէ՝ սովետներու դէմ իրենց պայքարին մէջ՝ սպիտակ կազմակերպութեան տեղական մասնաճիւղերը ի՞նչ խնամք եւ նրբամտութիւն կրցած էին դնել:

Մոսկուայէն մինչեւ Փէրմ, այն խումբերը զորս Քարասօֆորոշած էր շարժման մէջ դնել, ամբողջ ճամբու ընթացքին պիտի հսկէին ամէն տեղ, քաղաքի թէ գիւղի մէջ. անոնք ըլլային պաշտօնատար, սպայ կամ պարզ անհատներ, համախոհներ, որոնց օժանդակութեան պիտի կրնայի վստահիլ:

Հետաքրքրականը այն էր որ, անոնցմէ շատերը Չեկային կամ տեղական սովետներուն մաս կը կազմէին եւ երբ այս իրողութեան վրայ զարմանքս կը յայտնէի, Քարասօֆ յայտնեց թէ՝ նոյնիսկ Մոսկուայի մէջ, Չեկիստ կազմակերպութեան կեդրոնին մէջ իսկ, բազմաթիւ հակայեղափոխականներ կային, որոնց մէջ Չեկայի երկու գլխաւոր պետեր. իսկ ասոնցմէ մէկն ալ Ճերճինսքիի անձնական քարտուղարն իսկ էր:

— Նոյնիսկ, ըսաւ խնդալով, այս վերջինիս ամենազօր միջամտութեան շնորհիւ էր որ, կեդրոնական Չեկային մէջ մտած եմ եւ որուն իբր արտասահմանի գործակալը, ամէնէն մեծ զարգերէն մէկն եմ, Խմայիլօֆ անունին տակ:

— Ինչպէ՞ս, բացագանչեցի, համարձակեցաք այդքան առաջ երթալ:

— Բայց այո՛, այդ ալ ըրի եւ դեռ աւելին ալ. հետզհետէ բարձրանալով սովետական աստիճաններէն, մտայ Գ. յանձնախումբին մէջ, որուն պետն է աբեղաներու եւ չարաշուք Ճերճինսքի կոչուած անբանը:

— Այդ արդէն, աչքառու բան է: Եւ պոլշեւիկները բան չե՞ն նշմարած: Բայց ուրեմն կարծուածէն աւելի աւանակ ըլլալու են:

— Կը խնդրեմ որ այդ ըսածիդ չհաւատաս, որովհետեւ շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ:

Չեկան, որ իրօք, արդի Ռուսիոյ միակ կազմակերպուած ուժն է, իր գործակալներուն մէջ ունի աշխարհի լաւագոյն ոստիկանները, որոնց մէջ կան որ փեսերսի չափ վայրագ չըլլալով մէկտեղ չափազանց վտանգաւոր են, ինչպէս կարմիր կոյսը:

Ես որ յաճախ, ճամբուս վրայ անոր հանդիպած ըլլալով զինքը շատ լաւ կը ճանչնամ ու կրնամ անոր աշխատանքի բոլոր կերպերը վերլուծել ու զինքը կը նկատեմ Գ. Մասնաճիւղին հոգին, կ'ընդունիմ թէ այդ կինը մեր ժամանակներու ամէնէն աչարկու լրտեսուհին է:

(Շար.)

Թարգմ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ

Կովկասի Թուրքերուն ներգաղթը

Թուրքիոյ գաղթականներու տեղաւորման փոխ տնօրէն Մարուֆ պէյ, որ ատենէ մը ի վեր Կովկաս կը գտնուէր, Պոլիս վերադառնալով տեսակցած է կուսակալին հետ։ Ինչպէս յայտնի է, յիշեալին պաշտօնն էր Կովկասէն 50,000ի մօտ Թուրքեր բերել տալ Թուրքիա։ Մարուֆ պէյ կը յայտարարէ թէ Կովկասի մէջ Թուրքիա գալ ուզող երկու տեսակ Թուրքեր կան. մեծ մասը կ'ուզէ թրքահպատակ դառնալ եւ գալ, համաձայն Ռուսիոյ հետ կնքուած դաշնագրին։ Միւս մասը դուրս կը մնայ սակայն դաշնագրէն։ Որով, նոր դաշնագիր մը պիտի կնքուի որպէսզի երկրորդ մասին պատկանող Թուրքերն ալ կարենան Թուրքիա գալ։

Եպիսկոպոսներու բանտարկութիւն

Ռիկայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Մոսկուայի, Վիաթքայի (Թուրքիստան), Սոլովեցքայի, Սիպերիոյ ու Կովկասի բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ բանտ նետուած են 117 կղերականներ, որոնց մէջ կան 25 արքեպիսկոպոսներ եւ բազմաթիւ եպիսկոպոսներ։

Զինաթափութեան կատակերգութիւնը

Նաւային զինաթափութեան համար շաբաթներէ ի վեր կը բանակցին Ժընեւի մէջ, առանց որ եւէ արդիւնքի։ Ինչպէս քանիցս գրեցինք, սպառազինումները փոխանակ պակսեցնելու, աւելցնելու մասին կը խօսին։ Անգլիական պատուիրակութիւնը Լոնտոնէն հետեւեալ նոր առաջարկները բերած էր.—

1.— Ցածանաւի, թորփիլանաւի եւ ընդծովեայի ամբողջական տարողութիւն՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի համար 590,000 թոնօ, Ճափոնի՝ 385,000։ 2.—Իւրաքանչիւր պետութիւն կրնայ պահել տարիքը անցած նաւերու 100ին 25ը։ 3.— Մարտանաւերու տարիքի սահմանը. 10,000 թոնոնոց յածանաւեր՝ 18 տարի, միւս յածանաւերը 16, թորփիլահալածներ՝ 16, ընդծովեաներ՝ 13 տարի։ 4.— Երեք պետութիւններն ալ պիտի կրնան պահել 6000 թոնոյէն վար կարգ մը նաւեր. Անգլիա 5, Ամերիկա 10, Ճափոն 4։ 5.— Միւս բոլոր յածանաւերը կը բաժնուին երկու դասակարգի. ա. 10,000թոնոնոց, բ.առաւելագոյն 6000 թոնոնոց յածանաւեր՝ 6 մատնաչափնոց թնդանօթներով։ 6.— 10,000 թոնոնոց յածանաւերէն Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի ունենան 12ական, Ճափոն 8։ 7.— Տորմղիկի առաջնորդ նաւերը առաւելագոյն 1850 թոնօ տարողութիւն պիտի ունենան, թորփիլահալածները 1500 թոնօ, երկուքն ալ 5 մատնաչափնոց թնդանօթներով։ 8.— Ընդծովեաները երկու դասակարգի պիտի բաժնուին. ա. 1800—1000 թոնօ, բ. առաւելագոյն 600 թոնօ։ Ընդծովեաները 5 մատնաչափէ վեր թնդանօթ չպիտի ունենան։ 9.— Ընդծովեաներու համար առաւելագոյն սահման. Անգլիա եւ Ամերիկա՝ 90,000 թոնօ, Ճափոն՝ 60,000։ ա. դասակարգին համար 2)3րդէն աւելին չպիտի գործածուի։

10— Բացի 6 եւ 9 յօդուածներու սեղմումներէն, ամէն պետութիւն իր ուզած ձեւով պիտի կրնայ օգտագործել ամբողջական տարողութիւնը։

Այս պայմանները անընդունելի կը նկատեն Ամերիկա եւ Ճափոն։

Ժընեւէն Լոնտոն հասած կարեւոր հեռագրի մը վրայ, Անգլիոյ Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց՝ զբաղելու համար ստեղծուած նոր կացութիւնով։ Յայտնի չէ թէ ինչ որոշումներ տրուեցան։ Կը կարծուի թէ Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու տեսակէտները կարելի պիտի չըլլայ հաշտեցնել։ Հրաշք մը միայն պիտի կրնայ վաղուան ժողովը ձախողութենէ փրկել։

Նիւ Եորքի թերթերը կը գրեն թէ վարչապետ Պօլտուին, որ դէպի Քանատա ճամբորդելու ելած է, պիտի տեսնուի Նախագահ Քուլիճի հետ եւ յոյս կը յայտնեն որ պիտի կրնան համաձայնութեան մը գալ։

Ֆրանսեւռուս յարաբերութիւնները

Մոսկուայէն Փարիզ վերադարձաւ Պ. Լապուլէյ, որ ֆրանսական դեսպանին բացակայութեան, գործակատար նշանակուած էր Ռուսիոյ մէջ։ Լապուլէյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուց տեղեկագիր մը, որ կը պարզէ Ռուսիոյ նոր կացութիւնը եւ այն դժուարութիւնները, զորս կը կրեն դեսպանները Մոսկուայի մէջ, իրենց պաշտօնին կիրարկումին միջոցին։

Վիէննայի զոհերուն համար

Վիէննայի վերջին ըմբոստութեան պահուն սպաննուած հինգ ոստիկաններու ընտանիքին համար հանգանակութիւն բացուած է եւ ահագին դրամ հաւաքուած է արդէն։ Առեւտրական Սենեակը եւ ճարտարապետական կազմակերպութիւնները հանգանակութեան մասնակցած են տալով 200,000 շիլին։

Մինչդեռ մեռած ցուցարարներու ընտանիքին ո եւ է օժանդակութիւն չէ եղած։

Ատլանտեանը կտրելու մրցումները

Գերմանացիները հանգանակութիւն կը կատարեն հաւաքելու համար 100,000 մարք (600,000 ֆրանք), որ պիտի տրուի իբրեւ մրցանակ այն առաջին գերմանական օդանաւին կամ ջրօդանաւին, որ պիտի կտրէ Գերմանիա-Ամերիկա գիծը։

50,000 մարքի ուրիշ մրցանակ մըն ալ պիտի տրուի այն օդանաւին, որ պիտի կտրէ Ատլանտեանի վրայէն ամենամեծ հեռաւորութիւնը։

Երրորդ մրցանակ մը (25,000 մարք), պիտի յատկացուի 4000 քիլոմեդր թռիչքի մը համար։ Այս մրցանակներուն գլխաւոր նպատակն է օդային հաղորդակցութիւն հաստատել Գերմանիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ։

⁂ Ֆրանսացի օդաչուորդներ Ժիվոն եւ Քորպիւ կը շարունակեն փորձերը «Կապոյտ-Թռչուն»ին։ Առջի օր մէկ ժամուան թռիչքի համար անհրաժեշտ պէնզինէն զատ, լեցուցին նաեւ այնքան ջուր, որ օդանաւին ծանրութիւնը հասաւ 9.500 քիլօյի (վերջնական թռիչքին պահուն օդանաւը պիտի կշռէ 12 թօնօ), եւ երբ կը փորձէին գետնէն բարձրանալ, յանկարծ օդանաւին անիւին մէկը պայթեցաւ։ Փորձը յետաձգուեցաւ Շաբաթ օրուան։ Այս փորձերուն յաջողութենէն յետոյ միայն «Կապոյտ-Թռչուն»ը պիտի մեկնի Նիւ-Եորք։

Այսօր կիրակի ցերեկ ժամը 3ին
Պուա Քոլոմպի Թաղապետական սրահը, Rue des Halles
Դերասանուհի ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ՝ մասնակցութեամբ Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ (ռուսական օփերայէն), ՏԻԿԻՆ Ի. Դ. ԱՐԴԻ եւ Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ, կը ներկայացնէ՝

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ „ԱՆՈՒՇ” ՕՓԵՐԱՆ

Տոմսերու համար դիմել Պուա Քոլոմպ ժամագործ Պ. Գ. Յովհաննէսեանի Rue Victor Hugo. Գիները.— 15, 10 եւ 5 ֆրանք։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը այսօր Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 28 Rue Nationale, Billancourt։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէի ժողովը վաղը երկուշաբթի ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը իրենց անդամատետրերով պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Լեռնասար» խումբի ժողովը 2 Օգոստ. Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դաշնակցութեան ակումբի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի անդամական ընդհ. ժողովը այսօր Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին միութեան ընթերցասրահը։ Օրակարգ. Եռամսեայ գործունէութեան տեղեկագիր, մամուլի հարց՝ 1927—28ի գործունէութեան ծրագիր եւն.։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Ռօնի սու Պուա»յի մէջ կազմուելիք մասնաճիւղի նախաձեռնարկ մարմինը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այսօր կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 22 ավընիւ տը լա Րէփիւպլիք, (կայարանին դէմ) Ռօնիի, Նուազի լը Սէքի, Պօնտիի, Րէնսիի, Վիլմօնպլի, Կանեիի, Նէօյեի Փլէզանսի, Նօժան Փէրէօի եւ Ֆօնթնէ սու Պուայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր համակիրները։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ միութեան անդամները այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, պիտի համախմբ... քլամառ գիւղը 60 Av. Schneider, այնտեղէն համաքաղաքար անտառ երթալու համար։ Կը հրաւիրուին անդամները, ընտանեօք ներկայ ըլլալու ժամադրավայրը, միասին առնելով իրենց ընթրիքը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄ ՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ դաշտային հաւաքոյթը 7 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Լա փոմ Շալէ տը լա փոմի գեղատեսիլ պարտէզին մէջ։ Թիւնէլէն առնել 12 կամ 40 թիւ հանրակառքը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Փուզէն,— Մ. Ք.— Ձեր ուզած գիրքերը դեռ չենք ստացած։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սառսէլ, Խ. Մ.— 115։
Պուա Քոլոմպ, Յ. Ա.— 70։
Վալտօն, Մ. Ա.— 35 ֆրանք։
Քրէօզօ, Ե. Ա.— 35 ֆրանք, Ս. Ք.ի հաշիւը փակեցինք։
Կրաս, Ս. Տ.— 60 ֆր.։ Ակսանք ղրկել։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

“ԻՄ ԳԻՐՔԸ„

ԳԻՆ 20 ՖՐԱՆՔ

320 էջ։ Կը գտնուի Յառաջի խմբագրատունը, Պալենց գրատուն եւ տպարան Navarre, 5 Rue des Gobelins։

ԱՉՔԻ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՏՈՔ. ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ
Chaville (S. O.) 19bis Rue Anatole France, Villa Félix. Ամէն օր ժամը 10-12 առ. ժամը 7—8 երեկոները։
Paris, 29 Place des Fêtes Polyclinique Երեք. Հինգշ. Շաբաթ ժամը 4—6։

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒԻ ՄՐՑՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Առնուվիլ-լէ-կոնէսի նորակազմ մասնաճիւղը կազմակերպած է հեծելանիւի մրցում մը, որ տեղի պիտի ունենայ 7 Օգոստոս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Մեկնում.— Առնուվիլ-լէ-կոնէս, Վիլիյէ-լը-Պէլ, Էքուան, Մէնիլ-օ-Պռի, Ֆօնթնէյ, 35 քիլոմ. երթուդարձ։

Մասնակցիլ փափաքողներ դիմեն՝ անձամբ կամ գրաւոր մինչեւ կիրակի առաւօտ Պ. Նիկողոսեանի 121 Av. de l'Union, Arnouville-les-Gonesse. (S. et O.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ ցարուԹիւն Սարաֆեանի կինը՝ Պրուսացի Մարիամիկը որ կը կարծուի թէ Նիմ (Nimes) կը գտնուի։ Գրել՝ Agavni Hovnanianի, Usine St. Joseph, Montboucheir (Drome)։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

«Լուսաբաց» մատենաշարէն

ՀԱՐՈՒԱԾԸ

Հեղ. ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ
Թարգ. Վ. ՍԵՒՈՒՆԻ

Յուզիչ, սրտագրաւ եւ հետաքրքրական վիպակ մը, առնուած ցափուհիներու կեանքէն։ Հերոսը՝ երիտասարդ մըն է որ կ'ուզէ ցափութիւնը արգիլել, և. . .

40 էջ — ԳԻՆ՝ 3 ՖՐԱՆՔ
ՓՕՍՏԻ ԾԱԽՔ ՉԿԱՅ

Դիմել՝ Vahram Sévouni 5 Av. Quihou, Saint-Mandé. (Seine), եւ «Լուսաբաց»ի գործակալներուն։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St. Denis և Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
ջերմամիզութեան, ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։
Բժշկ. տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—8, Կիրակի՝ 9—12։
ժողովրդական գիներ

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վէնսէնի մէջ բացած աթըլիէիս համար ասեղնագործ աշակերտուհիի պէտք ունիմ։ Առաջին շաբաթէն կը վճարուին։ Շուտով դիմել՝ Vahridj Keukjian, 31 Rue Basfroi, Paris, (XIme).

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Յուլիս 1927

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	124	02
Տոլար;	Dollar	25	54
Մարք (ոսկի)	100 Mark	607	50
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	12	95
Թրք. ոսկի	» or	107	20
Մէճիտիէ	Médjidié	9	2
Լէվա 100 հատը	Léva	15	80
Տրախմի »	Drachme	33	25
Լիր » »	Lire	139	—
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	71	50
Զուից. »	Frc. Suisse	491	75
Լէյ 100 հատը	Ley	15	65
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	132	—
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ			
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	3390	—
» II	»	1990	—
» III	»	1665	—
Թուրքի երկթ.	Lots turcs	187	—

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

Ֆաքիր Թահրա պէյ Սպանիոյ Թագաւորէն եւ Թագուհիէն հրաւէր ստացաւ այցելել պալատ եւ մէկ քանի փորձեր ընել։ Այս առթիւ մասնաւոր զինուորական շքախումբ մը երբ կ'առաջնորդէր զինքը, յանկարծ անհետանալով, մէկէն փորձերու միջոցին երեւան եկաւ, ապշութեան մատնելով ամբողջ արքունիքը։

Փորձերու ընթացքին՝ մայր Թագուհիին դէմքին վրայ վախի նշաններ կ'երեւային։

Արդէն Ֆաքիր Թահրա պէյի զգայացունց ներկայացումներուն շարքը սկսած է Théatre Antoineի մէջ (14, Bld. de Strasbourg). Գիները շատ ժողովրդական։

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱ[ՐԱՆ]
ՏՕՔԹ. ՍԵԹԵԱՆ
Téléphone: MARCADET 03-64 ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1900ին
38, Ave. St. Ouen -o- 20, rue Fauvet -o- PARIS (18me)
Մէթրօ NORD SUD: LA FOURCHE
Ընդհանուր հիւանդութիւններ, սեռամիզային, մորթի, ֆր[անկ]ախտի, շնչերակային, թոքի, ծննդաբերութեան եւ կան[անց] հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործողութիւն եւ [դ]արկածներ, ելեկտրադարմանում եւ Ք. ճառագայթ։
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
Ակռայի դարմանում, առանց ցաւի ակռայ քաշել 10 ֆ[ր.] արուեստական ճերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրո[նը] ֆրանքէն սկսեալ։
ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Կ'ընդունի բացի կիրակիէ, կէսօրէ վերջ ժամը 3—8 ժամադրութեամբ։
36 Rue de Bellefond, (9e) Métro: Poissonière կամ Cade[t]

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ՍՐՃԱՐԱՆ
Alimentation Franco - Orientale
E. PAPAZIAN et H. GAMGAMIAN
7, Rue Blanqui, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Ծախ մթերք արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ։ Փարիզէն և գաւառներէ եղած ապսպրանքները կը կա[տա]րենք արագ եւ կատարեալ ուղղամտութեամբ։

ՏՕՔԹ. Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ամերիկայէն նոր վերադարձած
ՄԱՍՆԱԳԷՏ, ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[ԵԱՆՑ]
Տարիներէ ի վեր Նիւ-Եորքի յայտնի հիւանդանոցներ[ու] մէջ մասնագիտութիւնը կատարելագործած։
Կ'ընդունի ամէն օր 4—7 եւ մասնաւոր ժամադրութ[եամբ] կիրակի եւ տօն օրերը մինչեւ կէս օր։
16 Bld. Saint-Denis, Paris (10e) Métro: Saint-De[nis]
Téléph. Provence 09-32:

ՄԱՌՇԷՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՆԻՆՔ օրուան նորոյթին համաձայն շինուած նո[ր] քօրսաժի, ժիլէյի, փուլ-օվըրի, էշառփի, շ[ա]քաշքօլի եւ քօմպինէզօնի պատրաստ մթերք, խիստ նպ[ա]տաւոր գիներով։ Այցելեցէք մեր վաճառատունը ապահով[ութեան] համար ձեր շահը։ Կ'ընդունինք ապսպրանքներ գաւառներէ[ն]։
Հասցէ՝ Maison ASLAN - MOURAD 29 Rue Trévise. Métro Cadet Paris (9). Tél. Provence52—17.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[ԵԱՆՑ]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro: Gare de l'Est — Téléphone: Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9...

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ[ուին] ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Աչքի մա[սնա]գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5։ Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժա[մը] 1—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։ Կիրակի 9—12։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԱՐԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
“ԿԱՐՕ„
ԿՕՇԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
73 Rue Taitbout, Paris (9). Մէթրօ Թրինիթէ, Թրամ. 26 եւ...
Մեր սեփական գործարանին մէջ մասնաւոր խնամքով պատրաստենք ամէն տեսակ կօշիկներ կանանց եւ այրերու, տոկուն, աժան եւ վերջին նորաձեւութեամբ։ Կ'ընդունինք նաեւ չափու վրայ ապսպրանքներ։ Վաճառատունէս գնուած կօշիկներուն փոքր նորոգութիւնները կը կատարենք ձրի։ Վաճառատանս բացման առթիւ ՄԻ ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ սովորական գիներուն վրայ։
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ